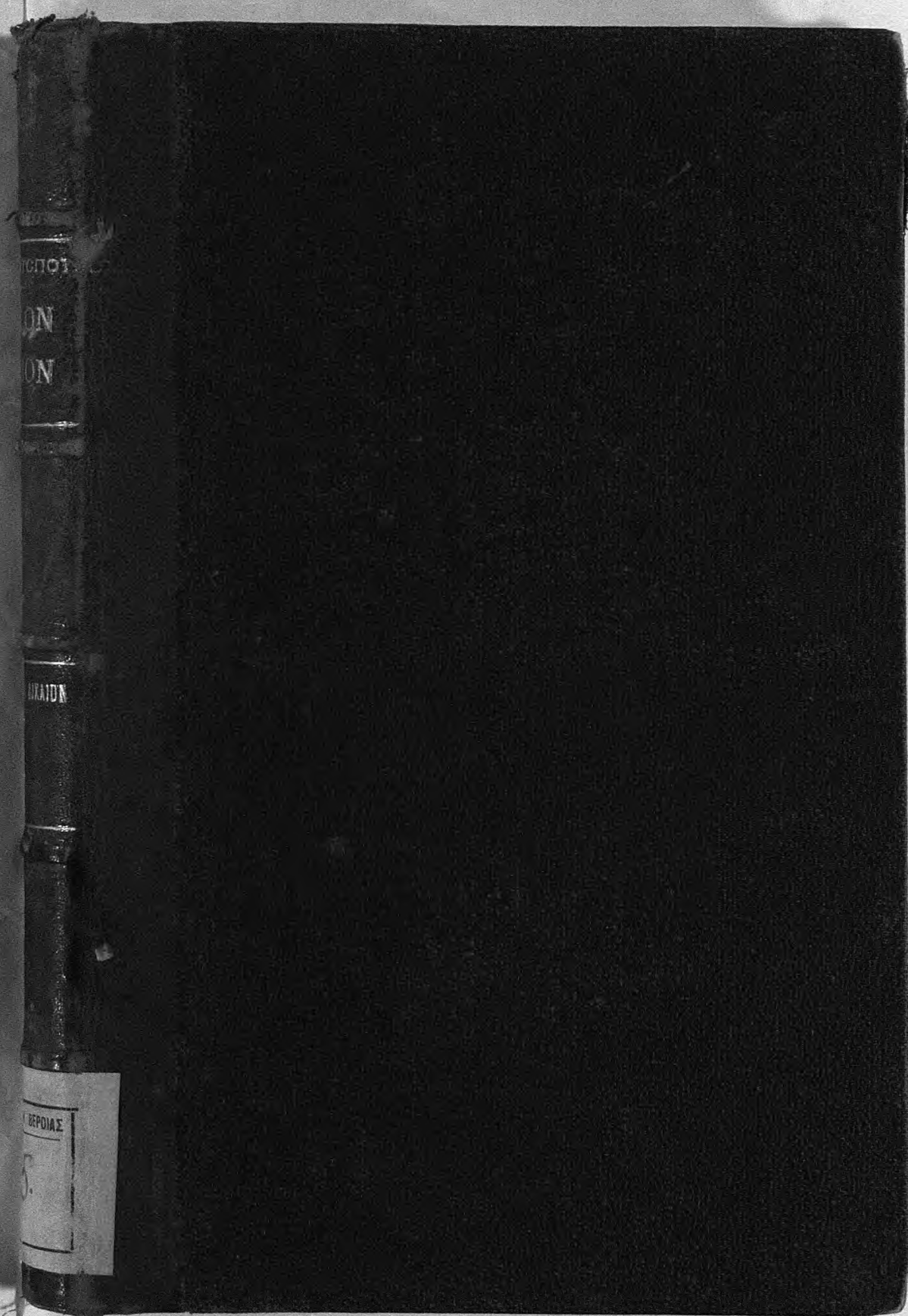

ΠΡΟΤ

ON

ON

ΠΑΙΔ

ΒΕΡΟΙΑΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΒΕΡΟΙΑΣ

+300

NOV

Αριθ. ελ.

20 75

ΑΡΧΗ

27/09/60

GRIER 00010

Λ.Θ.Τ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΙΣΧΥΟΝ

ΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΝ

ΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΥΠΟ

Π. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΠΑΡΑ ΤΩΙ ΕΚΔΟΤΗΙ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΩΙ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ | ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
14 ΟΔΟΣ ΝΙΚΗΣ 14 | 63 ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 63

1882

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΥΠΟ

Π. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Μετά πολλῶν διορθώσεων καὶ προσθηκῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΠΑΡΑ ΤΩΙ ΕΚΔΟΤΗΙ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΩΙ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ | ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

14 ΟΔΟΣ ΝΙΚΗΣ 14

63 ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 63

1882

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας
Αρ. 60 75

ΤΜΗΜΑ Β'.

Περὶ προικὸς καὶ προγαμιαίας
δωρεᾶς, ἢ ὑποβόλου... § 114—161 Σελ. 148—222

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Σχέσεις τῶν συζύγων πρὸς
τρίτους..... § 162—163 » 223—224

ΤΜΗΜΑ Δ'.

Ἐπίδρασις τῆς λύσεως τοῦ
γάμου εἰς τὰ ἀποτελέ-
σματα αὐτοῦ..... § 164—183 » 225—259

ΤΜΗΜΑ Ε'.

Γαμήλια καὶ προικῶα σύμ-
φωνα..... § 184—187 » 260—263

ΜΕΡΟΣ Β'.

Περὶ πατρικῆς ἐξουσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἐννοια καὶ κτῆσις.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Περὶ τῆς φύσεως τῆς πατρικῆς
ἐξουσίας καὶ περὶ νομί-
μων τέκνων..... § 188—207 » 265—288

ΤΜΗΜΑ Β'.

Περὶ νομιμοποιήσεως..... § 208—214 » 288—295

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Περὶ υἱοθεσίας..... § 215—225 » 295—309

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀποτελέσματα τῆς πατρικῆς ἐξουσίας.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Σχέσεις τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν
τὸν ὑπεξούσιον..... § 226—243 Σελ 310—335

ΤΜΗΜΑ Β'.

Σχέσεις πατρὸς καὶ ὑπεξουσίου
πρὸς τρίτους..... § 244—254 » 336—355

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τέλος τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. § 255—265 » 356—364

ΜΕΡΟΣ Γ'.

Περὶ ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ ἐπιτροπείας.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Ἐννοια τῆς ἐπιτροπείας καὶ
λόγοι ἀνικανότητος.... § 266—291 » 366—389

ΤΜΗΜΑ Β'.

Σύστασις τῆς ἐπιτροπείας.

Α'. Ἐν γένει..... § 292—294 » 389—391

Β'. Περὶ τῆς ἐπιτροπείας τῆς
μητρὸς..... § 295—304 » 391—400

Γ'. Περὶ τῆς ἐκ τελευταίας
βουλήσεως, ἐκ τοῦ νόμου
καὶ τῆς δοτῆς ἐπιτροπείας. § 305—320 » 401—415

Δ'. Περὶ τοῦ παρεπιτρόπου.. § 321—325 » 415—419

Ε'. Περὶ συγγεν συμβουλίου. § 326—338 » 420—430

ΣΤ' Περὶ ἀπαλλαγῆς καὶ πα-
ραιτήσεως ἀπὸ τῆς ἐπι-
τροπείας..... § 339—352 » 431—439

Ζ'. Περὶ ἀνατροφῆς τοῦ ἀνη- λίκου.....	§ 353—357	Σελ. 439—444
---	-----------	--------------

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Περὶ διαχειρίσεως τῆς ἐπιτρο- ποίας καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς νομικῶν σχέσεων.....	§ 358—388α.	» 444—474
---	-------------	-----------

ΤΜΗΜΑ Δ'.

Περὶ λογοδοσίας τοῦ ἐπιτρόπου.	§ 389—397	» 474—483
--------------------------------	-----------	-----------

ΤΜΗΜΑ Ε'.

Περὶ τῆς ἐπιτροπείας τῶν φυ- σικῶν τέχνων.....	§ 398—400	» 482—483
---	-----------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ χειραφεσίας καὶ κηδεμο- μονίας.....	§ 401—415	» 485—493
---	-----------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ παύσεως τῆς ἐπιτροπείας καὶ τῆς κηδεμονίας....	§ 416	» 498—499
--	-------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν πράξεων τῶν ἀνηλί- κων ἄνευ συμπράξεως τοῦ πατρὸς, τοῦ ἐπιτρόπου, ἢ τοῦ κηδεμόνος.....	§ 417—422	» 499—502
--	-----------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ ἀπαγορεύσεως καὶ ἀντιλήπτορος

ΤΜΗΜΑ Δ'.

Περὶ ἀπαγορεύσεως.....	§ 423—444	» 502—520
------------------------	-----------	-----------

ΤΜΗΜΑ Β'.

Περὶ δικαστικοῦ ἀντιλήπτορος ἀσώτου.....	§ 445—451	» 526—530
---	-----------	-----------

Αἰτιολογικὴ ἔκθεσις	Σελ. 531—550
---------------------------	--------------

BIBLION TETARTON

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Περίληψις.

1. Κατὰ τί διαφέρει τοῦ δικαίου τῆς περιουσίας τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον; Οἰκογένεια.

2. Διαφορὰ μεταξύ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ τοῦ ἐνοχικοῦ δικαίου.

3. Στοιχεῖα τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου.

4. Φύσις καὶ ὅρισμός τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων.

5. Τὰ σπουδαιότερα στοιχεῖα τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἡθῶν καὶ οὐχὶ τοῦ δικαίου. Νομικὸν στοιχεῖον τῶν εἰρημένων σχέσεων. Ἰδίως ἐπίδρασις τοῦ γάμου εἰς τὰς λοιπὰς νομικὰς σχέσεις.

6. Ἐπίδρασις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας εἰς αὐτάς. Ἐπίδρασις τῆς συγγενείας.

7. Θεμέλιον τοῦ μὲν τῆς περιουσίας δικαίου εἶναι τὸ τῆς περιουσίας συμφέρον, καθ' ὃ ἐπικρατεῖ τὸ δόγμα τοῦ ἀπαλλοτριωτοῦ τῶν δικαιωμάτων, τοῦ δὲ οἰκογενειακοῦ ἡ ἡθικὴ τοῦ ἀνθρώπου φύσις καὶ ἡ κατ' αὐτὴν τῆς οἰκογενείας ῥύθμισις· διὸ αἱ σχέσεις τοῦ δικαίου τούτου δὲν ἤρτηνται ἀπὸ τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως.

1. Τὸ δίκαιον διηρέσαμεν (Γεν. Ἀρχ. § 99) εἰς δύο κυρίως μέρη, εἰς τὸ τῆς περιουσίας καὶ τὸ τῆς οἰκογενείας δίκαιον. Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τὸ πρόσωπον παρίσταται ὡς πλήρες καὶ ἀποκεκλεισμένον ὄν, πεπροικισμένον ἐλευθέρᾳ βουλήσει, ἥς ἡ ὑπὸ τῆς φιλαυτίας ὑπαγορευομένη κατάχρησις δύναται νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πλησίον καὶ νὰ καταστήσῃ ἀδύνατον τὴν ἐν ἐννόμῳ ἐλευθερίᾳ συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἡθικῶν ὄντων. Εἰς τὴν ἀτέλειαν ταύτην τοῦ ἀνθρώπου ἀποβλέπον τὸ δίκαιον διέγραψεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς βουλήσεως ἐπὶ τοῦ περιστοιχοῦντος αὐτὸν κόσμου ὄρια, ὧν ἐντὸς ἄρχει καὶ

(ΟΙΚΟΓΕΝ. ΔΙΚΑΙΟΝ)

1

Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῖας

λειτουργεῖ ἀπροσκόπτως ἡ βούλησις, ὡς ἀπόρροια τῆς ἐννόμου τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθερίας. Ἐν τῷ τῆς περιουσίας δικαίῳ ἡ ἡθικὴ ἐπιδρᾷ (§ § 98—100) κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι ἀποκρούει τὴν κατ' αὐτῆς δρῶσαν ἐξουσίαν τῆς βουλῆσεως, δὲν ἐπιβάλλει ὅμως θετικούς καὶ ἐκβιαστούς κανόνας τῆς κατ' ἄνθρωπον συμβιώσεως.

Πάντῃ ἄλλως παρίσταται τὸ πρόσωπον ἐν τῷ τῆς οἰκογενείας δικαίῳ. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἀναπληρώσεως ἀτελειῶν, αἵτινες ἐπιδρῶσι εἰς τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς μέλους τῆς ὁμάδος τῆς ἀνθρωπότητος, συναχόμενου μετ' αὐτῆς διὰ μικροτέρων ὁμάδων, τῶν οἰκογενειῶν, ἐν οἷς κατ' ἀνάγκην παράγεται, συντηρεῖται καὶ ἀναπτύσσεται ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἀνάγκη αὕτη συνάγεται ἐκ τῶν τριῶν ἀτελειῶν τοῦ ἀνθρώπου, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ ἐγένετο λόγος καὶ εἰς ὧν τὴν ἀναπλήρωσιν σκοποῦσιν οἱ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου θεσμοί. Αἱ ἀτέλειαι αὗται συνίστανται εἰς τὸν χωρισμὸν τῶν φύλων, ὧν ἕκαστερον ἀτελεῶς ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, εἰς τὴν πρόσκαιρον ἐπὶ τῆς γῆς ὑπαρξιν καὶ εἰς τὴν κατὰ μικρὸν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν καὶ ἡθικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, ἐξ ἧς οὗτος ἐν ἀρχῇ τῆς ζωῆς στερεῖται πάσης ἐφ' ἑαυτὸν ἐξουσίας καὶ πάσης δυνάμεως πρὸς συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς φυσικῆς καὶ ἡθικῆς αὐτοῦ φύσεως (Γεν. ἀρχ. § 223, 224).

Τὴν ἀναπλήρωσιν τῶν ἀτελειῶν τούτων σκοποῦσιν οἱ τρεῖς θεσμοὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου, οἱ τοῦ γάμου, τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἀναπληρώσεως τὴν ἑλλειψιν αὐτῆς ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας. Μετ' αὐτῶν συνέχεται καὶ ἡ συγγένεια ἥτοι ἡ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ γεννήτορος καταγωγὴ, ἡ ἐπενεργοῦσα οὐ μόνον εἰς τὰς λοιπὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας λ. χ. τὴν κληρονομίαν. Ἡ συγγένεια ὡς ἡ γενικωτέρα τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων ἐξηγήθη ἀλλαχοῦ (Γεν. ἀρχ. § 201—207) ὥστε ἐνταῦθα ὑπολείπεται τῶν λοιπῶν ἡ ἀνάπτυξις.

2. Δὲν πρέπει νὰ συνταυτίσωμεν τὴν οἰκογενειακὴν σχέσιν καὶ τὴν ἐνοχλήν, ὡς σχέσεις πρὸς ὠρισμένον πρόσωπον, ἀντιτάττοντες εἰς αὐτάς τὴν κυριότητα καὶ τὰ λοιπὰ ἐμπράγματα δικαιώματα, τὰ μὴ περιέχοντα τοιαύτην ἀτομικὴν πρὸς ὦρι-

σμένον πρόσωπον ἀναφοράν. Ἡ ἐκτίμησις αὕτη τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, ἃν καὶ πολλοὶ παρεδέχθησαν αὐτήν, εἶναι ἐντελῶς ἐσφαλμένη καὶ ἀποκρουστέα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὀρθῆς διαγνώσεως τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων.

Οὐσιώδεις διαφοραὶ μεταξὺ τῶν οἰκογενειακῶν καὶ ἐνοχικῶν σχέσεων εἰσὶν αἱ ἑξῆς.

Ἀντικείμενον τῆς ἐνοχῆς εἶναι πρᾶξις ὠρισμένου προσώπου, τῆς δὲ οἰκογενειακῆς σχέσεως τὸ πρόσωπον ὡς *ὄντολον*, ὡς μέλος τῆς ὀργανικῆς ὁμάδος τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐνοχῆς ἡρτῆται σχεδὸν πάντοτε ἀπὸ τῆς βουλήσεως τῶν ἐνεχομένων, διότι δύναται τις νὰ ἐκλέξῃ κατὰ τὸ δοκοῦν ταύτην, ἢ ἐκείνην τὴν πρᾶξιν τοῦτου, ἢ ἐκείνου τοῦ προσώπου ὡς ἀντικείμενον τῆς ἐνοχῆς· τὸ δὲ ἀντικείμενον τῆς οἰκογενειακῆς σχέσεως εἶναι κατ' ἀνάγκην ὑπὸ τῆς ὀργανικῆς καὶ ἠθικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου ὠρισμένον, ὅθεν δὲν ἡρτῆται ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκλογῆς τοῦ δικαιοῦχου. Ἡ ἐνοχικὴ σχέσις εἶναι *συνήθως* πρόσκαιρος, ἡ οἰκογενειακὴ διαρκής. Αἱ οἰκογενειακαὶ σχέσεις, ἐνθα ὑπάρχουσι πλήρεις, διαμορφοῦνται εἰς συνθέτους ὁμάδας, οἰκογενείας, ἀποτελούσας τὰ φύτρα τῆς πολιτείας, ἧς τὰ ἅμμεσα στοιχεῖα εἰσὶν οὐχὶ τὰ ἄτομα, ἀλλ' αἱ οἰκογένειαι. Ἡ ἐνοχὴ εἶναι πολλῶ συγγενεστέρα πρὸς τὴν κυριότητα καὶ τὰ λοιπὰ ἐμπράγματα δικαιώματα, ἀμφοτέραι ἐπέκτασιν τῆς ἐξουσίας τῆς βουλήσεως εἰς τὸν περὶ τὸ πρόσωπον κόσμον περιέχουσαι, ἐνῶ ἡ οἰκογενειακὴ σχέσις ἀφορᾷ τὴν συμπλήρωσιν τῆς προεξηγηθείσης ἀτελοῦς φύσεως τοῦ κατ' ἰδίαν ἀνθρώπου.

Τὰ οἰκογενειακὰ δικαιώματα ἀνήκουσιν ἐν μέρει μόνον εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον προσεγγίζοντα μᾶλλον πρὸς τὰ ἔμφυτα λεγόμενα δικαιώματα, ἅπερ, ὡς εἵπομεν ἄλλοτε, δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ρυθμιζομένων καὶ προστατευομένων δικαιωμάτων.

3. Τὰ ἀπαρτίζοντα τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον μέρη εἶναι ὁ γάμος, ἡ πατρικὴ ἐξουσία καὶ ἡ συγγένεια. Παραλείπομεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ἐπιτροπείαν καὶ τὴν παρομαρτοῦσαν αὐτῇ κηδεμονίαν, καθὼς τεχνητὴν, ὑπὸ τοῦ δικαίου διαμορφωθεῖσαν ἐ-

πέκτασιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. Βάσις τῶν σχέσεων τούτων εἶναι φυσικὴ σχέσις, ἥτις μάλιστα δὲν περιορίζεται εἰς μόνην τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· διὰ τοῦτο αἱ ἀναφοραὶ αὗται, αἱ φυσικαί, ὑπάρχουσι κατ' ἀνάγκην καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ θετικοῦ δικαίου, εἰ καὶ ποικίλαι εἰσὶν αἱ μορφαὶ ὑφ' ἃς ἀναγνωρίζουσιν αὐτάς οἱ θετικοὶ νόμοι. Ἀλλ' ὥς πρὸς τὸν ἄνθρωπον αἱ σχέσεις αὗται εἰσὶ καὶ ἠθικαί, προστιθεμένου δὲ εἰς αὐτάς τοῦ νομικοῦ τύπου, ἐν ᾧ περιβάλλει αὐτάς τὸ δίκαιον, αἱ οἰκογενειακαὶ σχέσεις περιέχουσι τρία στοιχεῖα, τὸ φυσικόν, τὸ ἠθικόν καὶ τὸ νομικόν. Ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι αἱ σχέσεις αὗται ἐν μέρει μόνον εἰσὶ νομικῆς φύσεως. Τὸ νομικόν μάλιστα στοιχεῖον δὲν εἶναι τὸ ἐπικρατέστερον.

Ἀλλὰ τὸ φυσικόν στοιχεῖον, ὅπερ ἀναγνωρίζομεν ὑπάρχον ἐν τῇ οἰκογενειακῇ σχέσει, δὲν ἀπέκτησεν ἀπόλυτον κράτος ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Ἐν τῷ κτίνει ἐπικρατεῖ ἡ φυσικὴ ὁρμὴ, ἡ ὑπηρετοῦσα γενικὸν σκοπὸν τῆς φύσεως. Ἡ ὁρμὴ ἐκείνη καὶ ὁ φυσικὸς οὗτος σκοπὸς εὐρίσκονται καὶ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ὑπεράνω τῆς φυσικῆς ὁρμῆς ὑπάρχει παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ὁ ἠθικὸς νόμος, ἐκτείνων τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς πάντα τὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως στοιχεῖα, μὴ καταστρέφων μὲν, οὔτε ἐξασθενῶν, ἀλλ' ἀνυψῶν αὐτὰ καὶ μεταδίδων αὐτοῖς τὰ τῆς εὐγενεστεράς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου προσόντα.

4. Αἱ οἰκογενειακαὶ σχέσεις συνίστανται ἄρα γε ἐν τῷ δικαιώματι ἐπὶ ἕτερα ἡμῖν ὑποτεταγμένα πρόσωπα, δικαιώματι μὴ ὑποτάσσοντι τὸ ὑποτεταγμένον πρόσωπον καθολικῶς εἰς τὴν ἡμετέραν ἐξουσίαν, ἀλλὰ περιοριζομένῳ εἰς τὴν οἰκογενειακὴν συνάφειαν; Ἡ δόξα αὕτη φαίνεται ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου, ὅστις κυρίως ἐρείδεται εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τοῦ οἰκογενειάρχου ἐπὶ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα. Καὶ ὁμως δὲν εἶναι ὀρθή. Βεβαίως ὁ πατὴρ ἔχει κατὰ τὸν ἀρχαῖον ρωμαϊκὸν νόμον ἀπόλυτον τὸ κράτος ἐπὶ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα, μύλις διακρινόμενον τοῦ δικαιώματος τῆς κυριότητος, ἀλλὰ τὸ κράτος τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐν νόμῳ σχέσεως, εἶναι μᾶλλον ὁ φυσικὸς χαρακτήρ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἣν διατηρεῖ ὁ πατὴρ δι' οἰκείας δυνάμεως, ὥς

διατηρεῖ τὸ κράτος αὐτοῦ ἐπὶ τὸν δούλον, ἢ ἐπὶ τὸν ἵππον του. Οὐδαμοῦ γίνεται λόγος περὶ ἀγωγῆς τοῦ πατρὸς κατὰ τοῦ ἀπειθοῦς υἱοῦ, ὡς δὲν γίνεται λόγος περὶ ἀγωγῆς κατὰ τοῦ ἀπειθοῦς δούλου. Μόνον ὅταν ἀλλότρια πρόσωπα ἐπεμβαίνωσι, διακωλύοντα τὴν ἐξουσίαν τοῦ οἰκογενειάρχου, δίδονται εἰς αὐτὸν ἀγωγαὶ πρὸς ἄρσιν τῶν κωλυμάτων ἐκείνων. Ἐτι προδηλότερον ἀναφαίνεται ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου γάμου. Κατ' αὐτὸν οὐδεὶς βέβαια λόγος περὶ αὐστηρᾶς ἐξουσίας καὶ ὑποταγῆς, ἀλλ' ὁ νόμος τῶν Ῥωμαίων δὲν παραδέχεται αὐτε νομικὰς ἀξιώσεις τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων κατὰ τοῦ ἄλλου, οὔτε ἀγωγὰς πρὸς ὑπεράσπισιν τοιούτων ἀξιώσεων, ἐπὶ ἀποποιήσεως τοῦ ἄλλου συζύγου τοῦ νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτάς. Ἀπαντῶσι μὲν ἐν τῷ P. N. ἐνστάσεις τοῦ συζύγου κατὰ τοῦ ἐξουσιαστοῦ πατρὸς ἐπιζητούντος τὴν θυγατέρα αὐτοῦ,¹ ἅμα δὲ καὶ ἀγωγή τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τοῦ πατρὸς τοῦ κωλύοντος τὴν θυγατέρα νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν ἑαυτῆς σύζυγον,² ἀλλὰ τὰ ἔνδिका ταῦτα μέσα δὲν σκοποῦσι τὴν ἐνάσκησιν ἐξουσίας ἐπὶ τῆς συζύγου ὑποτασσομένης καὶ ἀκούσης τῇ τοῦ ἀνδρὸς βουλήσει· εἰσὶν ἀπλῶς μέσα ἀσφαλιζόντα τὴν συνάφειαν τῶν συζύγων καὶ τὴν συγκλήρωσιν τοῦ βίου κατὰ τῆς διαταραττούσης αὐτάς αὐτογνώμονος ἐπιδράσεως τοῦ πατρὸς. Ἐκ τούτων συνάγομεν, ὅτι ἡ κατὰ μέρος ὑποταγὴ τοῦ προσώπου εἰς τὴν βούλησιν ἑτέρου δὲν ἀποτελεῖ τὸν νομικὸν χαρακτῆρα τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, τὸ ἀληθὲς περιεχόμενον αὐτῶν, καθὼ νομικῶν σχέσεων. Ἀνάγκη νὰ πορριτήσωμεν τὴν θεωρίαν ἐκείνην τῆς ἐν μέρει ὑποταγῆς τοῦ ἐνὸς προσώπου εἰς τὸ ἕτερον, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται εὐπρόσωπος, ὅπως διακρίνωμεν ἀκριβῶς τὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις ἀπὸ τῶν ἐνοχῶν, ὧν τὴν φύσιν οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς θεωρίας ἐκείνης παρεισάγουσιν εἰς τὴν οἰκογένειαν, καὶ τοὶ διαμαρτυρούμενοι κατὰ τῆς ἀναμίξεως ταύτης.

Ἄλλ' ὅποιον ὑπολείπεται ἀληθὲς περιεχόμενον τῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν ἀναφερομένων νομικῶν σχέσεων; Ἡ οἰκογένεια,

(1) [43. 30] 1 § 5 [ΔΔ'. 2] 1. K. [B. 17] 5 [KH'. 7] 19 Ἀρμ. [Δ'. 5] 3.

(2) [43. 30, 2] [ΔΔ'. 2] 2. K. [5. 4] 11 [KH'. 4] 30.

ἐξ ἧς τὰ κατ' ἰδίαν οἰκογενειακὰ δικαιώματα δὲν εἶναι κυρίως νομικὴ σχέσις· παράγεται μὲν ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ, ἀλλὰ ρυθμίζεται καὶ συγκρατεῖται ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ νόμου, ἐπιβάλλοντος καθήκοντα ὧν τὸ ἀντικείμενον δὲν εἶναι ἐξωτερικαὶ πράξεις, ἀλλ' ἐκδηλώσεις ὀρισμένης διαθέσεως· τὸ κύριον στοιχεῖον τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων συνίσταται εἰς συνάφειαν προσώπων παραγομένην ἐξ ὀρισμένης φυσικῆς καὶ ἠθικῆς σχέσεως τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸ ἕτερον, ἥτις, ἅμα δεδομένου τοῦ παράγοντος αὐτὴν γεγονότος, ἀποτελεῖ μόνιμον ἰδιότητα τοῦ προσώπου ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ἀνεξάρτητον τῆς κατ' ἰδίαν βουλῆσεως καὶ σκοπεῖ τὴν ἀναπλήρωσιν τῆς ἐξηγηθείσης ἀτελείας τοῦ κατ' ἰδίαν ἀνθρώπου ὡς μέλους τῆς ἀνθρωπότητος, ἅμα δὲ καὶ τὴν φυσικὴν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτοῦ ἐπίδοσιν καὶ ἀνάπτυξιν.

5. Δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ γάμου συνίσταται εἰς τὴν ἀμοιβαίαν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ τὴν συγκλήρωσιν τοῦ βίου παντὸς καὶ ὅτι ἡ οὐσία τῆς πατρικῆς ἐξουσίας συνίσταται εἰς τὴν ὑποταγὴν, τὴν εὐπείθειαν καὶ τὸ σέβας τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς, ἀλλὰ τὰ σπουδαιότατα ταῦτα στοιχεῖα τῶν σχέσεων τούτων διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἡθῶν, οὐχὶ δὲ ὑπὸ τὴν τοῦ δικαίου, ἀπαραλλάκτως ὅπως ἡ εὐγενὴς καὶ φιλάνθρωπος χρῆσις τῆς ἐξουσίας, ἣν κέκτηται ὁ οἰκογενειάρχης ἡρτῆται ἐκ τῶν ἡθῶν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο θέλομεν ἔχειν ἰδίαν ἐπισφαλὴ γνῶσιν τῆς ἐν τινι ἔθνει καταστάσεως τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων, ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς μόνον τὸ παρ' αὐτῷ ἰσχύον δίκαιον, μὴ ἀποβλέποντες καὶ εἰς τὰ συμπληροῦντα αὐτὸ ἦθη. Πολλάκις νεώτεροι συγγραφεῖς, παρορῶντες τὴν συνάφειαν ταύτην, ἐξέφρασαν ἄδικον μομφὴν κατὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου ("Egeλ, Μύλλερ). Δὲν παρετήρησαν, ὅτι παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, ἐκτὸς τῶν Ἑλλήνων, ἦσαν αἱ σύζυγοι τοσοῦτον σεβασταί, ὅσον παρὰ ταῖς Ῥωμαίοις καὶ ὅτι ἀληθῶς δουλικὴ καὶ ἀτιμωτικὴ κατάχρησις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τὰ τέκνα ἦτο ἀδύνατος παρὰ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἰσχύοντι δημοσίῳ δικαίῳ, ὅπερ παρεῖχεν εἰς τὰ ὑπεξούσια τέκνα τὴν ἀπύλαυσιν ἀπάντων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ αὐτὴν τὴν ἱκανότητα πρὸς τὰ ἀνώτατα πολιτικὰ ἀξιώματα.

Ἡ ἐν γένει ἐξηγηθεῖσα ἐνταῦθα ἰδιότης τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου γίνεται καταφανεστέρα, ὅταν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ κυρίως νομικὸν περιεχόμενον τῶν κατ' ἰδίαν θεσμῶν αὐτοῦ. Τὸ νομικὸν στοιχεῖον συνίσταται εἰς τοὺς ὅρους, εἰς τὰ προαπαιτούμενα τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς νομίμου ἀναγνώρισεως τῶν ἐιρημένων θεσμῶν, ἥτοι εἰς τὰ προαπαιτούμενα, τὰ καθιστῶντα δυνατὴν τοιαύτην σχέσιν, εἰς τοὺς λόγους τῆς παραγωγῆς καὶ εἰς τοὺς τῆς λύσεως. Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τοῦ γάμου, ἐπὶ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας· εἰς ταῦτα περιορίζεται τὸ νομικὸν στοιχεῖον ἐπὶ τῶν σχέσεων τούτων. Ἀλλ' αὗται ἔχουσι σπουδαίαν ἐπιρροὴν εἰς ἄλλας νομικὰς σχέσεις.

Ὁ γάμος ἔχει τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα.

1) Τίττει ἐπὶ τὰ ἐκ τοῦ γάμου γεννηθέντα τέκνα τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἥτις εἶναι πάλιν ἰδίᾳ ἀνεξάρτητος οἰκογενειακὴ σχέσις.

2) Τὴν δι' ὀρισμῶν τοῦ ποινικοῦ δικαίου κατὰ πάσης προσβολῆς προστασίαν τοῦ ἠθικοῦ γέρατος τοῦ γάμου.

3) Ποικίλους ὀρισμοὺς τοῦ τῆς περιουσίας δικαίου, ὡς π. χ. περὶ τῆς προικὸς, τῆς ἔνεκα τοῦ γάμου δωρεᾶς κλπ. Αἱ πλεῖσται δὲ καὶ σπουδαιότεραι τῶν θεσμοθεσιῶν τούτων δὲν εἶναι ἄμεσα καὶ ἀναγκαῖα ἀποτελέσματα τοῦ γάμου, ἀλλὰ ἀποτελέσματα πράξεων, αἵτινες ἡρτῆνται ἀπὸ τῆς βουλήσεως τῶν ἐνεχομένων, καθίστανται δὲ δυνατὰ ὡς ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ γάμου.

6. Ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἐπιδρᾷ εἰς τὰς λοιπὰς νομικὰς σχέσεις ὡς ἑξῆς.

Ὁ ὑπεξούσιος δὲν εἶναι ἱκανὸς τοῦ κτᾶσθαι, ὅθεν οὔτε τοῦ ἔχειν περιουσίαν· κτᾶται ὁμῶς ὑπὲρ τοῦ πατρὸς, ἢ κτῆσις μάλιστα αὕτη ἐπεταί ἀναγκαίως ἐκ τῶν πράξεων τοῦ ὑπεξουσίου. Ἡ ἀνικανότης ὁμῶς αὕτη τοῦ ὑπεξουσίου περιορίζεται πολυεὶδῶς ὑπὸ τῶν λεγομένων χρηματίων

Παραβάλλοντες τὴν πολλαπλὴν ταύτην ἐπίδρασιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας εἰς τὰς φυσικὰς σχέσεις αἵτινες προεξετέθησαν ὡς βᾶσεις τῆς οἰκογενείας, συνάγομεν τὰ ἑξῆς. Ἡ τῆς ἀ-

νατροφῆς ἀνάγκη θεραπεύεται βεβαίως ὑπὸ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, οὐχὶ ὅμως κυρίως διὰ τοῦ νομικοῦ αὐτῆς στοιχείου, ἀλλὰ διὰ τῆς νομικῶς ἀρίστου ἐξουσίας, ἣν κέκτηται ὁ πατὴρ ἐπὶ τὸ τέκνον, ἀνεξαρτήτως τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Πάντα τὰ λοιπὰ, ἰδίως ἡ προμνημονευθεῖσα νομικὴ ἐπενέργεια ἐπὶ τὴν περιουσίαν, οὐδόλως συνέχονται μετὰ τῆς ἀνατροφῆς. Ἐν τῇ νομικῇ ἐκείνῃ ἐπενεργείᾳ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τὴν περιουσίαν μάλιστα καταφαίνεται προδήλως ἡ ἀρχή, καθ' ἣν ὁ υἱὸς μετέχει τῆς προσωπικότητος τοῦ πατρὸς καὶ ἐξακολουθεῖ αὐτὴν πέραν τῶν ὁρίων τῆς ζωῆς αὐτοῦ, μεταβιβάζων τὴν προσωπικότητα ταύτην εἰς τὰ ἴδια τέκνα, ἅτινα πάλιν ἐξακολουθοῦσιν αὐτὴν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἡ αὕτη ἀρχὴ καταφαίνεται καὶ ἐν τῇ ἐκπροσωπήσει τοῦ πατρὸς διὰ τῶν πρὸς κτῆσιν περιουσίας πράξεων τοῦ τέκνου καὶ ἐν τῷ ὅλως ἰδιάζοντι τρόπῳ, καθ' ὃν ὁ οἰκεῖος (SUNUS) κτᾶται τὴν τοῦ πατρὸς κληρονομίαν, καταφαίνεται πρὸς τοῦτοις καὶ ἐν τῇ ἀνικανότητι τοῦ τέκνου τοῦ κτᾶσθαι ἰδίαν περιουσίαν, τῇ στηριζομένῃ εἰς τοῦτο, ὅτι εἰς τὸν ὑπεξούσιον εἶναι περιττὴ ἰδία περιουσία, διότι ἡ τοῦ πατρὸς εἶναι πράγματι καὶ ἰδία τοῦ τέκνου περιουσία.

Ἡ συγγένεια τελευταῖον εἶναι ἡ μᾶλλον ἀόριστος τῶν τριῶν προειρημένων σχεσεων, διότι ἀναφαίνεται εἰς διαφόρους βαθμοὺς καὶ τελευταῖον ἐκλείπει ἀνεπαισθήτως. Συνήθως μάλιστα δὲν ἀναγνωρίζεται ὡς ἰδία οἰκογενειακὴ σχέσις, διότι οἱ πλεῖστοι νομοδιδάσκαλοι θεωροῦσιν ὡς ἀναγκαίαν ἰδιότητα τοιαύτης σχέσεως τὰς ἀμοιβαίας ἐννόμους ἀξιώσεις τῶν ἐνεχομένων, οἱ δὲ συγγενεῖς, καθὼς τοιοῦτοι, ἐκτὸς ὀλιγίστων τινῶν ἐξαιρέσεων δὲν ἔχουσι κατ' ἀλλήλων τοιαύτας ἀξιώσεις. Κατὰ τὰ προειρημένα ὅμως, καὶ τοι μὴ ὑπαρχουσῶν τοιούτων ἀξιώσεων, ἡ συγγένεια εἶναι οὐδὲν ἥττον οἰκογενειακὴ σχέσις, διότι καὶ αὐτῆς οἱ ὅροι ὁρίζονται ἀκριβῶς ὑπὸ τοῦ νόμου, ἐπιδρᾷ δὲ αὕτη καὶ εἰς ἄλλας νομικὰς σχέσεις, ἐπὶ τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς, τῆς πρὸς διατροφὴν ἐνοχῆς κλπ.

Ὅθεν κατὰ τὰ ἐκτεθέντα πᾶσα οἰκογενειακὴ σχέσις, θεωρουμένη ὡς φυσικὴ καὶ ἠθικὴ, εἶναι πάντως ἀτομικὴ σχέσις συνισταμένη εἰς ἀμοιβαίαν ἀναφορὰν δύο κατ' ἰδίαν ἀνθρώπων.

Ἡ νομικὴ δὲ σχέσις θεωρουμένη συνίσταται εἰς τὴν ἐπὶ γενικῇ ἀναγνώρισει ἀξίωσιν τῆς ἀμοιβαίας ἐκείνης ἀναφορᾶς· π.χ. ὁ πατήρ δυνάμει τῆς πατρικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας ἔχει ἀμέσως μόνον τὴν νομικὴν ἀξίωσιν τοῦ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ ἐξουσία τοῦ αὐτῇ παρὰ παντὸς ἀμφισβητοῦντος αὐτὴν, ἡ δὲ ἀξίωσις αὐτῇ ὑπάρχει κατὰ τὸ τοῦ τέκνου καὶ κατὰ τρίτων. Ἐκτὸς ὅμως τούτου ἡ ἀπαξ ἀναγνωρισθεῖσα νομικὴ σχέσις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς αὐτὸν ὡς βάσις ποικίλων ἄλλων ἀξιώσεων (π.χ. κυριότητος, κληρονομικῆς διαδοχῆς κλπ.). Ἡ δόξα αὐτῇ ἐπικυροῦται διὰ τῶν ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ συστήματι τύπων τῶν ἀγωγῶν. Ἡ ἀγωγή εἶναι *praejudicium*, ἥτοι ἀγωγή μὴ συνεπαγομένη *condemnatio*, ἀλλὰ μόνον ἀξίωσιν ἐπὶ ἀναγνώρισει τῆς οἰκογενειακῆς σχέσεως. Ἡ δὲ ὀνομασία αὕτη τῶν ἀγωγῶν προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ παρασκευάσωσιν ἄλλας μελλούσας ἀγωγάς. Ἀπασαὶ δὲ αἱ ἀγωγαὶ αὗται εἶναι *in rem*, τουτέστι δὲν χωροῦσι μόνον καθ' ὠρισμένου ὑποχρέου προσώπου, ὡς αἱ ἐξ ἐνοχῆς ἀγωγαί.

7. Ἐκ τῆς ἐξηγηθείσης φύσεως τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου συνάγεται ἡ σπουδαία διαφορὰ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ τῆς περιουσίας δικαίου (τοῦ ἐνοχικοῦ καὶ τοῦ τῶν ἐμπραγμάτων δικαιωμάτων). Τὸ θεμέλιον τοῦ δικαίου τούτου εἶναι τὸ τῆς περιουσίας συμφέρον, τὸ δεκτικὸν χρηματικῆς ἐκτιμῆσεως καὶ ἐκποιήσεως καὶ οὐ ἄνευ δὲν ὑπάρχει δικαίωμα· οἱ ὅροι καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν τοῦ δικαίου τούτου σχέσεων ἡρτῇνται ἀπὸ τῆς βουλήσεως τῶν ἐνεχομένων, ὁ δὲ νόμος δὲν ἐπεμβαίνει εἰς τὴν ῥύθμισιν αὐτῶν, ἡ μόνον πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς σιωπῆς τῶν ἐνεχομένων, ἂν τυχὸν κατέλιπον ἀρρύθμιστον στοιχείον τι τῆς ἐννόμου σχέσεως, ἡ πρὸς ἀκύρωσιν αὐτῆς, ἂν ἀντιβαίη εἰς τὰ χρηστά ἦθη, ἡ εἰς ὅρισμὸν τοῦ δημοσίου δικαίου. Ἐν τῷ οἰκογενειακῷ ὅμως δικαίῳ τὸ τῆς περιουσίας συμφέρον καὶ ἡ εἰς αὐτὸ ἐρείδομένη ἐξουσία τοῦ κατ' ἰδίαν προσώπου ἐλαχίστην ἐνασκει ἐπίδρασιν· τὸ θεμέλιον τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ διέποντος αὐτὴν νόμου εἶναι ἡ ἠθικὴ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, ἐξ ἧς ἡρτῇται ἡ τῆς οἰκογενείας εὐρυθμία ἰδρυσις, ἡ ἀσφαλίζουσα τὴν φυσικὴν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν τοῦ κατ' ἰδίαν ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης

κοινωνίας ἐπίδοσιν ὅθεν ἐν τῷ δικαίῳ τούτῳ ὁ νόμος ρυθμίζει τοὺς ὅρους καὶ τ' ἀποτελέσματα τῶν εἰς αὐτὸ ἀνηκουσῶν σχέσεων μετ' ἀδυσωπότητος ἀυστηρότητος, μὴ καταλείπων εἰς τοὺς ἐνεχομένους τὴν κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκάστη ρύθμισιν αὐτῶν δὲν δύναται τις νὰ ὀρίσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν τοὺς ὅρους τοῦ γάμου, ὅν προτίθεται νὰ συνάψῃ, οὔτε τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, οὔτε τῆς ἐπιτροπείας, οὔτε τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν, οὔτε νὰ διαθέσῃ ἐλευθέρως τὰ ἐκ τῶν σχέσεων τούτων δικαιώματα ἐπὶ τῇ βράσει τοῦ δόγματος τοῦ ἀπαλλοτριωτοῦ αὐτῶν.¹

(1) Πρβλ. Καλλιγ. τόμ. IV. §§ 1—3.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΓΑΜΟΥ

Περίληψις.

8. Ὁρισμὸς τοῦ γάμου κατὰ τοὺς Ῥωμαίους καὶ τοὺς Βυζαντινοὺς. Ἐπιγαμία, nuptiae· matrimonium.

9. Ἀνάλυσις τοῦ ὀρισμοῦ.

10. Ὁ γάμος εἶναι σύμβασις; Ναί, ἀλλ' οὐχὶ ἐνοχικὴ.

11. Κατὰ τί διαφέρει τῆς παλλακίας;

8. Οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Βυζαντινοὶ¹ ὀρίζουσι τὸν γάμον ὡς « ἄνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάρθειαν καὶ συγκλήρωσιν τοῦ βίου » παντὸς, θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνίαν. »² Περὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ θεσμοῦ τούτου παρατηρητέον, ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν ταῖς Εἰσηγήσεσιν αὐτοῦ ἀποκαλεῖ τὸν γάμον nuptiae, sive matrimonium, ὁ δὲ Μοδεστίνος ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Πανδέκτου μόνον nuptiae· nuptiae ὠνομάζετο ὁ κατὰ τὸν ἀστικὸν τῶν Ῥωμαίων νόμον συναπτόμενος γάμος, ὁ προϋποθέτων τὴν ιδιότητα τοῦ πολίτου παρ' ἑκατέρῳ τῶν συζύγων καὶ συναπτόμενος κατὰ τὰς εἰθισμένας διατυπώσεις. Ἡ ἱκανότης τοῦ συνάπτειν τοιοῦτον κατὰ τὸ jus civile ἔγκυρον γάμον ὠνομάζετο connubium (ἐπιγαμία).³ Μόνος ὁ τοιοῦτος γάμος εἶχεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐποχῇ κύρος κατὰ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς νόμους, συνεπαγόμενος τὴν πατρικὴν καὶ ἀνδρικὴν (manus) ἐξουσίαν καὶ ἐπὶ μόνου τοιοῦτου γάμου ἐχώρει προῖξ.⁴ Ὁ γάμος οὗτος ὠνομάζετο καὶ matrimonium legitimum καὶ justum matrimonium.⁵ Ὁ γάμος δὲ ὁ συναπτόμενος κατὰ τὸ

(1) Π. [23. 2] I. B. [ΚΗ'. 4] I καὶ Εἰσηγ. [4. 9] § 1.

(2) Πρβλ. Καλλιγὰ IV'. §§ 8—10.

(3) Πρβλ. Γεν. ἀρχαὶ τόμ. Α'. §...

(4) Gajus I. §§ 56. 57. 67. 76. 80. Ulp. fragm. τίτλ. I. § 8 [1. 5] 19. 21. [1. 6] 3 καὶ 4. Ε. [1. 10] § 12.

(5) [23. 3] 4. [24. 1] 3 § 1.

ἐθνικὸν δίκαιον μεταξὺ προσώπων, ὧν τὸ ἕτερον μόνον ἐστὲρ-
ρεῖτο τῆς ιδιότητος τοῦ πολίτου καὶ ἄνευ τῶν εἰθισμένων παρὰ
τοῖς ῥωμαίοις διατυπώσεων, ὀνομάζεται *matrimonium ā-*
πλως, ἢ *matrimonium sine connubio*.¹

Ὅθεν ὁ Μοδεστίνος ἐν τῷ ὀρισμῷ αὐτοῦ ἐννοεῖ τὸν κατὰ τὰς
διατάξεις τοῦ ἀρχαίου ἀστικοῦ δικαίου (*jus civile*) συναπτό-
μενον γάμον καὶ ἐπειδὴ προϋόντος τοῦ χρόνου αἱ ἀρχαῖαι τῆς
συνάψεως τοῦ ῥωμαϊκοῦ γάμου διατυπώσεις ἐξέλιπον, πάντες
δὲ οἱ ἐλεύθεροι κάτοικοι τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους ἐκτήσαντο τὰ
δικαιώματα τοῦ ῥωμαίου πολίτου, πᾶς μεταξὺ αὐτῶν γάμος
εἶχε τὰ ἀποτελέσματα τοῦ κατὰ τὸ ἀστικὸν ῥωμαϊκὸν δίκαιον
συναπτομένου γάμου· ἰδοὺ ὁ λόγος, δι' ὃν ὁ αὐτοκράτωρ μετε-
χειρίσθη τὰς δύο ὀνομασίας ὡς συνωνύμους *nuptiae* καὶ *ma-*
trimonium.

9. Πολλὰ ἐρρέθησαν περὶ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ γάμου καὶ πολ-
λαὶ περὶ αὐτοῦ ἠγέρθησαν ἀμφισβητήσεις.

Κατὰ τινὰς ὁ γάμος εἶναι ἔνωσις ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς πρὸς
θεραπείαν τῆς φυσικῆς ὁρμῆς τῆς τῶν φύλων μίξεως· κατ' ἄλ-
λους ἔνωσις τοιούτων προσώπων πρὸς γέννησιν καὶ ἀνατροφὴν
τέκνων, κατ' ἄλλους πρὸς ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν· ἄλλοι περι-
λαμβάνουσι πάντα τὰ ἐκτεθέντα εἰς τὸν ὀρισμὸν τοῦ γάμου,
ἄλλοι δὲ πάλιν διακρίνουσι τὸν *φυσικόν*, τοῦ ἠθικοῦ σκοποῦ
τοῦ γάμου καὶ θεωροῦσι *φυσικόν* μὲν σκοπὸν αὐτοῦ τὴν γέν-
νησιν καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων, *ἠθικόν* δὲ τὴν ἀμοιβαίαν
ἀγάπην, δι' ἧς ἑκάτερος συμμερίζεται τὴν εὐτυχίαν καὶ πᾶσαν
ἄλλην βιωτικὴν περιπέτειαν τοῦ ἑτέρου· ἢ πρὸς ἀμφοτέρους
τοὺς σκοποὺς τούτους ἔνωσις ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἀποτελεῖ κατ'
αὐτοὺς τὸν γάμον. Ἀσφαλεστέραν ὁδὸν ἐξελέξαντο οἱ παρα-
δεχθέντες τὸν ὀρισμὸν τῶν ῥωμαίων καὶ ἐνασχοληθέντες νὰ
ἐννοήσωσιν αὐτὸν ὀρθῶς καὶ νὰ συναγάγωσιν ἐξ αὐτοῦ τὰ
κατωτέρω ἐξηγηθησόμενα ἀποτελέσματα. Κατ' αὐτὸν (τὸν
ῥωμαϊκὸν δηλ. ὀρισμὸν) γάμος ἐστὶν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συ-
νάφεια καὶ συγχλήρωσις τοῦ βίου παντός. Ἡ *συνάφεια* ἐμφαί-

(1) *Mosaicar et Roman. Collatio* τίτλ. IV § 5.

νει τὸ φυσικὸν στοιχεῖον τοῦ δεσμοῦ τούτου, τὸ εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν μίξιν τῶν φύλων ἀναγόμενον, ἡ δὲ συγκλήρωσις τοῦ βίου παντὸς ἐμφαίνει τὸ ἡθικὸν στοιχεῖον τοῦ δεσμοῦ τούτου, καθ' ὃν ἑκάτερος αὐτῶν μετέχει καὶ ἡθικῶς τῆς τοῦ ἑτέρου ὑπάρξεως, συμμεριζόμενος ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀφοσιώσει πάσας τὰς βιωτικὰς τοῦ ἑτέρου περιπετείας. Ὅθεν ὁ ὀρισμὸς τοῦ Πανδέκτου καὶ τῶν Βασιλικῶν, δύναται νὰ παραφρασθῇ ὡς ἑξῆς: «Γάμος ἐστὶν ὁ ἀμοιβαία συναινέσει σύνδεσμος ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, καθ' ὃν ἑκάτερος μετέχει τῆς τοῦ ἑτέρου ὑπάρξεως οὐ μόνον φυσικῶς, διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν φύλων, ἀλλὰ καὶ ἡθικῶς, συμμεριζόμενος ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀφοσιώσει πάσας τὰς βιωτικὰς περιπετείας τοῦ ἑτέρου.» Ἡ ἔκφρασις τοῦ Μοδεστίνου «θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία» συνάδει πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεῆς λεγόμενα,¹ «γυναῖκα γαμετὴν κατὰ νόμους ἱεροῦς συνελθοῦσαν ἀνδρὶ κοινωνὸν ἀπάντων εἶναι χρημάτων τε καὶ ἱερῶν.» Ἰερὰ, περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος, εἶναι ἡ λατρεία τῶν *Dii penates*, τῶν ἐφεστίων θεῶν, ὧν τὰ ἱερὰ ὑπῆρχον ἐν ἑκάστη οἰκίᾳ, ἡ δὲ λατρεία ἐτελεῖτο ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας· ἡ δὲ ἔκφρασις «ἀνθρωπίνου δικαίου» ἐμφαίνει τὸ δικαίωμα τῆς γυναικὸς τοῦ μετέχειν τῆς κοινωνικῆς τάξεως τοῦ συζύγου, οὐχὶ τῆς περιουσίας, διότι κατὰ μὲν τὸ ἀρχαῖον δίκαιον ἡ ἐν αὐστηρῷ γάμῳ διατελοῦσα σύζυγος οὐδὲν ἴδιον εἶχεν, οὔτε νὰ ἀποκτήσῃ ἡδύνατο, ἐξομοιουμένη πρὸς τὴν ὑπεξουσίαν θυγατέρα,² κατὰ δὲ τὸ νεώτερον ἡ γυνὴ ἐκτὸς τῆς προικὸς δύναται νὰ ἔχῃ ἴδιαν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς πάντως ἀνεξάρτητον περιουσίαν. Ἡ παρὰ τοῖς γερμανοῖς ἐπικρατοῦσα ἔννοια τῆς κοινοκτημοσύνης τῶν συζύγων ἦν ἄγνωστος τοῖς Ῥωμαίοις.

10. Τινὲς ἐθεώρησαν τὸν γάμον ὡς εἶδος συμβάσεως *contractus*, ἢ *pactum*.³ Καὶ ἄλλοι μὲν κατέταξαν αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἀπλῆ συναινέσει συναπτομένων, ἕτεροι δὲ ἰδίως ἐθεώρησαν αὐ-

(1) II. 25.

(2) Gajus II § 96.

(3) Donnelus Comm. juris L. XIII Cap. 18. Langsdorf de pactis et contractibus Romanorum. Manheimi 1777.

τὸν ὡς εἶδος κοινωνίας (societas). Ὅπως φθάσωμεν εἰς τὴν ἀληθῆ λύσιν τοῦ ζητήματος, ἀνάγκη νὰ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τῆς ἐξῆς διακρίσεως. Ὑπάρχουσι συμβάσεις α) τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν, β') τοῦ δημοσίου (πολιτικοῦ), γ') τοῦ ἀστικοῦ δικαίου.

Σύμβασις ἐν γένει ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ δικαίου εἶναι ἡ δὴλωσις συμφώνου θελήσεως δύο ἢ πλειόνων προσώπων περὶ ἐννόμου σχέσεως. Μόντ, ἡ συμφωνία ἡ ἀναγομένη εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον, δηλ. περὶ ἐννόμου σχέσεως τοῦ ἀστικοῦ δικαίου μᾶς ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα.

Ἐὰν τοιαύτην ἐννοίαν δώσωμεν εἰς τὴν λέξιν σύμβασιν, βεβαίως ὁ γάμος εἶναι σύμβασις. Ἐὰν ὁμως διὰ τῆς λέξεως σύμβασις (pactum) ἐννοῶμεν, ὡς οἱ Ῥωμαῖοι, τὰς ἐνοχικὰς συμβάσεις, τὰς συμβάσεις, δι' ὧν κτώμεθα ἐξουσίαν ἐπὶ ὠρισμένην πρᾶξιν ἄλλου προσώπου, δεκτικὴν χρηματικῆς ἐκτιμῆσεως, τότε προσεξώμεν, μὴ περιλάβωμεν εἰς τὴν ἐννοίαν ταύτην τὸν γάμον, διότι οὗτος, καὶ τοι ἐπιδρῶν εἰς τὰς τῆς περιουσίας σχέσεις τῶν συζύγων, δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὸν σχέσις περιουσίας. Ἡ ἐννοια αὐτοῦ εἶναι, ὡς εἵπομεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, κυρίως ἠθικὴ σχέσις, αἱ δὲ ὑποχρεώσεις, αἱ δι' αὐτοῦ ἀναλαμβανόμεναι, δὲν εἶναι δεκτικαὶ χρηματικῆς ἐκτιμῆσεως. Ἡ κατάταξις τοῦ γάμου μεταξὺ τῶν ἐνοχικῶν συμβάσεων οὐ μόνον ἤθελε καταβιβάσει, ταπεινώσει καὶ ἐν γένει παραμορφώσει τὴν ἱεράν αὐτοῦ φύσιν, ἀλλ' ἤθελε φέρει εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὰς περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ διατάξεις τοῦ νόμου. Τὰς ἐνοχὰς, ὡς εἵπομεν, διέπει ἡ ἐξουσία τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως καὶ τὸ χρηματικὸν συμφέρον, ἀργεῖ δὲ ἡ ἐξουσία αὕτη μόνον εἰς τὰς σπανίας περιπτώσεις καθ' ἃς συγκρούεται πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ ἐν γένει πρὸς τὴν λεγομένην δημοσίαν τάξιν. Ἐν τῷ γάμῳ ἡ ἐπιδρασις τῆς ἠθικῆς εἶναι θετικὴ, τοὔτέστιν ἠθικὴ καὶ δίκαιον ταυτίζονται ἐν αὐτῷ καὶ ἐκ τῆς ἠθικῆς ἀρρῶμεθα τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς διέποντας αὐτόν.¹ Ὅπως ὑπάρχουσι συμφωνίαι θελήσεως περὶ ἐνοχῶν, ἃς οἱ Ῥωμαῖοι ὀνομάζουσι conventiones, pacta, contractus, οὕτω δύνανται νὰ ὑπάρξωσι συμφωνίαι περὶ συστάσεως ἐμπραγμάτου δικαιώμα-

(1) Πρὸλ. Καλλιγῆ IV. § 2 καὶ 3.

τος, οἷον ἡ παράδοσις (traditio), ἡ συμφωνία περὶ ὑποθήκης, ἡ τῆς κτήσεως ἀποθετικῶν δουλειῶν, ἡ περὶ συστάσεως οἰκογενειακῶν σχέσεων, οἷον γάμος, υἱοθεσία. Ἀρκοῦσι ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος πρὸς ὀρθὴν ἐκτίμησιν τῆς φύσεως τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀποφάνσεως τῶν νόμων *solus consensus facit nuptias*.¹

11. Ὀλίγα προσέτι περὶ τῆς διακρίσεως τοῦ γάμου ἀπὸ τῆς παλλακίας. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης δὲν μετέχει ἡ γυνὴ τῆς κοινωνικῆς τάξεως καὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀνδρὸς, οὔτε τὰ τέκνα ὑποβάλλονται εἰς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν, ἐνῶ δὲ γάμος παράγει ἀμφοτέρωτα ταῦτα τὰ ἀποτελέσματα. Κατὰ τὰ αὐτὰ ὡς ἔγγιστα διαφέρει τοῦ γάμου ὁ ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ, ἐνιαχοῦ λ. χ. ἐν Πρωσσίᾳ νενομισμένος γάμος διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς.² Ἡ ἐκκλησία ἡμῶν προσέθηκεν εἰς τὸν σύνδεσμον τοῦ γάμου τὸ σπουδαῖον στοιχεῖον τοῦ μυστηρίου καὶ οὕτω ἡγίασεν αὐτὸν καὶ ἔθεσε τὴν τέλεσιν αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς.³ Τὸν ὀρισμὸν δὲ τοῦτον τῆς ἐκκλησίας ἀνεγνώρισε καὶ ἀπεδέχθη καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία περὶ τὰ τέλη τῆς 9^{ης} ἑκατονταετηρίδος.⁴ Οἱ τρόποι καθ' οὓς συνήπτετο ὁ ἀρχαῖος ῥωμαϊκὸς γάμος, ἡ *in manum conventio, usu, confarreatio, coemptio* ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀστικοῦ δικαίου τῶν ῥωμαίων.⁵

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ συστάσεως τοῦ Γάμου.

Α'. ΚΩΛΥΜΑΤΑ

Περίληψις.

12. Κωλύματα πρὸς γάμον. Ἀπόλυτα· σχετικά. Ἀποτελέσματα τῶν κωλύμάτων.

(1) Πρβλ. καὶ Καλλιγ. IV'. § 3—9.

(2) Πρως. νόμος Μ. Β. Τίτλ. Α'. ἄρθρ. 835 καὶ ἐπόμε. καὶ Τίτλ. Β'. ἄρθρ. 555 καὶ ἐπομ.

(3) Πρβλ. Εὐαγγελ. κατὰ Ματθ. [19 4] κατὰ Μαρκ. [10 4] [10. 11] κατὰ Λουκ. [16. 18]. Παῦλ. πρὸς Κορινθ. Α. 6, 7 11. πρὸς Ἐφεσίους 5.

(4) Νεαρ. Λέοντος 89. Διάταξις Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (11. ἑκατοντ.) Νόμος 9 Ἰουλίου 1852 ἄρθρ. 15).

(5) Πρβλ. Καλλιγ. IV. § 7.

13. Α'.) Ἐλλειψις τῆς συναινέσεως τοῦ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν κέκτημε-
νου ἀνιόντος. Συναινέσεις ἐπὶ τοῦ γάμου ἐγγόνων.

14. Λόγος τῆς ἀνάγκης τῆς συναινέσεως ταύτης. Δίδεται καὶ σιωπηρῶς.

15. Ἀποτελεσμα τῆς ἐγκρίσεως τοῦ ἀνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἀνιόντος
τελεσθέντος γάμου.

16. Διαφωνία μεταξύ ἀνιόντος καὶ τέκνου περὶ τοῦ μέλλοντος γάμου.
Διακρίσεις.

17. Πότε εἶναι περιττὴ ἡ συναινέσεις ;

18. Περὶ τῆς συναινέσεως τῆς μητρὸς.

19. Ἐπὶ ὀρφανῶν ἀνηλίκων ἀπαιτεῖται ἡ συναινέσεις τοῦ κηδεμόνος ;

20. Β'.) Πένθιμον ἔτος. Θέματα μὴ ὑπαγόμενα εἰς τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ
πενθίμου ἔτους.

21. Λόγος τῆς ἀπαγορεύσεως.

22. Ἀποτελέσματα τῆς παραβάσεως αὐτῆς.

23. Γ'.) Φυσικὴ ἀνικανότης πρὸς ἔνωσιν τῶν φύλων· ἄνηθοι.

24. Ἐκτετμημένοι.

25. Δ'.) Θεμελιῶδες δόγμα τοῦ γαμικοῦ δικαίου τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν
βυζαντινῶν, ἡ μονογαμία. Ἐντεῦθεν ὁ ὑπάρχων γάμος ἀποτελεῖ κώλυμα
νέου γάμου.

26. Διαδοχικὴ πολυγαμία· ὁ χριστιανισμὸς δὲν ἡνῶει τὸν δεύτερον καὶ
τοὺς ἐπομένους γάμους.

27. Ὁ δεύτερος καὶ τρίτος γάμος ἐπιτρέπεται.

28. Ἀπαγόρευσις τοῦ τετάρτου γάμου.

29. Ἐπιβλαβὴ ἀποτελέσματα τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου γάμου.

30. Ε'.) Μοιχεῖα, κώλυμα πρὸς γάμον οὐ μόνον τῶν αὐτουργῶν καὶ συνε-
νόχων μετ' ἀλλήλων ἀλλὰ καὶ τῆς μοιχαλίδος μετὰ παντὸς τρίτου.

31. ΣΤ'.) Βιαιὰ ἀπαγωγὴ κώλυμα πρὸς γάμον μετὰ τοῦ ἀπαγωγέως
καὶ τῆς ἀπανθείσης.

32. Ζ'.) Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀζῖωμα, κώλυμα πρὸς γάμον μετὰ τῶν ἐν αὐ-
ταῖς γυναικῶν.

33. Η'.) Ἐπιτροπεία καὶ κηδεμονία κώλυμα πρὸς γάμον τῆς ὑπὸ τὴν
ἐπιμέλειαν ταύτην διατελούσης μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνος, τῶν κα-
τιόντων αὐτοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ διὰ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας συνδεδεμένων.

34. Λόγοι, δι' οὓς ἀργεῖ τὸ κώλυμα· τί δὲ ἰσχύει ἐὰν ἡ ἐπιτροπεία ἐπέλθῃ
μετὰ τὸν γάμον ;

35. Τὸ κώλυμα τοῦτο ἰσχύει καὶ τὴν σήμερον.

36. Θ'.) Διαφορὰ ὁρησεύματος. Γάμος Χριστιανῶν μετὰ Ἰουδαίων. Γά-
μος ὀρθοδόξων μετὰ αἰρετικῶν. Τίνας εἰσὶν αἰρετικοί ;

37. Πῶς ἔχουσι παρ' ἡμῖν τὰ τοῦ γάμου τῶν ὀρθοδόξων μετὰ τῶν καθο-
λικῶν καὶ διαμαρτυρομένων ;

38. Νόμοι τῆς 10 Αὐγούστου καὶ 15 Ὀκτωβρίου 1861.

39. Ι'.) Συγγένεια, κώλυμα πρὸς γάμον. Διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανείου
δικαίου. Τοῦ νεωτέρου δικαίου μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως.

40. Συνοδικὴ πράξις τοῦ 1611.

41. Συγγένεια ἐκ τῆς ἄνευ γάμου συναφείας.
 42. Ἀγχιστεία κώλυμα. Πῶς ὥρισεν ἡ κανονικὴ νομολογία τὰ τοῦ ἔκτου βαθμοῦ κωλύματα;
 43. Μετὰ τὴν 11 ἑκατονταετηρίδα ἐκωλύθη ὁ γάμος καὶ τῶν 7 βαθμῶν ἀγχιστέων, ἐὰν συγγένωνται τὰ τοῦ γένους ὀνόματα.
 44. Τριγένεια κώλυμα μέχρι τρίτου βαθμοῦ.
 45. Οἶοναί ἀγχιστεία κώλυμα. Θέματα αὐτῆς.
 46. Νομικὴ συγγένεια.
 47. Πᾶσα υἰοθεσία τίκτει λόγῳ νομικῆς συγγενείας κώλυμα, ἡ μόνον ἡ τῶν ἀδοξασίων καὶ ἡ μείζων τῶν ὑπεξαυσιῶν;
 48. Διττὰ τὰ ἐκ τῆς υἰοθεσίας κωλύματα.
 49. Πνευματικὴ συγγένεια, ἡ ἐκ τῆς ἀναδοχῆς ἀπὸ τοῦ θείου βαπτίσματος κώλυμα. Ἐκτασίς αὐτοῦ.
 50. ΙΑ΄.) Ἐπὶ στρατιωτικῶν ἡ ἔλλειψις τῆς ἀδείας τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς.

12. Κωλύματα πρὸς γάμον εἶναι λόγοι, δι' οὓς ὁ νόμος ἀπαγορεύει τὸν γάμον ἢ ἀπολύτως, ἢ μεθ' ἑτέρου ὠρισμένου προσώπου. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει τὸ κώλυμα (*impedimentum*) ὀνομάζεται *ἀπόλυτον*, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ *σχετικόν*. λ. χ. ὁ νόμος ἀπαγορεύει τὸν γάμον ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἀνιόντος, ὅφ' οὗ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν διατελεῖ ὁ μέλλων νύμφη συνάψῃ γάμον (ἀπόλυτον), ὡσαύτως ἀπαγορεύει τὸν γάμον μετὰ τοῦ συγγενῶν εἰς ὠρισμένον βαθμὸν (σχετικόν).¹ Ὁ γάμος δὲ συναφθεὶς καὶ τοι ὑπάρχοντος κωλύματος, εἶναι ἄκυρος. Ἐν μόνον κώλυμα, τὸ τῆς παραβάσεως τοῦ πενήθιμου ἔτους, δὲν συνεπάγεται ἀκυρότητα, ἀλλ' ἕτερα ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα κατὰ τοῦ παραβάτου.

13. Α΄.) Ἡ ἔλλειψις τῆς συναινέσεως τοῦ ἀνιόντος, οὗτινος

(1) Τοὺς κεκωλυμένους γάμους διακρίνει τὸ κανονικὸν δίκαιον τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας εἰς τρεῖς κατηγορίας. Ὁ γάμος εἶναι:

α΄.) νεφέριος, ἢ παράνομος· ἐὰν τὸ κώλυμα συνίσταται εἰς ἀπαγόρευσιν τοῦ ἀστικοῦ νόμου.

β΄.) δαμνάντος, ἢ κατάκριτος· ἐὰν ἀντίκειται εἰς τὴν γενομένην ὁμολογίαν τῆς σωφροσύνης (ὁ μετὰ μοναχῆς, ἡ ἑτέρας ἀνατεθειμένης τῷ Θεῷ γάμος).

γ΄.) ἱγκεστός ἢ ἀθέμιτος· ὁ μετὰ τοῦ συγγενῶν ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγχιστείας, εἰς βαθμὸν κεκωλυμένον, γάμος. Βαλσαμ. σχολ. εἰς τὸν κανόνα 27 τοῦ Μ. Βασιλ. Zhisman *das Eherecht der orientalischen Kirche*. Ἐν Βιέννῃ 1867 σελ. 213—14. Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων τὸμ. 4, σελ. 162.

ὁ ὑπεξούσιος μέλλει νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον, ἀποτελεῖ κώλυμα εἰς γάμον.

Ἐπὶ τοῦ γάμου τῶν ἐγγόνων ἀπαιτεῖται πρὸς τῇ συναίνεσει τοῦ πάππου, εἰς οὗ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν διατελοῦσι, καὶ ἡ τοῦ υἱοῦ συναίνεσις, οὗ τὸ τέκνον πρόκειται νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον, ἐὰν τοῦτο ᾔῃαι ἄρβεν, οὐχὶ δὲ ἐὰν ᾔῃαι θῆλυ, διότι κατὰ τὸ ἀρχαῖον σύστημα τῆς ἐξ ἀδιαθέτου καὶ ἐκ διαθήκης διαδοχῆς μόνον τὰ τέκνα, ὅσα ᾔθελε γεννήσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ὑπὸ τὴν πατρικὴν εἰσέτι ἐξουσίαν διατελοῦντος τέκνου καθίστανται οἰκεῖοι τοῦ τελευταίου τούτου κληρονόμοι, κληρονομοῦντες αὐτὸν κατὰ πρῶτον λόγον ἐξ ἀδιαθέτου καὶ ἀκυροῦντες τὴν διαθήκην, εἰς ἣν δὲν ἐγράφοντο κληρονόμοι ἢ δὲν ἀπεκληροῦντο, ὥστε ἡ ὑπαρξίς αὐτῶν ἐνδιέφερε τὸν πατέρα τοῦ νυμφίου, καὶ τοὶ διατελοῦντα, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ γάμου, ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν τοῦ ἰδίου πατρὸς· ὁ λόγος λοιπὸν εἶναι «ἵνα μὴ ἄκοντι αὐτῷ οἰκεῖος (suus) γέννηται κληρονόμος.» Ἐὰν ὅμως ἔγγονοι ἐκ διαφορῶν υἱῶν πρόκειται νὰ συζευχθῶσι (ὅπερ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπατρέπετο, παρ' ἡμῖν ὅμως ἀπαγορεύεται) ἀρκεῖ μόνον τοῦ πάππου ἡ συναίνεσις.¹

Παρ' ἡμῖν οὐδεὶς λόγος περὶ τῆς συναίνεσεως τοῦ πάππου, διότι ὁ πατὴρ διὰ τοῦ ἰδίου γάμου χειραφετεῖται, ὅθεν ὁ πάππος οὐδέποτε ἔχει ὑπεξουσίου τοὺς κατιόντας τοῦ υἱοῦ.

Ἡ συναίνεσις τοῦ ἀνιόντος δύναται νὰ δοθῇ καὶ σιωπηρῶς· «ὁ γὰρ πατήρ, μὴ ἐναντιούμενος ταῖς γάμοις τοῦ παιδὸς, συναίνειν δοκεῖ.»²

14. Διττός δὲ ὁ λόγος τῆς ἀνάγκης τῆς συναίνεσεως ταύ-

(1) [23. 2] 3.

(2) B. [KH'. 1] 5. B. [KH'. 4] 27. [23. 1] 7. § 1. K. [5. 4] 5. Ὁ Γλύκ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ περὶ ἑρμηνείας τοῦ Πανδέκτου (τομ. 22. σελ. 421 καὶ ἐπομ. καὶ τόμ. 23 σελ. 18 καὶ ἐπὶ μ.) φρονεῖ, ὅτι οἱ περὶ συναίνεσεως τοῦ ἀνιόντος ὀρίσμοι τοῦ βῶμ νόμου δὲν ᾔσαν οἱ αὐτοὶ ἐπὶ τε τῶν υἱῶν καὶ ἐπὶ θυγατέρων, καθότι ἐπὶ τῶν μὲν ἀπηχεῖτο ῥήτη καὶ πρὸ τοῦ γάμου διδομένη ἄδεια τοῦ ἔχοντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἀνιόντος, ὀνομαζομένη jussus B. [1. 10] πρ., ἐπὶ δὲ τῶν θυγατέρων ἤρκει πρὸς ἔγκυρον σύναψιν τοῦ γάμου ἢ ἑλλειψίς τῆς ἀντιρρήσεως τοῦ γινώσκοντος αὐτὸν ἀνιόντος K. [5. 4]

της. *Civilis ratio*· διότι ὁ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν κεκτημένος ἀνελάμβανεν ὑποχρεώσεις ἐκ τοῦ γάμου τοῦ ὑπεξουσίου ἢ σύζυγος τούτου ἢν *filiae loco*, τὰ τέκνα ἐγίνοντο ἐξ ἀρρενογονίας συγγενεῖς, αὐτοῦ, λόγῳ δὲ τῆς προικὸς τῆς νύμφης αὐτὸς ἀπέβαινεν ὑπεύθυνος· *naturalis ratio*· τὸ σέβας, ἡ εὐπειθεια, ἡ εὐγνωμοσύνη. Μόνος ὁ τελευταῖος οὗτος λόγος παρέμεινεν ἐν τῇ νῦν δικαίῳ.

Ἡ Ἑκλογὴ τοῦ Λέοντος ἀπαιτεῖ ἀμφοτέρων τῶν γονέων τὴν συναίνεσιν¹ καὶ κατὰ τοῦτο καινοτομήσατα ὑπὲρ τῆς εἰς ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς ὀφειλομένης εὐλαθείας καὶ εὐπειθείας. Καὶ αἱ νεώτεραι δὲ νομοθεσίαι δὲν ἐξεύρον τί τελειότερον τοῦ νομοθετήματος τούτου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς μακεδονικῆς δυναστείας ἐξέλιπε τὸ κῦρος τῆς Ἑκλογῆς.

12. 25, ἀλλ' ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἰδίου 27 τῶν Βασιλικῶν, εἰς ἣν ἀντιστοιχεῖ ἡ 5 διατάξις τοῦ Κώδικος [5. 4], προκύπτει, ὅτι ἀρκεῖ ἡ ἑλλειψίς τῆς ἀντιρρήσεως τοῦ πατρὸς, τοῦ γινώσκοντος τὴν σύναψιν τοῦ γάμου τοῦ ἰδίου υἱοῦ, ὅπως ἡ ἔγκυρος ὁ γάμος· ἐκ δὲ τῆς διατάξεως 25· τοῦ αὐτοῦ βιβλίου καὶ τίτλου τοῦ Κώδικος, ὅτι καὶ ἂν ὁ πατὴρ δὲν δύναται διὰ φρενοβλαθείαν νὰ ἐκφράσῃ ῥητῶς ἡ σιωπηρῶς τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ, αὐδὲν ἦτοιν ὁ ὑπεξούσιος υἱὸς ἡ ἔγγονος συνάπτουσιν ἐγκύρως γάμον, τηροῦντες τὰ κατωτέρω ῥηθυσόμενα ὥστε ἡ διάκρισις τοῦ Γλῶκ δὲν εἶναι ὀρθή. Αἱ Εἰσηγήσεις λέγουσιν μὲν [1. 10], πρ. «ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὑπεξουσίων καὶ ἑτερόν τι ζητοῦμεν, συναίνεσιν εἶναι τῶν γονέων, ὧν ὑπεξούσιοι εἰσιν οἱ συναπτόμενοι· τοῦτο γὰρ χρῆναι γίγνεσθαι καὶ ὁ πολιτικὸς καὶ ὁ φυσικὸς ἀπαιτεῖ λογισμὸς· ὁ πολιτικὸς διὰ τὸ τῶν Ῥωμαίων ἴδιον, τοῦτέστι τὴν ὑπεξουσίαν· ὁ φυσικὸς δὲ, ἐπειδὴ δίκαιον τοὺς μέχρι τοιαύτης ἡλικίας ἀναθρέψαντας, τοὺς γονεῖς δηλονότι, ταύτης ἀξιόσθαι τῆς τιμῆς, τοῦτέστι τῷ γάμῳ συνευδοκεῖν, δεῖ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς ἡγεσίαν κέλευσιν (τοῦτέστι δεῖ τὸν πατέρα συναίνεσιν).» Ἐπειτα ὁ Θεόφιλος ἀναφέρει τὴν ἀμφιβολίαν, τί δεῖ γενέσθαι, ὅταν, μαινομένου πατρὸς, υἱὸς ἡ θυγάτηρ ἐπὶ γάμον ἐλθεῖν ἡπεικόντο; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ πατὴρ οὔτε ῥητῶς, οὔτε σιωπηρῶς (ὁρῶν καὶ μὴ ἀντιλέγων τῷ πραττομένῳ) νὰ συναίνεσθ δύναται, ἐάν δὲ ἡδύνατο καὶ σιωπηρῶς νὰ συναίνεσθ, ἀκωλύτως ἢ ὅτε προῆλθε ὁ γάμος, ἀναφέρει δὲ τί περὶ τούτου ὤρισεν ὁ Ἰουστινιανός, ὅπερ θέλομεν ἀναφέρει καὶ ἡμεῖς μετ' ὀλίγον. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, νομίζω ἀριθμητικῶς συναγεται, ὅτι κατὰ τὸ Ἰουστινιανέιον δίκαιον ἡ διάκρισις ἣν ποιεῖται ὁ *Glück* δὲν ἴσχυε· διότι παραδέχεται ὁ νόμος καὶ ἐπὶ ὑπεξουσίων υἱῶν τὴν σιωπηρὰν συναίνεσιν. Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ κοινὴ κρατοῦσα γνώμη. Τιθώ τόμ. 1. § 280, Γεώργιον τόμ. 3, σελ. 28.

(1) Ἑκλογ. [2. 1].

15. Ἐὰν ὁ πατὴρ ἐγκρίνῃ βραδύτερον τὸν ἄνευ τῆς συναινεσεως αὐτοῦ συναφθέντα γάμον, ὅποιον τὸ ἀποτέλεσμα τοιαύτης ἐγκρίσεως; "Ὅτι ἀπὸ τῆς ἐγκρίσεως ὁ γάμος εἶναι ἔγκυρος οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ, ἀλλ' ἄρα γε ἡ ἔγκρισις ἀνατρέχει μέχρι τῆς συνάψεως τοῦ γάμου, καθιστῶσα αὐτὸν ἀπ' ἀρχῆς ἔγκυρον; Εἰδικαὶ διατάξεις ἐν τε ταῖς συλλογαῖς τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἐν τοῖς Βασιλικοῖς ὀρίζουσιν, ὅτι μεταγενεστέρα ἔγκρισις καθίστησι τὸν γάμον ἔγκυρον οὐχὶ ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλ' ἀφ' ἧς ἐδόθη.¹

Ἄλλ' ἀφοῦ ἐπεκράτησεν ἡ διὰ τῆς ἱερολογίας τέλεις τοῦ γάμου καὶ κατετάχθη οὗτος μεταξὺ τῶν μυστηρίων, συνεζήτηθη καὶ πάλιν τὸ ζήτημα.² Καθ' ἃ δὲ παρατηρεῖ ὁ Βαλσαμῶν, τινὲς φρονοῦσιν, ὅτι ἀπαιτεῖται μετὰ τὴν συναίνεσιν νέα ἱερολογία, ἀλλ' ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Νικαεὺς ἐπὶ ὑπεξουσίας ἔλεγε μὴ δεῖσθαι δευτέρας ἱερολογίας, ἐπὶ δὲ τῆς ἀνήθου ἤθελε γενέσθαι δευτέραν ἱερολογίαν. Ὁ Βαλσαμῶν δὲν δέχεται τὴν δευτέραν ταύτην γνώμην, ἀρκούμενος καὶ ἐν τῷ θέματι τούτῳ εἰς τὴν πρώτην ἱερολογίαν, «διὰ τὸ πρὸς αὐτὴν σέβας.» ὥστε ἐξενίκησεν ἐν τῷ νεωτέρῳ δικαίῳ ἡ ἐπιεικὴς γνώμη, καθ' ἣν διὰ τῆς ἐπιγενομένης συναινεσεως κυροῦται ἐξ ἀρχῆς ὁ γάμος.³

16. Ἄλλ' ἐπὶ διαφωνίας μεταξὺ πατρὸς καὶ τέκνου ἦτε πολιτεία καὶ ἡ ἐκκλησία ἐπεχείρησαν νὰ προστατεύσωσι τὰ τέκνα κατὰ τῆς ἐνδεχομένης καταχρήσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, διακρίνουσαι ὡς ἐξῆς.

α.) Ἐὰν ὁ ὑπεξούσιος υἱὸς διαφωνῇ πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ

(1) Πανδ. [18. 5]. 13. § 0 Ἡ μετὰ τρίτου πρὸ τῆς συναινεσεως συνουσία τῆς γυναικὸς δὲν λογίζεται μοιχεία. Ἡ ἐπὶ τοιούτου γάμου ὑπόσχεσις προικὸς θεωρεῖται ὑπόσχεσις προικὸς ἐπὶ μέλλοντος γάμου. Β. [ΚΗ'. 4] 2. Πανδ. [23. 2] 2. Εἰδὲ μετὰ τὸν γάμον ὁ πατὴρ συναινέσῃ ἀπὸ τότε καὶ οὐκ ἄνωθεν ὁ γάμος βεβαιεῖται, ὡς ἐστὶ γνωστὸν κλπ.

(2) Πρβλ. τὸν Βαλσαμῶνα εἰς τοὺς Κανόνας τοῦ Μ. Βασιλείου. Ὁ Κανὼν ΛΗ'. [38] ἔχει οὕτως. «Αἱ κόραι αἱ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ πατρὸς (ἐννοεῖ τὰς ὑπεξουσίους) ἀκολουθήσασαι (τοὺς μνηστοὺς, ἥτοι ὑπανδρευθεῖσαι) πορνεύουσιν διαλλαγόντων δὲ τῶν γονέων, δοκεῖ θεραπείαν λαμβάνειν τὸ πρᾶγμα.»

(3) Συντ. τῶν Ἱερ. Καν. Ῥάλλη καὶ Ποτλῇ τομ. 4, σελ. 182—4. Πρβλ. Καλλιγᾶ τόμ. IV. § 17.

πατὴρ, οὐ γίνεται μνηστεία,¹ οὐδ' ὀφείλει ὁ υἱὸς νὰ δώσῃ τὸν λόγον τῆς ἀντιλογίας αὐτοῦ.²

Ε'.) Καὶ τῆς θυγατρὸς ἡ ἐλευθέρα βούλησις ἡ ἀπαιτουμένη ἀπολύτως πρὸς σύναψιν τοῦ γάμου, δὲν ἀναπληροῦται ὑπὸ τῆς βουλήσεως τοῦ πατρὸς.³ ἄλλ' ἡ σιωπὴ αὐτῆς λογίζεται συναίνεσις, οὐδ' ἐπιτρέπεται αὐτῇ πάντοτε τὸ ἀντιλέγειν.⁴

γ'.) Ὁ ἀποποιούμενος τὴν συναίνεσιν πατὴρ δέον νὰ ἀναφέρῃ σπουδαίους λόγους τῆς ἀποποιήσεως, συνισταμένους εἰς τὸν κίνδυνον δυστυχοῦς γάμου, οἷον ἄσωτον, ἀκόλαστον βίον, πενίαν, ἢ ἐὰν αὐτὸς μὲν συμβουλεύῃ λογικὸν καὶ προσήκοντα γάμον, τὸ δὲ τέκνον ἐπιμένῃ νὰ συνάψῃ δυστυχῇ γάμον, ὠθεύμενον ἐκ τυφλοῦ πάθους.⁵ Ἐὰν ὁμῶς δὲν ὑπάρχωσι τοιοῦτοι λόγοι, ὁ δὲ πατὴρ οὐδὲν ἤττον ἀποποιεῖται τὴν συναίνεσιν ἴσως «μὴ βουλόμενος προῖκα διδόναι» ἐκβιάζεται δικαστικῶς ἢ συναίνεσις, ἀναπληρουμένη ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, ὁ δὲ τοιοῦτος γάμος ἔχει πληρέστατον κύρος.⁶

Καὶ ὁ ἄνευ πατρικῆς, ἢ δικαστικῆς συναίνεσεως, ὑπὸ τοιαύτας περιπτώσεις, συναφθεὶς γάμος δὲν ἀνατρέπεται.⁷

Ἡ ἐκκλησία ἐφήρμοσε προθύμως τοὺς παρατεθέντας ὁρισμοὺς, παρέχουσα τὴν εὐλογίαν εἰς τοιούτους γάμους.⁸

Ὁ τύπος τῆς συναίνεσεως εἶναι πάντα ἀδιάφορος· ἀρκεῖ καὶ ἡ ἔλλειψις ἀντιλογίας εἰς τὸν ἐν γνώσει τῶν γονέων μελετώμενον καὶ συναπτόμενον ὑπὸ τοῦ παιδὸς γάμον.⁹

(1) [23. 1] 11. B. [ΚΗ'. 1] 11. [28. 4] 32 Ματθ. Βλάσταρη Σύνταγμα κατὰ στοιχεῖον· στοιχ. Γ'. κεφ. 15. Συντ. τόμ. 6. 184.

(2) Σχ. εἰς τὰ Β [ΚΗ'. 1] 9.

(3) B. [ΚΗ'. 1] 9.

(4) B. [ΚΗ'. 1] 10. «Τότε δὲ μόνον ἀντιλέγειν δύναται ἡ κόρη, ὅτε τοῖς γονέσι ἀνάξιον καὶ αἰσχρὸν αὐτῇ μνηστεύεται» (ὁ πατὴρ) Π. [23. 1] 12. Πρὸχ. 1. 6. B [ΚΗ'. 1] 9 10, ἢ ὅτε δηλώσῃ κατὰ τοῦ ὑποψηφίου ἰσχυρὰν ἐπιστροφὴν. Zhisman σελ. 6:2.

(5) Ματθ. Βλάσταρη στοιχ. Γ'. Κ. 15 τόμ. 6 σελ. 184.

(6) Πρὸχ. Ν. 4 10. Ἐπαναγ. [16. 2.] Π. [23. 2] 19. B. [ΚΗ'. 4] 11.

(7) Μείρα [49. 10].

(8) Ἀποστ. Καν. 11. 10. Φωτίου Ἐπιστ. 5. Σύνταγ. τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων τόμ. 5. σελ. 47.

(9) B. [ΚΗ'. 4] 27. Ματθ. Βλάσταρη Σύντ. στοιχ. Γ'. Κ. 15 τόμ. 6. 184.

17. Ἡ πατρικὴ συναινέσις εἶναι περιττή.

1) Ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας, ἡ ἀφανείας τοῦ πατρὸς. — Τὸ τέκνον ὀφείλει ὅμως νὰ περιμείνῃ ἐπὶ τρία ἔτη τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ.¹ Ἀλλ' ἐὰν ὑπάρχωσι λόγοι πείθοντες, ὅτι ἡ τοῦ τέκνου ἐκλογὴ θέλει τύχει τῆς ἐπιδοκιμασίας τοῦ πατρὸς δύναται νὰ συναφθῇ ὁ γάμος καὶ πρὸ τῆς τριετίας.²

2) Ἐπὶ τῆς φρενοβλαβείας τοῦ πατρὸς. Κατὰ τὸν βυζαντινὸν νόμον ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἀναπληροῦ τὸν πατέρα ὁ πάππος.³ Ἐν ἑλλείψει δὲ καὶ αὐτοῦ ἀναπληροῦται ἡ πατρικὴ συναινέσις διὰ τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις διὰ τῶν ἀρχόντων, ἡ τῶν ἐπισκόπων, συμπραττόντων τῶν τε κηδεμόνων τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἐπισημοτέρων συγγενῶν.⁴ Τὴν σήμερον ἀναπληροῦ τὴν ἑλλειψιν ἡ γγωμοδότησις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου κυρουμένη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου.

Πραγματευόμενοι περὶ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς εἵδομεν ὑπὸ τίνας ὅρους ὑπάρχει τὸ κώλυμα καὶ τίνα τὰ ἀποτελέσματα, ἐὰν τοῦτο ἀρθῇ μετὰ τὸν γάμον. Τὸ προαπαιτούμενον τοῦτο τῆς πατρικῆς συναινέσεως ἀργεῖ εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις.

α.) Ὡς πρὸς τὸν υἱόν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς καὶ διὰ τῆς χειραφείας.

β.) Ὡς πρὸς τὴν θυγατέρα.

Ἐὰν ἡ κόρη ᾖ ἐνήλικος, καὶ τοι ὑπεξουσία, ἀποβλέπομεν κυρίως εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἐκλογὴν,⁵ ἡ δὲ ἀνήλικος, καὶ ἂν ᾖ αὐτεξουσία, ὑπόκειται μέχρι τινός, ὡς προείπομεν, (σημ. 5. σ. 21) εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ πατρὸς.⁶ Περὶ δὲ τῆς ἐνηλίκου καὶ ὑπε-

«ἡ δὲ κατὰ γνώμην τοῦ πατρὸς συναλλάξασα γάμον δύναται καὶ παρὰ γνώμην τοῦ πατρὸς ἐπιμένειν τῷ γάμῳ καὶ οὐ δοκεῖ προσκροῦσαι, ὡς εὐλογον αἰτίαν παρεχομένη.» Προχ. 5. 3. Ἐπαναγ. 16. 24

(1) Προχ. Ν. [4 8. καὶ 9]. Ἐπαναγ. [16 8] Β. [ΚΗ'. 4] 7. Συνταγ. τόμ. 5. σελ. 38.

(2) Ἐπαν. [16 10].

(3) Ἀρμ. [4. 4] 7. Π. [23. 2] 9

(4) Β. [ΚΗ'. 28] 1. 19. [28. 4] 37.

(5) Κ. [5. 4] 20 Β. [ΚΗ'. 4] 34.

(6) Ἡ ἐνήλικος αὐτεξουσία καὶ ἄκοντος τοῦ πατρὸς νομίμως συνάπτεται ἀνδρὶ. Προχ. Ν. 4 15. Ἀρμ. [4. 4] 17. Β. [38. 4] 34. Ματθ. Βλαστ. Σύντ. κατὰ στοιχ. Γ'. Κ. 3. τομ. 6. σελ. 157.

ουσίας ὥρισεν ὁ Ἰουστινιανός, ὅτι ἂν συνεπλήρωσε τὸ 25 ἔτος χωρὶς ὁ πατήρ νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἐν γάμῳ ἀποκατατάσεως αὐτῆς, συνάψῃ δὲ γάμον ἄνευ συναινέσεως αὐτοῦ, τοῦτο ἐν καταλογίζεται εἰς αὐτὴν ὡς λόγος ἀχαριστίας «ἐπειδὴ οὐ ἡ ἑαυτῆς, ἀλλὰ τῇ τῶν γονέων αἰτία τοῦτο γινώσκεται πλημ-ελέσασα.»

Τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι περὶ τε τῶν διὰ πλήρους υἰοθεσίας υἰοθετηθέντων καὶ τῶν νομιμοποιηθέντων τέκνων, ἀλλ' ἡ τοῦ φυσικοῦ γονέως συναινέσις δὲν εἶναι ἀναγκαία.

Ἐπὶ τῶν μὴ νομίμων τέκνων δὴλον, ὅτι περὶ συναινέσεως οὐ πατρὸς οὐδεὶς λόγος.

18. Εἰ καὶ ὁ ῥωμαϊκὸς νόμος δὲν ἔθεσεν ὡς ὅρον τῆς ἐγκύρου συνάψεως τοῦ γάμου τὴν συναίνεσιν τῆς μητρὸς ὡς μὴ κεκτημένης πατρικὴν ἐξουσίαν,¹ ἀλλ' οὐδὲν ἤττον οὐδέποτε ἀπεποιήθη εἰς τὴν μητέρα τὴν ἐπὶ τὰ τέκνα ἡθικὴν ἐξουσίαν, τις συνάγεται ἐκ τῆς εἰς ἑκάτερον τῶν γονέων ὀφειλομένης ὑπεθείας.² Διὸ συνετοὶ καὶ εὐπρεπεῖς πατέρες δὲν ὑπάνδρευον ὑνῆθως τὰς θυγατέρας τῶν ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς μητρὸς, αἱ ἐν τῷ Ἰουστινιανείῳ δὲ δικαίῳ ἀπαντῶμεν παραδείγματα τοιούτων γάμων.³ Ῥητῶς ἀπήτησε τὴν μητρικὴν συναίνεσιν ἡ Ἐκλογὴ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου⁴ καὶ ἡ ἐκκλησία ἀνενώρισε τὴν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης συναινέσεως, τοῦτο δὲ εἶναι αἱ τὸ ἰσχύον δίκαιον.⁵ Μόνον ἐπὶ διαφωνίας «ἡ τοῦ πατρὸς νόμῃ κρατεῖ.»⁶

19. Ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων, τῶν ὀρφανῶν πατρὸς, ὑπάρχει ἐν τῷ μῶ ἡ ἐξῆς διαφορὰ, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ἀρρένων μόνη αὐτῶν ἡ συναίσις ἀρκεῖ, μὴ οὔσης ἀναγκαίας τῆς τοῦ κηδεμόνος,⁷ ἐπὶ δὲ τῶν ἡλέων δέον νὰ συναινέσωσιν ἢ τε μήτηρ, ἢ συγγενεῖς οἱ ἐγγύτεροι καὶ ὁ κηδεμών, ἐπὶ δὲ ἀμφιβολίας, εἰ ἂν ὁ γάμος ᾔναι συμφέ-

(1) Ε. [1. 11] § 10.

(2) Β. [ΚΖ'. 10] 4. Σχ. εἰς Β. ΚΗ'. [38. 10] 4.

(3) Π. [23. 2] 57. Κ [3. 28] 30.

(4) Ἐκλ. [2. 1].

(5) Κανὼν 38 τοῦ Μ Βασιλείου. Σύντ. τόμ. 4. σελ. 182.

(6) Μαρτ. Βλάσταρη Σύντ. κατὰ στοιχ. στοιχ. Γ'. Κ. 15. Σύντ. 6. σ. 484.

(7) Κ. [5. 5] 8. Β. [ΚΗ'. 4] 29.

ρων «ὀφείλει ὁ ἄρχων τὰ περὶ τούτου διακρίναι.»¹ Ἐὰν δὲ μεταξὺ πλειόνων μνηστήρων, ἴσων κατὰ τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὰ ἥθη, διαφωνήσῃ ἡ κόρη πρὸς τοὺς συγγενεῖς, «πρατμᾶται ἡ τῆς γυναικὸς κρίσις.»²

Ἐὰν ὅμως ὑπάρχῃ ὑπόνοια, μὴ οἱ συγγενεῖς κωλύουσι τὸν γάμον, ἵνα μὴ διαφύγῃ ἡ κληρονομία τῆς κόρης, τότε κалλονται πρὸς διάσκεψιν ἐκ τῶν συγγενῶν οἱ μὴ ἔχοντες κληρονομικὸν δικαίωμα.³ Ταῦτα ἀναπληροῦνται τὴν σήμερον διὰ τῆς διασκέψεως καὶ βουλευματος τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, κυρουμένου ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου.

20. Β'.) Ἐντὸς τοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς ἔτους (τοῦ πενθίμου ἔτους) ἀπαγορεύεται ὁ γάμος τῆς χήρας ἀνευ εἰδικῆς ἀδείας τοῦ Βασιλέως.⁴

Εἰς τοὺς περὶ τοῦ πενθίμου ἔτους ὁρισμοὺς δὲν ὑπάγονται τὰ ἐξῆς δύο θέματα·

1) Ἐπὶ τῆς ἀνευ νομίμου λόγου διαζεύξεως (ἥτις ἦν δυνατὴ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, παρ' οἷς ἡ διαζεύξις δὲν ἐγένετο δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως) ἡ γυνὴ δὲν ἠδύνατο ἐντὸς 5 ἐτῶν νὰ ἔλθῃ εἰς ἕτερον γάμον ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τοῦ γάμου τούτου.⁵ Ὁ ὁρισμὸς οὗτος οὐδὲν ἔχει παρ' ἡμῖν πρακτικὸν κύρος.

2) Ἐπὶ τῆς κατ' ἀμοιβαίαν συναίνεσιν, ἢ λόγῳ ἀσκητείας, διαζεύξεως, ὡσαύτως δὲν δύναται ἡ γυνὴ νὰ ἔλθῃ εἰς νέον γάμον ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς τοιαύτης διαζεύξεως, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τοῦ γάμου.⁶ Ἡ διάταξις αὕτη ἀργεῖ παρ' ἡμῖν ἐπὶ

(1) Ἀρμ. [4 4] 20.

(2) Β. [ΚΗ'. 5] 3. 4.

(3) «Εἰ δὲ ὑπόνοιά ἐστί κατὰ τῶν συγγενῶν, ὡς ἐπιτηδεύοντων μὴ γῆμαι τὴν κόρην, ἵνα αὐτοὶ μᾶλλον, ὡς μὴ ὄντων παίδων, κληρονομήσωσι, τότε τὴν κρίσιν ἐκείνων τῶν συγγενῶν παραδέχεσθαι χρὴ. πρὸς οὗτο ἐξ ἀδιαθέτου οὐκ ἐλπίζεται διαβιβάζειν ὁ κληρὸς, ἀγάμου τῆς κόρης τελευτώσης.» Βασίλ. αὐτ.

(4) [3 2] 9—11. § 1—3. Β. [ΚΑ'. 2] 1 9—13. Κ. [6. 56] 4. Κ. [5 9] 1 καὶ 2 Καλλ. τομ. 4 § 30 καὶ 41.

(5) Connubium vero illud (τὴν δευτέραν σύζευξιν) nolumus nuncupari. Κ. [5. 17] 8. § 4.

(6) Κ. [5. 17] 8 § 4. licebit mulieri.. post annum ad secundas nuptias convolare. Κ. [1. 14] 5. Κ. [1. 3] 53. § 3.

τῆς ἐξ ἀμοιβῆς συναινέσεως διαζεύξεως, ἀργούσης τὴν σήμερον.

21. Κατ' ἀρχὰς ἀπηγορεύετο εἰς τὴν χήραν νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον ἐντὸς 10 μηνῶν ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ πρώτου συζύγου, ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου παρετάθη ὁ χρόνος οὗτος εἰς ἓν ἔτος. Δύο εἰσὶν οἱ λόγοι τοῦ νόμου τούτου·

α'.) ἡ ἀποφυγὴ τῆς συγχύσεως τῆς γονῆς.¹

β'.) ἡ ὑπὸ τῶν χρηστῶν ἡθῶν ὑπαγορευομένη ὑποχρέωσις τῆς γυναικὸς νὰ πενήθῃ ἐν ἔτος τὸν ἀποθανόντα σύζυγον· διὰ τοῦτο οἱ αὐτοκράτορες Γρατιανὸς, Οὐαλεντιανὸς καὶ Θεοδόσιος, παρατείναντες τὸν πένθιμον λεγόμενον τοῦτον χρόνον, ἀποφαίνονται, ὅτι ἡ πρὸ τοῦ ἔτους τούτου εἰς δεύτερον γάμον ἔλθουσα γυνὴ δὲν ἐτήρησε «τὴν εἰς τὸν πρῶτον σύζυγον καὶ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ ὀφειλομένην εὐλάβειαν.»² Διὰ τὸν διττὸν τοῦτον λόγον ἐπιτρέπεται μετὰ τὸν τοκετὸν ὁ ἐντὸς τοῦ ἔτους γάμος, ἐὰν ὁ σύζυγος ᾗ ἀνάξιος πένθους.³ Ἐὰν ὅμως ἡ χήρα, ἀδελφὰ τοῦ βασιλέως, ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ πένθιμου ἔτους, δὲν ὑφίσταται τὰ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα τοῦ ἁώρου τούτου γάμου.⁴

22. Ἡ χήρα ἢ κατὰ παράβασιν τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ἔλθοῦσα εἰς δεύτερον γάμον πρὸ τῆς λήξεως τοῦ πένθιμου ἔτους

1) Δὲν δύναται νὰ περιποιήσῃ εἰς τὸν νέον σύζυγον ὑπὲρ τὴν $\frac{1}{2}$ τῆς ἰδίας περιουσίας.⁵

2) Δὲν δύναται νὰ ἀποκτήσῃ τι ἐκ τελευταίας βουλήσεως ξένου, μὴ συγγενοῦς πρὸς αὐτὴν εἰς οὗ τὴν κληρονομίαν δὲν καλεῖται ἐξ ἀδιαθέτου, ἀλλ' οὔτε νὰ κληρονομήσῃ ἐξ ἀδιαθέτου τοὺς πέραν τοῦ τρίτου βαθμοῦ ἐξ αἵματος συγγενεῖς αὐτῆς.⁶

(1) K. [5. 9] 2. B. [KH'. 5] 12. Turbationem sanguinis [3. 2] 11. § 1. Ulp. Generationis aut seminis incertitudinem.

(2) K. [6. 56] 4. καὶ [5. 9] 1 καὶ 2.

(3) K. [3. 2] 11 § 1. 2. 3 [KA'. 2] 11. [KH'. 5] 12. Ἀρμ. [Δ. 7] 32. [Δ'. 9] 2. Βλαστέσεως Συνταγμ. ΣΤ'. 140.

(4) [3. 2] 10. πρ. B. [KA'. 2. 10].

(5) K. [5. 9] 1. 2 K. [5. 19] 8 § 4. 9. N. 22. Κεφ. 22. καὶ 40.

(6) N. 22. Κεφ. 22.

3) Στερεῖται τῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου συζύγου περιελθόντων εἰς αὐτήν.¹ «Τὰ δὲ γε παρὰ τοῦ πρότερον συνοικήσαντος (τοῦ » πρώτου συζύγου) ἀφίξεται, παρ' αὐτῆς ἀφαιρούμενα, πρὸς τὰ » δέκα πρόσωπα τῆς τοῦ καταλιπόντος ἀνδρὸς συγγενείας, τὰ » τῷ ἐδίκτῳ περιεχόμενα, τοῦτέστιν ἀνιόντας τε καὶ κατιόντας » καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου μέχρι δευτέρου βαθμοῦ, τῶν βαθμῶν » ἐπὶ τῆς οἰκείας φυλαττομένης τάξεως· ὧν οὐχ ὑφεστώτων ἐπὶ » τὸ ταμεῖον ἐλεύσεται.» Τὰ δέκα πρόσωπα εἶναι 1) υἱός, 2) θυγάτηρ, 3) ἑγγονος, 4) ἐγγόνη (εἴτε ἀπὸ υἱοῦ, εἴτε ἀπὸ θυγατρὸς), 5) πατὴρ, 6) μήτηρ, 7) πάππος, 8) μᾶμμη, (εἴτε πρὸς πατρός, εἴτε πρὸς μητρός), 9) ἀδελφός, 10) ἀδελφή.²

4) «τὸ τῆς ἀτιμίας εὐθὺς ἀκολουθήσει.»

Καὶ περὶ μὲν τῶν τριῶν πρώτων ἀποτελεσμάτων δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἰσχύουσι καὶ νῦν ἔτι, τὸ τέταρτον ὁμως, τὸ τῆς ἀτιμίας, ἀργεῖ παρ' ἡμῖν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν τῷ Β'. βιβλίῳ ἀκριβέστερον εἰρημένα.³ Κατὰ τὴν αὐτὴν ὁμως 22 Νεαράν (Κεφ. 22, ἐν τέλει), δύναται ἡ δευτερόγαμος χήρα, ἡ παραβάσα τὸ πένθιμον ἔτος, νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν ποινῶν τούτων, ἐὰν ἐξαιτηθῇ παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν τοιαύτην ἀπαλλαγὴν παραχωροῦσα καθαρῶς «αἵρέσεως πάσης χωρὶς» καὶ οὐδὲ τὴν χρῆσιν παρακατέχουσα, τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας αὐτῆς εἰς τὰ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα.

Τὰ αὐτὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς παραβάσεως τοῦ πενθίμου ἔτους χωροῦσι καὶ ὅταν ἡ χήρα συνῆψῃ σαρκικὰς σχέσεις, ἄνευ γάμου, πρὸ τοῦ πενθίμου ἔτους.⁴

23. Γ'). Ὁ γάμος ἔχει φυσικὴν βάσιν τὴν ἔνωσιν τῶν φύλων, ὅθεν ἡ ἀπόλυτος ἀνικότης πρὸς ἔνωσιν εἶναι κώλυμα πρὸς τὴν ἔγκυρον σύστασιν αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἀνηβοὶ δὲν δύνανται νὰ συνάψωσι γάμον,⁵ μήτε ὡς ἀρραβῶνα ἰσχύοντα, ἂν οὗτος

(1) Ν. 22 Κεφ. 22. πρ.

(2) Εἰσαγ. [3 9] § 3.

(3) Γεν. ἀρχ. § § 131—132.

(4) Ν. 39 Κεφ. 2.

(5) Ε. [1 10] πρ. [1. 22] πρ. Β. [ΚΗ'. 4] 3. Ἄρ. [4 4] 2. [23. 4] 9. Καλλιγὰ IV § 12.

δὲν προηγῆθη· ἀλλὰ προβεβηκυῖα ἡλικία δὲν εἶναι κώλυμα πρὸς γάμον. Ὁ Ἰούλιος καὶ Πάππιος Ποππαῖος νόμος ἀπηγόρευε τοὺς γάμους τῶν ἐξηκονταετῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν πεντηκονταετῶν γυναικῶν· τὸ δ' ἐπὶ Τιβερίου ἐκδοθὲν δόγμα τῆς Βουλῆς *Stum Persicianum*, ὑπέβαλε τοὺς ἐξηκονταετείς καὶ τὰς πεντηκονταετείς εἰς τὰς ποινὰς τῆς ἀγαμίας, καὶ ἂν συνῆπτον γάμον μετὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην.¹ Ἀλλ' ὁ Ἰουστινιανὸς κατήργησε τὰς ἀπαγορεύσεις ταύτας, ἐπιτρέψας τὸν γάμον καὶ εἰς τοὺς προβεβηκότας ἐν πάσῃ ἡλικίᾳ.²

24. Τὰ περὶ τῶν ἀνῆδων ἰσχύουσι καὶ περὶ τῶν ἐκτετμημένων εὐνούχων,³ οὐχὶ δὲ καὶ περὶ ἄλλων πρὸς παιδοποιεῖαν ἀνικάνων.⁴

25. Δ'.) Ἐκ τῆς ἐξηγηθείσης ἐννοίας καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ γάμου συνάγεται ἀναγκαίως ὅτι, ὅπως οὗτος πληρώσῃ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἀνάγκη νὰ ᾖ δεσμὸς ἐντὸς ἀνδρὸς πρὸς μίαν γυναῖκα. Ἡ πολυγαμία, καταβιβάζουσα τὸν γάμον εἰς κῆρσιν εὐμεταβλήτων ὀρέξεων καὶ ἀναιρουσά τὴν τε ἰσότητα καὶ τὴν ἐνότητα τῶν συζύγων, ἅμα δὲ καὶ τὸν ἠθικὸν δεσμὸν ἐκατέρου αὐτῶν πρὸς τὰ τέκνα, ἀνατρέπει τὴν οἰκογένειαν καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς ἐγγυήσεις τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως τῶν τέκνων· ὅθεν ἀπηγορεύθη ἀνέκαθεν παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς ἔθνεσιν, ἡ δὲ ἀπαγόρευσις αὕτη ἔλαβε νέαν ἰσχὺν ἐκ τῆς εἰς τὸν χριστιανισμὸν δ-φειλομένης θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναμορφώσεως τοῦ γάμου. Ἐντεῦθεν ὁ ὑπάρχων (ἐγκυρος) γάμος εἶναι κώλυμα πρὸς σύνα-

(1) Ulp. fragm titl, XVI 3.

(2) K. [5. 4] 27.

(3) [23 3] 39 § 1. B. [ΚΘ'. 1. 35] 'Αρμ. [B'. 8] 2.

(4) Τοῦτο ἀποδεικνύεται οὐ μόνον ἐκ τῶν B. [ΚΘ'. 1] 35· «ὁ μὴ ὢν ἐκτετμημένος εὐνούχος καὶ γαμεῖν δύναται καὶ πρεῖνα λαμβάνειν,» ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς Νεαρᾶς 22 τοῦ Ἰουστινιανοῦ Κεφ. 6 ἥτις ὀρίζει, ὅτι ταιαύτη ἀδυναμία παρέχει εὐλόγον ἀφορμὴν πρὸς λύσιν τοῦ γάμου καὶ διατάττει τὰ λοιπὰ τοῦ τοιοῦτου διαζυγίου προσπειτούμενα, περὶ ὧν ὁμιλήσωμεν κατωτέρω. Μεγάλη ἡ ἀμχανία ἐν Γαλλίᾳ τῶν πρεσβευόντων, ὅτι ἡ ἀκυρότης χωρεῖ ἐπὶ πάσης καταθέσει καὶ ἀντιληπτῆς ἀνικανότητος (*extérieure et manifeste*). Ἄν ὁ λεγόμενος ἀνίκανος δὴν θέλῃ νὰ ὑποβληθῇ εἰς αὐτοψίαν καὶ ἔρευναν τῶν ἐμπειροτεχνῶν; Πρὸλ. Δεμολόμβε τομ. 3. § 254.

ψιν νέου γάμου.¹ οὔτε ἀποβαίνει ὁ γάμος οὗτος ἔγκυρος, διότι βραδύτερον ἐλύθη ὅπως δὴ ποτε ὁ προηγούμενος, ἀφ' ἑτέρου ἢ ἐκκλησία ἀρνείται τὴν εὐλογίαν εἰς γάμον, ἐνὸς δὲ προηγηθείς ἄκυρος γάμος δὲν κηρυχθῇ τοιοῦτος παρὰ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς.²

Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη συνεπάγεται οὐ μόνον τὴν ἀκυρότητα τοῦ δευτέρου γάμου, τοῦ συναπτομένου ἐνῶ ὑφίσταται ὁ πρῶτος, ἀλλὰ καὶ ποινὴν κατὰ τοῦ διγάμου, ἥτις εἶναι ἢ τῆς μοιχείας ἢ τῆς πορνείας, καθ' ὅσον ἡ διγαμία ἐπράττετο ὑπὸ γυναικὸς ἢ ὑπ' ἀνδρὸς, ἅμα δὲ καὶ ἡ ἀτιμία. Βραδύτερον ὁμοῦς ὤρίσθη ἐν τῇ βυζαντινῇ νομοθεσίᾳ κατὰ τοῦ διγάμου ἐν γένει ἢ ποινὴ τῆς μοιχείας. Παρ' ἡμῖν ἡ διγαμία ἀποτελεῖ κακούργημα τιμωρούμενον ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 283 τοῦ ποινικοῦ νόμου εἰρκτῇ, ἀνεξαρτήτως πάσης θρησκευτικῆς δοξασίας τοῦ διγάμου.

26. Περὶ δὲ τῆς διαδοχικῆς πολυγαμίας παρατηρητέον ὅ δεύτερος γάμος καὶ οἱ ἐπόμενοι ἔχουσι τι ψυχρὸν, διότι ἡ ἀληθὲς ἀγάπη θεωρεῖ ἑαυτὴν διηνεκὴ καὶ ἀναλλοίωτον, μετὰ δὲ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς μεταβάλλεται εἰς πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος. Προσέτι οἱ τοιοῦτοι γάμοι ἀποβαίνουνσι παλλάκις ἐπιβλαβεῖς εἰς τὰ ἡθικά καὶ ὕλικά συμφέροντα τῶν ἐκ τοῦ προηγούμενου γάμου τέκνων, καὶ ἐνίοτε διαταράττουσιν οὐκ ὀλίγον τὴν οἰκογενειακὴν εἰρήνην, διὸ ὑπάρχουσι νομοθεσίαι δυσμενῶς ἔχουσαι πρὸς τοιοῦτους γάμους. Καὶ αὐτοὶ οἱ ῥωμαῖοι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐποχῇ δὲν ἠνύουν τὸν δεύτερον καὶ τοὺς ἐπομένους γάμους. Ἡ κατάστασις τῆς χήρας ἐλογίζετο παρ' αὐτοῖς ἰδίᾳς τιμῆς ἀξία· μόναι αἱ χῆραι ἐτίμωντο διὰ στεφάνου τῆς ἀγνότητος, μόναι αὗται ἠδύναντο νὰ ἐκλεχθῶσιν ἰέρειαι, ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου τῶν γυναικῶν ἐσημειοῦτο πρὸς τιμὴν τῆς θανούσης, ὅτι ἦτο *unī nupta* ἢ *unī vira*· ἀφ' ἑτέρου αἱ χῆραι ὤφειλον νὰ τελῶσι τοὺς γάμους αὐτῶν πάντοτε ἐν ἡμέραις ἐορτῆς, ἵνα προσβάλληται μᾶλλον ἢ αἰδῶς αὐτῶν, ὡς ἐκ τοῦ ἐν τοιαύταις ἡμέραις εἰς πᾶν εἰ-

(1) B. [KA'. 2] 1. B. [KB'. 5] 35. B. [KH'. 7] 3. B. [60. 37] 59. Πρέχ. N. Τίτλ. 29 Κεφ. 70.

(2) Πρέχ. τὰ περὶ τούτου ἐν Ζίσμαν σελ. 483, 484.

δος τελετῆς συρρέοντος πλήθους. Ταῦτα ὅμως μετεβλήθησαν βραδύτερον, ἡ δὲ περὶ τὰ τέλη τῆς δημοκρατίας πρὸς τὸν ἔγ-
γαμον βίον ἀποστροφῇ, οἱ πόλεμοι καὶ αἱ προγραφαί, ἐπαπει-
λοῦντα τὴν παντελῆ καταστροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ, προσκάλε-
σαν τοὺς νόμους Ἰούλιον καὶ Πάππιον Ποππαῖον, οἵτινες, μεταξὺ
ἄλλων, οὐ μόνον ἐνέκρινον τὸν δεύτερον γάμον καὶ τοὺς ἐπομέ-
νους, ἀλλὰ καὶ ἐπέττατον αὐτοὺς, μόνον περιορισμὸν θέντες τὴν
ἀπαγόρευσιν τοῦ γάμου τῆς χήρας ἐντὸς τοῦ πενθίμου ἔτους.
Οὕτε ὁ χριστιανισμὸς ἠνύοι τὸν δεύτερον καὶ τοὺς ἐπομένους
γάμους, ἀλλὰ δὲν ἀπηγόρευσεν αὐτοὺς, ἐθεώρει ὅμως τελειοτέ-
ρους χριστιανούς τοὺς μὴ ἐρχομένους εἰς δεύτερον γάμον· αὐτὸς
ὁ Ἀπόστολος Παῦλος¹ λέγει: «γυνὴ δεδεσται (νόμῳ) ἐφ' ὅσον
χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευ-
θέρα ἐστίν, ᾧ θέλει γαμῆσθαι» ἀλλὰ προσθέτει: «μακαριω-
τέρα δὲ ἐστίν, ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην.» Καὶ
ὁ Κλήμης δὲ ὁ Στρωματεὺς καλῶς ἐξέφρασε τὴν περὶ δευτερο-
γαμουμένων δόξαν τῆς Ἐκκλησίας λέγων, ὅτι «ὁ δευτερογαμή-
σας οὐκ ἁμαρτάνει μὲν κατὰ τὴν διαθήκην, οὐ πληροὶ δὲ τὴν
εὐαγγελικὴν τελειότητα, δόξαν δὲ ἑαυτῷ οὐράνιον πιστοποιεῖ,
ἐὰν τὴν διαλυθεῖσαν θανάτῳ συζυγίαν ἄχραντον φυλάσῃ, πει-
θόμενος τῇ οἰκονομίᾳ εὐαρέστως» ἕνεκα τούτου ὁ Μέγας Βασι-
λειος ἐστέρει ἐπὶ ἐνιαυτὸν τῶν θείων μυστηρίων τοὺς δευτερο-
γάμους.²

27. Ἀφ' ἐτέρου ἡ ἐκκλησία ἐθεώρησεν ἐπικίνδυνον τὴν ρο-
πὴν ταύτην πρὸς τὴν καταδίκην τοῦ δευτέρου γάμου καὶ ὑπε-
ρήσπισε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ συνάπτειν αὐτόν· ἐντεῦθεν ἡ Α'. ἐν
Νικαίᾳ Οἰκουμενικῇ Σύνοδος κατέκρινε τοὺς λεγόμενους Καθα-
ροὺς ἢ Ναυατιανούς, οἵτινες ἀνεθεμάτιζον τοὺς δευτέρους γά-
μους.³ Καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ τῷ 364 ἔτει συγκροτηθεῖσα σύνο-

(1) Ἐπιστ. Α. πρὸς Κορινθ. Κεφ. 7. εἰς 39—40. ἴδε αὐτόθι καὶ εἰς 9.
καὶ ἐπιστολὴν πρὸς Ρωμ. Κεφ. 7. εἰς 2—3 Κ. Ἐπιστ. πρὸς Τιμοθ. Δ'. Κεφ.
5 εἰς 12. 14.

(2) Πηδάλιον ἔκδ. Β'. σελ. 226. Κανὼν Δ'. Βασιλείου τοῦ Μεγάλου. Συλ-
λογὴ τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν κανόνων ὑπὸ Γ. Ῥάλλη καὶ Μ. Ποτλῆ, τομ. 4.
σελ. 102.

(3) Καν. 8. [Η']. τῆς ἐν Νικαίᾳ Α'. Οἰκουμ. Συνόδου. Συλλογὴ τῶν Θ. καὶ
Ι. Καν. τομ. 2. σελ. 133. καὶ ἐπομ.

δος ῥητῶς ὥρισεν διὰ τοῦ Α'. αὐτῆς κανόνος, «ἀποδίδασθαι τοῖς δευτερογάμοις τὴν (θεῖαν) κοινωνίαν», ἐὰν παρέλθῃ ὀλίγος χρόνος, οἱ δὲ σύζυγοι σχολάσωσι ταῖς προσευχαῖς καὶ νηστεαῖς.¹ Κυρίως ἡ δυσμένεια τῆς ἐκκλησίας ἀπηυθύνετο κατὰ τῶν ἐρχομένων εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ συζύγου διάζευξιν.² Ὑπὸ τὸ κράτος τοιούτων δοξασίων τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας περὶ τοῦ δευτέρου γάμου, οἱ μετὰ τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον αὐτοκράτορες, δὲν ἀπηγόρευσαν μὲν τοὺς δευτέρους γάμους, ἀλλ' ἐπροσπάθησαν, τὴν ἀντίθετον τῆς τοῦ Αὐγούστου ὁδὸν ἀκολουθοῦντες, νὰ περιορίσωσιν αὐτοὺς, ἐπιβάλλοντες εἰς τοὺς δευτερογάμους στερήσεις περιουσίας, ὀνομασθείσας οὐκ ὀρθῶς ποινὰς τῆς δευτερογαμίας, δι' ὧν ἐσχόπουν πρὸ πάντων τὴν προστασίαν τῶν πολλάκις διὰ τοῦ δευτέρου γάμου ἀδικουμένων τέκνων τοῦ πρώτου γάμου. Περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων τοῦ δευτέρου καὶ τῶν ἐπομένων γάμων ὁμιλήσομεν μετ' ὀλίγον.

Περὶ δὲ τῆς νομιμότητος τοῦ τρίτου γάμου ὑπῆρχε διαφωνία μεταξὺ τῶν πρώτων τῆς ἐκκλησίας πατέρων· ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος Βιβλ. de viduis, ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς αὐτοῦ καὶ ἄλλοι, συνεχώρουσιν αὐτόν. Ἄλλοι δὲ πάλιν πατέρες ὀνομάζουσι τὴν τριγαμίαν πολυγαμίαν καὶ κεκολασμένην πορνείαν καὶ πλέον τι τῆς πορνείας ἁμάρτημα· «τριγαμίας νόμος οὐκ ἐστίν· ὥστε νόμῳ γάμος τρίτος οὐκ ἄγεται.»³ Ἡ πολιτικὴ νομοθεσία ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ μετ' αὐτόν δὲν ἀπηγόρευσε τὴν διαδοχικὴν πολυγαμίαν οὔτε ἐπέκεινα τοῦ τρίτου γάμου.⁴ Κατὰ πρῶτον δὲ περὶ τὰ τέλη τῆς ὀρθοῆς ἐκατονταετηρίδος Νεαρά τις τῆς αὐτοκρατείας Εἰρήνης ἀπηγόρευσε ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος καὶ αὐτόν τὸν τρίτον γάμον.⁵ Ἐβδομήκοντα περίπου ἔτι ἀκολουθῶς φαίνεται ὀλιγώτερον αὐ-

(1) Συλλογὴ τῶν Θ. καὶ Ἱ. Καν. τομ. 3. σελ. 171.

(2) Zhisman σελ. 407 καὶ ἐπομ.

(3) Κανόνες Δ'. Ν. καὶ Π. τοῦ Μ. Βασιλείου Συλλογ. τόμ. 4. σελ. 102, 203 καὶ 242.

(4) Κ. [6 61] 4. Κ. [5. 9] 6 Νεαρ. 22. κατ. 27. 28 καὶ 30.

(5) Zachariae juris Graecoromani Delineatio σελ. 115—116. Moreuil histoire du droit Byzantin τομ. 1. σελ. 352—4.

στηρὰ ἡ πολιτικὴ νομοθεσία πρὸς τοὺς τρίτους γάμους, διότι ἄλλη τις Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα διάταξις παραπέμπει μὲν τοὺς εἰς τρίτον ἐρχομένους γάμον εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνας, ἐπιτρέπει ὅμως τοὺς γάμους τούτους, κηρύττουσα μόνον τὸν τέταρτον γάμον ἄκυρον καὶ μὴ ὄντα, οὐδὲ γάμον αὐτὸν ἀποκαλοῦσα, καὶ ἐπιβάλλουσα εἰς τοὺς παραβάτας τὴν ποινὴν τῆς πορνείας.¹

28. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Βασιλείου Λέων ὁ Σοφὸς κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπεκύρωσε διὰ τῆς 90 αὐτοῦ Νεαρᾶς τὴν ἀνωτέρω τοῦ πατρὸς του διάταξιν, ὀρίσας αὖθις «τοὺς εἰς τριγαμίαν καταστάντας ὑποκείσθαι τῇ δίκῃ, ἥνπερ αὐτῶν ὁ ἱερὸς κανὼν ἐξενήνοχε.» Μετὰ τινα ὅμως ἔτη πρῶτος ἠθέτησε τὸν ἴδιον αὐτοῦ νόμον, ἐλθὼν καὶ εἰς τέταρτον γάμον μετὰ τῆς Ζωῆς τῆς Καρβουνοφίνης. Ἡ τεταρτογαμία αὕτη τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος ἐγέννησε μέγα ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ σκάνδαλον καὶ πεισματώδεις τοῦ κλήρου διενέξεις.

Ὁ τότε πατριαρχεὺς Νικόλαος ὁ Μυστικὸς μετὰ τῶν ὁπαδῶν του δὲν ἠθέλησε νὰ εὐλογήσῃ τὸν γάμον, καὶ ἐπὶ τέλους ἀφώρισε τὸν Αὐτοκράτορα, ὅστις θυμωθείς ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς τι μοναστήριον καὶ ἀντεχειροτόνησε πατριάρχην Εὐθύμιον τὸν Σύγκελον. Ἀλλὰ καὶ οὗτος, καὶ τοι συγχωρήσας εἰς τὸν βασιλέα τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, δὲν συγκατένευσεν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ τετάρτου γάμου. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Λέοντος ὁ πατριάρχης Νικόλαος μετακληθεὶς ἀνέλαβε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Πορφυρογέννητος, ἐπιθυμῶν νὰ παύσῃ τὸ ἐπὶ τοῦ πατρὸς γεννηθὲν σχίσμα, ἡ σκάνδαλον, κατέπεισε τὸν Νικόλαον νὰ συγχροτήσῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδον, (ἐν ἔτει 921 μ. Χ.) ἥτις ἔδωκε τὸ ποθοῦμενον πέρας εἰς τὴν περὶ τρίτου καὶ τετάρτου γάμου διένεξιν διὰ τῆς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συνοδικῆς αποφάσεως, τῆς ἐπικαλουμένης *Τόμου ἐνώσεως*, ἥτις ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος.² Κατὰ τὸν τόμον τοῦτον ὁ τρίτος γάμος

(1) Προχ. Ν. τίτλ. 4. Κεφ. 25 καὶ Λεονκλαυδίου Συλλ. τόμ. 4. σελ. 86—87.

(2) Zhishman σελ. 408—433. Ἑκκλησ. Ἱστορία Μελετίου καὶ Κωνστ. Πορφυρογ. ἐν τῇ προομίῳ τοῦ τῆς Ἑνώσεως τόμου.

συγχωρεῖται εἰς τοὺς ἀτέκνους καὶ μὴ ὑπερβάντας τὸ 40 ἔτος, εἰς δὲ τοὺς τριακονταετῆς καὶ ἐὰν ἔχωσι τέκνα, καθ' ἑκατέραν ὅμως περίπτωσιν μετὰ ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμιῶν, ἀπαγορεύεται δὲ ὁ τέταρτος γάμος, ἐντελῶς ἄνομος καὶ ἀπλῶς παλλακία κηρυττόμενος.¹ Ἀλλ' ὁ τόμος οὗτος, ἂν καὶ τὸν τρίτον γάμον ὑπὸ τινος ὅρου μόνον συγχωρεῖ, ὅπως δὴ ποτε ὅμως γενόμενον δὲν κηρύττει ἄκυρον, ὅθεν καὶ μετὰ τὸν τόμον τοῦτον ἰσχύει ὡς ἀστικός νόμος ἢ τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος πρόμνημονευθεῖσα Νεαρὰ, ἥτις, ὡς εἶδουμεν, τὸν μὲν τρίτον γάμον ἀνεξαίρετως ἀνεγνώρισεν ὡς ἔγκυρον, μετὰ ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτιμήσεως, τὸν δὲ τέταρτον ἀπλῶς ἄκυρον ἐκήρυξε. Ἡ τοῦ Βασιλείου Νεαρὰ καὶ ὁ Τόμος τῆς Ἑνώσεως, καθ' ὅσον ἀπαγορεύουσι τὸν τέταρτον γάμον, ἀπετέλουν καὶ μετὰ ταῦτα καὶ ἀποτελοῦσι μέχρι τῆς σήμερον τὸν νόμον τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ Ζωναρᾶ καὶ τοῦ Βαλσαμῶνος εἰς τοὺς Κανόνας Δ'. Μ'. καὶ Π'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου.² Τοῦτο αὐτὸ ἡσπάσθη καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν πρᾶξις.

29. Περὶ δὲ τῶν ἐπιζημιῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ δευτέρου καὶ τῶν ἐπομένων γάμων παρατηρητέον·

Ταῦτα εἶναι τριῶν εἰδῶν· ἢ ὁρῶσιν ἐκάτερον τῶν συζύγων, ἢ μόνον τὸν ἄνδρα, ἢ μόνον τὴν γυναῖκα.

Ἀποτελέσματα ὁρῶντα ἐκάτερον τῶν συζύγων.

Ὁ δευτερογάμος ἀπόλλυσι τὴν κυριότητα τῶν ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ πρώτου συζύγου εἰς αὐτὸν ἐν τῇ ιδιότητι τοῦ συζύγου περιελθόντων κτημάτων, ἥτοι τῶν γαμικῶν κερδῶν (lucra nuptialia)· ἐπιφυλαττομένης αὐτῷ μόνῃς ἐπικαρπίας, μεταβιβαζομένης δὲ τῆς κυριότητος, κατὰ τὴν κληρονομικὴν τάξιν, εἰς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα.³ Ἡ ἐκφρασις τῶν γαμικῶν

(1) Zhishman σελ. 442 καὶ ἐπομ. Λεονκλαύτου συλλογὴ τῶν Ἑλληνορωμαϊκῶν νόμων τόμ. Δ'. σελ. 103—9.

(2) Ὅρα Συλλογὴ τῶν Θ. καὶ Ι. Καν. τόμ. 4 σελ. 102, 203, καὶ 242 Βλαστάρεως κατὰ Στοιχείον Γ'. Κεφ. Δ', καὶ Ἀρμενοπούλου Δ' (τίτλ. 7.) τίτλ. 9, 32 καὶ 33, καὶ Νόμιμον τοῦ Μαλαξοῦ.

(3) Κ. [5. 9] 3 πρ. 4. 5. § 2. Κ. [5. 4] διατ. μόνῃ προβλ. πρὸς τὴν Νεαρ. 2. Κεφ. 2. Νεαρ. 22. Κ. 26, 32, 44. Ν. 98. Κ. 1. Ν. 127. Κ. 3.

κερδῶν περιλαμβάνει τήν τε προίκα ἣν κερδαίνει ὁ ἀνὴρ, καὶ τὴν εἰς τὴν γυναῖκα περιερχομένην προγαμιαίαν δωρεάν.¹ Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο τῆς δευτερογαμίας ἀπώλεσε μέγα μέρος τῆς σπουδαιότητος, ἀφ' οὗ ὠρίσθη, ὅτι ἡ προίξ καὶ ἡ προγαμιαία δωρεὰ περιέρχονται διὰ τῆς λύσεως τοῦ γάμου εἰς τὰ ἐξ αὐτοῦ τέκνα καὶ ἄνευ δευτερογαμίας τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων, πλὴν μοίρας παιδός, ἣν λαμβάνει οὗτος· ὥστε μόνον τῆς μοίρας ταύτης ἀποβάλλει τὴν κυριότητα, ἐρχόμενος εἰς δεύτερον γάμον.²

Ἐὰν ὅμως ὁ δευτερογάμος, ἔχων ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα, ἔλθῃ εἰς τρίτον γάμον, τὰ τέκνα τοῦ πρώτου γάμου οὐδεμίαν μετοχὴν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν κτημάτων τῶν περιελθόντων ἀπὸ τοῦ δευτέρου συζύγου εἰς τὸν σύζυγον, τὸν συνάπτοντα τὸν τρίτον γάμον· τὰ ἐξ ἐλευθεριότητος τοῦ προηγουμένου συζύγου περιελθόντα εἰς τὸν δευτερογάμον σύζυγον πράγματα μεταβαίνουν εἰς τὰ κοινὰ τέκνα τὰ ἐκ τοῦ δευτερογάμου καὶ τοῦ τὴν ἐλευθεριότητα ποιήσαντος γεννηθέντα.³

Ἡ δὲ κυριότης αὕτη μεταβαίνει εἰς τὰ τέκνα αὐτοδικαίως, ἅμα συναφθῇ ὁ ἐπόμενος γάμος, ἀδιάφορον, ἂν ταῦτα κατέστησαν κληρονόμοι τοῦ ἐτέρου γονέως, ὅστις μετεβίβασε τὴν περιουσίαν εἰς τὸν δευτερογάμον ἢ οὐ, ἢ ἐὰν κληρονομῶσι τὸν δευτερογάμον, ἢ οὐ.⁴

Ἐὰν δὲ ἡ ἐξ ἐλευθεριότητος τοῦ πρώτου συζύγου εἰς τὸν δευτερογάμον περιελθοῦσα περιουσία συνίσταται εἰς τὴν ἐπιχαρπίαν δὲν ἀποβάλλει οὗτος αὐτήν, συνάπτων ἐπόμενον γάμον.⁵

(1) Νεαρ. 22. κεφ. 30.

(2) Νεαρ. 98. Κεφάλ. 1. Νεαρ. 127. Κεφάλ. 3. Ἀρμ. [Ε'. 8] 86. Ἀρμ. [Δ' 9] 16.

(3) Κ. [5 9] 5.

(4) Ν. 22. Κεφ. 23 καὶ 26. Ἐπὶ ἐγγόνων ἐκ τοῦ προηγουμένου γάμου εἶναι ἐπίσης ἀδιάφορον ἐὰν οὗτοι κληρονομῶσι τοὺς ἰδίους γονεῖς; Περὶ τοῦτου ἐναντιοφωνοῦσιν, οἱ νομομαθεῖς, ἀλλ' ἡ τοῦ Οὐίνδοχάϊδ δόξῃ, καθ' ἣν καὶ ἐπὶ τῶν ἐγγόνων ἀδιάφορος ἡ ἰδιότης τῶν κληρονόμων τῶν ἰδίων γονέων, φαίνεται μοι μᾶλλον συνάδουσα πρὸς τὴν φύσιν τῆς διατάξεως. Πρὸλ. Οὐίνδοσχάϊδ 2. § 511 σημ. 5.

(5) Ν. 22. Κεφ. 32.

Ἡ εἰς τὰ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα μετάδοσις τῆς κυριότητος τῶν προκειμένων κτημάτων γίνεται κατὰ τὴν κληρονομικὴν τάξιν, δηλ. καθ' ἣν τάξιν, ἂν ἦσαν κληρονόμοι τοῦ πρώτου συζύγου καὶ γονεῶς, ἤθελον κληρονομήσει αὐτὸν, ἄρα ἐὰν τινὰ πρώτου βαθμοῦ τέκνα ἐκ τοῦ προηγουμένου γάμου προαπεβίωσαν καταλιπόντα ἴδια τέκνα, ἡ περιουσία αὕτη μεταβαίνει καὶ εἰς αὐτά.¹

Τότε δὲ μόνον δὲν μεταβαίνει ἡ κυριότης τῶν κτημάτων τούτων εἰς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα, ὅταν ταῦτα «φανερῶς ἀποδειχθῶσιν ἀχάριστα, ἢ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς, ἢ πρὸς τὸν ὕστερον τελευτήσαντα.»

Ἐκποιήσεις τοιούτων γαμικῶν κερδῶν εἰσὶν ἄκυροι, οὐ μόνον ἐὰν γενῶσι μετὰ τὸν δεύτερον γάμον, ἀλλὰ καὶ πρότερον, ἀνατρεχούσης τῆς διὰ τοῦ δευτέρου γάμου ἐπερχομένης ἀκυρότητος εἰς τὸν χρόνον τῆς ἐκποιήσεως· αὕτη διατηρεῖται ἰσχυρὰ μόνον ὡς πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀπολεσθεῖσης ἰδιοκτησίας, ὅπερ ἀνακτᾷ ὁ γονεὺς, κληρονομῶν τὸ τυχὸν προαποβιώσαν τέκνον, ὑπὲρ οὗ ἐχώρησεν ἡ ἀκυρότης.²

Ὁ δευτερογάμος δὲν δύναται νὰ δωρήσῃ μετὰ ζώντων ἢ νὰ καταλίπῃ διὰ τελευταίας βουλήσεως εἰς τὸν δεύτερον σύζυγον πλέον τοῦ καταλειπομένου εἰς τὸν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου κατιόντα, τὸν τὸ ἐλάχιστον λαμβάνοντα· τοῦτο ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὸν δευτερογάμον πάππον καὶ τὴν δευτερογάμον μᾶμμην καὶ εἰς τὸν πρόπαππον καὶ τὴν προμᾶμμην ὡς πρὸς τοὺς ἐγγόνους καὶ τὰς ἐγγόνας, τοὺς δισεγγόνους κλπ., τὸ δὲ ὑπερβάλλον, τὸ ὑπὲρ τὸν ὅρον τοῦτεν καταλειπόμενον, ὅπερ λογίζεται ὡς οὐδόλως καταλειφθὲν ἢ δοθὲν, ἀφαιρεῖται ἀπὸ τοῦ δευτέρου συζύγου καὶ διανέμεται ὁλόκληρον κατ' ἴσας μερίδας μετὰ τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων· ὅθεν δὲν ἀφαιρεῖται, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον, ὅπως ἀποκαταστῇ ἡ εἰρημένη ἀναλογία.³

(1) Ν 22. Κεφ. 25.

(2) Νεαρ. 2. Κεφ. 2 Νεαρ. 22. Κεφ. 26.

(3) Ν 22. Κεφ. 27. 28. Α. χ. ἐὰν ὁ Α ἐλθὼν εἰς δεύτερον γάμον καὶ ἔχωσιν δύο τέκνα ἐκ τοῦ πρώτου γάμου, δώσῃ εἰς μὲν τὰ ἐν ἐξ αὐτῶν 24,000

Ἐάν τὸ καταλειφθὲν εἰς τὸ τὴν ἐλαχίστην μερίδα λαμβάνον τέκνον δὲν ἀνέρχεται εἰς τὸ ποσὸν τῆς νομίμου αὐτοῦ μερίδος, ὁ δεύτερος σύζυγος δικαιούται πάντοτε νὰ ἀπαιτήσῃ νὰ ἐλαττωθῇ τὸ εἰς αὐτὸν καταλειφθὲν, ἢ δοθὲν μέχρι τοῦ ποσοῦ, εἰς ὃ ἀναβαίνει ἡ νόμιμος μερίς τοῦ τὸ ἐλάχιστον λαβόντος τέκνου, διότι τοῦτο, παραιτούμενον τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν συμπλήρωσιν τῆς νομίμου μερίδος αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ βλάβῃ τὰ συμφέροντα τοῦ δευτέρου συζύγου.¹ Αἱ διατάξεις αὗται, εἰπομεν, ὁρῶσι τὴν ἐξ ἐλευθεριότητος τοῦ δευτερογάμου εἰς τὸν δεύτερον σύζυγον περιελθοῦσαν περιουσίαν, ὅθεν εἰς αὐτὴν δὲν καταλογίζεται πᾶν ὅ,τι ὁ δεύτερος σύζυγος λαμβάνει ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ πρώτου, εἴτε δυνάμει ἀμφοτεροβαρῶν πράξεων, εἴτε δυνάμει διατάξεως τοῦ νόμου λ. χ. ἐπὶ διαζεύξεως προκληθείσης ἐξ ἁμαρτήματος τοῦ δευτερογάμου.

Τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα δὲν ἀποβάλλουσι τὸ δικαίωμα των τοῦτο:

α') οὔτε διὰ συναινέσεως εἰς τὸν δεύτερον γάμον.

β') οὔτε δι' ἀπαγορεύσεως τοῦ παρασχόντος τὴν περιουσίαν δευτερογάμου.

γ') οὔτε διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ πρώτου συζύγου συγχωρήσεως τοῦ δευτέρου γάμου.

Ὁ λόγος τῆς μὲν ὑπὸ στοιχ. α) λύσεως εἶναι, ὅτι τὸ τέκνον συναινῇ εἰς τὸν δεύτερον γάμον κυρίως, διότι ὁ νόμος, προστατεύων αὐτὸ ὡς εἴρηται, καθίστησιν ἀζήμιον αὐτῷ τὸν γάμον τοῦτον· τῆς δὲ ὑπὸ στοιχ. β), ὅτι ὁ νόμος, ὁρίσας τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναρτήσῃ τὴν τύχην τῶν τοῦ δευτέρου γάμου τέκνων ἀπὸ τῆς διαθέσεως τοῦ δευτερογάμου,

δραχμας, εἰς δὲ ἕτερον 12,000, εἰς δὲ τὴν δευτέραν σύζυγόν του 24,000· δὲν ἀφαιροῦνται ἀπὸ τοῦ ποσοῦ τούτου 8000 (να δοθῶσιν εἰς τὸ λαθὲν 12,000, καὶ ἔχῃ τὸ μὲν 24,000, τὸ δὲ 18,000, ἡ δὲ δευτέρα σύζυγος ἐπίσης 18,000, ὡς τινες ἐναντίον τοῦ νόμου ἰσχυρίζονται, ἀλλ' ἀφαιροῦνται 12,000 διανεμέμεναι ἐξ ἴσου μετὰ τῶν δύο τέκνων.

(1) Λ. χ. ἡ νόμιμος μερίς εἶναι 10,000 δρ. (ἡ περιουσία τοῦ δευτέρου συζύγου 120,000 ἔχει τέσσαρα τέκνα, ἡ ἐξ ἀδιαθέτου εἶναι 30,000 ἡ νόμιμος μερίς 10,000) ἔλαβεν ἓν τέκνον 5,000, ὁ δεύτερος σύζυγος 20,000 τὸ εἰς αὐτὸν δοθὲν ἐλαττωθῆσεται μόνον κατὰ 10,000.

ἄρα ἤθελεν ἀντιφάσκει πρὸς τὸν πρόδηλον σκοπὸν τοῦ νόμου ἡ ἰσχὺς τῆς τοιαύτης ἀπαγορεύσεως· τῆς δὲ ὑπὸ στοιχ. γ), ὅτι ὁ προαποδιώσας συναινεῖ ἴσα ἴσα, διότι ὁ νόμος εὔρε μέσον νὰ ἀποτρέψῃ τὰ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα τοῦ ἐπομένου γάμου. — Ἀποβάλλουσιν ὅμως τὸ δικαίωμα τοῦτο τὰ τέκνα· α) διὰ παραιτήσεως,¹ β) ἐὰν νομίμως ἀποκληρωθῶσιν ὑπὸ τοῦ δωρητοῦ,² γ) ἐὰν ἀποδιώσωσιν ἄπαιδες πρὸ τοῦ δωρητοῦ.³

Ὁ δευτερογάμος ἀπόλλυσι πᾶν ὅ,τι ὁ πρῶτος σύζυγος παρέσχεν αὐτῷ ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον.⁴

Τινὲς θεωροῦσιν ὡς πέμπτον ἀποτέλεσμα τοῦ δευτέρου γάμου, ὅτι τὰ τέκνα δύνανται νὰ ζητήσωσιν εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασιν κατὰ τῶν γονέων αὐτῶν ὡς ἐπιτρόπων, ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχουσι κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν καὶ βυζαντινὸν νόμον τὰ τέκνα κατὰ τῶν γονέων αὐτῶν ὡς ἐπιτρόπων, καὶ ἂν μὴ ἔλθωσιν οὗτοι εἰς δεύτερον γάμον. Ἄλλως τὸ τῆς ἀποκαταστάσεως κατὰ τῶν πράξεων τῶν ἐπιτρόπων βοήθημα ἀργεῖ νῦν παρ' ἡμῖν.⁵

Ἀποτέλεσμα ὁρῶν μόνον τὸν ἄνδρα εἶναι ἡ πρὸς ἐγγύησιν ὑποχρέωσις αὐτοῦ ἔνεκα τῶν παρ' αὐτοῦ εἰς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα δοθησομένων κληροδοτημάτων.⁶

Ἀποτελέσματα ὁρῶντα μόνην τὴν γυναικὰ εἰσι τὰ ἐξ ἧς·

1) Ἡ κληρονομήσασα ἐξ ἀδιαθέτου τέκνον ἐκ τοῦ πρώτου γάμου στερεῖται ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τῆς δεσποτείας τῆς κληρονομηθείσης περιουσίας, καθ' ὅσον αὕτη εἶχε περιέλθει εἰς

(1) Πρ6. καὶ [30] 55.

(2) Ν. 22. Κ. 27. « τοῦτο δὲ τὸ περιττὸν (τὸ ὑπερβάλλον) διαιρήσονται πρὸς ἀλλήλους οἱ κεχαρισμένοι παῖδες τοῖς γονεῦσιν, οὐχ οἱ ἀχάριστοι περὶ τούτους δαικνύμενοι καὶ ἀχαριστίας τοιαύτης ὑπεύθυνοι καθιστώτες ὅποιαν οἱ νόμοι ζητοῦσι· τοὺς γὰρ τοιοῦτους τῆς τοιαύτης ὠφελείας ἀφαιρούμεθα κλπ. »

(3) Κερ. 27. αὐτόθι.

(4) Ν. 22. Κ. 42. 44. Κ. [5. 1] 3 ἐν τέλει. Ὡς παρατηρεῖ ἑρῶδης ἡ Οὐϊνδ-σάϊδ (§ 511 σημ. 1) ἡ ἀπώλεια ἐνταῦθα δὲν ἔχει λόγον τὸν δεύτερον γάμον ἀλλὰ τὴν περιορισμὸν τῆς κτήσεως, ἥτοι τὴν διαλυτικὴν αἵρεσιν.

(5) Νεαρ. 157. Ἀρθρ. 78. τοῦ περὶ Ἐπιτροπείας Νόμου.

(6) Νεαρ. 21. Κ. 41.

τὸ τέκνον ἐκ τῆς πατρῶας οὐσίας, διατηροῦσα μόνην τὴν ἐπι-
καρπίαν τοῦ μέρους τούτου τῆς κληρονομίας.¹

2) Ἡ ἀπώλεια τῆς ἐπιτροπείας, τῆς κηδεμονίας καὶ τοῦ δι-
καιώματος τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων.²
Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐμετρίασεν ὁ νέος ἡμῶν περὶ ἐπιτρο-
πείας νόμος ὀρίσας, ὅτι ἡ μήτηρ, θέλουσα νὰ ἔλθῃ εἰς νέον γά-
μον, εἰς προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν νέου ἐπιτρόπου, δύναται νὰ
διατηρηθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου εἰς τὴν ἐπιτροπείαν,³ καὶ ὅτι
ἡ αὐτὴ μήτηρ διατηρεῖ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέ-
κνων αὐτῆς, ἐκτὸς ἐὰν τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἀναθέσῃ αὐ-
τὴν εἰς ἄλλον.⁴

3) Ἡ ἀπώλεια τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πρῶ-
του συζύγου.⁵

4) Ἡ ἀπώλεια τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀνακαλέσαι τὴν εἰς τὸ
τέκνον αὐτῆς, τὸ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου, γενομένην παρ' αὐτῆς
δωρεάν «πλὴν εἰ, κατὰ τὸν ὀρισμὸν τῆς Νεαρᾶς 22. Κεφ. 35,»
«μὴ καθαρῶς ὁ παῖς ἢ περὶ τὴν ζωὴν αὐτῆς ἐπιβουλεύων τῇ
»μητρὶ, ἢ χειρὰς ἐπιβάλλων ἀσεβεῖς, ἢ περὶ τὴν τῆς οὐσίας
»ὅλης ἀφαίρουν πρᾶττων τι κατ' αὐτῆς ἀποδεικνύοιτο.»

30. Ε'.) Ἡ μοιχεία ἀποτελεῖ κώλυμα πρὸς γάμου οὐ μόνον
μεταξὺ τῶν αὐτουργῶν καὶ συνενόχων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῆς
μοιχαλίδος καὶ παντὸς τρίτου, καὶ τοι ἀγνοοῦντος τὸ ἀμάρ-
τημα αὐτῆς.⁶ Ὁ δὲ λόγος πρόδηλος ἡ ἐλπίς, ὅτι ἡ δεινὴ αὕτη
παράβασις δύναται ποτε νὰ νομιμοποιηθῇ διὰ τοῦ γάμου, οὐ
μόνον συντελεῖ εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ ἀδικήματος, ἀλλὰ δύνα-
ται καὶ σπουδαιότερα νὰ ἔχῃ ἀποτελέσματα κατὰ τοῦ ἀδικου-

(1) Κ. [6. 56] 3. Νεαρ. 22. Κεφ. 46. Ἀρμ. [Δ. 9 17. Ὁ Οὐνδσγάττ (II § 511) ἐπιμένει ἐπεκτείνων τὴν ἰσχύρ τῆς διατάξεως ταύτης καὶ εἰς τὸν πα-
τέρα, εὐρίσκων τὸν νοῦν τοῦ νόμου ἐν τῷ Κ. Θεοδ. [8. 18] 10, ἀλλ' ἀσφαλε-
στέρα ἡ κοινῶς κρατοῦσα δόξα.

(2) Νεαρ. 22. Κ. 40.

(3) Ἀρ. 13 τοῦ περὶ Ἐπιτρ. Νόμου.

(4) Ἀρ. 53 τοῦ περὶ Ἐπιτρ. Νόμου.

(5) [50. 1] 22 § 1.

(6) [48. 5] 6 § 1, 11, § 13, 29, § 1, 33, 34. Β. [Ξ'. 37], 8, 13, 30.
34, 35, 65 Κανὼν Δ' τοῦ Μ. Βασιλείου [34, 9] 13. Β. [Ξ'. 42] 13 [23. 2]
26 Β. [28. 5] 11. Ἀρμ. 4, 7, 28 καὶ 30.

μένου, ἐμβάλλουσα εἰς κίνδυνον καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, καθὼς μόνου κωλύματος πρὸς μονιμοποίησιν τῆς σχέσεως μεταξὺ τῆς μοιχαλίδος καὶ τοῦ συνενόχου αὐτῆς. Ὅθεν ἡ μοιχεῖαν πράξασα γυνὴ οὔτε μετὰ τοῦ συνενόχου, οὔτε μετ' ἄλλου τινὸς δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον, ὁ δ' ἐν γνώσει νυμφευόμενος τὴν μοιχαλίδα τιμωρεῖται κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν νόμον ὡς προαγωγός¹, τὸ κώλυμα τοῦτο ἐγένετο δεκτὸν καὶ ἐπὶ τῆς μνηστῆς τῆς πρὸς τρίτον ἀθεμίτως συναφθείσης,² ἐνῷ δύναται ἀκωλύτως νὰ συνάψῃ γάμον μετ' ἄλλου.³

31. ΣΤ'.) Ἡ βίαία ἀπαγωγή εἶναι κώλυμα πρὸς γάμον μεταξὺ τοῦ ἀπαγωγέως καὶ τῆς ἀπαχθείσης.⁴ Κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν καὶ τὸν βυζαντινὸν νόμον ἀπαγωγή ὑπάρχει, ὅταν τις βία ἢ δόλῳ ἐπιλαμβάνηται τιμίας γυναικὸς, ἢ μεμνηστευμένης, ἢ ἀμνηστεύτου, ἢ χήρας, ἐκούσης ἢ ἀκούσης, καὶ ἀπαγάγῃ αὐτὴν μεθ' ἑαυτοῦ, διὰ νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὴν εἰς ἀκολασίαν, ἢ ἀναγκάσῃ εἰς γάμον. Κατὰ δὲ τὸν ἡμέτερον νόμον⁵ ὑπάρχει ἀπαγωγή, ὅταν ἐπιλαμβάνηται τις μετὰ δόλον ἢ βίαν ἄρρενός τις, ἢ θήλεος, ἥτοι ἀκόντος, ἢ ἐκόντος μὴ ἔχοντος ὅμως ἡλικίαν κατωτέραν τῶν δώδεκα ἐτῶν καὶ ἀπάγῃ αὐτὸ μεθ' ἑαυτοῦ ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ τὸ μεταχειρισθῇ εἰς ἀκολασίαν, ἢ νὰ τὸ ἀναγκάσῃ εἰς γάμον, ἢ νὰ τὸ παραδώσῃ εἰς ἄλλον πρὸς τὸ αὐτὸ

(1) Ν. 134. Κ. 12. Κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν νόμον μοιχεῖα εἶναι ἡ ἀθέμιτος σχέση μετ' ἄλλοτρίας συζύγου, ἢ δὲ σχέσις τοῦ συζύγου μετ' ἀγάμου γυναικὸς δὲν ὀνομάζεται adulterium μοιχεῖα, ἀλλὰ stuprum πορνεία, [48 5], Β § 1. Ἡ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἔννοια τῆς μοιχείας διαφέρει τῆς ῥωμαϊκῆς, διότι καθ' ἡμᾶς μοιχεῖα ἐστὶν ἥτις τῆς συζύγου μετ' ἀγάμου ἀνδρός καὶ ἢ τοῦ συζύγου μετ' ἀγάμου γυναικὸς σχέσις, ἀρθρ. 286. τοῦ Π. Ν. ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὕτη δὲν πειθόμεθα, ἐπεὶ συνεπάγεται καὶ τὸ πρὸς γάμον κώλυμα μεταξὺ τοῦ συζύγου καὶ τῆς ἐλευθέρου γυναικὸς. Ἀπαιτεῖται ὅμως ποινικὴ δικαστικὴ ἀπόφασις, κηρύττουσα τὴν γυναῖκα καὶ τὸν ἄνδρα ἐνόχους μοιχείας Μ. Βασιλ. Καν. 34. Συντ. Θεῶν καὶ Ἱ. Κ. Δ'. 177 Ἀρμ. [4. 7] 30.

(2) [48. 5] 13. § 3. [Ξ 37, 15].

(3) 11 § 7 αὐτ. Β. 13 αὐτ.

(4) Καλλ. § 28. Κ. [9 13] διὰτ μόνη Β. [Ξ'. 58] 4. Τὴν ἀκυρότητα ὥρισεν ὁ ἀστικός νόμος δὲν ἐδέχθη δὲ ἡ ἐκκλησία. Συνταγμ. τῶν Θ. καὶ Ι. Καν. 4. σελ. 100. Πρβλ. καὶ Καλκ. Καν. 27 Πενθ. 02, διὰ τοῦτο δὲ ἀδιστάκτως βέλομεν δεχθῆναι τὴν ἰσχύιν τοῦ νεωτέρου ἡμῶν νόμου.

(5) Ἀρ. 331 τοῦ Π. Ν.

τέλος· ὅταν πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπὸν κατέχη τινὰ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀπείργων αὐτὸν δολίως, ἢ βιαίως ἀπὸ τὸν τόπον τῆς διατριβῆς τοῦ παρὰ τὴν θέλησίν του. Ὡς καὶ ἐπὶ τῆς μοιχείας, ἀπαιτεῖται κατὰ τὸν ῥωμ. νόμον ποινικὴ ἀπόφασις, ὥπως τὸ ἀδίκημα γενῇ δεκτὸν ὡς κώλυμα πρὸς γάμον· ἀλλὰ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἐπὶ ἀπαγωγῆς, τελεσθέντος τοῦ γάμου, δεόν νὰ γίνῃ καταμνήσυις (ἐντὸς δύο ἐτῶν) παρὰ τοῦ δυναμένου νὰ προσβάλλῃ τὸν γάμον ὡς ἄκυρον διὰ νὰ τιμωρηθῇ ἡ πρᾶξις, καὶ τοῦτο ἀφοῦ οὗτος ἄκυρωθῇ· ὅθεν ἡ ἀκυρότης τοῦ γάμου ἡρτῆται νῦν ἀπὸ τῆς βουλήσεως τῶν ἐχόντων τὸ πρὸς ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς δικαίωμα, ὥστε, ἐὰν μὴ ἀσκήσῃσι τὸ δικαίωμα τοῦτο, ἀργεὶ ἡ ἀκυρότης, οὔτε προϋποθέτει αὕτη τὴν ποινικὴν καταδίκην, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ποινικὴ καταδίωξις τὴν ἀκύρωσιν τοῦ γάμου.

32. Ζ΄.) Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων ἢ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διεξαγωγῇ δημοσίας ἀρχῆς ἀπετέλεσε κώλυμα πρὸς γάμον μεταξὺ τοῦ αὐτοῦ μὴ ἰθαγενεὺς δημοσίου ὑπαλλήλου καὶ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας γυναικῶν.¹

Οὗτε εἰς τὸν γάμον τοῦ ὑπεξουσίου αὐτῷ υἱοῦ μετὰ τοιούτων γυναικῶν ἡδύνατο νὰ συναινέσῃ ὁ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διέπων ἐξουσίαν· ἀλλ' ἡ ἀπαγόρευσις δὲν ἴσχυεν ὡς πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἰθαγενεῖς δημοσίους ὑπαλλήλους.²

Ἐξετείνετο δὲ καὶ εἰς τοὺς κατιόντας καὶ τοὺς συγγενεῖς τῶν ἐν ἀξιώματι, τοὺς συμβούλους καὶ αὐτοὺς τοὺς ὑπηρέτας τῶν· «ἐὰν κατὰ σπουδὴν τοῦ ἄρχοντος γίνωνται αἱ μνηστεῖαι.»³ Ὁ ὀρισμὸς οὗτος τοῦ διοικητικοῦ δικαίου τῶν ῥωμαίων ἐσκόπει τὴν περιστολὴν τῆς παρανόμου βίας, ἢ ἐκβιάσεως, ἥτις ἡδύνατο νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς καταχρήσεως τῆς μεγάλης ἐξουσίας τοιούτων ἀρχόντων, οἵτινες (ἄρχοντες) «δύνανται εἶναι φοβεροὶ τοῖς γονεῦσιν, ἢ τοῖς ἐπιτρόποις, ἢ αὐταῖς ταῖς γυναῖξιν.»⁴ καὶ «σημείωσον, ὅτι τοὺς γάμους τῶν ἀρχόντων ἐκώλυεν ὡς

(1) [23. 2] 38, 47, πρ. 63, 65. Κ. [5. 4] 6. Β [ΚΗ'. 1, 20].

(2) [23. 2] 65. Β αὐτ.

(3) Κ. [5. 2] διὰτ. μόνη.

(4) Β. [18. 2] 20.

» ἐκ προλήψεως κατὰ βίαν γενομένου.»¹ Τὸ κώλυμα τοῦτο δὲν πείθεται ὅτι ἔχει καὶ νῦν ἰσχὺν, διότι τὸ διοικητικὸν δίκαιον τῶν Ῥωμαίων δὲν ἰσχύει παρ' ἡμῖν, οἱ δ' ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἄρχοντες ἡμῶν δὲν εἶναι τοσαῦτον φοβεροί, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ κίνδυνος μήπως περιορισθῇ, ἢ καταστραφῇ ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γυναικῶν, ἐὰν οὗτοι θελήσωσι νὰ συνάψωσι μετ' αὐτῶν γάμους.

33. Η') Ἡ ἐπιτροπεία καὶ ἡ κηδεμονία ἐπιφέρει κώλυμα πρὸς γάμον μεταξὺ τῆς ὑπ' αὐτὴν διατελούσης καὶ τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ κηδεμόνος, τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ, τοῦ συνυπεξουσίου ἀδελφοῦ του καὶ τοῦ πατρὸς, ὅφ' οὗ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν διατελεῖ καὶ τοῦ κληρονόμου αὐτοῦ.²

Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ὠρίσθη οὐχὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς καταχρήσεως τῆς τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ κηδεμόνος ἐξουσίας ἐπὶ τὴν ὀρφανὴν, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς ἀποτροπὴν τῶν καταχρήσεων περὶ τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας, αἵτινες εὐκόλως καλύπτονται ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ γάμου, παραλειπομένης τῆς ἀκριβοῦς λογοδοσίας τῆς τοιαύτης διαχειρίσεως.

Ὅθεν δυνάμει δόγματος τῆς Βουλῆς ἐκδοθέντος ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ αὐτοκράτορος Μάρκου Ἀντωνίνου περὶ τὸ 161—180 ἔτος μ. Χ. εἰσέχθη ἡ προκειμένη ἀπαγόρευσις. Καὶ μετ' αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ ἐπιτρόπου, ἢ κηδεμόνος λογοδοσίαν δὲν παύει τὸ κώλυμα, μέχρι τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου, οὗ ἐντὸς δύναται ὁ ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν διατελὼν νὰ ζητήσῃ ἀποκατάστασιν εἰς ἀκέραιον κατὰ τῆς ἐπιζημιῶν λογοδοσίας· διότι, ἐν ὅσῳ δὲν παρέλθῃ ὁ χρόνος οὗτος, δὲν λογίζεται ὀριστικῶς ἀρθῆῖσα ἡ πρὸς λογοδοσίαν υποχρέωσις τοῦ ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνος, ὁ δὲ χρόνος οὗτος λήγει μετὰ παρέλευσιν τεσσάρων ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐνηλικιότητος τοῦ ὀρφανοῦ.³ Παρατηρητέον μόνον, ὅτι ὁσάκις ἡ λογοδοσία εἶναι ἀναγκαστικὴ, περατουμένη (ἄρθρ. 701 καὶ ἐπ. τῆς Πιλ. Δικον.) διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἢ κατ' αὐτῆς ἀπο-

(1) Διότι.

(2) [21. 2] 59, 60 πρ. § 1, 64 § 1, 67 § 2, 62, § 2. Β. [Κη'. 5] 28, 30. 33 Ἀρμ. [4 7] 24. Βαλσαμ. Σύνταγμα Δ'. σ. 162.

(3) [23. 2] 62 § 2 Β. [Κη'. 5] 9

κατάστασις χωρεῖ κατὰ τὴν πολιτ. δικονομίαν ἡμῶν (άρθρ. 785 καὶ ἐπομ.) ὑπὸ τὸν τύπον τῆς ἐπαναλήψεως, ἐντὸς τριῶν μόνων μηνῶν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν ἐνῆλικον καταστάντα ἐπιδόσεως τῆς τελεσιδικίου ἀποφάσεως. Εἶναι δὲ ἀδιάφορον ὡς πρὸς τὸ κώλυμα τοῦτο, εἰ ὁ ἐπίτροπος ἦναι ἀληθῶς διαχειριστὴς τῆς περιουσίας τοῦ ἐπιτροπευομένου (gerens), ἢ ἐπιτίμιος, (honorarius) τοῦτέστι πρὸς ἀπλὴν ἐπιτήρησιν τοῦ διαχειριστοῦ διωρισμένος.¹ Ἡ παράβασις τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης συνεπάγεται οὐ μόνον τὴν ἀκυρότητα τοῦ γάμου, ἀλλὰ καὶ ποινὰς κατὰ τοῦ παραβάτου ἐπιτρόπου, ἢ κηδεμόνος.² Αἱ ποιναὶ εἶναι ἡ ἀτιμία καὶ ἑκτακτος ποινὴ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, ἀνάλογος δηλαδὴ τῆς προσβολῆς, ἣν ἐπιφέρει εἰς τὰ συμφέροντα τῆς ἐπιτροπευομένης,³ ἀλλ' αἱ ποιναὶ αὗται δὲν δύνανται νὰ καταγνωσθῶσι τὴν σήμερον, διότι ἡ ἀτιμία ἀργεῖ ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ, ποινὴ δὲ δὲν δύναται νὰ καταγνωσθῇ ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ ἢ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου εἰς ἄλλας, ἢ τὰς ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου, ἢ τῆς πολιτ. δικονομίας ῥητῶς ὠρισμένας περιπτώσεις.⁴

34. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις λόγοι, δι' οὓς ἄργεῖ τὸ κώλυμα ἐπιτροπευομένου τοῦ γάμου τοῦ ἐπιτρόπου, ἢ τῶν λοιπῶν προειρημένων προσώπων μετὰ τῆς ὁφθαλμῆς.

1) Ἄν ὁ ἐπίτροπος, ἢ ὁ κηδεμὼν, ἢ τι τῶν ἄλλων προειρημένων προσώπων ὠρίσθῃ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὡς σύζυγος τῆς ἐπιτροπευομένης.⁵ ἀλλ' ἂν ὁ πατὴρ ἀνέθηκεν εἰς τὴν μητέρα τὴν ἐκλογὴν τοῦ συζύγου τῆς θυγατρὸς, ἢ μήτηρ δὲν δύναται νὰ ἐκλέξῃ τι ἐκ τῶν μνημονευθέντων προσώπων, ὡς σύζυγον τῆς θυγατρὸς.⁶

2) Ἄν οἱ εἰς τὴν ἀπαγορεύσιν ὑπαγόμενοι προσεκάλεσαν Β. Διάταγμα ἐπιτρέπον αὐτοῖς τὸν γάμον.⁷

(1) [23. 2] 60 § 2. B. [KH'. 5] 28.

(2) [23. 2] 66 B. [KH'. 5] 30.

(3) [-0] 128 [8. 5. 7. K. [5. 6] 7. B. [KH'. 4] 43.

(4) Ἀρ. 207 τῆς Πολ. Δ.κ.

(5) [23. 2] 66 B. [KH'. 4] 18, 32 K. [5. 6] 6 B. [KH'. 4] 43.

(6) [23. 2] 63 παρ. B. [KH'. 5] 9.

(7) K. [5. 6] 7 B. [KH'. 5] 8.

3) Ἐὰν ὁ πάππος τῆς ὀρφανῆς, ὁ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ χειραφετοῦ υἱοῦ ἐπιτροπεύων αὐτῆς, συνάψῃ τὴν ὀρφανὴν εἰς γάμον μετ' ἄλλου ἐγγόνου ἐξ ἑτέρου υἱοῦ¹ ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τὴν σήμερον ἀδύνατον, ὑποθέτον ἐπιτροπεύμενον τὸν γάμον μεταξὺ κατιόντων τοῦ ἐπιτρόπου.

Παρατηρητέον, ὅμως, ὅτι ὁ συναφθεὶς ἤδη γάμος δὲν ἀποβαίνει ἄκυρος διὰ τῆς ἐπερχομένης ἐπιτροπείας ἢ κηδεμονίας, ἀλλὰ μόνον τὸ ἐξ αὐτῆς προκύπτον κώλυμα θεόν ἐν ταιαύτῃ περιπτώσει νὰ τεθῇ ἐκ μέσου· ἐνταῦθα διακριτέον.

α'.) Ὁ Πέτρος νυμφεύεται τὴν κόρην, ἣτις διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν, ἢ τὴν κηδεμονίαν σου, μετὰ δὲ τοῦτο υἱοθετεῖς τὸν Πέτρον· ὁ γάμος δὲν καθίσταται ἄκυρος, ἀλλ' ἡ υἱοθεσία εἶναι ἀνίσχυρος, ἂν ἐγένετο πρὸ τοῦ ἀνωτέρω εἰρημένου χρόνου (τῆς λογοδοσίας καὶ τῆς παρελεύσεως τῆς προθεσμίας τῆς ἀποκαταστάσεως.²

β'.) Ἐὰν ὁ σύζυγος ἐν ἀπουσίᾳ, ἢ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ διορισθῇ κηδεμὼν τῆς ἰδίας συζύγου, ἀνάγκη νὰ προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν νέου κηδεμόνου.³ Ὡσαύτως τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ πράξῃ ὁ διορισθεὶς κηδεμὼν τῆς νύμφης του, (τῆς συζύγου τοῦ υἱοῦ του) παραιτούμενος τῆς κηδεμονίας.⁴ Καὶ ὁ κηδεμὼν περιουσίας ἀποθανόντος καὶ καταλιπόντος χήραν ἔγκυον (curator ventris) ὡς καὶ ὁ κηδεμὼν σχολαζούσης περιουσίας (curator bonorum defuncti), ὑπόκεινται εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ δόγματος, δὲν δύνανται τουτέστι νὰ νυμφευθῶσι τὴν κυρίαν τῶν ἐν λόγῳ περιουσιῶν, λ. χ. τὴν ἀδελφὴν τοῦ ἀποβιώσαντος, ἐὰν ἡ χήρα ἀποδειχθῇ, ὅτι δὲν εἶναι ἔγκυος, πρὶν δώσωσι λόγον τῆς διαχειρίσεως.

35. Περὶ τῆς νῦν ἰσχύος τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ἀμφιβάλλουσί τινες νομοδιδάσκαλοι,⁵ διὰ τὸν λόγον, ὅτι τὴν σήμερον

(1) [23. 2] 67 § 1.

(2) [23. 3] 67 § 3.

(3) K. [5. 62] 4 K. [5. 34] 2.

(4) K. [5. 6] 3.

(5) Westenberg Divus Marcus dissert. XIV § 2. Höpfner Commentar § 426.

οἱ ἐπίτροποι καὶ οἱ κηδεμόνες διατελοῦσιν ὑπὸ αὐστηροτέραν ἐπιτήρησιν ἢ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ κατ' ἔτος ὑποχρεοῦνται νὰ δίδωσι λόγον τῆς διαχειρίσεώς των, δυνάμεναι νὰ καταναγκασθῶσιν εἰς τοῦτο ἐξ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν ἐπιτήρησιν αὐτῶν ἀρχόντων, ἐπομένως, λέγουσι, ἐκλείπει ὁ λόγος τοῦ κωλύματος. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ λόγος τοῦ νόμου ἐξέλιπε, γνωρίζομεν, ὅτι ἐκ τούτου οὐδόλως δύναται νὰ συναχθῇ τὸ συμπέρασμα, ὅτι κατηργήθη αὐτὸς ὁ νόμος· τὸ ἀξίωμα *cessante ratione legis cessat lex ipsa* εἶναι ἐσφαλμένον· ὅτι ὅμως οὔτε ὁ λόγος τοῦ νόμου τούτου ἐξέλιπεν, ἀποδεικνύει τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ αὐτὴ διάταξις περιελήφθη καὶ εἰς νεωτέρας νομοθεσίας.¹

Παρατηρητέον ὅμως, ὅτι κατὰ τὸν νῦν περὶ ἀνηλικιότητος καὶ ἐπιτροπείας νόμον ἡ λογοδοσία τοῦ ἐπιτρόπου δοθεῖσα εἰς τὸν ἐνήλικον καταστάντα δὲν ὑπόκειται εἰς τὴν δι' ἀποκαταστάσεως εἰς ἀκέραιον προσβολὴν ἐντὸς τετραετίας, ἐὰν δὲ δοθῇ δικαστικῶς εἰς τὸν ἐνήλικον καταστάντα δὲν ὑπόκειται οὔτε εἰς ἀναψηλάφησιν· ὅθεν τὸ κώλυμα τοῦτο ὑπάρχει τὴν σήμερον ἐντὸς μικροτέρου χρόνου.

36. Θ'.) Διαφορὰ θρησκευματος ἐπιφέρει κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον κώλυμα πρὸς γάμον μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ Χριστιανῶν, ἰδίως διὰ τὸν φόβον μὴ παρασυρθῇ ὁ χριστιανὸς σύζυγος εἰς ἀποστασίαν· ὁ νόμος θεωρεῖ τοιοῦτον γάμον ὡς μοιχεῖαν. Ἐκτὸς τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ὁ Ῥωμαϊκὸς νόμος δὲν περιέχει ἄλλην λόγῳ διαφορᾶς θρησκευματος, ἰδίως γνωρίζομεν, ὅτι ἀνέχεται τὸν μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ αἰρετικῶν γάμον.²

(1) Δ. γ. ἐν τῷ Πρωσικῷ νόμῳ, (Μέρ. 2. τίτλ. 1 § 14), ὅστις ὀρίζει «οὗτος ὁ ἐπίτροπος, ἢ κηδεμὼν, οὔτε τὰ τέκνα αὐτοῦ δύνανται νὰ ἔλθωσιν εἰς γάμον μετὰ τῆς ἐπιτροπευομένης ἢ κηδεμονευομένης, διαρκούσης τῆς ἐπιτροπείας ἢ κηδεμονίας ἂνευ προηγουμένης ἐρεῦνης καὶ ἀδείας τῆς ἀρμοδίας δικαστικῆς ἀρχῆς.»

(2) Κ. [1 5] 18 § 1. «Ἐὰν ἕτερος τῶν συνοικούντων ὀρθόδοξος εἴη καὶ ὁ ἕτερος αἰρετικὸς δεῖ γενέσθαι τοὺς παῖδας αὐτῶν ὀρθοδόξους· εἰδὲ οἱ μὲν ὀρθόδοξοι γίνωνται, οἱ δὲ μείνωσιν αἰρετικοί, μόνον κληρονομοῦσιν ἑκατέρου τοῦ γονέως οἱ ὀρθόδοξοι. Εἰ δὲ πάντες εἰσὶν αἰρετικοί, συγγενεῖς ὀρθόδοξοι κληρονομοῦσιν, ἢ μὴ ὄντων αὐτῶν, ὁ πῖσκος.»

Ἄλλ' οἱ θεῖοι πατέρες συνεβούλευον πάντοτε τοὺς ὀρθοδόξους νὰ ἀπέχωνται τῶν τοιούτων γάμων. Ἀπὸ τῆς τετάρτης ἐκατονταετηρίδος κανόνες τοπικῶν ἐκκλησιαστικῶν συνόδων ἀπηγόρευσαν τὸν γάμον, πρῶτον μεταξὺ τῶν τέκνων κληρικῶν καὶ αἰρετικῶν, ἔπειτα δὲ καὶ μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ αἰρετικῶν καὶ τελευταῖον κατὰ τὴν ἐν Τρούλλῳ σύνοδον ἐν ἔτει 680 μ. Χ.¹ ὠρίσθη, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ σύζευξις ὀρθοδόξου γυναικὸς ἢ ἀνδρὸς μετὰ αἰρετικοῦ ἢ αἰρετικῆς, καὶ ἐὰν τοιοῦτος γάμος συσταθῇ εἶναι ἄκυρος καὶ δεῖν νὰ λύσῃται. Ἄλλ' οὔτε διὰ τοῦ κανόνος τούτου ἀφαιρεῖται ἐκ μέσου πᾶσα ἡ τοῦ ζητήματος τούτου δυσκολία. Ἐν πρώτοις ὁ κανὼν πραγματεύεται περὶ γάμων μετὰ αἰρετικῶν· ὅθεν ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ἡρτῆται ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ ἑτέρου, τίνες εἰσὶν αἰρετικοί. Ἡ ἐκφρασις αὕτη ἔχει δύο σημασίας τὴν εὐρεῖαν καὶ τὴν στενοτέραν. Ἐν τῇ εὐρείᾳ σημασίᾳ αἰρετικὸς λέγεται ὁ μὴ δοξάζων ὀρθῶς τὰ τῶν χριστιανῶν, ἢ ἐν τισὶ σφαλλόμενος ἢ δι' ὑστάμενος τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος.² Ἄλλ' οἱ ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ αἰρετικοὶ ὑποδιαίρουνται:

α'.) εἰς αἰρετικούς· ἐν τῇ στενοτέρᾳ καὶ κυρίᾳ σημασίᾳ, τοὺς μὴ ἀποδεχομένους τὰ θεμελιώδη τῆς ὀρθοδοξίας δόγματα, τὴν μίαν θεότητα ἐν ἰσῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ

β'.) εἰς σχισματικούς, τοὺς δι' αἰτίας τινὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ζητήματα ἰάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντας.³ Οἱ παρασυνάγωγοι, ἥτοι οἱ τῆς εἰς τὸν κανονικὸν ἐπίσκοπον ὑποταγῆς ἀποσπασθέντες καὶ τὴν ἀπειθειαν αὐτῶν ἰδιορρόθμοις συναγωγῇ δηλοῦντες, δὲν κατατάσσονται εἰς τοὺς αἰρετικούς ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Βασιλικῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου (381 μ. Χ.).⁴

Ἐντεῦθεν δὴλον πόσον δύσκολος εἶναι ἡ διάκρισις αὕτη· ὅ-

(1) Καν. 72 [ΟΒ'.]

(2) Συντ. τῶν Θ. καὶ Ἱ. Καν. 3 σ. 365, 2, σ. 252, 6, σ. 57.

(3) Βασ. [Δ' 1] 1 Συντ. 4 σ. 19.

(4) Συντ. 2 σ. 187. Αἴρεσις κυρίως εἶναι ἡ πλάνη, ἢ ὑπὸ τῶν πατέρων φητῶς ὡς αἴρεσις κατεγνωσμένη. Συντ. 2, σ. 693.

πάρχουσι βέβαια ἐν τοῖς κανόσιν ἀναγεγραμμένα αἱ αἱρέσεις λ. χ. τῶν Μανιχαίων, Παυλιανῶν καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων· οὗτοι προσερχόμενοι εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν βαπτίζονται.¹ Σχισματικούς ἀναφέρουσιν οἱ κανόνες τοὺς Ἀρειανούς, Σαββατιανούς, Νεστοριανούς· καὶ τοὺς τούτοις ὁμοίους.² Τοὺς μετὰ τῶν σχισματικῶν γάμους δὲν ἀπηγόρευεν ἡ ἐκκλησία κατ' οἰκονομίαν, τοῦλάχιστον δὲν ὑπάρχει περὶ τούτου ἐκκλησιαστικός κανὼν. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ διάταξις τῆς Ἐκλογῆς τοῦ Λέοντος.³ «συνίσταται γάμος χριστιανῶν, εἴτε ἐγγράφως, εἴτε ἀγράφως, μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς.»

37. Τὸ πρακτικὸν ζήτημα παρ' ἡμῖν εἶναι πῶς ἔχουσι τὰ τοῦ γάμου μεταξὺ τῶν χριστιανῶν τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ τῶν καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων, διότι κυρίως εἰς τὰ τρία ταῦτα δόγματα διαιροῦνται οἱ χριστιανοὶ τὴν σήμερον.

Μετὰ τὸ σχίσμα (κατὰ τὴν κοινῶς παραδεδεγμένην δόξαν ἐν ἔτος 1054 μ. Χ.) μεταξὺ τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας οὐδεμίαν εὐρίσκομεν διάταξιν χρονολογημένην ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ περιέχουσαν ἐπὶ ἀκυρότητι ἀπαγόρευσιν τοῦ γάμου μεταξὺ τῶν Λατίνων καὶ τῶν ὀρθοδόξων, διότι ὁσάκις ἐγένετο λόγος περὶ τῶν Λατίνων, οὗτοι ἐχαρακτηρίζοντο ὡς σχισματικοί.⁴

Μετὰ τὰς σταυροφορίας καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν στενοτέραν ἐπιμείξιν τῶν δυτικῶν πρὸς τοὺς εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν ὑπαγομένους ἦν καὶ πάντως ἀκατόρθωτος τοιαύτη ἀπαγόρευσις. Ἡ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν ἀνάκτῃσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τοῦ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, (1261) κατορθώθη διὰ στρατοῦ συγκειμένου ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Γασμούλων, ἥτοι τέκνων γεννηθέντων ἐκ μίκτων γάμων Γάλλων καὶ Ἑλλήνων· πῶς ἦν δυνατόν νὰ ὑπόθεθῃ, ὅτι οἱ τῆς ὀρθοδόξιας καὶ

(1) Κ. 9^ο τῆς ἐν Τρούλλῳ οἰκουμ. συνόδου. Σύντ. τόμ. 2, σελ. 529 καὶ ἐπομένως.

(2) Σύντ. 4, σ. 90.

(3)* [2, 1].

(4) Σύντ. 4 σελ. 476.

τοῦ ἑλληνισμοῦ πρόμαχοι οὗτοι ἐλογίζοντο ἐστερημένοι τῆς οἰκογενειακῆς αὐτῶν τιμῆς καὶ τάξεως μετὰ πάντων τῶν ἐξ αὐτῆς δικαιοματίων;

Ἄλλ' ἐν τούτοις τὸ μῦθος μεταξὺ Λατίνων καὶ Βυζαντινῶν ἠύξησεν ὥς ἐκ τῆς φραγγικῆς κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς αὐτόθι φραγγικῆς δυναστείας ὅθεν περὶ τὰ μέσα τῆς 14 ἑκατονταετηρίδος τὸ δόγμα τῶν Λατίνων ὀνομάζεται «ἀλλότριον καὶ νόθον τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας.» ¹

Ἀπὸ δὲ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως προβαίνει τὸ κακὸν τῆς διαιρέσεως καὶ ἡ τῆς καθολικῆς ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας διαφορὰ ὀνομάζεται αἵρεσις. ²

Μετὰ δὲ τὴν καταδίκην τῆς διδασκαλίας Κυρίλλου τοῦ Λούκαρη (1638 μ. Χ.) κατεδικάσθησαν καὶ τὰ δόγματα τοῦ Λουθήρου καὶ τοῦ Καλθίνου ὡς αἵρέσεις, ὥστε κατ' ἀκρίβειαν οἱ τῶν δύο ἐκείνων χριστιανικῶν δογμάτων ὁπαδοὶ περιελήφθησαν εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ Καν. 72 τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου.

Ἐν τούτοις οἱ διδασκαλοὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας δὲν ἐπραγματεύθησαν ἰδίως τὸ θέμα τοῦτο τοῦ κύρους τοῦ γάμου μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ λατίνων, ἢ διαμαρτυρομένων. Ἡ κρίσις των δύναται νὰ συναχθῇ μόνον ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν παριστῶσι τὴν σχέσιν μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἄλλ' ἐκ τῆς εἰς τοὺς μικτοὺς γάμους ἐφαρμογῆς τῆς κρίσεως ταύτης δὲν φαίνεται ἐσφαλμένον τὸ συμπέρασμα, ὅτι κατ' ἀρχὴν δὲν ἐθεωρήθησαν ἀπηγορευμένοι ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος οἱ τοιοῦτοι γάμοι. ³

Ἐντεῦθεν πολλὰ εἶναι τὰ παραδείγματα τῶν γάμων μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ λατίνων, τελεσθέντων τῇ τε συναινέσει καὶ τῇ συμπράξει τῆς τε κοσμικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ὁ αὐτοκράτωρ Κορράδος ὁ Γ'. ἐξέδοτο εἰς τὸν Μανουὴλ Κομνηνὸν I τὴν γυναικαδέλφην αὐτοῦ Βέρταν Σούλτζβαχ εἰς σύζυγον ἐν

(1) Ἐπιστολ. τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην VI τὸν Καντακουζηνόν. Πραξ. πατριαρχ. Διατ. 1 σελ. 431.

(2) Zhishman σ. 529.

(3) Δημητρίου Χωματιανοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας 4. ἀπόκρισις. Σύντ. τῶν Θ. καὶ Ἱερ. Κ. 5 σ. 435.

ἔτει 1143· ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος II Κομνηνὸς ἐν ἔτει 1180 συνήφθη εἰς γάμον μετὰ τῆς Ἀννης θυγατρὸς τοῦ Βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου VII· ὁ Κορράδος τοῦ Μονφερράτ ἐν ἔτει 1186 μετὰ τῆς Θεοδώρας ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου. Ὁ Παλατῖνος Κάρολος Τόκκος τῆς Κεφαλληνίας καὶ δεσπότης τῆς Ἀκαρνανίας ὑπάνδρευσεν ἐν ἔτει 1427 τὴν ἀνεψιὰν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου ἀδελφοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου VIII τοῦ Παλαιολόγου, καὶ πολλὰ ἄλλα.¹ Καὶ ἡ Ῥωσσία ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πράξεως.

Δὲν εἶναι δὲ ἀνάξιον λόγου ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς κατ' οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν ἀνοχῆς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τῶν μικτῶν γάμων μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ τῶν λατίνων καὶ τὰ χωρίον τῆς συγγραφῆς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου περὶ διοικήσεως τοῦ κράτους, τῆς ἐπιγεγραμμένης πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανόν, Κεφ. 13, ἔχον ὡς ἐξῆς. «Περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως παραγγελία καὶ διάταξις φοβερὰ καὶ ἀπαρπότης τοῦ μεγάλου καὶ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐναπογέγραπται ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ τῆς καθολικῆς τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Σοφίας τὸν μηδέποτε βρασιλέα Ῥωμαίων συμπεθερμᾶσαι μετὰ ἔθνους παρηλλαγμένοις καὶ ξένοις ἔθεσι χρωμένου τῆς Ῥωμαϊκῆς καταστάσεως, μάλιστα δὲ ἄλλοπίστου καὶ ἀθεοπίστου, εἰμὴ μετὰ μόνων τῶν φράγγων».

Ταῦτα ἴσχυον ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ μέχρι τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς τουρκικῆς δυναστείας, ἀλλ' ἔκτοτε καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἐν ἔτει 1756 ἐκδοθέντος Ὁροῦ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου V Κωνσταντινουπόλεως, ἐκηρύχθησαν αἰρέσεις τὰ δόγματα τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς τῶν διαμαρτυρομένων² ἐντεῦθεν κατὰ λογικὴν ἀνάγκην ἔπρεπε καὶ ὁ γάμος μετὰ τῶν εἰς τὰς ἐκκλησίας ταύτας ἀνηκόντων νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ κανόνος 72 τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου, ὃν ἀνωτέρω παρεθέσαμεν διὰ τοῦτο ἐν τῷ «Πηδα-

(1) Zhishman σ. 534· 535.

(2) Σύντ. 5 σ. 614, 615.

λίω» τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας σελ. 162. σημ. 2. εὔρηται ὅτι οἱ γάμοι μετὰ λατίνων (ἐπομένως καὶ μετ' ἄλλων χριστιανικῶν δογμάτων) ἀπαγορεύονται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος.

Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη ἰσχύει καὶ ἐν ταῖς ἡγεμονίαις τοῦ Δουναβέως.

Ἐν τῇ πρώτῃ Ἰονίῳ πολιτείᾳ ἐπετρέποντο οἱ μικτοὶ γάμοι, ἐν δὲ τῷ λοιπῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος τὸ ζήτημα ἔμεινεν ἄλυτον. Πολλοὶ μικτοὶ γάμοι συνήπτοντο, οὓς ἡ μὲν κοινὴ συνείδησις ἀπεδέχετο ἐγκύρους, ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ οὐδόλως προσέβαλλεν ἐπὶ ἀκυρότητι.

38. Ἐν ἔτει 1861 (10 Αὐγούστου) ἐξεδόθη νόμος ἐπιτρέπων τοὺς μικτοὺς γάμους μετὰ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ τῶν εἰς τὰς λοιπὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας ὑπαγομένων, ἐὰν ὁ ἑτερόδοξος σύζυγος ἐδίδεν ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδικεῖου τοῦ τόπου τῆς τελέσεως τοῦ γάμου τὴν διὰ χειραψίας ὑπόσχεσιν, ὅτι τὰ ἐκ τοῦ γάμου τέκνα θέλουσι βαπτισθῆ καὶ ἀνατραφῆ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν. Ἡ παράβασις τῆς ὑποσχέσεως ταύτης ἐτιμωρεῖτο κατὰ τὸ ἄρθρ. 270 τοῦ Π. Ν. μὲ φυλάκισιν τοῦλάχιστον 6 μηνῶν. Ἀθέτησις δὲ τῆς ἀνωτέρω ὑποσχέσεως ἐλογίζετο ἡ ἐπὶ πλέον τοῦ ἔτους ἀναβολὴ τῆς ἐκτελέσεως. Ἐκπύττοντο δὲ ἔγκυροι πάντες οἱ μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ νόμου ὑπὸ ἰσχύος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τελεσθέντες γάμοι, εἰ καὶ ἄνευ ἀδείας τοῦ ἀρχιερέως· ἀλλὰ μικρὸν μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ νόμου ἡγέρθησαν πολλαὶ κατ' αὐτοῦ κατακρίσεις ἰδίως ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ ξένης δυνάμεως, ἥτις ἐνόμισεν, ὅτι διὰ αὐτοῦ ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς ἐν τῷ Βασιλείῳ καθολικοὺς βία τις, προσβάλλουσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν συνειδήσεως. Αἱ ἀντιρρήσεις αὗται δυστυχῶς ἰσχύσαν νὰ μεταρρυθμισθῇ ὁ νόμος οὗτος δι' ἑτέρου τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1861 ἔχοντος ὡς ἑξῆς.

«Ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς χριστιανοὺς τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος νὰ συνάπτωσι γάμους μετὰ χριστιανῶν ἄλλου δόγματος, τηροῦντες τὰ ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας περὶ τούτου ὁριζόμενα.»

«Πᾶσα προγενεστέρα περὶ μικτῶν γάμων διάταξις καταργεῖται· οἱ μέχρι τοῦδε συναφθέντες γάμοι λογίζονται ἔγκυροι.»

Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἐπιτρέπονται οἱ μικτοὶ γάμοι μεταξὺ τῶν προσώπων τῶν πρεσβευόντων τὰ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας δόγματα καὶ τῶν εἰς τὰς λοιπὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας ἀνηκόντων;

Τίνα τὰ ὀριζόμενα, ἅπερ δέον νὰ τηρήσωσιν οἱ τοιοῦτους συνάπτοντες γάμους; Κατ' οἰκονομίαν πάντοτε ἡ ἐκκλησία ἀνείχετο τοιοῦτους γάμους, ἐὰν ἐξ αὐτῶν δὲν προέκειτο νὰ βλαφθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ ὠφεληθῇ ἡ ὀρθοδόξια· τοῦτο ὑποθέτει σαφῶς ὁ τελευταῖος νόμος, ἐπιτρέπων τὸν γάμον μετὰ τῶν εἰς τὰς λοιπὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας ὑπαγομένων· ὅθεν τὸ πᾶν ἤρτηται ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ δίδοντος τὴν ἄδειαν ἀρχιερέως. Οὕτω λ. χ. εὐρίσκομεν ὡς ὅρον τοιούτων γάμων τὴν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ἀνατροπῇ τῶν τέκνων.¹ Περίεργον δὲ εἶναι τὸ παρτεθὲν χωρίον τοῦ Πηδάλιου, ὅπερ, ἀφοῦ κηρύττει ἄκυρον τὸν γάμον μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ λατίνων, προστίθισιν. «Εἰ δὲ καὶ ἐν τῇ αἵρέσει τῶν λατίνων εὐρεθῇσαν ἀπαρχῆς καὶ τὰ δύο μέρη, ὀρθοδόξῃσι δὲ τὸ ἐν μέρος μετὰ ταῦτα, τὰ παῖδια τῶν πρέπει νὰ γίνωνται ὅλα ὀρθόδοξα κατὰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους.»

39. 1'. Ἡ συγγένεια εἶναι κώλυμα πρὸς γάμον μεταξὺ τῶν συγγενῶν.

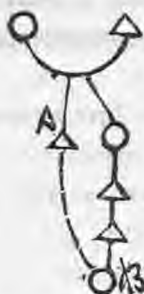
1) Δόγῳ φυσικῆς (ἐξ αἵματος) συγγενείας μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων ἄνευ διακρίσεως βαθμοῦ.²

Μεταξὺ τῶν πλαγίων συγγενῶν κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον μέχρι τοῦ δευτέρου βαθμοῦ. Ὡσαύτως μεταξὺ τῶν προσώπων, ἐξ ὧν τὸ μὲν κατάγεται ἀμέσως, τὸ δὲ ἐμμέσως ἀπὸ τοῦ κοινοῦ γεννήτορος, ὧν μεταξὺ ὑπάρχει ἡ σχέσις *respectus parentelae*,³ λ. χ. ὁ γάμος τῆς Α μετὰ τοῦ Β.

(1) Βασιλ. [Α'. 1] 38. Κωδ. [1. 5] 18 § 1. Νομοκ. Φωτίου [12. 13] Σύγ. ταγ. 1. 271.

(2) Ε. [1 10] § 1 καὶ 2. Θεοφ. αὐτ. Β. [ΚΗ'. 5] 2. 8. 34.

(3) Ε. [1 10] § 4 [23. 2] 54.

Περὶ δὲ τοῦ μεταγενεστέρου δικαίου παρατηρητέον.

Ἐν ἔτει 680 μ. Χ. ἡ 6η οἰκουμένη συνόδος ἀπηγόρευσε ῥητῶς ἐν τῷ ΝΔ' κανόνι αὐτῆς τὸν μεταξὺ ἐξαδέλφων γάμον,¹ μετ' ὀλίγον δὲ ἡ πολιτικὴ νομοθεσία οὐ μόνον ἀπεδέχθη τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην, ἀλλ' ἐξέτεινεν αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς δισεξαδέλφους, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς Ἐκλογῆς τῶν αὐτοκρατόρων Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου ἐν ἔτει 739 μ. Χ. (τίτλ. 2. Κεφ. 2), ἧς ἡ διάταξις περιελήφθη εἰς τε τὸν πρόχειρον νόμον τοῦ Βασιλείου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος (τίτλ. 7. Κεφ. 4) καὶ εἰς τὰ Βασιλικά (ΚΗ'. 5). 1 § 4. Τοιαύτη ὑπῆρχεν ἡ ἔκτασις τοῦ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας κωλύματος περὶ τὰ τέλη τῆς 8ης ἐκατονταετηρίδος. Ἐκ δὲ τῶν κατ' ἰδίαν περὶ τούτου ὁρισμῶν τῶν Βασιλικῶν (ΚΗ'. 5) κατηρτίσθη ὁ κανὼν, ὅτι ὁ γάμος ἀπαγορεύεται κατ' εὐθείαν μὲν ἐπ' ἄπειρον, ἐκ πλαγίου δὲ μέχρι τοῦ ἔκτου βαθμοῦ, περιλαμβανομένου καὶ αὐτοῦ. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Ἀλεξίου τοῦ Στουδίτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (ἐν ἔτει 1033—51) ἠγέρθησαν ἀπορίαι, ἐὰν πρέπη νὰ θεωρῇται κεκωλυμένος ὁ μεταξὺ πλαγίων συγγενῶν γάμος καὶ κατὰ τὸν ἑβδομον βαθμὸν, αὐτίνος ἐν τῷ νόμῳ οὐδεμία ἐγίνετο μνεῖα, ἐξεδόθη δὲ συνοδικὴ ἀπόφασις, καθ' ἣν ὁ τοιοῦτος γάμος ἀπηγορεύετο μὲν πρὸ τῆς τελέσεως, τελεσθεὶς ὁμως δὲν ἐθεωρεῖτο ἄκυρος, ἀλλ' ὑπεβάλλοντο οἱ σύζυγοι εἰς ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον Ἀκολούθως δὲ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Λουκά² (1167 μ. Χ.) ἀπηγορεύθη ἀπολύτως ὁ 7 βαθμὸς, λο-

(1) Σύνταγ. Θ. καὶ Ἱ. Κ. τόμ. 2. σ. 432.

(2) Δεονκλ. Συλλογὴ ἐλληνορωμαϊκῶν νόμων τόμ. 1. σ. 204.

γυζομένου ἀκύρου τοῦ τοιούτου γάμου διὰ συνοδικοῦ σημειώματος, ἐπικυρωθέντος διὰ προστάγματος Μανουὴλ Κομνηνοῦ.¹ Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1186 μ. Χ. ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Βασιλείου τοῦ Καματεροῦ ἐξεδόθη διάταξις Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, δι' ἧς, ἐπιτραπέντος κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ γάμου Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ αὐτοκράτορος, συγγενῶν ζ'. βαθμοῦ, ἐπεκυρώθη αὖθις ὁ τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ βαθμοῦ τούτου κανὼν.²

40. Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Νεόφυτος ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ Θεοφάνης ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων μετὰ τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ παρευρεθέντων ἀρχιερέων ἀπεφάνθησαν συνοδικῶς (ἐν ἔτει 1611), ὅτι ἔγκυρος μένει ὁ ἄνευ ἐρωτήσεως γενόμενος γάμος μεταξὺ συγγενῶν ἐξ αἵματος ἐβδόμου βαθμοῦ. Ἡ συνοδικὴ αὕτη ἀπόφασις ἐφηρμόζετο ἔκτοτε, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Νομίμου τοῦ Μαλαξοῦ καὶ ἐκ τοῦ περὶ συνοικεσίων ἐγχειριδίου Ἀλεξίου τοῦ Σπανοῦ.³ Οἱ συντάκται ὁμῶς τῆς ἐν τέλει τοῦ Πηδαλίου περὶ συνοικεσίων πραγματείας, ἀναφέροντες τὴν εἰρημένην συνοδικὴν ἀπόφασιν, νομίζουσιν, ὅτι αὕτη δὲν πρέπει νὰ ἔχη ἰσχὺν ὡς ἀντικειμένη εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας διατάξεις Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, ὡς παραδέχεται καὶ ὁ περὶ συνοικεσίων ἐν ἔτει 1839 ἐκδοθεὶς ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου συνοδικὸς τόμος. Ἀλλ' ὁ τόμος οὗτος δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἀνωτέρω συνοδικὴν ἀπόφασιν· μόνη δὲ ἡ ἀποσιώπησις αὐτῆς, ὅταν μὴ ἀποδεικνύηται, ὅτι ὁ τόμος τοῦ Γρηγορίου ἠθέλησε νὰ καινοτομήσῃ ἐν τῷ θέματι τούτῳ, δὲν δύναται νὰ λογισθῇ κατάργησις.

Ὁ Ῥωσικὸς περὶ συνοικεσίων νόμος παραπέμπει καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς βαθμοὺς τῆς συγγενείας εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, ἀλλ' ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου τῆς Ῥωσσίας τὸ πρὸς γάμον κώλυμα λόγῳ τῆς πλαγίου συγγενείας ἐκτείνει-

(1) Ζαχαρ. Συλλογὴ Νεαρ. 69 Ἀσμ. [4. 8] 9. Λεονκλ. τόμ. 1. σελ. 217.

(2) Νομοκάνων τοῦ Φωτίου τίτλ. 13. Κ. Β'. ἐν τοῖς σχολείοις. Συλλογὴ Ῥάλλη τόμ. 1. σ. 277 καὶ ἐπομ.

(3) Πρὸς. Σύντ. Θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων τόμ. 5. σ. 156.

ται πράγματι ἐν Ῥωσσίᾳ μόνον μέχρι τοῦ τετάρτου βαθμοῦ, συμπεριλαμβανομένου καὶ αὐτοῦ, διότι ἐπὶ τῶν ἀπωτέρων βαθμῶν οἱ μὲν ἀρμόδιοι ἀρχιερεῖς ὀφείλουσι νὰ δίδωσι τὴν ἄδειαν, μὴ προηγηθείσης δὲ τοιαύτης ἀδείας ὁ γάμος δὲν λογίζεται ἄκυρος.

41. Περὶ δὲ τῆς ἐξ ἀθεμίτων σχέσεων πηγαζούσης φυσικῆς συγγενείας παρατηρητέον, ὅτι καὶ αὕτη ἀποτελεῖ κώλυμα κατ' εὐθείαν γραμμὴν, ὥς καὶ ἡ ἐκ νομίμων γάμων συγγένεια¹ περὶ δὲ τῆς πλαγίας τοιαύτης συγγενείας οἱ νόμοι ἀναφέρουσιν ὡς κώλυμα μόνον τὸν 2 βαθμόν.² Δὲν ὑπάρχουσι δὲ ἐκκλησιαστικαὶ περὶ τούτου διατάξεις. Μόνον ὁ Ἀλέξιος ὁ Σπανός καὶ οἱ συντάκται τῆς ἐν τῷ Πηδαλίῳ περὶ συνοικεσίων πραγματείας ἐξομοιοῦσι καὶ τὴν πλαγίαν ἐξ ἀθεμίτων σχέσεων συγγένειαν πρὸς τὴν ἐκ νομίμων γάμων παραγομένην, στηρίζουσιν ὁμῶς τὴν γνώμην αὐτὴν οὐχὶ εἰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις, ἀλλ' εἰς τὴν σημείωσιν τοῦ Βαλσαμῶνος εἰς τὸν τίτλ. 13, Κ. ὃ τοῦ Νομοκανόνος τοῦ Φωτίου, ἐνθα προκειμένου λόγου περὶ κληρονομικῶν δικαιωμάτων τῶν ἐκ πορνείας τέκνων παρατηρεῖ ὁ Βαλσαμῶν, (ἐκ τοῦ Βαλσαμῶνος δὲ ἀντέγραψε τὴν σημείωσιν καὶ ὁ Βλάσταρς) τὰ ἑξῆς.³ «Οἱ δὲ περὶ γάμον νόμοι καὶ οἱ κανόνες ἐπιγινώσκουσι καὶ τὴν πορνικὴν συγγένειαν καὶ τοὺς πορνικῶς συναπτομένους συγγενεῖς, ὡς τοὺς ἐνόμους συγγενεῖς, τῇ αἰμομιξίᾳ παραπεσόντας κολάζουσι.» Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑπάρχει καὶ σημείωμά τι τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Δημητρίου τοῦ Χωματιανοῦ,⁴ περιέχον ἀπάντησιν αὐτοῦ εἰς τὸ ζήτημα, ἐάν τις μετὰ τὸν θάνατον τῆς γυναικὸς τοῦ δύναται νὰ λάβῃ εἰς γάμον τὴν ἐκ μὴ νομίμου γάμου γάμου δισεξαδέλφην τῆς, ἀποφαίνεται δὲ ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ὅτι συγχωρεῖται τοῦτο, διότι δι' ἀποφάσεως τοῦ πατριάρχου Θεοδοσίου εἶχε συγχωρηθῇ καὶ ἐπὶ γνησίας δισεξαδέλφης,

(1) Β. [ΚΠ'. 5] 1. Ἀρμ. [1. 6] 9.

(2) Πρόχ. Ν. τίτλ. 7. Κ. 17. Β. [ΚΗ'. 5] 7.

(3) Συντ. κατὰ στοιχείον. Συλλογὴ τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων τόμ. 6. σ. 439—40.

(4) Διονκλ. Συλλογὴ τῶν Ἑλληνορωμαϊκῶν Νόμων τομ. 1. σ. 413.

ἡ δὲ πορνεία οὔτε γάμος εἶναι, οὔτε γάμου ἀρχὴ κατὰ τὸν μέ-
γαν Βασιλείον. Ἐκ τῶν δύο δὲ τούτων οὐδόλως εἰς τὸ ζήτημα
ἡμῶν ἀναφερομένων κειμένων συνέταξεν ὁ Ματθαῖος Βλάστα-
ρης τὸ περὶ τοῦ θέματος τούτου κείμενον τοῦ συντάγματος
του.¹ Οὔτε νόμος λοιπὸν ὑπάρχει, οὔτε κανὼν κωλύων τὸν
γάμον διὰ πλαγίαν συγγένειαν ἐξ ἀνόμου συναφείας πέραν τοῦ
δευτέρου βαθμοῦ.² Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ θέματα, καθ' ἃ λόγῳ
εὐπρεπείας ἀπαγορεύεται ὁ γάμος, λόγῳ σχέσεως παραχθείσης
ἐκ τῆς ἐκτὸς τοῦ γάμου μίξεως· περὶ αὐτῶν ὁμιλήσομεν κατω-
τέρω.

42. Ἐνεκεν ἀγχιστείας (Γεν. ἀρχ. τόμ. Α'. § 205), κω-
λύεται κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον ὁ γάμος τῶν κατ' εὐ-
θείαν γραμμὴν ἀγχιστέων ἄνευ διακρίσεως βαθμοῦ,³ τοῦτο
δὲ παρεδέχθη καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον. Μεταξὺ δὲ
τῶν ἐκ πλαγίου ἀγχιστέων ἀπηγορεύετο ὁ γάμος μόνον μετὰ
τῆς γυναικὸς τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ καὶ μετὰ τῆς ἀδελφῆς
τῆς ἀποθανούσης γυναικός.⁴ Βραδύτερον, ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐν
Τρούλλῳ ἑκτῆς οἰκουμενικῆς συνόδου ἡ ἀγχιστεία ἐξετάθη, ἐμ-
φαίνουσα οὐ μόνον τὴν μεταξὺ τοῦ ἑτέρου συζύγου καὶ τῶν ἐξ
αἵματος συγγενῶν τοῦ ἄλλου σχέσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν σχέσιν τῶν
ἐξ αἵματος συγγενῶν τοῦ ἐνὸς συζύγου πρὸς τοὺς ἐξ αἵματος
συγγενεῖς τοῦ ἑτέρου.⁵ Ἐνῷ δὲ κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν καὶ τὸν βυ-
ζαντινὸν ἀστικὸν νόμον, βαθμοὶ ἀγχιστείας οὐκ εἰσὶ,⁶ τὸ κα-
νονικὸν δίκαιον, ἐπεκτεῖναν οὐσιωδῶς τὰ λόγῳ ἀγχιστείας κω-
λύματα, ἐδέησε νὰ δεχθῇ καὶ ἐπ' αὐτῶν βαθμούς.⁷

Λόγῳ ἀγχιστείας λοιπὸν κατὰ τὴν εὐρεῖαν ταύτην σημασίαν
ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου ὁ γάμος μέχρι τοῦ
πέμπτου βαθμοῦ περιλαμβανομένου καὶ αὐτοῦ π. χ.

(1) Στοιχ. Β Κ. Β. Σύνταγμα τόμ. 6. 43—9—40.

(2) Ἀντιδοξεῖ ὁ Zhishman [σ. 216].

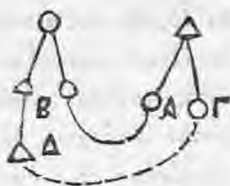
(3) Ε. [1. 10] § 6. Β. [ΚΗ. 5] 1. Ἀρμ. [4. 6] 15 19.

(4) Σύντ. 4. σ. 241.

(5) Κ. [5. 5] 5. 8. 9.

(6) Β. [ΜΕ'. 3] 2.

(7) Περὶ τοῦ ὁποιοῦσμου τῶν βαθμῶν, ἡ τάξις τῆς ἀγχιστείας Πρὸλ.
§ 205 τοῦ Β'. βιβλίου.

ὁ Γ δὲν δύναται νὰ λάβῃ γυναῖκα τὴν Δ, ἥτις εἶναι ἀνεψιὰ τῆς νόμφης του.¹ Περὶ τοῦ ἔκτου βαθμοῦ (πρῶτοι ἐξάδελφοι εἰ συνήφθησαν ἀδελφαῖς) πολλή καὶ μεγάλη ἐγένετο συζήτησις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ, προκαλέσασα τὸν λεγόμενον τόμον τοῦ πατριάρχου Σισινίου (997), ὅστις ἀπηγόρευεν αὐτόν.² ἡ δὲ ἐπικρατήσασα ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ νομολογίᾳ ἐρμηνεία τοῦ τόμου τούτου εἶναι, ὅτι κατ' αὐτὸν κωλύεται ὁ ἔκτος βαθμὸς ἐν γένει καὶ οὐ μόνον τὰ ρητῶς ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενα θέματα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ κώλυμα χωρεῖ, ὅταν ἐκ τοῦ γάμου προέρχεται σύγχυσις τῶν τοῦ γένους ὀνομάτων λ. χ. ὅταν θεῖος καὶ ἀνεψιὸς λάβωσιν ὁ μὲν ἀνεψιάν, ὁ δὲ τὴν θείαν, ἐνῶ τὸ ἀνάπαλιν συγχωρεῖται διὰ τὸ ἀσύγχυτον.³

Πολλὴ ὥσαύτως συζήτησις ἐγένετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς δικαστηρίοις περὶ τοῦ γάμου μετὰ τῆς δισεξάδελφης τῆς ἀποθανούσης συζύγου (ἔκτου βαθμοῦ)· ἡ μὲν ἐκκλησία ἐπέμεινεν ἀπαγορεύουσα, τὰ δὲ κοσμικὰ δικαστήρια ὑπολογίζοντα ἐσφαλμένως τοὺς βαθμοὺς, ἐθεώρησαν, ὅτι πρόκειται ὁ ἕβδομος βαθμὸς, παραδεξάμενα τοὺς δύο συζύγους οὐχὶ ἀποτελοῦντας ἓνα βαθμόν, ἀλλὰ δύο.⁴ ὑπάρχουσιν ὁμως καὶ γινῶμαι, καθ' ἃς ὁ τοιοῦτος γάμος, συναφθεὶς, δὲν διασπᾶται.⁵

Ἐκ τῶν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου διαφόρων ἀποφάνσεων τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς ἀρχῆς ὀρθότερον εἶναι τὸ

(1) Σύντ. 5. σ. 424. 5. σ. 19. (Μητρ. Χωματιανός. Ζωνάρης). Σύντ. 6. σ. 130. Βλάσταρης.

(2) Σύντ. 5. σ. 11—19. 8 σ. 43. 46.

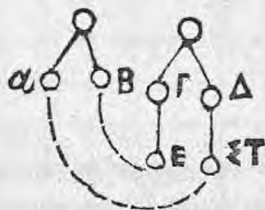
(3) Σύντ. 5. σ. 424.

(4) Σύντ. 6. σ. 132.

(5) Σύντ. 5. σ. 440.

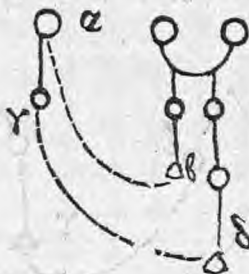
συμπέρασμα, ὅτι ἡ σύμφωνος πολιτικὴ καὶ κανονικὴ νομολογία ὥρισε τὰ τοῦ ἑκτοῦ βαθμοῦ, τοῦ ἐξ ἀγχιστείας, ὡς ἐξῆς:

1) ὅταν ὁ ἑκτος βαθμὸς συνάγῃται ἐκ δύο βαθμῶν συγγενείας τῆς μιᾶς οἰκογενείας πρὸς τέσσαρας τῆς ἄλλης, ἀπαγορεύεται ἀπολύτως, ἢ καὶ τᾶνάπαλιν.

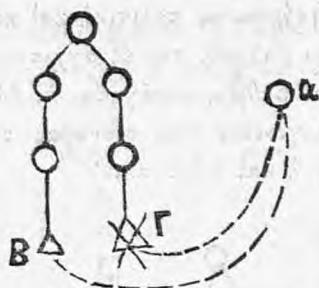
2) ὅταν ὁ ἑκτος βαθμὸς συνάγῃται ἐκ τριῶν βαθμῶν τῆς μιᾶς οἰκογενείας πρὸς τρεῖς τῆς ἐτέρας ἀπαγορεύεται ὁ γάμος μόνον ὅταν ὁ θεῖος λάβῃ τὴν ἀνεψιάν καὶ ὁ ἀνεψιὸς τὴν θείαν.

3) ὁ γάμος εἶναι ἀκώλυτος, ὅταν ἐνὸς βαθμοῦ συγγενεῖς τῆς μιᾶς οἰκογενείας συνάπτωνται πρὸς συγγενεῖς πέμπτου πρὸς ἀλλήλους βαθμοῦ τῆς ἐτέρας,

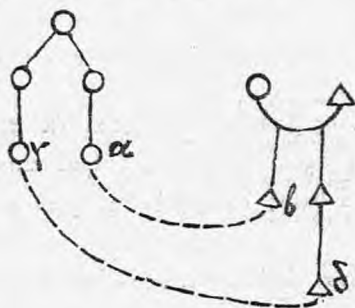

4) ἀπαγορεύεται ὁ γάμος τοῦ αὐτοῦ προσώπου μετὰ δύο δισεξιδέλων.¹

(1) Σύντ. 6. σ. 132. Ἑρμ. [4. 7] 17.

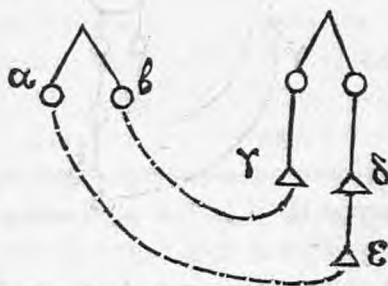

43. Μέχρι τῆς 11^{ης} ἑκατονταετηρίδος ἦν ἀκόλυτος ὁ γάμος τῶν τοῦ ἑβδόμου βαθμοῦ ἀγγιστέων·

ἀλλὰ βραδύτερον ἡ ἐκκλησία ἐκώλυσε τὸν γάμον καὶ ἐν τῷ 7^ῳ βαθμῷ, ὅταν ἐπέρχηται σύγχυσις τῶν ὀνομάτων ὡς ἐξῆς·

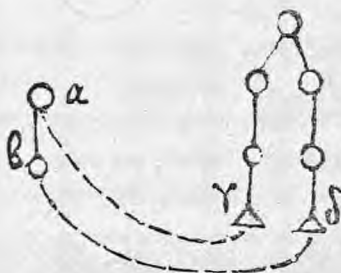
1) ἐπὶ τοῦ δευτέρου βαθμοῦ ἐν τῇ μιᾷ οἰκογενείᾳ, τοῦ πέμπτου δὲ ἐν τῇ ἑτέρᾳ,

δὲν χωρεῖ σύγχυσις· «δυσὶν ἀδελφοῖς αἱ οὕτω καλούμεναι μικρὰ θεία καὶ μικρὰ ἀνεψιὰ οὐ κωλυθήσονται.»¹

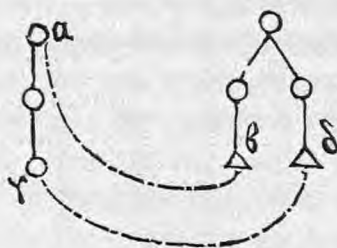
(1) Σύντ. 5. σ. 5. Σύντ. 5. σ. 389. Βλάσταρ. Σύντ. 6. σ. 132. Ἄρμ. (4. 8) 4.

2) ἐπὶ τοῦ ἐνὸς βαθμοῦ ἐν τῇ μιᾷ οἰκογενείᾳ καὶ τοῦ ἑκτοῦ ἐν τῇ ἑτέρᾳ, ὑπάρχει σύγχυσις, λ. χ.

πατὴρ καὶ υἱὸς δὲν δύνανται νὰ γενῶσι σύγγαμβροι.¹

3) ἐπὶ τοῦ τρίτου βαθμοῦ ἐν τῇ μιᾷ καὶ τοῦ τετάρτου ἐν τῇ ἑτέρᾳ οἰκογενείᾳ, ἐὰν ὑπάρχῃ σύγχυσις, ἀπαγορεύεται ὁ γάμος. Ἐὰν ὁ πάππος λάβῃ τὴν μίαν ἐξαδέλφη, ὁ ἑγγονὸς δὲν δύναται νὰ λάβῃ τὴν ἑτέραν,

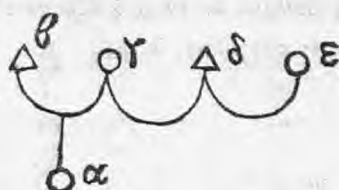
«ἵνα μὴ σύγγαμβροι λογισθεῖεν.»²

Ἔως ἐδῶ προβαίνουνσι τὰ κωλύματα ἕνεκεν ἀγχιστείας.

44. Καὶ ἐκ τριγενείας (Βιβλ. 2 § 206) ὑπάρχουσι κατὰ τὸ κανονικὸν δίκαιον κωλύματα πρὸς γάμον. Τριγένεια εἶναι ἡ διὰ δύο γάμων συναπτομένη σχέσις τριῶν οἰκογενειῶν ἡ ὀνομαζομένη καὶ διπλοσυμπεθερία, οἷον

(1) Σύντ. 6. σ. 131.

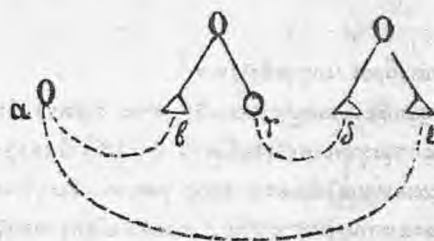
(2) Σύντ. 6 σ. 131. Ἀρμ. [4. 8] 4

ἐν γένος βγ, ἕτερον γένος δ, ἕτερον δὲ ε. Ὀλίγα τινα δέον νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐνταῦθα περὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν βαθμῶν τῆς τριγενείας· ἐν τῷ συμπλέγματι τούτῳ τίνος βαθμοῦ

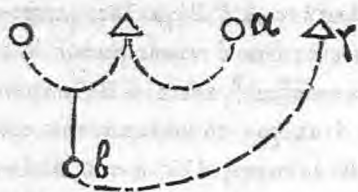

εἶναι δ α ἐκ τριγενείας συγγενῆς πρὸς τὴν θ; Ἐν τῇ α' οἰκογενεῖα ὑπάρχουσι δύο βαθμοί, ἐν τῇ β' δύο βαθμοὶ καὶ ἐν γ' δύο βαθμοί· ἄρα εἶναι ἕκτου βαθμοῦ. Ἐνταῦθα ὑπολογίζονται καὶ καθ' ἕκαστον σύζυγον οἱ βαθμοί, διότι ἡ τῆς τριγενείας σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν τοῦ ἑνὸς συζύγου καὶ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν τοῦ ἄλλου. Ἐάν ὅμως ἡ τριγένεια παράγεται ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἕνα σύζυγον ἀγχιστείας καὶ τῆς πρὸς τὸν ἕτερον ἐξ αἵματος συγγενείας οἱ δύο σύζυγοι ἀποτελοῦσιν ἕνα βαθμόν·

δ α πρὸς τὴν ε συνδέονται διὰ τριγενείας τετάρτου βαθμοῦ.

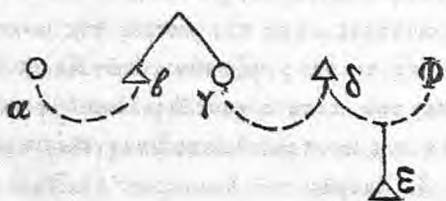
Πρώτου βαθμοῦ εἶναι ὁ πατριὺς μετὰ τῆς συζύγου τοῦ προγόνου.

Δευτέρου βαθμοῦ ὁ ἀδελφὸς (α) μετὰ τῆς δευτέρας συζύγου τοῦ γαμβροῦ του (ε).

Τρίτου βαθμοῦ ὁ σύζυγος (α) μετὰ τῆς προγονῆς τοῦ (ε), γαμβροῦ του.

Ὁ αὐτὸς λόγος, ὅστις παρήγαγε καὶ ἀνέπτυξεν ἐπὶ τῆς ἀγχιστείας τὰ κωλύματα, ἢ σύγχυσις τῶν ὀνομάτων, ἴσχυσε καὶ ἐπὶ τῆς τριγενείας. Μέχρι τῆς 12 ἑκατονταετηρίδος τὰ κωλύματα λόγῳ τριγενείας περιωρίζοντο εἰς τὰ θέματα, ἅπερ λόγῳ εὐπρεπείας εἶχεν ὀρίσει ὁ ῥωμαϊκὸς καὶ ὁ βυζαντινὸς νόμος, τὸν γάμον τοῦ πατριοῦ μετὰ τῆς γυναικὸς τοῦ προγόνου καὶ τῆς μητριοῦ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς τῆς προγονῆς αὐτῆς.¹

Ἡ μεταγενεστέρα πρᾶξις ἐξέτεινε τὸ κώλυμα μέχρι τοῦ τρί-

(1) Β. [ΚΗ'. 5] 3. π. [23. 2]. 65.

του βαθμοῦ.¹ Ὁ Βλάσταρης ἀναφέρει ὡς λόγον τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν, ὃ δὲ Δημήτριος ὁ Σύγκελος, μητροπολίτης Κυζίκου, αὖν τῇ ἐκ τριγενείας ὅσα ὁ νόμος ρητῶς διωρίσατο ταῦτα ἀφείλουσι διαφυλάττεσθαι.² Οὐτε ὁ Βαλσαμὼν ἀναφέρει τι ὅθεν τὸ Πηδάλιον ἀναφέρον τὸ κώλυμα τοῦ τρίτου βαθμοῦ στηρίζεται εἰς τὸν Βλάσταρην, ἀλλ' ἡ τοῦ Βλάσταρη γνώμη οὔτε κανὼν τῆς ἐκκλησίας, οὔτε νόμος εἶναι. Οὐδεὶς κανὼν, οὐδεμία πατρὸς τῆς ἐκκλησίας διάταξις ἀναφέρεται, ὅθεν ἄς ἐμμενῶμεν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου ὠρισμένα δύο μόνον κωλύματα.

Καὶ ὁ τόμος τοῦ ἔτους 1839 εἰς τὰ αὐτὰ στηρίζεται, ἐπομένως οὐδεμίαν ἰσχὺν δύναται νὰ ἔχῃ.³

45. Ἐνεκεν οἰονεὶ ἀγχιστείας ἀπαγορεύεται ὁ γάμος.

α') μετὰ τοῦ διεζευγμένου συζύγου καὶ τῶν μετὰ τὴν διάζευξιν τεχθέντων μετ' ἄλλου ἀνδρὸς τέκνων τῆς πρόην συζύγου·

β.) τῆς μνηστῆς μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ μνηστῆρος·

γ.) τοῦ υἱοῦ μετὰ τῆς μνηστῆς τοῦ πατρὸς·

δ.) τοῦ ἀδελφοῦ μετὰ τῆς μνηστῆς τοῦ ἀδελφοῦ του·

ε.) τοῦ μνηστῆρος μετὰ τῆς μητρὸς τῆς μνηστῆς του.⁴

Τὰ θέματα ταῦτα δὲν χρήζουσιν ἀναπτύξεως. Παρατηρητέον ὅμως, ὅτι ἀπὸ τοῦ πατριάρχου Ξιφυλίνου ἀφωμοιώθησαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἱεροτελεσθείσης μνηστείας πρὸς τὰ τοῦ γάμου· δυνάμει δὲ Νεαρᾶς τοῦ Καίσαρος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ διευτυπώθη σαφέστερον, ὅτι, ἐὰν μνηστεία συναφθῇ μετὰ ξυζήτων μετὰ ἱερᾶς εὐλογίας, τούτέστιν ἀπαγγείλαντος κατ' αὐτὴν τοῦ ἱερέως τὰς συνήθεις εὐχὰς πρὸς τοὺς μνηστευσμένους, ἐπιφέρει τὰ αὐτὰ πρὸς γάμον κωλύματα, ὡς καὶ ὁ τελεσθεὶς γάμος· ἄλλως, ἂν τούτέστι συνήφθῃ μνηστεία μετὰ ξυζήτων, ἢ ἂνευ ἱερᾶς εὐλογίας δὲν ἐπιφέρει εἰμὴ τὰ τῆς οἰονεὶ

(1) Ἀρμ. [4 8] 5.

(2) Σύντ. Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ 5· σ. 367.

(3) Καὶ ὁ Ἀρειὸς Πάγος τὴν αὐτὴν ἀσπείσθη δέξαν. Ἀποφ. 204. (1847).

(4) Ε. [1. 10] § 9. Β. [ΚΗ'. 5] 1. [23. 2] 1. 2. 4. § κτλ. Ἀρμ. [Δ'. 4] 15.

ἀγχιστείας περὶ μικροῦ εἰρημένα κωλύματα.¹ Ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη οὐδὲν ἔχει παρ' ἡμῖν κ-ρος, διότι πρὸ καιροῦ εἰς τὰς πλείστας τῶν εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ὑποκειμένων χωρῶν δὲν συγχωρεῖται ἡ μεθ' ἱερολογίας μνηστεία, εἰμὴ συνάμα μετὰ τῆς ἱεροπραξίας τοῦ γάμου.

46. Τῆς φυσικῆς ἐξ αἵματος συγγενείας διεκρίναμεν ἐν τῷ Β' βιβλίῳ (§ 204) τὴν *νομικὴν συγγένειαν*, τὴν ἐκ τῆς υἱοθεσίας παραγομένην. Ἡ υἱοθεσία παράγει συγγενικὴν σχέσιν μεταξὺ τοῦ θετοῦ τέκνου καὶ μόνων τῶν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν τοῦ θετοῦ πατρὸς, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ἐκ θηλυγονίας συγγενῶν αὐτοῦ.² Εἰς τὸ δόγμα τοῦτο στηρίζονται καὶ τὰ ἐκ τοῦ εἰδούς τῆς συγγενείας ταύτης παραγόμενα πρὸς γάμον κωλύματα τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου, ἃ περ ἐπομένως ἰσχύουσι συνήθως μόνον διαρκούσης τῆς υἱοθεσίας, καθ' ὅσον λόγοι κοσμιότητος δὲν συνεπάγονται καὶ τὴν μετὰ τὴν λύσιν τῆς υἱοθεσίας διάρκειαν αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ υἱοθεσία, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, εἶναι πολλῶν εἰδῶν,

1) υἱοθεσία αὐτεξουσίαν (*arrogatio*),

2) υἱοθεσία ὑπεξουσίαν (*adoptio sensu stricto*). Αὕτη δὲ πάλιν εἶναι

α'.) ἡ τελεία (μειζων) υἱοθεσία,

β'.) ἡ ἀτελής (ἐλάσσων) υἱοθεσία· καὶ ἡ μὲν τελεία, δίδουσα εἰς τὸν θετὸν πατέρα τὴν ἐπὶ τοῦ θετοῦ τέκνου πατρικὴν ἐξουσίαν, παράγει ἐντελῶς τὴν μεταξὺ πατρὸς καὶ τέκνου νομικὴν σχέσιν, ἡ δὲ ἀτελής δίδει μόνον εἰς τὸ θετὸν τέκνον δικαίωμα ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ θετοῦ πατρὸς, μὴ ἀφαιροῦσα τὸν υἱοθετούμενον ἀπὸ τῆς πατρικῆς τοῦ φυσικοῦ αὐτοῦ ἀνιόντος ἐξουσίας.

47. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡγέρθη τὸ ζήτημα, εἰ ἅπαντα τὰ ἐκτεθέντα τῆς υἱοθεσίας εἶδη, ἢ μόνον ἡ υἱοθεσία *αὐτεξουσίαν* καὶ ἡ μειζων τῶν ὑπεξουσίαν παράγωσι τὴν ἐν λόγῳ συγγένειαν καὶ ἐπομένως τὰ ἐξ αὐτῆς πηγάζοντα κωλύματα

(1) Ἀρμ. [4 6] 16 καὶ 17.

(2) Π. [1. 7] 23.

πρὸς γάμον. Τινὲς φρονοῦσιν, ὅτι ἡ υἱοθεσία ἐν γένει παράγει τὰ ἐκτεθέντα κωλύματα,

α'.) διότι ἡ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὁρισθεῖσα διάκρισις μεταξὺ τελείας καὶ ἀτελοῦς υἱοθεσίας ἐν τῷ Κ. (8. 48). 10, ἀναφέρεται εἰς μόνον τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα τοῦ υἱοθετουμένου, ἵνα μὴ στερεῇται ὁ υἱοθετούμενος τοῦ δικαιώματος τούτου, τὸ μὲν παραλειπόμενος ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ φυσικοῦ πατρὸς, οὗ δὲν εἶναι πλέον ὑπεξουσίας, τὸ δὲ χειραφετούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ πατρὸς καὶ ἀποξενούμενος οὕτω παντὸς κληρονομικοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ·

β'.) διότι τῶν λοιπῶν τῆς υἱοθεσίας ἀποτελεσμάτων οὔτε μνημονεύει ὁ αὐτοκράτωρ ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ, ὥστε δύναται ἐκ τῆς σιωπῆς ταύτης νὰ συναχθῇ τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἀρχαῖον δίκαιον διετηρήθη ἐν ἰσχύϊ κατὰ τὰ λοιπὰ τῆς υἱοθεσίας ἀποτελέσματα, ἄρα καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς συγγένειαν.

γ'.) ἐπὶ τῆς ἀτελοῦς υἱοθεσίας διδίδει ὁ Ἰουστινιανὸς εἰς τὸ θετὸν τέκνον δικαίωμα ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ θετοῦ πατρὸς, ἐν δὲ τῇ § 2 τῆς περὶ τούτου διατάξεως ὁμιλεῖ καὶ περὶ χειραφείας, δι' ἧς λύεται ὁ τῆς υἱοθεσίας δεσμός· ὥστε καὶ ἐκ τῆς ἐλάχιστος υἱοθεσίας παράγεται δεσμὸς νομικῆς συγγενείας μεταξὺ τοῦ θετοῦ τέκνου καὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ θετοῦ πατρὸς.

δ'.) Ἐκτὸς τούτου ἐν ταῖς Εἰσηγήσεσιν αὐτοῦ ὁ Ἰουστινιανὸς πραγματευόμενος περὶ τοῦ ἐκ τῆς υἱοθεσίας παραγομένου κωλύματος πρὸς γάμον ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς ἐν γένει, ὅπερ δὲν ἤθελε πράττει ἐὰν μόνον ἡ τελεία υἱοθεσία, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ ἀτελὴς παρῆγε τοιοῦτον κώλυμα. Οἱ πλείστοι ὁμῶς τῶν νεωτέρων φρονοῦσιν, ὅτι κατὰ τὸ Ἰουστινιανέιον δίκαιον μόνῃ ἡ μεῖζων υἱοθεσία ὑπεξουσίᾳ καὶ ἡ υἱοθεσία αὐτεξουσίᾳ παράγουσι τὸ πρὸς γάμον κώλυμα λόγῳ νομικῆς συγγενείας· διότι πάντα τὰ κείμενα τὰ περὶ κωλύματος πρὸς γάμον, λόγῳ νομικῆς συγγενείας, πραγματευόμενα ὁμιλοῦσι περὶ υἱοθεσίας, δι' ἧς ὁ υἱοθετούμενος εἰσέρχεται εἰς τοῦ θετοῦ πατρὸς τὴν οἰκογένειαν.¹ Τοῦτο ὁμῶς δὲν συμβαίνει ἐπὶ τῆς ἀτελοῦς υἱο-

(1) Ε. [1 10] § 1 καὶ 2. Οὕτω γὰρ ὁ υἱοθετούμενος τοῦ ἐμοῦ μὲν φυσικοῦ

θεσίας κατ' αὐτὴν ἢ συγγενικὴ κατάστασις τοῦ παιδὸς μένει ἀμετάβλητος, (quasi filius non fuisset in alienam familiam translatus), ὥς ἂν δὲν μετετίθετο εἰς ἄλλοτρίαν οἰκογένειαν.¹ Τοιαύτη υἱοθεσία συνεπάγεται μόνον τὸ ἀποτέλεσμα, ὅτι ὁ υἱοθετηθεὶς κληρονομεῖ ἐξ ἀδιαθέτου τὸν θετὸν πατέρα, ἐκτὸς δὲ τοῦ δικαιώματος τούτου οὐδὲν ἄλλο ἔχει τὸ θετὸν τέκνον ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ θετοῦ πατρὸς, ξένον λογιζόμενον πρὸς αὐτὴν. Πῶς συμβιβάζεται πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τούτους ἡ ῥῆσις τοῦ Παύλου «τῶν ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας μου, τῶν μὴ ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν μου, δὲν καθίσταται συγγενὴς ὁ ὑπ' ἐμοῦ υἱοθετούμενος,»² καὶ ἡ τοῦ Γαλίου, ὅτι τὸ ἐκ τῆς υἱοθεσίας κώλυμα ἐκλείπει διὰ τῆς χειραφθείας τοῦ θετοῦ τέκνου, διότι μετ' αὐτὴν ὁ υἱοθετηθεὶς θεωρεῖται *entraneus*, ἄρα ὡς θεωρεῖται ὁ δι' ἀτελοῦς υἱοθεσίας υἱοθετηθεὶς καὶ πρὸ τῆς χειραφθείας;³

48. Μόνη λοιπὸν ἡ τελεία καὶ ἡ τῶν αὐτεξουσίων υἱοθεσία παράγουσι νομικὴν συγγένειαν καὶ τὰ ἔνεκα αὐτῆς κωλύματα πρὸς γάμον. Ταῦτα δὲ εἶναι διττά, τινὰ μὲν ὑπάρχουσι μόνον ἐν ὧσφ διαρκεῖ ἡ υἱοθεσία, ἄλλα δὲ καὶ μετὰ τὴν παῦσιν αὐτῆς.

Εἰς τοῦ πρώτου εἶδους τὰ κωλύματα ἀνήκει ἡ τοῦ θετοῦ τέκνου συγγένεια πρὸς τοὺς ἐξ ἀρρενογονίας συγγενεῖς τοῦ θετοῦ πατρὸς, λ. χ. πρὸς τὴν ἀδελφὴν (ὁμοπάτριον) ἢ τὴν πρὸς πατρός θείαν τοῦ θετοῦ πατρὸς, τὰ τέκνα, τοὺς ἐγγόνους ἢ

παιδὸς, τοῦ ἰδίου δὲ θετοῦ ἀδελφοῦ ἐστὶν ἀγνάτος (*agnatus*), ἐστὶ δὲ καὶ κογνάτος κλπ. [123. 2] 14 § 1. 17. πρ. § 1. 45. πρ. § 2.

(1) Κ. [8. 48] 10.

(2) [1. 7] 23.

(3) [23 2] 55 § 1. Ἀντιδοξεῖ ὁ Καλλιγᾶς Δ, § 24, ἀλλὰ δὲν ὁδηγεῖ πῶς δέχεται σχέσιν υἱοῦ πρὸς πατέρα ἐπὶ προσώπου ὅπου εἶναι *extraneus*, ἐξωτικός πρὸς τὸν ἀτελοῦς υἱοθετοῦντα, ἢ πῶς τοῦ κωλύματος ὁρισθέντος ἐπὶ τῆς διὰ τῆς υἱοθεσίας συναφθείσης σχέσεως ὑπεξουσιότητος, θέλομεν δεχθῆ αὐτὸ καὶ ἐπὶ ἀτελοῦς υἱοθεσίας, μὴ συνεπαγομένης οἰκογενειακὸν δεσμὸν μιμούμενον τὴν φύσιν. Δὲν πορίζομεθα ἐξ ἀπλοῦ συμπεράσματος κατάργησιν ἀπαγορεύσεως, ἀλλ' ἀρνούμεθα τὴν ἐν τῇ ἀτελεῖ υἱοθεσίᾳ ὑπαρξιν κυρίως οἰκογενειακῆς σχέσεως.

δισεγγόνους τοῦ θετοῦ του πατρὸς, ἐν ὧσιν ταῦτα διατελῶσιν ὑπὸ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν. Ἐὰν λοιπὸν ὁ πατὴρ υἱοθετήσῃ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, ἢ τὴν νύμφην, τί μέλλει γενέσθαι, εἶναι ἄκυρος ἡ υἱοθεσία, ἢ λύεται ὁ γάμος ὁ μεταξὺ δύο ἀδελφῶν ὑφιστάμενος; Ἐὰν ἡ υἱοθεσία τῆς νύμφης γενῇ μετὰ τὴν χειραφεσίαν τοῦ υἱοῦ, ἢ ἡ τοῦ γαμβροῦ μετὰ τὴν χειραφεσίαν τῆς θυγατρὸς, δὲν γεννᾶται τὸ ζήτημα· τοῦτο δὲ ὁ Γάιος¹ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς,² συμβουλευούσιν εἰς τὸν πατέρα νὰ πράξῃ. Ἐὰν ὅμως οὗτος (ὁ πενήθερος) ἄνευ προηγουμένης χειραφεσίας τοῦ υἱοῦ, ἢ τῆς θυγατρὸς υἱοθετήσῃ τὴν νύμφην, ἢ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, ὁ Θεόφιλος λέγει,³ ὅτι λύεται ὁ γάμος· ἀλλ' οἱ νεώτεροι παρετήρησαν, ὅτι ἡ ἀπόφανσις αὕτη τοῦ Θεοφίλου δὲν εἶναι λογικὴ· ἀντὶ τῆς ῥήξεως τοῦ γάμου δὲν εἶναι ὀρθότερα ἢ ἀκυρότης τῆς υἱοθεσίας; Πόσαι καταχρήσεις δύνανται νὰ συμβῶσιν ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς υἱοθεσίας! Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Θεόφιλος παλινωδῶν ἀποφαίνεται, ὅτι δύναται τις νὰ υἱοθετήσῃ τὸν γαμβρὸν, ἢ τὴν νύμφην, τοῦτέστιν, ἐὰν προηγηθῇ χειραφεσία τῆς θυγατρὸς, ἢ τοῦ υἱοῦ, καὶ παρατηρεῖ, ὅτι ἐνταῦθα «εἰ μὴ ὁ γάμος ὑπῆν, οὐδὲν ἐνεπόδιζε τῇ πράξει τῆς θέσεως,» ἥτοι θεωρεῖ τὴν ὑπαρξίν τοῦ γάμου ὡς κώλυμα τῆς υἱοθεσίας. Ἀλλ' ἡ πλαγίως ἐκπεφρασμένη αὕτη γνώμη ἀποκρούεται ῥητῶς ὑπὸ τοῦ Πανδέκτου,⁴ τὸ δὲ κείμενον τούτου κατεστρώθη καὶ ἐν τοῖς Βασιλικαῖς ὥστε ἠθέλαμεν ἔχει ζήτημα ἄξιον σπουδαίας συζητήσεως, ἂν τοῦτο εἶχε νῦν πρακτικὴν ἀξίαν. Ἀλλ' εὐτυχῶς δὲν ἔχει αὐτήν, διότι κατὰ τὸν περὶ χειραφεσίας νεώτερον νόμον⁵ ὁ γάμος συνεπάγεται αὐτοδικαίως τὴν χειραφεσίαν, ὅθεν ἅμα τῷ γάμῳ, τοῦ υἱοῦ ἢ τῆς θυγατρὸς χωρεῖ τὴν σήμερον ὅτι ὁ Γάιος καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς συμβουλευούσι τὸν πατέρα νὰ πράξῃ, ἐὰν θέλῃ νὰ υἱοθετήσῃ τὴν νύμφην, ἢ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ.

(1) [23. 2] 17. § 1.

(2) Κ. [1. 10] § 2.

(3) Ε. [1. 10] § 2.

(4) [23. 2] 67 § 8. Βασ. [ΚΒ'. 4] 24.

(5) Ἀρθρ. 98 τοῦ περὶ ἐπιτρ. κτλ. νόμου.

Μόνον λοιπὸν μετὰ τῶν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν τοῦ θετοῦ πατρὸς ὑφίσταται ἡ συγγένεια τοῦ θετοῦ τέκνου καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς κωλύματα πρὸς γάμον, ὥστε δὴλον ὅτι ἰσχύουσι μέχρι τῶν βαθμῶν τῆς φυσικῆς συγγενείας. Πρὸς τοὺς ἐκ θηλυγονίας συγγενεῖς τοῦ θετοῦ πατρὸς δὲν ὑπάρχουσι συνήθως τοιαῦτα κωλύματα, λέγομεν συνήθως, διότι κατὰ τινὰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις κωλύεται ὁ γάμος καὶ μετὰ τινων τῶν ἐκ θηλυγονίας συγγενῶν, οὐχὶ ὁμως λόγῳ συγγενείας, ἀλλὰ λόγῳ κοσμιότητος καὶ εὐπρεπείας· τοιοῦτοι συγγενεῖς εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ θετοῦ πατρὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ.¹

Τὰ ἐκ τῆς σχέσεως ταύτης κωλύματα ὑπάρχουσι μόνον, ἐν ὧς ὑφίσταται ἡ υἱοθεσία· τὰ δὲ ἐξῆς· τὸ τοῦ γάμου τοῦ θετοῦ τέκνου μετὰ 1) τοῦ θετοῦ ἀνιόντος,² 2) τῆς συζύγου αὐτοῦ 3) τῶν φυσικῶν τέκνων τοῦ θετοῦ πατρὸς καὶ τὸ τοῦ γάμου τοῦ πατρὸς μετὰ τῆς συζύγου τοῦ υἱοθετηθέντος, ἰσχύουσι καὶ μετὰ τὴν λύσιν τῆς υἱοθεσίας.³

Οἱ βυζαντινοὶ ἀνέμιξαν καὶ ἐνταῦθα τὴν ἱεροπραξίαν καὶ παρεδέχθησαν τὴν ἐξ αὐτῆς πνευματικὴν συγγένειαν μέχρι τῶν βαθμῶν τῆς ἐκ γάμου. Εὐτυχῶς σήμερον δὲν τελεῖται ἡ υἱοθεσία δι' ἱεροπραξίας καὶ ἐπομένως ἰσχύουσι μόνον οἱ παρατεθέντες ὅρισμοὶ τοῦ ἀστικοῦ νόμου.

49. Ὁ λόγος τῆς ἐκ τῆς ἀναδοχῆς ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος πνευματικῆς συγγενείας ἦτον ἴσως κατ' ἀρχάς, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ὁ ἀνάδοχος υἱοθετεῖ τὸν ἀναδεκτόν. Ἡ γνώμη αὕτη κυροῦται ὑπὸ τινος χωρίου τῶν Ἀνεκδότων τοῦ Προκοπίου (Κεφ. 1), καθ' ὃ ὁ Βελισάριος ἀνεδέχθη μετὰ τῆς συζύγου τοῦ Ἀντωνίνας ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος νέον τινα Θρακᾶ ὀνόματι Θεοδόσιον καὶ συγχρόνως υἱοθέτησεν αὐτὸν κατὰ τὸ τότε κρατοῦν παρὰ τοῖς χριστιανοῖς ἔθιμον τοῦ νὰ υἱοθετῶσι τοὺς οὖς ἀνεδέχοντο ἀπὸ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Ἀναφέρονται δὲ καὶ ἄλλα παραδείγματα τῆς συνηθείας

(1) Π. [1, 7] 23. Ε. [1. 10] § 5.

(2) Ε. [1. 10] § 1.

(3) Ν. Λέοντος 24 καὶ 80.

ταύτης. Ἐκλιπούσης ὁμῶς αὐτῆς παρήχθη ἡ ἰδέα παρὰ τοῦ πατράσι τῆς ἐκκλησίας, ὅτι τὸ βάπτισμα, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς νέας διαθήκης, εἶναι ἀγαγένησις τοῦ βαπτιζομένου, ταύτην δ' ἐνεργῶν ὁ ἀναδόχος λογίζεται πνευματικὸς πατὴρ τοῦ ἀναδεκτοῦ. Ἐντεῦθεν ὁ Ἰουστινιανὸς ἀπηγόρευσε τὸν γάμον μεταξὺ τοῦ ἀναδόχου καὶ τοῦ ἀναδεκτοῦ.¹

Ὁ δὲ ΝΓ' (53) κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ ἑκτῆς οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐθεώρησεν ἀθέμιτον καὶ τῇ αἰμομιξίᾳ παραπλήσιον τὸν μεταξὺ τοῦ ἀναδόχου καὶ τῆς μητρὸς τοῦ ἀναδεκτοῦ, καὶ τῆς ἀναδεκτῆς γάμον.² Τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην ἐξέτεινον οἱ αὐτοκράτορες Βασίλειος, Κωνσταντῖνος καὶ Λέων ἐν τῷ Προχείρῳ νόμῳ, ἀπαγορεύσαντες τὸν γάμον τοῦ ἀναδόχου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀναδεκτῆς καὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς,³ τὰ δὲ Βασιλικά προσέθεσαν καὶ τὴν θυγατέρα τῆς ἀναδεκτῆς. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν παρατεθέντα κανόνα «μειζὼν κατὰ πνεῦμα οἰκειότης τῆς τῶν σωμάτων συναφείας» συνεπέρανάν τινες, ὅτι τὸ ἐκ τῆς πνευματικῆς συγγενείας κώλυμα δέον νὰ ἐκτείνηται ἐφ' ὅσον καὶ τὸ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας τοῦτο δὲ ἀπεφάνθη καὶ συνοδικὸν σημεῖωμα τοῦ πατριάρχου Νικολάου κατὰ τὴν 12 ἑκατονταετηρίδα.⁴ Ἐν τούτοις ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη τῶν παραδεχομένων τὸ κώλυμα μόνον μεταξὺ τῶν ἐν τῷ νόμῳ ἀναφερομένων προσώπων.⁵ Λογικῶς ὁμῶς ἐρμηνευομένης τῆς διατάξεως ταύτης, δέον νὰ ἐφαρμόσωμεν αὐτὴν καὶ εἰς τὰ τοῦ ἄλλου φύλου πρόσωπα, ἥτοι καὶ τῆς ἀναδόχου καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς μετὰ τοῦ ἀναδεκτοῦ, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

1Α'). 50. Ἡ εὐταξία καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ στρατοῦ καὶ τὸ συμφέρον τοῦ κράτους ἀπαιτοῦσιν νὰ μὴ συνάπτωσιν οἱ στρατιωτικοὶ καὶ οἱ ὑπάλληλοι τοῦ στρατοῦ γάμους ἀναρμόστους

(1) Κ. [5. 4] 26. Β. [ΚΗ'. 5] 14.

(2) Σύνταγμα τῶν Θ. καὶ Ι. Α. τόμ. 2 σ. 429.

(3) Τίτλ. 7. Κ. 28 καὶ Β. [ΚΗ'. 5] 14.

(4) Βαλσ. Συντ. 2 σ. 430. 4. σ. 482. Λεονκλ. Συλλ. τόμ. 1. σελ. 384.

(5) Πρβλ. καὶ πραγματεῖαν περὶ συνοικεσίων ἐν τέλει τοῦ Πηδαλίου

καὶ ἐπιβλαβεῖς, ἢ εἰς τὴν τιμὴν, ἢ εἰς τὴν ἀκριβῆ πλήρωσιν τῶν σπουδαίων αὐτῶν καθηκόντων. Ἐντεῦθεν ἅπασαι σχεδὸν αἱ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν νομοθεσίαι ἀπαιτοῦσιν, ὅπως ἔλθῃ εἰς γάμον στρατιωτικὸς, τὴν ἄδειαν τῆς προῖσταμένης αὐτοῦ ἀρχῆς. Τοιοῦτος νόμος εἶναι ἐν Γαλλίᾳ τὰ αὐτοκρατορικὰ ψηφίσματα τῆς 16 Ἰουνίου, 3 καὶ 8 Αὐγούστου 1808 καὶ ἡ τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας γνωμοδότησις τῆς 22 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους· καὶ παρ' ἡμῖν ὑπάρχει διάταξις τοῦ ἀπὸ 7 (19) Ἰανουαρίου 1834. Βασιλ. διατάγματος, ἀπαιτοῦσα τὴν προηγουμένην ἄδειαν τῆς προῖσταμένης ἀρχῆς τοῦ θέλοντος νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον στρατιωτικοῦ ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ διάταγμα τοῦτο δὲν ἐδημοσιεύθη· ἀναφέρεται δὲ μόνον ἐν τῇ ἀπὸ 29 Ἰανουαρίου 1834 δηλοποιήσει τῆς ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν γραμματείας τῆς ἐπικρατείας, ὥστε ἡ ἀπειλουμένη ἀκυρότης δὲν δύναται νὰ χωρήσῃ παρ' ἡμῖν ἄνευ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ κειμένου τοῦ ὀρίζοντος αὐτὴν διατάγματος. Τινὲς μάλιστα τῶν νόμων τῶν νεωτέρων ἐθνῶν, ὡς ὁ τῆς Πρωσίας, ἐξέτειναν τὴν ἄδειαν ταύτην καὶ εἰς τοὺς γάμους τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων.

Β'. ΣΥΝΑΙΝΕΣΙΣ ΤΩΝ Εἰς ΓΑΜΟΝ ΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤ'

ΑΥΤΟΝ ΣΥΝΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑΙ ΑἰΡΕΣΕΙΣ.

Περίληψις.

51. Ἀνάγκη τῆς εἰς τὸν γάμον συναίνεσεως τῶν συναπτόντων αὐτόν. Γεγονότα, ἀποκλείοντα, ἢ πλημμελῆ καθιστώντα τὴν βούλησιν, ἐπιδρῶσιν εἰς τὸ κύρος τοῦ γάμου, ἢ τὴν ἀδιάσειστον σύστασιν αὐτοῦ.

52. Πλάνη.

53. Βία.

54. Δόλος.

55. Αἰρέσεις συνομολογηθεῖσαι ἐπὶ τοῦ γάμου. Ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν αὐτοῦ φύσιν.

51. Ἐρρήθη ἄνωτέρω, ὅτι ὁ γάμος εἶναι σύμβασις, οὐχὶ ὁμῶς ἐνοχική.¹ Ἐντεῦθεν δ' ἔπεται ὅτι·

α') οἱ εἰς γάμον ἐρχόμενοι ἀνάγκη νὰ συναινέσωσιν εἰς αὐ-

(1) [23 2] 10 § 2. B. [ΚΒ' 5]. 16. B [ΚΒ' 1] G. Ἀρμ. [Δ' 1] 14.

τόν ὅθεν δέον νὰ ἔχῃσιν τὴν ἱκανότητα τοῦ βούλεσθαι, διὰ τοῦτο ὁ φρενοβλαβὴς δὲν δύναται νὰ συνάψῃ γάμον.¹ Καὶ αὐταὶ αἱ ὑπεξουσίαι γυναικες, αἵτινες, ὡς εἶδομεν, δὲν δύνανται νὰ ἀντεῖπωσιν εἰς τὴν καλὴν ἐκλογὴν τοῦ πατρός, ἀνάγκη νὰ ἔχῃσιν τὴν τοῦ βούλεσθαι ἱκανότητα. Δῆλον δὲ, ὅτι ὁμιλοῦντες περὶ συναινέσεως ἐννοοῦμεν αὐτὴν σπουδαίαν.² Περὶ τῆς τῶν γονέων καὶ ἄλλων προσώπων ἐνίοτε ἀπαιτουμένης συναινέσεως ὠμιλήσαμεν ἀνωτέρω.

β') τὰ γεγονότα, τὰ ἀποκλείοντα κατ' οὐσίαν τὴν σύμφωνον τῶν συμβαλλομένων βούλησιν (εἰ καὶ κατ' ἐπιφάνειαν ἐκφράζονται δύο σύμφωνοι θελήσεις), ἡ καθιστῶντα πλημμελεῖ αὐτὴν ἐπιδρῶσι καὶ εἰς τὸ κύρος τοῦ γάμου· ταῦτα δὲ εἶναι τρία πλάνη, βία καὶ δόλος.

52. Ἡ πλάνη, ὡς εἶδομεν ἐν τῷ γενικῷ μέρει, ἐστὶν ἐσφαλμένα ἀντίληψις ἀντικειμένου, διαφέρουσα τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας αὐτοῦ, ἡ κατὰστασις τῆς συνειδήσεως, καθ' ἣν ἡ ἀληθὴς ἐννοία τινος ἀντικειμένου συγκαλύπτεται καὶ ἀπωθεῖται ὑπὸ τῆς μὴ ἀληθοῦς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέλησις προϋποτίθῃσιν τὴν ἀντίληψιν, διὰ τοῦτο ἡ πλάνη ἀποκλείει τὴν βούλησιν. Ὅταν, θέλων νὰ νυμφευθῶ τὴν Μαρίαν, ἐκφράζω τὴν βούλησιν τοῦ νὰ νυμφευθῶ τὴν Εὐφροσύνην, πειθόμενος ἐκ πλάνης, ὅτι αὕτη εἶναι ἡ Μαρία, τότε ὡς πρὸς τὴν Εὐφροσύνην ὑπάρχει ἐκφρασις ἀνυπάρκτου θελήσεως, ἄρα δὲν ὑπάρχει συμφωνία θελήσεων τῆς τε ἰδικῆς μου καὶ τῆς Εὐφροσύνης, δὲν ὑπάρχει συναίνεσις. Βλέπω τὴν νύμφην παρ' ἐμοὶ κεκαλυμμένην καὶ πείθομαι, ὅτι μετὰ τῆς Μαρίας συνάπτω τὸν γάμον, ἔπειτα δὲ, ἀφαιρουμένου τοῦ πέπλου, βλέπω, ὅτι ἐνυμφεύθην μετὰ τῆς Εὐφροσύνης, ἀλλῆς γυναικὸς· βεβαίως δὲν ὑπάρχει συναίνεσις εἰς γάμον μετὰ τῆς Εὐφροσύνης. Ὁμολογητέον, ὅτι τὸ θέμα τοῦτο εἶναι σπανιώτατον ἐν τῇ νῦν καταστάσει τῶν ἡθῶν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀδύνατον. Τὸ θέμα τοῦτο ὀρᾷ τὴν ταυτότητα τοῦ φυσικοῦ προσώπου, ἀλλ'

(2) [23. 2]. 16. § 2. Βασιλ. αὐτ.

(3) Simulatae nuptiae nullius momenti sunt. [23. 2] 30, π. [ΚΠ. 5] 30.

ὅταν ἡ πλάνη ὁρᾷ τὰς ἰδιότητας τοῦ προσώπου; Περὶ τούτου πολλὴ ὑπάρχει ἀμφισβήτησις. Ἐν γένει εἶναι ἀδύνατον νὰ παραδεχθῶμεν τοιαύτην πλάνην ὡς λόγον ἀκυρότητος. Τοιαύτη θεωρία ἤθελε ματαιώσῃ τὴν ἐσιρότητα τοῦ δεσμοῦ τούτου. Νομίζω, ὅτι ἡ νύμφη εἶναι ἡ παρότης, ἡ σύνεσις προσωποποιημένη, ἐνῶ εἶναι ὀργίλος, ἄκριτος, λάλος. Νομίζω, ὅτι ὁ γαμβρὸς εἶναι γόνος ἀρχαίας οἰκογενείας, σεβαστῆς παρὰ πᾶσι, ὅτι εἶναι πλούσιος, ἐνῶ εἶναι υἱὸς πατρὸς γνωστοῦ μόνον διὰ τὴν κακουργίαν, πενέστατος καὶ ἀμαθής. Ἡ τοιαύτη πλάνη οὐδόλως συνεπάγεται τὴν ἀκυρότητα τοῦ γάμου. Ἀλλ' ἄρα γε δὲν ὑπάρχουσι καὶ ἰδιότητες ἀποτελοῦσαι τὴν ταυτότητα καὶ προσωπικότητα, οὕτως εἰπεῖν, ἐκάστου ἡμῶν; Ἐκτὸς τῆς φυσικῆς δὲν ὑπάρχει καὶ ἡ ἀστική καὶ ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ προσωπικότης; Ἡ κοινὴ τῶν νομοδιδασκάλων δόξα, καὶ ἡ νομολογία δίδουσιν παράδειγμα, ὅπερ δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν λύσιν τοῦ δυσκόλου τούτου ζητήματος. Ὁ ἐκ πλάνης συνάπτων γάμον μετὰ δούλης, ἐνθα ὑπάρχει ἡ δουλεία, ἐνῶ πείθεται, ὅτι συνάπτει αὐτὸν μετὰ ἐλευθέρου, ἡδύνατο νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀκυρότητα τοῦ γάμου κατὰ τὸ κανονικὸν δίκαιον τῆς δικτῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν δόξαν πάντων τῶν νομομαθῶν. Διότι ἡ ἰδιότης τοῦ ἐλευθέρου ἀποτελεῖ στοιχεῖον τῆς ἀστικῆς καὶ ἠθικῆς ἀτομικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλ' ὑποθέσωμεν τὸν Πέτρον ἔχοντα παλαιὸν καὶ στενὸν φίλον ἐν τῇ Ἰνδικῇ κατεστημένον· ὁ Πέτρος ἔχει κόρη, ὁ φίλος υἱόν. Ἀναγγέλλεται ὁ υἱὸς αὗτος, ὅστις ἀπεφασίσθη, ὅτι θέλει νυμφευθῇ τὴν Μαρίαν. Ἐμφανίζεται ὁ νέος, κομίζων ἐπιστολὰς καὶ τελεῖται ὁ γάμος. Ἀλλ' ἔπειτα, ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀληθὴς υἱὸς τοῦ ἐν Καλκούττα φίλου ἀνακαλύπτεται, ὅτι ὁ νυμφευθεὶς τὴν Μαρίαν εἶναι ἱερεὺς καταλιπὼν τὴν ἱερωσύνην, περιπεσὼν εἰς πολλὰ κακουργήματα καὶ δραπετεύσας τῶν φυλακῶν. Θέλομεν ἐπιμείνει, ὅτι δὲν ὑπάρχει πλάνη περὶ τὴν ταυτότητα τοῦ προσώπου; Ἐντεῦθεν πολλοὶ καὶ δόκιμοι νομομαθεῖς-πειθόνται καὶ οὐχὶ ἀδίκως, ὅτι οὐ μόνον ἡ περὶ τὴν φυσικὴν ταυτότητα πλάνη, ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ ἰδιότητα ἀποτελοῦσαν, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, τὴν ἀστικήν, ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀποτελεῖ λόγον ἀκυρότη-

τος.¹ Ἐκτὸς τῶν δύο ὅμως τούτων θεμάτων ἡ περὶ πᾶν ἄλλο ἀντικείμενον πλάνη, μὴ ἀποκλείουσα τὴν εἰς γάμον μετὰ ὠρισμένου προσώπου συναίνεσιν, δὲν καθίστησιν ἄκυρον αὐτὸν λ. χ. ἡ περὶ τὸν χαρακτῆρα, τὴν περιουσίαν, τὴν φυσικὴν καλ-
λονήν κλπ. τοῦ ἐτέρου προσώπου πλάνη.

53. Ἡ βία, ἡ ὑποταγὴ εἰς τὴν βούλησιν ἄλλου, δ' ἀπειλῆς κακοῦ μείζονος τοῦ ἐκ τῆς ὑποταγῆς παραγομένου, εἰ καὶ κατὰ τοὺς ρωμαίους δὲν ἀποκλείει τὴν συναίνεσιν, νυθεύει ὅμως προ-
δήλως τὴν βούλησιν, εἰς ἧς τὴν παραγωγὴν δὲν πρέπει νὰ συν-
τρέχη στοιχεῖον ἀντιθαίνον εἰς τὴν δικαίαν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐρειδομένην ἔννομον τάξιν (Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Β'. § 253 καὶ ἐπομ.). Ἐντεῦθεν τὴν τοιαύτην συναίνεσιν θεωρεῖ ὁ νόμος πλημμελῆ, ἡ δ' ἐπ' αὐτῆς στηριζομένη νομικὴ σχέσις διαρρη-
γνυται κατ' αἵτησιν τοῦ παθόντος τὴν βίαν. Ὅθεν ἡ βία, ἡ παραγαγοῦσα τὴν εἰς τὸν γάμον συναίνεσιν, καθίστησι ταύτην πλημμελῆ καὶ τὸν γάμον διαρρηκτόν, ἀλλ' ἡ βία θέον νὰ ᾖ καὶ τοιαύτη, ὥστε νὰ ἐμπνέη φόβον εἰς πάντα συνετὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἰδιότης αὕτη τῆς βίας ἐξάγεται ἐκ τῶν εἰδικῶν γεγονότων ἐκάστης περιπτώσεως. Φόβος, ὃν ἐνέπνευσεν ἡ φαντασία καὶ οὐχὶ ἡ ἀληθὴς βία, ἡ ὃν ἐπέβαλε τὸ σέβας πρὸς τὸ πρόσωπον, ὕπερ παρακινεῖ ἡμᾶς νὰ συνάψωμεν ὠρισμένον γάμον, δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι λόγον ἀκυρώσεως, ἢ διαρρηξέως τοῦ γάμου.²

54. Ὁ δόλος, (ἡ ἀπάτη), δὲν ἀποκρούει τὴν βούλησιν, καθὼς τίκτων πλάνην περὶ τὰ παραγαγόντα τὴν βούλησιν αἷτια. (Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Β'. § 265 — 5). Ἀλλ' ἂν ἡ πλάνη ἐκείνη παρήχθῃ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐτέρου συμβαλλομένου ἐν γνώσει παρα-
στάσεως ψευδῶν γεγονότων, ὧν ἄνθρωπος δὲν ἠθέλεε παραχθῇ τοιαύτη βούλησις, τότε τῆς καθ' ἑαυτὴν ἐγκύρου ταύτης βουλήσεως τὸ παραγωγὸν αἷτιον (ἡ νόθευσις τῆς ἀληθείας) διαταράττει τὴν νόμιμον ἐν τῇ πολιτεῖᾳ τάξιν, τὴν ἠθικὴν ἐλευθερίαν, ἐπίσης,

(1) Πρβλ. ἰδίως τὸν Δεμολόμβε 3. 253 καὶ τὸν Μαρκαδὲ εἰς τὸ ἔρθρ. 180
² Δπ. Δ. Π. 112 (1852).

(2) Περὶ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἀληθοῦς παρανομίας πρβλ. Κώδ. [5. 4] 12. 13. καὶ Β. [ΚΠ'. 4]. 12, καὶ ὅτι οὐτε ὁ πατήρ δύναται νὰ ἀναγκάσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς σύναψιν γάμου.

ὡς καὶ ἡ βία· ὅθεν ἡ νομοθεσία ἀντιτάσσεται κατὰ τῆς τοιαύτης βουλήσεως, παρέχουσα εἰς τὸ θῦμα τῆς ἀπάτης μέσον ἀνατροπῆς τῆς ἐξ αὐτῆς παραχθείσης ἐννόμου σχέσεως. Δὲν ἔχει ὁμως πᾶσα ἀπάτη, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ἀλλὰ μόνον ἡ οὐσιώδης. Τοῦτο ἡρτῆται ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ δικαστοῦ ἔχοντος ὡς γνώμονα αὐτῆς τὴν ἀρχήν, ὅτι οὐσιώδης δόλος εἶναι μόνον, ὁ παραγαγὼν τὴν εἰς γάμον συναίνεσιν μετὰ προσώπου, οὗ ἡ ἀστική καὶ κοινωνικὴ ταυτότης καὶ προσωπικότης παρέστη ἄλλη παρὰ τὴν ἀληθῶς ὑπάρχουσαν. Ὅθεν δηλον, ὅτι ὁ ἐπικαλούμενος τὴν ἔνεκα δόλου διάρρηξιν τοῦ γάμου, δὲν θέλει ἐπιτύχει, προτείνων, ὅτι ἐκ δόλου παρεσύρθη νὰ λάβῃ γυναῖκα ὀργίλον ἢ ἀσχημον· θέλει ἐπιτύχει ὁμως, ἐὰν προτείνῃ καὶ ἀποδείξῃ, ὅτι συνῆψε γάμον μετὰ προσώπου, παρασυρθεὶς ἐκ τοῦ δόλου αὐτοῦ εἰς πλάνην περὶ τῆς ἀστικῆς καὶ κοινωνικῆς ταυτότητος αὐτοῦ.

55. Περὶ τῶν κατὰ τὴν σύναψιν τοῦ γάμου τυχόν συνομολογούμενων αἰρέσεων (conditiones) σιωπᾷ ὁ ῥωμαϊκὸς νόμος. Ἄν προέκειτο περὶ ἀπλῶς νομικῆς σχέσεως ἠθέλαμεν ἐφαρμόσει καὶ εἰς τὸν γάμον τοὺς γνωστοὺς περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν αἰρέσεων γενικοὺς κανόνες (Γεν. Ἀρχ. Βιβλ. Β'. § 312 καὶ ἐπ.). Ἄλλ' ὁ γάμος δὲν εἶναι μόνον, οὔτε κατὰ πρῶτον λόγον νομικὴ σχέση· κυρίως εἶναι ἠθικὴ, ἅμα δὲ καὶ θρησκευτικὴ ὡς ἐκ τῆς ἱερότητος τοῦ μυστηρίου, ἐν ᾧ περιέβαλεν αὐτὴν ἡ ἐκκλησία. Διὰ τὴν τοιαύτην δὲ φύσιν τοῦ γάμου οὗτος ὑφίσταται σπουδαῖος καὶ ἀδιάρρηκτος, ἅμα ὑπάρχουσι τὰ προαπαιτούμενα αὐτοῦ καὶ τελεσθῇ ἡ ἱερὰ εὐλογία· προηγούμενα δὲ συνομολογήσεις τῶν εἰς γάμον ἐλθόντων, ἡ μεταγενέστεραι πράξεις αὐτῶν, ἡ τρίτων, ἡ καὶ τυχαῖα συμβάντα, δὲν δύνανται οὔτε τὰ οὐσιώδη αὐτοῦ ἀποτελέσματα νὰ ἀνατρέψωσι, οὔτε τὸν δεσμὸν αὐτοῦ ἐξ ὑπαρχῆς νὰ ματαιώσωσιν. Ἐκ τούτων ἔπεται, ὅτι πᾶσα ἀναβλητικὴ αἴρεσις συνομολογηθεῖσα ἐπὶ τοῦ γάμου λογίζεται μὴ ὑπάρχουσα, ἅμα τελεσθῇ τὸ μυστήριον εἴτε δυνατόν εἶναι, εἴτε ἀδύνατος, εἴτε ἀναγκαῖα, εἴτε κακοήθης· τὸ αὐτὸ ἀπαραλλάκτως συμβαίνει, καὶ κατὰ μείζονα μάλιστα λόγον, ἐπὶ τῶν διαλυτικῶν αἰρέσεων.

Γ'. ΤΕΛΕΣΙΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.

Περίληψις.

56. Ἀνέκαθεν ὑπάρχον διατυπώσεις τῆς τελέσεως τοῦ γάμου.

57. Συνήθεια τοῦ γνωστοποιεῖν τοὺς συναφθεσμένους γάμους διὰ τοῦ ἐπισκόπου εἰς τὴν κοινότητά. Πρῶτως ἡ ἐκκλησία δὲν ἀνεγνώριζε τὸν ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς τελέσεως συναφθέντα γάμον.

58. Ὅρισμοί, καθ' οὓς ἡ ἐκκλησιαστικὴ τέλεσις τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου εἶναι οὐσιώδεις αὐτοῦ στοιχεῖον.

59. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ τέλεσις τοῦ γάμου δὲν καλύπτει τὰς ἐκ τῶν κωλυμάτων ἀκυρότητας. Ὅρισμοί πρὸς ἐξακρίθωσιν τῶν κωλυμάτων πρὸ τῆς ἱερολογίας.

56. Ὁ ρωμαϊκὸς καὶ ὁ βυζαντινὸς νόμος, καὶ τοὶ ἀναχωροῦντες ἀπὸ τῆς ἀρχῆς,¹ ὅτι τὸν «γάμον ἡ συναίνεσις ἀποτελεῖ,» προσεπάθησαν ὅμως πάντοτε νὰ διακρίνωσι δι' ὀρισμένου τύπου τελέσεως τὸν γάμον ἀπὸ τῆς παλλακείας. Κατ' ἀρχὰς διέκρινον οἱ Ῥωμαῖοι δύο εἴδη γάμου. Τὸν μὲν ἀπετέλει τὴν in manum conventio, καθ' ἣν ἡ σύζυγος ὑπήγετο εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ συζύγου, (manus)· ὁ γάμος οὗτος, χωρὼν μόνον μεταξὺ τῶν ρωμαίων πολιτῶν, συνήπτετο, ἡ

1) per confarreationem, ἡ

2) per coemptionem, ἡ

3) per usum. Οἱ πρῶτοι δύο τρόποι τῆς συνάψεως συνίσταντο εἰς ὀρισμένας διατυπώσεις, ὧν ἡ ἐξήγησις ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀστικοῦ δικαίου τῶν Ῥωμαίων. Ὁ τρίτος συνίστατο εἰς τὴν ἐπὶ ἐν ἔτος διάρκειαν τῆς συζυγικῆς σχέσεως ἐπὶ σκοπῷ γάμου.² Τὸ ἕτερον εἶδος τοῦ γάμου ἦν ὁ ἐλεύθερος λεγόμενος γάμος, καθ' ὃν ἡ σύζυγος διετήρει τὴν προσωπικὴν αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐλευθέραν διαχείρισιν τῆς ἰδίας περιουσίας· ὁ γάμος οὗτος συνήπτετο μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ ἀλλοδαπῶν καὶ κατ' ὀλίγον ἀπέβη, ἀφοῦ ἐξέλιπον αἱ τοῦ αὐστηροῦ ρωμαϊκοῦ γάμου διατυπώσεις καὶ τὰ ἰδιόζοντα ἀποτελέσματα αὐτοῦ, τὸ μόνον κρατοῦν εἶδος τοῦ γάμου· διεκρίνετο

(1) [35. 1] 15. [50. 17] 30. B. [B'. 3] 30.

(2) Ὁ ρωμαϊκὸς νόμος διετύπωσε τὴν manus ὡς ἀπλῶς νομικὴν σχέσιν, ἀλλ' ἐν τῇ νεωτέρῳ δικαίῳ ἐξέλιπε πᾶν ἔχνος τοῦ ἀρχαίου τούτου δεσμοῦ. Οὐίνδσχαϊτδ. 2 § 490 σημ. 1.

δὲ τῆς παλλακείας μόνον κατὰ τὴν συζυγικὴν διάθεσιν τῶν συνερχομένων (maritalis affectus) καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἐδίδετο συνήθως καὶ προῖξ εἰς τὸν σύζυγον· δὲν ἀπη-
τεῖτο μὲν οὐδεμία διατύπωσις ὡς οὐσιώδης τῆς συστάσεως τοῦ
γάμου στοιχείον, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον οἱ γάμοι δὲν συνήπτοντο
πάντοτε ἀφανῶς οὕτως εἰπεῖν. Ἐγίνοντο καὶ πανηγυρικώτεροι
δηλουμένης τῆς συναίνεσεως ἐπὶ παρουσίᾳ συγκεκλημένων φί-
λων καὶ ἐνώπιον αὐτῶν συμβολικῶς τελουμένης τῆς συζεύ-
ξεως (jugum impositum, dexteræ junctæ),¹ τὸ δ' ἐ-
σπέρας κατήρχετο ἡ νύμφη εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς, γινομένης
καὶ στεφάνων χρήσεως.

57. Οὐ πολὺ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ χριστιανισμοῦ, κατὰ
τὴν δευτέραν ἤδη ἑκατονταετηρίδα, ἐκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ
γνωστοποιῶσιν οἱ μελλόνυμφοι χριστιανοὶ τὴν τοῦ γάμου πρό-
θεσίν των εἰς τὸν ἐπίσκοπον καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὴν κοινότητα·
τὴν πρᾶξιν ταύτην ὀνομάζει ὁ Τερτυλλιανὸς profiteri matrimo-
nium apud ecclesiam· κατ' ἀρχὰς ἡ ἀναγγελία αὕτη
ἐγίνετο ἴσως, ἵνα συμβουλευθῶσιν οἱ μελλόνυμφοι τὴν ἐπίσκο-
πον, ἢ τὸν ἱερέα περὶ τούτου καὶ λάβωσι τὴν εὐχὴν του. Ἀλλ'
ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ τῇ καινῇ διαθήκῃ ὑπάρχουσι περὶ γάμου ρή-
σεις, περιποιῶσαι εἰς αὐτὸν τὴν ιδιότητα ἱερέως, μυστηριώδους
καὶ ἀδιάρρηκτου ἐνώσεως.² Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν ἡ ὑπὸ τῆς
ἐκκλησίας εὐλογία καὶ τέλεσις τοῦ γάμου ἐλογίσθη τοσοῦτον
ἀναγκαία, ὥστε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Τερτυλλιανοῦ, ἡ ἐκ-
κλησία δὲν ἀνεγνώριζε τοὺς ἄνευ τῆς συμπράξεώς της τελου-
μένους γάμους ὡς τοιούτους, ἀλλ' ἐθεώρει αὐτοὺς ὡς παλλα-
κίας.³ Ὑπῆρχον ὁμῶς καὶ γάμοι, εἰς ὧν τὰς τελέσεις ἡ ἐκκλη-

(1) Ἰσιδώρου IX. 8 M. Evgrena Contror. III 24.

(2) Γενεσ. Κεφ. Β'. Εὐαγ. κατὰ Ματθ. Κ. 10. [19] Εὐαγ. κατὰ Ἰωαν.
Κ. Β. Παύλου ἐπιστολῆς πρὸς Ἐφεσίους Κεφ. Ε'. κατ' ἂς «τοὺς εἰς γάμον
συνερχομένους ὁ Θεὸς συζεύγνυσιν καὶ οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία· καὶ
τὸ μυστήριον τοῦ γάμου μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν
ἐκκλησίαν.

(3) Tertullianus ad uxorem B. 2 Κεφ. τελευταῖον καὶ de pudicitia Κ.
4. Ἀμβροσίου Ἐπιστ. 70 Ἰγνατίου πρὸς Πολύκαρπον ἐπιστολὴ «Πρέπει δὲ
τοῖς γαμοῦσι καὶ ταῖς γαμοῦσαις μετὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἐνωσιν

σία δὲν ἀνεμιγνύετο, κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ 7 κανόνος τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ τοπικῆς συνόδου, λ. χ. οἱ δεῦτεροι γάμοι, οἱ συναπτόμενοι μετὰ τὴν λύσιν τοῦ πρώτου, ἐν ζωῇ τῆς πρώτης συζύγου, ἢ τοῦ πρώτου συζύγου.¹

Ἄλλ' ἡ πολιτικὴ νομοθεσία ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲν ἀπῆτει πρὸς σύναψιν ἐγκύρου γάμου ἐκκλησιαστικῇ τελετῇ καὶ ἱερατικῇ εὐλογίᾳ,² καίτοι τηρούντων αὐτὰς τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν.

58. Πρώτη περὶ τοῦτου νομοθετικὴ διάταξις εἶναι ἡ τοῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, ὁρίσαντος περὶ τὸ ἔτος 893 μ. Χ., ὅτι ἄ-

ποιεῖσθαι, ἵνα ὁ γάμος ἢ κατὰ κύριον καὶ μὴ κατ' ἐπιθυμίαν.* Χρυσόστ. ὁμιλία 48. «Τί τὰ σεμνά τοῦ γάμου ἐκπομπεῖς μυστήρια; δέον ἅπαντα ταῦτα ἀπελύνειν καὶ τὴν αἰδῶ ἐκ προσιμίων ἐκπαιδεῖν τὴν κόρην, καὶ ἱερεῖας καλεῖν καὶ δι' εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν τὴν ἐμόνοιαν τοῦ συνοικερίου συσφίγγειν, ἵνα καὶ ὁ πόθος τοῦ νομίου αὔξηται καὶ τῆς κόρης ἡ σωφροσύνη ἐπιτείνεται κλπ.» Ὅτι ἀρχαία ἡ συνήθεια τοῦ εὐλογεῖν τοὺς γάμους συνάγεται καὶ ἐκ τῆς ἀποκρίσεως Τιμοθέου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἐνὸς τῶν 150 πατέρων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθέντων (ἐν τῇ Δ'. ἐκατονταετηρίῃ). Σύντ. τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν κανόνων τόμ. 4. σ. 337. Ἑρώτησις 11. «Ἐάν τις καλέσῃ κληρικὸν εἰς τὸ ζευξάμενον, ἀκούσῃ δὲ τὸν γάμον παράνομον, ἢ θειογαμίαν ἢ γαμὸν ἀδελφῶν τελευτησάσης γυναικὸς τὴν μέλλουσαν ζεύγνυσθαι, εἰ ὀφείλει ἀκολουθεῖν ὁ κληρικὸς ἢ προσφορὰν ποιῆσαι.*

(1) Σύντ. τόμ. 3 σ. 80. Ἡ σύνθεσις αὕτη εἶναι προγενέστερα τῆς ἐν Νικαίᾳ α'. οἰκουμένης συνόδου.

(2) Κ. [5. 17] 11. πρ. Ἰδίως ἡ Ν. 74. Κ. 4. § 1. ὁρίζει περὶ τῶν ἐν στρατείαις (ὕπουργήμασι) σεμνοτέραις καὶ ὅλως ἐν ἐπιτηδεύσεσιν ἀξιολογωτέραις διατελούντων τὰς ἐξῆς διατυπώσεις τῆς συνάψεως τοῦ γάμου· νὰ πηγαίνωσιν εἰς τινα ἐκκλησίαν καὶ νὰ δηλώσῃ τὴν σύναψιν τοῦ γάμου εἰς τὸν ἐκδικὸν αὐτῆς, (παρόντων 3 ἢ 4 ἐκ τῶν ἐκείτους εὐσεβεστάτων κληρικῶν), ὅστις ὄφρ' αὐτῇ νὰ συντάξῃ περὶ τῆς συναρμόσεως τῶν συζύγων ἔγγραφον ἐκ μαρτυρίαν ὑπογεγραμμένην ὑπὸ τοῦ ἐκδίκου καὶ τριῶν ἢ τεσσάρων κληρικῶν. Οἱ δὲ τῆς κατωτάτης τάξεως ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ συνάψωσι γάμους καὶ ἄνευ τοιούτων ἔγγραφων διατυπώσεων. Ἐν δὲ τῇ Ν. 117. Κ. 4. μετέβλεπεν ὁ Ἰουστινιανὸς τὴν προηγηθεῖσαν διάταξιν, ὁρίσας περὶ πάντων τῶν λοιπῶν (ἐκτὸς τῶν τῆς ἀνωτάτης τάξεως ὑπάρχοντων, ὅτινες ὄφρ' αὐτοὶ νὰ συντάττωσιν ἔγγραφοις τὰς περὶ προικῆς καὶ πραγματίας δωρεᾶς συμβάσεις, ἵνα ὑπάρχῃ ἐγκύριος ὁ γάμος αὐτῶν) ὁρίσας, λέγομεν, περὶ πάντων τῶν λοιπῶν «εἰ μὲν βουλευθεῖεν ἢ δυνήθευν, οὐ κωλύομεν μετὰ προικῶν συμβολαίων ἄγεσθαι γαμετάς· εἰ δὲ καὶ τοῦτο μὴ παραφυλάξωσι καὶ τοὺς ἐκ μόνης διαθέσεως ἀποδεικνυμένους γάμους βεβαίους εἶναι θεωροῦμεν καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν τικτομένους παῖδας νομίμους εἶναι καλούμεν».

νευ ἱερᾶς εὐλογίας ἢ συμβίωσις «οὐτε τὴν ἀρχὴν ῥηθήσεται συνοικέσιον, οὐδ' ἐπιτεύξεται τῶν τοιούτων δικαίων» κλπ.¹ Φαίνεται ὅμως ἐκ τοῦ προοιμίου τῆς Νεαράς ταύτης καὶ ἐκ τινος διατάξεως Βασιλείου τοῦ Μακεδόνης, ὀριζούσης νὰ μὴ εὐλογῶνται κρυφίως οἱ γάμοι, ὅτι ὁ Λέων διὰ τῆς παρατεθείσης διατάξεως δὲν εἰσάγει τὸν τρόπον τοῦτον τῆς συνάψεως τοῦ γάμου κατὰ πρῶτον, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπιμένει νὰ τηρῇται οὗτος, νομοθετηθεὶς καὶ πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ παραμελούμενος.² Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, βέβαιον εἶναι, ὅτι ἀπὸ τῆς 9 ἑκατονταετηρίδος καὶ κατὰ τὴν ἀστικὴν τῶν βυζαντινῶν νομοθεσίαν ἢ ὑπὸ τοῦ ἱερέως τέλεισις τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἀπαιτεῖται ὡς οὐσιώδης τῆς συνάψεως αὐτοῦ προσόν, οὗ ἡ ἔλλειψις καθίστησι τὸν γάμον ἄκυρον καὶ μὴ ὄντα. Ἐκτενέστερον πραγματεύεται περὶ τῆς ἱερᾶς εὐλογίας καὶ προδηλότερον ἐνδεικνύει τὴν φύσιν τῆς τελετῆς ταύτης ὡς ἱεροῦ μυστηρίου ἢ πρὸς τὸν πατριάρχην διάταξις Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1081-1118), ἧς τὸ κείμενον εὗρηται ἐν τῷ Συντάγματι τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων.³ Τοῦτο δ' ἐστὶ καὶ σήμερον τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον δίκαιον.

59. Ἀλλ' ἡ ἱερολογία δὲν καλύπτει τὰς ἀκυρότητας τοῦ γάμου, τὰς ἐκ τῶν κωλυμάτων συναγομένας, διὸ ἀνάγκη νὰ προηγῇται τῆς τελέσεως ἡ ἔρευνα περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν. Πρὸς ἐξακρίβωσιν τούτων ἡ ἡμετέρα ἱερά σύνοδος δι' ἐγκυκλίου αὐτῆς ἀπηγόρευσε τὴν ἱερολογίαν γάμου ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος αὐτοῦ καὶ καθαιρέσεως τοῦ παραβάτου ἱερέως, ἄνευ προηγουμένης ἐγγράφου ἀδείας τοῦ κατὰ τὸν τόπον, ἔνθα τελεῖται ὁ γάμος, ἐπισκόπου· ἡ ἐγκύκλιος αὕτη ἀναγομένη εἰς τὰ καθήκοντα τῆς ἱερᾶς συνόδου κυρωθεῖσα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ δημοσιευθεῖσα διὰ τῆς ἐφημερίδος αὐτῆς ἔχει πλήρη ἰσχύν.⁴ Ἡ δὲ ἀκυρότης τοῦ γάμου χωρεῖ, ἂν οὗτος ἐτελέσθῃ οὐ μόνον χωρὶς τῆς ἀδείας ἐπισκόπου, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῆς ἀδείας τοῦ ἀρμοδίου ἐπισκόπου.

(1) Νεαρά 87.

(2) Ἀρμ. [Δ'. 4] 19.

(3) Τόμ. 2 σ. 500 καὶ ἐπ.

(4) Εὐρετήρ. Ἰωαννίδου τομ. 5 σελ. 400.

Ὁ καταστατικὸς τῆς ἱερᾶς συνόδου νόμος, καθ' ὃν τὰ κατὰ τοὺς γάμους, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πνευματικὸν μέρος, ὑπάγονται εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς, ἐπιβάλλει ἐκκλησιαστικὰς ποινὰς οὐ μόνον εἰς τὸν ἐπίσκοπον τὸν εὐλογήσαντα παράνομον γάμον, ἢ ἐκδόντα ἄδειαν πρὸς σύναψιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πρεσβύτερον, ὅστις εἴτε ἄνευ ἀδείας, εἴτε δυνάμει ἀδείας κϋλόγησε τοιοῦτον γάμον. Δῆλον ὅμως, ὅτι ὁ πρεσβύτερος ἐν τῷ τελευταίῳ θέματι εἶναι ἀνεύθυνος, ἐάν, πεισθεὶς εἰς τὴν τοῦ προϋσταμένου ἔρευναν δὲν ἠρεύνησε τὰ περὶ τῶν κωλυμάτων καὶ διὰ τοῦτο διετέλει ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν· τὸ τέλος τῆς ἐπισκοπικῆς ἀδείας ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς δραχμὰς τρεῖς.¹

Δ'. ΝΟΜΙΖΟΜΕΝΟΣ ΓΑΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΩΝ
ΠΡΟΣ ΓΑΜΟΝ ΚΩΛΥΜΑΤΩΝ.

Περίληψις.

60. Ἄκυρος ὁ γάμος, ὁ συναφθεὶς ὑπάρχοντος κωλύματος, ἢ ἐλλείποντος τινὸς τῶν ὄρων τῆς συμβάσεως, ἢ ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς τελέσεως.

61. Νομιζόμενος γάμος. Πότε χωρεῖ καὶ εἰς τί συνίσταται.

62. Δίδεται ἀπαλλαγή ἀπὸ κωλύματος πρὸς γάμον; Παραδείγματα τοιούτων ἀπαλλαγῶν ἐπὶ τῆς Ῥωμ. δημοκρατίας καὶ τῶν αὐτοκρατόρων.

63. Τῶν ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἅμα καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας ὁρισθέντων κωλυμάτων δὲν δίδεται ἄφεσις. Ἡ κοσμικὴ ἐξουσία δύναται νὰ παράσχω ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τινων ὅπ' αὐτῆς ὁρισθέντων κωλυμάτων. Τίνων;

64. Ἀπόδειξις τοῦ γάμου διὰ τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως περὶ τῆς τελέσεως αὐτοῦ.

60. Ἐκ τῶν περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου εἰρημένων συνάγεται ἀνεκδοιάστως, ὅτι γάμος, συναφθεὶς ὑπάρχοντός τινος τῶν ἀνωτέρω ἀνατρεπτικῶν κωλυμάτων, ἢ ἐλλειπόντων τῶν προαπαιτούμενων τῆς συμβάσεως, ἢ ἄνευ τῆς ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς τελέσεως, εἶναι ἄκυρος. Ἡ ἀκυρότης αὕτη δύναται νὰ προταθῇ δι' ἀγωγῆς ὑπὸ τῶν ἐχόντων συμφέρον.² Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρ. 16 τοῦ καταστατικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ, πληροφορηθεῖσα τὴν τέλεσιν παρνόμου γάμου ἀπαιτεῖ παρὰ τῆς πολιτι-

(1) Νομ. περὶ Ἐπισκόπ. 9 Ἰουλίου 1852, ἄρθρ. 16.

(2) Ἄρθρ. 67 τῆς πολ. δικον.

κῆς ἀρχῆς νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐξ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων τὰ ἐν τῷ πολιτικῷ νόμῳ ὀριζόμενα. Μετὰ δὲ τὴν κηρύττουσαν παράνομον τὸν γάμον ἀμετάκλητον δικαστικὴν ἀπόφασιν κηρύττει καὶ αὕτη τὸν γάμον ἀκυρον πνευματικῶς. Ἡ διάταξις αὕτη ἐφηρμόσθη παρ' ἡμῖν, ἐγείροντος τοῦ εἰσαγγελέως ἀγωγὴν περὶ ἀκυρότητος τοῦ γάμου, κατ' αἵτησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Καὶ τῶντι ἀρκούσι τὰ περὶ τῆς διαδικασίας ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων ὠρισμένα, ὅπως ἐγερθῇ καὶ διεξαχθῇ τοιαύτη δίκη.

61. Τὸν περὶ τοῦ νομιζομένου γάμου (*matrimonium putativum*) περιορισμὸν τοῦ κανόνος τούτου παρεδέχθη ἡ νομολογία τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν στηριζομένη εἰς τὰ τρία ἐξῆς χωρία. Τὸ μὲν¹ ἀναφέρει διάταξιν τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Λουκίου, καθ' ἣν κηροῦται ἡ προσωπικὴ κατάστασις τέκνων, γεννηθέντων ἐν γάμῳ διαρκέσαντι τεσσαράκοντα ἔτη μετὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀνεψιάς, ἀγνοούσης ταύτης τὸ ἐκ τῆς συγγενείας κώλυμα, ἥτοι τὰ τέκνα λογίζονται νομίμως γεννηθέντα. Τὸ δὲ² ὀρίζει, ὅτι οἱ παρὰ τοὺς ὀρισμοὺς τοῦ Νόμου συνάπτοντες γάμον οὐδὲν δύνανται νὰ ἀποκτήσωσιν ἐξ ἐλευθεριότητος τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸν ἕτερον, ἀλλὰ τὸ οὕτω παραχωρηθὲν, ἡ καταλειφθὲν αὐτοῖς ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτῶν ὡς ἀναξίων ὁ δημόσιος θησαυρός· τότε δὲ μόνον δύνανται οἱ περιπεσόντες εἰς τοιαύτην παράβασιν νὰ ἀποφύγωσι τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενα ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα, ὅταν, ἅμα γνωρίσαντες τὸ κώλυμα, διαλύσωσι τὴν τοιαύτην σχέσιν. Τελευταῖον ὑπάρχει ἐν τῷ Πανδέκτῃ καὶ ἐν τοῖς Βασιλικαῖς χωρίον³ καθ' ὃ «ἐπὶ τοῦ ἐν ἀγνοίᾳ γενομένου ἀθεμίτου γάμου δίδωσι συγγνώμην φύσις καὶ ἡλικία καὶ ἡ ἐπανόρθωσις τοῦ ἁμαρτηθέντος καὶ μάλιστα εἰ μήπω τις αὐτῶν κατηγόρησεν.» Ἐπὶ τῇ βράσει τῶν παρατεθέντων νόμων δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἔννοιαν τοῦ νομιζομένου γάμου, ὡς γάμου ἀκύρου μὲν καθ' ἑαυτὸν διὰ τὴν ὑπαρξίν ἀνατρεπτικοῦ κωλύματος, παράγοντος ὅμως τὰ ἀπο-

(1) Π. [2]. 2] 57. § 1.

(2) Κ. [5. 5] 4.

(3) [18. 5] 38 § 7. Βασιλ. [Ξ'. 37] 39.

τελέσματα νομίμου γάμου ὡς πρὸς τε τοὺς συζύγους καὶ τὰ τέκνα, ἂν συνήφθη καλῇ τῇ πίστει, τοὔτέστιν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κωλύματος.¹ Διότι τῷ ὄντι πρὸς τοὺς ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀθωότητι συνάψαντας γάμον παράνομον, ἐνῷ οὐδόλως ἐσκόπουν νὰ παρανομήσωσιν, ἤθελεν εἶναι ἀφόρητος ἡ αὐστηρότης, καθ' ἣν ὀλόκληρος ἡ ἐκ τοῦ γάμου οἰκογένεια ἐκπίπτει παντὸς οἰκογενειακοῦ δικαιώματος, τιμωρουμένων σκληρῶς προσώπων πάντως ἀναιτίων· ἡ δὲ αὐστηρότης αὕτη ἔσεται τόσῳ μᾶλλον ἀφόρητος, ὅσῳ δυστυχῶς ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ ἐπεξέτεινε ὑπὲρ πάν μέτρον τὰ κωλύματα, ἐξ ὧν συνάγεται ἡ ἀκυρότης.

62. Ἄλλ' ὑπάρχοντος κωλύματος πρὸς σύστασιν ἐγκύρου γάμου, δύναται τις νὰ ζητήσῃ, καὶ παρὰ τίνος, ἀπαλλαγῇ, ὥστε μετ' αὐτὴν νὰ συναφθῇ ἐγκύρως ὁ γάμος; Ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας δὲν εὐρίσκομεν ἀσφαλῆ καὶ βέβαια παραδείγματα ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν ἔνεκα συγγενείας κωλυμάτων πρὸς γάμους, διότι τὰ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου, τοῦ Κικέρωνος καὶ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεύς μνημονευόμενα συνοικέσια συγγενῶν εἰς βαθμὸν ἀπηγορευμένον, ἀνάγονται ἢ εἰς ἐποχάς, καθ' ἃς δὲν ἴσχυον αἱ ἀπαγορεύσεις, ἢ εἰς συνεικείσια μὴ συναφθέντα ἐν Ῥώμῃ. Ἀπὸ τῶν ἐξ ἄλλων λόγων κωλυμάτων ὅμως ἀπαλλαγὰὶ παρείχοντο ἀνέκαθεν ὑπὸ τῆς ἀρμυδίας ἀρχῆς. Ἱστορικῶς ἀναμφισβήτητον εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς Φεκηννίας Ἰσπάλας (Fecenia Hispala), εἰς ἣν ἐν ἔτει 556 ἀπὸ κτ. ρώμ. παρεσχέθη ἐν εἵδει ἀμοιβῆς ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς ἀτιμίας, ἣν ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ ἐκ γενετῆς ἐλεύθερος, συνάπτων γάμον μετ' ἀπελευθέρας. Ἐπίσης ἱστορικῶς βεβαία εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς Ὀκταυίας ἀπὸ τῆς τηρήσεως τοῦ πενθίμου ἔτους, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ νυμφευθῇ τὸν Μάρκον Ἀντώνιον. Περὶ τὰ τέλη τῆς δημοκρατίας ἐπετρέποντο ἀπαλλαγὰὶ ἀπὸ τῶν κωλυμάτων δι' ἄλλους λόγους, ἢ τοὺς ἐκ συγγενείας καὶ ἦσαν πολλῶ συχνότεραι, ἂν καὶ ἀμφισβητῆται παρὰ τίνος ἐχορηγοῦντο κατ' ἀρχὰς αἱ ἀπαλλαγὰὶ αὗται, παρὰ τῆς βουλῆς, ἢ τοῦ δήμου; Μικρὸν ὅμως μετὰ τὴν Αὐτοκρατορίαν παρεῖ-

(1) Τὰ αὐτὰ περίπου παρεδέξατο καὶ ὁ Γ. Κ. ἀρ. 201. 202.

χον τοιαύτας άπαλλαγάς από παντός είδους κωλυμάτων οί αυτοκράτορες.¹ Ιδίως αί από τών ένεκα συγγενείας κωλυμάτων άπαλλαγαί, εί και έξ άρχής δέν έθεωρούντο ως γενικώς επιτετραμμένοι και συνήθεις, εδίδοντο όμως υπό τινων αυτοκρατόρων διά σπουδαίους κατά την κρίσιν αυτών λόγους.

63. Άλλ' άφου έρρυθμίσθησαν τά του γάμου από κοινοϋ υπό της πολιτείας και της εκκλησίας και ιδίως τά τών κωλυμάτων, ως άνωτέρω είδομεν, ή πολιτική έξουσία ουδέποτε άντεποιήθη τό δικαίωμα του παρέχειν άπαλλαγάς από τών υπό τών δύο έξουσιών ώρισμένων κωλυμάτων. Από τών κωλυμάτων τούτων, εις ά κυρίως άνήκουσι τά εκ της διαφοράς του θρησκευματος, εκ του προϋπάρχοντος ή προϋπάρξαντος γάμου και τά εκ της συγγενείας, ουδέ ή εκκλησία άντεποιήθη ποτε δικαίωμα άπαλλαγής, ή άφέσεως. Ο περι τών συνοικεσιών τόμος του 1839 άποφαίνεται τουτο σαφώς, άποδεικνύμενον άλλως και εκ της ιστορίας της αναπτύξεως του θεσμου των κωλυμάτων.²

Η κοσμική άρχή, ο βασιλεύς, ήδύνατο να παράσχη άφεςιν κωλύματος μόνον εν τοις εξής θέμασι:

1) επί της δι' έερολογίας μνηστείας άνήθων,³ αλλά τουτο ουδέν έχει πρακτικόν διάφορον.

2) επί της μνηστείας, ή του γάμου του κηδεμόνος μετά της κηδεμονευομένης, πρό της λογοδοσίας.⁴

3) επί του γάμου προσώπων διαφόρου κοινωνικής τάξεως, εάν ή διαφορά αυτή άποτελῃ κώλυμα.⁵

4) επί της πρό της λήξεως του πενθίμου έτους συνάψεως γάμου της χήρας.⁶

64. Περι της άποδειξεως του γάμου ορίζει ο περι ληξιαρχικών πράξεων νόμος της 26 Οκτωβρίου 1856,⁷ (Πρβλ. Γεν.

(1) Κ. [5. 4] 28. 29. π. [3. 4] 10. πρ. Κ. [5. 6] 7.

(2) Zhishman σ. 713 και επόμ.

(3) Νεα, 2 109. Λέοντος. Έκδ. Zachariae σ. 211.

(4) Κ. [5. 6] 6 Β'. [ΚΗ'. 1] Β. Σχόλ.

(5) π. [1 9] 12.

(6) [3 2] 11. § 12. 'Αρμ. [Δ'. 9] 6.

(7) 'Αρθρ. 71.

Ἄρχ. Βιβλ. Β'. § 139—142) ὅτι οἱ σύζυγοι καὶ ὁ τελέσας τὸν γάμον ἱερεὺς ὀφείλουσιν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ν' ἀναγγεῖλωσι τὴν τέλεσιν εἰς τὸν ληξιαρχον, ἐν οὗ τῇ περιφερείᾳ ἐτελέσθη ὁ γάμος, πρὸς σύνταξιν τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν συζύγων, τοῦ τετέλεσαντος τὸν γάμον ἱερέως καὶ δύο μαρτύρων. εἰ δυνατόν τῶν παρευρεθέντων εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου.

Ἡ ληξιαρχικὴ πράξις περιέχει.

α'.) Τὸ ὄνομα, τὸ ἐπώνυμον, τὸ ἐπάγγελμα, τὴν ἡλικίαν, τὸν τόπον τῆς γεννήσεως καὶ τῆς κατοικίας τῶν συζύγων.

β'.) Τὸ ὄνομα, τὸ ἐπώνυμον, τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν κατοικίαν γονέων καὶ τῶν μαρτύρων καὶ προσέτι, ἂν οὗτοι εἰσὶ συγγενεῖς τῶν συζύγων, τὸν βαθμὸν τῆς συγγενείας.

γ'.) Τὴν γενομένην τέλεσιν τοῦ γάμου, τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπώνυμον τοῦ τετέλεσαντος αὐτὸν ἱερέως, τὴν ἡμέραν, τὴν ὥραν καὶ τὸν τόπον τῆς τελέσεως.¹ Κατὰ τὰ λοιπὰ καὶ ἰδίως μέχρι τίνος ἀποδεικνύει ἡ ληξιαρχικὴ πράξις τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου καὶ ἂν συγχωρῇται ἡ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις τῆς τελέσεως, πρβλ. Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Β'. § 141—142.

Τὸ ἄρθρ. 361 τοῦ ποιν. νόμου, τὸ ἐπιβάλλον ποινὴν εἰς τὸν διαφεύγοντα τὸν ἀρμόδιον ληξιαρχον καὶ τελοῦντα τὸν γάμον δι' ἄλλου ληξιαρχου, ἢ διὰ κληρικοῦ, ἀργεῖ, κατὰ τὴν ὁρθὴν παρατήρησιν τοῦ Καλλιγᾶ (Τόμ. Δ'. § 54), δυνάμει τῶν παρατεθέντων ὁρισμῶν τοῦ περὶ ληξιαρχικῶν πράξεων νόμου, καθ' οὓς ὁ ληξιαρχος δὲν τελεῖ τὸν γάμον, ἀλλὰ πιστοποιεῖ ἀπλῶς τὸν ἐκκλησιαστικῶς τελεσθέντα.

Οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τελούμενοι γάμοι ὑπόκεινται εἰς τὰς αὐτοῖσι νενομισμένας διατυπώσεις, ἀλλ' οἱ γάμοι τῶν εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἀνηκόντων δὲν ὑφίστανται ἄνευ ἐκκλησιαστικῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν συναφθῶσι.

(1) Ἄρθρ. 75.

Ε'. ΜΝΗΣΤΕΙΑ.

Περίληψις.

65. Ἡ μνηστεία διέπεται ὑπὸ τῶν περὶ συμβάσεων ὁρισμῶν. Ἐπίδρασις τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου εἰς τὸ κύρος αὐτῆς.

66. Δὲν δίδεται ἀγωγή ἐπὶ ἐκπληρώσει τῆς ἐκ τῆς μνηστείας ὑποχρέωσης, ἀλλ' ἐπὶ ἀποζημιώσει.

67. Χρόνος τῆς τελέσεως τοῦ γάμου.

68. Κατὰ τί ἐξομοιοῦνται οἱ μνηστοὶ πρὸς τοὺς συζύγους;

69. Πρῶστιμον πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ἐκ τῆς μνηστείας ὑποχρέωσης. Ἄργετ κατὰ τὸ ἐπὶ τῶν δοκίμων νομομαθῶν δίκαιον. Ὁ Λέων ἐκήρυξεν ἰσχυρὰν τὴν συνομολόγησιν αὐτοῦ.

70. Λόγοι λύσεως τῆς μνηστείας. Προπετής λύσις.

71. Νόμιμοι λόγοι μονομεροῦς λύσεως.

72. Ἡ μεταβολὴ τῶν περιστάσεων τοῦ ἐτέρου τῶν μνηστῶν ἢν, ἂν ἤδυνάτο νὰ προΐδῃ ὁ ἄλλος, δὲν ἤθελε ἐπιχειρήσει τὴν μνηστείαν, οἶδε τοῦτο δικαίωμα λύσεως;

73. Δωρεὰ μνηστείας καὶ ἀρράβων· τύχη αὐτῶν ἐπὶ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, ἐπὶ τῆς ἀθετήσεως τῆς μνηστείας καὶ τῆς τῷ θανάτῳ τοῦ ἐτέρου τῶν μνηστῶν λύσεως τῆς μνηστείας.

74. Προξενηται.

75. Μεθ' ἱερολογίας τέλεσις τῆς μνηστείας. Ἀποτελέσματα αὐτῆς. Ἄργετ παρ' ἡμῖν.

65. Ἡ σύμβασις, δι' ἧς ὑποσχεῖται τις νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον μεθ' ὀρισμένου προσώπου, ὀνομάζεται *μνηστεία* (*sponsalia*).¹

Διαφέρει δὲ

α'.) τοῦ γάμου κατὰ τοῦτο, ὅτι δι' αὐτοῦ ἀμέσως καταρτίζεται ἡ φέρουσα τὰ προσόντα αὐτοῦ ἔνωσις, ἐνῶ διὰ τῆς μνηστείας ὑποσχεῖται τις μέλλοντα γάμον.

β'.) τῶν περὶ μνηστείας διαπραγματεύσεων αἵτινες συνίστανται εἰς τὰς ἀμφοτέρωθεν γινομένας περὶ μνηστείας συζητήσεις, οὐδεμίαν παράγουσαι ὑποχρέωσιν καὶ δυνάμεναι νὰ διακοπῶσι κατὰ πάσαν στιγμὴν.

γ'.) τῆς περὶ μνηστείας προτάσεως, ἥτις πρὸ τῆς ἀποδοχῆς, ἀζημίως ἀνακαλεῖται.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐννοίας τῆς μνηστείας ἔπεται, ὅτι

(1) Β. [ΚΗ'. 1] 1. πρ. Ν. τίτλ. 1. Ἄρμεν. [Δ'. 1] 1. 2. Μνηστεία ἐστὶν ἡ τῶν μελλόντων γενέσθαι γάμων ὑπόσχεσις. Μνηστεία ἡ τῶν μελλόντων γάμων ἐπαγγελία.

α'.) πᾶν γεγονός, κωλύον τὴν συναίνεσιν, καθίστησιν ἄκυρον τὴν μνηστείαν·

β'.) πᾶν γεγονός, κωλύον διὰ παντὸς τὸν γάμον, ἀναιρεῖ τὴν υποχρεωτικὴν ἰσχὺν τῆς συμβάσεως ταύτης, οἷον ἡ ἔλλειψις τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς,¹ ἡ ἰδιότης τοῦ τομῖα, ἡ ἀπαγωγή κτλ. Τὰ προσκαίρως ὅμως ἐμποδίζοντα τὸν γάμον κωλύματα δὲν καθιστῶσιν ἄκυρον τὴν μνηστείαν, οἷον τὸ πένθιμον ἔτος,² ἢ ἡ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὑπηρεσία· ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ τὸ τῆς ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας κώλυμα,³ διότι ὁ ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ συζύγου κίνδυνος τῆς παραλείψεως τῆς ἀκριβοῦς λογιδοσίας καὶ τῆς παραδόσεως τῆς περιουσίας τῆς ἐπιτροπευθείσης, ἢ κηδεμονευομένης ὑπάρχει, εἰ καὶ ἐλάσσων, καὶ ἐπὶ τῆς μνηστείας.

Καὶ φιλῇ συναινέσει γίνεται μνηστεία «καὶ μεταξὺ ἀπόντων.»⁴ ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι ἡ μνηστεία συνάπτεται·

α'.) αὐτοπροσώπως, ἢ δι' ἐντολοδόχου (πληρεξουσίου).⁵

β'.) προφορικῶς, ἢ ἐγγράφως μεταξὺ παρόντων καὶ δι' ἐπιστολῶν.⁶

γ'.) καὶ διὰ μόνης τῆς λέξεως καὶ, ἅμα ἡ τοιαύτη παραδοχὴ τῆς περὶ μνηστείας προτάσεως γνωστοποιηθῇ εἰς τὸν προτείναντα.

Δῆλον ὅμως, ὅτι, ἵνα δεχθῶμεν τὴν οὐχὶ διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ διὰ πράξεων ἔκφρασιν τῆς συναινέσεως, ἀπαιτοῦνται πράξεις ἐκδηλοῦσαι αὐτὴν σαφῶς, τοιαύτη δὲ δὲν εἶναι πάντοτε, ὡς ἐφρόνησάν τινες, τὸ φίλημα, ἢ ὁ δακτύλιος ὁ διδόμενος εἰς τὴν κόρην, διότι ἀμφότερα πολλάκις δίδονται ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διαθέσεως πρὸς γάμον.

Τὰ ἀποκλείοντα ἢ πλημμελῇ καθιστῶντα τὴν συναίνεσιν

(1) [23. 1] 7 § 1. B. [KH'. 1] 6.

(2) [3. 2] 10 § 1.

(3) [23. 2] 60 § 5.

(4) [KH'. 1] 2.

(5) [23. 1] 4 § 1. B. [KH'. 1] 3.

(6) [23. 1] 18. B. [KH'. 1] 14.

γεγονότα π. χ. ἡ πλάνη, ἡ βία, ὁ δόλος ἔχουσιν ἐπὶ τῆς μνηστείας τὰ ἐπὶ τῶν δικαιοπραξιῶν ἐν γένει ἀποτελέσματα.

Περὶ τῶν κατὰ τὴν μνηστείαν συνομολογουμένων αἱρέσεων καὶ προθεσμιῶν ἰσχύουσι τὰ ἀλλαχοῦ (Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Β'. § § 301—332) ἐξηγηθέντα.

66. Ὁ ῥωμαϊκὸς νόμος δὲν παρέχει ἐκ τῆς μνηστείας ἀγωγὴν ἐπὶ τῇ συνάψει γάμου φρονῶν, καὶ εὐλόγως, ὅτι ὁ δεσμὸς τοῦ γάμου, ὁ εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην στηριζόμενος, ἄτοπον εἶναι νὰ συνιστᾶται διὰ τῆς βίας.¹ Ἀλλ' ὁ ἄνευ νομίμου λόγου ἀθετῶν τὴν ἐκ τῆς μνηστείας ὑποχρέωσιν τοῦ συνάψαι τὸν γάμον καὶ ἐκ τῆς ἀθαιτήσεως ταύτης ἐκ πταίσματος, ἡ δόλου ἐπιφέρων τῷ ἑτέρῳ ζημίαν, ὀφείλει νὰ ἀνορθώσῃ αὐτήν.

Ῥητὸν περὶ τοῦ θέματος τούτου νόμον δὲν ἔχομεν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς λύσεως ταύτης ὑπάρχει ὁ γενικὸς κανὼν, ὅτι ὁ ἀθετῶν ὑποχρέωσιν ἐπὶ ἐπιχειρήσει πράξεως καὶ οὕτως ἐπενεγκῶν τῷ ἑτέρῳ ζημίαν ἐνέχεται εἰς ἀνόρθωσιν αὐτῆς,² ἅμα δὲ καὶ ἡ Νεαρά Ν. 18 τοῦ Λέοντος, καθ' ἣν ἂν, ἐν περιπτώσει ἀθετήσεως τῆς μνηστείας, συνεφωνήθη χρηματικὴ ποινὴ, εἰς ταύτην, ὡς ῥητῶς καὶ ἐκ προοιμίων οὕτως εἰπεῖν ὠρισμένην ἀποζημίωσιν, δύναται νὰ καταδικασθῇ ὁ ἄνευ λόγου ἀποποιούμενος τῆς μνηστείας τὴν ἐκτέλεσιν.³

67. Περὶ τοῦ χρόνου τῆς τελέσεως τοῦ γάμου ἐπὶ τῆς ἄνευ αἱρέσεως μνηστείας ἀποφαίνεται ὁ δικαστὴς κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ. Ὁ τοῦ χρόνου τούτου προσδιορισμὸς εἶναι σπουδαῖος, οὐχὶ ὅπως γινώσκῃ τις πότε δύναται νὰ ἐκβιασθῇ ἡ σύναψις τοῦ γάμου, διότι, ὁ νόμος δὲν δέχεται τοιαύτην ἐκβίασιν, ἀλλ' ἵνα κανονισθῇ ὁ χρόνος, καθ' ὃν, ἀπο-

(1) [Κ. 1] 1 Β. [ΚΗ'. 1] 15.

(2) [30] 103. § 12. [50 17] 23.

(3) Δ. χ. ὁ Πέτρος, πλούσιος ὢν, μνηστεύεται τὴν θυγατέρα τοῦ Παύλου πένθησαν, κατὰ τὰ λοιπὰ ὅμως ἀρίστην κόρην, ἣν ἄλλοι εὐποροὶ ζητοῦσιν εἰς γάμον, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ νυμφευθῶσιν αὐτὴν διὰ τὴν ὀφισταμένην μνηστείαν· ὁ Πέτρος μετὰ τινα καιρὸν καὶ ἀφοῦ παρέλθῃ ἡ πρώτη νεότης τῆς κόρης, ἐγκαταλείπει αὐτὴν ἄνευ λόγου ἀσθενῇ καὶ πενυμένῃ· ἀναντιρρήτως εἶναι εἰς ἀποζημίωσιν ὑπόχρεως.

ποιουμένου τοῦ μνηστῆρος, ἢ τῆς μνηστῆς τὴν σύναψιν τοῦ γάμου, ἀρχεται δι' αὐτὸν ἢ τῆς ἀποζημιώσεως ὑποχρέωσις.

Ἐπὶ τῶν ὑπὸ αἵρεσιν μνηστείων, ἐν περιπτώσει ἀναβλητικῆς αἵρέσεως ὁ χρόνος τῆς τελέσεως τοῦ γάμου εἶναι ὁ τῆς πληρώσεως τῆς αἵρέσεως, ἐν δὲ περιπτώσει διαλυτικῆς, ὁ τῆς ἀπολείψεως τῆς αἵρέσεως. Ἐκτὸς ἐὰν ἡ πληρώσις τῆς αἵρέσεως συνίσταται εἰς πράξιν ἐξαρτωμένην ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ μνηστῆρος, ἢ τῆς μνηστῆς, ὅτε ὁ δικαστὴς ὀρίζει χρόνον, κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ, οὗ ἐντὸς δέον νὰ ἐπιχειρηθῇ ἡ πράξις, ἢ ἡ ἀποτελούσα τὴν αἵρεσιν καὶ οὗ παρελθόντος λογίζεται αὕτη πεπληρωμένη.¹

ἢ ἐὰν πρόκειται θέμα, καθ' ὃ ἡ μὴ ἐκπληρωθεῖσα αἵρεσις λογίζεται, κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχάς, πληρωθεῖσα, (Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Β'. § 814).

68. Οἱ μνηστοὶ ἐξομοιοῦνται πρὸς τοὺς συζύγους κατὰ τὰ ἐξῆς.

1) Ὅφειλουσιν πρὸς ἀλλήλους πίστιν. Ἄσεμνος διαγωγή δικαιοῖ τὸν ἔτερον εἰς ἀζήμιον λύσιν.²

2) Δὲν δύναται ὁ εἷς νὰ μαρτυρήσῃ ὑπὲρ τοῦ ἄλλου ἐνώπιον πολιτικοῦ δικαστηρίου ἢ ἰδιότης τοῦ μνηστοῦ, ἢ τῆς μνηστῆς εἶναι λόγος ἐξαιρέσεως.³

3) Δὲν ὑπόκειται εἰς ἐκποίησην τὸ ἀκίνητον, μὴ διατετιμημένον λόγῳ πωλήσεως, κτῆμα, τὸ δοθὲν ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς προίξ.⁴ Περὶ τούτου ὁμιλήσομεν λεπτομερέστερον ἐν τῷ περὶ προικὸς κεφαλαίῳ.

4) Κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν καὶ τὸν βυζαντινὸν νόμον ἡ μνηστὴ ἔχει προσωπικὸν προνόμιον ἕνεκα τῶν κατὰ τοῦ μνηστοῦ ἀπαιτήσεων ἐκ τῆς λόγῳ μελλούσης προικὸς δοθείσης αὐτῷ περιουσίας ἐπὶ τῆς συνδρομῆς τῶν δανειστῶν τοῦ μνηστοῦ.⁵ Ὡς θέλομεν ἰδεῖ ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ὅταν ὀφειλέτου τινὸς ἡ

(1) [44. 1] 147. § 2.

(2) Κ. [3. 1] 5.

(3) [22. 5] 5. Β. [ΚΔ'. 1] 5. ἀριθρ. 324. 6. τῆς πολ. δικον.

(4) [23. 5] 4. Β. [ΚΘ'. 6] 4.

(5) [42. 5] 17. § 1. Β. [Θ'. 7] 17.

περιουσία δὲν ἀρκῇ εἰς πληρωμὴν πάντων αὐτοῦ τῶν χρεῶν, οἱ δανεισταὶ αὐτοῦ κατατάσσονται εἰς ὀρισμένας τάξεις, ἐξ ὧν οἱ τῆς προηγουμένης προτιμῶνται καὶ ἀποκλείουσι τοὺς τῆς ἐπομένης, ἐὰν μετὰ τὴν πληρωμὴν τῶν τῆς προηγουμένων τάξεως οὐδὲν ὑπολείπεται πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν λοιπῶν· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἀπαιτήσεις ἀχυρωμέναι διὰ προσωπικῶν λεγομένων προνομίων καὶ κατατασσόμεναι πρὸ τῶν ἐγγειρογράφων, ἀλλὰ μετὰ τὰς ὑποθήκας· τοιοῦτον προνόμιον (*privilegium exigendi*), εἰς τὴν τετάρτην ἀνήκον τάξιν, εἶχεν ἡ σύζυγος ἔνεκα τῆς ἀπαιτήσεως τῆς προικὸς τῆς, τῆς ἐπιστροφῆς δηλ. αὐτῆς, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ μνηστῆ. Εἰς τὴν σύζυγον κατέστη τοῦτο περιττὸν μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς προνομιοῦχου αὐτῆς ὑποθήκης, εἰς τὴν μνηστὴν ὅμως ἐχρησίμευε καὶ μετὰ τὴν ὑποθήκην, διότι ἡ μνηστῆ δὲν εἶχεν αὐτήν. Παρ' ἡμῖν δὲν ἰσχύει τὸ προνόμιον τοῦτο, διότι τὰ τῆς κατατάξεως τῶν δανειστῶν ρυθμίζονται ὑπὸ τῶν ἀρθρ. 940, 944 καὶ 991 τῆς πολιτικῆς δικονομίας συνδυασμένων πρὸς τὰ ἀρθρ. 48 καὶ 49 τοῦ περὶ ὑπαθηκῶν νόμου.¹

5) Ὁ μνηστὴρ ἔχει τὴν περὶ ὕβρεως ἀγωγὴν διὰ προσβολῆς τῆς μνηστῆς.² εἶναι δὲ σπουδαῖον τὸ ζήτημα ἔνεκα τῆς διατάξεως τοῦ ἀρθρ. 36 τοῦ περὶ ἐξυβρίσεων ἐν γένει καὶ περὶ τύπου νόμου, καθ' ὃ αἱ ἐν τοῖς ἀρθρ. 27—30 τοῦ αὐτοῦ νόμου ἀναφερόμεναι προσβολαὶ δὲν ὑποβάλλονται εἰς ἀνάκρισιν, οὔτε τιμωροῦνται, εἰ μὴ μόνον κατ' αἵτησιν τοῦ παθόντος. Ἀλλ' ὁ Ἀρειος Πάγος ἀπεφάνητο, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἐγκλήσεως λύεται κατὰ μόνον τὸν ὀρισμὸν τοῦτον τοῦ ποιν. νόμου, θεωρήσας δι' αὐτοῦ ἀνηρημένας τὰς διατάξεις τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ βυζαντινοῦ νόμου περὶ τοῦ δικαιώματος οὐ μόνον τοῦ μνηστοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ συζύγου τοῦ ἐγείρειν τὴν περὶ ἐξυβρίσεως ἀγωγὴν διὰ προσβολῆς κατὰ τῆς συζύγου, ἢ τῆς μνηστῆς.³

(1) Περὶ τῆς κατατάξεως τῶν δανειστῶν κατὰ τὸν ρωμ. νόμον πρβλ. τὴν πραγματείαν τοῦ Κ. Γ. Μευροκορδάτου ἐν τῇ Θεμίδι τοῦ 1845 σελ. 126, καὶ ἐπ' αὐτῇ καὶ Ἐνοχικὸν δίκαιον τόμ. Γ' σ. 381 καὶ ἐπ.

(2) [47. 10] 15 § 24. B. [Ξ'. 21] 15.

(3) Ἀπόφ. 6 (1858).

69. Ἀπαγορεύεται νέα μνηστεία πρὸ τῆς λύσεως τῆς ἤδη ὑφισταμένης ἐπὶ ποινῇ ἀτιμίας τοῦ συγχρόνως πλείους μνηστείας συνάψαντος,¹ ἀλλ' ἡ ἀτιμία ἀργεῖ παρ' ἡμῖν. (Πρβλ. Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Β'. § 130—132). Ἐὰν ὑπάρχωσι δύο, ἡ πλείότεραι μνηστεῖαι ἢ πρῶτον συναφθεῖσα προτιμᾶται τὸν ἐπαμένων, αἵτινες εἰσὶ πράξεις ἀντιθαίνουσαι εἰς τὰ χρηστὰ ἦθη, ἥτοι παράγουσαι ὑποχρεώσεις ἐπὶ ἀδυνάτῳ πράξει.

Ἡ δι' ὅρκου ἐπίρρωσις τῆς ὑποσχέσεως τοῦ γάμου οὐδὲν συνεπάγεται ἐνώπιον τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου ἀποτελεσμα.²

Ἡ συνομολόγησις προστίμου ἐπὶ ἀθετήσεως τῆς μνηστείας σκοπεῖ ἐμμέσως νὰ καταναγκάσῃ τὸν ὑποσχεθέντα αὐτὸ εἰς πλήρωσιν τῆς διὰ τῆς μνηστείας συνομολογηθείσης ὑποχρέσεως τοῦ συνάψαι τὸν γάμον, οἱ δὲ ῥωμαῖοι ἐθεώρουν ἀπρεπῆ πάντα πρὸς σύναψιν τοῦ γάμου καταναγκασμόν· ὅθεν ὀρθῶς συνῆγον τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀνίσχυρος ἦν ἡ ἐπὶ τῆς μνηστείας προστεθεῖσα ὑπόσχεσις προστίμου.³ Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Λέων, πειθόμενος, ὅτι αἱ μνηστεῖαι δὲν πρέπει νὰ λύονται ἐξ ἀπλῆς ἰδιοτροπίας, ἢ ἀπιστίας καὶ θεωρῶν ὡς χαλινὸν τῆς τοιαύτης ἀπρεποῦς παλιμβουλίας τὴν πληρωμὴν τοῦ συνομολογηθέντος προστίμου, ἐπέτρεψε τὴν συνομολόγησιν καὶ τὴν ἀγωγὴν ἐπὶ καταβολῇ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἄνευ λόγου λύσεως.⁴ Ὁ Ἀλέξιος Κομνηνὸς ἐν ἔτει 1092 ἐθεώρησεν, ὅτι ἐπὶ ἱερολογουμένων, μνηστειῶν, (αἵτινες τότε ἐπεκράτουν) ἄτοπον εἶναι νὰ ὑπάρχῃ ὁ πλάγιος οὗτος ἐκ τοῦ φόβου τοῦ προστίμου καταναγκασμός, οὔτινος οὐδόλως χρήζουσιν αἱ τοιαῦται μνηστεῖαι.⁵ Μεταξὺ δὲ τῶν τοῦ κανονικοῦ δικαίου συγγραφῶν ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐναντιοφωνία· ὁ μὲν Φώτιος ἐν τῷ Νομοκάνονι οὐδόλως ἀποβλέπει εἰς τὴν Νεαράν τοῦ Λέοντος, οἱ δὲ Βαλσαμῶν καὶ Βλάσταρης διακρίνουσι μεταξὺ τοῦ προσ-

(1) [3. 2] 1. 13 § 1 καὶ 2. B. [KA'. 2] 13.

(2) B. [IA'. 1] 7 § 13—16. [2. 14] 7 § 16.

(3) [4'. 1] 134. πρ. [35. 1] 71 § 1. B. [MG'. 1] 18. 131. K. [5. 1] 5.

(4) Νεαρ. 18. Ἀρμ. [4. 1] 24. ὑπ' ἀριθ. 79. Ἀποφ. Α. Π. 1847.

(5) Νεαρ. 31. "Εκδ. Zachariae σ. 378.

τίμου, τοῦ συνομολογηθέντος ὑπ' αὐτῶν τῶν μελλονύμφων καὶ τοῦ συνομολογηθέντος ὑπὸ τρίτων, ἰδίως δὲ ὑπὸ τῶν γονέων· καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ θέλατι ἐφαρμύζουσι τὴν ἀπαγόρευσιν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ οὐχί, παραδεχόμενοι ἰσχυρὰν τὴν συνομολόγησιν τοῦ προστίμου.¹ Ἀλλ' ἡ διάκρισις αὕτη εἶναι πάντως ἀδικαιολόγητος.

70. Ἡ μνηστεία λύεται.

1) Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἑτέρου τῶν μνηστῶν. Ἀλλ' ἐάν τις, ἀρνηθεὶς ἄνευ λόγου τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μνηστείας καὶ διὰ τοῦτο καταστάς ὑπόχρεως εἰς ἀποζημίωσιν, ἀποθάνῃ, ἡ νέα αὐτοῦ πρὸς ἀποζημίωσιν ὑποχρέωσις δὲν ἀναιρεῖται διὰ τοῦ θανάτου, μεταβαίνουσα εἰς τοὺς κληρονόμους.

2) Ἐπισυμβάντος κωλύματος πρὸς γάμον.²

3) Ἀμοιβαία συναινέσει· δυνάμει τῆς ἀρχῆς, ὅτι αἱ συναινέσει συνιστάμεναι ἔννομοι σχέσεις λύονται δι' ἀμοιβαίας ἐναντίας βουλήσεως.³

4) Διὰ τῆς μεταμελείας τοῦ ἑτέρου, δυνάμει τῆς ἀρχῆς, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἄμεσος καταναγκασμὸς ἐπὶ ἐκπληρώσει τῆς ἐκ τῆς μνηστείας ὑποχρεώσεως, ἥτοι ἐπὶ τῇ συνάψει τοῦ μεθ' ὠρισμένου προσώπου γάμου.⁴ Ἵνα μὴ ἐπισύρῃ ὁμως ὁ μεταμελούμενος καθ' ἑαυτοῦ,

α'.) τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς ἀποζημίωσιν,

β'.) τὴν πληρωμὴν τοῦ προστίμου,

γ'.) τὰ μετ' ὀλίγον ἐξηγηθησόμενα ἀποτελέσματα τῆς δόσεως, ἢ λήψεως ἀρραβῶνος καὶ τῶν τυχόν γενομένων δωρεῶν μνηστείας, ἀπαιτεῖται εὐλογος αἰτία τῆς μεταμελείας.

71. Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἀποδειχθήσεται κατὰ τὴν κατ' ἰδίαν ἐξήγησιν τῶν νομίμων λόγων τῆς μεταλείας, οἵτινες εἶναι οἱ ἑξῆς.

(1) Σύντ. τόμ. 1. σ. 299 καὶ 300.

(2) Ὑποθέσωμεν τὸν Πέτρον μνηστευθέντα τὴν Μαρίαν, κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τῆς μνηστείας τὸν ἀδελφὸν τοῦ Πέτρου Δημήτριον νυμφευθέντα τὴν ἀδελφὴν τῆς Μαρίας. Ἰδοὺ κώλυμα πρὸς γάμον μεταξὺ τοῦ Πέτρου καὶ τῆς Μαρίας, τῆς ἥδη ἀδελφῆς τῆς νόμφης τοῦ.

(3) [50. 17] 153 Βασιλ. [B'. 3] αὐτ.

(4) [50. 15] 101. 191. Π. [24. 2] 2 § 2. Κ. [5. 1] 1.

α'). Ἡ παράβασις τῆς πρὸς τὸν ἕτερον μνηστὸν ὀφειλομένης περὶ τὸν γάμον πίστεως καὶ ἐν γένει αἰσχροῦ καὶ ἀκόλαστος βίος τοῦ ἑτέρου αὐτῶν. Ἡ τοῦ K. (5. 1) 5 διάταξις¹ ἀποφαίνεται, ὅτι ἐὰν δι' οἰονδήποτε λόγον ὁ γάμος κωλύηται ὑπὸ τοῦ νόμου, ὁ ληφθεὶς ἀρραβῶν ἀποδίδοται, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ διπλάσιον αὐτοῦ· τὸ αὐτὸ δὲ χωρεῖ καὶ ὅταν λυθῇ ἡ μνηστεία, λόγῳ τῆς τοῦ μνηστοῦ «αἰσχροῦ ἢ ἀσέμνου ἀνατροφῆς»· ὅτι δὲ τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ ἰσχύσῃ καὶ ὡς πρὸς τὴν τῆς μνηστῆς τοιαύτην διαγωγὴν συνάγεται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων καὶ ἐκ τῆς παρατεθείσης ἀνωτέρω 18 Νεαρᾶς τοῦ Δέαντος.

β'). Μεταβολὴ θρησκευματος.²

γ'). Ἡ σύναψις ἐτέρας μνηστείας. Ὁ λόγος οὗτος δὲν ὀρίζεται ρητῶς εἶναι ὅμως οὐδὲν ἥττον ἀναμφισβήτητος· διότι

Α'). ἀμοιβαίᾳ συναινέσει λύεται ἡ μνηστεία ἄνευ ἐπιβλαβῶν ἀποτελεσμάτων ὡς πρὸς τοὺς μνηστοὺς·

Β'). δι' αἰσχροῦ ἀνατροφῆς τοῦ μνηστοῦ ἢ τῆς μνηστῆς ὡσαύτως λύεται ἀτιμωρητὶ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν μνηστευθέντων· ὅθεν ἐν τῷ προκειμένῳ θέματι ἅμα δηλ. θάτερος αὐτῶν συνάψῃ δευτέραν μνηστείαν, δύναται ὁ ἕτερος νὰ στηρίξῃ τὴν αἵτησίν του εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἐκτεθέντας λόγους, τοὺς ὑπάρχοντας ἐν τῇ πράξει ταύτῃ.

δ'). Ἀνικανότης τοῦ ἀνδρὸς πρὸς πλήρωσιν γαμικῶν καθηκόντων.³

Ἄλλ' οἱ λόγοι οὗτοι, πλὴν τοῦ τῆς συνάψεως ἐτέρας μνηστείας, δὲν παρέχουσι νόμιμον πρὸς λύσιν αὐτῆς λόγον, ἐὰν ἀποδειχθῇ, ὅτι ἐγίνωσκεν αὐτοὺς ὁ δυνάμει αὐτῶν ἐπιζητῶν τὴν λύσιν τῆς μνηστείας.

ε') Παραφροσύνη τοῦ ἑτέρου τῶν μνηστῶν. Περὶ τοῦ λόγου τούτου παρατηρητέον ὅτι ὁ Γάιος ἐν τῷ [23. 1] 8. B. [KH'. 1], 6, ἀποφαίνεται μὲν ὅτι «ἡ μανία ἐμποδίζει τὴ μνηστεία, ἐπι-

(1) B. [KH'. 2] 3. Ἀρμ. [Δ'. 2] 8.

(2) Κώδ. Βασιλ. καὶ Ἀρμ. αὐτ.

(3) K. B. καὶ Ἀρμ. αὐτ.

γενομένη δὲ οὐ λύει τὴν συστάσαν,» ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἐπεται, ὅτι ὁ ἐχέφρων δὲν δύναται ν' ἀπαιτήσῃ τὴν λύσιν αὐτῆς. Ἰσχυρότεροι δὲ οἱ λόγοι ὑπὲρ τοῦ δικαιώματος τούτου τοῦ ἐχέφρονος μνηστοῦ.

Α'.) Ἡ παραφροσύνη εἶναι λόγος, δι' ὃν δὲν δύναται νὰ συναφθῇ γάμος,¹ ὅθεν ἐὰν ἀποδειχθῇ τὸ ἀνίατον τῆς ἀσθενείας ὁ φρενοβλαβὴς ἀδυνατεῖ νὰ πληρώσῃ τὴν ἐκ τῆς μνηστείας ὑποχρέωσιν, ἥ δὲ τοῦ ἐχέφρονος μνηστοῦ εἶναι τοσοῦτον στενῶς συνδεδεμένη μετὰ τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ φρενοβλαβοῦς, ὥστε ἄνευ αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ· ὅθεν, συγκαταργουμένη μετ' αὐτῆς, ἀπαλλάσσει τὸν ἐχέφρονα τοῦ τῆς μνηστείας δεσμοῦ καὶ τοῦτο ἐκφράζει οὗτος δηλῶν, ὅτι λύει αὐτὸν, ἥ δὲ δήλωσις αὕτη, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπαγορευομένη, δὲν δύναται νὰ λογισθῇ, προπετῶς γινομένη.

Β'.) Κατὰ τὸ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δίκαιον ἡ παραφροσύνη ἦτο λόγος λύσεως τοῦ γάμου.² Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος, ὀρίσας³ τοὺς λόγους τῆς λύσεως αὐτοῦ, δὲν κατέλεξε μεταξὺ αὐτῶν, φιλανθρώπως ποιῶν, καὶ τὸν σκληρὸν τοῦτον λόγον. Ἐν τούτοις κατὰ τὸ πρὸ αὐτοῦ δίκαιον εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι λόγῳ φρενοβλαβείας ἡδύνατο νὰ λυθῇ ἡ μνηστεία, ἀφοῦ καὶ ὁ γάμος ἐλύετο ἔνεκεν αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ περὶ τῶν λόγων τῆς λύσεως τῆς μνηστείας δὲν ἐκαινοτόμησεν ὁ αὐτοκράτωρ, ἰσχύει περὶ αὐτῶν ἡ προηγουμένη νομοθεσία.⁴

Γ'.) Ἡ ἀναβολὴ τῆς συνάψεως τοῦ γάμου, ἂν δὲν ὠρίσθῃ ὁ χρόνος αὐτῆς ἐπὶ μὲν τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ διαγόντων, ὑπὲρ τὰ δύο ἔτη, ἐπὶ δὲ τῶν εἰς διαφοροὺς ἐπαρχίας βιούντων, ὑπὲρ τὰ τρία. Ὑπάρχει ὅμως ὁ ἐξῆς εὐλογος περιορισμὸς τοῦ λόγου τούτου.⁵ Ἡ καὶ πέραν τῶν εἰρημένων χρονικῶν διαστημάτων ὑπὸ τοῦ ἐτέρου τῶν μνηστῶν ἀναβολὴ τῆς συνάψεως

(1) [23. 2 16. § 2 B [ΚΗ'. 2] 16.

(2) [24. 3] 22 § 7.

(3) Νεαρ. 22 καὶ 117.

(4) Ἀντιόδοξεῖ ὁ Καλλιγᾶς Δ. § 61, ἀλλ' οὐκ ὁρθῶς κατὰ τὰ ἐ τῷ κειμένῳ εἰρημένα.

(5) [23. 1] 27 συνδ. πρὸς τὸ Β. [ΚΗ'. 1] 16. Σχ.

τοῦ γάμου, δὲν δύναται νὰ δώσῃ τῷ ἑτέρῳ δικαίωμα εἰς τὴν λύσιν τῆς μνηστείας, ἐὰν στηρίζεται εἰς εὐλόγους αἰτίας λ. χ. ἀσθενείαν, θάνατον τῶν γονέων κτλ.

ζ') Ἐὰν ζητηθῇ καὶ ἐπιτραπῇ ἀποκατάστασις εἰς ἀκέραιον κατὰ τῆς μνηστείας· κατὰ πάσης ἐπιζημιῶν πράξεως ἡδύνατο νὰ ζητηθῇ ἀποκατάστασις εἰς ἀκέραιον, ἐπαναφέρουσα τοὺς ἐπιχειρήσαντας τὴν πράξιν, εἰς τὴν ἦσαν πρὸ αὐτῆς κατάστασιν, ἀνάγκη ὅμως νομίμου λόγου ἀποκαταστάσεως, π. χ. δόλου, βίας κτλ. Ἐὰν ὑπάρχῃ τοιοῦτος λόγος ἐπὶ μνηστείας, οὐδεὶς νόμος ἐξαιρεῖ αὐτὴν τοῦ κανόνος, ὅθεν καὶ κατ' αὐτῆς δύναται νὰ ζητηθῇ ἀποκατάστασις. Νῦν ὅμως ἀργεῖ τὸ βοήθημα τοῦτο ἕνεκεν ἀνηλικιότητος (Πρὸβλ. Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Γ'. § 569).

η') Ἐπιλεξαμένου τοῦ ἑτέρου τῶν μνηστῶν τὸν μοναχικὸν βίαν.¹

72. Θάτερος τῶν μνηστῶν δύναται ἀράγε νὰ λύσῃ τὴν μνηστείαν χωρὶς νὰ ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτοῦ τὰ «τῆς προπετοῦς» λύσεως αὐτῆς ἀποτελέσματα, ἐὰν αἱ περιστάσεις ὡς πρὸς τὸν ἕτερον μετεβλήθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὁ ζητῶν ἤδη τὴν λύσιν οὐδὲν ἤθελε συνάψῃ τὴν μνηστείαν, ἂν ἡδύνατο νὰ προῖδῃ τὴν τοιαύτην μεταβολήν; Εἰ καὶ πολλοὶ νομοδιδάσκαλοι πρεσβεύωσι τὴν καταφατικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, δοξάζοντες λ. χ. ὅτι δύναται ὁ μνηστὴς νὰ λύσῃ τὴν μνηστείαν, ἐὰν ἡ μνηστὴ ἕνεκεν ἀσθενείας ἀπολέσῃ ἐντελῶς τὴν καλλονήν, ἢ τὴν περιουσίαν αὐτῆς κτλ., οὐδὲν ἤττον πειθόμεθα, ὅτι *ex genere* δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ δόξα αὕτη. Ἡ ῥήτρα *rebus sic stantibus* «μενονόντων τῶν πραγμάτων εἰς τὴν ἦσαν κατάστασιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς μνηστείας,» δὲν ἐννοεῖται ὑπάρχουσα ἐπὶ τῆς μνηστείας, ὡς δὲν ὑποτίθεται ὑπάρχουσα ἐπ' οὐδεμιᾶς συμβάσεως· ὅθεν καὶ ἂν μετεβλήθωσιν αἱ περιστάσεις ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὁ ἕτερος τῶν μνηστῶν, ἂν ἡδύνατο νὰ προῖδῃ τὴν μεταβολήν ταύτην, δὲν ἤθελε συνάψῃ τὴν μνηστείαν, πάλιν οὗτος δὲν διακαίεται νὰ λύσῃ αὐτὴν, χωρὶς νὰ ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτοῦ τὰ τῆς προπετοῦς λύσεως ἀποτελέσματα, ἐκτὸς ἐὰν ἡ μετα-

(1) K. [1. 3] 56. B. [KH'. 2] 3. Ἀρμ. [Δ'. 2] 8.

βολή αὕτη ἀποτελῇ ἓνα τῶν λόγων, οἵτινες κατὰ ῥητὴν τοῦ νόμου διάταξιν παρέχουσι δικαίωμα λύσεως τῆς μνηστείας.

73. Ἐπὶ τῶν δοκίμων ἤδη νομομαθῶν, ἦτοι κατὰ τὴν δευτέραν ἑκατονταετηρίδα μ. Χ. εὐρίσκομεν ἰσχύοντα τὸν θεσμόν τῶν δωρεῶν ἕνεκα μνηστείας.¹

Ὁ ἀρραβὼν ὅμως (arrha) δὲν εἶναι δωρεά, ἀλλ' ἀπλοῦν σύμβολον ἀμετακλήτου περὶ τὴν μνηστείαν συναινέσεως, ὡς καὶ περὶ πάσης ἄλλης συμβάσεως, διό, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἐπὶ τῶν λοιπῶν συμβάσεων, ἐκτελεσθείσης τῆς συμβάσεως, καθ' ἣν ἐδόθη ἀρραβὼν, οὗτος ἀποβαίνει περιττός καὶ ἀποδίδεται.² τοῦτο χωρεῖ καὶ ἐνταῦθα. Ἀλλ' αἱ δωρεαὶ μένουσι παρὰ τῷ δωρεοδόχῳ, ἐὰν συναφθῇ ὁ γάμος, ἐκτελεσθῇ δηλ. ἡ ἐκ τῆς μνηστείας παραχθεῖσα ὑποχρέωσις· ἐὰν δὲ λυθῇ ἡ μνηστεία, ἀλλ' οὐχὶ διὰ παρανόμου μονομεροῦς ἀθετήσεως, ἀναλαμβάνει ἑκάτερος τὰ δουθέντα.³

Παρατηρητέον μόνον, ὅτι, ἐὰν ὁ μνηστήρ δωρήσῃ εἰς τὴν μνηστὴν τι, οὐχὶ ἕνεκα τοῦ μέλλοντος γάμου, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξ ἐλευθεριότητος, ἀφ' ἧς πηγάζουσιν αἱ συνήθεις δωρεαὶ, ἡ διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ λύσις τῆς μνηστείας δὲν ἐπιφέρει τὴν ἀνατροπὴν τῆς δωρεᾶς.⁴ Ἐὰν δὲ, γενομένης δωρεᾶς ἕνεκα τοῦ μέλλοντος γάμου, λυθῇ αὕτη διὰ τοῦ θανάτου τοῦ μνηστήρος, ἀποδίδεται τὸ δῶρον, ἀλλ' ἡ μνηστὴ, ἂν ἐπιλήθῃ ὑπὸ τοῦ μνηστήρος, διατηρεῖ τὸ ἥμισυ.⁵

Ἐὰν λυθῇ μονομερῶς ἡ μνηστεία ἄνευ νομίμου λόγου, διατηρεῖ ὁ ἀναίτιος τὸ ληφθὲν, καὶ ἐὰν ἔδωκε, δὲν ἔλαβε δὲ ἀρραβῶνα, λαμβάνει τὸ διπλάσιον.⁶

(1) [23. 2] 38. πρ. κ. [5. 3] 3, 13. Β. [ΚΗ'. 3] 3, 13. Πρὸς. Θέμιδος Α. Σγούτα τόμ. Δ'. σελ. 22 καὶ ἐπ.

(2) [19. 1] 11 § 6 [14. 3] 5 § 15.

(3) Περὶ τοῦ ἀρραβῶνος ἀποφαίνεται ῥητῶς τοῦτο· Ἀρμ. [Δ'. 2] 2. Β. [ΚΗ'. 2] 2. Περὶ δὲ τῶν δωρεῶν. Ἀρμ. [Δ'. 2] 10. Β. [ΚΗ'. 3] 16.

(4) Κ. [5. 3] 11. Β. [ΚΗ'. 3] 11. Ἀρμ. [Δ'. 3] 10.

(5) Ἀρμ. [4. 3] 9. Κ. [5. 3] 16. Β. [ΚΗ'. 3] 16. Τερτυλλιανοῦ Lib. de velandis virginibus σ. 11.

(6) Κ. [5. 1] 3. 5. Β. [ΚΗ'. 2] 2, 3. Ἀρμ. [Δ'. 2] 1.

Ἐξαίρεσις ὑπάρχει ὡς πρὸς μόνας τὰς ἀνηλίκους μνηστὰς, τὰς μὴ λαβοῦσας *συγγνώμην ἡλικίας*, τὰς μὴ κηρυχθείσας δηλ. διὰ Βασιλ. διατάγματος ἱκανὰς πρὸς ἐπιχείρησιν ἐγκύρων συμβάσεων, ἄνευ συμπράξεως τοῦ κηδεμόνος· διότι τοιαῦται ἀνηλικοὶ, λαβοῦσαι καὶ μὴ δοῦσαι ἄρραβῶνα, δὲν ἀποδίδουσιν αὐτὸν διπλοῦν, ἀλλὰ μόνον ὅσον ἔλαβον.¹ Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀνήλικον μνηστῆρα, τὸν μὴ λαβόντα *συγγνώμην ἡλικίας*· ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀπλοῦ ἄρραβῶνος ἡ ἀπόδοσις χωρεῖ μόνον, ἐὰν ἡ αὐτὸς ὁ ἄρραβῶν αὐτούσιος, ἢ ἡ ἀξία αὐτοῦ (τὸ ἀντάξιον αὐτοῦ) εὐρίσκηται εἰς χεῖρας τῆς ἀνηλίκου μνηστῆς ἢ τοῦ μνηστῆρος, ἂν δὲ ἐδαπανήθη παρ' αὐτῶν «οὐ ζημιωθείσεται.»²

74. Περὶ προξενητῶν ὑπάρχει διάταξις,³ καθ' ἣν οὗτοι οὐδὲν ἀπαιτοῦσι ἔνεκα τοῦ γάμου, ἐν κατῳρθασαν ἄνευ προηγούμενης συμφωνίας περὶ ἀμοιβῆς. Ἐὰν δὲ συνομολογηθῇ ἀμοιβή, αὕτη δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ εἰκοστὸν τῆς προικὸς καὶ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς, ἐὰν ἡ προίξ ᾖναι μέχρι διακοσίων λιτρῶν χρυσοῦ. Ἐὰν ὑπερβαῖν, τὸ ποσὸν τοῦτο, δὲν συγχωρεῖται νὰ λάβῃ ὁ προξενητὴς ὑπὲρ τὰς δέκα λίτρας χρυσοῦ ἀμοιβήν. «Εἰ δὲ παρὰ ταῦτα τις συμφωνήσῃ μὴ ἀπαιτεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ καταβληθὲν ἀποδιδόσθω, εἴτε χρήματα ἔλαβεν, εἴτε πράγματα, ἢ ἂν ἐδόθη αὐτῷ ὁμολογία χρέους, ἢ ὅπως ἔλαβέ τι κινητὸν ἢ αὐτοκίνητον, κινουμένων τῶν ἀγωγῶν οὐ μόνον κατὰ τοῦ λαβόντος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων καὶ οὐ μόνον παρὰ τοῦ δεδωκότος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν αὐτοῦ κληρονόμων, ὠρισμένου δέκα χρυσοῦ λιτρῶν ἐπιτιμίου τοῖς παρὰ ταῦτα πράττειν ἐπιχειροῦσι.» Δῆλον, ὅτι τὰ περὶ τῆς ποινῆς ταύτης ἀργοῦσι παρ' ἡμῖν.⁴

(1) Κ. [5. 1] 5 καὶ Ἀρμ. [Δ'. 2] 5.

(2) Ἀρμ. αὐτόθι. Δῆλον ὅτι οἱ περὶ τοῦ θέματος τούτου ὅρισμοὶ μετεβλήθησαν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ περὶ ἀνηλίκων νόμου.

(3) Κ. [5. 1] 6 καὶ Ἀρμ. [Δ'. 3] 12.

(4) Πρὸς ἐντελῆ κατάληψιν τῆς διατάξεως ταύτης σημειωτέον, ὅτι ἡ λίτρα εἶχεν 72 νομίσματα χρυσοῦ Solidus, τὸ δὲ χρυσὸν νόμισμα ἰσοβαρεῖ πρὸς δραχμὰς 15 καὶ ⁴⁰/₁₀₀.

75. Τελευταῖον παρατηρητέον περὶ τῆς μνηστείας, ὅτι κατὰ μικρὸν ἐπεκράτησεν καὶ αὐτῆς ἡ μετὰ ἱερολογίας κατάρτισις, ὅτε φυσικὸν ἦν νὰ ἐγερωθῶσι ζητήματα περὶ τῆς λύσεως αὐτοῦ.

Διὰ τοῦ 98 κανόνος τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου, ὅπως οὗτος ἡρμηνεύθη ἐπὶ Λέοντος ἐκράτησεν ἡ δόξα, ὅτι ἡ μεθ' ἱερολογίας μνηστεία εἶναι ἀδιάλυτος, ὥς καὶ ὁ γάμος, διὸ ὁ αὐτοκράτωρ θεσπίζει διὰ τῆς Νεαρᾶς 74, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἱερολογία ἐπὶ τῆς μνηστείας ἀνήθων, ἡ δὲ τῶν ἐφήθων μεθ' ἱερολογίας τελουμένη λύεται μόνον ὥς καὶ ὁ γάμος. Διὰ τῆς Νεαρ. 109 ἐπανέλαβε τὰ αὐτὰ, προσθέτων, ὅτι μόνον βασιλικῇ ἀδείᾳ ἐπιτρέπεται ἡ μεθ' ἱερολογίας μνηστεία ἀνήθων, ἡ τὰ τοῦ γάμου ἀποτελεσματα ἔχουσα ὥς πρὸς τοὺς λόγους τῆς λύσεως.¹ Καὶ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ὥρισεν ἐν ἔτει 1084 δι' ἱδίας Νεαρᾶς, ὅτι μόνῃ ἡ ἱερολογηθεῖσα μνηστεία ἐφήθων ἔχει τὰ ἀνωτέρω ἀποτελέσματα, ἐνῷ ἡ μὴ ἱερολογηθεῖσα διέπεται ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων νόμων. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡγέρθησαν ἀμφιβολίαι, τὸ δὲ δικαστήριον τοῦ Ἱπποδρόμου ὑπέβαλεν ὑπόμνησιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅτι ἀφοῦ ἰσχύουσιν αἱ περὶ προστίμων διατάξεις, ἔδει νὰ ἐπιτρέπηται ἡ διάλυσις τῆς μνηστείας. Εἰς ταῦτα ἀπαντᾷ ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος διὰ Νεαρᾶς, ὅτι ἐμμένει εἰς τὰ προνομοθετημένα καὶ ἀπαγορεύει ἐπὶ τῶν ἱερολογουμένων μνηστειῶν πρόστιμα, αἵτινες καὶ κυρίως εἰσὶ μνηστεῖαι, ἀποφαινόμενος ρητῶς, ὅτι αὗται λύονται μόνον ὥς καὶ ὁ γάμος.² Τὰ ζητήματα ταῦτα οὐδὲν ἔχουσι παρ' ἡμῖν πρακτικὸν κῦρος, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς μεθ' ἱερολογίας μνηστείας, ἀλλὰ τελουμένης αὐτῆς συγχρόνως μετὰ τῆς ἱερολογίας τοῦ γάμου.

(1) Σύντ. τόμ. 5. σελ. 51—3.

(2) Σύνταγ. τόμ. 5. σ. 254. Συλλ. Νεαρ. Ζαχαρία σ. 376.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ λύσεως καὶ ἐκ νέου συστάσεως τοῦ γάμου.

Περίληψις.

76. Λόγοι λύσεως τοῦ γάμου. Θάνατος. Οὐχὶ ἡ αἰχμαλωσία κατὰ τὸ νεώτερον δίκαιον. Ἀπάνεια. Μοναχικὸν σχῆμα.

77. Διαζύγιον. Τὰ περὶ αὐτοῦ κατὰ τὸ παναρχαῖον δίκαιον. Πρώτη ἀπομὴν μόνευθεῖσα διαζεύξεις.

78. Ἀκολασία περὶ τὰς διαζεύξεις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς δημοκρατίας.

79. Ἀπόπειραι πρὸς περιστολὴν. Νόμοι ἐπὶ Ἀδγούστου, Ζημίαι περιουσίας ἐπὶ παραλόγων διαζεύξεων· ἀλλὰ δὲν ἀνῆρέθη ἡ κατὰ τὸ δοκοῦν λύσις τοῦ γάμου.

80. Δύο εἶδη διαζυγίου κατὰ τὸ μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ δίκαιον, τὸ κατὰ συναίνεσιν καὶ τὸ μονομερές. Πρῶτος ὁ Κωνσταντῖνος ὥρισε νομοθετικῶς τοὺς λόγους τῆς ὑπὸ τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων ζητουμένης διαζεύξεως.

81. Αἱ περὶ τούτου διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου. Ἀτέλεια τῆς βυζαντινῆς νομοθεσίας ματαιοῦσα τὴν ἀποτροπὴν προπειτῶν διαζεύξεων. Ἡ δι' ἐξωδίκου δηλώσεως ἐκτελέσεις τῆς διαζεύξεως.

82. Ἐπίδρασις τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὴν διὰ τοῦ διαζυγίου λύσιν τοῦ γάμου. Σύγκρουσις τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ περὶ τοῦ γάμου πρὸς τὴν ἀκολασίαν τῆς ῥωμαϊκῆς κοινωνίας καὶ ἐντεθῆεν παραχθεῖσαι ἀνωμαλῖαι.

83. Δικαιοδοσία τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἐπὶ τῶν διαζεύξεων πρὸ τῆς καταλύσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους. Ἀμφίβολον ἂν ὑπῆρχε γενικῶς ἀνεγνωρισμένη, ὡς ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας. Νῦν αἱ περὶ διαζεύξεων διαφοραὶ ὑπάγονται εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια.

84. Οἱ κατὰ τὸ ἰουστινιανεῖον καὶ τὸ μεταγενέστερον δίκαιον λόγοι τῆς διαζεύξεως ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός.

85. Ἐπὶ τῆς μοιχείας ἀνάγκη κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν δίκαιον νὰ προηγηθῇ τῆς διαζεύξεως ποινικὴ τῆς συζύγου καταδίωξις καὶ καταδίκη ἐπὶ μοιχείᾳ.

86. Ἰδίως ἡ μανία εἶναι λόγος διαζεύξεως.

87. Λόγοι διαζεύξεως ὑπὲρ τῆς γυναικός.

88. Ἡ ὑπὸ τοῦ προσβληθέντος συζύγου ἄφροσις τοῦ παραπτώματος καθίστησιν ἀπαράδεκτον τὴν ἕνεκα τούτου ἀγωγὴν περὶ διαζεύξεως.

89. Χωρισμὸς ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης. Δὲν εἶναι νομοθετικῶς ὥρισμένοι οἱ λόγοι αὐτοῦ. Ἐλαχίστη αὐτοῦ χρῆσις.

90. Ἐκ νέου σύστασις τοῦ λυθέντος γάμου.

76. Ὁ γάμος λύεται ἢ αὐτοδικαίως, ἢ διὰ τοῦ διαζυγίου. Αὐτοδικαίως λύεται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων.

Ὁ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις πολιτικὸς θάνατος, οὗτινος ἡ ἐξήγησις ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ νόμου, ἐχάσκει διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς ἐλευθερίας, διὰ τῆς ἀπελάσεως (deportatio), διὰ τῆς αἰχμαλωσίας κτλ. Καὶ παρ' ἡμῖν, ὅτε ἴσχυεν ὁ πολιτικὸς θάνατος, ἐλύετο δι' αὐτοῦ αὐτοδικαίως ὁ γάμος,¹ ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀπὸ 31 Ὀβρίου 1862 ψηφίσματος καὶ τοῦ ἀρθρ. 15 τοῦ Συντάγματος κατηργήθη ὁ πολιτικὸς θάνατος μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ τὸ ἀνωτέρω ἀποτέλεσμα.

Ἐπὶ τῆς θανάτῳ λύσεως τοῦ γάμου ἡ χήρα διατηρεῖ τὸ ὄνομα, τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὴν κατοικίαν τοῦ ἀνδρός, ἐνὸς δὲν ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον· τὴν δὲ κατοικίαν ἐνὸς δὲν μεταβάλῃ αὐτήν. (Πρόβλ. Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Β' § 218).

Ἐπὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων ἐλύετο ὡσαύτως αὐτοδικαίως ὁ γάμος κατὰ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον.² κατὰ δὲ τὸ ἰουστινιάνειον ἡ λύσις δὲν χωρεῖ ἀπολύτως, «ἀλλ' εἰ ἄδηνον καθειστήκει περίεστιν» ἢ μὴ ὁ αἰχμαλωτισθεὶς, δύναται ὁ καταλιπόμενος μετὰ 5 ἔτη, ἀφ' ἧς τοῦτο κατέστη ἄδηνον, νὰ ἔλθῃ ἀκωλύτως εἰς δεύτερον γάμον, λυομένου αὐτοδικαίως τοῦ πρώτου.³ Καὶ τοῦτο δὲ μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος διὰ τῆς Ν. 33 καθ' ἣν⁴ «ὅσοις ἀνδῆποτε χρόνοις ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἦν τὸ ἐκεῖ ταλαιπωρούμενον, περιμένειν τὸ ἕτερον, κἂν μὴτε ἐγγραφὸς δῆλωσις, μὴτε ἄγραφος ἐκείθεν καταλαμβάνει.» Ὁ δ' ἐπανερχόμενος ἀναλαμβάνει πάντα τὰ ἐκ τοῦ γάμου δικαιώματα.

Ἀλλὰ καὶ ἄνευ αἰχμαλωσίας δύναται νὰ ἀποδημήσῃ ὁ ἕτερος τῶν συζύγων καὶ νὰ μὴ ᾔσῃ γινωστὸν ποῦ διαμένει, ἢ καὶ ἂν ζῇ, ἢ ἀπέθανε.

Περὶ τούτου ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ 36 κανόνος τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τῶν Νεαρῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ 93 κανόνος τῆς

(1) Ἀρθρ. 5 καὶ 7 Ποιν. Ν. καὶ 468 τῆς ποιν. δικον.

(2) [27 2] 1. [49. 15] 12 § 4. [24. 3] 56.

(3) Ν. 22. Κ. 7. Ἀρμ. [4. 15] 4.

(4) Ἀρμ. [4. 15] 4. Κανὼν 93 τῆς ἐν Τριούλλῳ συνόδου. Σύγγραμμα τόμ. 2. σ. 522.

ἐν Τρούλλῳ συνόδου καὶ τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως τοῦ πατριάρχου Μανουὴλ Β΄. τοῦ Κριτοπούλου (ἐν ἔτει 1250),¹ καὶ τέλος τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως τοῦ πατριάρχου Διονυσίου (1543—1551) τῆς ὑπὸ τοῦ Μαλαξοῦ ἀναφερομένης, ἡ ἰσχύουσα νομολογία, κατὰ τὸ ἡμέτερον κανονικὸν δίκαιον, εἶναι ἡ ἐξῆς.²

«Οἱ ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀποχωρήσαντες γυναικῶν ἄνδρες δι' οἰαυδήποτε αἰτίας (ἄρα δὲν πρόκειται μόνον περὶ στρατιωτῶν καὶ τῆς αἰχμαλωσίας) καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ διάγοντες, ἀφορισμοῦ εἰσὶν ἄξιοι, εἰ ἀνεπιστρόφως ἔχουσι καὶ πρὸς τὰς ἰδίας γυναῖκας οὐ προαιροῦνται πάλιν νοστήσαι (ἢ κακόβουλος ἐγκατάλειψις), εἰ δὲ ἄδηλοι εἶεν καὶ προέβη ἔρευνα τούτων ἐξ ἀποστολῆς τῶν γυναικῶν αὐτῶν καὶ πενταετία παρηλθεν ἐξ οὗτου ἄφανεις οἱ ἄνδρες τούτων ἐγένοντο, αἰχμάλωτοι τυχὸν γεγυνοῦτες, ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ ἀφανισθέντες (τοῦτο δὲν σημαίνει ἀπολεσθέντες, ἀλλ' «ἀφανεῖς γενόμενοι») τῶν τοιούτων αἱ γυναῖκες ἀκωλύτως κατὰ τὸν ἐκχωροῦντα νόμον συναφθεῖεν ἀνδράσι· αἱ δὲ ἄλλαι, ὧν οἱ ἄνδρες ἔτι περὶεσιν (ὧν οἱ ἄνδρες γινώσκοντες εἶναι ὅτι ὑπάρχουσι) «τοὺς οἰκείους ἄνδρας ζητεῖτωσαν.» Ὡσαύτως λύεται ὁ γάμος ἐὰν ὁ ἕτερος τῶν συζύγων προτιμήσῃ ἀσκητεῖαν, προαιρούμενος σῶφρονα βίον· ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἐξῆς ὅρους»³

α΄.) ἡ ἐπιλογὴ τοῦ μοναχικοῦ βίου δέον νὰ ᾖ ἐλευθέρᾳ·

β΄.) ἡ λύσις τοῦ γάμου δὲν χωρεῖ πρὸ τῆς τριετοῦς δοκιμασίας, μεθ' ἣν καὶ μόνην γίνεται ἡ μοναχικὴ ἀπόκαρσις καὶ ἡ ἐπίσημος εἰς τοὺς μοναχοὺς κατὰτάξις·⁴

γ΄.) ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις τοῦ ἐτέρου συζύγου, ἥς ἄνευ ἀδύνατον νὰ λυθῇ ὁ γάμος διὰ τῆς τοῦ μοναχικοῦ σχήματος λήψεως.⁵

(1) Σύνταγμ. τόμ. 5, σ. 114, 115.

(2) Νομοκάνων Μανουὴλ Μαλαξοῦ Κεφ. ΡΠΑ΄. (229). Zhisman σ. 766.

(3) Νομ. Φωτ. Σύντ. 1. σ. 297. 2. σ. 8, 410.

(4) Σύντ. τόμ. 2, σ. 265. 4, σ. 144.

(5) Σύντ. τόμ. 4, σ. 145—6.

Ἐπὶ τέλους παρατηρητέον περὶ τοῦ τρόπου τούτου τῆς λύσεως τοῦ γάμου, ὅτι κατὰ τὴν Νεαρ. 22. Κεφ. 5 τοῦ Ἰουστινιανοῦ «ὅπερ ἂν συμφωνήσῃσιν οἱ συμβάλλοντες ἀπὸ τελευτῆς » γενέσθαι κέρδος, τοῦτο ἔχειν δεῖ τὸν καταλειμμένον παρὰ » θατέρου, εἴτε ἀνὴρ, εἴτε γυνὴ καθεστήκοι, διότι καὶ οὗτος » τό γε ἐπὶ τῷ συνοικῆσαντι, δοκεῖ τελευτᾶν, ἐτέραν ἀνθ' ἐτέ- » ρας βίου πορείαν ἐλόμενος.» Καὶ διὰ τῆς μέσης ἐλαττώσεως τῆς προσωπικῆς καταστάσεως, ἥτοι τῆς ἀπωλείας τῆς ιδιότητος τοῦ πολίτου ἐλύετο ὁ αὐστηρὸς ρωμαϊκὸς γάμος,¹ ὅπερ ἐξέλιπεν, ἀφοῦ ἤργησεν ὁ τοιοῦτος γάμος.

Τὸ θέμα τῆς λύσεως τοῦ γάμου διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰσποιήσεως τῆς συζύγου τοῦ ἰδίου ὑπεξουσίου υἱοῦ, ἀργεῖ τὴν σήμερον, διότι διὰ τοῦ γάμου τοῦ ὑπεξουσίου λύεται ἡ ὑπεξουσιότης.²

77. Ὁ γάμος λύεται, εἰπομεν, καὶ διὰ διαζυγίου. Διαζύγιον εἶναι ἡ ζώντων τῶν συζύγων λύσις ἐγκύρου γάμου. Τὸ ζήτημα ἂν καὶ κατὰ πόσον συμφέρῃ κοινωνικῶς ἡ παραδοχὴ τοῦ διαζυγίου εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων, συζητεῖται δὲ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ θέρυγος ἐν Γαλλίᾳ.

Τὸ σταθερὸν τῆς γαμικῆς ἐνώσεως ἡρτῆται ἀπὸ τῆς συνειδήσεως τῆς ἰδίας ἠθικῆς ἀξίας, συνειδήσεως, ἣν παράγουσι καὶ περιφρουροῦσι τὰ ἥθη, ἅτινα εἰσὶν ὁ μόνος χαλινὸς τῆς ἐκ τῶν παθῶν ἀστασίας τοῦ γαμικοῦ δεσμοῦ.

Τὸ ζήτημα τοῦ στερεοῦ ἢ ἀσταθοῦς τῶν συνοικεσίων, ὡς καὶ τὰ πλεῖστα ἄλλα κοινωνικὰ ζητήματα, δὲν εἶναι δεκτικὸν ἀπολύτου καταφατικῆς, ἢ ἀποφατικῆς λύσεως· ὁ νομοθέτης, ὁ ἐπιμένων εἰς τὸ ἀδιάρρηκτον τοῦ δεσμοῦ καὶ ὅταν αὗτος ἀποθῇ ὁμολογουμένως ἠθικῶς ἀδύνατος διὰ τὸ ἀκαταγώνιστον καὶ εὐλογον τῆς ἀντιπαθείας, ἐκτίθῃσιν εἰς πολυειδεῖς κινδύνους τὴν οἰκογενειακὴν τιμὴν καὶ εἰρήνην, ἅμα δὲ καὶ τὴν τύχην τῶν

(1) [24. 3] 56 [ΚΗ'. 8] 54. [24. 1] 13 § 1. [48. 20] 5 § 1. [Ξ'. 52] 5. Κ. [5. 16] 24. [Α'. 1] 87. Κ. [5. 17] 1. [ΚΗ'. 7] 16. Νεαρ. 22 Κ. 13.

(2) Ε. [1. 10] § 2. [23. 2] 69 § 3 [ΚΗ'. 4] 24. Θεοφ. [Α'. 10] § 2. Τὸ θέμα τῆς πλήρους υἰοθεσίας τοῦ γαμβροῦ ἢ τῆς νόμφης εἶναι νῦν ἀδύνατον, διότι ἐμποδίζεται ἡ τοιαύτη υἰοθεσία. [ΚΗ'. 4] 24.

τέκνων· ὁ δὲ ἐνδίδων εὐκόλως εἰς πᾶσαν ὁρμὴν πονηρῶν πα-
θῶν καὶ δεχόμενος τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἕνεκα πάσης διαφω-
νίας, ἣ καὶ ἀμοιβαίας συναινέσεως ἀναιρεῖ τὴν ἱερότητα τοῦ δε-
σμοῦ, καταβιβάζων αὐτὸν εἰς μέσον θεραπείας ἐφημέρων ὁρμῶν,
ἐνῶ ἐκ τῆς ἀγνότητος καὶ μονιμότητος αὐτοῦ ἡρτῆται ἡ ἀνά-
πτυξις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ ἡ ἡθικὴ μόρφωσις τῶν τέ-
κνων. Ὅθεν ὁ νόμος, ἀποφεύγων τὸ μὲν τὴν πίεσιν τῆς προσω-
πικῆς ἐλευθερίας ἐπὶ δεδικαιολογημένης καὶ ἐπιμόνου συγκρού-
σεως στοιχείων ἀσυμβιβάστων, τὸ δὲ τὴν εὐκόλον θεραπείαν
πάσης κούφου καὶ ἀπερισκέπτου ὁρμῆς, θέλει ἐπιτρέψει τὴν λύ-
σιν τοῦ γάμου, ὅταν αὕτη ἀποβῇ ἀναπόδραστος, ἀλλὰ θέλει
δῶσει καιρὸν εἰς ὥριμον σκέψιν, περιφρουρῶν τὴν πραγματάωσιν
τοσοῦτον σπουδαίου σκοποῦ κατὰ πάσης συναρπαγῆς καὶ ἀπε-
ρισκεψίας.

Ὁ ῥωμ. νόμος δὲν ἔλυσε τὸ ζήτημα τοῦτο κατὰ τὴν ἡθικὴν
φύσιν τοῦ γάμου, ἥς φαίνεται ἔχων πλήρη συνείδησιν κατὰ τὸν
ἐν τῷ Πανδέκτη ὁρισμὸν αὐτοῦ, διότι δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἀκμῇ
αὐτοῦ σύστημα διαζυγίου, ἀσφαλίζον τὴν μονιμότητα τοῦ θε-
μελίου τούτου τῆς οἰκογενείας. Ὁ Ῥωμύλος λέγουσιν, ὅτι ἐκῆ-
ρυξεν ἀδιάλυτον τὸν γάμον, ἡ μᾶλλον ἀπηγόρευεν εἰς τὰς γυ-
ναῖκας νὰ καταλείπωσι τοὺς ἄνδρας, ἐπέτρεψε δὲ εἰς αὐτοὺς
νὰ ἀποπέμπωσι τὰς ἰδίας γαμετάς δι' ὠρισμένους λόγους, ἐξ
ᾧ οἱ ταῦτα πρεσβεύοντες θεωροῦσι μόνους ἀναμφισβητήτους
τὴν μοιχείαν καὶ τὴν μέθην.¹ Ἀλλ' αἱ ἄλλως ἀθέβαιοι αὗται
εἰδήσεις ἀναφέρονται εἰς μόνον τὸν διὰ τῆς *confarreatio*, τῆς
παναρχαίας θρησκευτικῆς τελετῆς, συναπτόμενον γάμον. Οὐδε-
μίαν ἔχομεν βεβαιότητα, ἂν περὶ τοῦ διαζυγίου ἐνομοθέτησεν ἡ
δωδεκάδελτος· ἐκ τῶν ὑστέρων ὅμως δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν
ὡς βέβαιον, ὅτι ἀνέκαθεν ἴσχυεν ἡ ἀρχή, καθ' ἣν ὁ γάμος ἐλύετο
κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκατέρῳ τῶν συζύγων· ἐν τῇ ἀγνότητι τοῦ
ἀρχαίου πατριαρχικοῦ βίου, δέον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τοιαύτη
λύσις ἢ δὲν ἐχώρει ποσῶς, ἢ μόνον ἕνεκα σπουδαίων λόγων. Τὰ
ἦθῃ καὶ ἰδίως ἡ κρίσις τῶν τιμητῶν (*censores*), τῶν ἐπιτηρούν-

(1) Διεν. Ἀλικαρν. Β. 25.

των τὴν ἡθικὴν διαγωγὴν τῶν πολιτῶν, (Προβλ. Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Β'. § 126), ἐπεὶ χον θέσιν νόμου περιορίζοντος τὴν αὐθαίρετον καὶ σκανδαλώδη λύσιν γάμων ἴσως δὲ αὕτη ἐσυγχωρεῖτο ἕνεκα τῶν λόγων, δι' οὓς ἐλύετο καὶ ὁ διὰ τῆς *confarreatio* συναφθεῖς. Τὸ σπάνιον τῆς διὰ τοῦ διαζυγίου λύσεως τῶν γάμων μαρτυρεῖται ἐκ τούτου, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἀναφέρουσι τὸ πρῶτον παράδειγμα τῆς λύσεως τοῦ γάμου ζώντων τῶν συζύγων, συνθάν κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν περὶ τὸ 520 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης.¹ Οἱ τιμηταὶ συνειθίζον νὰ ἐρωτῶσι μεταξὺ ἄλλων τοὺς πολίτας, ἐὰν ᾦναι ἔγγαμοι καὶ νὰ ἀπαιτῶσι παρ' αὐτῶν τὴν μεθ' ὅρκου βεβαιώσιν τῆς ἀπαντήσεως· ὁ σκοπὸς τῆς ἐρωτήσεως ἦτον ἐν γένει νὰ προτρέπωσι τοὺς ἀγάμους πρὸς γάμον, ἢ νὰ ἔχωσι θετικὰς εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ τελουμένων γάμων. Τοιοῦτον ὅρκον ἀπήτησεν ὁ κήνσωρ καὶ ἀπὸ τινος Σπόριον Καρβίλιον Ῥούγαν ὀνομαζόμενον καὶ ἐπειδὴ ὁ τύπος τῆς ἐκφραζομένης πρὸς γάμον θελήσεως ἦτο *uxorem se liberorum quaerendorum causa habiturum*, ὅτι ἔχει σύζυγον πρὸς ἀπόκτησιν τέκνων, ὁ Σ. Κ. Ῥούγας ὥφειλεν ἐνόρκως νὰ βεβαιώσῃ, ὅτι ἔχει πρὸς τοῦτο (*liberorum quaerendorum causa*) σύζυγον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ γυνὴ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἐδίδεν ἐλπίδα τεκνοποιίας, λέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι ἱστορικοὶ ὅτι ὁπως δώσῃ τὸν ἐκτεθέντα ὅρκον, ἀπεφάσισε νὰ διαζευχθῇ ἀπ' αὐτῆς καὶ νὰ λάβῃ ἄλλην, ἐξετέθη ὁμως ἕνεκα τούτου εἰς τὴν γενικὴν καταφρόνησιν, διότι πάντες ἐνόμισαν,² ὅτι τὴν ἐπιθυμίαν τῆς κτήσεως τέκνων δὲν ἔπρεπε νὰ θεωρήσῃ ἀνωτέραν τῆς γαμικῆς πίστεως. Ἔνεκα τούτου λέγεται, ὅτι μετεχειρίσθη τὸν ὅρκον τοῦτον ὡς ἀπλὴν πρόφασιν, ἵνα κατορθώσῃ ἣν ἐπεθύμει διάζευξιν, διότι ἡ δηλοῦσα τὴν ὑπαρξίν τοῦ γάμου ἀπάντησις, ὅτι ἔχει *uxorem liberorum quaerendorum causa* δὲν ἐσήμαινεν, ὅτι ἔχει σύζυγον ἥτις τῷ δίδει τέκνα, ὥστε νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ ἔχων

(1) Gellius IV. 3. XVIII 21. Διονύσιος. Ἁλικ. II 72. Valer. Max. Βιβλ. II Κεφ. 1. ἄρθρ. 4. Πλουτάρχ. Ῥωμ. Κεφ. 6. Νουμάς Κεφ. 3.

(2) Valer. Max. Βιβλ. II Κ. 1. ἄρθρ. 4.

στεῖραν σύζυγον δὲν ζῇ ἐν νομίμῳ γάμῳ, ἀλλ' ὅτι ἔχει σύζυγον ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀποκτήσεως τέκνων. Βεβαίως δὲ ὑπῆρχον καὶ τότε ἐν Ῥώμῃ γάμοι ἄνευ τέκνων καὶ ἦσαν οὐδὲν ἥττον ἱεροὶ καὶ σεβαστοὶ, ἀλλ' ἡ ἀπάντησις αὕτη ἦτο ἡ ἐπίσημος, ἡ σοβαρὰ ἔκφρασις, ὅτι διατελεῖ ἐν γάμῳ *uxor liberorum quaerendorum causa* ἐσήμαινεν ὅ,τι σημαίνει ἀπλῶς *UXOR* μόνῃ τῇ διαφορᾷ, ὅτι ἦτον ἐπισημοτέρα ἔκφρασις τῆς ἐννοίας ταύτης.¹ Ἰσως δὲ τὸ διαζύγιον τοῦτο ἐθεωρήθη τὸ πρῶτον ἐν Ῥώμῃ γενόμενον, ἐκ τῆς μεγάλης ἐντυπώσεως ἣν ἐπροξένησεν, ὡς κατορθωθὲν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς εὐσυνειδησίας, κατ' οὐσίαν δὲ διὰ προδήλου σοφίσματος καὶ καταδολιεύσεως τοῦ νόμου. Ἡ γνώμη αὕτη ἐπικυροῦται καὶ ἐκ τοῦτου, ὅτι ἔκτοτε ἡ νομοθεσία ἤρξατο νὰ παραδέχεται διατάξεις ἀσφαλιζούσας τὴν ὑπὸ τῆς γυναικὸς προσενεχθεῖσαν τῷ ἀνδρὶ περιουσίαν πρὸς ἀνακούφισιν τῶν βαρῶν τοῦ γάμου.

78. Βραδύτερον, περὶ τὰ τέλη τῆς δημοκρατίας ἡ ἐν Ῥώμῃ ἐπικρατήσασα ἀκολασία καὶ τὰ δλέθρια ὑπὸ τῶν ἐπισημοτέρων αὐτῆς ἀνδρῶν διδόμενα παραδείγματα παρήγαγον τοσαύτην εὐκολίαν περὶ τὴν λύσιν τῶν γάμων, ὥστε ἡ ἱερότης καὶ ἡ μονιμότης αὐτοῦ ὑφίσταντο μόνον ἐν ταῖς συγγραφαῖς τῶν νομομαθῶν καὶ τοῖς χεῖλεσι τῶν ἀρχόντων, ἐν τῷ καθημερινῷ ὅμως βίῳ ἀπέβη ὁ γάμος πρὸςκαιρος σχέσις γεννητηρίου ὀμιλίας, λυομένη παρὰ θατέρου τῶν συζύγων κατὰ τὸ δακοῦν αὐτοῖς. Ὁ Σουλπίκιος Γάλλος ἀπέπεμψε τὴν σύζυγον, διότι εἶδεν αὐτὴν περιπατοῦσαν καθ' ὁδὸν μὲ γυμνὴν κεφαλὴν, ὡς διηγείται ὁ Valerius Maximus. Ὁ Κικέρων διεζύχθη ἐν προεβηλικῇ ἡλικίᾳ ἀπὸ ἀμέμπτου συζύγου τῆς Τερεντίας ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι ἐν ἀπουσίᾳ του κακῶς διεχειρίσθη τὰς οἰκιακὰς του ὑποθέσεις, ἡμέλησε τὴν θυγατέρα καὶ ἐξέθνηκεν αὐτὸν εἰς χρέη· ἀληθῶς δὲ μόνον καὶ μόνον ἵνα νυμφευθῇ νέαν τινὰ καὶ πλουσίαν Ῥωμαίαν, ἀπαλλαγῇ δὲ διὰ τῆς περιουσίας αὐ-

(1) Πρὸς. Σαβινῇ ἐν τῇ πραγματείᾳ περὶ τοῦ πρώτου ἐν Ῥώμῃ διαζυγίου, τῇ ἀναγνωσθείσῃ ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν ἐν Βερολίῳ τὴν 21 Ἰουλίου 1814.

τῆς τῶν χρεῶν τοῦ καὶ αὐτὴν δὲ πάλιν ἀπέπεμψε, διαζευχθεὶς ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τῇ προφάσει, ὅτι δὲν ἐθλίβη ἀρκούντως ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, προγονῆς δὲ αὐτῆς, Τυλλίας! Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀρκοῦσι πρὸς ἀπόδειξιν τῆς περὶ τὰ διαζύγια κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐνσκηψάσης ἀκολασίας, περὶ ἧς λέγει ὁ Σενέκας de beneficiis libr. III Κεφ. 16 ἄρθρ. 2. «Μή-» πως ἐρυθριᾷ τις (γυνὴ) κατὰ τὴν διάζευξίν τῆς, ἀφοῦ αἱ ἐπι-» σημότεραι καὶ εὐγενέστεραι τῆς Ῥώμης γυναῖκες ἀριθμοῦσι τὰ » ἔτη τῶν οὐχὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπατειῶν, ἀλλὰ κατὰ » τὸν ἀριθμὸν τῶν συζύγων αὐτῶν; καὶ διαζευγνύονται μὲν, ἵνα » νυμφευθῶσι, νυμφεύονται δὲ, ἵνα διαζευχθῶσι;»

79. Τοιαύτη κατάστασις πραγμάτων, παραλύουσα τὸν ἱερώτερον ἐν τῇ κοινωνίᾳ δεσμὸν καὶ ἀπειλοῦσα τὴν ἠθικὴν καὶ φυσικὴν καταστροφὴν τῶν οἰκογενειῶν, δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἐφελεύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν νομοθετῶν. Πρὸ τοῦ Αὐγούστου ἤδη προσενόησεν ἡ νομοθεσία περὶ τῆς τύχης τῆς προικὸς ἐπὶ τῆς τοῦ ἐλευθέρου λεγομένου γάμου λύσεως· πιθανώτατον δὲ, ὅτι ἐπὶ τῆς συνομολογήσεως τῆς προικὸς συνωμολογεῖτο ἡ ἐπὶ διαζυγίου παρακράτησις μέρους αὐτῆς κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ. Ἐντεῦθεν ἐπεκράτησεν, ἴσως ἐξ ἔθους ὅτι, ἂν ἡ γυνὴ ἄνευ αἰτίας ἐπεμπε τὸ διαζύγιον, παρεκρατεῖτο μέρος τῆς προικὸς, διὰ τὰ ἐκ τοῦ γάμου τέκνα, ὅσον ἠθελε κρίνει ὁ δικαστής, ἐνῶ ἂν ἡ διάζευξις προεκαλεῖτο ἐκ πταίσματος τῆς γυναίκος, οἷον μοιχείας, ὁ ἀνὴρ ἐκέρδαιεν τὴν ὅλην προῖκα. Πρὸ πάντων ὅμως ἔπρεπε νὰ τιμωρῇται ἡ μοιχεία, ἡ ἀδιαλείπτως διαπραττομένη ἐν Ῥώμῃ,¹ νὰ τιμωρῶνται δὲ καὶ τὰ ἄνευ εὐλόγου αἰτίας διαζύγια. Τὸν διπλοῦν τοῦτον σκοπὸν ἠθέλησε νὰ ἐπιτύχῃ ὁ Αὐγούστος διὰ τῆς ψηφίσεως δύο νόμων, τῆς Lex Iulia de adulteriis καὶ τῆς Lex Iulia de maritandis ordinibus· ὁ μὲν ἐτιμῶρει τὴν μοιχείαν καὶ ὥρισε διατυπώσεις τινὰς περὶ τῆς διαζεύξεως, ἥτοι τὴν ἐνώπιον 7 μαρτύρων ἔγγραφον δῆλωσιν τῆς περὶ τούτου θελήσεως· ὁ δὲ δεύτερος ἔταξε παινὰς μὲν κατὰ τοῦ ἀγᾶμου βίου καὶ τῶν ἄ-

(1) Σενέκας de beneficiis libr. III Κεφ. 16. ἄρθρ. 13.

νευ λόγου διαζευγνυομένων, ἀμοιβὰς δὲ ὑπὲρ τῶν γονίμων γυναικῶν, σκοποῦσας ἐμμέσως τὴν περιστολὴν τῶν διαζυγίων. Οὕτω ἐξηγοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ Σουητωνίου in Aug. Κεφ. 43 περὶ τοῦ Αὐγούστου λεγόμενα *divortii modum imposuit*, ἔθεσεν ὅρον εἰς τὰ διαζύγια, περιώρισεν αὐτὰ, καὶ ἡ βῆσις τοῦ Πομπωνίου,¹ ὅτι ἄκυρος ἡ ἐπερώτησις: «ἐὰν ἐξ ἀμαρτήματός σου συμβῇ τὸ διαζύγιον, ὑπόσχεσαι νὰ δώσῃς τόσα;» διότι ἀρκοῦσιν αἱ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλόμεναι εἰς τὰς τοιαῦτα διαζύγια ποιναί, ἐκτὸς ἐὰν κλπ. Ἀλλ' αἱ ποιναὶ αὗται ἦσαν χρηματικαὶ καὶ συνίσταντο ἢ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ζημίαν τῆς γυναικὸς, παρακράτησιν τῆς προικὸς, ἢ εἰς τὴν ἀμετοῦν ἀπόδοσιν αὐτῆς ὀλοκλήρου, καὶ ἂν ὑπῆρχον τέκνα, πρὸς ζημίαν τοῦ ἀνδρός.² τὸ κύρος τοῦ διαζυγίου, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀτοπωτάτου, δὲν προσεβάλλετο, ἡδύνατο ὅμως νὰ ἐπιβληθῇ ἐκτὸς τῆς χρηματικῆς ζημίας καὶ δημοσία ποινὴ εἰς τὸν προκαλοῦντα τοιοῦτον διαζύγιον, ἐὰν ἡ προκαλοῦσα αὐτὸ πράξις ἦτο μοιχεία. Αἱ χρηματικαὶ αὗται ζημίαι ἐχώρουν, εἴτε διεζευγνύετό τις παραλόγως, εἴτε παρῆχεν εἰς τὸν ἕτερον σύζυγον εὐλογον ἀφορμὴν διαζεύξεως· εἰς δὲ τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ἐπεβάλλοντο εἰς τὸν δόντα τοιαύτην ἀφορμὴν.

Αἱ χρηματικαὶ ζημίαι κατὰ τῆς παραλόγου διαζεύξεως, ἡ κατὰ τοῦ δόντος ἀφορμὴν εἰς εὐλογον διάζευξιν, ὁρίζονται ἐν τοῖς τεμαχίοις τοῦ Οὐλπιανοῦ.³ Ἐν ταῦτοις καὶ ἐπὶ τῶν χρι-

(1) [45 1] 14.

(2) Περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ διαζυγίου ὡς πρὸς τὴν προῖκα ἴσχυον τὰ ἐξῆς (Πρὸβλ. Φράγκε ἐν τῷ ἀρχ. τῆς πολ. πράξ. Τόμ. 26 σελ. 423 καὶ ἐπ.) Εἰ τοῦτο ἐχώρει ἐκ μεγάλου πταίσματος τῆς γυναικὸς ἢ ἀνὴρ παρεκράτει τὸ $\frac{1}{6}$ τῆς προικὸς, εἰ δὲ ἐξ ἐλαφροῦ, τὸ $\frac{1}{8}$. Εἰ δὲ τὸ διαζύγιον ἐχώρει ἐκ μεγάλου πταίσματος τοῦ ἀνδρὸς ἀπέδιδεν οὗτος ἀμέσως τὸ ἐντὸς τριῶν ἐνιαυτῶν κατ' ἴσας δόσεις ἀποδοτέον μέρος τῆς προικὸς, τὸ δὲ κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἀμέσως ἀποδιδόμενον μέρος κατέβαλλε μετὰ τῶν καρπῶν τῶν τεσσάρων τελευταίων ἐτῶν. Εἰ δὲ ἐκ μικροῦ πταίσματος τοῦ ἀνδρὸς ἐχώρει διάζευξις, οὗτος ἀπέδιδεν ἐντὸς 6 μηνῶν τὴν εἰς τρεῖς ἐτησίαις δόσεις ἀποδοτέαν προῖκα, ὀφείλων κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη τοὺς τετραετείς καρπούς.

Δ' Ἐλαστον τέκνον παρεκράτει ὁ ἀνὴρ $\frac{1}{6}$ τῆς προικὸς ἐπὶ τῆς ἐξ ὑπαίτιότητος τῆς γυναικὸς ἢ τοῦ ἐξουσιαστοῦ πατρὸς αὐτῆς διαζεύξεως, οὐδέποτε ὁμῶς πέραν τοῦ ἡμίσεως. Οὐλπ. τ. VI. 8 § 10, 12, 13.

(3) Τίτλ. VI § 10, 12 καὶ 13.

στιανῶν αὐτοκρατόρων διήρκεσεν ἡ ἐλευθερία τοῦ διαζυγίου, διότι εἰ καὶ ἐπετάθησαν αἱ χρηματικαὶ ποιναὶ τῶν παραλόγων διαζεύξεων, οἱ ὑποβαλλόμενοι εἰς αὐτὰς ἠδύναντο οὐδὲν ἥττον νὰ λύσωσι κατὰ τὸ δοκοῦν τοὺς γάμους.

80. Δύο εἶδη διαζυγίου διακρίνει ὁ ῥωμαϊκὸς νόμος μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ,

α') τὸ συναινέσει τῶν συζύγων καὶ

β') τὸ μονομερῶς, ἥτοι τὸ ὑπὸ τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἐπιχειρούμενον.

Τὸ πρῶτον ἦν θεμιτόν, οὐδεμιᾶς εἰς τοὺς αὐτουργοὺς αὐτοῦ ἐπιβαλλομένης ποινῆς.¹ Τὴν τοιαύτην διάζευξιν ἀπηγόρευσεν ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τῆς Νεαρᾶς 117 (542). Κεφ. 10, ἐξαιρέσας μόνον τὴν πρὸ μικροῦ μνημονευθεῖσαν λόγῳ σωφροσύνης λύσιν, ἣτις ἔμως ἐξομοιοῦται τῇ διὰ τοῦ θανάτου λύσει τοῦ γάμου, κατὰ τὰ ἐκεῖ εἰρημένα.

Τοῦ δευτέρου εἶδους τῆς διαζεύξεως, τῆς μονομεροῦς, δὲν ὑπῆρχον μέχρι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου διὰ νόμου ὠρισμένοι οἱ λόγοι (ὅπως αὕτη ἡ θεμιτή)· ἀλλὰ τὸ ζήτημα, ἂν ὠρισμένος λόγος ἦν ἀποχρῶν πρὸς διάζευξιν, ἐλύετο, φαίνεται, ὑπὸ τῶν ἐθίμων καὶ τῆς νομολογίας. Πρῶτος ὁ Κωνσταντῖνος ὥρισε διὰ νόμου τοὺς λόγους, δι' οὓς θάτερος τῶν συζύγων ἠδύνετο νὰ διαζευχθῇ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, χωρὶς νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὰς ποινὰς τῶν παραλόγων διαζεύξεων. Ὁ νόμος οὗτος εἶναι ἡ πρώτη διάταξις τοῦ Θεοδοσίου κώδικος de repudiis ἐν ἔτει 331. Δι' αὐτοῦ ὀρίζονται ὡς λόγοι διαζεύξεως ὑπὲρ μὲν τῆς γυναικὸς τὰ ἐξῆς κακουργήματα τοῦ ἀνδρός, ἡ ἀνθρωποκτονία, ἡ φαρμακεία καὶ ἡ τυμβωρυχία, ἐὰν δὲ ἡ γυνὴ ἄνευ τινος τῶν λόγων τούτων κατέλιπε τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἐξτμιούτο τῇ ἀπωλείᾳ ὁλοκλήρου τῆς προικὸς καὶ ἐτιμωρεῖτο δι' ἀπελάσεως (in insulam deportatio), ὑπὲρ δὲ τοῦ ἀνδρός, ἡ μοιχεία, ἡ φαρμακεία, καὶ ἡ προαγωγὴ (τὸ ἔργον τῆς προαγωγῆς) τῆς γυναικὸς· ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν οἰκίαν γυναῖκα ἄνευ τινὸς τῶν λόγων τούτων ἀπέδιδε τὴν προῖκα καὶ δὲν

(1) Κ. [5. 17, 9 τοῦ Ἀναστασίου καὶ Νεαρ. 22. 536] τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

ἐδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον· ἂν ἔπραττε τοῦτο ἡ πρώτη σύζυγος ἐδικαιοῦτο νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῆς δευτέρας ὁλόκληρον τὴν προῖκα, πρὸς ἱκανοποίησιν ἔνεκα τῆς ὕβρεως.

81. Ἀπὸ τῆς διατάξεως ταύτης μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ πολλοὶ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐξεδόθησαν ὀρισμοί, ὧν ὁ νεώτερος εἶναι ἡ τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρά 117 K. 8 καὶ 9, ἡ ὀρίσασα τοὺς λόγους τῆς θεμιτῆς διαζεύξεως καὶ τάξασα ποινὰς κατὰ τῶν παρανόμως διαζευγνυομένων. Ἡ περὶ διαζεύξεως ρωμ. καὶ βυζ. νομοθεσία πάσχει δύο ἐλλείψεις, ματαιοῦσας πᾶσαν προσπάθειαν αὐτῆς πρὸς περιστολὴν προπετιῶν διαζεύξεων. Ἡ μὲν συνίστατο εἰς τοῦτο, ὅτι τὰ διαζύγια δὲν ἐχώρουν μετὰ δικαστικὴν ἔρευναν περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ προτεινομένου λόγου καὶ δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἀποφαινομένης αὐτὸν ἀληθῆ, ἀλλ' ὁ σύζυγος, ἢ ἡ σύζυγος ἐδήλου ἐξωδίκως, ὅτι διὰ τὸν δεῖνα λόγον δὲν θέλει πλέον νὰ συζῇ ἐν γάμῳ μετὰ τοῦ ἐτέρου, ἡ δὲ δήλωσις αὕτη ἤρκει πρὸς λύσιν τοῦ γάμου· τὸ σύστημα τοῦτο εἶχεν ὡς ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα τὸ δυνατὸν τῆς συναινέσει ἀμφοτέρων τῶν συζύγων λύσεως τοῦ γάμου. Εἰς μάτην δὲ ὁ Ἰουστινιανὸς δι' αὐστηράς ποινῆς ἐπειρήθη νὰ καταργήσῃ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ διαζυγίου· ἐνόσῃ ἡ διάζευξις ἠδύνατο νὰ συμβῇ δι' ἐξωδίκου δηλώσεως τῆς περὶ τούτου βουλήσεως τοῦ ἐτέρου συζύγου, εὐκόλῳ ἦτο, συναινούντων ἀμφοτέρων εἰς τὴν διάζευξιν, νὰ ἀποδέχεται ὁ εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ἐτέρου προτεινόμενον λόγον ὡς ἀληθῆ, καὶ τοι ὄντα ἀνυπαρκτον καὶ οὕτω νὰ φαίνεται νομίμως λυόμενος ὁ γάμος. Ἰσως διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ διάδοχος τοῦ Ἰουστινιανοῦ Ἰουστίνος ἐπέτρεψε πάλιν τὴν ἐκ συναινέσεως διάζευξιν.¹

Ἡ ἑτέρα ἐλλείψις ἦν, ὅτι ὁ ἕτερος τῶν συζύγων ὁ ἄνευ νομίμου λόγου δηλῶν τὴν τῆς διαζεύξεως θελήσιν του ἐτιμωρεῖτο μὲν, ὡς ἔρρεθῃ, ἀλλ' ὅμως ἡ διάζευξις ὑπῆρχε τετελεσμένη· μόνον ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ὠρίσθη, ὅτι ἐπὶ τῆς κατὰ συναινέσιν διαζεύξεως, αὕτη ἐματαιοῦτο, κατακληισμένων ἀμφοτέρων τῶν

(1) Νεαρά 140.

οὕτω διαζευγνυομένων εἰς μοναστήριον ἐφ' ἅπαντα τὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνον.

82. Ἡ αὐστηρότης τῆς νομοθεσίας κατὰ τῶν παραλόγων διαζυγίων ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐπιτείνεται ὑπὸ τῶν Ὀνωρίου καὶ Κωνσταντίνου¹ καὶ ἔτι πλέον ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Β',² ἕως οὗ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐπελήφθη καὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἐπανειλημμένως νομοθετήσας περὶ αὐτοῦ, πάντοτε ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ περιορισμοῦ τῶν διαζυγίων καὶ ἰδίως ἀπαγορεύσας ἐπὶ ποινῇ τὰ ἀμοιβαία συναινέσει διαζύγια. Ταῦτα ἐξηγούνται ἐκ τῆς ἐπίδράσεως τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὸν ἠθικὸν δεσμὸν τοῦ γάμου καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ νομοθεσίαν. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη καταφαίνεται καὶ ἐν τῇ πατρικῇ ἐξουσίᾳ καὶ ἐν τῇ καταστάσει τῶν δούλων καὶ ἐν τῷ κληρονομικῷ δικαίῳ.³ Ὁ χριστιανισμὸς ἐτίμησε τὸν γάμον καὶ ἀνύψωσεν αὐτὸν εἰς δεσμὸν ἱερὸν, καθ' ὃν διὰ τῆς θείας χάριτος ἐνοῦται ἀνὴρ μετὰ γυναικὸς καὶ «οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία,» τὸ δόγμα δὲ τοῦτο παρήγαγε κατὰ μικρὸν τὴν κοινὴν τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων πεποιθήσιν, ὅτι ὁ δεσμὸς οὗτος λύεται συνήθως διὰ μόνου τοῦ θανάτου θατέρου τῶν συζύγων, ἐκτὸς εὐαρίθμων καὶ σπουδαίων λόγων, δι' οὓς ἐπιτρέπεται καὶ ζώντων τῶν συζύγων ἡ λύσις. Ἡ μεταβολὴ ὁμῶς ἐπῆλθε βραδέως καὶ κατὰ μικρὸν, διότι διὰ μιᾶς δυσκόλως ἐκρίζονται αἱ πρὸ αἰώνων καθιερωμέναι πλάναι. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται καὶ ἑτέρα τοῦ προκειμένου θεσμοῦ ἀνωμαλία· ὅ,τε κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὡμίλησαν καὶ περὶ τῆς λύσεως τοῦ γάμου,⁴ εῖσαντες δύο μόνον λόγους διαζεύξεως,

α') τὴν πορνείαν

(1) Κώδ. Θεοδ. [5. 17] 2.

(2) Κ. [5. 17] 8.

(3) Πρὸς τὸν Troplong πραγματείαν de l'influence du christianisme sur le droit civil des Romains καὶ τὰς περὶ τοῦ γάμου παρατηρήσεις τοῦ Κ. Π. Καλλιγὰ ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ παρ' αὐτοῦ μεταφρασθέντος φιλολογικοῦ σχεδίου περὶ τῶν συλλογῶν τῶν κανόνων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1810.

(4) Εὐαγγ. κ. Ματθ. Κ. 19 Παῦλ. Ἐπιστ. ἀ. π. Κορινθ. Κ. 7.

6') τὴν ἐπίμονον ἐγκατάλειψιν τοῦ ἐτέρου συζύγου.

Καὶ ὅμως ὁ Ἰουστινιανὸς ὀρίζει ἔνδεκα λόγους διαζεύξεως εἰς οὓς προσέθηκε καὶ τὴν ἀνικανότητα πρὸς πλήρωσιν τῶν γαμικῶν καθηκόντων, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν αὐτοκράτορες προσέθεσαν καὶ ἄλλους· ταῦτα ἐξηγοῦνται ἐκ τῆς κατὰ μικρὸν εἰσδύσεως τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τοῦ ῥωμαϊκοῦ βίου, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νά ἀνατραπῶσι διὰ μιᾶς αἱ ἀπὸ μακροῦ ἐπικρατήσασαι ἑξεις καὶ οἱ παναρχαῖοι θεσμοί.

83. Ἡ ἐκκλησία ἐπήγαγε καὶ ἑτέραν μεταβολὴν πρὸς περιστολὴν τῶν παραλόγων διαζεύξεων. Ὁ Βαλσαμῶν ὑπομνηματίζων τὸν 48^{ον} ἀποστολ. κανόνα καὶ τὸν 87^{ον} κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου λέγει·¹ «Ἐπεὶ δὲ φησὶν ὁ κανὼν (τῆς ἐν Τρούλλῳ), ὡς ἐκείνη ἡ γυνὴ τιμωρεῖται ὡς μοιχαλὶς, ἡ ἀλόγως ἀναχωρήσασα τοῦ ἀνδρὸς, εἴποι τις, ὡς ἡ τοῦ ἀνδρὸς εὐλόγως ἀναχωρήσασα οὐ τιμωρηθήσεται. Οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο ἀληθές· οὔτε γὰρ μετὰ εὐλόγου αἰτίας, οὔτε μετὰ παραλόγου δύναται ἡ γυνὴ ἀναχωρεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς χωρὶς δικαστικῆς ἐπιτροπῆς, καθὼς τοῦτο φησὶν ὁ 9 κανὼν τοῦ Ἀγ. Βασιλείου καὶ διάφοροι Ἰουστινιάνειοι Νεαραὶ κλπ.» Ἀλλ' οὔτε ὁ κανὼν τοῦ Ἀγίου Βασιλείου, οὔτε αἱ Νεαραὶ ἀναφέρουσι τοιοῦτόν τι τοῦτο συνήχθη βραδύτερον ἐκ τῆς λογικῆς ἐρμηνείας αὐτῶν. Ἀρμόδιαι δὲ πρὸς ἀπόφασιν ἀρχαὶ ἦσαν τὰ ἐπισκοπικὰ δικαστήρια² καὶ εἶναι μὲν ἀμφίβολον, ἂν πρὸ τῆς καταλύσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἡ δικαιοδοσία αὕτη τῶν ἐπισκοπικῶν δικαστηρίων ἐπὶ τῶν διαζυγίων ᾗ γενικῶς ἀνεγνωρισμένη, ἀλλ' ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἡ ἀνάγκη τῆς ρυθμίσεως καὶ διοικήσεως τῶν οἰκογενειακῶν καὶ κοινωνικῶν σχέσεων τοῦ δεδουλωμένου ἔθνους καθ' ὠρισμένους κανόνας καὶ οὐχὶ κατὰ τὰς ἀχαλινώτους ὁρμάς τῶν ἐνδιαφερομένων, ἅμα δὲ καὶ ἄλλοι λόγοι (Πρβλ. Γεν. ἀρχ. Εἰσαγ. § 16 καὶ 17) ἐπήγαγον τὴν γενικὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδο-

(1) Σύντ. τόμ. 2, σ 64 καὶ 509.

(2) Πρβλ. Νεαρ. Ἀλεξ. τοῦ Κομνηνοῦ (ἔτ. 1086 καθ' ἣν «τὰ μὲν τοι ψυχικὰ ἅπαντα καὶ αὐτὰ δὴ τὰ συνεικένια παρὰ τῶν ἀρχιεπισκόπων κα' ἐπισκόπων ὀφείλουσι κρίνεσθαι τε καὶ ἐκδικάζεσθαι.» Ζηχαρία Νεαρ. σελ. 366.

σίας ἐπὶ τῶν γαμικῶν διαφορῶν καὶ ἰδίως ἐπὶ τῶν διαζεύξεων. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας, ἐκλιπόντων τῶν λόγων τῆς παραδοχῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης δικαιοδοσίας, αἱ περὶ διαζυγίων διαφοραὶ ὑπεβλήθησαν εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια, ἅπερ μόνον παρέχουσι διὰ πλείστους λόγους πᾶσαν ἐγγύησιν ἀκριβοῦς, ὁμαλῆς καὶ ὅσον οἶόν τε ἀπταιστου ἐφαρμογῆς τῶν περὶ τούτου νόμων.¹

84. Ἐξηγήσωμεν νῦν τοὺς ἐν τῷ ἰουστινιανείῳ καὶ τῷ μεταγενεστέρῳ δικαίῳ παραδεδεγμένους λόγους τῆς διαζεύξεως.

1) Ἡ ἀμοιβαία συναινέσει λύσις τοῦ γάμου ἀπαγορεύεται ἢ τοῦ Ἰουστίνου Νεαρά, δι' ἧς ἐπετράπη πάλιν ἡ τοιαύτη διάζευξις, οὔτε εἰς τὰ Βασιλικά ὑπάρχει, οὔτε εἰς τὸν Ἀρμενόπουλον· καὶ ἂν ὑπῆρχεν ὁμοίως, ἡ νεωτέρα ἡμῶν νομοθεσία σαφῶς ἀποφαινεται, ὅτι δὲν συγχωρεῖ τὴν τοιαύτην διάζευξιν.²

2) Ἐπὶ ἀνικανότητος τοῦ συζύγου πρὸς πλήρωσιν τῶν γαμικῶν καθικόντων ἐρίζει ὁ Ἰουστινιανός,³ ὅτι δέον πρῶτον νὰ βεβαιωθῇ ἡ ἀνικανότης αὕτη καὶ ἐὰν μετὰ τρία ἔτη ἀπὸ τῆς συνάψεως τοῦ γάμου, αὕτη δὲν ἐκλείψῃ δύναται ἡ γυνὴ νὰ ζητήσῃ τὴν διάζευξιν. Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου προκύπτει σαφῶς, ὅτι ἡ ἀνικανότης, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ μὲν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ γάμου, ἀναφανῇ δὲ μετὰ ταῦτα, δὲν εἶναι λόγος διαζεύξεως.

Ὁ αὐτοκράτωρ ὁμιλεῖ περὶ ἀνικανότητος τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ἡ τῆς γυναικὸς ἀνικανότης, ἥτις, εἰ καὶ σπανιωτέρα τῆς τῶν ἀνδρῶν, εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ, δίδει ἄρα γε ἐπίσης χώραν εἰς διάζευξιν; Ἄν περὶ τοῦ λόγου τούτου τῆς διαζεύξεως εἴχομεν μόνον τὴν Νεαράν 22 (Κεφ. 6), ἴσως ἡδυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν αὐτὴν καὶ εἰς τὴν τῆς γυναικὸς ἀνικανότητα, ἀλλ' ὑπάρχει ἡ Νεαρά 117 (Κεφ. 12), δι' ἧς ὁ αὐτὸς αὐτοκράτωρ, ἐρίζων πάντας τοὺς λόγους τῆς διαζεύξεως, λέγει, ὅτι κρίνει εὐλογον νὰ προσέσῃ εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν τοῦ ἀνδρός ἀνικανότητα καὶ τὴν

(1) Ἀρθρ. 682 καὶ 685 Πολ. Δικ. Ἀρθρ. 17 τοῦ καταστ. τῆς Ἱερᾶς Συνόδου νόμου. Πρὸλ. καὶ Καλλιγὰ § 15.—155.

(2) Ἀρθρ. 685 Πολ. Δικ.

(3) Νεαρά 22. Κεφ. 6.

τοῦ ἀνδρός, ἢ τῆς γυναικὸς εἰς μοναστήριον ἀπέλυσιν, δι' ἧς ἐπιλέγονται οὗτοι εὐλαβῆ καὶ σώφρονα βίον. Μετὰ δὲ ταῦτα προστίθεται τὰ ἐξῆς· «τὰς εἰρημένας τοίνυν ἀπάσας αἰτίας τὰς ἐν τῷ παρόντι ἡμῶν νόμῳ περιεχομένας μόνας ἀρκεῖν κελεύομεν πρὸς τὴν διάλυσιν τῶν νομίμων συνοικεσίων, τὰς δὲ λοιπὰς ἀπάσας ἀργεῖν παρακελευόμεθα καὶ μηδεμίαν ἄλλην αἰτίαν πλὴν τῶν ὀνομαστὶ ἐγκειμένων τούτῳ τῷ νόμῳ δύνασθαι διαλύειν νόμιμον γάμον, εἴτε ἡμετέροις, εἴτε παλαιότεροις περιέχεται νόμοις.» Ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι τῆς Νεαρᾶς 117 (Κεφ. 12) ὁ ὀρισμὸς δὲν δύναται νὰ ἐπεκταθῇ εἰς περιπτώσεις μὴ περιεχομένας ὀνομαστὶ, τουτέστιν εἰς τὴν κατὰ γράμμα ἔννοιαν αὐτοῦ, ἅρα οὕτε εἰς τὴν τῆς γυναικὸς ἀνικανότητα.¹

Ἐκτὸς τοῦ ἐκτεθέντος λόγου οἱ τῆς διαζεύξεως λοιποὶ λόγοι συνίστανται εἰς ὀρισμένα παραπτώματα θατέρου τῶν συζύγων. Ἐνεκα τοιούτων παραπτωμάτων τῆς γυναικὸς δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ὁ μὲν ἀνὴρ ἔνεκα τῶν ἐξῆς ἑπτὰ λόγων·

1) ἐὰν ἡ γυνὴ γινώσκουσα, ὅτι βουλεύονται τινες κατὰ τῆς βασιλείας δὲν δηλώσῃ τοῦτο πρὸς τὸν σύζυγον·

2) ἐὰν παραβιάσῃ διὰ μοιχείας τὴν περὶ τὸν γάμον πίστιν.

85. Κατὰ τὴν Νεαρὰν 117 (Κεφ. 8 § 2) ὁ ἀνὴρ ὀφείλει πρῶτον νὰ κατηγορήσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐπὶ μοιχείᾳ, καὶ μόνον ἐὰν ἀποδειχθῇ ἀληθὴς ἡ κατηγορία, δύναται νὰ διαζευχθῇ αὐτῆς. Παρ' ἡμῖν ἀργεῖ ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς ἀποδείξεως τῆς μοιχείας, μὴ οὕτης ἀναγκαίης τῆς ποινικῆς ἐπὶ μοιχείᾳ καταδίωξεως καὶ καταδίκης· ἄλλως ὅμως ἔδει νὰ ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ ἑκτῇ ἑκατονταετηρίδι, ὅτε τὰ διαζύγια ἐγίνοντο ἐξωδικῶς, δὲν ἦν δὲ δυνατόν νὰ ἐπιτραπῇ τῷ ἀνδρὶ ν' ἀποφαίνεται αὐτὸς περὶ τῆς μοιχείας τῆς ἰδίας γυναικὸς, πέμπτων αὐτῇ βιβλίων ἀποστασίου (*libellum repudii*), ἔγγραφον δηλοῦν τὴν τῆς διαζεύξεως βούλησιν.²

(1) Καὶ ὁ Καλλιγᾶς Α. § 143. II 1) φαίνεται ἐμφοδῶν.

(2) Νεαρὰ Θεοδ. 17 ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ Θεοδ. Κωδικος.

Πρὸς τοῦτοις ἡ διαζεύξις εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ πλημμελήματος τῆς μοιχείας, ὑπαγόμενον εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ποινικόν, εἶναι ὡς καὶ ἡ ἀποζημίωσις ἕνεκεν αἰκιῶν, κλοπῆς, ὑπεξαίρεσως κλπ., ὃ δὲ ἡμέτερος ποινικὸς νόμος ὀρίζει, ὅτι τὸ ἀξιόποινον τῆς μοιχείας ἐξαλείφεται μετὰ παρέλευσιν ἐνδὸς ἔτους, ἀφ' ἧς ἐκτελεσθῇ ἡ πράξις,¹ τοιαύτη δὲ σύντομος παραγραφῆς προθεσμία δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ ῥωμ. νόμῳ ὅθεν παραδεχόμενοι, ὅτι ἀπαιτεῖται νὰ προηγηθῇ ποινικὴ καταδίωξις λόγῳ μοιχείας, ἀναγκαίως πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι, ἐὰν ἡ μοιχεία ἀνακαλυφθῇ ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν, ὃ σύζυγος δὲν δύναται νὰ κινήσῃ τὴν περὶ διαζεύξεως ἀγωγὴν, ἥτοι ἤθελον ἀναιρεθῇ τὰ εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον ὑπαγόμενα ἀποτελέσματα τῆς μοιχείας, τὰ διὰ πολιτικῆς ἀγωγῆς ἐπιδιωκόμενα, καὶ ὁμῶς τὰ ἄρθρα 6. 7. 10 καὶ 551 τῆς Ποιν. Δικον. καὶ 456 τῆς Πολ. Δικον. φέρουσιν, ὅτι ἡ τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς παραγραφὴ κρίνεται κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον, ἀγωγὴ δὲ περὶ τῶν ἀστικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀξιοποινοῦ πράξεως δύναται νὰ ἐγερθῇ καὶ μετὰ τὴν παραγραφὴν τῆς ποινικῆς πράξεως. Ἐκτὸς τούτου ἡ ἡμετέρα νομοθεσία ὥρισεν ἐπὶ διαζυγίων ὠρισμένην προδικασίαν.² Προηγεῖται

α'.) ἀναφορὰ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον περὶ ἀποπειρας πρὸς ἔνωσιν

β'.) ἀπόφασις δικαστικῆς διατάττουσα τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀναφορᾶς

γ'.) ὠρισμένη προθεσμία ἀπὸ τῆς δημοσίευσως, καὶ μετὰ ταῦτα

δ'.) ἀγωγή. Ἄρα ἡ παρατεθεῖσα διάταξις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ νόμου, ἡ ὀρίζουσα τὴν προδικασίαν ἐπὶ τῆς διαζεύξεως ἕνεκα μοιχείας δὲν δύναται νὰ ἰσχύσῃ παρ' ἡμῖν, αἵτινες ἔχομεν ἰδίαν περὶ τούτου δικονομικὴν θεσμοθεσίαν.

Τελευταῖον ἡ καταδίκη, ἥ ἡ ἀθώωσις τοῦ κατηγορουμένου οὐδεμίαν ἔχει ἐπίδρασιν εἰς τὰ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἀποτελέ-

(1) Ἀρθρ. 120. (ἐδ. 2) καὶ 121 τοῦ Ποιν. Ν. καὶ Κωγστ. Κωστῇ Ἐγχειρ. § 66.

(2) Ἀρθρ. 610. (ἐδ. 7) 682. 685 Πολ. Δικον.

σμάτα τὰ διὰ τῆς πολιτικῆς ἀγωγῆς ἐπιδιωκόμενα,¹ ἐνῷ ἂν παρεδεχόμεθα τὴν παρατεθεῖσαν διάταξιν τῆς Νεαρᾶς ἰσχύουσας, ἔδει νὰ ἀρνηθῶμεν τὸ παραδεκτὸν τῆς ἀγωγῆς περὶ διαζεύξεως ἐνεκα μοιχείας, ἂν ἡ σύζυγος, κατηγορηθεῖσα ἐνώπιον τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου, τυχὸν ἠθωοῦτο, ὅπερ ἀντίκειται εἰς τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὡς ἰσχύουσας τὴν παρατεθεῖσαν διάταξιν τῆς Νεαρᾶς 117 (Κεφ. 8. § 2). Τοιαύτη δὲ εἶναι καὶ ἡ νομολογία τῶν ἡμετέρων δικαστηρίων.

3) Ἐὰν ὅπωςδήποτε ἐπιβουλευθῇ τὴν ζωὴν τοῦ ἰδίου συζύγου ἢ γινώσκουσα, ὅτι ἄλλοι πράττουσι τοιοῦτόν τι, δὲν φανερόν τούτο εἰς τὸν σύζυγον.

4) Ἐὰν, μὴ βουλομένου τοῦ ἀνδρός, μείνῃ ἔξω τοῦ οἴκου, ἐκτὸς παρὰ ταῖς ἰδίαις αὐτῆς γονεῦσι,² Περὶ τοῦ λόγου τούτου, οὗ δυστυχῶς γίνεται συνεχῆς χρῆσις, παρατηρητέον τὰ ἑξῆς. Ἐκ τῆς συμπαραθέσεως τοῦ ἑδαφ. τούτου (ὅ) πρὸς τὸ ἐπόμενον «ἐὰν ἀγροῦντος κλπ.,» συνάγομεν, ὅτι ἐνταῦθα δὲν ἀρκεῖ ἢ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀνδρός ἀπέλευσις ἐκ τοῦ οἴκου, οὔτε εἶναι ἀνάγκη ῥητῆς εἰς αὐτὴν συναινέσεως. Δέον νὰ ὑπάρχῃ ἐκπεφρασμένη ἐναντία βούλησις τοῦ ἀνδρός «μὴ βουλομένου». τῶντι κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν ὑπάρχει ἀναμφίβολον τεκμήριον, ὅτι ὁ ἀνὴρ συναινεῖ εἰς τὴν ἐκ τοῦ οἴκου ἐπὶ μικρὸν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, χρόνον ἀναχώρησιν τῆς συζύγου, εἴτε λόγῳ ἐπισκέψεων (αἵτινες ἐπὶ ἐξοχικῶν κατοικιῶν μεταξὺ συγγενῶν, ἢ λίαν σχετικῶν γειτόνων διαρκοῦσιν ἡμέρας³, εἴτε λόγῳ θεραπείας (ἐπὶ τῆς ἐπισκέψεως λουτρῶν)· δέον δὲ νὰ ὑπάρχωσιν εἰδικοί λόγοι, δι' οὓς ὁ ἀνὴρ θέλει ἐκφράσει τὴν ἐναντίαν βούλησιν πρὸ τῆς ἀπελεύσεως, ἢ τὴν παραγγελίαν τοῦ ἐπανελθεῖν εἰς τὸν συζυγικὸν οἶκον μετὰ τὴν ἐν ἀγνοίᾳ ἀπέλευσιν. Περὶ δὲ τοῦ λόγου, δι' ὃν ἡ γυνὴ ἔμεινεν ἔξω τοῦ οἴκου παρ' ἑτέροις ἢ ταῖς γονεῦσιν, ὁ ΠΖ. κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ ς'. συνόδου³ ὁ ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν προκειμένην Νεαράν ὁμι-

-(1) ἄρθρ. 12. Ποιν. Δικον.

(2) Νεαρ. 117. Κεφ. 8. § 5.

(3) Σύντ. Θεῶν καὶ ἱερ. κ. τόμ. 2. σ. 505—506.

λαῖ περὶ γυναικὸς « ἀλόγως τοῦ ἀνδρὸς ἀναχωρησάσης », ὥστε δὲν παρερμηνεύεται ἡ Νεαρὰ, ἐὰν δεχθῶμεν, ὅτι ἐφαρμόζεται τὸ ἐδάφιον τοῦτο, ἐὰν ἡ γυνὴ ἄνευ λόγου (ἐκτιμηθησομένου ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ) μείνῃ ἔξω τοῦ οἴκου· ἐὰν ὁμως πράξῃ τοῦτο, ὑβριζομένη συνεχῶς καὶ βαρέως, ἢ καὶ αἰκίζομένη, ὅπως δώσῃ τόπον τῇ ὀργῇ, ἀπέλθῃ δὲ εἰς δημολογουμένως ἔντιμον καὶ στενῶς συγγενικὸν οἶκον, ἀμφιβάλλω ἐὰν συνετὸς δικαστὴς δεχθῇ ἀγωγὴν τοῦ ἀνδρὸς περὶ διαζεύξεως δυνάμει τοῦ ἐδαφίου τούτου τοῦ νόμου.¹

5) Ἐὰν ἀγνοῦντος ἢ κωλύοντος τοῦ ἀνδρὸς παρευρεθῇ εἰς ἵππικους ἀγῶνας ἢ θέατρα ἢ κυνήγια· ὁ αὐτοκράτωρ ἀπεχθαινετο τὰ τοιαῦτα θέατρα, ὡς σχολεῖα διαφθορᾶς καὶ ἀκολασίας.²

6) Ἐὰν συμποσιάζῃ, ἢ συλλοῦηται μὲ ἐξωτικούς ἀνδρας παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀνδρὸς.

7) Ἐὰν καταστῇ ἔνοχος ἀμβλώσεως τοῦ τέκνου αὐτῆς. Ὁ λόγος οὗτος στηρίζεται εἰς τὴν 31 Νεαρὰν τοῦ Λέοντος.³

86. Ὁ αὐτὸς Λέων διὰ τῶν Νεαρῶν 111 καὶ 112 ὥρισεν, ὅτι ἡ μανία τῆς γυναικὸς δίδει εἰς τὸν ἄνδρα τὸ δικαίωμα μετὰ τριετῇ καρτερίαν νὰ διαζευχθῇ καὶ αὐτῆς ἀνυποίστου συμφορᾶς ἐλευθεροῦσθαι· ἡ δὲ τοῦ ἀνδρὸς, ἐὰν ἀναφανῇ κατ' αὐτὴν τοῦ γάμου τὴν ἡμέραν, ἐπιφέρει ἀμέσως τὴν λύσιν αὐτοῦ, εἰ δὲ μετὰ ταῦτα, ὑποχρεοῖ τὴν γυναῖκα εἰς πενταετῇ καρτερίαν, μετὰ δὲ παρέλευσιν τοῦ χρόνου τούτου, δίδει εἰς αὐτὴν τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν λύσιν τοῦ γάμου. Ὁ λόγος οὗτος ἴσχυεν ἤδη ἐπὶ τῶν δοκίμων νομοδιδασκάλων, ἀλλὰ κατηργήθη ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Ὁ Ἀρμενόπουλος παρέλαβεν τὴν διάταξιν τῶν παρατεθεισῶν Νεαρῶν τοῦ Λέον-

(1) Ἄλλως ἔκρινε περὶ τούτου ὁ Μ. Βασίλειος Σύντ. τῶν θ. καὶ ιερ. κ. σελ. 120—121 Σχ. Ζωγαρά, ἀλλ' ἡ ὑπερβολικὴ αὐτοῦ αὐστηρότης ἀπέναντι τοῦ σαφοῦς γράμματος κανόνος οἰκουμενικῆς συνόδου ἀμφιβάλλω ἂν κατήσχυσεν αὐτοῦ.

(2) Περὶ τῆς λέξεως « κυνήγια » (cynegia) παρατηρητέον, ὅτι ταῦτα ἦσαν κατὰ τὸν Δούγουστινον interpret. verborum εἶδη συμπλοκῶν ἀγρίων ἢ ἡμῶν θηρίων πρὸς τέρψιν τῶν θεατῶν.

(3) Ἀρμ. [4 12] 6.

τος,¹ ἀλλ' ἐν τῷ 7 ἐδαφίῳ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου καὶ τίτλου λέγει, ὅτι κατὰ τὸν 15 κανόνα τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας ὁ δαιμονιῶσαν ἔχων γυναῖκα, *εἰ ἄλλην λήψεται, μοιχᾶται*. Οὐδὲν ἦττον ὅμως τὸ κανονικὸν δίκαιον δὲν ἐνέμεινεν εἰς τὴν δόξαν ταύτην τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας, ἀλλ' ἀπεδέξατο τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἀστικού δικαίου.² Ἐν τῷ Ἀρμενοπούλῳ εὕρισκεται καὶ ἑτέρα περίπτωσις καθ' ἣν δύναται ὁ ἀνὴρ νὰ διαλύσῃ τὸν γάμον, ἥτοι³ «ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ γάμου διαπεπαρθενεὺμένην εὑρῇ, ἣν ὡς παρθένον ὁ ἀνὴρ ταύτης ἡγάγετο καὶ δεῖξῃ τοῦτο παρτυτικά, δι' ἐναργοῦς ἀποδείξεως.» Κατ' εὐτυχίαν ὅμως δὲν ἀναφέρει αὐτοκρατορικὴν τινα διάταξιν περὶ τούτου, ἀλλ' ἀπλῶς, ὅτι τοῦτο «ἔλεγεν ὁ Πατρίκιος» ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἀποφάσεων τοῦ ἀνωτέρου δικαστηρίου τοῦ ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐδρεύοντος. Ἀλλ' ἡ νομολογία τοῦ δικαστηρίου τούτου δὲν ἔχει ὑποχρεωτικὴν δι' ἡμᾶς ἰσχὺν, ὥστε οὐδόλως ὑπάρχει παρ' ἡμῖν ὁ σκανδαλώδης οὗτος λόγος. Ὡς παρατηρήθη,⁴ δὲν εἶναι ἀπίθανον, ὅτι ἡ νομολογία αὕτη παρήχθη ἐκ τοῦ ἐν τῷ Πανδέκτη ὁρισμοῦ περὶ ἀγορᾶς δούλης ἐπὶ συμφωνίᾳ, ὅτι εἶναι παρθένος, ὅτε ἐπετρέπετο ἡ λύσις τῆς πράσεως δι' ἑλλειψίν συνομολογηθείσης ιδιότητος.⁵ Ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς ἀσυγχωρήτου ταύτης συγχύσεως τῶν περὶ γάμου καὶ ἀγοραπωλησίας ὁρισμῶν παραχθεῖσα αὕτη δόξα εἶναι πάντως ἀδικαιολόγητος. Ἄλλο εἶναι τὸ θέμα, καθ' ὃ κατὰ τὴν Νεαρ. 93 τοῦ Λέοντος ἡ μνηστεία λύεται, ὅτε εὕρεθῃ ἡ μνηστὴ ἄλλων σπερμάτων ὑποκλόπις, θέμα ὑπαγόμενον εἰς τὴν παράβασιν τῆς πρὸς ἀλλήλους ὀφειλομένης πίστεως τῶν μνηστῶν, περὶ ἧς ἀνωτέρω εἴρηται.⁶

(1) [Δ'. 12] 5.

(2) Βαλσ. εἰς τὸν Νομοκ. τοῦ Φωτίου. Σύντ. 1. σ. 331, 337. εἰς τὸν Καν. 15 τοῦ Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας Σύντ. 4. σ. 340. Ματθ. Βλαστ. 3 Κεφ. 26. Σύνταγμ. 6 σ. 198.

(3) [4. 12] 10.

(4) Καλλιγᾶ Τόμ. Δ'. § 148.

(5) [19. 1] 11 § 5.

(6) Ἀρμ. [4 1] 23. Βλάστ. Σύντ. 6. σ. 183.

87. Ἡ δὲ γυνὴ δύναται νὰ ζητήσῃ διάζευξιν ἕνεκα τῶν ἑξῆς πέντε λόγων.

1) Ἐὰν ὁ ἀνὴρ βουλεύηται κατὰ τῆς βασιλείας, ἢ γινώσκων τοιοῦτο κακούργημα δὲν καταγγεῖλῃ αὐτό.

2) Ἐὰν ἐπιβουλευθῇ ὅπως δέποτε τὴν ζωὴν αὐτῆς, ἢ, γνωρίζων τὴν ἐπιβουλὴν ἄλλων, δὲν ἐφανερώσιν αὐτὴν εἰς τὴν γυναῖκα, ἢ δὲν ἐξεδίκησε κατὰ τοὺς νόμους τὴν ἐπιβουλὴν.

3) Ἐὰν ἐπιβουλευθῇ τὴν σωφροσύνην αὐτῆς, ἐπιχειρῶν νὰ παραδώσῃ αὐτὴν εἰς ἄλλους πρὸς μοιχείαν.

4) Ἐὰν καταμηνύσῃ αὐτὴν ψευδῶς ἐπὶ μοιχείᾳ.

5) Ἐὰν ἐν τῷ οἴκῳ, εἰς ὃν μετὰ τῆς συζύγου συνοικεῖ, εὐρίσκηται μεθ' ἑτέρας γυναικός, ἢ κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν μετὰ τῆς συζύγου διάγων, ἐν ἑτέρῳ οἴκῳ μετ' ἄλλης γυναικός συνεχῶς μένων ἐλέγχεται, καὶ ἅπαξ καὶ δις ἐπιπληχθεὶς ὑπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ, ἢ τῆς γυναικός, ἢ δι' ἄλλων ἀξιοπίστων προσώπων, τῆς τοιαύτης ἀσελγείας δὲν ἀπέχει.¹

Ἐκτὸς τῶν λόγων τούτων ἄλλους δὲν δέχεται ὁ νόμος, ἰδίως δὲ ἀθέμιτοι τοῦ ἀνδρὸς πράξεις κατὰ τῆς γυναικός, ἥτοι ἐξυβρίσεις, ἔργῳ ἢ λόγῳ, κακώσεις κλπ., δὲν δίδουσιν εἰς αὐτὴν δικαίωμα νὰ ζητήσῃ τὴν διάζευξιν, ἀλλ' ἐπισύρουσιν, ἐὰν συνίστανται εἰς αἰκίας, χρηματικὰς ποινὰς κατὰ τοῦ ἀνδρὸς,²

(1) N. 117. Κεφ. 8. § 2. Ἄρμ. [4. 15] 14.

(2) Νεαρά 117. Κεφ. 11. Πρὸς. Ἄρμ. [4. 12] 15, ὅστις περιέλαθε τὴν τῆς Νεαράς διάταξιν. Καὶ περὶ τῶν λόγων τῆς διαζεύξεως ἐπηγάγον Δέων ὁ Ἰσαυρὸς καὶ Κωνσταντῖνος διὰ τῆς Ἐκλογῆς τῶν Νόμων σπουδαίαν βελτίωσιν ἐν τῇ νομοθεσίᾳ ἀντὶ τῶν πολυπληθῶν λόγων, ἐν οἷς καὶ τινες ἀδικαιολόγητοι, καλύπτοντες τὴν ἀμοιβαίαν συναινέσει διάζευξιν, ὥρισαν οἱ εἰκονομάχοι ἐν τῇ Ἐκλογῇ τῶν Νόμων (740 μ. Χ.) τίτλ. 12. Κεφ. 13 τρεῖς μόνον ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς 1) τὴν πορνείαν, 2) τὴν ἐπιβουλὴν τῆς γυναικός κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνδρὸς, ἢ τὴν παράλειψιν τῆς καταμηνύσεως τῶν τὴν τοιαύτην ἐπιβουλὴν ἐπιχειρούντων 3) τὴν λώσιν. Ἐπὶ τῆς γυναικός 1) τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνδρὸς τοῦ μιγῆναι τῇ γυναικί 2) τὴν οἰφδήποτε τρόπῳ ἐπιβουλὴν κατὰ τῆς ζωῆς αὐτῆς, ἢ τὴν παράλειψιν τῆς καταμηνύσεως τῶν τοῦτο πραττόντων 3) τὴν λώσιν. Ἀλλὰ βραδύτερον ἐπὶ τῆς ἀνορθώσεως τῆς ὁρθοδοξίας κατηργήθησαν οἱ ὅρισμοί οὗτοι τῶν Ἰσαύρων καὶ ἐπαγλήθον τὰ πράγματα εἰς τὴν ἰουστινιάνειον νομοθεσίαν διὰ τὰ τε Βασιλικά καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος περιέλαθε τοὺς ὅρισμούς τῆς Νεαράς 117.

ἀργούσας τὴν σήμερον, διότι ὁ ποινικὸς νόμος τιμωρεῖ τὰς ἐν λόγῳ ἀθεμίτους πράξεις διὰ δημοσίας ποινῆς.

Καθὰ εἴρηται ἡ διάζευξις παρ' ἡμῖν δὲν γίνεται δι' ἐξωδίκου δηλώσεως τῆς περὶ τούτου θελήσεως τοῦ ἐπιδιώκοντος τὴν διάζευξιν, ἀλλὰ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ὁ νόμος ὀρίζει λεπτομερῶς τὴν ἐπὶ τοιαύτης δίκης διαδικασίαν.¹ ἀρχὴ δὲ ἀρμοδία εἶναι τὸ πρωτοδικεῖον τῆς κατοικίας τῶν συζύγων, οὗ ἡ ἀπόφασις ὑπόκειται εἰς τὰ συνήθη ἔνδικα μέσα.²

88. Ἐὰν ὁ ἐπὶ τινος τῶν ἀνωτέρω παραπτωμάτων, τῶν διδόντων χώραν εἰς διάζευξιν, προσβληθεὶς σύζυγος συγχωρήσῃ τὸν ὑπαίτιον, δύναται μετὰ ταῦτα νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν διαζεύξεως, στηρίζων αὐτὴν εἰς τὸ αὐτὸ παράπτωμα, ὅπερ ἐσυγχώρησεν; Πολλοὶ λύουσιν ἀποφατικῶς τὸ ζήτημα, τὴν δὲ λύσιν ταύτην καθιέρωσε καὶ ἡ ἡμετέρα νομολογία, καθ' ὅσον ἐκ τῆς συγχωρήσεως προκύπτει σαφὴς παραίτησις τοῦ δικαιώματος ἐπὶ διαζεύξει.³

89. Ἐν τῇ πολιτικῇ ἡμῶν δικονομίᾳ καὶ τῷ καταστατικῷ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου νόμῳ (ἄρθρ. 17) εὐρηται καὶ ἄλλος θεσμὸς ἀναγόμενος εἰς τὸν γάμον, ὁ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης χωρισμός.

Ὁ θεσμὸς οὗτος δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ ῥωμ. καὶ τῷ βυζαντινῷ νόμῳ, παρήχθη δὲ ἀπὸ τῶν περὶ γάμου ὀρισμῶν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, εἶναι ὅμως λίαν χρήσιμος ὡς μέτρον πρόσκαιρον, σκοποῦν νὰ θέσῃ ἐκ μέσου τὰς ἐκ τῆς συνδιαιτήσεως ἀφορμὰς τῆς ἐξάψεως τῶν συζύγων καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς καιρὸν πρὸς συνδιαλλαχὴν καὶ ἔνωσιν, προλαμβάνον τὰς διαζεύξεις· ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε ὁ δικονομικὸς, οὔτε ὁ καταστατικὸς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου νόμος, ὀρίζοντες μόνον τὴν διαδικασίαν τοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης χωρισμοῦ, ἀναφέρουσι τοὺς λόγους, δι' οὓς δύναται νὰ ζητηθῇ οὗτος, τὰ δικαστήρια ἀπεφάναντο, ὅτι ὁ χωρισμὸς ἀπὸ

(1) Ἄρθρ. 6'0 91 682—6 τῆς πολιτ. δικον.

(2) Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὑπὸ νομοθετικὴν ἔποψιν πρβλ. τὴν πραγματείαν τοῦ Κυρίου Γ. Μαυροκορδάτου τὴν δημοσιευθεῖσαν καὶ ἰδιαιτέρως καὶ ἐν τῇ Θέμει τοῦ ἔτους 1846. σελ. 1 καὶ ἐπόμεν.

(3) Ἀπόφ. Δ. Π. ὑπ' ἀριθ. 186 τοῦ 1859. πρβλ. καὶ Καλλιγᾶ Δ'. § 156.

τραπέζης καὶ κοίτης δύναται νὰ ζητηθῇ δι' οὗς λόγους ζητεῖται καὶ ἡ διάζευξις, καὶ δι' ἄλλους λόγους, οἵτινες, κατὰ τὴν δικαστικὴν κρίσιν, ἀπαιτοῦσι τὸν πρόσκαιρον χωρισμὸν, ὥπως μὴ ἐκτραπῶσιν εἰς ἀθεράπευτον ῥῆξιν καὶ παραγῶσι αἰτίαν διαζεύξεως.¹ ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπὶ ἤττον σπουδαίων ἐρίδων δὲν συνειθίζεται ἡ εἰς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν προσφυγὴ, ὅταν δὲ ὑπάρξῃ αἰτία διαζεύξεως, ἡ ῥῆξις σχεδὸν πάντοτε εἶναι τοσοῦτον προκεχωρημένη, ὥστε οἱ σύζυγοι προβαίνουνσιν ἀμέσως εἰς τὴν διάζευξιν, ἐλαχίστη, ἵνα μὴ εἴπωμεν οὐδεμία, εἶναι ἡ πρακτικὴ ἀξία τοῦ θεσμοῦ τούτου, ἕως οὗ ρυθμισθῶσιν ἀκρίβεστερον τὰ περὶ αὐτοῦ.²

90. Ὁ λυθεὶς γάμος δύναται νὰ συσταθῇ ἐκ νέου διὰ τῆς ἀνατροπῆς τῆς τελεσιδίκου ἀποφάσεως, τῆς ἀποφνημαμένης τὴν διάζευξιν. Παρὰ τοῖς ρωμαίοις δὲν εὐρίσκομεν τὴν εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασιν κατὰ τῆς διαζεύξεως, διότι ἡ τοιαύτη ἀποκατάστασις εἶναι ἔνδικον μέσον, δι' οὗ ὁ ἐκ νομικοῦ γεγονότος ζημιωθείς δύναται δι' ὠρισμένους λόγους νὰ ἐκβιάσῃ τὴν ἀνατροπὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπαναγωγὴν τῆς προτέρας καταστάσεως. Ἀλλὰ παρὰ τοῖς ρωμαίοις δὲν ἐκβιάζεται ἡ σύναψις τοῦ γάμου, ὅθεν μετὰ τὴν γενομένην διάζευξιν, ἂν οἱ διαζευχθέντες συνεφώνουν νὰ καταργήσωσιν αὐτὴν, δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ λόγος περὶ ἀποκαταστάσεως εἰς ἀκέραιον κατὰ τῆς διαζεύξεως. Ἐὰν ὅμως διεφώνουν, δὲν ἠδύνατο ὁ μὴ θέλων τὴν ἀνατροπὴν τῆς διαζεύξεως νὰ καταναγκασθῇ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ γάμου. Ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ἠδυνάτο τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἔχει ἄλλως τὸ πρᾶγμα· αἱ διαζεύξεις γίνονται διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως· ἐὰν δὲ κατὰ τοιαύτης τελεσιδίκου ἀποφάσεως ὁ ἡττηθεὶς ἔχῃ λόγους ἀναψηλαφήσεως ἐκ τῶν ἐν τῷ ἀρθρ. 785 τῆς πολιτ. δικονομίας, καὶ, ζητήσας τὴν ἀποκατάστασιν ἐπι-

(1) Πρὸλ. ἀπόφ. Α. Π. 191, 1817 καὶ Καλλιγᾶ § 156.

(2) Ὡς μάλιστα ἐρθέτερον ἤθελεν εἶναι νὰ θεωρήσωμεν καὶ θεωρητικῶς πάντως ἀνεφάρμοστον τὸν θεσμὸν τοῦτον, ἀφοῦ εἰσέτι οὐδεὶς νόμος ἔκρινεν ἐνεκα τίνων λόγων δύναται νὰ χωρήσῃ, περὶ δὲ τοῦ πρόσκαιρου χωρισμοῦ προσνόησεν ὁ νόμος ἀρθρ. 12 τοῦ καταστ. νόμου τῆς Ἱερ. Συνόδου. Πρὸλ. Οἰκον. ἐγγ. τ. πολ. δικ. § 212 σημ. 1.

τύχη, τότε βεβαίως, καταργουμένης τῆς πρώτης ἀποφάσεως, τῆς ἀποφηνάμενης τελεσιδίκως τὸν γάμον λελυμένον, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιτυχίας ἤθελεν εἶναι ἡ ἐκ νέου σύστασις τοῦ γάμου. Ἀλλὰ οὔτε τοῦτο συμβαίνει παρ' ἡμῖν. Ὁταν ἐκδοθῇ τελεσιδίκως ἀπόφασις περὶ διαζεύξεως καὶ γενῇ χρῆσις τοῦ ἐκτάκτου μέσου τῆς ἀναψηλαφήσεως, ἡ καὶ τῆς ἀναιρέσεως, ὁ ἐπίσκοπος, εἰς ὃν σταλήσεται ἡ ἀπόφασις ὅπως ἀποφανθῇ τὸν γάμον λελυμένον καὶ πνευματικῶς δὲν θέλει πράξει τοῦτο, ἡ ἀφοῦ ἡ λύουσα τὸν γάμον ἀπόφασις καταστῇ ἀμετάκλητος, δὲν ἀρκεῖ νὰ ᾖ τελεσιδίκος· ὅθεν ἐὰν ὑπάρχῃ ἐκκρεμές τι τῶν ἐνδίκων τούτων μέσων, θέλει περιμείνειν τὴν ἐκδίκασιν αὐτοῦ.¹

Ὁ λυθεὶς γάμος δύναται νὰ συσταθῇ ἐκ νέου διὰ τῆς ἐκουσίας συνάψεως αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἐκ νέου σύναψιν ὁ γάμος λογίζεται, ἐν ἀμφιβολίᾳ, συναφθεὶς ὑπὸ τὰς παρεπομένους συμφωνίας, ὑφ' ἃς συνήφθη καὶ ὁ πρῶτος.² Περὶ τινων περιορισμῶν τοῦ κανόνος τούτου ὡς πρὸς τὴν προῖκα ὁμιλήσομεν κατωτέρω. Ἐπὶ τῆς ἀνανεώσεως τοῦ γάμου ἀνάγκη νὰ τηρηθῶσιν ὅσα καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ πρῶτον συνάψεως, ἰδίως ἡ συναίνεσις τοῦ πατρὸς καὶ ἡ ἱερολογία.³

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ γάμου.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Σχέσεις τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους μὴ ἀναγόμεναι εἰς ἀντικείμενα περιουσίας.

Περίληψις.

91. Ἀποτελέσματα τοῦ γάμου ἐπὶ συζύγων διαφόρου ἐθνότητος, ἡ ἐπὶ τῆς μετὰ τὸν γάμον μεταβολῆς τῆς ἐθνότητος τοῦ ἀνδρός;
92. Ἀποτελέσματα τοῦ γάμου περὶ τὰς προσωπικὰς πρὸς ἀλλήλους

(1) Ἀρθρ. 17 τοῦ καταστατικοῦ νόμου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

(2) [23. 3] 40, 64.

(3) Β. [Κη'. 8], 19, Zhishman σ. 796.

σχέσεις, ἢ τὴν περιουσίαν τῶν συζύγων. Προσώπικαί σχέσεις. Γαμικὴ πί-
στις, σέβας.

93. Συμβίωσις, ἀμοιβαία ὑποστήριξις καὶ μετοχὴ τῶν τυχηρῶν περιστά-
σεων τοῦ ἑτέρου. Ἀγχιστεία. Διατροφή καὶ κήδευσις.

94. Ἀπαγόρευσις τῶν δωρεῶν.

95. Ἐκτασις αὐτῆς καὶ εἰς τὰς δωρεὰς πρὸς πρόσωπα, ἢ ὑπὸ προσώ-
πων, ἅπερ συνάπτονται πρὸς τὸν δωρητὴν, ἢ δωρεοδόχον διὰ τοῦ δεσμοῦ
τῆς πατρικῆς ἐξουσίας.

96. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀπαγορεύσεως. Ἡ ὑπὸ τῆς γυναικὸς ὑπὲρ τοῦ ἀν-
δρὸς σύστασις προικὸς εἶναι δωρεά;

97. Μετὰ τρίτων νομικαὶ πράξεις, δι' ὧν καταρτίζονται δωρεαὶ μεταξὺ
συζύγων.

98. Ἐνδίκαια μέσα, δι' ὧν πραγματοποιῶνται ἡ ἀκυρότης.

99. Περί τῶν καρπῶν τοῦ ἀντικειμένου τῆς δωρεᾶς.

100. Ἐὰν διὰ τῶν δωρεῶν δοθέντων χρημάτων ἡγοράσθῃ πρᾶγμα εὐρι-
σκόμενον εἰς χεῖρας ἀναξιοχρέου δωρητοῦ, πῶς προστατεύεται ὁ δωρητὴς
κατὰ τῶν λοιπῶν δανειστῶν τοῦ δωρεοδόχου;

101. Κυροῦνται ἡ μεταξὺ συζύγων δωρεά, ἐὰν ὁ δωρητὴς προαποβιώτῃ
ἐν τῷ γάμῳ μὴ ἀνακαλέσας αὐτήν.

102. Τύχη τῶν μικτῶν συμβολαίων.

103. Μουκιανὸν τεκμήριον.

104. Θέματα, καθ' ἃ ἰσχύουσιν αἱ μεταξὺ συζύγων δωρεαί.

105. Εὐπίθεια καὶ ὑποταγὴ τῆς γυναικὸς εἰς τὸν ἄνδρα. Βοηθεὶ αὐτὸν
ἐν τῇ διοικήσει τῆς οἰκίας. Ἀκολουθεὶ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ.

106. Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐκπροσώπησις τῆς γυναικὸς ἐπὶ δικαστηρίου.

107. Τὰ ἐκ τῶν προσωπικῶν σχέσεων δικαιώματα δὲν εἰσὶν ὕλικῶς ἐξα-
ναγκαστὰ, οὔτε ἐπιδιώκονται δι' ἀγωγῆς.

108. Δὲν εἶναι δεκτικὰ χρηματικῆς ἐκτιμῆσεως.

109. Ἰδίως ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἐναχθῇ, νὰ καταδικασθῇ καὶ, πρὸς ἐκτέ-
λεσιν τῆς ἀποφάσεως, νὰ ἀναγκασθῇ δι' ὕλικης βίας εἰς τὴν μετὰ τοῦ ἀν-
δρὸς συμβίωσιν;

110. Σχέσεις τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους ὁρῶσαι τὴν ἀσφάλειν τῆς
γνησιότητος τῶν τέκνων. Πλαγκιανὸν δόγμα περὶ τῆς ἀποτροπῆς τῆς ὑπο-
βολῆς τῶν τέκνων.

111. Ὑποχρέωσις τῆς ἐγκύου χήρας ν' ἀναγγείλῃ τὴν ἐγκυμοσύνην αὐ-
τῆς. Μέτρα πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ὑποβολῆς τέκνου καὶ πρὸς ἐξασφάλειν τῆς
ζωῆς αὐτοῦ· ἐγκατάστασις τῆς χήρας εἰς τὴν νομὴν τῆς περιουσίας τοῦ
ἀποβιώσαντος συζύγου.

112. Νῦν ἰσχύον περὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν τούτων μέτρων δίκαιον. Ἐμ-
βρυωρὸς.

113. Δικαιώματα τῆς μητρὸς κατὰ τοῦ συζύγου ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς
γνησιότητος τοῦ τέκνου.

91. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ γάμου ὀρίζονται τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ νόμου, τὸ δὲ ὑπὸ ἰδίων συμβάσεων τῶν εἰς γάμον ἐρχομένων.

Περὶ τοῦ ζητήματος κατὰ τίνες νόμους ρυθμίζονται τὰ ἀποτελέσματα τοῦ γάμου συζύγων, οἵτινες κατὰ τὴν σύναψιν αὐτοῦ ἔχουσι διάφορον ἐθνότητα, ἢ μετὰ τὴν σύναψιν αὐτοῦ μεταβάλλουσιν αὐτὴν, πρὸλ. Γενικ. ἀρχ. Βιβλ. Β'. §§ 691 καὶ 692.

92. Τὰ τοῦ γάμου ἀποτελέσματα ἀναφέρονται εἰς τὰς σχέσεις τῶν συζύγων,

α') ἢ πρὸς ἀλλήλους,

β') ἢ πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν,

γ') ἢ πρὸς τρίτους.

Αἱ πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ὁρῶσιν ἢ πράξεις αὐτῶν ἀναγομένης ἢ εἰς τὴν πλήρωσιν καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ γάμου, ἢ εἰς τὴν περιουσίαν. Ἡ αὕτη διάκρισις ἰσχύει περὶ τῶν πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν σχέσεων, ὧς ἐξετάσομεν ἐν τῇ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας μέρει.

Τὰ ὑπὲρ ἑκατέρου τῶν συζύγων ἐκ τοῦ γάμου τικτόμενα προσωπικὰ δικαιώματα, τὰ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐννοίας τοῦ γάμου συναγόμενα, σκοποῦντα δὲ τὴν πλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ μὴ ἔχοντα ἀντικείμενον περιουσίαν, εἰσὶ τὰ ἐξῆς.

Οἱ σύζυγοι δικαιοῦνται νὰ ἀπαιτῶσιν ἀμοιβαίως γαμικὴν πίστιν καὶ σέβας. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς τιμωρήσεως τοῦ πληρμελήματος τῆς μοιχείας.¹ Ὁ ῥωμαϊκὸς νόμος οὐδεμίαν περιέχει διάταξιν ρυθμίζουσαν τὴν πλήρωσιν τοῦ λεγομένου γαμικοῦ καθήκοντος, (*jus in corpus*)· ὑπάρχουσι σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου, ὡς φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ ὄντος, μὴ δυνάμεναι νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν ρύθμισιν τοῦ ἀστικοῦ νόμου. Διαφέρουσι κατὰ τοῦτο ὡς πρὸς τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν λεπτότητα τῆς ρω-

(1) Ἀρμ. [6. 2] 1. 2. [6. 3] 1. Νεαρ. 117. Κ. 9. § 5 ἀρθρ. 286 τοῦ ποιν. νόμου. Κατὰ τοὺς ρωμαίους μόνη ἡ γυνὴ καὶ ὁ συναιτέας αὐτῆς ἐτιμωροῦντο ποινικῶς ἐπὶ τῇ παραβάσει τῆς πίστεως. [48. 5] 6 § 1 Κ. [9 9] 1. [Ξ' 37] 8 46 Ἡ τοῦ ἀνδρὸς παράβασις ἦν μόνον λόγος διαζεύξεως Ν. 117. Κεφ. 9 § 5. Ὁ ἡμέτερος νόμος τιμωρεῖ ἀμφοτέρους τοὺς συζύγους ἐπὶ τῇ παραβάσει τῆς περὶ τὸν γάμον πίστεως.

μαϊκῆς νομοθεσίας ἢ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἰουδαίων, αἵτινες περιέχουσι λεπτομερεῖς διατάξεις περὶ ρυθμίσεως τοῦ καθήκοντος τούτου.¹

Ἐκ τοῦ ἀμοιβαίως ὀφειλομένου σεβασμοῦ τῶν συζύγων, ἐπε-
ται, ὅτι δὲν δύνανται νὰ κινήσωσι κατ' ἀλλήλων ἀτιμωτικὰς,
ἢ ποινικὰς ἀγωγὰς ἕνεκα κακουργημάτων ἢ πλημμελημάτων
πραχθέντων πρὸ τοῦ γάμου, ἢ διαρκούντος αὐτοῦ.² Παρ' ἡμῖν
ἡ διάταξις αὕτη μετερρυθμίσθη ὑπὸ τῶν περὶ καταδιώξεως
τῶν ἀξιοποίνων πράξεων ὁρισμῶν τῆς ποιν. δικονομίας καὶ τῶν
ἄρθρ. 74 καὶ 675 τῆς πολιτικῆς. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ νῦν
διατάξεις ἀπορρέουσai ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, τῆς ὑπὸ τῶν συ-
ζύγων ὀφειλομένης ἀμοιβαίως ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ.³

93. Οἱ σύζυγοι ὀφείλουσι νὰ συμβιώσι καὶ νὰ ὑποστηρίζω-
σιν ἀλλήλους κατὰ τὴν διοίκησιν τῶν οἰκιακῶν πραγμάτων.⁴

Ἐκάτερος αὐτῶν ὀφείλει νὰ ὑποφέρῃ τὰ εἰς τὸν ἕτερον ἐπι-
σκήπτοντα δυστυχήματα· «τί γὰρ οὕτως ἐστὶ φιλόανθρωπον, ἢ
» τὸ μετέχειν τῶν τυγχρῶν περιστάσεων τοῦ ἀνδρὸς τὴν γυ-
» ναῖκα καὶ τὸν ἀνδρα τῶν τῆς γυναικός; »⁵

Ὁ γάμος ἐπιφέρει ἐξ ἀγχιστείας συγγένειαν μεταξὺ ἐκατέ-
ρου τῶν συζύγων καὶ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν τοῦ ἑτέρου.
Κατὰ δὲ τοὺς βυζαντινοὺς, ὡς εἴρηται, ὁ γάμος ἐπιφέρει σχέσιν
ἀγχιστείας καὶ μεταξὺ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν τοῦ ἑνὸς καὶ
τῶν τοιοῦτων συγγενῶν τοῦ ἑτέρου.

Ὁ σύζυγος ὀφείλει νὰ διατρέφῃ τὴν σύζυγον καὶ αὕτη, ἐν
ἀνάγκῃ, ἐκείνον·⁶ ἢ τοῦ ἀνδρὸς ὑποχρέωσις αὕτη ἀπορρέει ἀπὸ
τοῦ κανόνος, ὅτι ὁ ἀνὴρ φέρει τὰ βάρη τοῦ γάμου, ἐντεῦθεν δὲ

(1) Πρὸλ. περὶ τῶν εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἀναγομένων ὁρισμῶν τῆς
τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων νομοθεσίας Συναγωγὴν τῶν Ἀττικῶν νόμων ὑπὸ
Ἰωάννου Β. Τέλφου 1868 σελ. 364, καὶ Γίβωνος ἱστορίας τῆς παρακμῆς καὶ
πτώσεως τοῦ ῥώμ. κράτους Κεφ. 44. σημ. 119, (ἐν τῇ μετὰ σημειώσεων
ἐλληνικῇ μεταφράσει τοῦ κεφαλαίου τούτου, τῇ ἐκδόσει ἐν Ἀθήναις 1841).

(2) Κ. [5. 21] 2. Κ. [6. 5] 22. § τελ.

(3) Α. γ. τὸ ἄρθρ. 76 τοῦ ποιν. νόμου.

(4) Β. [1. 9] § 1. ἄρθρ. 16. 18 πολιτ. δικον.

(5) Π. [24. 3] 22 § 8.

(6) Β. [ΚΘ'. 1] 3. 307. Ἀρμ. [2. 3] 6.

καὶ ἡ διάταξις, ὅτι τῆς μαινομένης γυναικὸς τὴν διατροφήν καὶ περιθαλψίν ὀφείλει ὁ ἀνὴρ, ἐν ἀνάγκῃ δὲ μεσεγγυᾶται πρὸς τοῦτο ἡ προίξ.¹ Κατὰ τινὰς ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀποβιώσαντος συζύγου διατροφήν καὶ τὰ πένθιμα αὐτῆς φορέματα, διαρκούντος τοῦ πένθιμου ἔτους, ἀλλ' οἱ νόμοι οὐδὲν περὶ τούτου διέταξαν, ἀπ' ἐναντίας, ὀρίζοντες, ὅτι ἡ γυνὴ δύναται νὰ ζητήσῃ διατροφήν διαρκούσης τῆς ἐγκυμοσύνης ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός, περιορίζουσιν ἐμμέσως, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον σαφῶς εἰς μόνον τὸ θέμα τοῦτο τὸ τῆς διατροφῆς δικαίωμα μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, ἥτοι εἰς τὸ θέμα, καθ' ὃ δὲν πρόκειται νὰ διατραφῇ ἡ σύζυγος, ἀλλὰ τὸ τέκνον τοῦ ἀποβιώσαντος. Τὴν νομικὴν ὑποχρέωσιν τῆς συζύγου εἰς διατροφήν ἀμφισβητοῦσι τινὲς² ἀλλὰ νομίζω μάταιον ν' ἀναζητῶμεν ρητὰ κείμενα, ὅπως στηρίξωμεν ἐπ' αὐτῶν τὴν ὑποχρέωσιν εὐπορούσης συζύγου τοῦ νὰ περιθάλψῃ (πρῶτος δὲ ὅρος τῆς περιθάλψεως ὑποθέτω, ὅτι εἶναι ἡ τῆς τροφῆς παροχή) πενόμενον σύζυγον καὶ ἐκ νοσήματος, ἢ πηρώσεως μὴ δυνάμενον νὰ διατραφῇ δι' ἰδίας ἐργασίας, ἐνῷ ἡ ἀφωσίωσις τῶν συζύγων εἶναι ἀμοιβαία, ἀμοιβαία δὲ κηρύττεται καὶ ἡ ὑποχρέωσις ἑκατέρου τοῦ μετέχειν τῶν περιστάσεων τοῦ ἑτέρου· ἐκ τῆς σχέσεως ταύτης οὐδεὶς συνεπὲς δικαστὴς θέλει διστάσῃ νὰ ὑποχρεώσῃ, ὑπὸ τὰς ἐκτεθείσας περιστάσεις, τὴν σύζυγον εἰς διατροφήν τοῦ ἰδίου ἀνδρός.³ Ἐκ τῆς ἀμοιβαίας ταύτης πρὸς διατροφήν ὑποχρεώσεως πηγάζει καὶ τὸ τῆς εὐπορίας εὐεργέτημα, ὅπερ ἔχουσι κατ' ἀλλήλων οἱ σύζυγοι, ἥτοι τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἀπαιτῇ ἑκάτερος αὐτῶν παρὰ τοῦ ἑτέρου, τοῦ ἐπιδιώκοντος κατ' αὐτοῦ τὴν πληρωμὴν χρέους, νὰ τῷ ἀφενθῇ, μέχρις οὗ εὐπορήσῃ, τασοῦτον μέρος τῆς περιουσίας του, ὅσον ἀρκεῖ πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων του.

Ὅ,τι δ' ἐρρέθη περὶ τῆς διατροφῆς ἰσχύει καὶ περὶ τῆς δα-

(1) [24. 1] 21. 31 § 8—10. [24. 3] 22 § 3. B. [KH'. 8] 22.

(2) Σιντενῆς III § 131, Οὐίνδσχαϊτ II § 491, σημ. 2, οὗς ἠκολούθησεν καὶ ὁ Κελλιγᾶς Δ'. § 66.

(3) Ὁμοδοξεῖ καὶ ὁ Τσίρμαν σελ. 721.

πάντης τῆς κηδεύσεως, ἣν καταβάλλει ὁ συζυγος, καὶ τοὶ μὴ λαβὼν προῖκα, ἂν ὁ πατὴρ τῆς γυναικὸς ᾔῃ ἐνδεής.¹

94. Ἐν τῷ Β'. Βιβλίῳ (§§ 369—381) ἐξηγήσαμεν τὴν ἔννοιαν τῆς δωρεᾶς καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς διεκρίναμεν αὐτὴν τῶν λοιπῶν περὶ τῆς περιουσίας δικαιοπραξιῶν. Ἐκ τῶν τριῶν δὲ θεσμῶν, οἵτινες ἰσχύουσιν ἐπὶ μόνων τῶν δωρεῶν καὶ δι' οὓς ὁ ρωμαϊκὸς καὶ ὁ βυζαντινὸς νόμος μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας διακρίνουσι τὴν δωρεάν ἀπὸ τῶν λοιπῶν δικαιοπραξιῶν, τοὺς μὲν δύο ἐξηγήσαμεν ἐν τῷ Β'. Βιβλίῳ (§§ 372—380, τὰς διατυπώσεις τῆς συστάσεως τῆς δωρεᾶς καὶ τὴν ἀνάκλησιν αὐτῆς, λόγῳ ἀχαριστίας τοῦ δωρεοδόχου), περὶ δὲ τοῦ τρίτου, τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν δωρεῶν μεταξὺ συζύγων, δεόν νὰ ὁμιλήσωμεν, ἐνταῦθα, ὡς ἀναγομένου εἰς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ γάμου. Κατ' ἔθιμον τῶν ρωμαίων αἱ μεταξὺ συζύγων δωρεαὶ ἦσαν ἀπολύτως ἀκυροί.² Ὁ λόγος ἦν ὁ φόβος μὴ, διὰ τοιοῦτων δωρεῶν καταβιβασθῇ καὶ ἐξευτελισθῇ τὸ ἠθικὸν γέρας τοῦ γάμου, «ἵνα μὴ τῷ πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαδὸν ἔρωτι ἀπογυμνῶνται,» ἢ μὴ αἱ τοιαῦται δωρεαὶ καταστρέψωσι τὴν ὁμόνοιαν καὶ εἰλικρινῇ ἀγάπην τῶν συζύγων, ἐρεθίζουσαι τὸ πάθος τῆς πλεονεξίας καὶ παρέχουσαι ἀφορμὰς διενέξεων, ἀγούσας εἰς τὴν λύσιν τοῦ γάμου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπαγόρευσις ἀναφέρεται εἰς τὰς διαρκοῦντος τοῦ γάμου γινομένας μεταξὺ συζύγων δωρεάς, ἔπεται.

α.) Ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις ἀργεῖ, ὅταν ἡ μεταξὺ τοῦ δωρητοῦ καὶ δωρεοδόχου σχέσις δὲν ᾔῃ γάμος, ἀλλὰ παλλακεία ἢ ἄλλη κατωτέρα αὐτῆς σχέσις,³ ἢ σχέσις θεωρουμένη μὲν ὑπὸ τῶν συζόντων ὡς γάμος, μὴ οὖσα ὅμως τοιοῦτος, διὰ λόγους κωλύοντας τὴν σύστασιν ἐγκύρου γάμου.⁴ Ἀλλ' ὁ κανὼν οὗτος ὑπέκυψε κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν εἰς πλείονας μεταβολάς. Ἄν τὸ κώλυμα πρὸς γάμον δὲν ἀποτελῇ ἀληθὴ ἀπαγόρευσις, ὡς λ. χ. ἡ ἄωρος ἡλικία, ἔχει κύρος ἡ δωρεὰ διὰ τὴν ἀκυρότητα τοιού-

(1) [11. 7] 28.

(2) [24. 1] 1. B. [A'. 1] 1.

(3) [24. 1] 3 § 1. 58. πρ. 1. B. [A'. 1] 3. [39. 5] 5. 31. πρ.

(4) [24. 1] 3 § 1. B. [A'. 1] αὐτ.

του γάμου.¹ Ἀλλ' εἶναι κατ' ἐξαίρεσιν ἄκυρος, ἂν μεταξὺ τῶν νομιζομένων τούτων συζύγων δὲν προηγήθῃ μνηστεία, οὔτε μνηστῶν αὐτῶν λογιζομένων· εἶναι δὲ τότε ἀνίσχυρος ἡ δωρεά, οὐχὶ διὰ τὴν ἀπαγόρευσιν, τὴν ἀργοῦσαν ἐν τῷ θέματι τούτῳ, ἀλλὰ διότι ἡ μεταβίβασις, ἡ δόσις ἀντικειμένου περιουσίας δὲν θεωρεῖται ἐνταῦθα ὡς ἀπλὴ δωρεά, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς δι' ὠρισμένην αἰτίαν δόσις (datum ob causam), τὴν αἰτίαν τῆς ἐκ τοῦ γάμου οἰκειότητος καὶ συναφείας, ὅθεν τὸ οὕτω δοθὲν ἀναζητεῖται ἔνεκα τῆς ἐσφαλμένης αἰτίας.² Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἐὰν τὸ πρὸς γάμον κώλυμα συνίσταται εἰς ἀληθῆ ἀπαγόρευσιν· καὶ ἐνταῦθα δὲν χωρεῖ μὲν ἡ μόνους τοὺς ἀληθεῖς γάμους ὁρῶσα ἀπαγόρευσις τῶν δωρεῶν, ἀλλὰ θεωρεῖται ἄτοπον νὰ ἔχῃ ἡ ἐπὶ ἀπηγορευμένου γάμου δωρεά πλειοτέραν ἰσχύν, ἢ ἡ ἐπὶ θεμιτοῦ καὶ ἐγκύρου.³ Ὅθεν ἐὰν μὲν ὁ δωρητὴς ᾖναι ἀθῶος ὡς πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν ἀπαγόρευσιν τοῦ γάμου, ἀναζητεῖ τὸ δωρηθὲν, ὡς ἂν εἰ ὁ γάμος ᾖν ἐγκυρος καὶ τούτου ἔνεκεν ἀνίσχυρος ἡ δωρεά λ. χ. ἐὰν, ἐπὶ τοῦ γάμου τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐπιτρόπου μετὰ τῆς ἐπιτροπευθείσης, αὕτη δωρήσῃ τι τῷ ἰδίῳ ἀνδρί.⁴ Ἐὰν ὅμως ὁ δωρητὴς ᾖναι ὑπαίτιος ὡς πρὸς τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ γάμου, τὸ δωρεὰν δοθὲν ἀναζητεῖ ὁ δημόσιος θησαυρός.⁵ Τοῦτο δῆλον, ὅτι ἀργεῖ τὴν σήμερον διὰ τὴν ἀπαγόρευσιν ποινῶν ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ, πλὴν τῶν εἰδικῶς ἐν τῷ δικονομικῷ ἡμῶν νόμῳ ὠρισμένων θεμάτων.

β'). Ὅτι ἡ δωρεά ἰσχύει, ἐὰν γίνη πρὸ τοῦ γάμου, δὲν ἐκτελεσθῇ δὲ μετὰ τὴν τέλεσιν αὐτοῦ.⁶ Ὡσαύτως ἰσχύει ἡ δωρεά, ἐὰν γενῇ μετὰ τὸ τέλος τοῦ γάμου (ἐν περιπτώσει διαζεύξεως).⁷

95. Ἡ ἀπαγόρευσις τῶν δωρεῶν τούτων δὲν ἀναφέρεται εἰς

(1) [24. 1] 65 B. [Α'. 1] 65.

(2) [24. 1] 32 § 27 ἐν τέλει.

(3) [24. 1] 3 § 1 Ἀρμ. [4. 14] 2.

(4) K. [5. 16] 7.

(5) [24. 1] 32 § 28.

(6) K. [5. 3] 15 καὶ 16.

(7) [24. 1] 32 § 22.

μόνας τὰς ὑπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἕτερον σύζυγον ἀμέσως γινομένης δωρεάς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς γινομένας εἰς πρόσωπα, ἢ ὑπὸ προσώπων, μεθ' ὧν οἱ σύζυγοι διατελοῦσιν εἰς κοινοκτημοσύνην· ὅθεν ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ δωρήσῃ εἰς τὴν πατέρα τῆς γυναικὸς του, εἰς οὗ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν διατελεῖ αὕτη, οὔτε εἰς τὰς συνυπεξουσίους ἀδελφάς, οὔτε εἰς τὸν δούλον αὐτῆς, οὔτε νὰ δεχθῇ δῶρον παρ' αὐτῶν. Ὡσαύτως ἀπαγορεύεται ἡ δωρεὰ μεταξὺ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ πατρὸς τοῦ συζύγου, τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ δούλου αὐτοῦ ὡς ἀνωτέρω, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ δωρεὰ τῆς μητρὸς εἰς τὰ τέκνα ἐνόσω ταῦτα διατελῶσιν ὑπὸ τὴν πατρικὴν τοῦ συζύγου ἐξουσίαν, τελευταῖον καὶ ἡ μεταξὺ τῶν εἰρημένων προσώπων δωρεὰ, ἥτοι ἡ μεταξὺ τοῦ πατρὸς τῆς συζύγου καὶ τοῦ πατρὸς τοῦ ἀνδρός, εἰς ἔχουσιν οὗτοι τὴν πατρικὴν ἐπὶ τῶν συζύγων ἐξουσίαν, καὶ οὕτω καθεξῆς.¹ Ἡ ἀπαγόρευσις ὅμως αὕτη περιορίζεται κατὰ τὸ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ δίκαιον ὑπὸ τῶν περὶ χρηματίων καὶ ἰδίως τοῦ ἐκτάκτου ἀπροσπορίστου χρηματίου διατάξεων αὐτοῦ, ἀργεὶ δὲ πάντως παρ' ἡμῖν, διότι ὁ γάμος συνεπάγεται αὐτοδικαίως τὴν χειραφεσίαν, ὥστε δὲν εἶναι δυνατόν σύζυγος νὰ διατελῇ ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν τοῦ οἰκείου γονέως.

96. Τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα τῆς προκειμένης ἀπαγορεύσεως συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι πᾶσα πράξις, σκοποῦσα τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δωρεάς, *λογίζεται μὴ γενομένη*, ἥτοι εἶναι ἀπολύτως ἄκυρος.² Ὅθεν

α'.) Ἡ παράδοσις τοῦ δωρηθέντος, ὡς καὶ ἡ συμβολικὴ αὐτοῦ πώλησις κατὰ τὸ ἀρχαῖον δίκαιον (ἡ mancipatio) δὲν μετατιθεῖσι κυριότητα.³ Ὡσαύτως οὐδόλως παράγεται ἐκ τοιαύτης παραδόσεως χρησιμησιία, ἂν ὁ διδούς δὲν ἦτο κύριος τοῦ παραδθέντος.⁴

(1) [24. 1.] 3 § 2—6 fragm. Vatic § 269.

(2) [24. 1.] 3 § 10 Βασ. [Α'. 1.] 3. «Ἰδίῳ δικαίῳ ἄκυρος ἐστὶν ἡ κατὰ ν' δωρεάν μετὰ τῶν συνοικούντων γενομένη παράδοσις, ἢ ἐπερώτησις, ἢ χρέους» «ἐλευθερία» κτλ.

(3) 3 § 10. ἀναφ.

(4.) [41. 6.] 1 § 2.

β'.) Ἐὰν ἡ δωρεὰ συνίσταται εἰς ὑποχρέωσιν, ἢ ἀναδέχεται ὁ δωρητὴς, αὕτη εἶναι ἄκυρος, διὰ τοῦτο ἂν ἔπειτα γενῇ πληρωμὴ δυνάμει τοιαύτης ὑποχρεώσεως ἀνισχύρου, ἢ τοιαύτη καταβολὴ ὡς νέα δωρεὰ εἶναι ἐπίσης ἄκυρος.¹

γ'.) Ἄν ἡ δωρεὰ κατηρτίσθῃ διὰ συμβάσεως περὶ ἀφέσεως χρέους (pactum de non petendo), λογίζεται αὕτη μὴ ὑπάρχουσα, ἥτοι τὸ χρέος ἐξακολουθεῖ ὑπάρχον.²

Οἱ κανόνες οὗτοι ἰσχύουσιν ἐξίσου πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς συζύγους, ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἀναφαίνεται ἰσχυροτέρα ἐπὶ τῶν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα δωρεῶν, ἢ ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου θέματος. Πᾶσα τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὴν γυναῖκα δόσις ἀντικειμένου περιουσίας ἄνευ ἀνταλλάγματος φέρει τὸν χαρακτῆρα τῆς δωρεᾶς καὶ εἶναι ἄκυρος. Ἡ γυνὴ ὅμως δύναται ἐγκύρως νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν ἄνδρα ἅπασαν τὴν περιουσίαν, ἄνευ ἀνταλλάγματος, ἅμα πράξῃ τοῦτο ἐπὶ σκοπῷ προικοδοτήσεως. Ἡ σύστασις προικὸς δὲν εἶναι δωρεὰ, ἀλλ' ἡ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς προικὸς διαφορὰ φαίνεται ὑπάρχουσα μᾶλλον κατ' ὄνομα, ἢ κατ' οὐσίαν, διότι ὁ ἀνὴρ, λαμβάνων προίκαν, κτᾶται ἀμέσως τὴν κυριότητα καὶ τὴν ἐπικαρπίαν αὐτῆς, ἥτοι τὰς αὐτὰς ὠφελείας, ὥς δύναται νὰ τῷ παράσχῃ καὶ ἡ δωρεὰ. Ἡ εἰς τὰς δωρεὰς τῆς γυναικὸς πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν μεταξὺ συζύγων δωρεῶν συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι αὕτη δύναται νὰ παραχωρήσῃ τῷ ἀνδρὶ περιουσίαν ἄνευ ἀνταλλάγματος μόνον κατὰ τοὺς περὶ προικὸς ἰσχύοντας εἰδικοὺς ὁρισμοὺς, ἥτοι πρὸ πάντων, ὅταν συνομολογηθῇ, ὅτι ἡ περιουσία αὕτη θέλει μεταβῇ μετὰ τὸ τέλος τοῦ γάμου εἰς αὐτὴν ἢ εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτῆς.³ Ἐξαιρέσις ἐπιτρέπεται, ὅταν ὑπάρχωσι τέκνα ἐκ τοῦ γάμου καὶ ἔνεκεν αὐτῶν συνομολογηθῇ ἢ εἰς τὸν ἄνδρα μετὰ βίας τῶν ὠφελημάτων τῆς προικὸς.⁴ Ἐννοεῖται, ὅτι ὁμιλοῦμεν περὶ τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γάμου γενομένων συνομολογήσεων· αἱ πρὸ αὐτοῦ περὶ τῆς προί-

(1) [50 16] 49.

(2) Τεμ. 3 § 10. παρ.τ.

(3) [23. 8] 16. 27.

(4) [23. 4] 2. Κ. [5. 14] 3. [33. 4] 1 § 1. Β. [Κθ'. 5] 33.

κὸς συνομολογήσεις ἰσχύουσιν ἀπολύτως καὶ ἐὰν περιποιῶσιν εἰς τὸν ἄνδρα δικαίωμα παρακρατήσεως τῆς προικὸς.

97. Ἐὰν πρὸς κατάρτισιν τῶν μεταξὺ συζύγων δωρεῶν ἐπιχειρῶνται νομικαὶ πράξεις πρὸς τρίτους, π. χ. ὁ σύζυγος δωρεῖται τῇ γυναικί, ἀναδεχόμενος ὡς κύριος καὶ μόνος ὀφειλέτης διὰ προσομολογήσεως τὴν πρὸς τρίτον ὑποχρέωσιν καὶ συνάπτων μετ' αὐτοῦ τὴν τῆς προσομολογήσεως σύμβασιν, ἢ παραγγέλλει τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ὀφειλέτῃ νὰ γενῇ διὰ προσομολογήσεως ὀφειλέτης τῆς γυναικὸς, ζητεῖται ἐὰν ἡ τῶν δωρεῶν τούτων ἀκυρότης ἀναφέρηται καὶ εἰς τὰς μετὰ τρίτων δικαιοπραξίας, ἐνῷ τὰ ξένα ταῦτα πρόσωπα δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν οὔτε ὡς δωρηταί, οὔτε ὡς δωρεοδόχοι. Τὸ ζήτημα λύεται καταφατικῶς, ὅθεν ἡ πρὸς τὸν τρίτον (τὸν δανειστήν τῆς συζύγου) γενομένη προσομολόγησις τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἄκυρος καὶ μὴ οὔσα, ὡσαύτως καὶ ἡ τοῦ τρίτου κατὰ παραγγελίαν τοῦ ἀνδρὸς προσομολόγησις πρὸς τὴν γυναῖκα, τὰ πάντα δὲ μένουσιν εἰς τὴν πρὸ τῶν πράξεων τούτων κατάστασιν.¹

98. Δὲν ὑπάρχει πάντοτε ἀνάγκη ἐνδίκου μέσου πραγματοῦντος τὴν ἀκυρότητα τῶν ταιούτων δωρεῶν. Ἐπὶ τῆς δωρεᾶς δι' ἐπερωτήσεως, δι' ἀθωώσεως (τῆς τυπικῆς δηλώσεως, ὅτι κατεβλήθη τὸ τῆς ἐνοχῆς ἀντικείμενον) ἀρκεῖ ἡ ἀκυρότης τῆς πράξεως, διότι ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως (παρ' ἡμῖν ἐκ τῆς ἀπλῆς περὶ δωρεᾶς συμβάσεως) διὰ τὸ ἄκυρον αὐτῆς δὲν τίχτεται ἐνοχή, ἐκ τῆς ἀθωώσεως, (παρ' ἡμῖν ἐκ τοῦ περὶ ἀφέσεως τῆς ὀφειλῆς συμφώνου), διὰ τὸ ἄκυρον αὐτοῦ, οὔτε ἀποσβέννυται, οὔτε ἀσθενοῦται ἡ ἀρχαία ἐνοχή. Εἰδικοῦ ἐνδίκου μέσου ὑπάρχει ἀνάγκη μόνον, ὅταν συμβῇ ἥδη, πρὸς ζημίαν τοῦ δωρητοῦ, τῆς καταστάσεως αὐτοῦ μεταβολή, ἥς τὰ ἀποτελέσματα δεόν νὰ ἀνατραπῶσι. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμεύουσι δύο ἐνδिका μέσα, ἀγωγὴ διεκδικήσεως, ἐὰν ὑπάρχῃ τὸ δωρεὰν δοθὲν, ὥστε ὁ δωρητὴς νὰ στερῇται μόνον τῆς νομῆς αὐτοῦ, ἀπαίτησις (condictio) δὲ, ἐὰν τὸ δοθὲν δὲν εὐρίσκηται αὐτοῦσιον παρὰ

(1) [24. 1] § 2, 3. B. [A'. 1] 5. Πρὸβλ. Σαβινῆ Συστ. τοῦ νῦν ἰσχύοντος Ἰ. Δ. τόμ. 4 σελ. 589—601, καὶ Καλλιγὰ Τ. Δ'. §§ 129 καὶ 130.

τῷ δωρεοδόχῳ, ἀλλὰ μόνον ἡ ἀξία αὐτοῦ.¹ Ὡσαύτως χωρεῖ ἡ δι' ἀπαιτήσεως ἐπιδιώξις τοῦ δωρεάν δοθέντος, ἐὰν αὕτη κατηρτίσθῃ διότι δὲν ἀπετράπη ἀπώλεια περιουσίας ὡς λ. χ. ὅταν ὁ ἀνὴρ, ἢ ἡ γυνὴ δὲν χρᾶται κτηματικῇ δουλείᾳ, ὅπως ἀπολεσθῇ αὕτη, οὕτω δὲ αὐξήσῃ ἡ ἀξία τοῦ εἰς τὸν ἕτερον σύζυγον ἀνήκοντος κτήματος.² Ὅτι ἡ τῆς διεκδικήσεως ἀγωγὴ ἐγείρεται κατὰ παντὸς νομέως τοῦ δωρεάν δοθέντος συνάγεται ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς ἀγωγῆς· ἡ ἀπαίτησις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἢ ὡς sine causa (ὡς ἀπαίτησις ἄνευ αἰτίας δοθέντος) ἢ ὡς ex injusta causa,³ (διότι ἡ αἰτία τῆς δωρεᾶς ἀντιβαίνει εἰς ἀπόλυτον κανόνα τοῦ δικαίου καὶ ἐπομένως δὲν ἔχει νόμιμον ὑπαρξίν) σκοπεῖ δὲ τὴν ἀπύδουσιν τοῦ ποσοῦ, καθ' ὃ ὁ λήπτης ἀπέβη εὐπορώτερος.

Ἄν ἡ αὐξήσις αὕτη τῆς περιουσίας τοῦ λήπτου ἐξέλιπε,

1) τῇ θελήσει τοῦ δωρητοῦ, π. χ. ἐδωρήσατο ὁ ἀνὴρ εἰς τὴν γυναῖκα κτῆμα, ἵνα ἐνταφιάσῃ ἐν αὐτῷ νεκρὸν (ἀποβαίνον ἐκτὸς τῆς συναλλαγῆς), οὐδεὶς λόγος περὶ ἀποδόσεως τῆς αὐξήσεως τῆς περιουσίας τοῦ λήπτου, τὸ πολὺ δύναται νὰ γίνη λόγος περὶ αὐξήσεως ὡς ἐκ τῆς χρήσεως καὶ καρπώσεως τοῦ πράγματος, ἀφ' ἧς τοῦτο ἐδόθη, μέχρις οὗ ἀφῆρέθῃ ἀπὸ τῆς περιουσίας τοῦ λήπτου πρὸς τὸν ὀρισθέντα σκοπὸν.⁴

2) ἐκ τυχαίων γεγονότων, πυρκαϊᾶς, σεισμοῦ, ληστείας κτλ., ἀναιρεῖται ὡσαύτως ὁ νόμιμος λόγος, εἰς ὃν ἡδύνατο νὰ στηριχθῇ ἡ ἀπαίτησις ἐπὶ ἐπιστροφῇ τοῦ διὰ τοῦ δώρου αὐξήσαντος μέρους τῆς τοῦ δωρεοδόχου περιουσίας.⁵

3) ἐκ πράξεων τοῦ δωρεοδόχου, κατὰ τὸ νεώτερον δίκαιον, πάλιν ἐκλείπει ἡ ἀπαίτησις, ἐν ἡ καταστροφῇ, ἢ ἡ ἀνάλωσις τοῦ δωρεάν δοθέντος, ἢ τοῦ ὑπὸ τοῦ δωρεοδόχου ἀντὶ τοῦ δώρου ἀποκτηθέντος, συνέβη πρὸ τῆς κατάρξεως τῆς δίκης.⁶

(1) [24. 1] 5 § 18 36 πρὶ Β. [Α'. 1] 5. Κ. [5. 13] διὰ τ. μόνη.

(2) 5 § 6 καὶ 7 αὐτ.

(3) [24. 1] 6.

(4) [24. 1] 5 § 8—12. Β. [Α'. 1] 5. [39. 5] 18 §§ 1 καὶ 2.

(5) [24. 1] 33 πρ.

(6) [24. 1] 28 πρ. 32 § 9, 5 § 18, 71 πρ. Β. [Α'. 1] 27, 30. Κ. [5. 16] 8, 17 [24. 1] 7 § 7 30 πρ. § 1, 28 § 3, 29 πρ.

Ἐὰν δὲ ἀμφισβητηθῇ ἡ ἑκτασις, ἢ ἡ διάρκεια τῆς αὐξήσεως τῆς περιουσίας τοῦ λήπτου, εἰς αὐτὸν ἐπίκειται ἡ ἀποδείξις τῆς ἐλαττώσεως, ἢ τῆς ἀναιρέσεως τῆς αὐξήσεως, ὡς μεταγενεστέρων γεγονότων παρ' αὐτοῦ προτεινομένων, πρὸς ἀνατροπὴν τῆς περὶ ἀποδόσεως τοῦ δώρου υποχρεώσεως.

Περὶ τῶν τόκων εἶναι σαφές ἡ διάταξις,¹ ὅτι ἀποκερδαίνει αὐτοὺς ὁ δωρεοδόχος.

99. Περὶ δὲ τῶν καρπῶν εἶναι κατὰ τι ἀμφίβολον, ἐὰν ἀποδίδωνται μετὰ τοῦ κτήματος, ἢ μένουσι παρὰ τῷ δωρεοδόχῳ.

Κατὰ τὸν Οὐλπιανὸν ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι πάντες οἱ καρποὶ τοῦ δωρηθέντος κτήματος μένουσι πάντοτε παρὰ τῷ δωρεοδόχῳ.² Ὁ Πομπώνιος³ διακρίνει μεταξὺ βιομηχανικῶν δηλ. τῶν δι' ἐπιμελείας καὶ καταβολῶν τοῦ νομέως παραγομένων καρπῶν καὶ τῶν φυσικῶν εἰς τὴν στενοτέραν τῆς λέξεως σημασίαν, ἥτοι τῶν αὐτοφυῶν, δεχόμενος (si pomum decerpserit vel ex silva ceciderit) ὅτι ὁ δωρεοδόχος ἀποδίδει μόνους τοὺς τελευταίους (τοὺς φυσικοὺς), ἄρα κερδαίνει τοὺς βιομηχανικοὺς καρπούς. Τὰ χωρία ταῦτα δύνανται τις νὰ συμβιάσῃ θεωρῶν τὸ δεύτερον ὡς ἀκριβέστερον ὀρίζον τὴν ἐν τῷ πρώτῳ γενικῇ περιεχομένην λύσιν τοῦ ζητήματος, ἀλλὰ διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ τούτου ἡ δυσκολία δὲν ἐκλείπει ἐντελῶς· διότι α') ἡ διάκρισις μεταξὺ βιομηχανικῶν καὶ αὐτοφυῶν καρπῶν εἶναι οὐ μόνον ἀμφίβολος καὶ ἀόριστος, ἀλλὰ καὶ ἐσφαλμένη· καὶ εἰς τοὺς διὰ καλλιεργείας καὶ καταβολῶν παραχθέντας καρπούς ἐνυπάρχει καθαρὸν κέρδος, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν τῆς καλλιεργείας ἐξόδων καὶ τῶν καταβολῶν καὶ ἰδίως τοιοῦτον εἶναι τὸ μίσθωμα, ὅπερ περιέρχεται εἰς χεῖρας τοῦ ἐκμισθωτοῦ ἄνευ ἐργασίας καὶ προκαταβολῆς αὐτοῦ· β') ἡ διάκρισις αὕτη ἀποκρούεται ὑπὸ τοῦ κανόνος, καθ' ὃν ἡ παραχώρησις τῆς ἐπικαρπίας λογίζεται καθαρὰ δωρεὰ καὶ ἐπομένως εἶναι ἄκυρος, ἐὰν γενῇ μεταξὺ συζύγων.⁴ Οὕτω ῥητῶς ὀρίζει ὁ

(1) [24 1] 15 § 1.

(2) [21. 1] 17 πρ. Β'. [Α'. 1] 17.

(3) [22 1] 45.

(4) [39. 1] 9 § 1 [23 4] 22, 28. Κ. [5. 16]. 8. Κ. [5. 12] 20.

νόμος, ὅτι ἐάν ὁ ἀνὴρ διαρκοῦντος τοῦ γάμου, ἀποδώσῃ εἰς τὴν γυναῖκά του τὴν προῖκα, ὑπάρχει ἄκυρος μετὰ σοζύγων δωρεὰ καὶ ἐπιστρέφεται εἰς τὸν ἄνδρα ὁλόκληρος ἢ προϊξ, ἥτοι ἅπαντα τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα κτήματα μεθ' ὧν τῶν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἀπὸ τῆς εἰς τὴν γυναῖκα δηλ. ἀποδόσεως τῆς προικὸς συλλεχθέντων καρπῶν.¹ Ὁ κανὼν δὲ οὗτος, ὁ περὶ τῶν προικῶν κτημάτων ἰσχύων, ἐφαρμόζεται κατὰ μείζονα λόγον εἰς τὴν τῶν ἰδίων κτημάτων τοῦ ἀνδρὸς δωρεάν· τέλος ἢ προκειμένη διάκρισις γ') ἀποκρούεται ὑπὸ τινος χωρίου τοῦ Μαρκέλλου, ὅστις παραδέχεται, ὅτι ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὴν γυναῖκα γενομένης δωρεᾶς ἀκινήτου καὶ πάντες οἱ καρποὶ αὐτοῦ περιλαμβανόμενοι εἰς τὴν δωρεάν καὶ ἐπομένως ἀποδίδονται, ὡς ἀκύρως δωρησαμένου αὐτοῦ τοῦ ἀνδρὸς.²

Ἐντεῦθεν πειθόμεθα, ὅτι οἱ ρωμαῖοι νομοδιδάσκαλοι διέφωνον περὶ τῶν ἀποδοτέων καρπῶν τοῦ δώρου. Ὁ Μάρκελλος εἶχε τὴν λογικῶς ἀκριβεστέραν γνώμην, ὁ Οὐλπιανὸς, στήριζόμενος εἰς τὸν Ἰουλιανόν, ἐξαιρεῖ τῆς ἀπηγορευμένης δωρεᾶς πάντας τοὺς καρποὺς, ὁ δὲ Πομπώνιος, συμβιβάζων τὰς δύο ταύτας ἀντιθέτους γνώμας, διακρίνει μεταξὺ τῶν δύο εἰρημένων εἰδῶν τῶν καρπῶν παραδεχόμενος, ὡς πρὸς μὲν τοὺς αὐτοφρούς, τὰς βελάνους κλπ., τὴν γνώμην τοῦ Μαρκέλλου, ὡς πρὸς δὲ τοὺς βιομηχανικοὺς, τὴν τοῦ Οὐλπιανοῦ. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἰουστινιανοῦ περὶ ἐρμηνείας τῶν χωρίων τῶν συλλογῶν αὐτοῦ, ὅταν ταῦτα φαίνωνται συγκρουόμενα δεῖν νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ὑπὸ τῶν συντακτῶν τοῦ Πανδέκτου ἀποδεκτὴν γενομένην τὴν γνώμην τοῦ Πομπωνίου, ἂν καὶ ὡς εἴρηται, ἢ τοῦ Μαρκέλλου ἤθελεν εἶναι ὀρθότερα.³

(1) Κ. [5. 19] διατ. μόνη Ν. 22. Κ. 39.

(2) [24. 1] 49.

(3) Β. [ΚΓ'. 3] 45. Ἀντιδοξοῦσιν ὁ Οὐίνδοξάδ' 509 σημ. 29 καὶ ὁ Καλλιγᾶς Δ'. § 123, ἀλλ' εἰ λόγοι δι' οὓς ὁ τελευταῖος ἀποκρούει τὴν δόξαν τοῦ Πομπωνίου δὲν εἶναι ἀποχρώντες. Ἡ οὐ πάντως οἰκονομολογικῶς ἐρῆθι διάταξις δὲν δύναται διὰ τὸν λόγον τοῦτον νὰ ἀργήσῃ, οὔτε ἐπὶ συγκρούσεως δύο χωρίων, τὸ τρίτον, ὅπερ συμβιβάζει τὰ διεστώτα, δύναται νὰ λογισθῇ ἀνίσχυρον, μάλιστα κατὰ τὴν ρητὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὁδηγίαν περὶ τῆς ἄρσεως τῶν φαινομένων ἀντιφάσεων Πρβλ. Γεν. ἀρχ. Δ. § 93 καὶ ἐπ.

100. Ἰδίως εὐνοεῖται ἡ ἀναζήτησις τοῦ δώρου, ὅτε τὰ δωρεᾶν δοθέντα χρήματα ἐδαπανήθησαν εἰς ἀγορὰν αὐτουσίως ὑπάρχοντος εἰς χεῖρας τοῦ δωρεοδόχου πράγματος, οὗτος δὲ κατέστη ἀναξίχρεως· εἰς τοιαύτην περίπτωσιν δύναται τὸ διὰ τῶν δωρεᾶν δοθέντων χρημάτων ἀγορασθὲν πρᾶγμα νὰ διεκδικηθῇ δι' ὠφελίμου διεκδικητικῆς ἀγωγῆς.¹ ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο κατηργήθη ἐπὶ τῶν ἀκινήτων ὑπὸ τοῦ περὶ μεταγραφῆς νόμου τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1856.²

101. Σπουδαιότατη μεταβολὴ ἐπηνέχθη εἰς τὰς μεταξὺ συζύγων δωρεὰς ὑπὸ δόγματος τῆς βουλῆς τοῦ ἔτους 206 ἀ. κτ. Ρώμ. ἐπὶ τοῦ Σεβήρου, τῇ προτάσει τοῦ Καρακάλλου, τοῦ μετὰ τοῦ πατρὸς του συμβασιλεύσαντος. Κατ' αὐτὸ ἡ μεταξὺ συζύγων δωρεὰ ἀποβαίνει ἐγκυρὸς καὶ ἰσχυρά, ἐὰν ὁ δωρητὴς, ἀποβιώσας ἐν γάμῳ, δὲν ἀνακαλέσῃ αὐτήν, ἥτοι ἡ δωρεὰ λογίζεται γενομένη αἰτία θανάτου, ὡς ἂν δηλ. ὁ δωρητὴς ἐδώρῃσας τὸ πρᾶγμα, ἀφορῶν εἰς τὸν ἐν τῷ γάμῳ θανάτον του καὶ θέλων νὰ ᾖναι ἀμετάκλητος ἡ δωρεὰ ἐν περιπτώσει αὐτοῦ, εἰ καὶ δὲν ὑπάρχῃ τοιαύτης διαθέσεως ἢ ἀποδείξεις.³

Ἡ κύρωσις αὕτη τῶν τοιούτων δωρεῶν ἀποβαίνει ἀδύνατος, ἐὰν ὁ γάμος λυθῇ κατ' ἄλλον τρόπον, ἢ τῷ θανάτῳ τοῦ δωρητοῦ, τοῦτέστι τῷ θανάτῳ τοῦ δωρεοδόχου, ἢ διαζεύξει.⁴ Ὁ σύγχρονος ὅμως θάνατος ἀμφοτέρων τῶν συζύγων καθίστησιν ἐγκύρους τὰς ἀμοιβαίας αὐτῶν δωρεάς.⁵

Ἐπίσης κωλύεται ἡ κύρωσις ἅμα ὁ δωρητὴς ἐκφράσῃ ὁπῶς-οἴποτε τὴν τῆς ἀνακλησεως βούλησιν· ἡ τελευταία βούλησις ἀποφασίζει τὸ ζήτημα.⁶ Ἀλλ' ἡ ὑπὸ τοῦ δωρητοῦ ὑποθήκευσις

(1) [24. 1] 55 ἐν τέλει.

(2) Ἀρθρ. 12.

(3) [24. 1] 32 § 7. 8. Β. [Α'. 1] 30. «Ἐὰν ὁ ἀνὴρ, δωρησάμενος τῇ γυναικί, τελευτήσῃ ἐφησυχάσας τῇ δωρεᾷ, βεβαιεῖται ἡ δωρεὰ καὶ παρ' οὐδε-
νὸς ἀνατρέπεται. Εἰ τὰχα καὶ δωρεὰ μεταξὺ τῶν συνοικούντων οὐκ ἐρρω-
ταί· ἀλλ' ἐὰν σιωπήσῃ ὁ δωρησάμενος ἄχρι τελευτῆς, ἕτερος ἀνατρέπειν τὴν
δωρεάν οὐ δύναται, ἢ γοὺν κληρονόμος αὐτοῦ.»

(4) [24. 1] 32 § 10.

(5) [24. 1] 32 § 14 [34. 5] 8. Β. [Α'. 1] 30.

(6) [24. 1] 32 § 2 3 καὶ 4. Β. [Α'. 1] 30. Κ. [5. 16] 18.

ἡ ἐνεχύρασις τοῦ δωρεᾶν δοθέντος δὲν ἀποτελεῖ σιωπηρὰν ἀνάκλησιν.¹

Ἡ δωρεά, κυρουμένη ἀποβαίνει ἰσχυρά, ἐξ οὗ χρόνου κατὰ πρῶτον ἐγένετο, κατ' αὐτὸν δὲ ρυθμίζονται καὶ ἅπαντα αὐτῆς τὰ ἀποτελέσματα.² Περὶ τῆς κυρώσεως ταύτης τῶν μεταξὺ συζύγων δωρεῶν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ δωρητοῦ ὑπάρχει ἀπὸ τῶν γλωσσογράφων ἡ ἐξῆς ἀμφισβήτησις. Ἄρα γε ἡ κύρωσις αὕτη χωρεῖ ἐν γένει ἐπὶ πάσης δωρεᾶς, οἰαδῆποτε καὶ ἂν ᾗ ἡ πραγματουσα αὐτὴν δικαιοπραξία, ἡ μόνον ἐπὶ τῶν παραδόσει πράγματος, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δι' ἀπλῆς ἐνοχικῆς συμβάσεως καταρτιζομένων δωρεῶν; ὅτι ἡ κύρωσις χωρεῖ ἐπὶ πάσης δωρεᾶς ἀποφαίνονται σαφῆ χωρία τοῦ νόμου.³

Πρὸς τὰς μαρτυρίας ταύτας συγκρούεται χωρίον τι τοῦ αὐτοῦ Οὐλπιανοῦ,⁴ ὅπερ παρέχει πολλὰς ἀμφιβολίας. Ἀλλ' εὐτυχῶς τὸ χωρίον τοῦτο δὲν δύναται, ὅπωςδῆποτε καὶ ἐὰν ἐρμηνευθῇ, νὰ στηρίξῃ τὴν ἐναντίαν γνώμην, διότι διὰ τῆς Νεαρᾶς 162 τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὸ ζήτημα ἐλύθη ὑπὲρ τῆς γνώμης, ἣν θεωροῦμεν τὴν μόνην ὀρθήν. Διὰ τὴν Γερμανίαν ἡ ἀμφισβήτησις δὲν ἐλύθη διὰ τῆς Νεαρᾶς, καθότι αὕτη δὲν περιέχεται εἰς τὴν συλλογὴν τῶν Νεαρῶν, ἃς ἡρμήνευσαν οἱ γλωσσογράφοι καὶ ἃς μόνας παρεδέχθη ἡ Γερμανία ὡς νόμον.

102. Ὅταν παρέχεται ἀντικείμενον περιουσίας ἐπὶ σκοπῷ αὐξήσεως τῆς περιουσίας τοῦ λήπτου, ἀντ' αὐτοῦ δὲ δίδεται ἀντάλλαγμα μικροτέρας ἀξίας, ὑπάρχει μικτὴ πρᾶξις, ἐκ δωρεᾶς καὶ ἀμφοτεροβαροῦς συμβάσεως συγκειμένη, ὅταν λ. χ.

(1) Νεαρ. 162. K. 1.

(2) K. [5. 16] 25.

(3) [24. 1] 32 § 1 καὶ ἰδίως ἐ § 23 τοῦ αὐτοῦ τεμαχίου (τοῦ Οὐλπιανοῦ) [24. 1] 33. B. [Δ'. 1] 31, ἐνθα ἐφαρμόζεται ἡ ἀρχὴ αὕτη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς τῇ ἰδίᾳ γαμετῇ δι' ὑποσχέσεως ἐτήσιας προσόδου γενομένην δωρεάν. Τὸ τοῦ K. [5. 15] 2 οὐδαμῶς ἀντίκειται εἰς τὰ ἀνωτέρω χωρία, διότι ἐ αὐτοκράτωρ ἀπαιτεῖ ἐνταῦθα, ὅπως ὑπάρξῃ δωρεά, κυρουμένη διὰ τοῦ θανάτου τοῦ δωρητοῦ, νὰ ἐγένετο αὕτη διὰ νομικῆς πράξεως, ὑποχρεούσης τὸν δωρητὴν εἰς τὴν παροχὴν, ἣν δι' αὐτῆς ἀνέλαβεν· ὅθεν δὲν ἀπαιτεῖ παράδοσιν τοῦ δωρεᾶν δοθέντος, ἀλλὰ νόμιμον τελειοποίησιν τῆς δωρεᾶς.

(4) [24. 1] 23 B. [Δ'. 1] 22.

σοὶ πωλῶ οἰκίαν ἀξίας 5,000 δρ ἐπὶ τιμῇματι 3,000, ἵνα αὐξήσω τὴν περιουσίαν σου κατὰ 2,000 δρ. Τοιαῦται πράξεις εἰσὶ μεταξὺ τῶν συζύγων ἄκυροι ὅσον ὁρᾷ τὴν ἐν αὐταῖς περιεχομένην δωρεάν, ἐκτὸς ἂν ἡ ἀμφοτεροβαρὴς πράξις ἐγένετο, *μόνον* ἔνεκα τῆς δωρεᾶς, ἥς ἄνευ ἤθελε παραλειφθῇ, ὅτε ὁλόκληρος ἡ πράξις ἀποβαίνει ἄκυρος.¹ Εἰς ἀπάσας τὰς νομικὰς ταύτας πράξεις δέον νὰ βεβαιωθῇ τὸ ποσὸν τῆς ἐν αὐταῖς περιεχομένης δωρεᾶς, ἥτις εἶναι ἄκυρος.²

Μόνον ἐὰν ἡ παροχὴ, ἡ ἀποτελοῦσα τὸ ἀντάλλαγμα τοῦ δοθέντος πράγματος, δὲν ἔχῃ χρηματικὴν ἀξίαν καὶ ἐπομένως ἡ δωρεὰ δὲν διακρίνεται τῆς ἀμφοτεροβαροῦς δικαιοπραξίας,³ ὁλόκληρος ἡ πράξις δὲν θεωρεῖται ὡς δωρεὰ καὶ διατηρεῖται ἐν ἰσχύϊ, καθότι δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἀξίας τοῦ κατὰ πρῶτον δοθέντος καὶ τῆς τοῦ ἀντ' αὐτοῦ παρασχεθέντος, ἐνῶ ἐκ μόνης τῆς εἰρημένης διαφορᾶς δύναται νὰ συναχθῇ ἡ αὐξήσις τῆς περιουσίας τοῦ λήπτου.⁴ λ. χ. μὲ ἐβοήθησας ἐν δεινῇ ἀνάγκῃ, ἐγγυηθεὶς ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ θέσας οὕτως ἐκ μέσου τὸ κώλυμα, δι' ὃ δὲν ἤθελα δυνηθῇ νὰ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα μου, πνέοντα τὰ λοιπὸν καὶ ζητοῦντα νὰ μὲ ἴδῃ, ἔνεκα δὲ τούτου δίδω σοι 1000 δραχ. ἢ δίδω σοι χιλίας, ὅπως ὀρκισθῇς, ὅτι θέλεις φέρεи τὸ ὄνομά μου. Αἱ πράξεις αὗται, αἱ λογιζόμεναι ἀνταλλάγματα τῶν ἐν λόγῳ ποσοτήτων δὲν εἶναι δεκτικαὶ χρηματικῆς ἐκτιμήσεως.

(1) [24. 1] 5 § 5. B. [Α'. 1] 5. «Εἰ μὲν μὴ ἔχων πρόθεσιν ὁ ἀνὴρ πωλῆσαι πέπρακε τῇ γυναικὶ διὰ τὸ δωρεῖσθαι αὐτῇ. ἄκυρος ἡ πρᾶσις. Εἰ δὲ πωλῆσαι βουλόμενος ὀλίγου πέπρακεν, εἰς ὃ γέγονεν ἡ γυνὴ πλουσιωτέρα» ἀκυροῦται· τυχὸν δούλον 15 νομισμάτων ἄξιον ἐπώλησε 5 νομισμάτων καὶ νῦν ἄξιός ἐστι 10 νομισμάτων, τὰ 5 δίδωσιν, εἰς ὃ νῦν εὐπωριωτέρα γέγονε.» Οὕτως ἐὰν γενῇ ἀγοραπωλησία, καθ' ἣν ὁ ἀγοραστὴς ἀπῆλλαξε τὸν πωλητὴν τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ἀποζημίωσιν ἔνεκεν ἐκνικήσεως, ἡ πώλησις ἔχει κύρος, ἀλλ' ἡ ἐν τῇ συμβάσει ταύτῃ περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ πωλητοῦ ἀπὸ τῆς πρὸς ἀποζημίωσιν ὑποχρεώσεώς του περιεχομένη δωρεὰ εἶναι ἄκυρος, ἐὰν γενῇ μεταξὺ συζύγων [27. 1] 31 § 4.

(2) [24. 1] 5 § 2 § 5.

(3) [39. 5] 19 § 1 καὶ 6.

(4) [24. 1] 5 § 2.

103. Ρητέον τινα καὶ περὶ τοῦ κανόνος τοῦ καλουμένου Μουκιανὸν τεκμήριον, ὀνομασθέντος οὕτω ὑπὸ τοῦ κατὰ πρῶτον εἰσαγαγόντος αὐτὸν νομοδιδασκάλου Μουκίου Σκαίβουλα. Ὁ κανὼν ἔχει ὥς ἐξῆς. Πᾶν τὸ εἰς χεῖρας τῆς γυναικὸς, ἐὰν δὲν ἀποδειχθῇ τίνι τρόπῳ ἀπεκτῆθη ὁ νόμος τεκμαίρεται, περιελθὼν εἰς αὐτὴν διὰ δωρεᾶς τοῦ συζύγου. Ὡς λόγος τοῦ νομίμου τούτου τεκμηρίου ἀναφέρεται ἡ προστασία τῆς τιμῆς τῶν γυναικῶν, ἀφ' ὧν ὁ νόμος θέλει νὰ ἀπομακρύνῃ πᾶσαν ὑπόνοιαν, ὅτι κτῶνται περιουσίαν καὶ δι' ἀγνώστων τρόπων, οἵτινες, ὁσάκις καλύπτονται ὑπὸ τοῦ πέπλου τοῦ μυστηρίου, εἰσὶν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπρεπεῖς. Ἐκτὸς ὅμως τούτου ἀναφέρεται, ὅτι καὶ συμφωνότερον πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος εἶναι τὸ τεκμήριον (*verius et honestius est*), διότι πᾶσα χρηστὴ σύζυγος ὅ,τι κτᾶται ἢ κτᾶται ἐκ τρόπου εὐπρεποῦς καὶ εὐαποδέκτου παρὰ τρίτου ἢ ἐκ τοῦ ἰδίου συζύγου.¹ Τινὲς ἀμφιβάλλουσι περὶ τῆς νῦν ἰσχύος τοῦ κανόνος τούτου, διότι τὸ τεκμήριον τοῦτο ἀποκρούεται ὑπὸ τοῦ ἐτέρου *quilibet praesumitur bonus*, καὶ διότι ὁ λόγος τοῦ ὀρίσαντος αὐτὸ νόμου, ἡ ἐν Ῥώμῃ κρατήσασα κακὴ θεία, ἐξέλιπε παρ' ἡμῖν.

Ἄλλ' ἀμφότεροι οἱ λόγοι εἰσὶν ἀνυπόστατοι. Ἐν πρώτοις τὸ τεκμήριον *quilibet praesumitur bonus* οὐδὲν ἄντικεινται εἰς τὸ Μουκιανὸν τεκμήριον, ἀπ' ἐναντίας τὸ τεκμήριον τοῦτο, καθ' ὃ ὁ νόμος ὑποθέτει, ὅτι πᾶν ἀντικείμενον περιουσίας, εὐρισκόμενον παρὰ τῇ συζύγῳ, ἐὰν μὴ ἀποδειχθῇ πῶς ἀπεκτῆθη παρ' αὐτῆς, περιῆλθεν εἰς αὐτὴν ἐκ δωρεᾶς τοῦ συζύγου, ὑποτίθησιν αὐτὴν ἄμεμπτον καὶ χρηστὴν, λαμβάνουσαν μόνον παρὰ τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς δῶρα, ἐὰν μὴ δηλώσῃ παρὰ τινος ἄλλου περιῆλθεν ταῦτα εἰς αὐτήν. Καὶ ὁ δεύτερος λόγος ἀνυπόστατος ὥς πολλάκις εἴπομεν, καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἀληθὴς, ὅπερ λίαν ἀμφίβολον, ὁ λόγος οὗτος τοῦ νόμου καὶ ὅτι οὗτος ἐξέλιπε παρ' ἡμῖν, ὅπερ ὅμως δεῖται ἀποδείξεως, πάλιν *cessante ratione legis non cessat lex ipsa*. Τὸ

(1) [24. 1] 51 κ. [5. 16] 6.

τεκμήριον τοῦτο χρησιμεύει προδήλως καὶ εἰς τοὺς πιστωτάς τοῦ ἀνδρός τοῦ προσπαθοῦντος νὰ ἀποκρίψῃ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, παρεμβάλλων τὴν ἰδίαν σύζυγον ὡς κυρίαν αὐτῆς.

Ἄλλ' ἄρα γε πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ τεκμηρίου ἄρκει νὰ ἀποδείξῃ ἡ σύζυγος ἔγκυρον δικαιοπραξίαν μετὰ τοῦ συζύγου, ἢ τρίτου, περὶ κτήσεως τοῦ κτήματος, οὗ ἀμφισβητεῖται ἡ κυριότης, ἢ ἀνάγκη πρὸς τὴν ἀποδείξει ταύτῃ καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς κτήσεως τῆς περιουσίας, ἀνθ' ἧς ἀπέκτησε τὸ ἀμφισβητούμενον κτῆμα; Περὶ τούτου ὑπάρχει ἐναντιοφωνία. Ἐὰν δεχθῶμεν τὴν πρῶτην δόξαν, μὴ ἔχοντος τοῦ ἀντιδίκου τῆς γυναικὸς ἄλλο βοήθημα, ἢ τὴν ἀποδείξιν τῆς εἰκονικότητος τῆς παρὰ τοῦ ἀνδρός ἀμφοτεροβαροῦς κτήσεως, ἢ τῆς ἐκ δωρεᾶς αὐτοῦ κτήσεως τοῦ τῷ τρίτῳ δοθέντος ἀνταλλάγματος, παραδίδομεν τοὺς πιστωτάς τοῦ ἀνδρός εἰς τὴν διάθεσιν τῶν συζύγων, μεταιοῦμεν δὲ συνάμα καὶ τὴν τῆς ἀκυρότητος τῶν δωρεῶν μεταξὺ συζύγων ἀπαγόρευσιν.¹

Περὶ τῆς ἐμφανίσεως τῶν δωρεῶν καὶ τῆς ἐν τῷ νῦν δικαίῳ ἀντικαταστάσεως τοῦ θεσμοῦ τούτου δι' ἄλλων διατυπώσεων πρὸς Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Β'. § 372—375· ὅθεν κατὰ τὰ αὐτόθι εἰρημένα ἢ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ δωρητοῦ κυρουμένη δωρεά, ἐὰν δὲν τηρηθῇ κατ' αὐτὴν ὁ ὅρισμός τοῦ ἄρθρου 42 τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου, δύναται μὲν νὰ κυρωθῇ διὰ τελευταίας βουλῆσεως τοῦ δωρητοῦ (διαθήκης, ἢ κωδικέλλου), ἢ ἰσχύς ὅμως αὐτῆς δὲν ἀνατρέχει εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν τὸ πρῶτον ἐγένετο, ἀλλ' ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ δωρητοῦ.²

(1) Ἐὰν ὁ ἀνὴρ δι' εἰκονικῶν ἀμφοτεροβαρῶν συμβάσεων μετεβίβασεν εἰς τὴν ἰδίαν σύζυγον περιουσίαν, ὅπως ἀφαίρεσθ αὐτὴν ἀπὸ τῶν πιστωτῶν του, ἢ ἐὰν ἡ σύζυγος ἀποκτήσῃ τι παρὰ τρίτου δι' ἀμφοτεροβαροῦς συμβολαίου, λαβοῦσα τὸ δοθὲν ἀντάλλαγμα παρὰ τοῦ ἀνδρός, πάλιν μεταιοῦται ἡ τῆς ἀκυρότητος τῶν μεταξὺ συζύγων δωρεῶν διάταξις, ἐὰν εἰς τὸν τρίτον (πιστωτὴν τοῦ ἀνδρός) ἐπέκειτο ἡ ἀπόδειξις, πόθεν περιῆλθε τὸ ἀντάλλαγμα εἰς τὴν γυναῖκα, ἢ ὅτι εἰκονικῶς συνῆψεν ὁ ἀνὴρ τὸ ἀμφοτεροβαρὲς συμβόλαιον μετὰ τῆς οἰκείας γυναικός. Πρὸς περὶ τῆς ἐναντιοφωνίας Θέμιδα τόμ. Α'. σ'. (1875, σελ. 347 (Καλλιγᾶ) Β'. σ. 129.

(2) Κ. [5. 16] 25.

104. Ἐνίοτε ὅμως ἰσχύουσι καὶ μεταξὺ συζύγων αἱ δωρεαί. Πολλοὶ ἀναφέρουσιν ὡς πρῶτον θέμα τὴν δωρεάν, καθ' ἣν ὁ δωρεοδόχος δὲν καθίσταται πλουσιώτερος, ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν πρόκειται ἀληθῆς δωρεὰ κατὰ τὴν ἐν τῷ Β'. βιβλίῳ ἐξηγηθεῖσαν ἔννοιαν αὐτῆς· λ. χ. δωρεῖται ὁ ἀνὴρ τῇ γυναικὶ τόπον, ἵνα ἐνταφιάσῃ νεκρὸν συγγενῆ της, καθισταμένου οὕτω τοῦ γηπέδου πράγματος ἐκτὸς τῆς συναλλαγῆς, ἥ ἡ σύζυγος δωρεῖται τῷ ἀνδρὶ πράγματα, ἅπερ οὗτος δίδει προῖκα τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ.¹ Ἰσχύει δὲ μεταξὺ συζύγων ἡ δωρεὰ, ἐὰν καὶ ὁ δωρητὴς μετέχῃ τῶν ὠφελειῶν τῆς δωρεᾶς. λ. χ. ὁ σύζυγος διατρέφει δωρεὰν δούλους, ἢ κτήνη τῆς γυναικὸς, ὧν ἡ χρῆσις εἶναι κοινή· ἡ δωρεῖται ἡ γυνή τι, ὅπως ἀποκτήσῃ δι' αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀξίωμα, ἢ ἐκπληρώσῃ τὰς μετὰ τοῦ ἀξιώματος συνδεδεμένας ὑποχρεώσεις, οὗ τῶν πλεονεκτημάτων μετέχει ἡ γυνή.²

Ἐὰν ἡ κεκτημένη περιουσία τοῦ ἐνὸς τῶν συζύγων δὲν ἐλαττοῦται διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἐτέρου ἰσχύει ἡ δωρεὰ· τὸ θέμα τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ κυρίως δωρεάν, ὅθεν οὐκ ὀρθῶς κατατάσσεται εἰς τὰς ἐπιτετραμμένας μεταξὺ τῶν συζύγων δωρεάς· λ. χ. 1) παραιτεῖται ὁ ἀνὴρ ἐπαγομένης αὐτῷ ἐκ διαθήκης κληρονομίας, ἵνα περιέλθῃ αὕτη εἰς τὴν σύζυγον, ὡς κοινῶς ὑποκατασταθεῖσαν αὐτῷ, ἢ ὡς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομον τοῦ διαθέτου, ἢ 2) δωρεῖται ὁ σύζυγος πρᾶγμα, οὗ οὔτε τὴν τῆς χρησικτησίας νομὴν ἔχει.³

Ἰσχύει ὅμως καὶ ἡ ἀληθῆς δωρεὰ μεταξὺ συζύγων, ἐὰν χρησιμεύῃ εἰς συντήρησιν, ἢ ἄνεσιν τοῦ δωρεοδόχου λ. χ. δωρεῖται εἰς τὴν σύζυγον ὁ ἀνὴρ τοὺς καρποὺς τῆς προικὸς, ἵνα διατρέφῃ ἑαυτὴν καὶ τὰ τέκνα (πρὸς συντήρησιν), ἢ δωρεῖται τὴν ὑπηρεσίαν τῶν δούλων (ἄνεσιν σκοποῦσα δωρεὰ).⁴

Ὡσαύτως ἰσχύει ἡ δωρεὰ, ἐὰν συνίσταται εἰς μικροῦ λόγου

(1) [24. 1] 31. [Α'. 1] 34.

(2) [21. 1] 31 [§ 10] 40, 41, 42. Β. [Α'. 1] 40.

(3) Β. [Α'. 1] 25, [24. 1] 25.

(4) [24. 1] 17, 21 πρ. 28 § 2. Β. [Α'. 1] 17, 27.

ἄξια πράγματα,¹ ἢ δίδεται εἰς ἀνοικοδόμησιν καέντος κτιρίου,² ἢ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τῇ ἰδίᾳ συζύγῳ ἢ τὰν ἀπαλιν,³ ἢ αἰτίᾳ θανάτου.⁴ Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς αἰτίας θανάτου δωρεᾶς καὶ τῶν περὶ αὐτῆς ἰσχυόντων ὁρισμῶν κατὰ τε τὸν τύπον καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς ὠμιλήσαμεν διὰ μακρῶν ἀλλαχού.⁵

Τινές, λ. χ. ὁ Τιβὼ καὶ ἄλλοι ἐξαιροῦσιν ἐπίσης τῆς προκειμένης ἀπαγορεύσεως τὰς ἀνταποδοτικὰς λεγομένας δωρεὰς (donationes remuneratoriae), τὰς δωρεὰς, δι' ὧν προτίθεται ὁ δωρητὴς νὰ ἀνταμείψῃ γενομένης πρὸς αὐτὸν ἐκδουλεύσεις, ἢ εὐεργεσίας τοῦ δωρεοδόχου, ἀλλὰ, κατὰ τὰ ἀλλαχοῦ εἰρημένα (Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Β'. §§ 379—381), αἱ τοιαῦται δωρεαὶ δὲν ὑπάγονται εἰς ἄλλους κανόνας παρὰ τοὺς διέποντας τὰς κοινὰς δωρεὰς, ἐπομένως δὲν ὑπάρχει ἀφορμὴ ἐξαιρέσεως αὐτῶν ἀπὸ τῆς προκειμένης ἀπαγορεύσεως.

105. Ὁ σύζυγος δικαιούται ν' ἀπαιτῇ εὐπείθειαν καὶ ὑποταγὴν παρὰ τῆς γυναικός· τοῦτο συνάγεται ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ γάμου, δι' οὗ παράγεται κοινωνία προσώπων, ἥς ἀρχηγὸς εἶναι ὁ ἀνὴρ,⁶ ἐντεῦθεν ὅμως οὐδόλως ἔπεται, ὅτι δικαιούται νὰ προσβάλῃ ἔργῳ ἢ λόγῳ, ἢ νὰ αἰκίζῃ τὴν γυναῖκα· αἱ κατὰ τῆς γυναικὸς αἰκίαι δὲν εἶναι μὲν λόγος διαζεύξεως, ἀλλ' ὁ εἰς αὐτὰς ἐξοκέλλων σύζυγος ὀφείλει νὰ δώσῃ εἰς τὸν σύζυγόν του καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου τοσοῦτον μέρος τῆς περιουσίας του, ὅσον ἀποτελεῖ τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς·⁷ ἡ ποινὴ ὅμως αὕτη ἀργεῖ τὴν σήμερον.

Ὁ ἀνὴρ κτᾶται τὰς διὰ τῆς οἰκιακῆς ἐργασίας τῆς γυναικὸς παραγομένας ὠφελείας· τὸ πλεονέκτημα τοῦτο ἀπορρέει ἀπὸ τῆς

(1) [24. 1] 7 § 1, 31 § 8 καὶ 9. Β. [Α'. 1] 7, 29.

(2) 14. αὐτόθι Β. 14 αὐτ. Ἀρμ. 4, 14, 15.

(3) Κ. [5. 16] 26.

(4) 32 αὐτόθι Β. ΑΗ'. αὐτόθι Κ. [5. 16] 10. Ἀρμ. [4. 14] 18.

(5) Γεν. ἀρχ. Βιβλ. Β'. § 332 καὶ 333 καὶ Ἐνοχ. Αἰκ. τόμ. 2 σ. 376—378.

(6) Κ. [5. 13] διὰ τ. μόνῃ § 7. Κ. [8. 18] 12 § 1. reverentia exhibenda est maritis.

(7) Ν. 117. Κ. 9.

ὕποχρεώσεως τῆς συζύγου νὰ βοηθῇ τὸν ἄνδρα ἐν τῇ διοικήσει τῆς οἰκίας· ὑπάρχουσι δὲ κατὰ τὴν διοίκησιν ταύτην ἐργασίαι συνήθως ὑπὸ μόνῃς τῆς συζύγου ἐπιχειρούμεναι, λ. χ. ἐπιτήρησις τῶν ὑπηρετῶν, ἐπιμέλεια καὶ περίθαλψις τῶν τέκνων, μάλιστα ἐν τῇ βρεφικῇ ἡλικίᾳ. Πᾶν ὅμως ὅ,τι κερδαίνει δι' ἐπιτηδεύματος ἀνεξαρτήτου τῶν οἰκιακῶν ἐργασιῶν, λ. χ. ὡς μαῖα, ὡς τροφὸς κλπ., ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτήν.

Ἡ γυνὴ ἀκολουθεῖ τὴν κατοικίαν καὶ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἀνδρός. Περὶ τούτου πραγματεύονται τὰ ἄρθρ. 16—18 τῆς πολ. δικον. Ἡ ὑποχρέωσις αὕτη ἀπορρέει ὡσαύτως ἀπὸ τῆς ἐννοίας τοῦ γάμου, ἀποτελοῦντος κοινωνίαν, ἥς ὁ ἀνὴρ εἶναι ἀρχηγός· ἔχει δὲ αὗτος τὸ δικαίωμα τοῦτο καὶ ἂν ὑπεσχέθη νὰ μὴ μεταβάλλῃ κατοικίαν διότι οἱ Ῥωμαῖοι θεώρουν ὡς περιορισμὸν τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τοῦ πολίτου, τὴν ὑποχρέωσιν αὐτοῦ, τοῦ νὰ μὴ μεταβάλλῃ κατοικίαν.¹ Ἀμφισβητεῖται ὅμως, ἐὰν ὁ σύζυγος, μεταβαλὼν τὴν κατοικίαν τοῦ λόγῳ ποινῆς, δικαιούται νὰ ἀπαιτήσῃ νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτὸν ἡ γυνὴ εἰς τὴν νέαν κατοικίαν. Ἡ ὀρθότερα γνώμη εἶναι, ὅτι δικαιούται νὰ ἀπαιτήσῃ τοῦτο, ἐὰν ἡ τοιαύτη μεταβολὴ δὲν φέρῃ βλάβην εἰς τὴν υἰεῖαν τῆς, διότι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ γάμου α.) ἑκάτερος τῶν συζύγων ὀφείλει νὰ ὑποφέρῃ τὰ εἰς τὸν ἕτερον ἐπισκῆπτοντα δυστυχήματα· β.) ὁ γάμος παρέχει ἀχώριστον τοῦ βίου τὴν συνήθειαν,² διὰ δὲ τῶν περιορισμῶν τὴν ἐλευθερίαν ποινῶν δὲν ῥηγνύεται ὁ δεσμὸς αὐτοῦ. Τὸ ζήτημα ὅμως οὐ δὲν ἔχει παρ' ἡμῶν πρακτικὸν κύρος, διότι ἡ ἡμετέρα νομοθεσία δὲν παραδέχεται τὴν ἐξορίαν, ἢ τὸν ἐντὸς ὁρισμένης κοινότητος, ἢ ἐπαρχίας περιορισμὸν, ἢ δὲ ὑπὸ τῶν ἄρθρ. 33—37 τοῦ ποινικ. νόμου ὀριζομένη ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις δύναται τὸ πολὺ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς εἰς ὁρισμένους τόπους διαμονῆς τοῦ ἐπιτηρουμένου, τέλος ἢ εἰς τὰς τῶν ὑποδίκων, ἢ τῶν καταδίκων φυλακὰς διαμονὴ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν ἀπαγορεύεται ὑπὸ τῶν περὶ ἀσφαλείας

(1) Cicero pro Cornelio Balbo Κεφ. 13.

(2) Θεοφ. |1. 9| § 1.

καὶ ὑγεινῆς τῶν φυλακῶν ἀστυνομικῶν διατάξεων, διὰ λόγους μὴ χρήζοντας ἀναπτύξεως.

106. Ὁ σύζυγος παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίου, ὡς εἰκαζόμενος πληρεξούσιος τῆς γυναικός. Κατὰ τὴν δικονομικὴν ἡμῶν νομοθεσίαν¹ πᾶς διάδικος, ἢ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιχειρῇ αὐτοπροσώπως ὅλας τὰς δικαστικὰς πράξεις, ἂν δὲ θέλῃ νὰ τὰς ἐπιχειρήσῃ διὰ πληρεξουσίου δύναται νὰ διορίσῃ πρὸς τοῦτο μόνον

α') τὸν σύζυγον, τοὺς ἀνιόντας, τοὺς κατιόντας, τοὺς ἀδελφοὺς ἢ τοὺς κηδεστὰς αὐτοῦ ἢ

β') τοὺς ὁμοδίκους ἢ

γ') δικηγόρους.

Ἐν ὅσῳ δὲ πρόκειται περὶ προπαρασκευαστικῶν πράξεων καὶ κλήσεων μέχρι τῆς εἰς τὸ πινάκιον ἐγγραφῆς προϋποτίθεται, ὅτι οἱ ἐν τῇ προηγουμένῳ ἄρθρῳ ἀναφερόμενοι (ἄρα καὶ ὁ σύζυγος) ἔχουσι τὴν ἀπαιτουμένην πληρεξουσιότητα πρὸς τὴν ἐπὶ ἀκροατηρίου ὁμῶς συζήτησιν ἀπαιτεῖται ρητὴ πληρεξουσιότης, ἥς μὴ ὑπαρχούσης κηρύττονται ἄκυροι ὅλαι αἱ πράξεις καὶ αὐταὶ αἱ πρότερον ἐπιχειρηθεῖσαι, ὁ δὲ ἐπιχειρήσας αὐτὰς καταδικάζεται εἰς τὴν ἀποζημίωσιν, εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν ἐξόδων καὶ εἰς πρόστιμον, ἐάν δὲ ᾖ δικηγόρος καὶ εἰς πειθαρχικὴν ποινὴν.

Τέλος ἡ σύζυγος μετέχει τῆς κοινωνικῆς τάξεως τοῦ οἰκείου ἀνδρός.²

107. Τὰ εἰρημένα δικαιώματα τῶν συζύγων, τὰ ἀναφερόμενα οὐχὶ εἰς ἀντικείμενα περιουσίας, ἀλλ' εἰς τὴν πλήρωσιν τοῦ ἡθικοῦ καὶ φυσικοῦ σκοποῦ τοῦ γάμου καὶ ὡς τοιαῦτα ἀνεπίδεκτα χρηματικῆς ἐκτιμήσεως, ὅποια εἶναι τὸ τῆς ἀμοιβαίας γαμικῆς πίστεως, τοῦ σεβασμοῦ, τῆς συμβιώσεως καὶ ὑποστηρίξεως, τῆς μετοχῆς εἰς τὰ ἑκατέρῳ ἐπισκῆπτοντα δυστυχήματα, τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἀπαιτεῖν ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν παρὰ τῆς ἰδίας συζύγου καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ συνοίκη-

(1) Πολιτ. Δικονομία § 91—92.

(2) [1 9] 8. B. [ΣΤ'. 1] 8. [50 1] 38 § 3. K. [12. 1] 13. B. [ΣΤ'. 1] 39.

σιν, δύνανται νὰ ἐπιδιωχθῶσι δι' ἁμέσου φυσικοῦ καταναγκασμοῦ, ἐὰν ὁ καθ' οὗ ὑπάρχουσι ταῦτα κεκτημένα σύζυγος ἀρνηται νὰ πληρώσῃ τὴν εἰς αὐτὰ ἀντιστοιχοῦσαν ὑποχρέωσίν του; Πολλοὶ νομοδιδάσκαλοι λ. χ. ὁ Τιβώ,¹ φρονοῦσιν, ὅτι δύνανται νὰ ἐγερθῇ ἐπὶ ἐκπληρώσει τῶν τοιούτων ὑποχρεώσεων ἀγωγή καὶ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ παραδεχομένη αὐτὴν ἀπόφασις διὰ τῶν συνήθων ἀναγκαστικῶν μέσων, στηριζόμενοι εἰς τὸ δίκαιον τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, ὅπερ παρ' ἡμῖν οὐδεμίαν ἔχει ἰσχύν· διὰ τοῦτο ἀνάγκη νὰ συζητήσωμεν καὶ νὰ λύσωμεν τὸ ζήτημα κατὰ τὰς γενικὰς περὶ πληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεων ἀρχὰς τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ βυζαντινοῦ νόμου. Ἀναντίρρητον εἶναι, ὅτι τὰ δικαιώματα ταῦτα δὲν συνίστανται εἰς τὴν ἐπὶ μέρους τῆς ἀπροσώπου φύσεως, ἥτοι ἐπὶ κτήματος ἐξουσίαν, καθ' ἣν ἀρκεῖ πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ δικαιοῦχου ἢ εἰς αὐτὸν παράδοσις τοῦ πράγματος· τὰ δικαιώματα ταῦτα ἔχουσιν ἀντικείμενον ἢ τὴν ἐπιχειρήσιν (τὴν συνοίκησιν, συμβίωσιν, περιθαλψιν, τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ γαμικοῦ χρέους) ἢ τὴν παράλειψιν πράξεων, (τὴν τήρησιν τῆς γαμικῆς πίστεως), ὧν ἡ ἀξία συνίσταται μᾶλλον εἰς ἣν ἐμφαίνουσιν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν, ἢ εἰς τὸ γεγονὸς τῆς ὀλικῶς ἐπιχειρουμένης, ἢ παραλειπομένης, πράξεως, λ. χ. τὸ γεγονὸς τῆς ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ παρουσίας, ἢ νοσιλεύσεως, ἢ ἄλλης παραπλησίας. Ἀλλ' ἐκ τῶν κανόνων περὶ δικαστικῆς ἐπιδιώξεως τῶν δικαιωμάτων γινώσκομεν, ὅτι ἐπὶ ἐπιχειρήσει, ἢ παραλείψει πράξεως παρέχεται ἀγωγή καὶ συγχωρεῖται καταναγκασμὸς μόνον, καθ' ὅσον ὁ δικαιοῦχος ἔχει ἔννομον συμφέρον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἢ παράλειψιν. Τὸ συμφέρον τοῦτο δὲν εἶναι μὲν ἀνάγκη νὰ ᾔῃαι ἁμέσως χρηματικόν, ἥτοι ἡ πράξις ἢ ἡ παράλειψις δὲν πρέπει νὰ ᾔῃαι χρηματικὴ παροχὴ, ἢ παράλειψις χρηματικῆς ἀπαιτήσεως, ἀνάγκη ὅμως νὰ δύνηται ν' ἀναχθῇ εἰς χρηματικὴν παροχὴν, καὶ ἐνθα τοιαύτη χρηματικὴ διατίμησις δὲν εἶναι δυνατὴ, δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀγωγή ἐπὶ ἐπιχειρήσει, ἢ παραλείψει τῆς πράξεως. Ἐκτὸς τοῦ λόγου, ὅτι αἱ ἀνωτέρω πράξεις ἢ παραλείψεις, εἰς αἷς ὑποχρεοῦνται οἱ σύζυ-

(1) Τόμ. 1. § 224. (τῆς 8 ἐκδ.).

γοι ἔχουσιν ἀξίαν καὶ σημασίαν μόνον καθ' ὅσον δι' αὐτῶν ἐμφαίνεται ἡ τῶν συζύγων ἀμοιβαία ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις, ὣν ἡ ἐκβίασις εἶναι ἀδύνατος, ἔχομεν καὶ θετικὸν ὅρισμόν, καθ' ὃν δὲν δίδεται ἀγωγή ἐπὶ ἐπιχειρήσει πράξεως, ἅμα ὁ δικαιοῦχος δὲν ἔχει χρηματικὸν συμφέρον εἰς τὴν ἐπιχείρησιν.¹

Καὶ αὕτη δὲ ἡ δικονομικὴ νομοθεσία τῶν ἀποδεικνύει τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Τίνα τὰ ἀναγκαστικὰ μέσα, δι' ὧν ἐκτελοῦνται αἱ ἐπιδικάζουσαι δικαιώματα, ἀποφάσεις;

α') ἐπὶ πράξεων παραδόσεως χρημάτων, ἢ ἄλλων πραγμάτων κατὰ τὰ ἀρθρ. 878, 880, 881 τῆς πολ. δικον., ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει δίδονται τὰ χρήματα, ἐν τῇ δευτέρᾳ τὸ πρᾶγμα, ἢ, ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς δὲν δύναται νὰ παραδώσῃ αὐτό, ἡ εἰς χρήματα ἀξία.

β') ἐπὶ ἄλλου εἶδους πράξεων

1) ἐὰν δύναται νὰ γενῇ ἡ πράξις δι' ἄλλων, ἐπιχειρεῖται δι' ἐξόδων τοῦ καταδικασθέντος, ὅπερ ἐστὶ πάλιν χρήματα ἀφαιροῦνται ἀπ' αὐτοῦ

2) ἐὰν δὲν δύναται νὰ γενῇ δι' ἄλλου χωρὶς βλάβης,

α') ἐπιβάλλεται χρηματικὴ ποινὴ

β') εἰσπράττεται τὸ διαφέρον (πάλιν χρήματα ἀφαιροῦνται ἀπὸ τοῦ καταδικασθέντος) ἐκτιμώμενον δι' ὅρκου,²

γ') ἐπὶ παραλείψεων ἐπιβάλλονται χρηματικαὶ ποιναί.³

108. Ὑπάρχουσι βέβαια καὶ οἰκογενειακὰ δικαιώματα δυνάμενα νὰ ἐπιδιωχθῶσι δι' ἀγωγῶν, καὶ τοὶ μὴ συνιστάμενα εἰς ἐξουσίαν ἐπὶ πραγμάτων, ἢ εἰς ἐνοχικὰς ἀπαιτήσεις, λ. χ. ἡ υἰότης, ἡ ἡ μητρότης, τὸ κύρος τοῦ γάμου, ἡ διάξευξις· ἀλλ' ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων τούτων πρόκειται νὰ ἀποφανθῇ ὁ δικαστὴς μόνον περὶ τῆς ὑπάρξεως, ἢ τοῦ ἀνυπάρκτου καταστάσεως ἢ σχέσεως, ἢ περὶ τῆς λύσεως αὐτῆς, οὐδόπως ὁμως συνδέεται μετ' αὐτῆς ἐπιχειρήσεις πράξεως τοῦ ἡττηθέντος. Ἀμα συνδέεται τοιαύτη πράξις ἐξαναγκαστῇ, τότε πρόκειται περὶ

(1) π. χ. [45. 1] 97 § 1. [17. 1] 8 § 6.

(2) Ἀρθρ. 882 καὶ ἐπ.

(3) Ἀρθρ. 883 884.

ἐνοχῆς, καθ' ἣν ἡ οἰκογενειακὴ σχέσις εἶναι ἀπλοῦν προδικαστικὸν ζήτημα, λ. χ. πρόκειται περὶ προικίσσεως τῆς θυγατρὸς, περὶ διατροφῆς τοῦ υἱοῦ, ὃ δ' ἐναγόμενος ἀρνεῖται, ὅτι ὁ ἐνάγων εἶναι υἱός, ἢ θυγάτηρ αὐτοῦ· τὸ ζήτημα τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαιώματος συζητεῖται καὶ λύεται, ἀλλὰ τὸ διατακτικὸν τῆς ἀποφάσεως πρὸ πάντων ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐνοχὴν τῆς διατροφῆς, τῆς προικίσσεως. Ἐπὶ τῶν πρὸ μικροῦ ἐξηγηθεῖσων ὑποχρεώσεων τῶν συζύγων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν προσωπικὴν αὐτῶν σχέσιν καὶ δι' ὧν πρόκειται νὰ ἐπιτύχῃ ἐντελῶς ὁ σκοπὸς τοῦ γάμου, εὐρίσκομεν βέβαια συμφέρον μέγα παρὰ τῷ δικαιούχῳ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τήρησιν τῆς γαμικῆς πίστεως τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ γαμικοῦ καθήκοντος, τὴν ἀχώριστον συμβίωσιν, τὴν ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν, τὴν ἐν ἀφοσιώσει καὶ συμπαθείᾳ μετοχὴν εἰς τὰ τοῦ ἑτέρου δυστυχήματα, τὸ κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων τούτων συμφέρον δὲν δύναται νὰ ἐκτιμηθῇ χρηματικῶς, χωρὶς νὰ παραμορφωθῇ ἡ φύσις τοῦ γάμου καὶ νὰ ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου ὁ ἠθικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ. Πῶς θέλομεν ἐκτιμῆσαι τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν, πρὸς σεβασμὸν, πρὸς τὴν γαμικὴν πίστιν; αὗται εἰσὶν ἠθικαὶ ὑποχρεώσεις, ὧν ἡ ἀξία οὐδόλως συνίσταται εἰς τὴν ὕλικὴν ἐπιχειρήσιν τῆς πράξεως, ἀλλ' εἰς τὸ δι' αὐτῆς ἐκδηλούμενον αἶσθημα τῆς τιμῆς, τῆς ἀγάπης, τῆς ἀφοσιώσεως, τοῦ σεβασμοῦ, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο αἱ εἰρημέναι πράξεις δὲν δύνανται νὰ ἐπιχειρηθῶσι δι' ἄλλου δαπάνη τοῦ ὑποχρέου, οὔτε εἰσὶ δεκτικαὶ ὕλικου ἐξαναγκασμοῦ.

Ἐξετάζοντες δὲ τὰς περὶ τῶν τοιούτων ὑποχρεώσεων εἰδικὰ διατάξεις τοῦ ῥωμαϊκοῦ νόμου, παρατηροῦμεν περὶ τῶν καταναγκαστικῶν μέσων πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν τὰ ἑξῆς. Ἐπὶ τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς τήρησιν τῆς γαμικῆς πίστεως οὐδεὶς ὑπάρχει τρόπος καταναγκάζων ἀμέσως τὸν ἕτερον σύζυγον εἰς ἐκπλήρωσιν αὐτῆς· ὑπάρχει πλάγιος, ἔμμεσος τρόπος καταναγκασμοῦ, ἡ τιμώρησις τῆς μοιχείας. Ἐπὶ τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ἀχώριστον συμβίωσιν, καὶ ἰδίως τῆς ὑποχρεώσεως τῆς γυναικὸς τοῦ νὰ ἀκολουθῇ τὸν ἄνδρα εἰς τὴν κατοικίαν αὐ-

τοῦ, ὁ καταναγκασμὸς δὲν εἶναι ἄμεσος· πῶς εἶναι δυνατόν διὰ χωροφυλάκων νὰ ἀναγκασθῇ ἡ σύζυγος εἰς τὴν ἀχώριστον συμβίωσιν; Δύναται νὰ δεσμευθῇ καὶ νὰ κατακλεισθῇ εἰς τι δωμάτιον, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ὀνομάζεται ἀχώριστος συμβίωσις, ὀνομάζεται φυλάκισις, προσωπικὴ κράτησις. Πλάγιον καὶ ἐνταῦθα τὸ μέσον, καθ' ἃ ἡ γυνὴ, ἀπομακρυνομένη τῆς συζυγικῆς οἰκίας, δίδει εἰς τὸν σύζυγον δικαίωμα νὰ τῇ ἀρνηθῇ πᾶσαν ὑποστήριξιν, πᾶσαν διατροφήν καὶ τελευταῖον νὰ ζητήσῃ τὴν διάζευξιν, μὴ ἀποδίδων τὴν προίκα.

Ἐπὶ τῆς ὑποχρεώσεως ἐκατέρου τοῦ νὰ ὑποφέρῃ τὰ εἰς τὸν ἕτερον ἐπισκῆπτοντα δυστυχήματα, τὸ καταναγκαστικὸν πρὸς τοῦτο μέσον συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι ἕνεκα τοιούτου δυστυχήματος δὲν συγχωρεῖται διάζευξις καὶ ἐπομένως ἡ ἀρνούμενη τὴν μετὰ τοῦ συζύγου συμβίωσιν ἐκτίθεται εἰς τὸ πρὸ μικροῦ ἐκτεθὲν ἐπιβλαβὲς δι' αὐτὴν ἀποτέλεσμα τῆς μετ' ἀπωλείας τῆς προικὸς ὑπὸ τοῦ συζύγου ζητηθησομένης διαζεύξεως.

Ἐπὶ τῆς πρὸς ἀμοιβαῖον σεβασμὸν ὑποχρεώσεως ὁ ἔμμεσος καταναγκασμὸς εἶναι, ὅτι ἐκάτερος καταδικάζεται πρὸς τὸν ἕτερον μέχρις εὐπορίας (§ 93) καὶ ὅτι ἐὰν ὁ σύζυγος προσβάλλῃ ἔργῳ τὴν σύζυγόν του κατὰ μὲν τὸν ρ. ν. ἀπόλλυσι περιουσίαν ἴσην τῇ $\frac{1}{3}$ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς, νῦν δὲ δύναται νὰ καταδιωχθῇ ποινικῶς.

109. Τὸ συμπέρασμα ἡμῶν εἶναι, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῶν εἰρημένων ἀμοιβαίων ὑποχρεώσεων, αἵτινες δὲν ὀρῶσι τὴν περιουσίαν, ἀλλὰ τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν τῶν συζύγων σχέσιν, δὲν δύνανται νὰ ἐκβιασθῇ διὰ τῶν συνήθων ἀναγκαστικῶν μέσων τῆς ἐκτελέσεως τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων, ὅθεν καὶ ἡ ἀγωγή πρὸς ἄμεσον ἐκτέλεσιν αὐτῶν δὲν δύναται νὰ κινηθῇ· διότι πᾶσα ἀγωγή, προκαλοῦσα ἀπόφασιν *ματαίαν*, ἀνεπίδεκτον ἐκτελέσεως, εἶναι ματαιοπονία καὶ πᾶσα ἀγωγή ἐπὶ ἐπιχειρήσει πράξεως, καθ' ἣν δὲν δύναται νὰ ἐκτιμηθῇ εἰς χρήματα τὸ διαφέρον τοῦ δικαιοῦχου, εἶναι ἀπαράδεκτος.

Τινὰ τῶν δικαστηρίων ἡμῶν ἐπελήφθησαν τοῦ ζητήματος τούτου ἐπὶ τοῦ θέματος, ἐὰν ἡ γυνὴ δύναται ν' ἀναγκασθῇ νὰ

συνοικῇ τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ καὶ ἔλυσαν αὐτὸ ἄλλως, παρασυρθέντα ὑπὸ τῶν ἀποφάσεων τινῶν γαλλικῶν δικαστηρίων, ἅπερ ἀπεφάνησαν, ὅτι δύναται καὶ διὰ σωματικῆς βίας νὰ ἀναγκασθῇ ἡ σύζυγος εἰς τὴν ἀχώριστον μετὰ τοῦ συζύγου συμβίωσιν· ἀλλὰ τὰ γαλλικὰ δικαστήρια δύνανται νὰ στηριχθῶσιν εἰς τὸ κείμενον τοῦ νόμου, ὅστις ὀρίζει, ὅτι ἡ γυνὴ ὑποχρεοῦται νὰ συνοικῇ μετὰ τοῦ συζύγου της· *La femme est obligée d'habiter avec le mari et de le suivre partout où il juge à propos de résider*, ἄρθρ. 214 μετὰ τῆς ἐν τῷ συμβουλίῳ τῆς ἐπικρατείας γενομένης δηλώσεως, ὅτι « ἡ διάλυσις » τῶν κατὰ τὴν ἀναγκαστικὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης δυσκολιῶν δέον νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὰ ἥθη καὶ τὰς περιστάσεις. » Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου συνάγουσιν οἱ πλείστοι γάλλοι νομοδιδάσκαλοι καὶ τὰ πλείστα γαλλικὰ δικαστήρια, ὅτι ὁ νόμος δὲν ἀποκρούει τὴν ἀναγκαστικὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης, ἐπιτρέπων εἰς τὰ δικαστήρια πᾶν ἀναγκαστικὸν μέτρον, μὴ ἀπαγορευόμενον ῥητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου, καὶ ὁμῶς ὑπάρχουσι καὶ γάλλοι νομοδιδάσκαλοι φρονούντες, ὅτι ἡ ὑλικὴ βία πρὸς ἐκδίωξιν τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης εἶναι παράνομος, (*illégal*) ἀνίσχυρος (*impuissant*) καὶ σκανδαλώδης (*scandaleux*).¹ Ἄν λοιπὸν ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ θετικῷ δικαίῳ λόγοι ὑπὲρ τῆς ὑλικῆς βίας, ὑψαῖται φωνὴ κατ' αὐτῆς, πόσω μᾶλλον παρ' ἡμῖν, ὧν ἡ νομοθεσία οὐδένα περιέχει λόγον ὑποστηρίζοντα ἀλλὰ μᾶλλον γενικὰς ἀρχὰς ἀποκρούσας τὴν δόξαν ταύτην, δέον νὰ ἀποκρουσθῇ ἡ θεωρία τῆς δι' ὑλικῆς βίας ἢ δι' ἀποζημιώσεως ἐκτελέσεως τῶν προκειμένων ὑποχρεώσεων.²

(1) Πρβλ. Demolombe, Cours de Code civil. Τόμ. 4, σελ. 126 καὶ ἐπόμεν., ἀναφέροντα τοὺς συγγραφεῖς τούτους, εἰ καὶ μὴ συμμεριζόμενον τὴν γνώμην των. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἀπαφάσεις ἀνωτέρων γαλλικῶν δικαστηρίων λ. χ. τοῦ Ἐφετερίου τῆς Toulouse τῆς 21 Αὐγούστου 1818, τοῦ Colmar τῆς 12 Ἰουλίου 1833, παραδεχθέντα τὴν γνώμην ταύτην καὶ ἀποφαινόμενα, ὅτι δὲν συγχωρεῖται ὑλικὴ βία.

(2) Ὁ Καλλιγᾶς παρατίθουσιν ὑπὲρ τῆς ὁρθῆς διέξεως καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 237 (1843) ἀπόφασιν τῶν ἐν Σόρῳ Πρωτοδικῶν, ἀλλ' ἀμφιβέβηκεν περὶ τοῦ

110. Ὁ γάμος παράγει προσέτι ἐννόμους σχέσεις τῶν νῦν ἢ πρῶην συζύγων πρὸς ἀλλήλους, ὁρώσας τὴν ἐξασφάλισιν τῆς γνησιότητος τῶν ἐκ τοῦ γάμου τέκνων.

Αἱ σχέσεις αὗται παράγονται, ἡ διαρκούσης τῆς ἐγκυμοσύνης, ἢ μετὰ τὸν τοκετὸν τοῦ τέκνου. Περὶ τοῦ πρώτου θέματος τὸ Πλαγκιανὸν δόγμα (Setum Plangianum) ἐπέβαλλεν εἰς τὴν διαζευχθεῖσαν γυναῖκα, ἥτις, θεωρεῖ ἑαυτὴν ἐγκυον, τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀναγγείλῃ τοῦτο ἐντὸς 30 ἡμερῶν εἰς τὸν διαζευχθέντα σύζυγον καὶ νὰ διατηρήσῃ παρ' ἑαυτῇ τὰ πρὸς ἐπιτήρησιν τῆς παρ' αὐτοῦ στελλόμενα πρόσωπα (πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὑποβολῆς τέκνου).²

Ἐὰν ἡ γυνὴ ἀναγγείλῃ τοῦτο βραδύτερον, (μετὰ τὰς 30 ἡμέρας), δύναται καὶ τότε νὰ γενῇ δεκτὴ, ἀλλὰ ἐὰν ὁ δικαστὴς, ἐκτιμῶν τὰς περιστάσεις, θεωρήσῃ αὐτὴν παραδεκτὴν, *causa cognita audiri debet*.³

Ἐὰν ἡ γυνὴ ἀρνήσῃται, ἡ κρύπτη τὴν ἐγκυμοσύνην ὁ σύζυγος στέλλει μαίας πρὸς βεβαίωσιν,⁴ αἱ μαῖαι ὅμως αὗται οὔτε ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐκλέγονται, οὔτε ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, ὅστις ὀρίζει οἰκίαν τιμίας γυναικὸς, ἐνθα μεταβαίνει ἡ γυνὴ καὶ ὑποβάλλεται εἰς ἐξέτασιν *τριῶν μαιῶν*.⁵

θεωρητικῶς αὐτῆς κύου, ἅτε ἐκδοθείσης ἐπὶ τῇ εἰσγησῇ ἐμοῦ, ὡς προέδρου τοῦ δικαστηρίου ἐκείνου, πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν. Ἡ ἀμνηχανία τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς ἀμέσου βίας πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς προκειμένης ὑποχρέωσης καταφαίνεται σαφῶς ἐκ τῆς ἐξῆς περικοπῆς ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Σέουφρεϊ τόμ. VII. « Πρὸς ἐκτέλεσιν τελειοδίκου ἀποφάσεως ἐπὶ ἐπανάδῳ τῆς συζύγου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς δύναται νὰ χωρήσῃσι μέτριαι ποιναί· ἀλλὰ δὲν συγχωρεῖται νὰ ἐπιταθῶσιν, ὡς οὔτε αἱ πρὸς ἐκτέλεσιν ἀποφάσεως ἐπὶ συνάψει γάμου, μέχρις ἀμέσου καταναγκασμοῦ. » κλπ. Τί σημαίνουν αἱ μέτριαι ποιναί, ἐταν ἡ γυνὴ γινώσκῃ, ὅτι δὲν συγχωρεῖται ἄμεσος καταναγκασμός; Ἡ γυνὴ, ἥτις δέχεται νὰ ἐναχθῇ ἐπὶ ἐπανάδῳ εἰς τὴν συζυγικὴν οἰκίαν, διατελεῖ πρὸς τὸν σύζυγον εἰς τοσοῦτον τεταμμένης σχέσεις, ὥστε δὲν πρόκειται οὔτε περὶ ξένης ἐπιδράσεως, οὔτε περὶ ψευδοῦς φιλοτιμίας.

(2) II [25. 3] 1, § 7—9 καὶ 10, 3 § 1 B. [ΔΣΤ'. 1] 1.

(3) (25. 3) 1 § 7 καὶ 8. B. B. [ΔΣΤ'. 1] 1.

(4) [25. 4] 1 πρ. § 1 9—10, 2 § 1. B. [ΔΣΤ'. 7] 1 καὶ 2.

(5) [25. 4] 1 § 5—7.

111. Ἐάν δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς ἡ χήρα αὐτοῦ θεωρῇ ἑαυτὴν ἔγκυνον, ὀφείλει¹ νὰ ἀναγγείλῃ τοῦτο εἰς τοὺς ἔχοντας συμφέρον, τούτέστιν εἰς τοὺς μετέχοντας τῆς κληρονομίας τοῦ συζύγου ἢ τοὺς πληρεξουσίους αὐτῶν, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου καὶ δις μάλιστα ἐντὸς τοῦ διαστήματος τούτου καὶ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὰ ἐξῆς ὑπὸ τοῦ διατάγματος ὀριζόμενα προφυλακτικὰ μέτρα. Οἱ ἔχοντες συμφέρον στέλλουσι πέντε (ἐλευθέρως) γυναῖκας, καὶ ἅμα πᾶσαι ἐφορῶσι καὶ οὔτε μία τούτων, ἀκούσης τῆς γυναικὸς, ἀπτεται τῆς γαστρὸς αὐτῆς. Ὁ τοκετὸς γίνεται ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐντίμου γυναικὸς ὠρισμένης ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, ἡ δὲ γυνὴ ὀφείλει τριάκοντα ἡμέρας πρὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν νομίζει, ὅτι θέλει γεννήσει, νὰ ἀναγγείλῃ τὸν προσεγγίζοντα τοκετὸν εἰς τοὺς αὐτοὺς ἔχοντας συμφέρον, ὅπως λάβωσι τὰς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς υποβολῆς τέκνου ἐξῆς προφυλάξεις. Ἐν τῷ δωματίῳ, ἔνθα θέλει γεννήσει ἡ γυνὴ δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἢ μία μόνη θύρα εἰσόδου καὶ ἐξόδου, αἱ λοιπαὶ τυχόν ὑπάρχουσαι κλείονται διὰ σανίδων ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ δωματίου τούτου φυλάττουσιν ἐξ πρόσωπα (ἐλευθέρως) τρία ἄρρενα καὶ τρία θήλια, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν δύο στρατιωτικῶν φυλάκων· οἱ φύλακες οὗτοι ὀφείλουσιν, ὅταν ἡ γυνὴ πρόκηται νὰ μεταβῇ εἰς ἄλλο δωματίον, ἢ εἰς τὸ λουτρὸν νὰ ἐξετάζωσιν ἐπιμελῶς τὸ μέρος, ὅπου θέλει ὑπάγει καὶ νὰ ἐνεργῶσιν ἐρεύνας ἐπὶ τῶν προσώπων, τὰ ὅποια εἰσέρχονται εἰς αὐτό. Ἐάν φανῶσιν σημεῖα προσεγγίζοντος τοκετοῦ, ἡ γυνὴ ὀφείλει νὰ ἀναγγείλῃ πάλιν τοῦτο εἰς τοὺς ἔχονταν συμφέρον, ὅπως πέμψωσι πρόσωπα, ἵνα γεννήσῃ ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτῶν· τὰ πρόσωπα ταῦτα δέον νὰ ᾖναι τοῦλάχιστον πέντε ἐλευθέραι γυναῖκες, ἀλλ' ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ τοκετοῦ δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχωσι ἐκτὸς τῶν δύο μαιῶν ὑπὲρ τὰς δέκα ἐλευθέρως γυναῖκας, ἢ ἐξ δούλας. Αἱ εἰς τὸ δωματίον εἰσερχόμεναι ἐξετάζονται, ὅπως μὴ ᾖναι τις ἐξ αὐτῶν ἔγκυνος. Ἴνα δὲ μὴ ὑπάρχῃ τὸ πρὸς υποβολὴν τοῦ τέκνου συντεῖνον σκότος, ἀνάγκη νὰ καίωσι τοῦ-

(1) [25. 4] 1 § 10. B. [ΔΣΤ'. 7] 1.

λάχιστον τρία φῶτα ἐν τῷ δωματίῳ. "Αμα γεννηθῇ τὸ τέκνον ἐπιδεικνύεται εἰς τοὺς ἔχοντας συμφέρον κατ' αἰτήσιν τῶν. Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς τοῦ τέκνου, ὁ ἀνατροφεὺς ὀφείλει νὰ ἐπιδεικνύῃ αὐτὸ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ μέχρι μὲν τῶν τριῶν μηνῶν δις τοῦ μηνός, μέχρις ἑξ μηνῶν ἅπαξ τοῦ μηνός, μέχρις ἑνὸς ἔτους ἅπαξ κατὰ πάντα δεύτερον μῆνα καὶ μέχρις οὐ ἀρχίσῃ νὰ ὀμιλῇ, ἅπαξ καθ' ἑξαμηνίαν.

Τηροῦσα ταῦτα ἡ γυνή, δικαιούται νὰ ἐγκαταστῇ εἰς τὴν νομὴν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός καὶ νὰ διατρέφῃται ἐξ αὐτῆς. Ἐὰν δὲ κατὰ λάθος, καλῇ τῇ πίστει, ἐθεώρησεν αὐτὴν ἔγκυον, δὲν ἀποδίδει τὰ πρὸς διατροφήν ληφθέντα.¹

112. Τὴν σήμερον ἀργοῦσι τὰ ἀνωτέρω προφυλακτικὰ μέτρα· ἐὰν ἡ χήρα, μὴ ἔχουσα ἐκ τοῦ ἀποθιώσαντος ἀνδρός ἄλλα ἀχειράφετα τέκνα, ἦναι, ἢ λέγῃ, ὅτι εἶναι ἔγκυος, διορίζεται, προηγουμένης γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἐμβρυωρὸς, οὐ δύο εἶναι κυρίως τὰ καθήκοντα.² διοικεῖ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀποθιώσαντος, τὴν περιελευσομένην εἰς τὸ τεχνητόμενον, καὶ ἐπιτηρεῖ, μὴ συμβῇ ὑποβολή, ἢ ἀφαιρέσεις τοῦ τέκνου.

Περὶ δὲ τῶν προφυλακτικῶν μέτρων πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου τῆς ἀφαιρέσεως, ἢ τῆς ὑποβολῆς ὁ νόμος σιωπᾷ, ἀνατιθέμενος τὸ πᾶν εἰς τὴν σύνεσιν τῶν δικαστῶν. Δύναται οὗτοι καὶ ἐμπειροτέχναις τῇ αἰτήσει τοῦ ἐμβρυωροῦ νὰ διορίσωσιν, ἐὰν ὑπάρχῃ ὑποψία, ὅτι ἡ γυνὴ ὑποκρίνεται ἑαυτὴν ἔγκυον, ἢ ἀποκρύπτει τὴν ἐγκυμοσύνην, καὶ πᾶν ἄλλο προφυλακτικὸν μέτρον νὰ λάβωσι πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ὑποβολῆς τοῦ τέκνου, ἢ τῆς ἀφαιρέσεως αὐτοῦ.³

Μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ τέκνου ὁ πατὴρ δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ κατὰ παντὸς τρίτου δυνάμει τῆς πατρικῆς ἐξουσίας τὰ ἐπὶ τοῦ τέκνου δικαιώματα αὐτοῦ.

113. Ἐὰν ὅμως ἀρνήται, ὅτι τὸ τέκνον ἐγεννήθη παρ' αὐ-

(1) [27. 9] 3. [25. 4] 2. [27. 7] 1 § 14. 15. 17—19 καὶ 28.

(2) "Αρθρ. 12 τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου.

(3) Demolombe τίμ. 7. ἄρ. 42. καὶ ἐπόμε.

τοῦ, ἡ γυνὴ καὶ μήτηρ ἀναγκάζει αὐτὸν εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ τέκνου διὰ τῆς περὶ ἀναγνώρισεως ἀγωγῆς (actio de partu agnoscendo). Δὲν δύναται ὅμως πάντοτε νὰ κινήσῃ τὴν ἀγωγὴν ταύτην, οὔτε εἶναι πάντοτε ἀπηλλαγμένη τοῦ βάρους τῆς ἀποδείξεως.

Ἄν τὸ τέκνον ἐγεννήθῃ διαρκούντος τοῦ γάμου, ἀλλὰ πρὸ τῆς 182 ἡμέρας ἀπὸ τῆς συστάσεως, ἡ μήτηρ ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ τὴν πατρότητα, λ.χ. ὅτι πρὸ τοῦ γάμου συνῆλθε μετὰ τοῦ νῦν συζύγου. Ἄν δὲ ἐγεννήθῃ τοῦλάχιστον κατὰ τὴν 182 ἡμέραν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ γάμου ἢ μετ' αὐτὴν, ὁ νόμος τεκμαίρεται τὴν νομιμότητα.¹

Ἄν δ' ἐγεννήθῃ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, ἡ δὲ μήτηρ τηρήσῃ τὰ ἀνωτέρα εἰρημένα, διακριτέον.

Α'.) Ἐὰν ὁ πατὴρ, κατὰ τὴν εἰς αὐτὸν γενομένην ἀναγγελίαν, ἀπέκρουσε τὴν πατρότητα,² δεῖται αὕτη ἀποδείξεως καθ' ἣν ἰσχύει τὸ πρὸ μικροῦ ἐκ τοῦ χρόνου τῆς γεννήσεως συναγόμενον τεκμήριον ὑπὲρ τῆς νομιμότητος, ἀνατρεπόμενον μόνον διὰ τῆς πλήρους ἀνταποδείξεως.

Β'.) Ἐὰν ὁ πατὴρ δὲν ἐπέφερον ἀντίρρῃσιν, ἡ κατ' αὐτοῦ ἐπὶ ἀναγνώρισει ἀγωγὴ θεωρεῖται ἀμετατρέπτως ἀποδεδειγμένη· ἀλλ' ὁ πατὴρ δὲν ἀποβάλλει τὸ δικαίωμα νὰ ἀποκρούσῃ τὴν πατρότητα κατὰ τοῦ τέκνου.³

Ἐὰν ὅμως ἡ μήτηρ δὲν τηρήσῃ τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ §ω εἰρημένα, εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ ἐπὶ ἀναγνώρισει ἀγωγὴ αὐτῆς.⁴ Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ θέματι τούτῳ τὸ τέκνον δύναται πάντοτε νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ δικαιώματά του, τουτέστι νὰ ἀπαιτήσῃ διὰ διὰ τῆς περὶ υἱότητος ἀγωγῆς, (actio de filiatione) τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς.⁵ Ἐνθα δὲ ἐπεκράτησεν ἡ ἰδέα, ὅτι καὶ τὰ μὴ νόμιμα τέκνα δικαιούνται νὰ ἀπαιτήσωσι διατροφὴν

(1) Γεν. Ἀρχ. τόμ. Α'. § 108 καὶ ἐπ.

(2) [25. 3] 1 § 13. Β. [ΑΔ'. 6] 1.

(3) Β. [ΑΔ'. 6] 1. [25. 3] 1 § 15.

(4) [25. 3] 1 § 6, 8, 13.

(5) [25. 3] 1 § 8 καὶ 13.

παρὰ τοῦ μὴ νομίμου πατρὸς, χορηγεῖται εἰς τὴν μητέρα αὐτῶν ὠφελίμος ἀγωγή περὶ ἀναγνωρίσεως, ἐπὶ χορηγήσει διατροφῆς, εἰς τὸ μὴ νόμιμον τέκνον καὶ περὶ ἱκανοποιήσεως, τουτέστιν ἀποζημιώσεως εἰς τὴν μητέρα.

ΤΜΗΜΑ Β'.

Περὶ προικὸς καὶ προγαμιαίας δωρεᾶς, ἡ ὑποδόλου.

Περίληψις.

414. Ὁρισμὸς τῆς προικὸς καὶ ἀνάλυσις αὐτοῦ. Σκοπὸς τῆς προικὸς.

415. Δὲν ὑπάρχει προίξ ἄνευ γάμου. Σύστασις προικὸς ἐπὶ μέλλοντος γάμου. Ἀποτελέσματα, ἐὰν πρόκηται περὶ μεταθέσεως κυριότητος. Διττὸς τρόπος συστάσεως.

416. Ἀποτελέσματα ἐπὶ ὑποσχέσεως προικὸς.

417. Ἐπὶ ἐκχωρήσεως ἀπαιτήσεων, ὃ ἀποποιήσεως κληρονομίας, ἢ ἐπὶ κληροδοσίας.

418. Ὁ μέλλον γάμος εἶναι αἴρεσις τῆς συστάσεως. Πότε λογίζεται πληρωθεῖσα;

419. Παράφερνα.

420. Τί δύναται νὰ δοθῇ ὡς προίξ;

421. Πατρικὴ, ἀπροσπόριστος καὶ ἀναληπτέα προίξ.

422. Οἱ δυνάμει τοῦ νόμου εἰς προικοδοσίαν ὑπόχρεοι· ὁ πατήρ, οἱ πρὸς πατρὸς ἀνιόντες, ἡ μήτηρ.

423. Εἶναι εἰς προικοδοσίαν ὑπόχρεοι οἱ ἀμφιθαλεῖς καὶ οἱ ὁμοπάτριοι ἀδελφοί;

424. Εἶναι εἰς προικοδοσίαν ὑπόχρεως αὐτὴ ἡ εἰς γάμον ἐρχομένη γυνή;

425. Διάταξις, καθ' ἣν ὁ ἀπαγωγὸς ἐστερεῖτο τῆς περιουσίας αὐτοῦ περιερχομένης εἰς τὴν ἀπαχθεῖσαν, ἥτις ἡδύνατο νὰ συστήσῃ ἐξ αὐτῆς προίκα.

426. Κανόνες περὶ προσδιορισμοῦ τῆς ἐκ τοῦ νόμου ὀφειλομένης προικὸς.

427. Εἰς τίνα δίδεται ἡ προίξ;

428. Ὁ εἰς προικοδοσίαν ὑπόχρεως ὀφείλει νὰ δώσῃ ἐκ νέου προίκα, ἐὰν ἡ δοθεῖσα ἀπολεσθῇ, ἀλλ' οὐχὶ ἐξ αἰτίας τῆς προικοσθείσης;

429. Δικαιώματα τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τῆς προικὸς πρὸ τῆς παραδόσεως. Περὶ τῶν καρπῶν καὶ τῶν τόκων τῆς συνομολογηθείσης προικὸς.

430. Τρόποι, καθ' οὓς συνιστᾶται ἡ ἐκουσία προίξ, καὶ τὰ εἰς προίκα διδόμενα δικαιώματα.

431. Ἄν μὴ ὀρίσθῃ τὸ ποσὸν τῆς δι' ὑποσχέσεως συστανομένης προικὸς; Ἐναντιοφωνία. Χωρὶς τοῦ νόμου συγχροούμενα. Λύσις.

132. Σύστασις προικὸς παρὰ τρίτου κατ' ἐντολὴν τοῦ προικοδοτοῦντος, ἢ καὶ ἄνευ ἐντολῆς. Αἱ ἐντεῦθεν παραγόμεναι σχέσεις. Ἰδίως ἐπὶ τῆς δι' ἀντιδόσεως συνομολογουμένης προικὸς.

133. Εὐεργέτημα εὐπορίας. Ἐνέχυρον πρὸς ἀσφάλειν τῆς ἐκτελέσεως τῆς προικοδοσίας. Ἀργεὶ τὴν σήμερον.

134. Σύστασις προικὸς δι' ἐπαγγελίας.

135. Δι' ἀφέσεως χρέους.

136. Δι' ἐκχωρήσεως ἀπαιτήσεως.

137. Δι' ἀποποιήσεως κληρονομίας ἐπαχθείσης τῷ συνιστῶντι δι' αὐτῆς τὴν προίκα.

138. Σύστασις προικὸς ἐκ τοῦ συνόλου τῆς τοῦ προικοδότου περιουσίας.

139. Σύστασις προικὸς διὰ κληροδοσίας.

140. Τὸ ἐν ἰσχύϊ δίκαιον περὶ τοῦ τύπου τῆς συστάσεως τῆς προικὸς.

141. Σιωπηρὰ σύστασις.

142. Σχέσεις τῶν συζύγων πρὸς τὴν παραδοθεῖσαν προίκα. Κύριος αὐτῆς ὁ ἀνὴρ.

143. Ἀποτίμησις τῆς προικὸς· ἡ τοιαύτη ἀποτίμησις καθίσταται μικτὴν τὴν τῆς προικοδοσίας δικαιοπραξίαν, τὸ μὲν ὑποκειμένην εἰς τοὺς ὁρισμοὺς τῆς πωλήσεως, τὸ δὲ εἰς τοὺς τῆς προικοδοσίας.

144. Ἀνόρθωσις τῆς ἀδίκου ἀποτιμήσεως.

145. Θέμα καθὼς ὁ ἀνὴρ συνωμολόγησε ν' ἀποδώσῃ τὰ προικῶα, ἢ τὴν χρηματικὴν αὐτῶν ἀξίαν. Διαφέρει τῆς λόγῳ πωλήσεως ἀποτιμήσεως.

146. Διατίμησις γενομένη ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἀξίας τῶν προικῶων.

147. Εὐθύνη τοῦ ἀνδρὸς ἕνεκα τῶν ἐνοχικῶν ἀπαιτήσεων, ἅς λόγῳ προικὸς κιᾶται κατὰ τοῦ προικοδότου, ἢ κατὰ τρίτων.

148. Δὲν δύναται νὰ ἐκποιήσῃ τὰ ἀκίνητα, μὴ διατετιμημένα λόγῳ πωλήσεως, προικῶα.

149. Ἀποτελέσματα τῆς ὑπὸ τοῦ συζύγου ἐκποιήσεως τοιούτων προικῶων.

150. Θέματα, καθ' ἃ ἡ ἐκποίησις προικῶου μὴ διατετιμημένου λόγῳ πωλήσεως ἀκινήτου, εἶναι, ἢ ἀποβαίνει ἔγκυρος.

151. Ὑποχρέωσις τοῦ προικοδότου εἰς ἀποζημίωσιν ἐπὶ ἐκκινήσεως τῶν προικῶων.

152. Εὐθύνη τοῦ ἀνδρὸς ἕνεκα τῶν εἰς τὴν κυριότητα αὐτοῦ μετατιθεμένων προικῶων.

153. Ἐπὶ τῶν παραφέρων οὐδὲν κέκτηται δικαίωμα ὁ ἀνὴρ.

154. Τὰ τῆς γυναικὸς ἐπὶ τῆς προικὸς δικαιώματα συνεστῶτος τοῦ γάμου.

155. Θέματα, καθ' ἃ ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν εἰς αὐτὴν ἀπόδοσιν τῆς προικὸς καὶ συνεστῶτος τοῦ γάμου.

156. Θέματα, καθ' ἃ ὁ ἀνὴρ δύναται νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν σύζυγον τὰ

προικῶ αὐτῆς συνεστῶτος τοῦ γάμου, ἀπαλλασσόμενος πάσης ἔνεκεν αὐτῶν εὐθύνης.

157. Προγαμία, ἡ ἔνεκα γάμον δωρεά. Φύσις καὶ σκοπὸς αὐτῆς.

158. Οἱ πρὸς σύστασιν αὐτῆς ὑπόχρεοι.

159. Δικαιώματα τῆς γυναικὸς ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς ἔνεκα τοῦ γάμου δωρεᾶς.

160. Ἡ ἔνεκα τοῦ γάμου δωρεά ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν νομοθεσίας ὑπόδουλον.

161. Θεώρητρον.

114. Ὁ γάμος, ὡς συγκλήρωσις τοῦ βίου παντὸς, ἔδει κατὰ φυσικὸν λόγον νὰ ἐπιφέρῃ καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς περιουσίας τῶν συζύγων. Τὸ σύστημα τοῦτο εἰδέξατο τὸ γερμανικὸν δίκαιον καθ' ὃ εἰς ἀμφοτέροισι τοῖς συζύγοις ἐπίκειται ἡ υποχρέωσις τοῦ προνοεῖν περὶ τῶν γαμικῶν βαρῶν ὥστε πρὸς τοῦτο χρησιμεύει ἐκ τοῦ νόμου καὶ ἡ τῆς γυναικὸς περιουσία¹.

Τοῦναντίον κατὰ τοὺς ρωμαίους τὸ βάρος τοῦ γάμου φέρει μόνον ὁ ἀνὴρ, καὶ ἂν ἡ γυνὴ ἔχῃ οἰαδήποτε περιουσίαν. Ὁ λόγος τῆς ἐπόψεως ταύτης δὲν εἶναι εἰδικὸς ὀρισμὸς,² ἀλλ' ἐγκτεται ἐν τῇ κατὰ νόμον σχέσει τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γαμικὴν κοινωνίαν. Ὁ γάμος σκοπεῖ, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ρωμαίων, τὴν αὐξήσιν τοῦ γένους τοῦ ἀνδρὸς, τούτου ὄρων τὸ συμφέρον, ἄρα οὗτος ἔδει νὰ βαρῇται τῇ δαπάνῃ. Ἐκτὸς ὅμως τούτου κατὰ τὸ ἀρχαῖον δίκαιον, ἡ γυνὴ συνάπτουσα γάμον, ἀπαστερεῖτο πάσης περιουσίας, περιερχομένης τῷ ἀνδρὶ, ἅμα δὲ καὶ τῆς ἰκανότητος τοῦ κτήσασθαι³ ὅθεν τὸ βάρος τοῦ γάμου δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ ἢ μόνος ὁ περιουσίαν ἔχων ἀνὴρ, ἀνακουφιζόμενος ἐρ-

(1) Δὲν ἀποτελεῖ ὅμως πάντοτε ἡ ἔνωσις αὕτη μίαν ὁμάδα ὑπὸ τὴν διαχείρισιν τοῦ ἀνδρὸς· ἐνίοτε ἡ τῆς συζύγου περιουσία, ἣν διαχειρίζεται ὁ ἀνὴρ, διατηρεῖ τὴν ιδιότητα αὐτῆς, ὡς ἰδίας περιουσίας. Πρβλ. Οὐίνδοξάϊδ II § 491 σημ. 3.

(2) Οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ ῥητὸς ὀρισμὸς, ὅτι ὁ ἀνὴρ ὑποχρεοῦται νὰ φέρῃ τὰ γαμικὰ βάρη· πάντα τὰ περὶ τῶν βαρῶν τούτων χωρὶς ὑπονοεῖται τὴν υποχρέωσιν. Π. [10. 2] 20 § 24. 6. [49. 17] 16. Πρ. [17. 2] 65 § 16. [23. 3] 56 § 1. § 2.

(3) Γαίτ. III § 83. 88. IV § 8.

γῶ ἐκ τῆς εἰς αὐτὸν περιερχομένης περιουσίας τῆς αὐτεξουσίας γυναικὸς.¹

Ἐὰν δὲ ἡ γυνὴ ᾖ πρὸ τοῦ γάμου ὑπεξουσία, μεταβαίνουσα ἐκ τῆς πατρικῆς εἰς τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐξουσίαν,² ἡ ἀνακούφισις δέον νὰ προέλθῃ ἐκ τρίτων προσώπων καὶ δὴ συνήθως ἐκ τοῦ πατρὸς. Ὅθεν προίξ (dos)³ ἐν τῷ αὐστηρῷ γάμῳ ἐστὶν ἡ εἰς τὰ βάρη τοῦ γάμου συμβολή, δι' ἧς, κατὰ τοὺς ρωμαίους, ἡ γυνὴ λαμβάνει παρὰ τῷ ἀνδρὶ θέσιν ἀξίαν αὐτῆς,⁴ ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ἡ προίξ διὰ τὸν γάμον, οὔτε ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἀρχαίῳ δικαίῳ νόμιμος ὑποχρέωσις πρὸς προικοδοσίαν, εἰ καὶ ἐπέτασεν αὐτὴν ἡ εὐπρέπεια.⁵

Ἐντεῦθεν ἐλογίζετο ἱερὸν καθῆκον τοῦ πατρὸς ἡ προίκισις τῆς κόρης, ἐν δὲ ἀπορίᾳ αὐτοῦ ὤφειλον τοῦτο οἱ clientes.⁶

Ἐπάρχει ὁμως καὶ ἄλλη ἐποψις τῆς προικὸς κατὰ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον· τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα στηρίζεται εἰς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ὥστε ἡ κόρη διὰ τοῦ γάμου στερεῖται κληρονομικοῦ δικαιώματος, καθ' ὃ ἐξερχόμενη τῆς πατρικῆς οἰκογενείας. Διὰ τοῦτο ἡ προίξ δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς προκαταβολὴ τῆς κληρονομικῆς μοίρας.⁷ Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοῦ αὐστηροῦ γάμου.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐλευθέρου γάμου (matrimonium) ἡ γυνή, ὑπεξουσία οὔσα, δὲν ἐξήρχετο τῆς ἐξουσίας τοῦ πατρὸς· αὐτε-

(1) Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο χωρεῖ ὡς ἐκ τῆς ὑπαγωγῆς τῆς γυναικὸς εἰς τὴν συζυγικὴν ἐξουσίαν, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς εἰσποιήσεως, Γαίου II § 83, δὲν ὥρισθη δὲ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν βαρῶν τοῦ γάμου.

(2) Οὐλπ. fragm. X. X. 10 Gaj. II 96. Πανδ. [44. 7] 9

(3) Ἡ λέξις «dos» παράγεται ἐκ τοῦ διδόναι, οὔσα συνώνυμος τῇ δῶς· ἀμφότεραι δηλ. παράγονται ἐκ τῆς σανσκριτικῆς ρίζης «dās» ἧπερ σημαίνει διδόναι. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἔχει τὸ «donum» (δῶρον) σανσκριτιστὶ dona. Ἡ ἀρχικὴ λοιπὸν ἔννοια τοῦ «dos» εἶναι «δόσις», ἧπερ δὲν ἀποκλείει «τὴν δόσιν ἐνεκα γαμικῶν βαρῶν.»

(4) Plautus Trin. A. III. Sc. 2. V. 63. 199. Βέχμαν Dotalrecht, I. σελ. 33

(5) Οἱ πολλοὶ ἰδεώρουν τὸν γάμον, καθ' ὃν δὲν ἐδόθη προίξ, ὥστε πάλλαξιαν. Ὅρα Βέχμαν Dotalrecht I. σελ. 33.

(6) Δίων II. 25. Πανδ. [23. 2] 19. [23. 3] 5

(7) Ὅρα Σχὲνκ das Recht der Dos vor Justinian σελ. 17.

ξουσία δὲ, δὲν ὑπεβάλλετο εἰς τὴν τοῦ ἀνδρός, διατηροῦσα τὴν οἰκίαν περιουσίαν. Ὁ κανὼν ὅτι ὁ ἀνὴρ φέρει τὰ βάρη τοῦ γάμου ὧν ἐρριζωμένος ἐν τῇ νομικῇ πεποιθήσει τῶν ρωμαίων, ἀνῆρσε τὴν ἐνότητα τῆς περιουσίας τῶν συζύγων καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς συμβολὴν τῆς γυναικὸς εἰς τὰ τοῦ γάμου βάρη. Διὰ τοῦτο ἡ συμβολὴ αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἢ διὰ δόσεως ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἢ ἔνεκεν αὐτῆς, πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἐκ τοῦ γάμου βαρῶν. Ὅτι κατὰ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον ἐχώρει, ἀξαναούσης νόμῳ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός διὰ τῶν κτημάτων τῆς γυναικὸς, τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου γάμου συνεπάγεται ἡ προίξ.¹

Ἡ προίξ ἀποτελεῖ αὐξησιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός διὰ τῆς γυναικὸς ἐπαγομένην, διότι ἡ εὐπρέπεια ἀπαιτεῖ οὐχὶ τὴν ἔνεκα τοῦ γάμου αὐξησιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός ἐν γένει, ἀλλὰ διὰ τοῦ προσώπου, μεθ' οὗ ὁ γάμος συνάπτεται.²

Διὰ τοῦ στοιχείου τούτου διαστέλλεται ἡ προίξ ἀπὸ τῆς δωρεάς, ἣν τρίτος ποιεῖται τῷ ἀνδρὶ ἔνεκα τῶν βαρῶν τοῦ γάμου· τὰ βάρη ὅμως ταῦτα δὲν εἶναι τι κεχωρισμένον τοῦ γάμου, ἀλλὰ ἀναγκαῖον αὐτοῦ ἀποτετέλεσμα διὰ τὴν τοῦ ἀνδρός περιουσίαν.³

Δὲν ἀρκεῖ δὲ ὁ ὀρισμὸς, ὅτι ἡ προίξ ἐστὶ δόσις τις ἔνεκα τοῦ γάμου (*datum matrimonii causa*) διότι τὴν προίκα καθίστησιν ἀναγκαῖαν οὐχὶ ὁ γάμος αὐτός, ἀλλ' ἡ ρωμαϊκὴ ἔποψις, ὅτι τὰ βάρη τοῦ γάμου φέρει ὁ ἀνὴρ. Ὅθεν ἡ προίξ δέον νὰ

(1) Τὴν ἔννοιαν ταύτην ἔχει τὸ χωρίον τοῦ Κικέρωνος *Top.* IV. 23. *Quum mulier viro in manum comvenerit, omnia quae mulieris fuerint viri fiunt, dotis nomine.* Πρβλ. Βέχμανν 1. σελ. 40. Στούλαρτς § 1 σημ. 15. Κώδ. [5. 14] 9. *alio pro ea offerente ipsa eam pro se videtur offere.*

(2) Καὶ ἂν μὴ διδῇ ἡ γυνὴ τὴν προίκα, ἀλλ' ἕτερος ἔνεκεν αὐτῆς, τὸ αὐτὸ ἐστὶ.

(3) Τὰ βάρη τοῦ γάμου ἐπιβέβληνται εἰς τὸν ἄνδρα· τοῦτο ἀπορρέει ἐξ αὐτῆς τῆς ἔννομας τοῦ γάμου κατὰ ρωμαίους. Διὰ τοῦτο δὲ ἀνίσχυρον τὸ σύμφωνον δι' οὗ ἀπαλλάσσεται τῶν βαρῶν ὁ ἀνὴρ· τοιοῦτον σύμφωνον ἔχει μόνον τὸ ἀποτετέλεσμα, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐκτελεῖται ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ὁ ἀνὴρ πράγματι (οὐχὶ ἐκ νόμου) ἐστὶν ἀπηλλαγμένος τῶν βαρῶν τοῦ γάμου. Πρβλ. Στούλαρτς σελ. 15. σημ. 6.

σκοπῇ τὴν ἀνακούφισιν τοῦ ἀνδρὸς ἐκ τῶν βαρῶν τοῦ γάμου.¹

115. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων εὐρίσκομεν παραδε-
δεγμένον τὸν προκειμένον θεσμόν ἐν Ῥώμῃ. Διονύσιος ὁ Ἀλι-
καρνασσεὺς ἀνάγει αὐτὸν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ῥωμύλου· ὁ
λόγος δι' ὃν εἰσέχθη τοσοῦτον πρωτῶως εἶναι ἡ συντήρησις
καὶ ἀνάπτυξις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου, μεθ' οὗ συνείχετο ὁ
πολιτικὸς λόγος, ὁ τοῦ δημοσίου δηλ. δικαίου λόγος τῆς
αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους.² Ὁ Δωρό-
θεος παραφράζει τὸ τελευταῖον χωρίον³ ὡς ἑξῆς «ἡ τῆς
προικὸς αἰτία πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἐξαίρετός ἐστι, καὶ
δημοσίᾳ γὰρ συμφέρει φυλάττεσθαι τὰς προίκας ταῖς γυναι-
ξιν, ὅποτε τὸ παπρικοισμένας εἶναι τὰς γυναῖκας εἰς τὸ τεκνο-

(1) Αὕτη ἐστὶν ἡ κρατοῦσα δόξα· πρὸλ. ἐκ τῶν νεωτέρων τὸν Στούαρτς
σελ. 16. Ἀντιδοξοῦσιν ὁ Βέχμανν I. σελ. 1 καὶ ἐπ. σελ. 22 καὶ ἐπ. Σχαιουερλ
Kritische Vierteljahresschrift VI. Πιθανώτατον νὰ ἡθροῖ ἡ δόξα αὕτη κατὰ
τὴν ἀρχικὴν ἔννοιαν τῆς προικὸς, εἰ καὶ τὸ θέμα τῆς προικοδοσίας ψιλῆς κυ-
ριότητος, ἢ κεφαλαίου ἀτόκως δανεισμένου, δὲν ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ λόγῳ προ-
ικὸς διδομένη περιουσία, δύναται νὰ μὴ ἀνακουφίῃ τὸν ἄνδρα, διότι ἡ ψιλὴ
κυριότης δυνατόν γ' ἀποβῇ πλήρης, ἐκλιπούσης τῆς ἐπικαρπίας, τὸ δὲ ἀτόκως
δανεισμένον κεφάλαιον νὰ ἀποβῇ ἀπαιτητὸν, ὥστε ἡ προίξ δυνατόν μὲν ἐπὶ
τοῦ παρόντος νὰ μὴ παρέχῃ ἀνακούφισιν τῶν βαρῶν, οὐδὲν ὅμως ἔπειτα
ἐντεῦθεν, ὅτι δὲν δίδεται πρὸς ἀνακούφισιν. Περὶ δὲ τῆς ἐτέρας δόξας τοῦ
Βέχμανν, ὅτι ἡ προίξ ἐδίδετο, ὅπως μὲν ἡθροῖ παρὰ τῷ ἀνδρὶ καὶ λυομέ-
νου τοῦ γάμου, δὲν νομίζω ἀπροσμάχητον τὴν ἀπόδειξιν αὐτῆς ἐκ τοῦ [23.
3] 1. Διότι τὸ «ut semper apud maritum sit» δὲν δύναται νὰ νοηθῇ καὶ
ὡς ἐννοεῖν νὰ μείνῃ διαρκῶς παρὰ τῷ συζύγῳ (δὲν λέγει κἄν virum) δηλ.
ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ὁ γάμος· Διὰ τὴν νὰ δεχθῶμεν ἀναγκαίως τὴν ἔκφρασιν «mariti-
tus» καὶ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου· Κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην τὸ χωρίον
σημαίνει, ὅτι τὸ ὡς προίξ διδομένον δέον, κατὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ προικοδότης,
νὰ μὲν προίξ, ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ὁ γάμος· δὲν δύναται νὰ ἐκτραπῇ τοῦ σκοποῦ
τούτου, ἐνεργεῖα εἴτε τοῦ ἀνδρὸς, εἴτε τῆς γυναίκος. Ὅπως δὲ ποτε ὅμως καὶ ἂν
ἔχῃσι τὰ περὶ τούτου, βέβαιοι εἶναι, ὅτι ἡ δόξα τοῦ Βέχμανν δὲν συμβιβάζε-
ται πρὸς τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν φύσιν τῆς προικὸς κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δι-
καιον, ὡς ἀποδειχθήσεται ἐκ τῶν ῥηθησομένων. Ὅτι ἡ προίξ δίδεται ἕνεκα
τῶν βαρῶν τοῦ γάμου ἀποδεικνύεται ἐκ σαφῶν χωρίων [23. 3] 76. [ΚΘ'. 1]
2. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ ὀρισμὸς, ὅτι ἄκυρος ἡ σύμβασις καθ' ἣν ὁ σύζυγος δὲν δύ-
νεται νὰ διαθέσῃ τοὺς καρποὺς τῆς προικὸς, ἢ δὲν δύναται γ' ἀναλάβῃ αὐτὴν
συνεστῶτος τοῦ γάμου [23. 4] 11 [ΚΘ'. 5] 11.

(2) [23. 3] 2. [24. 3] 1.

(3) B. [ΚΠ'. 1] 1 Σχολ.

ποιεῖν καὶ εἰς τὸ ἀναπληροῦν τοῖς τέκνοις τὴν πολιτείαν μάλιστα χρειώδης ἐστίν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιτεταί, ὅτι ἀναγκαῖον στοιχεῖον τῆς προικὸς ἐστίν ὁ γάμος, ὥστε ἄνευ αὐτοῦ οὔτε προῖξ ὑπάρχει.¹ τοῦτο ἴσχυεν ἐπὶ τῆς μεταξὺ δούλων συναφείας, ἥτις δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς γάμος, ὥστε τὸ ἐν τιαύτῃ περιπτώσει διδόμενον ἔνεκα προικὸς ἀναζητεῖται διὰ τῆς ἀπαιτήσεως τῶν ἄνευ αἰτίας δοθέντων.² Ἐπίσης, ἐὰν ὁ γάμος ᾗναι ἀκυρωτέος ἔνεκα οἰουδῆποτε κωλύματος, οἷον αἰμομιξίας,³ ἐπιτροπείας πρὸ τῆς λογοδοσίας,⁴ οὐδεμίας ὑπάρχει προῖξ, τὸ δὲ δοθὲν ἔνεκα προικὸς, ἀπαιτεῖται διὰ τῆς *condictio sine causa*,⁵ καὶ ἂν ἐδόθη καλῇ τῇ πίστει.⁶

Ὁρος τῆς προικὸς εἶναι μὲν, ὡς εἴρηται, ὁ γάμος ἀλλὰ δύνανται νὰ δοθῇ τι εἰς προῖκα καὶ ἐν προσδοκίᾳ μέλλοντος γάμου· τότε ἡ δόσις (*datio*) χωρεῖ διττῶς, ἢ

α'.) σποεῖται ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος, οὐχὶ ἅμα τῇ δόσει, ἀλλὰ τῇ τελέσει τοῦ γάμου, ἢ

β'.) μεταβιβάζεται ἀμέσως ἡ κυριότης εἰς τὸν ἄνδρα.

Ἐν τῷ πρώτῳ θέματι ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος χωρεῖ ἐπὶ τῇ αἵρέσει τοῦ γάμου,⁷ ὥστε ἡρτημένης τῆς αἵρέσεως ὁ

(1) [23. 3] 3 neque enim dos sine matrimonio esse potest. [41. 9] 1 § 3 § 4 π. [23. 1] 10. π. [23. 3] 39, 76. κώδ. [5. 3] 20 π. et sine nuptiis quidem nulla dos intelligitur. K. [5. 17] 11. Νεαρ. 22. Κερ. 18. Νεαρ. 74. Κερ. 4. Ν. 187.

(2) π. [23. 3] 39, 59 § 2. Περὶ τῶν οὐδὲν πρακτικῶν κύρος ἔχοντων ζητημάτων, ἅπερ φύονται ἐπὶ τῆς προικοδοσίας ταύτης, ἂν ἡ δούλη ἀπελευθερωθῇ ὅρα Στούλαρτς. ἀντ. σελ. 78—9.

(3) π. [12. 7] 5. Ἐπὶ αἰμομικτικοῦ γάμου, ἐὰν δὲν ἐτελέσθῃ ἡ ἐνώσις, τὸ δοθὲν κατὰ κανόνα περιέρχεται τῷ Δημοσίῳ π. [23. 2] 52. K. [5. 5] 4. Ὅρα Στούλαρτς cit. σελ. 79 σημ. 12, ὅπερ ἀργεῖ τὴν σήμερον.

(4) π. [23. 2] 63, 66. K. [5. 4] 6. Τελεσθεῖσης ὅμως τῆς ἐνώσεως διὲν περιέρχεται τὸ δοθὲν τῷ Δημοσίῳ.

(5) Ὅρα τὰ χωρία τῶν σημ. 3 καὶ 4* πρὸλ. καὶ [23. 2] 63 καὶ 72 [5. 6] 6, 83, 11 περὶ τοῦ γάμου ἀρχόντος τῆς ἐπαρχίας μετὰ κέρους ἐξ αὐτῆς καταγομένης. Τὸ ἐν σημ. 3 λεχθὲν περὶ τῆς εἰς τὸ δημόσιον περιελεύσεως τοῦ δοθέντος ἴσχυε καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ.

(6) π. [23. 3] 59 § 2 [41. 9] 1 § 4. Στούλαρτς σελ. 77. σημ. 2.

(7) π. [23. 3] 7 § 3, 8, 9 πρ.

προικοδότης ἐστὶν ἰδιοκτήτης,¹ πληρουμένης δὲ αὐτῆς ἡ κυριότης τοῦ κτήματος μετὰ τῶν παρακολουθημάτων καὶ τῶν καρπῶν² μεταβαίνει αὐτοδικαίως εἰς τὸν ἄνδρα. Ἀπολειφθεῖσης τῆς αἰρέσεως ὁ προικοδότης ἐκδικεῖ τὸ δοθὲν, ἀποδιδόμενον παρὰ τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τῶν παρακολουθημάτων, εὐθυνομένου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ περὶ κακῆς πίστεως νομέως.³ Ἄν ὁ προικοδότης δὲν ἦτο κύριος τοῦ δοθέντος, ἡρτημένης τῆς αἰρέσεως οὔτε *pro dote*, οὔτε *pro suo* χωρεῖ χρησικτησία, ἀρχαμένη ἅμα τῇ πληρώσει τῆς αἰρέσεως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τίτλου *pro dote*.⁴

Ἐν τῷ δευτέρῳ θέματι, καθ' ὃ ἡ κυριότης τοῦ δοθέντος μεταβιβάζεται ἀμέσως εἰς τὸν ἄνδρα, ἡ τέλεσις τοῦ γάμου ἀποτελεῖ τὴν μέλλουσαν αἰτίαν (*causa futura*), ἥς ἕνεκα μετεβιβασθῇ ἡ κυριότης. Ἀπολιπομένου τοῦ γάμου, τὸ δοθὲν ζητεῖται διὰ τῆς ἀπαιτήσεως περὶ πράγματος μὴ παρακολουθήσαντος *condictio causa data, causa non secuta*)⁵ ἅμα δὲ τῷ γάμῳ τὸ δοθὲν μετὰ τῶν καρπῶν καὶ παρακολουθημάτων γίνεταί προικῶν.⁶

Ἡ ἀπαιτήσις αὕτη περὶ τοῦ μὴ παρακολουθήσαντος πράγματος ἀρμολογεῖ τῷ προικοδότῃ, εἴτε εἶναι ἡ γυνὴ, εἴτε τρίτος, ἐκτὸς ἂν οὗτος μετεβίβασε τὸ κτῆμα οὐ μόνον λόγῳ προικῶς, ἀλλὰ διὰ πᾶσαν περίπτωσιν, ὅτε θεωρεῖται: δωρησάμενος

(1) Π. [23 3] 7 § 3. Ἀλλὰ κατὰ τῆς ἐν τοσούτῳ ἐγχειρομένης ἐκδικητικῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ ἀντιτάσσεται ἔνστασις δόλου, ἡ *in factum ex tunc* μελλούσης αἰτίας τοῦ γάμου. Π. 7. § 3 αὐτόθι. Στούλαρτς σελ. 142.

(2) Ἡ ἐφαρμογὴ ἐπὶ τῶν καρπῶν τοῦ κυρίου κτήματος στηρίζεται εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ προικοδότου. Στούλαρτς σελ. 142. Ὁ Βέχμανν II σελ. 10 ἀντιδρεῖ, μὴ παραδεχόμενος τοιαύτην ἔννοιαν.

(3) Ὁ ἀνὴρ γινώσκει τὸ δυνατόν τῆς ἀναλήψεως τοῦ κτήματος μὴ παρακολουθήσεως τῆς αἰτίας, ὥστε θεωρητέος ὡς κακῆς πίστεως νομέως, τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς κατάρξεως. Στούλαρτς σελ. 142. Ἡ εὐθύνη αὕτη χωρεῖ περὶ τε τῶν καρπῶν καὶ τῆς ἀπωλείας ἡ φθορᾶς τοῦ κυρίου κτήματος, ἀλλὰ βεβαίως ὁ ἀνὴρ ἐνέχεται εἰς τὴν ἐν τοῖς ἰδίοις ἐπιμέλειαν, (*cuius in concreto*) ὡς καὶ ἐπὶ προικῶς. Στούλαρτς αὐτόθι.

(4) Π. [41. 91] I § 2. *Fragm. Vatic* § 111.

(5) Π. [23. 3] 7 § 3, 8, 9. πρ. Π [12. 4] 6 πρ. § 1.

(6) Στούλαρτς σελ. 143.

τῇ γυναικὶ τὸ παρ' αὐτῆς δοθὲν εἰς προικα' ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἔχει ἡ γυνὴ τὴν ἀπαίτησιν.¹

Ὁ ἀνὴρ εὐθύνεται κατὰ τὰς περὶ ἀπαιτήσεων (condictiones) ἀρχάς,² ἀποδίδων τὸ κύριον κτῆμα μετὰ τῶν παρακολουθημάτων καὶ τῶν καρπῶν. Ἐνεκα τῶν συλλεκτέων καρπῶν (fructi percipiendi) ἐνέχεται ἀπὸ ὑπερθέσεως,³ πρὸ δὲ αὐτῆς μόνον ἓαν ἐκ τῆς παραλειφθείσης καλλιστεργίας ἐβλάβη τὸ κύριον κτῆμα, εὐθυνόμενος τότε μέχρι τοῦ ποσοῦ τῆς βλάβης.⁴

Ἐὰν ὅμως ἡ γυνὴ ἐνάγῃ ἀπαιτοῦσα τὸ κτῆμα, ἡ τοῦ ἀνδρὸς εὐθύνη ρυθμίζεται κατὰ τὰς ἀρχάς περὶ τῆς ἐν τοῖς ἰδίοις ἐπιμελείας.⁵

Ἐὰν ὁ προικοδότης δὲν ᾔην κύριος τοῦ δοθέντος, ὁ προικολήπτης ἄρχεται χρησικτησίας δυνάμει τοῦ τίτλου pro suo,⁶ καὶ ἀπολιπομένου μὲν τοῦ γάμου ἀποδίδωσιν τὴν κεκτημένην κυριότητα, τελεσθέντος δὲ, τὸ κτῆμα γίνεται ἀμέσως προικῶν.⁷

Πότερον τῶν δύο θεμάτων ὑπάρχει, ἥρτηται ἐκ τῆς προθέσεως τῶν συμβαλλομένων, ἐν ἀμφιβολίᾳ δὲ τεκμαίρεται ὁ νόμος, ὅτι τὸ δοθὲν μετεβιβάσθη εὐθέως εἰς τὴν κυριότητα τοῦ λήπτου διὰ τὴν μέλλουσαν αἰτίαν τοῦ γάμου (datio ob causam).⁸

(1) Π. [12. 4] 6 πρ. 9. πρ.

(2) Ἡ εὐθύνη αὕτη ἄρχεται ἅμα τῇ δόσει τοῦ κτήματος, διότι ἔκτοτε ὁ ἀνὴρ γινώσκει, ὅτι μὴ παρακολουθήσαντος τοῦ γάμου, ἀποδίδωσι τὸ ληφθὲν κτῆμα. Στούλαρτς σελ. 144.

(3) Μόμμσεν Beiträge III σελ. 232

(4) [12. 4] 6 § 1 [ΚΔ'. 1] 6. Π. [22. 1] 38 § 1 [ΚΓ'. 3] 38.

(5) Ὅρα § 153.

(6) Ἐξ ἀναλ. [12. 6] 15 § 1. [ΚΔ'. 6] 15. [39. 6] 13. Πρ. [ΜΖ'. 3] 13 Στούλαρτς σελ. 144.

(7) Στούλαρτς αὐτόθι. Ὁ Βέχμανν II σελ. 9 ἀποφαίνεται ἀπολύτως, ὅτι τὰ πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου χρήσει δεσποθέντα οὐδέποτε γίνονται προικῶν, ἀλλ' οὐκ ἔρθως, διότι ἡ χρησικτησία κατ' οὐδὲν μεταβάλλει τὴν ἔννομον σχέσιν μεταξὺ προικοδότου καὶ προικολήπτου· ὡς λοιπὸν ὁ προικοδότης ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ προικολήπτου τὸ χρησιδεσποθὲν κτῆμα, μὴ τελεσθέντος τοῦ γάμου (σημ. 4), οὕτω μετὰ τὴν τέλεσιν αὐτοῦ τὸ κτῆμα γίνεται προικῶν.

(8) [23. 3] 8. [41. 9] 1 § 2. Ὁ ἀρχικὸς λόγος τοῦ τεκμηρίου ἐστὶν ὅτι ἐπὶ τῆς mancipatio καὶ in jure cessio, αἵτινες ἐπεχειροῦντο λόγῳ προικῆς, ᾔην ἀδύνατος ἡ προσθήκη αἱρέσεων, ἐκ δὲ τῶν δικαιοπραγιῶν τούτων μετηνέχθη τὸ τεκμήριον ὕστερον καὶ ἐπὶ παραδόσεως λόγῳ προικῆς, ἂν εὐδὲν συμφωλογοῦτο. Στούλαρτς. σελ. 144.

Ἵτι ἴσχυεν περὶ μεταβιβάσεως κυριότητος, χωρεῖ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐμπραγμάτων δικαιωμάτων.¹

116. Ἐξετάσωμεν ἤδη, τί τὸ ἴσχυον ἐπὶ ὑποσχέσεως προικὸς πρὸ τοῦ γάμου. Ἐνταῦθα αἱ συλλογαὶ τῶν νόμων οὐδαμῶς μνημονεύουσιν τῆς ἐπὶ μεταβιβάσεως κυριότητος διαστολῆς, ἀποφαινόμεναι ἀδιακρίτως, ὅτι ἡ πρὸ τοῦ γάμου ὑπόσχεσις προικὸς εἶναι ὑπὸ τὴν τοῦ γάμου αἵρεσιν (conditio), εἴτε δηλωθῇ, εἴτε μὴ.²

Ἡ τοῦ γάμου αἵρεσις (nuptiis secutis) ἐξυπακούεται καὶ ἐπὶ τῆς δι' ἀντιδόσεως (delegatio) συστάσεως τῆς προικὸς. Ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῆς ἀφέσεως τοῦ χρέους, εἴτε ἐγένετο ὑπὸ τὸν τύπον τῆς ἐπαγγελίας, εἴτε ἀτύπως (pactum de non petendo), εἴτε ὡς ἀθώωσις (acceptilatio).

Τὰ αὐτὰ ἴσχύουσι καὶ περὶ τῆς λόγῳ προικὸς ἐκχωρήσεως,³ ἥτις μάλιστα δύναται νὰ συναμολογηθῇ καὶ ὅφ' οἵανδήποτε αἵρεσιν.⁴

117. Διαφέρει τὸ πρᾶγμα ἐπὶ ἀποποιήσεως κληρονομίας, ἢ κληροδοσίας, ὅταν γίνηται λόγῳ προικοδοσίας, διότι οὔτε κτήσις, οὔτε ἀποποιήσις κληρονομίας, ἢ προικοδοσίας χωροῦσιν ὑπὸ αἵρεσιν (Κληρ. Δικ. §§ 257. 268), ἀλλ' οὔτε ἀρμόζει ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ ἀπαίτησις (condictio), διότι οὐδὲν περιῆλθε πῶ ἀνδρὶ ἐκ τῆς κεκτημένης περιουσίας τοῦ προικοδότου,⁵ ὥστε δεῖν νὰ δεχθῶμεν πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτοῦ μόνον ἐγγυοδοσίαν.⁶ Ἄν ἐδόθη εἰς προῖκα κεκτημένη κληρονομία, ἢ ὁλόκληρος ἡ περιουσία τοῦ προικοδότου, ὑπονοεῖται ἡ αἵρε-

(1) Βέχμανν II σελ. 11 Στούλαρτς αὐτόθι.

(2) Π. [23. 3] 21, 41 § 1, 68 [2. 14] 4 § 2.

(3) Ἐπὶ τῆς ἀθώωσεως (acceptilatio) δὲν εἶναι νόμιμος ἡ προσθήκη αἵρέσεως. Π. [46. 4] 4. 5, ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος τούτου περιορίσθη εἰς τὰς αἵρέσεις, αἵτινες ἔδει νὰ δηλωθῶσι ῥητῶς, ὥστε ἡ σιωπὴρὰ αὕτη αἵρεσις τῆς τελέσεως τοῦ γάμου οὐδεὶς λόγος νὰ μὴ ὑπονοῇται καὶ ἐπὶ ἀθώωσεως. [23. 3] 43 πρ. τοῦ Οὐλπιανοῦ [ΚΗ'. 1] 39 Καὶ πρὸ τούτου δ' Ἰαβολόνης αὐτὸ ἐδίδαξε Π. [12. 4] 10 [ΚΔ'. 1] 10. Στούλαρτς σελ. 146.

(4) Βέχμανν II σελ. 15. Στούλαρτς σελ. 146 σημ. 25.

(5) Στούλαρτς σελ. 147.

(6) Βέχμανν II σελ. 15.

σις τῆς τελέσεως τοῦ γάμου. ὡς ἐπὶ πάσης ὑποσχέσεως προικός.¹

Ἡ λόγῳ προικὸς κληροδοτήσεις λογίζεται πάντοτε² ἄνευ αἰρέσεως, ὥστε ὁ κληροδόχος (κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή) κτῶνται τὴν κληροδοσίαν, ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ διαθέτου καὶ τῇ προσελεύσει τοῦ κληρονόμου, δύνανται δὲ καὶ πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου νὰ ἐγείρωσι τὴν ἐκ προικοδοσίας ἀγωγὴν.³ ἂν δὲ ὁ γάμος καταστῇ ἀδύνατος ἕνεκα θανάτου, ἡ κληροδοσία ἀνατρέπεται κατ' ἐνστάσιν.⁴

118. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ πρὸ τοῦ γάμου σύστασις τῆς προικὸς, θεωρητέα εἴτε ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ μέλλοντος γάμου, εἴτε διὰ τὴν μέλλουσαν αἰτίαν αὐτοῦ (ob causam). Κατ' ἀμφοτέρω τὰ θέματα ἡ ὁριστικὴ κτῆσις τοῦ δικαιώματος ἤρτηται ἐκ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου.

Ἐξετάζοντες εἰδικώτερον τὰ περὶ τούτου παρατηροῦμεν, ὅτι ἂν ἡ πρόθεσις τῶν συμβαλλομένων ἀναφέρετο εἰς τὴν τέλεσιν γάμου ἐν γένει, ἡ αἵρεσις πληροῦται⁵ ἅμα τῇ τελέσει οἰουδήποτε γάμου, ἐπιδὴ δὲ τοῦτο δυνατόν παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἐνόςῳ ἔχει τὴν πρὸς γάμον ἱκανότητα, ἡ αἵρεσις θεωρεῖται ἀπολιπομένη, ἂν ὁ γάμος καταστῇ ἀδύνατος.⁶ Συνήθως ὁμως οἱ συμβαλλόμενοι ἀφορῶσιν εἰς γάμον μεθ' ὀρισμένου προσώπου. Ἐνταῦθα διαστέλλομεν, ἂν ὁ ἀνὴρ κατὰ τὸν χρόνον τῆς προικοδοσίας ᾖ μεμνηστευμένος ἢ μὴ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ θέματι ἡ αἵρεσις πληροῦται, ἅμα ἡ μνηστεία μεταβληθῇ εἰς γάμον,⁷ μεταιοῦται δὲ, ἂν ἐξ οἰουδήποτε λόγου⁸ λυθῇ αὕτη. Τὸ αὐτὸ δὲ

(1) Στούλαρτς σελ. 147—8.

(2) Τοῦτο ἴσχυεν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἐκδικητικῆς κληροδοσίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς καταδικαστικῆς Π. [35. 1] 71 § 3.

(3) Στούλαρτς σελ. 147.

(4) [35. 1] 75 § 3. Βέχμανν II σελ. 128.

(5) Ὅ,τι ἀναφερόμεν περὶ αἵρέσεως, ἰσχύει καὶ περὶ τῆς αἰτίας (causa) δι' ἣν δίδεται ἡ προίξ.

(6) Λόγῳ θανάτου τοῦ ἀνδρός, ἡ μεγίστης ἐλαττώσεως τῆς προσωπικῆς καταστάσεως [45. 1] 108. Πρ. Στούλαρτς σελ. 148 § 42 σημ. 2.

(7) Στούλαρτς σελ. 149. [23. 3] 7 § 3, 9 πρ. 21. [ΚΗ' 1] 3, 17 [12. 4] 8. [ΚΔ' 1] 8. [22. 1] 38 § 1. [ΚΓ' 3] 38.

(8) [23. 3] 68. Π. [12. 4] 8. [23. 1] 9. [24. 1] 32 § 27.

ἰσχύει καὶ ἐπὶ τοῦ (ἀνισχύρου) γάμου ἀνήθων, ἥτοι οὗτος κυροῦται διὰ τῆς ἐφηβότητος καὶ πληροῦται ἡ αἵρεσις, ἂν διήρκεσεν ἡ συνάφεια, ἂν ὅμως ἐλύθη πρὸ τῆς ἡβῆς, ἡ αἵρεσις μεταιοῦται καὶ ἂν μετὰ ταῦτα συνήφθη γάμος.¹ Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ θέματι, καθ' ὃ δὲν προῦπῆρχε μνηστεία ἡ αἵρεσις πληροῦται, ἅμα τελεσθῇ γάμος.

Ἡ αἵρεσις αὕτη τῆς τελέσεως τοῦ γάμου δὲν εἶναι αἵρεσις δικαίου (conditio juris)² ἀλλ' ἀληθὲς σιωπηρὰ αἵρεσις (tacita) ὥστε δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ διὰ ρήτης δηλώσεως τῶν μερῶν.³ Ἡ δὲ πλήρωσις αὐτῆς δὲν ἀνατρέχει εἰς τὸν πρὸ τοῦ γάμου χρόνον, διότι περιέχει καὶ χρονικὸν προσδιορισμὸν, ἀναρτῶσα τὴν ἰσχὺν τῆς δικαιοπραξίας καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, τοῦθ' ὅπερ ἀποκλείει τὴν ἀναδρομικὴν δυνάμιν τῆς αἵρέσεως.⁴

119. Ἡ λοιπὴ τῆς γυναικὸς περιουσία ὀνομάζεται παράφερνα.⁵ Ἐὰν ἡ γυνὴ συγχωρήσῃ τῷ ἀνδρὶ δικαιώματα ἐπὶ τῶν παραφέρων λ. χ. διαχειρίσεως, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ γάμου, ταῦτα ὀνομάζονται παράφερνα εἰς τὴν στενοτέραν σημασίαν,⁶ ἄλλως bona receptitia⁷ «ἀποδοτέα κτήματα» ὃ δὲ ἀνὴρ οὐδὲν ἔχει δικαίωμα δυνάμει τοῦ νόμου ἐπὶ τῶν τῆς γυναικὸς παραφέρων.⁸

Ἀπαντα τὰ πράγματα τῆς συζύγου εἶναι ἢ προϊξ, ἢ παράφερνα, ἐπομένως καὶ τὰ συνήθως πρὸς ἐνδομασίαν, ἢ κόσμησιν

(1) Στούλαρτς αὐτόθι σελ. 148. Ἀπαιτεῖται ὅμως νὰ μὴ ὑφίσταται κατὰ τὸν χρόνον τῆς συστάσεως τῆς προικὸς μνηστεία, ἡ γάμος μετ' ἄλλου προσώπου ἀδιάφορον δὲ, ἐὰν μετὰ τοῦτο κατέστη δυνατός ὁ γάμος τῶν δύο προσώπων καὶ ἐτελέσθη [12. 4] 8 [23. 3] 58, 68. Βέχμαν 11 σελ. 18 σημ. 1 Στούλαρτς. αὐτ. σημ. 3.

(2) Μόνον ἐπὶ τῆς ἐπαγγελίας (dictio) ἡδύνατο ὀρθῶς νὰ θεωρηθῇ ὡς τοιοῦτου εἶδους αἵρεσις.

(3) Στούλαρτς § 43, σελ. 150, ὅστις ἐπικαλεῖται καὶ τὸ χωρίον 10 Πανδ. [12. 4] [ΚΔ'. 1] 10 περὶ ἀθωώσεως.

(4) Π. [23. 3] 44 § 1, 45 [ΚΗ'. 40, 41. Πρ. Στούλαρτς § 43 σημ. 3.

(5) Κ. [5. 14] 8.

(6) [23. 3] 9 § 3.

(7) Κ. [5. 14] 11.

(8) Κ. [5. 14] 8.

τῆς νόμφης, ἡ πρὸς κοινήν τῶν συζύγων χρῆσιν διδόμενα, (τὸ γαλλιστὶ trousseau λεγόμενον, apparatus mulieris)· εἶθεν τὰ πράγματα ταῦτα δὲν ἀποτελοῦσι τρίτην κατηγορίαν κτημάτων.

120. Πᾶν ἀντικείμενον δωρεᾶς, δύναται νὰ δοθῇ καὶ ὡς προίξ,¹ ἥτοι

α'.) ἡ κυριότης κινήτων,² ἡ ἀκινήτων,³ οἰουδήποτε εἰδους, μὴ⁴ ἐξηρημένων τῆς συναλλαγῆς,⁵

β'.) ἐμπράγματα δικαιοῦματα ἐμφυτεύσεως καὶ ἐπιφανείας ἢ προσωπικῆς δουλείας ἐφ' οἰουδήποτε πράγματος.⁶

Ἐπίσης δύναται νὰ δοθῇ ὡς προίξ καὶ ἀπαίτησις, ἡ ἄφρεσις ἀπαιτήσεως (liberatio)· καὶ ἀπαίτησις κατὰ τοῦ προικοδότου, ὑποσχομένου τούτου ὠρισμένον ποσὸν τῷ πραικολήπτῃ λόγῳ προικῶς.⁷ Ἐγγύησις καὶ ἐνέχυρον ἡ ὑποθήκη εἰσὶν ἄχρηστα πρὸς προικοδοσίαν, μὴ αὐξάνοντα τὴν περιουσίαν τοῦ λήπτου, ἀλλ' ἀσφαλίζοντα προϋπάρχουσαν ἀπαίτησιν.⁸ τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τῆς κατὰ παράκλησιν δόσεως καὶ περὶ χρησιδανείου.⁹ Τῆς δωρεᾶς (κατὰ τὴν κυρίαν ἔννοιαν) ἀπαραίτητον στοιχεῖον ἐστὶν

(1) Ἡ προικοδοσία ἀνάγκη νὰ αὐξάνῃ τὴν περιουσίαν τοῦ πραικολήπτου
Στούλαρτζ παρ. § 24. σελ. 84. Πρβλ. Γεν. Ἀρχ. I. § 370.

(2) Κώδ. [5. 12] 30. [ΚΘ'. 1] 117. Σύνηθες ἦν παρὰ Ῥωμαίοις τὸ δοῦναι εἰς προίκα δούλους. [23. 3] 10 § 2. § 5. 25. 58 § 1. [ΚΑ'. 1] 6. 21. 54. [24. 3] 7 § 9. § 10. 22. § 4. § 5. 67. [ΚΒ'. 8] 7. 22. 64.

(3) Κωδ. αὐτόθι.

(4) Κώδ. αὐτ. Πρβλ. [23. 3] 46 § 1. 85. [ΚΗ'. 1] 42. 80. Κ. [8. 12] 23. Περὶ κήπου δοθέντος λόγῳ προικῶς ὅρα [30] 43 § 1. Περὶ οἰκίας aedes [23. 5] 13 πρ. [ΚΘ'. 6] 13.

(5) [23. 3] 20. 21. 29. [ΚΘ'. 1] 16. 17. 25 [24. 3] 49. πρ. [ΚΗ'. 8] 47. [23. 3] 36. 56 πρ. 43. πρ. 41 § 2. [ΚΘ'. 1] 32. 39. Κ. [4. 10] 2. [ΚΔ'. 3] 6.

(6) [23. 3] 7 § 2. [ΚΘ'. 1] 3.

(7) Βέχμανν § 66. σελ. 63.

(8) Ἐπιχειρ. ἐκ τοῦ Κ. [4. 29] 11. [ΚΣΤ'. 7] 75. [20. 6] § 1. [ΚΕ'. 8] 1. Βέχμανν 11. σελ. 85. Στούλαρτζ σελ. 85.

(9) Στούλαρτζ αὐτόθι σελ. 85 σημ. 7. Ὁ Βέχμανν II σελ. 54 στήριζει τὴν αὐτὴν λύσιν εἰς τὴν κανόνα «dotis causa perpetua est» ἀλλ' ἀδίκως, διότι ὁ κανὼν οὗτος κατ' οὐδὲν ἐπιδρα εἰς τὸ τῆς προικῶς ἀντικείμενον. Οὕτω λ. γ. καὶ ἡ οἰκησις (habitatio) δύναται νὰ δοθῇ εἰς προίκα ἂν συνίστη ὡς προσωπικὴ δουλεία καὶ δὲν εἶναι ἀπλῆ κατὰ παράκλησιν δόσις.

ἡ ἐλάττωσις τῆς περιουσίας τοῦ δίδοντος¹ τοῦτο ἐπὶ προικοδοσίας εἶναι μὲν σύνηθες, ἀλλ' οὐχὶ ἀναγκαῖον. Ρητῶς μαρτυρεῖται, ὅτι ἡ ἀποποίησις ἐπαχθείσης κληρονομίας, ἢ ἡ ἀποποίησις κληροδοσίας ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς γενόμεναι ἐπὶ σκοπῷ προικοδοσίας, ἀποτελοῦσιν ἰσχυρὰν σύστασιν προικὸς.² Ὡσαύτως ὁ κακῆς πίστεως νομεὺς³ ἰσχυρῶς δίδωσιν εἰς προῖκα⁴ ἃ νέμεται, ἀρχομένης παρὰ τῷ λήπτῃ τῆς χρησικτησίας, δυνάμει τοῦ τίτλου τῆς προικὸς,⁵ ἐνῷ βεβαίως ἐν τοιαύτῃ προικοδοσίᾳ, οὐδεμία ὑπάρχει ἐλάττωσις κεκτημένης περιουσίας τοῦ δίδοντος. Δὲν ἀποκλείονται τῆς προικὸς τὰ μὴ παρέχοντα πρόσδοτον ὡς ἐδίδαξαν τινες.⁶ περὶ τούτου ἔχομεν μαρτυρίας, ὅτι δίδεται εἰς προῖκα καὶ ἡ ψιλὴ κυριότης⁷ καὶ ὁλόκληρος δὲ ἡ περιουσία τῆς γυναικὸς, περιέχουσα πολλάκις ἀπρόσοδα πράγματα.⁸

(1) Πρὸλ. Γεν. Ἀρχ. I. 370. Δωρεὰ ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ καὶ μὴ κυρίᾳ σημασίᾳ ὑπάρχει καὶ καθ' ἃ θέματα δὲν ἐλαττοῦται ἡ τοῦ δίδοντος περιουσία, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, μὴ ὑπαρχούσης κυρίως δωρεᾶς, ἀνεφάρμοστοι εἰς ἰδιόζυγας αὐτῇ θεσμοί. Οὐίνδοχάδ II § 365. σημ. 5. § 494. σημ. 8. Στούλαρτς § 24. σημ. 13.

(2) [23. 3] 5 § 5. [ΚΘ'. 1] 1. [23. 5] 14 § 3. [ΚΘ'. 6] 14. Τὰ πρῶτον τῶν χωρίων ἀποφαίνεται, ὅτι δὲν ὑπάρχει προῖξ πατρικὴ (dos profectitia) ἂν μὴ ἐλαττοῦται ἡ τοῦ πατρὸς περιουσία, διότι ἡ προῖξ αὕτη ἀπαιτεῖ ἡσσίαν ἐκ τῶν ἰδίων (erogare de suis) ἔφα καὶ [23. 3] 5 § 4 [ΚΘ'. 1] 1. Σαβινὸ IV σελ. 30. σημ. 55. Στούλαρτς § 24. σημ. 11. Βέγμανν II § 80. σελ. 123.

(3) Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐπὶ τοῦ καλῆς πίστεως νομεύς.

(4) Π. [23. 3] 6 § 1. Π. [6. 2] 12. πρ. [ΚΘ'. 1] 2. [ΙΒ'. 2] 12. Τὸ πρῶτον τῶν χωρίων τούτων ἀνάγεται εἰς τὴν πατρικὴν προῖκα (dos profectitia), διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖ καὶ παρὰ τῷ προικοδότῃ τὴν πρὸς χρησικτησίαν νόμῃν. Περὶ τοῦ [6. 2] 12. Πρ. ὅρα Στούλαρτς σελ. 87. σημ. 12.

(5) [41. 9].

(6) Γλύκ. XXIV σελ. 634, ἐν μέρει καὶ ὁ Σιντενὴς III σελ. 15. σημ. 12.

(7) Ἐδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι καὶ ἡ ψιλὴ κυριότης παρέχει πρόσδοτον ἐκποιουμένην, ἀλλὰ τοῦτο ἀδύνατον ἐπὶ ἀκινήτων, οἷα ὑποτιθεῖται τὰ χωρία. Κ. [5. 12] 17 καὶ 18 [ΚΘ'. 1] 104. 105.

(8) Κ. [5. 12] 4. [ΚΘ'. 1] 91 Βέγμανν I σελ. 7. Δίδονται εἰς προῖκα καὶ τὰ κόσμια τῆς γυναικὸς (ornamenta mulieris) ἐνδύματα, ἐπιπλά καὶ λοιπά, ἅτινα, καὶ τοὶ μὴ φέροντα πρόσδοτον, χρησιμεύουσιν ὅμως εἰς ἀνακούφισιν τῶν βαρῶν τοῦ γάμου. [23. 3] 10. πρ. 34. Κ. [5. 12] 31 § 2. Οὐκ ἔρθως ὁ Γλύκ XXXIV σελ. 431 διακρίνει τῆς προικὸς τὰ πράγματα ταῦτα, ἅπερ καὶ ἀποκαλεῖ Ausstattung.

121. Ἡ ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν νόμων ἀναφερομένη ὀνομα-
τολογία τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς προικὸς, κατὰ τὴν διαφορὰν
τῶν παρεχόντων αὐτὴν προσώπων, συνέχεται ἐν μέρει μετὰ
τοῦ ζητήματος, τίς ὁ εἰς προικοδότησιν ὑπόχρεως· συντελεῖ δὲ
καὶ εἰς τὴν ῥηθὴν κατάληψιν τῶν νόμων. Ἡ ὀνομασία πατρικὴ
προῖξ (*dos profectitia*) δὲν σημαίνει ἐνταῦθα ὅτι ἐπὶ τῶν
χρηματίων ἢ τοῦ πατρικοῦ χρηματίου, διότι ἡ πατρικὴ προῖξ
δὲν προϋποτίθῃσι τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ
ἁπλωτέρου πρὸς πατὸς ἄρρενος ἀνιόντος, ἀλλ' ὑπάρχει, καὶ ἂν
μὴ ἔχη ὁ ἐπιδιδούς τὴν προῖκα τοιοῦτος ἀνιὼν τὴν πατρικὴν
ἐξουσίαν, ὅθεν ἡ ὀνομασία αὕτη σημαίνει ἐνταῦθα προῖκα δι-
δομένην ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς, ἢ τῶν πρὸς πατὸς
ἀνιόντων, *quae a parente profecta est*.¹ Ἀρκεῖ μόνον νὰ
παρέσχων αὐτὴν τὰ ἀνωτέρω πρόσωπα ἐξ ἰδίας αὐτῶν περιου-
σίας.² Ἐπίσης εἶναι ἀδιάφορον, ἐὰν ὁ πατὴρ ᾖ φησικὸς, ἢ
θετὸς, αὐτεξούσιος, ἢ ὑπεξούσιος.³

Κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην τῆς πατρικῆς προικὸς δὲν ὑπάρχει
τοιαύτη προῖξ, ἐὰν ὁ πατὴρ, γραφεὶς κληρονόμος καὶ θέλων νὰ
δώσῃ εἰς τὸν γαμβρὸν προῖκα ὑπὲρ τῆς οἰκείας παιδὸς, πα-
ραιτηθῇ τῆς κληρονομίας, ὅπως περιέλθῃ αὕτη εἰς τὸν γαμ-
βρὸν αὐτοῦ, ὅντα ὑποκατάστατον, ἢ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμον
τοῦ τελευτήσαντος, διότι ἡ προικοδότησις αὕτη δὲν ἐπιφέρει
ἐλάττωσιν τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς.⁴ Ἐπίσης δὲν ὑπάρχει
πατρικὴ προῖξ, ὅταν ὑποσχεθέντος τρίτου τινὸς προῖκα, ὁ πα-
τὴρ ἐγγυηθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ μὴ μόνον ἐγγυηθῇ, ἀλλὰ καὶ κατα-
βάλλῃ ὡς ἐγγυητὴς τὸ ἀντικείμενον τῆς ὑποχρεώσεως· διότι ἐν
τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν παρέσχε τὴν προῖκα ὡς πατὴρ.⁵

Τινὲς⁶ ἐφρόνησαν, ὅτι ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν ῥωμαϊκῶν νό-
μων διακρίνονται τρία τῆς προικὸς εἶδη, ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς
τῶν διδόντων αὐτὴν προσώπων, καὶ ὅτι

(1) [23 3] 5 § 1. 3 4. 7. 8 καὶ 11. B. [ΚΘ'. 1] 1.

(2) [23. 3] 5 § 13.

(3) 5 § 10. αὐτίθι.

(4) B. [ΚΘ'. 1] 1.

(5) Βασιλ. αὐτίθι.

(6) Τιγερστρόμ. τόμ. Α'. σελ. 45 καὶ ἀπ.

α') προῖξ (dos) ἀπλῶς, ὀνομάζεται ἡ ὑπὸ τῆς γυναικὸς τῷ ἀνδρὶ διδομένη·

β') πατρικὴ προῖξ, ἡ ἀνωτέρω ἐρισθεῖσα dos profectitia·

γ') ἀπροσπόριστος προῖξ, ἡ ὑπὸ παντὸς ἄλλου προσώπου διδομένη, ἐκτὸς τῆς γυναικός. Ἀλλ' ἡ τριχυτομία αὕτη οὐδὲν ἁποδεικνύεται ἐκ σαφούς κειμένου· ἀπ' ἐναντίας ὁ Οὐλπιανὸς¹ ἀποκρούει αὐτὴν, παραδεχόμενος δύο μόνον εἴδη κατὰ τὴν διαφοράν τῶν ἐπιδιδόντων τὴν προῖκα προσώπων τὴν πατρικὴν καὶ τὴν ἀπροσπόριστον (adventitia), ἥτοι πᾶσαν μὴ ὑπαγομένην εἰς τὴν ἐξηγηθεῖσαν ἔννοιαν τῆς πατρικῆς. Ὅθεν καὶ οἱ νεώτεροι δὲν ἐδέχθησαν τὴν καινοτομίαν ταύτην. Τρίτον εἶδος εἶναι ἡ ἀναληπτέα προῖξ (dos receptitia), οὕτω δὲ ὀνομάζεται ἡ ἀπροσπόριστος, ὅταν ὁ διδοὺς αὐτὴν συνομολογήσῃ τὴν εἰς ἑαυτὸν ἀπόδοσιν κατὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου.²

122 Πᾶς τις δύναται νὰ δώσῃ προῖκα ὑπὲρ τῆς εἰς γάμον ἐρχομένης γυναικός· ἀλλὰ δεόν νὰ ἔχῃ τὴν πρὸς ἐκποίησιν ἱκανότητα.³ Θέλομεν δὲ ἐξηγήσει παρακατιόντες τὸν τύπον, ὅφ' ὃν χωρεῖ ἡ τῆς προικὸς σύστασις. Ἐνταῦθα πρόκειται κυρίως τὸ ζήτημα εἰς τίνας ἐπίκειται, δυνάμει τοῦ νόμου, ἡ εἰς προικοδότησιν ὑποχρέωσις. Τοιαύτη ὑποχρέωσις δὲν ὑπῆρχε κατὰ τὸν ἀρχαιότερον νόμον· ἠθικὸν καθῆκον εἶχον οὐ μόνον ὁ πατήρ νὰ προικίσῃ τὴν κόρην αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐγγύτατοι συγγενεῖς.⁴

Τὸ καθῆκον τοῦτο μετεβλήθη εἰς ἔννομον ὑποχρέωσιν κατὰ τὴν διάταξιν 19 Πανδ. [23. 2] ἀναφέρουσιν τὸν Ἰούλιον νόμον «de maritandis ordinibus» καὶ διάταξιν τινα τῶν αὐτοκρατόρων Σεουήρου καὶ Ἀντωνίνου.⁵

(1) Ἐν τοῖς fragmentis VI § 3 καὶ ἡ § 1.

(2) Ulp. fragm. τίτλ. 6 § 5. B. [MZ. 3] 31 § 2.

(3) Στούλερτς § 48. Περὶ τῶν ποικίλων ζητημάτων ἐπὶ τῆς συστάσεως τῆς προικὸς παρ' ἀνδρικοῦ καὶ ἐν γυναικός, ἀλλ' ὑπὸ τὴν διηνεκῇ ἀρχαίαν ἐπιτροπείαν διατελούσης, ζητημάτων οὐδεμίαν ἐχόντων παρ' ἡμῖν πρακτικὴν ἀξίαν, πρὸλ. ἰδίως αὐτ. σελ. 166—169.

(4) Plautus Trinumus II 63. V. καὶ Aulul. II. 2 στίχ. 13.

(5) Ἡ διάταξις αὕτη ἀναφέρεται κατὰ τὴν διαφορὴν στίξιν, ἡ εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς προικοδότησεως, ἡ εἰς τὸν τρόπον τοῦ ἐξαναγκασμοῦ. Τὸ δεύτερον

Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Ἰούλιος νόμος δὲν ὥρισεν ἅμεινον ὑποχρέωσιν προικοδοσίας, ἀπλῶς ἀποφηνάμενος, ὅτι ὁ πατὴρ δέον νὰ μὴ ἐμποδίζῃ τὴν ἀρμόζουσαν τῆς κόρης ἀποκατάστασιν. Βραδύτερον δὲ ἡ νομολογία, συνδυάσασα τὴν διάταξιν ταύτην πρὸς τὴν τῆς προικοδοσίας καθήκον, μετέβαλε τοῦτο εἰς ἔννομον ὑποχρέωσιν. Ἐκ τούτου δὲ ἐξηγεῖται, διατί αἱ ἄλλαι ῥήσεις ἐπικαλοῦνται οὐχὶ τὸν Ἰούλιον νόμον, ἀλλὰ τὸ officium πρὸς δικαιολόγησιν τῆς ἐπὶ προικοδοσίᾳ ἐνοχῆς.

Ἡ ἐνοχὴ αὕτη ἐχώρει κατὰ πρῶτον πρὸς μόνας τὰς ὑπεξουσίους (αἰουδήποτε βαθμοῦ), αἵτινες κατὰ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον ἐστεροῦντο πάντως ἰδίας περιουσίας·¹ ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἐξέλιπεν ἡ ἀνικανότης αὕτη τοῦ ἔχειν ἰδίαν περιουσίαν, διετηρήθη ἡ τοῦ πατρὸς ἐνοχὴ, κατὰ τοῦτο μόνον μεταβληθεῖσα ὅτι, ἂν ἡ κόρη ἔχῃ ἰδίαν ἀρκοῦσαν περιουσίαν, ὁ πατὴρ δύναται ἐξ αὐτῆς νὰ συστήσῃ προῖκα.²

Ἀμφισβητεῖται, ἂν ἡ τῆς προικοδοσίας ὑποχρέωσις τοῦ πατρὸς ὑπάρχει καὶ πρὸς τὴν χειράφετον κατιοῦσαν. Ἀρχικῶς ἡ ὑποχρέωσις περιωρίζετο εἰς μόνην τὴν ὑπεξουσίαν, περὶ ἧς καὶ μόνης ποιεῖται λόγον ὁ νόμος 19 Πανδ. [23. 3], ἀλλὰ βραδύτερον βεβαίως ἐξετάθη καὶ εἰς τὰς χειραφέτους. Τὸ σπουδαιότερον τῆς δόξης ταύτης ἔρεισμα εἶναι ὁ νόμος 7 Κώδικος [5. 11]³

εἶναι τὸ πιθανώτερον, διότι ἐκ τοῦ νόμου 6 Πανδ. [37. 6], ὅστις εἶναι τοῦ Κήλσου, ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡ ὑποχρέωσις πρὸς προικοδοσίαν ἦν καὶ πρὸ τοῦ Σεουήρου ἀνεγνωρισμένη. Μανδρὺ 1. σελ. 235. Ὁ Τιγεστράεμ. 1 σελ. 67 ἀνέγει τὴν ὑποχρέωσιν εἰς τὴν διάταξιν τοῦ Σεουήρου καὶ Ἀντωνίνου.

(1) Μανδρὺ αὐτοῦ.

(2) Στούλαρτ § 49. σελ. 173. Ἐάν ὁ πατὴρ δώσῃ προῖκα ὑπὲρ τῆς κόρης, καίτοι ἐχούσης ἀρκοῦσαν περιουσίαν, μὴ δηλῶν, ὅτι ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῆς προικίζει, λογίζεται ἐξ ἰδίων προικίσας. Κ. [5. 11] 7. [ΚΘ. 1] 87. Τοῦτο δὲ ἰσχύει καὶ ἂν ἐδήλωσεν ἀορίστως, ὅτι προικίζει οὐ μόνον ἐκ τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς περιουσίας τῆς θυγατρὸς, διότι ὥφειλε νὰ ἐρίσῃ ὅπως προῖκα δίδει ἐξ ἰδίων.

(3) Neque enim leges incognitae sunt, quibus cautum est omnino paternum esse officium dotes pro sua dare progenie. Δὲν ἐνόησα διατί καὶ αὐτὸς ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς ὁρθῆς δόξης Οὐίνδσχαϊτδ (§ 493 σημ. 4) δὲν παύεται, ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο στηρίζει τὴν δόξαν ταύτην. Ὁ Ἀδωνάτων ἦν νὰ ἐκφρασθῇ οὕτω ὁ νόμος, ἂν ἀνεχώρει ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι ὁ πατὴρ ὀφείλει πάντως προῖκα τῇ θυγατρὶ (§ 493. σημ. 5). Τίς ὁ λόγος τοῦ ἀδυνάτου

ἐνῶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἐξομοιοῖ καὶ ὡς πρὸς τὴν προίκα τὰ αὐτεξούσια τέκνα πρὸς τὰ ὑπεξούσια, ἐξ αὐτοῦ ἤδη τοῦ ἀρχαιοτέρου δικαίου. Ἀλλως δέ, ἀφοῦ ἡ πρὸς προικοδοτήσιν ὑποχρέωσις ὀρίζεται ὡς πατρικὸν ἐν γένει καθῆκον (officium), ἐπιβάλλεται δ' ἐνίοτε καὶ τῇ μητρί,¹ οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ μὴ θεωρηθῇ ἐπιβεβλημένη καὶ τῷ μὴ κεκτημένῳ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν πατρί' τοιαύτη δὲ καὶ ἡ κοινῶς κρατοῦσα δόξα.

Ἐν ἐλλείψει ἡ ἀδυναμία τοῦ πατρὸς, ἡ ὑποχρέωσις ἐπίκειται τῷ ἀπωτέρῳ πατρικῷ ἀνιόντι.²

Κατὰ δεύτερον λόγον ἐπίκειται ἡ ὑποχρέωσις προικοδοσίας τῇ μητρί. Κατὰ τὴν περὶ τούτου διάταξιν «ἡ μήτηρ ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς προίκα ἐπιδιδόναι οὐκ ἐξαναγκάζεται εἰμὴ ἀπὸ μεγάλης καὶ δεδοκιμασμένης, ἡ νόμῳ εἰδικῶς εἰρημένης αἰτίας».³

Ὁ Τιγερτροεμ,⁴ ὑπέλαβεν, ὅτι ἡ μεγάλη καὶ δεδοκιμασμένη αἰτία ἐστὶν ἀπλὴ ἐπεξήγησις τῆς νόμῳ εἰδικῶς εἰρημένης ἀλλ' ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν πλείστων⁵ ἐυλόγως, οὐ μόνον διότι ἐν τῇ διατάξει διαστέλλονται σαφῶς αἱ δύο περιπτώσεις, ἀλλὰ καὶ διότι ἄτοπον νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ ἐπεξήγησις προηγεῖται τοῦ ἐπεξηγουμένου.

Πότε ὑπάρχει μεγάλη καὶ δεδοκιμασμένη αἰτία, ἥρτηται ἐκ

τούτου; Ὁ νόμος λέγει· οὐκ εἰσὶν ἄγνωστοι οἱ νόμοι, οἷς ὀρίζεται, ὅτι πάντως πατρικὸν ἐστὶ καθῆκον τὸ προικίζειν κλπ. Τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀναγραφόμενον καθῆκον δὲν εἶναι νομικὴ ὑποχρέωσις; Τὴν δεθὴν λύσιν ἐμπεδοῦσι καὶ οἱ ἄλλοι λόγοι οἱ ὑπὸ τοῦ Οὐίνδσαϊτ ἀναφερόμενοι, ὅτι ἡ ὑπὲρ τῆς χειραφέτου κήρης διδομένη προίξ εἶναι πατρικὴ (profectitia) [23. 3] 5 § 11 καὶ 12 [23. 3] 5 § 11 καὶ 12. [ΚΘ'. 1] 1 ὅτι αὕτη περιέρχεται τῷ πατρὶ ἐπὶ ἀποβιώσεως τῆς κήρης καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτῆς, ἐνῶ ἄλλως, ἂν δὲν ἦν ὑπόχρεως ὁ πατὴρ εἰς προικοδοσίαν, ἡ τῇ θυγατρὶ διδομένη προίξ, ἤθελεν εἶναι δωρεὰ περιερχομένη εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτῆς. Ὁ Καλλιγᾶς (Δ'. σελ. 93, ἀντιδοξεῖ ἀλλὰ δὲν ἐξηγεῖ τὸν λόγον, δι' ὃν πείθεται ὅτι δὲν βεβαιούται ἡ ὑποχρέωσις αὕτη τοῦ πατρὸς.

(1) Κ. [8. 12] 4. δρ. κατωτέρω.

(2) [23. 3] 5 § 8 [ΚΘ'. 1] 1 [15. 3] 7 § 5. [ΙΗ'. 7] 7—9.

(3) Κ. [5. 4] 14. [ΚΘ'. 1] 101 Ἄρμ. [Δ'. 10] 44.

(4) Ι. σελ. 79. σημ. 6.

(5) Οὐντερχόλτσεν II § 547. ἀρ. 2. Οὐάγγερ 1 § 216. σημ. 1. Ἄσσε σελ. 377. Οὐίνδσαϊτ § 493. σημ. 6. Σταύλαρτ § 50. σελ. 175. σημ. 2α Μανδρὺ Ι. σελ. 2·8. Καλλιγᾶ IV § 75 σελ. 90.

τῆς κρίσεως τοῦ τῆς οὐσίας δικαστοῦ, οὗ ἡ ἀπόφασις κατὰ τοῦτο δὲν ὑπόκειται ἐν γένει εἰς ἀναίρεσιν.¹ ἀλλὰ βεβαίως τοιαύτη αἰτία ἀποχρώσα δὲν εἶναι μόνη ἡ ἀπορία τῆς κόρης καὶ ἡ ἔλλειψις πατρὸς, ἡ πατρικοῦ ἀνιόντος ὑποχρέου εἰς προικοδοσίαν, διότι ἀμφότεροι οἱ ὅροι οὗτοι εἰσὶ στοιχεῖα τῆς (ἐπιβουλητικῆς) ὑποχρεώσεως τῆς μητρὸς,² ὥστε κατὰ τοιαύτην ἔννοιαν ὁ νόμος ἤθελεν ὀρίζει τι περιττόν· ὅθεν ὑποτίθενται περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ ἀποποίησης τῆς μητρὸς τοῦ προικίσαι τὴν θυγατέρα, ἀποτελεῖ ἰδιόζουσαν ἀστοργίαν.³

Ἡ ὑποχρέωσις τῆς μητρὸς ὑπάρχει καὶ πρὸς τὰς μὴ γνησίας θυγατέρας,⁴ δὲν ἐπικείται ὅμως εἰς τοὺς λοιποὺς μητρικοὺς συγγενεῖς, περὶ ὧν οὐδὲν ὀρίζει ὁ νόμος.⁵

123. Ὑπεστηρίχθη⁶ καὶ ἡ γνώμη, ὅτι ὁ ἀδελφὸς ὀφείλει προῖκα ὑπὲρ τῆς ὁμοπατρίου ἀδελφῆς, διότι κατὰ τι χωρίον⁷ ἡ σύστασις προικὸς ὑπὲρ ὁμομητρίου ἀδελφῆς λογίζεται ἐλευθεριότης (liberalitas), ἥρα κατὰ τὸ ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἐπιχειρήμα ἡ προικοδοσία πρὸς τὴν ὁμοπάτριον ἀδελφὴν θεωρεῖται ὡς ἔννομος ὑποχρέωσις.

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ἐν γένει ἐπισφαλοῦς τοῦ ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἐπιχειρήματος,⁸ παρατηρητέον, ὅτι τὴν ἀντίθεσιν τῆς ἐλευθεριότητος (οἷα εἶναι ἡ προίκισις ὁμομητρίου ἀδελφῆς) ἀποτελεῖ οὐχὶ ἡ ἔννομος ὑποχρέωσις, ἀλλὰ τὸ τῆς εὐπρεπειᾶς καθῆκον, ὡς εἶναι ἡ δόσις τῶν συνήθων δώρων (solemnia munera)

(1) Τοιαύτη ἐστὶ καὶ ἡ ἡμετέρα νομολογία Ἀπ. Δ. Π. 315. [1852].

(2) Περὶ τοῦτου κατωτέρω.

(3) Μανδρὺ 1 σελ. 238. Οὐϊνδογάϊδ II § 493. σημ. 6. Καὶ ὁ Στούλαρτς § 50. σελ. 175 ὁμοδοξεῖ, εἰ καὶ μὴ πάντως σαφῶς ἐκφραζόμενος.

(4) Στούλαρτς αὐτόθι.

(5) Στούλαρτς αὐτόθι· καὶ Μανδρὺ αὐτόθι, ὅστις ὁρθῶς παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ὑποχρέωσις τῆς μητρὸς ἐστὶν ὅλως ἐξαιρετικὴ.

(6) Τιβὼ Versuche I σελ. 191—208, ἰδίως περὶ διατροφῆς.

(7) [26. 7] 12 [ΑΧ' 7] 11. «Καὶ οὐ μόνον τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ᾗθεσι τοῦ ἀνθρώπου δίδονται ἐπίτροπος καὶ πῶς ὀφείλει διδόναι καὶ τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων αὐτοῦ καὶ τροφὰς τοῦ ὅτι καὶ τοῖς ξένοις, εἰν αὐτῷ συμφέρη, καὶ πέμπειν τὰ εἰσὸς δῶρα τοῖς γονεῦσι καὶ τοῖς συγγενέσιν, οὐ μὴν προῖκα διδόναι ὑπὲρ τῆς μὴ ὁμοπατρίας ἀδελφῆς, εἰ καὶ ἄλλως αὕτη γαρμεῖν οὐ δύναται.»

(8) Καὶ ὁ Τιβὼ σελ. 197 ἀναγνωρίζει τοῦτο.

ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου.¹ Ἐξηγεῖται λοιπὸν τὸ χωρίον καὶ χωρὶς τῆς παραδοχῆς τῆς ἐπὶ προικίσει ἐνόμου ὑποχρεώσεως τοῦ ὁμοπατρίου ἀδελφοῦ, ἣν οὐ μόνον οὐδεμία ἄλλη ῥῆσις ὑποστηρίζει, ἀλλὰ καὶ ἀποκρούουσι τὰ περὶ διατροφῆς ἰσχύοντα.

124. Ἡ γυνὴ εἶναι ἄρά γε ὑπόχρεως πρὸς προικοδότησιν ἑαυτῆς; Τὴν καταφατικὴν γνώμην² ἀποκρούει σαφέστατα ὁ νόμος 32 § 2. Π [12. 6],³ ὅστις ἀποφαίνεται ἐσφαλμένην τὴν γνώμην (*falsa opinio*) τῆς γυναικὸς, ὅτι ἔχει ἐννομον ὑποχρέωσιν νὰ συστήσῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς προίκα. Ἄν ᾗτο ἐκ τοῦ νόμου ὑπόχρεως εἰς προικοδοσίαν ἡ γυνή, ἀδύνατον ᾗν νὰ ὀνομασθῇ ἐσφαλμένη ἡ περὶ τοιαύτης ὑποχρεώσεως δόξα.⁴ Ἄλλ' οὐδὲ δυνατὴ ἐστὶν ἡ παραδοχὴ ἐνοχῆς τῆς γυναικὸς ἐπὶ προικοδοσίᾳ, διότι εἰς τὴν ἐνοχὴν ταύτην ἀντιστοιχεῖ τὸ ἐπὶ προικοδοσίᾳ δικαίωμα, ὅπερ ἀνήκει μόνον τῇ γυναικί, ἐξ οὗ ἔπεται, ὅτι δανειστῆς καὶ ὀφειλέτης ἐπὶ τῆς ἐνοχῆς ταύτης ἤθελεν εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὅπερ ἀδύνατον.⁵ Ἄλλο τὸ ζήτημα, ἂν συγχωρῇται τῶν ὑπὸ τῆς γυναικὸς εἰς προίκα δοθέντων ἡ ἀνάληψις, ὡς ἀχρεωστήτων. Καθ' ἃ ἄλλαχού ἐρρέθη,⁶ ἡ ἀπαίτησις τοῦ ἀχρεωστήτου ἀργεῖ οὐ μόνον ἐπὶ κυρίως φυσικῆς ἐνοχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πληρώσεως καθήκοντος ἠθικῆς, ἢ καὶ εὐπρεπείας,⁷ ὅπερ ταυτίζεται τῇ φυσικῇ ἐνοχῇ μόνον κατὰ τὸ ἀπαράδεκτον τῆς ἀναζητήσεως.

(1) Στούλαρτς σελ. 175. Οὐαγγερὼ II § 216 σελ. 416.

(2) Τιγερστρομ I σελ. 57.

(3) [12. 6] 32. 2. [ΚΔ'. 6] 32. Εἰ καὶ ψευδῶς ὑπολαβοῦσα ἡ γυνὴ προίκα χρεωστεῖν καταβάλλῃ, οὐκ ἀναλαμβάνει διὰ τὸ τῆς αἰτίας εὐσεβές.

(4) Στούλαρτς § 50. σελ. 176. Γλύκ XXV σελ. 105. Οὐαγγερὼ I § 216. σελ. Οὐίνδχαϊτ § 493. σημ. 3. Ὁ Τιγερστρομ I αὐτόθι, ἐπικαλεῖται ὅπερ τῆς γνώμης αὐτοῦ τὰ χωρία [5. 37] 9 καὶ 22. [ΑΗ'. 9] 23 καὶ 38. Ἀμφότερα πραγματεύονται περὶ προικίσσεως τῆς κήρης ὑπὸ τοῦ κηδεμόνος, αἰτῆσαι αὐτῆς μόνον τὸ χωρίον Β. [ΑΖ'. 7] 51 οὐδένα λόγον ρητὸν ποιεῖται περὶ τῆς αἰτήσεως τῆς κήρης προικίσσεως, ἀλλὰ βεβαίως τῆς ἀορίστου ἐκφράσεως τοῦ χωρίου τούτου κατισχύει ἡ σαφὴς ἐκφρασις τοῦ νόμου [12. 6] 32 § 2 11. Πρὸς καὶ Κ. [5. 11] 1, ὅπερ ὑποστηρίζει τὴν κοινὴν δόξαν.

(5) Ἐνοχ. Δίκ. II § 566 Β [ΚΔ'. 6] 32.

(6) [12. 6] 32 § 2. «οὐκ ἀναλαμβάνει διὰ τὸ τῆς αἰτίας εὐσεβές» Οὐίνδχαϊτ 2 § 289 σημ. 6.

Ἄλλ' οὐδὲ ὑπάρχει λόγος πρὸς παραδοχὴν ἐνοχῆς τῆς γυναικὸς ἐπὶ ἰδίᾳ προικοδοσίᾳ. Ἐὰν αὕτη, καίτοι εὐπορος, ἀποποιῇ τὴν δόσιν τῆς προικὸς, καθιστῶσα ἀδύνατον τὸν ἴδιον γάμον, ἐαυτὴν αἰτιάσθω, ἐνῶ ἂν ἦναι ἄπορος, ὁ δὲ πατὴρ δυστρόπῃ εἰς προίκισιν, δίκαιον ἦν ὁ νόμος νὰ προστατεύσῃ τὴν κόρην, εὐκολύνων τὴν διὰ τοῦ γάμου ἀποκατάστασιν.¹

Ἡ τάξις τῶν πρὸς προικοδοσίαν ὑποχρέων εἶναι ἡ ἐξῆς· κατὰ πρῶτον λόγον ἐνέχεται ὁ πατὴρ, εἴτα οἱ ἄλλοι ἐκ πατρὸς ἀνιόντες, καὶ τελευταῖον ἐξαιρετικῶς ἡ μήτηρ.²

Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἐκ πατρὸς ἀνιόντων ὑποτίθεται, ὅτι ἡ κόρη στερεῖται ἰδίας περιουσίας ἀποχρώσεως πρὸς προίκισιν³ καὶ ὅτι δὲν ἔλαβε παρὰ τρίτου προίκα.⁴

125. Ἐπὶ τέλους παρατηρητέον, ὅτι ὑπάρχει ἐν τῷ Κώδικι διάταξις (9. 13) (διάταξις μόνη) § 1, καθ' ἣν ὁ ἀπαγαγὼν κόρην ἐστερῆτο ἀπάσης τῆς περιουσίας, μεταβαινούσης εἰς τὴν ἀπαχθεῖσαν, ἥτις ἠδύνατο ἐξ αὐτῆς, εἴτε ὅλης, εἴτε μέρους, νὰ συστήσῃ προίκα ἐπὲρ ἑαυτῆς. Ἐὰν θεωρήσωμεν τοῦτο ὡς ὑποχρέωσιν εἰς προικοδότησιν, καὶ οὐχὶ ὡς ποινὴν (τότε δὲ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τοσοῦτον μόνον μέρος στερεῖται ὁ ἀπαγαγὼν, ὅσον ἀρκεῖ πρὸς προικοδότησιν κατὰ τὴν κοινωνικὴν τάξιν τῆς κόρης) δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν καὶ ὡς νῦν ἰσχύουσιν τὴν διάταξιν ταύτην, ἀλλ' ἡ δόξα εἶναι λίαν παρακεκινδυνευμένη.

126. Οὐδέποτε ἐν Ῥώμῃ ἦν ὠρισμένον διὰ νόμου τὸ ποσὸν τῆς προικὸς οὐδεμιᾶς τάξεως γυναικῶν, ὥστε ἀναπόδεικτος εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Εἰνεκκίου, καθ' ἣν ἡ προίξ τῶν τῆς τῆς ἀνωτάτης τάξεως γυναικῶν (*feminae illustres*) ἦτον ὠρισμένη

(1) Ἐὰν ἡ γυνὴ χωρὶς προικὸς συνῆψε γάμον, ἡ μεταγενεστέρα προίκισις σκοπεῖ μᾶλλον τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὠφέλειαν.

(2) Συσύλαρτος § 51. σελ. 176. Μανδρὺ 1 § 29 σελ. 239. Πρβλ. [15. 3] 7 § 5 K. [5. 12] 14 11. [5. 11] 7.

(3) Τοῦτο ἐχώρει πάντοτε κατὰ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον, πρὸ τῶν χρηματίων. Μανδρὺ αὐτόθι.

(4) Ἡ κρατούσα γνώμη ἀποδέχεται ἥδη, ὅτι ἡ ἐνοχὴ τῆς προικοδοσίας ὑπάρχει μόνον ἐπιβοηθητικῶς, δηλ. ἐν ἀνάγκῃ τῆς προικίσσεως. Τοῦτο δηλονότι ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου τοῦ νόμου.

εἰς ἓν ἑκατομμύριον σεσπερτίων. Ἐν τῷ Πανδέκτῃ εὐρίσκομεν παραδείγματα ποικίλων κατὰ τὸ ποσὸν προικῶν.¹

Καὶ αὕτῃ δὲ ἡ φύσις τῆς προικὸς ἀποκρούει τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου ἐκ προοιμίων προσδιορισμὸν τοῦ ποσοῦ αὐτῆς, διότι ἡ προῖξ ἀνάγκη νὰ ᾖ ἀνάλογος «πρὸς τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς κόρης καὶ τοῦ ἀνδρός,»² τὰ βάρη δὲ καὶ αἱ ἀνάγκαι ἡρτηνται ἐκ τῆς κοινωνικῆς τάξεως καὶ τῆς περιουσίας, ὥστε καὶ τὸ ποσὸν τῆς πρὸς ἀνακούφισιν αὐτῶν ὠρισμένης περιουσίας δεόν νὰ ᾖ ἐκαστοτε ἀνάλογον πρὸς τὰ στοιχεῖα ταῦτα.

Ὁ νόμος ἀνατίθησι μὲν ἐν γένει εἰς τὴν κρίσιν τοῦ προικοδοτοῦντος τὸν ὅρισμὸν τοῦ ποσοῦ τῆς προικὸς, δίδει ὅμως ἀφ' ἑτέρου κανόνας, καθ' οὓς ὀρίζεται τοῦτο, ἂν ὁ προικοδοτῶν δὲν ὥρισεν αὐτὸ, ἢ ἂν ἡ εἰς προικοδότησιν ὑποχρέωσις πηγάζῃ ἐκ τοῦ νόμου.

Κατὰ τοὺς κανόνας τούτους τὸ ποσὸν τῆς προικὸς ὀρίζεται:

α) ὡς ἐκ τῆς περιουσίας καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως τοῦ ὀφειλέτου πατρὸς, ἢ πατρικοῦ ἀνιόντος.³

β) ὡς ἐκ τῆς κοινωνικῆς τάξεως τοῦ ἀνδρός⁴ καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ.⁵

Καὶ τῷ ὄντι ἡ προικοδοσία δεόν νὰ μὴ ἐμβάλλῃ τὸν πατέρα εἰς στενοχωρίαν περὶ τὴν θεραπείαν τῶν ἰδίων ἀναγκῶν, ὡς

(1) [23. 3] 48 πρ. 59. πρ. Β. [ΚΘ'. 1] 44 55, [26. 7] 43, § 1. Β. [ΚΖ'. 7] 43. [33. 4. 6] [30] 84 § 6 [50. 16] 125 [27. 2], 4. κλπ.

(2) Β. [ΚΘ'. 1] 56

(3) Πανδ. [32] 43, ὅπερ πραγματεύεται περὶ προικὸς, ὅν ἐκληροδότησεν ὁ πατήρ, ὁρίσας νὰ κανονισθῇ ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων τῆς κίρης· πρβλ. καὶ [23. 3] 69 § 4 [ΚΘ'. 1] 65, πραγματευόμενον ἰδίως περὶ ὑποσχέσεως προικὸς τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν γαμβρὸν, χωρὶς προσδιορισμοῦ ποσοῦ, ἀλλ' ἐφαρμοζόμενον ἐξ ἀναλογίας καὶ ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ νόμου ὀφειλομένης προικὸς. Στούλαρτς § 51 σημ. 3. Μανδρὺ I σελ. 210

(4) Π [23. 3] 60, 69 § 4 [ΚΘ'. 1] 56 καὶ 65. Μανδρὺ καὶ Στούλαρτς αὐτόθι. Ἐπίσης τὸ χωρίον [23. 3] 60 ὁρᾷ τὸ θέμα, καθ' ὃ ἡ ἐφηβος γυνή, ὑποσχέθη προῖκα, καθ' ἣν ὁ κηδευὼν, οὗ ἡ συναίνεσις ἀπαραίτητος διὰ τὸ κύρος τῆς ὑποσχέσεως, ὀρίζει τὸ ποσὸν κατὰ τὴν κοινωνικὴν τάξιν τοῦ ἀνδρός. Βεβαίως δὲ τὸ κρατοῦν ἐπὶ ὑποσχέσεως προικὸς ἰσχύει ἐξ ἀναλογίας ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ νόμου ὀφειλομένης.

(5) [23. 3] 60.

ἀποτελοῦσα δὲ μερίδα τῆς κόρης ἐκ τῆς πατρικῆς περιουσίας,¹ δέον νὰ κανονισθῇ κατὰ τὴν περιουσίαν ταύτην καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων.²

Ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ δὲ αὐτῆς ἡ προῖξ δέον νὰ ᾖ ἀνάλογος τῇ τε κοινωνικῇ τάξει καὶ τῇ περιουσίᾳ τοῦ ἀνδρός, οὐ αἱ ἀνάγκαι ἀκολουθοῦσι τὴν τάξιν ἐν ᾗ ἀνήκει, ἡ δὲ ἀξία λόγου αὐτοῦ περιουσία ἐλαττοῖ τὸ πρὸς ἀνακούφισιν ἀπὸ τῶν τοῦ γάμου βαρῶν ἀναγκαῖον ποσόν.³

Ἀλλὰ περὶ τοῦ στοιχείου τῆς κοινωνικῆς τάξεως τοῦ ἀνδρός ἐπὶ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς προικῶς, παρατηρητέον, ὅτι τοῦτο δὲν ἔχει ἴσην πρὸς τὰ ἄλλα σπουδαιότητα· ἂν καθ' ὑπόθεσιν ἡ κόρη συνῆψε γάμον πρὸς ἄνδρα ὑποδεστέρας τάξεως, ὁ δὲ πατήρ θέλει ἐνεκα τούτου νὰ παράσχη αὐτῇ ἥσσονα προῖκα ἀνάλογον μόνῃ τῇ τοῦ ἀνδρός κοινωνικῇ τάξει, ἡ θέλησις αὕτη τοῦ πατρὸς δυσκόλως ἐπιδοκιμασθήσεται.⁴

Ἐὰν ἡ κόρη ἔχῃ ἰδίαν, ἡ ἔλαβε παρ' ἄλλου περιουσίαν πρὸς ἀνακούφισιν τῶν τοῦ γάμου βαρῶν, ὁ ἐπὶ προικοδοσίᾳ ὑπόχρεως ὀφείλει τὴν συμπλήρωσιν μέχρι τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὀφειλομένου ποσοῦ τῆς προικῶς.⁵

Οἱ κανόνες οὗτοι ἰσχύουσι καὶ ἐπὶ τῆς ὀφειλομένης ὑπὸ τῆς μητρὸς προικῶς⁶ ἰδίως ὅσον ὁρᾷ τὴν κοινωνικὴν τάξιν τῆς κόρης καὶ τὴν τοῦ ἀνδρός περιουσίαν.⁷

Ἀλλ' αὐδὲν κωλύει τὸν ἐκ συμφώνου προσδιορισμὸν τοῦ ποσοῦ τῆς προικῶς ὑπὸ τοῦ υποχρέου (πατρὸς ἢ πατρικοῦ ἀνιόν-

(1) Ἐκ τῆς ἐπόψεως ταύτης ἐξηγεῖται καὶ ἡ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ὑποχρέωσις τῆς κόρης τοῦ συνενεγκεῖν τὴν προῖκα.

(2) Ἄν μάλιστα τὰ τέκνα ὡς θήλαα, ἔχουσι καὶ αὐτὰ τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσωσι προῖκα.

(3) Arg. [23 3] 60. Εἶναι περίεργον ὅτι, οὔτε ὁ Σισύλαρτος σελ. 177, οὔτε ὁ Μινδρὺ σελ. 210, καὶ τοὶ ἀναφέροντες τὸν νόμον τοῦτον, λέγουσιν, ὅτι καὶ ἡ περιουσία τοῦ ἀνδρός λαμβάνεται ὑπ' ὅψιν πρὸς κανονισμὸν τῆς δωτέας προικῶς.

(4) Τιγεραστροῦμ I § 20, σημ. 22.

(5) Μανδρὺ I σελ. 240.

(6) Μανδρὺ I σελ. 241.

(7) Ὡς ἀνεπτύχθη ἀνωτέρω, συνήθως, ἔπως ᾗναι ἡ μήτηρ ὑπόχρεως εἰς προικοδοσίαν, ἀπαιτεῖται εὐπορία οὕτως, ὥστε ἡ ἀποποίησης τῆς προικῶς ν' ἀποτελῇ ἀστοργίαν.

τος ἢ τῆς μητρὸς) καὶ τοῦ ἀνδρός· ἂν δὲ οὗτος συνήνεσεν εἰς προικοδοσίαν ἥττονας ποσοῦ, ἢ τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὀφειλομένου, ἢ κόρη οὔτε τὴν αὕξησιν τῆς προικὸς μέχρι τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω προσδιοριστέου ποσοῦ δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ, οὔτε τὴν πληρωμὴν τῆς διαφορᾶς εἰς ἑαυτὴν νὰ ἐξαναγκάσῃ, τοῦτο μὲν διότι ὁ πατήρ κλπ. ὀφείλουσι τὴν σύστασιν προικὸς τῷ ἀνδρὶ, τοῦτο δὲ, διότι ἀνέφικτος ἢ τῆς προικὸς αὕξησις παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀνδρός.¹

Ἡ ἐπὶ προικοδοσίᾳ ἐνοχὴ ἐστὶ προσωπικὴ, μῆτε εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ὑποχρέου, μῆτε εἰς τοὺς τοῦ δικαιοῦχου μεταβαίνουσα.² Δὲν παύει δὲ ὡς ἡ ἐπὶ διατροφῇ, ἐὰν ὁ δικαιοῦχος ἀθετήσῃ τὰ πρὸς τὸν ὑπόχρεον καθήκοντα συγγενικῆς στοργῆς καὶ σεβασμοῦ,³ διότι ἡ περὶ τούτου διάταξις, ὀρίζουσα ἐπὶ διατροφῆς ἀπώλειαν δικαιωμάτων, δὲν δύναται νὰ ἐπεκταθῇ ἐξ ἀναλογίας καὶ εἰς τὴν προικοδοσίαν, ἄλλην ἔχουσαν δικαιολογικὴν βάσιν.⁴

Κατ' ἐξαίρεσιν ἂν ἡ κόρη συνῆψε παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ γονέως γάμον ἀδικαιολόγητον, δύναται τις νὰ δεχθῇ, ὅτι παύει ἡ πρὸς προικοδοσίαν ἐνοχὴ, ἢ ὁ νόμος⁵ συνδέει πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ἐν γάμῳ ἀποκαθιστῶντος τὴν κόρην.⁶

Περὶ δὲ τοῦ ποσοῦ τῆς ἀορίστως συνομολογηθείσης προικὸς ὁμιλήσομεν μετ' ὀλίγον.

127. Τὸ ζήτημα εἰς τίνα δύναται νὰ δοθῇ ἡ προίξ λύεται εὐκόλως ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ αὐτῆς· δίδεται εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς γαμικῆς κοινωνίας, τὸν φέροντα τὰ βάρη τοῦ γάμου, εἰς τὸν

(1) Στούλαρτς § 51 σελ. 177.

(2) Στούλαρτς § 51 σελ. 176.

(3) [15 3] 5 § 11 [ΑΔ. 6] 5.

(4) Μανδρὺ σελ. 241.

(5) [23 2] 19 ὅρα καὶ ἀνωτέρω.

(6) Μανδρὺ σελ. 241. Τινὲς ἐφράνησαν ὅτι εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ἀποκλυρώσεως παύει καὶ ἡ ἐπὶ προικοδοσίᾳ ἐνοχὴ, ὥς τῇ ἐκπληρώσει ἡ κόρη λαμβάνει τὴν ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς μερίδα. (Σέουφφερτ § 452 σημ. 22), ἀλλ' ἡ προίξ ἔχει κύριον σκοπὸν τὴν ἀνακούφισιν τῶν γαμικῶν βαρῶν, ὥστε δὲν ἀρκεῖ ἡ αἰτία τῆς ἀποκλυρώσεως, ἵνα στερήσῃ τὴν κόρην, ζῶντος τοῦ πατρὸς, τοῦ ἀναλόγου ποσοῦ τῆς περιουσίας αὐτοῦ πρὸς ἀνακούφισιν. Ὁ Μανδρὺ σελ. 242 θεωρεῖ παρακεκινδυνευμένην τὴν ἐναντίαν δόξαν.

ἄνδρα· δὲν εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ δοθῇ εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ χεῖρας, δυνάμενον νὰ παραλάβῃ αὐτὴν καὶ διὰ τρίτων προσώπων, εκπροσωπούντων αὐτὸν ἢ δυνάμει ἐντολῆς, ἢ δυνάμει τοῦ νόμου.

Ἐπὶ τῆς δυνάμει ἐντολῆς εκπροσωπήσεως ἐννοεῖται, ὅτι ὁ ἀνὴρ λαμβάνει τὴν προῖκα καὶ κτᾶται ἐπ' αὐτῆς προικῶς δικαιώματα, καὶ ὅταν αὕτη παραδοθῇ εἰς τὸν πληρεξούσιόν του.¹ Ἐπὶ δὲ τῆς δυνάμει τοῦ νόμου εκπροσωπήσεως ὁ ἀνὴρ κτᾶται τὴν προῖκα καὶ ἐὰν αὕτη παραδοθῇ τῷ ὑπεξουσίῳ υἱῷ αὐτοῦ, ἂν δὲ παρεδόθῃ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ πατρὸς, οὗτος εὐθύνεται ἕνεκεν αὐτῆς ἀφ' ἧς ἐγκρίνη τὴν πράξιν.² ἄλλ' ὅταν ὁ ἀνὴρ ᾔναι ὑπεξούσιος, κτᾶται τὰ πάντα ὑπὲρ τοῦ πατρὸς ὑπὸ τοῦς περὶ τῶν χρηματίων ἰσχύοντας περιορισμούς· ὅθεν ὑπὲρ τοῦ πατρὸς κτᾶται καὶ τὴν προῖκα, ὡς ἀπροσπόριστον χρημάτιον κατὰ τὴν ἐπὶ τῶν χριστιανῶν αὐτοκρατόρων παραχθεῖσαν ἐννοίαν αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ὁ πατὴρ εἶναι νομεὺς καὶ διαχειριστὴς τῆς τῷ ὑπεξουσίῳ δοθείσης προικῆς.³ Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ προίξ πρέπει νὰ παραδίδηται εἰς τὸν πατέρα, διότι ἡ εἰς τὸν υἱὸν παράδοσις περιορίζει τὴν ἕνεκα τῆς προικῆς εὐθύνην τοῦ πατρὸς εἰς τὰ θέματα τῆς ἐκ τοῦ προπορίσματος ἀγωγῆς, τῆς κατὰ κέλευσιν καὶ τῆς ὑπὲρ τοῦ πατρὸς ἀναλώσεως. Ἐὰν ὅμως παραδοθῇ εἰς τὸν πατέρα, ὁ ὑπεξούσιος ἐνέχεται μόνον ὡς κληρονόμος τοῦ πατρὸς.⁴

Ἐξαιρέσει τῶν περιπτώσεων τούτων εἰς μόνον τὸν ἄνδρα δίδεται ἡ προίξ, αὐτὸς δηλ. μόνος ἔχει δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ αὐτήν. Ἡ δὲ εἰς προῖκα ὥρισμένη περιουσία γίνεται προίξ, τοῦτέστιν ὑπάγεται εἰς τοὺς περὶ προικῆς ὁρισμούς, ἀφοῦ παραλάβῃ αὐτήν ὁ ἀνὴρ, ἢ ὁ νόμιμος αὐτοῦ ἀντιπρόσωπος.⁵

Ἐὰν ὅμως ἡ τῆς προικοδοσίας σύμβασις συναφθῇ μεταξὺ τῆς

(1) [23. 3] 19, 59 πρ. Β. [HΘ'. 1] 85.

(2) [23. 3] 46 πρ. Β. [ΚΘ'. 1] 42.

(3) [24. 3] 22 § 12 Β. [ΚΗ'. 8] 22. Ταῦτα ἀργοῦσι τὴν σήμερον, ἐὰν ἡ προίξ παραδοθῇ μετὰ τὸν γάμον, δι' οὗ αὐτοδικαίως χειραφετεῖται ὁ υἱός.

(4) Πρὸς. καὶ Β. [ΚΗ'. 8] 22 § 10

(5) Βασίλ. [ΚΘ'. 1] 85. Κ. [5. 12] 10 πρὸ πάντων [24. 3] 5.

γυναικὸς καὶ τοῦ προικοδότου,¹ ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ ἐγείρῃ ἐξ αὐτῆς ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ὑποσχεθέντος τὴν προίκα, ἀλλ' ἢ κινεῖ τὴν ἀγωγὴν, ὡς ἐκδοχαὺς τῆς γυναικὸς (μετὰ προηγουμένην ἐκχώρησιν τῆς ἀγωγῆς), ἢ ἡ ἀγωγὴ ἐγείρεται ὑπὸ τῆς γυναικὸς, τὸ δὲ ληφθὲν παραδίδεται ὑπ' αὐτῆς εἰς τὸν ἄνδρα· τὸ αὐτὸ χωρεῖ καὶ ἐπὶ κληροδοσίας προικὸς, καταλειφθείσης τῇ γυναικί.²

128. Οἱ πρὸς προικοδότησιν ὑπόχρεοι ὀφείλουσιν ἄρ' αὖ γε νὰ ἀνανεώσωσι τὴν προίκα, ἐὰν ἡ ἅπαξ δοθείσα ἀπωλέσθῃ, ἀλλ' οὐχὶ ἐξ ὑπαιτιότητος τῆς γυναικὸς· διότι ἂν ἀπωλέσθῃ ἐκ πταίσματος τῆς γυναικὸς πάντες παραδέχονται, ὅτι ἰσχύει ὁ κανὼν «ὁ ἐξ οἰκείου ἁμαρτήματος ζημιούμενος οὐ δοκεῖ ζημιουῖσθαι.»³ Ἄν δὲ ἀπωλέσθῃ ἄλλως, τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ ἢ δι' ἐκκικήσεως τῶν εἰς προίκα δοθέντων, ἢ διὰ τυχαίας καταστροφῆς, ἢ ἀφαιρέσεως αὐτῶν. Περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐκκικήσεως ὡς πρὸς τὸν προικοδοτήσαντα ὁμιλήσομεν μετ' ὀλίγον, ἐνταῦθα περιοριζόμεθα εἰς μόνην τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἐὰν ὁ δυνάμει τοῦ νόμου εἰς προικοδότησιν ὑπόχρεως ὀφείλῃ νὰ δώσῃ ἐκ νέου προίκα, ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ δοθείσα καταστραφῇ τυχαίως. Περὶ τοῦτου ἀντιδοξοῦσιν οἱ νομοδιδάσκαλοι· ὁ Τιβὼ καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ γερμανικὴ νομολογία λύουσι καταφατικῶς τὸ ζήτημα, διότι ἡ ἐκ τύχης καταστραφείσα προίξ λογίζεται οὐδέποτε ληφθεῖσα, ἢ δὲ πρὸς προικοδότησιν ὑποχρέωσις ἀπορρέει ἀπὸ τοῦ συγγενικοῦ φίλτρου καὶ τοῦ καθήκοντος τοῦ συντρέχειν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν θυγατέρων, ἢ τῶν ἀπωτέρω κατιουσῶν. Ἡ ὑποχρέωσις αὕτη γεννᾶται, ἅμα ὑπάρξῃ ἀνάγκῃ, ὅθεν ἐπὶ τυχαίας καταστροφῆς τῆς προικὸς, αὕτη λογίζεται οὐδέποτε ληφθεῖσα, ἅρα ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ὑποχρέωσις εἰς προίκισιν. Οἱ πλείστοι ὁμῶς νεώτεροι συγγραφεῖς, Τσίμμερν, Οὐάγγερὼ καὶ ἄλλοι σκέπτονται ὡς ἐξῆς. Τί ἐννοοῦμεν, λέγουσι, διὰ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκ νέου προικίσσεως (redotatio); Ἐὰν ἐννοῶμεν, τίς ὀφείλει ἐπὶ δευτέ-

(1) [23. 3] 9 πρ. B. [Köf. 1] 5.

(2) [23. 3] 48 § 1, [30] 69 § 2 [25. 1] 71 § 3.

(3) [50. 17] 203 B. [Bf. 3] 203.

ρου γάμου νὰ δώσῃ ἐκ νέου προίκα, τὸ ζήτημα λύεται ἀναμφιβόλως ὡς ἐξῆς· ὁ πατὴρ ὁ ἐπὶ τοῦ πρώτου γάμου προίκα ἐπιδιδούς καὶ ἀναλαβὼν αὐτὴν μετὰ τὴν λύσιν αὐτοῦ ὀφείλει κατὰ τὸν δεύτερον γάμον νὰ δώσῃ αὐτὴν πάλιν ἀπαραμείωτον, ἐκτὸς ἐὰν ἡ περιουσία του ἡλαττώθῃ οὐσιωδῶς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ·¹ ἐὰν ὅμως ἐννοῶμεν διὰ τοῦ ζητήματος τούτου τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ δυνάμει τοῦ νόμου παρασχόντος προίκα νὰ ἀνανέωσῃ αὐτὴν, ἐπὶ τῆς τυχαίας καταστροφῆς αὐτῆς, ἀνάγκη νὰ λύσωμεν αὐτὸ ἀποφατικῶς· διότι

α) ὑπάρχει γενικὴ ἀρχή, καθ' ἣν οὐδεὶς ὑποχρεοῦται νὰ πληρῶσῃ δις ἢ πολλακίς τὸ αὐτὸ χρέος, ἀν τὸ ἅπαξ καταβλήθῃ πρὸς ἀπόσβεσιν αὐτοῦ πρᾶγμα ἀπωλέσθῃ ἐκ τύχης παρὰ τῷ λήπτη, τοῦτο σημαίνει ὁ κανὼν «οὐδεὶς ὀφείλει ἀποζημίωσιν διὰ τὰ τυχερά.» Ἐὰν, παραδεχθῶμεν ἐνταῦθα τὸ ἐναντίον θέλομεν φθάσει εἰς παράδοξα συμπεράσματα· ἐὰν τῶν προικῶν ἡ ἀξία ἐλαττωθῇ ἐκ τύχης, ἢ ταῦτα φθαρῶσιν ἐκ τῆς χρήσεως, θέλομεν ὑποχρεῶσαι τὸν προικοδότῃν εἰς συμπλήρωσιν ἢ ἀνανέωσιν.

β') ἐὰν ὁ πατὴρ καὶ οἱ λοιποὶ εἰς προικοδότησιν ὑπόχρεοι συγγενεῖς ἐξεπλήρωσαν τὸ καθήκον τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τύχης δὲν ὠφελήθῃ ἐντεῦθεν ἡ γυνὴ καὶ μείνῃ ἄπροικος, τί πταίουσιν οἱ προικοδόται;

γ') ἐπὶ τῆς τυχαίας ἀπωλείας τῆς προικὸς δὲν ὑπάρχει πλέον ὁ λόγος, δι' ὃν ἐνομοθετήθη ὁ προκείμενος θεσμός· ἡ γυνὴ ἀποκατέστη ἤδη ἐν γάμῳ, ὁ πατὴρ ἐξετέλεσε τὸ καθήκον αὐτοῦ, τὸ δὲ τῆς ἀπωλείας ἀτύχημα δεόν νὰ φέρῃ ὁ κύριος τοῦ ἀπολεσθέντος.

δ') Ἐπὶ ἐκνικήσεως τῶν προίκα ὑπὸ τοῦ πατρὸς δοδέντων κτημάτων, οἱ νόμοι [21, 2] 71. K. [5, 12] 1 ὀρίζουσι περὶ τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ τοῦ νὰ ζητήσῃ ἀποζημίωσιν παρὰ τοῦ δικαιοδότη τοῦ ἐξῆς τὸ τεμάχιον 71 λέγει, μετὰ τινος προηγούμενης ἀμφιβολίας, ὅτι δικαιούται εἰς τοῦτο ὁ πατὴρ, διότι ἔχει συμφέρον νὰ μὴ ᾖ ἄπροικος (indotata) ἡ θυγάτηρ, ἵνα

(1) Νεαρ. 97. Κεφ. 5.

ἀνακτήσῃ οὗτος τὴν προίκα, ἐὰν αὕτη προαποβιώσῃ αὐτοῦ· ἰδοὺ ὁ λόγος, δι' ὃν δίδεται εἰς τὸν πατέρα ἢ τῆς ἀποζημιώσεως ἀγωγή ἐν περιπτώσει ἐκνικήσεως, ἄρα οὗτος δὲν ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ ἐκ νέου προίκα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει· διότι τότε δὲν ἤθελεν ἐγερθῇ ἀμφισβηλία περὶ τοῦ *συμφέροντος* αὐτοῦ τοῦ αἰτῆσαι ἀποζημιώσιν παρὰ τοῦ μεταβιβάσαντος εἰς αὐτὸν τὰ εἰς προίκα δοθέντα, οὔτε ἤθελεν θεωρηθῇ ὡς συμφέρον τὸ *ἐνδεχόμενον* δικαίωμα τοῦ ἀναλαβεῖν τὴν προίκα (*si filia mortua sit in matrimonio*) ἀλλ' ἤθελεν εἶναι ἀναμφισβήτητον καὶ ἐνεστὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ, καθὼς ὀφείλοντος νὰ δώσῃ ἐκ νέου προίκα ἴσῃν τῇ ἐκνικηθείσῃ.

129. Τὰ τοῦ συζύγου δικαιώματα πρὸ τῆς παραδόσεως τῆς προικὸς συνίστανται εἰς τοῦτο, ὅτι δύνανται, ἀλλὰ μετὰ τὴν σύναψιν τοῦ γάμου, νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν παράδουσιν τῆς προικὸς¹

1) Ἐὰν μὲν ἡ τῆς προικοδοτήσεως ὑποχρέωσις πηγάζῃ ἐκ τοῦ νόμου, δυνάμει ἀπαιτήσεως (*condictio*), στηριζομένης εἰς τὴν διάταξιν τοῦ νόμου τὴν ὀρίζουσαν τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην λ. χ. ὅταν πρόκηται περὶ τῆς τοῦ πατρὸς ὑποχρέωσεως ἐπὶ προικοδοτήσει, δυνάμει τῆς ἀπαιτήσεως ἐκ τῆς διατ. 7 τοῦ Κώδικ. [5. 11].

2) Ἐὰν δὲ ἡ τῆς προικοδοτήσεως ὑποχρέωσις πηγάζῃ ἐκ συμβάσεως, δυνάμει τῆς ἐκ τῆς συμβάσεως ἀγωγῆς.² Μετὰ τῆς τελευταίας ταύτης ἀγωγῆς συνεδέετο κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον καὶ ἡ ὑποθηκικὴ ἀγωγή, ἔνεκα τῆς ἐπὶ τῶν κτημάτων τοῦ ὑποσχεθέντος τὴν προίκα νομίμου ὑποθήκης τοῦ συζύγου.

Ὁ σύζυγος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν προίκα, ἅμα συσταθέντος τοῦ γάμου· ὑπάρχει δὲ εἰδικὴ διάταξις,³ καθ' ἣν ὁ τὴν προίκα ὑποσχεθεὶς, ἐὰν μὴ καταβάλῃ αὐτὴν ἐντὸς δύο ἐτῶν ἀπὸ τῆς τοῦ γάμου συνάψεως, ὀφείλει ἀπὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου τούτου νὰ δώσῃ καὶ τὰς ὀφελείας τῆς ὀφειλομένης προικὸς, ἥτοι τοὺς καρποὺς, ἐὰν αὕτη συνίσταται εἰς καρποφόρα κτήματα, τοὺς τόκους, ἐὰν συνίσταται εἰς χρημα-

(1) [2. 14] 4 § 2. B. [1A' 1] 4. [23. 3] 68. B. [KΘ'. 1] 54.

(2) K. [5. 11] 4 καὶ 6 B. [KΘ'. 1] 84, 86.

(3) K. [5. 12] 31. B. [KΘ'. 1] 118.

τικὰ κεφάλαια καὶ τοὺς τόκους τοῦ ποσοῦ τῆς διατιμῆσεως, εἰάν αὕτη συνίσταται εἰς διατετιμημένα κινητὰ, ὅθεν δὲν ἀπαιτεῖται μὴνυσις τοῦ δικαιοῦχου, ὅπως χωρήσωσι τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα τῆς τοῦ ὀφειλέτου ὑπερμερείας. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς δυνάμει συμβάσεως ὀφειλομένης προικὸς, καθ' ἣν δὲν ὠρίσθη ἀκριβῶς καὶ σαφῶς ὁ χρόνος τῆς παραδόσεως, ὁ δὲ σύζυγος δὲν ἀπήτησε τὴν παράδοσιν τῆς προικὸς ἐντὸς διετίας ἀπὸ τοῦ γάμου. Ἐὰν ὠρίσθη ἡ ἡμέρα τῆς παραδόσεως, αὕτη δὲ συμπίπτῃ πρὸ τῆς διετίας, πάλιν χωρεῖ ἡ προκειμένη ὑποχρέωσις. Ἐὰν δὲ ὁ σύζυγος ἀπήτησε τὴν παράδοσιν καὶ πρὸ τοῦ εἰρημένου χρόνου (διετίας) δῆλον, ὅτι καὶ πρὸ τῆς διετίας, ἦτοι ἀπὸ τῆς μὴνύσεως, ἄρχεται τοῦ ὀφειλέτου ἡ ὑπερμερία καὶ τὰ νόμιμα αὐτῆς ἀποτελέσματα. Τέλος ἐπὶ τῆς δυνάμει τοῦ νόμου δοτέας προικὸς ἰσχύουσιν ἐπὶ τῆς ὑπερμερείας καὶ περὶ τῶν ὀφειλῶν τῶν καθυστερούντων προικῶν πραγμάτων αἱ γενικαὶ ἀρχαί. Οἱ τόκοι καὶ οἱ καρποὶ ἐν τῷ θέματι τούτῳ οἱ μετὰ παρέλευσιν τῆς διετίας πληρονόμενοι δὲν καταβάλλονται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου· τοῦτο δὲν συνάγεται, οὔτε ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ νόμου, οὔτε ἐκ τῆς φύσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς προικὸς. Τῶν προσόδων εἶναι ἀπόλυτος κύριος ὁ ἀνὴρ· εἰάν μὴ θέλῃ νὰ λάβῃ αὐτάς, μὴ ἐπιδιώκων τὴν παραλαβὴν τῆς προικὸς, δὲν ὑπάρχει λόγος ὑποχρεῶν τὸν ὀφείλοντα τὴν προῖκα νὰ καταβάλλῃ καὶ τὰς προσόδους αὐτῆς, μηδὲνως ἀποστερήσας αὐτῶν ὑπαιτιῶς τὸν πιστωτὴν· τοῦτο χωρεῖ ἀναμφιβόλως ἐπὶ παντὸς ὀφειλέτου, οὔτε ἐννοεῖ τις διὰ τίνα λόγον ὁ τὴν προῖκα ὑποσχεθεὶς, ὅστις εἶναι ἢ ἀνιῶν, ἢ δωρητῆς, δεόν νὰ κριθῇ αὐστηρότερον τοῦ κοινοῦ ὀφειλέτου.¹

130. Περὶ τῆς δικαιοπραξίας τῆς συστάσεως τῆς (ἐκουσίας) προικὸς, παρατηρητέον ὅτι κατ' Οὐλπιανὸν² τὴν προῖκα ἢ δι-

(1) Ὁ Βέχμαν φαίνεται ἀντιδοξῶν, ἀν. σελ. 72 καὶ ἐπ. Ὁ Καλλιγᾶς [Δ'. § 60] δὲν ἀποφαίνεται. Ἐὰν ὅμως ὑπόχρεως ἐκ τῆς δικαιοπραξίας τῆς συστάσεως τῆς προικὸς ᾖναι ἡ γυνὴ, οἱ καρποὶ ὡς καὶ αἱ πρόσδοι ἐν γένει, δοθήσονται πάντως ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου, ὅπως μὴ χωρήσῃ (ἀπιγορευμένη) δωρεὰ πρὸς τὴν σύζυγον. Κ. [δ. 12] 20. Β. [ΚΘ'. 1] 107, [24. 1] 2. Ἀρμεν. [Δ'. 10] 28. [Δ'. 11] 4.

(2) Ulp. Fragm. VI. 1.

δωσί τις, ἢ ἐπερωτᾷ, ἢ ἐπαγγέλεται (dos aut datur aut dicitur aut promittitur).

Ἀμφισβητεῖται, ἂν ἡ διαίρεσις αὕτη περιλαμβάνῃ πάντα τὰ εἶδη τῆς συστάσεως τῆς προικὸς.¹

Ἡ ὀρθότερα λύσις εἶναι προδήλως,² ὅτι ἡ διαίρεσις αὕτη τοῦ Οὐλπιανοῦ ἀνάγεται εἰς τὰ κυριώτερα εἶδη τῆς προικοδοσίας. Ὑπὸ δὲ τοιαύτην ἐποψιν διακρίνεται ἡ ἄμεσος μετάθεσις τῆς κυριότητος, ἢ ἐμπραγμάτου δικαίωματος (dotis datio) ἀπὸ τῆς ὑποσχέσεως τῆς προικὸς ὑποδιαιρουμένης εἰς ἐπερώτησιν (promissio) καὶ εἰς τὴν ἰδιάζουσαν τῷ προικῷ δικαίῳ ἐπαγγελίαν (dictio). Τῶν ἄλλων θεμάτων, τῆς ἀθώωσης (acceptilatio) ἐκχωρήσεως, κληροδοσίας κλπ. δὲν μνημονεύει ὁ Οὐλπιανὸς ὡς σπανιωτέρων.³

Ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς προικὸς συνάγεται ὅτι ἡ προικοδοσία χωρεῖ διὰ πάσης δικαιοπραξίας,⁴ συνεπαγομένης αὕξησιν τῆς περιουσίας τοῦ προικολήπτου.⁵ Ὅθεν πᾶσα πρᾶξις, δι' ἧς συνιστᾶται δωρεά, χρησιμεύει καὶ πρὸς προικοδοσίαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τ' ἀνάπαλιν.⁶ Ἰδιὸς τύπος τῆς προικοδοσίας οὐδεὶς ὥριστα, ἀρκεῖ ὅτι ἐπιχειρεῖται ἡ δικαιοπραξία ἐπὶ προθέσει προικοδοσίας (animus dotis constituendae).⁷

Ἡ πρόθεσις αὕτη, ἐπὶ μὲν τῆς ἐπαγγελίας (dictio), ἥτις ἦν

(1) Πρὸς τὰ περὶ τῆς πρακτικῆς πάντως μεταίτης ταύτης ἀμφισβητήσεως. Ὑποψὲς Güterrecht σελ. 259 310. Τιγεροστρόμ I σελ. 87, σελ. 95.

(2) Βέχμαν II σελ. 49—50. Στούλαρτς σελ. 92—3.

(3) Στούλαρτς αὐτόθι.

(4) Βέχμαν II σελ. 51. Στούλαρτς σελ. 93.

(5) Στούλαρτς σελ. 90.

(6) Προῖξ συνιστᾶται διὰ κληροδοτήσεως. Π. [31] 36, ἀλλ' οὐχὶ δωρεά. Στούλαρτς σελ. 90. Βέχμαν II σελ. 55 ὅστις ὁρθῶς ἀποφαίνεται ἐφαρμοστέους καὶ ἐπὶ προικὸς τοὺς κανόνας περὶ τῶν negotia mixta cum donatione.

(7) Στούλαρτς σελ. 93. Ἐπὶ τοῦ γάμου ὁρισμένων προσώπων ἀπαιτεῖται διὰ τὸ κύρος αὐτοῦ ἡ σύναψις τῶν προικῶν συμφώνων (instrumenta dotalia ἢ nuptialia) Ν. 74. κεφ. 4. Ν. 117. κεφ. 4. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, μὴ ὑπάρχοντος γάμου χωρὶς τῶν συμφώνων, οὔτε προῖξ ὑπάρχει. Ἀλλ' ἡ σύναψις τῶν συμφώνων τούτων δὲν εἶναι ἀπαραίτητος. Κ. [5. 12] 6 Κ. [5. 13] Διάτ. μόνη πρ. Κ. [5. 11] 6 πρ. Στούλαρτς σελ. 94. Περὶ τοῦ ἰσχύοντος δικαίου δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 42 τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου κατωτέρω.

ιδιάζουσα τῇ προικοδοσίᾳ, ἐνέκειτο αὐτῷ τῷ τύπῳ τῆς πράξεως,¹ ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν θεμάτων ἀπηγεῖτο ῥητὴ, ἢ τοῦλάχιστον σαφὴς ἐκδήλωσις τῆς προθέσεως ταύτης, εἰ καὶ ὁ ῥωμαϊκὸς νόμος οὐδένα ὥρισεν ἴδιον τύπον τῆς ἐκδήλωσεως.²

Ἡ δόσις εἰς προῖκα (datio dotis) συνίστατο εἰς μεταβίβασιν τῆς κυριότητος κτημάτων, λόγῳ προικὸς (dotis causa).³ Ἄν ὁ μεταβιβάζων μὴ ᾔῃαι ἰδιοκτήτης, δὲν μετατίθεται ἡ κυριότης,⁴ ἀλλὰ ἡ προῖξ συνιστᾶται, καὶ ἂν μεταβιβαζῆται ἀπλῶς νομῇ χρησικτησίας.⁵

Δόσις προικὸς ὑπάρχει καὶ ἐπὶ παραχωρήσεως ἐμπραγμάτων δικαιώματος· ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν νόμων ἀναφέρεται κυρίως ἡ ἐπικαρπία, ἥτις πολλαχῶς δίδεται εἰς προῖκα.

α) Τὸ σύνθηρος θέμα ἐστὶν ἡ ὑπὲρ τοῦ συζύγου σύστασις ἐπικαρπίας.⁶

β) Ὁ προικοδότης παραιτεῖται ὑπὲρ τοῦ προικολήπτου τῆς ἐπικαρπίας ἐπὶ κτήματος αὐτοῦ,⁷ κτωμένου οὕτω τὴν πλήρη κυριότητα.

γ) Ὁ καρπωτὴς μεταβιβάζει λόγῳ προικὸς τὴν ἐνάσκησιν⁸

(1) Στούλαρτε αὐτ. σελ. 95. 2. Βέχμαν II σελ. 133 καὶ ἑπ.

(2) π. [45. 1] 97 § 2 [23. 3] 9. § 2. 23. [ΚΘ'. 1] 5, 19. Τὸ μὲν τῶν χωρίων τούτων (λόγῳ προικὸς δεδομένα ἐκεῖνα εἰσὶν, ὅσα ἐπὶ τούτῳ ἰδικῶς ὡς προῖκα ἐπιδίδονται) ἐκφράζει σαφῶς τὴν ἐν τῷ κειμένῳ γνώμην, διότι ἂν ἀπηγεῖτο ῥητὴ ἐκδήλωσις τῆς αἰτίας τῆς προικὸς οὐδεμία ἀμφισβηλία ἡδύνατο νὰ γεννηθῇ περὶ τοῦ ἂν τὰ κτήματα ἐδόθησαν εἰς προῖκα ἢ οὐ. Βέχμαν σελ. 1-3. Στούλαρτε σελ. 95. σημ. 15. Δὲν ἀντίκειται εἰς ταῦτα ἡ διάταξις 6. Κῶδ. Θεοδ. [5. 5] dos si forte solenniter aut data, aut dicta aut promissa fuerit, διότι ἡ ἔκφρασις solenniter ἀνάγεται εἰς τὸ κύρος τῶν δικαιοπραξιῶν, δι' ὧν ἡ προῖξ συνιστᾶται. Βέχμαν II σελ. 135 σημ. 2.

(3) Ἡ μεταβίβασις αὕτη ἐχώρει ἢ διὰ τῆς in jure cessio, ἢ mancipatio, ἢ διὰ τῆς παραδόσεως. Γαίου 63 π. [23. 3] 7.

(4) Ἐπὶ νομισμάτων ἡ ἔλλειψις τῆς κυριότητος τοῦ προικοδότου θεραπεύεται διὰ τῆς ἀναλώσεως (consumptio), δι' ἧς τὰ νομίσματα καθίστανται προῖξ. [23. 3] 81 [ΚΘ'. 1] 77. Βέχμαν II σελ. 59.

(5) Προῖξ ὑπάρχει καὶ πρὸ τῆς χρησικτησίας, ἥτις χωρεῖ δυνάμει τοῦ τῆς προικὸς τίτλου. [41. 9].

(6) [23. 3] 78 § 2. [ΚΘ'. 1] 74 [24. 3] 57. [ΚΗ'. 8] 55.

(7) [23. 3] 78 πρ. [ΚΘ'. 1] 74.

(8) Τὸ δικαίωμα αὐτὸ μένει παρὰ τῷ προικοδότῃ. [23. 3] 78 § 2. [ΚΘ'. 1] 74. [7. 1] 12 § 2 33-40. 67. Arg. [23. 3] 66. [ΚΘ'. 1] 62, 74.

(ΟΙΚΟΓΕΝ. ΔΙΚΑΙΟΝ).

τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπικαρπίας τῷ συζύγῳ, ὅστις κατέχει τὸ κτῆμα πρὸς κάρπωσιν·¹ πρὸς τρίτους ἐγείρει ὁ προικολήπτης σύζυγος καὶ τὴν ὠφέλιμον ἀγωγὴν περὶ δουλείας (*utilis confessoria actio*).²

δ) Ἐνίοτε σκοπεῖται ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων οὐχὶ σύστασις ἐπικαρπίας, ἢ παραίτησις, ἢ μεταβίβασις τῆς ἐνασκήσεως αὐτῆς, ἀλλὰ παραχώρησις τῶν καρπῶν κτήματος, λόγῳ προικός.³ Τοιαύτη πρόθεσις δὲν ὑποτίθεται, ὅθεν δεόν νὰ ἀποδεικνύηται ἀδιστάκτως.⁴

Καὶ ἄλλα ἐμπράγματα δικαιώματα δίδονται εἰς προικα, κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα, ἰδίως ἐμφύτευσις καὶ ἐπιφάνεια.⁵

Προῖξ συνιστᾶται καὶ δι' ὑποσχέσεως (*promissio*)· ὁ κυριώτερος αὐτῆς τύπος κατὰ τὸν Ῥωμαϊκὸν νόμον ἦν ἡ ἐπερώτησις, συνομολογουμένη καὶ ὑπὸ αἵρεσιν, ἢ ὑπὸ ἡμέραν.⁶

Κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον ἤργησαν αἱ ἐξ ἔθους κρατήσασαι προθεσμίαι, ὧν ἐντὸς ἔδει νὰ καταβάλλωνται τὰ διάφορα τῆς προικὸς ἀντικείμενα·⁷ ὥστε κατ' αὐτὸ, ἂν μὴ συνωμολογήθησαν προθεσμίαι διὰ τῆς συμβάσεως περὶ προικὸς, αὕτη

(1) Στούλαρτς σελ. 97. Ὁ προικολήπτης προστατεύεται κατὰ πάσης διαταράξεως, παρεχομένης αὐτῷ ἀσφαλείας (*cautio*) ὑπὸ τοῦ προικοδότη ἐξ ἀναλ. [7. 1] 67.

(2) Ἐξ ἀναλ. [20. 1] 11 § 2 [ΚΕ'. 2] 14. Ἄρντις Pand § 179 ἀριθ. 3 καὶ Δίνδε Zeitschrift N. Folge. VIII σελ. 98. Στούλαρτς σελ. 97, σημ. 8. Ἡ γνώμη τοῦ Δερνδούργ, Pfandrecht I σελ. 4 6, ὅτι ἡ ὠφέλιμος αὕτη ἀγωγὴ ἀρμόζει καὶ κατὰ τοῦ προικοδότη καρπωτοῦ, ἀντίκειται εἰς τὸ [24. 3] 57.

(3) [23. 4] 4. [ΚΘ'. 5] 4.

(4) Βέχμανν σελ. 60. Στούλαρτς σελ. 97.

(5) Βέχμανν σελ. 63. Στούλαρτς σελ. 98, ὅστις ἐπικαλεῖται ὀρθῶς τὴν ἐξ ἀναλογίας ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου [8. 4] 17, καθ' οὗ τὴν ἔννοιαν τὰ δικαιώματα ταῦτα δύναται νὰ δωρηθῶσιν. Δυσχερεῖαν δύναται νὰ παραγάγῃ ἡ λόγῳ προικὸς σύστασις πραγματικῆς δουλείας ὑπὲρ τοῦ κτήματος τοῦ προικολήπτου συζύγου, ἂν μὴ ᾖναι οὗτος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποδόσεως τῆς προικὸς κύριος τοῦ κτήματος. Ἄλλ' ἡ ἀδυναμία αὕτη δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἐν τοιοῦτῳ θέματι ὑπαρξίν τῆς προικὸς.

(6) [45. 1] 108. [23. 3] 76. [ΚΘ'. 1] 72.

(7) Πολυβ. XXXII 13. Κικέρ. at Attic. XI 2, 2, 4, 2, 25, 3, 23, 22. Στούλαρτς ἀν. σελ. 99, σημ. 6.

ἀπαιτεῖται ἀμέσως, εἴτε σύγκειται ἐκ πραγμάτων ἀντικαταστατῶν, εἴτε ἐξ ἀναντικαταστατῶν.¹

Συνήθως ἐπὶ τῆς ὑποσχέσεως προικὸς ὁρίζεται τὸ ποσόν, εἴτε ἀμέσως, εἴτε κατ' ἀναφορὰν πρὸς ἄλλην ἔννομον σχέσιν.²

131. Δυνατὸν ὅμως νὰ ὑπάρξῃ ὑπόσχεσις προικὸς χωρὶς προσδιορισμοῦ τοῦ ἀντικειμένου, ὅτε φύονται πολλαὶ ἀμφισβητήσεις.

Ἐν πρώτοις ἀναμφίβολον, ὅτι ἡ ὑπόσχεσις προικὸς παρὰ πατρός, ἡ πατρικοῦ ἀνιόντος καὶ χωρὶς προσδιορισμοῦ ποσοῦ ἐστὶν ἰσχυρὰ, καὶ ἂν μὴ μνημονεύηται ἐν τῇ ὑπόσχεσει (ἐπερωτήσας), ὅτι ἡ προίξ δοθήσεται κατὰ δοκιμασίαν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ τοῦτο εἰκάζεται ἐν τῷ εἰρημένῳ θέματι.³

Φιλονεικεῖται ἂν ἡ προκειμένη διάταξις ἰσχύει μόνον ἐπὶ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ πατρὸς, ἡ τοῦ πατρικοῦ ἀνιόντος, ἡ καὶ ἐπὶ ὑποσχέσεως τῆς γυναικὸς, ἡ καὶ ἐξωτικοῦ.⁴

Ἐὰν ὑπῆρχε μόνη ἡ διάταξις αὕτη, δὲν ἤθελεν εἶναι παράλογος ἡ ἐξ ἀναλογίας ἐφαρμογὴ αὐτῆς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ θέματα, ἐφ' ὧν ὁ αὐτὸς ὑπάρχει λόγος, δηλ. ὁ τῆς συστάσεως προικὸς,⁵ ἥς τὸ ποσόν δύναται νὰ ὁρισθῇ κατὰ τὴν

(1) Κ. [5. 22] 31 § 2. Στούλ. αὐτόθ. σημ. 7.

(2) Τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ ἀντιδόσεως (delegatio), ὅταν ὑποσχεθῇ τις εἰς προίκα, εἰ ὀφείλει τῷ ἀντιδιδόντι. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἂν μὴ ὑπάρχῃ χρέος, ἀνίσχυρος ἡ ὑπόσχεσις· ὑπάρχοντος δὲ χρέους, τὸ ποσόν αὐτοῦ κατὰ τὸν γρόνον τῆς ὑποσχέσεως, εἴτε πρὸ τοῦ γάμου γένηται αὕτη, εἴτε μὴ, προσδιορίζει τὸ ἀντικείμενον τῆς προικὸς. [23 3] 41 § 3, 45 § 1 59 § 1. [ΚΘ. 1] 37, 41, 55 [24. 3] 31. [ΚΗ'. 8] 32. Στούλартс σελ. 100 σημ. 2.

(3) Π. [23 3] 69 § 4. [ΚΘ'. 1] 65.

(4) Περὶ τῶν διαφορῶν γνώμων πρὸς Γλῶκ XXV σελ. 169 Ἄρντς § 397. σημ. 3. Σιντενίς § 132 σημ. 37. Οὐϊνδσχαϊτς § 495 σημ. 4, καὶ ἐκ τῶν εἰδικῶς συγγραφάντων περὶ προικῶς δικαίου Τιγκερστρεμ. Dotalrecht I σελ. 187 καὶ ἐπ. Ἄσσε Güterrecht σελ. 369. Βέχμανν II σελ. 6 καὶ Στούλартс § 29. σελ. 101—104.

(5) Στούλартс ἀν. σελ. 101 καὶ ἰδίως Οὐϊνδσχαϊτς § 495 σημ. 4. Ἐπὶ πάσης ὑποσχέσεως προικὸς ὑπάρχει τὸ δυνατόν τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς προικὸς, ἰδίως ἂν ὑπέσχετο τὴν προίκα αὐτὴ ἢ γονὴ, ἡ περιουσία αὐτῆς καὶ ἡ κοινωνικὴ τάξις τοῦ ἀνδρὸς ὁρίζουσι τὸ ποσόν, ὡς καὶ ἐν τῷ θέματι τοῦ χωρίου 69 § 4. Στούλартс αὐτ. σελ. 101, ὅστις ἐπαρκῶς ἀποκρούει τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Σιντενίς αὐτ. σημ. 37 περὶ ψιλῆς ὑποσχέσεως προικὸς ὑπὸ ἐκατομυριούχου ὑπὲρ τῆς ὑπηρετίας αὐτοῦ.

περιουσίαν τοῦ πατρὸς καὶ τὴν κοινωνικὴν τάξιν τοῦ συζύγου.

Ἄλλ' ὑπάρχουσι δύο χωρία ἅτινα ἀντετάχθησαν κατὰ τῆς ἐπεκτάσεως ταύτης.¹

Ἡ διάταξις τοῦ Κ. [5. 11] 3. [ΚΘ'. 1] 83 συνηγορεῖ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἐπεκτάσεως, διότι ἐνῶ πραγματεύεται περὶ τῆς παρ' ἐξωτικοῦ² ἐπερωτήσεως προικὸς, κατὰ τὴν ἰδίαν δοκιμασίαν (arbitrium), ἀποφαίνεται ἰσχυρὰν τὴν ὑπόσχεσιν, διότι ὑποτίθεται, ὡς ἐκ τῆς αἰτίας τῆς ἐπερωτήσεως, ὅτι οἱ συμβαλλόμενοι ἐνόησαν τὴν δοκιμασίαν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ.

Δυσχερεστέρα ἐστὶν ἡ ἐρμηνεία τῆς ἐτέρας διατάξεως [5. 11] 1, ἣτις ἀποκρούει ἐν τῷ θέματι αὐτῆς τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ προικοδοσίᾳ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ὁρθὴν δόξαν, διότι τὸ ἀνίσχυρον τῆς προικοδοσίας φαίνεται μᾶλλον στηριζόμενον εἰς τὴν ἔλλειψιν³ τῆς περὶ προικοδοσίας συμβάσεως. Καὶ τὸ μὲν χωρίον ποιεῖται μνεῖαν αὐτῆς, ἀλλ' ἡ μνεῖα δὲν ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν καὶ ὅτι συνήφθη σύμβασις.⁴ Καὶ ἂν ὅμως ἡ διάταξις ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ ὑπόσχεσις τῆς γυναικὸς⁵ ἐστὶν ἀνίσχυρος, ἂν μὴ ὁρισθῇ τὸ ποσόν, ἢ τὸ ἀντικείμενον τῆς προικὸς, ὑπάρχει ἀντινομία μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν δύο ἄλλων χωρίων· ἀναιρουμένων δὲ ἀμοιβαίως τῶν ἀντιφασκόντων κειμένων, ἡ τῶν δύο χωρίων λύσις ἐστι προτιμωτέρα ὥς συμφωνοτέρα πρὸς τὴν λογικὴν ἐρμηνείαν τῆς περὶ προικὸς συμβά-

(1) Ἄρντις § 397. σημ. Οὐντερχόλτσερ II § 545 Σιντενίς III § 132. σημ. 37. Ἄσσε § 105.

(2) Ἡ ὑφ' τοῦ ὅλου χωρίου δεικνύει, ὅτι ἀναφέρεται εἰς ἐπερώτησιν ἐξωτικαύ, ἀλλὰ καὶ ἂν θεωρηθῇ ὡς ἀναγόμενον εἰς πᾶσαν ἐπερώτησιν, ἄρα καὶ τὴν τοῦ πατρὸς, ἡ ἐν τελει τοῦ χωρίου ἀναλογία δεικνύει πλήρη τὴν ἐξομοίωσιν. Στούλαρτς αὐτ. σημ. 6.

(3) Ὑπὲρ τούτου συνηγορεῖ καὶ τὸ γράμμα τῆς διατάξεως (quasi promissa dos tibi), ἣτις ἄλλως ἀντιτίθῃσι τὴν ὑπόσχεσιν προικὸς (promissio dotis) πρὸς τὴν ἐν τῷ γαμηλίῳ συμφώνῳ μνεῖαν τῆς ὑποσχέσεως (adscriptio dotali instrumento), οὐχὶ δὲ τὴν ἀόριστον ὑπόσχεσιν πρὸς τὴν ὑπόσχεσιν ὁρισμένου ποσοῦ.

(4) Βέγμαν II σελ. 70 Στούλαρτς αὐτ. σελ. 103.

(5) Τὸ χωρίον πραγματεύεται προδήλως περὶ τῆς ὑποσχέσεως τῆς γυναικὸς ἢ οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ κρίνωμεν αὐστηρότερον τῆς ὑποσχέσεως ἐξωτικοῦ.

σεως καὶ ἰδίῳ· πρὸς τὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἰδιάζουσιν εὐμένειαν τοῦ νόμου (favor dotis).¹

132. Συνήθως τὴν προῖκα ὑπισχνεῖται ὁ προικοδοτῶν· δυνατόν ὅμως, κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ, νὰ ὑποσχεθῇ προῖκα καὶ τρίτος² (delegatio), πληρῶν τὴν ἐντολὴν ἐκ διαφόρων λόγων· ἢ ἐπὶ σκοπῷ νὰ δωρήσῃ τῷ ἐντελλομένῳ (delegatus) τὸ ποσόν, ὅπερ ὑποσχεθῆσεται τῷ συζύγῳ,³ ἢ ἐπὶ προσδοκίᾳ ἀποζημιώσεως ἢ ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀποσβέσῃ διὰ τῆς ὑποσχέσεως προικὸς πρὸς τὸν σύζυγον ἴδιον χρέος πρὸς τὸν ἐντολέα.⁴

Περὶ τῆς ἐν τοῖς θέμασι τούτοις ἀσφαλίσεως τοῦ ὑπισχνουμένου τὴν προῖκα παρατηρητέον, ὅτι ἐπὶ δωρεᾶς, οὐδεὶς λόγος περὶ ἐξασφαλίσεως. ἐπὶ δ' ἐντολῆς ὁ τὴν προῖκα ὑπισχνούμενος ἐγείρει τὴν ἀντίθετον ἀγωγὴν τῆς ἐντολῆς (actio mandati contraria), ἐπὶ δὲ ἀνανεώσεως,⁵ ὁ ὑποσχεθεὶς τὴν προῖκα ἀπαλλάσσεται τῆς πρὸς τὸν συνιστῶντα αὐτὴν ἐνοχῆς.

Ἄμα τελεσθείσης τῆς ἐπὶ προικὶ ὑποσχέσεως τοῦ πρὸς ὃν ἡ ἐντολὴ (delegatio), ὁ σύζυγος κτᾶται τὰ ἐκ τῆς προικῆς δικαιώματα, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐννόμου σχέσεως μεταξὺ τοῦ ὑπισχνουμένου καὶ τοῦ ἐντειλαμένου,⁶ ὅθεν δὲν δύναται ὁ τὴν

(1) Οὐίνδσαϊτ 11 § 49⁷. σημ. 4. Ἀντιδοξοῦσιν οἱ Ἄσσε αὐτόθι· σελ. 369. Σιντενίς § 132. σημ. 37. Ἄρντς § 39⁷ σημ. 3. Γλῶκ XXV σελ. 169. Οὐντερχόλτσεν 11 § 545 καὶ Καλλιγᾶς Α'. σελ. 97. Ὁ Πούχτα § 415 σημ. 7. ἔχει μέσση γνώμην, ὅτι ἡ ὑπόσχεσις προικὸς χωρὶς εἰδικωτέρου προσδιορισμοῦ ἐστὶν ἰσχυρὰ, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς βλάβην τῆς γυναικὸς, ὅπερ οὕτε λογικὸν εἶναι, οὔτε συμβιβάζεται πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου Πανδ. [23. 3] 3. 70. [50. 17] 81. Στούαρτς § 30. σελ. 10.

(2) Πρὸλ. Σάλπιος Novation σελ. 123 καὶ ἐπ. Βέχμανν 11 σελ. 72 καὶ ἐπομ. Στούαρτς σελ. 108.

(3) [42. 1] 41 πρ. Β [ω'. 3] 41. πρὸλ. καὶ [21. 3] 5 § 2 [ΚΘ'. 1] 1.

(4) [23. 3] 36 41 § 4. 45. § 1. [ΚΘ'. 1] 32. 37. 41. Σάλπιος σελ. 125 6.

(5) Ἡ ἀνανεώσις χωρεῖ διὰ τῆς ἀντιδόσεως, τῆς μεταβολῆς διπλασθῆ τοῦ προσώπου τοῦ δανειστοῦ, ὥστε ὁ τρίτος ὑπισχνεῖται ἔτι ὡφελεῖν εἰς τὸν συνιστῶντα τὴν προῖκα. Σάλπιος αὐτ. σελ. 125—126. Στούαρτς § 31. σημ. 5.

(6) [16. 2] 12. 13. 19 [ΚΕΤ'. 4] 10. 13. 19 [12. 4] 9 § 1. [ΚΔ'. 1] 9. [23. 3] 78 § 5. [ΚΘ'. 1] 91. Π. [44. 4] 4 § 20—21 [ΝΑ'. 4] 4.

προϊκα ὑποσχόμενος νὰ ἀντιτάξῃ κατὰ τοῦ συζύγου, ὃς εἶχε κατὰ τοῦ ἐντεilhaμένου ἐνστάσεις· λ. χ. ἐπὶ τῆς δωρεᾶς, ἥτις ἐτελέσθη δι' ὑποσχέσεως προικὸς διδομένης κατ' ἀντίδοσιν ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου τοῦ δωρητοῦ, δὲν δύναται οὗτος νὰ προτείνῃ ὅτι ὑπερβαίνει τὸ νόμιμον μέτρον,¹ οὔτε ὁ ὑποσχόμενος τὴν προϊκα νὰ ἀντιτάξῃ κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ὅτι συνωμολόγησε τὴν προικοδοσίαν ἐπὶ τῇ ἐσφαλμένη ὑποθέσει, ὅτι ἦν ὀφειλέτης τοῦ ἐντεilhaμένου. Κατ' αὐτοῦ μόνον ἔχει τὴν ἀπαιτησὶν ἀχρεωσθήτου, ὀφείλων νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς προικὸς.² Διαφέρει ἂν ὑπέσχετο εἰς προϊκα ὅ,τι ὀφείλει τῷ ἐντεilhaμένῳ (quod debeo), ὅτε, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃ χρέος, οὔτε ὑπόσχεσις ὑπῆρξε.³

Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς ἀπλῆς ἀντιδόσεως. Ἄλλ' ἐὰν ἡ ἀντίδοσις γίνῃ ἐπὶ ὠρισμένη αἰτία, τῇ τῆς προικὸς,⁴ ὅτε γινώσκει τοῦτο ὁ πρὸς ὃν ἡ ἀντίδοσις, ἡ αἰτία αὕτη ἐπιδρα εἰς τὴν ὑπόσχεσιν, ἥτις λογίζεται γενομένη ἐπὶ τῇ αἰρέσει τοῦ γάμου.

Ἐὰν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, λυθέντος τοῦ γάμου, ἡ τῆς προικὸς ἀγωγὴ ἀνήκῃ τῷ ἀντιδόντι (delegans), ὁ σύζυγος δικαιούται νὰ ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ ἀντιδιδομένου τὸ ὑποσχεθέν, ἀλλ' οὗτος ἀντιτάσσει κατ' αὐτοῦ ὅσας κατὰ τοῦ ἀντιδιδόντος (πατρὸς, ἢ γυναικὸς) ἔχει ἐνστάσεις,⁵ διότι ὁ σύζυγος

(1) [44 4] 5 § 5. [NA'. 4] 5 καὶ 6.

(2) Διὰ τῆς ἀπαιτήσεως (condictio) ζητεῖται ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἤδη πληρωθέντος ἢ πρὸ τῆς πληρωμῆς ἢ ἀπαλλαγῇ. Π. [12 4] 9 § 1 Ἐπίσης δὲν ἀντιτάσσεται ὁ δόλος τοῦ ἐντεilhaμένου τῷ ὑπὲρ οὗ ἡ ὑπόσχεσις τῆς προικὸς Π. [4 41] 4 § 21 Δὲν ἀντίκειται τὸ 4 § 22 αὐτ., ὡς ἀποδεικνύει ὁ Στούλαρτς § 31. σημ. 8.

(3) Στούλαρτς αὐτ. σελ. 109 Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἂν ἡ ὑπαρξὶς τοῦ χρέους πρὸς τὸν ἐντεilhaμένον ἐτεθῇ ὡς ἀῖρεσις (conditio) τῆς ὑποσχέσεως ὑπὸ τοῦ ὑποσχομένου. Στούλαρτς αὐτίθι.

(4) Εἶτε ἀναφέρεται εἰδικῶς ἡ αἰτία τῆς προικὸς ἐν τῇ ἐπερωτήσῃ, εἴτε μὴ. Πρὸλ. Σάλλπιος Novation σελ. 78 123 Τελλ § 336. σελ. 511 [Ε'. ἐκδ.] Ἐστὶς πρῶτος ἀπικάλισε τὴν ἀντίδοσιν ταύτην ὑπόσχεσιν ἐπὶ ὠρισμένη αἰτία litulirtes Versprechen. Ὅρα καὶ Βέχμανν II σελ. 82.

(5) Τελλ αὐτ Στούλαρτς σελ. 110. Βέχμανν II αὐτ.

λογίζεται τούτου ἀντιπρόσωπος. Ἐπίσης ἀντιτάσσεται τούτῳ τὸ εὐεργέτημα τῆς εὐπορίας, ὅπερ ἔχει ὡς δωρησάμενος ὁ ἀντιδοθεὶς.¹

Ἄταύτως ἀντιτάσσει ὁ ἀντιδοθεὶς τῷ συζύγῳ ἔνστασιν ἐκ τοῦ δόλου τῆς γυναικὸς κλπ, ἡ ἐκ τοῦ ἀνυπάρκτου τοῦ χρέους, οὗ ἕνεκεν ἀνέλαβε δι' ἀντιδόσεως τὴν ὀφειλὴν ἐπὶ προικοδοσίᾳ.²

Πάντα ταῦτα χωροῦσιν, εἰ καὶ καθ' ὅσον ὁ ἀντιδοθεὶς (delegans) ἔχει δικαίωμα ἐπὶ ἀναλήψει τῆς προικὸς, ὥστε ἂν ὁ σύζυγος ἔχῃ δικαίωμα ἐπισχέσεως, δέον νὰ καταβληθῇ τὸ διὰ τοῦ δικαιώματος τούτου ἀσφαλιζόμενον.³

133. Ὁ ἐναγόμενος πρὸς ἐκτέλεσιν ὑποσχέσεως προικὸς ἔχει ἐνίοτε τὸ εὐεργέτημα τῆς εὐπορίας (beneficium competentiae), ἥτοι ἡ μὲν γυνὴ ἄνευ περιορισμοῦ,⁴ ὁ δὲ πατρικὸς ἀνὴρ, εἰ ἐν ἀνάγκῃ συνεστῶτος τοῦ γάμου,⁵ ὁ δ' ἐξωτικὸς οὐδέποτε.⁶

Πρὸς ἀσφάλισιν τῆς ὑποσχέσεως προικὸς ὑπάρχει δικαίωμα ἐνεχύρου ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς, ἡ τοῦ ἐξουσιαστοῦ πατρὸς, ἡ τῶν κληρονόμων⁷ ἐφ' ἀπάσης τῆς περιουσίας τοῦ ὑποσχομένου τὴν

(1) Π. [42. 1] 41. [Θ'. 3] 41.

(2) [12. 4, 9 § 1. [ΚΔ'. 1] 9 [14. 4] 5 § 5 [ΝΔ'. 4] 5 καὶ 6. Πρὸς. Ἐνοχὸν αἰκαῖον II σελ. 615. σημ. 3.

(3) 9 § 1. αὐτ. Στούλαρτς § 31. σημ. 13.

(4) Στούλαρτς § 32 σελ. 111.

(5) Στούλαρτς αὐτόθι. Ἐὰν ὁ πατρικὸς ἀνὴρ ἐν ἀνάγκῃ μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, τὸ εὐεργέτημα τῆς εὐπορίας χωρεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ μόνον ἕνεκεν ἰδιαιτέρων περιστάσεων, περὶ ὧν κρίνει ὁ δικαστής [23 3] 84 [ΚΘ'. 1] 79. [24. 3, 17. πρ § 1. [ΚΗ'. 8] 17. [42. 1] 21 22 [Θ'. 3] 21. 22. [24. 3] 82. Στούλαρτς αὐτ. σημ. 1.

(6) Ὅσα τὰ ἀνωτέρω χωρία. Δὲν ἀντίκειται τὸ χωρίον τοῦ Οὐλπιανοῦ [23 3] 33. [ΚΘ'. 1] 29 ὅπερ δὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ εὐεργέτημα τῆς εὐπορίας Στούλαρτς I ἀδ. σημ. 2, α. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐναντίου ὑποτιθεμένου ἀναιρουμένης τῆς ἐν τῷ χωρίῳ αὐτῷ λύσεως διὰ τῆς ἀποφάνσεως τοῦ Παύλου ἐν χωρίῳ [21 3] 81. B 79. παρ. οὐδεμία ὑπάρχει μαρτυρία ὑπὲρ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ τῆς εὐπορίας εὐεργετήματος εἰς ἐξωτικόν. Οὐίνδοσχάϊτ II § 267. σημ. 13.

(7) Κ. [5. 13] διατ. μόνη § 1. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ ἐνεχύρου θεωρητέον ὡς ἀντάλλαγμα τοῦ ἐνεχύρου ὅπερ ὑπάρχει ὑπὲρ τῆς γυναικὸς τῆς διακειμένης εἰς ἀνάληψιν τῆς προικὸς ὥστε ἀφοῦ τὸ ἐνέχυρον τοῦτο βαρεῖ καὶ τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀνδρὸς, ὑπάρχει καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὸ πρὸς ἀσφάλισιν τῆς ὑποσχέσεως προικὸς ἐνέχυρον. Στούλαρτς αὐτ. σελ. 113.

προίκα,¹ οἷος δὴ ποτε καὶ ἂν ᾖναι.² Τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ ἐνε-
χύρου ἀργεῖ τὴν σήμερον ὑπὸ τὸ κράτος τῶν περὶ ἐνεχύρου καὶ
ὑποθηκῶν νεωτέρων νόμων.

134. Ἰδιάζει ἐπὶ τῆς συστάσεως τῆς προικὸς ἡ ἐπαγγελία
αὐτῆς (dictio dotis). Ἡ ἐπαγγελία γίνεται ὑπὸ μόνου τοῦ
πατρικοῦ ἀνιόντος, ἢ τῆς γυναικὸς³ πρὸς τὸν ἄνδρα, ἢ τὸν
ἐξουσιαστὴν ἀνιόντα,⁴ ὁ δὲ τύπος αὐτῆς ἐστὶν οὐχὶ ἐρώτησις
καὶ ἀπόκρισις, ὡς ἐν τῇ ἐπερωτήσῃ, ἀλλὰ προφορικὴ δήλωσις,
ὅτι τὸ δοθησόμενον ἔσται προίξ,⁵ χρήζουσα ὅμως ἀποδοχῆς,
καθὸ σύμβασις.⁶ Ἡ ἐπαγγελία αὕτη ἐγέρει πάντοτε πρὸ τοῦ
γάμου,⁷ ἦν δὲ τελεία ἅμα τῇ τελέσει αὐτοῦ.⁸ ἀλλὰ πρὸς μετα-
βίβασιν κυριότητος ἀπητεῖτο παράδοσις, ἐνῶ ἡ ἐνοχὴ⁹ ἦν

(1) Ὁ ἐγγυητὴς τῆς ὑποσχέσεως προικὸς δὲν βαρεῖται τῷ ἐνεχύρῳ. Δέρν-
bourg Pfandrecht I σελ. 394.

(2) [ΚΘ' 1] 109.

(3) Στούλαρτς § 33 σελ. 114 ἠδύνατο καὶ ὁ τῆς γυναικὸς ἐπιτέτης νὰ
ἐπαγγεῖλῃ προίκα κατὰ διαταγὴν αὐτῆς Ulp. frag. VI § 2 Gaii epit. II.
9 § 3, ἀλλὰ τὸ εἶδος τοῦτο ἐστὶν ὑποδιαίρεσις τῆς ἐπαγγελίας τῆς γυναικὸς.

(4) Στούλαρτς αὐτόθι. Δὲν ἀντίκειται ὁ νόμος [23. 3] 59 πρ. διότι τὸ do-
cem tibi aut Titio doli erunt, ἐννοεῖ, ὅτι ὁ Τίτιος ἐστὶν ὁ καταβολῆς δι-
κτικὸς (solutionis causa adjectus). Στούλαρτς αὐτόθι.

(5) Τοῦτο δεικνύει καὶ ὁ ὅρος dictio.

(6) Βέχμαν αὐτ. σελ. 98. Στούλαρτς αὐτ. Ἐν οὐδενὶ τῶν περὶ ἐπαγγελίας
προικὸς χωρίων ἐνδείκνυται τὸ μονομερὲς αὐτῆς· καὶ αὐτὸ τὸ χωρίον τοῦ
Γαίου (Epit. II 9 § 3), οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἢ ὅτι ἡ ἐπαγγελία διαφέρει τῆς ἐπε-
ρωτήσεως καθὸ μὴ περιέχουσα, ὅπως αὕτη, ἐρώτησιν, οὐδὲν ὅμως ἀποφαίνεται
περὶ ἀλλεῖψως ἀποδοχῆς. Βέχμαν αὐτ. Στούλαρτς § 33 σημ. σημ. 4. οἷ-
τινες ἀναφέρουσι καὶ παραδείγματα μὴ νομικῶν συγγραφέων μνημονεύοντων
τῆς ἀποδοχῆς τοῦ προικολήπτου.

(7) Πάντα τὰ χωρία τὰ πραγματευόμενα περὶ ἐπαγγελίας προικὸς ποιεῖν-
ται λόγον περὶ μὲ λ λ ο ν τ ο ς γάμου καὶ περὶ μ ε λ λ ο ὺ σ η ς προικὸς. Ulp.
VI. § 2. Fragm. Vat. § 100 Ὁ Παῦλος ἐν Vat. Fragm. § 110 ἀναφέρει ὡς
τρόπους συστάσεως τῆς προικὸς μετὰ τὸν γάμον μόνον τὴν δόσιν (datio) ἢ ἐπι-
ρώτησιν (promissio) Πρὸλ. [23. 3] 22 45. πρ. 46 § 1. 50 πρ. 58 § 1. 59.
77. [ΚΘ' 1] 18 41. 42. 46 53—56. Τὰ χωρία ταῦτα ἀρχικῶς πραγμα-
τευόμενα περὶ ἐπαγγελίας (dictio) μετέβληθησαν δια παρεμβλημάτων ὑπὸ
τῶν συντακτῶν τῆς ἰουστινιανίου συλλογῆς. Πρὸλ. [50. 16] [125. 1] 2
121 καὶ [17. 1] 47. πρ. [14. 1] 47. Περὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς ἀντιθέτου ρη-
σεως τοῦ Gaj. Epit. II 9 § 3. ἔρα Βέχμαν σελ. 93—94.

(8) Ἐξ ἀνελ. [23. 3] 21. 23 [ΚΘ' 1] 17. Στούλαρτς αὐτ. σημ. 7.

(9) Gaj. Epit. II 9 § 3 possunt dictione dotis legitime obligari [50.

πλήρης ἐκ τῆς ἐπαγγελίας ἐνασκουμένη δι' ἀγωγῆς τοῦ αὐτοῦ δικαίου.¹

Καὶ ἐπὶ τῆς ἐπαγγελίας τῆς προικὸς ἰσχύουσιν τὰ ἀνωτέρω ἀναπτυχθέντα περὶ προθεσμιῶν ἐκτελέσεως καὶ εὐεργετήματος τῆς εὐπορίας.²

Ἡ δικαιοπραξία αὕτη πιθανώτατον ἦν σύμφωνον πρόσθετον (pactum adjectum) τῇ μνηστείᾳ· τοῦτο ὑποστηρίζει ὁ ὅρος dicere, ὅστις πάντοτε ἐννοεῖ πρόσθετον συνομολόγησιν.³

Ἡ κατάργησις τοῦ ἀγωγίμου τῆς μνηστείας μετέβαλε καὶ τὰ περὶ ἐπαγγελίας τῆς προικὸς, ἀποβάσας κυρίας δικαιοπραξίας, ἥτις διὰ τοῦτο ἔχρηνεν ἰδίου τύπου, προφορικῆς ὑποσχέσεως γινομένης ἀποδεκτῆς.⁴ Ἐκτοτε δὲ διωμολογεῖτο καὶ μετὰ τὴν τέλεσιν ἐκ γάμου.⁵

Διὰ τῆς διατάξεως τοῦ Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντιανοῦ ἐν ἔτει 428 ὠρίσθη, ὅτι ἡ τῆς προικὸς ὑπόσχεσις καὶ χωρὶς τοῦ τύπου

16] 125. [B'. 2] 121. Ἡ ἐνοχὴ δὲ αὕτη μεταδιβάσσεται εἰς τοὺς κληρονόμους [23. 3] 44. Πρὸλ. [KΘ'. 1] 40. [37. 7] 1 § 8 ἅτινα ἀρχικῶς πραγματεύονται περὶ ἐπαγγελίας (dictio).

(1) [50 16] 1 5 [B'. 2] 121. [KΘ'. 1] 42. [23. 3] 46 § 1. arg. K. [5 12] 1, ὅπου αὐθὺς κατὰ παρέμβλημα ἀναφέρεται ἡ pollicitatio ἀντὶ τῆς dictio Βέγμανν σελ. 109. Στούλαρτς § 33. σημ. 9.

(2) Στούλαρτς § 33 σημ. 106 11. Καὶ κατ' αὐτὴν ἰσχύει πάντοτε ἡ δοκιμασία τοῦ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἀν μὴ ρητῶς μνημονεύεται.

(3) Βρισθῆναι Vo dicere. Πρὸλ. [21. 1] 1 § 1. 19 § 2 [IΘ'. 10] 1. Βέγμανν σελ. 89 90. Στούλαρτς § 34. σημ. 4.

(4) Πρὸ τῆς καταργήσεως τοῦ ἀγωγίμου τῆς μνηστείας ὁ τῆς ἐπαγγελίας (dictio) τύπος, στήριζόμενος εἰς ἀπλὴν συνήθειαν, ὥς καὶ ἐν ἄλλοις θέμασι [18. 2] 1. [18. 3] 2. Ἦν ἦν ἀπαραίτητος διὰ τὸ κύρος τῆς ἐπαγγελίας. Ἀλλ' ἀπ' ὅτου αὕτη ἔπαυσεν οὕσα πρόσθετον σύμφωνον τῆς μνηστείας, ἀπητέτο διὰ τὸ κύρος αὐτῆς ὁ εἰρημικὸς τύπος, διότι κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ Πανδέκτου ἡ ψιλὴ συναίνεσις τίκεται ἐνοχὴν μόνον ἐπὶ τῶν γνωστῶν συναίνεσει συναπτομένων συμβάσεων. Πρὸλ. Ἀστὲρ ἐν Linde's Zeitschrift I σελ. 227. Στούλαρτς § 34 σημ. 9, ὅστις ὁρθῶς ἐπιμαλεῖται καὶ τὴν διάταξιν Kωδ. Θεοδ. [3 13] 4. Ἀντιδρᾶται δὲ Βέγμανν σελ. 97 καὶ ἔπομ.

(5) Gaj. Epit 11 9 § 3. Si mulier sive sponso uxor futura, sive jam marito dotem dicat. Ἡ ρῆσις πιθανώτατα ἀρχικῶς εἶχεν ἄλλως, οὐχ ἥτιον ἢ ἐν τῷ κειμένῳ λύσις στήριζεται εἰς προσθήκην τοῦ Μαρκελλοῦ ἐν τῇ ἀποφάνσει τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐν Πανδ. [23. 3] 44 § 1 [KΘ'. 1] 46. Ἀν ἀντίκειται ἡ ἀπίστας τοῦ Οὐαλεντιανοῦ μὴ πρεσβευμένου νά ἀπαριθμηθῇ ἐν τῇ βραχείᾳ ἀναπτύξει τὰ θέματα τῆς ἐπαγγελίας τῆς προικὸς. Στούλαρτς σ. 120.

τῆς ἐπερωτήσεως ἢ ἐπαγγελίας (dictio), παράγει ἀγωγὴν πρὸς ἐκτέλεσιν.¹ Ἐκτοτε ἐξέλιπεν κατ' ὀλίγον ἡ ἐπαγγελία ἐν τῷ λουστινιανεῷ δικαίῳ,² παρέμεινε δὲ μόνη ἡ ἄνευ διατετυπωμένων ἐκφράσεων ὅπως δὴ ποτε ἐκδηλοῦσα τὴν συναίνεσιν ἐπερωτήσις.³

Τὸ οὐσιῶδες ζήτημα ἐπὶ τῆς υποσχέσεως τῆς προικὸς (pollicitatio dotis) ἐστίν, ἂν ἀπαιτῆται ἀποδοχὴ τῆς υποσχέσεως, ἢ ἐὰν ἀρκεῖ μονομερὴς ὑπόσχεσις ὑπὲρ τῆς τελευταίας ταύτης γνώμης ἐπεκαλέσθησαν,⁴ ὅτι ὁ νόμος ποιεῖται λόγον περὶ ἐπαγγελίας (pollicitatio), ἥτις πολλαχοῦ ἐννοεῖται ὡς μονομερὴς πράξις.⁵ Ἀλλ' ἐπεκράτησεν ὀρθῶς ἡ ἐναντία δόξα.⁶ Τῷ ὄντι ἡ ἐννοια τοῦ νόμου Κώδ. Θεοδ. [3. 13] 4 εἶναι, ὅτι ἡ τῆς προικὸς ὑπόσχεσις, καὶ ἂν μὴ περιλάβῃ τὸν τύπον τῆς dictio ἢ τῆς ἐπερωτήσεως ἐστὶν ἰσχυρά.⁷ Κατ' οὐδὲν λοιπὸν μεταβάλλ-

(1) Κώδ. [5. 11] 6. [ΚΘ'. 86]. Πρβλ καὶ Θεοδ. Κώδ. [3. 13] 4.

(2) Στούλαρτε αὐτόθι.

(3) Κώδ. [8. 38] 10.

(4) Λοέρ Linde's Zeitschri I 217—231. Πούχτα Πανδ. § 415 σημ. 6. Σιντενίς III § 131. σημ. 30.

(5) Ἰδίως περὶ ἐπαγγελίας ὑπὲρ ἐκκλησιῶν, δόμων κτλ. Πανδ. [50. 12] 1 § 1, 2, 5, 6 § 2, 12 § 1.

(6) Ἄρντε § 397 σημ. 1. Οὐίνδχαϊτ II § 495 σημ. 2. Τιγερστράμ I σ. 118. Βίχμαν II σελ. 104 καὶ ἐπ' αὐτῇ. Στούλαρτε § 35 σελ. 124—5.

(7) Ἡ διάταξις ὀρίζει «etiamsi stipulatio in pollicitatione. . . minime fuerit subsecuta,» καὶ ἂν τῇ ἐπαγγελίᾳ δὲν παρηκολούθησεν ἐπερώτησις (χρῆσις ἐπισήμου ἐρωτήσεως καὶ ἀπαντήσεως). Δὲν εἶναι λογικῶς δυνατόν νά ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ διάταξις ἐννοεῖ διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης μὴ ἀπειδεγεμένην ὑπόσχεσιν. Εἰς τὴν μονομερῆ ὑπόσχεσιν, τὴν ἔλλειψιν πάσης συναίνεσεως, δὲν ἠδύνατο νά ἀντιταθῇ ἡ πανηγυρική δι' ὀρισμένης ἐρωτήσεως καὶ ἀπαντήσεως σύμβασις, διότι ἐὰν καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς συναίνεσεως, δυνάμει μονομεροῦς υποσχέσεως, ἐχώρει ἡ ὑποχρέωσις εἰς καταβολὴν τῆς προικὸς, οὐδεμία λογικῶς ἠδύνατο νά ἐγερθῇ ἀμφιβολία, ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐχώρει καὶ ἄνευ διατετυπωμένης συμβάσεως. Πολλῶν λογικώτερον εἶναι νά ἀντιταθῇ ἡ πάντως ἀδιατύπωτος σύμβασις εἰς τὴν δι' ὀρισμένων λέξεων ἐρωτήσεως καὶ ἀπαντήσεως καταρτιζομένην, οὕτω δὲ ἐνόησαν τὸ κείμενον τοῦτο οἱ βυζαντινοὶ παραφραστὰς αὐτοῦ. Β. [ΚΘ'. 1] 86 Σχολ. γ'. α' ἰδοὺ ἡ διάταξις αὕτη ἐθελοῦσέ σοι τὴν δ', τοῦτου τοῦ τίτλου διάταξιν, ὅτι ἀπὸ πάντων (ψιλῶν συμφώνων, πάντως ἀδιατυπώτων συμβάσεων, ἅρα τοῦτο σημαίνει τὸ ἐπαγγελία) κακῆτος γίνεται ἡ τῶν καταγραφέντων καταβολή.» Πρβλ. καὶ Κ [8. 38] διάτ. 10, καὶ ἂν ἀρκεῖ ἐπερώτησις (ἄνευ διατετυπω-

λαί, ὁ νομοθέτης τὰ περὶ τῆς ἀποδοχῆς, ἐποιήσατο δὲ χρῆσιν τοῦ ὅρου pollicitatio, ὡς περιεκτικωτέρου, ἥτοι ἐμφαίνοντος πᾶσαν ἄτυπον ὑπόσχεσιν. Τὴν σημασίαν ταύτην τῆς διατάξεως τοῦ Κώδ. Θεοδ. [3. 13] 4 διετήρησεν ὁ νόμος καὶ ἐν τῷ Ιουστινιανείῳ κώδικι [5. 11] 6. [ΚΘ'. 1], 86 ἀφαιρεθέντος τοῦ ὅρου τῆς ἐπαγγελίας (dictio), ἐκλιπούσης ἐν τῷ δικαίῳ τούτῳ¹ ὅτι δὲ ὁ ὅρος pollicitatio περιλαμβάνει καὶ τὴν ἄτυπον ὑπόσχεσιν, τὴν χρήζουσαν ἀποδοχῆς, μαρτυρεῖται ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν νόμων.² Ὡστε ἀφοῦ ἐκ τοῦ προτέρου δικαίου καταργεῖται μόνη ἡ ἀνάγκη τοῦ τύπου τῆς ἐπερωτήσεως καὶ τῆς ἐπαγγελίας (dictio), οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ στοιχείου τῆς ἀποδοχῆς, πρόδηλον, ὅτι ἀπαιτεῖται πάντοτε ἀποδεδεγμένη ὑπόσχισις.³

Ἐπὶ τῆς ἀτύπου ταύτης συμβάσεως περὶ προικὸς ἐφηρμόζοντο βεβαίως τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα περὶ ἐνεχύρου, τόκου καὶ εὐεργήματος εὐπορίας.⁴

135. Προῖξ δύναται νὰ συσταθῇ καὶ δι' ἀφέσεως τοῦ πρὸς τὸν προικοδότην χρέους τοῦ συζύγου, ἢ τοῦ ἐξουσιαστοῦ ἀνιόντος.

Ἡ ἄφεςις αὕτη ἡδύνατο νὰ γίνῃ τριχῶς, ἢ δι' ἀθωώσεως (acceptilatio) ἢ δι' ἐπαγγελίας (dictio) ἢ διὰ συμφώνου (pactum de non petendo).⁵

μένων ἐκφράσεων καὶ ἄνευ προφορικοῦ λόγου ἐμφαίνουσα συναίνεσιν), ὅπως ἰσχύση ἡ ἐξ αὐτῆς ἐνοχή. Σταύλαρτς σελ. 124, ὅστις ἡμῶς συνάγει ἄλλως τὸ ἐκ τῆς διατάξ. 6 συμπέρασμα.

(1) Σταύλαρτς αὐτ.

(2) [18. 1] 41 § 1. [ΙΘ'. 1] 43 [34. 9] 10 πρ. [Ξ'. 42] 10, [21. 1] 19 § 2. [8. 38] διατ. 5 [23. 4] 11. Οὐτερχόλτονερ II σελ. 424, σημ. 1. Βέχμαν II σελ. 107, σημ. 1.

(3) Βέχμαν II σελ. 108. Σταύλαρτς αὐτ. σελ. 125. Ἰπάρχουσι χωρία ἐν οἷς γίνεται χρῆσις τοῦ ὅρου pollicitatio κατ' ἀντίθεσιν τῆς ἐπερωτήσεως (promissio) Κ. [5. 12] 1 [ΚΘ'. 1] 88. Κ. [4. 29] 25 καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ τίτλου de dotis promissione et nuda pollicitatione, τὸ nuda δεικνύει, ὅτι τὸ pollicitatio ἰσχυοῦται τῷ pactum, ὅπερ ἀπέφυγον οἱ συντάκται τῶν συλλογῶν, ὡς ἔχον τὴν ἔννοιαν προσθέτου συνομολογήσεως [23. 4] 11. [ΚΘ'. 5] 11. Σταύλαρτς σελ. 125 σημ. 8.

(4) Βέχμαν II σελ. 109. Σταύλαρτς § 35 σημ. 9.

(5) Σταύλαρτς § 36.

Ἡ λόγῳ προικὸς ἀθώωσις ἐπεχειρεῖτο, εἴτε ὑπὸ τῆς γυναικὸς αὐτῆς, εἴτε ὑπὸ τοῦ πατρὸς, εἴτε καὶ ὑφ' οἰουδὴποτε τρίτου. Ἀντικείμενον δὲ τῆς προικὸς ἐστὶ κατ' αὐτὴν οὐχὶ τὸ τῆς ὀφειλῆς, ἀλλ' ἡ ἀπὸ τοῦ χρέους ἀπαλλαγὴ (liberatio).¹ Σπουδαία ἡ διαφορά ἐπὶ ὀφειλῆς εἶδους (species), διότι ἂν τοῦτο ἦν προικῶν, ἤθελον ἀποβῆ προικῶα καὶ τὰ μὴ εἰς τοὺς καρποὺς συνιστάμενα παρακολουθήματα, ἐνῶ τοιοῦτόν τι δὲν ὑπάρχει, ἀφοῦ ἡ ἀπὸ τῆς ὀφειλῆς ἀπαλλαγὴ ἐστὶ τὸ τῆς προικὸς ἀντικείμενον.²

Ἐπὶ ἀποδόσεως τῆς διὰ τῆς ἀθώωσεως ταύτης συσταθείσης προικὸς ἰσχύει ἐν γένει ὁ κανὼν, ὅτι ἀναιρεῖται ἡ διὰ τῆς ἀθώωσεως ἀπαλλαγὴ τοῦτο χωρεῖ ἐπὶ μὲν ἀπαιτήσεως ὑπὸ αἵρεσιν, ἢ ἡμέραν, ἀποκαθισταμένης αὐτῆς ὡς ἦν πρότερον,³ ἀλλ' ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, καὶ ἂν δηλ. ἀρχικῶς δανειστῆς ἦν ἄλλος.⁴ ἐπὶ δὲ ἀπαιτήσεως ἀρχικῶς, ἢ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀποδόσεως ληξιπροθέμου καὶ ἀπαιτητῆς, ὠρίσθη ἐπεικῶς ἡ ἄμεσος κατάδικη τοῦ ὀφειλέτου εἰς τὸ τῆς ὀφειλῆς ἀντικείμενον,⁵ οἷςδὴποτε καὶ ἂν ἦναι.⁶ ἔχει ὁμοῦς ὁ ὀφειλέτης τὰς προθεσμίας τῆς ἀποδόσεως τῆς προικὸς.⁷ Ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ κατεστράφη⁸ τὸ ὀφειλόμενον ἀναντικατάστατον πρᾶγμα, ὁ ὀφειλέτης (ὁ σύζυγος) εὐθύνεται εἰς τὸ διαφέρειν οὐχὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τὰς ἰσχυούσας περὶ τῆς δικαιοπραξίας, ἐξ ἧς ὥφειλε τὸ πρᾶγμα,⁹ ἀλλὰ κατὰ τὰς διατάξεις περὶ προικὸς, ἂν παρέλιπε

(1) Δὲν ἀντίκειται ὁ νόμος 43 § 1 αὐτ. Ὅρα περὶ τούτου Βέχμανν II σελ. 111.

(2) Βέχμανν αὐτ. Στούλαρτ: § 36, σημ. 2. Ἀδιάφορον ἂν ὁ σύζυγος ἦν ἰδιοκτήτης τοῦ ὀφειλομένου, ἢ ἐκτήσατο τὴν κυριότητα ὕστερον. Δὲν ἀντίκειται εἰς ταῦτα οἱ νόμοι Π. [23. 3] 38 § 1 [ΚΘ'. 1] 54 [23. 5] 14 § 2 [ΚΘ'. 6] 14, οἵτινες ἐπραγματεύοντο περὶ ἐπαγγελίας (diclio) κατὰ δὲ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον περὶ αὐτοῦ ὑποσχέσεως προικὸς. Στούλαρτ: αὐτόθι.

(3) [46. 4] 12. [ΚΣΤ'. 6] 12 Π [23. 3] 43 § 1. [ΚΘ'. 1] 39.

(4) Στούλαρτς αὐτ. σελ. 126.

(5) Κατ' ἀκρίβειαν ἀπόδοσις τῆς προικὸς ἔδει νὰ ἦναι μόνη ἡ ἀποκατάστασις τῆς προτέρας ἐνοχῆς, ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν περιττῶν δικῶν ὠρίσθη ἄμεσος κατάδικη. Στούλαρτς § 36, σελ. 1 7.

(6) Εἴτε ἀντικατάστατον πρᾶγμα, εἴτε μὴ.

(7) Στούλαρτς αὐτ. Πανδ. [23. 3] 43 § 1 [ΚΘ'. 1] 39.

(8) Ὅτι ἰσχύει περὶ καταστροφῆς ἐφαρμοστέον καὶ ἐπὶ χειροτερεύσεως.

(9) Καὶ ἂν ὁ ὀφειλέτης ἔλῃ ἡσθενα εὐθύνην ἐπὶ τῇ βάρει τῆς προτέρας ἐν-

τὴν ἐν τοῖς ἰδίοις ἐπιμέλειαν (*diligentiam quam in suis*)¹
Περὶ παροχῆς τῶν παρακολουθημάτων οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ
λόγος διότι τὴν προίκα ἀποτελεῖ ἡ ἀπαλλαγὴ καὶ οὐχὶ τὸ
ἀντικείμενον τῆς ἐνοχῆς.²

Ὡς εἴρηται συνιστᾶτο προῖξ καὶ δι' ἐπαγγελίας (*dictio*) ἀ-
φέσεως χρέους. Καὶ τὸ μὲν παλαιὸν χρέος ἀνῆρτο ὥσπερ διὰ
καταβολῆς, ἡ δόσεως ἀντὶ καταβολῆς.³ διὰ δὲ τῆς ἐπαγγελίας
καθίστατο προῖξ τὸ ὀφειλόμενον (*quod mihi debes dos tibi
erit*).⁴ Καὶ ἐπὶ μὲν ἀντικαταστατῶν πραγμάτων, ἰδίως χρη-
μάτων, ὁ κανὼν οὗτος ἰσχύει ἀπολύτως, ἥτοι τὸ ποσὸν, τὸ ἐν
τῷ καιρῷ τῆς ἐπαγγελίας (ἢ τοῦ γάμου, ἂν αὕτη συνωμολογεῖτο
πρότερον) ὀφειλόμενον μετὰ τῶν ληξιπροθέσμων τόκων,⁵ καθί-
στατο προῖξ· ἐπὶ δὲ τῶν ἀναντικαταστατῶν πραγμάτων τὸ ἀπο-
τέλεσμα τοῦτο χωρεῖ μόνον, ἂν ὁ ἀνὴρ ᾖ ἰδιοκτήτης τοῦ ὀφει-
λομένου,⁶ καὶ ἂν ὅμως ἐκτᾶτο βραδύτερον τὴν ἰδιοκτησίαν. ἔκ-
τοτε τὸ καταβληθὲν ἐγένετο προικιμαῖον· ἡ διαφορὰ ἐστὶ σπου-

δαῖς, ἐφαρμοστέα ἢ περὶ προικῶς εὐθύνη. Ὅρα Στούλαρτς § 36, σμ. 6.

¹ Ἀντιδοξεῖ ὁ Βέχμανν II σελ. 113.

(1) Στούλαρτς αὐτόθι.

(2) Βέχμανν II σελ. III. Στούλαρτς § 36. σελ. 127.

(3) Πανδ. [23. 3] 25 καὶ 77. B. [ΚΘ'. 1] 21, 73. Τὸ τελευταῖον τοῦτο
χωρίον ὑπερβεβαίως ἀρχικῶς ἐπραγματεύετο περὶ ἐπαγγελίας (*dictio*) σαφῶς
ἀποφαίνεται· «Λέλυται γὰρ ἡ πρώτη ἐνοχὴ ὡς ἀντὶ καταβλήθησαν τὰ χρήματα.»
Ἔ ἐναντία λύσις ἐν τῷ χωρίῳ 44 § 1 Πανδ. [23. 3] B. 40 αὐτ., καθ' ἣν ἐπὶ
ἀφέσεως χρέους δι' ἐπαγγελίας προικὸς τίκεται μόνον ἐνστασις ἐκ τοῦ συμ-
φώνου, δεόν νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς ἀναγομένη εἰς περίπτωσιν ἐπαγγελίας πρὸ τοῦ
γάμου τελεσθῆσης καὶ μηκέτι τελείας. Ἐν τῷ θέματι ταύτῃ ἐξηγεῖ-
ται κάλλιστα ἡ παροχὴ ἐνστάσεως πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ προικοληπτῆ. Πρβλ.
καὶ [23. 3] 7 § 3. 9 § 1, 43. πρ. [ΚΘ'. 1] 3, 5, 39. [12. 4] 10. Ὅρα
Στούλαρτς σελ. 128—129, ἐνθα καὶ περὶ τῶν ἐναντιοφωνῶν τοῦ Ὄσσε (op.
cit.) σελ. 306 καὶ Βέχμανν σ. 115—118.

(4) Εἰς τοῦτο συμφωνεῖ καὶ τὸ πλάσμα τῆς καταβολῆς, ὅπερ ὁ νόμος παρα-
δέχεται [23. 3] 75 [ΚΘ'. 1] 71.

(5) Στούλαρτς αὐτ. σελ. 131.

(6) [23. 5] 14 § 2. [ΚΘ'. 6] 14. Π. [23. 3] 9. [ΚΘ'. 1] 5. Ἐὰν ἡ δι' ἐ-
παγγελίας ἀφθεῖστα ἀπαίτησις ᾖναι διαζευκτικὴ, τὸ ἀντικείμενον τῆς προί-
κῶς ὀρισθῇσεται διὰ τῆς ἐπιλογῆς τοῦ συζύγου, ἢ τοῦ προικοδότου [3. 5]
9. 10 [ΚΘ'. 1] 5, 6. Διαφέρει τὸ θέμα τῆς διαζευκτικῆς ἐπαγγελίας (ἀφε-
σις χρέους, ἢ δόσις πράγματος), περὶ οὗ πραγματεύεται τὸ χωρίον [23. 3] 46
§ 1 [ΚΘ'. 1] 42. Ὅρα Βέχμανν II σελ. 119.

δαίᾳ ἐπὶ ἀποδόσεως τῆς προικὸς, διότι ἂν κατέστη προικι-
μαῖον τὸ πρᾶγμα, ἀποδίδεται μετὰ τῶν παρακολουθημάτων.¹

Ἄν ἡ ἐπαγγελία προικὸς ἐγίνετο πρὸς τὸν ὑπεξούσιον, οὐδὲν
ἴδιον ἰσχύει,² ἀλλ' ἂν πρὸς τὸν ἐξουσιαστήν ἀνιόντα, τὸ κατὰ
τοὺς περὶ χρηματίου δρισμοὺς ὀφειλόμενον ἐστὶ προικῶν.³

Ἄν συνωμολογήθῃ ἄφεσις χρέους (pactum), ὅπως ὁ ἀνὴρ
ἔχῃ εἰς προῖκα τὸ πρὸ τῆς ἀφέσεως ὀφειλόμενον, ἡ προ-
τέρα ἐνοχὴ ἀνηρεῖτο, οὐχὶ μὲν αὐτοδικαίως (ipso jure), ἀλλὰ
κατ' ἐνστάσιν (exceptio pacti, doli generalis) δριστικῶς,
διότι καὶ λυθέντος τοῦ γάμου ἐγείρεται οὐχὶ ἡ ἐκ τῆς προ-
τέρας ἐνοχῆς ἀγωγή, ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς προικὸς,⁴ καθισταμένου
ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ προικῶν τοῦ ὀφειλομένου, ὡς ἐξ ἐπαγ-
γελλας. Ἄν ὁμῶς συνήθῃ ἀπλοῦν σύμφωνον ἀφέσεως, τότε τὸ
ἀντικείμενον τῆς προικὸς εἶναι ἡ κατ' ἐνστάσιν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ
τοῦ χρέους.⁵

Κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον ἐξέλιπεν ἡ ἐπαγγελία προι-
κὸς (dictio), οὔτε περὶ ἀθωώσεως δύναται νῦν νὰ γίνῃ λόγος,
ὥστε πάντα τὰ περὶ αὐτῶν ἰσχύοντα ἀργοῦσι, ἐπὶ δὲ τῆς ἀφέ-
σεως χρέους λόγῳ προικὸς χωροῦσι τὰ περὶ τῆς συμβάσεως τῆς
ἀθωώσεως ἀνωτέρω εἰρημένα.

136. Προῖξ συνιστᾶται καὶ δι' ἐκχωρήσεως (cessio), ὁ δὲ
ἀνὴρ ἔχει τὴν ὠφέλιμον ἀγωγήν (utilis actio) ὡς ἐκδοχεύς.⁶
περὶ τῆς μετὰ τοιαύτην σύστασιν τῆς προικὸς εὐθύνης τοῦ συ-

(1) [23. 3] 58 § 1. [ΚΘ'. 1] 54.

(2) [24. 3] 53 [ΚΗ'. 8] 51.

(3) [23. 3] 45 πρ. [ΚΘ'. 1] 41. Κατὰ Ἰαβόληνον ὁ περιορισμὸς τῆς εὐθύ-
νης ταύτης τῆς προικὸς μέχρι τοῦ ποσοῦ τοῦ χρηματίου, ἴσχυε μόνον, ἂν ἀπει-
δεικνύετο ἰδίως ἡ πρῶθεσις τοιαύτης εὐθύνης, διότι κατὰ τεκμήριον, ἐὰν ἡ ἐ-
παγγελία τῆς προικὸς ἀνεφέρετο εἰς ὅ, τι ὁ υἱὸς ὀφείλει (quod filius debet),
ἡ ὅλη ὀφειλὴ εἶναι προῖξ. [23. 3, 57. [ΚΘ'. 1] 53 Ἀλλ' ἡ δόξα αὕτη τοῦ Ἰα-
βόληνου ἀπεκρούσθη ὡς ἀνεπιεικὴς. Πρὸς [23. 3] 44 § 1 [ΚΘ'. 1] 40. Στού-
λαρτς § 36, σελ. 132, σημ. 22.

(4) [23. 1] 12 § 2. [ΚΘ'. 1] 8. Στούλαρτς αὐτ. σελ. 132.

(5) Στούλαρτς αὐτ. Ὁ Δέχμαν II σελ. 122 ἐξουσιᾷ τὸ ἐν τῷ χωρίῳ 12
§ 2, αὐτῷ σύμφωνον πρὸς σύμφωνον ἀφέσεως χρέους.

(6) Κ. [4. 15] 5. Κ. [6. 37] 18. Μυλενθέρουχ Cession § 16, σελ. 185.
Schmid. Die Lehre von der Cession.

ζύγου ἕνεκα τῆς ἐπιδιώξεως τῶν ἐκχωρηθεισῶν ἀπαιτήσεων, μετ' ὀλίγον.

137. Ἐπίσης συνιστᾶται προίξ καὶ δι' ἀποποιήσεως ἐπαχθείσης κληρονομίας, ἐπαγομένης κατὰ δεύτερον λόγον τῷ ἀνδρὶ ὡς ὑποκαταστάτῳ, ἢ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμῳ· ἀπαιτεῖται ὁμῶς σύμβασις μεταξὺ τοῦ κατὰ πρῶτον λόγον καλουμένου εἰς τὴν κληρονομίαν καὶ τοῦ συζύγου, διότι ἄνευ τοιαύτης συμβάσεως ἢ ὑπὸ τούτου κτήσις τῆς ἐπαγομένης κληρονομίας χωρεῖ κατὰ τὰς περὶ αὐτῆς διατάξεις,¹ οὐδεμίαν δὲ σημασίαν ἔχει ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς προικοδοσίας ἢ τοῦ κατὰ πρῶτον λόγον καλουμένου ἀποποιήσις.²

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὴν προίκα ἀποτελεῖ ἡ κληρονομικὴ περιουσία μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν χρεῶν,³ ἂν δὲ ὑπάρχωσιν ἐν αὐτῇ ἀκίνητα, τὸ ἀνεκποίητον ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐξευρέσεως τοῦ ἐνεργητικοῦ τῆς κληρονομίας.⁴

Ὁμοίᾳ τῇ ἀποποιήσει ἐπαχθείσης κληρονομίας ἐστὶν ἡ ἀποποίησις ἐπιβεβλημένης τῷ ἀνδρὶ κληροδοσίας ὑπὲρ τοῦ προικοδότου, κατὰ σύμβασιν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ἀνδρός.⁵ Προίξ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐστὶ τὸ ποσὸν τῆς κληροδοσίας μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν βαρῶν αὐτοῦ.

138. Δίδοται εἰς προίκα καὶ ὁλόκληρος κληρονομικὴ περιουσία, ἢ ὅλη ἡ περιουσία τοῦ προικοδότου.⁶ Περὶ ἀμφοτέρων τῶν θεμάτων ἰσχύουσιν αἱ ἀρχαὶ περὶ ἐκποιήσεως κληρονομίας, καθ' ὅς ὁ λαμβάνων καθίσταται εἰδικὸς, οὐχὶ δὲ καθολικὸς διάδοχος.⁷

(1) Βέχμανν σελ. 125. Στούλαρτς § 39, σημ. 2.

(2) Βέχμανν αὐτόθι.

(3) Ἐὰν ὑπάρχῃ ἀποτίμησις τῆς περιουσίας, τὴν προίκα ἀποτελεῖ τὸ τῆς ἀποτιμήσεως ποσόν.

(4) Πρὸ τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς κληρονομικῆς περιουσίας δὲν ὑπάρχει βεβαιωμένον τί ἐστὶ προίξ, ὥστε οὔτε τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς ἄρχονται.

(5) Π. [2]. 5] 14 § 3. Δύο θέματα ὑπάρχουσιν· 1) ἡ τῷ ἀνδρὶ ἐπάγεται ἡ κληροδοσία ὡς ὑποκαταστάτῳ, 2) ἡ ὁ ἀνὴρ βραβεῖται ὡς κληρονόμος τῇ κληροδοσίᾳ ὑπὲρ τοῦ προικοδότου, παραιτουμένου αὐτῆς. Κατὰ λάθος ὁ Τίγερ-στρούμ | σελ. 101 ἀναφέρει μόνον τὸ δεύτερον θέμα. Στούλαρτς αὐτ. σημ. 3.

(6) Π. [23. 3] 72. [Κθ'. 1] 68 [41. 9] 1 § 1 [N. 8] 1 [4. 4] 9 § 1. [1'. 4] 9 K. [2. 31] διὰ τ. μόνη. K. [5. 12] 4. K. [3. 30] L. unīca.

(7) Π. [5. 3] 13 § 10. Κατὰ τοῦ ἀνδρός ἐγείρεται ἡ ὠφελίμος κληρονομικὴ ἀγωγή.

Ἐρωτᾶται ἤδη, ἂν ἦναι ἰσχυρὰ ἡ προικοδοσία ὅλης τῆς περιουσίας, τῆς τε ἐνεστώσης καὶ τῆς μελλούσης τοῦ διδόντος.

Ὁρθότερα ἡ ἀποφατικὴ λύσις, δι' οὗς λόγους ἐδέχθημεν αὐτὴν καὶ ἐπὶ δωρεᾶς τῆς τε ἐνεστώσης καὶ τῆς μελλούσης περιουσίας τοῦ δωρητοῦ.¹

139. Προῖξ συνιστᾶται καὶ διὰ κληροδοτήσεως.² Ἐν πρώτοις, ἂν ἐπὶ σκοπῷ προικὸς καταλειφθῇ περιουσία γυναικὶ ἀγάμῳ καὶ ἄνευ ἀναφορᾶς πρὸς ὠρισμένον γάμον, ὑπάρχει ἐν ἀμφιβυλίᾳ κληροδοσία, καθ' ἣν ὁ τῆς προικοδοσίας σκοπὸς δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὸς διὰ τὸν κληροδόχον.³

Ἐὰν ὅμως ἡ κληροδοσία καταλειφθῇ, ἐγγάμῳ γυναικὶ ἢ ἀγάμῳ μὲν ἀλλ' ἐπὶ προσδοκίᾳ ὠρισμένου συναφθισμένου γάμου, ὑπάρχει ὅρος (modus) ἐν τῇ κληροδοσίᾳ, ἥς ἡ ὀριστικὴ ἰσχὺς ἥρτῃται ἐκ τῆς πληρώσεως αὐτοῦ.⁴

Ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἡ γυνὴ ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ κληρονόμου τὴν σύστασιν τῆς προικὸς κατὰ τὸ μέτρον τῆς κληροδοσίας,⁵ ἡ τὴν πληρωμὴν αὐτῆς, ὅπως αὕτη αὕτη συστήσῃ τὴν προίκα.⁶

Ἀληθὲς ὅμως κληροδότησις προικὸς δὲν ὑπάρχει, μὴ ἔχοντος τοῦ συζύγου ἐξ αὐτῆς ἀγωγὴν κατὰ τοῦ κληρονόμου.⁷

Τοιαύτη κληροδότησις ὑπάρχει, ὅταν καταλείπεται ἡ προίξ τῷ ἀνδρὶ, ἢ τῷ ἐξουσιαστῇ ἀνιόντι. Ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἄμα

(1) Ἐννοχ. Δίκ. τόμ. Β'. § 298. Πολλοὶ νεώτεροι ἀκολουθεῖντες τὸν Πούχτα Vorles. I § 71, λύουσι τὸ ζήτημα καταφατικῶς. Στούλαρτς § 39. Βέχμαν § 57. Κοίππεν System d. heut. roem. Erbrechts, ἀλλ' οἱ λόγοι, οὗς ἀναφέρουσιν ὑπὲρ τῆς δόξης αὐτῶν δὲν πείθονται, ὅτι ἀναιροῦσι τοὺς τῆς ἀντιθέτου λύσεως λόγους, οὗς ὅρα παρὰ Σαβινῇ System Tém. IV σ. 149 καὶ ἐπ.

(2) Οὕγγερ Erbrecht § 75. Στούλαρτς § 40.

(3) [39. 5] 2 § 7. 3. [MZ'. 1] 2. Οὕγγερ αὐτ. § 75 σημ. 5.

(4) Στούλαρτς § 40 σελ. 137. Διὰ τοῦτο ἡ γυνὴ ὀφείλει ἐγγύησιν τῷ κληροδόχῳ διὰ τὴν τυχόν ἀπόδοσιν τοῦ κληροδοτήματος. Π. [31] 77 § 9 [30] 84 § 6 [23. 3] 29. [ΚΘ'. 1] 25.

(5) Ἐὰν τὸ περιεχόμενον τῆς κληροδοσίας ἦναι ἀόριστον, ἐρίζεται κατ' ἐκτίμησιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. Π. [32] 43.

(6) Στούλαρτς αὐτ.

(7) Στούλαρτς σελ. 138. Ἐὰν ἡ κληροδοσία κατεβλήθῃ τῇ γυναικὶ, αὕτη δὲ μὴ πληρῇ τὸν ὅρον (τὴν προικοδοσίαν), ἔχει ὁ ἀνὴρ κατ' αὐτῆς ἀγωγὴν κατὰ τὸ νεώτερον δίκαιον ἐπὶ πληρώσει τοῦ ἔρου. Κ. [6. 45] 2.

τῇ κληροδοσίᾳ συνιστᾶται καὶ ἡ προίξ, ἃν συνήφθη ἤδη ὁ γάμος.¹

Περὶ τοῦ ζητήματος τίς ὁ ἐπὶ τῆς τοιαύτης κληροδοσίας κληροδόχος διεφώνουν οἱ ῥωμαῖοι· ὁ Πρόκλος, ἀκολουθῶν τὸν τύπον τῆς τοιαύτης κληροδοσίας, μόνῳ τῷ ἀνδρὶ δίδωσι τὴν ἐκ τῆς κληροδοσίας ἀγωγὴν,² ἐνῶ κατὰ τὸν Γάϊον μόνῃ ἡ γυνὴ εἶναι κληροδόχος, διότι αὐτῆς ἕνεκα καταλείπεται ἡ κληροδοσία (contemplatione mulieris).³ Κατὰ τὴν δόξαν ταύτην, ἥτις προσέχει μᾶλλον εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ διαθέτου, ὁ ἀνὴρ δὲν κτᾶται δικαίωμα προικὸς διὰ τῆς διατάξεως τοῦ κληροδότου, ἀλλὰ διὰ τῆς πληρώσεως τῆς κληροδοσίας, ἥτις ὁμῶς γίνεται καὶ πρὸς αὐτὸν ἀμέσως.⁴

Μέσση γνῶμην ἐδίδαξαν ὁ Ἰουλιανὸς καὶ ὁ Παπινιανὸς,⁵ καθ' οὓς κληροδόχος εἶναι οὐ μόνον ἡ γυνὴ κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς κληροδοσίας τῆς προικὸς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνὴρ, κατὰ τὸ γράμμα αὐτῆς.

Κατὰ τὴν μέσση ταύτην γνῶμην τὴν κρατήσασαν ἐν τῷ Ἰουστινιανείῳ δικαίῳ.⁶

α') Ὁ ἀνὴρ λογίζεται κληροδόχος καὶ ἔχει τὴν ἐκ τῆς κληροδοσίας ἀγωγὴν κατὰ τοῦ κληρονόμου ἐπὶ ἐκτελέσει· ἐν τῇ κληροδοσίᾳ ταύτῃ περιέχεται ἡ σύστασις τῆς προικὸς, ὥστε οὐ μόνον ὁ ἀνὴρ ἐνέχεται διὰ τὴν εἰσπραξίν τοῦ κληροδοτήματος

(1) Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται παρὰδοξον, ὅτι ἡ κληροδοσία περιέχει συγχρόνως καὶ σύστασιν προικὸς. Πρὸς ἐξηγήσιν τούτου παρατηρεῖ ὁ Στούαρτς σελ. 138, ὅτι ἡ κληροδοσία δὲν εἶναι μόνον αἰτία (causa) μεταβιβάσεως περιουσίας, ὡς ἡ δωρεὰ, ἀλλὰ καὶ τύπος δικαιοπραξίας, δι' ἧς μεταβιβάζονται δικαιώματα περιουσίας, κυριότης, ἐνοχικὴ ἀπαίτησις κλπ. Ἄλλως σκέπτεται ὁ Βέχμαν II σελ. 126.

(2) [23. 3] 48 § 1 [ΚΘ'. 1] 44.

(3) [30] 69 § 2.

(4) Στούαρτς σελ. 139. Τοῦλάχιστον ἔχει ὁ κληρονόμος ἐναντιόμενος παρὰ τῆς γυναικὸς ἔνστασιν δολοῦ (exceptio doli) ὡς ἐκ τῆς εἰς τὸν ἄνδρα καταβολῆς, ἥτις, ἀποτελοῦσα τὴν σύστασιν τῆς προικὸς, ὠφελεῖ καὶ τὴν γυναῖκα.

(5) [23. 3] 18 § 1 [ΚΘ'. 1] 44 [35. 1] 71 § 3. Καὶ ὁ Σεβήτιος εἰς, ἐποπιθανῶς τὴν γνῶμην ταύτην, τοῦναντίον ὁ Οὐλπιανὸς ἔκλινε μᾶλλον πρὸς τὴν τοῦ Πρόκλου, ὡς ἤπλον ἐκ τοῦ νόμου [23. 3] 29.

(6) Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ [35. 1] 71 § 3 αὐτ. καὶ τοῦ νόμου [23. 3] 48 § 1 [ΚΘ'. 1] 44.

κατὰ τὰς ἀρχὰς περὶ προικὸς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς εἰς αὐτὸν καταβολῆς ἀναιρεῖται καὶ ἡ τῆς γυναικὸς ἐκ τῆς κληροδοσίας ἀπαίτησις.¹

β') Ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἐναγάγῃ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ καταβολῇ τῆς κληροδοσίας, ἀλλ' ὀφείλει ἐγγύησιν τῷ κληρονόμῳ, ὅτι δὲν θέλει ἐγείρει ἀγωγὴν καὶ ὁ ἀνὴρ, διότι ἡ πρὸς τὴν γυναῖκα πληρωμὴ δὲν ἀποτελεῖ τὴν σύστασιν τῆς προικὸς.²

Ἐὰν ἡ ἐκ τῆς κληροδοσίας τοῦ ἀνδρὸς ἀγωγὴ ἀποτύχῃ ἐκ πταίσματος αὐτοῦ, εὐθύνεται οὗτος κατὰ τὰς περὶ προικὸς διατάξεις· ἀλλ' ἡ γυνὴ ἔχει ἐκτὸς τούτου καὶ κατὰ τοῦ κληρονόμου³ τὴν ἐκ τῆς κληροδοσίας ἀγωγὴν, ἂν ὁ ἀνὴρ ᾖ ἀναξιοχρεως.⁴

Ἐννοεῖται ὅτι, ἂν ὁ ἀνὴρ ἀπεποιήσῃ τὴν κληροδοσίαν, διατηρεῖται τὸ δικαίωμα τῆς γυναικὸς, οὐσῆς τότε μόνης κληροδύχου.⁵

140. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς συστάσεως τῆς προικὸς κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου. Ἐξετάσωμεν ἤδη ἂν καὶ κατὰ πόσον οἱ ὁρισμοὶ οὗτοι μετεβλήθησαν κατὰ τὴν νεωτέραν ἡμῶν νομοθεσίαν.

Περὶ τούτου ἔχομεν δύο διατάξεις.

α') Τὸ ἀρθρ. 42 τοῦ νόμου περὶ χαρτοσήμου, καθ' ὃ τὰ προικοσύμφωνα ἀπαγορεύεται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος νὰ γίνωνται ἄλλως πῶς εἰμὴ ἐπισήμως καὶ ἐνώπιον συμβολαιογράφου.

β') Τὰ ἀρθρα 1 καὶ 4 τοῦ περὶ μεταγραφῆς νόμου, καθ' ὃ

(1) [35 1] 71 § 3. In dotem solutio convertitur. Τοῦτο ἰσχύει καὶ ἀκούσης τῆς γυναικὸς ἐπὶ μὲν τῆς ὑρεσιῶτος τοῦ γάμου καταβολῆς πάντοτε, ἐπὶ δὲ τῆς μετὰ τὴν λύσιν, ἐφ' ὅσον ὁ ἀνὴρ κερδαίνει τὴν προῖκα. Στούαρτς § 39 σημ. 13.

(2) [35 1] 71 § 3. Π. [23 3] 29 [ΚΘ'. 1] 25. Ἐκ τοῦ διαφόρου τούτου ἀποτελέσματος τῆς καταβολῆς ἔπεται, ὅτι ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐκ συνενοχῆς δανεισταί. Βέχμανν II σελ. 131.

(3) Ὁ δὲ κληρονόμος οὐδεμίαν ἀπαιτεῖ ἐγγύησιν, μὴ ὡν πλέον ἐναγώγματος παρὰ τοῦ ἀνδρὸς. Στούαρτς αὐτ. σ. 140.

(4) [35 1] 71 § 3 Ἡ ἀγωγὴ τῆς γυναικὸς οὕτε κατὰ τὸ ἀρχαιότερον δίκαιον ἠναλίσκετο διὰ τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀνδρὸς. Π. 71 § 3 ἐν τέλει αὐτόθι.

(5) [35. 1] 71 § 3. Στούαρτς αὐτόθι σημ. 16.

δὲν μετατίθεται ἡ κυριότης τῶν ἀκινήτων, ἂν μὴ μεταγραφῇ νομίμως τὸ περὶ συστάσεως τῆς προικὸς ἔγγραφον.

Τὸ ἄρθρον 42 τοῦ νόμου περὶ χαρτοσήμου ἀναφέρεται εἰς αὐτὴν τὴν δικαιοπραξίαν, ἥτοι τὴν κατάρτισιν τῆς περὶ προικὸς συμβάσεως (προικοσύμφωνα).¹ ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀκυρότης τῆς ἄνευ συμβολαιογραφικοῦ ἔγγραφου καταρτιζομένης δικαιοπραξίας ἀπορρέει καὶ ἐκ τοῦ ἐτέρου ὁρισμοῦ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου, ὅτι πᾶν συμβόλαιον² ἀναγόμενον εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς νομῆς ἀκινήτων δέον νὰ γίνηται ἐνώπιον συμβολαιογράφου· τοιοῦτον δὲ συμβόλαιον εἶναι καὶ ἡ προικοδοσία ἀκινήτων, ἥτις μεταβιβάζει τὴν κυριότητα τοῦ εἰς προῖκα διδομένου κτήματος ἀπὸ τοῦ προικοδότη εἰς τὸν ἄνδρα.

Ἐπίσης πρὸς τῆς μεταγραφῆς τῆς πράξεως περὶ προικοδοσίας (τοῦ προικοσυμφώνου), ἡ κυριότης τοῦ εἰς προῖκα διδομένου ἀκινήτου μένει παρὰ τῷ προικοδότη, ὥστε μόνον διὰ τῆς μεταγραφῆς τὸ ἀκίνητον καθίσταται προικιμαῖον.

Ἄλλ' ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 42 τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου ἀναφέρεται εἰς μόνας τὰς ἐν ζωῇ πράξεις, ὥστε ἀνεφάρμοστος ἐστὶν εἰς τὴν λόγῳ προικὸς κληροδοσίαν,³ περὶ ἧς ἰσχύει ὁ τῆς κληροδοσίας τύπος, μὴ καταργηθεῖς.⁴

Κατὰ πᾶσαν ὁμῶς ἄλλην περίπτωσιν προικοδοτήσεως, ὡς γινομένην διὰ συμβάσεως, ἀπαιτεῖται ἡ τήρησις τοῦ ἄρθρου 42 τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου.

141. Αἱ κατὰ τὰ ἀνωτέρω,⁵ πρὸς σύστασιν προικὸς δικαιοπραξίαι δέον νὰ ἐπιχειρῶνται προθέσει προικοδοσίας.⁶ Ἄλλ' ὑπάρχει ἄρά γε καὶ σιωπηρὰ σύστασις προικὸς;⁷

(1) Τοιαύτη ἔννοια ἐδόθη ἀνεκαθεν εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο ὑπὸ τῆς ἡμετέρας νομολογίας. Ν. Ἰωαννίδου Πείρα. VII § 32—45 ἐν λέξει «Χαρτοσήμου νόμος.»

(2) Κατὰ τὰ ἀλλαχού ἐξηκόμενα (Ἐνοχ. Δίκ. 1 209) ἡ διάταξις αὕτη ἀνάγεται εἰς αὐτὴν τὴν δικαιοπραξίαν.

(3) Ἀνωτέρω § 139.

(4) Καὶ ὁ περὶ μεταγραφῆς νόμος ἀνεφάρμοστος ἐπὶ μεταβιβάσεως ἀκινήτου γινομένης οὐχὶ διὰ πράξεως ἐν ζωῇ, ἀλλὰ διὰ κληροδοτήσεως.

(5) § § 120—130.

(6) Ἀνωτέρω § 120.

(7) Βέχμανν II σελ. 136 καὶ ἐπίμ. Στούλαρτε § 47.

Βεβαίως δὲν πρόκειται περὶ προικώας ἀξιώσεως αὐτοδικαίως χωρούσης, ἅμα συνέστη ὁ γάμος· εἰς τοῦτο ἀντίκειται ἡ θεμελιώδης ἔννοια τοῦ προικώου τῶν ρωμαίων δικαίου.

Τὸ ζήτημα ἐστίν, ἂν ἡ γυνὴ παραδῶσῃ τῷ ἀνδρὶ ἀντικείμενον περιουσίας, χωρὶς νὰ δηλώσῃ οἰανδήποτε πρόθεσιν, ὁ δὲ ἀνὴρ καρποῦται τὸ παραδοθὲν πρὸς ἀνακούφισιν ἐκ τῶν γαμικῶν βαρῶν, ὑπάρχει σύστασις προικός;

Ἡ ἀποφατικὴ λύσις ἐστὶν ἀναμφίβολος· οὐδαμοῦ ὁ νόμος παραδέχεται τὸ τεκμήριον τοῦτο τῆς συστάσεως τῆς προικός.¹ Προπάντων ὁμως κατὰ τὸν ἀρχαιότερον ῥωμαϊκὸν νόμον ἡ κυριότης τῶν πραγμάτων μετεβιβάζετο διὰ τῆς *mancipatio* καὶ *in jure cessio*, οὐχὶ δὲ σιωπηρῶς. Ἐπίσης δὲ καὶ κατὰ τὸ νεώτερον δίκαιον, ὅπως μεταβιβάσῃ τις κυριότητα ἢ παράδοσις δέον νὰ ἐπιχειρῇται ἐπὶ τῷ σκοπῷ² τούτῳ, διότι δυνατός καὶ ἄλλος σκοπὸς τοῦ παραδίδοντος.³ Ἀλλὰ καὶ ἂν ἡ μεταβιβάσις τῆς κυριότητος γίνηται σιωπηρῶς, ἡ αἰτία (*causa*) τῆς μεταβιβάσεως, δύναται νὰ ᾖναι διάφορος (δωρεὰ, προίξ),⁴ ἢ προτίμησις δὲ τῆς προικὸς ἀδικαιολόγητος.

Τοῦ κανόνος, ὅτι σιωπηρὰ σύστασις δὲν ὑπάρχει ἰσχύουσι δύο ἐξαιρέσεις.⁵

α) Τὸ ὑπὸ δούλης δοθὲν λόγῳ προικὸς, γίνεται προίξ ἂν ἡ μετὰ τῆς δούλης συνάφεια ἀπολευθερωθείσης μεταβληθῇ εἰς ἀληθὴ γάμον, ἡ δὲ γυνὴ μὴ ἀναλάβῃ τὸ δοθὲν ἔνεκα προικός.

β) Τὸ ἐπὶ τοῦ πρώτου γάμου δοθὲν λόγῳ προικὸς λυθέντος αὐτοῦ, διατηρεῖ τὸν προικῶον χαρακτήρα, ἂν ὁ γάμος συνήφθῃ καὶ πάλιν μεταξὺ τῶν αὐτῶν προσώπων, ἡ δὲ προίξ δὲν εἶχεν ἀποδοθῇ.⁶

(1) Ὁ ῥωμαϊκὸς νόμος περιέχει εὐνοϊκοὺς τινες ὅρισμους περὶ προικὸς [23 3] 2 [24 3] 1 πρὸς τοὺς ἀντιθέτους αὐτῶν, οὐδὲν δὲ ὁρίζοντες περὶ τοῦ πῶς συνιστᾶται ἡ προίξ. Γλῶσ. XXV 221. Στούλαρτς § 47 σημ. 6.

(2) Τῶν «res mancipi» βεβαίως.

(3) Στούλαρτς σελ. 163.

(4) Δύναται νὰ χωρήσῃ ἡ μεταβιβάσις τῆς κυριότητος τῶν παραφέρων πρὸς πληρεστέραν διαχείρισιν. Στούλαρτς αὐτόθι.

(5) [23 3] 39 [ΚΘ. 1] 31. "Ὅρα τὴν ἐξήγησιν τοῦ θέματος τούτου παρὰ Στούλαρτς σ. 185.

(6) [23. 3] 13, 30, 40, 63, 68, 69 § 2. [ΚΘ'. 0] 26, 36, 59.

142. Ὡς ἐκ τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς προικὸς ἔδει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ ἀνὴρ διαθέτει τὰς προσόδους αὐτῆς πρὸς ἀνακούφισιν τῶν βαρῶν τοῦ γάμου, ἐπιφυλαττομένου τοῦ κεφαλαίου εἰς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα· ὑπάρχουσι δὲ χωρία οὕτως ἐκτιμῶντα τὴν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν προῖκα σχέσιν.¹ Ἀλλ' ὁμως ἡ ἀπλὴ τοῦ ἀνδρὸς ἐπικαρπία τῶν προικῶν ἤθελεν ἀτελῶς προστατεύσει τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς προικὸς· πιθανώτατον ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὁ P. νόμος ἀπέδωκεν εἰς τὸν ἄνδρα τὴν πλήρη κυριότητα τοῦ προικίου.² Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου δὲν ἀμφισβᾶλλεται, ὅτι ἐν ὀνόματι τῆς γυναικὸς δίδεται ἡ προῖξ, ὑπὸ δὲ τοῦ ἀνιόντος συνισταμένη λογίζεται προκαταβολή, οὕτως εἰπεῖν, τῆς εἰς τὴν θυγατέρα περιελεουσμένης κληρονομικῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς, ἅρα *proprium patrimonium filiae*,³ ἰδίᾳ αὐτῆς περιουσία. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ ὅσον οἶον τε μείζων ἀσφάλισις τῆς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου περιελεύσεως τῆς περιουσίας ταύτης εἰς τὴν γυναῖκα ἀπῆλθε νὰ δοθῇ αὐτῇ ἐξουσία διεκδικήσεως κυριότητος τῶν προικῶν· ἐντεῦθεν ἐξηγοῦνται αἱ ρήσεις διατάξεων καὶ αἱ ἀποφάνσεις τῶν δοκίμων νομομαθῶν αἱ παρέχουσαι τῇ γυναικὶ κυριότητα ἐπὶ τῆς προικὸς.⁴

Ἀλλ' ἐπειδὴ δύο προσώπων συνιδιοκτησία τοῦ αὐτοῦ κτήματος εἰς ἀκέραιον εἶναι ἀδύνατος, ἀπὸ τῶν γλωσσογράφων ἤδη ὑπάρχει ἀμφισβήτησις εἰς τίνα ἀνήκει ἡ κυριότης τῶν προικῶν. Τὸ χωρίον τοῦ Κώδ. (5. 12). 30 καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν αὐτῷ τῶν Βασιλικῶν (29. 1). 117, ὁδηγοῦσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνέυρεσιν τῆς ἀληθείας· «ἐν τοῖς προικιμαίοις τοῖς ἐκδικητέοις (διατετιμημένοις, ἢ ἀδιατιμήτοις) τὴν γυναῖκα πᾶσαν ἔχειν

(1) [23. 3] 7. πρ. 10 § 3. [ΚΘ'. 1] 7. 10

(2) B. [2. 1] § 40 [1. 8] πρ. [23. 3] 7 § 3. 9 § 1. [ΚΘ'. 1] 3. 5. [23. 5] 13 § 2. K. [5. 12] 23. [41. 2] 3 § 21.

(3) [4. 4] 3 § 5 [1. 4] 3

(4) [23. 3] 75 [ΚΘ'. 1] 71. [21. 2] 71. [3. 6] 4 [24. 3] 7 § 12. 24 § 5. Τὸ μόνον πλεονέκτημα ὅπερ ἔχει ἡ γυνὴ λεγομένη κυρία τῆς προικὸς, συνεστῶτος τοῦ γάμου εἶναι, ὅτι προκειμένου περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ ιδιοκτήτου ἀκινήτων ἀπὸ ἐγγυοδοσίας, αὕτη, ἔχουσα προικῶν ἀκίνητον, λογίζεται ἰδιοκτήτης ἀκινήτου. [2. 8] 15 § 3.

μετὰ τὴν τοῦ γάμου διάλυσιν προτίμησιν καὶ μηδὲνα τῶν τοῦ ἀνδρὸς δανειστών, εἴ τινες προγενέστεροί εἰσιν, ἐαυτῷ βελτίονα ἢ δυνατωτέραν αἰτίαν ἐν τούτοις διὰ τῆς ὑποθήκης ἐκδικεῖν, ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ πράγματα καὶ ἐξ ἀρχῆς τῆς γυναικὸς ἦσαν καὶ φυσικῶς ἐν τῇ αὐτῇ ἔμειναν δεσποτεία· οὐδὲ γάρ, ὅτι ἐκ τῆς τῶν νόμων λεπτότητος μεταφορὰ αὐτῶν ἐπὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς οὐσίαν, δοκεῖ γεγονέναι, διὰ τοῦτο ἡ τοῦ πράγματος ἀλήθεια ἐξήλειπται, ἢ συγκέχυται κτλ.,» ἥτοι ἡ γυνὴ ὀνομάζεται φυσικὴ κυρία, διότι ἕνεκεν αὐτῆς δίδεται ἡ προίξ, διότι αὕτη μετέχει καὶ διαρκούντος τοῦ γάμου τῶν ὠφελημάτων αὐτῆς, καὶ κυρίως διότι διεκδικεῖ τὴν κυριότητα, ἅμα τῇ λύσει αὐτοῦ· ἰδοὺ ἡ γνώμη τοῦ Λοέρ, ἣν ἠσπάσθησαν οἱ πλείστοι καὶ ἐπισημότεροι τῶν νεωτέρων νομοδιδασκάλων. Τινὲς, λ. χ. ὁ Τιβὼ, ἐδέχθησαν ἕνεκα τῶν ἐκφράσεων τῶν παρατεθέντων νόμων, ὅτι ἡ γυνὴ ἔχει καὶ διαρκούντος τοῦ γάμου κυριότητα ἐπὶ τῶν τοιούτων προικῶν, ἀλλὰ ἀργούσαν (*dominium dormiens*), ἀναζῶσαν δὲ αὐτοδικαίως ἅμα τῇ λύσει τοῦ γάμου, ὅταν ὁ προικοδότης δὲν ἐπεφυλάχθῃ ρητῶς τὴν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἰς αὐτὸν ἐπιστροφὴν τῆς προικὸς· καὶ διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς δόξης ταύτης, ἥτις στηρίζεται εἰς τὸ παρατεθὲν ἐδάφιον τῶν Βασιλικῶν «καὶ φυσικῶς ἐν τῇ αὐτῆς ἔμειναν δεσποτεία» ἐξηγεῖται ἡ ἐξουσία τῆς γυναικὸς τοῦ νὰ διεκδικῇ τὰ προικῶα, ἅμα λυθέντος τοῦ γάμου, ἐνῷ ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἡ κυριότης συνήθως δὲν ἀποκτᾶται κατὰ τοὺς Ρωμαίους ἄνευ παραδόσεως· προσέξωμεν μόνον, μὴ παρασυρθῶμεν ὑπὸ τῆς ἐννοίας τῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γάμου παρὰ τῇ γυναικὶ ὑπαρχούσης, ἔστω καὶ ἀργούσης, κυριότητος, παραδεχόμενοι, ὅτι αὕτη ἔχει οἰονδήποτε δικαίωμα ἐπὶ τῶν τοιούτων προικῶν, διαρκούντος τοῦ γάμου. Ὅθεν ὁ ἀνὴρ εἶναι μόνος κύριος τῶν προικῶν καὶ τῶν μὲν ἀντικαταστατῶν, ἥτοι τῶν ἀριθμουμένων, σταθμωμένων, μετρουμένων προικῶν ἀναλαμβάνει καὶ τὸν κίνδυνον ὡς πᾶς ὀφειλέτης γένους, ὀφείλων νὰ ἀποδώτῃ τὸ ἰσότιμον, ἢ ἄλλα κτήματα τοῦ αὐτοῦ γένους καὶ τῆς αὐτῆς ποιότητος¹. ἡ δὲ ἐπὶ τῶν ἀναντικαταστατῶν κυριότης

(1, [23. 3] 42. [ΚΘ'. 1] 38.

τοῦ ἀνδρὸς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκδηλοῦται διὰ τῶν ἐξῆς αὐτοῦ ἐξουσιῶν.

α'.) Αὐτὸς χρῆσιδεσπάζει τὰ λόγῳ προικὸς δοθέντα αὐτῷ καὶ μὴ ἀνήκοντα τῷ προικοδοτήσαντι¹ καὶ διαχειρίζεται τὰ προικῶα, μηδεμίαν ὀφείλων ἕνεκα τῆς διαχειρίσεως ἐγγύησιν.²

β'.) Μεταχειρίζεται καὶ νὰ καρποῦται αὐτά.³ Ὅθεν ὁ ἐν τῷ προικῶ κτήματι εὐρεθεὶς θησαυρὸς δὲν ἀνήκει εἰς τὸν ἄνδρα, μὴ ὦν καρπὸς τοῦ κτήματος, ἀλλὰ τὸ μὲν ἥμισυ αὐτοῦ δίδεται τῇ γυναικί, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ μένει παρὰ τῷ ἀνδρὶ, οὐχὶ ὡς προίξ, ἀλλὰ κατ' ἀμετάκλητον κυριότητα, ὡς θησαυρὸς εὐρεθεὶς ἐν ἀλλοτρίῳ κτήματι *in alieno fundo* «τὸ ἥμισυ τοῦ θησαυροῦ ἀποδίδωσι τῇ γυναικί» (Σχολ.) ὡς δεσπότιδι τοῦ ἀγροῦ).⁴

γ'.) Προστατεύει τὰ προικῶα διὰ παντὸς νομίμου ἐνδίκου μέσου, ἀνήκοντος τῷ κυρίῳ.⁵

δ'.) Αἱ πραγματικαὶ δουλεῖαι ἃς ἐκέκτητο ἐπὶ τοῦ προικῶου ὡς καὶ αἱ εἰς τοῦτο ἀνήκουσαι ἐπὶ τῶν ἀρχικῶς ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων ἀποσβέννυνται δι' ἐπικτήσεως, ἅμα τῇ συστάσει τῆς προικῶς, ἀλλ' ἀποκαθίστανται ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀποδόσεως.⁶

ε'.) Ἀπαλλοτριοῖ τὰ προικῶα ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς συζύγου.⁷

143. Ἡ προίξ ἀποδίδεται συνήθως μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, εὐθύνεται δὲ ὁ ἀνὴρ ἕνεκα τῆς ἐκ δόλου, ἢ πταισματος ἀπωλείας ἢ χειροτερεύσεως. Ἐντεῦθεν δῆλον πόσαι δυσκολίαι ἐφύοντο ὅπως, ἐκλιπόντος τυχὸν τοῦ προικῶου, ὀρίσθῃ τίς ἡ ἀξία αὐτοῦ ἢ, χείρονος καταστάντος κατὰ πόσον ἀπέβῃ ἥττονος ἀξίας, ἢ τέλος ὅποιον ἀκριβῶς τὸ εἰς προίκα δοθὲν ἐπὶ κινητῶν, ὧν πολλάκις δισδιάκριτος ἡ ταυτότης. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δυσκολιῶν τούτων πιθανώτατον εἰσέχθη ἐξ ἔθους, ἀναπτυχθέντος ὑπὸ

(1) [23 3] 7 § 3. [ΚΘ'. 1] 3 [6. 2] 3 § 1. [ΙΕ. 2, 3. [41 9] 1. [Ν'. 8] 1. Α. Π. 77 (1846).

(2) Κ. [5 14] 8. Β. [ΚΘ'. 9] 2 καὶ 3.

(3) [23 3] 7 πρ.

(4) Β. [ΚΗ'. 8] 7.

(5) [21. 3] 7 § 1. 10 § 2 3.

(6) [23 5] 7. [ΚΘ'. 6] 7.

(7) Κ. [7. 8] 1. Ε. [3. 8] πρ.

τῆς τῶν νομομαθῶν ἐξεργασίας,¹ ἡ ἀποτίμησις τῶν προικῶν.²

Κατὰ κανόνα τὸ διδόμενον εἰς προῖκα ἐστὶ καὶ τὸ τῆς προικὸς ἀντικείμενον, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ τὴν προῖκα ἀποτελεῖ ἡ ἀποτίμησις (aestimatio) τοῦ διδομένου, ὅταν οἱ συμβαλλόμενοι ἀποτιμήσωσι τὸ δοθὲν ἐπὶ τῇ προθέσει ἀντὶ τούτου νὰ ᾖ-
ναι προῖξ ἡ ἀποτίμησις.³

Ἡ σύμβασις αὕτη, ἥτις μόνον πρὸ τῆς προικοδοσίας συνομο-
λογεῖται,⁴ ἐξομοιοῦται ὑπὸ τῶν ρωμαίων πρὸς πώλησιν,⁵ ἀλλὰ
δὲν εἶναι ἀληθὴς πώλησις. καθ' ἣν ὁ πωλητὴς διδῶσιν εἰς
προῖκα τὸ τίμημα τῆς πωλήσεως. Ὑπάρχει πάντοτε ἀληθὴς
σύστασις προικὸς, ἀλλὰ μετὰ προσθέτου συμφώνου, ὅτι ἡ ἀπο-
τίμησις λογισθήσεται ὡς προῖξ.¹ Ἐνεκα τῆς διπλῆς ταύτης
φύσεως τῆς ἀποτιμήσεως ἐφαρμόζονται εἰς αὐτὴν οὐ μόνον αἱ
ἀρχαὶ τῆς πωλήσεως, ἀλλὰ καὶ αἱ τῆς προικὸς διατάξεις, αἵ-
τινες εἰσὶ καὶ αἱ ἐπικρατέστεραι.²

Ἐκ μὲν τῆς πωλήσεως ἐφαρμόζονται τὰ ἐξῆς:

α'.) Ὁ ἀνὴρ ἐνασκει κατὰ τοῦ προικοδότου τὴν ἐκ τῆς πω-
λήσεως ἀγωγὴν.³ τοῦτ' ὅπερ ἔχει ἰδίως σημασίαν ἐπὶ ἐκνικῇ-

(1) Ἦν ἤδη γνωστὴ ἐπὶ τοῦ Λαθαίονος [23 3] 32 [24 3] 66 § 3.

(2) Πρ. Στούλαρτς § § 44. 46 καὶ Zeitschrift. τοῦ Λίνδε. Νέα σειρά τόμ. XX 1 καὶ ἐπόμεν. Ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν νόμων γίνεται πάντοτε λόγος περὶ ἀποτετιμημένου κτήματος, ἀλλ' ἐβρῆται καὶ ἡ ἔκφρασις ἀποτετιμημένη προῖξ dos aestimata. K. [5. 12] 10.

(3) Οὐχὶ πάντα ἀποτίμησις ἐξομοιοῦται πρὸς πώλησιν, ὅρα κατωτέρω.

(4) Μετὰ τὴν σύστασιν τῆς προικὸς ἡ ἀποτίμησις περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἐναλλαγῇ τῆς προικὸς (permutatio dotis), ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πώλησις πρὸς τὸν ἀνδρα, ἰδιοκτήτην ἤδη ὅ-τα τῶν ἀποτετιμημένων πραγμάτων.

(5) Ἡ ἀποτίμησις ἐνομάζεται ἐν ταῖς συλλογαῖς aestimatio dotis venditionis causa [23. 3] 10 § 4. 5 16. [ΚΘ'. 1] 6. 12 [19 4] 3, ἡ venditio dotis causa.

(6) Τοῦτο ἀποδεικνύεται ὑπὸ τῶν ἐξῆς δύο χωρίων

α'. τοῦ νόμου [23 3] 12 πρ [ΚΘ'. 1] 8 τοῦ Οὐλπιανοῦ

β'. τῆς διατάξ. Κωδ. [5 12] 10. Τὸ δεύτερον τοῦτο χωρίον ἀναφέρει ρη-
τῶς, ὅτι ἐν τῇ ἀποτιμήσει ὑπάρχει ἀληθὴς σύστασις προικὸς μετὰ προσθέτου
συμφώνου.

(7) Στούλαρτς σελ. 154

(8) Κωδ. [5 12] 10 [ΚΘ'. 1] 97.

σεως τῶν δοθέντων,¹ ἢ ἔνεκεν ἄλλων ὑποχρεώσεων ἀνέλα-
βεν ὁ προικοδότης,² ἢ καὶ ἐπὶ τῆς παραδόσεως τοῦ εἰς προίκα
δοθέντος.³

β'.) Ὁ ἀνὴρ φέρει τὸν κίνδυνον τῆς προικὸς οὐχὶ ἀπὸ τῆς
παραδόσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀποτιμήσεως· ὡσαύτως ἔχει καὶ
πᾶσαν τῆς προικὸς ὠφέλειαν (commodum).⁴

γ'.) Ἄν ἐδόθησαν εἰς προίκα ἀλλότρια, ὁ ἀνὴρ χρησιδεσπό-
ζει αὐτὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς περὶ πωλήσεως, δυνάμει τοῦ ἐξ αὐ-
τῆς τίτλου (pro emtore) καὶ οὐχὶ τοῦ ἐκ προικὸς (pro dote).⁵

Ἐκ τοῦ προικώου δικαίου ἰσχύουσι τὰ ἐξῆς.

α'.) Ἄν ἡ σύμβασις τῆς ἀποτιμήσεως συνομολογηθῇ πρὸ
τοῦ γάμου, λογίζεται γενομένη ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς τελέσεως
αὐτοῦ⁶, ὑπάρχουσιν οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ προσθέτου συμφώνου
τῆς ἀποτιμήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς προικοδοσίας διὰ
τὸ ὁμογενὲς τῆς ὅλης πράξεως,⁷ εἰδικώτερον δὲ συνάγονται
τὰ ἐξῆς.

1) Ἡ κυριότης τῶν πραγμάτων μεταβιβάζεται ἅμα τῇ τε-
λέσει τοῦ γάμου· τούτου δὲ ἀπολειπομένου, ὁ προικοδότης ἔ-
χει οὐ μόνον ἐκδικητικὴν ἀγωγὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν προγε-
γραμμένων συμφώνων.⁸

2) Ἡρτημένης τῆς αἵρέσεως, ἀδύνατος πᾶσα χρησικτησία
ὑπὸ τοῦ ἀνδρός.⁹

3) Τὴν τυχηρὰν ἀπώλειαν ἐπιγινώσκει ὁ ἀνὴρ μόνον τελε-
σθέντος τοῦ γάμου, ἀλλὰ τὴν ἐκ τύχης χειροτέρευσιν καὶ διὰ
τὸν πρὸ τοῦ γάμου χρόνον, ἂν τελεσθῇ ὁ γάμος.¹⁰

(1) [23. 3] 16. [ΚΘ'. 1] 12 83. Κ. [5. 12] 1.

(2) [19. 1] 52 § 1. Κωδ. [2. 3] 11.

(3) Στούλαρτς αὐτ. σελ. 155.

(4) π. [23. 3] 14. 15. Β. [ΚΘ'. 1] 10. 11.

(5) Fraym. Vat. § 111 [41. 9] 2. πρ.

(6) [23. 3] 10 § 4. 17 § 1

(7) [41. 9] 2. π. [23. 3] 17. 81. Κ. [ΚΘ'. 1] 13 Ἀντιδοξεί περὶ τοῦ
δευτέρου χωρίου ὁ Βέχμανν II 219 ἀλλ' ἔρα Στούλαρτς αὐτ. σημ. 10.

(8) Ἐπιχ. [19. 5] 20. Στούλαρτς Zeitschrift Νέα σειρά σελ. 13—14.

(9) Fraym. Vat. § 111. π. [41. 9] 2 [Ν'. 81] [23. 3] 1 § 2. [ΚΘ'. 1] 1.

(10) [23. 3] 10 § 5 [ΚΘ'. 1] 6. [18. 6] 18 πρ.

4) Ἡ ὠφέλεια τοῦ πράγματος ἀνήκει τῷ ἀνδρὶ μόνον ἀπὸ τοῦ γάμου, ὥστε τὴν προίκα ἀποτελεῖ ἡ ἀποτίμησις καὶ ἡ τοῦ πράγματος ὠφέλεια.¹

6.) Ἡ γυνὴ ἀπαιτεῖ τὴν ἀποτίμησιν, οὐχὶ διὰ τῆς περὶ πωλήσεως ἀγωγῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς περὶ προικὸς,² ἂν δὲ ἐξενικῆθη τὸ ἀποτιμηθὲν, ἡ δὲ γυνὴ κατέβαλε τῷ ἀνδρὶ τὸ διαφέρον ἢ τὸ διπλοῦν (duplum), δυνάμει τῆς ἐπὶ ἐκνικήσεως ἐπερωτήσεως, ἀπαιτεῖ καὶ αὐτὸ τὸ ὑπὲρ τὴν ἀποτίμησιν δοθὲν, ὅπως μὴ κερδαίνει τι ὁ ἀνὴρ ἐπὶ ζημίᾳ τῆς γυναικὸς κατὰ τὴν ἑκφρασιν τοῦ Οὐλπιανοῦ.³

144. γ.) Ἐπὶ τῆς συνήθους πωλήσεως οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν ἡ ἀνισότης τοῦ τιμήματος πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ πράγματος,⁴ ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀποτιμήσεως τῆς προικὸς ἀνέκαθεν οἱ ρωμαῖοι ἀπεφώνησαντο, ὅτι ἡ ἄδικος ἀποτίμησις δύναται νὰ ἀκυρωθῇ τῇ αἰτήσει τοῦ βλαπτομένου, εἴτε εἶναι ὁ ἀνὴρ, εἴτε ἡ γυνή.⁵ ἂν περιεγράψῃ ἐν τῇ ἀποτίμῃσιν ἡ γυνή, ἀπαιτεῖ διὰ τῆς περὶ προικὸς ἀγωγῆς νέαν ἐκτίμησιν (arbitrium), ἔχει ὅμως ὁ ἀνὴρ τὸ δικαίωμα ἢ νὰ ἀποδώσῃ αὐτὰ τὰ ἀποτιμηθέντα πράγματα, ἢ τὴν δικαίαν ἀποτίμησιν.⁶ ἂν δὲ ἀποδίδῃ αὐτὰ τὰ πράγματα, ταῦτα λογίζονται ἐν τῇ προικί, ὥστε οὐδὲν κωλύει τὴν ἐφαρμογὴν λ. χ. τῶν περὶ ἀναγκαιῶν

(1) Τοῦτο ἐπαρμύζεται ἐπὶ τῆς ἀνεξαρκείας ἀπὸ τοῦ κυρίου πράγματος ὠφείλει, οὐχὶ τῆς παροποιήσης αὐτῷ εἶον προαγωγῆς [23 3 18. [ΚΘ'. 1] 14. [21. 3. 66 § 3. [3 3] 47. [ΚΘ'. 1] 43]

(2) Fragm. Vat. § 94. II. [24 3] 49 § 1. [ΚΘ'. 8] 47. [23 3] 16. [ΚΘ'. 1] 12

(3) [23 3] 16. [ΚΘ'. 1] 12 Ἐν τῷ θέματι τούτῳ, καίτοι ὑπαρχούσης ἐκτίμησης, χωρεῖ αὔξησις προικὸς· ἀλλὰ κατὰ τὴν αἰτιολογίαν τοῦ Οὐλπιανοῦ ἀργεῖ τοῦτο ἐπὶ τῆς ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἢ ἐξωτικῆς δωρεᾶς ἀποτετιμημένης προικὸς. Στούαρτς σελ. 157.

(4) Βεβαίρεσις ἀποτελεῖ ὁ μεταγενέστερος θεσμὸς τῆς λόγῳ ὑπερόγκου βλάβης διαρρήξεως.

(5) Προβλεπεται λοιπὸν ἀνεπὶ ἀκύρωσις II. [23 3] 6 § 2. 12 § 1 [ΚΘ'. 1] 2. 8. Κατὰ τὴν δοθέν περὶ τὴν ἀποτίμησιν τοῦ βέλους II 221—2 ἀνεφάρμοστοι εἰσὶ καὶ οἱ ὅρισμοι τοῦ ἀγορανομικοῦ δόγματος, ὑπάρχοντος τοῦ δικαίου νέας ἀποτίμησης

(6) II. [23 3] 12 § 1. B. 8 εὐτ. [4 1] 7 § 5 [Α'. 1] 7.

δαπανῶν ὀρισμῶν.¹ Ἄν τὸ ἀποτιμηθὲν κατεστράφη ἐκ τύχης ἡ γυνὴ στερεῖται τοῦ δικαιώματος νέας ἀποτιμήσεως, ὠφελουμένη ἐκ τῆς παλαιᾶς, καθότι χωρὶς αὐτῆς οὐδὲν ἤθελε λάβει.² διαφέρει, ἂν ἡ ἀπώλεια προῆλθεν ἐκ δόλου, ἢ ἐκ καταλογιστοῦ τῷ ἀνδρὶ πταίσματος, ὅτε ἀπαιτεῖ ἡ γυνὴ νέαν (δικαίαν) ἀποτίμησιν.³

Ἄν ἐν τῇ ἀποτιμήσει περιεγράφη ὁ ἀνὴρ δικαιούται νὰ ἀποδώσῃ, ἢ τὴν δικαίαν ἀποτίμησιν, ἢ αὐτὰ τὰ πράγματα.⁴ Ἀλλ' ἐπὶ τῆς τυχαίας καταστροφῆς ὀφείλει τὴν ἀληθὴ ἀξίαν, ἐκτὸς ἂν ἡ ἐξεύρεσις αὐτῆς ᾖ ἀδύνατος, ὅτε ἀποτίει τὴν συνολογηθεῖσαν.⁵

Παρατηρητέον ἐν τέλει·

α'.) ὅτι ἡ ἐν τῇ ἀποτιμήσει περιγραφὴ τῶν συμβαλλομένων οὐδένα ὑποτίθῃσι δόλον· ἀρκεῖ τὸ γεγονὸς τῆς ἀνακριβοῦς ἀποτιμήσεως.⁶

β'.) ὅτι ὁ ἀνὴρ φέρει τὸν κίνδυνον τῆς ἀπωλείας τῶν ἀποτιμηθέντων, καθ' ὃ ὀφείλων ἐν τῷ θέματι τούτῳ τὴν ἀποτίμησιν, ὥστε πᾶσα αὔξησις (augmentum rei) ὑπὲρ αὐτοῦ ἐστί.⁷

Ἡ ἀκύρωσις τῆς ἀποτιμήσεως γίνεται διὰ τῆς περὶ προικῶς ἀγωγῆς, ὡς εἴρηται, οὐχὶ δε δι' ἀποκαταστάσεως,⁸ ἐκτὸς ἂν προσβάλληται αὐτῇ ἡ σύστασις τῆς προικῶς,⁹ ὅτε ἐκλείπει καὶ

(1) Π. [24. 1] 7 § 5. Β. αὐτ.

(2) Π. [23. 3] 12 § 1. Β. αὐτ.

(3) Π. αὐτόθι. Τὸ χωρίον πραγματεύεται μόνον περὶ τοῦ θέματος τοῦ δόλου, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἐφαρμοστέον καὶ ἐπὶ πταίσματος.

(4) Στούλαρτς σελ. 158.

(5) Κώδ. [5. 18] 6. [ΚΗ'. 8] 70. Τὸ χωρίον τοῦτο γενικῶς ἀποφαίνεται ὡς ὀφειλόμενον τὸ τίμημα τὸ ἐν τῷ προικῶφ ἐγγράφῳ ὀρισθῆναι. Ἀλλὰ βεβαίως ἡ λύσις αὕτη περιοριστέα εἰς τὸ θέμα, καθ' ὃ δυσεύρετος ἡ ἀληθὴς ἀξία τοῦ π. άγματος. Στούλαρτς σελ. 158.

(6) Οἱ νόμοι ποιοῦνται λόγον περὶ περιγραφῆς, ὅπερ δὲν ὑποτίθῃσι ἀναγκαιῶς δόλον.

(7) Ἐπιγ. Ἐκ. [23. 3] 18 [ΚΘ'. 1] 14 [24. 3] 66 § 3. [ΚΗ'. 8] 63.

(8) Στούλαρτς σ. 150. [2. 3] 3 § 2. 12 § 1 [ΚΘ'. 1] 2 8 Κ. [2. 34] 1.

(9) Π. [23. 3] 6 § 2 Β. 2 αὐτ. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς ἀποκαταστάσεως δὲν μεταβαίνει ἐπὶ τοὺς κληρονόμους. Στούλαρτς αὐτ. σημ. 26.

ἢ ἀποτίμησις. Ἀλλὰ ἐὰν τὴν ἀποτίμησιν προσβάλῃ ἡ γυνὴ διὰ τῆς περὶ προικὸς ἀγωγῆς, ὁ ἀνὴρ δικαιούται νὰ καταβάλῃ ἢ τὴν ἀληθῆ ἀξίαν, ἢ αὐτοῦσιον τὸ ἀποτιμηθέν ¹

Ἐπὶ ἀποτιμήσεως προικὸς συσταθείσης οὐχὶ ὑπὸ τῆς γυναικὸς εἰ μὲν ἡ ἀποτίμησις ἢ κατωτέρα τῆς ἀληθινῆς ἀξίας, ὥφελει τὸν ἄνδρα, μὴ ζημιουμένης τῆς γυναικὸς, εἰ δὲ ἀνωτέρα τῆς ἀληθοῦς ἀξίας, ἀπαιτεῖ ὁ ἀνὴρ τὴν ἀκύρωσιν, ὅπως μὴ ὥφελθῃ ἡ γυνὴ ἐκ τῆς ἀδίκου ἀποτιμήσεως ²

Κύριος σκοπὸς τῆς ἀποτιμήσεως κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐστὶν ἡ ἀσφάλις τῆς γυναικὸς κατὰ τῆς τοῦ ἀποτιμηθέντος ἀπωλείας ἢ χειροτερεύσεως, μὴ ἀπαλλακτομένου τοῦ ἀνδρὸς τῆς ἐπὶ ἀποδόσει τῆς ἀποτιμήσεως ἐνοχλῆς. ³

Ὡς ἀντίρροπον τῶν πλεονεκτημάτων, τῶν παρεχομένων τῇ γυναικί, ὤρισθη, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῆς ἀποτετιμημένης προικὸς ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἀγοραστοῦ, δυνάμενος κατὰ τὰς περὶ πωλήσεως διατάξεις νὰ ἀπαιτήσῃ τὸ διαφέρον ἐνεκεν ἐκνικήσεως τῶν εἰς προίκα δοθέντων. ⁴ Αὐτὸς δὲ ἦν ὁ λόγος οὗ ἐνεκεν ἐξωμοιώθη τῇ πωλήσει ἡ ἀποτίμησις. ⁵ αὕτη δύναται νὰ γίνῃ πρὸ τῆς συστάσεως τῆς προικὸς ἢ καὶ κατὰ τὴν σύστασιν. Ἡ μετ' αὐτὴν γενομένη εἶναι πρόδηλος ἐκποίησις, ⁶ ὑποκειμένη εἰς τοὺς νομίμους αὐτῆς περιορισμούς.

Ὑπὸ τὴν ἐποψὶν ταύτην δέον νὰ ἐκτιμῶνται αἱ παρ' ἡμῶν συνεχῶς ἀπαντῶσαι μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ γάμου διατιμήσεις τῶν ἀδιατιμήτων προικῶν ἀκινήτων, ὡς καὶ αἱ ἐναλλαγαὶ πρὸς ἄλλα τοῦ ἀνδρὸς, καθιστάμενα προικῶα, τῶν ἀρχικῶς προικῶν περιεχομένων εἰς τὴν ἀπόλυτον κυριότητα αὐτοῦ. Ἡ τοιαύτη ἐναλλαγὴ ὑποτίθῃσι σύμβασιν μεταξὺ

(1) [23. 3] 12 § 1. B. 8 αὐτ.

(2) Ἐπιχ. Ἐκ. Fragm. Vat. § 94. Στούλαρτς ἐν τῇ τοῦ Δίνδε περιοδικῇ Νέα σειρὰ XX 17—18

(3) [23. 3] 10. πρ. B [ΚΘ' 1] 6.

(4) Ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν νόμων ἀποδίδεται ἰδίᾳ σημασία εἰς τὴν ἐξωμοίωσιν τῆς ἀποτιμήσεως πρὸς τὴν πώλησιν. [23. 3] 16 [ΚΘ' 1] 12. [19. 1] 52 § 1 K. [5. 12] 1. 10 [ΚΘ' 1] 97. K. [2. 3] 11

(5) Στούλαρτς σελ. 159—160. Ἄλλως σκέπτεται ὁ Βιχμανν II 218.

(6) Στούλαρτς σελ. 151 καὶ ἐπομ. Βιχμανν σελ. 212 καὶ ἐπομ.

τῶν συζύγων, ὑποκειμένην εἰς ἀκυρότητα, ἂν δὲν ἀπέβη εἰς ὄφελος τῆς γυναικός. ¹

145. Διαφέρει τῆς ἀποτιμήσεως, ὡς μέχρι τοῦδε ἀνεπύχθη, ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἀνδρός νὰ ἀποδώσῃ ἢ τὰ εἰς προῖκα δοθέντα, ἢ τὴν ἀξίαν αὐτῶν. ² Ἐνταῦθα οὐδεὶς λόγος περὶ πωλήσεως, ὑπάρχει ἐνοχὴ διαζευκτικὴ, ἐφ' ἧς τὴν ἐπιλογὴν ἔχει κατὰ κανόνα ὁ ἀνὴρ, ὡς ὀφειλέτης, ἡ δὲ γυνή, ἂν τοῦτο ρητῶς συνωμολογήθῃ. Ὁ κίνδυνος τῆς ἀπωλείας καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁρᾷ τὸν ἄνδρα, ἀλλ' ὁ τῆς χειροτερεύσεως μόνον, ὅταν ἡ γυνὴ ἔχῃ τὴν ἐπιλογὴν, διότι ἄλλως ὁ ἀνὴρ ἀπαλλάσσεται, ἀποδίδων τὰ πράγματα ὡς εὐρίσκονται. ³ Ἡ τοῦ πράγματος ὠφέλεια προσήκει τῷ ἀνδρὶ, ὅστις φέρει τὸν τῆς ἀπωλείας κίνδυνον. ⁴

Ἡ τῆς ἐκποιήσεως ἀπαγόρευσις ἀργεῖ καὶ ἐνταῦθα, ἐκτὸς ἐὰν συνομολογηθῇ, ὅτι ἡ ἐπιλογὴ ἀρμόζει εἰς τὴν γυναῖκα. ⁵

Ἀνάλογον τῇ ἀποτιμήσει ἐστὶ καὶ τὸ ἐξῆς θέμα, ὅταν δηλ. ἀντὶ τοῦ εἰς προῖκα διδομένου κατ' εἶδος πράγματος συνομολογῆται ἡ δόσις ἰσαξίου πράγματος τοῦ αὐτοῦ γένους. Διὰ τῆς συνομολογήσεως ταύτης τὰ ἀναντικατάστατα πράγματα καθίστανται ἀντικαταστατά. Καὶ ἐν τῷ θεματι τούτῳ ὁ κίνδυνος ὡς καὶ ἡ ὠφέλεια τοῦ πράγματος ὁρᾷ τὸν ἄνδρα, ἀργοῦσι δὲ ἢ, τε τῆς ἐκποιήσεως ἀπαγόρευσις ⁶ καὶ τὰ τῆς πωλήσεως ἀποτελέσματα, ἡ δὲ χρησιμότησις χωρεῖ δυνάμει τοῦ τίτλου τῆς προικός. ⁷

(1) Πρὸς. [23 3] 26. 27 85 B. [ΚΘ'. 1] 22. 23 80. ἀποφ. Α. Π 161. 1865.

(2) Στούλαρτε ἐν Linde' s' Zeitschrift Νέα σειρά XX σελ. 2 καὶ § 46

(3) [23 3] 10 § 6. 11. [ΚΘ'. 1] 6. 7.

(4) Ὑποχ. ἐκ τοῦ [23 3] 18. [ΚΘ'. 1] 14 [24. 3] 66 § 3 Π. [31.] 48. πρ. Frag. Vat. § 114.

(5) Π. [23. 5] 11. B. [ΚΘ'. 6] 11. Fragm. Vat. § 14. Κωδ. [5 12] I. [ΚΘ'. 1] 88

(6) Πανδ. [23. 3] 18 B. [ΚΘ'. 1] 14. Π. [24. 3] 66 § 3. B. [ΚΗ'. 8] 63. Π [23 4] 3² πρ. B. [ΚΘ'. 5] 30. Στούλαρτε § 46. σημ. 6. Οὐκ ὁρθῶς δ Βέχμανν II 215 παραδέχεται, ὅτι ἐκ τοῦ πολυπλόκου τούτου εἴδους τῆς ἀποτιμήσεως ἀνεπύχθη ἡ σύμβασις τῆς ἀποτιμήσεως ὡς ἀνωτέρω ἐξηγήθη.

(7) Στούλαρτε αὐτ. σημ. 7. Περὶ τῆς ἀποτιμήσεως πρὸς προσδιορισμὸν τῆς

146. Δύνανται ὅμως νὰ διατιμῶσι τὰ προικῶα οὐχὶ λόγῳ πωλήσεως, ἀλλὰ μόνον ὅπως ὑπάρχη βεβαιωμένη ἡ ἀξία αὐτῶν ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν, μὴ δυναμένου τοῦ ἀνδρὸς νὰ ἀποδώσῃ αὐτὰ αὐτούσια, θέλει ἐγερθῇ τὸ ζήτημα, ὁποῖα ἡ ἀξία των, ὅπως ἀποδοθῇ αὕτη, ἤτοι πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἀποφύγῳσιν οἱ ἔχοντες συμφέρον τὰς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐνδεχομένας ἀμφισβητήσεις περὶ τῆς ἀληθοῦς ἀξίας τῶν προικῶων, ἀλλὰ τὸν τοιοῦτον σκοπὸν τῆς διατιμῆσεως δὲν τεκμαίρεται ὁ νόμος· δέον νὰ ὀρισθῇ ρητῶς, ὅπως γενῇ δεκτὴ ἡ τοιαύτη διατίμησις, ἡ ἀπλῶς πρὸς ὀρισμὸν τῆς ἀξίας γινομένη.¹ Ἐντεῦθεν ὁ κανὼν, ὅτι ἐν ἀμφισβολίᾳ περὶ τοῦ σκοποῦ πρὸς ὃν ἐγένετο ἡ διατίμησις, ὑποτίθεται αὕτη γενομένη λόγῳ πωλήσεως.²

147. Ἐὰν δοθῶσι τῷ ἀνδρὶ ὡς προῖξ ἀπαιτήσεις, διακριτέον περὶ τῆς εὐθύνης αὐτοῦ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν ἐξαργύρῳσεν αὐτάς, βραδύτερον δὲ ἀποβῇ ἀδύνατος ἡ ἐξαργύρωσις.

α) Ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ προικοδότου λόγῳ προικὸς ἐκχωρουμένης ἀπαιτήσεως κατὰ τρίτων ὁ ἀνὴρ λογίζεται παραλαβὼν τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς καὶ ἐνέχεται ἐπὶ ἀποδόσει, ἐὰν ἐκ δόλου, ἢ πταίσματος δὲν ἐφρόντισεν ἐγκαίρως περὶ τῆς διὰ παντὸς νομίμου μέσου ἐξαργυρώσεως, ἔνεκα δὲ τῆς παραλείψεως ταύτης κατέστη ἀδύνατος ἡ καταβολὴ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀπαιτήσεως.³ Ἀλλ' ὁ σύζυγος ἐνέχεται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔνεκεν ἀπολύτου πταίσματος, τουτέστιν οὐχὶ διὰ τὴν παράλειψιν τῆς ἐπιμελείας, ἣν συνήθως καταβάλλει ἐν τοῖς ἰδίῳις, ἀλλὰ διὰ τὴν παράλειψιν τῆς ἐπιμελείας, ἣν ὁ ἐπιμελὴς οἰκογενεάρχης καταβάλλει ἐν τοῖς ἰδίῳις· διότι ὡς πρὸς τὴν τοιαύτην ἀπαίτησιν θεωρεῖται μᾶλλον ὡς διοικητὴς τῶν τῆς γυναικὸς τοῦ ὑποθέσεων, ἢ ὡς κύριος τῆς προικὸς, ἥς τὴν πραγμάτωσιν ἠδύνατο νὰ ἀπαιτήσῃ ἀμέσως.

ἀξίας ἀπλῶς οὐχὶ δὲ ἔνεκα πωλήσεως, γεννήσεται λόγος ἐν τῷ περὶ ἀποδόσεως προικὸς κεφαλαίῳ.

(1) K [5 12] 31. B. [KΘ'. 1] 103.

(2) H. [19. 2] 3.

(3) [23. 3] 41 § 2, 49 πρ. B [KΘ'. 1] 37. B. [KH'. 8] 17.

Ε') Ἐάν δὲ ἡ ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς λόγῳ προικὸς συστηθεῖσα ἀπαίτησις ἦναι κατ' αὐτῆς τῆς γυναικὸς, λ. χ. αὕτη τῷ δίδει δμῶλογον βεβαιοῦν, ὅτι τῷ ὀφείλει τόσα λόγῳ προικὸς, ἢ κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἢ κατὰ τρίτου, ὅστις, θέλων νὰ παράσχη προῖκα, μὴ ὦν ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τοῦτο ὑπόχρεως, δμολογεῖ ἑαυτὸν ὀφείλοντα τῷ ἀνδρὶ λόγῳ προικὸς ὠρισμένον ποσόν, ἢ πρᾶγμα, ἢ τέλος, ἐάν ἡ γυνὴ κληρονομήσῃ τὸν τρίτον ὀφειλέτην, καθ' ὅλας τὰς περιπτώσεις ταύτας ἔχει ἄλλως τὸ πρᾶγμα, ἥτοι ἐάν ὁ σύζυγος παραλείψῃ τὴν δικαστικὴν ἐπιδίωξιν τῶν τοιούτων ἀπαιτήσεων, ὁ δ' ὀφειλέτης, καταστὰς ἀναξιόχρεως, δὲν δύναται νὰ καταβάλλῃ τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν, δὲν καταλογίζεται εἰς τὸν σύζυγον ἡ ἀποτυχία αὕτη, δὲν εὐθύνεται ἕνεκεν αὐτῆς εἰς ἀποζημίωσιν, διότι

1) ἐάν ἡ γυνὴ ἦναι ὁ ὀφειλέτης δὲν δύναται νὰ παραπονεθῇ εὐλόγως, ὅτι δὲν κατεδίωξεν αὐτὴν ἐγκαίρως ὁ ἀνὴρ (ἐνστάσις δόλου).

2) ἐάν ὁ πατὴρ αὐτῆς ὀφείλῃ τὴν προῖκα, ἀφόρητον ὡσαύτως εἶναι νὰ παραπονεθῇ ἡ γυνὴ, ὅτι δὲν ἠνάγκασεν αὐτὸν ὁ ἀνὴρ νὰ καταβάλλῃ τὴν ὀφειλὴν.¹

3) ἐπίσης ἀφόρητον εἶναι καὶ ἐπὶ τρίτου δωρουμένου τὴν προῖκα, τὸ παράπονον, ὅτι δὲν ἐβίασεν ὁ ἀνὴρ ἄνθρωπον, εἰς τὸν ὀφείλουσιν ἀμφοτέρω εὐγνώμοσύνῃν.

4) τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν καὶ ὅταν ὁ ἀναδεχθεὶς τὴν ὑποχρέωσιν ἦναι μήτηρ, ἢ ἀδελφὸς τῆς γυναικὸς.

148. Τῶν ἀκινήτων, μὴ διατετιμημένων λόγῳ πωλήσεως, προικῶν ἢ ἀπαλλοτριώσεως ἀπαγορεύεται, καὶ ἂν συναινέσῃ εἰς αὐτὴν ἡ σύζυγος·² διὰ δὲ τῆς ἀπαλλοτριώσεως ἐννοεῖ ὁ νόμος τὴν παραχώρησιν οὐ μόνον τῆς κυριότητος, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἄλλου ἐμπραγμάτου δικαιώματος.³

Ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπαλλοτριώσεως οὐδόλως προσβάλλεται ἡ τῆς γυναικὸς ἢ τῶν κληρονόμων τῆς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἀναζῶσα κυριότης, ὥστε ἡ τε γυνή, καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτῆς

(1) [23. 3] 33. B. [κθ'. 1] 29

(2) [23. 5] 4, 5, 6, 9. K. (5. 13, διὰ τ. μόνῃ § 15 [41. 3] 42.

(3) K. [4. 51] 7.

δύνανται νὰ διεκδικήσωσι τὸ ἐκποιηθὲν κατὰ παντὸς νομῆως.¹
 Ἄρα γε κυροῦται ἡ ἀπαλλοτριώσις, ἐὰν ἡ γυνὴ συναινέσῃ εἰς αὐτήν, καὶ ἐπαναλάβῃ τὴν συναίνεσίν της μετὰ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς πρώτης συναινέσεως;

Ὁ Ἰουστινιανὸς, ἀπαγορεύων διὰ τῆς 61 Νεαρᾶς αὐτοῦ τὴν ἐκποίησιν τῶν εἰς προγαμιαίαν δωρεάν δοθέντων ἀκινήτων, ὀρίζει, ὅτι ἡ ἐκποίησις αὐτῶν, καὶ ἐὰν συναινέσῃ ἡ γυνή, δὲν ἔχει κῦρος, ἐκτὸς ἐὰν ἐπαναλάβῃ τὴν συναίνεσιν μετὰ δύο ἔτη, ὡς ἐπὶ τῶν ἀναδοχῶν τῶν γυναικῶν, διὰ δὲ τῆς § 3 ὀρίζει, ὅτι, καὶ ἂν δοθῇ τοιαύτη συναίνεσις, ἡ ἐκποίησις εἶναι ἰσχυρά, μόνον ἐὰν ἔχῃ ὁ σύζυγος ἀρκοῦσαν περιουσίαν, ὅπως ἀποζημιωθῇ ἡ γυνὴ ἕνεκα τῆς ἀπωλείας τοῦ ἐκποιηθέντος ἀκινήτου τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς· διότι ἄλλως δὲν πρέπει νὰ ζημιουῖται οὔτε ἐκ τῆς ἐπαναληφθείσης συναινέσεως αὐτῆς, προσθέτει δὲ τὰ ἐξῆς ἐν τῇ §ω ταύτῃ «καὶ πολλῶ μᾶλλον ταῦτα ἐπὶ τῆς προικὸς κρατεῖν, εἴπερ τινα τῆς προικὸς, ἢ ἐκποιήσεις, ἢ ὑπόθοιτο· ἥδη γὰρ τὰ τοιαῦτα ἱκανῶς περιείργασται καὶ νενομοθέτηται.» Ταῦτα, ἅπερ δέον νὰ ἰσχύωσι πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῆς προικὸς, ἅπερ ἱκανῶς ἥδη νενομοθέτηται, δὲν δύνανται νὰ ᾔναι καὶ ὅτι ἡ ἐκποίησις τῶν προικῶν κυροῦται διὰ τῆς μετὰ δύο ἔτη ἐπαναλήψεως τῆς συναινέσεως τῆς γυναικὸς εἰς τὴν ἀπαλλοτριώσιν, διότι περὶ τούτου οὐδεὶς πρὶν ἤρχε νόμος, ὅθεν δὲν ἠδύνατο ὁ Ἰουστινιανὸς νὰ εἴπῃ, ὅτι ταῦτα ἱκανῶς περιείργασται καὶ νενομοθέτηται, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ὅτι εἰσάγει νέαν διάταξιν διὰ τῆς Νεαρᾶς ταύτης, τῆς ἐν ἔτει 557 ἐκδοθείσης, μεταρρυθμιζούσαν τὴν πρὸ 7 ἔτων ἐκδοθείσαν Κ. [5. 13] διάταξιν μόνην, καθ' ἣν οὐτε συναιρούσης τῆς γυναικὸς δύναται νὰ ἀπαλλοτριώσῃ ὁ ἀνὴρ τὰ ἀκίνητα μὴ διατετιμημένα προικῶν. Ἐκτὸς τούτου ἐν τῇ §ω 2 τῆς Νεαρᾶς ὁμιλεῖ ὁ αὐτοκράτωρ περὶ τῆς τῶν ἀκινήτων τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ἐκποιήσεως, τῆς κυρουμένης διὰ τῆς κατ' ἐπαναλήψιν συναινέσεως τῆς γυναικὸς· ἐν δὲ τῇ § 3 ὀρίζει, ὅτι καὶ ἂν δοθῇ ἡ ἐπανελημμένη συναίνεσις, πάλιν ἡ γυνὴ δύνα-

(1) [23. 5] 13 § 4 [41. 3] 42.

ται νὰ διεκδικήσῃ τὰ ἀπαλλοτριωθέντα ἀκίνητα κατὰ παντός τρίτου, ἐὰν ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ ἀποζημιώσῃ αὐτὴν ἕνεκα τῆς στερήσεως τῶν διὰ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς δοθέντων αὐτῇ κτημάτων· ταῦτα δὲ πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῆς προικὸς κρατεῖται κλπ., ἄρα προδήλως εἰς ταῦτα, ἦτοι τὴν διάταξιν, ὅτι ἡ γυνή, καὶ ἐὰν δώσῃ τὴν ἐπανειλημμένην συναίνεσιν, δύναται, ἐν ἀπορίᾳ τοῦ ἀνδρὸς, νὰ διεκδικήσῃ τὰ ἀπαλλοτριωθέντα κατὰ τῶν τρίτων, πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὴν περικοπὴν ταύτην, «ὅτι δηλ. ἡ διάταξις αὕτη πολλῶ μᾶλλον κρατεῖται καὶ ἐπὶ τῆς προικὸς», διότι περὶ τοῦτου ἱκανῶς προέβλεψεν ὁ νόμος. Πᾶσα ἀμφισβολία περὶ τῆς ἐννοίας ταύτης ἐκλείπει, ἐὰν ὑπάρχῃ νόμος ὀρίζων περὶ τῆς προικὸς, ὅτι ἡ γυνή καὶ ἐὰν (διὰ τῆς διατιμῆσεως) λογισθῶσιν ἐγκύρως ἐκποικθέντα τὰ προικῶα, δύναται νὰ διεκδικήσῃ αὐτά, ubi ad inopiam maritus sit deductus· καὶ τῶντι τοιοῦτος ὑπάρχει ἐν τῷ K. [5. 12] 29 § 15 καὶ 30 K. [5. 13] διατάζει μόνῃ, ὥστε ἀναμφισβόλως ἡ Νεαρὰ 61 δὲν ἐκαινοτόμησεν ὡς πρὸς τὴν προικα, δὲν ὥρισε δηλαδὴ, ὅτι διὰ τῆς ἐπανειλημμένης συναίνεσεως κυροῦται ἡ ἀπαλλοτριώσεις τῶν προικῶων ἀκινήτων· ἐπομένως ὁ Ἀρμενόπουλος [(Δ'. 1) 19], κατὰ παρεξήγησιν τῆς Νεαρᾶς ταύτης καὶ τῶν Βασιλ. [ΚΘ'. 7] παρεδέχθη τὸν ὀρισμὸν ὅτι, ἐὰν ἡ γυνὴ μετὰ διετίαν ἐπανάλαβε τὴν συναίνεσιν εἰς τὴν ἀπαλλοτριώσιν προικῶου, αὕτη κυροῦται. Διὰ τοῦτο δὲ δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὸ ἐδάφιον τοῦτο τῆς ἐξαβιβλου ὡς διάταξιν τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, καθὼς καταρτισθὲν ἐκ παρεξηγήσεως τῆς Νεαρᾶς.

149. Ἄλλ' ὁ σύζυγος, ὁ ἐπιχειρήσας ἄκυρον, κατὰ τὰ εἰρημένα, ἀπαλλοτριώσιν, δύναται νὰ προσβάλλῃ αὐτὴν ὡς τοιαύτην, ἦτοι δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὸ πωληθὲν προικῶον ἀκίνητον μὴ διατετιμημένον, ἢ νὰ προτείνῃ τὴν ἀκυρότητα τῆς δοθείσης ὑποθήκης ἐπὶ τοιοῦτου κτήματος; Ὅπως λύσωμεν ὀρθῶς τὸ ζήτημα, ἀνάγκη νὰ ἐρευνήσωμεν πρὸς τίνας τὸ συμφέρον ὥρισθῃ ἢ ἀπαγόρευσις· βεβαίως πρὸς τὸ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν κληρονόμων τῆς, «ἵνα μὴ διὰ τὴν φυσικὴν αὐτῆς ἀδυναμίαν περι-

πέσῃ εἰς αἰφνιδίαν πενίαν.»¹ Ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι ἐὰν ἡ προῖξ μεταβῇ εἰς τὸν ἄνδρα μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, ἢ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιχειρηθεῖσα ἀπαλλοτριώσῃς καθίσταται ἔγκυρος· ἀβεβαιούται ἡ τοῦ προκειμένου ἀγροῦ πρᾶσις, ἐὰν, ἀποθανούσης τῆς γυναικὸς, ἡ προῖξ κέρδος τοῦ ἀνδρὸς γένηται.»² Τὸ ἄκυρον τῆς ἐκποιήσεως ἐὰν ἡ προῖξ, ὅπερ τὸ σὺνηθες, περιελεύσεται, λυθέντος τοῦ γάμου, εἰς τὴν σύζυγον ἢ τοὺς κληρονόμους αὐτῆς συνεπάγεται κατὰ τοὺς περὶ ἀκυρότητος κανόνας τοῦ ρ. νόμου τὸ πρὸς πάντας, δικαίῳ, ἀνυπαρκτον τῆς ἐκποιήσεως, διότι σχετικὴν ἀκυρότητα συνήθως δὲν δέχεται ὁ νόμος οὗτος· «Εὐλόγου γὰρ ὑπόσεως αἰτίας (τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἐκποιήσεως) καὶ μετὰ τὸ παραδοθῆναι ἐκδικεῖ καὶ ἀντιτίθῃσι τῇ παρὰγραφῇ, ἀντιπαρὰγραφῇ.»³ Ἐντεῦθεν πάντες σχεδὸν οἱ νεώτεροι ἔλυσαν καταφατικῶς τὸ ζήτημα, δεχόμενοι, ὅτι ὁ διεκδικῶν ἀνὴρ δύναται ν' ἀντικρούσῃ τὴν ἔνστασιν τῆς ἀγοραπωλησίας διὰ τῆς ἀντενστάσεως τοῦ ἀπολύτως ἀκύρου αὐτῆς.⁴ Δῆλον ὅμως, ὅτι ὁ ἐκποιήσας ἀνὴρ, διεκδικῶν τὸ ἐκποιηθὲν, ὑπόκειται εἰς ἀποζημίωσιν διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ ἐνασκουμένην ἐκνίκησιν, καὶ ὅτι ἡ γυνή, καὶ ἂν συνήνεσεν εἰς τὴν ἐκποίησιν, διεκδικουσα τὸ ἐκποιηθὲν μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου εἰς οὐδεμίαν ὑπόκειται ἀποζημίωσιν, διότι ἐνασκει δικαίωμα ρητῶς καὶ ἄνευ ὅρου, ἢ περιορισμοῦ ἀπονερόμενον ὑπὸ τοῦ νόμου.⁵

150. Ἡ ἐκποίησις τοῦ προικῶς ἀκινήτου εἶναι, ἢ καθίσταται ἔγκυρος·

1) Ἄν ἐγένετο ἐκ νομίμου ἀνάγκης, λ. χ. συγκύριος κτήματος, οὗ μέρος ἔλαβέ τις ἐξ ἀδαιρέτου προῖκα, κινεῖ ἀγωγὴν περὶ διανομῆς, ἥτις εἶναι ἀπαλλοτριώσεως πρᾶξις, ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν εἶναι ἐκουσία.⁶

(1) Κ. [5. 13] διατ. μόνη. Ε. [2. 8] πρ. [25. 5] 13 § 3.

(2) [23. 5] 17 Β. [ΚΘ'. 6] 17 [41. 3] 42. Β. [Ν'. 3] 40.

(3) [21. 3] 1 § 5. Β. [10'. 12] 1.

(4) Σιντενίς III σελ. 37 Ἄρτες § 402 Οὐαγγερῶ I § 217. Βέχμανν II σελ. 457. Οὐϊνδοχάϊδ II § 497 σημ. 13.

(5) Δ. Π. ἀπ. 82 (1846)

(6) Κ. [5. 23] 2 [23. 5] 1. Β. [ΚΘ'. 6] 1.

2) Ἄν ἀπέβη εἰς ὄφελος τῆς συζύγου, λ. χ. ἀνταλλάσσω προικῶν ἀκίνητον πρὸς ἄλλο τιμιώτερον, «ἐὰν συμφέρῃ τῇ γυναικί.»¹

3) Ἐὰν ἡ σύζυγος κληρονομήσῃ τὸν ἄνδρα, καθ' ὅσον ἡ εἰς τὴν γυναῖκα ἐκ τῆς κληρονομίας περιελθούσα περιουσία ἀρκεῖ εἰς ἀνόρθωσιν τῆς ἐκ τῆς ἀπαλλοτριώσεως ἐπελθούσης αὐτῇ μειώσεως τῆς προικῶς περιουσίας.²

4) Ἐὰν ἡ προῖξ ἀποδυσθῇ οὐχὶ εἰς τὴν σύζυγον, ἀλλ' εἰς τρίτον. Ἀναφέρμεν τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐμμέσως εἰπόντες, ὅτι πρὸς ὄφελος τῆς συζύγου καὶ τῶν κληρονόμων αὐτῆς ὠρίσθη ἡ ἀπαγόρευσις.³

5) Ἐὰν ἡ ἐκποίησις συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ σύζυγος ἐκληρονομήθῃ παρ' ἄλλου, διότι καὶ ἡ καθολικὴ διαδοχὴ ἀποτελεῖ ἀπαλλοτριώσιν, ἀλλ' οὔτε ὁ διάδοχος δύναται νὰ ἀπαλλοτριώσῃ τὸ προικῶν ἀκίνητον.

Τινὰ δικαστήρια παρεδέχθησαν κατ' ἀρχάς καὶ ἕτερον θέμα ἐγκύρου ἀπαλλοτριώσεως, ἥτοι ὅταν αὕτη γίνηται δικαστικὴ ἀδεία, ἀλλ' ὁ ῥωμαϊκὸς καὶ ὁ βυζαντινὸς νόμος δὲν ἀναγνωρίζει τοιοῦτον θέμα, ὥστε ἐὰν ἀπαλλοτριωθῇ προικῶν ἀκίνητον δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐπιτρεπούσης τὴν ἀπαλλοτριώσιν μὴ ὑπάρχοντός τινος τῶν εἰρημένων θεμάτων, ἡ γυνή, ἢ οἱ κληρονόμοι αὐτῆς δύνανται νὰ προσβάλωσιν οὐδὲν ἥττον ἐπὶ ἀκυρότητι τὴν ἀπαλλοτριώσιν καὶ νὰ διεκδικήσωσι τὸ ἀπαλλοτριωθέν. Ἐπικίνδυνος λοιπὸν ἡ ἐσφαλμένη αὕτη νομολογία, προήλθε δὲ ἐκ τῆς κρίσεως τινῶν δικαστῶν, ὅτι ἰσχύει καὶ κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν καὶ τὸν βυζαντινὸν νόμον τὸ ἄρθρον 1558 τοῦ γαλλικοῦ κώδικος, καθ' ὃ *l' immeuble dotal peut encore être aliené avec permission de justice et aux enchères après trois affiches*, διὰ πέντε λόγους, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς προσωπικῆς κρατήσεως ὁ σύζυγος, ἢ ἡ γυνή, ὅπως χορηγηθῇ διατροφή κτλ.

(1) [23. 3] 26, 27. B. [ΚΘ'. 1] 22 καὶ 23.

(2) [23. 5] 13 § 4.

(3) B. [ΚΘ'. 6] 3. Π. [23. 5] 3 § 1.

151. Περὶ τοῦ ζητήματος, πότε ὑποχρεοῦται ὁ προικοδότης εἰς ἀποζημίωσιν ἕνεκεν ἐκνικήσεως τῶν προικῶν,¹ τὸ K. [5. 12], I. B. [KΘ'. I] 88 εἶναι σαφές. Ἐὰν δι' ἰδίας συμβάσεως συνωμολόγησεν ὁ προικοδότης τὴν λόγῳ ἐκνικήσεως ὑποχρέωσιν, ἢ ἐπραξε δόλον, ἢ παρέδωκε λόγῳ πωλήσεως διατετιμημένην προῖκα, ἢ λόγῳ ἐκνικήσεως εὐθύνη αὐτοῦ εἶναι ἀναμφισβήτητος. Ἀλλ' ἔὰν ἡ προικοδοσία ἐγένετο πρὸς ἐκτέλεσιν συμβάσεως, ἢ ἐπαγγελίας, δι' ἧς ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις προικὸς, ἢ κατὰ τοὺς ῥωμαίους δι' ἀπλῆς *datio*, ἄνευ προηγουμένης αὐτῆς συμβάσεως περὶ συστάσεως προικὸς, τὸ παρατεθὲν χωρίον ἔχει ὡς ἑξῆς· «εἰ μὲν ὁ τὸ πρᾶγμα δεδωκὼς ἤδη ἦν » ἐπερωτηθεὶς, ἢ καὶ ἐπαγγειλάμενος χωρὶς ἐπερωτήσεως, » κατέχεται ἢ τῇ περὶ προικὸς ἀπαιτήσῃ, ἢ τῇ ἀπλῇ ἀπαιτήσῃ· ἔὰν δὲ, μὴ γενομένης ἐπαγγελίας, ἐδόθη τὸ πρᾶγμα καὶ » ἐξεδικήθη, εἰ μὲν διατετιμημένον ἔστι, ἢ περὶ ἀφαιρέσεως » πραγμάτων ἀγωγῇ ἀρμόζει (περὶ ἀποζημιώσεως ἕνεκεν ἐκνικήσεως), εἰ δὲ ἀδιατίμητον, εἰ μὲν καλῇ πίστει ἐδόθη, οὐκ » ἔστιν οὐδεμία ἀγωγῇ, εἰ δὲ ἐν εἰδήσει, εἰ μὲν ὁ πενθερὸς δέ- » δωκεν, ἔστι κατ' αὐτοῦ ἡ περὶ δόλου ἀγωγῇ, εἰ δὲ ἡ γυνὴ » δέδωκεν, ἔστι κατ' αὐτῆς ἡ τοῦ πράγματος ἀπαιτήσις, ἐπειδὴ » ἀτιμολογίας ἀγωγῇ κατὰ τῆς γυναικὸς οὐ κινεῖται.» Τὰς ἐκφράσεις «ἤδη ἦν ἐπερωτηθεὶς, ἢ καὶ ἐπαγγειλάμενος» ἑρμηνεύουσι νομοδιδάσκαλοι τινες, λ. χ. ὁ Τιθῶ καὶ ὁ Τσίμμερν, ὡς ἀναφερομένους οὐχὶ εἰς τὴν προῖκα, ἀλλ' εἰς τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς ἀποζημίωσιν, ὥσανεὶ ὥριζεν ὁ νόμος· εἰμὴ ὁ τὸ πρᾶγμα δεδωκὼς ἤδη ἦν ἐπερωτηθεὶς, ἢ καὶ ἐπαγγειλάμενος τὴν *εἴρεκα ἐκνικήσεως ἀποζημίωσιν*. Ἀλλ' εἰς τὴν ἑρμηνεῖαν ταύτην ἀντίκειται οὐ μόνον τὸ κείμενον τῶν Βασιλικῶν, ἔνθα εἰς τὰς λέξεις «εἰ μὲν ἦν ἐπερωτηθεὶς, ἢ καὶ ἐπαγγειλάμενος χωρὶς ἐπερωτήσεως κατέχεται ἢ τῇ προικὸς ἀπαιτήσῃ, ἢ τῇ ἀπλῇ ἀπαιτήσῃ» προστίθεται ἡ ἐξῆς ἐξήγησις· εἰ μὲν δῆλην (*certa*) ἦν ἡ ἐπαγγελία, κονδικτίκιος ἦν, εἰ δὲ ἀδηλος (*incerta*) *ex stipulatu*, *incerta* δὲ ἐπαγγελία ἦν ὡς τὸ *δίδωμί σοι προῖκα*,

(1) Πρβλ. Ἀρντς, ἐν τῷ ἀρχ. τῆς πολ. πρ. τόμ. 50 σελ. 149 καὶ ἐπ.

ἔσθην ἂν δοκιμάσω· ἔρρωται γὰρ ἡ τοιαύτη τῆς προικὸς ἐπαγγελία· ὥστε τὸ «ἐπαγγειλάμενος» δὲν σημαίνει «ἐπαγγειλάμενος ἀποζημιώσιν,» ἀλλὰ «ἐπαγγειλάμενος προῖκα»· τὸ αὐτὸ ἐπομένως ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπερώτησιν, διότι ὁ νόμος ὀρίζει «ἣν ἐπερωτηθεῖς, ἡ ἐπαγγειλάμενος.»¹ Τὸ δὲ θέμα τῆς δυνάμει προηγουμένης προικῶς συμβάσεως συστάσεως τῆς προικὸς εἶναι τὸ μόνον νῦν δυνατόν, διότι κατὰ τὸ ἄρθρ. 42 τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου δὲν ὑπάρχει προῖξ ἄνευ δημοσίου ἐγγράφου περιέχοντος τὴν τῆς συστάσεως αὐτοῦ σύμβασιν. Ἐπὶ προικὸς γένους ἐνέχεται ὁ προικὴσας λόγῳ ἐκνικήσεως, οὐχὶ κυρίως εἰς ἀποζημιώσιν ἕνεκεν αὐτῆς, ἀλλ' εἰς παροχὴν ἄλλων κτημάτων τοῦ αὐτοῦ γένους, διότι, δοὺς ἀλλότρια μὴ πληροῦντα τὸν σκοπὸν τῆς προικίσσεως, δὲν λογίζεται ἐκτελέσας τὴν τῆς προικοδοσίας ὑποχρέωσιν.²

Ἐπὶ δὲ προικίσσεως δι' ἐκχωρήσεως ἀπαιτήσεων ὁ ἐκχωρητὴς ἐνέχεται μόνον διὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς ἀπαιτήσεως, ἐκτὸς ἐὰν ῥητῶς ἀνέλαβε καὶ τὴν τοῦ ἀξιοχρέου εὐθύνην ἢ ἣν ἐκ τοῦ νόμου ὑπόχρεως εἰς προικοδοσίαν, ἢ ἐν γένει ὑπεσχέθῃ τὴν δι' ἐκχωρήσεως ἀπαιτήσεων προίκισιν.³

152. Ἐρρέθη, ὅτι τὸν ἄνδρα ὁρᾷ ὁ κίνδυνος τῶν ἀντικαταστατῶν καὶ τῶν ἀναντικαταστατῶν, ἀλλὰ διατετιμημένων λόγῳ πωλήσεως προικῶν, μέχρι δὲ τινὸς καὶ ἡ εὐθύνη ἐπὶ τῶν λόγῳ προικὸς περιερχομένων εἰς αὐτὸν ἀπαιτήσεων, ὧν ἡ ἐπιδιώξις καταστῇ βραδύτερον ἀδύνατος. Οἱ περὶ τῆς εὐθύνης αὐτοῦ εἰρημένοι κανόνες δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν λοι-

(1) Ἐπόσχομαι νὰ σὲ προικίσω, καὶ μετὰ τοῦτο πρὸς πληρωσιν τῆς ἐκ τῆς συμβάσεως ὑποχρεώσεώς μου δίδω σοι τὸ κτῆμα τοῦτο (καὶ εἶναι ἀλλότριον) προῖκα, ὁφείλω ἀποζημιώσιν ἕνεκεν ἐκνικήσεως διότι, ὁ ἐν γένει ὑποσχέθεις τὴν προῖκα καὶ ἔπειτα παραδίδων πρᾶγμα, ὅπερ βραδύτερον ἐξενικήθη, δὲν πληροῖ ἣν διὰ τῆς συμβάσεως, ἡ τῆς ἐπαγγελίας ἀνέλαβεν ὑποχρέωσιν ut viro habere rem (dotem) liceat, ἐνῶ, ἐὰν δώσῃ τὸδε τὸ κτῆμα εἰς προῖκα, εἰς τοῦτο μόνον περιορίζεται ἡ ὑποχρέωσις, ἡ δὲ ἀναιτία ἀπώλεια αὐτοῦ δὲν ὁρᾷ αὐτόν. Ἀνάλογόν τι ἰσχύει καὶ ἐπὶ τῆς ἐκνικήσεως τοῦ δωρεᾶν δοθέντος.

(2) [46 §] 33 § 3 72 § 5 καὶ 6. [ΚΣΤ'. 5] 38, 72.

(3) Ὅρα τὴν προηγ. σημ.

πῶν προικῶν πραγμάτων, τῶν εἰς τὴν κυριότητα καὶ τὴν διαχείρισιν αὐτοῦ ὑπαγομένων, τουτέστι ἐπὶ τῶν μὴ διατετιμημένων λόγῳ πωλήσεως ἀναντικαταστάτων πραγμάτων, διότι ἡ πρὸς ἀπόδοσιν αὐτῶν τούτων, μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, ὑποχρέωσις τοῦ ἀνδρὸς ὑπάρχει, ὅταν ἡ ἀπόδοσις ᾗται δυνατὴ, ἐὰν δὲ ταῦτα καταστραφῶσιν ἐκ τύχης, ἡ ἀπόδοσις εἶναι ἀδύνατος, «τῶν δὲ ἀδυνάτων οὐδεμία ἐστὶν ἐνοχή.» Ἐὰν ὅμως ἐκ δόλου, ἢ πταίσματος τοῦ συζύγου βλαφθῶσιν, ἡ καταστραφῶσιν, ἐνέχεται οὗτος εἰς ἀποζημίωσιν ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἀπολύτως, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, ἐὰν τὸ πταῖσμα συνίσταται εἰς τὴν παρὰ λείψιν τῆς ἐπιμελείας, ἣν ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ πράγμασι συνήθως καταβάλλει. Περὶ τοῦ λόγου τῆς ἐπιεικούς ταύτης ρυθμίσεως τῆς εὐθύνης τοῦ συζύγου ὡς πρὸς τὰ προικῶα ὁμιλήσομεν ἐν τῷ ἐνοχικῷ δικαίῳ. Ἀρκεῖ ἐνταῦθα ἡ παρατήρησις, ὅτι ὁ σύζυγος, καθὼς κύριος τῶν πραγμάτων τούτων διοικεῖ αὐτὰ μετὰ τῆς λοιπῆς αὐτοῦ μὴ προικῶας περιουσίας καὶ οὐχὶ κεχωρισμένως, ὡς ἀλλότρια. Οὐδεὶς δὲ θέλει μεμφθῆ αὐτὸν, εὐλόγως, διότι κατὰ τὴν διοίκησιν τῶν προικῶν τούτων κατέβαλε τὴν αὐτὴν ἐπιμέλειαν, ἣν καὶ ἐν τῇ διοικήσει τῆς λοιπῆς αὐτοῦ περιουσίας. Ἐκτὸς ἐὰν διὰ τῆς ὑπερμερείας τῆς γυναικὸς περὶ τὴν παραλαβὴν τῆς προικὸς, ἡ τοῦ ἀνδρὸς περὶ τὴν καταβολὴν, χωρήσωσι τὰ τῆς ὑπερμερείας ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὴν ἕνεκα πταίσματος εὐθύνην τοῦ ὑπερμερέου.¹

Ὁ ἀνὴρ φέρει καὶ τὰ βάρη τῶν μὴ διατετιμημένων λόγῳ πωλήσεως ἀναντικαταστάτων πραγμάτων, ὧν ἔχει τὰς ὥφελείας.²

153. Ἐπὶ τῶν παραφέρων ὁ σύζυγος, καθὼς τοιοῦτος, ἔχει μόνα τὰ δικαιώματα³ ἅπερ ἡ γυνὴ ἤθελε αὐτῷ παραχωρήσει ἐπ' αὐτῶν. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι·

(1) [25. 1] 13.

(2) [24. 3] 9, 18 § 1, 24 § 5, 25 § 1, 66 πρ. 67 B. [KH'. 8] 18, 24 § 5, 63 [23. 8] 17 πρ. 72 § 1. B. [KH'. 1] 17, 72.

(3) [23. 3] 9 § 3 B. [KH'. 1] 5 B. [K'. 14] 8 B. [KH', 5] 88 [3'] 2, 95 πρ. K. [2. 13] 21. B. [H'. 2] 93.

α') δύνатаι νὰ διαχειρίζηται τὴν ἐξώπροικον περιουσίαν κατ' ἐντολὴν τῆς γυναικὸς, ἢ ὡς αὐτόκλητος διοικητὴς ἀλλοτρίων ὑποθέσεων.¹

β'.) νὰ ἀπαλλοτριωῇ αὐτὴν ἐπίσης ὑπὸ τὸν αὐτὸν περιορισμὸν κτλ.²

154. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων περὶ τῶν ἐπὶ τῆς προικὸς δικαιωμάτων τοῦ ἀνδρὸς συνεστῶτος τοῦ γάμου πειθόμεθα, ὅτι ἡ σύζυγος, διαρκούντος αὐτοῦ, ἔχει μόνον δικαιώματα σκοποῦντα τὴν ἀσφάλισιν τῆς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἀναβιώσεως ἐννόμου ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίας. Κατὰ τὸν ρωμαϊκὸν νόμον κέκτηται ἡ γυνὴ νόμιμον, (δυνάμει τοῦ νόμου, ἀνευ τινὸς πράξεως τῆς γυναικὸς, ἢ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς παραγομένην), καὶ προνομιοῦχον ὑποθήκην ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ἀσφάλισιν τῶν ἐκ τῆς προικὸς ἀπαιτήσεων της· ἡ ὑποθήκη αὕτη κατετάσσετο ἀμέσως μετὰ τὴν τοῦ δημοσίου διὰ καθυστεροῦντας φόρους, καὶ τὴν συνομολογηθεῖσαν ὑποθήκην ἕνεκεν ἀπαιτήσεως ἐκ δανείου πρὸς ἀγορὰν αὐλικῆς ὑπηρεσίας (militia), ὠνητῆς καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ὑπηρετοῦντος μεταβαίνουσης.³ Νῦν ἔχει ἄλλως τὸ πρᾶγμα· ὁ περὶ ὑποθηκῶν ἡμῶν νόμος, μὴ ἀναγνωρίζων νομίμους ὑποθήκας κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν ρωμαίων καὶ τῶν βυζαντινῶν, δίδει εἰς τὴν γυναῖκα τὸ δικαίωμα νὰ ἐγγράψῃ ὑποθήκην ἐπὶ τῶν ἀκινήτων τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ἀσφάλισιν τῶν ἐκ τῆς προικὸς ἀπαιτήσεων της, ἀλλ' ἡ προτίμησις αὐτῆς ρυθμίζεται κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐγγραφῆς, διότι οὔτε προνομιοῦχος ὑποθήκας ἀναγνωρίζει ὁ ἡμέτερος νόμος.⁴

155. Κατὰ τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς προικὸς ἡ γυνὴ δὲν δύνатаι συνήθως νὰ ἀπαιτήσῃ αὐτὴν διαρκούντος τοῦ γάμου, οὔτε παρὰ τοῦ συζύγου, οὔτε παρὰ τρίτων ἐχόντων

(1) [35. 2] 95 πρ. B. [MA'. 1] 94.

(2) K. [8. 56] 6.

(3) K. [5. 12] 31. B. [KΘ'. 1] 117. 119 K. [5. 13] διατ. μὲν § 1. Νεαρ. 94. K. 2 καὶ 3.

(4) Περὶ τῶν καθ' ἕκαστα τῆς κτήσεως τῆς τοιαύτης ὑποθήκης πρὸς τὰ ἀρθρα 11 ἀρ. 4 καὶ 61 ἀρ. 4 τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου.

τυχὸν προικῶα πράγματα εἰς τὴν νομὴν αὐτῶν. ¹ Κατ' ἐξαίρε-
σιν ὅμως δικαιοῦται νὰ πράξῃ τοῦτο·

1) ἐπὶ ἐλαττώσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρός, «ἐὰν ἄπο-
ρον ὄρῃ τὸν ἄνδρα.» Πότε ὑπάρχει τοιαύτη ἀπορία; Κατὰ τὰ
Βασιλ. (ΚΗ'. 8). 24 «ἀφ' οὗ ἄρξεται μὴ ἀρκεῖν πρὸς τὸ πο-
σὸν τῆς προικὸς ἡ οὐσία τοῦ ἀνδρός», κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον 675
τῆς πολιτικῆς δικονομίας τὸ ζήτημα ἤρτηται ἐκ τῆς κρίσεως
τοῦ δικαστοῦ·

2) Ἐὰν ὁ ἀνὴρ κακῶς διοικῇ τὰ προικῶα. ² Κατ' ἀμφό-
τερα ὅμως τὰ θέματα ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ ἐκποιήσῃ τὰ
οὕτω εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς περιελθόντα προικῶα, ἀλλ' ἔχει
ἐπ' αὐτῶν μόνον δικαίωμα διαχειρίσεως καὶ καρπώσεως, ὅπως
διατρέφῃ ἑαυτὴν καὶ τὴν οἰκογένειαν. ³

Τὸ δικαίωμα δὲ τοῦτο ἔχει ἡ γυνὴ καὶ ἐπὶ τῆς ἀποδοτέας
(receptitia dos) προικὸς, ἥτοι τῆς δοθείσης ὑπὸ τρίτου, συνο-
μολογήσαντος τὴν εἰς αὐτὸν, μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἐπι-
στροφὴν, ἀφοῦ πρόκειται περὶ ἀσφαλίσεως τοῦ σκοποῦ τῆς προι-
κὸς, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐνασκεῖ τὰ τοῦ τρίτου δι-
καιώματα, ὅθεν δὲν ἀπολαύει ἴδια τῆς ἀσφαλίσεως τῆς ἀπαι-
τήσεως προνόμια, ἀλλὰ μόνον τὰ ὑπὸ τοῦ προικοδότη τυχὸν
συνομολογηθέντα.

156. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ περιπτώσεις, καθ' αἷς ὁ σύζυγος
ἔχει δικαίωμα νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὴν γυναῖκα τὴν προῖκα καὶ
διαρκοῦντος τοῦ γάμου, ἐναντίον τοῦ ἀνωτέρω ἐκτεθέντος κα-
νόνας, καθ' ὃν τοῦτο ἀπαγορεύεται· ἐκ προοιμίων παρατηροῦ-
μεν, ὅτι ὑπόσχεσις τοῦ ἀνδρός τοῦ νὰ ἐγχειρίσῃ διαρκοῦντος
τοῦ γάμου τὴν προῖκα εἰς τὴν γυναῖκα δὲν ὑποχρεοῖ αὐτὸν νὰ
πράξῃ τοῦτο, οὔτε εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις. ⁴

Αὗται εἰσὶν αἱ ἐξῆς.

1) Ἐὰν πρόκηται νὰ πληρώσῃ χρεὴ αὐτῆς. ⁵ Ἀλλὰ δυσσυν-

(1) Κ. [5. 12] 30.

(2) Νεαρ. 97. Κ. 6.

(3) [5. 12] 29.

(4) [23. 4] 28.

(5) [24. 3] 20. Β. [ΚΗ'. 8] 20 Ἀρκ. [4. 11] 1.

βίβλατος ἡ διάταξις αὕτη πρὸς τὸν ὀρισμὸν,¹ καθ'ὃν ἀποδοκίμαζεται ὡς ἀθέμιτος δωρεά, ἡ συμφωνία τοῦ νὰ χρησιμεύωσιν οἱ τῆς προικὸς καρποὶ εἰς πληρωμὴν τῶν χρεῶν τῆς γυναικὸς. Πρὸς ἀποφυγὴν ἀντινομίας παραδεκτέον, ὅτι ὁ τελευταῖος ὀρισμὸς ἀναφέρεται εἰς σύμβασιν, δι' ἧς ὑποχρεοῦται ὁ ἀνὴρ νὰ πληρώσῃ χρεὴ τῆς συζύγου διὰ τῶν καρπῶν τῆς προικὸς, σύμβασιν μὴ παράγουσαν ἰσχυρὰν τοῦ ἀνδρὸς ὑποχρέωσιν ἐπὶ τῇ ἐκτίσει τῶν εἰρημένω χρεῶν, ἐνῷ τὸ προκείμενον θέμα ὁρᾷ τὴν ἐκουσίαν ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς προσφορὰν τῶν προικῶν πρὸς πληρωμὴν τῶν χρεῶν τῆς γυναικὸς, προσφορὰν μὴ παράγουσαν εὐθύνην τοῦ ἀνδρὸς ἕνεκα τῆς ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ σκοπῷ προσεγεθείσης προικὸς.²

2) Ἐὰν πρόκηται νὰ ἀγοράσῃ ἀκίνητον ἀποφέρον ἱκανὴν πρὸσοδον,³ ἢ

3) νὰ διαθρέψῃ ἑαυτὴν καὶ τοὺς δούλους αὐτῆς⁴, ἢ

4) ἐπὶ τῷ προνοήσασθαι παίδων ἐξ ἐτέρου γάμου, ἢ ἀδελφῶν, ἢ γονέων πενομένων, ἢ ἐπὶ τῷ ἀναρρῦσασθαι τούτους » ἐπὶ αἰχμαλωσίας. »⁵ Ὑπάρχει καὶ ἑτέρα λίσαν φιλονεικούμενη περίπτωσις « διατροφῆς τοῦ ἀνδρὸς, » (ut egentem virum sustineat). Τὸ πιθανώτερον εἶναι, ὅτι ὑποτίθενται μὴ ἐξαρκοῦντες οἱ τῆς προικὸς καρποὶ, ὅτε ἡ γυνὴ δαπανᾷ καὶ τὴν προίκα.⁶

(1) [23. 4] 28. B. [ΚΘ'. 5] 26.

(2) Πρβλ. Καλλιγᾶ. Τόμ. Δ'. § 97 καὶ τοὺς αὐτόθι παρατεθειμένους συγγραφεῖς περὶ τῶν διαφόρων γνώμων.

(3) [23. 3] 73 § 1 B. [ΚΘ'. 1] 69. « Ἵνα ἑαυτὴν καὶ τοὺς ἰδίους θρέψῃ, Ἵνα ἀγρὸν ἐπιτηδεύειν ἀγοράσῃ, Ἵνα τὸν ἐξέριστον πατέρα θρέψῃ ἢ τὸν ἀνδρα ἢ τοὺς ἀδελφοὺς πενομένους. » [24. 3] 20. « Ὅτι τὸ ἀγοραζόμενον ἀκίνητον δὲν καθίσταται προικῶν, ἔρα Francke Arch. XVIII. σελ. 20—1.

(4) [23. 3] 73 § 1. B. [ΚΘ'. 1] 69.

(5) [24. 3] 20 B. [ΚΘ'. 8] 20. Ὑγέρθη παρ' ἡμῖν τὸ ζήτημα, εἰν δύναιται νὰ δοθῇ τῇ γυναικὶ ἡ προίξ συνεστῶτος τοῦ γάμου, ὅπως ἐξ αὐτῆς προίκισις θυγατέρα· « τὸ « προνοήσασθαι παίδων ἐξ ἐτέρου γάμου » δὲν περιλαμβάνει ἄρᾳ γε καὶ τὸ ἀποκαταστήσαι παῖδα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γάμου. Κατὰ μείζονα λόγον. ΑΠ. 230 [1853] 255 1856].

(6) Οὐαγγερὸς I § 218. Ἐν α'. ἐκδόσει ἀκολουθήσα τῷ Ἄσπε σελ. 322 ὅτι ὁ νόμος ἐννοεῖ διατροφήν τοῦ διεξευγμένου ἀνδρός· ἀλλὰ κατὰ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης ἔρα Francke Arch. XVIII. σελ. 22. Περὶ δὲ τῶν διαφόρων γνώμων Στοιλαρτς σελ. 497.

Εἰς τὰς περιπτώσεις ὁμοῦς ταύτας δύναται ὁ ἀνὴρ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν γυναῖκα πᾶν εἶδος προικός, ἐκτὸς τῆς *receptitia* τῆς δοθείσης ὑπὸ τρίτου, συνομολογήσαντος τὴν εἰς ἑαυτὸν ἀπόδοσιν μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, διότι τὴν τριαύτην προίκα ὁ ἀνὴρ δύναται καὶ ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς μόνον τὸν προικοδοτήσαντα, τὸν μεθ' οὗ συνῆψε τὴν περὶ συστάσεως καὶ ἀποδόσεως σύμβασιν.

Κατὰ τὸν ρωμαῖκὸν νόμον ἔχει ἡ γυνὴ νόμιμον ὑποθήκην ἔνεκα τῶν ἀπαιτήσεων ἐκ τῆς διοικήσεως τῶν εἰς χρήματα συνισταμένων παραφένων,¹ κατὰ δὲ τὸν νῦν ἰσχύοντα νόμον, νόμιμον τίτλον πρὸς ἐγγραφὴν ὑποθήκης ἔνεκα τῶν ἀπαιτήσεων αὐτῆς, λόγῳ τῆς ἐπιτραπέσης τῷ ἀνδρὶ διαχειρίσεως τῶν ἐξωπροίκων.²

157. Μεταξὺ τῶν διαφόρων γνωμῶν περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς φύσεως τῆς προγαμίας δωρεᾶς, ἢ τῆς ἔνεκα τοῦ γάμου δωρεᾶς (*donatio ante, ἢ propter nuptias*) ὀρθοτέρα εἶναι ἡ τοῦ Λοῆρ³ καθ' ἣν ἡ προγαμιαία δωρεὰ, παραχθεῖσα κατ' ὀλίγον ἐκ τοῦ ἀρραβῶνος, καὶ τῶν τῆς μνηστείας δωρεῶν, διδεται τῇ γυναικὶ ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ προίξ τῷ ἀνδρὶ, δὲν ὑπάρχει δὲ ἄνευ τῆς προικός. Ὅθεν ἡ δωρεὰ αὕτη δίδεται εἰς τὴν γυναῖκα πρὸς ἀνακούφισιν τῶν τοῦ γάμου βαρῶν καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν πλήρη κυριότητα τοῦ ἀ δότος, ἐὰν λυθῇ ὁ γάμος, ἄνευ ὑπαιτιότητος αὐτοῦ, ὡς μεταβαίνει εἰς τὴν γυναῖκα, ἐν ὁμοίᾳ περιπτώσει, ἢ προίξ. Ὁ Ἰουστινιανὸς λέγει, ὅτι ὁ θεσμὸς οὗτος, ἄγνωστος εἰς τοὺς νομοδιδασκάλους τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς πρώτης αὐτοκρατορικῆς ἐποχῆς, εἰσέχθη βραδύτερον a junioribus divis principibus ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων αὐτοκρατόρων, ὅτι ὠνομάζετο πρότερον ante nuptias, ὡς δυναμένη νὰ συστηθῇ ἐγκύρως μόνον πρὸ τοῦ γάμου, διότι ἡ μετ' αὐτὸν σύστασις ὑπέπιπτεν εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῶν μεταξὺ συζύγων δωρεῶν, παρ' αὐτοῦ δὲ ὠνομάσθη propter nuptias, ἐπιτρέψαντος τὴν καὶ συνεστῶ-

(1) Κ. [5. 14] 11. Β. [ΚΘ'. 5] 40. Ἀρμ. [Δ'. 12] 2

(2) Ν. π. Γ. ἀρ. 11. 4.

(3) Ἐν τῷ ἀρχαίῳ τῆς πολιτ. πράξεως ἐν τόμῳ 15, σελ. 421 καὶ ἐπομ. καὶ τόμῳ 16, σελ. 1—50.

τος τοῦ γάμου σύστασιν καὶ ἐξομωώσαντος αὐτὴν καὶ κατὰ τοῦτο πρὸς τὴν προίκα.¹

Κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην τῆς ἔνεκα τοῦ γάμου δωρεᾶς ἰσχύουσι περὶ αὐτῆς τὰ ἐξῆς.

1) Ἡ ἔνεκα γάμου δωρεὰ δίδεται τῇ γυναικὶ ἀντὶ τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα δωρεᾶς τῆς προικῶς, τοὔτέστιν, ἐὰν συνομολογηθῇ, ὅτι, λυθέντος τοῦ γάμου ἄνευ ἁμαρτήματος τοῦ ἀνδρός, οὗτος κερδήσει τὴν προίκα.² Μόνον ἐν περιπτώσει τοιαύτης συνομολογήσεως δέον νὰ δοθῇ καὶ εἰς τὴν γυναῖκα ἔνεκα γάμου δωρεὰ, περιερχομένη εἰς τὴν ἀμετάκλητον αὐτῆς κυριότητα, ἅμα λυθῇ ὁ γάμος ἄνευ ἁμαρτήματος αὐτῆς. Ἡ δωρεὰ αὕτη δὲν συναριθμεῖται ταῖς ἄλλαις δωρεαῖς, αἵτινες δὲν ἰσχύουσι μεταξὺ συζύγων, ἀλλ' εἶναι *donatio propter dotem facta* καὶ ἐπομένως ἀμετάκλητος «ἐπειδὴ ἀντ' αὐτῆς ἰσότης προικῶς ἐπιδέδοται» διὰ τοῦτο ὀνομάζεται καὶ ἀντιφέρνη «*dos mutua a marito uxori data.*»³

2) Ἡ δωρεὰ αὕτη δέον νὰ ᾖ κατὰ τὸ ποσὸν ἴση τῇ προικί, καὶ ἐὰν ἡ προίξ αὐξήσῃ συνεστῶτος τοῦ γάμου, ἀνάγκη νὰ αὐξήσῃ καὶ ἡ ἔνεκα γάμου δωρεὰ.⁴ Ἄλλως αἱ συμβάσεις, δι' ὧν ὁ μὲν ἀνὴρ πρόκειται νὰ κερδήσῃ τὴν προίκα, ἢ ἡ γυνὴ τὴν ἔνεκα γάμου δωρεάν, ἰσχύουσι μόνον διὰ τὸ ποσὸν, καθ' ὃ εἰσὶν ἴσαι, ἢ τε προίξ καὶ ἡ ἔνεκα γάμου δωρεὰ.⁵

3) Ἡ δωρεὰ αὕτη ὑποτίθεται ἀναγκαίως τὴν σύστασιν τοῦ γάμου, ὥς καὶ ἡ προίξ. Ἄν πρὸ τοῦ γάμου ἐδόθῃ ὑπόσχεσις τοιαύτης δωρεᾶς, περιέχει ἐν ἑαυτῇ τὴν σιωπηρὰν αἴρεσιν «ἐὰν συναφθῇ ὁ γάμος.»⁶

158. Πρὸς δόσιν τοιαύτης δωρεᾶς εἶναι πρὸ πάντων ὑπόχρεως ὁ εὐπορος πατὴρ τοῦ ἀνδρός, ἥτοι ὁ πατὴρ, ὅστις ἤθελεν εἶναι ὑπόχρεως νὰ προικοδοτήσῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, ἂν προέκειτο περὶ τοῦ γάμου αὐτῆς.⁷

(1) Ε. [2 7] § 3.

(2) Κ. [5. 3] 20.

(3) Νεαρ. 1 9 Κεφ. 1.

(4) Νεαρ. 97. Κεφ. 1 καὶ 2.

(5) Νεαρ. 22. Κεφ. 20.

(6) Κ. [5. 3] 20.

(7) Κ. [5 11] 7. [Κεφ. 1] 87.

Ἡ δόξα, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἀνὴρ ὑποχρεοῦται εἰς σύστασιν τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς καὶ ὅτι ἐν ἐλλείψει, ἢ ἀπορίᾳ τοῦ πατρὸς ὀφείλει νὰ συστήσῃ τοιαύτην δωρεάν ἢ μήτηρ ἀπὸ μεγάλης καὶ νόμῳ δεδוקιμασμένης αἰτίας, στερεῖται πάσης βάσεως.

Ὁ ἐν τοῖς ἐγχειριδίοις τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου ἀπαντῶν κανὼν, ὅτι δέον νὰ δίδηται τῇ γυναικὶ ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς, ἢ ὑπὸ τριτοῦ, ἐν ὀνόματι αὐτοῦ, ἔση τῇ προικὶ περιουσία, ἐνομαζομένη ἕνεκα γάμου δωρεά, δὲν ἐννοεῖ, ὅτι ὁ σύζυγος ὑποχρεοῦται ἀπολύτως ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τὴν δόσιν τῆς δωρεᾶς ταύτης. "Ὅχι" ἡ γυνὴ δικαιούται νὰ ἀπαιτήσῃ αὐτὴν, ἐὰν διὰ συμβάσεως συνομολογηθῇ, ὅτι ἡ προῖξ θέλει περιέλθει εἰς τὸν ἄνδρα ἐν περιπτώσει ἀναιτίου ὡς πρὸς αὐτὸν λύσεως τοῦ γάμου, μὴ θέλοντος ὁμῶς αὐτοῦ νὰ συστήσῃ τὴν δωρεάν ταύτην, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀρνήσεως ταύτης ἔσεται, ὅτι δὲν θέλει ἰσχύει ἡ εἰρημένη σύμβασις περὶ ἀπολαύσεως τῆς προικὸς ἐν περιπτώσει ἀναιτίου ὡς πρὸς τὸν ἄνδρα λύσεως τοῦ γάμου καὶ οὐδὲν πλέον· τοῦτο προκύπτει ἐκ τῶν παρατεθέντων εἰς τοὺς προηγουμένους ἀριθμοὺς 1—3 νόμων.

Πρὸς σύστασιν τῆς ἐν λόγῳ δωρεᾶς ἀπαιτεῖται νὰ τηρηθῶσιν αἱ ἐπὶ τῶν δωρεῶν ἐν γένει ὠρισμέναι διατυπώσεις ἀλλὰ τὴν ἐμφάνισιν (*insinuatio*) ἢ, παρ' ἡμῶν, τὴν σύνταξιν τοῦ δημοσίου ἐγγράφου δέον νὰ ἐπιμεληθῇ ὁ ἀνὴρ· καὶ ἐὰν παρὰλείψῃ αὐτὴν ὡς πρὸς μὲν τὴν γυναῖκα ἰσχύει ἡ δωρεά, τοῦτέστι δύναται αὕτη ἐν περιπτώσει ἀναιτίου λύσεως τοῦ γάμου νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν εἰς αὐτὴν παράδοσιν τῆς δωρηθείσης περιουσίας, ὡς πρὸς τὸν ἄνδρα ὁμῶς εἶναι ἄκυρος, ἢ τοι οὗτος λογίζεται μὴ συστήσας ἕνεκα γάμου δωρεάν· ὥστε, ἐὰν ὡς πρὸς αὐτὸν λυθῇ ἀναιτίως ὁ γάμος, δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν σύμβασιν, καθ' ἣν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει συνωμολογήθη νὰ κερδήσῃ οὗτος τὴν προίκα.¹ Ἀλλ' ἡ σχετικὴ αὕτη ἀκυρότης δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὸν δρισμὸν τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου, καθ' ὃν πᾶν ἐγγράφον δωρήσεως ἐν ζῳῇ, ἂν μὴ συνταχθῇ ἐνώπιον συμβολαιογράφου εἶναι ἀπο-

(1) Neap. 127. K. 2

λύτως ἄκυρον, ὥστε ἡ ἀπόδειξις τοιαύτης δωρεᾶς θέλει χωρήσει δι' ἄλλων μέσων, ἐκτὸς μαρτύρων.

159. Μετὰ τὴν σύστασιν τῆς δωρεᾶς ταύτης ἡ γυνὴ ἔχει ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων αὐτῆς τὴν κυριότητα, ἐντεῦθεν δ' ἐξηγεῖται ὁ δρισμὸς τοῦ Θεοδοσίου καὶ τοῦ Οὐαλεντιανοῦ, ὅτι τὴν δωρεάν ταύτην ἡ ὑπεξουσία θυγάτηρ δὲν κτᾶται ὑπὲρ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὡς δὲν κτᾶται ὁ ὑπεξουσίος υἱὸς τὴν προῖκα ὑπὲρ τοῦ οἰκείου πατρὸς,¹ ὡς καὶ ὁ ἕτερος, ὅτι ἡ γυνὴ, ἀποκερδαίνουσα τὴν προκειμένην δωρεάν μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, διεκδικεῖ αὐτήν, ὅπερ ἐμφαίνει προδήλως, ὅτι ἔχει τὴν κυριότητα αὐτῆς. Καὶ διαρκοῦντος τοῦ γάμου ἐὰν ἄπορον ὄρᾳ τὸν ἄνδρα, δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὰ τῆς δωρεᾶς ταύτης ἀντικείμενα.² Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς σύστασις τοιαύτης δωρεᾶς κατὰτάσσεται μετὰ τῶν ἐκποιήσεων.³ Πρὸς ταῦτα δὲ οὐδόλως ἀντιφάσκουσιν οἱ δρισμοὶ τῶν νόμων,⁴ καθ' οὓς ἡ δωρεὰ αὕτη λογιζέται περιουσία τοῦ ἀνδρὸς, διότι μεταβαίνει συνήθως μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου εἰς τὸν ἄνδρα,⁵ ὡς ἡ προῖξ εἰς τὴν γυναῖκα.

Μόνον καθ' ἃς περιπτώσεις ὁ ἀνὴρ παρακρατεῖ τὴν προῖκα, δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ καὶ ἡ γυνὴ τὴν προκειμένην δωρεάν· ὁ δὲ τρίτος δωρητὴς δύναται νὰ ἀναζητήσῃ αὐτὴν μόνον, ἀν ῥητῶς συνωμολόγησε τὴν εἰς αὐτὸν ἐπιστροφὴν ὡς συμβαίνει ἐπὶ τῆς προικὸς.⁶ Ὅπως δὲ ἡ προῖξ, καὶ τοι οὕσα εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ἀνδρὸς διαρκοῦντος τοῦ γάμου, λέγεται οἰκεία τῆς γυναικὸς περιουσία, τὸ αὐτὸ δύναται τις νὰ εἴπῃ καὶ περὶ τοῦ ἀνδρὸς ὡς πρὸς τὴν ἕνεκα γάμου δωρεάν· διότι οὗτος κατέχει διαρκοῦντος τοῦ γάμου τὰ ἀντικείμενα τῆς δωρεᾶς ταύτης, καρπούμενος καὶ διαχειριζόμενος αὐτὰ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν βαρῶν τοῦ γάμου.

(1) Κώδ. Θεοδοσίου [8 19] 1. Κ. Ἰουστ. [6. 61] 1.

(2) Νεαρ. 97. Κεφ. 6. Κ. [5. 12, 29 πρ. Β. [ΚΘ'. 1] 116.

(3) Κ. [5. 9] 6 πρ. Κ. [8. 37] διατ. τελ.

(4) Κ. [5. 3] 18 Νεαρ. 22. Κεφ. 20.

(5) Νεαρὰ Λέοντος 20. Ἐπαναγ. 1Θ'. 9.

(6) Κ. [5. 12] 31 § 1.

Τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν ἀκινήτων, ἕνεκα τοῦ γάμου δωρηθέντων, ὀρίζει σαφῶς ὁ νόμος, ἐκτὸς ἐὰν ἡ γυνὴ, δοῦσα τὴν ἐπὶ τῇ ἐκποιήσει συναίνεσιν, ἐπαναλάβῃ αὐτὴν μετὰ δύο ἔτη. Τὴν δὲ νόμιμον ὑποθήκην, περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ νόμῳ, δὲν ἔχει ἤδη ὁ σύζυγος, διότι παρ' ἡμῶν δὲν ὑπάρχουσιν ὑποθήκαι δυνάμει τοῦ νόμου ἄνευ ἐγγραφῆς ἀποκτώνται.

160. Ὁ θεσμὸς οὗτος τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς πολλὰς ὑπέστη τροποποιήσεις διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν Ἰσαύρων,¹ αἵτινες, ἀνατραπεῖσαι ὑπὸ τοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος ἐπαναγαγόντος ὡς ἰσχὺν τὴν Ἰουστινιανέου νομοθεσίαν, οὐδεμίαν ἔχουσι παρ' ἡμῶν ἰσχύν. Ἐν μόνον παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν νομοθεσία ὀνομάζει τὴν δωρεάν ταύτην *ὑπόβολου*,² δὲν παρεδέχθη δὲ ἰσότητά τῆς προικὸς καὶ τοῦ ὑποβόλου, ἀφίνουσα ὅλως ἐλευθέρως τὰς περὶ τούτου συμφωνίας,³ ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ τὸ νῦν ἰσχὺν δίκαιον.

161. Ὁ Ἀρμενόπουλος⁴ ὁμιλεῖ καὶ περὶ θεωρήτρου, ὡς δώρου πρὸς τὴν παρθένον νυμφευομένην καὶ ὅπερ εἶναι τὸ $\frac{1}{12}$ τῆς προικὸς κατὰ πλήρη κυριότητα εἰς αὐτὴν περιερχόμενον. Παρ' ἡμῶν δὲν ἰσχύει τοῦτο· ἀνάλογον ὅμως ἔθιμον κρατεῖ, τὸ ὁρῶν τὸ λεγόμενον παλλικαριάτικον, ὅπερ δωρεῖται ἡ χήρα νυμφευομένη νέον. Τὸ παλλικαριάτικον μένει παρὰ τῷ συζύγῳ καὶ μετὰ τὴν διάζευξιν εἰς πλήρη αὐτοῦ ἰδιοκτησίαν.⁵ Κατὰ τὸν περὶ ὑποθηκῶν νόμον⁶ δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ γυνὴ ἔχει νόμιμον τίτλον πρὸς ἐγγραφὴν ὑποθήκης ἕνεκα τοῦ ὑποβόλου, διότι κατ' αὐτὸν ἔχει τοιοῦτον τίτλον ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀνδρὸς ὑπὲρ τῶν ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῆς ἰδίας περιουσίας ἀπαιτήσεών της, ἂν τῷ *παραχωρήσῃ τὴν διαχείρισιν*, ἀλλ' εἰς τὴν ἔννοιαν ταύτην δύσκολον εἶναι νὰ ὑπαγάγῃ της τὴν ἕνεκα γάμου δωρεάν.⁷

(1) Ἑκλ. Β. 3 καὶ 4, 5, 6 καὶ 7.

(2) Νεαρ. Λέοντος 20 καὶ 22. Σχολ. Ἐπαναγωγῆς [19. 2].

(3) Β. [ΚΘ'. 2] 1.

(4) (4. 13). 3 καὶ 4. Νεαρ. Πορφυρογ. Ζαχαρ. Συλλ. Νεαρῶν 11.

(5) Ἀποφ. Ἀρ. Πάγου. 7. (1848) καὶ 246 (1852).

(6) Ἀρθρ. 11. 4.

(7) Πρὸλ. καὶ Καλλιγᾶ § 114.

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Σχέσεις τῶν συζύγων πρὸς τρίτους.

Περίληψις.

162. Δικαιώματα τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τρίτους ἕνεκα τῆς προικὸς. Ἀνίσχυρος ἢ ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς ἀναδοχὴ τῆς γυναικὸς. Κοινῶς συναφθεῖσαι πρὸς τρίτους ὑποχρεώσεις τῶν συζύγων.

163. Χρέη αὐτῶν συνομολογούμενα πρὸς θεραπείαν τῶν οἰκιακῶν ἀναγκῶν.

162. Τὰ πρὸς τρίτους εὐάριθμα ἀποτελέσματα τοῦ γάμου δὲν χρῆζουσι μακρᾶς ἀναπτύξεως· ὠμιλήσαμεν ἤδη περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς καταδιώξεως τῶν κατὰ τῆς συζύγου προσβολῶν καὶ τῆς εἰκαζομένης πληρεξουσιότητος τοῦ συζύγου. Ἐκτὸς τούτων ὁ ἀνὴρ, ὡς κύριος τῆς προικὸς, δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν περὶ κυριότητος ἀγωγὴν πρὸς διεκδίκησιν αὐτῆς, ὡς συμβαλλόμενος δὲ κατὰ τὴν τῆς προικοδοσίας σύμβασιν, καὶ τὴν ἐπὶ παραδόσει τῆς προικὸς.

Αἱ ὑπὲρ τοῦ συζύγου ἀναδοχαὶ τῆς γυναικὸς εἰσὶν ἀνίσχυροι.

Κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσι περὶ τῶν πρὸς τρίτους σχέσεων τῶν συζύγων οἱ ὅρισμοί τοῦ κοινοῦ δικαίου.

Ὅθεν ἐὰν ἀναλάβῃσι κοινῶς ὑποχρεώσεις πρὸς τρίτους μὴ ἀποτελούσας ὡς πρὸς τὴν γυναῖκα ἀναδοχὴν (*intercessio*) χρεούς τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς, ἐνέχεται ἕκαστος αὐτῶν ἐξ ἑαυτοῦ κατὰ τὸ ἥμισυ, καὶ ἂν ἀμφοτέρωι ἀποκτήσῃ κοινῶς τι· ἐνταῦθα δὲ ὑπάγονται καὶ τὰ ἀορίστως, ἥτοι ἄνευ προσδιορισμοῦ μερίδος, εἰς ἀμφοτέρους διδόμενα γαμήλια δῶρα (*dona nuptialia*) ¹.

163. Περὶ τῶν ἕνεκεν οἰκιακῶν δαπανῶν συνομολογούμενων χρεῶν ἰσχύουσι τὰ ἐξῆς κατὰ τὰς περὶ γάμου καὶ τῶν ἐννόμων σχέσεων τῶν συζύγων γνωστὰς ἀρχάς.

1) Ἐὰν ὁ ἀνὴρ συνομολογήσῃ τοιαῦτα χρέη, ἐνέχεται μόνος εἰς ἑκτισιν αὐτῶν, ἢ δὲ γυνὴ οὐδέποτε δύναται νὰ ἐναχθῇ ἐπὶ ἀποδόσει, οὔτε διὰ τῆς τοῦ δαπανήματος ἀγωγῆς (*actio*

(1) [16. 1]. 17.

de in rem verso), ὡς δαπανηθέντος δῆθεν τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐνοχῆς εἰς ὄφελος αὐτῆς, διότι μόνος ὁ ἀνὴρ ὑποχρεοῦται νὰ φέρῃ τὰ βάρη τοῦ γάμου, ἐκτὸς ἐὰν οὗτος συνομολογήσῃ ὑποχρέωσιν ὑπὸ περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ γυνὴ ὑποχρεοῦται νὰ διαθρέψῃ αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα, τὸ δὲ ἀντικείμενον αὐτῆς τρώντι δαπανηθῇ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον.

2) Ἄν ἡ γυνὴ συνομολογήσῃ τοιαῦτα χρέη καὶ ἐδαπάνησεν τὸ ληφθὲν χάριν τῶν οἰκιακῶν ἀναγκῶν δύναται νὰ ἐναχθῇ ἐκ τῆς συμβάσεως, ἐκτὸς ἐὰν ἡ ἐνοχὴ διὰ τὰς συνοδευούσας αὐτὴν εἰδικὰς περιστάσεις θεωρηθῇ ὡς ἀναδοχὴ χρέους τοῦ ἰδίου συζύγου.

ΤΜΗΜΑ Δ'.

Ἐπίδρασις τῆς λύσεως τοῦ γάμου εἰς τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ.

Περίληψις.

164. Προσωρινὰ μέτρα κατὰ τὴν περὶ διαζεύξεως δίκην. Ἐπίδρασις τῆς ἀκυρότητος, ἢ τῆς διαρρήξεως τοῦ γάμου εἰς τὰ παραχθέντα ἀποτελέσματα αὐτοῦ.

165. Ἰδίως ἀποτελέσματα τῆς λόγῳ αἰμομιξίας ἀκυρότητος. Ἀργοῦσι παρ' ἡμῖν.

166. Ἀποτελέσματα τῆς διὰ τοῦ θανάτου λύσεως τοῦ γάμου.

167. Ἰδίως ὡς πρὸς τὴν προίκα. Διὰ τίνων ἐνδίκων μέσων καὶ ὑπὸ τί-
νος ἀναζητεῖται αὕτη;

168. Ἰδίως ἐὰν ὁ γάμος λυθῇ διὰ τοῦ θανάτου τῆς γυναικὸς καταλιπού-
σης τέκνα, τίς ἡ τύχη τῆς πατρικῆς προικὸς;

169. Τίς ἐνάγεται ἐπὶ ἀποδόσει τῆς προικὸς; Εὐθύνῃ τοῦ ὑπὸ τὴν ἰδιό-
τητα τοῦ νομείως τῶν προικίων ἐναγομένου.

170. Εὐθύνῃ τοῦ ἐναγομένου, καθὼς εἰδικῶς εἰς ἀπόδοσιν τῆς προικὸς
ὑποχρέου.

171. Ἰδίως εὐθύνῃ αὐτοῦ ἕνεκα τῶν τόκων καὶ τῶν καρπῶν.

172. Ἑρμηνεία τοῦ Πανδ. (24. 3) 7 § 1.

173. Χρόνος τῆς ἀποδόσεως.

174. Ὅρισμοὶ περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς ἰσχύος τῆς ἐγγράφου ὁμολογίας
τοῦ ἀνδρός, ὅτι παρέλαβε τὴν προίκα.

175. Κατὰ πόσον ἰσχύουσι νῦν παρ' ἡμῖν.

176. Εὐεργέτημα εὐπορίας.

177. Δικαίωμα τοῦ ἐπὶ ἀποδόσει τῆς προικὸς ἐναγομένου ἕνεκα τῶν
καταβληθέντων εἰς τὴν προίκα δαπανημάτων.

178. Ἀπόδοσις τῶν λοιπῶν ἑκατέρῳ τῶν συζύγων ἀντικόντων πραγμάτων. Ἰδίως ἡ τῶν ὑφαίρεθέντων πραγμάτων ἀγωγή.

179. Ἡ λύσις τοῦ γάμου διὰ τῆς ἐπιλογῆς τοῦ μοναχικοῦ βίου ταυτίζεται τῇ διὰ τοῦ θανάτου λύσει ὡς πρὸς τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς εἰς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ γάμου.

180. Ἐπίδρασις τῆς διὰ τοῦ διαζυγίου λύσεως τοῦ γάμου εἰς τὰς ἐξ αὐτοῦ σχέσεις.

181. Ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα κατὰ τοῦ ἐπὶ τῆς διαζεύξεως ὑπαίτιου.

182. Ἰδίως περὶ τῆς εἰς τὸν ἀθῶον σύζυγον προσακυρώσεως τῆς προικῆς.

183. Τίνα ἐκ τῶν ἐπιβλαβῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐξ ἁμαρτήματος θατέρου τῶν συζύγων λύσεως τοῦ γάμου χωροῦσι καὶ ὡς παρ' ἡμῖν;

164. Διαρκούσης τῆς περὶ διαζεύξεως δίκης ὁ γάμος ὑφίσταται, ὅθεν διαρκοῦσιν τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ, ἐκτὸς ἂν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ληθῶσι προσωρινῶς μέτρα διακόπτοντα τινὰ ἐξ αὐτῶν, πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλου. Τοιαῦτα μέτρα ὀρίζουσι τὰ ἄρθρα 683 καὶ 686 τῆς πολιτικῆς δικονομίας, καθ' ἃ λ. χ. τὸ δικαστήριον διατάσσει τὴν εἰς ἄλλην οἰκίαν μετοίκησιν τῆς γυναικὸς, τὴν εἰς αὐτὴν ἐγχειρίσιν τῶν διὰ τὰς καθημερινὰς ἀνάγκας τοῦ βίου ἀναγκαίων πραγμάτων, τὰ περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων, ἐὰν ἀποφασισθῇ νὰ ἀφαιρεθῶσιν ἀπὸ τοῦ πατρὸς, κτλ.

Περὶ τῆς ἐπίδράσεως τῆς λύσεως τοῦ γάμου εἰς τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ διακριτέον τὰς ἐξῆς περιπτώσεις.

1) Σχέσις φέρουσα τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τοῦ γάμου, καὶ θεωρουμένη ὡς τοιοῦτος, κηρύττεται, ὡς γάμος, ἀνίσχυρος, λ. χ. ἔνεκα συγγενείας, ἢ ἔνεκα πλάνης τοῦ ἑτέρου τῶν συναφθέντων περὶ τὴν ταυτότητα τοῦ ἄλλου.

2) Ὁ γάμος ρήγνυται ἔνεκα πλημμελοῦς συναινέσεως, λ. χ. ἔνεκα βίας ἢ

3) Ἐγκυρος γάμος λύεται διὰ διαζυγίου, ἢ διὰ τοῦ θανάτου θατέρου τῶν συζύγων.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀκυρότητος τοῦ γάμου, ἢ τῆς διαρρήξεως αὐτοῦ ἔνεκα πλημμελοῦς συναινέσεως εἶναι πρόδηλα· τὰ πάντα ἐπανέρχονται εἰς τὴν πρὸ τῆς σχέσεως ταύτης κατάστασιν, ὃ δὲ συζήσας ὡς σύζυγος, ἐὰν βλαφθῇ ἐκ πταίσματος

τοῦ ἐτέρου, δύναται νὰ ζητήσῃ ἀποζημίωσιν, λ. χ. συνήφθῃ γάμος διὰ βίας ἐπενεχθείσης ὑπὸ τοῦ συζύγου καὶ ἀνατρέπειται, ἐν τούτοις ἡ γυνὴ ἀπέκτησε τέκνον, ἀπώλεσεν ἄλλην ἐπωφελεστάτην εὐκαιρίαν γάμου καὶ εἶναι πένησσα· δύναται νὰ ζητήσῃ ἀποζημίωσιν.

165. Ἐπὶ τῆς λόγῳ αἱμομιξίας ἀκυρότητος τοῦ γάμου χωρεῖ δήμευσις ἀπάσης τῆς περιουσίας τοῦ ἐν γνώσει συνάψαντος τοιοῦτον δεσμόν.¹ Τοῦτο δὲ, ἐν ἐλλείψει νομίμων τέκνων ἐξ ἄλλου γάμου· ἐὰν δὲ ἔχῃ νομίμους κατιόντας «τὴν πατρῶαν ἢ » μητρῶαν εὐθὺς ἐκεῖνοι λήψονται διαδοχὴν, αὐτεξούσιοι μὲν » τῇ τοῦ πατρὸς τιμωρίᾳ γινόμενοι, τρέφοντες ὁμῶς αὐτόν.»² Ἀλλ' ἡ μὲν δήμευσις ἡ διὰ τοῦ Κεφ. 1 τῆς Νεαρᾶς ταύτης δριζομένη δὲν ἰσχύει παρ' ἡμῖν, διότι εἶναι ποινὴ, κατὰ δὲ τὸν ἡμέτερον ποινικὸν νόμον ἐπιβάλλεται ἄλλη ποινὴ εἰς τὴν αἱμομιξίαν, ἡ τῆς εἰρκτῆς,³ καταργηθείσης τῆς ὑπὸ τῆς Νεαρᾶς ἐπιβαλλομένης ποινῆς διὰ τοῦ ἄρθρου 705 τοῦ αὐτοῦ ποινικοῦ νόμου· καὶ διότι ἡ γενικὴ δήμευσις κατηργήθη διὰ τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ Συντάγματος· ἡ δὲ διὰ τοῦ Κεφ. 2 ἐπιβαλλομένη εἰς τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα στέρησις τῆς περιουσίας ἀργεῖ ὡσαύτως διὰ τὸν πρῶτον λόγον.

Κατὰ πᾶσαν δὲ περίπτωσιν, ὃ ἐν γνώσει συνάπτων ἄκυρον γάμον, στερεῖται, ἐὰν μὲν ᾖ γυνή, τῆς προικὸς αὐτῆς, ἐὰν δὲ ἀνὴρ, τῆς ἔνεκα τοῦ γάμου δωρεᾶς, ἐκάτερος δὲ, τῶν ὑπὸ τοῦ ἐτέρου συζύγου δοθέντων αὐτῷ δώρων, ἅπερ περιέρχονται εἰς τὸν δημόσιον θησαυρόν.⁴ Ἀλλ' οὔτε ἡ διάταξις αὕτη ἰσχύει, διότι ὁ ποινικὸς ἡμῶν νόμος, ὅστις εἰσέγαγεν ὀλόκληρον νέον σύστημα ποινικῆς νομοθεσίας, διατάσσει, ὅτι καὶ εἰδικὴ δήμευσις λαμβάνει χώραν εἰς μόνας τὰς παρὰ τοῦ νόμου, ἥτοι τοῦ ποινικοῦ, ἢ τῆς ποινικῆς δικονομίας δριζομένας περιπτώσεις.

166. Ἐπὶ τῆς θανάτῳ τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων, ἢ διὰ τοῦ

(1) Νεαρ. 1² Κεφ. 1.

(2) Κεφ. 2.

(3) Ἀρθρ. 281 τοῦ Π Ν.

(4) Κ. [5. 5]. 4.

διαζυγίου λύσεως τοῦ γάμου ἐν γένει μὲν ἐκλείπουσιν ὡσαύτως τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ γάμου, τινὰ ὁμῶς ἐξακολουθοῦσι, χωροῦσι δὲ καὶ νέα.

Περὶ τούτων ἀπάντων ἰσχύουσι τὰ ἐξῆς.

1) Ἐάν ὁ γάμος λυθῇ διὰ τοῦ θανάτου ὁ ἐπιζῶν σύζυγος δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς ἕτερον γάμον, τηρουμένων τῶν περὶ τοῦ τετάρτου γάμου εἰρημένων καὶ τῶν ὁρισμῶν περὶ τῶν ἐπιζήμιων ἀποτελεσμάτων τῶν ἐπομένων γάμων.

2) Κατὰ τὸ πραιτωρικὸν διάταγμα κληρονομοῦσιν ἀλλήλους οἱ σύζυγοι ἐν τῇ τάξει unde vir et uxor, ἂν δὲν κατέλιπεν ὁ ἀποθιώσας συγγενεῖς ἐξ αἵματος, δυναμένους, ἢ θέλοντας νὰ τὸν κληρονομήσωσι· κατὰ δὲ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον καὶ ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐξ αἵματος συγγενεῖς τοῦ εὐπόρου συζύγου περιέρχεται εἰς τὴν ἀπρικοὺν καὶ ἀπορον αὐτοῦ χήραν, εἰ μὲν ὁ ἀποθιώσας κατέλιπε τρία ἢ ὀλιγώτερα τέκνα, τὸ $\frac{1}{4}$, εἰ δὲ τέσσαρα ἢ πλειότερα, «τοσοῦτον ὅσον ἐνὶ τῶν παίδων ἀρμόζει.»¹ Τὰ περὶ τούτου ἐξηγοῦνται ἀκριθέστερον ἐν τῷ κληρονομικῷ δικαίῳ.

3) Ἡ γυνὴ διατηρεῖ τὴν τάξιν τοῦ ἀνδρὸς, ἐνόσω δὲν ἔλθῃ εἰς δεῦτερον γάμον, καὶ τὴν δικαιοδοσίαν, ἐνόσω δὲν μεταβάλλῃ κατοικίαν.² Προσθετόν ἐνταῦθα τὸ δικαίωμα τῆς συζύγου τοῦ νὰ ἐνεργήσῃ ἐπίσχεσιν τῶν εἰς χεῖράς της εὐρισκομένων πραγμάτων τοῦ συζύγου, μέχρις οὗ ἱκανοποιηθῇ διὰ τὰς προικῶς αὐτῆς ἀπαιτήσεις.³

167. Τὸ σπουδαιότερον τῶν μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου φουμένων ζητημάτων εἶναι τὸ περὶ τῆς τύχης τῆς προικός. Ἀλλὰ πρὸ τούτου ἴδωμεν, διὰ τίνων ἐνδίκων μέσων ἀναζητεῖται αὕτη.

Ἡ γυνὴ ἔχει δύο ἐνδिका μέσα. Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ ἐπὶ τῶν προικῶν κυριότης αὐτῆς ἀναζῇ αὐτοδικαίως μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, ἥτοι ἐπὶ τῶν μὴ διατετιμημένων λόγῳ πωλήσεως ἀναντικαταστάτων πραγμάτων, ἔχει τὴν τῆς διεκδι-

(1) Κ. [6. 18]. 1. Νεαρ. 53. Κ. 6 Νεαρ. 117. Κεφ. 5.

(2) [50. 1]. 22. § 1. Κ. [121]. 13. Ἀρθρ. 18 Πολ. δικον.

(3) Κ. [5. 12]. 29.

κήσεως ἀγωγὴν κατὰ παντὸς νομέως. Εἶχε δὲ αὐτὴν καὶ ἐπὶ τῶν διατετιμημένων πραγμάτων, ἐὰν ταῦτα σώζονται αὐτοῦσια παρὰ τῷ ἀνδρὶ (si res existant), ἥτοι δὲν ἀπηλλοτριώθησαν ἐγκύριως. Ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνῆρέθη διὰ τοῦ ἀρθροῦ 12 ἐδ. 6'. τοῦ περὶ μεταγραφῆς νόμου, ὡς πρὸς τὰ προικῶ ἀκίνητα, διότι ὁ νόμος οὗτος μόνον περὶ ἀκινήτων προέβλεπε, ὥστε αἱ περὶ τῶν κινητῶν διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου ἰσχύουσι καὶ νῦν ἔτι. Εἰς τὰς λοιπὰς δὲ περιπτώσεις, λ. χ. ἐπὶ τῶν ἀντικαταστατῶν, ἐπὶ τῶν λόγῳ πωλήσεως διατετιμημένων, εἶχεν ἡ γυνὴ τὴν τῆς ἐπερωτήσεως (προσωπικὴν) ἀγωγὴν, ἣν συγχωνεύσας ὁ Ἰουστινιανὸς μετὰ τῆς ἀρχαίας ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ διδομένης actio rei uxoriae, ἀπένειμεν εἰς αὐτὴν, τὴν ἐξ ἐπερωτήσεως, ἅπαντα τὰ τῆς rei uxoriae ὑπὲρ τῆς γυναικὸς πλεονεκτήματα.¹

Τὴν δὲ ἀγωγὴν τῆς διεκδικήσεως ἔχει ἡ γυνὴ ἐν τῷ πρὸ μικροῦ εἰρημένῳ θέματι, (ὅτε δηλ. τὰ προικῶ εἶναι ἀναντικατάστατα καὶ μὴ διατετιμημένα), εἴτε ἔδωκεν αὐτὴ αὐτὴ τὴν προίκαν, εἴτε ὁ πατὴρ αὐτῆς, ἢ πᾶς ἄλλος, μὴ συναμολόγησας ῥητῶς τὴν εἰς αὐτὸν μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἀπόδοσιν.²

Πᾶς ἄλλος προικοδότης ἔχει τὴν προσωπικὴν ἀγωγὴν ἐκ τῆς συμβάσεως, δι' ἧς ῥητῶς συναμολόγησε τὴν μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου εἰς ἑαυτὸν ἐπιστροφὴν τῆς προικῆς.

Ἀλλ' ἡ γυνὴ δὲν ἀπαιτεῖ πάντοτε τὴν προίκαν καὶ ὅταν δ' ἔχη τὸ δικαίωμα τοῦτο, δὲν ἀσκεῖ αὐτὸ πάντοτε μόνη· διακριτέον ἐνταῦθα.³

Τὴν ἀπροσπάριστον προίκαν ἀναλαμβάνει ὁ ἐξωτικὸς προικοδότης, ἂν, ὅτε συνέστησεν αὐτὴν, συναμολόγησε ῥητῶς τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαιτήσεως.⁴

(1) Θεοφρ. [4. 6] § 29. K. [5. 13] διατ. μόνη § 1 καὶ 2.

(2) [12. 4] 9 πρ. B. [ΚΘ'. 1]. 39. 118.

(3) B. [ΚΘ'. 1]. 119.

(4) K. [5. 13] διατ. μόνη § 13. B. [ΚΘ'. 1]. 119. «Ἐξωτικὸν δὲ νομίζομεν πᾶν πρῶτον χωρὶς τῶν ἐξ ἀββέρογονίας ἀνιόντων. Ἐὰν ἐξωτικὸς προικίσῃ καὶ μὴ ἐπερωτήσῃ ἐπαναλαβεῖν τὴν προίκαν, ἡ γυνὴ ἔχει τὴν ἀπαιτήσιν τῆς προικῆς».

Ἐν ἐλλείψει τοιαύτης συμβάσεως ἡ αὐτεξουσία γυνὴ ἀπαιτεῖ τὴν προῖκα ἄνευ συμπράξεως ἄλλου.¹ Ἐὰν δὲ ἡ ὑπεξουσία οὔτε μόνη αὕτη δύναται, οὔτε ὁ πατὴρ μόνος νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν προῖκα, ἀλλ' ὁ πατὴρ συναινέσει τῆς κόρης· τοῦτο ὁμῶς δὲν σημαίνει, ὅτι ἀμφότεροι ἔχουσι τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς προικῆς, διότι αὕτη ἀνήκει εἰς τῆς γυναικὸς μόνης τὴν κυριότητα καὶ μάλιστα δεόν νὰ ἐπιφυλάττηται αὐτῇ δι' ἕτερον γάμον.²

Ὅθεν ὁ περιορισμὸς οὗτος ἰσχύει περὶ μόνης τῆς δικαστικῆς ἐπιδιώξεως τῆς ἐπὶ ἀποδόσει ἀπαιτήσεως, ἀλλ' ἡ θυγάτηρ δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν συναίνεσιν ἄνευ εὐλόγου αἰτίας καὶ λογιζέται συναινοῦσα, ἅμα δὲν ἀντείπῃ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπιδίωξιν τῆς ἀπαιτήσεως,³ διὸ καὶ ὁ πατὴρ δύναται νὰ ἐγείρῃ μόνος τὴν ἀγωγὴν, ἐὰν ἡ κόρη ᾖναι φρενοβλαβῆς,⁴ ἐνῶ ἂν ἀποδημῇ, δύναται μὲν πάλιν μόνος ὁ πατὴρ νὰ κινήσῃ τὴν ἀγωγὴν, ἀλλ' ἐπὶ ἐγγυήσει, ὅτι ἡ θυγάτηρ θέλει ἐγκρίνει τὴν πράξιν.⁵ Ἐὰν ὁ πατὴρ ᾖναι φρενοβλαβῆς ἢ ἀποδημῇ, ἐγείρει μόνη ἡ θυγάτηρ τὴν ἀγωγὴν, ἀλλ' ἐν τῷ τελευταίῳ θέματι ἐπὶ τῇ ἐγγυήσει, ὅτι θέλει ἐγκρίνει τὴν πράξιν αὐτῆς ὁ πατήρ.⁶ Ἐὰν τέλος ᾖναι φόβος μήπως ὁ πατὴρ σπαταλήσῃ τὴν προῖκα, ὁ δικαστὴς προνοεῖ περὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ τε καὶ τῆς θυγατρὸς.⁷

Ἀλλὰ τὸ θέμα τοῦτο τῆς ὑπεξουσιότητος τῆς θυγατρὸς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ τὴν σήμερον, διότι διὰ τοῦ γάμου, κατὰ τινὰ Νεαράν τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος,⁸ ἡ θυγάτηρ θεωρεῖται

(1) [24. 3]. 2. πρ. § 1. 2 καὶ 3. 30. § 1. 31. § 2. 25. B. [KH'. 8] 2. 30 31. K. [5 13] διατ. μόνη § 13. B. [KΘ'. 1]. 119.

(2) Neap. 97. Κεφ. 5

(3) [24. 3]. 22. § 6. B. [KH'. 8] 22

(4) [24. 3]. 2. § 2. 22 § 9. B. [KH'. 8]. 2. 22.

(5) [24. 3] 2. § 1 ἐν τέλει. B. [KH'. 8]. 2 [21. 3]. 22. § 10. B. 22. αὐτῇ (46 3]. 65.

(6) [24 3]. 22. § 4 B. [KH'. 8]. 22.

(7) 22 § 6. αὐτ.

(8) Βολλογ. τῶν Νεαρῶν ὑπὸ Ζαχαρίαι ἄρθρ. 25. "Ὅρα καὶ Πεῖραν [49. 9].

ἀπηλλαγμένη τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, τοῦτ' αὐτὸ δὲ ὥρισε ῥη-
τῶς καὶ ὁ περὶ χειραφεσίας νέος ἡμῶν νόμος.¹

Ἀποθανούσης τῆς γυναικὸς ἐνασκούσι τὸ προκείμενον δι-
καίωμα οἱ κληρονόμοι αὐτῆς, κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον,²
ἐνῷ κατὰ τὸ ἀρχαιότερον ἐνήσκουν οὗτοι τὸ δικαίωμα μόνον
ἂν ἡ γυνὴ ἤθελε καταστήσει ὑπερήμερον τὸν ἀφείλοντα τὴν
ἀπόδοσιν.³

Ἐπὶ τῆς πατρικῆς προικὸς, ἂν ὁ διδοὺς αὐτὴν ἀνιῶν συνω-
μολόγησε τὴν εἰς ἑαυτὸν ἀπόδοσιν ἰσχύουσι τὰ καὶ περὶ
τοῦ ἐξωτερικοῦ προικοδότου εἰρημένα μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι
τοιαύτη συνομολόγησις ἰσχύει καὶ ἂν ἐγένετο μετὰ τὴν περὶ
συστάσεως προικὸς σύμβασιν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ γάμου.⁴ Ὡσαύ-
τως ἰσχύει ἡ σύμβασις, δι' ἧς ὁ ἔχων τὴν πατρικὴν ἐξου-
σίαν προικοδότης συνομολογεῖ τὴν εἰς ἕτερον ὑπεξούσιον
ἀπόδοσιν τῆς προικὸς, ὅπερ ἐστὶν ἐκ τοιαύτης συμβάσεως δύ-
ναται νὰ κινήσῃ ὁ εἰρημένος κατιῶν ἀγωγὴν περὶ ἀποδόσεως,⁵
ἐνῷ τοιαύτη σύμβασις συναφθεῖσα ὑπὸ τοῦ μὴ ἔχοντος τὴν
πατρικὴν ἐξουσίαν ἀνιόντος καὶ παντὸς ἄλλου προικοδότου, δὲν
ἰσχύει.⁶ Ἐὰν δὲ ὁ κεκτημένος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἀνιῶν
συνομολογήσῃ ὑπὲρ ξένου προσώπου τοιοῦτον δικαίωμα ἀπαι-
τήσεως τῆς προικὸς ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ γάμου, ἰσχύει ἡ τοι-
αύτη σύμβασις, ἅμα ὁ ξένος ἐκεῖνος, ὁ μὴ διατελὼν δηλ. ὑπὸ
τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν, ἐγκρίνῃ αὐτήν.⁷ Τοῦτο ἐπετράπη
ὑπὸ τοῦ νεωτέρου δικαίου, παρεχομένης ὠφελίμου ἀγωγῆς ἐκ
τοιαύτης συμβάσεως εἰς τρίτον, ὑπὲρ οὗ ἄνευ ἐντολῆς συνωμο-
λογήθη δι' αὐτῆς δικαίωμα ἀπαιτήσεως, ἐνῷ κατὰ τὸ ἀρχαιό-
τερον δίκαιον ἦσαν ἄκυροι τοιαῦται συμβάσεις.⁸

(1) Ἀρθρ. 98 τοῦ ἀστικοῦ νόμου.

(2) K. [5. 13]. διατ. μόνη § 6. B. [ΚΘ'. 1]. 119.

(3) Ulp. VI 7. frag. Vatic. § 95. 97.

(4) [24. 3]. 29. πρ. B. [ΚΗ'. 8]. 29.

(5) [23. 4]. 23.

(6) K. [5. 13] διατ. μόνη § 13.

(7) K. [5. 14] 7 B [29. 5]. 7. K. [4. 26]. 7 § 1. B. [18'. 2]. 17.

(8) K. [5. 12] 26. B. [ΚΘ'. 1]. 113. E. [3. 20]. § 4. [44. 7]. 11. [15. 1]. 38 § 17.

Κατὰ μερίζονα λόγον ἰσχύει ἡ σύμβασις, ἣν, ἐπιτρέποντος τοῦ ἔχοντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἀνιόντος, τρίτος συνάπτει περὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀποδόσεως τῆς προικὸς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου.

Ἐν ἑλλείψει τοιαύτης συμβάσεως κατὰ τὸ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δίκαιον τὴν ὑπὲρ τῆς ὑπεξουσίας θυγατρὸς συσταθεῖσαν προίκα, εἰ μὲν αὕτη εἶχεν ἐπιζήσει τῇ λύσει τοῦ γάμου, ἀναζητεῖ ὁ πατὴρ, συναινέσει αὐτῆς (*adjuncta filiae persona*),¹ ἂν δὲ ὁ γάμος εἶχε λυθῇ διὰ τῆς ἀποβιώσεως τῆς γυναικὸς, εἴτε καταλιπούσης τέκνα εἴτε μὴ, ἀνεζήτει μόνος ὁ πατήρ.²

Τὴν δὲ ὑπὲρ αὐτεξουσίας θυγατρὸς προίκα ἀνεζήτει αὕτη μόνη, ἂν ἐπεβίου τῇ λύσει τοῦ γάμου,³ ἂν δὲ οὗτος εἶχε λυθῇ διὰ τῆς ἀποβιώσεως τῆς γυναικὸς, εἴτε καταλιπούσης τέκνα εἴτε μὴ, ἀνεζήτει ὁ πατήρ.⁴ Ταῦτα δὲν ἀμφισβητοῦνται κατὰ τὸ πρὸ τῆς διαταξ. μόνης (Κ. (5. 13) δίκαιον, μεγάλη ὅμως κρατεῖ ἐναντιοφωνία περὶ τοῦ κατ' αὐτὴν δικαιουμένου ν' ἀναζητήσῃ τὴν προίκα ἐπὶ τῇ τῇ ἀποβιώσει τῆς γυναικὸς λύσει τοῦ γάμου, ὑπαρχόντων τέκνων.

168. *Ἀρά γε τὴν πατρικὴν προίκα, κατὰ τὴν ἀνωτέρω δοθεῖσαν ἔννοιαν αὐτῆς (§ 121), δικαιούται κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον νὰ ἀναζητήσῃ ὁ πατήρ καὶ ἐν τῷ θέματι τούτῳ; Ἡ ἀμφισβήτησις χρονολογεῖται ἀπὸ τῶν γλωσσογράφων, ὧν δύο ἐπίσημοι, ὁ Βούλγαρος καὶ ὁ Μαρτίνος διεφώνησαν περὶ τούτου· ὁ μὲν ἐπρέσβευεν, ὅτι ἔχει ὁ πατήρ τὸ δικαίωμα τοῦτο, ὁ δὲ ἰσχυρίζετο, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ προίξ μεταβαίνει εἰς τὰ τέκνα· ὁ Βούλγαρος ἐνέμεινε πιστὸς εἰς τὴν γνώμην του, θυσιάσας ὑπὲρ αὐτῆς τὸ ἴδιον συμφέρον, διότι νυμφευθεὶς πλουσίου πατρὸς κόρην καὶ λαβὼν μεγάλην προίκα, ἀπέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν πενθερὸν μετὰ τὴν διὰ τοῦ θανάτου τῆς γυναικὸς λύσιν τοῦ γάμου, καὶ τοὶ καταλιπούσης τέ-

(1) [24. 3]. 2 § 1 καὶ 3 22. § 1. 3 καὶ 6. Κ. [5. 13] διατ. μόνη § 13 καὶ 14. Β. [ΚΗ'. 8] 2. 22. Β. (ΚΘ'. 1). 119.

(2) Τὰ ἀνωτέρω χωρὶς καὶ Κ. (5. 18] 4. [33 3]. 6. [23. 3]. 6.

(3) Κ. [5. 13]. διατ. μόνη § 11.

(4) [23. 3]. 6. [ΚΘ'. 1]. 2 [24. 2]. 5. [ΚΗ'. 7]. 12.

κναι. Ἄν καὶ ἡ γερμανικὴ νομολογία παρεδέξατο τὴν γνώμην τοῦ Μαρτίνου, ὑπὲρ ἧς ἐμάχοντο καὶ τὰ ἔθιμα, τὴν σήμερον ὁμως οἱ πλεῖστοι νομοδιδασκαλοὶ δέχονται ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Βουλγάρου εἶναι θεωρητικῶς ἡ μόνη ὀρθή, συλλογιζόμενοι ὡς ἑξῆς.

Εἶναι βέβαιον λέγουσιν, ὅτι ἐάν δὲν ὑπάρχωσι τέκνα τὴν πατρικὴν προίκα ἀναλαμβάνει ὁ πατήρ, ἐάν λυθῇ ὁ γάμος διὰ τοῦ θανάτου τῆς γυναικὸς· τοῦτο ἰσχυεὶ πρὸ τῆς διατάξεως μόνης τοῦ Κώδ. (5. 13), ἂν δὲ κατέλιπεν αὕτη τέκνα, τοῦτο δὲν ἐκώλυε τὴν εἰς τὸν πατέρα ἐπάνοδον τῆς προικὸς, ἀλλ' ὁ σύζυγος εἶχε μόνον τὸ δικαίωμα νὰ παρακρατήσῃ ἐκ τῆς ἀποδοτέας προικὸς τὸ πέμπτον δι' ἕκαστον τέκνον, φυσικῶ δὲ τῷ λόγῳ, ἂν τὰ τέκνα ἦσαν πέντε, ἢ πλείοτερα, διὰ τῆς ἀφαιρέσεως ταύτης ἐξηντλεῖτο ἅπασα ἡ προίξ, ματαιουμένου τοῦ εἰρημένου δικαίωματος. Διὰ τῆς παρατεθείσης διατάξεως ὁ Ἰουστινιανὸς κατήργησε τὴν παρακατάσχεσιν ταύτην τοῦ $\frac{1}{5}$ δι' ἕκαστον τέκνον·¹ ὅθεν κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην ἔμειναν ἀκέραιον τὸ δικαίωμα τοῦ πατρὸς ἐπὶ ἀναλήψει τῆς προικὸς ἄνευ κινδύνου τινος ματαιώσεως διὰ τῆς *retentio ob liberos*. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἐν τῷ Πανδέκτῳ τεμαχίων, ἅπερ περιέχουσιν ἀπολύτως τὸν *κανόνα* τῆς εἰς τὸν πατέρα ἀποδόσεως τῆς πατρικῆς προικὸς, ἐάν ὁ γάμος λυθῇ διὰ τοῦ θανάτου τῆς γυναικὸς, ἄνευ διακρίσεως ἐάν ὑπάρχωσι τέκνα ἢ οὐ, ἐξηγεῖται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ ἀνωτέρω διάταξις εἶχε δημοσιευθῇ πρὸ τοῦ Πανδέκτου.²

Τινὲς ὁμως τῶν νεωτέρων πείθονται, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο ἔλυσε ἡ διάταξις μόνη (5. 13) § 13, ποιουμένη ἰδίαν διάκρισιν μεταξὺ προικὸς παρ' ἐξωτικοῦ (*extraneus*) καὶ προικὸς παρὰ μὴ ἐξωτικοῦ συστηθεῖσαν. Ἡ τελευταία αὕτη προίξ, ἥτις εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνιόντος ὑπὲρ τῆς ὑπεξουσίας αὐτοῦ κατιούσης συστηθεῖσα, περιέρεχεται, λυθέντος τοῦ γάμου διὰ τῆς

(1) § 5 «οὐδὲ γὰρ χρὴ ἐκ τῆς προικὸς τοὺς παῖδας ἀποτρέφεισθαι, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων πατέρων.»

(2) [24 3] 10. B. [KH'. 8] 10. [17 2. 81. [12. 1] 78. [14. 6] 7 § 2. K. [5. 12] 6. [51. 8] 4.

ἀποδιώσεως τῆς γυναικὸς, ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς τὸν συστήσαντα αὐτὴν ἀνιόντα, εἴτε κατέλειπεν ἢ ἀποδιώσασα τέκνα εἴτε μὴ, ἡ δὲ παρ' ἐξωτικοῦ συστηθεῖσα προῖξ, ἐν ἐλλείψει ἰδίας συνομολογήσεως, περιέρχεται εἰς τὰ τέκνα ἢ τοὺς λοιποὺς κληρονόμους αὐτῆς.¹ Ὑπὲρ τῆς τελευταίας ταύτης δόξης μάχονται αἱ σαφεῖς ἐκφράσεις τῆς § 13 τῆς παρατεθείσης διατάξεως.

Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἐπὶ τῆς τῶν βυζαντινῶν ἐποχῆς τὸ ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου ὑπερασπιζόμενον δόγμα δὲν ἐπεδοκιμάζετο ὑπὸ πάντων τῶν νομοδιδασκάλων, ἴσως ὡς ἀντιβαῖνον εἰς τὰ περὶ τοῦ θέματος τούτου κρατοῦντα ἔθιμα, τοῦτο τοῦλάχιστον συνάγεται ἐκ τοῦ σχολίου τοῦ νομοδιδασκάλου Θεοδώρου εἰς τὸ ἐδάφ. 68. (28. 8) τῶν Βασιλικῶν, τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν διάταξιν 4 τοῦ K (5. 18). 'Ο νομοδιδάσκαλος οὗτος λέγει· «ἐὰν ὑπεξουσία κόρη τελευτήσῃ ἐν συνιστώτῃ τῷ γάμῳ, ἀναλαμβάνει ὁ πατὴρ αὐτῆς, ἣν ἐπιδέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς προῖκα· τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ αὐτεξουσίας ἐστίν, δηλονότι ἐὰν τέκνα οὐ κατέλειψεν, οὐδὲ πάκτον προέβη, ὥστε κερδῆναι τι τὸ περιὸν πρόσωπον, θατέρου προτελευτήσαντος» ὅθεν ἡ γνώμη τοῦ Θεοδώρου εἶναι ἡ τοῦ Μαρτίνου καὶ αὐτὴν, σπληνιζομένην εἰς τὴν παρ' ἡμῖν συνήθειαν, παρεδέχθη ἡ ἡμετέρα νομολογία.² Μὴ ζώντος οὔτε τοῦ πατρὸς ἀπαιτοῦσι τὴν προῖκα οἱ τῆς γυναικὸς κληρονόμοι.³

Ἀλλὰ καὶ μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς δόξης τοῦ Θεοδώρου, κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν δίκαιον δέον νὰ δώσωμεν πάντοτε εἰς τοὺς κληρονόμους τῆς γυναικὸς τὸ δικαίωμα τῆς ἀναζητήσεως τῆς πατρικῆς προικὸς, διότι προῖξ δὲν ὑπάρχει, ἢ ἅμα τῇ

(1) Φράγκε ἐν τῷ ἀρχ. τ. πολ. πράξ. τόμ. 26. ἀρ. 14. Οὐαγγερὼ I § 220 σημ. 1. ἀρ. 2. στοιχ. α. Οὐίνδσχαϊτ I § 499 σημ. 4. Καλλιγᾶ Δ'. § 99. Οἱ δύο εἰδικοὶ περὶ τοῦ προικίου δικαίου συγγραφεῖς, ἔτε Βέιμμαν II σ. 373 καὶ ὁ Στούλφαρτς σ. 390—397 ἀντιδοξοῦσιν, ἀνάγοντες τὴν ἀπόφασιν τῆς § 13 τῆς διατ. μόνης ὃ μὲν εἰς τὸ θέμα τῆς διαξέυξει λύσεως τοῦ γάμου, ὃ δὲ εἰς τὸ τῆς λύσεως τοῦ γάμου οὐ μόνον διαξέυξει ἀλλὰ καὶ ἀποδιώσει τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλ' εἰ λόγοι αὐτῶν δὲν πείθουσιν περὶ τοῦ ὁρθοῦ τῆς δόξης τούτης.

(2) Ἀπίφ. Ἀρ. Π. ὑπ' ἀριθ. 254. (1850).

(3) K. [5. 13] διατ. μόνη § 6. Νεαρ. Δέοντος. 25. Πείρα [49. 9].

συνάψει τοῦ γάμου ἀλλὰ τότε ἡ θυγάτηρ γίνεται καὶ αὐτεξουσία (ἄρθρ. 98 τοῦ περὶ κηδ. νόμου), ἄρα πᾶσα προίξ παρ' ἡμῖν συνιστᾶται ὑπὲρ αὐτεξουσίας κατιούσης.

169. Ἐπὶ ἀποδόσει τῆς προικὸς ἐνάγεται ὁ παραλαβὼν αὐτήν, ὁ εἰδικῶς ὑποσχεθεὶς τὴν ἀπόδοσιν καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτῶν.¹ Ἀλλ' ὅτι, ἐπιδιωκομένης τῆς ἀποδόσεως προικώφου πράγματος διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς διεκδικήσεως, ἰσχύουσιν περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἐναγομένου οἱ περὶ τῆς ἀγωγῆς ταύτης ἐξηγητησόμενοι ἐν τῷ ὅτῃ βιβλίῳ κανόνες, καθ' οὓς ἐνάγεται δι' αὐτῆς πᾶς κατέχωρ τὸ διεκδικούμενον· τότε δὲ εἶναι ἀδιάφορον, ἂν οὗτος παρέλαβεν, ἢ οὐ τὴν προίκα, καὶ ἂν διὰ συμβάσεως ὑπεσχέθη ἢ οὐ τὴν ἀπόδοσιν.

Ὁ ἐπὶ ἀποδόσει τῆς προικὸς ἐναγόμενος ἐνάγεται ἢ ἀπλῶς καθὼς νομεὺς τῶν προικῶν, ἂν ἡ ἀπόδοσις ἐπιδιώκηται διὰ τῆς ἀγωγῆς τῆς διεκδικήσεως, ἢ καθὼς εἰδικῶς ὑπόχρεως εἰς ἀπόδοσιν καὶ τοιοῦτος εἶναι ὁ λαβὼν τὴν προίκα ἀνὴρ, ἢ ὁ πατήρ, οὗ ὁ ἀνὴρ εἶναι ὑπεζεύσιος,² ἢ οἱ κληρονόμοι αὐτῶν.

Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὁ ἐναγόμενος ἐνέχεται ὥς καὶ πᾶς νομεὺς καλῆς, ἢ κακῆς πίστεως ἐπὶ τῆς περὶ διεκδικήσεως ἀγωγῆς· οὕτω

α') ἐπὶ τῆς τυχαίας καταστροφῆς, ἢ βλάβης τοῦ πράγματος ὁ καλῆς πίστεως νομεὺς οὐδέποτε ἐνέχεται, ὁ δὲ κακῆς, ἂν ἡ καταστροφή ἐπῆλθε μετὰ τὴν διὰ τῆς κατάρξεως τῆς δίκης ὑπέρθεσιν αὐτοῦ· ἢ ἂν ὁ λόγος τῆς καταστροφῆς, ἢ τῆς ἀπωλείας συνέχεται τοιοῦτῳ τρόπῳ μετὰ τῆς νομῆς τοῦ ἐναγομένου, ὥστε ἄνευ αὐτῆς δὲν ἤθελε συμβῆ ἡ προκειμένη ἀπώλεια, ἢ καταστροφή.³ (τόμ. 7. § § 156 157).

β') ἐπὶ τῆς ἐκ πταίσματος ὁ καλῆς πίστεως ἐνέχεται

(1) [24. 3] 22 § 12. 31. πρ. 46. B. [KB' 8] 22 31. 46. K [5 18] 2. 9.

(2) Ὅπερ τὴν σήμερον δὲν δύναται νὰ συμβῇ κατὰ τὸ ἄρθρ. 98 τοῦ περὶ ἀνηλικίων καὶ κτλ. νόμου.

(3) [156 4] Πολ. Δικ. [6 1] 15 § 3. 17. πρ. B. [IE'. 1] 15. 17. [5 3] 20. § 21. 40. πρ. B. [MB'. 1] 20. 40.

διὰ μόνην τὴν μετὰ τὴν προκάταρξιν (ἐπίδοσιν τῆς ἀγωγῆς), ὁ δὲ κακῆς καὶ διὰ τὴν πρὸ αὐτῆς καταστροφὴν, ἢ βλάβην·

γ') ὁ κακῆς πίστεως ἀποδίδει οὐ μόνον τοὺς ἀσυγκομί-
στους, τοὺς συγκεκομισμένους καὶ τοὺς ἐκκοπέντας καρποὺς,
ἀλλὰ καὶ ὅσους ἠδύνατο νὰ συλλέξῃ, καταβάλλων τὴν συνήθη
τοῦ καλοῦ οἰκογενειάρχου ἐπιμέλειαν,¹ ὁ δὲ καλῆς πίστεως
δὲν ἀποδίδει τοὺς ἀναλωθέντας καὶ τοὺς διὰ τῆς χρησικτη-
σίας εἰς τὴν κυριότητά του περιελθόντας· ἐπὶ δὲ τῶν ἐκκο-
πέντων κτᾶται ἰδίαν πρόσκαιρον κυριότητα, ὁφείλει ὅμως νὰ
ἀποδώσῃ καὶ αὐτούς·

δ') ὡς πρὸς τὰς δαπάνας ὁ κακῆς πίστεως, ἐκτὸς τοῦ κλέ-
πτου, ἀποζημιούται ἕνεκα τῶν ἀναγκαίων δαπανῶν, οὐχὶ δὲ
καὶ ἕνεκα τῶν ἐπωφελῶν καὶ τῶν πρὸς τέρψιν, δυνάμενος μό-
νον νὰ ἀφαιρέσῃ αὐτάς, καθ' ὅσον τοῦτο εἶναι ἐφικτὸν, ἄνευ
βλάβης τῆς οὐσίας τοῦ πράγματος· ὁ δὲ καλῆς πίστεως δύνα-
ται καὶ διὰ τὰς ἐπωφελεῖς νὰ ζητήσῃ ἀποζημιώσεις, εἰ μὴ
κριθῶσι πάντως δυσανάλογοι πρὸς τὴν κατάστασιν τοῦ ἐνά-
γοντος, μόνον δ' ἕνεκα τῶν πρὸς τέρψιν ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς
ἀφαιρέσεως. Περὶ τούτων ἀπάντων πρβλ. τόμ. Ζ'. § 165.

170. Ἐὰν δὲ τις ἐνάγῃται ὡς εἰδικῶς ὑπόχρεως εἰς ἀπόδο-
σιν (ὁ ἀνὴρ, ἢ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ σημ. 1 τῆς σελ. 234), τῶν
μὲν ἀντικαταστατῶν ἀποδίδωσιν ἴσον ποσὸν τοῦ αὐτοῦ εἰδους,²
τῶν δὲ λόγῳ πωλήσεως διατετιμημένων προικῶν τὴν ὀρι-
σθεῖσαν ἀξίαν.³ Περὶ τῶν οὕτω διατετιμημένων προικῶν δύ-
ναται διὰ τῶν προικῶν συμβολαίων νὰ συνομολογηθῇ ἡ ἀπό-
δοσις, ἢ αὐτῶν τούτων, ἢ τῆς ὀρισθεῖστος αὐτῶν ἀξίας· ἐν δὲ
τῷ θέματι τούτῳ πάλιν, ἢ ὀρίζεται, τίς θέλει ἔχει ἐπὶ τῆς δια-
ζευκτικῆς ταύτης ἐνοχῆς τὴν ἐπιλογὴν, ἢ οὐδεὶς γίνεται περὶ
αὐτῆς λόγος. Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ θέματι τηροῦνται τὰ συντε-

(1) Τὰς λεπτομερείας περὶ τῶν συλλεκτέων καρπῶν, ἰδίως εἰάν οὔτοι περι-
λαμβάνωσι οὕς ἐκ πταίσματος παρέλιπε νὰ παραγάγῃ, ἢ νὰ συλλέξῃ ὁ ἐνα-
γόμενος, ἢ καὶ τοὺς οὕς ὁ ἐνάγων ἤθελε συλλέξῃ· ἐν εἰχεν ἐγκαίρως τὸ
κτῆμα, ὅρα ἐν τόμ. Ζ'. § 160.

(2) [23. 3] 42. B. [ΚΘ'. 1] 38.

(3) K. [5. 12] 5. B. [ΚΘ'. 1] 6. 92. [23. 3] 10 § 6.

θειμένα, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τὴν ἐπιλογὴν ἔχει ὁ ὀφειλέτης, κατὰ τὸν ἐπὶ τοιούτων ἐνοχῶν κανόνα (Ἐνοχ. Δικ. τόμ. Α'. § 69), ἥτοι ὁ ἀνὴρ.¹ Ἐὰν κατὰ τὴν διατίμησιν ἐκ δόλου ἐβλάβη ἡ γυνή, ἢ ὁ ἀνὴρ, βοηθεῖται ὁ παθὼν τὸν δόλον, ἀνατρεπομένης τῆς τοιαύτης διατιμήσεως καὶ ἀποδιδομένης τῆς ἀληθοῦς ἀξίας.² Τὸ δὲ ἐν τῷ ροιμ. καὶ βυζαντινῷ νόμῳ δικαίωμα τῆς γυναικὸς τοῦ διεκδικῆσαι καὶ τὰ οὕτω διατετιμημένα προικῶα, ἂν διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ ἀνδρὸς κινδυνεύη νὰ μὴ λάβῃ ὁλόκληρον τὴν ἀποτίμησιν, ἀνηρέθη ἐπὶ τῶν ἀκινήτων ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 12 τοῦ περὶ μεταγραφῆς νόμου.

Τὰ μὴ διατετιμημένα λόγῳ πωλήσεως προικῶα ἀποδίδωσιν αὐτοῦσια μετὰ τῶν παρακολουθημάτων αὐτῶν,³ μὴ ἐνεχόμενος εἰς ἀπόδοσιν τῆς ἀξίας, ἂν ἐκ τύχης, ἢ τῆς συνήθους χρήσεως ἀπώλεσαν μέρος τῆς ἀξίας, ἢ καὶ ἐντελῶς κατεστράφησαν,⁴ ὅπερ χωρεῖ ἰδίως ἐπὶ τῶν εἰς προῖκα διδομένων ἱματίων. Ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς προικῶοις χρηματί προσποριζομένων κτημάτων ἄλλοτε ἢ κοινῶς κρατούσα δόξα ἐδέχετο, ὅτι ὑπάρχουσι χωρία ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον περιέχοντα λύσιν τοῦ ζητήματος, ἐὰν ἐν τοιούτῳ θέματι τὸ οὕτω προσκτηθὲν κτῆμα καθίσταται προικῶον· ἡ καταφατικὴ λύσις τοῦ ζητήματος εἶναι ἐκ προοιμίων ἀπίθανος, διότι ἤθελε τῶν ἄντιβαίνει εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς προικὸς πολλὰς διατάξεις τοῦ νόμου ἢ ἐξουσία τοῦ ἀνδρὸς τοῦ μεταβάλλειν μονομερῶς καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν τὸ τῆς προικὸς ἀντικείμενον· τὰ χωρία, ἃ περὶ ἐν τοιούτῳ θέματι παρετίθεντο ὑπὲρ τῆς καταφατικῆς λύσεως⁵ πραγματεύονται περὶ τῆς ἀσφαλίσεως τῆς γυναικὸς ἐπὶ τῆς ἀναζητήσεως τῆς προικὸς⁶ τὸ μὲν ἐν εἰ-

(1) [23. 3] 10 § 6 B. [ΚΘ'. 1] 6. *Ἡ συνεστῶτος τοῦ γάμου διατίμησις, ἂν ἐγένετο πρὸς ἕνα τῶν ἐκατέρου τῶν συζύγων (donationis causa), δὲν ἰσχύει διὰ τὴν ἀπαγορεύσιν τῶν μεταξὺ συζύγων δωρεῶν. [23. 3] 12 B. αὐτ. 8.

(2) [23. 3] 12 § 1. B. αὐτ. 8.

(3) [23. 3] 10. πρ. § 1. B. [ΚΘ'. 1] 6.

(4) [21. 3] 10. πρ. B. [ΚΘ'. 1] 6.

(5) [23. 3] 54 [ΚΘ'. 1] 50. [24. 3] 22. [ΚΗ'. 8] 22.

(6) Τὸ μὲν 54 ἐπὶ τῆς κατα πλάνην ὑπανδρευθείσης δούλου, ἥς ἡ τῆς προι-

δικῶ θέματι, τὸ δὲ διὰ τρόπου οὐδὲν ἔχοντος πρακτικὸν κύρος, ὥστε κατ' οὐδὲν συγκρούονται πρὸς τὸ χωρίον τοῦ Κώδ., καθ' ὃ τὰ διὰ προικῶν χρημάτων ἀγοραζόμενα δὲν καθίστανται ἰδιοκτησία τῆς γυναικὸς, ἐπιφυλάσσεται ὅμως αὐτῇ ἡ τῆς προικὸς ἀγωγή, καθ' ἧς τὴν διεξαγωγὴν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν παρείχετο τῇ γυναικί, ἂν δὲν ἠδύνατο νὰ ἱκανοποιηθῇ ἄλλως, ἡ ἐξουσία νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ διὰ τῶν προικῶν χρημάτων προσκτηθέντος, λογιζομένου ἐν τοιούτῳ θέματι *οἶον* ἐλ προικῶν, ὡς σαφῶς ἐξηγεῖ τὸ τεμ. 50 (τὸ δεύτερον σχόλιον) τῶν Βασιλικῶν.¹

171. Περὶ δὲ τῶν ἀποδοτέων τόκων καὶ καρπῶν, τὰ κινητὰ, αὐτοκίνητα καὶ ἀσώματα τῆς προικὸς, ἀποδίδονται ἐν τὸς ἔτους ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ γάμου, παρελθόντος δὲ τοῦ χρόνου τούτου καὶ μὴ γενομένης τῆς ἀποδόσεως, πληθρόνεται ὑπὸ τοῦ ὀφείλοντος αὐτὰ τόκος $\frac{4}{100}$ τοῖς $\frac{1}{10}$ τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων, ἡ τῆς ἀξίας ὅλων τῶν διατετιμημένων προικῶν, καὶ πᾶσα ἡ πρόσοδος τῶν λοιπῶν.²

Ὡς ἐξηγήθη ἀλλαχού (Ἐνοχ. Δικ. Τόμ. Α'. § 90, ἐκδ. 6'), πάντες οἱ περὶ τόκων ὅρισμοί τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων περιέπεσαν παρ' ἡμῖν εἰς ἀχρησίαν, ὅθεν καὶ ὁ παρὼν, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ ποσόν, διότι περὶ τοῦ ζητήματος ἐὰν ὀφείλῃ τόκους, νομίζομεν ὅτι, ἐπειδὴ ὁ νόμος παραδέχεται ἐνταῦθα ὑποχρέωσιν πρὸς ἀποζημίωσιν διὰ τὴν περαιτέρω ἀναβολὴν τῆς ἀποδόσεως, ὀρίζων καὶ τὸ εἶδος αὐτῆς, ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὸ διὰ τὴν ὑπὲρ τὸ ἔτος στέρησιν τῆς χρήσεως τῶν προικῶν τούτων πραγμάτων· ἀλλὰ τὸ ποσὸν αὐτῆς, καθὼς συνιστάμενον εἰς τόκους, δεόν νὰ ρυθμισθῇ ὑπὸ τοῦ ἐθίμου.

κὸς ἀπαίτησις συγκρούεται πρὸς τὰς ἐκ τοῦ χρηματίου ἀξιώσεις τοῦ κυρίου, ὅτε τὸ ἐκ προικῶν χρημάτων ἀγορασθὲν ὅπως διεκδικηθῇ ὑπὸ τῆς γυναικὸς χαρακτηρίζεται ὡς *οἶον* ἐλ προικῶν· τὸ δὲ 22 ὡς ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἀναφέρεται εἰς πάντως ἰδιάζοντα τρόπον ἐνασχήσεως τοῦ τῆς γυναικὸς προνομίου ἐν τῇ ἀπαίτησιν τῆς προικὸς, τρόπον ἀπηρεχαιώμενον ἐν τῷ *ἐνυστιγναιέφ* διακαίφ· πρὸλ. Βέχμανν Dotalt. 2 § 106 § 171.

(1) [ΚΘ'. 1] 50. σχολ. 6'. Πρὸλ. Οὐίνδχαϊτ 2 § 500 σημ. 1.

(2) Κ. [5 13] διαταξ. μόνῃ § 7.

Τελευταῖον ὀφείλει καὶ τοὺς καρποὺς, τοὺς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου συλλεχθέντας ἐκ τῶν προικῶν κτημάτων. Ἐκ προοιμίων παρατηροῦμεν, ὅτι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται μόνον περὶ φυσικῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ πολιτικῶν καρπῶν, τουτέστιν ἐνοικίων καὶ ἄλλων προσόδων. Διὰ τὸ νὰ θέσωμεν ἀκριβέστερον τὰ ὅρια τῆς ὑποχρέωσεως ταύτης, ὑπομνησόμεν ὅτι οἱ καρποὶ τῆς προικὸς ἀνήκουσι μὲν τῷ ἀνδρὶ,¹ ἀλλὰ διὰ τὰ βάρη τοῦ γάμου,² ἐπομένως καθόσον συλλέγονται διαρκούντος αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ συλλογὴ χωρεῖ ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ κύριον πρᾶγμα εἶναι προικῶν. Ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι ἀποδοτέοι εἰσὶν οἱ καρποὶ οἱ ἀνήκοντες, ἢ εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν τὸ κύριον πρᾶγμα δὲν κατέστη προικῶν,³ ἢ εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν τοῦτο ἔπαυσε νὰ ᾔναι τοιοῦτον. Ἡ ιδιότης αὕτη τοῦ καρποφόρου πράγματος ἄρχεται α') ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ γάμου, καὶ β') ἀφ' ἧς καρποφόρον πρᾶγμα μετέβη εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνδρός. Ἐκτοτε ἄρχεται τὸ προικῶν ἔτος, λήγει δὲ εἰς τὴν ἀντιστοιχοῦσαν στιγμήν τοῦ ἐπομένου ἔτους, ὅθεν ἐὰν τὸ κτῆμα παραδοθῇ εἰς τὸν ἄνδρα τὴν 1 Μαρτίου 1867, ὁ δὲ γάμος ᾔναι ἤδη τότε συνημμένος, τὸ ἔτος λήγει τὴν 1 Μαρτίου 1867, καὶ οὕτω καθεξῆς· ἡ προικῶν ιδιότης παύει ἐν τῷ καιρῷ τῆς λύσεως τοῦ γάμου, ὥστε ἡ παῦσις τῆς ιδιότητος ταύτης εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς λήξεως τῶν καρποφόρων ἐτῶν, μηδὲως συνδεομένη μετ' αὐτῆς, σπανιώτατα δὲ δύναται νὰ συμπέσῃ τὸ τέλος τοῦ καρποφόρου ἔτους μετὰ τοῦ τέλους τῆς προικῶν ιδιότητος, ὥστε συνήθως ὁ ἀνὴρ κατὰ τὴν παῦσιν τῆς προικῶν ιδιότητος τοῦ κτήματος θέλει ἔχει δικαίωμα ἐπὶ μέρους μόνον τῶν κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος συλλεχθέντων καρπῶν. Ὅθεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ χρόνος τῆς συλλογῆς αὐτῶν, ἀλλ' ἰσχύει ὁ ἐξῆς κανὼν. Καρποὶ, συλλεγόμενοι καθ' ὠρισμένα

(1) [23. 3] 10. § 3. B. [ΚΘ'. 1] 6

(2) Οἱ ποὺ τοῦ γάμου καρποὶ αὐξάνουσι τὸ κεφάλαιον τῆς προικὸς [24. 3] 6. 31 § 4 [ΚΗ'. 8] 6. 31 [23. 3] 47 [ΚΗ'. 1] 43.

(3) [23. 3] 7. § 1. K. [5. 13] διατ. μόνη § 9.

χρονικὰ σημεῖα, διαιροῦνται, εἰς ἴσα μέρη, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ χρονικὰ τμήματα τοῦ ὅλου διαστήματος, οὗ τινος θεωροῦνται πρόσοδοι, (τῆς καρποφόρου, οὕτως εἰπεῖν, περιόδου), καθ' ὅσον δὲ τὰ προικῶα ἔτη συμπίπτουσι μετὰ τῶν καρποφόρων περιόδων, κατὰ τοσαύτην οἱ καρποὶ ἀνήκουσι τῷ ἀνδρὶ, καθ' ὅσον δὲν συμπίπτουσιν ἀποδίδονται οἱ εἰς τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς καρποφόρου περιόδου ἀναλογούντες. Κατὰ τὰ ἐκτεθέντα συμπίπτει ἐνίοτε νὰ διαιρεθῶσιν οἱ καρποὶ τῆς αὐτῆς καρποφόρου περιόδου μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ εἰς θν ἀποδίδεται ἡ προίξ· ἡ δὲ διανομὴ αὕτη δύναται νὰ γίνῃ καὶ κατὰ τὸ πρῶτον, καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τοῦ γάμου. Ἐν παράδειγμα θέλει διευκρινήσῃ ἐτι μᾶλλον τὴν σχέσιν ταύτην. Γυνὴ δίδει τῷ ἀνδρὶ εἰς προίκα ἄμπελον καὶ παραδίδει αὐτὴν ἄμέσως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ τρυγητοῦ, οὗτος διαρκεῖ δέκα ἡμέρας, μετὰ παρέλευσιν δὲ 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς περατώσεως τοῦ τρυγητοῦ λύεται ὁ γάμος. Ἐνταῦθα ὁ ἀνὴρ συνέλεξεν ἐν τὸς ἑνὸς μηνὸς τοῦ γάμου τοὺς καρποὺς ἐνὸς ἔτους, τὸ προικῶν ἔτος διήρκεσε κατὰ τὸ $\frac{1}{12}$ αὐτοῦ, ἡ δὲ καρποφόρος περίοδος ἤρξατο ἀπὸ τοῦ τρυγητοῦ κατὰ πόσον συμπίπτει ἡ καρποφόρος περίοδος μετὰ τοῦ προικῶος ἔτους; Κατὰ ἑνα μῆνα οἱ εἰς τὸ ὑπόλοιπον μέρος τῆς καρποφόρου περιόδου ἀναλογούντες καρποὶ δεόν νὰ ἀποδοθῶσι. Κρατεῖ λοιπὸν ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ὁ ἀνὴρ τὸ $\frac{1}{12}$ τοῦ προϊόντος τοῦ τρυγητοῦ καὶ ἀποδίδει τὰ $\frac{11}{12}$.¹

172. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πραγματεύεται τὸ [24. 3] 7. § 1, εἰς ὃ ἀντιστοιχεῖ τὸ Βασιλ. [ΚΗ'. 4] 7 ὅπερ θεωρεῖται ἐκ τῶν δυσκολωτέρων χωρίων τοῦ Πανδέκτου, διότι ἡ κατὰ γράμμα ἐρμηνεία αὐτοῦ φέρει εἰς ἄλλο συμπέρασμα, ἢ τὸ πρὸ μικροῦ ἐκ τῆς φύσεως τῆς προικῆς καὶ τοῦ προορισμοῦ τῶν καρπῶν συναγόμενον. Ἴδου τὸ θέμα, ὅπερ πραγματεύεται ὁ Παπινιανός. Συνῆψέ τις γάμον τὴν 1 Ὀκτωβρίου καὶ ἔλαβε προίκα ἄμπελον, ἣν ἐτρύγησε, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξεμίσθωσε τῇ 1 Νοεμβρίου ὁ γάμος ἐλύθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ἰανουαρίου,

(1) Κ. [5 13] διατ. μόνη § 13.

ὥστε οὗτος διήρκεσεν ἓνα μῆνα τῆς μιᾶς καὶ τρεῖς μῆνας τῆς ἑτέρας καρποφόρου περιόδου. Τὸ τεμάχιον ἀποφαίνεται «τοι-
» γαροῦν ἐὰν ἐν τῷ τέλει τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ρεπούδιον γέ-
» γονε, χρῆ καὶ τῶν τριῶν μηνῶν τούτων τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς
» τῆς τρύγης ἀναμίγνυσθαι καὶ ἐκ τούτων πάντων τὸ μὲν τρί-
» τον μέρος παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἀπομεῖναι, τὸ δὲ διμοῖραον δοθῆ-
ναι τῇ γυναικί». Περὶ τῆς ἐννοίας τῆς τελευταίας ταύτης προ-
τάσεως ὑπάρχει μεγάλη ἀμφισβήτησις.

Πολλοὶ εἰσὶν αἱ περὶ αὐτῆς γνώμαι, ἀλλὰ τέσσαρες θεωροῦν-
ται αἱ μερίζονος λόγου ἄξιοι.

1) Κατὰ τὴν ἄλλοτε κοινῶς διαδεδομένην δόξαν τοῦ Κουϊα-
κίου, ἦν καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ ὑπεράσπισεν ὁ "Ασσε ἐν
τῷ ρηνικῷ μουσειῷ II σελ. 1 καὶ ἐπόμε. τὸ ὅλον προϊόν τοῦ
τρυγητοῦ καὶ τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ μισθώματος δέον νὰ ἀθροισθῶσι, ἐκ
δὲ τοῦ ὅλου τούτου τὸ $\frac{1}{3}$ νὰ δοθῇ τῷ ἀνδρὶ ὡς εἰς αὐτὸν ἀ-
νήκουσα μερίς. Ἐὰν τὸ ὅλον προϊόν τοῦ τρυγητοῦ ᾖναι δραχ.
120, τὸ δὲ μίσθωμα ὠρίσθη εἰς 120, [οὗ τὸ $\frac{1}{4}$ εἶναι δρ. 30],
θέλωμεν ἔχει ἀθροισμα δρ. 150, ἐξ αὐτῶν τὸ $\frac{1}{3}$ (ἥτοι δρ. 50),
δοθῆται τῷ ἀνδρὶ, ἀλλ' ἀφοῦ καθ' ἓνα μόνον μῆνα ἡ καρποφό-
ρος περίοδος συμπίπτει μετὰ τοῦ προικῆρου ἔτους, διατί νὰ δοθῇ
τὸ τρίτον, ἥτοι τεσσάρων μηνῶν πρόσδοδος; ἀφ' ἑτέρου δοθήσε-
ται τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ $\frac{1}{4}$ τοῦ μισθώματος = $\frac{1}{12}$, ἐνῶ κατὰ τρεῖς μῆνας
ἡ καρποφόρος περίοδος συμπίπτει μετὰ τοῦ προικῆρου ἔτους.

2) ὁ Δουαρένος καὶ μετ' αὐτοῦ πολλοὶ ἄλλοι παραδέχονται,
ὅτι εἰς τὸν ἄνδρα ἀνήκει τὸ $\frac{1}{12}$ τοῦ τρυγητοῦ καὶ τὸ $\frac{1}{4}$ ($\frac{3}{12}$)
τοῦ μισθώματος.

3) ὁ Κοννάνος καὶ ὁ Μάγερ ἀθροίζουν τὸ προϊόν τοῦ τρυ-
γητοῦ καὶ ὁλόκληρον τὸ μίσθωμα, ἐξάγουσιν οὕτω τὸν μέσον
ῥον τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἐκ τούτου δίδουσι τὸ εἰς τὸν ἄνδρα
ἀνήκον τρίτον μέρος, ἥτοι δίδουσιν εἰς αὐτὸν τὸ ἥμισυ τοῦ
 $\frac{1}{3}$ τοῦ τε τρυγητοῦ καὶ τοῦ μισθώματος.

4) ὁ Σχράδερ συμφωνεῖ ἐν γένει μὲ τὸν Κοννάνον, ἀλλὰ ἐξ-
άγει τὸν μέσον ῥον τοῦ εἰσοδήματος, οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀθροίσμα-
τος τοῦ ὅλου τρυγητοῦ καὶ τοῦ ὅλου μισθώματος, ἀλλὰ τοῦ
ὅλου τρυγητοῦ καὶ τοῦ $\frac{1}{4}$ τοῦ μισθώματος.

Ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων γνωμῶν ἡ τοῦ Δουαρένου εἶχε γενῆ δεκτὴ ὑπὸ πλείονων δοκίμων νομομαθῶν.¹ Αἱ ἐκφράσεις τοῦ χωρίου δὲν εἶναι ἀνεπίδεκτοι ἀμφιβολιῶν «τοιγαροῦν ἐὰν ἐν τῷ τέλει τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ρεπουδιον γέγονε, χρὴ καὶ τῶν τριῶν μηνῶν τούτων τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς τῆς τρύγης ἀναμίγνυσθαι καὶ ἐκ τούτων πάντων τὸ μὲν τρίτον μέρος παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἀπομεῖναι, τὸ δὲ δίμοιρον δοθῆναι τῇ γυναικί» ὅθεν, κατὰ τὸ χωρίον, τὸ προῖόν τοῦ τρυγητοῦ καὶ τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ μισθώματος δέον νὰ ἀναμιχθῶσιν οὕτως, ὥστε νὰ παραχθῇ τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς ὅλης προσόδου ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός. Ἀλλ' ὅπως τὸ τρίτον τοῦτο παραχθῇ ἐκ τοῦ $\frac{1}{4}$ τοῦ μισθώματος δέον νὰ προστεθῇ εἰς αὐτὸ τὸ $\frac{1}{12}$ ($\frac{1}{4} + \frac{1}{12} = \frac{16}{48} = \frac{4}{12} = \frac{1}{3}$), ὅπερ ἐστίν, εἰς τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ μισθώματος ἀνάγκη νὰ προστεθῇ τὸ $\frac{1}{12}$ τοῦ τρυγητοῦ, τὰ δὲ ἄθροισμα τοῦτο λαμβάνει ὁ ἀνὴρ.

Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς δόξης τοῦ Δουαρένου συλλογίζονται ὡς ἑξῆς· ἡ ἐκφρασις «τοὺς τῆς τρύγης καρποὺς» δὲν πρέπει νὰ νοηθῇ κατὰ λέξιν, ἤτοι, ὅτι εἰς τοὺς καρποὺς (τὸ ὅλον αὐτῶν) τῆς τρύγης προσθετέον τοὺς τῶν τριῶν μηνῶν τοῦ μισθώματος, διότι τότε ἠθέλομεν φθάσει εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ Κουϊακίου, ὅπερ εὐλόγως κατεκρίθη. Δέον μᾶλλον νὰ προσεξώμεν εἰς τοῦτο· ὅτι εἰς τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ μισθώματος δέον νὰ προστεθῇ τοσαῦτον τῆς τρύγης προῖόν, ὥστε ἐκ τοῦ ἄθροίσματος νὰ παραχθῇ τὸ τρίτον τῆς ἐνιαυσίας προσόδου· ὅπως δὲ ἐκ τοῦ $\frac{1}{4}$ παραχθῇ τὸ $\frac{1}{3}$ δέον νὰ προστεθῇ εἰς τὸ $\frac{1}{4}$ τὸ $\frac{1}{12}$ (τῆς τρύγης)· ἡ ἐρμηνεία αὕτη δὲν εἶναι πάντως ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸ καθ' αὐτὸ ἀσαφέστατον κείμενον τοῦ χωρίου.² οἱ νεώτεροι³ κρίνουσι τὸ χωρίον τοῦτο ἀντιφάσκον πρὸς τὸ πρὸ μικροῦ ἐξηγηθὲν ἀναμφίβολον δόγμα τὸ ρυθμίζον τὸ ζήτημα, τίνες καρποὶ τοῦ προκώου

(1) Ὅρα αὐτ. παρὰ τῷ Οὐάγγερῳ τόμ. 1 § 220 σημ. 2.

(2) Καὶ οἱ Βυζαντινοὶ σχολιασταὶ δὲν εἰσάγαγον νὰ ἐρμηνεύωσι τὸ χωρίον ὡς καὶ ὁ Δουαρένος. Δὲν λαμβάνει ὁ σύζυγος τὸ ὅλον τοῦ τρυγητοῦ καὶ τῶν τριῶν μηνῶν τὸ μίσθωμα, ἀλλὰ μετὰ τοῦ μισθώματος τῶν τριῶν μηνῶν (σὺν αὐτοῖς) τὸ τρίτον (τῆς ἐτησίας προσόδου) [ΚΒ'. 8] σχολίον Κυρίλλου.

(3) Ὅρα αὐτοὺς παρὰ τῷ Ἀρνίς, Πανδ. § 407 σημ. καὶ ἰδίως Σισύλαρις § 72.

ἀνήκουσιν εἰς τὸν σύζυγον ἐπὶ τῆς ἐν τῷ μέσῳ τῆς καρποφόρου περιόδου λύσεως τοῦ γάμου, καὶ διὰ τοῦτα πείθονται, ὅτι τὸ συγκεχυμένον, ἐκ παραδρομῆς, τῶν συντακτῶν παραληφθὲν κείμενον αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς στοιχεῖον λύσεως τοῦ ζητήματος.

173. Λυθέντος τοῦ γάμου τὰ μὲν ἀκίνητα ἀναζητοῦνται ἀμέσως, τὰ δὲ κινητὰ καὶ τ' ἀσώματα μετὰ ἕν ἔτος ἀπὸ τῆς λύσεως.¹ Ἀπὸ τοῦ δὲ ὅτι, ἐὰν μὴ ἀποδοθῶσι τὰ προικῶα κινητὰ μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς ἔτους ἀπὸ τῆς τοῦ γάμου λύσεως ὁ ἀναλαβὼν τὴν ἀπόδοσιν ἐναγόμενος πληρώνει τόκους καὶ πάσας τὰς λοιπὰς ὠφελείας τῶν κτημάτων τούτων, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἀκινήτων, ἢ ἀσωμάτων ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ γάμου. Τὰ λοιπὰ ὅμως ἀποτελέσματα τῆς ὑπερθέσεως δὲν χωροῦσιν ἄνευ μηνύσεως.²

174. Ἡ τῆς ἀποδόσεως τῆς προικὸς ἀγωγή προϋποτίθησι τὴν ἀπόδειξιν τῆς καταβολῆς.³

Περὶ τῶν ἀποδεικτικῶν μέσων ἰσχύουσιν μὲν ἐν γένει οἱ κοινοὶ περὶ ἀποδείξεως κανόνες, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐγγράφου ὁμολογίας τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι ἀληθῶς παρεδόθη ἢ προῖξ ὑπάρχουσιν ἰδιάζοντες ὅρισμοί, καθ' οὓς διακριτέον, ἐὰν τοιαύτη ὁμολογία προσάγῃται κατὰ τοῦ ἀνδρὸς, ἢ τῶν κληρονόμων του, ἢ κατὰ τρίτων δανειστῶν αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν.

Ἐὰν ἡ ὁμολογία περιέχῃται ἐν τῇ τελευταίᾳ βουλήσει τοῦ ἀνδρὸς, καταλιπόντος δι' αὐτῆς τῇ συζύγῳ τὴν προῖκα ὡς προκληροδότημα, ὀρίζοντος δὲ καὶ τὸ ποσὸν τῆς προικὸς, ἣν παρέλαβε, ἡ τοιαύτη ὁμολογία παρέχει πλήρη ἀπόδειξιν κατὰ τῶν κληρονόμων, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς ἀνταποδείξεως,⁴ διότι ἡ τοιαύτη διάταξις τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἂν μὴ ἐδόθη αὐτῷ προῖξ, δεόν νὰ ἐκτελεσθῇ ὡς κληροδοσία, ὡς κατωτέρῳ ἀναπτύσσου· ἀλλ' ἐὰν μὴ ὀρίζεται ἐν τῇ τελευταίᾳ βουλήσει τὸ ποσὸν τῆς παραληφθείσης καὶ καταλειπομένης ὡς προκλη-

(1) Βασιλικῶν [10'. 1] 119. Ἄρμ. [4 8] 46.

(2) Τισύλαρτς σελ. 389 σημ. 242'· καὶ Οὐίνδσαχάτδ § 278 σημ. 13.

(3) Κ [5 15] I. B [ΚΘ'. 5] 41.

(4) [33. 4] B. πρ. § 18.

ροδόθημα προικὸς, τοιαύτη ὁμολογία δὲν ἀπαλλάττει τὸν κληροδόχον τοῦ βάρους τῆς ἀποδείξεως.¹

Ἐὰν ἡ ὁμολογία περιέχεται εἰς ἄλλα ἔγγραφα, διακριτέον.

α') Ἐὰν ὁ ἀνὴρ, μετὰ τὴν σύνταξιν προικίου συμβολαίου, δι' οὗ ἐδόθη ὑπόσχεσις προικὸς, ἐξέδοτο ἴδιον ἔγγραφον, ὁμολογῶν δι' αὐτοῦ ὅτι παρέλαβε τὴν προῖκα, δὲν δύναται, κινουμένης ὁποτεδήποτε κατ' αὐτοῦ τῆς περὶ ἀποδόσεως τῆς προικὸς ἀγωγῆς, νὰ ἀποκρούσῃ αὐτὴν διὰ τῆς ἀρνητικῆς ἀπαντήσεως, ὅτι δὲν παρέλαβε τὴν προῖκα, ἀλλ' ἡ μετὰ τὴν ἔγγραφον περὶ συστάσεως τῆς προικὸς ὑπόσχεσιν ὁμολογία ἀποτελεῖ κατ' αὐτοῦ πλήρη ἀπόδειξιν, ἀποκλείουσαν πᾶσαν ἀνταπόδειξιν.²

β') Ἐὰν εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ὁ ἀνὴρ ἐγγράφως ὡμολόγησεν, ὅτι ἔλαβε τὴν προῖκα, ὁ Ἰουστινιανὸς ὥρισε³ περὶ τῆς ἐνστάσεως τῆς μὴ καταβληθείσης προικὸς, ὡς ὀνομάζει αὐτὴν, τὰ ἐξῆς. Ἄν μὲν ὁ γάμος διήρκεσε δύο ἐνιαυτοὺς, ἢ ἔλαττον, δύναται ὁ ἀνὴρ καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ ἐντὸς ἔτους μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου νὰ προτείνωσι τὴν εἰρημένην ἀντίρρῃσιν καὶ οὕτω νὰ ἐπιρρίψωσι τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως τῆς καταβολῆς τῆς προικὸς εἰς τὸν ἐνάγοντα, μὴ δυνάμενον νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ὁμολογίαν ταύτην τοῦ ἀνδρὸς ὡς μέσον ἀποδείξεως, ἀλλ' ὀφείλοντα νὰ προσφύγῃ εἰς ἄλλα ἀποδεικτικὰ μέσα.

Ἐὰν δὲ ὁ γάμος διήρκεσεν ὑπὲρ τοὺς δύο ἐνιαυτοὺς, ἔλαττον δὲ τῶν δέκα, ἔχουσι τὸ αὐτὸ δικαίωμα ὁ ἀνὴρ καὶ οἱ κληρονόμοι ἐντὸς τριῶν ἐτέρων μηνῶν ἀπὸ τῆς λύσεως.

Ἐὰν ὁμως ὁ γάμος διήρκεσεν δέκα ἔτη, ἢ καὶ πλείωτερα, ὁ δὲ ἀνὴρ, ἐντὸς αὐτῶν, δὲν διεμαρτυρήθη ἐγγράφως, ὅτι δὲν παρέλαβε τὴν προῖκα, κοινοποιῶν τὴν διεμαρτυρίαν εἰς τὸν ὀφείλοντα καὶ μὴ καταβαλόντα τὴν προῖκα, (ὁ νόμος λέγει εἰς τὴν γυναῖκα, ἢ τὸν ὑποσχθέντα τὴν πληρωμὴν, ἀλλὰ προ-

(1) Κ. [6. 44] 3.

(2) Κ. [4. 30] 14. § 1. Ἀρθρ. 273 τῆς Πολ. Δικονομ.

(3) Νεαρ. 100.

δήλως τὸν ὀφείλοντα τὴν καταβολὴν ἐννοεῖ διὰ τῶν ἐκφράσεων τούτων, ἡ δὲ διαμαρτύρησις αὕτη παρατείνεται ἐπὶ ἔτος ἐν μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἀρνηθῇ τὴν παραλαβὴν τῆς προικὸς) ¹ ἀπόλλυσι τὸ δικαίωμα νὰ προτείνη τὴν εἰρημένην ἀντίρρησην κατὰ τῆς περὶ ἀποδόσεως τῆς προικὸς ἀγωγῆς, ἀποτελούσης τῆς ὁμολογίας πλήρη ἀποδείξιν τῆς παραλαβῆς τῆς προικὸς, καὶ ἂν τυχὸν δὲν παρέλαβεν αὐτήν. Παραθέτομεν δὲ τὰ ρήματα τοῦ νόμου, διότι θέλουσι μᾶς χρησιμεύσει μετ' ὀλίγον· «Εἰ τὸ σιγᾶν ἔλοιτο » πρόδηλός ἐστι βουλόμενος, καὶ εἰ μὴ λάβοι τὴν προίκα, » ταύτην πάντως τοὺς ἑαυτοῦ κληρονόμους διδόναι».

Ἄν ὁ ἀνὴρ ᾗτον ἀνήλικος, ὁ δὲ γάμος δὲν διήρκεσε δώδεκα ἔτη, δύναται νὰ ζητήσῃ εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασιν κατὰ τῆς τοιαύτης ὁμολογίας, ἀποβιώσαντος δὲ αὐτοῦ πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ χρόνου τούτου, οἱ κληρονόμοι ἀντιτάττουσιν ἐντὸς ἑτοῦς τὴν ἀρνησιν, τέλος ἐὰν οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀνδρὸς ᾗναι ἀνήλικοι, δύναται ἐντὸς πέντε ἐτῶν νὰ ἀντιτάξωσι τὴν μέμψιν ἐπὶ τῇ ἀναγυρίᾳ, δηλ. τὴν ἀρνητικὴν ταύτην ἀπάντησιν.

175. Τὰ εἰρημένα περὶ τοῦ τελευταίᾳ βουλήσει καταλιπομένου προκληροδοτήματος τῆς προικὸς ἰσχύουσι καὶ νῦν· δὲν δύναται μὲν νὰ ὀνομασθῇ ἡ ἐν τῇ τελευταίᾳ βουλήσει ὁμολογία νόμιμον τεκμήριον, ἀποκλείον τὴν ἀνταπόδειξιν, ἀλλὰ μόνον σαφῶς ἐκπεφρασμένη βούλησις τοῦ κληροδοτοῦντος τοῦ νὰ δοθῇ εἰς τὴν γυναῖκα ὠρισμένον ποσὸν, ἢ πρᾶγμα, διότι τοῦτο ἐδόθη ὡς προίξ, ὁ δὲ λόγος οὗτος, εἰς ὃν στηρίζεται ἡ κληροδοσία, καὶ ἐσφαλμένος ἐὰν ὑποτεθῇ, δὲν καθίστησιν αὐτὴν ἄκυρον κατὰ τὰ περὶ τούτου ἐπὶ κληροδοσιῶν ὠρισμένα. ²

Περὶ δὲ τῆς ἐν ἄλλοις ἐγγράφοις περιεχομένης ὁμολογίας τῆς παραλαβῆς τῆς προικὸς, παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ὀρισμὸς, καθ' ὃν ἐντὸς τῶν εἰρημένων προθεσμιῶν ἡ πρότασις τῆς μὴ

(1) K. [5 15] 3.

(2) K. [6 44, 2 Βασιλ. [ΜΔ'. 16] 32 33 αὐτ. «Ἐάν εἴπῃ τὴν προίκα «δίδωμι καὶ ληγατέω, ἡ γυνὴ ἀναγκάζεται δεῖξαι πόσον ἐπέδωκεν εἰς προίκα.»

καταβολῆς τῆς προικὸς ἐπιρρίπτει τὸ βῆρος τῆς ἀποδείξεως εἰς τὸν ἐνάγοντα καὶ στηρίζοντα ἐπὶ τῆς ἐγγράφου ὁμολογίας τὴν ἀγωγὴν του, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὅτι ἀπλῆ ἄρνησις τοῦ γεγονότος, τοῦ βεβαιουμένου δι' ἐγγράφου ὁμολογίας, γινομένη ὑπὸ τοῦ υπογράψαντος τὸ ἔγγραφο, ἀρκεῖ ὅπως ἀφαιρέσῃ τὴν ἀποδεικτικὴν αὐτοῦ ἰσχύν, ἀντιβαίνει εἰς τὰς σαφεῖς περὶ ἀποδείξεως ἐν γένει καὶ περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς ἰσχύος τῶν ἐγγράφων ἰδίως διατάξεις τῆς πολιτικῆς δικονομίας, συνδυαζομένης πρὸς τὸ ἄρθρον 42 τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου. Ὅθεν ἐὰν προτάγηται ἔγγραφο συντεταγμένον κατὰ τὰς νομίμους διατυπώσεις, ὑπαγεγραμμένον ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ βεβαιοῦν τῆς προικὸς τὴν παραλαβὴν, τὸ ἔγγραφο τοῦτο ἀποτελεῖ κατὰ τοῦ υπογράψαντος αὐτὸ πλήρη ἀπόδειξιν τῆς παραλαβῆς μόνῃ δὲ ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἄρνησις δὲν ὑποχρεοῖ τὸν εἰς τὸ ἔγγραφο τοῦτο στηριζόμενον νὰ ἀποδείξῃ δι' ἄλλων μέσων τὸν περὶ παραδόσεως τῆς προικὸς ἰσχυρισμὸν, ἀλλ' ἀπόκειται εἰς τὸν ἐκδόντα τὸ ἔγγραφο νὰ προσβάλλῃ αὐτὸ ὡς εἰκονικόν, ἢ ἐκ δόλου, ἢ ἐκ βίας γινόμενον ἢ μεταβληθὲν, καὶ μόνον μετὰ τὴν παρὰ τοῦ ἐναγομένου ἀπόδειξιν τῶν γεγονότων τούτων ἀποβάλλει τὸ ἔγγραφο τὴν ἰσχύν.¹

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν στέρησιν τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀνδρὸς τοῦ νὰ προτείνῃ, ὅτι δὲν παρέλαβε τὴν προίκαν, ἐὰν ὁ γάμος διήρκεσε δέκα ἔτη, ἢ πλείότερα, νομίζομεν, ὅτι ἡ διάταξις αὕτη ἰσχύει καὶ τὴν σήμερον κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ σύζυγος δὲν δύναται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ φέρῃ τὴν ἀνταπόδειξιν, τῆς μὴ καταβολῆς τῆς προικὸς,² διότι ὁ νόμος παραδέχεται, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διὰ τῆς σιγῆς του ἐξέφρασε τὴν θελήσιν, ὅτι παραιτεῖται πάσης ἀνταποδείξεως καὶ ὅτι θέλει νὰ ἀποδώσῃ τὴν προίκαν καὶ ἂν δὲν ἔλαβεν αὐτὴν (*donare voluit*). Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἡ σιωπὴ αὕτη δὲν ἀποστρεφεί αὐτὸν τοῦ δικαιώματος νὰ προσβάλλῃ τὸ ἔγγραφο ὡς εἰκονι-

(1) Ἄρθρ. 385, 3, 6, 388—414 Πολ. Δικονομ., καὶ ἄρθρ. 42 τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου.

(2) Νεαρ. 100. Κεφ. 1. § 1.

κόν, ἢ ἐκ δόλου ἢ ἐκ βίας γενόμενον, διότι ἡ παραίτησις καὶ ὠρεά, ἢν τεκμαίρεται ὁ νόμος, προϋποτίθεται σπουδαίαν καὶ ἐλευθέραν δόλου ἢ βίας ὁμολογίαν.

Ἐὰν δὲ ἡ ὁμολογία προσάγεται κατὰ τῶν δανειστῶν τοῦ ἀνδρός, πάλιν διακριτέον.

Ἐὰν ἡ ὁμολογία ἐγένετο μετὰ τὴν πτώχευσιν καὶ ἀφοῦ ἐκηρύχθη αὕτη δικαστικῶς ὑπάρχουσα, οὐδεμίαν ἔχει ἰσχύν.¹

Ἐὰν πρότερον, ἰσχύουσιν αἱ περὶ ἀποδεικτικῆς ἰσχύος τῶν ἐγγράφων κατὰ τρίτων διατάξεις τῆς πολιτικῆς δικαιοσύνης, ἐπιφυλαττομένου εἰς τοὺς δανειστάς τοῦ δικαιώματος νὰ προσβάλλωσι τὴν ὁμολογίαν ταύτην κατὰ τὰ περὶ Παυλιανῆς ἀγωγῆς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ἐξηγηθησόμενα καὶ νὰ ἐπιτύχωσι τὴν ἀκύρωσιν ὡς δολίως πρὸς βλάβην αὐτῶν γενομένης, ἔχουσι δ' ἐκτὸς τούτου καὶ ἅπαντα τὰ δικαιώματα τοῦ ὀφειλέτου αὐτῶν ἐπὶ τῇ προσβολῇ τοῦ ἐγγράφου, ὡς εἰκονικοῦ, ἢ ἐκ δόλου, ἢ ἐκ βίας γενομένου.

176. Ὁ ἐπὶ ἀποδόσει τῆς προικὸς ἐναγόμενος ἀνὴρ, ὁ τοῦτου πατὴρ καὶ τὰ τέκνα τοῦ ἀνδρός, ἐὰν ἐνάγουσα ᾖναι ἡ γυνὴ, ἢ ἄλλος τις, ἐξ αὐτῆς παράγων τὸ δικαίωμα πρὸς ἀγωγὴν, ἔχουσι τὸ εὐεργέτημα τῆς εὐπορίας.² ὅθεν οὐχὶ πᾶς ὁ ἐπὶ ἀποδόσει τῆς προικὸς ἐναγόμενος. Ἰδίως δὲν ἔχουσιν αὐτὸ οἱ κληρονόμοι τῶν εἰρημένων προσώπων, οὔτε οἱ ἐγγυηταὶ αὐτῶν, διότι στηρίζεται εἰς τὴν προσωπικὴν πρὸς τὴν γυναῖκα σχέσιν τοῦ ἐναγομένου, ἥτις οὔτε εἰς τὸν κληρονόμον αὐτοῦ μεταβαίνει, οὔτε εἰς τοὺς ἐγγυητάς.³

Δὲν ἰσχύει δὲ σύμβασις δι' ἧς παραιτεῖται τοῦ εὐεργετήματος τοῦτου ὁ ἐναγόμενος, καθὼ ἀντιβαίνουσα εἰς τὰ χρυστά ἦθη καὶ ἐπομένως εἶναι ἄκυρος.⁴

(1) Ἀρθρ. 4 2—448 τοῦ Ἐμπορ. νόμου.

(2) [24. 3] 12 15 § 2 17 18 27 32 36 Κ. [5. 13] διατ. μένη § 7. Β. [ΚΗ'. 9] 12 15 17. 27. 28. 72. Ὅρα τὰ περὶ τούτου ἀκριβέστερον ἐν τῷ Ἐνοχ. Δικαίῳ Τερμ. Γ', σελ.

(3) Κ. [5. 18] 8. Β. [ΚΗ'. 8] 12 13 72. [24. 3] 12. 24 § 1. [42. 1] 25 [42. 1] 24 πρ. Β [Θ'. 3] 21.

(4) [-4. 3] 14 § 1. Β [ΚΗ'. 8] 14.

Ὅπως κρίνωμεν, ἐὰν ἔχῃ τις ὥς ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς περιουσίας, τὸ προνόμιον τοῦτο, ἀνάγκη νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν ἐν τῷ καιρῷ τῆς καταδίκης, ἢ τῆς ἐκτελέσεως κατὰστασιν.¹

177. Πᾶς ἐπὶ ἀποδόσει τῆς προικὸς ἐναγόμενος ἔχει καὶ δικαίωμα ἀποζημιώσεως ἕνεκα δαπανῶν γενομένων εἰς τὴν προίκαν. Ἐνταῦθα διακριτέον.

Α') Δῆλον, ὅτι αἱ δαπάναι αἱ γενομέναι εἰς τοὺς μὴ ἀποδοτέους καρποὺς δὲν ἀποδίδονται.²

Β') Ἐνεκα δὲ τῶν εἰς τὰ προικῶα πράγματα καταβληθέντων, καὶ α') τῶν ἀναγκαίων, ἔχει ὁ ἐναγόμενος δικαίωμα ἀποζημιώσεως, ἐὰν ᾖ ἐκτακτοὶ καὶ, κατὰ τὸ ποσόν, σπουδαῖσι.³ Ὅθεν αἱ συνήθως καταβαλλόμεναι πρὸς συντήρησιν καὶ συνήθη παραγωγικὴν χρῆσιν τῶν προικῶν δαπάναι λ. χ. πρὸς διατροφὴν τῶν ζώων, πρὸς διατήρησιν κτιρίων κλπ. δὲν ἀπαιτοῦνται,⁴ ἀλλὰ καὶ ἕνεκεν ἐκτάκτων τοιούτων δαπανῶν τότε μόνον ἔχει δικαίωμα ἀποζημιώσεως ὁ ἀνὴρ, ἐὰν ᾧσι καὶ σπουδαῖσι, λ. χ. ἡ δαπάνη πρὸς μικρὰν ἐκτακτὴν ἐπισκευὴν κτιρίου βλαβέντος ἐκ σεισμοῦ κλπ. δὲν ἀποδίδεται, ἐκ τὸς ἂν ἡ ἐπισκευὴ ᾖ σπουδαία καὶ ἐπομένως ἡ δαπάνη ἀξία λόγου· ὁ δὲ λόγος τοῦ περιορισμοῦ τούτου εἶναι, ὅτι ὁ ἀνὴρ εἶναι κύριος τῆς προικὸς καὶ ἔχει πάσας τὰς ὠφελείας, ὁ δὲ ἔχων τὰς ὠφελείας δεόν νὰ ὑφίσταται καὶ τὰς θυσίας, δι' ὧν συνήθως ἀπολαύει τῶν ὠφελειῶν· ἀλλ' ὁ σύζυγος δὲν εἶναι ἀμετάκλητος ιδιοκτήτης, ὅθεν ἂν ὠφείλῃ νὰ καταβάλῃ ἐξ ἰδίων καὶ τὰς ἐκτάκτους καὶ κατὰ τὸ ποσὸν ἀξίας λόγου δαπάνας, ἡ προίξ ἤθελε πολλάκις ἀναλίσκει σπουδαίαν ἰδίαν περιουσίαν, ματαιουμένου οὕτω τοῦ σκοποῦ, ἐφ' ᾧ ἐδόθη· ἂν δὲ πάλιν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτῇ πάσας τὰς πρὸς διατήρησιν τῶν προικῶν ἀναγκαίας δαπάνας ἐξ ἑνὸς

(1) [24 3] 15. πρ.

(2) [25 1] 3 § 1 13 B. [ΚΗ' 10] 3.

(3) [21. 1] 1 § 3 2 3. 12 B [ΚΗ. 0] 1—3.

(4) [25 1] 15 καὶ 16. B [ΚΗ'. 10] 15 16.

μὲν ὁ προικοδότης ἐκτὸς τῆς προικὸς ἤθελεν ὀφείλει, καθ' ὃσον ὑφίσταται ἡ ἀνάγκη, νὰ παρέχῃ καὶ ἑτέραν περιουσίαν πρὸς συντήρησιν αὐτῆς, ὅπερ κατὰ τὰς περιστάσεις ἀδύνατον, ἐξ ἑτέρου δὲ ἂν διὰ πᾶσαν ἀναγκαίαν δαπάνην εἶχε δικαίωμα ἀποζημιώσεως, ἡ ὑπὲρ τῆς γυναικὸς ἢ τοῦ τρίτου διατηρήσεως τῆς προικὸς ἤθελεν εἶναι ἀδύνατος, διότι ἐπὶ μακρᾶς διαρκείας τοῦ γάμου, τὰ τῆς διατηρήσεως ἐξοδα ἤθελον ἐξαντλήσει τὴν ἀξίαν τοῦ προικίου.

Ὁ ἐναγόμενος ἀποζημιοῦται ἔνεκα τῶν δαπανῶν τούτων πρὸ τῆς ἀποδόσεως προικὸς, ἐὰν αὕτη συνίσταται εἰς ἀναντι-κατάστατα καὶ μὴ λόγῳ πωλήσεως διατετιμημένα πράγματα, ἐνασκῶν τὸ δικαίωμα τῆς ἐπισχέσεως, παρακρατῶν τούτέστι τὴν προῖκα, μέχρις οὗ ἀποδοθῶσιν αἱ δαπάναι· αὕτη εἶναι ἐνταῦθα ἡ ἔννοια τοῦ κανόνος *necessariae impensae minuunt dotem*· τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἔχει καὶ ὅταν ἡ προῖξ σύγ-κηται μὲν ἐξ ἀντικαταστατῶν πραγμάτων, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ χρη-μάτων. Ὅταν ὅμως σύγκηται ἐκ χρημάτων ἐνασκει τὸ δι-καίωμα τὸ δι' ἐνστάσεως τοῦ συμψηφισμοῦ· κατὰ τὴν περί-πτωσιν ταύτην ἐφαρμόζεται κατὰ γράμμα ὁ κανὼν *impensae necessariae minuunt dotem*.¹

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόδοσιν τῆς προικὸς ἀπαιτεῖ τὰς δαπάνας ταύτας, ἡ διὰ τῆς τοῦ ἀχρεωστήτου ἀπαιτήσεως, ὥσανεὶ κατέ-βαλεν ἀχρεώστητον (*per conditionem*),² ἢ διὰ τῆς ἀγω-γῆς ἐκ τῆς διαχειρίσεως ἀλλοτρίων ὑποθέσεων, ἢ διὰ τῆς ἀγω-γῆς τῆς ἐντολῆς, ἂν ἐγένοντο κατ' ἐντολὴν τῆς γυναικὸς.³

Τῶν ἐπωφελῶν (*utiles*) δαπανῶν τὴν ἀπόδοσιν δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ ὁ ἐναγόμενος, ἐὰν δὲν ᾔναι ὑπέρμετροι,⁴ λ. χ. λα-βὼν τις εἰς προῖκα μίαν ἀποθήκην κατασκευάζει ἐπ' αὐτῆς οἰ-κίαν καὶ δαπανᾷ τοσαύτην ποσότητα, ὥστε ἡ γυνὴ ἔνεκα τῆς λίαν μετρίας περιουσίας τῆς, ὅπως ἀποζημιώσῃ τὸν σύζυγον

(1) [25. 1] 5. B. [ΚΗ' 10] 5 [23 3] 56 § 3 Πρβλ. Στούλαρτς § § 78 84.

(2) [25. 1] 5 § 3. 12 [24 3] 7 § 16.

(3) K [5 13] διατ. μόνη § 5.

(4) [25. 1] 7 § 18 B [ΚΗ' 10] 7.

ἕνεκα τῶν δαπατῶν ἀναγκάζεται νὰ πωλήσῃ ὁλόκληρον τὸ κτῆμα.

Ἄν αἱ τοιαῦται δαπάναι ἐγένοντο κατ' ἐντολὴν τῆς συζύγου, ἀναμφίβολον τὸ ἐπὶ ἀποζημιώσει δικαίωμα τοῦ συζύγου.¹ Ἔνεκα τῶν δαπανῶν ὅμως τούτων δὲν ἔχει ὁ καταβαλὼν δικαίωμα ἐπισχέσεως κατὰ τὴν τῶν πλειοτέρων γνώμην, εἰ καὶ ὁ Τιγερστροὲμ ἀντιδοξῇ πρεσβεύων, ὅτι ἔχει καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο, ἐὰν αἱ δαπάναι κατεβλήθησαν εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ κτῆμα, ἐφ' οὗ ἐνεργεῖ τὴν ἐπίσχεσιν ὁ Αὐτοκράτωρ ὅμως λέγει. «Καὶ διὰ τὰ δαπανήματα μηκέτι ἔστω παρακατάσχεσις,» ἀλλ' ὀφείλει νὰ παραδώσῃ τὰ προικῶα, καὶ δι' ἀγωγῆς νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἕνεκα τῶν δαπανῶν τούτων ἀποζημίωσιν, δὲν ὑπάρχει ὅμως λόγος, δι' ὃν δὲν δύναται ὁ σύζυγος, ἐὰν ἡ προῖξ συνίσταται εἰς χρήματα νὰ ἐξασκήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ συμφητισμοῦ.

Ἔνεκα τῶν πρὸς τερψίν δαπανῶν δὲν ἔχει δικαίωμα ἀποζημιώσεως καὶ ἂν ἐγένοντο τῇ θελήσει τῆς συζύγου, ἐκτὸς ἐὰν αὕτη ἀνθίσταται εἰς τὸν ἀβλαβῆ ἀποχωρισμὸν, ἢ, ἐπὶ προκειμένης ἀπαλλοτριώσεως τοῦ προικῶου, τοιαῦται δαπάναι αὐξάνουσι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, τὸ δὲ πλεόν αὐτῶν εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὴν αὐξήσιν τῆς ἀξίας.² Ἡ ἕνεκα γάμου δωρεὰ ἐπανάγεται εἰς τὸν ἄνδρα ἐπὶ τῆς διὰ τοῦ θανάτου τῆς γυναικὸς λύσεως τοῦ γάμου (§ 160).

178. Πρὸς ἀπόδοσιν τῶν λοιπῶν ἑκατέρω τῶν συζύγων ἀνηκόντων πραγμάτων ἔχουσιν αὐτοὶ τὰ συνήθη ἔνδικο μέσα, λ. χ. ἐπὶ παρακαταθήκης, ἐντολῆς, ἀγοραπωλησίας κτλ. τὰς εἰς ἑκάστην τῶν σχέσεων τούτων προσηκούσας ἀγωγάς.³

Περὶ δὲ τῆς τῶν ὑφαιρεθέντων πραγμάτων ἀγωγῆς (actio rerum amotarum), δι' ἧς ἀναζητοῦνται τὰ παρὰ τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων κλαπέντα πράγματα τοῦ ἄλλου, περιέχει ὁ ρωμαϊκὸς καὶ βυζαντινὸς νόμος τοὺς ἐξῆς ὁρισμούς.

(1) [25. 1] 7 καὶ 8. B. [KH'. 10] 7 καὶ 8.

(2) [25. 1] 9 10. A. B. [KH'. 10] 9—11.

(3) [2]. 3] 9 § 3. B. [KH'. 1] 5.

Ἡ ἀγωγή κινεῖται μετὰ τὸ διαζύγιον, ἐὰνπραχθῇ κλοπὴ παρ' ἑκατέρου τῶν συζύγων κατὰ τοῦ ἐτέρου, διαρκούντος τοῦ γάμου, ἀλλ' ἐν προσδοκίᾳ τοῦ διαζυγίου.¹ ἂν δὲ ἐν προσδοκίᾳ τοῦ θανάτου, κινεῖται μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἢ ὠφέλιμος τῶν ὑφαιρεθέντων ἀγωγή.² Ἄν ἡ κλοπὴ ἐπράχθῃ διαρκούντος τοῦ γάμου, ἀλλ' οὐχὶ ἐν προσδοκίᾳ τοῦ διαζυγίου ἢ τῆς διὰ τοῦ θανάτου λύσεως, κινεῖται, διαρκούντος τοῦ γάμου, οὐχὶ ἡ προκειμένη, ἀλλ' ἡ τῆς διεκδικήσεως ἀγωγή, ἢ ἡ ἀπαίτησις ἔνεκεν ἀδίκου αἰτίας.³ Ἄν δὲ ἐπράχθῃ, διαρκούντος τοῦ γάμου, οὐχὶ ἐν προσδοκίᾳ τοῦ διαζυγίου ἢ τῆς διὰ τοῦ θανάτου λύσεως αὐτοῦ, ὁ δὲ γάμος ἐλύθη διὰ τοῦ θανάτου, ἢ διὰ τοῦ διαζυγίου, κινεῖται ἐπίσης, οὐχὶ ἡ προκειμένη ἀλλ' ἡ τῆς διεκδικήσεως, ἢ ἡ πρὸς παράστασιν ἢ, ἔνεκεν ἀδίκου αἰτίας ἀπαίτησις.⁴

Διαρκούντος τοῦ γάμου δὲν κινεῖται ἡ ἀγωγή αὕτη, ἐκτὸς ἐὰν ὁ εἰς τῶν συζύγων ἔπραξε κατὰ τοῦ ἐτέρου κλοπὴν ἄλλοτρίου πράγματος.⁵ ἄλλως, εἰ μὲν ἡ κλοπὴ προηγῆθῃ τοῦ γάμου, μόνῃ ἡ τῶν κλοπιμαίων ἀπαίτησις,⁶ εἰ δὲ ἐγένετο διαρκούντος αὐτοῦ, ἀγωγή περὶ ἀποζημιώσεως.⁸

Σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς ταύτης εἶναι ἡ ἀποδόσις τοῦ ὑφαιρεθέντος, τῶν παρακολουθημάτων αὐτοῦ καὶ τοῦ διαφέροντος. Ἐὰν τὸ ὑφαιρεθὲν δὲν εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ ὑφαιρέσαντος αὐτοῦ, κινεῖται ἡ ἀγωγή ἐπὶ ἀποδόσει τῆς ἀξίας, εἶναι δὲ ἀδιάφορον, ἂν ἡναλώθῃ, ἢ κατεστράφη, ἢ ἀπωλέσθῃ, ἢ μετεβιβασθῇ εἰς ἄλλον.⁸ Οἱ κληρονόμοι τοῦ ὑφαιρέσαντος ἐνέχονται καθ' ὅσον περιῆλθέ τι εἰς τὴν περιουσίαν ἐκ τῆς τοῦ κληροθέντος περιουσίας.⁹

(1) 25. 2] 6 § 3 17. § 1. B. [KH' 11. 6 17.

(2) K. [5. 12] 2.

(3) [25. 2] 24. 25 ἐν τέλει B. [KH'. 1] 24. 25.

(4) [25. 2] 1 συνδ. μὲ τὸ τεμάχ. 22. B. [KH'. 11. 1 22.

(5) K. [6. 2 22 § 4 B. [Ξ'. 6 39.

(6) [25. 2] 3 § 2.

(7) K. [5. 21] 2 in factum de damno.

(8) [25. 2] 3 § 17. § 2 29 B. [KH'. 11. 3 17. 29.

(9) K. [5. 1] 3. B. [KH. 14] 33.

Τὴν σήμερον ἀργοῦσιν οἱ περιορισμοὶ αὐτοὶ τῆς χρήσεως τῆς ἀγωγῆς (ἀπαιτήσεως τῶν κλοπιμαίων) ἕνεκα κλοπῆς διαπραχθείσης διαρκούντος τοῦ γάμου, διότι ὁ νόμος ἡμῶν τιμωρεῖ τὰς ὑπὸ τῶν συζύγων κατ' ἀλλήλων γινόμενας κλοπὰς καὶ διαρκούντος τοῦ γάμου, (ἐνῷ τοῦτο δὲν ἐχώρει παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις) καὶ ἐπομένως συγχωρεῖ καὶ διαρκούντος αὐτοῦ τὴν περὶ ἀποδόσεως τῶν κλοπιμαίων ἀγωγὴν.¹

179. Ἐὰν ὁ γάμος λυθῇ, διότι θάτερον τῶν μερῶν «τὸν ἐν ἀγνείᾳ ἐπιλέξατο βίον,» χωροῦσι περὶ τῆς περιουσίας τῶν συζύγων, τὰ διὰ τῶν γαμηλίων καὶ προικῶν συμφώνων ἐπὶ τῆς διὰ τοῦ θανάτου λύσεως τοῦ γάμου συνομολογηθέντα, ὅθεν ἂν συνωμολογήθῃ, ὅτι ὁ ἀνὴρ θέλει κερδήσει τὴν προῖκα ἐπὶ τῆς ἀποδιδώσεως τῆς γυναικὸς λύσεως τοῦ γάμου, κερδαίνει αὐτήν, καὶ ἂν ὁ γάμος λυθῇ διὰ τῆς εἰς ἱερὰν μὲν ἄπελεύσεως τῆς γυναικὸς καὶ οὕτω καθεξῆς· δῆλον ὅμως, ὅτι ἢ τε προῖξ, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, καὶ ἢ ἕνεκα γάμου δωρεὰ ἐν τῇ ἀντιθέτῳ, φυλάττονται τοῖς παισίν, ἐὰν ὑπάρχωσι ταιαῦτα, ἔχει δὲ ὁ καταλιπόμενος σύζυγος μὲν τὴν ἐπικαρπίαν· ἡ δὲ λοιπὴ περιουσία τοῦ ἐπιλεξαμένου τὸν μοναχικὸν βίον δύναται νὰ διατεθῇ παρ' αὐτοῦ πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸ μοναστήριον, ἄλλως περιέρχεται εἰς τὴν μὲν, ἐὰν μὴ ἔχῃ τέκνα· ἐὰν δὲ ἔχῃ, δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του καὶ μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν, ἀλλ' ἐνάγκη νὰ καταλίπῃ ἀνδρομοίριον εἰς τὴν μὲν, συναριθμῶν ἑαυτὸν μετὰ τῶν τέκνων του, καὶ καταλογίζων ὑπὲρ τῆς μὲν τὴν εἰς αὐτὸν ἀναλογοῦσαν κεφαλικὴν μερίδα.² Ὁ ἕτερος σύζυγος ἀναλαμβάνει πᾶν τὸ εἰς αὐτὸν ἀνήκον, καὶ δύναται νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον.

180. Λυομένου τοῦ γάμου διὰ διαζυγίου ἀναιροῦνται ἅπαντα αὐτοῦ τὰ ἀποτελέσματα καὶ δὲν χωροῦσι τὰ ὑπὸ τῶν νόμων ἐπὶ τοῦ θανάτου θατέρου τῶν συζύγων εἰς τὸν ἐπιζῶντα ἀπονεμόμενα δικαιώματα, λ. χ. ὡς πρὸς τὴν γυναῖκα τὸ δικαίωμα τοῦ

(1) Ἄρθρ. 377 συνδ. πρὸς τὸ ἄρθρον 30 τοῦ ποιν. νόμου καὶ πρὸς τὸ ἄρθρ. 6 καὶ ἐπὶ τῆς ποινικῆς δικονομίας.

(2) Ἄρμ. [κ'. 4] 5 καὶ 6. Νεαρ. 123. Κ. 38. Νεαρ. 22.

διατηρεῖν 1) τὸ ὄνομα, 2) τὴν κοινωνικὴν τάξιν, 3) τὴν γενικὴν δικαιοδοσίαν, 4) τὸ τῆς ἀπόρου καὶ ἀπροίκου χήρας δικαίωμα ἐπὶ τοῦ τετάρτου, ἡ κεφαλικῆς μερίδος τῆς τοῦ ἀνδρὸς περιουσίας, 5) ὡς πρὸς ἐκάτερον τῶν συζύγων τὸ κληρονομικὸν δικαίωμα, δυνάμει τοῦ πραιτωρικοῦ διατάγματος.

Ἀπλὸν δὲ, ὅτι ἐκάτερος δύναται νὰ ἀναλάβῃ τὴν περιουσίαν, ὥσπερ ὁ γάμος ἐλύθη διὰ τοῦ θανάτου, ἀλλ' ὁ ἐπὶ τοιαύτης διαζεύξεως ὑπαίτιος, λ. χ. ἡ μοιχευθεῖσα γυνή, ὁ ἐπὶ μοιχείᾳ ψευδῶς καταμηνύσας τὴν γυναῖκα ἀνὴρ, ἡ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀνδρὸς ἐξῶ τοῦ οἴκου καὶ οὐχὶ παρὰ τοῖς ἰδίοις γονεῦσι μέινασα γυνή κτλ., ὑφίσταται τὰ ἐξῆς ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα.

181. Τὰ τέκνα ἀνατρέφονται παρὰ τῷ ἀναιτίῳ, ἀλλὰ δαπάναις τοῦ κατὰ νόμον ὑποχρέου εἰς διατροφήν. ¹ Περί τοῦτου ὁμιλήσομεν, πραγματευόμενοι περὶ τοῦ πρὸς ἀνατροφήν τῶν τέκνων δικαίωματος τοῦ πατρὸς.

Τὰ ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων ἀμέσως ἐξηγητησόμενα ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα χωροῦσι κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον ἐπὶ πάσης παραλόγου, ἢ ἔνεκα παραπτώματος τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων διαζεύξεως. Παραλόγος διάζευξις εἶναι κατὰ τὸ δίκαιον τοῦτο ἡ μὴ στηριζομένη εἰς τινα ἐκ τῶν γνωστῶν ἤδη λόγων διαζεύξεως, παρ' ἡμῖν ὅμως τοιαύτη παράλογος διάζευξις εἶναι ἀδύνατος διότι αἱ διαζεύξεις χωροῦσι δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως, παραδεχομένης τελεσιδικίως τὴν ὑπαρξίν νομίμου λόγου διαζεύξεως. Μόνη λοιπὸν ἡ δευτέρα περίπτωσις, ἡ τῆς διαζεύξεως ἔνεκεν ὠρισμένου ἁμαρτήματος θατέρου τῶν συζύγων, δύναται τὴν σήμερον νὰ ἐπιφέρῃ ἐπιβλαβῆ ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν ἀποτελέσματα. Ταῦτα δὲ εἰσι τὰ ἐξῆς.

Ἡ ἀπώλεια τῆς προικὸς (ὡς πρὸς τὴν γυναῖκα), καὶ ἡ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς (ὡς πρὸς τὸν ἄνδρα). Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀποδεικνύει σαφῶς ἡ Νεαρ. 117 Κεφ. 8 καὶ 9, Ἀρμ. [4. 12] 13 καὶ 14. Ἐὰν δὲν συνέστη προῖξ, ἢ ἔνεκα γάμου δωρεὰ,

(1) Νεαρ. 117. Κεφ. 7.

ὁ ὑπαίτιος ἀπόλλυσι τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας του, κατὰ τὴν διάτ. 11 τοῦ K. [5. 17] Ἡ προίξ, ἡ ἢ ἔνεκα γάμου δωρεὰ, ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀπόλυτον κυριότητα τοῦ ἀναιτίου, ἐὰν μὴ ὑπάρχωσι τέκνα, ὥς παραμυθία διὰ τὸ ἐπελθόν δυστήγημα, καὶ διότι ἄλλως ὁ ἀθῶος, διὰ τοῦ ἀμαρτήματος τοῦ ἑτέρου, ἤθελε στερηθῇ ὠφελήματος, ὅπερ ἄλλως ἤθελεν ἔχει, ὁ ἀνὴρ τὴν προίκα (συνεστῶτος τοῦ γάμου), ἡ δὲ γυνὴ τὴν ἔνεκα γάμου δωρεάν. Ἐὰν ὅμως ὑπάρχωσι τέκνα ἐκ τοιοῦτου γάμου τὰ ἀνωτέρω εἶδη τῆς περιουσίας μεταβαίνουσιν ἀμέσως εἰς αὐτά, πρὸς συντήρησιν καὶ ἀποκατάστασιν, διότι ὁ νόμος εὐλόγως οὐδὲν προσδοκᾷ ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ, ἢ μητρικοῦ φίλτρου τοῦ οὕτω διαρρήξαντος τὸν δεσμὸν τοῦ γάμου. Παρατηροῦμεν ὅμως, ὅτι τὸ $\frac{1}{4}$ τῆς περιουσίας, ὅπερ ἐν ἑλλείψει προικὸς ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς ἀποβάλλει ὁ παίσις, δὲν δύναται νὰ ᾖ ἀνώτερον τῶν 100 λιτρῶν χρυσοῦ, μία δὲ λίτρα χρυσοῦ, ὥς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, εἶναι ἴση πρὸς 72 (solidos), χρυσᾷ νομίσματα, ὧν γινώσκομεν τὴν κατὰ τὸ ἡμέτερον νόμισμα ἀξίαν. (Δρ. 16 $\frac{25}{100}$).

Ἐπὶ τῆς λόγῳ μοιχείας διαζεύξεως λαμβάνει ὁ ἀνὴρ ἐκ τῆς περιουσίας τῆς μοιχαλίδος, ἐκτὸς τῆς προικὸς ὡς εἴρηται, τοσοῦτον μέρος, ὅσον τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς προικὸς «εἶναι γινώσκεται»¹ καὶ ἐὰν μὲν μὴ ἔχῃ τέκνα λαμβάνει τοῦτο κατὰ πλήρη κυριότητα, ἐὰν δὲ ἔχῃ τέκνα, μόνον κατ' ἐπικαρπίαν, διατηρουμένης τῆς κυριότητος τοῖς παισίν, ἐὰν δὲ μετὰ 2 ἔτη δὲν ἀναλάβῃ αὐτὴν ὁ ἀνὴρ «(ἡ γυνὴ) ταῖς προσποιούσαις παιναῖς» ὑποβαλλομένη, εἰς μοναστήριον ἐμβάλλεται ἐπὶ ὅλον τὸν «χρόνον τῆς οἰκείας ζωῆς»² ἡ δὲ λοιπὴ περιουσία αὐτῆς διαίρεται εἰς τρία μέρη, ὧν τὰ $\frac{2}{3}$ μεταβιβάζονται εἰς τοὺς κατιόντας, τὸ δὲ $\frac{1}{3}$ εἰς τὴν μονήν· ἂν δὲ μὴ ἔχῃ κατιόντας, ἀλλὰ μόνον ἀνιόντας, τὸ $\frac{1}{3}$ εἰς τὴν μονήν· ἂν δὲ μήτε ἀνιόντας μήτε κατιόντας ἔχῃ, ἅπανα ἡ περιουσία αὐτῆς προσκυροῦται τῇ μονῇ, εἰς ἣν ἐγκλείεται. Ὁ δὲ ἀνὴρ ὁ εἰς τὸ πλημ-

(1) Neap. 117. K. 8. § 2.

(2) Neap. 114 Kεφ. 10.

μέλημα τοῦτο ὑποπεσὼν, ἀφαιρουμένης τῆς προικὸς, τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ἢ τοῦ $\frac{1}{4}$ τῆς περιουσίας του, ἀποβάλλει καὶ τὸ ὑπόλοιπον αὐτῆς, ὅπερ μεταβαίνει εἰς τοὺς ἀνιόντας καὶ κατιόντας ἕως τρίτου βαθμοῦ, «εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοί τινες εἰσὶν προσκυροῦνται τῷ φίσκῳ.» ¹

Ἡ ἕνεκα ψευδοῦς καταμηνύσεως ἐπὶ μοιχείᾳ διαζευγνομένη ἀπὸ τοῦ συζύγου γυνή, δύναται, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω περὶ προγαμιαίας δωρεᾶς εἰρημένων, νὰ ἀπαιτήσῃ καὶ ποσὸν ἴσον τῷ $\frac{1}{3}$ τῆς αὐτῆς δωρεᾶς, ὅπερ περιέρχεται εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς, ἢ, ἂν μὴ ἔχῃ τέκνα, εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς κυριότητα. ²

182. Περί τῆς ἐφαρμογῆς ὅμως τῶν παρατεθεισῶν διατάξεων, φέονται ζητήματα ἄξια λόγου, περὶ ὧν παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς.

Ἡ εἰς τὸν ἀθῶον σύζυγον προσκύρωσις τῆς προικὸς χωρεῖ ἄρα γε α.) καὶ ἐπὶ τῆς ἀποδοτέας προικὸς (dos receptitia) β.) καὶ ἐπὶ τῆς πατρικῆς προικὸς, ἥς ὁ ἀνιὼν ἐπεφυλάχθη τὴν εἰς ἑαυτὸν, ἢ εἰς ἄλλον ἀπόδοσιν γ.) καὶ ἐπὶ τῆς πατρικῆς προικὸς, ἣτις διὰ τὴν ὑπεξουσιότητα τῆς γυναικὸς λογίζεται καινὴ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς θυγατρὸς περιουσία, καὶ ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν *alter alterius deteriorem conditionem facere non potest*.

Περὶ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου ζητήματος οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι αἱ τοιαῦται προῖκες δὲν μεταβαίνουν εἰς τὸν ἄνδρα, διότι τὸ κεκτημένον δικαίωμα τοῦ ἀθῶου τρίτου προικοδότου δὲν δύναται νὰ προσβληθῇ διὰ πράξεων ἄλλου προσώπου, εἰς ἃς ὁ τρίτος προικοδότης οὐδόλως ἐνέχεται. ³

Περὶ τοῦ γ'. εἶναι βέβαιον, καθ' ὃ προσέφηται, ὅτι ἡ προῖξ θεωρεῖται καινὴ περιουσία τοῦ τε πατρὸς καὶ τῆς ὑπεξουσίας θυγατρὸς, ⁴ ἀμφοτέρω ἀπαιτοῦσι τὴν ἐπιστροφὴν τῆς τοιαύτης προικὸς καὶ τὴν μὲν ἐπικαρπίαν καὶ διαχειρίσιν ἔχει ὁ

(1) N. 134. Κεφ. 10.

(2) Neap. 131. K. 9. § 1 καὶ K. 10.

(3) K. [5. 12] 21.

(4) [24 3] 2. § 1.

πατὴρ, τὴν δὲ ψιλὴν κυριότητα ἢ θυγάτηρ. Κατὰ δὲ τὴν ῥῆσιν τοῦ Παύλου οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ πράξῃ τι, χεῖρονα ὡς πρὸς τὴν προῖκα ταύτην ποιούμενος τὴν θέσιν τοῦ ἑτέρου.¹ Ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ νόμος ἀποφαίνεται, ὅτι καὶ μόνος ὁ πατὴρ δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν προῖκα ταύτην, ὅτε ἡ ὑπεξουσία θυγάτηρ ἐκ κουφότητος, ἢ κακίας θέλει νὰ στερήσῃ αὐτὸν τῶν ὠφελημάτων τῆς προικὸς ὑπὲρ τοῦ συζύγου.² Διὰ τοὺς λόγους τούτους πειθόμεθα, ὅτι εὐλόγως ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἤθελον ἀργεῖ αἱ ἐκτεθεῖσαι διατάξεις περὶ τῆς εἰς τὸν ἀθῶον ἄνδρα ἐπιδιόκσεως τῆς προικὸς ἐν περιπτώσει διαζεύξεως ἐξ ὑπαιτιότητος τῆς γυναικὸς, ἂν τὸ θέμα τοῦτο εἶχε παρ' ἡμῖν πρακτικὴν σημασίαν, ἀλλὰ στερεῖται πάντως αὐτῆς, διότι δὲν εἶναι δυνατόν σήμερον νὰ ὑπάρξῃ προῖξ ὑπεξουσίας θυγατρὸς.

183. Ἀλλὰ περὶ τῶν ἐπιθλαβῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐξ ἁμαρτήματος θατέρου τῶν συζύγων λύσεως τοῦ γάμου φύεται καὶ ἕτερον σπουδαιότατον ζήτημα· τὰ ἐκτεθέντα ἐπιζήμια ἀποτελέσματα τοιούτων διαζεύξεων ἰσχύουσι ἄρα γε καὶ τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν; Πρὸς ἐρθὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα εἰς δύο τάξεις. Εἰς τὴν πρώτην ἀνήκουσιν ἡ ὑπὸ τοῦ ἀθῶου συζύγου παρακράτησις τῆς προικὸς καὶ ὑπὸ τῆς ἀθῶας γυναικὸς παρακράτησις τῆς ἔνεκα γάμου ὄψεως. Εἰς τὴν δευτέραν ἀνήκουσιν ἅπαντα τὰ λοιπὰ, ἡ ἀπώλεια τοῦ $\frac{1}{4}$ τῆς περιουσίας τοῦ ἁμαρτήσαντος ἐν ἐλλείψει προικὸς ἢ προγαμιαίας ὄψεως, ἡ ἀπώλεια τοῦ $\frac{1}{3}$ τῆς προικὸς τῆς γυναικὸς, καὶ ὀλοκλήρου τῆς περιουσίας τοῦ ἁμαρτήσαντος καὶ ἡ κάθειρξις τῆς γυναικὸς εἰς μοναστήριον, ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας τοῦ πταίσαντος, ἐὰν δὲν ἔχῃ ἀνιόντας ἢ κατιόντας ἕως τρίτου βαθμοῦ, ἐπὶ δὲ τῆς ἔνεκα ψευδοῦς ἐπὶ μοιχείᾳ καταμηνύσεως, ἡ ἀπώλεια ποσοῦ ἴσου πρὸς τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς προγαμιαίας ὄψεως.

Τὰ τῆς πρώτης κατηγορίας ἀποτελέσματα λίαν ἀμφίβολον εἶναι, ἐὰν δύνανται εὐλόγως νὰ λογισθῶσι στέρησις κεκτημένης περιουσίας ὑπὲρ ὀρισμένου προσώπου, πρὸς τιμώρησιν παρα-

(1) [21. 3] 3.

(2) [24. 3] 22. § 6.

πτώματος. Ὁ ἀνὴρ εἶναι κύριος τῆς προικὸς, ἡ γυνὴ εἶναι κυρία τῆς ἔνεκα γάμου δωρεᾶς· ἐὰν δὲ λυθῇ ὁ γάμος οὐχὶ ἐκ παραπτώματος τῶν συζύγων, ἡ γυνὴ δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν προίκα καὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ἔνεκα γάμου δωρεάν, ἐὰν δὲ ὁ γάμος λυθῇ ἐκ παραπτώματος τῶν συζύγων, ὁ ἁμαρτήσας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς ἀπαιτήσεως, ἥτοι στερεῖται τῆς αὐξήσεως ταύτης τῆς περιουσίας του· δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ καταβολῆς χρηματικοῦ ποσοῦ ἐπιβαλλομένης εἰς τὸν ἁμαρτήσαντα, ἥτοι περὶ χρηματικῆς ποινῆς. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ νόμος ὀνομάζει καὶ τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα, ποινὴν τῆς ἐπὶ τοιοῦτοις λόγοις διαζεύξεως, ἀλλὰ τὴν ἔκφρασιν ταύτην δὲν πρέπει νὰ λάβωμεν κατὰ γράμμα. Πολλαχοῦ καὶ τῆς νεωτέρας ἡμῶν νομοθεσίας λ. χ. ἀρθρ. 160, 201, 312, 538, 1) 665, 678 τῆς πολ. δικον. ἀπαντᾶται ἡ ἔκφρασις «ποινὴ», δηλοῦσα μειονέκτημα μηδὲλως ὑπαγόμενον εἰς τὴν κυρίαν ἔννοιαν τῆς ποινῆς. Καὶ οἱ νεώτεροι ὁμιλοῦσι περὶ ποινῶν τοῦ δευτέρου γάμου, ἐνῷ δὲν πρόκειται περὶ ποινῶν. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, ὁ σκοπὸς τῆς τοιαύτης διατάξεως εἶναι, α'.) νὰ μὴ στερηθῇ ὡς ἐκ τοῦ ἁμαρτήματος τοῦ ἑτέρου ὁ ἀθῶος τῆς ἀνακουφίσεως πῶν βαρῶν τοῦ γάμου, ἣν ἤθελεν ἔχει ἄνευ τοῦ ἁμαρτήματος τούτου, β'.) νὰ μὴ στερηθῶσι τὰ τέκνα περιουσίας, ἥτις ἤθελεν ἀνήκει εἰς αὐτὰ, ἂν δὲν ἐπράττετο τὸ ἁμάρτημα, ἥτις ὅμως, ἐὰν μείνῃ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἁμαρτήσαντος, πιθανώτατον, εἶναι, ὅτι δὲν θέλει περιέλθει εἰς αὐτά. Ὁ ἁμαρτήσας καὶ διὰ τοῦ ἁμαρτήματός του προκαλῶν τὴν ρῆξιν τοῦ γαμικοῦ δεσμοῦ, ἀφοῦ παρήχθησαν τὰ εἰς αὐτοῦ βάρη, εἶναι εὐλογον νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ ἀθῶου συζύγου τὴν περιουσίαν, ἣν μετεβίβασεν εἰς αὐτὸν, ὅπως φέρῃ οὗτος τὰ βάρη τοῦ γάμου; Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν πρόκειται περὶ χρηματικῆς ποινῆς, ἐπιβαλλομένης εἰς πλημμέλημα, δηλον, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ἰσχύουσι καὶ παρ' ἡμῖν, πάντως ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐκ τοῦ γάμου τέκνα, ὑπὲρ ὧν χωρεῖ ἡ παρακράτησις.¹ Ἀντιδοξεῖ ὁ

(1) Τοιαύτη εἶναι ἡ νομολογία τοῦ Ἀρείου Πάγου· ὑπ' ἀριθ. 253 ἀπόφασις τῆς 2 Νοεμβρίου 1850 εἰς τὴν μεταξὺ Λαγοῦ καὶ Χ. Σταυρῆ δίκην· ὑπ' ἀριθ. 20 τοῦ 1851 καὶ ὑπ' ἀριθ. 145 τοῦ 1873· προηγουμένως εἶχεν ἐκδοθῇ ἐναντία ἀπόφασις ὑπ' ἀριθ. 110 τῆς 4 Αὐγούστου 1847.

Καλλιγᾶς·¹ καὶ περὶ μὲν τῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας ἀποτελεσμάτων, ἥτοι τῆς ἀπωλείας ἀπάσης τῆς περιουσίας ἐπὶ μοιχείας, ἢ τῆς ἀπωλείας περιουσίας ἴσης τῷ $\frac{1}{3}$ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς, ἢ τοῦ $\frac{1}{4}$ τῆς περιουσίας, ἂν μὴ ὑπάρχῃ προίξ, ἔχει πληρέστατον δίκαιον, οὐχὶ ὅμως, νομίζω, καὶ ὡς πρὸς τὴν παρακράτησιν τῆς προικὸς ἢ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς, μάλιστα ὅταν ὑπάρχωσι τέκνα. «Πρόδηλον εἶναι, λέγει ὁ Καλλιγᾶς, » ὅτι αἱ στερήσεις αὗται εἶναι ὅλως ἄνισοι καὶ οὐδεμία τηρεῖται δι' αὐτῶν ἀναλογία, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ ἀποζημίωσις πρὸς » τὸ μέγεθος τῆς πράξεως, καθόσον αἱ προίκες καὶ αἱ πρὸ γάμου δωρεαὶ καὶ αἱ περιουσίαι παραλλάσσουσιν»· ἄλλ' ὡς ἐκ τοῦ πρὸ μικροῦ διατυπωθέντος σκυποῦ τῶν παρακρατήσεων τούτων δὲν εἶναι εὐλογον νὰ λογισθῶσιν αὗται ὡς ἀνόρθωσις τῆς ἐκ τοῦ ἁμαρτήματος τοῦ πταίστου ἐπενεχθείσης τῷ ἀθώῳ συζύγῳ ζημίας. Καὶ ἂν ὅμως ἀνόρθωσις ζημίας ἡδύνατο νὰ λογισθῶσι, τὸ ἐνδεχόμενον δυσανάλογον τῆς ζημίας πρὸς τὸ εἰς ἀνόρθωσιν αὐτῆς τεταγμένον ποσὸν δὲν δικαιοῖ ἡμᾶς νὰ ἀρνη-

(1) Τόμ. Δ' § 160. Ἀντιδρεῖ καὶ ὁ Ἰωάν. Τυπάλδος (Ἐφημ. τῶν δικαστ. τοῦ ἔτους 1873 ἀριθ. 31). Ἄλλ' ἄπορον πρὸς τί ὁ ἀγὼν τοῦ ν' ἀποδείχθῃ, ὅτι ἡ Near. 134. Κεφ. 10 ἀνήρρεσε τὸ ἀποτελεσμα τῆς εἰς τὸν αὐτὸν ἄνδρα ὑπὲρ τῶν τέκνων περιελοσεως τῆς προικὸς, τὸ ἐπιζόμενον ὅπῃ τῆς Near. 117, ἐπὶ τῆς ἔνεκα μοιχείας τῆς γυναικὸς διαζεύξεως; Ἡ δόξα αὕτη, ἣν οὐδεὶς, καὶ ὅσον γινώσκω, ἐκ τῶν νεωτέρων ἐξέφερε (Πρβλ. Οὐίνδσχάϊδ Β'. § 510 σημ. 1. Ἄρντς Pand. § 416 Βάρων Pand § 340) ἤθελεν ἔχει τὸ ἐξῆς ἡμιστά λογικὸν ἀποτέλεσμα. Ἰ. πὶ πάσης ἐκ πταίσματος, ἔστω καὶ μικροῦ παραβαλλομένου πρὸς τὴν μοιχείαν, διαζεύξεως, ἢ μὲν ἀθῶος ἀνὴρ παρακρατεῖ τὴν εἰς τὰ τέκνα καὶ αὐ κυριότητα περιεχομένην προίκα, ἢ δὲ ἀθῶα γυνὴ ἀναλαμβάνει τὴν προίκα, περιερχομένης εἰς αὐτὴν τῆς ἐπικαρπίας, εἰς δὲ τὰ τέκνα τῆς κυριότητος τῆς περιγυμναίας δωρεᾶς· τὸ αὐτὸ δὲ χωρεῖ καὶ ἐπὶ τῆς διαζεύξεως ἔνεκα μοιχείας τοῦ ἀνδρός. Ἄν ὅμως ἡ διάζευξις συμβῇ ἔνεκα μοιχείας τῆς γυναικὸς, ἀργοῦσι τὰ ὑπὲρ τῶν τέκνων ἐρισθέντα ταῦτα ἀποτελεσματα!! Αἱ τελευταῖαι ἐκφράσεις τοῦ Κεφ. 10 τῆς Near. 134, ὅτι ἐπὶ τῆς ἀποθείωσις τοῦ ἀνδρὸς λύσεως τοῦ γάμου φυλάττονται πάντως τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τοῖς προικίφοις συμβολαίοις συνωμολογημένα, δὲν δύνανται ἄρᾳ γε νὰ ἔχωσι καὶ τὴν ἐννοίαν, ὅτι, εἴαν ἐπὶ τοιαύτης λύσεως τοῦ γάμου συνωμολογήθησαν ὠφελήματα ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς λ. χ. ἡ ἀπόλαυσις τῆς παρὰ τρίτου συσταθείσης προικὸς, χωροῦσι καὶ ταῦτα, καίτοι ἐπελθούσης τῆς καθεύξεως τῆς γυναικὸς; Προτιμῶ τὴν ἐμηνεῖαν ταύτην τῆς ἐν τῇ ἀνωτέρῳ πραγματεῖᾳ ὑπερασπιζομένης, διὰ τὸ ἀνακόλουθον τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὰς δόξασιας τοῦ Μαγίστρου, αὗται οὐδὲν ἔχουσι παρ' ἡμῖν κύρος.

θῶμεν εἰς τὰ ἄθῳα τέκνα τὴν ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ὑπαίτιου συντήρησιν. Ἄς ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν περὶ ἀποζημιώσεως ἀγωγὴν, προστίθῃσιν ὁ εἰρημένος συγγραφεύς· ἀλλὰ πῶς θέλει ἀποδειχθῇ ἡ βεβαία ὑλικὴ ζημία ὡς πρὸς τὰ τέκνα, ἀφοῦ εἶναι ἄγνωστον, ὅποια ἔσται ἡ ὡς πρὸς αὐτὰ διάθεσις τῆς περιουσίας τοῦ πατρίσαντος;

Τὰ τῆς δευτέρας ὁμως κατηγορίας ἀποτελέσματα εἶναι ποιναί· περὶ τῆς ἀπωλείας μέρους τῆς περιουσίας, ἴσου τῷ τρίτῳ τῆς προικὸς ἐπὶ τῆς μοιχείας, ὁ αὐτοκράτωρ λέγει τοῦτο ρητῶς ἐν τῇ Νεαρ. 117. Κεφ. 8. § 2 «καὶ εἴπερ ἡ τοιαύτη» κατηγορία ἀληθὲς ἀποδειχθῇ, τῆνικαῦτα, ρεπουδίου πεμπο-
 » μένου, ἔχειν τὸν ἄνδρα πρὸς τῇ πρὸ γάμου δωρεᾷ καὶ τὴν
 » προίκα καὶ πρὸς τούτοις, εἰ παῖδας μὴ ἔχοι, τοσοῦτον λαμ-
 » βάνειν ἐκ τῆς ἄλλης τῆς γυναικὸς περιουσίας, ὅσον τῆς προικ-
 » κὸς τὸ τρίτον μέρος εἶναι γινώσκεται, ὥστε τῇ αὐτοῦ δε-
 » σποτεία καὶ τὴν προίκα καὶ τὴν παρ' ἡμῶν ὀρισθεῖσαν ποι-
 » νὴν προσκυροῦσθαι κλπ.» Τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ $\frac{1}{4}$ τῆς περιουσίας, ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει προίξ, ἢ ἔνεκα γάμου δωρεά. Ἐνταῦθα πρόκει-
 » ται στέρησις περιουσίας ἐπιβαλλομένη εἰς τὸν ἁμαρτήσαντα·
 δήμευσις καὶ εἰς μοναστήριον κάθειρξις πρόδηλον, ὅτι εἶναι ποιναί, ὅθεν ἀφοῦ ἡ νεωτέρα ἡμῶν ποινικὴ νομοθεσία ὥρισε τὰς ποινὰς τὰς εἰς τὰς ἀθεμίτους πράξεις ἐπιβαλλομένας, ἀναι-
 » ρέσασα πάντα τὰ περὶ τούτου προνομοθετημένα, ὑπὸ δὲ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων δὲν ἐπιβάλλονται ποιναί, ἢ εἰς μόνας τὰς ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἡμῶν νομοθεσίας ὥρισμένας περιπτώσεις,¹ ἔπεται, ὅτι τὰ εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ὑπαγόμενα ἀποτελέσματα δὲν ἰσχύουσι παρ' ἡμῖν.

Ἄν ὁ ἕτερος τῶν συζύγων ἐδῶκεν ἀφορμὴν, ἢ ρητὴν ἄδειαν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ τὴν διάζευξιν ἐπενεγκόντος ἁμαρτήματος, λ. χ. προτρέπει ὁ σύζυγος τὴν γυναῖκα εἰς μοιχείαν, ἢ ἀποβάλλει αὐτὴν τῆς οἰκίας διὰ τῆς βίας, αὕτη δὲ καταφεύγει εἰς τὴν πλησιεστέραν γειτονικὴν οἰκίαν κλπ., δῆλον, ὅτι τοιαύτη τῆς γυναικὸς πράξις οὐδόλως δίδει χώραν εἰς διάζευξιν·

(1) Ἀρθρ. 207 τῆς πολ. δικον.

ὁ νόμος βοηθεῖ τὸν ἀθῶον πάσχοντα, οὐχὶ δὲ τὸν ἠθικὸν αὐτοργὸν τοῦ ἁμαρτήματος.

Ἄλλ' οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀθῶου δύνανται νὰ ἐνασκήσωσι τὰ εἰς αὐτὸν ἀπονεμόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου πλεονεκτήματα, ἐὰν αὐτὸς ζῶν δὲν ἔπραξε τοῦτο; ἢ δύνανται τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα νὰ χωρήσωσι κατὰ τῶν κληρονόμων τοῦ ὑπαιτίου, ἐὰν, ζῶντος αὐτοῦ, δὲν ἐκινήθη περὶ διαζεύξεως ἀγωγή; Κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ νομοθεσίαν εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ ἔνεκα κακοτροπίας τῆς γυναικὸς (*propter mores*) παρακατάσχεσις μέρους τῆς προικὸς ἦν ἀποτέλεσμα τῆς ἔνεκα τοιοῦτου ἁμαρτήματος διαζεύξεως, ρητὴν δ' ἔχομεν διάταξιν τῶν αὐτοκρατόρων Κωνσταντίνου καὶ Κώνσταντος περιεχομένην ἐν τῷ Κώδικι τοῦ Θεοδοσίου ἐν τῷ περὶ προικὸς τίτλῳ ὑπ' ἀρ. 1, καθ' ἣν «*de moribus actio ultra personam extendi non potest, nec in heredem dabitur, nec tribuitur heredi*. Ὁ Ἰουστινιανὸς, καταργήσας τὴν νομοθεσίαν ταύτην, εἰσήγαγε τὸ σύστημα τῶν χρηματικῶν πλεονεκτημάτων ὑπὲρ τοῦ ἀθῶου καὶ ἰδίως τῶν τέκνων καὶ κατὰ τοῦ ἁμαρτήσαντος, ὅπερ ἐξεθέσαμεν ἤδη, ἀλλὰ πανταχοῦ τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα ὀρίζονται ὡς ἀποτελέσματα τῆς ἐξ ἁμαρτήματος θατέρου τῶν συζύγων διαζεύξεως.¹ ἑπομένως, ἐὰν ἡ διάζευξις μὴ συμβῇ ζῶντος τοῦ ἀθῶου, ἢ τοῦ ἁμαρτήσαντος συζύγου, αὕτη ἀποβαίνει ἀδύνατος μετὰ τὸν θάνατον θατέρου αὐτῶν, ἅρα ἀδύνατα εἰσὶ καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοιαύτης διατάξεως. Καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ πρὸς τοὺς τεθνεῶτας ὀφειλομένη συγχώρησις μάχονται ὑπὲρ τῆς ἀποφατικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος.²

ΤΜΗΜΑ Ε'.

Γαμήλια καὶ προικὶς σύμφωνα.

Περίληψις.

184. Ὅρισμός τῶν τοιούτων συμφώνων.

185. Δὲν ἀπαιτοῦνται συνήθως ἴδιαι διατυπώσεις. Διάταξις τοῦ ἄρθρ. 42 τοῦ περὶ χαρτ. νόμου.

(1) Νεαρ. 177. Κερ. 8 καὶ 9 ἰδίως Νεαρ. 117. Κ. 8 § 2.

(2) Πρβλ. ὑπ' ἀριθ. 139. Ἀπίφ. Δ. Π. τῆς 15 Ἰουνίου 1851.

186. ¶ Περιεχόμενον τῶν τοιούτων συμφώνων.

187. Ἐννοια τοῦ ὀρίσμου περὶ τῆς ἰσότητος τῆς προικὸς πρὸς τὴν ἔνεκα γάμου δωρεάν.

184. Τὰ παρὰ τοῦ νόμου ὠρισμένα ἀποτελέσματα τοῦ γάμου δύνανται νὰ τροποποιηθῶσι καὶ πολυειδῶς νὰ μεταβληθῶσι διὰ συμβάσεων, αἵτινες, εἰ μὲν ὀρῶσι τὴν προσωπικὴν τῶν συζύγων σχέσιν, ὀνομάζονται γαμήλια (pacta nuptialia), εἰ δὲ σχέσεις περιουσίας, προικῶα σύμφωνα (pacta dotalia). Αἱ συμβάσεις αὗται δύνανται νὰ συναφθῶσιν ὑπὸ μὲν τῶν συζύγων καὶ πρὸ τοῦ γάμου καὶ μετ' αὐτὸν, ἐὰν ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει δὲν περιέχωσιν ἀπηγορευμένην δωρεάν, ὑπὸ ἄλλων δὲ προσώπων, ὅταν ὀρῶσι τὰ ἐπὶ τῆς προικὸς συνεστῶτος τοῦ γάμου, ἢ μετ' αὐτὸν δικαιώματα, μόνον ἐν τῷ καιρῷ τῆς συστάσεως τῆς προικὸς.

185. Κατὰ τὸν ρωμ. νόμον δὲν ἀπαιτεῖται πρὸς ἔγκυρον σύναψιν τῶν προκειμένων συμφώνων κάμμία διατύπωσις, ἀρκεῖ ἀπλῆ συναίνεσις.¹ Ἐὰν ὅμως πρόκηται περὶ δωρεᾶς ἔνεκα γάμου ὑπερβαίνουσης τοὺς 500 χρυσοὺς, ἢ ἡ τῆς προικοδοτήσεως πρᾶξις συνίσταται εἰς δωρεάν ἐν ζωῇ, ἢ αἰτία θανάτου ὑπερβαίνουσαν τὸ αὐτὸ ποσόν, δῆλον, ὅτι καὶ αἱ δωρεαὶ αὗται ὑπόκεινται εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς ἐμφανίσεως.² Κατὰ τὸν ἡμέτερον ὅμως νόμον,³ τὰ προικοσύμφωνα, τὰ ἔγγραφα δωρήσεως μεταξὺ ζώντων ἢ τῆς αἰτίας θανάτου δωρεᾶς ἀκινήτων, δέον νὰ γίνωνται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρώσεως διὰ δημοσίου, ἥτοι συμβολαιογραφικοῦ, ἐγγράφου, κατὰ δὲ τὴν νομολογίαν τῶν δικαστηρίων ἢ παράβασις τῆς διατάξεως ταύτης ἐπιφέρει, ὡς προεῖρηται, τὴν ἀκυρότητα τῆς συμβάσεως τῆς προικοδοσίας, ὥστε μάταιον ἀποβαίνει νὰ ἀποδειχθῇ ἡ σύμβασις δι' ἄλλων ἀποδεικτικῶν μέσων, ἔστω καὶ δι' ὅρκου, ἢ δι' ὁμολογίας.

186. Περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν συμβάσεων τούτων ἰσχύουσι τὰ ἑξῆς:

(1) Κ. [5 14] διατ. μὲν § 16 Κ. [5 11] 6.

(2) Ν. 127 Κ. 2 Κ. [5 16] 25.

(3) Ἀρθ. 42 τοῦ περὶ γαμότητος νόμου.

1) Τὰ σύμφωνα ταῦτα δὲν πρέπει νὰ προσβάλλωσι δικαιώματα τρίτων λ. χ. ἐὰν ὁ τρίτος προικοδότης συνωμολόγησεν τὴν εἰς ἑαυτὸν ἀπόδοσιν τῆς προικὸς ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου, ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ συνάψῃ μετὰ τὸν γάμον σύμβασιν μετὰ τοῦ ἀνδρός, ὅτι ἡ προίξ ἐν περιπτώσει λύσεως τοῦ γάμου θέλει περιέλθῃ εἰς αὐτόν.¹

2) Δὲν ἰσχύουσιν, ἐκ ἀντιθαίνουσιν εἰς τὰ χρηστὰ ἦθη καὶ τὰς προσωπικὰς σχέσεις τῶν συζύγων, ὅσαι ὠρίσθησαν ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς οὐσιώδη ἀποτελέσματα τοῦ γάμου. Ἀντιθαίνουσα δὲ εἰς τὰ χρηστὰ ἦθη λογίζεται ἡ σύμβασις, δι' ἧς συνομολογεῖται, ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν θέλει ἔχει τὸ τῆς εὐπορίας εὐεργέτημα,² ἢ τὴν ἐξουσίαν νὰ μεταβάλῃ κατοικίαν.

Ἀνατρέπουσα δὲ τὰς προσωπικὰς σχέσεις τῶν συζύγων, τὰς ἀποτελούσας οὐσιώδη ἀποτελέσματα τοῦ γάμου, λογίζεται ἡ σύμβασις, δι' ἧς συνομολογεῖται,

α') ὅτι ὁ ἀνὴρ ὑπόκειται εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς γυναικός,³

β') ὅτι ἰσχύουσιν αἱ μεταξὺ τῶν συζύγων δωρεαί,⁴

γ') ὅτι, λυθέντος τοῦ γάμου διὰ τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου, ἡ προίξ, ἧς τὴν ἀπόδοσιν εἰς ἑαυτὸν δὲν συνωμολόγησεν ὁ προικοδότης, θέλει περιέλθῃ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀνδρός,⁵

δ') ὅτι ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ γάμου ἡ γυνὴ ἀπαιτῇ τὴν προίκαν βραδύτερον, ἢ κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρισμένον χρόνον, ἥτοι, ὅτι τὰ ἀκίνητα δὲν θέλουσιν ἀπαιτηθῇ ἀμέσως, τὰ δὲ λοιπὰ οὐχὶ μετὰ ἐν ἔτος, ἀλλὰ βραδύτερον,⁶

ε') ὅτι ὁ ἀνὴρ, διαχειριζόμενος τὰ προικῶα, ἐνέχεται μόνον ἔνεκα δόλου.⁷

3) Τῶν κτημάτων, ἅπερ κερδαίνει θάτερος τῶν συζύγων δυ-

(1) [23. 4] 7 ἐν τέλει B [ΚΘ'. 5] 7.

(2) [24. 3] 14 § 1.

(3) Βίβλ. L. 23. τίτλ. 4 § 20. "r̄ser prael. cod. § 4. Τιβώ τόμ. Δ'. § 72 3.

(4) [23. 4] 22 καὶ 28.

(5) [21. 4. 2. B [ΚΘ'. 5] 2 33. 4] 1 § 1. K. [5. 14] 3.

(6) [23. 4] 14 καὶ 15.

(7) [23. 4] 6.

νάμει προικῶν συμφώνων, μόνη ἡ ἐπικαρπία ἀνήκει εἰς αὐτόν, ἡ δὲ κυριότης εἰς τὰ τέκνα, ἐκτὸς ἀνδρομοιρίου, ἀνήκοντος αὐτῷ, ἂν ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον.¹

Δὲν ἰσχύουσι τὰ σύμφωνα, δι' ὧν ματαιοῦνται τὰ τοῦ συζύγου δικαιώματα ἐπὶ τῆς προικὸς, ἂν συναφθῶσι μετὰ τὸν γάμον, διότι πρὸ αὐτοῦ ὁ μελλόνυμφος δύναται καὶ ἐντελῶς νὰ παραιτηθῇ τῆς προικὸς καὶ ἄπροικον νὰ λάβῃ τὴν γυναῖκα, διατὶ λοιπὸν νὰ μὴ δύναται ἐγκύρως νὰ συνομολογήσῃ, ὅτι δὲν θέλει λάβει προῖκα μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ γάμου ἢ ὅτι θέλει ἐπιστρέφει αὐτήν;² Ὅθεν ἀνίσχυροι εἰσὶν αἱ συμβάσεις, δι' ὧν συνομολογεῖται μετὰ τὸν γάμον,

α') νὰ μὴ παραλάβῃ ὁ ἀνὴρ τὴν προῖκα,³ ἢ νὰ ἀποδώσῃ αὐτὴν συνεστῶτος τοῦ γάμου,⁴

β') νὰ μὴ καρποῦται τὴν προῖκα ὁ σύζυγος.⁵

γ') νὰ μὴ ἀποζημιωθῇ διὰ τὰς ἀναγκαίας ἐπὶ τῆς προικὸς καταβληθείσας δαπάνας,⁶

187. Ἡ διάταξις, καθ' ἣν ἄκυροι εἰσὶν αἱ συμβάσεις, δι' ὧν ἐπέρχεται ἀνισότης μετὰ τὴν προικὸς καὶ ἔνεκα γάμου δωρεᾶς,⁷ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ παρ' ἡμῖν ἰσχύουσα, διότι ἡ ἔνεκα γάμου δωρεὰ δὲν συνομολογεῖται ἀναγκαιῶς μετὰ τῆς προικὸς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ προῖκες ὑφίστανται ἄνευ ταιούτων δωρεῶν· οὕτω δ' ἔχοντος τοῦ πράγματος, τοῦτέστι συνισταμένης ἐγκαίρως τῆς προικὸς ἄνευ δωρεᾶς ἔνεκα γάμου καὶ δυναμένης τῆς προικὸς ὑπὸ τοὺς ἐκτεθέντας ἀνωτέρω περιορισμούς νὰ μεταβῇ εἰς τὸν ἄνδρα μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, κατὰ μείζονα λόγον δύναται νὰ συμβῇ τοῦτο καὶ ἔταν πρὸς τὴν προῖκα συνομολογηθῇ ἔνεκα γάμου δωρεὰ μικροτέρου ποσοῦ παρὰ τὸ τῆς προικὸς, ἀρκεῖ ἡ ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ γάμου περιερχομένη εἰς

(1) Νεαρ. 9. Κ. 1. Νεαρ. 127. Κεφ. 3.

(2) [23. 4] 28.

(3) [23. 4] 11· 12. § 1. 20 § 2.

(4) Ἐξ ἀναλογ. τοῦ [23. 4] 11.

(5) [23. 4] 4.

(6) [23. 4] 5 § 2.

(7) Κ. [5 11] 9. 10. Νεαρ. 97. Κ. 1.

τὴν γυναῖκα ἕνεκα γάμου δωρεὰ νὰ ᾔηται ἴση πρὸς τὴν ἐν τῷ αὐτῷ θέματι περιερχομένην τῷ ἀνδρὶ προῖκα (§ 158).

Ὅτι τὰ γαμήλια καὶ τὰ προικῶα σύμφωνα ἀτονοῦσιν, ἂν μὴ συναφθῇ ὁ γάμος, δὲν χρήζει ἀναπτύξεως. Ὡσαύτως ἀτονοῦσι καὶ ἂν ὁ γάμος λυθῇ διὰ διαζεύξεως, διότι πάντοτε ὑποτίθεται, κατὰ τὴν βούλησιν τῶν συμβαλλομένων, ὅτι τὰ διὰ τῶν συμφώνων τούτων συνομολογούμενα θέλουσιν ἰσχύσει, ἐὰν διαρκέσῃ ὁ γάμος μέχρι τοῦ θανάτου θατέρου τῶν συζύγων· συνήθως δὲν προβλέπουσιν οἱ συζευγνύμενοι τὴν διὰ τοῦ διαζυγίου λύσιν τοῦ γάμου, ἀλλὰ καὶ ἐὰν προνοήσωσιν εἰδικῶς περὶ τῆς τοιαύτης λύσεως, πάλιν ἐπὶ τῆς διὰ παράπτωμα θατέρου τῶν συζύγων λύσεως τοῦ γάμου δὲν δύναται διὰ τοιούτων συμφώνων νὰ μεταβληθῶσιν ὑπὲρ τοῦ ἁμαρτήσαντος τὰ προειρημένα κατ' αὐτοῦ λόγῳ δημοσίας τάξεως ἀποτελέσματα.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΙ ΠΑΤΡΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

"Εννοια καὶ κτῆσις αὐτῆς.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Περὶ τῆς φύσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ περὶ τῶν νομίμων τέκνων.

Περὶληψις.

188. Ὅρισμός τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. Ἀπόλυτον αὐτῆς κράτος ἐν τῷ πανσοχαίῳ δικαίῳ.

189. Ἡ ἐξουσία αὕτη ἴσχυεν ἐπὶ μόνων τῶν σχέσεων τοῦ ἀσικκοῦ δικαίου.

189α. Ἐναντιοφώνηαι τῶν νεωτέρων περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐξουσίας ταύτης. Δὲν ταυτίζεται πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ ῥωμαίου ἐπὶ τῶν κτημάτων αὐτοῦ.

190. Ἡ ἀρχαία αὐστηρότης τῆς πατρικῆς ἐξουσίας μετριάζεται κατ' ὅλγον ὥς ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ χριστιανισμοῦ.

191. Ἐννοια τῆς ἐξουσίας ταύτης καὶ περιορισμός τῶν παρεκτροπῶν αὐτῆς ἐν τῷ νῦν ἰσχύοντι δικαίῳ.

192. Γενεσιουργοὶ λόγοι τῆς πατρ. ἐξουσίας. Δ' ἀφορα εἴδη τῶν τέκνων. Νόμ. μα. Φυσικά Παλλακία κατὰ τὸν ῥωμαϊκόν, τὸν βυζαντινὸν καὶ τὸν νῦν ἰσχύοντα νόμον.

193. Νόθα, πορνογενῆ.

194. Ὑποχρέωσις τοῦ πατρὸς πρὸς διατροφήν τῶν νομίμων τέκνων.

195. Ὑποχρέωσις τῆς μητρός καὶ τῶν πρὸς πατρός καὶ μητρός ἀνιόντων πρὸς διατροφήν τῶν τοιοῦτων τέκνων.

196. Εἶναι καὶ οἱ ἀδελφοὶ πρὸς διατροφήν ὑπόχρεοι;

197. Πρὸς διατροφήν τῶν μὴ νομίμων τέκνων ὑποχρεοῦται μόνη ἡ μήτηρ καὶ οἱ πρὸς μητρός ἀνιόντες.

198. Ὁ πάππος δὲν ὑποχρεοῦται εἰς διατροφήν τῶν μὴ νομίμων τέκνων τοῦ ἰδίου νομίμου υἱοῦ.

199. Ἀπὸ πότε ἄρχεται ἡ πρὸς διατροφήν ὑποχρέωσις;

200. Ὁ εἰς διατροφήν ὑπόχρεως καὶ παροσχὼν αὐτὴν δικαιούται ν' ἀναζητήσῃ τὰ θαπανηθέντα, ἐὰν εὐπορήσῃ ὁ διατραφεὶς;

201. Λόγοι ἀναιροῦντες τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην.

202. Τὰ τέκνα ὀφείλουσι σέβας καὶ ὑποταγὴν πρὸς τοὺς γονεῖς.

203. Ἀνατροφή τῶν τέκνων. Τίς ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνατρέφειν;

207. Ἐχει τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐπὶ τῆς ἐλάσσονος υἱοθεσίας ὁ θετὸς πατήρ;

205. Τίνα τέκνα εἶναι νόμιμα; Ἀπόδειξις τῆς ἐκ νομίμου γάμου γεννήσεως. Νόμιμον αὐτῆς τεκμήριον. Λόγοι αὐτοῦ.

206. Τὸ τεκμήριον τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὴν ἀνταπόδειξιν.

207. Τροποποιήσεις, αἱ ἐπήγαγε τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον εἰς τοὺς περὶ ἀποδείξεως τῆς νομίμου γεννήσεως ὅρισμούς. Ἑρμηνεία τῆς Νεαρᾶς 417. Κεφ. 2.

188. Ἡ σχέσις μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων διατελεῖ κυρίως, ὡς καὶ ὁ γάμος, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἡθικοῦ νόμου, ἀνωτέρω δὲ ἐξηγήσαμεν (§ 4) τὸν σκοπὸν τῶν εἰς τὰς τοιαύτας σχέσεις ἀναγομένων νομικῶν κανόνων. Ἀλλὰ περὶ τῆς σχέσεως τοῦ πατρὸς πρὸς τὰ ἴδια τέκνα ὁ ρωμαϊκὸς νόμος ἀνεχώρει ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐξουσίας, ἥτις, καλουμένη πατρικὴ, ἦν κατὰ τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν τὸ ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἀπόλυτον τοῦ ρωμαίου κράτος ἐπὶ τε τὸ πρόσωπον τῶν νομίμων τέκνων τοῦ καὶ ἐπὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν.¹

Δυνάμει τῆς ἐξουσίας ταύτης ὁ πατήρ ἠδύνατο οὐ μόνον νὰ τιμωρήσῃ τα ὑπεξουσία αὐτῷ τέκνα διὰ πειθαρχικά παραπτώματα, ἀλλὰ νὰ ἐπιβάλῃ καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, ἂν τὰ ἔκρινεν ἄξια αὐτῆς.²

Ἡ ρωμαϊκὴ ἱστορία ἀναφέρει παραδείγματα τῆς ἐνασκήσεως τοῦ φιλοῦ τοῦτου δικαιώματος τοῦ ρωμαίου πατρὸς. Ἐπὶ τῆς πρώτης ἐποχῆς τῆς δημοκρατίας, τὸ τοῦ ὑπάτου Βρούτου, καταδικάσαντος εἰς θάνατον τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς ὡς συνωμότας ὑπὲρ τοῦ Ταρκυνίου· ἐπὶ δὲ τοῦ μακροῦ μεταξὺ πατρικίων καὶ πληβείων ἀγώνος περὶ ἰσοσοπολιτείας, τὸ τοῦ

(1) Πρὸλ. περὶ τῆς ἐξουσίας ταύτης Διονυσ. Ἀλικαρ. Β'. 26 καὶ 27. Gel. noct. att V. 19.

(2) Π. [28. 2] 11 ἐν τέλει Κ. [8 47] 10. Εἶχε λοιπὸν ἐπὶ τὰ τέκνα τοῦ τὸ jus vitae ei necis, δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου.

Κασίου, καταδικάσαντος εἰς θάνατον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὡς ἐναγκαλισθέντα τὴν μερίδα τῶν ὑπερασπιστῶν τῶν κληρουρχικῶν λεγομένων νόμων, ἤτοι τὴν δημοκρατικὴν μερίδα, τὸ τοῦ βουλευτοῦ Φουλβίου, ἐπιβαλόντος εἰς τὸν υἱὸν τοῦ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, ὡς ἐναγκαλισθέντα τὴν μερίδα τοῦ Κατιλίνᾳ, καὶ ἄλλα.

Ὁ πατὴρ ἠδύνατο νὰ πωλήσῃ τὰ ὑπεξούσια τέκνα καὶ νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὰ εἰς ἄλλου ἐξουσίαν ὀνομαζομένην *mancipium*, περὶ ἧς ὠμιλήσαμεν ἐν τῷ Β^ο βιβλίῳ (§ 118).

Ἄν τὸ ὑπεξούσιον τέκνον ἐζημιούῃ τινὰ, ἠδύνατο ὁ πατὴρ νὰ ἐπιδώσῃ αὐτὸ εἰς τὸν ζημιωθέντα, ἀντὶ ἀποζημιώσεως, ἀπαλλοττόμενος οὕτω πάσης περαιτέρω ἐπὶ τούτῳ ὑποχρεώσεως.¹

Ἡδύνατο νὰ διορίσῃ εἰς τὰ ἀνηθα ὑπεξούσια αὐτοῦ τέκνα ἐπιτρόπους μὲν, ἂν ἀπέθνησκε πρὸ τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ὑποκαταστάτους δὲ (κληρονόμους), ἂν ταῦτα ἀπέθνησκον ἀνηθα.²

189. Τὸ ἀπόλυτον ὅμως τοῦτο κράτος τοῦ πατρὸς περιωρίζετο εἰς μόνας τὰς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου σχέσεις, κατὰ τὰς τοῦ πολιτικοῦ (δημοσίου) ὁ ὑπεξούσιος υἱὸς ἦτο πολίτης ἀνεξάρτητος, ὡς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.³

Εἰς τὴν ἀπόλυτον ταύτην ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς ὑπέκειτο καὶ πᾶσα ἡ τῶν ὑπεξουσίων τέκνων περιουσία.⁴

Πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἐξουσίας ταύτης εἶχεν ὁ πατὴρ καὶ ἔνδικα μέσα. Ἡδύνατο νὰ κινήσῃ ἐμπράγματα ἀγωγὴν ἐπὶ παραδόσει τοῦ ὑπεξουσίου κατὰ παντὸς ἀντιποιουμένου ἐπ' αὐτὸ ἐξουσίαν καὶ κατακρατοῦντος αὐτὸ, ἅμα δὲ καὶ τὸ περὶ παραδόσεως τοῦ τέκνου παράγγελμα (*interdictum de liberis exhibendis*) ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ.⁵

(1) E. [4. 8] § 7.

(2) E. [1. 13] § 3. E. [2. 16] πρ.

(3) I. [1. 6] 9. B. [ΔΔ'. 1] 9. «Ἐν τοῖς πούβλικις (ἐν τοῖς δημοσίοις) δικαίωμασιν) ὁ ὑπεξούσιος ὡς αὐτεξούσιος παραλαμβάνεται, οἷον ἐν τῷ «στρατηγεῖν καὶ ἐπιτροπεύειν».

(4) E. [2. 9] § 1. Gaj. II § 87—90.

(5) [6. 1] 1 § 2. B. [1E'. 1] 1.

(6) [43. 30].

Τοιαύτη ἦτον ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἐν τῇ παναρχαίᾳ ἐποχῇ τῆς Ρώμης· ἡ ἐξουσία αὕτη ἀπέρρεεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι ὁ Ρωμαῖος, παιδοποιῶν, παρῆγεν εἰς μὲν τὴν πολιτείαν πολίτας, εἰς ἑαυτὸν δὲ τέκνα, ὧν ἀπόλυτος τούτων ἐξουσιαστής.

189^a. Οἱ νεώτεροι διαφωνοῦσι περὶ τῆς φύσεως τῆς παναρχαίας ταύτης πατρικῆς ἐξουσίας τῶν Ρωμαίων· τινὲς ἰσχυρίζονται, ὅτι αὕτη οὐδὲν ἄλλο ἦτον, ἢ ἡ κυριαρχικὴ ἐξουσία τῆς πολιτείας, ἐνασχυμένη ὑπὸ τῶν οἰκογενειάρχων ἐν ταῖς οἰκίαις των, ὡς ἀνωτάτων ἐν αὐταῖς ἀρχόντων.¹ ἀλλὰ δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν τὸ δικαίωμα τοῦ πατρὸς τοῦ ἐκποιεῖν τὰ ὑπεξούσια αὐτοῦ τέκνα, ἢ τοῦ παραχωρεῖν αὐτὰ ἀντὶ ἀποζημιώσεως εἰς τὸν ὑπ' αὐτῶν ζημιωθέντα. Ἡ κυριαρχικὴ τῆς πολιτείας ἐξουσία ἐπὶ τῶν πολιτῶν οὐδόλως δίδει αὐτῇ τὸ δικαίωμα τοῦ διαθέτειν κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ ἐπὶ σκοπῷ κέρδους τὴν προσωπικὴν τῶν πολιτῶν ἐλευθερίαν. Διὰ τοῦτο ἄλλοι² φρονοῦσιν, ὅτι βάσις τῆς ἐξουσίας ταύτης εἶναι ἡ ἐπὶ τῶν τέκνων κυριότης τοῦ πατρὸς, πειθόμενοι, ὅτι ὁ νόμος ἐθεώρει τὰ ὑπεξούσια τέκνα στοιχεῖα τῆς περιουσίας τοῦ οἰκογενειάρχου καὶ ἐπομένως ὑπαγόμενα, ὡς οἱ δοῦλοι, τὰ κτήνη καὶ τὰ λοιπὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα αὐτοῦ πράγματα, εἰς τὴν κυριότητα αὐτοῦ.³ Ἀλλὰ καὶ ἡ δόξα αὕτη συγκρούεται οὐ μόνον πρὸς τὸν ἐκτεθέντα περιορισμὸν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας εἰς μόνας τὰς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου σχέσεις, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ δόγμα, ὅτι ὁ ὑπεξούσιος ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ διὰ συμβάσεων ἐγκύρους ὑποχρεώσεις,⁴ ὅπερ προϋποτίθησιν ἐλευθερίαν βουλήσεως καὶ ὡς πρὸς τὰς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου σχέσεις. Ὅθεν μάταιον, νομίζομεν, νὰ ἀναζητῶμεν ἐπὶ τῆς παναρχαίας πατρικῆς ἐξουσίας τῶν Ρωμαίων θεμελιώδη ἔννοιαν, ἐφ' ἧς ἀπέρρευσεν, κατὰ λογικὴν ἀνάγκην, ἡ ἐξουσία

(1) Tsirkern Rechtsgeschichte. Τόμ. Α'. σελ. 655 καὶ ἐπὶ. § 179.

(2) Rönk Comment. Τόμ. Β' σελ. 237 καὶ ἐπομ. Οὐάτερ Rechtsgeschichte. Τόμ. Β'. § § 475. 476.

(3) Πρέλ. καὶ Καλλιγὰ τόμ. Δ'. § 169 καὶ 193.

(4) [44. 7] 39. B. [NB'. 1] 38. [15. 1] 44. 45. B. [IB'. 5] 6 [45. 1] 141 § 2. [10. 16] 215.

αὕτη. Ἐθνη εὐρισκόμενα εἰς τὰς πρώτας ἔτη βαθυμίδας τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ἀπλᾶ καὶ ἀπαίδευτα, ὡς ἦσαν οἱ Ρωμαῖοι, ὅτε ἐπεκράτει παρ' αὐτοῖς ἡ αὐστηρά αὕτη ἐξουσία, δὲν ὀδηγοῦνται ὑπὸ ἀφρημένων νομικῶν ἐννοιῶν, μάλιστα ἐπὶ τῶν οἰκογενειακῶν αὐτῶν θεσμῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν αἰσθημάτων, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης καὶ ὑπὸ τῶν προλήψεων. Διὰ τοῦτο παρὰ τοῖς Ρωμαίοις βάσις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας κατὰ τὸν παναρχαῖον ἄγριον αὐτῆς χαρακτήρα δύναται εὐλόγως νὰ θεωρηθῇ τὸ αἶσθημα, ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενειακῆς οἰκίας δέον νὰ ἄρχῃ ἀπολύτως ἐπὶ τὰ μέλη αὐτῆς· τὸ αἶσθημα τοῦτο ἦτο βαθύτατα ἐγκεχαραγμένον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν συγκροτούντων τὴν ρωμαϊκὴν κοινωνίαν, ἥτις παρήχθη διὰ τῆς κατακτῆσεως καὶ ὑποδουλώσεως τῶν ἀθνεστέρων ἀρχαίων κατοίκων τῆς περὶ τὸν Τίβεριν χώρας. Ἀφ' ἑτέρου ὁμοῦ φαίνεται, ὅτι τὸ αἶσθημα τῆς πρὸς τὰ τέκνα ἀγάπης ἀπέτρεψε τοὺς Ρωμαίους τοῦ νὰ θεωρῶσι ταῦτα, καίτοι διατελοῦντα ὑπὸ τοσοῦτον αὐστηρὰν ἐξουσίαν, ὡς πράγματα, ὡς στοιχεῖα τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς, ἐξομοιούμενα ἐντελῶς πρὸς τὰ κτήνη.¹

190. Ἄλλ' ἡ ἐξουσία αὕτη δὲν διετήρησεν ἐπὶ πολὺ τὴν πρὸ μικροῦ ὑποδειχθεῖσαν αὐστηρότητα καὶ ἔκτασιν. Ἡ μεταβολὴ τῶν ἡθῶν, ἡ ἐπαγαγούσα τὴν μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ μετέβαλον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν θεσμόν τοῦτον. Ἐπὶ Σενέκα ἤδη ἡ, κατηργημένον τὸ τοῦ πατρὸς δικαίωμα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἐν ἀρχῇ τῆς 3ης ἑκατονταετηρίδος (222—235 μ. Χ.) περιωρίσθη ἡ τοῦ πατρὸς ποινικὴ ἐξουσία εἰς ἀπλᾶς ἐπανορθωτικὰς ποινάς, ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ Μ. (318 μ. Χ.) ἐξεδόθη νόμος, τιμωρῶν ὡς παιδοκτόνον τὸν ὅπως δῆποτε φονεύοντα τὸ τέκνον τοῦ πατέρα.² Ἐν ταῖς ἐρμηνείαις τοῦ πομπησίου νόμου περὶ πατροκτόνων ἀπαντῶμεν τοῦ Μαρκιανοῦ τὴν ρῆσιν, ἥτις ἐκφράζει προσηφύστατα τὴν φύσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας «ἡ γὰρ πα-

(1) Πρὸςλ. Κέλλερ Πανδ. § 43, ἐρβότατα διατυπῶντα τὴν φύσιν τῆς παναρχαίας πατρικῆς ἐξουσίας.

(2) Κ. [9 47].

» τῶρα ἐξουσία ἐν εὐσεβείᾳ μᾶλλον καὶ οὐκ ἐν τραχύτητι » συνέστηκε. » Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκποιεῖν τὰ ὑπεξούσια τέκνα εἶχεν ἤδη καταργηθῆ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ περὶ τὰ ἔτη 293—305. μ. Χ ¹ ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ὥρισε διὰ διατάξεώς του μίαν καὶ μόνην περίπτωσιν, ² καθ' ἣν ἐπατρέπετο ἡ τοῦ τέκνου πώλησις, τοὔτέστιν ὅταν πωλῇται νεογνὸν τέκνον πανεστάτου πατρὸς, ὅπως πορισθῇ οὗτος διὰ τοῦ τιμήματος τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἐπεφυλάττετο εἰς τε τὸν πωλήσαντα πατέρα καὶ εἰς τὸ πωληθὲν τέκνον καὶ εἰς πάντα τρίτον τὸ δικαίωμα τῆς ἐξαγορᾶς, δι' ἧς ἀνεκαλεῖτο τὸ πωληθὲν τέκνον εἰς τὴν ἐλευθερίαν. ³ Πρότερον ἤδη καταργηθῆ βεβαίως καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ πατρὸς τοῦ ἐκδίδειν τὸ ὑπεξούσιον τέκνον ἀντὶ ἀποζημιώσεως εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ ζημιωθέντα.

Καὶ τὸ δόγμα δέ, καθ' ὃ πᾶν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑπεξουσίου τέκνου ἀποκτώμενον ἀπεκτάτο τῷ πατρὶ καὶ καθ' ὃ ἐπομένως τοῦτο οὐδεμίαν ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ἰδίαν περιουσίαν, ὑπέκυψεν εἰς μεταρρυθμίσεις ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶι λεγομένων χρηματίων, ἥτοι ὠρισμένων εἰδῶν περιουσίας, ἅπερ ἀπέκτα τὸ ὑπεξούσιον τέκνον, ἔχον κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀπεριόριστον αὐτῶν κυριότητα καὶ διαχείρισιν· περὶ τούτων μετ' ὀλίγον.

191. Μετὰ τὰς μεταρρυθμίσεις ταύτας τῆς ἀρχικῆς πατρικῆς ἐξουσίας πειθόμεθα, ὅτι ἡ ἐξουσία αὕτη κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον καὶ τὸ νῦν ἰσχύον δίκαιον δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ ἀκριθέστερον, ἢ ὡς ἐξῆς. Πατρικὴ ἐξουσία ἐστὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνατρέφειν καὶ προστατεύειν τὰ ἴδια τέκνα, τοῦ κολλάζειν αὐτὰ ἀμαρτάνοντα καὶ τοῦ κτᾶσθαι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὴν περιερχομένην αὐτοῖς περιουσίαν, ὧν ἐντεῦθεν περιορίζεται ἡ τοῦ κτᾶσθαι ἱκανότης. Ἐκ τοῦ ἀρχαίου δικαίου παρέμειναν προσέτι τινὰ ἀποτελέσματα τῆς ταυτότητος τοῦ

(1) Κ. [4 43. 1.

(2) Κ. [4. 43]

(3) Paul. S. II. V. 1 § 1.

προσώπου τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ τέκνου. Ἐν τῷ νῦν δικαίῳ ἡ παιδοκτονία καὶ ἡ ἐκθεσις τιμωροῦνται αὐστηρῶς,¹ ὁ δὲ πατήρ, ὁ κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς σωφρονιστικῆς ἐξουσίας ἐπιφύρων σωματικὴν βλάβην εἰς τὰ ἴδια τέκνα, τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως τὸ πολὺ τριῶν μηνῶν,² ἢ καὶ διὰ βαρυτέρας ποινῆς, κατὰ τὴν σπουδαιότητα τοῦ τραύματος.³ Ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ αἰκισθὲν τέκνον ἀφαιρεῖται τῆς ἐξουσίας τῶν αἰκίζόντων αὐτὸ γονέων, ἐὰν ὑπάρχῃ διὰ τὸ μέλλον φόβος αἰκιῶν συνεπαγομένων κίνδυνον ζωῆς, ἢ σώματος, παραδίδεται δὲ εἰς ἄλλων ἐπιμέλειαν, δαπάνη τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς διατροφήν καὶ ἀνατροφήν ὑποχρέων, ἢ, ἐν ἐλλείψει ἢ ἀδυναμίᾳ αὐτῶν, τῶν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν ὕφισταμένων καταστημάτων.⁴ Ἀνάλογος δὲ πρὸς ταῦτα ἦν ἡ διάταξις τοῦ Τραϊανοῦ, καθ' ἣν ὁ προσφερόμενος ἀπανθρώπως πρὸς τὰ ἴδια τέκνα, ἐξηναγκάζετο νὰ χειραφετήσῃ αὐτά.⁵

192. Ἡ ἐξουσία αὕτη παράγεται ἐκ τῆς νομίμου γεννήσεως, τῆς υἱοθεσίας καὶ τῆς νομιμοποιήσεως. Ἀπὸ τῆς γεννήσεως καὶ δι' αὐτῆς ὑπάγονται τὰ νόμιμα τέκνα εἰς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν τοῦ γεννήτορος, ἐὰν ᾖ αὐτεξούσιος (Γεν. ἀρχ. τόμ. Α'. §§ 118—119), ἢ τοῦ κεκτημένου τὴν ἐπὶ τὸν γεννήτορα πατρικὴν ἐξουσίαν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐξηγήσωμεν τὴν ἔννοιαν τῶν νομίμων τέκνων παρατηροῦμεν, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ σχέσεις παραγόμεναι οὐχὶ ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πατρότητος, ὧν, ὡς ἐκ τῆς κυρίως ἠθικῆς αὐτῶν φύσεως, μετέχει καὶ ἡ μήτηρ.

Ἀνάγκη ὅμως τῆς ἐξηγήσεως αὐτῶν νὰ προηγηθῶσι τινὲς παρατηρήσεις περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν τέκνων· ταῦτα εἰσὶ νόμιμα, ἢ μὴ.

Περὶ τῶν μὴ νομίμων τέκνων, παρατηρητέον. Φυσικὰ τέκνα (naturales) εἰσὶ τὰ ἐκ παλλακίας. Παλλακία (concu-

(1) Π. Ν. ἀρχ. 294. 302. 306.

(2) Π. Ν. ἀρχ. 314.

(3) Π. Ν. ἀρχ. 313.

(4) Ἀρχ. 314 αὐ.

(5) [37. 13] Β. [Μ'. 6] 5.

binatus), δ' ἐστὶν ἡ μετὰ μιᾶς γυναικὸς συμβίωσις ἀνδρὸς, ἄνευ γάμου.¹ Ὁ Ὀκταουιανὸς Αὐγουστος εὔρε τὴν Ἰταλίαν ἔρημον κατοίκων διὰ τοὺς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ πολιτικούς καὶ κοινωνικούς σπαραγμούς τῆς ρωμαϊκῆς κοινωνίας, γενικὴν δὲ ἀποστροφὴν πρὸς τὸν γάμον, διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τότε ἔκλυσιν τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὸ ἐντεῦθεν δαπανηρὸν τοῦ γάμου, καθ' ὃν ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα μετεῖχον τῆς κοινωνικῆς τάξεως τοῦ συζύγου καὶ πατρός. Ἔνεκα τούτου ἐπέτρεψε τὴν μετὰ γυναικὸς, ἄνευ γάμου, συμβίωσιν, καθ' ἣν αὕτη δὲν μετείχε τῆς κοινωνικῆς τοῦ ἀνδρὸς τάξεως, τὰ δὲ τέκνα ἠκολούθουν τὴν μητέρα, καὶ οὕτως ὁ ἀνὴρ δὲν ὑπεχρεοῦτο μὲν εἰς μεγάλας δαπάνας πρὸς συντήρησιν τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων κατὰ λόγον τῆς ἰδίας κοινωνικῆς τάξεως, ὥφειλεν ὅμως νὰ διατρέφῃ αὐτοὺς καὶ ἑκάτερος τῶν συζώντων ὑποχρεοῦτο νὰ τηρῇ πρὸς τὸν ἕτερον γαμικὴν πίστιν. Ἡ μήτηρ ἐπὶ τῆς συμβιώσεως ταύτης ὠνομάζετο concubina (οἱ βυζαντινοὶ ὀνομάζουσιν αὐτὴν παλλακὴν) ἢ amica, ἢ uxor gratuita. Παρὰ τοῖς χριστιανοῖς ἦτο μισητὴ ἢ παλλακία, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχεν ἤδη ριζώσει εἰς τὰ ἔθνη, οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ αὐτοκράτορες δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἀπαγορεύσωσιν αὐτήν, ἀλλ' ὁ Κωνσταντῖνος ἤδη ἐπροσπάθησε νὰ περικτεῖλῃ αὐτὴν ἐμμέσως, εἰσαγαγὼν τὴν διὰ τοῦ ἐπομένου γάμου νομιμοποίησιν. Τοιαύτη ἦτον ἡ παλλακία, καθὼς θεμιτὴ σχέσις ἐπὶ τε τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ μετ' αὐτόν. Ὁ αὐτοκράτωρ δὲ μάλιστα οὗτος μετερρύθμισε τὰς διατάξεις τῶν προκατόχων του περὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος τῆς παλλακῆς καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ πατρὸς, ἐπεκτείνας αὐτὸ εἰς τὸ $\frac{1}{6}$ τῆς περιουσίας, περιορίσας ὅμως τὴν ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴν εἰς μόνον τὰ τοῦ πρώτου βαθμοῦ τέκνα.

Μόλις κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος, ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, ἀπηγόρευσε ρητῶς τὴν παλλακίαν, κηρύξας αὐτὴν κατ' οὐδὲν τῆς πορνείας δια-

(1) B. [B'. 2] 139. [50. 16] 144. N. 18. K. 5. N. 89. K. 12 § 4.

φέρουσιν.¹ Μετ' αὐτὸν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λέων ἐπανέλαβε τὴν ἀπαγόρευσιν.²

Τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν ἡ παλλακία ἀπαγορεύεται ὡς καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ Βασιλείου καὶ τῆς μεταγενεστέρας βυζαντινῆς νομοθεσίας, θεωρουμένη ὡς πορνεία,³ ἄρα τὰ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα οὐδὲν ἔχουσι ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου παρεχομένων δικαιωμάτων εἰς τὰ ἐκ παλλακίας τέκνα, διότι αὕτη δὲν ὑπάρχει νομίμως ἀνεγνωρισμένη σχέσις, τὰ δὲ ἐκ πορνείας τέκνα οὐδὲν ἔχουσι δικαίωμα κατὰ τὸν ρωμαϊκὸν νόμον ἐπὶ τῆς περυσίας τοῦ γεννηθέντος, ὅστις οὔτε πατὴρ αὐτῶν λογίζεται.⁴

193. Περὶ δὲ τῆς ρωμαϊκῆς ὀνομασίας τῶν νόθων καὶ πορνογενῶν τέκνων, φαίνεται, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι⁵ δὲν διέκρινον κατὰ τὴν ὀνομασίαν τὰ πορνογενῆ τέκνα, ὧν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καταδειχθῇ ὁ πατὴρ, ἀπὸ τῶν μὴ νομίμων τέκνων, τῶν γεννηθέντων οὐχὶ ἐκ παλλακίας, ἀλλὰ μετὰ γυναικὸς μὴ πόρνης, διότι ἀμφότερα τὰ εἶδη ταῦτα τῶν μὴ νομίμων τέκνων ὀνομάζουσι πορνογενῆ (vulgo quæsitii) καὶ νόθα (spurii). Ἐν τούτοις ἡ κατ' οὐσίαν διάκρισις εἶναι πρόδηλος καὶ ἐπειδὴ ἡ ὀνομασία τοῦ πορνογενοῦς τέκνου εἶναι καταλληλοτάτη διὰ τὰ τέκνα τὰ μετὰ πόρνης γεννηθέντα, τὸ ἕτερον εἶδος δυνάμεθα εὐλόγως νὰ ὀνομάσωμεν νόθα· ὅθεν ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν εἰς τίνα ἔννοιαν λαμβάνουσι τὰς δύο ταύτας ὀνομασίας οἱ νόμοι καὶ δὲν βλάπτει, ἐὰν μεταχειρισθῶμεν ἐκάστην αὐτῶν κατ' ἰδίαν, ὅπως ἐκφράσωμεν τὸ εἶδος τῇ δι' αὐτῆς προσφύεσσι δὲν δηλούμενον. Εἰς τὰ νόθα ἐν γένει ἐφαρμόζεται ὁ ἐκ τῶν πρὸ μικροῦ εἰρημένων συναγόμενος κανὼν, ὅτι δὲν ἔχουσι πατέρα· ἐν ἄλλαις λέξεσιν νόθος εἶναι ὁ μὴ δυνάμενος νὰ δεῖξῃ πατέρα, ἢ ὁ δεικνύων, ὅν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἔχει.⁶

(1) Πρὸχ. Νόμ. Τίτλ. 4. Κεφ. 26. Ἀρμεν. [4. 9] 34.

(2) Λέοντος Νεαρ. 91.

(3) Ἀρθρ. 658 τοῦ ποιν. νόμου

(4) Πρὸχ. περὶ τῆς ἀκριβοῦς διακρίσεως μεταξὺ πορνείας καὶ παλλακίας, μεταξὺ θεμιτῆς καὶ ἀθεμίτου σχέσεως, τὴν τοῦ τιμιανέιου Νεαρ. 89. Κεφ. 12.

(5) Καὶ τὸ [1. 5] 23. Βασιλ. [ΜΣΤ'. 1] 18

(6) Ε. [1. 10 § 5-12. [34. 9] 16. Βασιλ. [Ξ', 42] 16. Γαίου Ε. 1 § 64. Ulp. τερμ. V. 7.

194. Ἡ πρὸς διατροφὴν ὑποχρέωσις τοῦ πατρὸς ὑπάρχει¹ πρὸς μὲν τὰ νόμιμα φυσικὰ αὐτοῦ τέκνα καὶ τὰ νομιμοποιηθέντα² πάντοτε, εἴτε ταῦτα διατελῶσιν ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, εἴτε οὐ.

Περὶ δὲ τῶν θετῶν τέκνων παρατηρητέον, ὅτι ὑπόχρεοι εἰς διατροφὴν αὐτῶν εἰσὶν ὅ,τε φυσικὸς καὶ ὁ θετὸς πατὴρ συμμέτρως,³ ἐπὶ δὲ τῆς πλήρους υἱοθεσίας τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ἔχουσι καὶ οἱ ἐξ ἀρρενογονίας ἀπώτεροι ἀνιόντες τοῦ θετοῦ πατρὸς πρὸς τε τὸν υἱοθετηθέντα καὶ τοὺς ἐξ ἀρρενογονίας κατιόντας αὐτοῦ.⁴ Δῆλον δὲ, ὅτι ἡ ὑποχρέωσις αὕτη παύει ἅμα τῇ χειραφεσίᾳ τοῦ υἱοθετηθέντος.⁵ Καὶ ἐπὶ τῆς παρὰ γυναικὸς υἱοθεσίας ὑπάρχει ἀμοιβαία ὑποχρέωσις ἐπὶ διατροφῇ μεταξὺ τέκνου καὶ μητρός·⁶ μάλιστα δὲ ἐπὶ τῆς υἱοθεσίας ταύτης δὲν χωρεῖ χειραφεσία.⁷

Ἡγέρθη καὶ τὸ ζήτημα, ἐὰν ἐξομοιοῦται τῷ πατρί, κατὰ τὴν πρὸς διατροφὴν ὑποχρέωσιν, καὶ ὁ ἀνάδοχος. Τινὲς συγγραφεῖς λύουσι τοῦτο καταφατικῶς, στηριζόμενοι εἰς τὴν ὑπὸ τῆς βυζαντινῆς νομοθεσίας ἀνεγνωρισμένην ἀρχήν, καθ' ἣν διὰ τῆς ἀναδοχῆς ἀπὸ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ὁ ἀναδεκτὸς υἱὸς δῆθεν γίνεται τοῦ ἀναδόχου. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη δὲν εἶναι ὀρθή, διότι ὁ ἀνάδοχος καθίσταται πνευματικὸς πατὴρ τοῦ ἀναδεκτοῦ, ἐγγυώμενος οὕτως εἰπεῖν, ὅτι οὗτος θέλει ἐμμένει εἰς τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἐνῶ ἡ τῆς διατροφῆς ὑποχρέωσις περιορίζεται εἰς τὸν φυσικόν, ἢ πολιτικὸν πατέρα.⁸

(1) Περὶ τῆς εἰς διατροφὴν ὑποχρέωσεως πρὸς τὴν μονογραφίαν τοῦ Ἰω. Εὐκλείδου ἐν τοῖς Δικαστικαῖς Χρονικοῖς ἀρ. 36—37 καὶ 40—42 ἔτ. 1877, ἀρ. 1 30—10 12—14, 18—23 27—26 28—30 ἔτ. 1878 καὶ ἀρ. 19—28. 31—32. 34—37 καὶ 41 ἔτ. 1879.

(2) [25. 3] 5 § 12. Β. [ΑΑ'. 1] 5 [37. 10] 6 § 5. Β. [Μ'. 5] 6 § 5.

(3) Ἀδιάφορον ἐὰν πρόκειται περὶ πλήρους, ἢ ἀτελοῦς υἱοθεσίας. Ἰω. Εὐκλείδου πραγμ. Δικαστ. Χρ. αὐτ. §§ 7 καὶ 9. (μέρους πρώτῳ).

(4) Ἰω. Εὐκλείδου αὐτ.

(5) [25. 3] 4 5. § 1

(6) Πρὸς. Ἰω. Εὐκλείδου διατριβὴν § 8. (σελ. 123).

(7) Ἀρ. II. 86 1868, καὶ Ἰωάν. Εὐκλείδου αὐτόθι.

(8) Πρὸς. Γλῶσ. XXVIII σελ. 230—231 καὶ Ἰωάν. Εὐκλείδου Δικ. χρον. ἀρ. 42 (1878) § 11.

195. Μετὰ τὸν πατέρα ὑποχρεοῦται εἰς διατροφὴν ἡ εὐπορος μήτηρ. Τινὲς ἰσχυρίζονται, ὅτι μετὰ τὸν πατέρα ἡ τῆς διατροφῆς ὑποχρέωσις ἐπίκειται εἰς τοὺς πρὸς πατρός ἀνιόντας, ἐν ἑλλείψει δὲ, ἢ ἐν ἀδυναμίᾳ αὐτῶν πρὸς πλήρωσιν τῆς ὑποχρέωσεως ταύτης, μεταβαίνει αὕτη εἰς τὴν μητέρα.¹ Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη· ὁ νόμος θεωρεῖ τὴν εἰς διατροφὴν ὑποχρέωσιν παραγομένην ἀπὸ τῶν ἀξιώσεων τῆς ἐπισκευῆς καὶ τῆς ἐκ τοῦ αἵματος στοργῆς, διὰ τοῦτο θεωρεῖ πρὸ πάντων ὑπόχρεων εἰς διατροφὴν τὸν πατέρα,² μετ' αὐτὸν δὲ ἐπιβάλλει τὸ χρέος τοῦτο εἰς μόνην τὴν μητέρα.³

Μετὰ τὴν μητέρα ἔπονται οἱ πρὸς πατρός καὶ μητρός ἀνιόντες *συνάμα*, τοῦτο συνάγεται ἐκ τε τοῦ λόγου τῆς πρὸς διατροφὴν ὑποχρέωσεως καὶ ἐκ τῆς Νεαρ. 117. Κεφ. 7 ἐν τέλει.⁴

(1) Ποτιέρ Pandect. Iustinian. τόμ. Β'. de agnoscendis et alienis liberis τμήμ. 2, ἀρθρ. 18, σελ. 83. Οὐέστ-μύερ Prine. juris h. t. § 19 καὶ 20 καὶ οἱ λοιποὶ ὑπὸ Ἰωάν. Εὐκλείδου Δικ. χρον. (1877) σελ. 287 § 5 σημ. 5. ἀναφερόμενοι.

(2) [25. 3] § 2 καὶ 3.

(3) § 14 αὐτ. Μήτηρ, καταβαλοῦσα τὰ πρὸς διατροφὴν τοῦ τέκνου ἀναγκαίᾳ, εἰρήνησεν αὐτὰ ἀπὸ τὸν πατέρα· ὁ νόμος ἀποκρούει τὴν ἀξίωσιν ταύτην εἰς τῆς μητρικῆς διαθέσεως ἀναγκαζούσης ἡνάλωσιν, διότι ἐν αὐτῇ ὑποτίθεται ὑπάρχον ἰσχυρότερον τὸ φίλτρον παρὰ ἐν τοῖς ἀπωτέροις πρὸς πατρός ἀνιούσιν, ὥστε ἀδιστάκτως δεῖν νὰ παραδεχθῶμεν αὐτὴν πρὸ τῶν πρὸς πατρός ἀνιόντων ὑπόχρεων εἰς διατροφὴν τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἡ ὑποχρέωσις αὕτη δὲν συνδέεται οὔτε μετὰ τὴν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενείας, οὔτε μετὰ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. Τὸ ὁρθὸν τῆς λύσεως ταύτης ἀποδείκνυται ἐναργῶς καὶ ἐκ τῆς 117 Νεαρῆς, κεφ. 7· «τὰ τέκνα ἀποτρέφονται ὑπὸ τοῦ πατρός· εἰ δὲ «συμβῇ τὸν μὲν πατέρα ἄπορον εἶναι, τὴν δὲ μητέρα εὐπορον, παρ' αὐτῆς «τρεφεσθαι παρακελευόμεθα». Ἡ ἐν τοῖς Βασιλ. [ΑΔ'. 6] 13 περίληψις τῆς Νεαρῆς εἶναι ἀσαφής. Πρὸλ. Οὐίνδσαχάϊδ § 475 σημ. 5 Ἀρνότς § 348 (ἐκδ. ἕκτη) καὶ παρ' ἡμῖν Ἰωάν. Εὐκλείδου Δικ. χρον. αὐτ. σελ. 287.

(4) Οὐίνδσαχάϊδ αὐτ. Καλλιγᾶς IV § 196 (6' ἐκδ.) καὶ Ἰωάν. Εὐκλείδης Δικ. χρον. αὐτ. σελ. 288, ἐνθα ἀναφέρει καὶ τοὺς ἀντιδοξούντας. Περὶ τοῦ νῦν οὐδεμίαν παρ' ἡμῖν πρακτικὴν ἀξίαν ἔχοντος ζητήματος εἰς τὸν πάππον, ὁ κεκτημένος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πατρός, ὁρεῖται τοῖς ἐγγόνοις διατροφὴν πρὸ τοῦ ὑπεξουσίου αὐτῶν πατρός πρὸλ. ἐπίσης τὴν παρατεθεῖσαν μονογρ. τοῦ Ἰω. Εὐκλείδου σελ. 286—287.

196. Τέλος φρονοῦσι τινὰς,¹ ὅτι οἱ νόμιμοι καὶ οἱ ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς παλλακίας ἀδελφοὶ ὑποχρεοῦνται εἰς διατροφὴν τῶν ἀδελφῶν, πλείστοι ὅμως ἀμφισβητοῦσι τὴν ὑποχρέωσιν τῶν νομίμων ἀδελφῶν καὶ μάλιστα οἱ νεώτεροι.

Οἱ ἀποδεχόμενοι τὴν τῆς διατροφῆς ὑποχρέωσιν τῶν ἀδελφῶν, ἐπικαλοῦνται διατάξεις, ἐξ ὧν, κατὰ τινας μὲν ἢ εἰς τὴν ἀδελφὴν παροχὴ διατροφῆς δὲν λογίζεται εἶδος δωρεᾶς,² κατ' ἄλλας δὲ ὁ ἐπίτροπος εὐλόγως ἐλαττοῖ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνῆρου, ἐὰν διαταγῇ τοῦ δικαστοῦ παράσχη διατροφὴν τῇ ἀδελφῇ, τῇ μὴ ἐχούσῃ πόθεν ἄλλοθεν νὰ διατραφῇ,³ κατ' ἄλλας τέλος δύναται ὁ ἐπίτροπος καὶ χωρὶς δικαστικῆς ἀδείας νὰ παράσχη διατροφὴν εἰς τὴν πενομένην ἀδελφὴν τοῦ ἀνῆρου.⁴ Συνδυάζοντες ὅμως τοὺς παρατεθέντας ὁρισμοὺς πειθόμεθα, ὅτι κατ' αὐτοὺς δὲν πρέπει νὰ ἐπιχειρῇ ὁ ἐπίτροπος ἐλευθεριότητος πράξεις, εἰ καὶ ἦναι πρέπουσαι καὶ περιποιῶσι τιμὴν, ἀνατιθέμενος τὴν ἐπιχείρησιν αὐτῶν εἰς τὴν ὠριμον κρίσιν τοῦ ἐπιτροπευομένου μετὰ τὴν ἡθὴν αὐτοῦ, ὡς λ. χ. τὴν προικοδότησιν τῆς μὴ ὁμοπατρίου ἀδελφῆς. Πᾶν ὅμως, ὑπερ ἥθελε πράξει ἀδιστάκτως χρηστὸς καὶ συνετὸς ἄνθρωπος, καίτοι μὴ δυνάμενος νὰ καταναγκασθῇ εἰς τοῦτο, ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ ἐπίτροπος· ὅθεν δύναται νὰ πέμπῃ τὰ συνήθη δῶρα εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀνῆρου, νὰ παρέχῃ διατροφὴν καὶ εἰς πάντα ξένα πρόσωπα, ἐὰν ἡ εὐπρέπεια καὶ ἡ κοσμιότης ἀπαιτῶσι τοιαύτην θυσίαν. Ἀλλ' ἐκ τούτου, ὅτι ὁ ἐπίτροπος ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ διαθρέψῃ τὴν ἀδελφὴν τοῦ ἀνῆρου, κατὰ δὲ τὰς περιστάσεις καὶ ἐντελῶς ξένα πρόσωπα, δὲν ἔπεται, εὐλόγως, ὅτι ὁ ἐπιτροπευόμενος δύναται νὰ καταναγκασθῇ εἰς τὴν διατροφὴν ταύτην, ἥτοι ὅτι ἐπίκειται αὐτῷ νομικὴ πρὸς διατροφὴν ὑποχρέωσις.⁵ Περὶ τῶν ἐκ παλλακίας ἀδελφῶν, εἰς

(1) Δ. χ. Tiéd Versuche über einzelue Theile der Theorie des Rechts 1 σελ. 191—208.

(2) [26. 7] 12 § 3. 13 § 2 B. [ΛΕΤ'. 7] 11. 12.

(3) [27. 3] 1. § 3 B. [ΑΗ'. 3] 1.

(4) [27. 2] 4.

(5) Πρβλ. καὶ [27. 3] 1. § 6. 7 8, ἐνθα λέγεται, ὅτι καὶ εἰς τὸν συνεπιτροπον ἐνίοτε καλῶς δίδεται διατροφή ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἐπιτρόπων καὶ εἰς

οὗς ὁ φυσικὸς πατήρ οὐδὲν ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ κατέλιπε, περιελοῦσης ταύτης εἰς μόνα τὰ νόμιμα τέκνα, ὥρισεν ὁ Ἰουστινιανὸς¹ ὅτι, ἐὰν πένωνται μηδὲνα ἔχοντα πόρον ζωῆς, δέον νὰ διατρέφονται ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν, τῶν νομίμων τοῦ πατρὸς κατιόντων, ἀλλ' ἢ διάταξις αὕτη ἀργεῖ τὴν σήμερον.²

197. Τὰ μὴ νόμιμα τέκνα δὲν ὑποχρεοῦται νὰ διατρέφῃ ὁ γεννήτωρ, ἀλλὰ μόνη ἡ μήτηρ.³

Οἱ εἰς διατροφήν ὑπόχρεοι ἀνιόντες δικαιοῦνται, πενόμενοι, νὰ ἀπαιτήσωσιν αὐτὴν παρὰ τῶν κατιόντων αὐτῶν, ἄνευ διακρίσεως βαθμοῦ, γραμμῆς, γένους, ἢ θρησκείας, ἀλλὰ δηλον, ὅτι ἡ ὑποχρέωσις ἐπίκειται πρῶτον εἰς τοὺς ἀμέσους κατιόντας, τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας, ἐν ἐλλείψει δὲ, ἡ ἀδυναμία αὐτῶν, εἰς τοὺς ἐγγόνους καὶ οὕτω καθεξῆς.⁴

Καὶ αἱ μὴ νόμιμοι γονεῖς ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦτο, ἂν ᾔθελαν εἶναι πρὸς διατροφήν ὑπόχρεοι.⁵

Περί τῶν ἐξ αἰμομιξίας τέκνων ὀρίζεται, ὅτι ταῦτα δὲν ἀποτρέφονται ὑπὸ τῶν γονέων,⁶ ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκριβοῦς ἐρμηνείας τῆς διατάξεως ταύτης συνάγεται τὸ μὲν, ὅτι πρόκειται περὶ τέκνων ἐξ αἰμομικτικοῦ γάμου⁷ τεχθέντων, τὸ δὲ, ὅτι ἡ Νεαρά

τὸν ἀπελευθέρων καὶ εἰς πάντως ξένα πρόσωπα, ἐὰν μετὰ λογισμοῦ ἐδόθησαν. Ἐν τῇ χωρίῳ 5. Πανδ. [25, 3] ὁ Οὐλπιανὸς ἐκτίθησι καὶ ἀναπτύσσει διὰ μακρῶν καὶ μετὰ μεγάλης ἀκριθείας τὴν πρὸς διατροφήν ὑποχρέωσιν, ὀρίζων τὰ πρόσωπα, εἰς ἃ ἐπίκειται αὕτη· ἐκεῖ γίνεται λόγος περὶ τοῦ πάτρωνος, περὶ τοῦ ἀπελευθέρου καὶ ἐν γένει περὶ πάντων τῶν προσώπων, εἰς ἃ ἐπίκειται τοιαύτη ὑποχρέωσις πρὸς διατροφήν, περὶ τῶν ἀδελφῶν ὅμως οὐδὲ εἰς λόγος, ὥστε ὀρθότερα ἢ ἀποκρούουσα τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην διῆα. Πρβλ. καὶ Ἰω. Εὐκλείδου πραγμ. ἐν τοῖς Δικαστ. Χρονικοῖς ἀριθ. 36 καὶ 40. σελ. 288 296 καὶ 319—20. Ἀλλ' ἡ ἀνάληψις τῶν παπαινηθέντων ἐπὶ διατροφῇ ἀδελφοῦ ἀπαγορεύεται. Ἰωάν. Εὐκλείδου αὐτ. σελ. 319.

(1) Ν 89 Κεφ. 4.

(2) Πρβλ. Ἰωάν. Εὐκλείδου αὐτ. σελ. 319 σημ. 6.

(3) [25, 3] 5 § 4 καὶ 6. Β. [ΑΔ'. 6] 5. Καὶ ὁ πορνογενὴς τρέφει τὴν μητέρα καὶ ἡ μήτηρ αὐτόν· διότι ταῦτα λογίζονται μὴ ἔχοντα πατέρα.

(4) [25, 3] 4. 5. § 1. 2. 13 καὶ 17. καὶ 6 § 1. Κ. [8, 47] 5.

(5) [25, 3] 5. § 4 καὶ 5.

(6) Νεαρ. 89. Κ. 15.

(7) Πρβλ. Ἰωάν. Εὐκλείδου ἀν. πραγμ. Δικ. Χρ. 1878 ἀρ. 1. σελ. 8. καὶ 22—23.

πραγματεύεται περὶ τῆς σχέσεως τοιούτων τέκνων πρὸς μόνον τὸν πατέρα, ὥστε ἡ πρὸς τὴν μητέρα σχέσις κατ' οὐδὲν διαφέρει τῆς τῶν νόθων ἐν γένει.¹ Ἐντεῦθεν συνάγομεν, ὅτι τὰ ἐκ τοιαύτης σχέσεως, ἐκτὸς τοῦ γάμου, τεχθέντα ὡς καὶ τὰ μοιχογέννητα καὶ ἐκ δευτερογαμίας γεννηθέντα ὑπάγονται, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς διατροφῆς, εἰς τὴν γενικὴν τῶν νόθων κατηγορίαν.²

Ἡ τοῦ πατρὸς ὑποχρέωσις τοῦ διατρέφειν τὰ ἐκ παλλακίας τέκνα δῆλον, ὅτι ἐξέλιπεν ἀφοῦ ἡ παλλακία ἀπηγορεύθη, ὡς κατ' οὐδὲν τῆς πορνείας διαφέρουσα (§ 191). Ὁ νεώτερος ἡμῶν νόμος ἐπέτρεψε τὴν ἀναγνώρισιν νόθου τέκνου, ὁρίσας καὶ τὸν ἔννομον τύπον, καθ' ὃν τελεῖται αὕτη (Γεν. Ἀρχ. § 140)· ἀμφισβητεῖται ὅμως, ἐὰν ἡ ἀναγνώρισις αὕτη συνεπάγεται τὴν τοῦ ἀναγνωρίσαντος ὑποχρέωσιν τοῦ διατρέφειν τὸ ἀναγνωρισθέν. Ἀφοῦ ὁ νόμος δέχεται ὡς θεμιτὴν τὴν πρὸς τὸ ἀναγνωρισθέν νόθον σχέσιν τοῦ ἀναγνωρίσαντος πατρὸς, ἔχομεν τέκνον γνωστοῦ πατρὸς, δυνάμει πράξεως νομίμου (τῆς ἀναγνώρισεως), ὅθεν οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος ν' ἀρνηθῶμεν εἰς τοιοῦτον τέκνον τὸ τῆς διατροφῆς δικαίωμα κατὰ τοῦ πατρὸς, εἰ καὶ ὁ περὶ ἀναγνώρισεως νόθων νόμος δὲν ὥρισεν ἔτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀναγνώρισεως. Τὰ νόθα στεροῦνται τοῦ δικαιώματος τούτου κατὰ τοῦ πατρὸς, διότι δὲν ἔχουσιν, κατὰ τὸν νόμον, πατέρα, ἐνταῦθα ὅμως διὰ τῆς ἀναγνώρισεως ἐγνώσθη ἐννόμως ὁ πατήρ, ἠθέλαμεν δὲ προσκρούσει δεινῶς πρὸς τὸν λόγον τῆς ὑποχρεώσεως εἰς διατροφήν, ἥτοι πρὸς τὴν στοργὴν τοῦ αἵματος καὶ τὴν ἐπιείκειαν, ἀρνούμενοι εἰς τὰ τοιαῦτα τέκνα διατροφήν παρὰ τοῦ ἐπισήμως ἀναγνωρίσαντος αὐτὰ ὡς ἴδια αὐτοῦ.³

Καὶ αἱ πρὸς μητέρας ἀπώτεροι ἀνιόντες μὴ νομίμων κατιόντων εἶναι πρὸς διατροφήν αὐτῶν ὑπόχρεοι.⁴ περὶ δὲ τοῦ ζητή-

(1) Ἰωάν. Εὐαγγελίδου αὐτ. ἀρ. 3 § 17. σελ. 23—24. Ὁμοδοξεῖ ἤδη καὶ ὁ Καλλιγῆς IV § 196. σελ. 238. σημ. 2.

(2) Δικαστ. χρον. (1878) ἀρ. 1. § 15. σελ. 8.

(3) Ἀντιδοξεῖ, ἀλλ' ἀδίκως ὁ Ἰωάν. Εὐαγγελίδης αὐτ. ἀριθ. 1. § 13. σελ. 7. Καὶ ἡ ἀναλογία τοῦ ἀνεγνωρισμένου νόθου πρὸς τὸ ἐκ παλλακίας εἶναι πρόσηλος. Ὁμοδοξεῖ ὁ Καλλιγῆς IV σελ. 237. (6'. ἐκδ.).

(4) [25. 3] 5 § 5.

ματος, ἐὰν ὁ πάππος ὀφείλῃ νὰ διατρέφῃ τὸν μὴ νόμιμον υἱὸν τοῦ νομίμου τέκνου, ἐὰν τοῦτο εὐρίσκηται ἐν ἀπορίᾳ, πολλὴ ὑπάρχει ἀμφισβήτησις· ἀλλ' ἡ ὀρθότερα γνώμη ἐστὶν ἡ ἀποφατικὴ, διότι οὐδεὶς νόμος ὑπάρχει ὑποχρεῶν τὸν πάππον εἰς διατροφήν τοῦ μὴ νομίμου τέκνου τοῦ ἰδίου νομίμου υἱοῦ· τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ἐπιβάλλει ὁ νόμος εἰς μόνην τὴν μητέρα καὶ τοὺς πρὸς μητρός ἀνιόντας.¹ ἡ τοῦ αἵματος στοργὴ δὲν ὑπάρχει ὡς τοὺς πρὸς πατρός ἀνιόντας, εἰς ὧν τὴν οἰκογένειαν οὐδόλως ἀνήκει ὁ τοῦ κατιόντος αὐτῶν μὴ νόμιμος κατιὼν καὶ οὔτινες ἐνίστε οὐδὲ τὴν βεβαιότητα ἔχουσιν, ὅτι ἀληθῶς τὸ τέκνον τοῦτο εἶναι τοῦ κατιόντος αὐτῶν γόνος, ἐνῶ ὡς πρὸς τὴν μητέρα τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον· τέλος οὔτε ἐπὶ τῶν ἐκ παλλαικίας τέκνων ἐπιβάλλει ὁ νόμος εἰς τὸν πάππον τὴν πρὸς διατροφήν ὑποχρέωσιν.²

198. Διὰ τῆς διατροφῆς ἐννοεῖ ὁ νόμος τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, τὴν τροφήν, τὴν ἐνδυμασίαν, τὴν οἰκισιν, καὶ ἐν γένει τὰ πρὸς θεραπείαν τοῦ σώματος ἀναγκαῖα.³ μόνον ἡ τῶν γονέων ὑποχρέωσις πρὸς διατροφήν τῶν τέκνων περιλαμβάνει καὶ τὰ πρὸς ἀγωγήν καὶ παίδευσιν ἀναγκαῖα.⁴

199. Ἡ πρὸς διατροφήν ὑποχρέωσις ἄρχει, ἅμα παραχθῇ ἡ ἀνάγκη. Τινὲς ἐνόμισαν, ὅτι κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη ὁ πατὴρ δὲν ὑποχρεοῦται εἰς διατροφήν, καὶ τοῦτο ἔνεκα τοῦ K (8. 47). 9' ἀλλ' ὁ νόμος οὗτος οὐδόλως ἀποδεικνύει τὸ ὀρθὸν τῆς παραδόξου ταύτης γνώμης, τὸ πολὺ βεβαίως τὴν παρὰ τοῖς ρωμαῖοις ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν τοῦ νὰ θηλάζωσι τὰ τέκνα τῶν ἐπὶ τρία ἔτη. Ὁ ρωμαῖκός νόμος δίδει καὶ εἰς

(1) [25 3] 5 § 5.

(2) N 89. Κεφ. 12 § 6 ἐν τέλει παραβλ. πρὸς τὸ K. [5 27] 12.

(3) Πρὸς τὰ εἰδικώτερα παρ' Ἰωάν. Εὐκλείδη Δικ. χρον. (1878. Μέρος Β'. § 1—7.

(4) Π. [50 16] 43 41. 234 § 2. Β. [Β' 2] 41. 42. 225. π. [34. 1] 6. 23 Β. [ΜΔ'. 14] 6 23 π. [25. 3] 5 § 12 Β. [ΛΔ'. 6] 5. Περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν ἐν τῇ διατροφῇ περιλαμβάνωνται καὶ αἱ δαπάναι τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἥτοι ἡ ἀνατροφή, ὑπάρχει μεγάλη ἀμφισβήτησις· πρὸς Ἰωάν. Εὐκλείδου τὴν μονογραφίαν ἐν Δικ. χρον. (1878) σελ. 111—112 § 4, ἐνθα ἐρμηνεύονται καὶ τὰ χωρία 6 Πανδ. [34. 1] καὶ 6 § 5. Πανδ. [37. 10] πρὸς Ἰωάν. καὶ Ράινχαρντ. ἐν Lindé's Zeitschr. XII σελ. 148.

τὴν ἔγκυον μητέρα διατροφήν ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποδιώσαντος συζύγου, ἕνεκα τοῦ ἐμβρύου.¹

Ἡ πρὸς διατροφήν ὑποχρέωσις παύει,² ὅταν τὰ τέκνα δύνανται νὰ τραφῶσιν ἐκ τῆς ἰδίας περιουσίας, ἢ ἐργασίας· ἐὰν ἐν τῷ θέματι τούτῳ ὁ πατήρ, ἢ μήτηρ διαθρέψωσιν οὐδὲν ἥττον ἐξ ἰδίων τὰ τέκνα αὐτῶν, λογίζονται δωρησάμενοι αὐτοῖς τὰ τροφεῖα, ἂν μὴ ἐπεφυλάχθησαν ρητῶς τὴν ἀνάληψιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς παροχῆς αὐτῶν.³

Ἀλλὰ τὸ τεκμήριον τοῦτο τῆς δωρεᾶς, ἀργεῖ ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους συγγενεῖς.⁴

200. Ὁ εἰς διατροφήν ὑπόχρεως καὶ παρασχὼν αὐτὴν, οὐδὲν δόλως δικαιούται νὰ ἀναζητήσῃ τὴν δαπάνην, ὅταν ὁ διατραφεὶς ἀποκτήσῃ ἀρκούσαν πρὸς τοῦτο περιουσίαν. Ὁ διαθρέψας τινὰ ἐξ ἰδίων, διότι ἦτο πρὸς τοῦτο ὑπόχρεως δὲν παρέχει δάνειον, οὔτε ἀχρεώστητον καταβάλλει, οὔτε ἀλλοτριᾶς διοικεῖ ὑποθέσεις, οὔτε δωρεῖται τι, ἀλλὰ πληροὶ ὑποχρέωσιν ἐπιβαλλομένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅθεν κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπόδοσιν τῶν δαπανῶν, οὐδ' ὅταν εὐπορήσῃ ὁ διατραφεὶς, οὔτε καθ' ἃς περιπτώσεις, ἀνακαλοῦνται αἱ δωρεαί.⁵

201. Ἡ πρὸς διατροφήν ὑποχρέωσις παύει διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ὑποχρέου, ἢ τοῦ δικαιούχου, εἰς μόνους δὲ τοὺς κληρονόμους τοῦ υἱοῦ μεταβαίνει ἢ ὑποχρέωσις πρὸς διατροφήν τοῦ ἄκρω πενομένου πατρός.⁶ Παύει ὡσαύτως, ἐὰν ὁ διατραφε-

(1) [37 9] 1 § 19. 5. B. [M'. 4] 1. 5. πρὸλ. καὶ Ἰωάν. Εὐκλείδου Δικ. Χρον. (1878) § 33.

(2) Περὶ τῶν λόγων λύσεως τῆς ἐπὶ διατροφήν ἐνοχῆς πρὸλ. τὴν πολλὰκις παρατεθεῖσαν διατριβὴν Ἰωάν. Εὐκλείδου (Μέρος τρίτον) Δικ. Χρον. (1879) ἀρ. 19—28 καὶ 31—32.

(3) [3 5] 34. B. [12'. 1] 34 [10 2] 50. B. [MB'. 3] 50

(4) [3 5] 31. Ὅσα τὰ εἰδικώτερα ἐν τῇ μονογραφ. Ἰωάν. Εὐκλείδου Δικ. Χρον. (1878) §§ 50—51.

(5) Πρὸλ. Ἰωάν. Εὐκλείδου Δικ. Χρον. (1879) §§ 3—4 (Μέρος τρίτον).

(6) B. [AA'. 6] «Καὶ ὁ κληρονόμος τοῦ υἱοῦ οὐκ ἀναγκάζεται τὸν πατέρα τρέφειν, εἰ μὴ ἄκρω πένεται· Ἐπάρχουσιν ὅμως καὶ συγγενεῖς δεχόμενοι ἐν πάσῃ περιπτώσει τὴν μεταβίβασιν τῆς ὑποχρέωσιν εἰς τὸν κληρονόμον ἐπὶ ἄκρω ἐνδείας τοῦ διατρεπομένου. Οὐβίνδγατδ § 475 Μανδρὺ ορ. vil. σελ. 251—252 πρὸλ. καὶ Ἰωάν. Εὐκλείδου Δικ. Χρον. αὐτ. §§ 6—9.

μενος διαπράξῃ βαρεῖαν ἀξιόποινον πράξιν κατὰ τοῦ εἰς διατροφὴν ὑποχρέου. Τινὲς, σπληνίζόμενοι εἰς τὸ περὶ τούτου χωρίον,¹ ἐδέχθησαν ὡς πράξεις, δι' ἧς παύει ἡ πρὸς διατροφὴν ὑποχρέωσις τὰς ἐν τῇ Ν. 115 Κεφ. 3 περιεχομένας, δι' ἧς οἱ γονεῖς δύνανται νὰ ἀποκληρώσωσι τὰ τέκνα των' μεταξὺ αὐτῶν ὅμως ὑπάρχουσι καὶ πράξεις, μὴ ἀποτελοῦσαι πλημμελήματα, ἢ κακουργήματα κατὰ τῶν γονέων, ἀλλ' ἐμφαίνουσαι ἀπλῶς κακὴν διάθεσιν, ὡς λ. χ. ὁ 8 λόγος τῆς Νεαρᾶς, ὅταν τις, εὐρισκόμενος ἐν φυλακῇ διὰ χρεὴ, προσκαλέσῃ τὰ τέκνα του νὰ ἐγγυηθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, ταῦτα δὲ, καὶ τοι δυνάμενα νὰ πράξωσι τοῦτο, ἀρνοῦνται τὴν συνδρομὴν, ἢ ὅταν τὸ τέκνον ἐγκαταλέξῃ ἑαυτὸ μεταξὺ μίμων καὶ κυνηγῶν ὅθεν οἱ λόγοι οὗτοι δὲν συνάδουσι πρὸς τὸ προμνημονευθὲν δόγμα, καθ' ὃ ἀπαιτεῖται βαρεῖα ἀξιόποινος κατὰ τοῦ διατροφέως πράξις, ὅπως παύσῃ ἡ ὑποχρέωσις πρὸς διατροφὴν ἐπομένως, ἵνα μὴ ἀπομακρυνθῶμεν τοῦ εἰρημένου δόγματος, ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῇ Ν. 115. Κ. 3 περιεχομένων λόγων ἀποκληρώσεως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς λόγοι παύσεως τῆς πρὸς διατροφὴν ὑποχρέωσεως, μόνοι οἱ ἀποτελοῦντες ἀξιόποινον πράξιν κατὰ τοῦ διατροφέως. Ἀλλὰ καὶ ἐπελθόντος τοιούτου λόγου οἱ πλεῖστοι φρονοῦσιν, ὅτι ὁ διατρεφόμενος δὲν ἀπόλλυσι τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ τὰ πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς ἀπολύτως ἀναγκαῖα.²

Ἰσως δὲ εἶναι περιττὸν αὐτὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἡ πρὸς διατροφὴν ὑποχρέωσις δὲν ὑποχρεοῖ τὸν διατροφέα νὰ πληρώσῃ καὶ τὰ χρεὴ τοῦ διατρεφομένου.³

202. Τὰ τέκνα ἐφείλουσι πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῶν σέβας καὶ ὑποταγὴν.⁴ Ἡ σχέσις αὕτη διατελεῖ ὡσαύτως κυρίως ὑπὸ τὸ

(1) [25. 3] § 11.

(2) Ὅρα τὴν ἀμφισβήτησιν περὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς διατάξεως § 23 Π. [25. 3] καὶ ἐν γένει περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐν τῇ μονογραφίᾳ τοῦ Ἰω. Εὐκλείδου (Μέρος τρίτον) § 26—30.

(3) [25. 3] § 5. Βασιλ. [Α'. 6] § 5 «τρέφειν, οὐ μὴν καὶ χρεὸς οὐ εἶς, ἢ ὁ πατὴρ ἀναγκάζεται διδόναι.» Ὅρα καὶ Ἰωάν. Εὐκλείδου διατριβὴν Δικ. Χρον. (1878) ἀρ. 18 [§ 6].

(4) Βασιλ. [ΜΒ. 27] 7 καὶ 8, Β. [ΑΗ'. 10] 4. «Ἡ γὰρ αὕτη εὐσεβεία ἐν

κράτος τοῦ ἡθικοῦ νόμου, τὸ δὲ δίκαιον ἐπιλαμβάνεται τῆς ρυθμίσεως, μόνον ὥπως περιποιήτῃ εἰς τὰ ἐξ αὐτῆς ἡθικὰ καθήκοντα, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐφικτόν, ἐξωτερικὴν ἀναγνώρισιν. Αὕτη ἐκδηλοῦται διὰ τῶν ἐξῆς ὁρισμῶν· ἀξιόποιοι κατὰ τῶν γονέων πράξεις τιμωροῦνται αὐστηρότερον, λ. χ. ἐξουθρίσεις, αἰκίαι καὶ φόνος,¹ ἐκτὸς μόνον ἐάν ἡ πράξις καθ' ἑαυτὴν, καθ' οἷον δὴ ποτε πραττομένη, ἐπισύρῃ τὴν ἀνεπίδεκτον ἐπιτάξεως ποινὴν τοῦ θανάτου, δὲν ἐπιτρέπεται δὲ ἀτιμωτικὴ ἀγωγή κατὰ τῶν γονέων,² καὶ ἐν γένει οὐδεμία κατ' αὐτῶν ἀγωγή ἀνευ δικαστικῆς ἀδείας,³ καὶ ὁ μὲν πρῶτος περιορισμὸς ἀργεῖ νῦν, διότι ἀτιμωτικὰς ἀγωγὰς ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ δὲν ἔχομεν, οὐδεὶς δὲ ὑπάρχει λόγος παρ' ἡμῖν ἀναιρῶν τὸν δεύτερον περιορισμόν.⁴

203. Οἱ γονεῖς ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνατρέφειν τὰ ἴδια τέκνα, πρὸς ἐνάσκησιν δὲ τοῦ δικαιώματος τούτου ἔχουσι καὶ ἐξουσίαν τοῦ μετρίως κολάζειν αὐτὰ, ἵνα τακτοῦνται ἢ ἀπειθοῦντα,⁵ ἀλλὰ τὴν τῆς ἀνατροφῆς ἐξουσίαν δὲν ἀσκει ἡ μήτηρ, ζῶντος τοῦ πατρὸς ἐν διαφωνίᾳ πρὸς αὐτόν,⁶ μετὰ δὲ τὴν ἀποβίωσιν αὐτοῦ ἔχει αὐτὴν αὐτοδικαίως καὶ ἂν ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον ἐκτὸς ἐάν ἐν τῷ θέματι τούτῳ τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἀναθέσῃ αὐτὴν εἰς ἄλλον.⁷

ἑκατέρωσιν τοῖς γονεῦσι τῶν παιδῶν κεχρεώσεται, εἰ καὶ ἄνισός ἐστιν ἡ τῶν γονέων ἐξουσία».

(1) Ε. [4. 18] § 6. 313 τοῦ ποιν. νόμ. 29 τοῦ περὶ ἐξουθρ. ἐν γένει καὶ περὶ τύπου. [48. 9] 9 Β. [Ξ'. 4] 9.

(2) [48. 2] 11. § 1 [4. 3] 11. Β. [Ξ'. 34] 11. Β. [Ι'. 3] 11. [6. 3] 11.

(3) [2. 4] 4. § 1. Β. [Ξ'. 8] 4.

(4) Οἱ λόγοι, δι' οὓς ὁ Οὐϊνδσχαϊτ ἀμφιβάλλει περὶ τῆς νῦν ἰσχύος τοῦ περιορισμοῦ τούτου δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ δικονομικῷ αὐστηρίῳ. (Οὐϊνδσχαϊτ § 514 σημ. 5. 'Ἐν τῇ α'. ἐκδόσει ἐθεωρήσα ἀναιρεθέντα τὸν περιορισμὸν τούτον διὰ τοῦ ἀρθρ. 74 τῆς πολ. δικον., ἀλλὰ νομίζω, ὅτι τὸ ἀρθρον τοῦτο δὲν ὀρεῖ τὴν μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων ἀλλὰ τὴν τῶν τελευταίων τούτων σχεσιν πρὸς τρίτους ἐπὶ ὑπερασπίσει τῆς περιουσίας ἧς τὴν διαχειρίσιν ἔχει ὁ πατήρ, ὅθεν ἀνακαλῶ τὴν ἐκεῖ ἐκφρασθεῖσαν γνώμην.

(5) Κ. [8. 47] 3 συνδ. πρὸς τὰ Κ. [9. 15] 1. [Ξ'. 59] 2.

(6) Ἐκείνος ἐάν ὁ πατήρ ᾔναι ἀνάξιος, ἢ λόγῳ φρενοβλαβείας ἢ ἄλλης νόσου ἀνίκανος τοῦ ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων αὐτοῦ. [43. 30] 1 § 3 3 § 5. [47. 10] 17 § 13 14. Πρὸβλ. καὶ ἀρθρ. 9 καὶ 17 τοῦ περὶ ἐπιτρ. νόμου.

(7) Ἀρθρ. 53 τοῦ περὶ ἐπ. Ν. Οὐχ' οὕτως κατὰ τὸν Γερμ. καὶ Βολζ. νόμον περὶ οὗ πρὸβλ. Οὐϊνδσχαϊτ § 514. 3.

Ἐάν λυθῇ ὁ γάμος ἐκ πταίσματος τοῦ πατρὸς, τὰ τέκνα ἀνατρέφονται παρὰ τῇ ἀθώᾳ συζύγῳ, τῇ μητρὶ, εἰ καὶ ἡ ἀρμοδία ἀρχὴ δύναται νὰ ἀφήσῃ τὴν ἀνατροφὴν καὶ παρὰ τῷ ὑπαίτιῳ, ἐάν πεισθῇ, ὅτι παρὰ τῷ ἀναιτίῳ τὰ τέκνα τρέχουσι κίνδυνον διαφθορᾶς.¹ Ὅθεν διὰ τῆς διαζεύξεως δύναται νὰ ἀφαιρεθῇ τὴν ἀνατροφὴν ὁ πατὴρ, διδομένην εἰς τὴν μητέρα.

Κατὰ τὸν ρωμαϊκὸν νόμον ὁ πατὴρ ἠδύνατο νὰ κηρύξῃ ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ τὸν υἱὸν ἄσωτον, ἡ τοιαύτη δὲ δήλωσις τοῦ πατρὸς ἰσοδυναμεῖ κατὰ τὰ ἀποτελέσματα πρὸς τὴν λόγῳ ἄσωτειας δικαστικὴν ἀπογόρευσιν.² Ὡσαύτως ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸν ὑπεζούσιον υἱὸν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ χειραφετήσῃ τὰ ἴδια αὐτοῦ τέκνα.³ οὐδέτερον τῶν δικαιωμάτων τούτων ὑπάρχει τὴν σήμερον,⁴ ὅθεν ἀργεὶ καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν συναχθὲν ὑπὸ τῶν νεωτέρων συμπέρασμα, ὅτι ὁ πατὴρ ὁ κηρύξας τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἄσωτον, δύναται νὰ ἀφαιρέσῃ αὐτῷ καὶ τὸ τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἰδίων τέκνων δικαίωμα.

204. Ὁ νόμος σιωπᾷ περὶ τοῦ ζητήματος, τίς ἔχει τὸ τῆς ἀνατροφῆς δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἐλάχιστος υἰοθεσίας. Ἡ τοιαύτη υἰοθεσία, καίτοι οὐδὲν ἐκ τῶν δικαιωμάτων τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἀφαιρουσα ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ πατρὸς, ὥρισθη οὐδὲν ἥττον πρὸς παραμυθίαν διὰ τὴν ἔλλειψιν, ἢ τὴν ἀπώλειαν τέκνων, ὅθεν δέον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ θετὸν τέκνον διαμένει παρὰ τῷ θετῷ πατρὶ, ἢ τῇ θετῇ μητρὶ καὶ ἐπομένως ἀνατρέφεται παρ' αὐτῶν, τοῦτο δὲ τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ, κατὰ τὰ προειρημένα, τὸ τῆς ἀνατροφῆς δικαίωμα δὲν λογίζεται τοσοῦτον οὐσιώδες στοιχεῖον τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ὥστε ἡ ἔλλειψις αὐτοῦ νὰ ἀποτελῇ κολύβωσιν τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς.⁵ Πρὸς τί τότε ἡ υἰοθεσία; δὲν ἔρκει ἀπλῶς νὰ γράψῃ τις κληρονόμον τοῦ τῆς ἀνατροφῆς, ὅπερ θέλει νὰ υἰοθετήσῃ διὰ τῆς ἐλάχιστος υἰοθεσίας;⁶

(1) N. 117 K. p. 7 K [5 24, διάν. μόνη.

(2) [27 10] 16 § 1-3.

(3) [27 10] 16 § 2.

(4) "Αρ. 98 καὶ 135 καὶ ἐπὶ μ. τοῦ ἁστικοῦ νόμου.

(5) [43 0 3 § 5.

(6) Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πρὸς δύο πραγματείας, α'. τὴν τοῦ

205. Ἡ πατρικὴ ἐξουσία παράγεται κυρίως ἐκ τῆς ἐν νομίμῳ γάμῳ γεννήσεως, τὰ δὲ οὕτω γεννώμενα τέκνα λέγονται νόμιμα, ἢ γνήσια (justi liberi, legitime nati).¹

Τίς δὲ ὁ ἐν νομίμῳ γάμῳ γεννηθεὶς, εἶναι ζήτημα ἐξαρτώμενον ἀπὸ τῆς ἐν γάμῳ συλλήψεως, γεγονότος μυστηριώδους παράγοντος μετὰ τινα χρόνον, ἀφ' οὗ συμβῇ, τὰ εἰς τὰς αἰσθήσεις ὑποπίπτοντα ἀποτελέσματα αὐτοῦ καὶ ἐπομένως ἀντιδέκτου ἀποδείξεως· ὁ νόμος δὲν δύναται νὰ ἀναθέσῃ εἰς τὸν δικαστὴν νὰ κρίνῃ καὶ ν' ἀποφανθῇ κατὰ τὰς περιστάσεις, πότε συνελήφθη καὶ τίνος πατρὸς εἶναι πιθανῶς τὸ τέκνον, δι' οὗ λόγους ἐξηγήσαμεν ἀλλαχοῦ (Γεν. Ἀρχ. τόμ. Α'. § 109).

Διὰ τοῦτο οἱ ρωμαῖοι καὶ κατὰ μίμησιν αὐτῶν πάντα τὰ νεώτερα ἔθνη παρεδέχθησαν τὴν ὑπαρξίν τοῦ γάμου μεταξὺ τῆς τεκούσης τὸ τέκνον μητρὸς καὶ ὠρισμένου ἀνδρὸς ὡς τεκμήριον, ὅτι τὸ τεχθὲν παρήχθη ἐκ τῆς συναφείας τούτων τῶν συζύγων· αὕτη εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ κανόνος «ὁ πατὴρ ἀπὸ τῶν γάμων δείκνυται.»²

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ τεκμηρίου τούτου γεννῶνται ἀπορίαι, διότι πολλάκις οἱ γάμοι δὲν διαρκοῦσι πολὺ, ἢ δὲ γέννησις τοῦ τέκνου συμβαίνει μετὰ τὴν λύσιν αὐτῶν καὶ ὅτε μὲν γεννᾶται τὸ τέκνον, μὴ ὑπάρχοντος τοῦ προσήκοντος χρόνου πρὸς κυφορίαν ἀπὸ τῆς συνάψεως, ἢ παρελθόντος ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ γάμου μέχρι τοῦ τοκετοῦ τοσούτου χρόνου ὥστε εἶναι ἀδύνατον, ὡς ἐκ τῆς διαρκείας τῆς κυφορίας, νὰ συνελήφθη τοῦτο πρὸ τῆς λύσεως τοῦ γάμου.

Ἐνεκα τούτων ὁ τῶν ρωμαίων νόμος συνέδεσε τὸ ἀνωτέρω τεκμήριον μετὰ τῆς πιθανῆς διαρκείας τῆς ἐγκυμοσύνης ἀπὸ τῆς συλλήψεως μέχρι τοῦ τοκετοῦ· παρεδέχθη δὲ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς πείρας, ὅτι τὸ ἐμβρυον δύναται νὰ γεννηθῇ ὥν τὴν 182 ἡμέραν ἀπὸ τῆς συλλήψεως λογιζομένης τῆς τε ἡμέ-

Βουρχαρδὴ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς πολ. πράξ., τόμ. 8 σελ. 160—190 6'.) τὴν τοῦ Σαρβεῦ ἐν τῷ αὐτῷ ἀρχεῖῳ τόμ. 31, σελ. 440—474, τόμ. 32, σελ. 1—24

(1) [2. 4] 4 § 3 B. [2'. 8] 4.

(2) [2. 4] 5. B. [2'. 8] 5.

ρας τῆς συλλήψεως καὶ τοῦ τοκετοῦ, ὅπερ ἐστὶ μετὰ τὸν ἕκτον μῆνα ἀπὸ τῆς συλλήψεως· κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ κανόνας παρεδέχθη, ὅτι δύναται τὸ ἔμβρυον νὰ γεννηθῇ ζῶν καὶ βραδύτερον, ἀλλὰ μόνον μέχρι τῆς λήξεως τοῦ δεκάτου μηνός.¹

Ἐπὶ τῇ βράσει τοῦ φυσιολογικοῦ τούτου κανόνος ὑπολογίζουσιν οἱ ρωμαῖοι ἀναδρομικῶς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς γεννήσεως α') 180, ἔπειτα β') 300 ἡμέρας (10 μῆνας)· ὁ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο τούτων χρονικῶν διαστημάτων χρόνος εἶναι ἑκατὸν εἴκοσι ἡμερῶν, ἐὰν λοιπὸν ἐντὸς τοῦ διαστήματος τούτου τῶν 120 ἡμερῶν καθ' οἷονδῆποτε χρονικὸν αὐτοῦ σημεῖον ἡ γυνήσια τοῦ παιδὸς μήτηρ ἐξῆσεν ἐν γάμῳ, ὁ σύζυγος αὐτῆς εἶναι δυνάμει νομίμου τεκμηρίου γνήσιος πατὴρ τοῦ τέκνου, ἄλλως τοῦτο δὲν ἔχει πατέρα.² Τινὲς ἐπήγαγον εἰς τὸν κανόνα τοῦτον τὴν ἐξῆς τροποποίησιν· ἐὰν, λέγουσι, τὸ κατὰ τὴν 182 τοῦλάχιστον ἡμέραν ἀπὸ τοῦ γάμου γεννηθὲν ἦναι ἐντελῶς σχηματισμένον, ὅτε εἰκάζεται τελεία ἡ κυφορία αὐτοῦ, ἢ τὸ μετὰ τὸν δέκατον μῆνα ἀπὸ τῆς λύσεως τοῦ γάμου τεχθὲν δὲν φέρει τέλειον σχηματισμὸν, ὅτε εἰκάζεται μὴ πλήρης κυφορία, ἀργεῖ τὸ εἰρημένον τεκμήριον καὶ τὸ τέκνον δὲν λογίζεται γεννηθὲν ἐν γάμῳ·³ ἀλλ' ἡ δόξα αὕτη ἀντιβαίνει εἰς τοὺς τεθέντας ὅρους τοῦ προκειμένου νομίμου τεκμηρίου, δι' οὗ πρόκειται νὰ ἀναπληρωθῇ πάντα ἄλλη ἀπόδειξις ὡς ἐπισηφάλης· τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ ἐκ τοῦ τελείου ἢ ἀτελοῦς σχηματισμοῦ διὰ γνωμοδοτήσεως τῶν ἐμπειροτεχνῶν συναχθησομένη, διότι οἱ ἐμπειροτέχναι θέλουσι συναγάγει τὴν διάρκειαν τῆς ἐν τῷ συγκεκριμένῳ θέματι κυφορίας ἐκ τοῦ ἀτελοῦς, ἢ ἐντελοῦς σχηματισμοῦ, ἐνῶ ἡ πεῖρα διδάσκει, ὅτι δυσκολώτατον εἶναι νὰ συναχθῇ ἀσφαλὲς συμπέρασμα τῆς διάρκειας τῆς κυφορίας ἐκ τῆς φυσικῆς καταστάσεως ζῶντος νεογνοῦ τέκνου (μόνον δὲ περὶ ζῶντος γεννηθέντος τέκνου ἐγερθήσεται τὸ ζήτημα). Πρὸς

(1) [38. 16] 3 § 11. 12. B. [ME. 1] 13. K. [6. 29] 4. [28. 2] 29. πρ. [1. 5] 12 B. [MET. 1] 9.

(2) Ὅρα τὰ περὶ τούτου ἀκριθέστερον ἐν ταῖς Γεν. Ἀρχ. τόμ. Δ'. § 1 0—112.

(3) Γλῶσσ. Β'. σελ. 103.

ἀποφυγὴν τοιούτων ἐπισφαλῶν δοκιμασιῶν παρεδέξατο ὁ νόμος τὸ εἰρημένον τεκμήριον, σιωπῶν ἐντελῶς περὶ δοκιμασίας ἐμπειροτεχνῶν ἀνατρεπούσης αὐτὸ, ὅθεν ἡ προκειμένη δοξὰ εἶναι ἀναπόδεικτος.¹

206. Ἀλλὰ τὸ τεκμήριον τοῦτο δὲν ἀποκλείει πᾶσαν ἀνταπόδειξιν, ὅταν αὕτη στηρίζεται εἰς γεγονότα ἀποδεικνύοντα τὸ ἀδύνατον τῆς ἐκ τοῦ προκειμένου συζύγου γεννήσεως τοῦ τέκνου. Ὁ νόμος ἀναφέρει τὸ θέμα τῆς ἐπὶ δεκαετίαν ἀποδημίας τοῦ συζύγου τοῦ ἐπανερχομένου καὶ εὐρίσκοντος βρέφος ἑνὸς, ἢ δύο ἐτῶν, ὅτε ἀργεῖ τὸ τεκμήριον.² ὁ δὲ, ὅτι τὸ θέμα τοῦτο ἀναφέρεται ὡς παράδειγμα, ὥστε ἐὰν ἡ ἀποδημία διήρκεσεν ἐλάσσονα χρόνον, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς συνάγεται ἀδιστάκτως τὸ ἀδύνατον τῆς ἐκ τοῦ ἀνδρὸς τούτου γεννήσεως τοῦ τέκνου, θέλομεν παραδεχθῆ ὡσαύτως τὴν ἀργίαν τοῦ τεκμηρίου.³

Ἐχομεν δὲ καὶ ἄλλας ἀποδείξεις, ὅτι ὁ νόμος παραδέχεται τὸ πρὸ μικροῦ εἰρημένον συμπέρασμα. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἕνεκα νόσου διετέλεσεν ἐπὶ τινα χρόνον ἐν ἀπραξίᾳ κοίτης, ἢ καὶ ἄνευ νόσου ἦναι ἀνίκανος πρὸς παιδοποιεῖν, ἀργεῖ τὸ τεκμήριον, εἰ καὶ ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ τέκνον ἐγεννήθη ἐν γάμῳ καὶ ὅτι ὁ ἀνὴρ συζῇ μετὰ τῆς γυναικὸς· τὸ «ἐπὶ τινα χρόνον» ἐμφαίνει προδήλως ἐπὶ χρόνον, ἐξ οὗ ἀποβαίνει φυσικῶς ἀδύνατος ἡ ὑπὸ τοῦ συζύγου τούτου γέννησις τοῦ τέκνου δυνάμει τῆς παραδεκτῆς γενομένης ἐλαχίστης διαρκείας τῆς ἐγκυμοσύνης.

Ἀφ' ἑτέρου τὸ τεκμήριον τοῦτο δὲν ἀνατρέπεται διὰ τῆς ἀποδείξεως, ὅτι ἡ γυνὴ παρέβη διὰ μοιχείας τὴν περὶ τὸν γάμον πίστιν, ἂν πρὸς τῇ παραβάσει ταύτῃ δὲν ὑπάρχωσι καὶ ἕτερα γεγονότα ἀνατρέποντα τὸ τεκμήριον.⁴ οὔτε διὰ τῆς ὁ-

(1) Πρβλ. καὶ Οὐίνδσχατ'δ τόμ. Α'. σελ. 123. σημ. 3 καὶ τοὺς αὐτοὺς παρατεθειμένους συγγραφεῖς καὶ Καλλιγὰ τόμ. Α'. § 173.

(2) [1. 6] 6.

(3) Καὶ ὁ γαλλ. νόμος παραδέχεται (ἄρθρ. 212) σαφίστατα τὸ λογικὸν τοῦτο συμπέρασμα.

(4) [48. 5] 11 § 9. B. [Ξ'. 37] 13.

μολογίας τῆς μητρὸς, ἣτις ἐξ ὀργῆς τυχὸν ἐθεβαίωσεν, ὅτι τὸ τέκνον αὐτῆς εἶναι πορνογενές.¹

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων (§ 192, σημ. 3 καὶ 4) συνάγεται ἀδιστακτως, ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ἀπαγορεύεται ἡ ἀναζήτησις τοῦ μὴ νομίμου πατρὸς.

207. Εἰς τὰ ἀνωτέρω περὶ τῆς ἀποδείξεως τῆς νομίμου γεννήσεως εἰρημένα ἐπήγαγεν ὁ Ἰουστινιανὸς δύο τρηποποιήσεις.

1) Ὁρίσεν ὅτι, ὅπως κρίνωμεν περὶ τῆς γνησιότητος τέκνου, δεόν νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τοῦτο, ἂν ὑπῆρχε νόμιμος γάμος ἐν τῷ καιρῷ τοῦ τοκετοῦ, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῷ τῆς συλλήψεως.² ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη ὁρᾷ μόνην τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν πρὸ τοῦ γάμου συνώκουν πατὴρ καὶ μήτηρ,³ ἄλλως ἰσχύει τὸ προεξηγηθὲν τεκμήριον.⁴

2) Ὁρίσεν ὅτι «ἐάν τις υἱὸν, ἢ θυγατέρα ἔχων ἐκ γυναικὸς » μεθ' ἧς γάμος συνίσταται δύναται, εἴπη ἐν συμβολαίῳ, εἴτε » δημοσίῳ, εἴτε ἰδίᾳ χειρὶ συγγεγραμμένῳ καὶ ἔχοντι ὑπογραφήν » τριῶν μαρτύρων ἀξιοπίστων, εἴτε ἐν διαθήκῃ, εἴτε ἐν » πράξεσιν ὑπομνημάτων (δηλώσει κατεχωρισμένη εἰς τὰ πρακτικὰ δημοσίας ἀρχῆς) τοῦτον ἢ ταύτην υἱὸν αὐτοῦ εἶναι, ἢ » θυγατέρα καὶ μὴ προσθῇ καὶ φυσικὸν, ἢ φυσικὴν, τοὺς τοιούτους » παῖδας γνησίους εἶναι καὶ μηδεμίαν ἑτέραν ἀπόδειξιν » παρ' αὐτῶν ζητεῖσθαι, ἀλλὰ πάντων ἀπολαύειν αὐτοὺς τῶν » δικαίων, ὅσα τοῖς γνησίοις παισὶν οἱ ἡμέτεροι παρέχουσι νόμοι. » Καὶ ἂν δὲ τὰ ἐκ τῆς γυναικὸς ταύτης τέκνα ᾖναι πλείονα, περὶ ἐνὸς δὲ μόνου ἀποφαίνεται ὡς ἀνωτέρω ὁ πατὴρ, ἢ δῆλωσις αὕτη » καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς μητρὸς δαίκεται » νόμιμον ἐσχηκέναι γάμον, ὥστε μηδὲ παρ' αὐτῆς πρὸς τὴν » τοῦ γάμου πίστιν ἑτέραν ἀπόδειξιν ἐπιζητεῖσθαι. »

Τινὲς ἐθεώρησαν τὴν διάταξιν ταύτην ὡς ὀρίζουσαν νέαν εἰδος νομιμοποιήσεως, ὀνομάσαντες αὐτὸ *legitimationem per nominationem filii*, συμπεραίνοντες, ὅτι τοιαῦτα τέκνα

(1) [22. 3] 29 § 1. B. [KB'. 1] 29.

(2) K. [5. 27] 11.

(3) K. [5. 27] 11.

(4) N:zp. 117. Κερ. 2. Ἄρμ. [Ε'. 8] 85.

ἀποβαίνουσι γνήσια δυνάμει μόνης τῆς εἰρημένης δηλώσεως καὶ ἂν ἢ ἄλλως ἀποδεδειγμένον, ὅτι δὲν ἐγεννήθησαν ἐν νομίμῳ γάμῳ, ἀλλ' ἡ δόξα αὕτη δυσκόλως συμβιβάζεται πρὸς τὸ γράμμα τοῦ νόμου «καὶ μηδεμίαν ἐτέραν ἀπόδειξιν παρ' αὐ-»
 » τῶν ζητεῖσθαι,» καθ' ὃ ἡ δήλωσις αὕτη τοῦ πατρὸς ἀποτελεῖ
 μὲν πλήρη ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος τῶν τέκνων, ἀλλ' οὐδό-
 λως ἀποκλείει τὴν ἐναντίαν ἀπόδειξιν, ἣν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ
 ὁ προσβάλλων τὴν γνησιότητα τῶν τέκνων. Ἄν ἡ γνώμη ἐκείνη
 περὶ τοῦ ἀδιασείστου τῆς ἐκ τῆς δηλώσεως ταύτης ἀποδείξεως
 τῆς γνησιότητος ἦν ὀρθή, ἔπρεπε νὰ διαγράψωμεν τοὺς περὶ
 τῆς κυρίως νομιμοποιήσεως ὁρισμοὺς τοῦ νόμου, καθ' οὓς αὕτη
 τελεῖται διὰ πράξεων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πανηγυρικῶν,
 καὶ νὰ ἀσπασθῶμεν τὴν ἀρχὴν, ὅτι πᾶσα ἐνώπιον τριῶν μαρ-
 τύρων καὶ δι' ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου δοθεῖσα εἰς τινὰ ὀνομασία
 τοῦ παιδὸς καθίστησι τοῦτον γνήσιον τέκνον τοῦ ὀνομάσαντος
 αὐτὸν υἱόν, ἢ θυγατέρα· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἀποτελεῖ
 πλήρη καὶ ἀδιάσειστον ἀπόδειξιν νομίμως συναφθέντος μετὰ
 τῆς μητρὸς αὐτοῦ γάμου.¹ ἀλλὰ κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην
 ἀνατρέπεται ἡ τοῦ νωτέρου δικαίου ἀρχή, ὅτι ὁ γάμος εἶναι
 σχέσις πανηγυρικῶς συναπτομένη καὶ ὑπὸ τῆς θρησκείας εἰς
 τὴν τάξιν τῶν μυστηρίων ἀναβιβασθεῖσα, καὶ δύναται μὲν καὶ
 διὰ τεκμηρίων νὰ ἀποδειχθῇ ἡ σύναψις αὐτῆς, ἐὰν ὅμως ἀπο-
 δειχθῇ ἐναργῶς, ὅτι δὲν ἐτελέσθη γάμος, δύσκολον εἶναι νὰ
 δεχθῶμεν αὐτὸν τελεσθέντα δυνάμει μόνης τῆς ὀνομασίας τοῦ
 υἱοῦ, ἣν ἔδωκεν εἰς τινὰ ὁ μετὰ τινος γυναικὸς γεννήσας αὐ-
 τόν. Διὰ ταῦτα προτιμητέα ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου δο-
 θεῖσα εἰς τὸν νόμον τοῦτον ἐρμηνεία, καθ' ἣν ἡ δήλωσις αὕτη
 ἀποτελεῖ μὲν ἀπόδειξιν τοῦ γάμου καὶ τῆς γνησιότητος τοῦ
 τέκνου, ἀλλ' ἡ ἀπόδειξις αὕτη δύναται ν' ἀνατραπῇ διὰ πλή-
 ρους ἀνταποδείξεως.²

(1) Νεαρ. 117. Κ. 2. «Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ μετὰ τῆς αὐτῶν μητρὸς δείκνυ-
 ται νόμιμον ἐσχηκέναι γέμον.»

(2) Ἀπόφ. Α. Π. ὑπ' ἀριθ. 95 τοῦ 1816. Ὁμοδοξεῖ ὁ Τιτῶ τόμ. Α' §
 259. Ἀντιδοξεῖ ὁ Καλλιγᾶς τόμ. Α' § 173· ἀλλὰ «τὸ μὴδὲ ἐτέραν ἀπόδει-
 ξιν ἐπ.ζητεῖσθαι» σημαίνει μὴδὲ ἐναντίαν ἀπέδειξιν χωρεῖν;

Περὶ ἀσφαλιστικῶν μέτρων πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ὑποβολῆς τέκνων, ἢ τῆς ἀποκρύψεως τοῦ τοκετοῦ, ἢ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀναγνώρισεως τοῦ τέκνου, ἐπὶ διαζεύξεως ἢ χρείας, παραπέμπομεν εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐν τοῖς §§ 110—113, εἰρημένα.

ΤΜΗΜΑ Β'.

Περὶ νομιμοποιήσεως.

Περίληψις.

208. Ὅρισμός. Νομιμοποίησις δι' ἐπιγενομένου γάμου.

209. Νομιμοποίησις διὰ τῆς εἰς βουλὴν ἐπιδόσεως καὶ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος.

210. Νομικὸν πλάσμα, εἰς ὃ στηρίζεται ὁ θεσμὸς οὗτος· ἡ περὶ τούτου θεωρία εἶναι ἐσφαλμένη.

211. Ἡ νομιμοποίησις ἦν δυνατὴ παρὰ ρωμαίοις μόνον ἐπὶ τῶν ἐκ παλαιότητος τέκνων, νῦν δὲ ἰσχύει ἐπὶ τῶν μὴ νομίμων ἐν γένει τέκνων, ἐὰν ὁ γεννήτωρ δύναται νὰ νυμφευθῇ τὴν μητέρα.

212. Ἀπαιτεῖται ἡ συνάφαισις τῶν τε γονέων καὶ τῶν νομιμοποιουμένων τέκνων.

213. Οὐχὶ δὲ καὶ ἡ τῶν λοιπῶν συγγενῶν συνάφαισις. Νομιμοποίησις ἐκ διαθήκης, κυρουμένης διὰ Β. διατάγματος.

214. Ἀποτελέσματα τῆς νομιμοποιήσεως.

208. Νομιμοποίησις (*legitimatio*) κατὰ τοὺς νεωτέρους εἶναι ἡ πρᾶξις, δι' ἧς ὁ πατὴρ μὴ νομίμων τέκνων καθίστησι ταῦτα νόμιμα καὶ τὰ ὑποβάλλει εἰς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν. Ἡ ὀνομασία *legitimatio* δὲν εἶναι ρωμαϊκὴ, εἰσέχθη δὲ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, ὅπως ἐκφράσῃ τὸν ρωμαϊκὸν τοῦτον θεσμὸν καὶ ἐπεκράτησε. Πρῶτος περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐνομοθέτησεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὀρίσας τὴν δι' ἐπομένου γάμου νομιμοποίησιν,¹ διὰ διατάξεως μὴ σωζομένης ἐν πρωτοτύπῳ, ἣν ὁμῶς γινώσκομεν ἐξ ὁρισμοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ζήνωνος, ἀνανεῶντος τὴν νομιμοποίησιν ταύτην² καὶ περιοριζομένου εἰς μόνον τὰ ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ γεγεννημένα τέκνα.

(1) Ἡ νεωτέτη πραγματεία περὶ τοῦ τρίτου τούτου τῆς νομιμοποιήσεως εἶναι ἡ τοῦ Οὐέλφ *Die legitimatio per subsequens matrimonium* (1831).

(2) Κ. [5. 27] 5.

Μετὰ τὰς περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου διατάξεις τοῦ Ἀναστασίου καὶ τοῦ Ἰουστίνου,¹ δι' ὧν ἐπετράπη ἡ τοιαύτη νομιμοποίησις πάλιν μόνων τῶν ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν γεννημένων ἐκ παλλακίας τέκνων, ὁ Ἰουστινιανὸς³ ὥρισε τελευταῖον αὐτὴν ὡς μόνιμον θεσμὸν ἰσχύοντα ἐπὶ τε τῶν πρὸ τῆς διατάξεως γεννηθέντων καὶ τῶν μετ' αὐτὴν γεννηθκομένων μετὰ παλλακῶν τέκνων,³ ἀπαγορεύσας διὰ τῆς Νεαρᾶς 74 Κεφ. 2 τῶν τοιούτων τέκνων τὴν υἰοθεσίαν.

209. Τὸ δεύτερον εἶδος τῆς νομιμοποιήσεως διὰ τῆς εἰς βουλὴν ἐπιδόσεως (per oblationem curiae) εἰσήγαγεν ὁ Θεόδωσιος ὁ μικρὸς,⁴ ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ παρακινῶνται οἱ φυσικοὶ

(1) Κ. [5 27] 6 καὶ 7.

(2) Κ. [5 27] 8.

(3) Ἄρα γε εἶναι ἀνάγκη ὁ τὸν γάμον συνάπτων ἀνὴρ ν' ἀναγνωρίσῃ ρητῶς, ἢ σιωπηρῶς ὡς ἴδεια τὰ πρὸ τοῦ γάμου ὑπὸ τῆς παλλακῆς γεννηθέντα, ἢ μετ' αὐτὸν γεννηθέντα, ἀλλὰ πρὸ τοῦ γάμου συλληφθέντα τέκνα; Πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι νομομαθεῖς λύουσι καταφατικῶς τὸ ζήτημα [Σαδινῇ II. σελ. 389. σημ. F. VIII. σελ. 339. Πούχτα Πανδ. § 41. σημ. Κ. καὶ § 410. Οὐίνδσαχάϊδ Πανδ. καὶ 522 σημ. 3 Ἄρντς Πανδ. § 421] ἀλλὰ τὰ κείμενα τῶν νόμων περὶ τῆς ἐν λόγῳ νομιμοποιήσεως Κ. [5. 27] 10 καὶ 11. Νεαρ. 12. Κεφ. 4. Νεαρ. 18. Κεφ. 11. Νεαρ. 19. Νεαρ. 89. Κεφ. 8, οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτοῦσιν ὅπως χωρὶς ἢ νομιμοποιήσας αὐτὴν, ἢ τὸν μετὰ τῆς παλλακῆς γάμον καὶ τὴν ἐκ τοῦ συνάπτοντος αὐτὸν γέννησιν τῶν νομιμοποιουμένων. Τὸ γεγονός τῆς γεννήσεως ἀρκεῖ, ἐὰν δὲ ποτε ἀμφισβητηθῇ, ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθῇ, οὐδαμῶς ὅμως συνάγεται ὅτι, ὅπως χωρὶς ἢ νομιμοποιήσας ἀνάγκη πρὸς τοὺς ἀνωτέρω ἔργοις νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἡ τοῦ νομιμοποιουμένου ἀναγνώρισις τῶν τέκνων, ὡς ἴδιων. Πρὸβλ. Οὐόλφ, σελ. 89—102, ἐνθα λεπτομερῶς εὐρίσκονται τὰ τε ἀποδεικτέα θέματα καὶ τὰ ἀποδεικτικά μέσα.

(4) Κ. [5. 27] 3 καὶ 4. Βουλαὶ ἦσαν συνέδρια ἐπιτετραμμένα, κατὰ τὸν ἀρχαῖον αὐτῶν ὀργανισμὸν καὶ κατὰ μίμησιν τῆς ἐν Ρώμῃ βουλῆς τὴν ἐσωτερικὴν τῶν πόλεων διοίκησιν, καὶ περιβλήθέντα βραδύτερον, κατὰ τὸ αὐτὸ πρότυπον, πᾶσαν πολιτικὴν ἐξουσίαν. Κύριον ἔργον αὐτῶν ἦν ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τῆς πόλεως ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῆς (magistratus), διατέλουσιν δὲ πρὸς αὐτοὺς εἰς διττὴν σχέσιν. Οἱ ἄρχοντες τῶν πόλεων ἐξελεγόντο ὑπὸ μόνων τῶν βουλευτῶν καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων* μόνοι δὲ εἰ βουλευταὶ ἦσαν cives optimo jure, πλήρη ἔχοντες τὰ πολιτικὰ αὐτῶν δικαιώματα; οἱ λοιποὶ ἦσαν ἀτελεῖς πολῖται. Πρεῖόντος τοῦ χρόνου ἡ αὐθαιρεσία, ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐκτεινομένη κατέλαβε καὶ τὴν διοίκησιν τῶν πόλεων, οἱ δὲ βουλευταὶ ὕψισταντο πολυειδῆ βάρη ὧν τὸ μᾶλλον δυσφόρητον ἦν ἡ ἐξ ἰδίων καταβολὴ τῶν καθυστερούντων φόρων, καὶ ἂν ἡ καθυστέρησις αὐδῶς προήρχετο

πατέρες, οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ καταστήσωσι νόμιμα τὰ ἐκ παλλακίας αὐτῶν τέκνα, νὰ κατατάξωσιν αὐτὰ εἰς τοὺς βουλευτάς, ἢ νὰ δίδωσι τὰς ἐκ παλλακίας θυγατέρας των εἰς τοιοῦτους βουλευτάς, ὡς συζύγους.

Τρίτον εἶδος νομιμοποιήσεως εἶναι ἡ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος νομιμοποιήσις, ὅπερ προκαλεῖ ὁ φυσικὸς πατήρ, ἐὰν μὴ δύνηται, ἢ δι' εὐλογον αἰτίαν μὴ θέλῃ νὰ νυμφευθῇ τὴν παλλακὴν καὶ δὲν ἔχῃ νόμιμα τέκνα.¹

210. Πολλοὶ ἀρχαιότεροι νομοδιδάσκαλοι πρεσβεύουσιν, ὅτι ἡ νομιμοποιήσις τῶν μὴ νομίμων τέκνων στηρίζεται εἰς νομικὸν πλάσμα, καθ' ὃ τὸ νομιμοποιηθὲν τέκνον λογιζέται ὑπὸ τοῦ νόμου ἐν νομίμῳ γάμῳ γεννηθὲν ὑπὸ τοῦ νομιμοποιούντος, ἐπὶ δὲ τῆς δι' ἐπομένου γάμου νομιμοποιήσεως παραδέχονται καὶ ἕτερον πλάσμα, ἀνατρέχον εἰς τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως τοῦ τέκνου, (*fictio retroactiva*), καθ' ὃ ὑποτίθεται, ὅτι κατ' αὐτὸν ὁ νομιμοποιήσας ἔζη ἐν νομίμῳ γάμῳ μετὰ τῆς φυσικῆς μητρὸς, ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη εὐλόγως ἀπεκρούσθη παρ' ἄλλων καὶ ἰδίως παρὰ τοῦ Τιβῶ,² διότι ὁ νόμος οὐδαμοῦ ἀναφέρει τὸ πλάσμα τοῦτο, οὔτε ἀνάγκην εἶχε νὰ στηριχθῇ εἰς αὐτὸ, ὡς εἰς βάσιν τῆς νομιμοποιήσεως, πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ δρισμοῦ, καθ' ὃν ἡ νομιμοποιήσις δὲν χωρεῖ ἐπὶ τῶν μοιχογεννητῶν, ἢ τῶν ἐξ αἱμομιξίας, ἢ τῶν ἐξ ἄλλων ἀθεμίτων ἐνώσεων γεννηθέντων τέκνων.

Ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς δι' ἐπομένου γάμου νομιμοποιήσεως καὶ τῶν λοιπῶν, ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς, παραχθέντων εἰδῶν, εἰς μόνον τὰ ἐκ παλλακίας τέκνα ρητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου καθιερούμενος,³ ἐξηγεῖται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος εἰσήγαγε

ἐξ οἰκείου ἀμαρτήματος· ἐντεῦθεν ἡ θέσις τοῦ βουλευτοῦ, ἥτις κατ' ἀρχὰς ἦν ἐπίζηλος καὶ ἐπιζήτητος, ἀπέβη προϊότος τοῦ χρόνου, βάρος ἀπεχθὲς καὶ δυσπρόητον· ἔθεν ἡ ἐκουσία εἰς τοὺς βουλευτάς κατὰ τάξεις ἐνισχύετο διὰ πλείονων ὠφελημάτων, ἐν οἷς καὶ ἡ προκειμένη νομιμοποιήσις. Πρβλ. Σαβινῆ, Ἱστορία τοῦ Ρ. Δ. κατὰ τὸν Μεσαιῶνα τόμ. Α'. σελ. 38—40.

(1) Near. 74 Κεφ. 2. Near. 89. Κ. 9 καὶ 11. § 2.

(2) *Civilistische Versuche* δοκίμια περὶ πολιτικοῦ δικαίου, τόμ. Α'. δοκίμ. 10.

(3) Near. 89 Κεφ. 8. «Ἐν παλλακίᾳ σχήματι συνεῴσαν αὐτῷ».

τὴν νομιμοποίησιν πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταργήσῃ, ἢ τοῦλάχιστον νὰ περιστείλῃ τὴν παλλακίαν, παροτρύνων πлагίως τοὺς ἐν αὐτῇ ζῶντας νὰ παραιτήσωσιν αὐτὴν, συνάπτοντες μετὰ τῶν παλλακῶν νομίμους γάμους. Ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ τούτου τοῦ Κωνσταντίνου ἡ νομιμοποιήσις δὲν ἠδύνατο νὰ χωρήσῃ, ἢ ἐπὶ μόνων τῶν ἐκ παλλακίας τέκνων. Ἐὰν δὲ τὸ μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ τέκνου ἀνατρέχον πλάσμα ἀντίκηται εἰς τὴν δι' ἐπομένου γάμου νομιμοποίησιν τῶν μοιχογεννητῶν καὶ ἐξ αἰμομιξίας γεννηθέντων τέκνων, ἔδει νὰ ἐπιτρέπηται τοῦλάχιστον ἢ διὰ Β. διατάγματος νομιμοποιήσις τοιούτων τέκνων. Οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ πλάσματος τούτου προσπαθοῦσι νὰ ἐξηγήσωσι δι' αὐτοῦ, διατὶ δὲν δύνανται νὰ νομιμοποιηθῶσι δι' ἐπομένου γάμου τὰ μετὰ δούλης γεννηθέντα τέκνα. Τῷόντι ¹ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ νομιμοποιήσις τοιούτων τέκνων, διότι, ὡς εἶδομεν, ἡ νομιμοποιήσις εἰσῆχθη πρὸς κατάργησιν τῆς παλλακίας, δὲν ἦν δὲ παλλακία ἡ μετὰ δούλης σχέσις, οὔτε τὰ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντα, ἐκ παλλακίας τέκνα, εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς αὐτοκράτορας ἐπειράθη νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς μετὰ γυναικῶν κατωτέρας τάξεως γάμους· τελευταῖον ὅμως ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τῆς Νεαρ. 78, Κεφ. 4 ἐπέτρεψε καὶ τῶν μετὰ δούλης γεννηθέντων τέκνων τὴν νομιμοποίησιν.

211. Ὡς ἐκ τοῦ εἰρημένου σκοποῦ ἡ νομιμοποιήσις ἦτο δυνατὴ ἐπὶ μόνων τῶν ἐκ παλλακίας τέκνων. Ἀλλ' ἡ παλλακία, ὡς εἶπομεν ἄλλοτε, κατηργήθη ὡς νομίμως ἀνεγνωρισμένη σχέσις κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖς τῆς θ' ἑκατονταετηρίδος ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα· ² βραδύτερον δὲ (μεταξὺ τοῦ ἔτους 870—878 μ. Χ.) ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λέων ἐπ' ἀνέλαβε τὴν ἀπαγόρευσιν. ³ Ἐντεῦθεν τὸ ζήτημα, εἰ ἡ νομιμοποιήσις ἰσχύει παρ' ἡμῖν, οἵτινες δὲν ἔχομεν τὴν παλλακίαν ὡς νομίμως ἀνεγνωρισμένην σχέσιν, ὅθεν οὔτε ἐκ παλλακίας τέκνα

(1) Κ. [5. 27] 10 καὶ 11.

(2) Πρόχ. Νόμος Βασιλείου, Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος, τίτλος 4. Κεφ. 26.

(3) Νεαρ. 91. Τὸ γωρίον τοῦ Πρεχίρου εὐρίσκεται καὶ ἐν τῇ Ἐξαδίῳ φ. Ἀρμενοπούλου [Δ'. 9] 34.

ἀνεγνωρισμένα ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς τέκνα ὠρισμένου πατρὸς, ὑπὲρ ὧν καὶ μόνων εἰσῆχθη ὁ θεσμὸς αὗτος. Παρατηρητέον δὲ, ὅτι οὐδεμία ἐκ τῶν παρατεθεισῶν περὶ νομιμοποιήσεως διατάξεων ἀπαντᾷ οὔτε εἰς τὰ Βασιλικά, οὔτε εἰς τὸν Ἀρμενόπουλον. Παρ' ἡμῖν τὰ τέκνα τὰ γεννηθέντα μετὰ γυναικὸς, μεθ' ἧς διαιτᾶται τις ἄνευ γάμου, δυνάμενος ὅμως νὰ συζευχθῇ αὐτήν, κατ' οὐδὲν διαφέρουσι τῶν τέκνων τῶν γεννωμένων μετὰ γυναικὸς, μεθ' ἧς οὐ μόνον δὲν διαιτᾶται ὁ πατήρ, ἀλλὰ διαιτᾶται ἕτερος παρὰ τὸν πατέρα, δυνάμενος, ὡς καὶ ὁ πατήρ, νὰ ἔλθῃ μετ' αὐτῆς εἰς γάμον. Ἐχομεν ὅμως πολλὰ παραδείγματα γάμων συναφθέντων μετὰ τοιούτων γυναικῶν, ὧν τὰ πρὸ τοῦ γάμου μετὰ τοῦ ἀνδρὸς τούτου γεννηθέντα τέκνα, κατέστησαν νόμιμα αὐτοῦ ἔντεθεν συμπεραίνομεν, ὅτι τὸ ἐξ ἔθους δίκαιον καθιέρωσε τὴν δι' ἐπομένου γάμου νομιμοποίησιν τῶν μὴ νομίμων ἐν γένει τέκνων, ἐὰν ὁ γεννήσας αὐτὰ ἐκτὸς τοῦ γάμου νυμφευθῇ νομίμως τὴν μητέρα αὐτῶν, ἀποκλεισμένων καὶ παρ' ἡμῖν τῆς τοιαύτης νομιμοποιήσεως τῶν τε ἐξ αἱμομιξίας καὶ ἐκ μοιχείας καὶ ἐκ πορνείας τέκνων, ἐὰν ὡς πρὸς τὰ τελευταῖα ταῦτα ὁ ἀνὴρ ὁ νυμφευόμενος τὴν μητέρα ᾗναι βέβαιον, ὅτι δὲν ἐγέννησεν αὐτά. ¹ Ἐπειδὴ δὲ καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς περιπτώσεις τῆς δι' ἐπομένου γάμου νομιμοποιήσεως συγχωρεῖται καὶ ἡ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος, ἐὰν ὁ πατήρ δὲν δύναται, ἢ δι' ἀποχρῶντας λόγους δὲν θέλῃ νὰ νυμφευθῇ τὴν μητέρα ² ἔπεται, ὅτι χωρεῖ παρ' ἡμῖν καὶ ἡ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος νομιμοποίησις.

Περὶ τῆς νομιμοποιήσεως ὅμως διὰ τῆς εἰς βουλήν ἐπιδό-

(1) Δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ δόξα (Καλλιγᾶ, τόμ. 4. § 191) ὅτι ὡς πρὸς τὰ νόθα ἐπιτρέπεται νόμῳ ἡ νομιμοποίησις μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ νέου νόμου [§ 196] εἰσαγωγὴν τῆς ἀναγνώρισεως νόθων τέκνων. Πρὸ τοῦ νόμου τούτου δὲν ὑπῆρχε θέμα ἐφαρμογῆς τῆς νομιμοποιήσεως δυνάμει τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου, μόνον δυνάμει εὐθιμοῦ ἐδῶντο ἐπὶ νόθων νὰ χωρήσῃ αὕτη. Ἐπετρέπη μὲν ἡ ἀναγνώρισις αὐτῶν διὰ τοῦ νέου νόμου, ἀλλ' ἄλλο ἀναγνώρισις καὶ ἄλλο νομιμοποίησις (πρβλ. ἄρθρ. 331—333 καὶ 334 καὶ ἐπ. τοῦ γαλλ. νόμου). Ἐκ τῆς παύσεως τῆς ἀπεχθείας τοῦ νομοθέτου πρὸς τὰ νόθα δύσκολον εἶναι νὰ δεχθῇ τις τὴν νομιμοποίησιν τοιούτων τέκνων, ἣν οὐδεὶς νόμος ἐπιτρέπει.

(2) Ν. 89. Κ. 9.

σεως, οὐδείς δύναται νὰ γίνῃ νῦν λόγος, διότι δὲν ἔχομεν τὸν ρωμαϊκὸν ὀργανισμὸν τῶν κοινοτήτων τῶν πόλεων.

Ἐρρέθη ἀνωτέρω, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἕτερον εἶδος νομιμοποιήσεως τὸ τῆς διὰ βασιλικὸν διατάγματος· αὕτη συγχωρεῖται, ἐὰν μὴ ἔχη νόμιμα τέκνα ὁ πατήρ, ἦναι δὲ ἀδύνατος ὁ μετὰ τῆς μητρὸς τῶν φυσικῶν τέκνων γάμος, ἡ αὕτη δὲν κρίνεται ἀξία νὰ ἔλθῃ εἰς τάξιν συζύγου.¹

212. Ὅτι ἡ συναίνεσις τῶν γονέων, δηλ. τοῦ πατρὸς, ἀπαιτεῖται ἐπὶ τῆς νομιμοποιήσεως συνάγεται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ νομιμοποίησις συνίσταται πάντοτε εἰς *præfixum* τοῦ πατρὸς ἐμφαίνουσας τὴν πρὸς ταῦτο θέλησιν, ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐντεῦθεν, ὅτι ὁ τὴν παλλακὴν νυμφευόμενος δεόν νὰ δηλώσῃ ὅτι πράττει τοῦτο, ὅπως νομιμοποιήσῃ τὰ μετ' αὐτῆς γεννηθέντα τέκνα, συνάπτων οὕτως εἰπεῖν μετ' αὐτῶν, ὧν ἀναγκαία ἡ πρὸς τὴν νομιμοποίησιν συναίνεσις (Σχμ. 3), σύμβασιν νομιμοποιήσεως· τοιαύτην συναίνεσιν οὐδὲν κείμενον ἀπαιτεῖ, ὥστε δύναται τὸ τέκνον, τὸ ἐπικαλούμενον τὸν γάμον ὥρισμένου ἀνδρὸς μετὰ τῆς οἰκείας μητρὸς καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς τούτου πρὸ τοῦ γάμου γέννησιν, νὰ ἀποκρουσθῇ, ἀντιλέγοντος τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τῆς νομιμοποιήσεως.² Τῆς μητρὸς ἡ συναίνεσις δὲν ἀπαιτεῖται, διότι ἡ νομιμοποίησις κατ' οὐδὲν μεταβάλλει τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὰ νομιμοποιούμενα τέκνα, ἀλλ' ἐπὶ τῆς δι' ἐπομένου γάμου νομιμοποιήσεως ὁμολογητέον, ὅτι ἡ μήτηρ, μὴ θέλουσα νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πατρὸς σκοπούμενην νομιμοποίησιν τῶν μὴ γνησίων τέκνων του, δύναται νὰ ματαιώσῃ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς νομιμοποιήσεως, ἀρνούμενη νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον μετὰ τοῦ πατρὸς.

Ἀπαιτεῖται δὲ καὶ τῶν τέκνων ἡ συναίνεσις,³ διότι πρό-

(1) Νεαρ. 74 πρ. Κεφ. 1 καὶ 2 Νεαρ. 89. Κεφ. 9. Τί δὲ, ἂν ὁ ἡγεμὼν ἐκδώσῃ τὸ τῆς νομιμοποιήσεως διάταγμα καὶ τοὶ μὴ ὑπαρχόντων τῶν ἄρων αὐτῆς (λ. γ. καίτοι ὑπαρχόντων νομίμων τέκνων); Πολλοὶ πείθονται, ὅτι ἰσχύει οὐδὲν ἦναι ἡ νομιμοποίησις, ἀλλ' ἡ διὲξ αὕτη εἶναι ὁρμηθὲν ἐπὶ ἀπολύτου μοναρχίας, ὅτε ὁ ἡγεμὼν ἔχει καὶ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν. Πρβλ. περὶ τοῦ ζητήματος Οὐλνδσχαϊδ § 522 σημ. 4.

(2) Οὐέλφ, σελ. 90.

(3) [1 6] 11. Ν. 89. Κεφ. 11.

κεῖται νὰ ὑποστῶσιν ἐλάττωσιν τῆς προσωπικῆς αὐτῶν καταστάσεως. Ἐὰν τινὰ ἐξ αὐτῶν θέλωσιν, ἄλλα δὲ οὐ, νομιμοποιῶνται διὰ τοῦ ἐπομένου γάμου τὰ τοῦτο στέργοντα, ἐξαιροῦνται δὲ τὰ ἀντιλέγοντα. Ἐὰν ὅμως τὸ τέκνον ἀποκρούσῃ τὴν νομιμοποίησιν, δύναται ἔπειτα, ἀνακαλοῦν τὴν ἀντίρρῃσιν νὰ νομιμοποιηθῇ; Ἡ ἀποφατικὴ λύσις τοῦ ζητήματος εἶναι ἡ ὀρθότερα, ἔχουσα ὑπὲρ αὐτῆς πολλοὺς σπουδαίους λόγους.¹

Μόνον ὅταν τὰ τέκνα κακούργως ἅμα καὶ δολερῶς ἀποκρύπτωσι τὴν μητέρα, ἵνα μὴ νυμφευθῇ αὐτὴν ὁ μὴ γνήσιος πατήρ καὶ οὕτως, ὑποβάλλων αὐτὰ εἰς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἀποκτήσῃ μετὰ θάνατον τῆς γαμετῆς τὴν ἐπικαρπίαν τῆς εἰς τὰ τέκνα ταῦτα περιελευσμένης μητρικῆς περιουσίας, συγχωρεῖται εἰς τὸν τοιοῦτον πατέρα νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν διὰ βασιλικοῦ διατάγματος νομιμοποίησιν τῶν τοιούτων τέκνων καὶ ἀκόντων αὐτῶν.² ὅθεν μόνον πρὸς τιμώρησιν τοιούτων πονηρῶν καὶ αἰσχροκερδῶν τέκνων ἰσχύει ἡ ἐξαίρεσις αὕτη ἐν τῇ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος νομιμοποιήσῃ, κατ' οὐδὲν ὅμως ἀνατρέπουσα τὸν κανόνα.

213. Ἡ τῶν λοιπῶν συγγενῶν συναίνεσις δὲν ἀπαιτεῖται, καὶ ἂν διὰ τῆς νομιμοποιήσεως ὁ νομιμοποιούμενος καθίσταται ἀναγκαῖος αὐτῶν κληρονόμος, δηλ. ὅταν διὰ τῆς νομιμοποιήσεως ὁ νομιμοποιούμενος συνάπτῃ τοιαύτην συγγένειαν μετ' αὐτῶν, καθ' ἣν οὗτοι *οφείλουσι* νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν κληρονόμον τῶν λ. γ. ἢ συναίνεσις τοῦ πατρὸς τοῦ νομιμοποιούντος, ἢ τῆς μητρὸς αὐτοῦ· τοῦτο δὲ, διότι ὁ Ἰουστινιανὸς, ἀναφέρον τοὺς ὅρους τῆς δι' ἐπομένου γάμου ἢ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος νομιμοποιήσεως, οὐδόλως μνημονεύει καὶ τῆς τῶν συγγενῶν συναίνεσεως, ἀλλ' ἀποφαίνεται, ὅτι οἱ παῖδες ὑπεξούσιοι καθίστανται τῷ πατρὶ, μὴδὲν τῶν νομίμων διαλλάττοντες.³ ἡ δὲ δόξα, καθ' ἣν ἀπαιτεῖται τοῦλάχιστον τῶν προαναφερθέντων συγγενῶν ἢ συναίνεσις, ἢ σκληρὴ ζομένη εἰς

(1) Πρὸς λ. Οὐλφ, σελ. 86 καὶ ἐπ.

(2) Ν. 74. πρ. § 2. Κεφ. 2.

(3) Ν. 89. Κεφ. 9 § 1.

τὸ (1. 7). ὁ δὲν εἶναι ὀρθή· διότι τὸ χωρίον τοῦτο α') ὁμιλεῖ περὶ υἱοθεσίας, β') περὶ εἰδικοῦ θέματος, καθ' ὃ ὁ συγγενὴς τοῦ υἱοθετοῦντος τίθεται εἰς σχέσιν πατρὸς πρὸς τὸν υἱοθετούμενον, ὅπερ δὲν πρόκειται ἐπὶ τῆς νομιμοποιήσεως.

Ἐὰν ὁ μὴ γνήσιος πατὴρ ἀποβιώσῃ πρὶν ἢ προκαλέσῃ τὴν διὰ βασιλικοῦ διατάγματος νομιμοποίησιν, δηλώσῃ δὲ ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ, ὅτι θέλει νὰ νομιμοποιηθῶσι τὰ μὴ νόμιμα τέκνα του, δύνανται ταῦτα νὰ προκαλέσωσι περὶ νομιμοποιήσεως βασιλικὴν ἀντιγραφὴν.¹ Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διὰ βασιλ. διατάγματος νομιμοποιήσεως ἀνομάζουσιν οἱ νεώτεροι *legitimationis per testamentum a principe confirmatum*. Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ νόμου περὶ τῆς αὐτοδικαίως χωρούσης διὰ τοῦ γάμου χειραφεσίας,² ἀργεῖ ἡ διάταξις τοῦ ρωμ. νόμου καθ' ἣν ὁ γνήσιος υἱὸς μὴ νομίμου υἱοῦ δύναται διὰ μόνης τῆς νομιμοποιήσεως τοῦ τελευταίου τούτου νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν πατρικὴν τοῦ πάππου ἐξουσίαν· κατ' οὐδένα ὅμως λόγον δύναται τις, νυμφεύμενος τὴν μητέρα τοῦ τέκνου ὅπερ μετ' αὐτῆς ἐγέννησε μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τούτου, καταλιπόντος νόμιμα τέκνα, νὰ καταστήσῃ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἰδίους νομίμους κατιόντας, εἰ καὶ πολλοὶ οἱ ἀντιδοξοῦντες.³

214. Ἡ νομιμοποίησις (ἐκτὸς τῆς διὰ τῆς εἰς βουλὴν ἐπίδοσεως),⁴ καθίστησι τὰ νομιμοποιηθέντα γνήσια τέκνα τοῦ νομιμοποιουῦντος, περιποιούσα εἰς αὐτὰ πάντα ἀνεξαίρετως τὰ δικαιώματα τῶν ἐν νομίμῳ γάμῳ γεννηθέντων, ἰδίως τὰ ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν συγγενῶν τοῦ νομιμοποιήσαντος.

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Περὶ υἱοθεσίας.

Περὶληψις.

215. Ἡ υἱοθεσία πολλῶ ἀρχαιότερα τῆς νομιμοποιήσεως. Υἱοθεσία καὶ εἰσποίησις.

(1) Ν. 89. Κεφ. 10.

(2) Ἀρθρ. 98 τοῦ περὶ κηδ. νόμου. Ε. [1. 10] § 13. Κ. [5. 27] 5. 10.

(3) Ὅρα αὐτοὺς παρὰ Οὐέλφ. σελ. 104.

(4) Περὶ τῶν περιωρισμένων ἀποτελεσμάτων αὐτῆς πρὸς τὴν Ν. 89 Κεφ. 2—1 καθ' ἣν ὁ νομιμοποιούμενος καθίστατο μόνον τοῦ μὴ γνήσιου πατρὸς γνήσιον τέκνον, οὐχὶ ὅμως καὶ συγγενὴς τῶν συγγενῶν αὐτοῦ.

216. Πλήρης και άτελής υίοθεσία. Λόγος της διακρίσεως ταύτης της υίοθεσίας.

217. Υίοθεσία υπό γυναικῶν γινόμενη.

218. Όροι της υίοθεσίας. Κανόνες, δι' ὧν ἐξηγοῦνται οἱ ὅροι οὗτοι.

219. Τὰ καθ' ἑκάστα τῶν ὁρῶν τούτων, ἐξ ὧν καὶ τινες περιορισμοὶ τῆς υίοθεσίας.

220. Περιορισμοὶ τῆς εἰσποιήσεως.

221. Συναίνεσις τοῦ δίδοντος καὶ λαμβάνοντος τὸ τέκνον εἰς υίοθεσίαν καὶ τοῦ υίοθετουμένου. Δὲν συγχωρεῖται ἡ ἐφ' ὧρισμένον χρόνον υίοθεσία, οὔτε ἡ δι' ἀντιπροσώπου τέλεισις.

222. Τέλεισις τῆς υίοθεσίας.

223. Προαπαιτούμενα τῆς εἰσποιήσεως ἀνήθου καὶ ἰδιόζουσα περὶ αὐτοῦ πρόνοια τοῦ νόμου.

224. Δὲν ὑπάρχει υίοθεσία ἐκ διαθήκης. Ληξιαρχικὴ πρᾶξις τῆς υίοθεσίας.

225. Ἀποτελέσματα τῆς υίοθεσίας.

215. Πολὺ πρὸ τῆς νομιμοποιήσεως ἴσχυεν ἐν Ῥώμῃ ὁ τῆς υίοθεσίας θεσμός, ὅστις, ὡς ἐκ τοῦ τύπου αὐτοῦ καὶ ἰδίως τοῦ τύπου τῆς υίοθεσίας αὐτεξουσίῳν, εἶναι ἀρχαιότατος, ἀνήκων πιθανώτατα εἰς τοὺς πρὸ τῆς δημοκρατίας χρόνους. Ἡ υίοθεσία διαφέρει τῆς νομιμοποιήσεως κυρίως κατὰ τοῦτο, ὅτι διὰ μὲν τῆς υίοθεσίας συνάπτεται σχέσις γνησίου πατρὸς μετὰ παντὸς, εἴτε γνησίου εἴτε μὴ γνησίου, τέκνου ἄλλου πατρὸς, οὐχὶ δὲ καὶ μὴ γνησίου τέκνου τοῦ υίοθετουντος,¹ ἐνῷ διὰ τῆς νομιμοποιήσεως μόνα τὰ μὴ γνήσια τέκνα τοῦ νομιμοποιουντος γίνονται γνήσια αὐτοῦ· ὅθεν ἀπαγορεύεται ἡ υίοθεσία νόθων τέκνων τοῦ υίοθετουντος, οὔτε πείθουσιν αἱ περὶ τῆς νῦν ἰσχύος τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης ἀμφιβολίαι.²

Ἡ υίοθεσία, δι' ἧς συνάπτων τις σχέσιν πατρὸς μετὰ προσώπου αὐτεξουσίου, ὑποβάλλει αὐτὸ εἰς τὴν πατρικὴν του ἐξουσίαν, ὀνομάζεται εἰσποίησις, υίοθεσία αὐτεξουσίου, (adrogatio). Ἡ εἰσποίησις ἐγένετο ἐν τοῖς παναρχαίοις χρόνοις ἐνώπιον τῆς φρατρικῆς ἐκκλησίας, δυνάμει εἰδικοῦ, οὕτως εἰπεῖν,

(1) Ν. 89. Κεφ. 11 § 2.

(2) Πρὸλ. Οὐαγγερώ Ι § 249 ἀρ. 5· Ἡ ἀπαγόρευσις δὲν πείθεσθαι, ἐτι περιορίζεται εἰς τὰ ἐκ παλλακίας τέκνα. Νῆθοι εἰσὶν οἱ μὴ νόμιμοι καὶ οἱ μὴ ἐξ ἀίμομιξίας τεχθέντες Ν. 74. Κεφ. 5. συνδ. πρὸς τὰ 6.

νόμου (*lex curiata*),¹ ὅτε δ' ἔπαυσαν νὰ συνέρχωνται εἰς ἐκκλησίαι αὗται, πιθανόν, ὅτι ἡ υἰοθεσία αὕτη ἐτελεῖτο ὑπὸ τοῦ ἱερέως.²

Ἄλλ' ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἡ προκειμένη υἰοθεσία τελεῖται διὰ βασιλικοῦ διατάγματος,³ ὁ δὲ τύπος οὗτος εἶναι ὁ ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἰσχύων· ἐπὶ τοῦ Ἀντωνίου Πίου εἰσέχθη καὶ ἡ τῶν ἀνέκων εἰσποίησις, ἴσως δὲ καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐπετράπη καὶ εἰς τὰς γυναῖκας τὸ υἰοθετεῖν.⁴

Ἐὰν ὁ υἰοθετούμενος διατελῇ ἤδη πρὸ τῆς υἰοθεσίας εἰς πατρικὴν ἐξουσίαν ἄλλου, ἡ υἰοθεσία αὐτοῦ ἢ, μᾶλλον, ἡ παρὰ τοῦ φυσικοῦ πατρὸς παράδοσις αὐτοῦ εἰς ἄλλου τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ὡς θετοῦ πατρὸς, ὀνομάζεται υἰοθεσία εἰς τὴν στενοτέραν σημασίαν. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς υἰοθεσίας ἴσχυεν ἤδη ἐπὶ τῆς δημοκρατίας, κατὰ δὲ τὴν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἐννοίαν τῶν Ῥωμαίων ἐτελεῖτο ἐνώπιον τοῦ δικαιοδοσίαν ἔχοντος ἄρχοντος δι' εἰκονικῆς πωλήσεως τρίς μὲν ἐπὶ τῶν ἀρρένων, ἅπαξ δὲ ἐπὶ τῶν θηλέων καὶ τῆς ἐν δικαστηρίῳ ἐκχωρήσεως (*in jure cessio*).⁵

Τὸν τύπον τῆς υἰοθεσίας ταύτης κατήργησεν ὁ Ἰουστινιανός, ὁρίσας νὰ τελεῖται αὕτη ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δικαστοῦ, δηλοῦντος τοῦ φυσικοῦ καὶ γνησίου πατρὸς, ὅτι θέλει νὰ δώσῃ εἰς υἰοθεσίαν τὸ παρὸν καὶ μὴ ἀντιλέγον τέκνον, ἐπὶ παρούσῃ καὶ τοῦ υἰοθετοῦντος, συντασσομένης περὶ τούτου ἐκθέσεως.⁶

216. Ἡ υἰοθεσία αὕτη μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑπέβαλλε πάντοτε τὸν υἰοθετούμενον εἰς τὴν πατρικὴν τοῦ υἰοθετοῦντος ἐξουσίαν, λύουσα τὴν ἐξ ἀρρενογονίας συγγένειαν πρὸς τὸν φυσικὸν γυνέα καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· ἄλλως ὅμως ἔχει νῦν τὸ

(1) Gaj. 1. § 98, 99. Ulp. VIII. 2. Gellius V. 19.

(2) Gaj. 1. 102 § Tacit hist. 1, 5.

(3) K. [8. 48] 2 καὶ 8.

(4) K. [8. 48] 8, II. [I. 7] 21.

(5) Anl. Gellii V. 19 Gaj. 1. § 134. K. [8. 48] 11.

(6) K. [8. 48] 11. B. [ΔΓ'. 1] 48.

πρᾶγμα, διότι κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον ἡ υἱοθεσία αὕτη διεκρίθη εἰς δύο ἤδη, εἰς πλήρη καὶ εἰς ἀτελῆ. ¹

Ὅταν ὁ ὑπεξούσιος, ὡς οἰκεῖος κληρονόμος τοῦ φυσικοῦ ἀδελφοῦ ἀνιόντος, δίδεται εἰς υἱοθεσίαν ἐξωτικῶν (extraneo), ἤτοι μὴ φυσικῶν αὐτοῦ ἀνιόντι, ἡ υἱοθεσία αὕτη εἶναι ἀτελής, δὲν υποβάλλει τὸν υἱοθετούμενον εἰς τὴν πατρικὴν τοῦ υἱοθετοῦντος ἐξουσίαν, δὲν ἀποχωρίζει αὐτὸν τῆς οἰκογενείας τοῦ φυσικοῦ πατρὸς, οὔτε ἀφαιρεῖ αὐτῷ τι ἐκ τῶν δικαιωμάτων, ὅσα κέκτηται ὡς γνήσιος καὶ ὑπεξούσιος υἱὸς τοῦ φυσικοῦ πατρὸς, καὶ ἐν γένει οὐδὲν ἔχει ἄλλο ἀποτέλεσμα, ἢ ὅτι καθίστησι τὸν οὕτω υἱοθετούμενον ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμον τοῦ θετοῦ πατρὸς. ²

Ἐὰν ὑπεξούσιος κατιῶν δίδεται εἰς υἱοθεσίαν εἰς ἕτερον πρὸς πατρός, ἢ πρὸς μητρός ἀνιόντα, λ. χ. ὁ ἀπάππος δίδῃ τὸν ὑπεξούσιον αὐτῷ ἐγγονον εἰς υἱοθεσίαν τῷ χειραφέτῳ αὐτοῦ πατρί, ἡ υἱοθεσία εἶναι πλήρης· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐὰν δίδῃ τις πρὸς οἰκονόμῳ εἰς υἱοθεσίαν ἀπώτερον κατιόντα μὴ ὄντα ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμον τοῦ δίδοντος αὐτὸν εἰς υἱοθεσίαν ἐπὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι, ὅταν δίδῃ τις εἰς υἱοθεσίαν ὑπεξούσιον, οὐχὶ υἱὸν ἢ θυγατέρα, ἀλλὰ κατιόντα ἀπωτέρου βαθμοῦ, οὐδὲν ὑπάρχει ὀριστικὸν περὶ τοῦ εἶδους καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς υἱοθεσίας μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ εἰς υἱοθεσίαν δόντος ἀνιόντος. Ἡ υἱοθεσία αὕτη εἶναι πλήρης, ἐνόσω ὁ υἱοθετούμενος δὲν εἶναι ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμος τοῦ δόντος αὐτὸν εἰς υἱοθεσίαν, ἅμα ὅμως ἐκλείψῃ ὁ ἄμεσος ἀνιὼν τοῦ υἱοθετομένου καὶ καταστῇ οὗτος ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμος τοῦ δόντος αὐτὸν εἰς υἱοθεσίαν, τότε ἡ υἱοθεσία καθίσταται ἥττον πλήρης. ³

Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰσαχθεὶς νεωτερισμὸς οὗτος εἶχε

(1) K. [8. 48] 10. B. [AG' 1] 48. E. [1. 11] § 2.

(2) K. [8. 48] 10. πρ. § 1.

(3) Ἀλλ' ἐὰν ὁ κατὰ πλήρη υἱοθεσίαν θετὸς πατὴρ δώσῃ τὸ θετὸν τέκνον εἰς υἱοθεσίαν ἑτέρῳ, ὑπάρχει τελεία υἱοθεσία, διότι τὸ θέμα τοῦτο δὲν κατέταξεν ὁ Ἰουστινιανὸς εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτοῦ διάταξιν. Πρὸς. Οὐαγγερίῳ I. § 250.

τὸν ἐξῆς λόγον. Κατὰ τὸ ἀρχαῖον δίκαιον τὸ λόγω συγγενείας κληρονομικὸν δικαίωμα ἐρείδετο εἰς τὸν δεσμὸν τῆς ἐξουσίας τῆς πατρικῆς καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ συνεχομένην ἐξ ἀρρεγονίας συγγένειαν¹ πολλὰς μὲν εἶχεν ἐπαγάγει μεταρρυθμίσεις τοῦ δόγματος τούτου ἢ τε πραιτωρικὴ καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ ἐξουσία ὑπὲρ τῆς συγγενείας τοῦ αἵματος (ἦτοι ὑπὲρ τῶν ἐκ θηλυγονίας συγγενῶν), ἀλλὰ τὸ ἀρχαῖον δόγμα ἴσχυεν οὐδὲν ἥττον καὶ πολλαχῶς προετιμᾶτο ὁ ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῆς τοῦ ἐκ θηλυγονίας. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τῆς νομοθεσίας ὁ υἱοθετούμενος, περιερχόμενος εἰς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ξένου πρὸς αὐτὸν προσώπου, ἔτρεχεν ἐνίοτε κίνδυνον νὰ ἀπολέσῃ πᾶν κληρονομικὸν δικαίωμα, διότι διὰ τῆς υἱοθεσίας ἐγένετο ἐκ θηλυγονίας μόνον συγγενῆς τοῦ φυσικοῦ πατρὸς καὶ τῶν συγγενῶν τούτου, προτιμωμένων πολυειδῶς τοῦ τοιούτου τέκνου τῶν ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ οἰκογενεῖᾳ ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν, ἂν δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ φυσικοῦ πατρὸς ἐχειραφετεῖτο ὑπὸ τοῦ θετοῦ πατρὸς, μεταβαλόντος πρὸς αὐτὸν αἰσθημα, ἐστερεῖτο καὶ παντὸς ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ κληρονομικοῦ δικαίωματος. Ἐντεῦθεν ὁ Ἰουστινιανὸς, πρὶν ἢ διὰ τῆς Ν. 118 ἐξισώσῃ ἐντελῶς τὴν ἐκ θηλυγονίας συγγένειαν πρὸς τὴν ἐξ ἀρρενογονίας, εἰσήγαγε τὴν ἀνωτέρω διάκρισιν τῆς υἱοθεσίας, ὅπως προφυλάξῃ τοῦ ἀνωτέρω κινδύνου τοὺς θετοὺς παῖδας τοὺς ὑπὸ ξένων (μὴ φυσικῶν αὐτῶν ἀνιόντων) υἱοθετούμενους.

217. Ἡ υἱοθεσία, καθὼ τρόπος κτήσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτραπῇ καὶ δὲν ἐπετρέπετο κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς γυναῖκας. Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων ὁμοῦς (Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανου ἐν ἔτει 291) συνεχωρήθη εἰς τὰς γυναῖκας, ἂν εἶχον φυσικὰ τέκνα καὶ ἀπώλεσαν αὐτά, νὰ υἱοθετῶσι τέκνα ἄλλων, πρὸς παραμυθίαν. Διὰ τῆς υἱοθεσίας ταύτης ὁ υἱοθετούμενος συνάπτει σχέσιν *νομίμου* κατιόντος τῆς υἱοθετουσῆς,¹ ἀλλὰ περὶ τῆς υἱοθεσίας ταύτης ὁ αὐτοκράτωρ Λέων διὰ τῆς 27 Νεαρᾶς ἐπέτρεψεν εἰς τὰς γυναῖκας τὸ υἱοθετεῖν καὶ ἂν οὐδὲν ἀπέκτησαν

(1) Ε. [1. 11] § 10 Κ. [8 48] 5. Περί τῆς υἱοθεσίας παρὰ γυναῖκας ἔρα ἐν τῇ Ῥημμερίδι τῶν Δικαστηρίων (1872) διατριβὴν τοῦ Σπουρίδ. Εὐκλείδου ἀρ. 20 καὶ 21.

τέκνον, ἢ καὶ ἂν δὲν ἐνυμφεύθησαν.¹ Ὁ αὐτὸς Λέων ὥρισε διὰ τῆς αὐτῆς Νεαρᾶς, ὅτι μὴ μόνον παρὰ βασιλείας (καθὼς οἱ πρόσθεν ἐπέτρεπον οἱ νόμοι) τὸν υἱοθετεῖσθαι βουλόμενον, ἀλλὰ καὶ παρὰ παντὸς τοῦ καθ' ἐκάστην χώραν τὸ ἄρχεῖν καὶ διέπειν λαχόντος τὴν ἐξουσίαν λαμβάνειν. Ἐκ τῆς Νεαρᾶς ταύτης συνάγεται, ὅτι τὴν περὶ τῆς ἀδείας τοῦ υἱοθετεῖν καινοτομίαν ἐπήνεγκεν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ μόνῃς τῆς τῶν γυναικῶν υἱοθεσίας, ἥτις πρότερον μὲν ἐγένετο διὰ βασιλικῆς ἀντιγραφῆς, κατὰ δὲ τὴν παρατεθεῖσαν Νεαρὰν δύναται νὰ γίνηται τοῦ λοιποῦ καὶ δι' ἀδείας τοῦ ἀρμοδίου δικαστοῦ, ἀλλ' ὡς ἀπομνημονεύει τὴν Νεαρὰν ταύτην ὁ Ἀρμενόπουλος² φαίνεται, ὅτι ἡ τελευταία φράσις ἀναφέρεται εἰς πᾶσαν υἱοθεσίαν καὶ ἡ νομολογία δὲ τῶν δικαστηρίων οὕτως ἡρμάνευσε τὴν Νεαρὰν ταύτην.

218. Περὶ τῶν ὅρων τῆς υἱοθεσίας συνήθως διδάσκονται αἱ ἐξῆς ἀρχαί, ἀφ' ὧν ἀπορρέουσιν αἱ ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου τεθειμέναι ἀπαγορεύσεις τῆς υἱοθεσίας.

1) Ὅτι ἡ υἱοθεσία μιμεῖται τὴν φύσιν.³

2) Ὅτι ἡ υἱοθεσία εἶναι ἐπιβοηθητικὸς τρόπος κτήσεως τέκνων, τούτεστι συγχωρεῖται, καθ' ἣν περίπτωσιν ὁ υἱοθετῶν δὲν ἔχει ἐλπίδα νὰ ἀποκτήσῃ διὰ γεννήσεως τέκνα.⁴

3) Ὅτι ἡ υἱοθεσία δὲν πρέπει νὰ ἀποβαινῇ εἰς βλάβην τοῦ υἱοθετουμένου, ἢ τρίτων.

Ἄν καὶ οἱ κανόνες οὗτοί εἰσιν ὀρθοὶ καθ' ἑαυτοὺς καὶ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἐξήγησιν τῶν καθ' ἑκαστα πραπαιτουμένων τῆς υἱοθεσίας, δὲν πρέπει ὅμως νὰ θεωρήσωμεν αὐτοὺς ὡς ἀρχὰς διεπούσας ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν υἱοθεσίαν κωλύματα, διότι οἱ Ρωμαῖοι δὲν ἐτήρουν αὐτοὺς ὡς τοιαύτας ἀρχάς· οὕτω λ. χ. δὲν εἶναι μίμησις τῆς φύσεως ἡ ὑπὸ ἀνικάνου πρὸς παιδοποιεῖαν, ἢ ἡ ὑπὸ ἀγάμου γινομένη υἱοθεσία καὶ ὅμως ἐπιτρέ-

(1) Ἐκ τῆς ἀκριβοῦς ἑρμηνείας τῆς Νεαρᾶς 27 ἀποδεικνύεται, ὅτι δὲν ἐπετράπη δι' αὐτῆς ἡ υἱοθεσία εἰς τὰς ἐχούσας τέκνα γυναῖκας. Ὁρα Σπυρίδ. Εὐκλείδου διατριβὴν αὐτ. ἀρ. 20.

(2) [2, 8] 4.

(3) Ε. [1, 11] § 4. Θεόφ. αὐτόθι [1, 7] 16.

(4) Θεόφ [1, 11] πρ.

πεται¹ ἢ ἡ εἰς θέσιν ἐγγόνου υἱοθεσία ὑπὸ τοῦ μὴ ἔχοντος υἱόν.²

219. Περὶ τῶν ὄρων τῆς υἱοθεσίας, ἀφ' ὧν πηγάζουσιν τινες περιορισμοὶ αὐτῆς, παρατηρητέον.

1) Ὁ τομίας δὲν ἠδύνατο νὰ υἱοθετήσῃ.³ Εἰς ἄλλους ἀνι-
κάνους δὲν ἐξετείνετο ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη, εἰ καὶ ὁ Θεόφιλος⁴
θεωρῇ τοὺς θλιβίας, τοὺς ὑποστάντας ἐκθλιψιν τῶν διδύμων, ἀνι-
κάνους πρὸς τὸ υἱοθετεῖν, ἀλλ' ἡ ἀμφισβήτησις οὐδὲν ἔχει παρ'
ἡμῖν πρακτικὸν κύρος, διότι κατὰ τὴν 27 Νεαράν τοῦ Καίσαρος
Λέοντος συνεχωρήθη τὸ υἱοθετεῖσθαι καὶ εἰς τοὺς εὐνοούχους.

2) Ὁ υἱοθετῶν δέον νὰ ᾔναι κατὰ πλήρη ἥβην (p. plena)
ἦτοι κατὰ 18 ἔτη πρᾶσβύτερος τοῦ εἰς θέσιν λαμβανομένου.⁵
Ἀνυπόστατος δὲ ἡ δόξα, ὅτι ἐπὶ υἱοθεσίας ἐγγόνων, ὁ υἱοθε-
τῶν δέον νὰ ᾔναι κατὰ 36 ἔτη πρᾶσβύτερος, ἐπὶ δισεγγόνων
κατὰ 54 ἔτη καὶ οὕτω καθεξῆς.

3) Ὁ υἱοθετῶν δέον νὰ ᾔ αὐτεξούσιος. Ἀλλ' ὅταν υἱοθετῇ
τίς ἐγγονον, ὁ ὑπεξούσιος φυσικὸς υἱὸς κτᾶται ἐπ' αὐτοῦ πα-
τρικὴν ἐξουσίαν, ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς, ὃν συνήνεσεν εἰς
τὴν υἱοθεσίαν ταύτην.⁶

4) Τὸ χειραφετῆθῃ θετὸν τέκνον δὲν υἱοθετεῖται καὶ πάλιν,⁷
ὅπως μὴ ἀποβῇ ἡ υἱοθεσία παιδιὰ. Ἀλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τοῦ
χειραφετῆθέντος γνησίου τέκνου,⁸ ἀλλὰ διὰ τῆς τοιαύτης υἱο-
θεσίας ὁ υἱοθετηθεὶς καθίσταται φυσικὸν νόμιμον, καὶ οὐχὶ
θετὸν τοῦ υἱοθετοῦντος τέκνον,⁹ ὁ ἐκ νέου ὅμως υἱοθετηθεὶς κα-
τιῶν δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὴν προηγουμένην σχέσιν πρὸς τοὺς
ἰδίους αὐτοῦ κατιόντας, τοὺς διαμένοντας εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ
πατρὸς.¹⁰

(1) [1. 7] 2. § 1.

(2) [1. 7] 37. πρ.

(3) E. [1. 11] § 9 Θεόφ. αὐτ. [1. 7] 40.

(4) Εἰσηγ. αὐτ. § 9.

(5) E. [1. 11] § 4. Π. [1. 7] 10. § 1. Ἀρμ. [B'. 8] 5.

(6) E. [1. 11] § 7. [1. 7] 10. 11. B. [AG'. 1] 8. 9.

(7) [1. 7] 37. § 1. B. αὐτ. 33.

(8) [28. 2] 23 πρ. [1. 7] 12.

(9) [28. 2] 23 πρ. Ne imagine naturae veritas adumbretur.

(10) [1. 7] 41.

220. Οί επόμενοι περιορισμοί ισχύουσιν επί μόνης τῆς εισποιήσεως, διότι τὰ περὶ αὐτῶν πραγματευόμενα χωρία, ἰδίως τοῦ Π (1. 7) 15 καὶ 17, ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ σύνολον αὐτῶν καὶ τὴν συνάφειαν τῶν ἰδεῶν, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν ἐν αὐταῖς ἐνιαχοῦ ἀπαντῶσαν λέξιν adoptare, πραγματεύονται μόνον περὶ τῆς εἰσποιήσεως (arrogatio)· οὐδ' ἀπαιτεῖται ἐπὶ τῆς υἰοθεσίας ἡ causae cognitio, ἣν εὐρίσκομεν παρὰ τισι τῶν χωρίων τούτων, διότι ἐπὶ τῆς υἰοθεσίας ἀνατίθηναι ὁ νόμος εἰς μόνον τὸν πατέρα, τὸν δίδοντα τὸ τέκνον εἰς υἰοθεσίαν, νὰ προνοήσῃ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων αὐτοῦ.¹

Οἱ περιορισμοὶ οὗτοί εἰσιν.

1) Ὁ ἔχων ἤδη γνήσια τέκνα δὲν εἰσποιεῖ αὐτεξούσιον, ἄνευ προηγουμένης ἐρεῦνης,² καθ' ἣν ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ νὰ ἐκτιμήσῃ, ἐὰν ὑπάρχωσιν οὐσιῶδεις λόγοι δικαιο-λογοῦντες τὴν υἰοθεσίαν· ὑποθέσωμεν λ. χ. ὅτι ἔχει τις μεγάλην περιουσίαν, ἐνδοξον ὄνομα καὶ μίαν μόνην θυγατέρα, ἣ καὶ πλειοτέρας, ἐπιθυμεῖ δὲ νὰ υἰοθετήσῃ νέον χρηστὸν, ὅστις, συν-εργήσας εἰς τὴν βιομηχανικὴν αὐτοῦ ὑπόληψιν καὶ εἰς τὴν κτή-σιν τῆς περιουσίας, θέλει διατηρήσῃ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός.

2) Εἰς τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τοὺς κηδεμόνας ἀπαγορεύεται ἡ εἰσποιήσις, τῶν μὲν ἐπιτροπευομένων καὶ μετὰ τὴν παῦσιν αὐτῆς μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ 25 ἔτους αὐτῶν, τῶν δὲ κηδε-μονευομένων, ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ἡ κηδεμονία· πρόδηλος ὁ κίνδυνος, μὴ ἡ εἰσποιήσις γίνηται, ὥπως καλυφθῇ ἡ ἐκ τῆς ἐνδεχομένης ἐξελέγξεως τυχὸν προκύψουσα ζημία τῶν συμφερόντων τοῦ ὀρ-φανοῦ.³

3) Εἰς τοὺς πένητας ἀπαγορεύεται τὸ εἰσποιεῖν πλούσια τέκνα, διὰ τὸν κίνδυνον, μὴ ἡ υἰοθεσία γίνεται ἐξ αἰσχροκερδίας· ἐξαι-ρεσις χωρεῖ, ἐὰν ὑπάρχωσι λόγοι ἀναιροῦντες τοιαύτην ὑπόνοιαν.⁴

(1) Οὐαγγερὸς I § 219. Οὐϊνδσχαϊτδ, τόμ. 1 § 523 καὶ Καλλιγᾶ § 184. Δὲν πείθεται, ὅτι κατὰ τὸ νῦν ἰσχύον δίκαιον ἡ ἀπεξουσίωσις παύει αὐτοδι-καίως διὰ τῆς ἐνηλικιότητος, ὅθεν δὲν εἶναι ἀκριβές, ὅτι εἰσποιήσις ἐνηλικίου δὲν ἔχει νῦν τὰ τοῦ ρωμ. νόμου ἀποτελέσματα. Καλλιγᾶ σελ. 227.

(2) [1. 7] 17. § 3.

(3) [1. 7] 17. πρ.

(4) [1. 7] 17. § 4. Β. [ΑΓ'. 1] 13.

4) Ὡσαύτως ἀπαγορεύεται τὸ εἰσποιεῖν εἰς τοὺς νεωτέρους τῶν 60 ἐτῶν.¹ τὸ κώλυμα τοῦτο ἔχει τὸν λόγον, ὅτι μέχρι τοῦ 60^{ου} ἔτους ὑπάρχει ἐλπίς τεκνοποιίας, καὶ ἐπομένως πιθανὸν νὰ ἔχῃ ἡ εἰσποίησις, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει ὁ προνοήσων ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τοῦ εἰσποιηθησομένου, ἄλλον σκοπὸν, ἢ τὸν εὖλογον πόθον τῆς κτήσεως τέκνων, ἐκτὸς ἐὰν λόγῳ ἀσθενείας, ἢ ἄλλου κωλύματος οἱ νεώτεροι τῶν 60 ἐτῶν ἀπέβαλον τὴν ἐλπίδα ταύτην, ἢ ὁ υἱοθετούμενος ᾗται στενὸς αὐτῶν συγγενῆς κλπ.

5) Ἀπαγορεύεται ἡ υἱοθεσία πλειόνων αὐτεξουσίων ἄνευ σπουδαίων λόγων, περὶ ὧν πάλιν προηγεῖται *causae cognitio*.²

221. Ἐπὶ τῆς υἱοθεσίας ἀπαιτεῖται ἡ θέλησις τοῦ υἱοθετοῦντος, τοῦ υἱοθετουμένου καὶ τῶν προϊσταμένων αὐτοῦ, ἥτοι ἐπὶ τῆς υἱοθεσίας ὑπεξουσίων ἡ θέλησις τοῦ εἰς υἱοθεσίαν δίδοντος ἀνιόντος, ἐπὶ δὲ τῆς υἱοθεσίας αὐτεξουσίων ἐφῆβων ἀνηλίκων, ἡ τοῦ κηδεμόνος.³ Ὁ νόμος ὑποτίθησι συναίνουντα τὸν υἱοθετούμενον ὑπεξούσιον, ἂν μὴ ἀντιλέγῃ εἰς τὴν υἱοθεσίαν. Τῶν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν τοῦ υἱοθετοῦντος ἡ συναίνεσις εἶναι τότε μόνον ἀναγκαία, ὅταν διὰ τῆς υἱοθεσίας ὁ υἱοθετούμενος πρόκηται νὰ καταστῇ ἴδιον αὐτῶν τέκνον, λ. χ. υἱοθετεῖ ὁ Πέτρος τὸν Παῦλον ὡς ἔγγονον ἐκ τοῦ ὑπεξουσίου αὐτοῦ υἱοῦ Δημητρίου, τότε ἀπαιτεῖται καὶ τοῦ Δημητρίου ἡ συναίνεσις.⁴ Ἡ φύσις τῆς σχέσεως ταύτης ἀποκροεῖ τὴν ἐπὶ ὠρισμένον μόνον χρόνον διάρκειαν αὐτῆς, οὐδεὶς κτᾶται τέκνα ὅπως ἔχῃ αὐτὰ μόνον ἐπὶ τινα χρόνον, λυομένης μετὰ παρέλευσιν αὐτοῦ πάσης μεταξὺ αὐτῶν σχέσεως, ὅθεν δὲν συγχωρεῖται πρόσκαιρος υἱοθεσία.⁵ Ἡ πράξις τῆς υἱοθεσίας δέον νὰ ἐπιχειρῇται αὐτοπροσώπως.⁶ Τινὲς ἐθεώρησαν τὴν διάταξιν ταύτην συνεχομένην πρὸς τὰς πανηγυρικὰς πράξεις, δι' ὧν ἐτε-

(1) [1. 7] 17. § 4.

(2) [1. 7] 15. § 3.

(3) [1. 7] 5 8. Κ. [8. 48] διάτ. τελ. Β. [ΑΓ'. 1] 6.

(4) Ε. [1. 11] § 7. [1. 7] 10. 11. Β. [ΑΓ'. 1] 8. 9.

(5) [1. 7] 31. Β. [ΑΓ'. 1] 30. Κατ' ἰσχυρότερον λόγον ἀπαγορεύεται ἡ ἐπὶ αἰρέσει υἱοθεσία.

(6) [1. 7] 25. § 1. Β. [ΑΓ'. 1] 21.

λειτο ἄλλοτε ἡ υἰοθεσία καὶ αἵτινες δὲν ἠδύναντο, ὥς ἐκ τῶν κατ' αὐτάς τηρητέων διατυπώσεων, νὰ ἐπιχειρηθῶσι διὰ πληρεξουσίου· οὐδείς ἠδύνατο νὰ ἐμφανισθῇ δι' ἀντιπροσώπου ἐνώπιον τῶν φρατρικῶν ἐκκλησιῶν, ὧν ἐνώπιον ἐγίνετο ἡ υἰοθεσία αὐτεξουσίων, ἢ νὰ ἐπιχειρήσῃ δι' ἀντιπροσώπου τὴν πανηγυρικὴν καὶ εἰκονικὴν πώλησιν, ἢ τὴν ἐν δικαίῳ ἐκχώρησιν (*in jure cessio*) ἐνώπιον τοῦ Πραίτωρος, ἐντεῦθεν δὲ συμπεραίνουσι ὅτι, ἐπειδὴ παρ' ἡμῖν ὁ τύπος τῆς υἰοθεσίας μετεβλήθη, δύναται αὕτη νὰ γίνῃ νῦν δι' ἀντιπροσώπου. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν ἔτει 530,¹ *τρίτῃ* πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Πανδέκτου κατηργήθη ὁ ἐν τῇ συμβολικῇ πώλῃσι καὶ ἐκχώρησι (*mancipatio* καὶ *in jure cessio*) συνιστάμενος τύπος τῆς υἰοθεσίας, πολὺ δὲ πρότερον τῆς τῶν αὐτεξουσίων υἰοθεσίας ὁ ἀρχαῖος τύπος, ἥτοι ἡ δι' ἀποφάσεως τοῦ κατὰ φράτρας ἐκκλησιάζοντος λαοῦ τέλεσις αὐτῆς, πρὸς δὲ τὰς νεωτέρας διατυπώσεις τῆς δικαιοπραξίας ταύτης [§ 214] δὲν ἦν ἀσυμβίβαστος ἡ δι' ἀντιπροσώπου τέλεσις αὐτῆς καὶ ὁμοῦς ὁ Ἰουστινιανὸς ἐτήρησεν ἐν τῷ Πανδέκτῃ, τὸν ἀνωτέρω περιορισμόν·² ὅθεν ἀντὶ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι πάντῃ ἀσκόπως καὶ κατὰ λάθος διετηρήθη ἡ διάταξις αὕτη ἐν τῷ Πανδέκτῃ ὀρθότερον εἶναι νὰ σκεφθῶμεν, ὅτι ὑπάρχουσι πράξεις τοσοῦτον σπουδαῖαι, ὥστε ὁ νόμος ἀπαιτεῖ τὴν αὐτοπρόσωπον ἐπιχειρήσιν αὐτῶν ἵνα δώσῃ τῷ ἐπιχειροῦντι καιρὸν καὶ ἀφορμὴν, ἀφ' ἧς ἀπεφάσισε τὴν πρᾶξιν μέχρι τῆς περατώσεως, νὰ σκεφθῇ ἐπανειλημμένως καὶ ὠρίμως περὶ αὐτῆς καὶ ἐὰν μεταβάλλῃ σκοπὸν, νὰ ἀπέχῃ τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς. Καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν νομοθεσίᾳ ἔχομεν τοιαύτας πράξεις,³ ἕνεκα τούτου τοῦ λόγου ἀπήτησεν ὁ νόμος τὴν αὐτοπρόσωπον ἐνέργειαν τῆς υἰοθεσίας, δι' ἧς πρόκειται νὰ συνδεθῇ ὁ ἱερώτερος μεταξὺ ἀνθρώπων δεσμός· τόσῳ δὲ μᾶλλον δεόν νὰ παραδεχθῶμεν τοῦτο, ὅσῳ καὶ εἰς τὰ Βασιλικά ὑπάρχει ἡ διάταξις

(1) [§ 8 11.]

(2) [1 7] 25 § 1.

(3) Ἀρθρ. 369 τῆς πολ. δικον, τὸ περὶ διαθηκῶν ψήφισμα κλπ.

αὕτη, ¹ ἴσως δὲ δυνάμεθα νὰ ἐπικαλεσθῶμεν ὑπὲρ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου καὶ τὴν ἀρχήν, ὅτι κατὰ τὴν υἰοθεσίαν «ὁ νόμος ἀκολουθεῖ τῇ φύσει». ²

222. Κατὰ τὸ Ἰουστινιάνειον δίκαιον ἡ ὑπὸ γυναικὸς γινόμενη υἰοθεσία ἐτελεῖτο διὰ βασιλικοῦ διατάγματος ἐπιτρέποντος αὐτῇ τὴν υἰοθεσίαν, ἡ τῶν ὑπεξουσίων διὰ πράξεως ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δικαστοῦ, τέλος ἡ εἰσποίησις, δυνάμει βασιλικοῦ διατάγματος, προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ υἰοθετοῦντος καὶ ἐπιτρέποντος αὐτήν. ³

Κατὰ δὲ τὴν Νεαράν τοῦ Λέοντος ⁴ *πᾶσα υἰοθεσία* δύναται νὰ τελεσθῇ ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δικαστοῦ. Τὴν σήμερον πᾶσα υἰοθεσία γίνεται ἐπὶ ἀναφορᾷ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοδικῶν, παρ' οὗ ἐκδίδεται ἀπόφασις ἀποφαινομένη τετελεσμένην τὴν υἰοθεσίαν.

223. Ἐπὶ τῆς εἰσποιήσεως ἀνήθων αὐτεξουσίων ἀπαιτεῖται νὰ τηρηθῶσι πρὸ τῆς τελέσεως τὰ ἑξῆς.

α') Νὰ βεβαιωθῇ διὰ δικαστικῆς ἐρεῦνης, μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τῶν τε ἐπιτρόπων καὶ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ὅτι συμφέρει εἰς τὸν ἀνηθὸν ἡ υἰοθεσία.

β') Νὰ δώσῃ ἐγγύησιν ὁ υἰοθετῶν, ὅτι, ἀποδιώσαντος τοῦ υἰοθετουμένου, θέλει ἀποδώσει τὴν περιουσίαν του εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ. Ἐὰν προαποδιώσῃ ὁ εἰς θέσιν λαβὼν καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἀνηθὸς, οἱ κληρονόμοι τοῦ θετοῦ πατρὸς ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ παιδὸς «τὰ τούτου ἀπροσπῶριστα,» ἥτοι τὴν ἰδίαν τούτου περιουσίαν καὶ τὸ τρίτον (ὁ Ἀρμενόπουλος ⁵ καὶ οἱ ἀρχαιότεροι νόμοι λέγουσι τὸ τέταρτον) τῶν πραγμάτων τοῦ εἰς θέσιν λαβόντος. ⁶ «ἐὰν δὲ ὁ υἰοθετήσας ἀνηθὸν αὐτεξουσίον ἀποκληρώσῃ, ἢ ἀνευ αἰτίας χειραφετήσῃ αὐτὸν, ὀφείλει νὰ τῷ δώσῃ τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας

(1) B. [AΓ'. 1] 21.

(2) Ἀρμ. [2. 8] 3.

(3) [8. 48] 2 § 8.

(4) Ἀρμ. [B'. 8] 4.

(5) [B'. 8] 74.

(6) B. [AΓ'. 1] 18.

του.» ¹ Ἡ διάταξις αὕτη ἐσκανδάλισε οὐκ ὀλίγον τινὰς νομο-
 διδασκάλους. Πῶς, λέγουσιν, ἐὰν ὁ θετὸς υἱὸς καταστῇ ἄξιος
 ἀποκληρώσεως καὶ ἐπομένως εὐλόγως ἀποκληρωθῇ, ὁ θετὸς
 πατὴρ ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας
 του; Ἄρα γε πρὸς τὸν θετὸν υἱὸν ὁ πατὴρ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα,
 ὅπερ ὁ νόμος δίδει αὐτῷ πρὸς τὰ φυσικὰ νόμιμα αὐτοῦ τέκνα,
 τοῦ νὰ ἀποκληρωῇ αὐτὰ, ἐὰν ὑποπέσωσιν εἰς τινὰ τῶν ἐν τῇ
 Νεαρχῇ 115 ἀναφερομένων πράξεων καὶ οὕτω καταστῶσιν ἄ-
 ξια ἀποκληρώσεως; Διὰ τοῦτο ἕτεροι, ² ἐννοοῦσι τὰς λέξεις
 τοῦ αὐτοκράτορος «εἰ δὲ τελευτῶν ἀπόκληρον αὐτὸν ἐποίησεν»
 ὡς δηλοῦσας ἐὰν ἄνευ αἰτίας ἀπόκληρον αὐτὸν ἐποίησε διὰ
 τὸν ἐξῆς λόγον· πρὸ τῆς Νεαρχῆς 115 (καὶ ἀρχαιότεραι βεβαίως
 αὐτῆς εἶναι αἱ Εἰσηγήσεις) δὲν ἐπεβάλλετο εἰς τὸν διαθέτειν
 τὸ χρέος νὰ ἀναφέρῃ τοὺς λόγους τῆς ἀποκληρώσεως, ἥτις ἐγί-
 νετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐθαιρέτως καὶ ἄνευ αἰτίας καὶ διὰ τοῦτο
 ἐδίδετο συνεχῶς ἀφορμὴ εἰς τὴν μέμψιν τῆς ἀστόργου διαθή-
 κης· ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος δὲν εἶναι ἀποχρῶν, διότι πρὸ τῆς Νεα-
 ρχῆς 115 ὁ ἀποκληρούμενος οὐχὶ αὐθαιρέτως, ἀλλὰ δι' ἀποχρῶ-
 σαν αἰτίαν, καὶ ἂν αὕτη δὲν ἀνεφέρετο ἐν τῇ διαθήκῃ, δὲν
 εἶχε δικαίωμα νὰ ἐγείρῃ τὴν περὶ μέμψεως τῆς ἀστόργου δια-
 θήκης ἀγωγὴν· ἀλλ' ἐνῶ τοῦτο ἐγίνωσκεν ὁ αὐτοκράτωρ δὲν
 λέγει, ὅτι ἐν περιπτώσει ἀποκληρώσεως ἄνευ ἀποχρώσεως αἰ-
 τίας (εἴτε αὕτη περιέχεται ἐν τῇ διαθήκῃ, εἴτε μὴ) ὀφείλει
 νὰ τῷ δώσῃ τὸ $\frac{1}{4}$ τῆς περιουσίας του, ἢ μᾶλλον ἔχει οὗ-
 τος δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀπο-
 βιώσαντος θετοῦ πατρὸς τὸ $\frac{1}{4}$ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἀλλὰ
 τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχει ὁ ἀνηθὸς υἱοθετηθεὶς, ἐὰν ἐν γένει
 ἀποκληρωθῇ.

Ὅθεν ἡ θέλησις τοῦ νομοθέτου εἶναι σαφὲς ἐκτεθειμένη, ὅτι
 ἐπὶ ἀποκληρώσεως, εἴτε αὕτη στηρίζεται εἰς ἀποχρῶντα λό-
 γον, εἴτε οὐ, ὁ τοιοῦτος θετὸς υἱὸς ἔχει δικαίωμα ἐπὶ τοῦ τε-

(1) Ε. [1. 11] § 3. Κ. [8. 48].

(2) Πρβλ. ἰδίως Φράγχι τὸ Δίκαιον τῶν κατ' ἀνάγκην κληρονόμων § 37.
 σ. 473. καὶ ἐπ.

τάρτου τῆς περιουσίας τοῦ θετοῦ πατρὸς. Οὐτε εἶναι ἡ διάταξις αὕτη τοσοῦτον ἄτοπος, ὅσον τινὲς ἐθεώρησαν αὐτὴν· πρόκειται περὶ ἀνῆθου καὶ ἅπασαι αἱ διατάξεις αὗται ἰσχύουσιν, ἐὰν ὁ υἱοθετηθεὶς ἀποβιώσῃ ἄνηθος, ἢ ἐὰν χειραφετηθῇ ὁ ἄνηθος, ἢ ἐὰν ἀποκληρωθῇ ὁ ἄνηθος.¹ Ὁ νόμος ἄρα ὀρίζει ἐν ἄλλαις λέξεσιν· ἐὰν ὁ ἀνῆθος ὑποπέσῃ εἰς παράπτωμα δικαιο-λογοῦν ὥς πρὸς τὰ ἄλλα τέκνα τὴν ἀποκλήρωσιν, δὲν πρέπει νὰ ἀποκληροῦται, εἶναι συγγνωστός, καὶ εὐλόγως ἔτι ἂν πράξῃ παῖς νεώτερος τῶν δώδεκα, ἢ δεκατεσσάρων ἐτῶν, δὲν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς κακίαν καὶ μοχθηρίαν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἐλαφρότητα καὶ ἀπερισκεψίαν, οἱ δὲ λόγοι τῆς ἀποκληρώσεως ἀποτελοῦνται ἐκ πράξεων κακοηθείας· ἄλλως καὶ ἐπὶ αὐτῶν τῶν φυσικῶν τέκνων εἶναι δύσκολον νὰ ἐπιτύχῃ ἀποκλήρωσις ἀνῆθου διὰ τινὰ τῶν ἐν τῇ Νεαρᾷ λόγων, λ. χ. τῆς συκοφαντίας, τῆς κακώσεως, τῆς ἐπιβουλῆς τῆς ζωῆς τῶν γονέων κλπ.

Ἐὰν ὁ ἀποκληρωθεὶς, ἢ ἄνευ λόγου χειραφετηθεὶς ἄνηθος ἀποθάνῃ πρὸ τοῦ θετοῦ πατρὸς, δὲν μεταβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ ἡ ἀπαίτησις τοῦ τεταρτημορίου τούτου, κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην, διότι ἡ ἀπαίτησις παράγεται (*nata est quartae petitio*) ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ θετοῦ πατρὸς, ὅθεν, ἐὰν πρὸ τούτου ἀποβιώσῃ ὁ ἄνηθος οὐδὲν ἔχει κεκτημένον δικαίωμα· μὴ ἔχων δὲ αὐτό, οὔτε ἐπὶ τοὺς ἰδίους κληρονόμους δύναται νὰ μεταβιβάσῃ.²

Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἐὰν ὁ ἄνηθος οὗτος ἐπιζήσῃ τῷ θετῷ πατρί, λ. χ. ἀποθάνῃ, πρὶν ἢ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀπαίτησιν.³

224. Τινὲς παραδέχονται καὶ διὰ διαθήκης υἱοθεσίαν (*adoptionem per testamentum*), ἀλλ' ἡ πρᾶξις αὕτη οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἐγκατάστασις κληρονόμου ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ νὰ φέρῃ ὁ ἐγκαταστάς τὸ ὄνομα τοῦ διαθέτου, ὡς υἱοθεσίαν ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τοιαύτην πράξιν, διότι οὐδεὶς νόμος ἐπιτρέπει τοιοῦτον εἶδος υἱοθεσίας.

(1) Οὐαγγερώ τόμ. Α', σελ. 391.

(2) [37. 6] 1 § 21.

(3) [1. 7] 22. πρ.

Κατὰ τὸν ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου 1856 ἀστικὸν νόμον,¹ ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς περὶ υἱοθεσίας τελεσιδίκου ἀποφάσεως ἐγγράφεται αὕτη, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ υἱοθετοῦντος ἢ τοῦ υἱοθετούμενου, εἰς τὰ ληξιαρχικά βιβλία τοῦ τόπου, ἔνθα κατοικεῖ ὁ υἱοθετῶν· ἡ ἐγγραφή γίνεται ἐπὶ τῇ ἐπιδείξει εἰς τὸν ληξίαρχον ἀντιγράφου προσηκόντως κεκυρωμένου τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ἄρα ἐπὶ πάσης υἱοθεσίας ὑποτίθηναι ὁ νόμος οὗτος δικαστικὴν ἀπόφασιν.

225. Διὰ τῆς πλήρους υἱοθεσίας ὁ υἱοθετούμενος καθίσταται ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῆς τῶν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν τοῦ υἱοθετοῦντος· δηλὸν δὲ, ὅτι, ὢν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῆς, εἶναι συγχρόνως καὶ ἐκ θηλυγονίας συγγενῆς αὐτῶν.² τῶν ἐκ θηλυγονίας συγγενῶν ὅμως τοῦ υἱοθετοῦντος οὐδόλως καθίσταται συγγενῆς, οὔτε ἐκ θηλυγονίας, οὔτε ἐξ ἀρρενογονίας.³ Ὡς πρὸς τὸν θετὸν πατέρα ἔχει ἅπαντα τὰ δικαιώματα τῶν ἐκ γενετῆς γνησίων αὐτοῦ τέκνων, ὡς πρὸς δὲ τὸν φυσικὸν διατηρεῖ τὰ τοῦ ἐξ ἀδιαθέτου καὶ κατ' ἀνάγκην κληρονόμου δικαιώματα. Ἀλλὰ περὶ τούτου γίνεται λόγος ἀκριβέστερον ἐν τῷ κληρονομικῷ δικαίῳ.

Ὁ υἱοθετῶν αὐτεξούσιον κτᾶται τὴν ἐπικαρπίαν ἀπάσης τῆς περιουσίας αὐτοῦ,⁴ ἥτις, ἐκτὸς ἐὰν φέρῃ τὰ προσόντα τοῦ στρατιωτικοῦ, ἢ οἰνεῖ στρατιωτικοῦ χρηματίου, γίνεται ἀπροσπόριστον χρημάτιον· ὀφείλει ὅμως ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τῆς περιουσίας ταύτης νὰ πληρώσῃ τὰ χρεῖα τοῦ υἱοθετοῦντος αὐτεξουσίου ἢ, ἐὰν αἱ πρόσοδοι μὴ ἐξαρκῶσιν εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν χρεῶν, νὰ παραχωρήσῃ εἰς τοὺς δανειστάς καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς περιουσίας ταύτης.

Διὰ τῆς ἐλάσσονος υἱοθεσίας κτᾶται ὁ υἱοθετούμενος μόνον

(1) Ἀρθρ. 88.

(2) [1. 7] 7. 23 41. B. [ΑΓ'. 1] 19.

(3) Ἐξ ἀρρενογονίας συγγενεῖς τοῦ θετοῦ πατρὸς εἶναι, ὡς ἐρρέθη ἀλλ' αὐτοῦ, οἱ ὑπὸ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν διατελοῦντες, καὶ ὅσοι ἤθελον διατελεῖ μ. ε. τ' αὐτοῦ ὑπὸ τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν τοῦ κοινοῦ γεννήτορος, ἐὰν οὕτως ἔσῃ.

(4) Ε [3. 11] § 1. 2. 3.

ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίας δικαίωμα ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ υἱοθετοῦντος, οὐδὲν πλέον, οὔτε συγγενῆς τῶν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν τοῦ τοιοῦτου θετοῦ πατρὸς καθίσταται, οὔτε κατ' ἀνάγκην κληρονόμος αὐτῶν.

Διὰ δὲ τῆς ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπιχειρουμένης υἱοθεσίας κτᾶται τὸ υἱοθετηθὲν τέκνον ἅπαντα τὰ δικαιώματα τοῦ γνησίου φυσικοῦ τέκνου πρὸς τὴν θετὴν μητέρα,¹ ἧς καθίσταται κατ' ἀνάγκην κληρονόμος.²

Ἐπὶ τέλους παρατηρητέον, ὅτι παρὰ τοῖς ρωμαίοις ὁ θετὸς υἱὸς ἐλάβανε τὸ ὄνομα τοῦ θετοῦ πατρὸς, θέτων αὐτὸ πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ φυσικοῦ πατρὸς, Scipio Aemilianus, Iulius Caesar Octavianus· παρ' ἡμῖν ὅμως λαμβάνει ὁ υἱὸς τὸ ὄνομα τοῦ θετοῦ πατρὸς, παραλείπομένου τοῦ ὀνόματος τοῦ φυσικοῦ πατρὸς.

Διαφέρουσι τῶν θετῶν τὰ τέκνα. ἅπερ λαμβάνει τις διὰ τὴν διατρέφην καὶ ἀνατρέφην, τὰ ψυχοπαῖδια λεγόμενα. Ἡ σχέσις αὕτη οὔτε πατρικὴν ἐξουσίαν παράγει ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου τέκνου, οὔτε συγγένειαν, οὔτε κληρονομικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀναλαβόντος τὴν τοιαύτην ἐπιμέλειαν.³

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀποτελέσματα τῆς πατρικῆς ἐξουσίας.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Σχέσεις τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν ὑπεξούσιον.

Περίληψις.

226. Δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ θεωρία τῆς ἐνότητος τῶν προσώπων τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ὑπεξουσίου. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὑποκειμενῆς ἐνότητος ἐξηγουῦνται ἄλλως.

(1) Κ. [8. 48] 5.

(2) Πρβλ. ἰδίως Σπυρ. Εὐκλείδου διατριβὴν ἐν ἐφημερίδι τῶν Δικαστηρίων ἀριθ. 21 (1872) ἐνθα μετὰ μεγάλης ἀκριθείας καὶ εὐθυκρισίας ἐκτίθενται τὰ περὶ τῆς ἀμφισβήτησεως ταύτης.

(3) [43. 29] 3. § 4. Β. [Ξ', 17] 3. [27, 1] 32. Κ. [6. 59. 10. Β. [ΜΕ'. 1] 55.

227. Δύναται νὰ ἐναγάγῃ ὁ πατὴρ τὸν ὑπεξούσιον καὶ οὗτος ἐκείνον;

228. Ἐξουσία τοῦ πατρὸς τοῦ ἀνατρέφειν τὰ τέκνα. Ἰδίως περὶ τῆς ὁρησκειντικῆς αὐτῶν ἀγωγῆς.

229. Ποινικὴ ἐξουσία.

230. Δικαιώματα ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ὑπεξουσίου τέκνου. Κατὰ τὸ ἀρχαῖον δόγμα ὁ ὑπεξούσιος οὐδὲν κτᾷται ἑαυτῷ, ἀλλὰ τὰ πάντα ὑπὲρ τοῦ πατρὸς. Περιορισμοὶ τοῦ δόγματος τούτου. Χρημάτια.

231. Στρατιωτικὸν χρημάτιον.

232. Δικαιώματα τοῦ ὑπεξουσίου καὶ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τοῦ χρηματίου τούτου.

233. Οἶονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτιον ἐπ' αὐτοῦ δικαιώματα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ὑπεξουσίου.

234. Πατρικὸν χρημάτιον.

235. Δικαιώματα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ὑπεξουσίου ἐπὶ τοῦ χρηματίου τούτου.

236. Ἀπροσπόριστον χρημάτιον δικαιώματα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ὑπεξουσίου ἐπ' αὐτοῦ.

237. Εὐθύνη τοῦ πατρὸς ἐκ τῆς διαχειρίσεως τοῦ χρηματίου τούτου.

238. Πότε ἐπιτρέπεται τῷ πατρί ἡ ἐκποίησης τῶν εἰς τὸ χρημάτιον τοῦτο ἀνηκόντων πραγμάτων;

239. Πότε παύουσι τὰ τοῦ πατρὸς δικαιώματα ἐπὶ τοῦ χρηματίου τούτου;

240. Δικαιώματα τοῦ ὑπεξουσίου τέκνου ἐπὶ τοῦ ἐκτάκτου ἀπροσπόριστου χρηματίου. Τίνα τὰ εἰς τὸ χρημάτιον τοῦτο ἀνήκοντα πράγματα;

241. Αἱ τοῦ νεωτέρου νόμου τροποποιήσεις τῆς σχέσεως τοῦ πατρὸς πρὸς τὰ ὑπεξούσια τέκνα ὅσον ὅρᾳ τὴν περιουσίαν αὐτῶν.

242. Δυσκολίαι τοῦ ἀρθρ. 4 τοῦ περὶ ἀνηλίκων νόμου. Ἑρμηνεῖα αὐτοῦ.

243. Ἀγωγαὶ ἐκ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας περὶ ἀναγνωρίσεως τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς.

226. Ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ ὁ ὑπεξούσιος οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἴδιον, τὰ πάντα προσποριζόμενος ὑπὲρ τοῦ πατρὸς, ὃν ἐξεπροσώπει κατὰ πᾶσαν πρᾶξιν κτήσεως. Ἐκ τινων ὅπως οὖν ἀορίστων ἐκφράσεων τῶν νόμων περὶ τῆς φύσει ἐνότητος τοῦ ὑπεξουσίου πρὸς τὸν ἐξουσιαστὴν ἀνιόντα, ¹ συνήγαγον πολλοὶ τῶν νεωτέρων τὸ δόγμα, ὅτι ἡ πατρικὴ ἐξουσία παράγει ἐνό-

(1) K. [6 26 11 Καὶ φύσει πατὴρ καὶ υἱὸς σχεδὸν ἐν λογίζονται πρόσωπον. Τοῦ Θεοφίλου τὸ χωρίον [B. 10] § 9 οὐ πᾶν ὀρθῶς παρατίθεται ὑπὲρ τῆς θεωρίας ταύτης, διότι ὁ Θεοφίλος δὲν ἀποκρούει τὴν μαρτυρίαν τοῦ ὑπεξουσίου ἢ τοῦ συνυπεξουσίου ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ ὑπεξουσίου διὰ πλὴν ἐνότητα (unitas), ἀλλὰ διὰ τὴν ἑνωσιν, ἥτοι τὸν δεσμὸν ὑπεξουσίῳ μετὰ τοῦ πατρὸς.

τητα τοῦ προσώπου τοῦ τέκνου καὶ τοῦ ἀνιόντος. ¹ Ἄλλ' οἱ πλείστοι καὶ δοκιμώτεροι τῶν νεωτέρων ἀπέκρουσαν τὸ δόγμα τοῦτο. ² τὰ δὲ μετ' ὀλίγον ἐξηγηθησόμενα ἀποτελέσματα τῆς ὑπεξουσιότητος ἐν τῇ πρὸς τὸν ἐξουσιαστὴν ἀναφορᾷ τοῦ ὑπεξουσίου ἐξηγήθησαν ἐκ τοῦ δόγματος τοῦ ἀρχαίου δικαίου, ὅτι ὁ ὑπεξούσιος οὐδὲν ἔχει ἴδιον, ὡς ὄργανον τῆς κτήσεως τοῦ ἐξουσιαστοῦ ἀνιόντος, ὃν ἐκπροσωπεῖ κατ' ἀνάγκην ἐν πάσῃ δικαιοπραξίᾳ κτήσεως, ἀνεξαρτήτως τῆς βουλήσεως τοῦ ὑπεξουσίου ἢ τοῦ ἐξουσιαστοῦ. Ἰσως ἡ ἔρις αὕτη δὲν ἔχει τὴν σπουδαιότητα, ἥτις ἐδόθη αὐτῇ ὁ δεσμὸς μεταξὺ ὑπεξουσίου τέκνου καὶ τοῦ ἐξουσιαστοῦ ἦν κατὰ τὸ ἀρχαῖον δίκαιον τοσοῦτον στενός, ὥστε ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ἐν ἣν τὸ ἐνεργὼν ἐν τῇ κτήσει περιουσίας πρόσωπον, ὁ οἰκογενειάρχης, πάντες οἱ λοιποὶ ἀπλᾶ ὄργανα τῆς τοιαύτης προσωπικότητος τοῦ ἀρχηγοῦ, μὴ στερούμενα ὅμως καὶ ἰδίας καὶ ἀπέναντι αὐτοῦ προσωπικότητος ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις· οὕτως ἐξηγεῖται, ὅτι ὁ ὑπεξούσιος, ἐνεργῶν ὡς πλοίαρχος, ἢ πράκτωρ ἐμπορικοῦ καταστήματος ἄλλου προσώπου, συνάπτει ἐγκύρως ἐνοχικὰς σχέσεις πρὸς τὸν ἴδιον πατέρα, κτῶμενον ἐξ αὐτῶν ἀγωγὰς κατὰ τοῦ ἐφοπλιστοῦ τοῦ πλοίου, ἢ τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ ἐμπορικοῦ καταστήματος, ³ ὅτι ὁ ὑπεξούσιος συνάπτει διὰ δικαιοπραξιῶν υποχρεώσεις πρὸς τρίτους, εἰς αἷς ὅμως συνήθως οὐδόλως ἐνέχεται ὁ πατήρ ⁴ Ὁ ὑπεξούσιος κτᾶται τῶν αὐτοδικαίως τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρὸς, ὑπείσερχόμενος καὶ χωρὶς δηλώσεως τῆς βουλῆσεως εἰς πάσας τὰς εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ πατρὸς ἀναγομένας σχέσεις· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀπολύτου ἐνόκτητος τῶν προσώπων, συνάγεται μᾶλλον ἐκ τούτου, ὅτι οἱ ὑπεξούσιοι ἀποτελοῦσι τὴν οἰκογένειαν τοῦ οἰκογενειάρχου, βοηθοῦντες αὐτὸν εἰς τὴν κτῆσιν περιουσίας· ἐπειδὴ δὲ

(1) Οἱ ἀρχαιότεροι ἐπέσθενον τὸ δόγμα τοῦτο, ὅπερ ἀπέκρουσεν ἰδίως ὁ φὸν δὲρ Πφύρτεν Abhandlungen ἀρ. 2. Καὶ ἐγὼ ἐν τῇ α'. ἐκδόσει ἠκολούθησα τὴν δόξαν ταύτην.

(2) Πρὸς. Μανδρὺ Das Gem. Familien-Güterrecht τόμ. 1 σελ. 33. Ποῦχτα Πανδ. § 432 σημ. 8. Ἄρντε Πανδ. § 435 σημ. 1. Κοέππεν System d. heut. Rom. Erbrechtes σελ. 4 σημ. 11.

(3) [14. 1] 5. [14. 3] 11. § 8. 12. [11. 1] 11.

(4) [19. 1] 6. § 7. [14. 7] 39. NB. 1] 33. [5. 1] 57. [Z'. 5] 57 [14. 5] 5. πρ. Μανδρὺ ἀν. τόμ. 1 σελ. 339, ἐπ.

αὕτη ὑπάρχει δι' αὐτῶν καὶ δι' αὐτοὺς, λογίζεται οἰκογενειακὴ περιουσία, ἀνήκουσα ἠθικῶς εἰς πάντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας καὶ ζῶντος τοῦ ἀρχηγοῦ, ἐπὶ δὲ τῆς ἀποδιώσεως τούτου, τῆς λυούσης τὴν μίαν οἰκογένειαν εἰς πλείους, περιερχομένη εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν νέων οἰκογενειῶν, οὐ μόνον αὐτοδικαίως ἀλλὰ καὶ κατ' ἀνάγκην ἕνεκα τῶν χρεῶν ἅπερ παρήγαγον αἱ οἰκογενεακαὶ ἀνάγκαι. Ἡ ἀπόλυτος ἀνικανότης τοῦ ὑπεξουσίου πρὸς κτήσιν περιουσίας καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποτελέσματα μετεβλήθησαν προϊόντος τοῦ χρόνου ὥς θέλομεν ἰδεῖ μετ' ὀλίγον.

227. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δόγματος ἔπεται, ὅτι αἱ μεταξὺ πατρὸς καὶ ὑπεξουσίου τέκνου, ἢ μεταξὺ ὑπεξουσίων τέκνων τοῦ αὐτοῦ πατρὸς συμβάσεις εἰπὶ πάντως ἀνίσχυροι, μήτε φυσικὴν ἐνοχὴν τίκτουςαι.² Τὰ χωρία, ἅπερ ἐπὶ τῶν μεταξὺ πατρὸς καὶ ὑπεξουσίου δικαιοπραξιῶν ὁμιλοῦσι περὶ φυσικῆς ἐνοχῆς καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς ὑποθέτουσιν δικαιοπραξίας ἀναφερομένας εἰς τὸ πατρικὸν χρημάτιον.³ Τὴν ἐκ τῶν τοιούτων δικαιοπραξιῶν παραγομένην φυσικὴν ἐνοχὴν ἀποδεικνύει τὸ τεμάρχ. 38, II [12, 6], ὅπερ εἶναι ἐκ τῶν περιφήμων διὰ τὴν στρυφνότητα αὐτῶν χωρίων τῶν ἰουστινιανέων συλλογῶν. Βυθούμενοι καὶ ἐκ τῆς ἐν τοῖς Βασιλικοῖς παραφράσεως τοῦ χωρίου (ΚΔ'. 6). 38 δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν αὐτοῦ. Εἰς ἀδελφὸς ἐδάνεισε τῷ συνυπεξουσίῳ ἀδελφῷ χρήματα ἐκ τοῦ εἰς τὴν διαχείρισιν αὐτοῦ διατελοῦντος πατρικοῦ χρηματίου· ἐπειδὴ δὲ ἀμφότεροι διετέλουν ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν δὲν ἠδύνατο ἐκ τῆς συμβάσεως ταύτης νὰ παραχθῇ κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἐντελῶς ἔγκυρος (civilis obligatio), ἀλλὰ μόνον φυσικὴ ἐνοχὴ. Ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς, οἱ ἀδελφοὶ διέβαινον τὴν πατρικὴν περιουσίαν (καὶ τὸ πατρικὸν χρημάτιον).

(1) [23. 2] 11. [38. 9] 1. § 12 [48. 20] 7 πρ. Ε. [3. 1] § 3. Ε. [2. 19] § 2

(2) Μεγάλη περὶ τούτου ἡ ἀμφισβήτησις, ἀλλ' ὁ Μανδρὺ (ἀν. τόμ. 1 σελ. 154 καὶ ἐπ.) ἀπέδειξεν ἐναργῶς νομίζω, ὅτι τοιαύτη σύμβασις εἶναι πάντως ἀνίσχυρος Γαίῳ III. § 164. [7. 1] 25 § 5 [ΙΕ'. 1] § 25 [49. 17] 15. § 1 [18. 1] 2. [10. 1] 2. [18. 1] 11. § 3.

(3) [12. 6] 38. § 2. 64. [ΚΔ'. 6] 64. [15. 1] 49. § 2. Μανδρὺ αὐτ. σελ. 157 καὶ ἐπ.

ὁ δὲ δανεισάμενος (ὁ ὀφειλέτης) ἀδελφὸς ἀπέδωκεν εἰς τὸν ὀδελφὸν αὐτοῦ τὸ δάνειον. Ἠγέρθη τὸ ζήτημα, ἐὰν δύναται ὁ ἀποδιδούς τὸ δάνειον νὰ ἀναλάβῃ τὸ δοθέν, ὡς ἀχρεώσθητον. Ἐπειδὴ ἡ ἐκ τοῦ δανείου ἀπαίτησις ἀνῆκεν εἰς τὸ χρημάτιον τοῦ δανείσαντος ἀδελφοῦ, τοῦτο δὲ μετέβη κατὰ τὸ ἥμισυ εἰς τὸν ἕτερον ἀδελφόν, τὸν δανεισθέντα, δῆλον, ὅτι, κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦτο, ἀπεσθῆσθαι ἡ ὑποχρέωσις «ἀναιρεῖται γὰρ ἡ φυσικὴ ἐνοχῇ, » τοῦ πεκουλίου εἰς αὐτὸν περιερχομένου». Βασιλ. αὐτόθι· ἐὰν δὲ τὸ χρημάτιον ὁλόκληρον κληροδοτηθῇ εἰς τὸν ὀφειλέτην ἀδελφόν, ὁ συγκληρονόμος δικαιοῦται νὰ ἀφαιρέσῃ ὁλόκληρον τὸ χρέος, ὡς ἤθελε πράξει τοῦτο ὁ πατὴρ ἀπέναντι τρίτου, ἐναγόμενος διὰ τῆς τοῦ χρηματίου ἀγωγῆς. Μετὰ τοῦτο ἀναφέρει τὸ χωρίον τὸ ἀπλούστερον θέμα, καθ' ὃ ὁ διαχειριστὴς τοῦ πατρικοῦ χρηματίου υἱὸς ἐδανείσθη παρ' ἐξωτικοῦ, ξένου δηλ. προσώπου, τὸ δὲ χρημάτιον περιήλθεν εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἀδελφούς, τέλος τὸ θέμα, ὅπερ ἐνδιαφέρει, ἐὰν ὁ υἱὸς, δανεισάμενος παρὰ πατρός, καταβάλλῃ αὐτῷ μετὰ τὴν αὐτεξουσιότητα, οὐκ ἀναλαμβάνει· ἔμεινε γὰρ ὁ υἱὸς φυσικῶς ἐνεχόμενος κτλ. Ὅθεν ἀποδεικνύει ὁ νόμος πληρέστατα τὸ προκείμενον θέμα.¹

Αἱ δωρεαὶ τοῦ πατρὸς εἰς τὰ ὑπεξούσια τέκνα κυροῦνται ἐντελῶς διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς, τὸ δὲ κύρος αὐτῶν ἀνατρέχει μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐγένοντο. ² Ἐντεῦθεν ἐπεται, ὅτι ὁ πατήρ, ἐν ὧσ' ἔζη, δύναται νὰ ἀναζητήσῃ τὸ δῶρον, ὡσαύτως δὲ κατὰ τὸ ἄρθρον 1025 τῆς πολ. δικονομίας καὶ οἱ δανεισταὶ αὐτοῦ ἐν γένει ὅμως τὰ ἀποτελέσματα τῶν μεταξὺ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ὑπεξουσίου τέκνου συνισταμένων ἐνοχῶν θέλομεν γνωρίσει πληρέστερον, ὅταν συμπληρώσωμεν τὰ μέχρι τοῦδε, ἐξηγούντες κατωτέρω τὰ περὶ τῶν ἀγωγῶν, δι' ὧν ἐπιδιώκεται ἢ ἀποκρούεται ἡ δικαστικὴ ἀναγνώρισις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας.

Ἐκ δὲ τῶν ἀνωτέρω περὶ τῆς ἀνικανότητος τοῦ ὑπεξουσίου

(1) Ἑρμηνεῖα σαφὴς καὶ ὀρθὴ τοῦ χωρίου τούτου εὐρήται εἰς τὰς ἐν ἔτει 1819 δημοσιευθείσας τοῦ Γ' Πούχτα ἐξηγήσεις τοῦ Πανδέκτου, ἐν τοῖς παραρτήμασιν αὐτοῦ ὑπ' ἀριθ. XX. τόμ. Β'. σελ. 468 καὶ ἑπ.

(2) Κ. [5. 16] 25.

τοῦ κτήσεισθαι περιουσίαν ἔπεται καὶ ὅτι ὑπεξούσιος δὲν δύναται νὰ ἐναγάγῃ τὸν πατέρα, ἢ μόνον καθ' ἑς περιπτώσεις, ὁ νόμος τῷ δίδει ἐκτάκτως τὸ δικαίωμα τοῦτο.¹

228. Ἐκ τοῦ δικαιώματος τοῦ πατρὸς τοῦ ἀνατρέφειν τὰ ἴδια τέκνα ἀπορρέει ἡ ἐξουσία τοῦ ἀνατρέφειν αὐτὰ ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ θρησκευματι, τοῦλάχιστον μέχρι τῆς ἡλικίας, καθ' ἣν ταῦτα δύνανται νὰ διακρίνωσιν τί ἐστὶ θρήσκευμα καὶ ὅποιον τὸ ὀρθότερον μεταξὺ τῶν διαφορῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀνεκτῶν θρησκευμάτων. Ἡ ἐξουσία ὅμως αὕτη τοῦ πατρὸς δηλον, ὅτι δύναται νὰ περιορισθῇ ὑπὸ τῆς πολιτείας, ὅταν αὕτη ὀρίσῃ λ. χ. ὅτι συγχωροῦνται μὲν μικτοὶ γάμοι, ἀλλὰ τὰ τέκνα θέον νὰ ἀνατραφῶσιν κατὰ τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἐὰν δὲ ὁ πατὴρ μὴ ᾖν τέκνον τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἀναθρέψῃ τὸ τέκνον μέχρι τῆς ἡλικίας τῆς διακρίσεως κατὰ τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας ταύτης, ἡ τοιαύτη πράξις δὲν λογίζεται προσηλυτισμός.

229. Περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ πατρὸς τοῦ ἐπιβάλλειν ποινὰς εἰς τὸ ὑπεξούσιον τέκνον παρατηρητέον, ὅτι εἰς μικρὰ

(1) Ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς πατρότητος τὸν κανόνα τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου, καθ' ὃν τὸ τέκνον δὲν δύναται νὰ καταδιώξῃ, τοῦτέστι νὰ κατηγορήσῃ ποινικῶς τοὺς γονεῖς, οὔτε νὰ ἐναγάγῃ αὐτοὺς πολιτικῶς δι' ἀτιμωτικῆς ἀγωγῆς, οὔτε ἐν γένει, ἔνευ δικαστικῆς ἀδείας, νὰ ἐγείρῃ κατ' αὐτῶν ὁτιδήποτε ἀγωγήν. Ὁ κανὼν οὗτος δὲν ἀπορρέει ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς σχέσεως τοῦ τέκνου πρὸς τοὺς γονεῖς τῆς πατρικῆς δ' ἐξουσίας ἀποτέλεσμα εἶναι ὁ προκείμενος ἐνταῦθα κανὼν, ὅτι ὁ ὑπεξούσιος δὲν δύναται νὰ ἐναγάγῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ, εἰμὴ κατὰ τὰ ἐκτεθεισόμενα θέματα, καθ' ἃ ἐκτάκτως δίδεται τὸ δικαίωμα τοῦτο. ἐντεῦθεν ὁ κανὼν «πρὸς τοὺς ὑπεξουσίους ἡμῶν οὐ δυνάμεθα δικάζεσθαι, εἰ μὴ ἐπὶ τῷ ἰδιοκλήτῳ πεκουλίῳ» [5. 1] 4 11. Βασιλ. [Ζ' 5] 4. 11. τὸ δόγμα τοῦτο δὲν κατηγορήθη παρ' ἡμῖν, διότι τὸ ἄρθρ. 74 τῆς πολ. δικον. πραγματεύεται περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ὑπεξουσίου τοῦ παρίστασθαι ἐπὶ δικαστηρίου ἐπὶ τῶν πρὸς τρίτους ἀγωγίμων αὐτοῦ σχέσεων. Πρὸς τὸν κανόνα τοῦτου καὶ [47. 2] 16 Β [Ξ'. 12] 16' οὔτε περὶ τῶν δαπανῶν, ἃς καταβάλλει ὁ πατὴρ ἐπὶ τοῦ ἀπροσπορίστου χρηματίου, δύναται οὗτος νὰ ἐγείρῃ ἀγωγήν κατὰ τοῦ ὑπεξουσίου ἐπὶ πληρωμῇ, ὀφείλων νὰ πληρῶνῃ αὐτὰς ἐκ τῶν προσόδων τοῦ κτήματος, Κ. [6 60] 1. Β. [ΜΒ'. 4] 1 Ἀπόφ. τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετών ὑπ' ἀριθ. 789/28884 τοῦ ἔτους 1868, ἐπικυρωθεῖσα ὑπὸ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3. (1869) ἀποφάσεως τοῦ Ἀρείου Πάγου.

παραπτώματα δύναται ὁ πατήρ νὰ ἐπιβάλῃ πειθαρχικὰς ποινὰς καὶ νὰ ἐκτελέσῃ αὐτάς κατὰ τὴν ἰδίαν κρίσιν.¹

Ἐπὶ βαρυτέρων ὅμως ποινῶν ὀφείλει νὰ προκαλέσῃ τὴν παρέμβασιν τῆς ἀρχῆς, ἐπιβαλλούσης αὐτάς, προτάσει τοῦ πατρὸς, ἥτοι τὴν ποινὴν, ἣν κρίνει εὐλογον ὁ πατήρ.² Καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν ἐλαφρῶν πειθαρχικῶν ποινῶν εἰρημένα ἰσχύουσι καὶ σήμερον, τὰ δὲ περὶ βαρυτέρων ποινῶν οὐδὲν δύνανται νὰ ἔχωσι πρακτικὸν κύρος, διότι συνέχονται μετὰ τοῦ δημοσίου τῶν ρωμαίων καὶ τῶν βυζαντινῶν δικαίου, οὗ οἱ ὅρισμοί δὲν ἐγένοντο δεκτοὶ παρ' ἡμῖν, παρ' οἷς πᾶσα ποινὴ, ὑπερβαίνουσα τὰ ὅρια τῆς οἰκιακῆς πειθαρχικῆς τιμωρήσεως, ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, οὐχὶ ὡς ὄργανου τῆς ἰδιωτικῆς βουλήσεως ἄλλου προσώπου, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν πεποίθησιν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀρισμένον εἶδος καὶ μέτρον.³

Κατὰ τὸν ρωμαϊκὸν καὶ βυζαντινὸν νόμον ἐπὶ τῶν μικροῦ λόγου πειθαρχικῶν παραπτωμάτων οἱ *seniores propinqui* οἱ πρεσβύτεροι ἢ, καθὼς λέγουσι, τὰ βασιλικά παλαιότεροι συγγενεῖς,⁴ ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ τιμωρεῖν ἐλαφρῶς τοὺς ἀτακτοῦντας ἀνηλίκους, ὅθεν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς ἐλαφροῦς τιμωρήσεως καὶ ὁ πατήρ, ὡς τοιοῦτος, καίτοι μὴ ἔχων τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ὡς καὶ ἡ μήτηρ.

230. Τὸ σπουδαιότερον λείψανον τῆς παναρχαίας πατρικῆς ἐξουσίας, εἰσὶ τὰ δικαιώματα τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῆς περιουσίας τῶν ὑπεξουσίων τέκνων αὐτοῦ· τοῦτο δὲ φέρει εἰς τὸν ὅρισμόν τοῦ χρηματίου (*peculium*). Ἡ λέξις αὕτη, κατὰ τοὺς πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας χρόνους, ἐσήμαινε μόνον τὸ νῦν λεγόμενον πατρικὸν χρημάτιον καὶ τὸ τοῦ δούλου,⁵ ἡ δὲ σημασία

(1) Βασιλ. [ΔΔ'. 2] 5. «Εἰ ὀβρισητικῶς αὐτῷ (τῷ πατρὶ) κέχρηται, ἵνα» σωφρονίζηται παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξουσίᾳ πατρικῇ.»

(2) Κ. [8. 47] 3 Βασιλ. [ΔΔ'. 2] 5. «Ἐπιμένων δὲ τῇ αὐτῇ προπετείᾳ» δύνανται καὶ τῷ ἄρχοντι παραδίδεσθαι *dicturo sententiam, quam tu dici volueras.* Πρβλ. ἀριθρ. 375—381 τοῦ ἀστικοῦ γαλλικοῦ νόμου.

(3) Ἀρθρον 1 τοῦ ποιν. νόμου.

(4) [Ξ'. 59] 2.

(5) [15. 1] 5 § 4. Θρόφιλ. [Δ'. 7] § 4 Ὅρος *peculium* οὗτος ἐστίν· οὐσία φυσικὴ προσκεκυρωμένη ὑπεξουσίᾳ πατρὸς ἢ δεσπότου, ἐξαιρουμένων τῶν

αὕτη παρέμεινεν ὡς κυρία σημασία τοῦ χρηματίου, ὅταν ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἄνευ ἄλλης προσθήκης. Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων ὁμῶς παρήχθη καὶ ἑτέρα εὐρυτέρα σημασία, καθ' ἣν χρημάτιον τῶν ὑπεξουσιῶν τέκνων ἐστὶν ὁμᾶς περιουσίας, κεχωρισμένη τῆς τοῦ πατρὸς, καὶ διατελοῦσα, ἢ ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον, ἢ ὑπὸ τὴν ψιλὴν (ἄνευ τῆς ἐπικαρπίας) τοῦ ὑπεξουσίου κυριότητα, ἢ ὑπὸ τὴν ἀπλὴν καὶ πρόσκαιρον αὐτοῦ διοίκησιν.

Κατὰ τὸν ἀρχαῖον ρωμαϊκὸν νόμον πᾶν τὸ ἀποκτώμενον ὑπὸ τοῦ ὑπεξουσίου τέκνου ἐκτᾶτο ὁ πατήρ καὶ ἀγνοῶν τὴν κτήσιν· τὰ ὑπεξούσια τέκνα οὐ μόνον ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἐκπροσωπῶσι τὸν πατέρα ἐπὶ τῆς κτήσεως τῶν τῆς περιουσίας δικαιωμάτων, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀνάγκην ἐξεπροσώπουν αὐτὸν, οὐδὲν δυνάμενα νὰ ἀποκτήσωσιν καὶ νὰ ἐπιδιώξωσι δικαστικῶς δι' ἑαυτὰ, ἐκτὸς ἐὰν πρόκηται περὶ τῆς ἰδίας συντηρήσεως, ἢ τῆς ἀνορθώσεως ἡθικῆς προσβολῆς, διαταραττούσης τὴν νόμιμον ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξιν, ἢ περὶ σχέσεως δρώσης τὸν φυσικὸν ἄνθρωπον καὶ καθ' ἣν ὁ πατήρ οὐδὲν ἔχει χρηματικὸν συμφέρον, ἢ τέλος περὶ μεταβολῆς τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων· τὰ θέματα ταῦτα θέλομεν ἐξηγήσει παρακατιόντες. Ἀλλ' ἀνέκαθεν ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια νὰ παραδίδωσιν οἱ πατέρες εἰς τὰ ὑπεξούσια τέκνα, ὡς καὶ οἱ κύριοι εἰς τοὺς δούλους αὐτῶν, μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας πρὸς ἀπλὴν διαχείρισιν, διατηροῦντες ἐπ' αὐτῆς ἅπαντα τὰ δικαιώματα, τοῦτο δὲ τὸ μέρος τῆς περιουσίας ὠνομάσθη χρημάτιον (*peculium*).¹

Διὰ τῆς συνθηκῆς ταύτης δὲν ἔπαθεν ἐξαίρεσις ὁ κανὼν, ὅτι ὁ ὑπεξούσιος οὐδὲν κτᾶται δι' ἑαυτόν. Κατὰ πρῶτον ἀπαντᾷ ἀληθῆς ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος τούτου περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς αὐτοκρατορίας, ὅτε κατὰ μικρὸν ἀνεπτύχθη τὸ δόγμα, ὅτι πᾶν

φυσικῶν χρητῶν πατρικῶν φημί καὶ δεσποτικῶν καὶ τῶν τοῖς συνυπεξουσίαις ἐποφειλομένων». Περὶ τῆς σημασίας τοῦ *peculium* ὅπερ ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν *profectilium*. Πρὸς. Μανδρὺ τὸμ. 2 σελ. 3—5.

(1) Περιουσία δικαίῳ τοῦ πατρὸς (*bona*), πράγματι τοῦ ὑπεξουσίου, αἰνεῖται περιουσία τούτου. [40. 7] 21 πρ. [MH'. 5] 21. B. [4 6] § 10. Περὶ τῆς ἀντίθεσης τοῦ *peculium* (τοῦ ὑπεξουσίου) πρὸς τὰ (*bona*) (περιουσία αὐτεξουσίου) [50. 10] 182 [B'. 2] 176.

τὸ ἀμέσως ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἣ ἔνεκεν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ὑπεξουσίου ἀποκτῶμενον ὑπήγετο εἰς τὴν ἀπόλυτον αὐτοῦ κυριότητα· οὕτω παρήχθη τὸ λεγόμενον στρατιωτικὸν χρημάτιον (*peculium castrense*), αἱ δὲ ἀρχαιότεραι περὶ αὐτοῦ διατάξεις εἰσὶ τοῦ Αὐγούστου, τοῦ Νερούα καὶ τοῦ Τραϊανοῦ. Βραδύτερον δὲ, καὶ ἐπὶ τοῦ Οὐλπιανοῦ ἤδη, παρήχθη καὶ ἑτέρα ἐξαιρέσις ἀναπτυχθεῖσα ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, καθ' ἣν πᾶν τὸ ὑπὸ τοῦ ὑπεξουσίου ἐκ τῆς δημοσίας αὐτοῦ ὑπηρεσίας ἀποκτῶμενον, ὑπήγετο, ὡς τὸ στρατιωτικὸν χρημάτιον, εἰς τὴν ἀπόλυτον αὐτοῦ κυριότητα, ἣ δὲ περιουσία αὕτη ὠνομάσθη οἰνοὶ στρατιωτικὸν χρημάτιον (*peculium quasi castrense*). Ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου εἰσῆχθη ἑτέρα τοῦ ἀνωτέρου κανόνος παρέγκλισις, καθ' ἣν κατὰ πρῶτον ἢ ἀπὸ τῆς μητρὸς, ἔπειτα δὲ καὶ ἢ ἀπὸ τῶν πρὸς μητρὸς ἀνιόντων εἰς τὰ τέκνα περιερχομένη περιουσία (*bona materna, bona materni generis*), τέλος δὲ καὶ τὰ εἰς τὰ τέκνα μεταβαίνοντα γαμικὰ κέρδη, ἀνήκουσι κατὰ μὲν κυριότητα εἰς αὐτὰ, κατ' ἐπικαρπίαν δὲ εἰς τὸν πατέρα· τὸ εἶδος τοῦτο τῆς περιουσίας, ἣτις ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, περιέλαβε καὶ ἄλλα εἶδη πραγμάτων, ὀνομάζεται ἀπροσπόριστον χρημάτιον (*peculium adventitium*) καὶ διαιρεῖται εἰς τακτικὸν καὶ ἔκτακτον.

231. Ἐξεταστέον ἀκριβέστερον τί περιλαμβάνει τὸ στρατιωτικὸν χρημάτιον.

1) Τὰ ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τῷ ἀπερχομένῳ εἰς τὸ στρατόπεδον, ἣ ἐν στρατίᾳ διατελοῦντι τέκνῳ δωρούμενα κτεητά.¹ Τινὲς περιορίζουσι τὴν ἔννοιαν τοῦ στρατιωτικοῦ χρηματίου εἰς μόνα τὰ παρὰ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τῷ κατὰ πρῶτον ἀναδεχομένῳ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἐν αὐτῇ διατελοῦντι δωρεὰν διδόμενα κινητά,² ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς, διότι κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Κώδικος Κ. [12. 37] *1 peculio castrensi cedunt res mobiles, quae e u n t i in militiam*

(1) Β. [ΝΖ'. 2] 4. 10. Β. [ΜΒ'. 3] 60.

(2) Α. χ. ὁ Τιτῷ Σόστ. τόμ. Α'. σελ. 199 § 250.

(τῷ ἀπερχομένῳ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, εἰς τὸ στρατόπεδον· οὐδ-
 όλως ἀπαιτεῖται ν' ἀπέρχεται κατὰ πρῶτον) *donatae sunt*,
 δωρεάν διδόμενα. Ἐκτὸς ὅμως τούτου ἡ γνώμη ἐκείνη δὲν ἔχει
 καὶ πρακτικὴν σημασίαν, ὅταν προσθέσῃ τις πάλιν κατὰ τὸν
 νόμον, «καὶ τῷ διατελοῦντι εἰς ὑπηρεσίαν». διότι ὁ μὴ κατὰ
 πρῶτον ἀπερχόμενος, ἀλλ' ἤδη ὑπηρετῶν καὶ μετὰ τὴν εἰς τὴν
 πατρικὴν οἰκίαν ἐπ' ἀδείᾳ ἐπάνοδον ἐπιστρέφων εἰς τὸ στρα-
 τόπεδον, διατελεῖ οὐδὲν ἥττον ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ
 κατὰ πᾶσαν λοιπὸν περίπτωσιν ἢ ἀνωτέρω δόξα δὲν εἶναι ὀρθή.

2) Τὰ ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἀποκτώμενα.¹

3) Τὰ ἐν ζωῇ, ἢ τελευταίᾳ βουλήσει εἰς αὐτὸν μεταβιβα-
 ζόμενα πράγματα ὑπὸ προσώπων, μεθ' ὧν ἡ προκαλέσασα τὴν
 ἐλευθεριότητα σχέσις συνήφθη ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρε-
 σίας (*militiae causa*).² Περὶ τούτου παρατηρητέον ὅτι,
 εἰ ἡ διαθήκη, ἢ ἡ ἄλλη πράξις μεταβιβάσεως περιουσίας
 ἐγένετο ὑπὸ συγγενοῦς συστρατιώτου, διακριτέον· εἰ ἂν αὕτη
 ἐγένετο πρὸ τῆς στρατιωτικῆς συναδελφότητος, τὸ καταλειπό-
 μενον δὲν ὑπάγεται εἰς τὸ στρατιωτικὸν χρημάτιον, διότι ἡ
 προκαλέσασα τὴν ἐλευθεριότητα σχέσις δὲν παρήχθη ἐκ τῆς
 στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, εἰ ἂν δὲ ἡ δικαιοπραξία ἐγένετο ἀφοῦ
 ὁ συγγενὴς τοῦ δοτῆρος συνυπηρέτησε στρατιωτικῶς μετὰ
 τοῦ ὑπεξουσίου στρατιώτου ὑποτίθεται (τὸ δὲ νόμιμον τοῦτο
 τεκμήριον ἀποκλείει τὴν ἀνταπόδειξιν), ὅτι ἡ περιουσία κατε-
 λείφθη διὰ τὴν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας συναφθεῖσαν φιλικὴν σχέσιν
 (*occasione militiae*) καὶ τὸ καταλειπόμενον ὑπάγεται εἰς τὸ
 στρατιωτικὸν χρημάτιον.

4) Τὰ ἀποκτώμενα διὰ πραγμάτων, ἢ χρημάτων ἀνηκόντων
 εἰς τὸ στρατιωτικὸν χρημάτιον.³

Δυνάμει ὅλως εἰδικῆς διατάξεως ὑπήχθη εἰς τὸ χρημάτιον
 τοῦτο καὶ ἡ ὑπὸ τῆς συζύγου τῷ στρατιώτῃ, διαρκούσης τῆς
 ὑπηρεσίας αὐτοῦ, καταλειπομένη κληρονομία. Ἡ διάταξις αὕτη

(1) [19. 17] 11.

(2) [49. 17] 16 § 1. 19.

(3) K. [12. 37] 1.

τοῦ Ἀδριανοῦ ¹ εἶναι ὅλως εἰδική, ὅθεν δὲν δύναται νὰ ἐπεκταθῇ εἰς δωρεάς, κληροδοσίας καὶ καταπιστεύσεις.

232. Ἐπὶ τῶν εἰς τὸ στρατιωτικὸν χρημάτων ἀναφερομένων σχέσεων ὁ ὑπεζούσιος λογιζέται αὐτεξούσιος· ὅθεν εἶναι ἀπόλυτος κύριος αὐτοῦ καὶ διαθέτει αὐτὸ κατὰ τὸ δοκοῦν, ἀνεξαρτήτως τοῦ πατρὸς, ἐν τε ζωῇ καὶ θανάτου αἰτία, ² ὅθεν καὶ δίκας δίνεται νὰ ἔχῃ μετὰ τοῦ πατρὸς. ³ Ἀλλοτε ὁ πατὴρ εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ κτᾶσθαι διὰ καταλήψεως τὸ στρατιωτικὸν χρημάτιον τοῦ ἀδιαθέτου ἀποβιώσαντος υἱοῦ, ὥστε ἥρκει ἡ ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχὴ ἐπὶ τοῦ χρηματίου τούτου, ⁴ ἀλλὰ κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον ἐξέλιπεν ὁ περιορισμὸς οὗτος. ⁵

Τὰ δικαιώματα τοῦ πατρὸς ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ χρηματίου εἶναι τὰ ἑξῆς·

1) Κτᾶται αὐτὸ, ἐν περιπτώσει δημεύσεως τῆς περιουσίας τοῦ υἱοῦ· ⁶ ἀλλὰ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀργεῖ παρ' ἡμῖν, διότι, κατὰ τὸ δημόσιον ἡμῶν δίκαιον, ἡ καθολικὴ δήμευσις τῆς περιουσίας εἶναι ἀδύνατος· ⁷ τὴν εἰς τὸν ὑπεζούσιον ἐπαχθεῖσαν κληρονομίαν, ἣτις γενομένη παρ' αὐτοῦ δεκτὴ, ἤθελεν ἀποτελέσει μέρος τοῦ στρατιωτικοῦ χρηματίου, ὁ δὲ ὑπεζούσιος δὲν θέλει νὰ ἀποδεχθῇ, δύναται νὰ ἀποδεχθῇ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ ὁ πατὴρ ὡς ἰδίαν περιουσίαν, ἐφ' ἧς οὐδὲν δικαίωμα ἔχει ὁ υἱός. ⁸

Κατὰ σαφῆ ὄρισμόν τοῦ ρωμ. νόμου ἐὰν ὁ ὑπεζούσιος υἱὸς λάβῃ ἀνάγκην κηδεμόνος πρὸς διοίκησιν τῆς περιουσίας ταύτης ἀναλαμβάνει ὁ πατὴρ τὴν κηδεμονίαν. ⁹

(1) [49. 17] 8. 13.

(2) [49. 17] 15 § 1—3. 18. § 1. [40. 1] 17. [46. 3] 98 § 3. B [2. 12] πρ. (5. 1) 4. K. [9. 49] 3.

(3) Σημ. 1 [5. 1] 4.

(4) [49. 17] 2. 14. πρ.

(5) N. 118. Κεφ. 1.

(6) K. [9. 49] 3.

(7) Ἄρθρ. 18 τοῦ Συντάγματος.

(8) K. [6. 61] 8. § 2.

(9) K. [5. 70, 7 πρ. [6. 61] διατ. τελ. § 1.

Δὲν εἶναι ἀνάξιον λόγου τὸ ζήτημα ἐὰν ἰσχύῃ νῦν ἡ διαταξίς αὕτη ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ νέου περὶ κηδεμονίας νόμου, καθ' ὃν ὁ μὴ χειραφετηθεὶς δὲν ὑπόκειται εἰς κηδεμονίαν, ὥστε ὁ ὑπεξούσιος στρατιώτης, καὶ ἂν ᾗ ἀνήλικος δὲν δύναται νὰ διατελέσῃ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ πατρὸς.¹ ὁ μόνος τρόπος τῆς λύσεως τῆς δυσκολίας ταύτης εἶναι νὰ δεχθῶμεν τὸν πατέρα ἐνασκούντα τὴν ὀφειλομένην τῷ ἀνήλικῳ υἱῷ ἀντίληψιν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ πατρὸς, ἐὰν δὲ τὰ συμφέροντα αὐτοῦ συγκρούωνται πρὸς τὰ τοῦ ὑπεξουσίου ὡς κυρίου τοῦ προκειμένου χρηματίου, θέλομεν διορίσει αὐτῷ εἰδικὸν ἐπίτροπον κατὰ τὸ ἄρθρ. 9 τοῦ νέου νόμου.

Τὰ ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ χρηματίου δικαιώματα δὲν ἀποβάλλει, ὁ υἱὸς οὔτε παραιτούμενος τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας,² οὔτε μεταβαίνων εἰς ἄλλου πατρικὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ὁμῶς ὁ μετ' ἀπωλείας τῆς τιμῆς ἀποβλήθεὶς τοῦ στρατοῦ στρατιώτης δὲν δύναται νὰ διαθέσῃ διὰ διαθήκης τὸ στρατιωτικὸν αὐτοῦ χρημάτιον.³

233. Εἰς τὸ οἶονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτιον ὑπάγονται.

1) Τὰ ἐκ μισθοῦ, ἐκτάκτων ἀμοιβῶν, τελῶν καὶ ἄλλων τοιούτων ἀπὸ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας παραγομένων ὠφελιμμάτων, ἀποκτώμενα,⁴ οὐχὶ ὁμῶς καὶ πᾶσα κτήσις τοῦ ὑπεξουσίου, εἰς ἣν ἔδωκεν ἀφορμὴν ἡ δημοσία ὑπηρεσία, ἢ ὅ,τι δίδεται εἰς αὐτὸν δωρεάν εἰσερχόμενον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, διότι, διασταλτικὴ ἐρμηνεῖα δὲν ἐπιτρέπεται ἐπὶ νόμων, οἵτινες καταργοῦσιν ἐν μέρει προϋπάρχοντα νόμον (in legibus correctoriis), τοιοῦτοι δὲ εἶναι οἱ περὶ στρατιωτικοῦ χρηματίου νόμοι, οὓς ἐπομένως δὲν δυνάμεθα διασταλτικῶς ἐρμηνεύοντες νὰ ἐπεκτείνωμεν καὶ εἰς τὰ προκείμενα θέματα τοῦ οἶονεὶ στρατιωτικοῦ χρηματίου.⁵ Ἐχομεν κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα τῶν ρω-

(1) Πρβλ. τὰ ἄρθρ. 102 καὶ 137 τοῦ περὶ ἀνῆλ. κλπ. νόμου.

(2) Ε. [2 12] πρ.

(3) (29. 1) 26 § 1. Ad eos, qui ignominiae causa missi sunt, non pertinet jus testandi de castrensi peculio.

(4) Κ. [3 28] 37. Β. [ΛΘ'. 1] 63. Κ. [1. 51] 7. Β. [ΣΤ'. 1] 66. Ἀρμ. [Β'. 2] 4.

(5) Ἀντιδοξεῖ, ἀλλ' ἀδίκως ὁ Λοῦρ ἐν τῷ Ἀρχεῖφ τ. πρ. X. σελ. 178.

μαίων νομομαθῶν, οἵτινες δὲν ἐπεξέτειναν τὰς διατάξεις περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ὑπεξουσίου ἐπὶ τοῦ οἰονεὶ στρατιωτικοῦ χρηματίου εἰς ἄλλα θέματα μὴ ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ περιεχόμενα· διὰ τοῦτο μέχρι τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐδίσταζον, ἐὰν περὶ τοῦ οἰονεὶ στρατιωτικοῦ χρηματίου δύνανται νὰ συντάξωσιν ἐγκύρως διαθήκην δημόσιοι ὑπάλληλοι μὴ ρητῶς μνημονευόμενοι εἰς τὰς περὶ τῆς παροχῆς τοῦ δικαιώματος τούτου διατάξεις καὶ εἶχε κρατήσῃ ἡ γνώμη, ὅτι οὗτοι δὲν ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦτο, ὅπερ ἐδόθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ διὰ τοῦ Κ. [3. 28] 37.

2) Τὰ ἐκ δωρεᾶς τοῦ βασιλέως, ἡ τῆς συζύγου αὐτοῦ καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τῆς αὐλῆς ἐκ τῶν ἀποδοχῶν αὐτῶν (ἐξ ὧν μὴ δαπανᾷ) ἀποκτώμενα.¹ Ὡς πρὸς ἐν εἶδος ὑπαλλήλων τῆς αὐλῆς, τοὺς silentiarios, τοὺς διατrophούντας τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν τάξιν ἐν τοῖς βασιλείαις, ὑπάρχει εἰδικὴ διάταξις τοῦ Κ. [12. 19] 5, καθ' ἣν εἶναι οἰονεὶ στρατιωτικὸν αὐτῶν χρημάτιον, πᾶν ὅ,τι ἐν καιρῷ τῆς ὑπηρεσίας δι' οἰονδῆποτε λόγον ἐπικτήσουσιν, ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη, ἀναφερομένη ρητῶς εἰς ἐν εἶδος ὑπαλλήλων, μὴ ὑπάρχον παρ' ἡμῖν, καὶ ἀπονέμουσα εἰς αὐτοὺς τὸ προνόμιον τοῦτο, οὐδὲν ἔχει πρακτικὸν κύρος.

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν δὲν ἐπεκτείνομεν τὰς περὶ τοῦ στρατιωτικοῦ χρηματίου διατάξεις εἰς τὸ οἰονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτιον καὶ διότι προνόμια δὲν εἶναι δεκτικὰ διασταλτικῆς ἐρμηνείας, δὲν δυνάμεθα νὰ καταλογίσωμεν εἰς τὸ προκείμενον χρημάτιον οὔτε ὅσα ὁ ὑπεξούσιος λαμβάνει παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, ὡς ἰδιωτικὸς αὐτοῦ ὑπηρετῆς, ὡς ἀμειβὴν δηλ. τῶν ἰδιωτικῶν αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν, οὔτε ὅσα κερδαίνει ὁ ἐπιστήμων ἐκ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ.

3) Τὰ ἐκ τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος, ἡ ἐξ ἀφορμῆς αὐτοῦ.² καὶ

(1) Κ. [6. 61] 7 Β. [ΝΖ'. 2] 21. Κ. [12. 31] διατ. μόνη.

(2) Κ. [2. 7] 4. 14 [Θ' 1. 19. Δηλαδή οὐ μόνον τὰ ἐκ δικηγορικῶν τελῶν καὶ δικαιωμάτων, ἡ καὶ ἐξ ἐκτάκτων ἀμοιβῶν, ἡ δωρεῶν ἔνεκα τῆς παρασχεύσεως ὑπηρεσίας, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅ,τι κτᾶται ἐξ ἀφορμῆς ἣν παράγαγε

4) Τὰ ὑπὸ τῶν ἱερωμένων ὅπωςδὴποτε ἀποκτόμενα.¹ Περὶ τῶν πρεσβυτέρων, διακόνων, ἀναγνώστων καὶ ψαλτῶν, οὓς πάντας κληρικοὺς καλεῖ ὁ Αὐτοκράτωρ, ὀρίζεται ὑπὸ τῆς Ν. 123. Κεφ. 19, τὸ προνόμιον, καθ' ὃ πᾶν ὅ,τι κτῶνται, ὄντες ὑπεξούσιοι, ὑπάγεται εἰς τὸ οἶονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτων· οὐ μόνον ὅσα διὰ τῆς ὑπηρεσίας, ἣ ἔνεκεν αὐτῆς προπορίζονται ἀλλ' ὡς ἐκφράζεται ὁ νόμος, «τὰ πράγματα τὰ ἀφ' οἰουδὴ ποτε τρόπου εἰς τὴν αὐτῶν δεσποτείαν περιελθόντα».

Τελευταῖον 5). Ἡ εἰς τὸν πατέρα καταλειφθεῖσα κληρονομία, ἣν ὀφείλει οὗτος βραδύτερον νὰ παραδώσῃ ὡς καταπίστευμα τῷ ὑπεξουσίῳ ὅταν ἀπαλλαγῇ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, διαχειρίζεται δ' ἐν τοσούτῳ τοσούτον κακῶς, ὥστε ἀναγκάζεται νὰ ἀποδώσῃ ἀμέσως.² Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς περιουσίας καταλέγεται συνήθως εἰς τὸ ἑκτακτον ἀπροσπόριστον χρημάτων, πολλοὶ ὅμως κατὰ τᾶττουσιν αὐτὸ εἰς τὸ προκείμενον, διότι κατὰ τὸν παρατεθέντα νόμον (ὁ πατήρ) «ἀναγκάζεται τῷ ὑπεξουσίῳ ὄντι τὴν » κληρονομίαν ἀποκαταστήσαι καὶ μηδὲν ἔχειν ἐπ' αὐτὴν δι- » καίωμα, ἐφ' ὅσον ὁ υἱὸς περίεστι· καὶ ἔοικεν ὁ υἱὸς ἐν τούτῳ » τῷ στρατιώτῃ», ἥτοι ὁ ὑπεξούσιος ἔχει τὴν περιουσίαν ταύτην, ὥσανεὶ ἑκτάτῳ αὐτὴν κατὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ὅπερ ἐστὶ κατατάσσεται αὕτη εἰς τὸ οἶονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτων.³ Περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ χρηματίου τούτου δικαιωμάτων τοῦ

τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν Α. χ. συνέπεσε νὰ γνωρίσῃ τὸν δικηγόρον συγγενῆς, ἢ φίλος τοῦ πελάτου καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, λόγῳ δὲ τῆς αὐτοῦ εὐμενείας νὰ δώσῃ αὐτῷ ἐν ζωῇ, ἢ νὰ καταλίπῃ αἰτίᾳ θανάτου περιουσίαν.

(1) Κ. [1. 3] 34. 50. Νεαρ. 134. Κ. 19.

(2) [3 i. 1] 50. [ΔΒ'. 11] 47.

(3) Ἦσως ἡ διαφωνία αὕτη εἶναι περὶ λέξεων μᾶλλον· οἱ μὴ ὑπάγοντες τὸ καταπίστευμα τοῦτο εἰς τὸ οἶονεὶ στρατιωτικὸν χρημάτων στηρίζονται εἰς τὸν λόγον, ὅτι, κατὰ τὸ καίμενον τοῦ νόμου, ὁ πατήρ οὐδὲν ἔχει ἐπὶ τῆς περιουσίας ταύτης δικαίωμα, ἐφ' ὅσον ὁ υἱὸς περίεστι καὶ βεβαίως, διότι ἐν ἀπεθίωσεν ὁ υἱὸς ἐν τῇ ὑπεξουσιότητι, κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ καταπιστευματοδότου οὐδὲν προέκειτο νὰ ἀποκτήσῃ, ὅθεν οὔτε νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν ταύτην δύναται πρὸς ματαίωσιν τῆς κτήσεως τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῆς ἐν ὑπεξουσιότητι ἀποθιώσεως τοῦ υἱοῦ, ἀλλ' ἔπεται ἐντεῦθεν ὅτι, ἐνὸς μὲν ὁ υἱὸς, δὲν ἔχει πάντα τὰ δικαιώματα ὅσα κέκτηται ὁ ὑπεξούσιος ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ χρηματίου, ἐνῶ ρητῶς ὁ νόμος ὀρίζει, ὅτι οὗτος ὡς πρὸς τὴν περιουσίαν ταύτην ἔοικε στρατιώτῃ;

πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἰσχύουσι τὰ περὶ τοῦ στρατιωτικοῦ χρηματίου εἰρημένα.

234. Πατρικὸν χρημάτιον εἶναι ἡ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀμέσως, ἢ ἐμμέσως πηγάζουσα περιουσία, ἣν οὗτος μεταβιβάζει ἐκουσίως τῷ ὑπεξουσίῳ, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξουσιάζῃ καὶ νὰ διοικῇ οὗτος αὐτήν, ὡς οἶονει ἰδίαν (*quasi patrimonium*), καίτοι διαμένουσιν πατρικὴν (*bona paterna*).¹ Κατὰ τὸν ὅρισμόν τοῦτον τοῦ πατρικοῦ χρηματίου (ὅπερ καὶ χρημάτιον ἀπλῶς ὀνομάζεται), δὲν ὑπάγεται εἰς αὐτό, λ. χ. 1) ἡ προῖξ, ἣν δίδει ὁ πατήρ, καθὼς ὑπόχρεως εἰς προικοδοτήσιν, διότι, ὡς εἶδομεν, διαρκούντος τοῦ γάμου ὁ προικοδοτήσας πατήρ οὐδὲν δικαίωμα ἔχει ἐπὶ τῆς προικῶς περιουσίας, καὶ ἂν ἡ προικισθεῖσα ἦτο ὑπεξουσία. Μετὰ δὲ τὴν λύσιν αὐτοῦ, ἐὰν ζῇ ἡ ὑπεξουσία θυγάτηρ, ἡ ἀποδιδομένη αὐτῇ προῖξ δὲν μεταβαίνει εἰς τὴν κυριότητα τοῦ πατρὸς, ἀλλ' οὗτος ἔχει μόνην τὴν διαχείρισιν καὶ τὴν ἐπικαρπίαν, διατηρῶν τὴν προῖκα ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς, εἰς ἣν δέον νὰ δοθῇ, ἐὰν αὕτη ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον.²

2) Ὁ νόμος ὀρίζει, ὅτι ἐπὶ διαζεύξεως ἐξ ἁμαρτήματος ἐνὸς τῶν συζύγων, ἐὰν ἡ γυνὴ ἦναι ἡ ἁμαρτήσασα, ἀποβάλλει τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ τὴν προῖκα, περιερχομένην εἰς τὸν ἀθῶον ἄνδρα, ἀλλ' ἐὰν ὑπάρχωσι τέκνα ἡ μὲν κυριότης τῆς προικὸς ἀνήκει εἰς αὐτὰ, ἡ δὲ ἐπικαρπία καὶ ἡ διαχείρισις τῷ ἀθῶῳ πατρί. Μὴ νομίσωμεν, ὅτι καὶ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ πατρικοῦ, ἢ ἀπροσπορίστου χρηματίου, διότι τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα χωροῦσιν, εἴτε ὁ πατήρ ἔχει τὰ τέκνα ὑπὸ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν, εἴτε οὐ, ἄρα τὸ δικαίωμα τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῆς ἐπικαρπίας τῆς προικὸς δὲν ἥρτηται ἀπὸ τῆς πατρικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας, δὲν συνέχεται μετ' αὐτῆς, οὔτε

(1) Ὅρισμός τοῦ χρηματίου τούτου [15. 1] 4. πρ. καὶ 5. § 4. Πρόκειται περὶ χρηματίου τοῦ δούλου, ἀλλ' εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς τὸ τοῦ ὑπεξουσίου. Ε. [2. 9] § 1. [4. 6] § 10 Κ. [6. 61] 6 [4. 4] 4. § 4. [10. 2] 35. 11. 7] 16. [37. 7] 9. Νεαρ. 131. Κ. 11. Β. [ΜΕ'. 4] 9. Πρβλ. ἀνωτ. § 229.

(2) Πρβλ. Βασίλ. [1'. 4] 3, II, [4. 4] 3. § 5.

παύουσι τὰ δικαιώματα ταῦτα ἐπὶ τῆς χειραφεσίας τῶν τέκνων, οὔτε μεταβαίνουνσιν εἰς τὸν θετὸν πατέρα ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ φυσικὸς πατὴρ δώσῃ τὰ τέκνα εἰς υἱοθεσίαν.¹

3) Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τὰ διὰ τῆς ἐλευθεριότητος τῆς πρώτης, ἢ τοῦ πρώτου συζύγου εἰς τὸν δευτερογάμον περιελθόντα κτήματα, ὧν οὗτος ἀπόλλυσι τὴν κυριότητα· αὕτη μεταβαίνει, ὡς προερρέθη, ἀμέσως εἰς τὰ τέκνα, διατηροῦντος τοῦ δευτερογάμου μόνην τὴν ἐπικαρπίαν, δὲν πρόκειται ὁμως περὶ χρηματίου, οὔτε πατρικοῦ, οὔτε ἀπροσπορίστου.

4) Τὸ αὐτὸ χωρεῖ ὡς πρὸς τὰς δωρεὰς τοῦ πατρὸς εἰς τὰ ὑπεξούσια τέκνα, αἵτινες ἀποβαίνουνσιν ἔγκυροι διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς· αὗται δὲν ἀποτελοῦσι πατρικὸν τοῦ υἱοῦ χρημάτιον, διὰ τοῦτο δὲ δὲν διανέμονται τὰ οὕτω δωρούμενα, ὡς ἡ λοιπὴ περιουσία, μεταξὺ τῶν κληρονόμων τοῦ πατρὸς.

Ἀμφισβήτησις ὑπάρχει εἰς, τίνα κατηγορίαν ὑπάγονται τὰ ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου διδόμενα δῶρα (*dona, pecunia lustrica*). Ἐὰν ᾖναι βέβαιον ὑπὲρ τίνος ἐγένοντο τὰ δῶρα, δηλ. ἐὰν ὁ ἀνάδοχος ἐδήλωσε τὴν βούλησιν νὰ ποιήσῃ τὴν δωρεὰν ὑπὲρ τοῦ ἀναδεκτοῦ, τὸ δῶρον ἀνήκει εἰς τὸ ἀπροσπόριστον τούτου χρημάτιον· ἐὰν ἠθέλησε νὰ δωρήσῃ τὸ δοθὲν εἰς τὸν πατέρα, ἢ τὴν μητέρα, πάλιν οὐδὲν ὑπάρχει ζήτημα. Ἐὰν ὁμως δοῦς τὸ δῶρον δὲν ἐξέφρασεν ἀκριβῶς τὴν θέλησιν, ὑπὲρ τίνος ἔπραξε τὴν δωρεάν, δὲν ἀποδεικνύεται δὲ ἐπιτόπιος συνήθεια λύουσα τὸ ζήτημα, τοὔτέστιν ἀποφαινομένη ὑπὲρ τίνος δίδονται τὰ τοιαῦτα δῶρα, εἰκάζεται ὅτι ἐδόθησαν εἰς τοὺς γονεῖς, διότι

(1) Τὴν λύσιν ταύτην, ἣν διὰ μακρῶν ὑπερήσπισεν ὁ Μαρτζὺλ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Γέισεν τόμ. 8 σελ. 249 καὶ ἐπ. ἐδέχθησαν σχεδὸν πάντες οἱ δοκιμωτέραι τῶν νεωτέρων συγγραφέων, Οὐαγγερῶ I. § 236 Ἄρτης § 432 σημ. 1. Οὐϊνδχαϊτ § 516 σημ. 13. Οὐδ' ἔπρεπε τῶντι νὰ ὑπάρχῃ διαφωνία περὶ τούτου, διότι κατὰ τὴν ἐρροτάτην παρατήρησιν τοῦ Ἄρτης ἀπροσπόριστον χρημάτιον εἶναι ἐ,τι ὁ ὑπεξούσιος «ἐαυτῷ προσεκτίσαστο μὴ ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ οὐ ἐστὶν ὑπεξούσιος». Ἐπὶ τοῦ προκειμένου προσκινᾶται τὸ τέκνον μόνην τὴν ψιλὴν κυριότητα, ἅρα αὕτη ἦν εἶναι τὸ ἀπροσπόριστον χρημάτιον, ἀλλὰ τοῦ τοιούτου χρηματίου (τῆς ψιλῆς κυριότητος) δύναται νὰ ἔγῃ ὁ πατὴρ τὴν ἐπικαρπίαν; Ταῦτα διέφυγον τὴν προσοχὴν τῶν εὐαρίθμων ἀντιδωρῶντων, οἷον τοῦ Καλλιγᾶ τόμ. Δ'. σελ. 247 σημ. 5.

ἱστορικῶς ἀποδεικνύεται, ὅτι ἀρχικῶς τὰ δῶρα ταῦτα ἐσκόπουν νὰ ἀνακουφίσωσι τοὺς γονεῖς, ἕνεκα τῶν δαπανῶν τῆς βαπτίσεως.¹

Ἄλλ' ὑπὲρ τίνος ἐκ τῶν δύο χρηματίων ὑπάρχει ἐν γένει τὸ τεκμήριον, ἐν ἀμφιβολίᾳ ἂν ὀρισμένον πρᾶγμα ἀνήκει εἰς τὸ πατρικὸν, ἢ τὸ ἀπροσποριστὸν χρημάτιον; Περὶ τοῦτου ὑπάρχει ἀμφισβήτησις· τινὲς λ. χ. ὁ Χοφάκκερ καὶ ὁ Τιβὼ, ἀποφαίνονται, ὅτι τὸ τεκμήριον ὑπάρχει ὑπὲρ τοῦ ἀπροσπορίστου, διότι δὲν εἰκάζεται ἡ ἐλάττωσις (ὁ περιορισμὸς) τῶν δικαιωμάτων· ἄλλοι,² δέχονται τὸ τεκμήριον ὑπὲρ τοῦ πατρικοῦ, διότι πάντα τὰ εἰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ εὐρισκόμενα καὶ εἰς τὴν διαχείρισιν αὐτοῦ διατελοῦντα πράγματα ὑποτίθενται παραχωρηθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πατρὸς. Ἄλλ' ὁ λόγος οὗτος ἐλαχίστην ἔχει ἰσχὺν κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον, καθ' ὃ ὁ υἱὸς κτᾶται περιουσίαν δι' ἑαυτὸν ἕνεκα πολλῶν λόγων, ἡ δὲ τοῦ ἀρχαιοτέρου δικαίου ἐξαίρεσις κατέστη κατῶν.

Ἰσως ὀρθότερον νὰ ἀναθέσωμεν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, ἀποφεύγοντες τεκμήρια, ἅπερ δὲν δέχεται ὁ νόμος.

235. Ὁ πατὴρ ἔχει τὴν κυριότητα τοῦ πατρικοῦ χρηματίου, ὁ δὲ ὑπεξούσιος τὴν διοίκησιν, ἂν, κατὰ τὸ δοκοῦν, δύναται νὰ ἀνακαλέσῃ ὁ πατήρ.³ Εἰς τὴν κυριότητα τοῦ υἱοῦ μεταβαίνει τὸ χρημάτιον τοῦτο.

α'.) Ἄν κατεσχέθῃ ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἡ περιουσία τοῦ πατρὸς διὰ χρῆν αὐτοῦ.⁴

β'.) Ἄν μὴ ἀφαίρεση τὸ χρημάτιον ὁ πατήρ κατὰ τὴν χειραφεσίαν τοῦ ὑπεξουσίου,⁵ ἢ οὗτος ἀπαλλαγῇ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἕνεκεν ἀξιώματος.

Ὁ υἱὸς δύναται νὰ δωρήσῃ, συναίνεσι τοῦ πατρὸς, τὸ χρημάτιον τοῦτο αἰτία θανάτου.⁶

(1) Μαρτζέλ ἐν τῷ περιοδ. κῶ φύλλῳ τοῦ Γεῖσεν τ.μ. Β'. σελ. 276 καὶ ἐπ.

(2) Μυλενθέρουχ Doctrina Pandect τ.μ. Γ'. σελ. 113 σημ. 1.

(3) Ε [2. 9] § 1. [39. 5] 7. πρ. [43. 2] 34. πρ.

(4) [4. 4] 3 § 4.

(5) [15. 1] 53. Ε. [2. 2] § 20. Οὐαίκαν Τιμ. 261. Νεαρ. 81. Κεφ. 1.

(6) [39. 6] 65.

236. Πᾶσα κτῆσις τοῦ ὑπεξουσίου τέκνου, μὴ ὑπαγομένη εἰς τὰ προειρημένα εἶδη τῶν χρηματίων, ὀνομάζεται ἀπροσπόριστον χρημάτιον.¹

Ἐκ τῶν ἐν τῷ παρατεθέντι νόμῳ ἀναφερομένων δικαιωμάτων τοῦ πατρὸς ἐπὶ τοῦ χρηματίου τούτου, ἔπεται, ὅτι ὁ ὑπεξούσιος δὲν δύναται νὰ ἐκποιήσῃ τὰ τοῦ χρηματίου τούτου πράγματα, ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς,² διὰ δὲ τελευταίας βουλήσεως, οὔτε συναινέσει τοῦ πατρὸς,³ δύναται ὅμως συναινέσει τούτου κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην, νὰ δωρήσῃ αὐτὰ αἰτία θανάτου,⁴ ἀλλὰ καὶ ἄνευ τοῦ νόμου τούτου, ἂν ὁ ὑπεξούσιος δύναται συναινέσει τοῦ πατρὸς νὰ ἐκποιήσῃ τὴν περιουσίαν ταύτην μεταξὺ ζώντων,⁵ διατὶ οὐχὶ καὶ αἰτία θανάτου; Ὁ πατὴρ ἔχει τὸ δικαίωμα, καθὸ διαχειριστῆς, νὰ διεξάγῃ τὰς περὶ τοῦ χρηματίου τούτου δίκας, ἀλλὰ ζητεῖται ἐὰν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν ἔχῃ χρεῖαν τῆς συναινέσεως τοῦ ἐφήβου τέκνου· τινὲς λύουσιν αὐτὸ καταφατικῶς, λ. χ. ὁ Τιβώ, ἀλλ' οὐκ ὁρθῶς. Ὡς πρὸς ἐν εἶδος τοῦ ἀπροσπορίστου χρηματίου, τὰ μητρικὰ κτήματα,

(1) B. [ME'. 4] 9. «Εἴ τις τοίγυν ὑπεξούσιος ἢ ἐν τῇ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἢ ἐν τῇ τοῦ πάππου ὑπεξουσιότητι τυγχάνων, τίποτε ἑαυτῷ προσκεκτήσας, μὴ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτίνος ὑπεξουσίος ἐστιν, ἀλλ' ἐξ ἄλλων οἰωνδῆ- ποτε αἰτιῶν, αἵτινες ἀπὸ φιλοτιμίας τῆς τύχης, ἢ ἀπὸ καμάτων ἰδίων εἰς αὐτὸν φέρονται, ταῦτα τοῖς ἰδίοις γονεῦσι οὐκ εἰς ὀλόκληρον, ὥσπερ τὸ παλαιὸν ἦν, θεσπίζομεν, ἀλλ' ἕως μόνης τῆς χρήσεως προσπορίζετω καὶ τούτων ἢ μὲν χρήσις παρὰ τῷ πατρί, ἢ τῷ πάππῳ, ὧν ἐν τῇ ὑπεξουσιότητι ἐστι, διαμενέτω, πλὴν ἀλλ' ἔχέτω ὁ πατὴρ εἰς τὰ πράγματα, ἃ ἡριθμή- σαμεν, τελεσιτάτην ἐξουσίαν τοῦ κεχρησθαι καὶ ἀπολαύειν καὶ διοικεῖν τὰ πράγματα».

(2) K. [6. 61] 8. § 5.

(3) K. [6. 23. 11. [AE'. 3] 11 Nullomodo hoc eis permittimus. Ἐντεῦθεν εὐλόγως συνάγουσιν οἱ νεώτεροι τὴν ἀπόλυτον ταύτην ἀπαγόρευσιν. Ἐν τῇ α' ἐκδόσει δὲν εἶχον ἐκφράσει σαφῶς τὴν ἔννοιαν ταύτην.

(4) [39. 6] 25 § 1.

(5) Ἐὰν τὸ τέκνον ᾔναι ἐνήλικον οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ συναινέσει τοῦ ἰδίου πατρὸς ὑπὸ τοῦ ὑπεξουσίου ἐκποιήσις ἔχει πλῆρες τὸ κύρος καὶ ἄνευ δικαστικῆς ἀδείας B. [ME'. 4] 11. Σχόλ. β'. Ἐὰν ὅμως ᾔναι ἀνήλικον, ἔστω καὶ ἑφηβον, δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκποίησιν, οὔτε συναινέσει τοῦ πατρὸς, κατὰ τὴν ὁρθὴν δόξαν τοῦ τε Μαρτζὸλ καὶ τοῦ Οὐάγγερῳ.

ὀρίζει ὁ Κωνσταντῖνος σαφῶς τὸ ἐναντίον λέγων, ¹ ὅτι ὁ πατήρ δύναται νὰ διεξάγῃ τὰς περὶ αὐτῶν δίκας ὡσαυτὴ ἦσαν ἀπόλυτος κύριος αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ δυσκόλως συμβιβάζεται ἡ ἀνάγκη τῆς εἰρημένης συναινέσεως πρὸς τὸν δρισμὸν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καθ' ὃν ὁ πατήρ «ἔχει πληρε-»
 «στάτην ἐξουσίαν χρήσεως, καρπώσεως καὶ διοικήσεως καὶ
 «μηδενὶ τρόπῳ τολμήσει ὁ ὑπεξούσιος, ἢ ἡ ὑπεξουσία θυγά-
 «τηρ, ἢ τὰ ἐφεξῆς πρόσωπα κωλύειν αὐτὸν, οὐ τινας εἰσὶν
 «ὑπεξούσιοι, τὰ αὐτὰ πράγματα κατέχειν, ἢ ὡς βούλεται διοι-
 «κεῖν». ² Τὸ μόνον χωρίον, εἰς ὃ στηρίζονται οἱ ἀπαιτοῦντες τὴν ἐν λόγῳ συναίνεσιν εἶναι τὸ Κ. [6. 61] 8. § 3, ἀλλ' ἐν αὐτῷ πρόκειται περὶ ἀγωγῶν ἔνεκα κληρονομίας, ³ ὡς πρὸς αὐτὰς δὲ ἡ ἀνάγκη τῆς συναινέσεως τοῦ υἱοῦ ἐξηγεῖται ἐκ τούτου, ὅτι αἱ ἀγωγαὶ αὐταὶ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πράξεις συμπληροῦσαι τὴν κτῆσιν τῆς δι' αὐτῶν ἐπιδιωκομένης κληρονομίας, πρὸς κτῆσιν δὲ τοῦ ἀπροσπορίστου χρηματίου βεβαίως ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις τοῦ δυναμένου νὰ ἐκφράσῃ ἔγκυρον θέλησιν υἱοῦ. Ἐντεῦθεν ὁμοῦς οὐδόλως δύναι νὰ συναχθῇ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ συναίνεσις ἀπαιτεῖται καὶ ἐπὶ δικῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἀπλὴν διαχείρισιν ἤδη κεκτημένου ἀπροσπορίστου χρηματίου.

Εἰς τὸν πατέρα, καθὸ ἐπικαρπωτὴν, ⁴ ἀνήκουσιν πάντες οἱ καρποὶ τῶν ἀποτελούντων τὸ χρημάτιον τοῦτο κτημάτων, οὐχὶ ὁμοῦς καὶ ὁ ἐν αὐτοῖς ἀνακαλυφθεὶς θησαυρὸς, διότι οὗτος

(1) Κ. [6. 60] 1.

(2) Β. (ME'. 4) 9. Κ. [6. 61] 6. § 2.

(3) *Ο Οὐνδαχάϊδ [II. § 517. σημ. 7] πείθεται, ὅτι κατὰ τὸν νόμον συναίνεσις τοῦ ἐφ' ᾧ ὑπεξοῦσιος ἀπαιτεῖται ἐπὶ πάσης δίκης σχεποῦσης τὴν πραγμάτων ἀπροσπορίστου κτήσεως, ἢ τὴν ἀπώρουσιν ἀξιώσεως ἄλλου, παραγομένης ἐκ τοιαύτης κτήσεως, λ. γ. οὐ μόνον ἀγωγῆς περὶ διανομῆς κλήρου ἢ ἀπαιτήσεως κληρονομιαίων, ἢ μέμψεως διαθήκης ὡς ἀστέργου, ἀλλὰ καὶ περὶ κληρονομικῶς περιελθούσης τῇ τέκνῳ ἀγωγῆς διεκδικήσεως, ἢ πωλήσεως.

(4) Ἀλλὰ δὲν ὑπόκειται οὔτε εἰς τοὺς συνήθεις περιορισμούς. Μαρεσσὸν ἀν. σελ. 369—371, οὔτε εἰς τὴν τῷ καρπωτῇ ἐπιβαλλομένην ἀσφάλειαν. Κ. [6. 31] 8. § 4.

δὲν καταλογίζεται μετὰ τῶν καρπῶν, ὁ πατὴρ ὁμῶς φέρει καὶ πάντα τὰ βάρη.

237. Περὶ τῆς εὐθύνης τοῦ πατρὸς, ὡς διαχειριστοῦ, ὑπάρχει ἀμφισβήτησις προσελθοῦσα ἐκ τούτου, ὅτι κατὰ τι χωρίον¹ ὁ πατὴρ ὀφείλει πᾶσαν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν μητρῶν, τῶν τοῦ μητρικοῦ γένους καὶ τῶν γαμικῶν κερδῶν, τῶν εἰς τὸν ὑπεξούσιον περιελθόντων, ἅρα δὲν ἀπαγορεύεται νὰ ζητηθῇ παρ' αὐτοῦ λόγος τῆς διαχειρίσεως, ἕτερον δὲ χωρίον ὀρίζει περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καταταχθέντων εἰς τὸ ἀπροσπόριστον χρημάτων κτημάτων, ἅπερ ὁ ὑπεξούσιος ἑαυτῷ προσεκτέσαστο μὴ ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐξ οἰωνδήποτε ἄλλων αἰτιῶν, αἵτινες ἀπὸ φιλοτιμίας τῆς τύχης, ἢ ἀπὸ καμμάτων ἰδίων εἰς αὐτὸν (τὸν ὑπεξούσιον) φέρονται,² ὅτι ἡ τῷ πατρὶ ἀνήκουσα διοικήσεις αὐτῶν «εἴη παντελῶς» ἀτιμώρητος καὶ μηδενὶ τρόπῳ τολμήσει ὁ ὑπεξούσιος. . . .
 » κωλύειν αὐτὸν, οὐτινος εἰσὶν ὑπεξούσιοι τὰ αὐτὰ πράγματα
 » κατέχειν ἢ, ὡς βούλεται διοικεῖν, μηδὲ λογοθεσίαν ἐπιφέρειν.» Ἐπειδὴ δὲ ἡ εὐθύνη ἔνεκεν ἡμελημένης διαχειρίσεως εἶναι πῶντι πάντως ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν παντελῶς ἀτιμώρητον (ἀνεξέλεγκτον) διοίκησιν καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν πάσης διακωλύσεως τοῦ διοικεῖν, ὡς βούλεσθαι τὰ κτήματα ταῦτα, ἅρ' ἑτέρου δὲ ὑπάρχει σαφῶς διατετυπωμένη ὑποχρέωσις τοῦ πατρὸς «εἰς πᾶσαν ἐπιμέλειαν» ἅρα καὶ εὐθύνη ἐπὶ τῶν εἰς τὸν ὑπεξούσιον περιελθόντων μητρῶν, μητρικοῦ γένους καὶ ἐκ γαμικῶν κερδῶν κτημάτων, ὑπάρχει λογικὴ ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν τὴν διαχείρισιν τοῦ πατρὸς καὶ ἐπὶ μὲν τῶν μέχοι τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀποτελούντων ἀπροσπόριστον χρημάτων κτημάτων νὰ δεχθῶμεν τὴν εἰς πᾶσαν ἐπιμέλειαν ὑποχρέωσιν καὶ εὐθύνην τοῦ πατρὸς, δι' ἣν ὁμῶς μόνον μετὰ τὴν ἀποβιώσει αὐτοῦ λῆξιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας δύνανται νὰ ἐναχθῶσιν οἱ κληρονόμοι τοῦ πατρὸς, ἔνεκα κακῆς διαχειρίσεως, ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἰς τὸ αὐτὸ χρημάτων καταταχθέντων νὰ θεωρήσωμεν τὴν διαχείρισιν τοῦ πατρὸς ὅλως ἀνεξέλεγκτον

(1) [10. 60] 1.

(2) K. [C. 61] C § 2. [ME. 4] 9.

ἤτοι μόνην ἠθικὴν εὐθύνην συνεπαγομένην, μὴ ἐπιδιωκτὴν δι' ἀγωγῆς.¹

238. Ἐκ τῶν εἰρημένων περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ πατρὸς ἐπὶ τοῦ χρηματίου τούτου ἔπεται ἀναγκαίως, ὅτι οὗτος δὲν δύναται νὰ ἐκποιήσῃ τὰ εἰς αὐτὸ ἀνήκοντα πράγματα. Καὶ τῶντι ἐν τῷ Κ. [6. 61] 8. § 4 καὶ 5 κηρύσσεται ἄκυρος πᾶσα ἐκποίησις πρᾶξις τοῦ πατρὸς, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται νὰ πληρωθῶσι κληρονομικὰ χρέη, ἢ κληροδοτήματα, ἢ ἡ συντήρησις τῶν κτημάτων ἢναι ἐπιζήμιος ἢρα ἢ ἐκποιήσις συμφέρουσα τῷ ὑπεζούσιῳ. Ἐὰν δὲ ὑπάρχωσιν ἐτήσια κληροδοτήματα, ἢ ἐκποιήσις συγχωρεῖται, ἐὰν μὴ ἀρκῶσιν αἱ τοῦ χρηματίου πρόσοδοι πρὸς τὴν πληρωμὴν τῶν καταλειμμένων προσόδων.² Καὶ καθ' ἃς περιπτώσεις ὅμως συγχωρεῖται ἡ ἐκποίησις, δῆλον ὅτι αὕτη γίνεται ἐν ὀνόματι τοῦ ὑπεζούσιου τέκνου.

239. Τὰ τοῦ πατρὸς δικαιώματα ἐπὶ τοῦ χρηματίου τούτου παύουσιν.

α'.) Ἀποβιώσαντος τοῦ ὑπεζούσιου ἄνευ κατιόντων κληρονόμων, ὅτε ὁ πατήρ, κληρονομῶν τὸ ὑπεζούσιον τέκνον μετὰ τῶν

(1) Αὕτη εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Μαρεισὸλ μετὰ πολλῆς ἀκριβοείας ὑπερασπισθεῖσα δόξα· ἀναφ. σελ. 338—398. Ὅτι δὲ αὕτη εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ πράγματος, ὅτι δηλαδὴ ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ τῶν εἰρημένων εἰδῶν τοῦ ἀπροσπόριστου χρηματίου, ἀπεδεικνύει ἐναργῶς ἡ ἔκφρασις τῆς παρατεθείσης διατάξεως 6. § 2 [6. 61], διότι ἐνῷ ἐν τῇ πρώτῃ παραγράφῳ ὀρίζεται, ὅτι ὡς πρὸς τὴν διαδοχὴν κατὰ τὴν περιουσίαν ταύτην, τὴν μὴ εἶσαν ex re patris, καίτοι ὅπωςδὴποτε ἄλλως κτωμένην καὶ νεωστὶ ὑπαχθεῖσαν εἰς τὸ ἀπροσπόριστον χρημάτιον, θέλουσιν ἰσχύει τὰ ἐπὶ τῶν μητρικῶν πραγμάτων καὶ τῶν γαμικῶν κερδῶν προδιατεταγμένα. ἐξακολουθεῖ ὁ αὐτοκράτωρ ἐν τῇ § 2 ὀρίζων, ὅτι δὲν θέλουσιν ὅμως ἔχει τὰ τέκνα ὑποθήκην ἐπὶ τῆς πατρικῆς περιουσίας ἕνεκα τῆς διαχειρίσεως αὐτῶν, εὔτε λόγῳ δυνάται νὰ ἀπαιτήσωσιν ἕνεκα αὐτῆς, ὥστε προδήλως φαίνεται, ὅτι ὡς πρὸς ταῦτα τάσσονται ἄλλοι κανόνες παρὰ τοὺς ἰσχύοντας ὡς πρὸς τὰ μητρικὰ τὰ τοῦ μητρικοῦ γένους καὶ τὰ ἐκ τῶν γαμικῶν συμβολαίων εἰς τὰ τέκνα μεταβαίνοντα πράγματα.

(2) B. [ME'. 4] 11. «Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν μὴ πιπρασκέτωσαν, πλὴν εἰ μὴ κινήτῃ, ἢ ἀκίνητῃ βαρύνοντα τὴν κληρονομίαν, ἢ καὶ ἐπιζήμιαν».

τυχὸν ὑπαρχόντων ἀδελφῶν τούτου, λαμβάνει εἰς τὴν πλήρη κυριότητα τὴν εἰς αὐτὸν ἐπιβάλλουσαν μερίδα καὶ ἐπὶ τῆς περιουσίας, ἣν ἀποτελεῖ τὸ χρημάτιον τοῦτο, ἀπόλλυσιν ὅμως τὴν ἐπικαρπίαν τῶν λοιπῶν μερίδων.¹ Ἐὰν ὅμως τὸ ὑπεξούσιον τέκνον καταλίπη κατιόντας, διατηρεῖ ὁ πατὴρ τὴν ἐπικαρπίαν ἰσοβίως, οὐδὲν λόγῳ κληρονομίας λαμβάνων ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ τέκνου.²

β'.) Διὰ τῆς ἐκουσίας χειραφεσίας τοῦ ὑπεξουσίου· ὅτε ὅμως διατηρεῖ ὁ πατὴρ ἐφ' ὅρου ζωῆς ὡς ἀμοιβὴν τὸ ἥμισυ τῆς ἐπικαρπίας.³

240. Ὅπως ὀρίσωμεν τὰ δικαιώματα τοῦ ὑπεξουσίου υἱοῦ καὶ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τοῦ ἐκτάκτου λεγομένου ἀπροσπορίστου χρηματίου, ἀνάγκη νὰ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι ὁ ὑπεξούσιος ἔχει ἐπ' αὐτοῦ ἅπαντα τὰ δικαιώματα, ὅσα ἔχουσι καὶ οἱ αὐτεξούσιοι ἐπὶ τῆς ἰδίας περιουσίας, δὲν θεωρεῖται ὅμως, ὅσον ὁρᾷ τὸ χρημάτιον τοῦτο, οἰκογενειάρχης ὡς ἐπὶ τοῦ στρατιωτικοῦ χρηματίου, ὅθεν δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ μετὰ τοῦ πατρὸς ἔγκυρα συμβόλαια περὶ τῶν εἰς τὸ προκείμενον χρημάτιον ἀνηκόντων πραγμάτων, οὔτε νὰ διαθέσῃ αὐτὰ αἰτίᾳ θανάτου. Περὶ τῶν αἰτίᾳ θανάτου ὅμως δωρεῶν, δέον νὰ ἰσχύσωσι τὰ περὶ τοῦ τακτικοῦ ἀπροσπορίστου χρηματίου εἰρημένα. Ἀλλ' ἄρα γε ὁ ὑπεξούσιος, ὢν ἄνθρος ἢ ἀνήλικος, χρήζει ἐπιτρόπου, ἢ κηδεμόνος κατὰ τὴν διαχείρισιν τοῦ χρηματίου; Ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἡ διαχείρισις ἀνήκει, δυνάμει τοῦ νόμου, εἰς τὸν πατέρα, φέροντα ὅμως τὴν εὐθύνην τοῦ κηδεμόνος, ἐντελῶς δὲ ἀναπόδεικτος εἶναι ἡ δόξα τινῶν, λ. χ. τοῦ Οὐένιγγ, ὅτι ὁ πατὴρ διαχειρίζεται τὸ χρημάτιον τοῦτο ὡς καὶ τὸ τακτικὸν ἀπροσπόριστον· ἂν ὅμως κατελείφθῃ ἡ εἰς τὸ χρημάτιον τοῦτο ἀνήκουσα περιουσία ὑπὸ τὴν αἵρεσιν, ὅτι ὁ πατὴρ δὲν θέλει ἔχει, ὡς φυσικὸς τοῦ τέκνου προστάτης, τὴν διαχείρισιν, τότε δὴλον, ὅτι οὗτος δὲν

(1) N. 118 Κεφ. 2.

(2) K. [6 61] 4. 6 § 1.

(3) K. [6. 61] 6. § 3.

δύναται νὰ ἔχῃ αὐτὴν, ἀλλ' εἰ μὲν ὁ δωρητὴς, ἢ ὁ διαθέτης, ὁ καταλιπὼν τὴν περιουσίαν, διώρισε τὸν διαχειριστὴν, καλεῖται οὗτος εἰς τὴν διαχείρισιν, ἄλλως διορίζει αὐτὸν τὸ δικαστήριον.¹

Ἡ δόξα, ὅτι ὁ ὑπεξούσιος χρήζει τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῶν δικῶν, ἃς διεξάγει περὶ τῶν εἰς τὸ χρημάτιον τοῦτο ἀνηκόντων πραγμάτων, ἀποκρούεται προδήλως ἀπὸ τὰ περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐπὶ τοῦ χρηματίου τούτου εἰρημένα· οὔτε ἀποδεικνύεται διὰ τοῦ Κ. [β. 61] 8. πρ., διότι ἐκεῖ γίνεται λόγος περὶ κληρονομίας ἐπαχθείσης εἰς τὸν υἱόν, ἣν ὁ πατὴρ δὲν θέλει νὰ ἀποκτήσῃ ὁ υἱός, ὅτε κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, ὁ πατὴρ ἀναγκάζεται νὰ συναινέσῃ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐπεκταθῇ εἰς τὰς δίκας τοῦ υἱοῦ, ὅταν οὗτος ἦναι ἐνήλικος ἢ, ὡς ἀνήλικος, ἔχῃ ἄλλον παρὰ τὸν πατέρα κηδεμόνα, διαχειριζόμενον τὸ χρημάτιον.

Εἰς τὸ χρημάτιον τοῦτο ἀνήκει πᾶν ὅ,τι ἀποκτήσῃ ὁ ὑπεξούσιος·

α'.) Συνάμα μετὰ τοῦ πατρὸς, ὡς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμος τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ.²

β'.) Ἐκ δωρεᾶς, ἢ διατάξεως τελευταίας βουλήσεως τρίτου ὑπὸ τὴν αἵρεσιν, ὅτι ὁ πατὴρ οὐδὲν θέλει ἔχει ἐπ' αὐτοῦ δικαίωμα.³

γ'.) Παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς, λ. χ. κληρονομίαν ἐπαγομένην εἰς τὸν ὑπεξούσιον, ὅστις «καταδέχεται αὐτὴν, μὴ βουλομένου τοῦ πατρὸς».⁴

δ'.) Ἐκ τῆς περιουσίας τῆς μητρὸς ἐπὶ τοῦ οὐδὲν νῦν πρακτικὸν κύρος ἔχοντος θέματος τῆς ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας συναινέσει διαζεύξεως.⁵

241. Ὁ νεώτερος ἡμῶν νόμος περὶ ἀνηλίκων ἐπήγαγε σπου-

(1) Νεαρ. 117. Κεφ. 1.

(2) Ν. 118. Κεφ. 2.

(3) Ν. 117. Κεφ. 1 § 1.

(4) Κ. [β. 61] διατ. 8. πρ. § 1. Β. [ΜΕ'. 4] 11.

(5) Νεαρ. 134. Κεφ. 11. Πρβλ. Μαρτσόλ ἀν. σελ. 418—423.

δαίαις τροποποιήσεις εἰς τὰς σχέσεις τοῦ πατρὸς πρὸς τὴν περιουσίαν τῶν ὑπεξουσίων τέκνων. Ἡ ἱκανότης τῶν τελευταίων τούτων τοῦ ἀναλαμβάνειν διὰ δικαιοπραξιῶν ὑποχρεώσεις ἤρητο, κατὰ τὸν ρωμ. νόμον ἀπὸ τῆς ἡλικίας (τόμ. Α' § § 232 — 238), οὐδαμῶς ἐπιδρώσης τῆς ὑπεξουσιότητος, μὴδὲ ἀπαιτουμένης τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς (ὅρα ἀνωτέρω § 225), ἀλλὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 3 τοῦ περὶ ἀνγλικῶν νόμου ὁ ὑπεξούσιος ἀνήλικος δὲν δύναται νὰ συνομολογήσῃ ὑποχρέωσιν ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς· τὸ αὐτὸ ἄρθρον ἀναρτᾷ ἀπὸ τῆς αὐτῆς συναινέσεως καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ ὑπεξουσίου τοῦ ἐκποιεῖν ἐν γένει τὴν περιουσίαν, ἐνῶ κατὰ τὸν ρωμ. νόμον τοῦτο ὠρίζετο μόνον ἐπὶ τοῦ ἀπροσπορίστου χρηματίου.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 5 ὁ ὑπεξούσιος συμπληρώσας τὸ 14 ἔτος τῆς ἡλικίας δύναται, ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν τὴν παρελθούσαν αὐτῷ ἐκ τῆς ἐργασίας του, ἢ δοθεῖσαν αὐτῷ πρὸς χρῆσιν τοῦ· τὸ τελευταῖον τοῦτο, καίτοι οὐ πάντως ἀκριβῶς ἐκπεφρασμένον δὲν δύναται νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς ἀμφισβόλιαν, διότι ἡ λέξις χρῆσις δὲν ἐτέθη ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ τῆς χρήσεως (usus) δικαιώματος, ἀλλ' ἐν τῇ τῆς ἐν γένει δόσεως εἰς τὸν ὑπεξούσιον. Σκοπὸς δὲ τοῦ νόμου ἦν ἡ περιστολὴ τῆς ἀφορήτου φιλοκερδίας τινῶν πατέρων ἰδιοποιουμένων πᾶν τὸ προῖόν τῆς ἐργασίας· τῶν ἰδίων ἀνγλικῶν τέκνων καὶ ποιουμένων ἀσπλάγχχνως χρῆτιν αὐτῶν ὡς παθητικῶν ὀργάνων πορισμοῦ. Ἀλλὰ φόβος εἶναι μήπως ὁ νόμος ὑπερηκόνησεν τὸν σκοπὸν, ἐκθεῖς τὰ ὑπεξούσια τέκνα μὴ ὠρίμου ἔτι ἡλικίας εἰς τὴν ἐξ ἀπερισκέπτου ὁρμῆς κατασπατάλησιν τῆς ἐκ τῆς ἰδίας ἐργασίας περιελθούσης αὐτοῖς περιουσίας.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 6 τοῦ αὐτοῦ νόμου ἡ ὑπὸ τοῦ ὑπερβάντος τὸ 14 ἔτος ἀνγλικῶν ὑπεξουσίου, ἀδεία τοῦ πατρὸς, συναφθεῖσα μίσθωσις τῆς ἐργασίας δὲν δύναται νὰ διαρρηχθῇ αἰτήσῃ τοῦ πατρὸς, ἢ μόνον διὰ σπουδαίους λόγους ὀρῶντας τὸ συμφέρον τοῦ ὑπεξουσίου.

242. Τὸ ἄρθρ. 4 τοῦ νόμου παρέχει τινὰς δυσκολίας αἰτινες μετριάσσονται, ἀλλὰ δὲν ἐκλείπουσιν ἐντελῶς, ὅταν ἐρμη-

νεύσῃ τις αὐτὸ ἐν συναφείᾳ μετὰ τοῦ ὅλου νομοσχεδίου τοῦ κώδικος, οὐ ἐλάχιστον μόνον μέρος ἐψηφίσθη μέχρι τοῦδε.

Περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τοῦ ὑπεξουσίου, ἢ τοῦ ἐπιτροπευομένου ὥρισαν διατυπώσεις τό τε περὶ πατρικῆς ἐξουσίας καὶ τὸ περὶ ἐπιτροπείας κεφάλαιον τοῦ νομοσχεδίου τοῦ ἀστικοῦ νόμου, ὅτε δὲ ἐψηφίσθη τὸ περὶ ἐπιτροπείας κεφάλαιον ὡς ἴδιος νόμος, ἡδυνάναντο νὰ περιληφθῶσιν ἐν τῷ ψηφισθέντι ἄρθρῳ 4 τοῦ νόμου αἱ περὶ τῆς διοικήσεως τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἐπιτροπευομένου διατυπώσεις, παρελείφθησαν ὁμῶς αἱ οὐ πάντως ταυτιζόμεναι πρὸς αὐτάς διατυπώσεις τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς διοικήσεως τῆς περιουσίας τοῦ ὑπεξουσίου, διότι αὗται δὲν εἶχον ἔτι νομοθετηθῇ ὅθεν ἡ ἔννοια τοῦ ἄρθρ. 4 δὲν εἶναι, ὅτι αἱ διατυπώσεις τῶν αὐτῶν παρατιθεμένων ἄρθρων τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου ἰσχύουσι καὶ περὶ τῆς τοῦ πατρὸς διοικήσεως, ἀλλ' ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμεναι διατυπώσεις (ὅταν αὗται ψηφισθῶσι) τῆς τούτου διοικήσεως δέον νὰ τηρῶνται καὶ ὅταν τὴν πρᾶξιν ἐπιχειρῇ ὁ ἀνήλικος ὑπεξούσιος, συναινέσει τοῦ πατρὸς. Ἐντεῦθεν ἀσφαλῶς, νομίζω, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ τοῦ πατρὸς διοίκησις τῆς περιουσίας τοῦ ὑπεξουσίου διέπεται παρ' ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ρωμ. καὶ τοῦ βυζαντινοῦ νόμου κατὰ τε τὸν τύπον καὶ τὴν οὐσίαν τῶν πράξεων, ὥστε κατ' αὐτὴν δὲν πρόκειται οὔτε περὶ συγγενικοῦ συμβουλίου, οὔτε περὶ γνωμοδοτήσεως δικηγόρων, οὔτε περὶ δικαστικῆς ἀδείας. Ἐνῶ κατὰ τὸ σύστημα τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου (ἄρθρ. 58 καὶ ἐπ.) ὁ ἐπίτροπος μόνος ἐνεργεῖ τὰς δικαιοπραξίας τῆς διοικήσεως τῆς περιουσίας καὶ τὰς τικτούσας υποχρεώσεις τοῦ ἀνηλίκου τὸ ἄρθρον 4 ὀρίζει, ὅτι πρᾶξις τοῦ ἀνηλίκου, καθ' ἣν ὁ νόμος πρὸς τὴ συναινέσει τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ ἐπιτρόπου ἀπαιτεῖ καὶ ὠρισμέναις διατυπώσεις εἰσὶν ἄκυροι, ἂν μὴ τηρηθῶσιν αἱ διατυπώσεις αὗται, καίτοι ὑπαρχούσης τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ ἐπιτρόπου. Ὁ συμβιβασμὸς τῶν διατάξεων τούτων ἔγκειται ἐν τῇ διατάξει τοῦ ἄρθρ. 3 καθὼς, ἐκτὸς τῆς ἀμέσου καὶ μόνης ἐνεργείας τοῦ ἐπιτρόπου ἐπὶ τῶν εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνηλίκου

ἀναγομένων πράξεων, δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ αὐτὰς καὶ ὁ ἀνῆλικος αὐτοπροσώπως συναινέσει τοῦ ἐπιτρόπου. Εἰς τὰς οὕτω ἐπιχειρουμένας πράξεις ἀναφέρεται τὸ ἄρθρ. 4.

Περὶ τοῦ ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως τοῦ πατρὸς καὶ τῶν μέτρων τῆς προστασίας τῆς περιουσίας τοῦ ὑπεξουσίου κατὰ τῆς ἐπιβλαβοῦς διαχειρίσεως δέον νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐξηγηθείσας, ὅπως οὖν ἀτελεῖς διατάξεις, τοῦ ρωμ. καὶ βυζαντινοῦ νόμου.

243. Κατὰ τὸ νῦν ἰσχύον δίκαιον, ἐὰν τὸ τέκνον ἀποποιῇται τὴν ἀναγνώρισιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἢ δικαιώματος ἀπορρέοντος ἀπ' αὐτῆς, ἐγείρεται ἀγωγὴ περὶ ἀναγνώρισεως,¹ ἣτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔσεται συνήθης, διότι οἱ ὄροι τῶν συνοπτικῶν ἀγωγῶν σπανίως ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς. Ἀλλ' ἐπὶ εἰδικῶν θεμάτων εἰσῆχθησαν ἴδια παραγέλματα ὑπὲρ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, περὶ παραστάσεως καὶ ἀπαγωγῆς τέκνων (*interdictum de libéris exhibendis vel ducendis*) τὸ μὲν ἐὰν ἀποκρύπτηται τὸ τέκνον, τὸ δὲ ἐὰν ἀρνήται νὰ παρακολουθήσῃ τὸν πατέρα, ἢ δὲν παραδίδηται παρὰ τοῦ κατέχοντος αὐτό.²

Ὁ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπικαλούμενος δύναται νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς, καθὼ ἐννόμου σχέσεως, κατὰ παντὸς διακωλύοντος τὴν ἐλευθέραν αὐτῆς ἐνάσκησιν, ἄρα καὶ κατὰ τοῦ τέκνου. Κατὰ τὸ λουστινιάνειον δίκαιον εἶχε πρακτικὸν κύρος ἡ ἐξῆς διάταξις. Ἐὰν ἡ πατρικὴ ἐξουσία ᾗ ἀναμφισβήτητος, τὸ δὲ τέκνον ἡρνεῖτο τὴν ἀναγνώρισίν τινος ἀπ' αὐτῆς ἀπορρέοντος δικαιώματος «ἡ πατρικὴ ἐξουσία κατ' αὐτοῦ γυμναστέα ἐστίν».³ Νῦν ὁμῶς (ἄρθρ. 205 τοῦ Π. Ν.) δσάκις ἐπιχειρεῖ τις αὐτογνωμόνως τὴν ἐξάσκησιν ἀμφισβητουμένου δικαιώματος πράττει αὐτοδικίαν, ἣτις ἀπαγορεύεται· εἰς τὴν ἔννοιαν δὲ αὐτῆς ὑπάγεται πᾶσα πρᾶξις τοῦ πατρὸς, δι' ἧς ἐνάσκει αὐτογνωμόνως ἀξίωσιν, ἀπὸ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ ἀπορρέουσαν κατὰ τοῦ τέκνου, τοῦ μὴ ἀμφισβητοῦντος μὲν τὴν

(1) K. [8. 47] 1—5.

(2) [43. 30] 1—5. B. [ΛΔ', 2] 12—15. K. [8. 8] 1.

(3) B. [ΜΔ', 4] 9.

πατρικὴν ἐξουσίαν, ἀποποιουμένου ὁμῶς τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ δικαιώματος ἐκείνου, ἐκτὸς ἐὰν ἡ δι' οἰκείας δυνάμειος ἐνάσκησις αὐτοῦ συνίσταται εἰς πειθαρχικὴν τιμώρησιν. Ἐκτὸς τοῦ θέματος τούτου εἶναι ἀναγκαία ἡ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς παρέμβασις.

Ἐὰν ὁ πατὴρ ἐπέτρεψεν εἰς τὸν υἱὸν νὰ ζῇ ὡς οἰκογενειάρχης, ὑποτίθεται ἡ λύσις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, δυνάμει τεκμηρίου ἀπαλλάττοντος τῆς ἀποδείξεως.¹

Ὁ πατὴρ δὲν δύναται νὰ προσβάλῃ ὡς ἄκυρον τὴν παρ' αὐτοῦ γενομένην χειραφεσίαν· ὁ κανὼν οὗτος εἶναι ἀπλῶς ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ προσβάλῃ τὰς ἰδίας αὐτοῦ πράξεις ὡς μὴ οὔσας· ἐπὶ τῶν δικονομικῶν πράξεων παραδέχεται αὐτὴν τὸ ἄρθρον 202 τῆς Πολ. Δικονομίας.²

Δήλον, ὅτι ἐπὶ τῆς ἀμφισβητήσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας τὸ κύριον θέμα τῆς ἀποδείξεως εἶναι τὸ τῆς γνησιότητος τοῦ τέκνου· περὶ τῆς ἀποδείξεως αὐτοῦ ἀναφερόμεθα εἰς τὰ ἀνωτέρω [§§ 189—191] εἰρημένα. Ἡ υἱότης δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ καὶ μεταξὺ μητρὸς καὶ τέκνων, ἀλλ' ἡ ἀμφισβήτησις αὕτη οὔτε τὰς δυσχερείας ἔχει, οὔτε τὴν σπουδαιότητα τῆς μεταξὺ πατρὸς καὶ τέκνων ἀμφισβήτησεως, διότι μόνῃ ἡ γέννησις παρέχει εἰς τὰ τέκνα, ὡς πρὸς τὴν μητέρα, τὰ αὐτὰ δικαιώματα, ἅπερ παρέχει αὐτοῖς ἡ νόμιμος γέννησις ὡς πρὸς τὸν πατέρα.

ΤΜΗΜΑ Β'.

Σχέσεις πατρὸς καὶ ὑπεξουσίου πρὸς τρίτους.

Περίληψις.

244. Ὁ πατὴρ δὲν δύναται νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸν ὑπεξούσιον ὑποχρεώσεις.

245. Δύναται ὁμῶς νὰ περιποιήσῃ αὐτῷ δικαιώματα.

(1) Β. [ΑΑ'. 2] 3. Ὁ ἐπὶ πολὺ τὸν παῖδα ἑάσας τὰ αὐτεξουσίῳ πράττειν καὶ ὑπὸ ἐπιτρόπους τελεῖν, πρόκριμα πάσχει περὶ τὴν ὑπεξουσιότητα τοῦ παιδός.

(2) [1. 7] 25. Β. [ΑΓ'. 1] 21. «Τῆς θυγατρὸς μου ζησάσης ὡς αὐτεξουσίας καὶ διαθεμένης, οὐ δύναμαι μετὰ θάνατον αὐτῆς λέγειν, ὡς ἀνισχύρως αὐτὴν αὐτεξουσίαν ἐποίησα, μὴ παρόντων μαρτύρων.»

246. Ὁ ὑπεξούσιος ἀναλαμβάνει ἐξ οἰκείων πράξεων ὑποχρεώσεις, δὲν κινᾶται ὅμως δικαιώματα. Ἐξαιρέσεις τοῦ τελευταίου τούτου κανόνος.

247. Ὁ ὑπεξούσιος δύναται ἐξ οἰκείων πράξεων ν' ἀποκτήσῃ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς δικαιώματα, οὐχὶ ὅμως νὰ ἐπιβάλῃ εἰς αὐτὸν ὑποχρεώσεις. Ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνος τούτου.

248. Ἀγωγή ἐκ τοῦ προσπορίσματος.

249. Ἀγωγή τὸ κέρδος διατροῦσα.

250. Ἀγωγή κατὰ κέλευσιν.

251. Ἀγωγή τῆς λοιπάδος.

252. Χρηματικά δάνεια, διδόμενα εἰς ὑπεξουσίου. Μακεδονικὸν δόγμα.

253. Ἐνστάσεις τοῦ δόγματος.

254. Πότε ἀργεὶ αὖτις;

244. Ὁ πατὴρ δύναται, ὡς πᾶν πρόσωπον ἔχον ἀπεριόριστον τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ, καὶ δικαιώματα ν' ἀποκτήσῃ δι' ἰδίων πράξεων καὶ ὑποχρεώσεις νὰ ἀναλάβῃ, ἀλλὰ διὰ μονομερῶν αὐτοῦ πράξεων δὲν ὑποχρεοῖται τὸ ἴδιον τέκνον.¹ Ἀπλὸν ὅτι, ἂν ἴσχυε τοιαύτη ἀρχή, ὁ πατὴρ ἤθελε ματαιώσῃ καὶ διὰ τὸ μέλλον, τοῦτέστι καὶ διὰ τὴν μετὰ τὴν παῦσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας χρόνον, πᾶσαν τοῦ νῦν ὑπεξουσίου αὐτοῦ τέκνου ἀνεξαρτησίαν, μετὰ δὲ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν χρηματίων ἤθελε πάντως ματαιωθῇ καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ὠφέλεια τοῦ ὑπεξουσίου.²

Ἀπλὸν ὅμως, ὅτι καθ' ἃς περιπτώσεις ἐν γένει ὀφείλει τις νὰ ἐκπληρώσῃ ὑποχρεώσεις ἃς ἄλλος ἀνέλαβεν, λ. χ. ὅταν ᾖ κληρονόμος αὐτοῦ, ὑποχρεοῦται καὶ ὁ ὑπεξούσιος, καθὼς κληρονόμος, ἐκ τῶν πράξεων τοῦ κληρονομουμένου πατρὸς.

245. Ὡσαύτως δὲν δύναται ὁ πατὴρ διὰ μονομερῶν αὐτοῦ

(1) 25. 3, 5 § 16. B. [ΔΑ'. 6] 5. K. [4. 13. 4.

(2) Ἐπάρχει ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνος τούτου, οὐδὲν ὅμως ἔχουσα παρ' ἡμῖν πρακτικὸν κύρος ἡ ἐξαιρέσις αὕτη ἀναφέρεται εἰς τοὺς *Principales*, ἥτοι τοὺς ὑπαλλήλους, εἰς οὓς, ὡς βοηθοὺς τῶν διοικητῶν τῶν ἐπαρχιῶν (*Rectores provinciarum*) ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἀνατεθειμένη ἡ συλλογὴ τῶν αὐτοσχεδῶν χρηρηγομένων τροφῶν πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ (*exercitio annonae militaris*) καὶ οὗτινες ὀφείλον νὰ ἀποθέτωσι τὰς τροφὰς ταύτας εἰς τὰς ἐπὶ τούτῳ ὀρισμένους ἀποθήκας. Παρ' αὐτῶν ἐλάμβανον ἕτεροι ὑπάλληλοι, οἱ *Susceptores*, τὰς τροφὰς πρὸς διανομήν. K. [12. 63] 3. Διὰ τὰς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης παρεγχομένας κατὰ τῶν *principales* ὑποχρεώσεις ἀνεῖχοντο καὶ τὰ τέχνα αὐτῶν, εἴτε ᾗσαν κληρονόμοι τοῦ πατρὸς, εἴτε οὐ.

πράξεων νά περιποιήσῃ κατὰ τὸ αὐστηρὸν δίκαιον δικαιώματα εἰς τὸν υπεξούσιον, λ. χ. νά συνάψῃ σύμβασιν μὴ ἀπαιτηθῆναι τὸν υἱὸν, τὴν θυγατέρα·¹ ἐὰν ὅμως ἡ πράξις αὕτη τοῦ πατρὸς παράγῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ὠφέλειαν, ἔχῃ δηλ. οὗτος συμφέρον εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν πρὸς τὸν υἱὸν ὑποχρεώσεων, τότε ἡ σύμβασις ἰσχύει τοῦλάχιστον ὑπὲρ τοῦ πατρὸς.² Ἀλλ' ὁ ἀπὸ τοῦ αὐστηροῦ δικαίου παραχθείς οὗτος κανὼν ἀνετράπη δυνάμει τῆς ἐπιεικείας,³ ὥστε ὁ πατήρ, συνάπτων ὑπὲρ τοῦ υπεξουσίου σύμβασιν, καθ' ἣν ἕτερος υποχρεοῦται νά μὴ ἀπαιτήσῃ τι παρ' αὐτοῦ, περιποιεῖ τῷ υπεξουσίῳ ἐκ τοιαύτης συμβάσεως οὐ μόνον ἔνστασιν, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμον ἀγωγὴν· τὴν ἀγωγὴν ὅμως ταύτην ἐνασκεῖ ὁ υπεξούσιος μόνον μετὰ τὴν λύσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, διότι, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, διαρκούσης αὐτῆς ὁ υπεξούσιος δὲν δύναται συνήθως νά ἀπικτησῇ καὶ νά ἐξασκήσῃ ἐν ἰδίῳ ὀνόματι ἴδια δικαιώματα, ἐξαιρέσει τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ χρημάτια.

246. Ὁ υπεξούσιος δύναται νά υποχρεώσῃ ἑαυτόν· « ἐκ » πάσης αἰτίας ὁ υπεξούσιος ὡς αὐτεξούσιος καὶ ἐνέχεται καὶ « ἐνάγεται, »⁴ ἐξουσίαν ὅμως ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ δὲν δύναται νά ἀποκτήσῃ, ἄρα οὔτε δικαίωμα ὑπὲρ ἑαυτοῦ.

Ἐκτὸς τῶν ἐξαιρέσεων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ τῷ υπεξουσίῳ ἀνήκοντα χρημάτια, ὁ κανὼν οὗτος ὑπέστη πολυειδεῖς περιορισμούς.

Ἐν πρώτοις παρατηρήθη, ὅτι ὑπάρχουσι περιστάσεις, καθ' ἃς ἔννομα συμφέροντα δύνανται νά διακινδυνεύσωσιν, μὴ διδομένης τῷ υπεξουσίῳ, ἐν ἀνάγκῃ, τῆς ἐξουσίας τῆς ἐπιδιώξεως, ἐὰν ὁ

(1) [2. 11] 17 § 4 [45. 1] 39. 56 § 3. 130 B [IA'. 1] 17. Περὶ τῶν τῆς περιουσίας σχέσεων, τῶν ἐκ τοῦ αἰκογενειακοῦ δεσμοῦ παραγομένων, πρὸλ. ἐν γένει Μανδρὺ Das gemeine Familienguetterrecht. Tuebingen 1871 (εἰς τόμους δύο), σύγγραμμα ἀναλυτικώτατα συζητοῦν τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα ζητήματα, τὰ παραγόμενα ἐκ τοῦ ἀρχαίου δόγματος τῆς ἀνικανότητος τοῦ υπεξουσίου τοῦ κτᾶσθαι περιουσίαν μετὰ τῶν πολυπληθῶν περιορισμῶν αὐτοῦ.

(2) [45. 1] 130 Paulus.

(3) [2. 19] 21 § 2 [45. 1] 45 § 2. B. [IA'. 1] 21. B. [MA'. 1] 7.

(4) Βασιλ. [AB'. 1] 38.

οἰκογενειάρχης, κεκτημένος τὰ δικαιώματα δι' ὧν προστατεύονται τὰ ἐν λόγῳ συμφέροντα, ἀδυνατῇ νὰ ἐπιδιώξῃ αὐτὰ αὐτοπροσώπως, ἢ διὰ πληρεξουσίου. Ἐντεῦθεν παρήχθη κατὰ μικρὸν τὸ δόγμα, ὅτι ὁ ὑπεξούσιος δύναται ὡς τεκμαρτὸς πληρεξούσιος τοῦ πατρὸς νὰ ἐπιδιώξῃ δικαστικῶς δικαιώματα ἐξ οἷου δῆποτε λόγου παραχθέντα ὑπὲρ τοῦ πατρὸς, ἐὰν ὑπάρχῃ ἔννομον καὶ σπουδαῖον συμφέρον τούτου, ἢ τοῦ ὑπεξουσίου¹ νὰ ἐπιδιωχθῶσι ταῦτα ἄνευ ἀναβολῆς.² μετὰξὺ ἄλλων ἀναφέρεται ἰδίως ἡ ἀγωγή περὶ ἀποδόσεως τῆς προικὸς εἰς τὴν ὑπεξουσίαν, λυθέντος τοῦ γάμου, ἣν ἔχει μὲν ὁ πατὴρ διατηρῶν τὴν προίκα ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς, ἀλλὰ δύναται νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ ἡ ὑπεξουσία ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς, ἀπόντος καὶ μὴ διορίσαντος πληρεξούσιον, ἢ φρενοβλαβοῦς,³ ἢ κακῆς διαγωγῆς καὶ διὰ τοῦτο ἀναξίου πίστεως.⁴

Ἡ πείρα ἐδίδαξεν ὡσαύτως τοὺς ρωμαίους, ὅτι ὁ ὑπεξούσιος, καίτοι μὴ κεκτημένος δικαιώματα περιουσίας, καθὼ πρόσωπον ὅπερ γενήσεται καὶ οἰκογενειάρχης, δεῖται προστασίας, ἐπιδιῶκον τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως καὶ ἀναπτύξεως αὐτοῦ, ὡς φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ ὄντος, ἢ τὴν ἐν προσήκοντι μέτρῳ κτήσιν περιουσίας, πρὸς ἀσφάλειν μελλούσης ἀνεξαρτήτου ὑπάρξεως. Ἐντεῦθεν παρήχθη τὸ ἔτερον δόγμα, καθ' ὃ ὁ ὑπεξούσιος δύναται νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὰς καὶ ἐν ἰδίῳ ὀνόματι, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἐξῆς διακρίσεως.

1) Τὰς ἠθικὴν ἱκανοποιήσιν σκοπούσας ἀγωγὰς ἐγείρει ὁ ὑπεξούσιος ἐν ἰδίῳ ὀνόματι μόνον, ἐὰν ὁ πατὴρ κωλύηται ἐξ οἷου δῆποτε λόγου, ἢ παραλίπη ἐκ προθέσεως νὰ ἐνασκήσῃ αὐτάς, ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει τὰ συμφέροντα τοῦ ὑπε-

(1) Διατὶ μόνου τοῦ ὑπεξουσίου τὸ συμφέρον; (Μανδρὶ 1 σελ. 202. Ἐὰν ὁ ὑπεξούσιος θανεῖσθ τὰ πρὸς ὁδοιπορίαν καὶ συντήρησιν δοθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, δὲν ἔχει ἄρᾳ γε καὶ ὁ πατὴρ συμφέρον ν' ἀναζητηθῇ τὸ δάνειον; [12 1] 17. [ΚΓ'. 1] 17.

(2) [Α. 1] 18 § 1. [Ζ'. 5] 18 [12 1] 17. [ΚΓ'. 1] 17. [44. 7] 9 [ΝΒ'. 1] 9.

(3) 21. 3 | 22 § 4. 10. 11. [3. 3] 8 πρ [ΚΗ. 8] 22. [Η'. 2] 8.

(4) [3 3] 8 πρ. Β. 8. αὐτ. Τὸ θέμα τοῦτο τῆς ἀναλήψεως τῆς προικὸς ὑπεξουσίας ὑπὸ τοῦ πατρὸς, λυθέντος τοῦ γάμου εἶναι νῦν ἀδύνατον, κατὰ τὸ ἀρρ. 98 τοῦ περὶ χειραφεσίας νόμου.

ξουσίου δὲν δύνανται νά ἀνατεθῶσιν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ οἰκογενειάρχου.¹ ἐξάιρσιν εὐεξηγήτων ἀποτελεῖ ἡ τοῦ τέκνου μέμφις τῆς ἀστόργου διαθήκης κατὰ τοῦτο ὅτι, ἐάν ἐγείρηται ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὗτος ἐνάγει ἐν ὀνόματι τοῦ τέκνου.²

2) Μόνος ὁ υπεξούσιος ἐγείρει τὰς ἀγωγάς, δι' ὧν ἐπιδιώκονται παροχαὶ οὐχὶ περιουσίας, ἀλλ' ἐργασίας (ἀγωγὰς δρώσας τὸν φυσικὸν ἄνθρωπον, οὐχὶ δὲ τὸν κάτοχον περιουσίας) λ. χ. α) ἐκ τῆς ἐταιρικῆς ἀξιώσεως τοῦ νά μείνῃ τις ἑταῖρος, συντρέχων τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὸν ἐταιρικὸν σκοπὸν, ἐνῶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἀγωγή περὶ ἐπιδικάσεως δικαιωμάτων περιουσίας ὑπάγεται εἰς τὸν κανόνα, τικτομένη ὑπὲρ τοῦ πατρὸς καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐνασκουμένη,³ ἢ β) ἐκ τῆς σχέσεως τῆς ἐντολῆς, ἢ γ) τῆς αὐτοκλήτου διοικήσεως, ὑπὸ τὸν αὐτὸν περιορισμὸν, ὅφ' ὃν καὶ ἐκ τῆς ἐταιρίας,⁴ ἢ δ) ἐκ τῆς παρακαταθήκης, ὅταν ὁ υπεξούσιος ἐπιδιώκῃ τὴν ἀπόδοσιν κατατεθέντος, καθ' ἣν ὁ πατήρ οὐδὲν ἔχει περιουσίας συμφέρον, ὡς ἐάν ὁ υπεξούσιος καταθέσῃ παρ' ἑτέρῳ κτήμα, ὅπερ εἶχε δοθῇ αὐτῷ εἰς παρακαταθήκην,⁵ ἢ ε) ἐκ χρησιδανείου ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους, ὅφ' οὗς καὶ τὴν τῆς παρακαταθήκης,⁶ ἢ ς) ἐπὶ ἐνασκήσει ἀπλῆς διακατοχῆς (detentio)⁷ ὡσαύτως ἐάν ὁ πατήρ, γραφεὶς κληρονόμος ὑπεχρεώθῃ νά παραδῶσῃ τὴν περιουσίαν εἰς τὸν υἱὸν του, δύνανται οὗτος νά ἐξαναγκάσῃ (δι' ἀγωγῆς) τὴν τοῦ πατρὸς προσέλευσιν εἰς τὴν

(1) [47. 10] 17 § 11 12 15 17—20. [44 7] 9. [Ξ'. 21] 17. [33. 8] πρ. [2 14] 30. πρ. [Η'. 2] 8 [9. 3] 1 πρ. 5 § 5 [47. 12] 3 πρ. 6. 10 [Ξ'. 23] 3. σελ. 10 Μανδρὺ 1. σελ. 225 καὶ ἐπ. Ἐνταῦθα ὑπάγεται ἡ τῆς ἐξουθερίσεως, ἡ ἡ περὶ προσβολῆς τοῦ ἀφροῦ ἀγωγή τῶν τέκνων, ἡ τῶν κληρονόμων τοῦ ἐνταφιασθέντος [47. 10] 3 πρ. 6 10. [Ξ'. 23] 3. 6. 10, ἡ περὶ रिφήντων, ἡ ἐκχουθέντων ἀγωγή, ἐάν δι' αὐτῶν βλαβῇ ἐλευθερος, ὅτε ἡ ἀγωγή ἀσκοπεῖ τὴν ἐπιδίκασιν ποσῶ ὀριζομένου κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ [9. 3] 5 § 5.

(2) [5. 2] 8. πρ. 22 πρ. § 3.

(3) [17 2] 58 § 2. 65 § 11. [ΙΒ'. 1] 55. 62.

(4) [3. 3] 8 πρ. ἐν τέλει [ΙΙ'. 2] 8.

(5) [44. 7] 9. [NB'. 1] 9. [16. 3] 1 § 39. 16. 19. 31. [ΙΓ'. 2] 1. 16. 19. 31.

(6) [44 7] 9 [NB'. 1] 9

(7) [45 1] 38 § 6—8. 130 E. [3. 17] § 2.

κληρονομίαν, ὅπως οὗτος παραχωρήσῃ ταύτην τῷ ὑπεξουσίῳ, διότι ἡ τοιαύτη προσέλευσις οὐδεμίαν ἔχει ἐπιδράσιν εἰς τὴν τοῦ πατρὸς περιουσίαν.¹

3) Ὡσαύτως κτᾶται ὁ ὑπεξούσιος καὶ ἐνασκει ἀξιώσεις σκοπούσας τὴν μεταβολὴν οἰκογενειακῶν σχέσεων, λ. χ. τὴν τῆς χειραφείας κατὰ τοῦ πατρὸς, ἂν κατελείφθῃ εἰς αὐτὸν περιουσία, τῷ ὑπεβλήθη δὲ συγχρόνως ἡ πρὸς χειραφείαν τοῦ ὑπεξουσίου τέκνου ὑποχρέωσις² καὶ τὴν περὶ ἐξαναγκάσεως τοῦ πατρὸς τοῦ νὰ συναινέσῃ εἰς τὸν γάμον τοῦ υἱοῦ, ἢ τῆς κόρης αὐτοῦ.³

4) Τελευταῖον ἡ ὑπεξουσία θυγάτηρ ἐνάγει τὸν πατέρα, ἢ ἀπώτερον ἀνιόντα ἐπὶ προικοδοσίᾳ,⁴ πᾶς δὲ ὑπεξούσιος, ἐπὶ διατροφῇ.⁵

Τὰ περὶ τούτου διετύπωσεν ἄλλως ὁ νεώτερος συγγραφεὺς τῶν τῆς περιουσίας σχέσεων τῶν προσώπων, ἅπερ συνῴζει ἡ πατρικὴ ἐξουσία⁶ πειθόμενος, ὅτι πάντοτε ὁ ὑπεξούσιος ἐγείρει τὰς ὑπ' ἀριθμὸν 2 ἀγωγὰς ἐν κωλύσει τοῦ πατρὸς καὶ μὴ ἀποδεχόμενος τὸ ὑπὸ τοῦ Σαβινῆ⁷ διατυπωθὲν εἶδος τῶν ἀγωγῶν (ὑπ' ἀριθ. 2) περὶ ἀξιώσεων quae in facto potius quam injure consistunt, ἀς ὁ ὑπεξούσιος ἐνασκει ἰδίῳ ὀνόματι καὶ οὐχὶ μόνον ἐπιβοηθητικῶς, ἐὰν καὶ καθ' ὅσον ὁ πατὴρ παραλίπη τοῦτο. Ἀλλ' ἡ ἐρμηνεία τῶν χωρίων, δι' ἧς ἀποκρούει τὴν τοσοῦτον σαφῶς καὶ λογικῶς ἐκθεθειμένην θεωρίαν τοῦ Σαβινῆ καὶ ἡ ἐξήγησις τῶν κατ' ἰδίαν θεμάτων, καθ' ἃ δέχεται τὴν ὑπὸ τοῦ ὑπεξουσίου ἰδίῳ δικαιώματι ἐνάσκησιν τῶν ἀγωγῶν, δὲν εἶναι ἀρκούντως σαφεῖς, ὥστε νὰ πείσωσι περὶ τοῦ ὁρθοῦ αὐτῶν.

247. Ὁ ὑπεξούσιος, ἐντελῶς ἐκπροσωπῶν δυνάμει τοῦ νόμου τὸν πατέρα, κτᾶται ὑπὲρ αὐτοῦ ἄνευ ἐντολῆς παντὸς εἴ-

(1) [36. 1] 16 § 11 καὶ 12.

(2) [35. 1] 92.

(3) [23. 2] 19.

(4) [24. 2] 19. [ΚΒ'. 4] 11.

(5) [25. 3] 5 § 1 [ΑΔ'. 6] 5.

(6) Μινδρὸν τόμ. Α'. σελ. 200—229.

(7) Σύστημα τοῦ Ρ. Δ. τόμ. 2. § 74.

δους δικαιώματα περιουσίας, υποχρεώσεις όμως δεν δύναται νὰ ἐπιβάλῃ εἰς αὐτὸν ἄλλως, ἢ ἐπὶ τῶν ἐξηγηθησομένων θεμάτων τῆς ἀγωγῆς κατὰ κέλευσιν (*ex jussu*), τῆς ἐκ τοῦ προσπορίσματος (τοῦ χρηματίου *de peculio*), τῆς διαιρούσης τὸ κέρδος (*tributoria*) καὶ τῆς περὶ τῶν δαπανηθέντων (*de in rem verso*). Αἱ κατὰ τοῦ πατρὸς κινούμεναι ἐν τοῖς θέμασι τούτοις ἀγωγαὶ ὀνομάζονται *actiones adjectitiae qualitatis*· εἰς τὴν ὀνομασίαν ταύτην ἔδωκεν ἀφορμὴν τὸ (14. 1). 5 § 1, ἡ δὲ προσθήκη αὕτη σημαίνει, ὅτι ἡ ἀγωγή ἐκτὸς τῆς συνήθους καὶ κοινῆς αὐτῆς βάσεως (*actio empti* = τῆς ἀγορᾶς, *actio ex mutuo* = ἐκ δανείου) ἔχει καὶ ἴδιον λόγον, δι' ὃν δύναται νὰ κινήθῃ κατὰ τοῦ πατρὸς, ἐνῶ ἡ ἔννομος σχέσις ἢ παραγαγοῦσα αὐτὴν συνήθη μετὰ τοῦ υπεξουσίου, (*actio empti, quod jussu*) ἐξ ἀγορᾶς κατὰ κέλευσιν τοῦ πατρὸς γενομένης, *actio empti, ex peculio*, ἀγωγή ἐξ ἀγορᾶς γενομένης ὑπὸ τοῦ υπεξουσίου, ὡς διαχειριστοῦ τοῦ προσπορίσματος κλπ.¹

248. Προσπόρισμα υπεξουσίου υἱοῦ εἰς τὴν ἀρχικὴν καὶ κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως ἐτήμαινεν, εἵπομεν πρὸ μικροῦ, τὸ πατρικὸν χρημάτιον. Ἐὰν ὁ πατὴρ δώσῃ τῷ υπεξουσίῳ τέκνῳ χρημάτιον πρὸς διαχείρισιν, ἐνέχεται διὰ πᾶσαν υποχρέωσιν, ἣν συνομολογεῖ ὁ υπεξούσιος μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ χρηματίου. Ἀμφισβητεῖται ἂν ὁ πατὴρ ἐνέχεται καὶ ἕνεκα τῶν πρὸ τῆς παραδόσεως τοῦ προκειμένου χρηματίου δικαιοπραξιῶν τοῦ υπεξουσίου λ. χ. εἰάν ὁ υπεξούσιος, διοικῶν χρημάτιον δοθῇ εἰς υἰοθεσίαν ἄνευ τοῦ χρηματίου, ἀποκτήσας δὲ παρὰ τῷ θετῷ πατρὶ ἄλλο χρημάτιον, ἐνάγηται ἐκ δικαιοπραξίας, ἥτις ἔλαβε χώραν ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ πρώτου χρηματίου· ἡ καταφατικὴ λύσις φαίνεται μᾶλλον συνάδουσα πρὸς τὸ κείμενον τοῦ νόμου.² Ἄλλο τὸ θέμα, ἂν ὑπήγαγέ τις δι' υἰοθεσίας αὐτεξούσιον εἰς τὴν ἰδίαν

(1) Πρβλ. Καλλιγᾶ τόμ. Δ'. § 22.

(2) [15 1] 27 § 2. Μανδρῦ II σελ. 132 1' 3. Ἀντιδρεῖ ὁ Μαρκετοῦ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Γεῖσσαν. Νέα Σ. Ε. σελ. 214 καὶ ἐπ.

πατρικὴν ἐξουσίαν καὶ παρέδωκεν αὐτῷ χρημάτων πρὸς διαχείρισιν· ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἐνέχεται ὁ πατήρ καὶ διὰ τὰς ὑποχρεώσεις, ἀς ὁ υἱὸς ὑπεξούσιος συνωμολόγησε πρὸ τῆς υἱοθεσίας, εἰ καὶ δὲν συνωμολόγησεν αὐτὰς οὔτε ὡς ὑπεξούσιος υἱός, οὔτε ὡς διαχειριστῆς χρηματίου.¹ Ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ προσπορίσματος ἀγωγῆς ἐνέχεται ὁ πατήρ peculiotenus, ὅπερ ἐστὶ μέχρι τοῦ ποσοῦ τοῦ χρηματίου, ἕνεκα τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ υἱοῦ, τῶν ἐκ συμβάσεων ἢ οἰονεὶ συμβάσεων (ἐκτὸς τῶν δωρεῶν) παραγομένων² καὶ ἂν μὴ ἀναφέρονται αὐταὶ εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ χρηματίου καὶ ἂν μηδεμίαν ἔχωσι πρὸς αὐτὴν σχέσιν.³ Ἀλλ' ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς ἐνοχῆς τοῦ πατρὸς μέχρι τοῦ ποσοῦ τοῦ χρηματίου ἀργεῖ, ἂν ἔπραξε δόλον, λ. χ. ἡλάνθωσεν ἐκ προθέσεως τὸ χρημάτιον, ἢ ἀφῆρσεν αὐτὸ ἐντελῶς, ἢ ἐκ δόλου ὅπως δὴ ποτε ἐζημίωσε τοὺς δανειστάς.⁴ Ἀπλὸν ὡσαύτως, ὅτι ἐνέχεται καὶ ἕνεκα τῶν ἀπὸ ἀδικημάτων ἢ οἰονεὶ ἀδικημάτων τοῦ ὑπεξουσίου ὑποχρεώσεων, ἂν κατέστη ἐξ αὐτῶν πλουσιώτερος, ἄλλως ὅμως οὐχί.⁵ Ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς ὅμως ταύτης ὁ πατήρ δικαιούται πρὸ πάντων νὰ ἐκπέσῃ τὰς ἰδίας ἀπαιτήσεις,⁶ τὰς τῶν ὑπεξουσίων καὶ κοινωνῶν⁷ καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τρίτων, ὧν τὰς ὑποθέσεις διοικεῖ ὡς ἐπίτροπος, κηδεμῶν, ἢ αὐτόκλητος διοικητής.⁸ Εἰ-

(1) [15. 1] 42. Μαρετοῦλ αὐτ.

(2) [39. 5] 7. πρ. Β. [ΜΖ'. 1] 6 [2. 14. 28. § 2. Β. [ΙΔ'. 1] 28. [15. 1] 1 § 2. 3 καὶ 11. 36. 42. 44 Β. [ΙΗ'. 5] 1. 6. 3. 5] 14. [26. 7] 21.

(3) Ἀντιδρᾷ ὁ Καλλιγᾶς Δ. § 215, μὴ ἐξηγῶν ὅμως τίνι τρόπῳ συμβιβάζει τὴν διέναν, ὅτι ὁ πατήρ ἐνέχεται διὰ τῆς τοῦ χρηματίου ἀγωγῆς ἐκ τῶν τοῦ υἱοῦ πράξεων τῆς... διαχειρίσεως αὐτοῦ, πρὸς τὰ ἀποκρούοντα τὴν διέναν ταύτην σαφῆς κείμενα τοῦ νόμου [15. 1] 3 § 1. 9. 11. 13. 5 πρ. § 1. 2. 27 πρ. [21. 1] 23 § 4. 57 § 1. [ΙΘ'. 10] 20. 52. κ. [4. 26] 1. συνδ. πρὸς [3. 5] 5 § 8 πρὸ πάντων 14. [ΙΖ'. 1] 6. 14. καὶ [15. 1] 32. πρὸλ. Μενδρὺ Β. σελ. 134 καὶ ἐπ. σελ. 358 καὶ ἐπ.

(4) [15. 1] 33.

(5) [15. 1] 3 § 12, [50. 17] 58. [9. 3] 1 § 7 καὶ 8. [11. 5] 4 § 1. Μανδρὺ Β. σελ. 232 καὶ ἐπ.

(6) [15. 1] 9 § 2. 11. § 2.

(7) κ. [4. 7] § 4. [15. 1] 11 § 2 καὶ 9. Β. [ΙΗ'. 5] 8.

(8) [15. 1] 9 § 2 καὶ 4. [ΙΗ'. 5] 8.

ναι δὲ ἀδιάφορον, ἐὰν αἱ μὲν ἀπαιτήσεις τῶν μετὰ τοῦ υπεξουσίου συναλλαξαμένων καὶ τῶν λοιπῶν δανειστῶν αὐτοῦ εἰσὶ προνομιοῦχοι, αἱ δὲ ἴδιαι τοῦ πατρός καὶ αἱ λοιπαὶ πρὸ μικροῦ ἀναφερόμεναι οὐχί, πάντοτε προτιμῶνται αἱ τελευταῖαι,¹ διότι «χρημάτιον ἐστὶν οὐσία φυσικὴ προσκεκυρωμένη υπεξουσίῳ. . . ἐξαίρουμένων τῶν φυσικῶν χρεῶν, πατρικῶν φημί. . . καὶ τῶν τοῖς συνυπεξουσίοις ἐποφειλομένων,»² ὅθεν τὰ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀπαιτήσεων τούτων εἰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ εὐρισκόμενα δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ χρημάτιον, ἄρα προαφαιροῦνται.

Ἐκ τούτων συμπεραίνομεν, ὅτι μόνον μετὰ τῶν ἀπαιτήσεων τῶν λοιπῶν, τῶν ξένων δανειστῶν, προτιμῶνται αἱ προνομιοῦχοι ἀπαιτήσεις, διό ὁ κατὰ πρῶτον ἐνάγων τὸν πατέρα διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς καὶ ζητῶν τὴν ἐκ τοῦ χρηματίου πληρωμὴν ἀπαιτήσεως ἐκ συμβάσεως ἢ οἷονεὶ συμβάσεως μετὰ τοῦ υπεξουσίου συναφθείσης, ὀφείλει νὰ ἐγγυηθῇ, ὅτι θέλει ἀποδώσει τὸ ληφθὲν, ἐὰν βραδύτερον ἀναφανῇ ἀπαίτησις προτιμωμένη τῆς ἑαυτοῦ.³

Ἄλλ' ἐὰν μηδεὶς τῶν πλειόνων δανειστῶν προτιμᾶται, ἢ πάντες ἀπολαύσιν ἴσου προνομίου, ἰσχύει ὁ κανὼν, ὅτι κρείττων ὁ προλαμβάνων, τοιοῦτος δὲ λογίζεται ὁ πρῶτος ἐπιτυχὼν τὴν ἐπιδίκασιν τῆς ἀπαιτήσεως αὐτοῦ,⁴ ὥστε ἐνταῦθα ὁ πατήρ, προαφαιρὼν τὰ αὐτῷ ὀφειλόμενα, οὐδόλως ἐνέχεται, ἐὰν πιστωταὶ τινες μείνωσιν ἀνικανοποίητοι διὰ τὸ ἀνεπαρκὲς τοῦ χρηματίου.⁵

Τὸ δὲ ποσὸν τοῦ χρηματίου, οὗ ὁ προσδιορισμὸς εἶναι τοσοῦτον σπουδαῖος κατὰ τὰ ἐκτεθέντα ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς ταύτης, ὁρίζεται κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκδόσεως τῆς τελεσιδίκου ἀποφάσεως, ἥτις ἐπιδικάζει τὴν ἀπαίτησιν.⁶ Ἐὰν δὲ μὴ ἀρκέσῃ τὸ χρημάτιον εἰς ἱκανοποίησιν τῶν εἰρημένων ἀπαιτήσεων,

(1) [15. 1] 52. B. [1H' 5] 42.

(2) Θεόφ. [4. 7] § 4.

(3) [15. 1] 52 § 1. B. [1H' 6] 52.

(4) [10. 52] αὐτ. B. 9 [14. 5] 6. [1B' 2] 6.

(5) Μανδρὺ II σ. 392 καὶ ἐπ.

(6) [15. 1] 30 πρ. B. [1H' 5] 30.

αὐξήσῃ δὲ βραδύτερον, ἐνέχεται ὁ πατὴρ πρὸς ἐντελῇ ἐξόφλησιν αὐτῶν, ἐὰν ἐπιτρέπῃ αὐτὴν ἢ αὐξήσει.¹

Μετὰ τὴν λύσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας διαρκεῖ ἡ ἀγωγή αὕτη ἐν ἔτος εἰσέτι, ἐὰν τὸ χρημάτιον ἔμεινεν εἰς χεῖρας τοῦ πατρὸς,² ἐκτὸς ἐὰν ἢ ἐκ τῆς κοινῆς βάσεως (§ 249) ἀγωγή παραγράφεται ἐντὸς βραχυτέρου χρόνου, ὥς ἡ ἀναστρεπτικὴ περὶ διαρρήξεως τῆς ἀγοραπωλησίας, ἕνεκα κεκρυμμένων ἐλαττωμάτων τοῦ πωληθέντος, ἢ ἕνεκα ἐλλείψεως ιδιότητος, ἣν ὑπεσχέθη ὁ πωλητής.³

249. Αὐστηρότερον ἐνέχεται ὁ πατὴρ, ἐὰν ὁ ὑπεξούσιος ἐμπορεύηται, ἐν γνώσει καὶ μὴ ἀντιλέγοντος αὐτοῦ,⁴ τὸ πατρικὸν χρημάτιον ἢ μετέρχηται δι' αὐτοῦ αἰανδήποτε βιομηχανίαν⁵ καὶ διὰ τῶν εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἐμπόριον, ἢ τὴν βιομηχανίαν ἀναγομένων πράξεων συνομολογήσῃ πρὸς τρίτους ὑποχρεώσεις.⁶ Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὀφείλει ὁ πατὴρ νὰ διανεῖμῃ τὸ χρημάτιον συμμέτρως μεταξὺ τῶν δανειστῶν, εἰς οὓς καταλέγει μὲν καὶ ἑαυτὸν ἕνεκα πάσης ὀθενδήποτε πηγαζούσης ἀπαιτήσεως,⁷ δὲν ἔχει ὅμως, ὥς πρὸς αὐτάς, τὸ ἐπὶ τῆς προηγούμενης ἐκ τοῦ προσπορίσματος ἀγωγῆς προνόμιον· καὶ ἂν μὲν ἡ διανομὴ δολίως, ἢ παρελείφθῃ ἐντελῶς, ἢ ἐγένετο ἐναν-

(1) [15. 1] 30 § 4 B. [1H'. 5] 30.

(2) [15. 1] 1 § 1.

(3) Ἑνοχ. Δίκ. τόμ. Α'. ἐκδ. Β'. § 235.

(4) «Εἰδὼς γάρ... καὶ μὴ διαμαρτυρημένος καὶ ἀντεπὼν ἐνέχεται τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ.» [14. 4. 1 § 2 1H'. 2. 1.

(5) Τὰ κείμενα τοῦ νόμου χρῶνται τῇ ἐκφράσει «πραγματεύεσθαι (pergotiari), ἐν τῷ πεκουλιαρίῳ φορτίῳ καὶ «οἰαδῆποτε ἂν εἴῃ πραγματεία» 1 § 2 αὐτ. B. 1 αὐτ. ἐξηγοῦσι δὲ ἄλλαχθὲν τὸ «οἰαδῆποτε πραγματείας» [14. 4] 3 [1H'. 1] 3. Προσετώς οἰαδῆποτε πραγματείας ἐστὶ καὶ ὁ δούλον προσητάς τραπέζης καὶ ὁ περιάκτης καὶ ὁ μουλίων καὶ ὁ τοῦ γναφῆως καὶ ὁ τοῦ βάπτου (προσετώς) καὶ ὁ πανδοχεύς· κλπ. ὅθεν διὰ τίνα λόγον περιορίζεται ἡ ἀγωγή ἐπὶ τοῦ ἐμπνευσμένου μόνον τὸ πατρικὸν χρημάτιον; Πρβλ. Μανδρὺ II σελ. 425 καὶ ἐπ.

(6) B. [1H'. 2] 5. «Οὐ πᾶν συνάλλαγμα, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τοῖς φορτίοις εἰσάγει τὴν διατρούσαν τὸ κέρδος ἀγωγὴν.»

(7) [14. 4] 5 § 7. B. [1H'. 2] 5. «Μερίζεται ὁ ἔχων ὑπεξούσιον τὸν συναλλάξαντα μετὰ τῶν δανειστῶν, εἴτε ἐπὶ τῷ φορτίῳ κερεώσεται, εἴτε ὀθενδήποτε καὶ εἴτε πρὸ τοῦ πραγματεύεσθαι ἐχρεωσθήσῃ, ἢ ἄλλοι αὐτοῦ ὑπεξούσιοι, εἴτε μετὰ τοῦτο.»

τίον τῶν πρὸ μικροῦ εἰρημένων ὀρισμῶν, ἔχουσιν οἱ δανεισταὶ δικαίωμα ἀποζημιώσεως κατὰ τοῦ πατρὸς, ἐὰν ὁμῶς ἐγένετο ἐκ πταίσματος ἐπιζήμιος διανομῇ, δικαιοῦνται μόνον νὰ ἀποζημιωθῶσιν παρὰ τῶν συνδανειστῶν, τῶν λαβόντων πλείοτερον τοῦ αὐτοῖς ἀνήκοντος, ἀπαιτοῦντες παρ' αὐτῶν τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὑπερβάλλοντος.¹

Ἐπὶ τῆς διανομῆς δὲν προτιμῶνται αἱ τυχόν προνομιοῦχοι ἀπαιτήσεις, χωροῦσης ταύτης πάντοτε συμμέτρως, ἀλλὰ δῆλον ὅτι οἱ ἐμπράγματον ἐνασχοῦντες κατὰ τῶν «φορτίων» (τῶν τοῦ χρηματίου στοιχείων), δικαίωμα προηγοῦνται τῶν ἐνοχικῶν πιστωτῶν.²

Κατὰ τοῦ μετὰ τὴν σύστασιν τοιούτων ὑποχρεώσεων ἀποκτήσαντος τὴν πατρικὴν ἐπὶ τοῦ τέκνου ἐξουσίαν, λ.χ. τοῦ θετοῦ πατρὸς, δὲν ἐγείρεται ἡ ἀγωγή αὐτῇ, ἡ τὸ κέρδος διαιρουσα (tributoria),³ κατὰ δὲ τῶν καθολικῶν διαδόχων τοῦ πατρὸς, μόνον ἐφ' ὅσον οὗτοι κατέστησαν πλουσιώτεροι ἐκ τῆς κακῶς γενομένης, ἢ ἀδίκως παραλειφθείσης διανομῆς.⁴ Ἄν δ' ὑπεξούσιος εἶχε πλείονα καταστήματα, οἱ δανεισταὶ δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσι νὰ χωρισθῶσι τὰ καταστήματα ταῦτα, ἕκαστος δὲ αὐτῶν νὰ πληρωθῇ ἐκ τοῦ καταστήματος, μεθ' οὗ συηψε τὴν σχέσιν, ἥτις παρήγαγε τὴν ἀπαιτήσιν.⁵

Μεταξὺ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς καὶ τῆς προηγουμένης περὶ τοῦ προσπορίσματος ἔχει ὁ δανειστὴς τὴν ἐκλογὴν, ἀλλ' ἐκλέξας τὴν ἑτέραν ἐξ αὐτῶν, δὲν δύναται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἄλλην.⁶ διὸ οἱ νεώτεροι λέγουσιν, ὅτι ἐκλεκτικῶς συρρέουσιν αἱ δύο αὐταὶ ἀγωγαί. Πρβλ. Γεν. ἀρχ. Τόμ. Β'. § 472.

(1) Βόετ. Comm. de tributoria § 5

(2) [14. 4] 5 § 8, 17 καὶ 18 [11'. 2] 5.

(3) [14. 4] 10.

(4) [14. 4] 7 § 3, 10.

(5) [14. 4] 5 § 15 καὶ 16. Β [11'. 2] 5. *Ἐὰν δύο μέτεσι πραγματείας, ἢ ἐν διαφόροις τόποις ἐργαστήρια διαφόρους ἔχοντα λογοσυνάκτας ἔχει καὶ κεχωρισμένως ἐπ' αὐτοῖς δανείζεται, οἱ τῆς δε τῆς πραγματείας, ἢ τευδε τοῦ ἐργαστηρίου δανεισταὶ οὐ καλοῦνται εἰς τὰ φορτία τῆς ἄλλης.*

(6) [14. 4] 9 § 1 Βασιλ. [11'. 2] 9. *Ἐπιλογὴν ὁ δανειστὴς ἔχει ἢ τὴν περὶ χρηματίου ἀγωγὴν, ἢ τὴν διαιρουσαν τὸ κέρδος κινήσαι ὑποστρέφειν

250. Ἐτι ἰσχυρότερον ἐνέχεται ὁ πατήρ, ἐὰν ὁ ὑπεξουσίος ἀναλάβῃ πρὸς τρίτους ὑποχρεώσεις κατὰ παραγγελίαν τοῦ πατρὸς, εἴτε αὕτη δοθῇ εἰς τὸν υἱὸν (κέλευσις, *jussus*), εἴτε εἰς τὸν τρίτον (ἐντολή), μεθ' οὗ συνήφθη ἡ ἔννομος σχέσηις, ἡ παραγαγοῦσα τὴν ὑποχρέωσιν, εἴτε τέλος ὁ πατήρ ἐγκρίνῃ τὴν πρὸς τρίτους συναφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ὑπεξουσίου ἔννομον σχέσιν,¹ ὅθεν ἀδίκως τινὲς περιορίζουσι τὴν προκειμένην κατὰ κέλευσιν ἀγωγὴν, δι' ἧς ἐπιδιώκεται ἡ αὐστηροτέρα αὕτη ὑποχρέωσις τοῦ πατρὸς (ἡ κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ συνομολογηθεῖσα) εἰς μόνον τὸ θέμα, καθ' ὃ ὁ ὑπεξουσίος συνομολογήσῃ μετὰ τρίτων ὑποχρεώσεις κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς δοθεῖσαν τῷ υἱῷ.

Ἀμφισβήτησις ὑπάρχει πρὸς τούτοις, ἐὰν ἡ ἀγωγή αὕτη ἐγείρεται κατὰ τοῦ πατρὸς, μόνον ὅταν ὁ τρίτος συναλλαχθῇ μετὰ τοῦ υἱοῦ κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς ἐπὶ ὑποθέσεων τοῦ τελευταίου τούτου, ἢ καὶ ἐπὶ ὑποθέσεων τοῦ ὑπεξουσίου υἱοῦ. Τινὲς (ὁ Γλύκ, ὁ Σχμίδτ, ὁ Οὐένιγγ) φρονοῦσιν, ὅτι ἡ σχέσις δέον νὰ συνήφθῃ ἐπὶ ὑποθέσεων τοῦ υἱοῦ, ἄλλοι (λ. χ. ὁ Μύλλερ) ὅτι ἡ σχέσις ἀνάγκη νὰ συναφθῇ ἐπὶ ὑποθέσεων τοῦ πατρὸς, ἄλλοι τέλος, λ. χ. ὁ Τιβώ,² ὅτι ἡ ἀγωγή αὕτη ἐγείρεται καθ' ἑκάτερον τῶν θεμάτων τούτων ἰσχυρότατος τῶντι λόγος, καθὰ παρατηρεῖ ὁ Οὐϊνδσχαϊτ,³ ὑπὲρ τῆς τελευταίας ταύτης δόξης εἶναι, ὅτι ἡ πρώτη δόξα συγκρούεται πρὸς χωρίον, ἔνθα ἡ προκειμένη ἀγωγή χωρεῖ ἐπὶ συνομολογήσεως ὁρώσης ὑπόθεσιν τοῦ πατρὸς,⁴ ἡ δὲ δευτέρα δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὸ δόγμα, ὅτι ἡ ἀγωγή τοῦ χρηματίου χωρεῖ ἐπὶ ὑποθέσεων τοῦ ὑπεξουσίου, ὡς διαχειριστοῦ τοῦ χρηματίου,

»δὲ πρὸς τὴν ἑτέραν οὐ δύναται· ἐκ διαφορῶν δὲ αἰτιῶν ἑκατέραν δύναται «κινεῖν.»

(1) [15. 4] 1 § 1, 2 καὶ 6. B. [1B'. 8] 1. Εἴτε ἐπὶ μαρτύρων ἐπιτρέψει μοι τις συναλλάξαι τῷ δούλῳ αὐτοῦ, εἴτε δι' ἐπιστολῆς, εἴτε ψιλοῖς ῥήμασι κτλ. (τὸ αὐτὸ δὲ ἰσχύει καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ).

(2) Ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς πολ. πράξ. τόμ. Δ'. ἀρθρ. 10.

(3) 11 § 482. σημ. 11.

(4) Quod servus domino emit λόγους, διὰ τὸν κύριον [15. 3] 5 § 2.

ὡς ἀποδεικνύει ἡ σχέσις τοῦ πατρός, ὡς πιστωτοῦ τοῦ υπεξουσίου ἐν τῇ ιδιότητι τοῦ τοιούτου διαχειριστοῦ, ἡ δὲ κατὰ κέλευσιν ἀγωγή χωρεῖ ἐπὶ τῶν αὐτῶν θεμάτων, ἐφ' ὧν καὶ ἡ τοῦ χρηματίου, ἅμα ἡ δικαιοπραξία ἐπεχειρήθη κατὰ κέλευσιν τοῦ πατρός.¹ Ἀλλ' ἐὰν ἡ δικαιοπραξία ὁρᾷ τὰς ὑποθέσεις τοῦ υπεξουσίου ἢ δῆλωσις τοῦ πατρός δέον νὰ μὴ ἔχῃ τὴν ἐννοίαν νὰ ἀσφαλίσῃ τὸν τρίτον περὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκπληρώσεως τῆς υποχρέωσεως τοῦ υπεξουσίου, ἀλλὰ συνάψῃ καὶ κατ' οὐσίαν ἰδίαν υποχρέωσιν· ἄλλως ἰσχύουσιν οἱ περὶ ἐγγυήσεως ὁρίσμοι.²

Ἐὰν ἡ δικαιοπραξία ὁρᾷ τὰς ὑποθέσεις τοῦ κελεύοντος πατρός, συνήθως ὁ δικαιοπρακτὼν θέλει δηλώσει, ὅτι ἐννοεῖ νὰ ἐνεργήσῃ, οὐχὶ ἐν ἰδίῳ, ἀλλ' ἐν ὀνόματι τοῦ κελεύσαντος πατρός, τότε δὲ, κατὰ τὰς νῦν (τόμ. Α'. § 246) κρατούσας ἀρχὰς περὶ ἀμέσου ἀντιπροσωπείας ἐπὶ τῶν δικαιοπραξιῶν, οὐδὲν ἐνέχεται ἐκ τῆς ἐννόμου σχέσεως ὁ δικαιοπρακτὼν, ἀλλ' ὁ ἐντειλᾶμενος, ἢ κελεύσας πατήρ. Δὲν ἀπαγορεύεται ὁμῶς νὰ δικαιοπρακτῇ ὁ υἱὸς καὶ ἐν ἰδίῳ ὀνόματι, κατὰ κέλευσιν τοῦ πατρός, ὅτε καθίστησιν ὀφειλέτην ἑαυτὸν τε καὶ τὸν κελεύσαντα.³ Τὸν κελεύσαντα δὲ ὁρᾷ ἢ ἐκ τῆς δικαιοπραξίας υποχρέωσις καὶ κατὰ τὴν τροποποίησιν, ἣν τυχὸν ὑπέστη αὕτη ἐκ πταίσματος, ἢ δόλου τοῦ δικαιοπρακτήσαντος.⁴

251. Καὶ ἂν ἐλλείπωσιν οἱ ὅροι τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων ἀγωγῶν πάλιν ἐνέχεται ὁ πατήρ ἐκ τῶν πρὸς τρίτους συναφθεῖσων συμβάσεων τοῦ υπεξουσίου, ἐὰν καὶ καθ' ὅσον τὸ

(1) § 5 § 2. αὐτ. [15. 1] 9 § 2. Ὁ κύριος εἶναι πιστωτὴς τοῦ χρηματίου, ἐὰν ἀπέδωκε δάνειον, ὑπερ κατὰ κέλευσιν αὐτοῦ ἔδωκε τρίτος τῷ δούλῳ (crediditum est servo). Ἐν τῇ ἀ. ἐκδόσει ἠκολούθησα τὸν Οὐαγγερὼ I § 240 ὅστις πάλιν παρεύρηται ἐκ τῶν [15. 4] 1 § 5 καὶ [16. 1] 25 πρ. § 1, παρέβλεψε δὲ τὴν σχεσίαν τῶν θεμάτων τῆς κατὰ κέλευσιν ἀγωγῆς πρὸς τὰ θέματα τῆς τοῦ χρηματίου. Τὴν ὁρθὴν λύσιν ὑπερασπίζει καὶ ὁ Μανδρὺ II § 97 ἰδίως σελ. 5. 2 καὶ ἐπ.

(2) [15. 4] 1 § 5. ait Marcellus, non teneri quod jussu; quasi extraneus enim intervenit. περὶ τοῦ [15. 4] 1 § 1. Πρβλ. Οὐϊνδσχατὶ II 482 σημ. 12.

(3) Πρβλ. Οὐϊνδσχατὶ II § 482 σημ. 14.

(4) [14. 3] 5 § 8, 10 [IH. 1] 5.

ὕπὸ τοῦ υἱοῦ ληφθὲν «ἐν πράγμασι τοῦ πατρὸς δαπανηθῇ,» ἢ δὲ ἀγωγῇ, δι' ἧς ἐν τῷ θέματι τούτῳ ὑποχρεοῦται εἰς τὴν πληρώσιν τῶν τοιοῦτων ὑποχρεώσεων, ὀνομάζεται ἡ τῆς λοιπάδος ἀγωγῇ (*actio de in rem verso*).¹ Ἡ ἀγωγὴ αὕτη ἐχώρει κατ' ἀρχὰς κατὰ μόνου τοῦ κυρίου, ἢ τοῦ πατρὸς ἐκ τῶν συμβάσεων τοῦ δούλου, ἢ τοῦ ὑπεξουσίου. Ἐξετάθη δὲ βραδύτερον καὶ εἰς τὰ θέματα, καθ' ἃ ἐπιχειρεῖ τις πράξεις ἐπὶ ὑποθέσεων ἄλλου, ἄνευ ἐντολῆς καὶ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, ἐὰν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐννόμου σχέσεως δαπανηθῇ ἐν πράγμασι τοῦτου· ὅθεν διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης ἐπιδιώκεται ἐκτέλεσις ὑποχρεώσεων καὶ κατὰ τῶν μὴ δυναμένων νὰ ὑποχρεωθῶσι δι' ἰδίας βουλήσεως. Καὶ τῷ ὄντι ὑπάρχουσι νόμοι ὑποστηρίζοντες τὴν ἐπέκτασιν ταύτην.² Ὅπως ὑπάρξῃ ὅμως ἡ ἐν πράγμασι τοῦ πατρὸς, ἢ τρίτου ἀνάλωσις, ἢ παράγουσα τὴν προκειμένην ἀγωγὴν, ἀνάγκη νὰ παρήγαγον ὁ υἱός, ἢ ὁ αὐτεξούσιος διοικητῆς τὴν ὠφέλειαν τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ τρίτου, ἐνεργούντες ἀπ' εὐθείας δι' αὐτὸν, διαχειριζόμενοι τοῦτέστι τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ, καὶ ἂν ῥητῶς δὲν συνωμολόγησαν τὰς ἐνοχικὰς σχέσεις ταύτας ἐν ὀνόματι αὐτοῦ· ἀνάγκη ἐν ἄλλαις λέξεσι μεταξὺ τοῦ συναλλαττομένου καὶ τοῦ ὑπὲρ οὗ ἀπέβη ἡ πράξις νὰ ὑπάρχῃ σχέσις, ἢ ἐντολῆς, ἢ διοικήσεως ἄλλοτρίων ὑποθέσεων.³

Διέλθωμεν νῦν τὰ θέματα τῆς ὑπὲρ τοῦ πατρὸς δαπάνης (*in rem verso*).

(1) Β. [IH' 7] 1.

(2) Κ. [4. 6] 7 § 1. Imp. Dioclet. et Maxim B. [IH'. 2] 19 «Ἐὶ δὲ ἐλευθέρῳ τινὶ (ἐν τῇ προηγουμένη περιόδῳ ἐπρόκειτο περὶ δανείου δοθέντος εἰς δούλον) διοικούντι πράγματ' αἰνος συναλλάξας, τῇ περὶ αὐτὸν τὸν φροντιστὴν διαθέσει ἐδάνεισας, (δηλ. ἐδάνεισας οὐχὶ τῷ κυρίῳ τῆς ὑποθέσεως διὰ τοῦ φροντιστοῦ), οὐδεμίαν ἀγωγὴν ἔχεις κατὰ τοῦ κυρίου τῶν πραγμάτων· εἰ μὴ ἄρα ἡ εἰς τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τὰ νομίσματα προσχώρησαν, ἢ ἔρυσαν ἐκεῖνος τὸ παραχθὲν δεκτὸν ἡγήσασθαι» καὶ Κ. [5. 39].
3 Πρβλ. Οὐϊνδσαϊδ II § 183 σημ. 5

(3) [15. 3] 3 § 2, 5 § 3, 7 § 5 Ἀγοράζω λ. χ. παρὰ τοῦ Πέτρου τὴν οἰκίαν Δ, ἣν μὲ παραδίδει ἐπὶ πιστώσει τοῦ τιμήματος, κύριος δὲ αὐτῆς γινόμενος δωροῦμαι αὐτὴν εἰς τὸν Παῦλον· δὲν ὑπάρχει *versio in rem* παρέχουσα εἰς τὸν πωλητὴν, τὸν μὴ δυνάμενον νὰ πληρωθῇ παρ' ἐμοῦ τὸ τίμημα, τὸ δικαίωμα τοῦ ἐναγαγεῖν τὸν Παῦλον διὰ τῆς προκειμένης ἀγωγῆς ἐπὶ πληρωμῇ τοῦ τιμήματος.

Τὸ ἀντικείμενον τῆς συμβάσεως τοῦ υἱοῦ χρησιμεύει εἰς ὄφελος τοῦ πατρὸς, ὅταν, ἢ περιέλθῃ ἀμέσως εἰς τὴν περιουσίαν τοῦτου,¹ ἢ ἀπαλλαγῇ οὗτος ἀναγκαίων, ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβεβλημένων αὐτῷ, δαπανῶν.² Ἐνταῦθα ὑπάγεται καὶ τὸ θέμα, καθ' ὃ ὁ υἱός, σπαταλήσας τὰ παρὰ τοῦ πατρὸς δοθέντα αὐτῷ πρὸς διατροφήν καὶ ἐκπαίδευσιν χρήματα, δανεισθῇ παρὰ τρίτου ποσὸν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν.³

Ἡ ἀγωγή δὲν προϋποτίθεται πάντοτε σύμβασιν συναφθεῖσαν ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς, οὔτε γενομένην πρὸς ὄφελος αὐτοῦ ἀνάλωσιν, οὔτε τέλος τίκεται πάντοτε ἐκ τῆς τοιαύτης ἀναλώσεως Ἐνταῦθα διακριτέον.

α') Ἐὰν ὁ υἱός, συνομολογήσας ὑποχρέωσιν ἀληθῶς καὶ ῥητῶς ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς, λαβῇ τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς, ὅπως δαπανήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐνέχεται ὁ πατήρ, καὶ ἂν ἐκ τύχης δὲν ἐγένετο ἡ δαπάνη.⁴

Ἐὰν ὅμως ἐξ αἰτίας τοῦ υἱοῦ δὲν κατεβλήθῃ ἡ δαπάνη, εἴτε ἀπ' ἀρχῆς δὲν ἐσκόπει νὰ ἀναλώσῃ τὸ ληφθὲν ὑπὲρ τοῦ πατρὸς, ἢ ἤθελε μὲν κατ' ἀρχὰς τοῦτο, ἀλλὰ κατόπιν μεταμεληθεὶς δὲν ἠνάλωσεν αὐτὸ, δὲν ἐνέχεται ὁ πατήρ.⁵

β') Ἐὰν ἡ ὑποχρέωσις δὲν συνωμολογήθῃ ρητῶς ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς, ἐνέχεται οὗτος μόνον, καθ' ὅσον τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐνοχῆς ἠναλώθῃ εἰς ὄφελος αὐτοῦ.⁶

Ὁ πατήρ ἐνέχεται μόνον, ἂν ἡ ἀνάλωσις ἐγένετο ἀπ' εὐθείας πρὸς ὄφελος αὐτοῦ, τοὔτεστι πρὸς ἄμεσον καὶ οὐχὶ πρὸς

(1) [15. 3] 5 § 3 quae statim a creditore ad dominum pervenerit.

(2) B. [IH'. 7] 7. «δαπάνημά ἐστιν, εἰ καὶ ἀδελφὴν, ἢ ἐξ ἄλλου ἀδελφοῦ ἑγγόνων τοῦ πατρὸς μου προικίσω.»

(3) Donellus L. 12, c 26.

(4) [15. 3] 3 § 7 9. Α. γ. ὁ υἱός ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ πατρὸς ἀγοράζει ἐν ὀνόματι τούτου σῖτον, ὅπως διατρέψῃ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ καὶ κατατίθῃσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ πατρὸς, ὃ δὲ σῖτος καταστρέφεται ἐκ τύχης, ἢ διαρπάζεται ἐν τῇ ἀποθήκῃ· ὁ πατήρ ἐνέχεται οὐδὲν ἥττον διὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης· ἢ ὁ υἱός δανεῖζεται χρήματα ὅπως ἐπισκευάσῃ κτίριον τοῦ πατρὸς, ὅπερ μετὰ τὴν ἐπισκευὴν καταπίπτει ἐξ ἀνωτέρας βίας· ὡσαύτως ἐνέχεται ὁ πατήρ.

(5) [15. 3] 3 § 9 καὶ 10. B. [IH'. 7] 3.

(6) [14. 6] 7 § 12.

ἔμμεσον αὐτοῦ ὄφελος.¹ ὑποθέσωμεν, ὅτι υἱὸς καὶ πατὴρ ἐνέχονται ἀλληλεγγύως, μὴ ἔχοντες τὴν τῆς διαιρέσεως ἐνστασιν κατὰ τοῦ δανειστοῦ, ὁ δὲ υἱὸς δανεῖζεται καὶ πληρώνει τὴν ὀφειλὴν. Ἄμεσος σκοπὸς τῆς πληρωμῆς ἦτο νὰ ἀπαλλαγῇ ὁ υἱὸς τῆς ιδίας ἀλληλεγγύου ὑποχρεώσεως, ἀπαλλάττεται μὲν καὶ ὁ πατὴρ τῆς ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἡ ὠφέλεια αὐτῇ εἶναι ἔμμεσος, οὐχὶ δὲ ὁ ἄμεσος σκοπὸς τοῦ υἱοῦ, ὅθεν ἀργεῖ ἐν τῷ θέματι τοῦτω κατὰ τοῦ πατρὸς ἡ προκειμένη ἀγωγή.

Ὁ πατὴρ ἐνέχεται μόνον, ὅταν ὁ υἱὸς ἀπαλλάττῃ αὐτὸν ἀναγκαίων καὶ ὠφελίμων, οὐχὶ δὲ πολυτελείας δαπανῶν, λ. χ. λαμβάνει ὁ υἱὸς χρήματα, ὅπως διατραφῇ, ἐνδυθῇ, ἐπισκευάσῃ οἰκίαν, ἀπειλοῦσαν πτώσιν (ἀναγκαῖαι), οἰκοδομήσῃ κτίριον προσοδοφόρον ἐπὶ γηπέδου τοῦ πατρὸς μὴ ἀποφέροντος πρόσodon (ὠφελίμοι).² ἐὰν ὅμως λάβῃ χρήματα, ἵνα κοσμήσῃ δωμάτιον δι' εἰκόνων, ἢ προσθέσῃ κίονας μαρμαρίνους εἰς τὸν κήπον κλπ., ἀργεῖ ἡ ἀγωγή κατὰ τοῦ πατρὸς,³ ὅστις ὑποχρεοῦται μόνον νὰ ἀνεχθῇ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν δαπανῶν.

Κατ' ἐξαίρεσιν καὶ αἱ τοιαῦται πολυτελείας δαπάναι λογίζονται πρὸς ὄφελος τοῦ πατρὸς γινόμεναι, ἐὰν ἡ ἀξιοπρέπεια αὐτοῦ ἀπῆται τὴν καταβολὴν, ἢ ὁ πατὴρ συνείθιζε νὰ καταβάλλῃ αὐτάς· ἐὰν λ. χ. ὁ πατὴρ συνείθιζε νὰ καταβάλλῃ ὑπὲρ τῶν θυγατέρων του, ἢ τῆς γυναικὸς του εἰς μύρα ὠρισμένον ποσὸν, ἢ εἰς δῶρα τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, ἀναλόγως τῆς κοινωνικῆς τάξεως καὶ καταστάσεως αὐτοῦ.⁴

252. Περί τῶν εἰς τὰ ὑπεξούσια τέκνα διδομένων δανείων ἐξεδόθη ἐπὶ Κλαυδίου περὶ τὰ μέσα τῆς πρώτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος νόμος ἀπαγορεύων αὐτά, ἂν ἐδίδοντο ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἀποδοθῶσι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς.⁵ Τὰ ἐπὶ ἀόριστον χρόνον, ἢ ἄνευ τῆς εἰρημένης ρήτηρας διδόμενα ἴσχυον κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, ἀναζητούμενα μετὰ τὴν ἀποβίωσιν

(1) [15. 3] 7 § 4. 10 § 7—10.

(2) [15. 3] 3 § 5.

(3) 3 § 4 αὐτόθι.

(4) [12. 3] 3 § 6. 7 § 3. [14. 6] 7 § 13.

(5) Tacit. ann. XI. 13.

τοῦ πατρός. Ὅπως περισταλῶσι καὶ τὰ ἐκ τοιούτων δανείων προκύπτοντα ἀτοπήματα, ἅπερ προέβησαν, φαίνεται, καὶ μέχρι κακουργημάτων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Θεοφίλου (4. 7) § 7, προσεκλήθη ἐπὶ Οὐσεπесиανοῦ δόγμα τῆς συγκλήτου, (Sctum Macedonianum) «τὸ κελεῦον μηδένα δανειζόντα ὑπεξουσίῳ ἀπαιτεῖν τὰ δανεισθέντα, ἵνα τούτῳ τῷ τρόπῳ ἕκαστος, εἰδὼς ὡς οὐ δύναται ἀπαιτῆσαι τὸ δάνεισμα, ἀπέχῃται τοῦ δανεῖ-
ζειν αὐτὸ κλπ.»¹

Κατὰ τὸ δόγμα τοῦτο ἡ ἀπαίτησις δανειστοῦ ἐπὶ ἀποδόσει χρηματικοῦ δανείου δοθέντος τῷ ὑπεξουσίῳ υἱῷ, ἐγγόνῳ κτλ. ἀνατρέπεται δι' ἐνστάσεως τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πατρός. «Ἐπὶ μόνης ἀριθμήσεως χρημάτων χώρα τῷ δόγματι, οὐ μὴν τῶν ἄλλων ὀφειλομένων, ἐξ ἀγορασίας τυχόν, ἢ μισθώσεως, ἢ ἐπερωτήσεως, ἢ ἐτέρου τρόπου, καὶ ταῦτα ὡς ἀπὸ δανείου χρεωστών ὁμολογήσῃ, εἰ μὴ περιγραφὴ γέγονεν· ἴσως γάρ, μὴ δυνάμενος δανεῖσαι, ἐπώλησεν αὐτῷ, ἵνα τὸ τίμημα ἀντὶ δανείου σχῇ.»²

253. Ἀλλ' ἡ τοῦ δανείου σύμβασις δὲν καθίσταται δυνάμει τοῦ δόγματος τούτου ἐντελῶς ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος· μόνη ἡ δι' ἀγωγῆς ἐπιδιώξις ματαιοῦται διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ δόγματος τούτου παραγομένης ἐνστάσεως· ὅθεν καὶ ἐάν ἐκ συγγνωστῆς πλάνης ἀποδοθῇ τὸ δάνειον, δὲν ἀναζητεῖται τὸ δοθὲν ὡς ἀχρεώστητον.³ «Ὁ ὑπεξούσιος καὶ οἱ παρεμβάλλοντες εἰ καὶ διηνεκῇ ἔχουσι παραγραφὴν, ὅμως, καταβαλόντες οὐκ ἀναλαμβάνουσιν, ἡ γὰρ τοιαύτη παραγραφὴ οὐ δι' εὐνοίαν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ μῖτος εἰσῆχθη τοῦ ἐνάγοντος.»⁴

Ἡ ἐνστασις ἡ ἐκ τοῦ δόγματος τούτου παραγομένη ἐπιτρέπεται καὶ εἰς τοὺς δι' ἀναδοχῆς μετασχόντας τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ὑπεξουσίου.⁵

(1) Θεοφ. αὐτόθι.

(2) Β. [1Η'. 4. 3.

(3) [14. 6. 9 § 5.

(4) Β. [1Η'. 4] 8.

(5) [44. 1] 7 § 1. [14. 6] Β. [1Η'. 4] 6. 7. πρ. 9 § 3. Πρὸς περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ἀναδοχῆς Ἐννοχ. Δίκ. τόμ. Β'. § 421.

Ὁ υἱὸς καὶ ὁ ἐγγυητὴς δύνανται κατὰ τὸν ρωμαϊκὸν νόμον νὰ προτείνωσι τὴν ἐνστάσιν ταύτην τὸ πρῶτον καὶ κατὰ τὴν περὶ ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως δίκην,¹ ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη ἀργεῖ τὴν σήμερον. Τὸ ἄρθρον 872 τῆς πολ. δικον. ὀρί-
ζει, ὅτι «ἐν τῇ περὶ ἐκτελέσεως δίκῃ συγχωροῦνται μόνον ἐκ-
καθαρισμέναι ἐνστάσεις ἐκ τῆς ἀταξίας τῆς διαδικασίας παρηγ-
μέναι, ἢ ἐπιστηριγμέναι ἐπὶ τῆς διαβεβαιώσεως, ὅτι ἐντρηθή-
ῃ ἤδη ἡ ἀπόφασις ἢ ὅποιονδήποτε ἄλλο ἐκτελεστὸν δικόγραφον.»

Ὁ ὑπεξούσιος δὲν δύναται, διαρκούσης τῆς πατρικῆς ἐξου-
σίας, νὰ παραιτηθῇ τῆς προκειμένης ἐνστάσεως, διότι αὕτη
εἰσηχθῇ οὐ μόνον χάριν καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ υἱοῦ, ἀλλὰ
καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ πατρὸς, πρὸς ἡσυχίαν τῶν οἰκογε-
νειῶν καὶ ἐν γένει πρὸς περιστολὴν τῶν τὴν δημοσίαν τάξιν
διακινδυνεύοντων ἀτοπημάτων ἐκ τῆς πλεονεξίας τῶν τοκο-
γλῶφον, αἵτινες, ὡφελοῦμενοι ἐκ τῆς ἐλαφρότητος τῶν ὑπε-
ξουσίων, ἐδάνειζον χρήματα ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ταῖς ἀποδο-
θῶσιν, ὅταν ὁ ὀφειλέτης ἀποκτήσῃ μετὰ τῆς αὐτεξουσιότητος
καὶ περιουσίαν «ne materia peccandi malis moribus
praestetur.»²

Ἐὰν ὁ ὑπεξούσιος ἀποδώσῃ τὸ δάνειον ἐκ τῶν εἰς τὴν ἐλευ-
θερίαν αὐτοῦ διαχειρίσιν μὴ ὑποκειμένων χρηματίων, ὁ πατὴρ
δύναται τὰ μὲν αὐτουσίως παρὰ τῷ δανειστῇ ὑπάρχοντα χρή-
ματα νὰ διεκδικήσῃ, τὰ δὲ ἐν γνώσει, ὅτι τὰ καταβληθέντα
δὲν ἀνήκον τῷ ὑπεξουσίῳ, ἀναλωθέντα νὰ ἀπαιτήσῃ διὰ τῆς
ἄνευ αἰτίας ἀπαιτήσεως,³ αὐτὸς ὅμως ὁ ἀποδιδὼς τὸ δάνειον
ὑπεξούσιος οὐδόλως δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ
οὕτω καταβληθέντος καὶ οὕτε ὡς κληρονόμος τοῦ πατρὸς,
εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ ἀπέδωκεν αὐτό,⁴ οὕτε ὁ πατὴρ,
ἐὰν αὐτὸς οὕτως ἀπέδωκε τὸ δάνειον, ἢ ὁ ὑπεξούσιος, ἐν ἀγνοίᾳ
τοῦ εὐεργετήματος τοῦ δόγματος τούτου.⁵ Ὡσαύτως δὲν ἀνα-

(1) B. [IH'. 4] 10. [14. 6] 9 § 4. 10. 11.

(2) Ulp. p. [14. 6] 1.

(3) [14. 6] 9 § 1. [IH'. 4] 3.

(4) [14. 6] 9 § 4. [12. 6] 26 § 9 [KD'. 6] 26.

(5) [12. 1] 14

ζητεί δ πατήρ τὰ δοθέντα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ ἐκ τῶν μὴ ὑποκειμένων εἰς τὴν ἐλευθέραν διαχείρισιν αὐτοῦ χρημάτων, ἐὰν δ λήπτῃς ἠνάλωσεν αὐτὰ καλῇ τῇ πίστει, ἥτοι ἀγνοῶν ὅτι ταῦτα δὲν ἦσαν ἴδια τοῦ υἱοῦ. ¹

Πρὸ πάντων παρατηρητέον, ὅτι ἡ τοῦ δόγματος διάταξις ὁρᾷ μὲν τὰ εἰς τοὺς υπεξουσίους διδόμενα χρηματικά δάνεια, ὅθεν καὶ ἂν συνωμολογήθῃ, ὅτι τὸ δάνειον δοθήσεται εἰς τὸν υπεξούσιον, τὰ δὲ χρήματα μετροῦνται εἰς αὐτόν, ἀποῦ καταστῇ αὐτεξούσιος, οὐ χώρα τῷ δόγματι· «τῇ γὰρ ἀπαριθμῇσι προσέχομεν, οὐ μὴν τοῦναντίον.» ² Ἡ ἔνστασις τοῦ δόγματος ταύτου ἀργεῖ ὡς πρὸς μόνον τὸν υἱόν, οὐχὶ ὁμοῦ καὶ ὡς πρὸς τὸν πατέρα (δυνάμενον νὰ ἀντιτάξῃ αὐτὴν, ἐὰν ἐνάγῃται διὰ τῆς τοῦ δανείου ἀγωγῆς de peculio) εἰς τὰς δύο ἐξῆς περιπτώσεις.

1) Ἐὰν δ υἱὸς ἔχῃ χρημάτια εἰς τὴν ἐλευθέραν αὐτοῦ διατελοῦντα διαχείρισιν. Τοιοῦτον δὲ λογίζεται καὶ τὸ ἔκτακτον ἀπροσπόριστον χρημάτιον, ³ εἰ καὶ τινες ἄνευ λόγου ἀντιδρῶσιν.

2) Ἐὰν, ἀπαλλαγείς ὅπωςδῆποτε τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἀναγνώρισῃ τὸ δάνειον. Ἡ ἀναγνώρισις δύναται νὰ γίνῃ οὐ μόνον ρητῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ πράξεων, λ. χ. ἀποδίδει τὸ χρέος καταστάς αὐτεξούσιος, καὶ δῆλον μὲν, ὅτι ἡ ἔνστασις ἐκλείπει καθ' ὅσον μόνον ἀνεγνώρισθῇ τὸ δάνειον, ἀλλ' ἐν τῇ ἐν μέρει καὶ ἄνευ ἐπιφυλάξεως γενομένη καταβολῇ τοῦ χρέους δὲν δύναται τις νὰ δεχθῇ εὐλόγως, ὅτι περιέχεται ἀναγνώρισις τοῦ ὅλου, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ἐπὶ τοῦ ἐνεχύρου τοῦ δοθέντος ⁴ ὑπὸ

(1) Οἱ νεώτεροι συμβιβάζουσιν ὁρθῶς τὰ δύο τοῦ αὐτοῦ νομοδιδασκάλου (Οὐλιπιανῶ) συγγραφεύμενα χωρία, ἐρμηνεύοντες τὸ μὲν τῆς ἀνωτέρω σημ. 3. [9 § 1] ὡς ἀναγόμενον εἰς τὴν κακῇ τῇ πίστει ἀνάλωσιν τοῦ ληφθέντος, τὸ δὲ προκείμενον [12. 1] 14. [ΚΓ'. 1] 14. εἰς τὴν καλῇ τῇ πίστει ἀνάλωσιν.

(2) [14. 6] 3 § 4. Β. [III'. 4] 3 καὶ 4.

(3) Οὐαγγερῶ τόμ. Α'. σελ. 375. τοῦτο δέχεται καὶ ὁ Οὐϊνδοσχάϊδ II § 373 σημ. 6. ὡς πρὸς τὸ ἔκτακτον ἀπροσπόριστον χρημάτιον, ὅπου ἔχει ᾗδη ὁ υπεξούσιος ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δανείου, οὐχὶ ὡς πρὸς τὸ ἐνδεχόμενον νὰ ἀποκτήσῃ.

(4) [14. 6] 7 § 16.

τοῦ αὐτεξουσίου καταστάντος ἕνεκα τῆς ὀφειλῆς του, ρητῶς ὀρίζεται, ὅτι ἡ ἀναγνώρισις ἰσχύει μόνον μέχρι τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐνεχύρου.¹

254. Ἡ ἐνστασις τοῦ δόγματος τούτου ἀργεῖ ὡς πρὸς τοὺς πατέρα καὶ τὸν ὑπεξούσιον.

1) Ὅταν ὁ ἀνιὼν συναinéσῃ εἰς τὸ δάνειον, ἢ ἐγκρίνῃ αὐτὸ, εἴτε ρητῶς, εἴτε σιωπηρῶς² λογίζεται δὲ σιωπηρῶς συναinéσας, ἐὰν ἐν γνώσει καὶ ἄνευ ἀντιρρήσεως αὐτοῦ ἐλήφθῃ τὸ δάνειον.³ Ὡσαύτως λογίζεται σιωπηρῶς ἐγκρίνας τὸ δάνειον ὁ πατήρ, καὶ ὅταν διορίσῃ τὸν ὑπεξούσιον υἱὸν πράκτορα ἰδίου ἐμπορικοῦ καταστήματος, ἢ συγχωρήσῃ εἰς αὐτὸν νὰ ἐμπορεύηται τὸ πατρικὸν χρημάτιον· «δοκεῖ γὰρ καὶ τοῦτο πα-»
» ραγγέλλειν, εἰ μὴ ρητῶς κωλύσει.»³

2) Ἄν ὁ ὑπεξούσιος ἦτο στρατιώτης ἐπὶ τῆς λήψεως τοῦ δανείου⁴ ἢ τοῦ Κ. (4. 28). 7 διάταξις οὐδεμίαν περὶ τούτου ἀφίνει ἀμφιβολίαν.⁴

3) Ἄν ὁ δανειστής εἴχεν ἀποχρῶντας λόγους νὰ θεωρῇ τὸ τέκνον οἰκογενειάρχην. Παρατηρητέον μόνον ἐνταῦθα, ὅτι ἐπὶ πλειόνων ἀλληλεγγύων δανειστῶν ἢ τοῦ ἐνὸς γνώσις τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ τέκνου βλάπτει καὶ τοὺς ἑτέρους.⁵ Εἶναι δὲ ἀδιάφορον, ἐὰν ὁ δανειστής ἐπέισθῃ διὰ τῆς ἀπατηλῆς βεβαιώσεως τοῦ ὑπεξουσίου, ἢ ἄλλοθεν περὶ τῆς αὐτεξουσιότητος αὐτοῦ.

4) Ἐὰν ὑπάρχῃ εἰς ὄφελος τοῦ πατρὸς ἀνάλωσις τοῦ δανείου, αὕτη δὲ κρίνεται κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα. Ἐνταῦθα ὑπάγεται καὶ ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν τὸ εἰς τὸν ὑπεξούσιον δοθέν δάνειον ἐχρησίμευσεν ὅπως ἱκανοποιηθῇ δανειστής, εἰς θν δὲν ἡδύνατο νὰ ἀντιταχθῇ ἢ προκειμένη ἐνστασις, ὅτε ὁ πατήρ διὰ

(1) [14 6] 9 B. [IH'. 4] 8.

(2) [14. 6] 12 16 B. [IH'. 4] 11. 15.

(3) B. [IH'. 4] 6. [14 6] 7 § 11.

(4) Ὁμοδοξεῖ ὁ Οὐλ-δσχαϊδ II § 373 σημ. 6.

(5) K. [4. 28] 7 § 7.

τοῦ δανείου τούτου ἀπηλλάγη χρέους, ὅπερ ὤφειλε νὰ πληρώσῃ.¹

5) Κατὰ τοὺς ρωμαίους, ἂν ἐδάνεισεν ἀνήλικος, εἴτε συναινέσει τοῦ ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνος εἴτε οὐ, δίδεται αὐτῷ ἀποκατάστασις εἰς ἀκέραιον κατὰ τοῦ δανείου, ἥτις κατισχύει τοῦ ἐκ τοῦ δόγματος τούτου ὑπὲρ τοῦ δανεισθέντος εὐεργετήματος.² Ἐὰν δὲ ὁ δανείσας ἦτον ἄνηθος καὶ ἐδάνεισεν ἄνευ τῆς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτρόπου, τότε τὸ δάνειον εἶναι καθ' ἑαυτὸ ἄκυρον, οὐδὲ ὑπάρχει ἀφορμὴ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ δόγματος.³ Ἐὰν δὲ ἀμφότεροι, ὅτε δανειστής καὶ ὁ ὀφειλέτης ᾧσιν ἀνήλικοι, διακριτέον·

α') ἂν ὁ ὑπεξούσιος ὠφελήθῃ ἐκ τοῦ δανείου, κατέστη εὐπορώτερος ἐξ αὐτοῦ, ἀργεῖ τὸ δόγμα·

β') ἄλλως, *beatus est possessor* καὶ ἀποκρούσται ἡ ἀποκατάστασις.⁴

Ἀλλὰ κατὰ τὸ νῦν ἰσχύον δίκαιον δὲν ἔχει οὕτω τὸ πρᾶγμα· ἐὰν ὁ ἀνήλικος, δανείσῃ χρήματα, ἄκυρος ἡ πράξις,⁵ ἐὰν δὲ δανεισθῶσι τὰ χρήματα ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου κατὰ τὰς νομίμους διατυπώσεις,⁶ ἡ πράξις ἔχει πλήρως κύρος, ὥσανεὶ ἐγένετο παρ' ἐνηλίκου.⁷

(1) [14. 6] 7. 14.

(2) [1. 4] 11 § 7.

(3) [14. 6] 3 § 2.

(4) B. [I'. 4] 31. B. [2. 3] 41. «Ἐὰν νέος ὑπεξουσίῳ νέῳ δανείσῃ, κρεῖττων ἐστὶν ὁ δαπανήσας· εἰ μὴ ἄρα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προκατάρξεως ὁ λαβὼν εὐρεθῇ γεγονῶς εὐπορώτερος.»

(5) Ἄρθρον 58 τοῦ περὶ ἀνηλίκων καὶ περὶ ἐπιτροπείας νόμου· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἄρθρ. 5 τοῦ αὐτοῦ νόμου δὲν θέλομεν θεωρήσει ἄκυρον τὸ ὑπὸ τοῦ συμπληρωθέντος τὸ 14 ἔτος ἀνηλίκου δοθὲν δάνειον ἐκ χρημάτων κερδηθέντων ἐκ τῆς ἐργασίας του, ἢ δωρηθέντων αὐτῷ· τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι σπουδαία καὶ παράδοξος ἀνωμαλία, ἀλλὰ συνάγεται σαφῶς ἐκ τοῦ ρήματος τοῦ νόμου.

(6) Ἄρθρ. 64.

(7) Ἄρθρ. 78 αὐτόθι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τέλος τῆς πατρικῆς ἐξουσίας.

Περίληψις.

255. Θάνατος. Καταδίκη ἐπὶ αἰμομιξίᾳ, ἐκθέσει, ἢ καταναγκασμῷ τῆς κόρης εἰς ἄσεμνον βίον. Οὐχὶ πᾶσα ἐπὶ κακουργήματι καταδίκη.

256. Μεγίστη καὶ μέση ἐλάττωσις τῆς προσωπικῆς καταστάσεως. Μείζων τοῦ τέκνου υἰοθεσία. Υἱοθεσία, ἢ νομιμοποίησις τοῦ πατρὸς.

257. Κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον τινὰ ἀξιώματα, συνεπάγονται τὴν λύσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς παύσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας ἀργεῖ παρ' ἡμῖν, ἐκτὸς ἐπὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος.

258. Χειραφεσία. Ἀρχαῖος αὐτῆς τύπος. Δύο τρόποι χειραφεσίας κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον.

259. Πῶς τελεῖται κατ' αὐτὸ ἡ χειραφεσία.

260. Χειραφεσία κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον δίκαιον· τύπος αὐτῆς.

261. Ἀναγκαστικὴ χειραφεσία.

262. Χειραφεσία διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀνεξαρτήτου ἀποκαταστάσεως τοῦ τέκνου.

263. Χειραφεσία διὰ τοῦ γάμου.

264. Ἀποτελέσματα τῆς λύσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας.

265. Ἀνάκτησις αὐτῆς.

255. Ἐννοεῖται οἰκοθεν, ὅτι ἡ πατρικὴ ἐξουσία παύει διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ τέκνου. Κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον δὲν ὑπάρχει πλέον ὁ πολιτικὸς θάνατος,¹ ἀλλὰ δύναται νὰ συζητηθῇ τὸ ζήτημα, ἐὰν, ἐκτὸς τῆς καταδίκης ἐπὶ αἰμομιξίᾳ² ἢ ἐκθέσει τῶν τέκνων,³ ἢ καταναγκασμῷ τῆς κόρης εἰς ἄσεμνον βίον,⁴ στερεῇται ὁ πατὴρ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ λόγῳ τῆς εἰς ποινὴν κακουργήματος καταδίκης. Κατὰ τὸ ἄρθρον 23 τοῦ ποιν. νόμου, ὁ καταδικασθεὶς εἰς τοιαύτην ποινὴν στερεῖται «τῆς

(1) Πρβλ. Γεν. Ἀρχ. τόμ. Α'. § 138.

(2) Ν. αρ. 12. Κεφ. Β', ἄρθρ. 281 τοῦ Ποιν. Ν.

(3) [2] Κ. [8. 52] 2. Β. [ΛΓ'. 2] 2.

(4) Κ. [11 40] 6 Β. [Ξ'. 38] 1 Κ. [1. 4] 12. Δὲν θέλομεν κατατάξει εἰς τοὺς λόγους τῆς παύσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ τὰ πλημμελήματα τὰ ἐν τοῖς ἄρθρ. 355—357 τοῦ Ποιν. Ν. ἀναφερόμενα; ἄρθρ. 358 αὐτ.

» ικανότητος τοῦ εἶναι ἐπίτροπος, ἢ κηδεμὼν ἐκτὸς μόνον
 » ἐπὶ τῶν ἰδίων τέκνων καὶ τοῦτο κατὰ πρότασιν τοῦ συγγε-
 » νικοῦ συμβουλίου, » ἀλλὰ τὸ χωρίον τοῦτο δὲν ἀρκεῖ, ὅπως
 πείσῃ, ὅτι ὁ εἰς ποινὴν κακουργήματος καταδικασθεὶς στε-
 ρεῖται διηνεκῶς τῆς πατρικῆς εξουσίας. Κώλυμα μόνον τῆς
 ἐνασχήσεως δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν παρ' αὐτῷ, ὅστις ἔχει
 ἀνάγκην ἰδίου ἐπιτρόπου διὰ τὴν νόμιμον ἀπαγόρευσιν.¹

256. Μεγίστη καὶ μέση ἐλάττωσις τῆς προσωπικῆς κατα-
 στάσεως συνεπήγετο παρὰ τοῖς ρωμαίοις τὴν παῦσιν τῆς πα-
 τρικῆς εξουσίας.² Διὰ τῆς αἰχμαλωσίας δὲν λύεται ἡ πατρικὴ
 εξουσία, ἀλλ' ἀργεὶ προσωρινῶς κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς, καὶ
 ἐὰν μὲν ἐλευθερωθῇ ὁ πατήρ, λογίζεται οὐδέποτε ἀπολέσας αὐ-
 τὴν (*jure postliminii*), ἐὰν δὲ ἀποθιώσῃ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ,
 λογίζεται ἀπολέσας αὐτὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας.

Διὰ τῆς μείζονος τοῦ τέκνου υἱοθεσίας³ καὶ διὰ τῆς υἱοθε-
 σίας, ἢ τῆς νομιμοποιήσεως τοῦ πατρὸς παύει ὡσαύτως ἡ πα-
 τρικὴ εξουσία, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ θέματι ἡ τοῦ φυσικοῦ πα-
 τρὸς, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, ἡ τοῦ υἱοθετουμένου εξουσία.

257. Κατὰ τὸν ἀρχαιότερον ρωμ. νόμον οὐδὲν ἀξίωμα ἀπή-
 λαττε τὸν ὑπεξούσιον υἱὸν τῆς πατρικῆς εξουσίας· ἐξαίρεσιν
 ἀπετέλουν τὰ ἱερατικὰ ἀξιώματα τοῦ ἱερέως τοῦ Διὸς καὶ τῆς
 Ἑστιαίδος (*virginis vestae*)⁴

Κατὰ τὸν νεώτερον ὁμως νόμον ἀπαλλάττουσι τῆς πατρι-
 κῆς εξουσίας.

1) Τὸ ἀξίωμα τοῦ πατρικίου· ἡ ὀνομασία αὕτη ἀνῆκε κατὰ
 τὸ ἀρχαῖον ρωμ. πολίτευμα εἰς ὀλόκληρον τάξιν τοῦ ρωμαϊκοῦ
 ἔθνους καὶ συνεδέετο μετὰ τῶν προνομίων τῆς τάξεως ταύτης.
 Ὡς ἐπὶ τοῦ Κωνσταντίνου ἀπέβη τιμητικὸς τίτλος τῶν κυριωτέ-

(1) Ἀρθρ. 122, 123 καὶ ἐπὶ μ. τοῦ ποιν. νόμου συνδυασμ. πρὸς τὸ ἄρθρ
 131. τοῦ περὶ ἐπιτρ. νόμου. Π:βλ. Γεν. ἀρχ. I σελ. 233.

(2) Ε. [1-12] § 1. καὶ 3. Ἀρμ. [Δ'. 17] 3. καὶ 5.

(3) Ε. [1-12] § 8. Κ. [8-48] 10.

(4) Ulp. 7 § 5 Gell. noct. atticae Β:βλ. Δ'. Κεφ. 12.

ρων συμβούλων τοῦ αὐτοκράτορος, τὰ δὲ προνόμια, ἅπερ παρείχεν ἦσαν ἢ ἐν τῇ συγκλήτῳ ἐδρα καὶ ὁ τίτλος *patres Imperatoris*.¹

2) Τοῦ τοῦ ὑπάτου. Ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου παρεῖχε μόνον λαμπρὰν ἐγκαθίδρυσιν καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ παρέχειν εἰς τὸν λαὸν ἐξ ἰδίων πολυδαπάνους διασκεδάσεις.²

3) Τοῦ ἐπισκόπου.³

4) Τοῦ ὑπάρχου τῶν Πραιτωρίων,⁴ ἥτοι τῶν πολιτικῶν διοικήτων τῶν μεγάλων θεμάτων, εἰς ἃ διήρσεε τὴν αὐτοκρατορίαν ὁ Κωνσταντῖνος.

5) Τοῦ Πολιτάρχου ἑκατέρας Ῥώμης⁵, ἥτοι τοῦ ἀνωτέρου (κατ' ἔφεσιν δικάζοντος) δικαστοῦ ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

6) Πᾶν ἀξίωμα, ἀπαλλάττον τῆς ὑποχρέωσης τοῦ εἶναι τινὰ μέλος τῆς βουλῆς πόλεως⁶, ἅπερ ἀναφέρει ὁ Ἰουστινιανός.⁷ Ἀλλ' αἱ περὶ τοῦ προκειμένου ἀποτελέσματος τῶν εἰρημένων ἀξιομάτων διατάξεις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ νόμου οὐδὲν ἔχουσι παρ' ἡμῖν πρακτικὸν κύρος, διότι τὰ ἀξιώματα ταῦτα, συνεχόμενα μετὰ τοῦ δημοσίου τῶν Ῥωμαίων δικαίου δὲν ὑφίστανται παρ' ἡμῖν, ἐκτὸς τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐπισκόπου, ὅπερ συνεπάγεται καὶ παρ' ἡμῖν τὴν παῦσιν τῆς ἐπὶ τὸν περιβαλλόμενον αὐτὸ πατρικῆς ἐξουσίας.

258. Ὁ συνηθέστερος τρόπος τῆς ἐν ζωῇ λύσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας εἶναι ἡ χειραφεσία (*emancipatio*), ἥτοι ἡ πρᾶξις, δι' ἧς τὰ ὑπεξούσια τέκνα, συναινούντα εἰς τὴν συνήθως ῥητὴν τοῦ πατρὸς δῆλωσιν, ὅτι θέλει νὰ ᾔναι τοῦ λοιποῦ αὐτεξούσια, ἀπαλλάττονται πῆς πατρικῆς ἐξουσίας. Ἡ

(1) E. [1 12] § 4.

(2) N. 81. Κεφ. 1.

(3) N. 81. Κεφ. 3.

(4) N. 81. Κεφ. 1.

(5) N. 81. Κεφ. 1.

(6) N. 81. Κεφ. 1.

(7) K. [10, 31] 66.

λέξις *emancipatio* παράγεται ἀπὸ τῆς λέξεως *mancipium*, *quasi e mancipio datio*: *mancipium* δὲ ὠνομάζετο ἰδίως ἡ ρωμαϊκὴ κυριότης, τὸ *dominium quiritarium*, ἣν μόναι αἱ ῥωμαῖοι πολῖται καθ' ὀρισμένους τρόπους ἠδύναντο νὰ προσκτήσωσιν. Ἡ γενικωτέρα συμβολικὴ ἐξώδικος πρᾶξις, δι' ἧς μετεβιβάζετο ἡ κυριότης ἀπὸ πολίτου εἰς πολίτην, ὠνομάζετο *mancipatio*.¹ Ἐπειδὴ δὲ ἡ πατρικὴ ἐξουσία προσήγγιζε κατὰ θεωρίαν πρὸς τὴν κυριότητα, ἐξ αὐτῆς δὲ παρήγετο ἡ ἐξουσία τοῦ ἐκποιεῖν τὸ τέκνον, διὰ τοῦτο καὶ ἡ τοῦ ἀγοραστοῦ ἐξουσία ἐπὶ τοῦ παιδὸς ὠνομάζετο ὡσαύτως *mancipium*.² Διὰ τοιαύτης πωλήσεως ἐνηργεῖτο κατὰ τὸ ἀρχαῖον δίκαιον ἡ χειραφεσία, ἧς τὸν ἀρχικὸν τύπον ἀναφέρει ὁ Θεόφιλος,³ ἀλλ' ὁ τύπος οὗτος δὲν ἦτον ἐν χρήσει πολὺν χρόνον πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Κατὰ τὸ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου δίκαιον, δύο ἦσαν αἱ τῆς χειραφεσίας τρόποι

1) ἡ μεταξὺ παρόντων, ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ καὶ

2) ἡ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος ἐπιχειρουμένη.

Τὸ πρῶτον εἶδος εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅθεν καὶ ὠνομάζετο *Ιουστινιανεία*, συνίσταται δὲ εἰς τὴν ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ, παρόντος καὶ συναινοῦντος τοῦ ὑπεξουσίου, δήλωσιν τοῦ πατρὸς, ὅτι θέλει νὰ ᾔναι τοῦ λοιποῦ αὐτεξούσιον τὸ τέκνον.⁴ Τὸ ἕτερον εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου, διὸ καὶ ὠνομάζεται *ἀναστασιανή*. Ἡ χειραφεσία αὕτη γίνεται ὡς ἐξῆς· ὁ πατὴρ προκαλεῖ βασιλικὸν διάταγμα, κηρύττον αὐτεξούσιον τὸν πρότερον ὑπεξούσιον, προσάγει αὐτὸ ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δικαστοῦ καὶ κατατίθῃσι παρ' αὐτῷ δι' ἀναφορᾶς, συν-

(1) Qaj. I § 19—123.

(2) B. 2. § 118. "Ἦτοι ὁ πατὴρ ἐπώλει τὸ ὑπεξούσιον τέκνον ἐπιφυλαττομένης τῆς εἰς αὐτὸν μεταπωλήσεως, μεθ' ἣν τὸ τέκνον ἐλάμβανε θέσιν δούλου (*mancipium*), ἀπελευθερούμενον δὲ ἐχειραφετεῖτο. Ἐὰν δὲ ᾔν υἱὸς, ἔδει νὰ πωληθῇ τρίς· μετὰ δ' ἐκάστην τῶν πωλήσεων τούτων ἀπελευθερούμενος ὑπεβάλλετο πάλιν εἰς τὴν τοῦ ἐκποιήσαντος πατρὸς ἐξουσίαν, μόνον δὲ μετὰ τὴν τρίτην ἐκποίησιν ἀπελευθερούμενος ἐχειραφετεῖτο. Γαίου I § 132, 135, 140. Οὐλπ. X. I. XXIII 3. Παύλου S. R. II, 25 § 2, 3, 4.

(3) [I. 12] § 6.

(4) K. [8—9] G. E. [1—13] πρ.

αινοῦντος εἰς τὴν πράξιν ταύτην τοῦ χειραφετουμένου τέκνου διὰ δηλώσεως γινομένης ἐνώπιον, ἢ τοῦ αὐτοῦ, ἢ ἄλλου δικαστοῦ.¹

Δὲν ἔπεται ὅμως ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης ὅτι, ὅταν ὁ πατήρ καὶ τὸ ὑπεξούσιον τέκνον παρῶσιν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ἡ χειραφεσία δὲν δύναται νὰ γίνη διὰ βασιλικοῦ διατάγματος, ἥτοι, ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς χειραφεσίας συγχωρεῖται μόνον ὅταν ὁ χειραφετῶν καὶ ὁ χειραφετούμενος δὲν εὐρίσκωνται ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Οὐδεὶς νόμος ἀπαγορεύει τὴν ἀναστασιανὴν χειραφεσίαν καὶ ὅταν πατήρ καὶ τέκνον εὐρίσκωνται ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ἀλλὰ μάλιστα ἐκ τοῦ Κ. (6. 20) 18 καὶ (6. 58) 11 ἀρχαιότερων τῆς προκειμένης (σημ. 1) διατάξεων συνάγεται, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ εἶχεν ἐπιτρέψει ἐν γένει τὴν διὰ βασιλικοῦ διατάγματος χειραφεσίαν· ἐπειδὴ ὅμως ἀπητρίτο ἡ παρυσία τοῦ χειραφετουμένου, προσαγωγή τοῦ διατάγματος καὶ ἡ κατάθεσις αὐτοῦ παρὰ τῷ δικαστηρίῳ, ὅπερ ἐν περιπτώσει ἀπουσίας τοῦ τέκνου ἦτον ἀδύνατον, συνεχώρησε διὰ τῆς προκειμένης διατάξεως (ἀριθ. 5) καὶ τὴν ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ τέκνου ἐπιχείρησιν τῆς χειραφεσίας ταύτης, ἐὰν τὸ χειραφετούμενον τέκνον συναινέσῃ μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ διατάγματος, ἢ πρὸ αὐτῆς, ἐνώπιον οἰουδήποτε δικαστοῦ.

259. Ἡ ἰουστινιάνειος χειραφεσία ἐνεργεῖται πάντοτε παρόντος τοῦ χειραφετοῦντος καὶ τοῦ χειραφετουμένου. Ἡ δὲ ἀναστασιανή, ἢ ἐπὶ παρουσίᾳ μόνου τοῦ πατρὸς, ἢ παρόντων ἀμφοτέρων.

Ἡ ἰουστινιάνειος χειραφεσία δύναται καὶ σιωπηρῶς νὰ γένη, ὅτε ὁ πατήρ, παραγενόμενος ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ, ἐξαιτηθῇ ἐπίτροπον, ἢ κηδεμόνα ὑπὲρ τοῦ μέχρι τοῦδε ὑπεξουσίου, παρόντος αὐτοῦ.²

260. Τὴν σήμερον ἡ χειραφεσία γίνεται διὰ δηλώσεως τοῦ πατρὸς ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδικοῦ³ οὐδεμίᾳ ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἀπαιτεῖται καὶ τοῦ γραμματέως ἡ σύμπραξις. Κατὰ τὸν

(1) Κ. [8 49] 5.

(2) Ε. [1 13] πρ. [50, 16] 239 πρ.

(3) Ἀρθρ. 99 τοῦ ἀπὸ 17 Δεγύστου 1861 νόμου.

ἡμέτερον ὅμως νόμον ἢ χειραφεσία δὲν λύει μόνον τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ περιποιεῖ καὶ εἰς τὸν ὀρφανὸν πατρός, ἥτοι τὸν αὐτεξούσιον, μείζονα περὶ τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας ἐξουσίαν· ὅθεν τελεῖται καὶ ὑπὸ τῆς μητρὸς, ὡς ἐπιτρόπου καὶ ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἐὰν ὁ ἀνήλικος, ὀρφανὸς ὢν μητρὸς, συνεπλήρωσε τὸ 18 ἔτος. Ἡ χειραφεσία ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς μητρὸς ἀπαιτεῖ ἡλικίαν 15 ἐτῶν παρὰ τῷ χειραφετουμένῳ. Ὁ ὀρφανὸς πατρός, χειραφετηθεὶς, διατελεῖ ὑπὸ κηδεμονίαν.¹

Ἐπὶ τῆς χειραφεσίας ἀπαιτεῖται α) ἡ συναίνεσις τοῦ χειραφετουμένου,² οὐχὶ ὅμως καὶ ρητὴ δῆλωσις τῆς συναινέσεως τοῦ τέκνου· ἀρκεῖ γὰρ μὴ ἀντεῖπῃ εἰς τοῦτο· διό· καὶ νήπια δύνανται νὰ χειραφετηθῶσιν· ἐξαίρεσις ὑπάρχει, κατὰ τὴν κοινῶς ἐπικρατοῦσαν γνώμην, ὡς πρὸς μόνον τὰ θετὰ τέκνα, ἅπερ καὶ ἄκοντα δύνανται νὰ χειραφετηθῶσι, τοῦλάχιστον τοῦτο συνάγει ἡ κοινῶς κρατοῦσα γνώμη ἐκ τοῦ Κ. (8. 48) 10 καὶ ἐκ τῆς ἐρμηνείας τῶν Εἰσηγ. (1. 11) § 3 καὶ Π. (45. 1) 132 πρ.³

β) ἡ θέλησις τοῦ πατρὸς.⁴

261. Ἐνίοτε ἀναγκάζεται ὁ πατὴρ εἰς χειραφεσίαν τοῦ τέκνου, ἥτοι· ἐὰν

α') φέρεται σκληρῶς καὶ ἀπόνως πρὸς αὐτὸ,⁵ ἢ

β') ἡ χειραφεσία ὠρίσθη ὡς αἵρεσις, ἢ τρόπος (modus), ἐπὶ τῆς κτήσεως περιουσίας καταλειφθείσης εἰς τὸν πατέρα⁶ καὶ ἀποδεκτῆς γενομένης παρ' αὐτοῦ, ἢ

γ') ἐπὶ τῆς υἱοθεσίας ἀνήθου αὐτεξουσίου, ἀπαιτοῦντος μετὰ πῆν ἤβην τὴν χειραφεσίαν, διὰ τὸ ἐπιβλαβὲς τῆς υἱοθεσίας,⁷ ἢ

(1) Ἀρθρ. 99—102 τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου.

(2) Κ. [8. 49] 5. Ν. 89. Κεφ. 11. πρ. Παύλου S. R. [11. 25] § 5.

(3) Πολλοὶ εἰσὶν οἱ ἀντιδρῶντες, καθ' ὅς καὶ τῶν θετῶν τέκνων ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις. Οὐίνδγαχτ II § 525, σημ. 11. Πούχτα Pand. § 445 σημ. h.

(4) [8. 49] 5. Κ. [6. 20] 18. Κ. [5. 58] 11.

(5) [37. 12] 5.

(6) [35. 1] 92. 93. [30] 114 § 8.

(7) [1. 7] 32. 33.

δ') ἐπὶ ἀσώτου υἱοῦ, οὗ τὰ τέκνα κατέστησεν ὁ πάππος ἰδίους κληρονόμους ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς χειραφετήσεως.¹

262. Ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ βυζαντινῷ δικαίῳ ὑπάρχει καὶ ἕτερον εἶδος χειραφεσίας, ἡ ἰδία ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀνεξάρτητος ἀποκατάστασις, ἐπὶ δὲ τῶν θυγατέρων, ὁ γάμος· ὁ Λέων διὰ τῆς Νεαρ. 25 ὥρισεν, ὅτι τὸ τέκνον καθίσταται αὐτεξούσιον οὐ μόνον ὅταν ὁ πατὴρ δίδῃ αὐτῷ τὸ ἀπόλυτον οἰκείῳ στόματι, ἀλλὰ «καὶ εἰ πρὸς διαγωγὴν ἰδιογνωμοναῦσαν ἀφθείη ὁ »παῖς καταστάς, καὶ ἢ γαμικῆς ὁμιλίας ἐξῶ.»

263. Ἄρά γε κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν τοῦ «καὶ ἢ γαμικῆς ὁμιλίας ἐξῶ» πᾶς γάμος τοῦ τέκνου συνεπάγεται τὴν χειραφεσίαν αὐτοῦ; Τοῦτο φαίνεται ἀμφίβαλον κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ βυζαντινῷ νόμῳ· ἐν τῇ Πείρᾳ² ἐδέχθη δικαστὴς τις τὸ ἐναντίον, ἐνῷ ἀλλαχοῦ³ ἀποδέχεται τὴν διὰ τοῦ γάμου ἐν γένει χειραφεσίαν «ὅτι ἄλογον ἐστὶ τὸ συμφωνεῖν ἔχειν καὶ μετὰ τὸν γάμον ὑπεξουσίαν τὴν θυγατέρα· οὐδαμοῦ γὰρ τοῦτο προέβη.» Ὁ δὲ Μαλαζὸς ἐν τῷ Νομοκάνονι⁴ λέγει, «αὐτεξούσια» λέγονται τὰ παιδία ποῦ πανδρεύσει ὁ πατὴρ αὐτῶν καὶ τοὺς »δώσει τὸ μερτικόν τους καὶ εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τους καὶ »κάθονται χωρία ἀπὸ τὸν πατέρα τους· ἢ καὶ δὲν τὰ παν- »δρεύσει καὶ δίδει τους τὸ μερτικόν τους καὶ τὰ κάμνει αὐ- »τεξούσια.» Κατὰ τὸν παρ' ἡμῖν ἰσχύοντα νόμον τῆς 17 Αὐγούστου 1861 ὁ γάμος συνεπάγεται αὐτοδικαίως τὴν χειραφεσίαν⁵ ἢ διάταξις αὕτη ἰσχύει ἐπὶ τε ἀρρένων καὶ θηλέων.

264. Λυομένης τῆς πατρικῆς ἐξουσίας

1) Παύουσι φυσικῷ τῷ λόγῳ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, ἰδίως ὁ ἀπαλλακτόμενος αὐτῆς, ζῶντος τοῦ πατρὸς, ἀπόλλυσι τὴν ἰδιότητα τοῦ οἰκείου (sui) κληρονόμου.⁶

(1) [27. 10] 16 B. [ΛΗ'. 10] 16.

(2) Α'. 8

(3) ΜΘ'. 9.

(4) Κ. 250.

(5) Ἀρθρ. 98· ὥστε τὴν σήμερον αὕτη εἶναι ἡ μόνη ἄνευ τῆς διατυπώσεως τοῦ ἀρθρ. 99 τοῦ ἀστικοῦ νόμου χωρεῖσα χειραφεσία.

(6) Ε. [2 29] § 2. Ε. [3. 1] § 2. [38. 16] 14.

2) Ἐὰν ἡ πατρικὴ ἐξουσία λυθῇ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς, τὰ τέκνα καθίστανται οἰκεῖοι αὐτοῦ κληρονόμοι, κτῶνται δὲ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀχειραφέντων τέκνων.¹

3) Ἐὰν ἡ πατρικὴ ἐξουσία λυθῇ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ τέκνου, καταλιπόντος ἰδίους κατιόντας, οἵτινες μένουσιν ὑπὸ τὴν τοῦ πάππου ἐξουσίαν, οὗτος δὲν ἀποβάλλει τὴν ἐπικαρπίαν ἐπὶ τοῦ ἀπροσπορίστου χρηματίου τοῦ ἀποβιώσαντος.²

4) Ἡ χειραφεσία καὶ ἡ πλήρης υἱοθεσία καταργοῦσι τὴν ἐξ ἀρρενογονίας συγγένειαν τοῦ χειραφετουμένου, ἢ υἱοθετουμένου πρὸς τὴν οἰκογένειαν, ἀφ' ἧς ἐξέρχεται, καὶ πάντα τὰ ἐκ τῆς τοιαύτης συγγενείας δικαιώματα.³

5) Τὰ τέκνα χειραφετηθέντων φυσικῶν τέκνων μένουσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ χειραφετουέντος, δὲν ὑποβάλλονται δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ χειραφετηθέντος.⁴

6) Τὰ λόγῳ ἀξιώματος χειραφετηθέντα τέκνα οὐδενὸς στεροῦνται συγγενικοῦ δικαιώματος πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀνιόντος, ὅφ' οὗ τὴν ἐξουσίαν διετέλουν, κτῶνται τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰ ἴδια τέκνα, τὸ δὲ πατρικὸν αὐτῶν χρημάτιον θεωρεῖται δοθὲν αὐτοῖς δωρεάν.⁵

7) Ἐπὶ τῆς ἐκουσίας χειραφεσίας διατηρεῖ ὁ πατὴρ, πρὸς ἀμοιβὴν, ἰσοβίως τὸ ἥμισυ τῆς ἐπικαρπίας τοῦ ἀπροσπορίστου χρηματίου τοῦ χειραφετηθέντος.⁶

265. Ἡ πατρικὴ ἐξουσία ἀνακτᾶται.

1) Ἐὰν ὁ πατὴρ ἀναλάβῃ τὴν ἐπὶ τοῦ τέκνου ἐξουσίαν διὰ τὴν ἀχαριστίαν αὐτοῦ, ὅπερ χωρεῖ ἐπὶ τῆς ἐκουσίας χειραφεσίας.⁷

(1) Κ. [6. 30] 3. Ε. [1. 12] πρ. [1. 7] 41.

(2) Νεαρ. 118 Κ 1.

(3) Ε. [3. 1] § 9.

(4) Ε. [1. 12] πρ.

(5) Νεαρ. 81. Κεφ. 1 καὶ 2.

(6) Κ. [6. 61] 6 § 3. Ἄλλ' ἢ διάταξις αὕτη, μὴ ἐπαναλαμβανομένη ἐν τῷ νεωτέρῳ νόμῳ ἀρθρ. 99 καὶ ἐπ.) δὲν ἰσχύει πλέον (ἀρθρ. 137).

(7) Κ. [8. 50] διάτ. μόνη.

2) Διὰ τῆς εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσεως κατὰ τῆς πράξεως, δι' ἧς ἐλύθη ἡ πατρικὴ ἐξουσία. Περὶ ταύτης παρατηρητέον, ὅτι τὸ τέκνον δὲν δύναται νὰ στηρίξῃ τὴν τῆς ἀποκαταστάσεως αἴτησιν εἰς προσβολὴν τῶν πράξεων τοῦ πατρὸς, λ. χ. ἕνεκα δόλου, ἢ βίας, ἢ ἐν γένει ἕνεκα βλάβης ἐπενεχθείσης αὐτῷ ἐκ τῆς πράξεως τοῦ πατρὸς. Τοιαύτη αἴτησις εἶναι ἀπαράδεκτος· δύναται ὅμως ὁ χειραφετηθεὶς νὰ ζητήσῃ εἰς ἀκέραιον ἀποκατάστασιν, προσβάλλων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πράξιν, λ. χ. τὴν ἰδίαν συναίνεσιν, ὡς ἐκ πλάνης ἢ ἀπερικοψίας δοθείσαν κλπ.¹ Ἀλλὰ δῆλον, ὅτι νῦν λόγῳ ἀνηλικότητος δὲν δύναται νὰ ζητηθῇ τοιαύτη ἀποκατάστασις.² Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐχώρει ἡ δι' ἀποκαταστάσεως ἐπαναγωγὴ χειραφετοῦ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς τὰ μέχρι τῆς ἀνακτήσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας πεπραγμένα δὲν ἐλογίζοντο ἄκυρα καὶ μὴ ὄντα.³

Κατὰ τὸν νεώτερον νόμον⁴ ἀνακαλεῖται ἡ χειραφεσία, ἐὰν περισταλῶσιν αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ χειραφετοῦ· ἀλλ' ἡ ἀνάκλησις αὕτη δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ γάμου χειραφεσίας.⁵

(1) Κ. [4. 42] 2

(2) Ἀρθρ. 78 τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου.

(3) Κ. [9. 51] 13 § 1.

(4) Ἀρθρ. 107 τοῦ περὶ ἐπιτρ. νόμου.

(5) Περὶ ἀνακλήσεως χειραφεσίας, τῶν ἔρων αὐτῆς καὶ ἀποτελεσμάτων πρὸς λ. Ἰωάν. Εὐκλείδου διατριβὴν ἐν Νέᾳ Θέμιδι (1875) σελ. 60—86 ἔνθα ἀναπτύσσει καὶ τὸ ζήτημα, ὅτι δὲν προσβάλλεται ἤδη παρ' ἡμῖν ἡ χειραφεσία διὰ τῆς Παυλιανῆς ἀγωγῆς, ὡς κατὰ τὸν ρωμ. νόμον (αὐτὴ σελ. 85).

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΠΕΡΙ

ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ ἐπιτροπείας.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Ἐννοία τῆς ἐπιτροπείας καὶ λόγοι ἀνικανότητος.

Περίληψις.

266. Ἀνάγκη τῆς ἐπιτροπείας. Ἐκτὸς τῶν ἀώρου ἡλικίας ὀρφανῶν, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι δεόμενοι ἀντιλήψεως. Κηδεμονία.

267. Ὅρισμός τῆς ἐπιτροπείας κατὰ τὸν Σ. Σουλπίκιον ἐν τῷ Π. (26. 1). 1. πρ. § 1. Εἶναι ἀτελής.

268. Ἡ ἐπιτροπεία σκοπεῖ τὴν προστασίαν τῶν ὀρφανῶν κατὰ τῶν ἐπιβλαβῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ὥς ἐκ τῆς ἡλικίας ἀνικανότητος αὐτῶν τοῦ προΐστασθαι τῶν ἰδίων συμφερόντων.

269. Ἡ προστασία αὕτη τοῦ ἐπιτρόπου δίδεται, ἢ ἐκπροσωποῦντος τοῦτο ἐντελῶς τὸν ὀρφανόν, ἢ συμπράττοντες εἰς τὰς ἐπιχειρουμένας ὑπ' αὐτοῦ πράξεις. Πόθεν ἡ ἀνάγκη τῆς αὐτοπροσώπου ἐνεργείας τοῦ ἐπιτροπευομένου; Αὐθεντία τοῦ ἐπιτρόπου, οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς ἐπιτροπείας.

270. Ὁ ἐπίτροπος ἔχει συνήθως καὶ τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τοῦ ἐπιτροπευομένου· ἐξήγησις τοῦ κανόνος: «ὁ ἐπίτροπος προσώπῳ, καὶ οὐ πράγματι, ἢ αἰτία δίδεται.»

271. Κηδεμονία τῶν ἀνηλίκων κατὰ τοὺς ρωμαίους.

272. Πλημμελὲς σύστημα τοῦ ρωμαϊκοῦ περὶ ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας νόμου.

273. Αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι ἐπειράθησαν νὰ θεραπεύσωσι τὰς ἐλλείψεις αὐτοῦ. Ὁ νόμος τῆς 17 Αὐγούστου 1861.

274. Τίνες κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ὑπόκεινται εἰς ἐπιτροπείαν καὶ κηδεμονίαν;

275. Κατὰ τί διαφέρει κατὰ τὸν νέον νόμον ὁ ἐπίτροπος τοῦ κηδεμόνος;

276. Διάφορα εἶδη ἐπιτρόπων τοῦ αὐτοῦ προσώπου κατὰ τοὺς ρωμαίους.

277. Παρ' ἡμῖν εἷς εἶναι ὁ ἐπίτροπος. Παρεπίτροπος. Ἐν μόνον τὸ θέμα δύο ἐπιτρόπων.

278. Ἡ ἐπιτροπεία καὶ ἡ κηδεμονία εἰςὶ κατὰ τοὺς ρωμαίους λειτουργήματα προσωπικὰ καὶ δημόσια. Συμπεράσματα ἐκ τῆς φύσεως ταύτης τῆς ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας.

279. Λόγοι ἀνικανότητος πρὸς τὰ λειτουργήματα ταῦτα κατὰ τοὺς ρωμαίους καὶ λόγοι ἀναγκαστικῆς ἀπαλλαγῆς.

280. Λόγοι ἀνικανότητος πρὸς τὴν ἐπιτροπείαν καὶ τὴν κηδεμονίαν καὶ λόγοι παύσεως ἀπὸ τῶν λειτουργημάτων τούτων κατὰ τὸν νεώτερον ἡμῶν νόμον.

281. Ἀνηλικοι.

282. Ἀπιγορευμένοι.

283. Πτωχεύσαντες.

284. Γυναῖκες.

285. Ἐπίσκοποι καὶ μοναχοί, πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι.

286. Ἀλλοδαποί.

287. Δικαζόμενοι, ἢ ὧν οἱ ἀνιόντες κατιόντες, ἢ οἱ οὕζυγοι δικάζονται μετὰ τοῦ ἀνηλίκου.

288. Καταδικασμένοι εἰς ποινὴν κακουργήματος, ἢ ὠρισμένων ὑπὸ τοῦ νόμου πλημμελημάτων.

289. Ομολογουμένως κακῆς διαγωγῆς καὶ ὡς σφετερισταὶ ἀποβληθέντες τινὲς ἐπιτροπείας.

290. Οἱ λόγοι τῆς ἀνικανότητος ἰσχύουσι καὶ ὡς λόγοι παύσεως ἀπὸ τῆς ἐπιτροπείας. Λόγος παύσεως μόνον.

291. Τίνι τρόπῳ χωρεῖ ἡ παῦσις ἀπὸ τῆς ἐπιτροπείας.

266. Ὁ θάνατος τοῦ οἰκογενειάρχου καταλείπει τὴν οἰκογένειαν ἀπροστάτευτον, ἢ δ' ἐντεῦθεν εἰς τὴν τύχην ἐγκατάλειψις τῶν διὰ τὸ ἄωρον τῆς ἡλικίας ἀσθενῶν καὶ ἀβουηθέντων αὐτῆς μελῶν ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν διάλυσιν τῆς οἰκογενείας, ἂν ὁ νόμος δὲν προενόει περὶ τῆς προστασίας, τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς μορφώσεως τῶν ἀδυνάτων τούτων προσώπων καὶ περὶ τῆς διοικήσεως τῆς περιουσίας. Καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι τὸν πατέρα ἐκλιπόντα ἀναπληροῖ ἡ μήτηρ, πάλιν ἡ ἀνωτέρω προστασία εἶναι ἀναγκαία, ἐὰν καὶ ἡ μήτηρ ἐκλείψῃ, ἢ ἦναι ἀνίκανος νὰ προστατεύσῃ τὰ ἡθικὰ καὶ ὑλικά συμφέροντα τῶν τέκνων. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσι κοινωνίαι, μάλιστα αἱ ἀρχαιότεραι, παρ' αἷς αἱ γυναῖκες δὲν λογίζονται ἔχουσαι πλήρη τὴν ἐκάνοτητα τοῦ προστασθαι τῶν ἰδίων συμφερόντων, ἰδίως ἐνθα αἱ

πράξεις, δι' ὧν συνάπτονται καὶ συντηροῦντο αἱ νομικαὶ σχέσεις τοῦ ἀστικοῦ βίου, συνέχονται μετὰ τοῦ δημοσίου δικαίου, οὗτινος δὲν μετέχουσιν αἱ γυναῖκες. Τελευταῖον ἀντίληψις καὶ προστασία, ἀνάλογος τῆς ἐπιδαψιλευομένης εἰς τοὺς λόγῳ ἡλικίας ἀνικάνους τοῦ προΐστασθαι τῶν ἰδίων συμφερόντων, ὀφείλεται καὶ εἰς τοὺς λόγῳ πνευματικῆς ἀσθενείας πάσχοντας τοιαύτην ἀνικανότητα. Ὁ ρωμαϊκὸς καὶ ὁ βυζαντινὸς νόμος διακρίνει δύο εἴδη τοιαύτης ἀντιλήψεως, ἡ δὲ ἀντίθεσις αὐτῶν εἶναι τοσοῦτον σπουδαία, ὥστε δὲν εὐρίσκομεν ἐν τῷ νόμῳ τούτῳ κοινὴν δι' ἀμφοτέρα τὰ εἴδη ἔννοιαν καὶ ὀνομασίαν· τὸ μὲν εἶναι ἡ *tutela*, ἡ ὑπηρεσία τοῦ *tutor* (*auctor*), τὸ δὲ ἡ *cura*, *custodela*, ἡ ὑπηρεσία τοῦ *curator*. Ὁ *tutor* τῶν ρωμαίων εἶναι ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀθηναίοις κύριος τῶν γυναικῶν, οὗτινος ἡ ὑπηρεσία δὲν συνίστατο εἰς τὴν τῆς περιουσίας διαχείρισιν, ἣν εἶχεν ἡ γυνή, ἀλλ' εἰς τὴν διὰ τῆς παρενθέσεως τῆς ἰδίας βουλήσεως κύρωσιν τῶν σπουδαιότερων νομικῶν πράξεων, ἃς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ ἡ γυνή μόνη, διὰ τὴν πρὸς τοῦτο ἀνικανότητα τοῦ φύλου· τοιαῦται ἦσαν αἱ δικαστικαὶ πράξεις, αἱ συμβάσεις, ὧν τὸ ἀντικείμενον ὑπερέβαινε τὴν ἀξίαν τοῦ μεδίσμου κλπ.¹ Ἐπειδὴ δὲ ὁ *tutor* τῶν ρωμαίων εἶναι ὁ κύριος τῶν Ἀθηναίων, διὰ τοῦτο Δίων ὁ Κασσιος ἐκφράζει τὴν ἔννοιαν τοῦ *tutor* διὰ τῆς λέξεως κύριος,² ὁ δὲ Κικέρων³ καὶ ὁ Γάιος⁴ ὀνομάζουσι τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐλληνικοῦ κυρίου τῶν γυναικῶν *tutelam*, ἢ *quasi tutelam*. Παρ' ἡμῖν, κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς, ὠνομάσθη ἐπίτροπος ὁ *tutor*, κηδεμὼν δὲ ὁ *curator*, καὶ τοῦ μὲν ἐπιτρόπου ἡ ὑπηρεσία, ἐπιτροπεία, τοῦ δὲ κηδεμόνος, κηδεμονία.

267. Τῆς ἐπιτροπείας ἔχομεν τὸν ἐξῆς ὅρισμόν ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν ρωμαϊκῶν νόμων, δοθέντα ὑπὸ τοῦ Σερούτου Σουλ-

(1) Ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν δίκαιον σελ. 228, ἀριθ. 336 καὶ σελ. 273 ἀριθ. 410. Samuel Petitus leges Atticae σελ. 522. Πρὸς καὶ Συναγωγὴ τῶν Ἀττικῶν νόμων ὑπὸ I. B. Telfy σελ. 158. ἀριθ. 644.

(2) Δίων ὁ Κασσιος 69. σελ. 414.

(3) Pro Flacco Καφ. 30.

(4) I. § 189. 193. 197.

πικίου, ὃν δις τήρησεν ὁ Παῦλος ἐν τῷ (26. 1) 1 πρ. καὶ § 1 καὶ εἰσηγήσεις (1. 13) § 1.¹

«Ἐπιτροπὴ ἐστίν, ὡς Σέρβιος ὀρίζεται, δίκαιόν τι (κατὰ τὸ πρωτότυπον *vis*, δύναμις) καὶ ἐξουσία κατὰ ἐλευθέρως κεφαλῆς διδομένη καὶ πρὸς ὠφέλειαν αὐτῆς ἐπινενοημένη, διὰ τὴν τῆς ἡλικίας ἀτελες, οὐ δυναμένης ἑαυτῇ προῖσταναι, ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀκριβείας ἐπιτετραμμένη.»

Ὁ ὀρισμὸς τοσοῦτον ἐπισήμου ἐν τῇ ἀρχαιότητι νομοδιδασκάλου, οἷος ἦν ὁ Σερούτιος Σουλπίκιος ἔδει βεβαίως νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν νεωτέρων καὶ τῷ ὄντι πολλὰ, πάμπολλα ἐγράφησαν περὶ τοῦ προκειμένου χωρίου. Παραλείποντες τὰς περὶ τούτου λεπτομερείας ἴδωμεν ἀκριβέστερον τίνα, κατὰ τὸν Ῥωμ. νόμον, τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα, τὰ διακρίνοντα τὴν τοῦ ἐπιτρόπου ὑπηρεσίαν ἀπὸ τῆς τῶν λοιπῶν ἐν τῷ ἀστικῷ νόμῳ ἀναφερομένων ἀντιληπτῶν τῶν ἀνικάνων, ἢ ἀδυνάτων προσώπων.

Ἡ ἐπιτροπεία εἶναι.

1) Δίκαιον καὶ ἐξουσία διὰ τῶν λέξεων τούτων ἀνάγκη νὰ νοήσωμεν ἐξουσίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν τῶν ἀρχόντων ἐν τῇ πολιτείᾳ (διότι ἡ ἀναλογία τῆς πατρικῆς ἐξουσίας δὲν ὑπάρχει), ἣτις κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν προκειμένην, τὸ προσὸν τῇ προστατευτικῇ καὶ ἀφιλοκερδοῦς ἐξουσίας.

2) Κατὰ ἐλευθέρως κεφαλῆς διδομένη τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὁ ἐπιτροπευόμενος δὲν δύναται νὰ διατελῇ ὑπὸ ἄλλην ἐξουσίαν (*patriam potestatem, manus, mancipium*), ὅθεν δεόν νὰ ᾔναι *homo sui juris*, δὲν μετεχειρίσθη δὲ ὁ Σουλπίκιος τὴν ἔκφρασιν κατ' ἀρήθου, ὅπως μὴ ἀποκλείσῃ τὰς γυναῖκας, αἵτινες καὶ μετὰ τὴν ἥβην διετέλουν ἰσχυρίως ὑπὸ ἐπιτροπείαν ἐν τῇ αὐτῇ σημασίᾳ μεταχειρίζεται τὴν ἔκφρασιν *liberum caput* καὶ ὁ Γέλλιος.²

3) Ἡ ἐξουσία αὕτη κατ' ἐλευθέρως κεφαλῆς ἐπενοήθη πρὸς ὠφέλειαν αὐτῆς, διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελες, μὴ δυναμένης αὐ-

(1) Θεοφιλ. [Α'. 13] § 1

(2) *Noctes Atticae* Κεφ. 5, 19. *Ulpian. fragm.* τίτλ. XI § 5.

τῆς ἑαυτῇ προΐσταναι τοῦτο εἶναι τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ ὁρισμοῦ. Ὅθεν ἡ ἐπιτροπεία συνίσταται εἰς τὴν υπεράσπισιν τοῦ μὴ δυναμένου προΐσταναι ἑαυτῷ διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελές· τὸ defendere δὲν ἔννοεῖ τὴν ἐπὶ δικαστηρίου υπεράσπισιν, διότι οὔτε ὁ ἐφηβος ἀνήλικος δύναται νὰ παραστῇ πρὸς υπεράσπισιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ἢν ἀναλαμβάνει ὁ κηδεμὼν (curator). Διὰ τῆς ἐκφράσεως defendere ἀνάγκη νὰ νοήσωμεν τὴν ἐπιχείρησιν πράξεων συνεπαγομένων ἔννομα ἀποτελέσματα, ὥς ὁ ἀνήβος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ διὰ τὸ ἀτελές, τὸ ἄωρον τῆς ἡλικίας, μὴ δυνάμενος νὰ ἐμφανισθῇ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, οὔτε νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν τῷ στρατῷ κλπ. Ὑπάρχει ὅμως, ἐκτὸς τοῦ ἀτελοῦς τῆς ἡλικίας, καὶ ἕτερος λόγος τῆς τοιαύτης ἀνικανότητος, τὸ γυναικεῖον φύλον, διότι οὔτε αἱ γυναῖκες ἠδύνατο κατὰ τὸν ἀρχαῖον ῥωμ. νόμον νὰ ἐπιχειρήσωσι μόναι αὐτοπροσώπως τὰς μετὰ νομίμων ἀποτελεσμάτων συνδεμένους πράξεις, μὴ δυνάμεναι οὔτε ἐνώπιον τῶν ἐκκλησιῶν, οὔτε ἐνώπιον τῶν δικαστικῶν πρχόντων νὰ ἐμφανισθῶσιν, οὔτε εἰς τὸν στρατὸν νὰ ὑπηρετήσωσιν. Ὅθεν βεβαίως ὁ Σερούτιος Συλπίκιος εἶχε περιλάβει εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ καὶ τὴν τῶν γυναικῶν διαρκῆ ἐπιτροπείαν (perpetuam feminarum tutelam), ἥτις διήρκεσε μέχρι τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου. Κατὰ δὲ τὴν κατάταξιν τοῦ χωρίου τούτου εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ῥωμαϊκῶν νόμων φαίνεται, ὅτι παρελείφθη τὸ περὶ τῆς ἐπιτροπείας ταύτης μέρος, ὡς ἀναγόμενον εἰς ἀπὸρριπτόμενον καὶ ἀχρηστον θεσμὸν. Ὁ ὁρισμὸς ὅμως οὗτος, εἰ καὶ κατ' ἐπιφάνειαν ἀκριβής, εἶναι ἀτελέστατος κατὰ τὸ οὐσιωδέστερον αὐτοῦ μέρος. Λέγει, ὅτι ἐπιτροπὴ εἶναι προστασία προσώπου διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελές ἀνικάνου νὰ υπερασπίσῃ ἑαυτὸ, οὐδὲν ἀναφέρων περὶ τοῦ εἶδους τῆς προστασίας, ἐνῶ ἐν τούτῳ κεῖται ἡ διάκρισις τῆς τοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ τῆς τοῦ κηδεμόνος υπηρεσίας· ἠθέλαμεν δὲ μεγάλως πλανηθῆ ἂν ἐνομιζόμεν, ὅτι ἡ διάκρισις αὕτη ἐνυπάρχει εἰς τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν διατελοῦντα πρόσωπα, καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ προστατευτικὴ αὕτη ἐξουσία καλεῖται ἐπιτροπεία μὲν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἀνικάνων διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελές τοῦ προΐστασθαι τῶν ἰδίων ὑπαθέσεων, κη-

δεμονία δὲ ἐπὶ τῶν ἐφήβων, τῶν διὰ τὸ τῆς ἡλικίας νεαρὸν ἑσπερημένων ἀποχρώσεως πείρας καὶ περισκέψεως. Ἡ ἐπιτροπεία ὑπάρχει μὲν ἐπὶ ἀνέκτων μόνον καὶ γυναικῶν, ἀλλ' ἡ κηδεμονία ὑπάρχει, οὐ μόνον ἐπὶ προσώπων μὴ δυναμένων διὰ τὸ τῆς ἡλικίας νεαρὸν νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτὰ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ νομικῶν καὶ φυσικῶν προσώπων, ἅπερ δι' οἶονδ' ἔποτε λόγον ἀδυνατοῦσι νὰ ἐπιμεληθῶσιν αὐτοπροσώπως τῶν ὑποθέσεών των, ἐν μέρει δὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν προσώπων, ἐφ' ὧν καὶ ἡ ἐπιτροπεία, λ. χ. ἐπὶ ἀνέκτων, ὧν ὁ ἐπίτροπος κωλύεται νὰ ἐκτελέσῃ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ καὶ ἐπὶ γυναικῶν, ὅταν αὗται ᾔναι ἀνήλικαι, φρενοβλαβεῖς, ἄσωτοι κλπ.¹

268. Τὸ διακρίνον τὰς δύο ταύτας ὑπηρεσίας στοιχεῖον συνίσταται κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν νόμον εἰς τὸ ἑξῆς Ἡ ἐπιτροπεία εἶναι προστασία τῶν διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας, ἢ τὸ ἀσθενὲς τοῦ φύλου ἀνικάνων πρὸς ὑπεράσπισιν ἑαυτῶν προσώπων, τοῦτέστι προστασία αὐτῶν κατὰ τῶν εἰς τὸν ἀστικὸν (ιδιωτικὸν) νόμον ἀναγομένων, δικαίῳ καὶ οὐχὶ πράγματι, ἐπιβλαβῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀνικανότητος ἐκείνης· ἄρα

α') ὁ ἐπίτροπος δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ὑπερασπίζῃ προσωπικῶς τὸν εἰς τὴν ἐπιτροπείαν του διατελοῦντα κατὰ τῆς προσβολῆς τῆς τιμῆς, ἢ τῆς ὑγείας·

β') ἡ προστασία ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα τῆς ἀνικανότητος ἐκείνης, διότι τὰ ἐν τῷ πολιτειακῷ (δημοσίῳ) δικαίῳ ἀποτελέσματα αὐτῆς ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ ἀποτρέψῃ διὰ τῆς ἑαυτοῦ προστασίας· ὅθεν ὁ ἄνηθος καὶ ἡ γυνὴ δὲν δύνανται νὰ ᾤσι μάρτυρες ἐπὶ διαθήκης, οὔτε νὰ παρασταθῶσιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἐν ὀνόματι ἄλλου, οὔτε συνεργεῖα τοῦ ἐπιτρόπου αὐτῶν νὰ ἐπιχειρήσωσι τοιαύτας πράξεις, διότι δὲν ἔχουσιν ιδιωτικὸν συμφέρον νὰ πράξωσιν αὐτάς, οὔτε τὴν πολιτείαν ἐνδιφέρει ἡ ἐπιχειρήσεις. Ἡ ἀνικανότης τῶν προσώπων τούτων, λόγῳ ἡλικίας, ἢ φύλου, συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσωσι τὰς νομικὰς πράξεις τοῦ ἀστικοῦ δικαίου,

(1) Οὐατικαν. τεμ. § 103 [27. 10] 15, πρ.

τὰς περιβεβλημένας μὲ τύπους τοῦ δημοσίου δικαίου, τοιαῦται δὲ ἦσαν κατὰ τὸν ἀρχαιότερον νόμον ἅπασαι αἱ πράξεις τοῦ ἀστικού δικαίου, οἷον αἱ διαθήκαι, ἡ τῶν αὐτεξουσίων υἱοθεσία ἐνώπιον τοῦ ἐκκλησιάζοντος λαοῦ, ἡ κτῆσις τῆς κυριότητος ἐνώπιον τοῦ ἀρχοντος διὰ τῆς *in jure cessio*, ἡ σύναψις ἐνοχῆς διὰ τῆς *mancipatio* ἐνώπιον τῶν ὡς ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ παρισταμένων 5 μαρτύρων κλπ. "Οπως οἱ ἄνθρωποι καὶ αἱ γυναῖκες δύνανται νὰ ἐπιχειρήσωσι τὰς πράξεις ταύτας, ἐδίδετο αὐταῖς προστατῆς καὶ βοηθὸς ἄλλος πολίτης, οὗ συνεργεῖα ἐπεχείρουν αὐτάς.

269. Διττῶς δὲ δύναται ὁ ἐπίτροπος νὰ συνδράμῃ τὸν ἀνήθον κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῶν εἰρημένων πράξεων·

α) διὰ τῆς ἐντελοῦς ἀντιπροσωπείας, ἐπιχειροῦντος μόνου τοῦ ἐπιτρόπου τὰς νομικὰς πράξεις ἐν ὀνόματι τοῦ ἐπιτροπευομένου.

β) Διὰ τῆς μετοχῆς τοῦ ἐπιτρόπου εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπιτροπευομένου αὐτοπροσώπον ἐπιχείρησιν αὐτῶν.

"Οτε ἀνεπιτύχθη ἡ ἐπιτροπεία ἐν τῷ ῥωμαϊκῷ δικαίῳ δὲν ἦτον δεκτὴ ἡ δι' ἀντιπροσώπου ἐπιχείρησις τῶν δικαστικῶν καὶ τῶν ἐξωδίκων ἐννόμων πράξεων, ἐξ ὧν παρήγοντο ἐνοχαὶ, ἡ ἐμπράγματα δικαιώματα· ὅθεν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ αὐτάς ὁ ἐπίτροπος μόνος, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀνήθου, ἀλλ' ἔδει νὰ ἐπιχειρῇ αὐτάς ὁ ἀνήθος αὐτοπροσώπως. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ θέλησις αὐτοῦ δὲν εἶχε κύρος, ὅπως ἀποτραπῇ ἡ ἐκ τῆς ἀνικανότητος ταύτης βλάβη, προσήρχετο μετ' αὐτοῦ ὁ ἐπίτροπος, προσέθετε εἰς τὴν ἄκυρον τοῦ ἀνήθου θέλησιν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ καὶ οὕτως ἐκυροῦτο ἡ ἀτελής ἐκείνου προσωπικότης καὶ θέλησις, ἐγκύρου καθισταμένης οὕτω τῆς ἐπιχειρουμένης πράξεως. Ἰδοὺ τὸ διακριτικὸν στοιχεῖον τῆς ἐπιτροπείας,¹ «οὔτε θέλει, οὔτε μὴ θέλει ὁ ἀνήθος, ἀνεῖ τῆς αὐθεντίας τοῦ ἐπιτροπῆς πιστεύεται» κατὰ τὸν Κῆλσον. "Οθεν ἐπίτροπος εἶναι ὁ ἐπιμελητὴς αὐτεξουσίου ἀνήθου, ἵνα προστατεύῃ αὐτὸν κατὰ τῶν ἐπιβλαβῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀκύρου αὐτοῦ θελή-

(1) 50. 17] 189. B. [B'. 3] 189.

σεως ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ αὐτοπροσώπως ἐπιχειρουμένων πράξεων τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, προσθέτων κατ' αὐτὰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ καὶ οὕτω κυρῶν τὴν ἄκυρον ἐκείνου θέλησιν. Ἡ παρενθεσις αὕτη τῆς βουλήσεως τοῦ ἐπιτρόπου εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἀνήθου ἐπιχειρουμένας πράξεις, καλουμένη αὐθεντία (*auctoritas*), εἶναι τὸ οὐσιώδες τῆς ἐπιτροπείας στοιχεῖον.¹ Ἀλλ' ὅταν προϋπάρχῃ τοῦ χρόνου ἐπεστράπη καὶ ἡ ἐν ἐνόμῳ θέλησις, ὑπὸ μόνου τοῦ ἀντιπροσώπου, ἐπιχειρήσῃ ἐνόμων πράξεων, ὁ ἐπίτροπος ἡδύνατο καὶ μόνος νὰ ἐπιχειρήσῃ τὰς εἰς τὰ ἰδιωτικά συμφέροντα τοῦ ἀνήθου ἀναγομένας νομικὰς πράξεις, ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ. Ὁ ἐπιμελητὴς, ὁ διωρισμένος, ὅπως διαχειρίζεται τὰς ὑποθέσεις προσώπου, μὴ δυναμένου νὰ πράξῃ τοῦτο, εἴτε διὰ τὴν πνευματικὴν, εἴτε διὰ τὴν φυσικὴν ἀδυναμίαν, εἴτε διὰ τὴν ἀπειρίαν, εἴτε δι' ἄλλο κώλυμα, ὃ μὴ συμπληρῶν ὅμως τὴν ἀτελῆ τοῦ προσώπου ἐκείνου θέλησιν διὰ τῆς παρενθέσεως τῆς ἰδίας αὐθεντίας, ὀνομάζεται κηδεμὼν (*curator*). Διὰ τοῦτο ὀνομάζεται ἐπίτροπος καὶ ὁ μὴ διαχειριζόμενος τὴν περιουσίαν ἀνήθου, ἀλλ' ἀπλῶς ἔχων τὸ δικαίωμα τοῦ παρενθέσθαι τὴν αὐθεντίαν κατὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐπιχειρουμένας νομικὰς πράξεις καὶ μὴ εἶπη τις, ὅτι ὁ ἐπίτροπος πολυτάκως δὲν ἔχει ἀφορμὴν νὰ προσθέτῃ τὴν ἑγκυρον θέλησιν του εἰς τὴν ἀτελῆ θέλησιν τοῦ ἀνήθου, ὅταν οὗτος ᾔναι ἀπολύτως ἀνίκανος πρὸς ἐπιχειρήσιν πράξεως, στερούμενος ἐντελῶς θελήσεως, εἴτε διὰ τὴν νηπιότητα, εἴτε διὰ τὴν παραφροσύνην, εἴτε διὰ τὴν ἀπουσίαν. Αἱ περιπτώσεις αὗται εἰσὶ τυχαῖαι· κατ' αὐτὰς δὲν ἔχει ἀφορμὴν ὁ ἐπίτροπος νὰ ἐκασκήσῃ τὸ δικαίωμά του, εἶναι δὲ πρόδηλον, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν δικαίωμα, διότι ἐπὶ τινὰ χρόνον δὲν ὑπάρχει ἀφορμὴ τῆς ἐκασκήσεως αὐτοῦ.

270. Ὁ ἐπίτροπος ἔχει συνήθως καὶ τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνήθου, διότι οὗτος πάσχει διὰ τὴν ἀνικανότητά.

(1) Ἡ *auctoritas* εἶναι συνώνυμος τῇ *tutela* ὅπως τὸ *auctor* συνώνυμον τῷ *tutor*. Cicero, pro Cluent. Κεφ. 5 pro Caecina Κ. 25, Αἰθίος 34, 2 καὶ 3 *nullo auctore siue tutore*. [26, 2] 26 § 2.

α') τοῦ καταρτίζειν καὶ ἐκφράζειν ἔγκυρον θέλτην καὶ

β') τοῦ διαχειρίζεσθαι τὴν περιουσίαν του. Ἡ δευτέρα αὕτη ἀνικανότης συνέχεται προδήλως στενότερα μετὰ τῆς πρώτης, ὅθεν ὁ ἀνήθως ἔχει ἀνάγκην καὶ διττῆς προστασίας, ἥτις ὅμως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνοῦται ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ, καὶ νὰ παρέχῃται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ προσώπου· συνήθως συμβαίνει τοῦτο, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀναγκαίως· ἀπόδειξις, ἡ ἀρχαία τῶν ἐφήθων γυναικῶν ἐπιτροπεία, ἥτις συνίστατο εἰς μόνην τὴν τῆς αὐθεντίας παρενθήκην, διότι αὗται εἶχον τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας των. Καὶ ἐπὶ τῶν ἀνήθων δύναται νὰ χωρισθῇ ἡ ἐπιτροπεία, ἥτοι ἡ τῆς αὐθεντίας παρενθέσις ἀπὸ τῆς διαχείρισεως τῆς περιουσίας. Ἐτέραν ἀπόδειξιν τῆς διακρίσεως, ἣν ἀνεφέραμεν παρέχει τὸ ἐξῆς χωρίον. ' « Ἐὰν ὁ δοθεὶς ἐπίτροπος ἐκκαλέσῃται, κυράτωρ ἐν τῷ μεταξύ δίδοται· εἰ δὲ χρεία ἐστὶ κληρονομίαν τὸν ἀνήθον ὑπείσθαι, ἐπειδὴ οὐ δύναται αὐθεντεῖν ὁ κυράτωρ (αὐτοπροσώπως δ' ἐπρεπε νὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ ἀνήθως τὴν τῆς προσελύσεως εἰς τὴν κληρονομίαν πράξιν) ἐπίτροπος δίδοται. » Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται καὶ ὁ κανὼν, ὅτι « ὁ ἐπίτροπος προσώπῳ καὶ οὐ πράγματι, ἡ αἰτία δέδοται, »² περὶ οὗ πολλὰ ἐγράφησαν. Ὁ κανὼν οὗτος δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ ἐπίτροπος ἐπιμελεῖται τοῦ προσώπου τοῦ ἀνήθου, τῆς ἀγωγῆς τῆς διαίτης, τῆς παιδεύσεως, ὁ δὲ κηδεμὼν τῆς περιουσίας, ὡς ἄλλοτε τινὲς ἐνόμισαν. Ὁ κανὼν ἐμφαίνει, ὅτι κύριον καὶ διακριτικὸν στοιχεῖον τῆς ἐπιτροπείας εἶναι ἡ τῆς ἀτελοῦς προσωπικότητος τοῦ ἀνήθου ἀναπλήρωσις διὰ τῆς παρενθέσεως τῆς αὐθεντίας, ἐνῷ ἡ κηδεμονία μόνον σκοπὸν ἔχει τὴν διὰ τῆς συναινεσεως τοῦ κηδεμόνου εἰς τὰς σπουδαιότερας πράξεις τοῦ ἀστικοῦ βίου προστασίαν τῶν συμφερόντων τῆς περιουσίας.

271. Οἱ ἐφήβοι ἀνήλικοι ἔχουσιν ἔγκυρον θέλτην, πρὸ τοῦ Πλατωρίου δὲ νόμου, κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς β' ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ κτ. Ρωμ., παρελάβανον τὴν ἀπεριόριστον διαχείρισιν τῆς περιουσίας των· βραδύτερον ὅμως καὶ διὰ δια-

(1) [49 1] 17 § 1. B. [Θ'. 1] 17.

(2) [26 2] 12-15. B. [ΑΣΤ'. 2] 12-14.

τάξεως τοῦ Μάρκου Ἀντωνίνου ὑπεβλήθησαν, καθ' ὧρισμέ-
νας περιπτώσεις, ὑπὸ κηδεμόνας, διαχειριζομένους τὴν περιου-
σίαν καὶ βοηθοῦντας αὐτοὺς διὰ τῶν συμβουλῶν των πρὸς
ἀποτροπὴν τῶν ἐκ τῆς νεανικῆς ἀπειρίας καὶ ἀδεξιότητος
ἐνδεχομένων ζημιῶν. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ἀναπληρώσεως
ἀτελοῦς θελήσεως. Ἐκ δὲ τῆς διαφορᾶς ταύτης θέλομεν συνα-
γάγει κατωτέρω συμπεράσματα ἔχοντα πρακτικὴν σημασίαν.

272. Ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου εἶναι
πολλαχῶς πλημμελές.

1) Οἱ πλείονες ἐπίτροποι καὶ κηδεμόνες τοῦ αὐτοῦ προσώ-
που καθιστῶσι δύσκολον καὶ νωθρὰν τὴν διοίκησιν, διὰ τὴν ἐν-
δεχομένην διαφωνίαν τῶν ἐπιμελητῶν καὶ τὴν βραδύτητα τῆς
ἐνεργείας.

2) Ἡ τῆς αὐθεντίας παρένθεσις ὑποθέτει τὴν αὐτοπρόσωπον
ἐνέργειαν τοῦ ἀνέχου, ἀλλ' αὕτη δυσκολίαν μόνον, οὐδεμίαν δὲ
ὠφέλειαν συνεπάγεται.

3) Ὁ μόνον μετὰ τὴν λήξιν τοῦ λειτουργήματος ἑλεγχος
τῆς διαχειρίσεως βλάπτει οὐσιωδῶς τὰ συμφέροντα τοῦ ὀφθα-
νοῦ, διότι πολλάκις τὸ κακὸν ἀποκαλύπτεται, ὅταν ἀποβῇ
ἀνεπανόρθωτον.

4) Ἡ ἀπαγόρευσις πάσης ἐκποιήσεως, ἄνευ τῆς παρεμβά-
σεως τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, καθίστησι δαπανηροτάτην, ἔστιν
ὅτε δὲ καὶ ἀδύνατον, τὴν διοίκησιν.

5) Ἡ ἀπὸ τῆς βουλήσεως τοῦ ἐφήβου ἀνηλίκου ἐξάρτησις
τῆς γενικῆς κηδεμονίας ἐκτίθησι αὐτὸν εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ
βιοῖ ἐστερημένος τῆς ἐπιμελείας κηδεμόνος, πειθόμενος, ὅτι δὲν
ἔχει αὐτῆς ἀνάγκην, ἥτοι ἐκτίθῃσιν αὐτὸν εἰς τὸν ἐκ τῆς ἰδίας
ἀπειρίας καὶ ἐλαφρότητος κίνδυνον, καθ' οὗ ἤθελε νὰ προστα-
τεύσῃ αὐτὸν ὁ νόμος.

6) Ἡ γενικὴ ὑπόθεσις ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἐπιτρόπου, ἡ
κηδεμόνος παραλύει πᾶσαν πίστιν αὐτοῦ καὶ ὥς ἐκ τούτου
καθίστησι τὸ λειτούργημα ἐπαχθέστατον καὶ βλαβερώτατον
πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ ἐπιμελητοῦ, ὅστις ἐκ τούτου παντὶ
σθένει προσπαθεῖ ν' ἀποφύγῃ τὸ βάρος. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ
πολλαπλασιασμὸς τῶν λόγων τῆς ἀπαλλαγῆς.

7) Τελευταίον τὸ εὐεργέτημα τῆς ἀποκαταστάσεως εἰς ἀ-
κέραιον κατὰ πάσης πράξεως, εἴτε ὑπὸ μόνου τοῦ ἀνηλίκου,
εἴτε τῇ συμπράξει τοῦ ἐπιμελητοῦ ἐπιχειρουμένης, ἅμα ἐξ
αὐτῆς ἐβλάβη ὁ ἀνήλικος, ἀναιροῦν πᾶσαν πίστιν εἰς τὰς ὑπὸ
τοῦ ἀνηλίκου, ἢ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ συνομολογουμένας ἐννόμους
σχέσεις, ἀπέβη ἐπὶ τέλους ὀλέθριον εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνους, οὓς
προέθετο νὰ προστατεύσῃ.

273. Τὰ ἀτοπήματα ταῦτα ἐπροσπάθησαν νὰ θεραπεύσωσιν
αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι, ὀρίσασαι συνεχῇ ἐπιτήρησιν καὶ ἔλεγ-
χον τῆς διαχειρίσεως, μετριάσασαι τὸ βάρος τοῦ ἐπιτρόπου
διὰ τῆς καταργήσεως τῶν γενικῶν ὑποθηκῶν, εἰσαγαγοῦσαι
τὴν ἀρχήν, ὅτι εἰς εἶναι ὁ ἐπίτροπος καὶ τὸν θεσμόν τοῦ συγ-
γενικοῦ συμβουλίου (οὗ ἀσαφὴ ἔχνη ἀπαντῶμεν καὶ ἐν τῷ ρω-
μαϊκῷ νόμῳ), ἀναπληροῦντα ἐν πολλοῖς τὴν δικαστικὴν ἐπιτή-
ρησιν καὶ καθιστῶντα εὐκολωτέραν μὲν τὴν διοίκησιν, ἐλαφρο-
τέραν δὲ τὴν εὐθύνην τοῦ ἐπιτρόπου.¹

Ὁ νεώτερος ἡμῶν νόμος τῆς 17 Αὐγούστου 1861 ἐρρύθμισε,
κατὰ τὰ διδάγματα τῆς πείρας τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ ἰδίως
τοῦ γαλλικοῦ καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, ὅσον ἔνεστι
ἀκριβέστερον τὰ τῆς ἐπιτροπείας καὶ τῆς κηδεμονίας, κατήρ-
γησε δὲ οὐ μόνον πάντας τοὺς εἰς αὐτὸν ἀντιβαίνοντας ἀρχαιο-
τέρους ὀρισμοὺς, ἀλλὰ καὶ πάσας (τοῦ ρωμαϊκοῦ, βυζαντινοῦ
καὶ τοῦ τῶν ἐθίμων δικαίου) τὰς διατάξεις, τὰς ἀναγομένας
εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο· ὅθεν δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ ἐπι-
κλυσθῶμεν τοὺς ὀρισμοὺς τοῦ προηγουμένου δικαίου πρὸς
ἀναπλήρωσιν τῶν χάσμάτων τοῦ νέου νόμου. Μόνον πρὸς ἐρ-
μηνείαν τῶν τυχόν ἀσαφῶν αὐτοῦ διατάξεων δύναται νὰ μᾶς
χρησιμεύσῃ ἡ ἀρχαιοτέρα νομοθεσία, ἐφ' ὅσον ἐπιτύχωμεν νὰ
ἀποδείξωμεν, ὅτι ἡ ἀσαφὴς διάταξις ἐλήφθη ἐκ τῆς νομοθε-
σίας ἐκεῖνης, ἀσαφῶς ἢ ἀτελῶς ἐκφρασθεῖσα ἢ διατυπωθεῖσα·
ὥς ἱστορικὰ ὅμως στοιχεῖα τῆς ἐνεστώσης νομοθεσίας καὶ τῆς
συγκριτικῆς λεγομένης νομοθεσίας ὁ ρωμαϊκὸς καὶ βυζαντινὸς
νόμος ἔσονται πάντοτε ἐπωφελῇ καὶ περισπούδαστα μελετή-

(1) Πρβλ. Καλλιγᾶ § 221—228.

ματα. Ἐνταῦθεν τοὺς μὲν ρωμαϊκοὺς καὶ βυζαντινοὺς ὁρισμοὺς θέλομεν ἀναφέρει ἐν συντομίᾳ, κυρίως δὲ θέλομεν ἐνασχοληθῆ εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ νεωτέρου ἡμῶν νόμου ΧΠΘ', τῆς 17 Αὐγούστου 1861. Ὁ νόμος οὗτος, παρασκευασθεὶς ὑπὸ δεκαμελοῦς ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν εἶχεν ἀνατεθῆ πρὸ ἐτῶν ἡ σύνταξις τοῦ νομοσχεδίου τοῦ ἀστικοῦ νόμου ἐν γένει, ὑπεβλήθη εἰς τὰς τότε βουλὰς (1861) μετὰ τῆς ἐκθέσεως, ἣν παραθέτομεν ἐν παραρτήματι, πειθόμενοι, ὅτι δύναται ἴσως νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν ὀρθὴν κατὰληψιν τινῶν ὁρισμῶν τοῦ νόμου.¹

274. Ἐν πρώτοις ὁριστέον τὰ πρόσωπα τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν καὶ κηδεμονίαν διατελοῦντα κατὰ τὸν νέον ἡμῶν νόμον. Ὡς ἐξηγήσαμεν ἐν τῷ Β'. βιβλίῳ (Γεν. ἀρχ. τόμ. Β'. Α'. § 152 καὶ 239), ἡ ἡμετέρα νομοθεσία, μὴ ἀποδεχομένη τὴν αὐτοπρόσωπον τοῦ ἀνηλίκου ἐνέργειαν ἐπὶ τῶν νομικῶν πράξεων τῆς δικαιοσύνης τῆς περιουσίας του, δὲν διακρίνει μετὰ τῶν μὴ δυναμένων (μέχρι τοῦ 7 ἔτους *infantes*) καὶ τῶν δυναμένων λαλεῖν (*qui fari possunt*), τῶν χρηζόντων τῆς τοῦ ἐπιτρόπου αὐθεντίας, οὔτε θεωρεῖ τὸν ἑφτάρον (12, ἢ 14ετῆ) ἱκανὸν πρὸς διαχείρισιν τῆς περιουσίας του καὶ διὰ τοῦτο μεταβαίνοντα εἰς ἄλλο εἶδος προστασίας, τὴν κηδεμονίαν καὶ, τὸ χειρόν, ἑξαρτωμένης ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ βουλήσεως. Πᾶς ἀνήλικος, μὴ ὑποκείμενος εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς, διατελεῖ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπιμέλειαν, καλουμένην ἐπιτροπείαν, ὡς καὶ πᾶς ἀνήλικος, διατελὼν ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἐὰν ὁ πατὴρ ἀδυνατῇ νὰ ἐνασκήσῃ αὐτὴν, ἢ δὲ μήτηρ, εἴτε δὲν ζῇ, εἴτε ἀδυνατεῖ νὰ ἀναπληρώσῃ αὐτόν.² ὁ χειράφετος ἀνήλικος διατελεῖ ὑπὸ κηδεμονίαν.³

Ἡ χειραφεσία εἶναι παρ' ἡμῖν πράξις, δι' ἧς ὁ ἀνήλικος, ὡς ἐκ τῆς ἀποχώσεως αὐτοῦ κρίσεως, κηρύττεται ἱκανὸς πρὸς διαχείρισιν τῆς περιουσίας του, ἀπαλλαττόμενος τῆς ἐξουσίας τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς ἐπιτροπείας, ἔχων ἀνάγκην τῆς συναινέσεως τοῦ

(1) Ἡ αἰτιολογικὴ ἐκθεσις τοῦ νόμου τούτου δημοσιεύεται ἐν τέλει τοῦ παρόντος τόμου.

(2) Ἄρθρ. 9.

(3) Ἄρθρ. 99, 100 καὶ 102 τοῦ περὶ ἐπ. νόμου.

κηδεμόνος μόνον πρὸς ἐπιχείρισιν σπουδαίων, μὴ ὑπαγομένων εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς διαχειρίσεως, πράξεων. ¹

275. Ὁ ἐπίτροπος παρίστησι τὸν ἀχειράφετον ἀνήλικον κατὰ πᾶσαν νομικὴν πράξιν, ἀφορῶσαν τὴν προσωπικὴν κατάστασιν, ἢ τὴν περιουσίαν καὶ διοικεῖ τὴν περιουσίαν του, ² ἥτοι ὁ μὲν ἐπίτροπος ἐνεργεῖ ἀντὶ τοῦ ὀρφανοῦ πᾶσαν πράξιν ὀρῶσαν τὴν προσωπικὴν κατάστασιν ἢ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ὁ δὲ κηδεμὼν δίδει τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πράξιν τοῦ χειραφέτου ἀνηλίκου ὡναρμένην νὰ ἐπιφέρει ἐλάττωσιν τοῦ κεφαλαίου τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Ἰδού ἡ διάκρισις μεταξὺ ἐπιτρόπου καὶ κηδεμόνος.

276. Κατὰ τοὺς ρωμαίους καὶ τοὺς βυζαντινοὺς ἡ ὑπηρεσία τοῦ ἐπιτρόπου ἦν ποικίλη. Οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν διαχειρίσιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ ἀνήθου, ὠνομάζοντο διαχειρισταὶ (*gerentes, qui ad hoc dantur, ut gerunt*), οἱ δὲ πρὸς ἀπλὴν ἐπιτήρησιν τῶν διαχειριστῶν διοριζόμενοι, «*honorarii*» ³ τετιμημένοι, ⁴ ὧν χρέος εἶναι.

α') Νὰ ἐπιτηρῶσι τοὺς διαχειριστάς.

β') Νὰ λαμβάνωσι παρ' αὐτῶν λόγον τῆς διαχειρίσεως. ⁵

γ') Νὰ προκαλῶσι τὴν ἀποβολὴν τοῦ κακῶς διαχειριζομένου.

δ') Νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς ἀσφαλούς καταθέσεως τῶν περὶ σσευόντων χρημάτων. ⁶

Περὶ τῶν τετιμημένων (ἐπιτίμων) ἐπιτρόπων φύεται τὸ ζήτημα, ἐὰν ἐπιτρέπηται εἰς αὐτοὺς ἡ τῆς αὐθεντίας παρένθεσις, ἐὰν τοῦτέστι τοῖς ἐπιτρέπηται νὰ ἐπιχειρῶσι συνάμα μετὰ τοῦ ἀνήθου νομικὰς πράξεις, ἀναπληροῦντες διὰ τῆς βουλήσεώς των τὴν ἀτελῆ τούτου βούλησιν. Περὶ τούτου ἔχομεν δύο χωρία, ἀποφαινόμενα τὸ μὲν ⁷ «ὅτι, ἐὰν παρενθέτῃ τὴν αὐθεντίαν ἐπί-

(1) Ἀρθρ. 104 καὶ 105

(2) Ἀρθρ. 58.

(3) [46 3] 14 § 1.

(4) Β. [ΚΣΤ' 5] 14

(5) [26 7] 3 § 2 Β. [ΛΖ'. 7] 3.

(6) [2]. 7] 3 § 2

(7) [29 8] 4.

» τροπος, ὃ δὲν ἀνετέθη ἡ διαχείρισις, τὸ πραχθὲν δὲν ἐγκρί-
 » νεται ὑπὸ τοῦ Πραίτωρος· διὸ νομίζει ὁ νομοδιδάσκαλος, ὅτι
 » δὲν δύναμαι νὰ ἀγοράσω ἐγκύρως παρὰ τοῦ ἀνέθου πρᾶγμα,
 » αὐθεντοῦντος ἐπιτρόπου, μὴ ἔχοντος τὴν διαχείρισιν·» τὸ δὲ,¹
 ὅτι ὁ ἀνέθος προσερχόμενος εἰς τὴν κληρονομίαν ὑπὸ τὴν αὐ-
 θεντίαν ἐπιτρόπου qui tutelam non gerit, ὑποχρεοῦται,
 δηλ. ἐπιχειρεῖ ἐγκυρον πράξιν.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἑρμηνειῶν τῶν χωρίων τούτων πρὸς
 συμβιβασμὸν αὐτῶν ὀρθότερα εἶναι ἡ τοῦ Κουιάκιου, ἣν ἀπο-
 δέχονται ὅ τε Ρουδῶρ καὶ ὁ Οὐαγγερῶ, καὶ ἣτις διακρίνει με-
 ταξὺ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ἐννόμων πράξεων, καθ' ὧς παρεν-
 τίθεται ἡ αὐθεντία. Ἐπὶ τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν διαχείρι-
 σιν, ὡς ἐπὶ ἀγοραπωλησιῶν, ὁ ἐπίτιμος ἐπίτροπος δὲν δύ-
 νатаι νὰ παρενθέσῃ τὴν αὐθεντίαν του, διότι δὲν εἶναι ἔργον
 αὐτοῦ ἡ διαχείρισις τῆς περιουσίας τοῦ ἀνέθου·² ἐπὶ τῶν
 λοιπῶν ὅμως πράξεων, αἵτινες δὲν φέρουσι τὸν χαρακτῆρα τῆς
 διαχειρίσεως λ. χ. ἐπὶ τῆς εἰς τὴν κληρονομίαν προσελεύσεως,
 δι' ἧς δὲν πρόκειται περὶ διοικήσεως κεκτημένης περιουσίας,
 δύναται καὶ ὁ ἐπίτιμος ἐπίτροπος νὰ παρενθέσῃ τὴν αὐθεντίαν,
 περὶ τοιαύτης δὲ πράξεως πρόκειται ἐν τῷ δευτέρῳ χωρίῳ.

Δυσκολώτερος εἶναι ὁ ὅρισμός τῶν διὰ τὴν τῶν πραγμάτων
 εἰδήσιν δοθέντων ἐπιτρόπων (notitiae causa dati).³ Οἱ τοιοῦ-
 τοι ἐπίτροποι ἔχουσι ἐνίοτε ἀληθῆ διαχείρισιν, διακρινόμενοι
 τῶν διαχειριστῶν μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι εἶναι ἰδίως ὑπόχρεοι
 νὰ δίδωσιν εἰς τοὺς συνεπιτρόπους πληροφορίας περὶ τῆς ἀλη-
 θοῦς καταστάσεως τῶν υποθέσεων τοῦ ἐπιτροπευομένου.

277. Κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον αἱ ἀνωτέρω διακρίσεις δὲν
 ὑπάρχουσι, διότι ὁ ἐπίτροπος εἶναι εἷς, ἐπιτετραμμένος τὴν τε
 διοίκησιν τῆς περιουσίας καὶ τὴν ἐκπροσώπησιν τοῦ ἐπιτροπευο-
 μένου καὶ φέρων ἀμέριστον τὴν ἔνεκα τούτων εὐθύνην.⁴ Παρὰ τῷ

(1) [29. 2] 49

(2) [26. 8. τεμ. 4.

(3) B [KST. 5] 14.

(4) 19—23 τοῦ περὶ ἐπιτρ. νόμου.

ἐπιτρόπῳ ὅμως ὑπάρχει πάντοτε διορισμένος παρεπίτροπος, ἐπιτηρῶν τὴν διαχείρισιν καὶ ἀναπληρῶν αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῶν πράξεων, καθ' ἃς τὰ συμφέροντα αὐτοῦ συγκρούονται πρὸς τὰ τοῦ ἀνηλίκου.¹

Καθ' ἑν μόνον θέμα ὑπάρχουσι κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον δύο ἐπίτροποι· ὅταν ἡ μήτηρ, ἐλθοῦσα εἰς δεύτερον γάμον καὶ αὐτοδικαίως παύσασα τῆς ἐπιτροπείας διορισθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπίτροπος, ὅτε ὁ νέος σύζυγος διορίζεται *συνεπίτροπος*.²

278. Ἡ ἐπιτροπεία καὶ ἡ κηδεμονία εἶναι κατὰ τοὺς ρωμαίους *munera personalia* προσωπικὰ λειτουργήματα.³ Λειτουργήμα (*munus*) δὲ εἶναι ἱπηρεσία, ἣν ὁ πολίτης, καθὼς τοιοῦτος, ὀφείλει νὰ ἀναλάβῃ·⁴ εἰὰν παρέχῃ τιμὴν καὶ χρηματικὰς ὠφελείας ὀνομάζεται *honor*, ἄλλως *munus*.⁵

Τὰ λειτουργήματα εἶναι·

1) ἡ δημόσια ἢ ἰδιωτικὰ· *publica, privata*.⁶ δημόσια, τὰ τὴν διαχείρισιν τῶν ὑποθέσεων τῆς πολιτείας⁷ ἀφορῶντα, ἐξ ὧν παράγεται ὠφέλεια κοινὴ εἰς ἕκαστον πολίτην καὶ εἰς πάντας συνάμα· ἡ ἀντίθετος ἔννοια τοῦ ἰδιωτικοῦ εἶναι πρόδηλος·

2) ἡ προσωπικὰ (*personalia*). τὰ συνιστάμενα εἰς μόνην τὴν καταβολὴν ἐργασίας, κόπου, ἄνευ θυσίας τῆς περιουσίας τοῦ λειτουργοῦ,⁸ ἢ περιουσίας λειτουργήματα (*patrimonii munera*).⁹ ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν δίδει πολλὰ παραδείγματα ὁ Ἑρμογενιανὸς ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ § 1—4.

Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ § 4 λέγει *aeque personale munus est tutela, cura adulti*, ἡ ἐπιτροπεία, ἡ κηδεμονία ἐφήβων ἀνηλίκων, ἀσώτων, ἀλάλων κλπ.¹⁰ Καὶ ὁ μὲν Ἰουστινιανός

(1) Ἀρθρ. 23.

(2) Ἀρθρ. 15.

(3) Θεοφ. [Δ'. 25] πρ.

(4) [50. 16] 214.

(5) [59. 4] 14. πρ. § 1.

(6) 14 § 4 αὐτ.

(7) [50. 16] 239 § 2.

(8) [50. 4]. 1. § 3.

(9) 1. § 3 αὐτ.

(10) πρβλ. [50. 4]. 18.

νός καὶ ὁ Θεόφιλος¹ ὀνομαζέουσι τὴν ἐπιτροπείαν καὶ κηδεμονίαν δημόσιον λειτούργημα (publicum munus), ὁ δὲ Μοδεστίνος² ἀποφαίνεται *tutela non est* (ὅτι δὲν εἶναι) *rei publicae munus, sed civile* κατὰ τὰ χωρία ταῦτα ἡδύνατο νὰ γεννηθῇ ἀμφιβολία περὶ τῆς φύσεως τῆς ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας, ἀλλ' ἡ ἀμφιβολία ἐκλείπει, ὅταν παραβάλη τις ταῦτα πρὸς τὸ (50. 4) 18 § 28, ἐνῶ ἡ ἔκφρασις *publicum munus* διττὴν ἔχει σημασίαν, τὴν μὲν τοῦ (50. 4) 14 § 1 καὶ (50. 16) 293 § 3 τὴν κυρίαν, οὕτως εἰπεῖν, σημασίαν τοῦ *munus publicum*, τούτέστι τὴν ἀναφερομένην εἰς λειτούργημα ἀφροῶν τὴν ὠφελείαν ἐνὸς ἐκάστου πολίτου καὶ ἀπάντων συνάμα ἐν τῇ πολιτείᾳ· τὴν δὲ τοῦ (50. 4) 18 § 28, ἀναφερομένην εἰς ὑπηρεσίαν ἐπιβαλλομένην εἰς πάντα πολίτην ὑπὸ τοῦ νόμου, ἢ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς, ὀφείλοντα νὰ ἀποδεχθῇ αὐτήν, ἐὰν δὲν ἔχη λόγους ἀπαλλαγῆς κλπ. Ἡ ἐπιτροπεία εἶναι κατ' ἀντικείμενον μὲν (αὕτη δὲ εἶναι ἡ ἐνδιαφέρουσα ἡμᾶς συμασία) *privatum munus*, καθ' ὑποκείμενον δὲ, καθὸ ἐπιβαλλόμενον εἰς πάντα πολίτην, ὀφείλοντα νὰ δεχθῇ αὐτὸ, *publicum*. Ἐκ τῶν περὶ τοῦ εἵδους τοῦ λειτουργήματος τῆς ἐπιτροπείας καὶ τῆς κηδεμονίας εἰρημένων, πρὸς ᾧ συμφωνεῖ καὶ ὁ νεώτερος ἡμῶν νόμος, συναγομεν περὶ τῆς φύσεως αὐτῶν τὰ ἑξῆς·

1) Ἡ ἐπιτροπεία καὶ ἡ κηδεμονία εἰσὶ λειτουργήματα, ἅπερ δύναται νὰ διεξαγάγῃ πᾶς πολίτης, ἀπολαύων τῶν ἀστικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων.³

2) Χρηματικά θυσίαι δὲν συνδέονται μετὰ τῶν λειτουργημάτων τούτων.⁴

3) Ἀφ' ἑτέρου ὅμως οὔτε ὠφελείας χρηματικὰς παρέχουσιν εἰς τὸν διεξάγοντα αὐτά,⁵ ἐκτὸς ἐὰν ἡ διαχείρισις ἀπαιτῇ πολλοῦ χρόνου δαπάνην καὶ μεγάλου κόπου καταβολὴν, ὅτε δίδεται εἰς τὸν διαχειριστὴν ἢ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ ἀνή-

(1) Ε. [1 25] πρ.

(2) [27. 1]. 6 § 15.

(3) Ε. 1 22. § 4

(4) [50 4] 1 § 3

(5) [3. 5] 38 [26. 7] 58.

θου, ἡ ὑπὸ τοῦ συνεπιτρόπου, ἡ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου μετρία ἀποζημιώσεις.¹

4) Τὸ λειτούργημα τοῦτο δύναται νὰ ἀναλάβῃ μόνον ὁ ἔχων φυσικῶς καὶ ἠθικῶς τὴν ἱκανότητα νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένα καθήκοντα.

5) Εἶναι δὲ ὑπόχρεως νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸ πᾶς μὴ ἔχων λόγους ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν λειτουργημάτων ἐν γένει καὶ ἀπὸ τοῦ προκειμένου ἰδίως.²

279. Οἱ λόγοι, δι' οὓς δὲν δύναται τις νὰ ᾔναι ἐπίτροπος ἢ κηδεμὼν κατὰ τοὺς ῥωμαίους διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις· εἰς λόγους κυρίως ἀνικανότητος, κωλυούσης καὶ αὐτὴν τὴν ἐπαγωγὴν τῆς ἐπιτροπείας, καὶ εἰς λόγους ἀναγκαίης ἀπαλλαγῆς, δι' οὓς ὁ καλούμενος, μὴ δυνάμενος νὰ ἐνασκήσῃ τὸ λειτούργημα τοῦτο, ὀφείλει νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπαλλαγὴν· τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῆς διαφορᾶς ταύτης εἶναι, ὅτι ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, καθ' ἣν δὲν καλεῖται καὶ ὁ ἀνίκανος εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, αὕτη μεταβαίνει εἰς οὓς ἤθελε μεταβῆ, ἂν δὲν ὑπῆρχεν ὁ ἀνίκανος·³ τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ τῶν δούλων, τῶν ἀλλοδαπῶν, τῶν γυναικῶν, τῶν ἐπισκόπων, τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ στρατιωτικῶν, ἐνῶ ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει (τῆς *excusatio necessaria*) ὁ διορισθεὶς ὀφείλει νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπαλλαγὴν του, καὶ ἐὰν μὴ πράξῃ τοῦτο, ἀποβάλλεται τῆς ἐπιτροπείας ἢ τῆς κηδεμονίας (*removetur*), διορίζεται δὲ ἀντ' αὐτοῦ δικαστικὸς ἐπίτροπος.⁴ Ἐντεῦθεν ἡ διάκρισις μεταξὺ τῶν ἀναγκαστικῶν καὶ ἐκούσιων ἀπαλλαγῶν (*excusationes necessariae καὶ voluntariae*), ἡ μὲν πρέπει νὰ ζητηθῇ, συνισταμένη εἰς λόγον, δι' ὃν ὁ νόμος ἀπαγορεύει εἰς τὸν εἰς αὐτὴν ὑπαγόμενον νὰ ἐνασκήσῃ τὸ λειτούργημα,⁵ ἡ δὲ δύναται νὰ ζητηθῇ, διότι συνίσταται εἰς λόγον, δι' ὃν ὁ διορισθεὶς

(1) [16. 7] 33. § 3. [27. 3] 1. § 6 καὶ 7. B. [ΔΠ'. 3] 1. § 5.

(2) 27. 1] 10 § 4. 21 26

(3) [26. 4] 1 § 1. 3 § 9, 10 [50. 17] 73 πρ.

(4) [26. 1] 17 Ga] 1 § 182. Ulpian. IX 23.

(5) K. [5. 67] διατ. μόνη παραβ. [26. 1] 1 § 2. E. [1. 25] § 11 καὶ 14. [26. 10] 3 § 12 [27. 1] 1 § 4 καὶ 5. K. [5. 26] 17.

δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ, ἐὰν θέλῃ, τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιτροπείας ἢ κηδεμονίας ἀπαλλαγὴν.

Τοὺς κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν καὶ τὸν βυζαντινὸν νόμον λόγους τῆς κυρίως ἀνικανότητος καὶ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ἐπιτροπείας καὶ τῆς κηδεμονίας παραλείπομεν, καθὼς μὴ ἔχοντας πρακτικὸν κύρος ¹

280. Ὁ νεώτερος ἡμῶν νόμος διακρίνει τοὺς λόγους τῆς ἀνικανότητος ἀπὸ τοὺς τῆς ἀπαλλαγῆς καὶ παραιτήσεως. ² Ἡ τῶν ῥωμαίων διάκρισις μεταξὺ τῆς ἀπολύτου ἀνικανότητος καὶ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλαγῆς, παραχθεῖσα ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἱστορικῶς διεμορφώθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν οἱ περὶ τούτου ἄριστοι, δὲν ἐγένετο δεκτὴ παρ' ἡμῖν. Οἱ λόγοι τῆς ἀνικανότητος ἀποβαίνουσι λόγοι παύσεως, ἂν παραχθῶσι μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἐπιτροπείας. Μόνον ἡ κατὰ τὴν διαχείρισιν ἀνεπιτηδεύτης, ἢ ἀπιστίας ἀποτελοῦσι λόγον παύσεως μὴ δυνάμενον νὰ ὑπάρξῃ πρὸ τῆς ἐναρξέως τῆς ἐπιτροπείας ὡς λόγον ἀνικανότητος.

Οἱ τῆς ἀνικανότητος λόγοι συνίστανται κυρίως εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν φυσικῶν, ἢ ἠθικῶν προσόντων, ἥτις ματαιοῖ τὴν προσδοκίαν προσηκούσης ἐκτελέσεως τῶν καθηκόντων τοῦ ἐπιτρόπου ἢ κηδεμόνου. Ἡ exclusion, ἀπόκλεισις ἀπὸ τῆς ἐπιτροπείας, ἣν οἱ Γάλλοι ³ ἐφαρμόζουσιν εἰς τὸν ἐκ διαθήκης, ἢ ἐκ τοῦ νόμου κληθέντα εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ἀνίκανον, εἶναι πάντως περιττὴ ἔννοια, διότι, ἢ δὲν ὑπάρχει ἀμφισβολία καὶ ἀμφισβήτησις περὶ τῆς ἀνικανότητος, ὅτε ματαιοῦται ἢ εἰς τὸν ἀνίκανον ἐπαγωγὴ, ἐπαγομένης τῆς ἐπιτροπείας εἰς ἀπώτερον ἀνιόντα, ἢ διοριζομένου δικαστικοῦ ἐπιτρόπου, ἢ ὑπάρχει ἀμφισβήτησις περὶ τῆς ἀνικανότητος πρὶν ἢ ὁ ἀνίκανος ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν, ὅτε ἀποφαίνεται περὶ αὐτῆς τὸ δικαστήριον· ὥστε τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ὀρθῶς δὲν διέκρινεν ὡς ἴδιον λόγον ἀπωθήσεως ἀπὸ τῆς ἐπιτροπείας ὁ νέος

(1) Πρὸς τὴν περὶ οἰκογενειακοῦ δικαίου συνοπτικὴν πραγματείαν μου (1851) § 267 καὶ Πανδ. [27. 1] Κώδ. [5. 62] καὶ Βασίλ. [ΔΗ'. 1]

(2) Ἀρθρ. 49—52 καὶ 34—48.

(3) Ἀρθρ. 442 καὶ ἐπὶ μ. τοῦ ἀστικοῦ κώδ.

ἡμῶν νόμος. Ὁ ἐπίτροπος, ἡ εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα, ὅτε δὲν λογίζεται κληθεὶς εἰς τὸ λειτούργημα τοῦτο, ἢ οἱ λόγοι τῆς ἀνικανότητος ὑπάρχουσι μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ λειτουργήματος, ὅτε ὁ ἐπίτροπος, καθὼ ἐπιβλαβῆς, παύεται.

281. Ἀνίκανοι κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον εἰσὶν.¹ Οἱ ἀνήλικοι, πάσχοντες, ὡς παρὰ τοῖς ῥωμαίοις, ἀπόλυτον ἀνικανότητα.² Ὁ γαλλικὸς νόμος ἐξαιρεῖ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ὁ πατὴρ οὐδέποτε εἶναι ἐπίτροπος, ἡ δὲ ἀνήλικος μήτηρ ἐὰν ἐπιτροπεύσῃ, δῆλον, ὅτι τὸ λειτούργημα τοῦτο θέλει ἐνσχεῖ ὁ ἴδιος αὐτῆς κηδεμών. Ὅθεν πρὸς τί ὁ μάταιος οὗτος τίτλος· θέλει φέρει αὕτη τὴν εὐθύνην τῶν πράξεων, εἰς ἧς συναινεῖ ὁ κηδεμών αὐτῆς; Οὐχί· ἄρα αὕτη δὲν θέλει εἶναι ἐπίτροπος. Ἀναφέρεται καὶ ἄλλος λόγος.³ Ἐν διορίσει αὐτῇ ὁ πατὴρ σύμβουλον κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ λειτουργήματος, ἂν αὕτη συνάψῃ γάμον, ὅτε ὁ δεύτερος αὐτῆς σύζυγος διορίζεται συνεπίτροπος. Ὅποιος κυκεὼν ἐκ τῶν συγκρουομένων τούτων ἐξουσιῶν καὶ βουλήσεων κατὰ τὴν διοίκησιν τῆς αὐτῆς ἐπιτροπείας; ἄρα ὀρθότερος ὁ ἡμέτερος νόμος.

282. Ὡσαύτως ἀνίκανοι εἰσὶν οἱ δικαστικῶς ἀπηγορευμένοι (λόγῳ παραφροσύνης, μανίας, ἢ βλακειᾶς) καὶ οἱ νομίμως ἀπηγορευμένοι λόγῳ καταδίκης (εἰς εἰρκτὴν, ἢ πρόσκαιρα δεσμὰ), οἱ τελευταῖοι δὲ οὗτοι καθὼ καταδεδικασμένοι εἰς ποινὴν μαρτυροῦσαν ἠθικὴν ἔκπτωσιν, συνεπαγομένην τὴν πρὸς τὸ λειτούργημα τοῦτο ἀνικανότητα· περὶ τούτου ἀκριβέστερον κατωτέρω. Ἄλλ' οἱ διαφορουμέναις ἔχοντες τὰς φρένας; ἀλλ' οἱ ἄσωτοι; Οὗτοι, διατελοῦντες ὑπὸ ἀντιλήπτορα, ὑπάγονται ὡσαύτως εἰς τὴν ἀνικανότητα. Οὕτως ἐλύθησαν αἱ ἐν Γαλλίᾳ ἀμφιβολίαι καὶ ἀμφισβητήσεις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.⁴ Καὶ οἱ ῥωμαῖοι θεωροῦσιν ὡς λόγους ἀναγκαστικῆς ἀπαλλαγῆς, ἥτοι ἀνικανότητος κατὰ τὴν νῦν κρατοῦσαν ἐν-

(1) Ἀρθρον 49 καὶ Καλλιγᾶ § 291.

(2) Κ. [5. 30] 5 Β. [ΑΖ'. 4] 5.

(3) Καλλιγᾶ § 291.

(4) Δεμολόμπε 7 § 468, 469.

νοϊαν αὐτῆς, τὴν φρενοβλάβειαν¹ καὶ τὴν δικαστικῶς κεκηρυγμένην ἀσωτείαν,² καθὼ κατ' αὐτοὺς ἐξομιοιούμενων τῶν τοιούτων ἀσώτων πρὸς τοὺς φρενοβλαβεῖς.

283. Οἱ πτωχεύσαντες εἰσὶν ὡσαύτως ἀνίκαναι, ἀλλ' ὅχι διὰ τὸ τεκμήριον τῆς ἀδεξιότητος περὶ τὴν διαχείρισιν· ἡ πτώχευσις δὲν ἀποτελεῖ πάντοτε τοιοῦτο τεκμήριον, ἀλλὰ διότι εἶναι στερημένοι περιουσίας καὶ ἐπομένως ἀναξιοχρεοὶ· ἐξαιροῦνται αἱ γυναῖκες, αἱ τυχὸν ἐμπορευόμεναι καὶ πτωχεύσαι, αἵτινες δὲν εἶναι ἀνίκαναι νὰ ἐπιτροπεύσωσι τῶν ἰδίων κατιόντων. Ὁ νόμος θεωρεῖ τὸ μητρικὸν φίλτρον ἀποχρῶσαν ἐγγύησιν τῆς ὅσον ἐνεστί πληρεστέρας ἐξασφαλίσεως τῶν συμπερόντων τῶν τέκνων.

284. Αἱ γυναῖκες ἐν γένει εἰσὶν ἀνίκαναι πρὸς τὴν ἐπιτροπείαν διὰ τὴν ἐκ τοῦ φύλου ἀδυναμίαν καὶ τὴν αὐτῇ παρομαρτοῦσαν ἀδεξιότητα, ἐκτὸς τῆς μητρὸς, (ἥτις καὶ ἂν ἔλθῃ εἰς δεῦτερον γάμον δύναται νὰ διατηρηθῇ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν) καὶ πάσης ἄλλης ἀνιούσης, μὴ διατελούσης ὁμῶς ἐν νέῳ γάμῳ.

285. Ἐπίσκοποι καὶ μοναχοί, εἰσὶν ἀπολύτως ἀνίκαναι προσβύτεροι δὲ καὶ διάκονοι, ὅταν πρόκηται περὶ ἄλλης ἐπιτροπείας ἢ τῆς τῶν ἰδίων κατιόντων. Ἐνταῦθα ἐγείρεται ἡ ἐξῆς ἀμφισβόλια.³ Ὁ περιορισμὸς «ὅταν πρόκηται περὶ ἄλλης ἐπιτροπείας, ἢ περὶ τῆς τῶν ἰδίων τέκνων» ἀναφέρεται εἰς μόνους τοὺς προσβυτέρους καὶ διακόνους, ἢ καὶ εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ μοναχοὺς;⁴ Νομίζω, ὅτι ἡ ἐξαιρέσις περιορίζεται εἰς μόνους τοὺς προσβυτέρους καὶ διακόνους. Ὁ νόμος δὲν ἠθέλησεν νὰ καινοτομήσῃ ὡς πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἀστικού δικαίου, τοὺς ἀναγομένους εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, μεταγράψας τὴν Νεαράν 123. Κεφ. 5, «τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους καὶ μοναχοὺς ἐκ μηδενὸς νόμου ἐπιτρόπους, ἢ κουράτορας οἶον».

(1) [27 1] 11, 12 πρ. § 4, 44.

(2) Κ. [5 30] 5 [27 10] 1 πρ. [26. 5] 12 § 2

(3) Καλλιγᾶ § 295.

(4) Τὸ κείμενον τοῦ νόμου (ἄρθρ. 49) ἔχει ὡς ἐξῆς· ε' «οἱ ἐπίσκοποι καὶ μοναχοί, ὡς αὐτῶς οἱ προσβύτεροι καὶ διάκονοι, ὅταν πρόκηται περὶ ἄλλης ἐπιτροπείας ἢ τῆς τῶν ἰδίων αὐτῶν κατιόντων.» Ὡστε καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ γράμματος τοῦ ἁρθροῦ ἐξαγεται ἡ ὁρθὴ ἐρμηνεία.

δήποτε προσώπου γίνεσθαι συγχωροῦμεν, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ ὑποδιακόνους τῷ δικαίῳ καὶ μόνῳ τῆς συγγενείας εἰς ἐπιτροπὴν, ἣ κουρατωρεῖαν καλουμένους τὴν τοιαύτην λειτουργίαν ὑποδεχέσθαι συγχωροῦμεν, εἰ μέντοι γε εἰς ὡς τεσσάρων μηνῶν ἀριθμουμένων, ἐξ οὗ ἐκλήθησαν παρὰ τῷ ἁρμοδίῳ δικαστῇ ἐγγράφως φανερώσουσι τὸ τοιοῦτον λειτούργημα οἰκεία πραιρεῖσαι καταδέξασθαι.»¹

Ὁ δὲ λόγος τοῦ περιορισμοῦ τούτου εἶναι, ὡς λέγει ἡ ὑπουργικὴ ἔκθεσις, «ὅτι ἀπαγορεύονται εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ μοναχοὺς αἱ βιωτικαὶ φροντίδες,» ἕνεκα δὲ τούτου οἱ μοναχοὶ (πᾶς δ' ἐπίσκοπος εἶναι μοναχός, ἔχων, κατὰ τὰ ἔθιμα, εἰς ὠρισμένην μονὴν τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ), ὡς ἀποταξάμενοι τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ, καθήκον ἔχουσι νὰ διαμένωσιν αἰετοῦ ἐντὸς τῆς μονῆς τῆς μετάνοιᾶς καὶ νὰ μὴ ἐξέρχονται αὐτῆς ἄνευ ὁμολογουμένης ἐπείγουσας ἀνάγκης, ἢ δι' ὑπηρεσίαν αὐτῆς τῆς μονῆς, ἁδεία τῆς προεστώσης μοναστηριακῆς ἀρχῆς καὶ ἐγκρίσει τοῦ ἁρμοδίου ἐπισκόπου.² Πῶς λοιπὸν θέλουσιν ἀναλᾶβει τοιαῦτα καθήκοντα, ἀπαιτοῦντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν μόνιμον ἐν ταῖς πόλεσιν ἐγκατάστασιν καὶ τὴν διαρκῆ ἐπιμέλειαν κοσμικῶν συμφερόντων; Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων· οὗτοι ἔχουσι, ἢ δύνανται νὰ ἔχωσιν οἰκυγένειαν, βιοῦσιν ἐν τῷ κόσμῳ, ἔχοντες δὲ τυχὸν ἐγγόνους, διατί νὰ μὴ δύνωνται νὰ ἐπιμελῶνται αὐτῶν;

286. Οἱ ἄλλοδαποὶ εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς τὴν ἐπιτροπεῖαν ἡμεδαπῶν ἀνηλίκων, ὅπερ ἴσχυε καὶ παρὰ τοῖς ρωμαίοις καὶ τοῖς βυζαντινοῖς.³ Δύο εἰσὶν οἱ λόγοι τῆς ἀνικανότητος ταύτης. Τὸ λειτούργημα ἀνατίθεται ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἥτις διὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἐνασκει τὴν προσήκουσαν αὐτῇ προστατευτικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν δεομένων αὐτῆς προσώπων, ἀλλὰ δὲν πρέπει

(1) Πρὸλ. καὶ Καν. 81 τῶν ἁγίων Ἀποστ. Καν. 3 4 καὶ 7 τῆς 4 καὶ Καν. 46 τῆς ἑκτῆς εἰκουμένην συνόδου· ὁ Καλλιγᾶς ἄλλοτε διεφώνει πρὸς τὴν ἐν τῷ κειμένῳ δόξαν, νῦν ὅμως (ἐκδ. 6'. σελ. 327) συμφωνεῖ πρὸς αὐτήν.

(2) Πρὸλ. Νεαράν 123. Κεφ. 42 καὶ τοὺς παρατεθέντας κανόνας.

(3) Ε. [I 22] § 4.

νὰ πράττῃ τοῦτο διὰ προσώπου ἀλλοτρίου τοῦ πολιτικοῦ δεσμοῦ· ἐκτὸς τούτου δ' ἀλλοδαπὸς, ὁ συνήθως ἐκτὸς τοῦ κράτους τὴν περιουσίαν αὐτοῦ κερταμένους, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐκφεύγει τῆς ἐξουσίας τῆς ἐξελεγχούσης αὐτὸν ἀρχῆς καὶ ματαιοὶ πᾶσαν εἰς ἀποζημίωσιν καταδίκην. Ἀφ' ἑτέρου, ὅταν πρόκηται περὶ ἐπιτροπείας ἀλλοδαπῶν ἀνηλίκων, ἡ ἀνικανότης τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτῶν ἤθελεν εἶναι σκληρὸς περιορισμὸς τῆς προσηκούσης αὐτῶν προστασίας. Ἐντεῦθεν εἶναι μὲν ἀναμφίβολον, ὅτι ἀλλοδαπὸς δὲν διορίζεται ἐπίτροπος ἢ κηδεμὼν ἡμεδαποῦ ἀνηλίκου· ἐὰν ὁμῶς πρόκηται περὶ ἀλλοδαποῦ ἀνηλίκου ἐν Ἑλλάδι ἐγκατεστημένου ἔχοντος ἐν αὐτῇ τοὺς συγγενεῖς, τοὺς οἰκουγενειακοὺς φίλους καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἤθελεν ἀποβῆ ὀυσχερεστάτη ἡ δι' ἐπιτρόπου διωρισμένου ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ διοικήσεις τῶν μόνων ἐν Ἑλλάδι ὑπαρχόντων συμφερόντων αὐτοῦ· τὸ ἀπλούστερον ἤθελεν εἶναι ὁ ἐν τῷ τόπῳ τῆς διαμονῆς τοῦ ἀνηλίκου, ἔνθα καὶ οἱ τὸ συγγεν. συμβούλιον συγκατοῦντες συγγενεῖς αὐτοῦ, διορισμὸς ἐπιτρόπου καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ διοικήσεις τῶν συμφερόντων αὐτοῦ. Ἐὰν θέλωμεν νὰ ὀνομάσωμεν αὐτὴν προσωρινὸν ἐπίτροπον, καίτοι ἥκιστα προσωρινόν, οὐδὲν ἀντιτάσσω κατὰ τοῦ τίτλου τούτου, ἂν δι' αὐτοῦ πρόκηται νὰ ἐπιδαψιλευθῇ εἰς τὸν ἐν Ἑλλάδι ἐγκατεστημένον ἀλλοδαπὸν ἀνηλίκον ἢ διὰ τῆς ἐπιτροπείας προστασία, διότι ἡ ἐπιτροπεία ρυθμίζεται μὲν κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἐθνικότητος τοῦ ἐπιτροπευομένου, ἀλλ' ἡ προστατευτικὴ ἐξουσία τῆς πολιτείας, ἡ ἐνταῦθα διὰ τῆς δικαστικῆς ἐνασκουμένη οὐδέποτε δύναται νὰ ἀργῇ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ κατεστημένων ἀλλοδαπῶν· ὅθεν τὸ ἡμεδαπὸν δικαστήριον δύναται νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον, ἂν δὲ διορίσῃ, ἀλλοδαπὸν, μὴ ἀνίκανον κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἐαυτοῦ πατρίδος, ἢ μὴ ἔχοντα δικαίωμα ἀπαλλαγῆς, οὗτος δὲν δύναται νὰ ἀποποιηθῇ τὸν διορισμόν.

287. Οἱ δικαζόμενοι, ἢ ὧν οἱ ἀνιόντες, κατιόντες, ἢ οἱ σύζυγοι δικάζονται μετὰ τοῦ ἀνηλίκου

α') περὶ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ καταστάσεως, ἢ

β') περὶ οὐσιώδους μέρους τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Ἐνταῦθα παρατηρητέον·

1) ἡ ἀνικανότης αὕτη ἐλήφθη ἐκ τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ νόμου, ἀλλ' ἐκεῖ περιορίζεται μόνον εἰς αὐτὸν τὸν εἰς τὴν ἐπιτροπείαν καλούμενον,¹

2) ἡ ἀνικανότης ὑποτίθεται *εισηγμένην*, οὐχὶ δὲ ἐνδεχομένην δίκην,

3) οὐχὶ πᾶσαν δίκην, ἀλλὰ μόνον τὴν ἐν τῷ νόμῳ ὀριζομένην.

288. Ἐπονται τρεῖς λόγοι ἀνικανότητος, στήριζόμενοι εἰς τὴν ἠθικὴν ἀναξιότητα τοῦ προσώπου πρὸς τὴν προσήκουσαν πλήρωσιν τῶν καθηκόντων τοῦ ἐν λόγῳ λειτουργήματος.

Οἱ καταδικασθέντες εἰς ποινὴν κακουργήματος, ἢ τινος τῶν ἠθικῶν ἐξαχρεώσιν μαρτυρούντων πλημμελημάτων, ἢτοι τῶν τοῦ ἄρθρου 22 τοῦ ποινικοῦ νόμου, κλοπῆς, ὑπεξαίρέσεως, ἐπιτορκίας, παραχαράξεως κλπ. Ἡσχέσις τῆς ἀνικανότητος ταύτης πρὸς τὴν τῆς νομίμου ἀπαγορεύσεως εἶναι ἡ ἐξῆς. Ἡ λόγῳ νομίμου ἀπαγορεύσεως ἀνικανότης διαρκεῖ, ἐνὸς μὲν διαρκεῖ ἡ ποινὴ καὶ μόνον ἐπὶ εἰρητῆς καὶ ὁσμῶν, τὴν δὲ προκειμένην συνεπάγεται ἡ καταδίκη ἕνεκα τινὸς τῶν εἰρημένων ἀξιοποιῶν πράξεων, καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῆς ποινῆς καὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῆς.²

289. Οἱ ὁμολογουμένως κακῆς διαγωγῆς. Ὁ λόγος οὗτος ἤρτηται ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ δικαστοῦ, δὲν περιορίζεται δὲ εἰς μόνην τὴν ἀκολασίαν τῶν ἠθῶν. Καὶ ὁ ἐγκρατέστερος τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ ᾖ πλεονέκτης, δόλιος· τὸ «ὁμολογουμένως» δὲν σημαίνει πασιδῆλως, διότι δύναται νὰ διαταχθῇ ἀπόδειξις τοῦ λόγου τούτου, ἀλλὰ σημαίνει, ὅτι ἐκ τῆς ἀποδείξεως ὁ δικαστὴς δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ τὸν λόγον τοῦτον, ἂν μὴ πεισθῇ, ἐκ τῶν ἀποδειχθησομένων γεγονότων, ὅτι, κατὰ τὴν κοινὴν τῶν γινωσκόντων τὸ πρόσωπον τοῦτο συνεῖδησιν, τοῦτο εἶναι κακῆς διαγωγῆς (*inconduite notoire*).³

(1) K [5 63. 13. 27. 1] 6 § 18 20 21.

(2) Ἐάν ὁ καταδικασθεὶς ᾖ καὶ πατὴρ ἢ μήτηρ, δύναται ὁ μὲν νὰ κηδεμονεύσῃ, ἡ δὲ καὶ νὰ ἐπιτροπεύσῃ τὰ ἴδια τέκνα, ἀλλὰ κατὰ πρότασιν τοῦ συγγεν. συμβουλίου ἀρθρ. 23 6, τοῦ ποιν. νόμου.

(3) Ἀρθρ. 444 τοῦ γαλλ. K.

Οἱ ἀποβληθέντες ἐπιτροπείας ὡς σφετερισταί.

290. Πάντες οἱ λόγοι οὗτοι δύνανται νὰ παραχθῶσι καὶ μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπιτροπείας, συνεπαγόμενοι τότε τὴν παῦσιν τοῦ ἐπιτρόπου.¹ Ἡ ἀνικανότης δὲν καλύπτεται μὴ προταθεῖτα, διότι οἱ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς ὁρισμοὶ εἰσὶ δημοσίας τάξεως. Ἄν δὲν προετάρθῃ πρὸ τῆς ἐναρξέως, διότι δὲν ἦν γνωστὴ, ἢ διότι ὁ μὲν πάσχων τὴν ἀνικανότητα ἐπώπησεν, οἱ δὲ δικαιούμενοι καὶ ἀφείλοντες νὰ προτείνωσιν αὐτὴν παρέλιπον τὸ καθήκον τοῦτο, οὐδὲν κωλύει νὰ προταθῇ αὕτη καὶ μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπιτροπείας. Δῆλον δὲ, ὅτι ἡ περὶ τοῦ λόγου τῆς ἀνικανότητος ἀμφισβήτησις, λύσται δικαστικῶς. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων λόγων ὑπάρχει καὶ ὁ ἐξῆς, ὅστις εἶναι μόνον λόγος παύσεως, διότι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἢ μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐπιτροπείας. Ἐὰν ὁ ἐπίτροπος φανῇ κατὰ τὴν διαχείρισιν τῆς προκειμένης ἐπιτροπείας ἀνεπιτηδεῖος ἢ σφετεριστῆς ἢ ἀνεπιτηδειότης συνίσταται εἰς τὴν ἀπειρίαν, τὴν ἄγνοιαν, τὴν ἀπερισκεψίαν, ἐξ ἧς ἡ διαχείρισις ἀποδραίνει ἐπιβλαβῆς, δὲν ἀρκεῖ δὲ μία πράξις ἀνεπιτηδεΐας, ἀπαιτοῦνται γεγονότα μαρτυροῦντα ἀνεπιτηδειότητα περὶ τὴν διαχείρισιν. Δύνανταί τις νὰ παίζῃ τυχρὰ παιγνίδια, νὰ πίνῃ καθ' ὑπερβολὴν πνευματώδη ποτὰ, ἀλλ' ἐὰν αἱ πράξεις αὗται δὲν ἐπιδρῶσιν εἰς τὴν διαχείρισιν, δὲν ὑπάρχει ὁ λόγος οὗτος. Ὁ νόμος, ὁμιλῶν περὶ σφετερισμοῦ, δῆλον, ὅτι ἐννοεῖ τῆς προκειμένης παρουσίας, ἧς εἶναι τίς ἐπιτετραμμένος τὴν διοίκησιν.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἰσχύουσιν ἐπὶ πάσης ἐπιτροπείας.

291. Ἐπὶ δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως καὶ τοῦ διορισμοῦ ἀντιλήπτορος, ἐπὶ τῆς πτωχεύσεως, ἐπὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιωματος, ἢ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, ἢ τῆς καταδίκης εἰς ποινὴν, ἢ παύσις χωρεῖ αὐτοδικαίως, ἥτοι ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀποφαινομένης αὐτὴν. Ἀμέσως δὲ λαμβάνεται φροντισὶς περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ ἀνικάνου καταστάντος. Ἐνεκα δὲ παντὸς ἄλλου λόγου, δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως, τῇ

(1) Ἄρθρ. 50.

αἰτῆσαι τοῦ παρεπιτρόπου, τῶν συγγενῶν μέχρι 4 βαθμοῦ περιλαμβανομένου, ἢ τοῦ εἰσαγγελέως μετὰ προηγηθεῖσαν γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, κλητευσμένων τοῦ τε ἐπιτρόπου καὶ τοῦ παρεπιτρόπου, ἂν οὗτος δὲν ὑπεβάλῃ τὴν τῆς παύσεως αἴτησιν.¹ Ἡ διαδικασία εἶναι ἢ ἐπὶ ἀναφορᾷ.² Οἱ συγγενεῖς, οἱ προκαλέσαντες τὴν συγκρότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, δύνανται καὶ νὰ παρεμβῶσιν εἰς τὴν δίκην.

Τελευταίον ὅταν ἀνακαλυφθῇ λόγος ἀνικανότητος, προϋπάρχων τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπιτροπείας, δὲν παύεται ὁ ἐπίτροπος, διότι ὁ ἀνίκανος δὲν δύναται νὰ ᾖ ἐπίτροπος, ἀλλ' ἢ αὐτοδικαίως, ἐπὶ τῶν προειρημένων θεμάτων, λαμβάνεται πρόνοια περὶ τῆς εἰς ἱκανὸν ἐπίτροπον ἀναθέσεως τοῦ λειτουργήματος, ἢ ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ ἀποφαίνεται περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ἀνικανότητος λ. χ. ἐπὶ τῆς ὑπαρχούσης δίκης, τῆς κακῆς διαγωγῆς, τῆς λόγῳ σφετερισμοῦ ἀποβολῆς ἀπὸ τινος ἐπιτροπείας καὶ γίνεται φροντίς περὶ διορισμοῦ ἐπιτρόπου.

ΤΜΗΜΑ Β'.

Σύστασις τῆς ἐπιτροπείας.

A'. Ἐν γένει.

Περὶληψις.

292. Ἡ ἐπιτροπεία συνιστᾶται κατὰ τοὺς ῥωμαίους, δυνάμει διαθήκης, δυνάμει ὠρισμένης ιδιότητος, ἐξ ἧς ὁ νόμος καλεῖ τινὰ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν καὶ δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως.

293. Οὐχὶ δυνάμει συμβάσεως.

294. Κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τρεῖς ὡς αὐτῶς οἱ λόγοι τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ἐπιτροπείας. Νόμος, τελευταία βούλησις τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς μητρὸς καὶ δικαστικὴ ἀπόφασις.

292. Ὁ ῥωμαϊκὸς καὶ βυζαντινὸς νόμος δέχεται τρεῖς τρόπους συστάσεως τῆς ἐπιτροπείας.

1) Τὸν ἐν διαθήκῃ διορισμόν.³

(1) Ἀρθρ. 51.

(2) Ἀρθρ. 619 τῆς πολ. δίκης.

(3) [2. 1] 1.

2) Ὡρισμένην ιδιότητα ἐπιβάλλουσιν τὴν ἐπιτροπείαν (*tutela legitima*). Παραλείποντες τὰ περὶ τούτου ἐν τῷ ἀρχαίῳ ρωμαϊκῷ νόμῳ ὠρισμένα, παρατηροῦμεν, ὅτι κατὰ τὸν ἰουστινιανὸν ἡ ιδιότης, ἡ παράγουσα τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην εἶναι

α) ἡ τοῦ πάτρωνος καὶ τῶν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν αὐτοῦ, ὡς πρὸς τὴν τοῦ ἀπελευθέρου ἐπιτροπείαν (*tutela patronorum*).

β) ἡ τοῦ χειραφετήσαντος τὸν ὑπεξούσιον πατὴρ καὶ τῶν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν αὐτοῦ, ὡς πρὸς τὸν χειραφετηθέντα. Ἡ τοῦ χειραφετήσαντος πατὴρ ἐπιτροπεία ὀνομάζεται *legitima parentis tutela*, ἡ δὲ τῶν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν αὐτοῦ, *fiduciaria tutela*.¹

γ) κατὰ τὴν Νεαράν 118. Κεφ. 5 ἡ τοῦ ἐξ αἵματος συγγενοῦς, εἴτε ἐξ ἀρρενογονίας, εἴτε ἐκ θηλυγονίας, ἐξ ἧς, ὡς ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς συγγενείας, καλεῖται τις εἰς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομίαν τοῦ ἀνέθου.

δ) ἡ ιδιότης τοῦ προϊσταμένου ὀρφανοτροφείου, ὡς πρὸς τὰ ἐν αὐτῷ διαιτῶμενα ἄνηθα ὀρφανά, κατὰ τὴν Ν. 131. Κεφ. 5, καθ' ἣν οἱ ὀρφανοτρόφοι «ἐπιτρόπων καὶ κουρατόρων τάξιν ἐχέ-
τωςαν.»

3) Τὸν ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου δικαστοῦ διορισμὸν (*tutela data*).²

293. Ἄλλος τρόπος τῆς συστάσεως τῆς ἐπιτροπείας καὶ τῆς κηδεμονίας δὲν ὑπάρχει κατὰ τὸν ρωμαϊκὸν καὶ τὸν βυζαντινὸν νόμον, ἀγνοοῦντα τὴν διὰ συμβάσεως σύστασιν τῆς ἐπιτροπείας, διότι ὁ κανὼν, καθ' ὃν ὁ ὑποσχεθεὶς τῷ πατρὶ τοῦ ἀνέθου νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ προτείνῃ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπ' αὐτῆς, ἀποδεικνύει μόνον, ὅτι ἡ σύμβασις δύναται νὰ καταργήσῃ τὸ τῆς ἀπαλλαγῆς δικαίωμα ἀπὸ τῆς *ρομίμω*, ἥτοι διὰ τινος τῶν τριῶν εἰρημένων τρόπων, ἐπαχθείσης ἐπιτροπείας, οὐχὶ ὅμως

(1) Ε. [1. 18 καὶ 19]. Θεοφίλ. αὐτόθι.

(2) Ε. [1. 20].

καὶ ὅτι δύναται νὰ ᾔηται λόγος ἐπαγωγῆς αὐτῆς.¹ Ὡς παρατηρεῖ ὁ νομοδιδάσκαλος Ἀσσε ἐν τῷ ρηνικῷ Μουσείῳ (1828, σελ 156—158), ὁ λόγος, δι' ὃν ἀποκρούεται ἡ διὰ συμβάσεως σύστασις τῆς ἐπιτροπείας εἶναι, ὅτι ἡ ἐπιτροπεία στηρίζεται ἐν Ῥώμῃ εἰς τὸ *jus publicum*, ὅπερ δὲν ἠδύνατο διὰ συμβάσεων νὰ μεταρρυθμισθῇ.

294. Κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἡ ἐπιτροπεία πηγάζει

α) ἐκ τοῦ νόμου (ἡ τῆς μητρὸς² καὶ ἡ τῶν ἀνιόντων)³

β) ἐκ τῆς βουλῆσεως τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς.⁴

γ) ἐκ τοῦ δικαστικοῦ διορισμοῦ.⁵

Καὶ ἡ κηδεμονία, ἡ τοῦ χειραφέτου ἐπιμέλεια, πηγάζει ἀπὸ τῶν αὐτῶν λόγων, πλὴν τοῦ ἀπὸ τοῦ πατρὸς, ἡ τῆς μητρὸς διορισμοῦ.⁶ Δὲν συγχωρεῖται δὲ παρ' ἡμῖν τοιοῦτος διορισμός, διότι ἡ χειραφεσία χωρεῖ ἡ αὐτοδικαίως (διὰ τοῦ γάμου), ἡ διὰ δηλώσεως τοῦ πατρὸς, ἡ τῆς μητρὸς, τότε δὲ κηδεμὼν εἶναι πρὸ πάντων ὁ πατήρ, ἐν ἐλλείψει δὲ, ἡ κωλυομένου αὐτοῦ, ἡ μήτηρ. Ἄν ἐπετρέπετο εἰς αὐτοὺς ὁ διὰ τελευταίας βουλῆσεως, ἡ διὰ δηλώσεως ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου διορισμός τοῦ κηδεμόνος, ἤθελον διορίζει οὗτοι τὸν διάδοχον αὐτῶν, τὸν μέλλοντα νὰ ζητήσῃ λόγον τῆς διαχειρίσεως καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ τὰς ἐξ αὐτῆς ἀπαιτήσεις τοῦ χειραφέτου κατ' αὐτῶν, ἤθελον διορίζει οὕτω τὸν ἐξελέγξοντα τὴν ἰδίαν αὐτῶν διαχείρισιν, ὅπερ ἄτοπον.

Β'. Περὶ τῆς ἐπιτροπείας τῆς μητρὸς.

Περίληψις.

295. Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ὁ πατήρ ἠδύνατο ν' ἀποκλείσῃ τῆς ἐπιτροπείας τὴν μητέρα. Τὴν σήμερον ἡ μήτηρ εἶναι, δυνάμει τοῦ νόμου, ἐπι-

(1) [27. 1] 15 § 1. E. [1 25] § 9.

(2) Ἀρθρ. 10—16.

(3) Ἀρθρ. 19—21.

(4) Ἀρθρ. 17—18.

(5) Ἀρθρ. 22.

(6) Ἀρθρ. 102.

τροπος ἐν ἑλλείψει ἢ ἀφανείᾳ τοῦ πατρὸς, ἢ ἐὰν αὐτὸς ἀπολέσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν.

296. Πότε ἐχώρει παρὰ τοῖς ῥωμαίοις ἡ τῆς μητρὸς ἐπιτροπεία; Σύστημα τοῦ ἡμετέρου νόμου.

297. Κατὰ τί διαφέρει τοῦ ῥωμαϊκοῦ; Ὁ πατὴρ δύναται νὰ διορίσῃ τὴν εἰς τὴν ἐπιτροπείαν καλούμενῃ μητρί σύμβουλυν.

298. Πῶς διορίζεται οὗτος; Δύνανται νὰ διορισθῶσι πλείονες σύμβουλοι;

299. Πότε διορίζεται ὁ σύμβουλος ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου;

300. Τίς ἡ ὑπηρεσία καὶ ἡ εὐθύνη αὐτοῦ. Ἡ ἑλλείψις τῆς συναίνεσως τοῦ συμβούλου εἰς πρᾶξιν διοικήσεως, ἢ ἀντιπροσωπείας τοῦ ἀνγλικοῦ συνεπάγεται τὴν ἀκυρότητα.

301. Ἐμδρωωρὸς. Πότε διορίζεται. Ἔργον αὐτοῦ.

302. Ἡ δευτερογάμος μήτηρ πότε παύει τῆς ἐπιτροπείας; Εὐθύνη τοῦ νέου συζύγου.

303. Ἡ δευτερογάμος μήτηρ δύναται οὐ μόνον νὰ ἀτηρήσῃ τὴν ἐπιτροπείαν, ἀλλὰ καὶ παύσασα νὰ διορισθῇ δικαστικῶς ἐπίτροπος. Καθ' ἀκατέραν τῶν περιπτώσεων ὁ νέος σύζυγος διορίζεται συνεπίτροπος.

304. Σχέσις τοῦ συνεπιτρόπου τούτου πρὸς τὴν ἐπίτροπον.

295. Ἡ ἐπιτροπεία, εἰς ἣν καλεῖται ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ μήτηρ, χωρεῖ, ἐὰν ὁ πατὴρ ἀπολέσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, καταστῇ ἄφαντος, ἢ ἀποβιώσῃ.¹

Παρὰ τοῖς ῥωμαίοις ὁ πατὴρ, χειραφετῶν τὰ ἀνήκον αὐτοῦ τέκνον, καθίστατο αὐτὸς ἐπίτροπος· τοῦτο εἶναι παρ' ἡμῶν ἀδύνατον, διότι ἐπιτροπεία χειραφέτου δὲν ὑπάρχει· ὁ πατὴρ ἐδικαιοῦτο προσέτι νὰ διορίσῃ διὰ διαθήκης ἐπίτροπον, ἀποκλείων τὴν μητέρα, ἥτις ἐκαλεῖτο δυνάμει τοῦ νόμου εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, προτιμωμένη παντὸς ἄλλου συγγενοῦς, ἐν ἑλλείψει ἐκ διαθήκης διορισμοῦ· οὔτε τοῦτο δύναται πλέον νὰ συμβῇ, διότι αἱ ἐκ τοῦ μητρικοῦ φίλτρου ἐγγυήσεις, ὅτι ἡ μήτηρ θέλει ἐπιμεληθῇ προσηκόντως τῶν συμφερόντων τῶν τέκνων καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν ὀφειλομένη εὐλάβεια ὑπηγόρευσαν τὴν διάταξιν, ὅτι ὁ πατὴρ δὲν δύναται νὰ ἀποκλείσῃ αὐτὴν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπιμελείας τῶν συμφερόντων τῶν τέκνων τῆς ἀφ' ἑτέρου ὁ γαλλικὸς νόμος διατηρεῖ ἀπαραμείωτον τὴν πατρικὴν

(1) Ἄρθρ. 10 τοῦ π. Ε. Ν.

ἐξουσίαν παρὰ τῷ πατρὶ, ἐν ᾧ ὅσῳ ὑφίσταται ὁ γάμος, μετὰ δὲ τὴν διὰ τοῦ θανάτου τῆς γυναικὸς λύσιν αὐτοῦ ὁ πατὴρ προσλαμβάνει τὴν ιδιότητα τοῦ ἐπιτρόπου.¹ Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀπεδέχθημεν ἡμεῖς· ἀντιθαίνει τῶνόντι καὶ εἰς τὰ ἥθη ἡμῶν καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τῆς οἰκογενειακῆς πειθαρχίας, ἣς βάσις εἶναι ὁ πρὸς τὸν πατέρα σεβασμὸς, νὰ γίνηται οὗτος ἐπιτροπὸς τοῦ τέκνου αὐτοῦ, διότι ἔσχε τὴν δυστυχίαν νὰ ἀπολέσῃ τὴν ἐαυτοῦ σύζυγον, ὑποβαλλόμενος εἰς τὴν ἐπιλήρησιν τοῦ παρεπιτρόπου καὶ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ εἰς πάντας τοὺς περιορισμοὺς τῆς τοῦ ἐπιτρόπου ἐνεργείας· ὁ πατὴρ παρ' ἡμῖν μένει πατὴρ καὶ μόνον πατὴρ καὶ ἐν τῇ χρεΐᾳ αὐτοῦ.

296. Παρὰ τοῖς ῥωμαίοις ἐπὶ τῶν δοκίμων νομομαθῶν δὲν εἶχεν ἡ μήτηρ τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιτροπεύσῃ τῶν τέκνων αὐτῆς· τοῦτο ἐδόθη αὐτῇ μόνον ἀπὸ τοῦ 390 μ. Χ. διὰ τῆς διατάξεως 2. Κώδ. (5. 35). Κατὰ τὸν ἡμέτερον ὅμως νόμον ἡ μήτηρ μετέχει κατὰ τι καὶ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας·

α) ὡς νόμιμος ἀναπληρωτὴς τοῦ πατρὸς, κωλυομένου νὰ ἐνασκήσῃ αὐτήν,

β) ὡς δυνάμει τοῦ νόμου ἐπιμελουμένη τῆς ἀνατροφῆς τοῦ ὀρφανοῦ πατρὸς τέκνου,

γ) ὡς δικαιουμένη νὰ χειραφετήσῃ τὸ ὀρφανὸν πατρὸς τέκνον καὶ οὕτω νὰ προσδῶσῃ αὐτῷ μέχρι τινὸς ἱκανότητα πρὸς διοίκησιν τῶν οἰκείων συμφερόντων.

Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ μέση ὁδὸς, ἣν ἠκολούθησεν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ὁ ἡμέτερος νόμος. Δὲν ἔδωκεν εἰς τὴν μητέρα κυρίως πατρικὴν ἐξουσίαν, ἐν τῇ μόνῳ τῷ πατρὶ προσηκούσῃ ὁλοσχερεῖα αὐτῆς, ἐν ἑλλείψει τοῦ πατρὸς, ἢ ἐν περιπτώσει ἀπωλείας τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου δὲν ἀπεξένωσεν αὐτὴν τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ ἐπιμελῇται τῶν ἰδίων τέκνων, ἐν ἑλλείψει τῆς τοῦ πατρὸς ἐξουσίας, οὔτε ἀνῆρτησε τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀπὸ τῆς βουλήσεως τοῦ πατρὸς.

297. Κωλυομένου τοῦ πατρὸς νὰ ἐνασκήσῃ τὴν πατρικὴν

(1) Ἀρθρ. 390 Ν. Κ.

ἐξουσίαν (λ. χ. ἐπὶ φρενοβλαθείας, ἢ νομίμου ἀπαγορεύσεως) ἀναπληροῦ αὐτὸν ἐκτελεῶς ἡ μήτηρ. Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, ἢ ἀπολέσῃ τὴν ἐξουσίαν λ. χ. δυνάμει καταδίκης ἐνεκεν αἰμομιξίας¹ ἢ ἐὰν κηρυχθῇ ἄφαντος, χωρεῖ ἡ τῆς μητρὸς ἐπιτροπεία δυνάμει τοῦ νόμου.² Ὁ νόμος ἀναφέρει τὴν κήρυξιν τῆς ἀφανείας ὡς ἴδιον θέμα, διότι περὶ τοῦ κηρυχθέντος ἀφάντου δὲν ὑπάρχει τεκμήριον θανάτου, ἀλλ' οὔτε βεβαιότης τῆς ὑπάρξεως· δὲν δύναται λοιπὸν νὰ εἴπῃ τις, ὅτι ὁ κηρυχθεὶς ἄφαντος κωλύεται νὰ ἐνασκήσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, οὔτε πάλιν, ὅτι ὁ ἄφαντος ἀπεβίωσε. Ἀλλοιὸν δὲ, ὅτι, ἐὰν ἐπὶ μακρᾶς ἀπουσίας τοῦ πατρὸς περὶ οὗ δὲν ὑπάρχουσιν εἰδήσεις, μὴ κηρυχθέντος ὅμως ἀφάντου, δὲν χωρεῖ ἡ ἐπιτροπεία τῆς μητρὸς, ἀναπληρούσης ἀπλῶς τὸν πατέρα ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς πατρικῆς ἐξουσίας.

Ἡ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἐπιτροπεία τῆς μητρὸς διαφέρει τῆς ἐπιτροπείας αὐτῆς, κατὰ τὸν ῥωμαϊκὸν καὶ τὸν βυζαντινὸν νόμον. Ἐὰν ἡ μήτηρ δὲν ἔχῃ τυχὸν τὴν πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ λειτουργήματος τούτου ἀπαιτουμένην δεξιότητα, περὶ τούτου δὲ καταλληλότερος κριτὴς εἶναι ὁ πατήρ, ὁ ἐνασκῶν τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, δύναται οὗτος νὰ διορίσῃ σύμβουλον, ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ὁποίου ἡ μήτηρ οὐδεμίαν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ πράξιν, ἀναγομένην εἰς τὴν διεξαγωγὴν τοῦ λειτουργήματος, ἐκτὸς ἂν ὁ πατήρ ὀρίσῃ τὰς πράξεις, καθ' ἃς χρήζει ἡ μήτηρ τῆς συναινέσεως τοῦ συμβούλου.

298. Τὸν περιορισμὸν τούτον τῆς ἐξουσίας τῆς ἐπιτρόπου μητρὸς δύναται νὰ διατάξῃ ὁ πατήρ, ἢ διὰ διαθήκης, ἢ διὰ δηλώσεως γινομένης ἐνώπιον εἰρηνοδίκου, ἢ συμβολαιογράφου. Ὁ εἰρηνοδίκης δὲν ἐνεργεῖ ὡς συμβολαιογράφος, ἀλλ' ὡς δικαστής, δεχόμενος τὴν προκειμένην δήλωσιν, ἐντεῦθεν ἢ κατ' αὐτὴν ἀνάγκη καὶ τῆς παρουσίας τοῦ γραμματέως· ἂν δὲ ἡ ἄκυρος ἢ διαθήκη ὡς τοιαύτη, φέρει ὅμως τὰ προσόντα τοῦ δημοσίου ἐγγράφου, ἰσχύει ὁ ἐν αὐτῇ διορισμὸς τοῦ συμβούλου. Ὁ διορισμὸς οὗτος δύναται καὶ νὰ ἀνακληθῇ ἐν τρόπον διετάχθῃ.

(1) Ἀρθρ. 281 τοῦ ποινικοῦ νόμου.

(2) Ἀρθρ. 10.

Δύνανται νὰ διορισθῶσι πλείονες σύμβουλοι; Οὐχί. Ἡ ὕπαρξις πλειόνων συμβούλων ἤθελεν εἰσαγάγει εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ὑποθέσεων τὴν βραδύτητα καὶ τὴν σύγχυσιν, ἔστιν ὅτε δὲ, καὶ τὴν παντελῆ ἀπραξίαν, ἥτοι ὀλέθρια ἀποτελέσματα. Ἡ αἰτιολογικὴ ἐκθεσις ἀναφέρει ῥητῶς, ὅτι ὁ πατὴρ δύναται νὰ διορίσῃ μέχρι τριῶν συμβούλων ἀλλὰ τοῦτο προήλθεν ἐκ τούτου, ὅτι τὸ νομοσχέδιον κατ' ἀρχὰς εἶχε παραδεχθῆ, ὅτι δύνανται νὰ διορισθῶσι πλείονες σύμβουλοι μέχρι τριῶν.¹ Ἐπὶ δὲ τῇ βάσει ταύτῃ εἶχε καταρτισθῇ ἡ αἰτιολογικὴ ἐκθεσις· ὅτε δὲ ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως ἐπέισθη ἡ ἐπιτροπὴ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δοθῇ τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ διορισμοῦ πολλῶν συμβούλων, ἐλκυσμονήθη νὰ ρυθμισθῇ ἡ ἐκθεσις κατὰ τὴν νέαν σύνταξιν καὶ οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ἐν τῇ ὑπουργικῇ ἐκθέσει μνεία τῶν τριῶν συμβούλων. Ἀλλὰ κατὰ τε τὸ γράμμα καὶ τὸν νοῦν τοῦ νόμου δὲν ἐπιτρέπεται ὁ διορισμὸς πλειόνων συμβούλων ὅπως συναινῶσιν εἰς τὰς τῆς διαχειρίσεως τῆς μητρικῆς ἐπιτροπείας πράξεις,² οὔτε ἐὰν ἕκαστος αὐτῶν πρόκειται νὰ συναινῇ εἰς ἰδίας φύσεως πράξεις, διότι καὶ ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἡ πολλάκις φουμένῃ δυσκολία τῆς κατατάξεως ὠρισμένης πράξεως εἰς τὸ προνοηθὲν εἶδος τὰ εἰς ὠρισμένου συμβούλου τὴν ἀρμοδιότητα ἀνῆκον θέλει ἐγείρει δυσκολίας καὶ συζητήσεις, καθιστώσας ἀληθῆ κυκεῶνα τὴν διαχείρισιν.

299. Ἄν ὁ πατὴρ ἀπώλεσε τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ζῶν, ἡ δὲ μήτηρ κατέστη ἐπίτροπος, δύναται τὸ δικαστήριον, τῇ αἰτήσῃ συγγενοῦς καὶ τῇ γνωμοδοτήσῃ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου νὰ διορίσῃ τοιοῦτον σύμβουλον οὐχὶ λοιπὸν, ἂν ὁ πατὴρ ἐκωλύετο ἀπλῶς κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἡ δὲ μήτηρ ἀναπληροῦσα αὐτὸν ζῶντα ἀνέλαβε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὴν ἐπιτροπείαν. Διότι εἰς μόνον τὸν ἐνασκούντα

(1) Τὸ ἀρχικὸν σχέδιον εἶχεν ὡς ἐξῆς. Ἄρθρ. 9. Ὁ πατὴρ δύναται διὰ διαθήκης, ἡ διὰ δυνάμεως γινομένης ἐνώπιον εἰρηνοδίκου ἢ συμβολαιογράφου νὰ διορίσῃ τῇ μητρὶ, καλουμένην εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ἕνα ἢ μέχρι τριῶν συμβούλων.

(2) Ἄρθρ. 11 τοῦ νόμου. Ἀλλ' ἐὰν ὁ πατὴρ ὀρίσῃ τὰς πράξεις κατ' ἑαυτὴν ἡ μήτηρ χρῆζει τῆς συναινέσεως τοῦ συμβούλου, ἡ ἐπίτροπος ἔχει τὴν ἱκανότητα πλήρη νὰ ἐπιχειρῇ μόνη τὰς λοιπὰς.

τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν πατέρα ἀνέθετο ὁ νόμος τὴν κρίσιν περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ συμβούλου, κωλυομένου δὲ τοῦ πατρὸς κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἐξουσίας καὶ ἀναπληρώσεως αὐτὸν τῆς μητρὸς, ὁ ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ συγγενοῦς διορισμὸς τοῦ συμβούλου ἤθελεν εἶναι τὸ μὲν ἐπέμβασις εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς ὅστις δὲν ἀπώλεσεν αὐτὴν, τὸ δὲ ἀνακόλουθος ἐπέμβασις εἰς τὰ δικαιώματα τῆς μητρὸς, ἥτις ἀναπληροῦσα μόνη τὸν πατέρα ἐνασκει, ζῶντος αὐτοῦ, μόνη μείζονα τῆς ἐπιτροπικῆς ἐξουσίαν, (τὴν πατρικὴν) ἀνακόλουθον δὲ ἤθελεν εἶναι νὰ ὑποστῇ, θανόντος τοῦ πατρὸς, τὸν διὰ τοῦ συμβούλου περιορισμὸν τῆς ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας.

Ὁ διορισμὸς οὗτος εἶναι ἀπλὴ ἐντολὴ, ὅθεν ὁ σύμβουλος δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ἀποδεχθῇ αὐτὴν· ἐντεῦθεν δὲ χρήσιμον εἶναι νὰ διορίζῃ ὁ πατὴρ καὶ ἀντικαταστήσῃ τὸν κατὰ πρῶτον λόγον διοριζομένου.

Ἐπὶ ἀποποιήσῃ τοῦ συμβούλου τοῦ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, ἢ ἀποβιώσῃ αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ ἄλλον τὸ δικαστήριον, διότι ἡ ἐξουσία αὕτη ἐδόθη εἰς μόνον τὸν πατέρα.

300. Περὶ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ συμβούλου παρατηρητέον, ὅτι ἂν μὴ ὠρίσθησαν εἰδικῶς αἱ πράξεις, εἰς ὧν τὴν ἐπιχείρησιν δέον νὰ συναίνῃ ὁ σύμβουλος, ἢ ἐπίτροπος μήτηρ υἱοδεμίαν πράξιν τῆς ἐπιτροπείας δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ χωρὶς τῆς συναίνεσεως αὐτοῦ. Ἀρνούμενου αὐτοῦ τὴν συναίνεσιν, ἢ πράξις δέον νὰ παραλειφθῇ· περὶ δὲ τῆς συνααινέσεως γίνεται πάντοτε μνεῖα ἐν τῷ ἐγγράφῳ, δι' οὗ καταρτίζεται ἡ πράξις τῆς διαχειρίσεως. Ὁ σύμβουλος εὐθύνεται ἕνεκα τῆς συναινέσεως ταύτης, ἂν ἐκ δόλου, ἢ μεγάλου πταίσματος συνήνεσεν εἰς πράξεις ἐπιζημιώσας τῷ ἀνηλίῳ. Πρόκειται περὶ ἐντολῆς, ἀλλ' ὁ νόμος ἐμετρίασε τὴν εὐθύνην ὅπως εὐκολύνῃ τὴν ἀποδοχὴν τοιαύτης ἐντολῆς πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνηλίῳ· διὰ τοῦτο παρεδέχθη τὴν εἰς ἀποζημιώσιν ὑποχρέωσιν μόνον ἐπὶ δόλου ἢ μεγάλου, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ παντὸς πταίσματος· ἀλλ' ὥς ἐκ τῆς εὐθύνης τοῦ συμβούλου κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦται ἡ εὐθύνη τῆς μητρὸς, ὥς διαχειριζομένης τὴν ἐπιτροπείαν.

Ἡ ἑλλειψὶς τῆς συναινέσεως συνεπάγεται τὴν ἀκυρότητα τῆς πράξεως, ἐννοεῖται καθ' ὅσον ἐπικαλεῖται τὴν ἀκυρότητα ὁ ἀνήλικος· ἀλλ' ἡ καλὴ πίστις τοῦ τρίτου συμβαλλομένου δὲν δύναται νὰ βλάψῃ αὐτὸν, ὅπερ ἐστὶν ἐν τῷ θέματι τοῦτῳ διατηρεῖται ἰσχυρὰ ἡ πράξις· ἡ καλὴ πίστις ὑποτίθεται, ὅθεν, ὅπως κηρυχθῇ ἄκυρος ἡ πράξις, ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθῇ ἡ τοῦ τρίτου γνώσις τῆς ὑπάρξεως τοῦ συμβούλου. Ὁ Δεμολόμβε φαίνεται φρονῶν ὅτι, ὅπως διατηρηθῇ ἰσχυρὰ ἡ πράξις, ἀνάγκη νὰ ἀποδείξῃ ὁ τρίτος, ὅτι καὶ τοι ζητήσας πληροφορίας περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ συμβούλου, ἠγνόει τὸν διορισμὸν αὐτοῦ,¹ ἀλλ' ἐν Γαλλίᾳ δὲν ὑπάρχει εἰδικὴ διάταξις περὶ τούτου.

Ἄν διαφωνήσῃ ἡ μήτηρ πρὸς τὸν σύμβουλον, ἡ διαφωνία δὲν ἐπιφέρει ἀπραξίαν ἥτις δύναται νὰ ἀποβῇ ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἐπιτροπευομένου, ἀλλὰ τὴν παρέμβασιν τοῦ δικαστηρίου τῇ αἰτήσῃ τῆς ἐπιτροπῆς ἢ τοῦ συμβούλου, ὅπερ λύει τὴν ἀμφισβήτησιν.²

Ἐὰν ἡ γυνὴ ἔλθῃ εἰς δεῦτερον γάμον, οὐδεὶς λόγος νὰ παύσῃ ὁ σύμβουλος, καὶ ἂν διατηρηθῇ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ὅτε ὁ νέος αὐτῆς σύζυγος διορίζεται συνεπίτροπος.

(1) Τόμ. Ζ', ἀριθ. 99

(2) Αὕτη εἶναι ἡ ὁμοιότερα δόξα. (Πρὸλ. Σχαρδὸν Puiss. tut. p. 11 Δαλλόξ Minorité 93. Οἱ πεποιθότες, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει παραλείπεται ἡ πράξις. Μετὰ δὲ sous l'art 391) παραβλέπουσιν, ὅτι τοῦτο εἶναι πολλὰκις ἀδύνατον, λ. χ. ἐπὶ πράξεως παραλαβῆς κεφαλαιῶν, ἐκμισθώσεως κτημάτων, δανείου πρὸς ἐξόφλησιν ἐπαχθεστάτου χρέους κλπ., ἐκτὸς ὅμως τούτου καὶ ὅτι ὑποτάσσουσιν ἀνεξαιρέτως τὴν βούλησιν τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν τοῦ συμβούλου, ὅπερ ἄτοπον· οἱ δὲ καταφεύγοντες εἰς τὸ συγγεν. συμβούλιον πρὸς λύσιν τῆς διαφορᾶς (Δεμολόμβε VII. 95 Φρεμενουίλλε I ἀρ. 42 Ὁδρὸν καὶ Ράου I § 99 lis σημ. 13) δημιουργοῦσι δικαιοδοσίαν τοῦ συμβουλίου, ἣν σιωπηρῶς δὲν ἠδύναντο νὰ καθιερώσῃ ὁ νομοθέτης. Παρ' ἡμῖν μάλιστα ὑπάρχει καὶ ἐξ ἀναλογίας λύσις ὑπὲρ τῆς πρώτης διέξεως ἢ τοῦ ἄρθρ. 111. Ἐὰν ὅμως πρόκηται πράξις ἐπιχειρητέα μόνον τῷ ὀρίσμῳ ἢ τῇ ἀδείᾳ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἄνευ δικαστικῆς ἐπικυρώσεως (ἄρθρ. 61. 63—65. 75 75 καὶ 79 τοῦ περὶ ἐπιτρ. νόμου) ὁ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ὀρισμὸς τοῦ ἐπιχειρῆσαι αὐτὴν ἀφοῦ λάβῃ γνώσιν τῆς μεταξὺ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ συμβούλου διαφωνίας, νομίζω ὅτι ἀρκεῖ, ὅπως ἐπιχειρηθῇ ἐγκύρως ἡ πράξις, ματαίᾳ δὲ εἶναι ἡ τοῦ δικαστηρίου παρέμβασις ἀφοῦ μόνον τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ὁ ὀρισμὸς ἢ ἡ ἀδεία, περιποιούσαι τὸ κύρος εἰς τὴν πράξιν, λύουσι κατ' ἀνάγκην συγχρόνως τὴν διένεξιν.

301. Ἀποθνήσκοντος τοῦ πατρὸς καὶ μὴ καταλιπόντος τέκνα, οἱ ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοι ἐπιλαμβάνονται τῆς κληρονομίας. Ἀλλ' ἐὰν ἡ μήτηρ ᾖ καὶ ἔγκυος, τρία τινὰ δύνανται νὰ συμβῶσιν· ἢ δὲν ἔχει ἄλλα τέκνα· ὅτε ὑπάρχει κίνδυνος μὴ ἐπιχειρήσῃ ὑποβολὴν τέκνου, ὅπως διατηρήσῃ τὴν διαχειρίσιν τῆς περιουσίας καὶ τὸ ἐνδεχόμενον δικαίωμα τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς, πρὸς δὲ τὸ συμφέρον αὐτῆς τοῦτο συγκρούεται τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων κληρονόμων νὰ μὴ γεννηθῇ τὸ τέκνον ζῶν.

Ἡ ἔχει τέκνα, ἀλλ' ἐνήλικα ἢ χειράφετα, ὅτε πάλιν ὑπάρχει κίνδυνος, εἰ καὶ μικρότερος, τῆς ὑποβολῆς τέκνου, ὅπως διατηρήσῃ ἡ χήρα τὴν διαχειρίσιν μέρους τῆς περιουσίας.

Ἡ ἔχει τέκνα ἀχειράφετα μικρᾶς ἡλικίας, ὅτε οὔτε τὰ συμφέροντα τοῦ ἐμβρύου, λόγῳ τῆς κληρονομίας, κινδυνεύουσιν, οὔτε ὑποβολῆς ὑπάρχει κίνδυνος, δι' ἑλλειψιν παντὸς συμφέροντος.

Ὅθεν μόνον ἐὰν δὲν ὑπάρχωσιν ἄλλα τέκνα ἀχειράφετα πρόκειται ὁ κίνδυνος, ὅν ὁ νόμος θέλει νὰ ἀποσοβῇ διὰ τοῦ ἐμβρυωροῦ, ὅστις διορίζεται τῇ γνωμοδοτήσει τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ¹ ἔχων διττὸν ἔργον.

α') Ἐπιτηρεῖ τὰ συμφέροντα τοῦ τε ἐμβρύου καὶ τῶν τρίτων, δικαιούμενος νὰ λάβῃ πᾶν μέτρον, ἀποτρέπον κίνδυνον ὑποβολῆς, ἢ ἐκτρώσεως.

β') Διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν, ἥτις ἐνδέχεται νὰ περιέλθῃ εἰς τὸ τέκνον. Δῆλον ὅμως, ὅτι αἱ τῆς διαχειρίσεως πράξεις ἔχουσι μᾶλλον τὴν ιδιότητα προσωρινῶν ἀσφαλιστικῶν μέτρων πρὸς συντήρησιν τῆς περιουσίας, ἢ δὲ ἄλλη ἐπιτήρησις. Ἡς τὸ μέτρον καὶ τὸν τρόπον δὲν ὁρίζει ὁ νόμος, ἀνατίθεται εἰς τὴν σύνεσιν αὐτοῦ.

Γεννηθέντος τοῦ τέκνου, ἡ μήτηρ εἶναι ἐπίτροπος, ὁ δὲ ἐμβρυωρὸς αὐτοδικαίως παρεπίτροπος.

302. Ἐὰν ἡ μήτηρ θέλῃ νὰ ἔλθῃ εἰς ἕτερον γάμον, ὀφείλει προηγουμένως νὰ προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν ἐπιτρόπου. Ἐὰν

(1) Ἀρθρ. 12.

πραξὴ τοῦτο, ἐξακολουθεῖ ἐπιτροπεύουσα μέχρις οὗ τὸ δικαστήριον ἢ διατηρήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ἢ διορίσῃ ἄλλον ἐπίτροπον καὶ ὁ διορισθεὶς ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ. Μὴ προκαλέσασα δὲ τὸν διορισμὸν ἄλλου ἐπιτρόπου, παύει αὐτοδικαίως τῆς ἐπιτροπείας, ὁ δὲ νέος σύζυγος εἶναι εἰς ὀλόκληρον μετ' αὐτῆς ὑπεύθυνος ἕνεκα τῆς πρὸ τοῦ γάμου καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ διαχειρίσεως τῆς ἐπιτροπείας, ὥσπερ ἦν ἐπίτροπος.¹ Περὶ τοῦ λόγου τῆς διατάξεως ταύτης παρατηρητέον· ἡ μήτηρ εἶναι νόμιμος ἐπίτροπος, διότι ὁ νόμος ἔχει πᾶσαν πίστιν εἰς τὴν μητρικὴν αὐτῆς στοργὴν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὰ τέκνα, ἀλλ' ἐὰν θελήσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον, παρεμβαίνει μετὰ αὐτῆς καὶ τῶν τέκνων ἕτερον πρόσωπον, οὗ ἡ ἐπιτροπὴ εἶναι πιθανὸν νὰ ἐπιδράσῃ εἰς τῆς μητρὸς τὴν διάθεσιν καὶ διαγωγὴν πρὸς τὰ τοῦ πρώτου γάμου τέκνα. Ἐντεῦθεν ὁ νόμος ἀπαιτεῖ νὰ ἐρευνήσῃ ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ ἄνευ προκαταλήψεως, μήπως ἀπειληταί, ἢ ἐπὶ ἡλθε τοιαύτη μεταβολὴ τῶν αἰσθημάτων.

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ προκληθῇ ἡ ἔρευνα. Πιθανώτατον ν' ἀποβῇ ὑπὲρ τῆς μητρὸς, ὅτε αὕτη διατρεῖται ἐν τῇ ἐπιτροπείᾳ, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει διορίζεται ἄλλος ἐπίτροπος. Ἄν ὅμως ἡ μήτηρ παραλείψῃ νὰ προκαλέσῃ τὴν τοιαύτην ἔρευναν, ὁ νόμος δυσπιστεῖ εὐλόγως πρὸς αὐτήν, διότι πιθανὸν ἡ παράλειψις αὕτη ἐγένετο. ὅπως μὴ ἐξέλθῃ τῶν χειρῶν αὐτῆς ἡ περιουσία, εἰς τὴν δὲν εἶναι ἀπίθανον ν' ἀναμιχθῇ, πρὸς βλάβην τῶν τέκνων, ὁ νέος σύζυγος, πρόσωπον ἀλλότριον πρὸς αὐτά. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ μήτηρ παύει αὐτοδικαίως τῆς ἐπιτροπείας, ὁ δὲ νέος σύζυγος εἶναι εἰς ὀλόκληρον μετ' αὐτῆς ὑπεύθυνος ἕνεκα τῆς πρὸ τοῦ γάμου καὶ τῆς κατὰ διάρκειαν αὐτοῦ διαχειρίσεως· διότι ὑποτίθεται, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ νέου συζύγου ἤρξατο πρὸ τῆς συνάψεως τοῦ γάμου, ἡ δὲ εὐθὺν αὕτη εἶναι βαρεῖα καὶ οὐχὶ ὥς ἡ τοῦ ἐπιτρόπου.

303. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰσιν ὑπόθεσις· ἡ μήτηρ δύναται οὐ μόνον νὰ διατηρηθῇ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ἐὰν προκαλέσῃ τὸν

(1) Ἄρθρ. 13.

διορισμὸν νέου ἐπιτρόπου, τὸ δὲ δικαστήριον πεισθῇ, ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ τῇ ἀφαιρεθῇ ἡ πρὸς αὐτὴν πίστις, ἀλλὰ καὶ νὰ διορισθῇ ἐκ νέου, καὶ τοι μὴ προκαλέσασα τὸν διορισμὸν ἄλλου ἐπιτρόπου, διότι ἡ παράλειψις αὕτη δὲν εἶναι βεβαίον, ὅτι ἐγένετο ἐπὶ σκοπῷ νοσφισμοῦ, ἴσως ἐγένετο καὶ ἐκ νοθερείας, ἢ λήθης. Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν, εἴτε διατηρηθῇ ἡ μήτηρ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, εἴτε διορισθῇ ἐκ νέου, ὁ νέος σύζυγος διυρίζεται συνεπίτροπος καὶ εἶναι μετ' αὐτῆς εἰς ὁλόκληρον ὑπεύθυνος,¹ εὐθύνεται δὲ μόνον ἕνεκα τῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γάμου διαχειρίσεως.

304. Ἡ σχέσηις τοῦ συνεπιτρόπου πρὸς τὴν ἐπίτροπον εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῶν παρὰ τοῖς ρωμαίοις πλειόνων *gerentes* (§ 273) πρὸς ἀλλήλους· ἀπαιτεῖται ἡ σύμφωνος αὐτῶν ἐνέργεια. Ἡ διαφωνία ἐπὶ τινος πράξεως, καθίστησιν ἀδύνατον τὴν ἔγκυρον αὐτῆς ἐπιχειρήσιν. Δύναται βεβαίως ὁ εἰς νὰ δώσῃ ἐξουσίαν τῷ ἐτέρῳ νὰ ἐνεργῇ καὶ μόνος ἐπὶ τῇ εὐθύνῃ τοῦ δίδοντος τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν, ἀλλ' ἄνευ τοιαύτης συναινέσεως τοῦ ἐτέρου, ἢ ὅφ' ἐνὸς ἐπιχειρουμένη πράξις δὲν δύναται νὰ ἔχῃ κῦρος. Ἄν ἡ διαφωνία κωλύῃ τὴν ἐπιχειρήσιν πράξεων διαχειρίσεως, τότε δεόν νὰ προκληθῇ τοῦ δικαστηρίου ἡ παρέμβασις.

Ἡ εἰς ὁλόκληρον εὐθύνῃ τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων ὑποτίθεται, ὅτι δικαιούται νὰ συμπράττῃ μετὰ τοῦ ἄλλου· ἂν ἡ μήτηρ παύσῃ τῆς ἐπιτροπείας καὶ διορισθῇ ἄλλος ἐπίτροπος, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μένῃ ὑπεύθυνος ὁ σύζυγος, ὅθεν παύει αὐτοδικαίως τῆς συνεπιτροπείας. Ἄν ὁ νέος σύζυγος ἀπαλλαγῇ, ἢ παύσῃ τῆς ἐπιτροπείας, ἐκτὸς λόγῳ φρενοβλαθείας ὅτε ὁμως ἀποβαίνει πάντως ἀκίνδυνος, διατί νὰ διατηρηθῇ ἡ μήτηρ ἐπίτροπος, ὑφισταμένη φυσικῶ τῷ λόγῳ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ συζύγου, χωρὶς οὐδεμιᾶς αὐτοῦ εὐθύνης, ἀφοῦ δὲν εἶναι συνεπίτροπος; Ὅθεν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ μήτηρ παύει αὐτοδικαίως νὰ ᾔναι ἐπίτροπος.²

(1) Ἀρθρ. 14, 15.

(2) Ἀρθρ. 16 τοῦ ἐπιτρ νόμου.

Γ'. *Περὶ τῆς ἐκ τελευταίας βουλήσεως, ἐκ τοῦ νόμου
(τῶν ἀνιόντων) καὶ δοτῆς ἐπιτροπείας.*

Περίληψις.

305. Ἐκ διαθήκης ἐπιτροπεία παρὰ τοῖς ῥωμαίοις. Ὅροι αὐτῆς.

306. Παρ' ἡμῖν ὁ διορισμὸς ἐπιτρόπου γίνεται ὑπὸ τοῦ ἐνασκούντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν πατὴρ, εἴτε διὰ διαθήκης, εἴτε διὰ δηλώσεως, ἐνώπιον εἰρηνοδίκου, ἢ συμβολαιογράφου.

307. Καὶ ἡ μήτηρ ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο, ὅταν ζῇ μὲν ὁ πατήρ, ἀλλὰ ἢ ἀπώλεσε τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἢ κωλύεται τοῦ ἐνασκήσαι αὐτήν.

308. Δύνανται νὰ διορισθῶσι διὰ τελευταίας βουλήσεως πλείονες ἐπιτροποι;

309. Ἡ δευτερογάμος μήτηρ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διορίσῃ διὰ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτροπον τῶν τοῦ προηγουμένου γάμου τέκνων τῆς;

310. Πότε ἐχώρει παρὰ τοῖς ῥωμαίοις ἡ ἐπικύρωσις τοῦ ἐκ τελευταίας βουλήσεως διορισθέντος ἐπιτρόπου;

311. Παρ' ἡμῖν ἐν μόνον θέμα δικαστικῆς ἐπικυρώσεως τοῦ τοιούτου ἐπιτρόπου ὑπάρχει.

312. Νόμιμος ἐπιτροπεία τῶν ἐξ ἀρρένευγονίας συγγενῶν κατὰ τοὺς ῥωμαίους.

313. Μεταρρυθμίσεις τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

314. Παρ' ἡμῖν δυνάμει τοῦ νόμου καλοῦνται εἰς τὴν ἐπιτροπείαν μόνον οἱ ἀνιόντες τοῦ ἀντλήκου· τάξις καθ' ἣν καλοῦνται.

315. Ἡ ἐπιτροπεία τῶν ἀνιόντων χωρεῖ ἐν ἐλλείψει τῆς ἐπιτροπείας τῆς μητρὸς, ἢ τῆς ἐκ τελευταίας βουλήσεως· ὅπερ περιλαμβάνει τὴν τε ἀνικανότητα καὶ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς, ἢ τοῦ ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτρόπου. Λόγος τῆς διατάξεως ταύτης.

316. Ἑρμηνεία τοῦ ἀρθρ. 22 τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου.

317. Ἡ σχέσις τῶν καλουμένων εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ἀνιόντων πρὸς ἀλλήλους εἶναι ἡ αὐτὴ ὡς καὶ ἡ τῶν πρὸ αὐτῶν καλουμένων πρὸς τοὺς ἀνιόντας.

318. Συνοπτικὴ μνεία τῶν ὁρισμῶν τοῦ ῥωμ. νόμου περὶ τῆς δοτῆς ἐπιτροπείας.

319. Ὅρισμοὶ τοῦ παρ' ἡμῖν ἐσχόντος νόμου περὶ τῆς δοτῆς ἐπιτροπείας. Δύο θέματα δοτῆς ἐπιτροπείας.

320. Προσωρινὸς ἐπίτροπος.

305. Περὶ τοῦ τρόπου τῆς συστάσεως τῆς ἐκ διαθήκης ἐπιτροπείας παρὰ τοῖς ῥωμαίοις παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ πατήρ, ὁ
(ΟΙΚΟΓΕΝ. ΔΙΚΑΙΟΝ).

κεκτημένος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἡδύνατο νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον τῶν ἀνήθων ὑπεξουσίων τέκνων του, ἀλλὰ

1) Ἐν διαθήκῃ, ἥ ἐν κεκυρωμένοις δι' αὐτῆς κωδικέλλοις.¹

2) Οὐ μόνον τῶν ὑπεξουσίων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν διατελεσόντων ὑπὸ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν, τούτέστι τῶν μὴ γεγεννημένων εἰσέτι ἐπὶ τοῦ διορισμοῦ.² ἡ ὑπηρεσία τοῦ διορισθέντος ἐπιτρόπου ἄρχεται ἀπὸ τῆς γεννήσεως, ἔαν δὲ δὲν γεννηθῇ τὸ τέκνον, οὗ τὴν περιουσίαν διεχειρίσθῃ ἐν τοσοῦτῳ ὁ διορισθεὶς, ἡ διαχειρίσις αὕτη δὲν εἶναι ἐπιτρόπου, ἀλλὰ διοικητοῦ ἄλλοτρίων ὑποθέσεων.³

3) Οἱ κατιόντες, ὧν ἐπίτροπον διώρισεν ὁ ἀνιὼν δὲν πρέπει ἀναγκαίως νὰ ᾔῃται κληρονόμοι αὐτοῦ, οὔτε πρώτου βαθμοῦ κατιόντες, ἀρκεῖ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνιόντος, τοῦ ἔχοντος ἐπ' αὐτοὺς τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν νὰ μὴ μεταβαίνωσιν εἰς ἄλλου πατρικὴν ἐξουσίαν.⁴

4) Ὁ διοριζόμενος δέον νὰ ᾔῃ ἱκανὸς νὰ γραφῇ κληρονόμος, νὰ ὑπάρχῃ μετ' αὐτοῦ testamenti factio passiva,⁵ νὰ ὀρίζηται ἀκριβῶς, ὥστε νὰ ᾔῃται βέβαιον ὁποῖον ἤθελεν ὁ διαθέτης νὰ διορίσῃ, νὰ μὴ διορίζηται ἐπὶ εἰδικῶν μόνον πράξεων καὶ πραγμάτων,⁶ καὶ νὰ μὴ ἀνατίθῃται εἰς τὴν ἐκλογὴν του νὰ γενῇ ἐπίτροπος, οὗ τινος ἐκ πλείονων τέκνων θέλῃ.⁷

Κατὰ τὰ λοιπὰ ὁ πατήρ εἶναι ἐλεύθερος νὰ πράξῃ κατὰ τὸ δοκοῦν ὅθεν δύναται νὰ διορίσῃ.

(1) Διαθήκη ἐστὶν ἡ κατὰ τοὺς νομίμους τύπους δηλώσις τελευτείας ἡμῶν βουλήσεως, δι' ἧς διορίζομεν ἄμεσον ἡμῶν κληρονόμον, κωδικέλλος δὲ ἡ κατὰ τοὺς νομίμους τύπους, ὀλιγωτέρους τῶν τῆς διαθήκης, ἔκφρασις τῆς τελευτείας ἡμῶν βουλήσεως, ἡ περιέχουσα ἄλλας διατάξεις παρὰ τὴν ἐγκατάστασιν ἡμέσου κληρονόμου· δύναται δὲ ὁ κωδικέλλος νὰ κυρωθῇ διὰ τῆς διαθήκης.

(2) [26. 2] 1 § 1, 4. 19. 26 § 2, 31.

(3) [3. 5] 29.

(4) E. [1. 13] § 6. E. [1. 14] § τελ. [26. 2] 5, 6, 16 § 1.

(5) Ulp. XI § 16. Paul [26. 2] 21. Ὅπερ ἐστὶ νὰ μὴ ᾔῃται ἄκυρος καὶ μὴ οὐσα ἡ ἐν τῇ διαθήκῃ ὡς κληρονόμου ἐγκατάστασις αὐτοῦ.

(6) E. [1. 14] § 4.

(7) [26. 2] 23.

α') ἐπίτροπον ὑπὸ αἵρέσεις καὶ προθεσμίας.¹

β') πρόσωπα ὑπαγόμενα εἰς ἄλλην δικαιοδοσίαν.²

γ') καὶ ἀνίκανα πρόσωπα, ὅταν ὅμως ἡ ἀνικανότης ᾖναι πρόσκαιρος, λ. χ. φρενοβλαβεῖς, ἀνήθους κλπ., διότι τότε ὑποτίθεται, ὅτι ὁ διορισμὸς ἐγένετο ὑπὸ τὴν αἵρεσιν, ὅτι θέλει παύσει ἡ ἀνικανότης.

Μεταξὺ δὲ πλειόνων τελευταίων βουλήσεων περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἰσχύει ἐν ἀμφιβολίᾳ ἡ ἐσχάτη.³

306. Κατὰ δὲ τὸν περὶ ἐπιτροπείας νόμον τῆς 17 Αὐγούστου 1861, ὁ διορισμὸς ἐπιτρόπου δύναται νὰ γίνη οὐ μόνον ἐκ διαθήκης, ἀλλὰ καὶ ἐκ δηλώσεως τῆς βουλήσεως ἐνώπιον εἰρηνοδίκου, ἢ συμβολαιογράφου.⁴ Καὶ κατὰ τὸν νόμον τοῦτον μόνος ὁ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἐνασκῶν πατήρ, ἢ ἡ τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἐνασκοῦσα μήτηρ, δύναται νὰ διορίσῃ τοιοῦτον ἐπίτροπον, ἀλλ' ὁ πατήρ ἔχει τὴν ἐξουσίαν ταύτην μόνον ἐν ἐλλείψει τῆς μητρὸς, ἢ ἐν ἀδυναμίᾳ αὐτῆς τοῦ ἐνασκήσαι τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν. Ἐν ἄλλαις λέξεσι τὴν νόμιμον τῆς μητρὸς ἐπιτροπείαν δὲν δύναται νὰ ἀναιρέσῃ ὁ πατήρ, διορίζων ἄλλον ἐπίτροπον. Ἐὰν ἡ μήτηρ ᾖναι φρενοβλαβεῖς, ἢ νομίμως ἀπηγορευμένη, ἐὰν ᾖναι ἄφαντος (μὴ δυναμένη νὰ ἐνασκήσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν), ἰσχύει ὁ τοιοῦτος διορισμὸς, ἀτονεῖ ὅμως, ἅμα ἡ μήτηρ ἢ, ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου θέματος, ὁ πατήρ ἀνακτήσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἢ τὴν ἐνάσκησιν αὐτῆς. Ἀλλ' ἡ ἀνήλικος μήτηρ, καίτοι μὴ δυναμένη νὰ ᾖ ἐπίτροπος (ἄρθρ. 49), δὲν εἶναι ἀνίκανος τοῦ ἐνασκήσαι τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν· ὅθεν ὁ πατήρ δὲν δύναται νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον ἐπὶ τοιοῦτου θέματος, διότι ἡ μήτηρ ἐνασκεῖ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, κωλυομένη πρὸς καιρὸν τῆς ἐπιτροπείας. Ἐν τῇ ἀνηλικιότητι τῆς μητρὸς δὲν δύναται τις εὐλόγως νὰ εἴπῃ, ὅτι ὑπάρχει ἐπιτροπεία αὐτῆς· ἅμα ἐνηλικιωθῇ ἡ μήτηρ ἔσεται ἐπίτροπος ἀλλ' οὐδὲν ἤττον μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος δὲν εἶναι, ὅθεν ὀρθότερον νὰ κληθῇ εἰς

(1) [26. 2] 8 § 2. E. [1. 14] § 2.

(2) [26. 2] 32 πρ.

(3) [26. 2] 8 § 2, 20 § 1, 31.

(4) Ἀρθρ. 17.

τὴν ἐπιτροπείαν' πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς ἀνηλίκου ὁ κατὰ τὸ ἄρθρον 49 ἀρμόδιος ἀνιῶν, ἢ νὰ διορισθῇ δικαστικὸς ἐπίτροπος.¹

307. Κατὰ τὰ προειρημένα τὸ δικαίωμα τοῦ διορίζειν ἐπιτροπον ἔχει ἡ μήτηρ, ὅταν ἐνασκή τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἢ ἀναπληροῖ κατὰ τοῦτο τὸν πατέρα. Εἶδομεν δὲ, ὅτι ὁ ἀνήλικος διατελεῖ ὑπὸ ἐπιτροπείαν, ἐν ἐλλείψει τοῦ πατρὸς, ἢ ὅταν ὁ πατὴρ ἀπώλεσε τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἢ ἀδυνατῇ νὰ ἐνασκήσῃ αὐτήν, ἡ δὲ μήτηρ δὲν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ αὐτὸν κωλυόμενον.² Τὸ τελευταῖον ἐδάφιον τοῦ ἁρθροῦ 17 ὀρίζει σαφέστατα, ὅτι καὶ ἡ μήτηρ διορίζει ἐπιτροπον, ἐὰν ὁ πατὴρ ἀπώλεσε τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἢ κωλύεται τοῦ ἐνασκήσαι αὐτήν. "Ὅθεν ὁ νόμος, λέγων « ἡ μήτηρ διορίζει ἐπιτροπον, ὅταν ἐνασκή τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἢ ἀναπληροῖ κατὰ τοῦτο τὸν πατέρα, » περιλαμβάνει σαφέστατα καὶ τὸ θέμα, καθ' ὃ αὕτη ἐνασκεῖ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἣν ἀπώλεσεν ὁ πατὴρ. Δὲν ὑπάρχει περὶ τούτου ἀμφισβόλια.

308. Ὁ διὰ τελευταίας βουλήσεως διορισμὸς πλειόνων ἐπιτρόπων ἀντίκειται εἰς τε τὸ γράμμα³ καὶ εἰς τὸν νοῦν τοῦ νόμου. Κατὰ τὸ σαφὲς ρῆμα αὐτοῦ δύναται νὰ διορίσῃ ὁ πατὴρ, ἢ ἡ μήτηρ ἐπιτροπον, τοῦτο σημαίνει προδήλως ἓνα ἐπιτροπὸν' ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ νόμου, ἢ ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως, οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἰς δέον νὰ ᾖ ὁ ἐπίτροπος' ἀλλ' ἐὰν διορισθῶσι, δύο ἢ πλείότεροι; Ὁ εἰσαγγελεὺς ὑποβάλλει τὸ θέμα εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπερ θέλει ἐκλέξῃ ἓνα ἐξ αὐτῶν. Ἀλλ' ἐὰν δὲν προνοήσῃ περὶ τούτου ὁ εἰσαγγελεὺς; Διήλον, ὅτι ἡ εὐθύνη τῶν ἀναμιχθέντων εἰς τὴν ἐπιτροπείαν πλειόνων ἐπιτρόπων δὲν θέλει ματαιωθῇ, ἀλλ' ὁ ἔχων συμφέρον θέλει προκαλέσει τὴν ρύθμισιν τοῦ θέματος.

309. Ἡ δευτερογάμος μήτηρ ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ διορίζειν ἐπιτροπον τῶν ἀνηλίκων τέκνων της;

Ἄν δὲν διετηρήθῃ, ἢ δὲν διωρίσθῃ ἐπίτροπος, οὐχί' ὁ δὲ

(1) Ἄρθρ. 19. Πρὸς. Ἰωάν. Εὐκλείδου Ἐφημ. τῶν δικαστ. (1874) ἀριθμ. 42.

(2) Ἄρθρ. 9.

(3) Ἀντιδρᾷς ὁ Καλλιγᾶς § 250.

λόγος πρόδηλος, ἡ πρὸς αὐτὴν δυσπιστία τοῦ νόμου, ἄλλως· ναί· ἀλλ' ὁ διορισμὸς χρήζει δικαστικῆς κυρώσεως διὰ τὴν ἐνδεχομένην ἐπίδρασιν τοῦ νέου συζύγου. Διὰ ὁρθῶς ὀρίζει τὸ τελευταῖον ἐδάφιον τοῦ ἄρθρου 17, ὅτι, ἐὰν ὁ πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ ἀνακτήσωσι τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἢ τὴν ἐνάσκησιν αὐτῆς, ἀργεὶ ὁ ὑπὸ τοῦ ἑτέρου διορισμός· λ. χ. ὁ πατὴρ διορίζει ἐπίτροπον τῶν τέκνων του, διότι ἡ μήτηρ πάσχει φρεναβλάθειαν, ἢ ἡ μήτηρ διορίζει ἐπίτροπον, διότι ὁ πατὴρ καταδικασθεὶς εἰς εἰρκτὴν ἕνεκα μονομαχίας εἰς ἣν προσκλήθη, διατελεῖ ἐν νομίμῳ ἀπαγορεύσει, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς ἐξέρχεται τῆς φυλακῆς ὁ πατὴρ, ἢ ἡ μήτηρ ἀναλαμβάνει τὴν ὑγίαν αὐτῆς. Ἡ ἀπλουστερά ἐκφρασις¹ τοῦ γαλλικοῦ νόμου ἔχει ἀποτέλεσμα νὰ μὴ δύναται ἐν τοῖς ἀνωτέρω θέμασιν, οὔτε ὁ πατὴρ, οὔτε ἡ μήτηρ νὰ διορίσωσιν ἐπίτροπον, ἐνῶ πείθονται, ὅτι εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὰ πολλὰ καὶ περίπλοκα συμφέροντα τῶν τέκνων θέλουσι τύχει πληρεστέρας τῆς ὑπερασπίσεως· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι οὔτε ὀρθόν, οὔτε σκόπιμον.²

310. Ἡ ἐκφρασις ἐπικύρωσις τοῦ ἐπιτρόπου (*confirmatio tutoris*) καὶ ἡ παρὰ τοῖς νεωτέροις *confirmatio ex jure romano* ἐμφαίνει τὴν παρὰ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς ἐπικύρωσιν τοῦ διὰ τελευταίας, κατὰ τύπους ἢ κατ' οὐσίαν ἀκύρου, βουλήσεως διορισθέντος ἐπιτρόπου. Ἡ ἐπικύρωσις τοιούτων διορισμῶν ἀνεπτύχθη ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν διατάξεων, ἰδίως τοῦ Κλαυδίου, ὑπὸ τῆς νομολογίας καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐξεργασίας τοῦ δικαίου καὶ συνέχεται μετὰ τοῦ τότε ἐπικρατήσαντος συστήματος τοῦ ὅσον οἷόν τε περιορίζειν διὰ τελευταίων

(1) Ὅν φαίνεται προτιμῶν ὁ Καλλιγᾶς § 25² ἐν τέλει, ἐπικρίνων τὴν διάταξιν ταύτην τοῦ ἡμετέρου νόμου.

(2) Τὸ σπάνιον θέμα τῆς μητρὸς, τῆς ἀνακτώσης ἐν τῇ ἀνηλικιότητι τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἢ τὴν ἐνάσκησιν αὐτῆς, ἢ ἐρχομένης εἰς δεῦτερον γάμον καὶ μὴ διατηρουμένης ἐν τῇ ἐπιτροπείᾳ φέρει βέβαια εἰς τὴν δοτὴν ἐπιτροπείαν, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἄρα γε τρεῦτον μέγα κακόν, ὥστε πρὸς ἀποφυγὴν αὐτοῦ, δηλ. ὑπὲρ τῆς νομίμου ἐπιτροπείας, νὰ ἀφαιρεθῇ ἡ ἐξουσία ἀπὸ τοῦ γονεῦς νὰ προνοήσῃ ἐξ οἰκείας ἀποφάσεως ἐν τῷ ἀνωτέρῳ θέματι ὑπὲρ τοῦ τέκνου;

βουλήσεων τὰ τῆς οἰκογενείας δικαιώματα· ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπικύρωσις ἀναφέρεται εἰς θέματα, καθ' ἃ ἡ ἐκ διαθήκης ἐπιτροπεία εἶναι κατὰ τινὰ λόγον ἄκυρος, πρόδηλον· διότι ὁ κατὰ πάντα ἐγκύρως διὰ διαθήκης διορισθεὶς ἐπίτροπος οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχει ἐπικυρώσεως.¹

Ἐξηγήσωμεν τὰ θέματα, καθ' ἃ χωρεῖ ἡ ἐπικύρωσις. Ὁ ἐν διαθήκῃ διορισμὸς δύναται νὰ ᾖ ἄκυρος, ἢ διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ δικαιώματος τοῦ διορίζειν ἐπίτροπον (*jus dandi*), ἢ διὰ τὴν παρὰ τοὺς νομίμους τύπους ἐνάσκησιν αὐτοῦ (*datio*).

Διὰ τὸν πρῶτον λόγον εἶναι ἄκυρος ὁ διορισμός.

α') Ἐὰν ὁ πατὴρ διορίσῃ ἐπιτρόπους ἀνέκτων τέκνων, μὴ διατελούντων ὑπὸ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν, ἥτοι·

1) νομίμων χειραφέντων· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπικυροῦνται ἀνεξετάστως οἱ διορισθέντες, δηλ. ἀνευ ἐρεύνης τῆς ἱκανότητος, ἢ τοῦ ἀξιοχρέου αὐτῶν·² ἡ ἐπικύρωσις αὕτη χωρεῖ μόνον πρὸς τήρησιν τοῦ δόγματος, ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ πατρὸς διορισμὸς ἐπιτρόπου εἶναι ἀπόρροια τῆς πατρικῆς ἐξουσίας·

2) ἐκ παλλακίας τέκνων· οὗτοι ἐπικυροῦνται ὥς καὶ οἱ παρὰ ξένου διορισθέντες, ἥτοι ἂν ὁ ἐκ παλλακίας πατὴρ κατέλιπεν εἰς αὐτὰ περιουσίαν, εἰς ἣν καὶ μόνην δύναται νὰ διορισθῇ καὶ λογίζεται διωρισμένος ὁ τοιοῦτος ἐπίτροπος·³ ἐπικυροῦται δὲ μετὰ προηγουμένην ἐρευναν περὶ τῆς ἱκανότητος καὶ τοῦ ἀξιοχρέου αὐτοῦ.

β') Ἐὰν ἡ μήτηρ, ἢ ἡ μάμμη διώρισαν ἐπίτροπον, ὁ διορισμὸς εἶναι ἄκυρος διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ *jus dandi*,⁴ ἐπικυροῦται ὅμως ὁ διορισθεὶς ὑπὸ τοὺς ἐξῆς περιορισμούς.

1) Ἐὰν θεωρηθῇ, μετὰ προηγουμένην ἐρευναν, ἐπιτήδειος⁵ ἥτοι «εἰ σώφρων τὸν βίον, εἰ εὐπαρὸς ἐστίν, εἰ ἔχει ἐνέχυρα» βίου, τοὔτέστι παιδὸς.⁶

(1) Ulp. X I § 14 [26. 2] 20 § 1.

(2) [26. 3] 1 § 1. 3.

(3) N. 89 Κεφ. 12. Κ. [5. 28] 4. [26. 3] 3. 5 καὶ 7. πρ.

(4) [26. 3] 1 § 1.

(5) [26. 2, 4 [26. 6] 4.

(6) [26. 5] 21 § 5. Θεφ. [1. 24] πρ.

2) Ἐάν ἡ διορίσασα ἐγκατέστησε τὸν ἀνηθὸν κατιόντα κληρονόμον ¹

γ') Ὁ παρ' ἄλλων προσώπων διορισθεὶς ἐν τῇ διαθήκῃ ἐπιτροπος ἐπικυροῦται ἐπίσης, ἀλλ' ὑπὸ τοὺς ἐξῆς περιορισμούς.

α') Ἐάν ἐγκατέστη ὁ ἀνηθὸς κληρονόμος ὑπὸ τοῦ διορίσαντος τὸν ἐπίτροπον.

β') Ἐάν μὴ ἔχῃ ὁ ἀνηθὸς ἄλλην περιουσίαν, ἐκτὸς τῆς καταλειφθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ διορίσαντος τὸν ἐπίτροπον.

γ') Ἐὰν ἡ δικαστικὴ ἀρχή, ἐρευνήσασα περὶ τῆς ἱκανότητος καὶ τοῦ ἀξιοχρέου τοῦ διορισθέντος, εὗρῃ αὐτὸν ἐπιτήδειον. ²

Διὰ τὸν δεύτερον λόγον, τὴν παρὰ τοὺς νομίμους τύπους ἐξάσκησιν τοῦ *jus dandi*, δὲν εἶναι ἔγκυρος ὁ διορισμός.

α') Ἐάν ὁ πατὴρ διορίσῃ ἐπίτροπον ἐν διαθήκῃ ἀκύρῳ κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον καὶ μὴ φερούσῃ μήτε τὸν τύπον κεκυρωμένου κωδικέλλου, ἢ ἐν κωδικέλλῳ μὴ κεκυρωμένῳ, ἢ ἐν ἀτελεῖ διαθήκῃ, ³ ἀλλ' ὁ οὕτω διορισθεὶς ἐπικυροῦται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἄνευ ἐρεύνης περὶ τῆς ἱκανότητος καὶ τοῦ ἀξιοχρέου αὐτοῦ.

β') Ἐάν ὁ ἀνηθὸς προσβάλῃ τὴν διαθήκην, ἐν ᾗ διωρίσθῃ αὐτῷ ἐπίτροπος ὡς ρηγνυμένην, ἢ ἔνεκεν ἐπιγεννήσεως ὀψιγενοῦς, ἢ μεταβολῆς τῆς θελήσεως τοῦ διαθέτου, ἢ ὡς ἀστοργον, ἢ ὡς πλαστήν, ἐπικυροῦται ὁ ἐν αὐτῇ διωρισμένος ἐπίτροπος, ὅπως ἐνεργήσῃ ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνήθου τὰ πρὸς διεξαγωγὴν τῆς δίκης ἀπαιτούμενα, διότι, ἐάν ἀναλάβῃ ὁ νόμιμος τὴν δίκην, εἶναι κίνδυνος μὴ, ἀποτυχούσης αὐτῆς, προκύψῃ, ὅτι ὁ ἀνηθὸς ἐνήργησε *falso tutore auctore*, ὑπὸ ψευδῇ ἐπίτροπον. ⁴

311. Κατὰ τὸν νέον ἡμῶν νόμον διορισμὸς ἐπιτρόπου ἰδιωτικῇ βουλήσῃ ὑπάρχει μόνον ὁ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς μητρὸς γινόμενος. ⁵ Ὁ δὲ τοιοῦτος διορισμὸς γίνεται διὰ διαθήκης, ἢ διὰ συμβολαιογραφικοῦ ἐγγράφου. Ἐάν μὴ γείνη ὁ διορισμὸς καθ' ἓνα τῶν δύο τούτων τρόπων, δὲν ἐπικυροῦται

(1) [26. 2] 4. [26. 3] 1 § 2. 2 πρ.

(2) [26. 3] 45.

(3) [26. 3] 1 § 1 κ. [5. 29] 2.

(4) *Gaj.* IV § 95. [26. 2] 26 § 2 27. 31.

(5) *Δρθρ.* 17.

ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ἀλλὰ λογίζεται οὐδόλως γενόμενος, χωρεῖ δὲ τότε ἢ ἡ νόμιμος τῶν ἀνιόντων ἐπιτροπεία, ἢ ἡ δοτὴ, ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου καθισταμένη.

Μόνον ἐὰν ἡ μήτηρ, ἐλθοῦσα εἰς δεῦτερον γάμον καὶ διατηρηθεῖσα εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ἢ διορισθεῖσα ἐπίτροπος, διορίσῃ διὰ διαθήκης ἢ διὰ δηλώσεως ἐνώπιον εἰρηνοδίκου ἢ συμβολαιογράφου ἐπίτροπον τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων, ὁ διορισμὸς οὗτος ἰσχύει, ἐὰν ἐπικυρώσῃ αὐτὸν τὸ δικαστήριον. Ἰδοὺ τὸ μόνον, κατὰ τὸν νέον ἡμῶν νόμον, θέμα τῆς confirmatio tutoris· δηλον δὲ, ὅτι ἡ ἐπικύρωσις αὕτη ἔχει σκοπὸν τὴν ἔρευναν, ἐὰν ὁ διορισθεὶς ᾖ καὶ ἱκανὸς πρὸς τὸ λειτούργημα.

312. Κατὰ τὸ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δίκαιον μόνον οἱ ἐξ ἀρρενογονίας συγγενεῖς ἐκαλοῦντο συνήθως ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τὴν ἐπιτροπείαν τῶν οἰκείων συγγενῶν.¹ λέγομεν συνήθως, διότι προΐοντος τοῦ χρόνου καὶ τινες ἐκ θηλυγονίας συγγενεῖς, κτησάμενοι τὸ δικαίωμα τοῦ κληρονομεῖν ἐξ ἀδιαθέτου τοὺς ἐκ θηλυγονίας συγγενεῖς, ἐκαλοῦντο καὶ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ἢ τὴν κηδεμονίαν αὐτῶν, ἂν ἦσαν ἄρρενες καὶ ἔφηβοι, λ. χ. ὁ υἱός, ὁ κληρονομῶν τὴν ἰδίαν μητέρα ἐξ ἀδιαθέτου κατὰ τὸ Ὀρφιτιανὸν δόγμα ἐκαλεῖτο εἰς τὴν κηδεμονίαν αὐτῆς, ἂν περιέπιπτεν αὕτη εἰς φρενοβλάβειαν,² οἱ χειραφετηθέντες παῖδες, κτησάμενοι τὸ δικαίωμα τοῦ κληρονομεῖν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τοὺς ἀνεψιοὺς, ἐκαλοῦντο ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ἢ τὴν κηδεμονίαν αὐτῶν.³

Ἀλλὰ ταῦτα ἀπετέλουν ἐξαίρεσιν. Ὁ κανὼν μέχρι τοῦ 543 ἦν, ὅτι, ἐὰν μὲν ὁ ἄνηθος διέμενεν ἐν τῇ πατρικῇ οἰκογενεῖᾳ, ἡ ἐπιτροπεία ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἐξ ἀρρενογονίας συγγενεῖς, ἐὰν δὲ ἦν χειράφετος, εἰς τὸν αἰονεὶ πάτρωνα καὶ τοὺς ἐξ ἀρρενογονίας συγγενεῖς αὐτοῦ.

313. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τῶν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν

(1) Ε. [1. 15].

(2) [27 10] 4. N. 115. Κεφ. 3 § 12.

(3) Κ. [5. 30] Κ. Κ. [5 70] 5 κτλ.

κατήργησεν ὁ Ἰουστινιανὸς διὰ τῆς παρατεθείσης Νεαρᾶς 118. Κεφ. 5, καθ' ἣν

1) Εἰς τὴν νόμιμον ἐπιτροπείαν δὲν καλοῦνται πλέον μόνοι οἱ ἐξ ἀρρενογονίας συγγενεῖς καὶ οἱ οἰονεῖ πάτρωνες, ἀλλὰ πάντες οἱ συγγενεῖς, εἴτε ἐξ ἀρρενογονίας, εἴτε ἐκ θηλυγονίας.

2) Κατὰ τὸ ἰουστινιάνειον δίκαιον δὲν ὑπάρχει νόμιμος κηδεμονία.

3) Ἡ τάξις, καθ' ἣν καλοῦνται εἶναι ἡ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου διαδοχῆς ἥτοι

α') οἱ ἀνιόντες, οἱ ἀμφιθαλεῖς ἀδελφοὶ καὶ τὰ τέκνα προαποθανόντων τοιούτων ἀδελφῶν τοῦ ἀνέθου καλοῦνται συνάμα· ὁ δὲ ἐγγύτερος ἀνιὼν ἀποκλείει τὸν ἀπώτερον.¹ Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ὁ χειραφετήσας πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, οἵτινες προτιμῶνται τῶν λοιπῶν ἀνιόντων τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἀνεψιῶν, ὡς κεκτημένοι, δυνάμει τῆς χειραφεσίας, δικαίωμα εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, μὴ καταργηθὲν ὑπὸ τῆς Νεαρᾶς 118. Κεφ. 5.

β') Μετ' αὐτοὺς ἐκαλοῦντο οἱ ἐτεροθαλεῖς ἀδελφοὶ καὶ τὰ τέκνα προαποθανόντων τοιούτων ἀδελφῶν.

γ') Ἐπειτα οἱ λοιποὶ ἀπωτέρου βαθμοῦ συγγενεῖς, τοῦ ἐγγυτέρου κατὰ τὸν βαθμὸν ἀποκλείοντος τοὺς ἀπωτέρους καὶ καλούμενοι συνάμα ἐὰν ὧσι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ.

δ') Ἐὰν πλείονες καλῶνται συνάμα εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ὑποχρεοῖ αὐτοὺς ὁ νόμος νὰ προσέλθωσι τῷ δικαστῇ, ὅπως ἐκλέξῃ οὗτος μεταξὺ αὐτῶν ἓνα, ἢ πλείοτέρους διαχειριστάς, κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς περιουσίας, τότε δὲ οἱ λοιποὶ, οἱ μὴ ἀναλαβόντες τὴν διαχείρισιν, εἶναι ἐπίτιμοι (honorarii), ὧν γινώσκωμεν ἤδη τὸν ὅρισμὸν καὶ τὰ καθήκοντα.

ε') Ἡ μήτηρ καὶ ἡ μάμμη, προκειμένης τῆς ἐπιτροπείας τῶν ἀνέθων αὐτῶν κατιόντων, ἐπροτιμῶντο πάντων τῶν λοιπῶν ἀνιόντων, ἢ ἐκ πλαγίου συγγενῶν, ἐκτὸς

α') τοῦ πατρὸς, ὅστις ἐπροτιμᾶτο, ἂν ᾦν paterfamilias² καὶ

(1) N. 127 Κεφ. 1.

(2) K. [5. 3.] 2. N. 118. Κεφ. 5.

Ε') τοῦ πρὸς πατρός πάππου ὅστις, ἐὰν συντρέχωσι τὰ προαπαιτούμενα τῆς *legitima parentum tutela*, ἐπίσης ἐπροτιμᾶτο.

314. Κατὰ τὸν παρ' ἡμῖν ἰσχύοντα νόμον¹ ἡ νόμιμος ἐπιτροπεία περιωρίσθη εἰς μόνους τοὺς ἀνιόντας, ὧν τὸ φυσικὸν φίλτρον μετριάξει τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς δύνανται νὰ ἐκτεθῶσιν οἱ ὀρφανοὶ ἐκ τῆς εἰς πлагίους, ἴσως καὶ μεμακρυσμένους, συγγενεῖς, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐρεύνης, περιερχομένης ἐπιμελείας τῶν συμφερόντων αὐτῶν. Ἐλλείψει τῆς ἐπιτροπείας τῆς μητρὸς ἢ τῆς ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἡ ἐπιτροπεία ἀνήκει αὐτοδικαίως εἰς τὸν πρὸς πατρός πάππον, ἢ ἐν ἑλλείψει τούτου, εἰς τὸν πρὸς μητρός, ἐν ἑλλείψει δὲ καὶ τούτου, εἰς τὴν πρὸς πατρός, ἢ τὴν πρὸς μητρός μάμμην, τὴν μὴ ἐλθοῦσαν εἰς νέον γάμον, ἐν ἑλλείψει δὲ καὶ αὐτῶν εἰς τοὺς ἀπωτέρω ἀνιόντας. Ἡ πρὸς πατρός μάμμη προτιμᾶται τῆς πρὸς μητρός, ὁ δὲ πρὸς πατρός ἀπώτερος ἀνιὼν τοῦ πρὸς μητρός ἰσοβάθμου ἀνιόντος.

315. Ὁ νόμος ὥρισεν ὅτι, ἐν ἑλλείψει τῆς ἐπιτροπείας τῆς μητρὸς, ἢ τῆς ἐκ τελευταίας βουλήσεως, χωρεῖ ἡ τῶν ἀνιόντων ἐπιτροπεία καὶ δὲν εἶπεν *ἐν ἑλλείψει τῆς μητρὸς*· διότι τότε, ἂν ἡ μήτηρ, ὑπάρχουσα, ᾗν ἀνίκανος νὰ ἐπιτροπεύσῃ δὲν ἤθελε χωρεῖ ἡ τῶν ἀνιόντων ἐπιτροπεία, ἀλλ' ἡ δικαστικὴ, ἤθελε δ' ἐπέλθῃ βραδύτης περὶ τὴν διοίκησιν, ἕως οὗ γνωσθῇ ἡ ἀνικανότης καὶ περατωθῇ ἡ περὶ τοῦ διορισμοῦ ἀπαιτούμενη διαδικασία· οὐδεμίᾳ λοιπὴν ἀπορία γεννᾶται, ὅταν ἡ μήτηρ ᾗνι ἀνήλικος.² Τὸ αὐτὸ χωρεῖ καὶ ὅταν ὁ ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἐπίτροπος ᾗνι ἀνίκανος· ἀλλ' ὅταν ἡ μήτηρ, ἢ ὁ ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἐπίτροπος ἀπαλλαγῇ, παραιτηθῇ, ἢ παύσῃ τῆς ἐπιτροπείας, δὲν χωρεῖ, κατὰ τὸ ἀρθρ. 22, ἡ ἐπιτροπεία τῶν ἀνιόντων, ἀλλὰ τὸ δικαστήριον, ὅπερ θέλει ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἀπαλλαγῆς παραιτήσεως ἢ παύσεως, πρανοστὶ συγχρόνως καὶ περὶ τοῦ διορισμοῦ ἄλλου ἐπιτρόπου.

Λόγος τῆς διατάξεως ταύτης εἶναι ὅτι ὁ νόμος μικρὰν ἔχει

(1) Ἀρθρ. 19—21.

(2) Καλλιγ. 253.

πίστιν εἰς τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ἀνιόντων, καθ' ἣν ὁ καλὸς ἐπι-
τροπος ἡρτῆται ἀπὸ τῆς τύχης. Ὑπάρχει βέβαια τὸ τεκμή-
ριον, ὅτι ὁ ἐγγύτερος ἀνιὼν, ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ στοργῆς,
θέλει πράξει πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῷ, ὅπως προασπίσῃ προσηκόντως
τὰ συμφέροντα τοῦ ὀρφανοῦ, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀπλοῦν τεκμή-
ριον· ἀφ' ἑτέρου ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπιτροπείαν
ταύτην, διότι ἂν, ἐπὶ παντὸς στερημένου γονέων ὀρφανοῦ, ἔδει
ἢ ἀρχὴ νὰ φροντίσῃ περὶ ἐκλογῆς καὶ διορισμοῦ ἐπιτρόπου,
ποσάκις δὲν θὰ ἐπῆρχετο βραδύτης καὶ ἐντεῦθεν βλάβη μεγάλη
καὶ ἴσως ἀνεπανόρθωτος! Ἡ αὐτὴ ἐπιβλαβὴς βραδύτης ἤθε-
λεν ἐπέλθῃ καὶ ἂν, ἀποθανούσης τῆς ἐπιτρόπου μητρὸς, ἢ ἀπο-
βιώσαντος τοῦ ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἢ ἐκ τοῦ νόμου ἐπι-
τρόπου, δὲν ἐχώρει ἀμέσως ὁ μετ' αὐτοὺς καλούμενος νόμιμος
ἐπίτροπος, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ περιέλθῃ τὸ γεγονός τοῦ θανάτου
εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ δικαστηρίου, ὅπως τοῦτο διορίσῃ ἐπίτρο-
πον, μένοντος ἐν τοσούτῳ ἀπρηστατεύτου τοῦ ἀνηλίκου, ἢ λαμ-
βάνοντος προσωρινὸν ἐπίτροπον (ἄρθρ. 22 τοῦ νόμου) οὗτινος
ἐλάχισται εἰσὶν αἱ ὑπὲρ τῆς προσηκούσης διαχειρίσεως ἐγγυή-
σεις. Τὸ κακὸν παρ' ἡμῖν εἶναι μεῖζον ἕνεκα τῆς δυσκολίας
τῆς μετὰ τῶν πρωτεύουσῶν τῶν νομῶν συγκοινωνίας μάλιστα
τῶν νήσων. Ἐπὶ δὲ τοῦ θανάτου τῆς ἐπιτρόπου μητρὸς, ἢ τοῦ
ἐκ τελευταίας βουλήσεως, ἢ τοῦ νομίμου ἐπιτρόπου, ὑπάρχει
προδήλως ἔλλειψις τῆς ἐπιτροπείας αὐτῶν (ἄρθρ. 19).

Ἄλλ' ἐπὶ τῆς παραιτήσεως, ἀπαλλαγῆς, ἢ παύσεως,¹ (ἐκτὸς
ὅτε ἐπὶ τῆς αὐτοδικαίως χωρούσης παύσεως δυνάμει τῶν ἐδ.
β, γ, ε καὶ η τοῦ ἄρθρ. 49 οὐδεμίαν ἐγείρεται ἀντιδικία καὶ ὁ
παύσας ἐκουσίως παραχωρεῖ τὴν θέσιν αὐτοῦ εἰς τὸν ἐν ἐλλεί-
ψει αὐτοῦ καλούμενον εἰς τὴν ἐπιτροπείαν), τὸ δικαστήριον δέον
νὰ ἀποφασίσῃ περὶ αὐτῆς, ὅθεν συγχρόνως δύνανται, ἄνευ ἐπι-
βλαβοῦς ἀναβολῆς, νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον, ὅν θέλει ἐκλέξει,
βοηθούμενον καὶ ὑπὸ τῆς γνώμης τῶν συγγενῶν καὶ τοῦ
εἰσαγγελέως, ὥστε θέλουσιν ὑπάρχει μεζζονες ἐγγυήσεις, ὅτι ὁ

(1) Ἄρθρ. 44 καὶ 51.

ἐπίτροπος ἔσεται ἱκανὸς πρὸς τὸ ἔργον παρὰ τὰς ἐπὶ τῆς νομίμου τῶν ἀνιόντων ἐπιτροπείας.

316. Ἴσως παρατηρήσῃ τις, ὅτι διὰ τῆς ἑρμηνείας ταύτης ἀποδίδομεν λίαν συσταλτικὴν ἔννοιαν εἰς τὴν ἐν τῷ ἄρθρ. 22 ἔκφρασιν «ὅτι ἐὰν ὁ ὑπάρχων . . . ἐπαύθη τῆς ἐπιτροπείας,» ὡς δηλοῦσαν τὸν διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως παυθέντα, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν αὐτοδικαίως παύσαντα καὶ μηδὲν ἄμφισβητοῦντα, μήτε τὸν λόγον τῆς παύσεως, μήτε τὸ ἀποτέλεσμα αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν πειθόμεθα ὅτι ἡ ἀνωτέρω ἔννοια ἐπάγει βίαν τινὰ εἰς τὴν ἔκφρασιν «ἐπαύθη,» ἀφ' ἑτέρου ἢ αὐτοδικαίως χωροῦσα παύσις, ἢ μηδὲν ἄμφισβητούμενη, καθίστησι κενὴν τὴν θέσιν τοῦ ἐπιτρόπου· ὥστε δὲν εἶναι παράλογον νὰ εἴπῃ τις, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ θέματι τούτῳ ἡ τῆς μητρὸς ἐπιτροπεία, ἢ ὁ τελευταῖα βουλήσει, ἢ ὁ προηγούμενος νόμιμος ἐπίτροπος.

Ἴσως αἱ παρατηρήσεις αὗται δικαιολογοῦσι τὴν ἀνωτέρω λύσιν, ὑπὲρ ἧς κυρίως ἀναφερόμεν, ὅτι κατὰ τὴν ἐναντίαν δόξαν ἢ περὶ τὸν διορισμὸν βραδύτης, μὴ ἐπιλαμβανομένου τοῦ δικαστηρίου τοῦ ζητήματος τῆς παύσεως, δύναται ν' ἀποθῇ λίαν ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ τοῦ ὀρφανοῦ συμφέροντα. Ὅπως δὴ ποτε ὁμως καὶ ἂν ἑρμηνευθῇ ἡ ἔκφρασις «ἐπαύθη» τοῦ ἄρθρ. 22, καὶ ἂν δηλ. ἀνάγκη τοῦ δικαστικοῦ διορισμοῦ καὶ ἐπὶ τῆς αὐτοδικαίως παύσεως προηγούμενου ἐπιτρόπου, πάλιν νομίζομεν διὰ τοὺς προειρημένους λόγους, ὅτι δὲν εἶναι ἄξιοι κατακρίσεως αἱ ἀνωτέρω διατάξεις ὡς εἰσαγαγεῖν διαστολὰς ἄνευ λόγου.¹

317. Περί τῆς κατατάξεως τῶν ἀνιόντων παρατηρητέον ὅτι, ἐὰν ὁ προηγούμενος παυθῇ, ἀπαλλαγῇ, ἢ παραιτηθῇ χωρεῖ, ὅ,τι καὶ ἐπὶ τῆς σχέσεως τῆς ἐπιτροπείας τῆς μητρὸς, ἢ τοῦ ἐκ τελευταίας βουλῆσεως ἐπιτρόπου πρὸς τοὺς ἀνιόντας. Τούτέστιν, ἐὰν ὁ ἐγγύτερος ἀνιὼν δὲν ὑπάρχῃ, ἔρχεται ἀμέσως ὁ ἐπόμενος. Ἐὰν ὁμως ὁ ὑπάρχων ἀπηλλάγῃ, ἢ ἐπαύθῃ, ἢ παρητήθῃ διὰ τοὺς αὐτοὺς, οὗς ἀνωτέρω ἐξηγήσαμεν λόγους, χωρεῖ ἡ δικαστικὴ ἐπιτροπεία, δὲν καλεῖται δὲ αὐτοδικαίως ὁ ἐπόμενος ἀνιὼν.

(1) Καλλιγᾶς § 254.

318. Οἱ περὶ τῆς δοτῆς ἐπιτροπείας ὁρίσμοι τοῦ λουσινιανέιου καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν δικαίου εἰσὶν ἐν συνόψει οἱ ἐξῆς.

Ἐν ἐλλείψει ἐκ διαθήκης καὶ νομίμου ἐπιτρόπου, ἢ ἐὰν ἡ αἵτησις αὐτοῦ περὶ ἀναγκαστικῆς, ἢ ἐκουσίας ἀπαλλαγῆς γενῇ δεκτῇ, ἢ ὁ ἐπίτροπος ἀποβλήθῃ δι' οἰονδήποτε λόγον τῆς ἐπιτροπείας, ἢ τέλος λείψῃ ὅπωςδήποτε εἰς τῶν πλειόνων ἐκ διαθήκης ἐπιτρόπων, διορίζει ὁ δικαστὴς ἄλλον ἐπίτροπον.¹ Οἱ ἐπίτροποι δὲν διωρίζοντο κατὰ τὸ λουσινιανέιον δίκαιον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ εἵδους τῶν δικαστικῶν ἀρχόντων καθ' ὅλον τὸ κράτος καὶ κατὰ πᾶσαν ἐπιτροπείαν· αἱ διορίζουσαι τοὺς ἐπιτρόπους ἀρχαὶ διέφερον οὐ μόνον κατὰ τὴν κοινωνικὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς περιουσίας αὐτῶν, ἀλλὰ, καὶ καθ' ὅσον ὁ διορισμὸς ἐχώρει ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, ἢ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις.² ἄρμοδιὰ ἦν ἡ ἀρχὴ τοῦ τόπου τῆς κατοικίας τοῦ ὀρφανοῦ καὶ τοῦ ἐπιτρόπου ἢ, ἐν ἐλλείψει κατοικίας, ἡ τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς αὐτῶν,³ ὁ δὲ διορισμὸς ἐγένετο πάντοτε κατ' αἵτησιν (postulatio), ὀρίζοντος τοῦ νόμου τοὺς δικαιουμένους ἢ καὶ ἐπὶ ποινῇ ὑποχρεουμένους νὰ ὑποβάλωσι τοιαύτην αἵτησιν.⁴

319. Παραλείποντες τὴν ἀκριβεστέραν ἐξήγησιν τῶν ὁρισμῶν τούτων, καθὼς στερημένων πρακτικῆς σπουδαιότητος, ἐπιχειροῦμεν τὴν ἐρμηνείαν τῶν περὶ τῆς ἐπιτροπείας ταύτης ὁρισμῶν τοῦ ἡμετέρου νόμου.

Ἐκ τῶν προειρημένων συνάγεται σαφῶς, πότε διορίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπίτροπος, τοὔτέστιν ἂν μὴ ὑπάρχῃ μήτηρ, μήτε ἐκ τελευταίας βουλήσεως, μήτε ἐκ τοῦ νόμου ἐπίτροπος, ἢ ἐὰν ὁ ὑπάρχων ἀπηλλάγη, παρητήθῃ, ἢ ἐπαύθῃ τῆς ἐπιτροπείας.⁵

(1) [26. 2] 11 § 1. 2 3. 4. B. [1. 20] πρ.

(2) K. [5. 33] K. [5. 70] 7 § 6. K. [1. 4] Neap. 94.

(3) Gaj I §§ 85. 185 200. Ulp. XI § 18. 25. Θεοφ. B. [A'. 20] πρ. K. [1. 39] 1. K. [1. 4] 30 [27. 8] 1 πρ. § 1. 2 3. 5 καὶ 9. [26. 1] 10 [26. 5] 3. 19. K. [5. 32] διὰ τ. μόνῃ K. [5. 37] 28 § 1. [26. 1] 10 [26. 5] 1 § 2.

(4) [26. 1] 3 § 2. B. [AZ'. 2] 3. [26. 6] 2. πρ. § 1. B. [AZ'. 6] 2. [27. 7] 2.

(5) Ἄρθρ. 22 τοῦ περὶ ἐπιτρ. νόμου.

Τὸν ἐπίτροπον διορίζει τὸ δικαστήριον τῶν πρωτοδικῶν τῆς κατοικίας τοῦ ἀνηλίκου. Τοῦτο συνάγεται ἐκ τῶν περὶ γενικῆς δωσιδικίας ὁρισμῶν τῆς πολιτικῆς δικονομίας καὶ ἐκ τοῦ ἄρθρ. 30 τοῦ περὶ ἐπ. νόμου περὶ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

Ὁ διορισμὸς γίνεται, ἐπιμελεία τῶν συγγενῶν ἢ τῶν ἐχόντων συμφέρον ἢ τοῦ εἰσαγγελέως, κατὰ τὴν ἐπὶ ἀναφορᾷ διαδικασίαν.¹

Εἴπομεν, ὅτι ὁ ἀχειράφετος ἀνήλικος, ὁ μὴ ὑποκείμενος εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς, διατελεῖ ὑπὸ ἐπιτροπείαν. Ἐν τούτοις χωρεῖ δοτὴ ἐπιτροπεία καὶ ἐπὶ ὑπεξουσίῳ.

α') Ὅταν ὁ πατήρ, ἀδυνατῶν νὰ ἐνασκήσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, δὲν ἀπώλεσεν αὐτήν, λ. χ. ἦναι φρενοβλαβῆς, ἦναι καταδεδικασμένος εἰς εἰρκτὴν, ἢ δὲ μήτηρ ἢ δὲν ζῇ, ἢ ἀδυνατῇ νὰ ἀναπληρώσῃ τὸν πατέρα λ. χ. ἦναι ἄφαντος.² Ὁ ἐπίτροπος οὗτος κατ' οὐδὲν διαφέρει τῶν λοιπῶν κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν καθηκόντων.

β') Ἐπὶ πράξεων, καθ' ἃς τὰ συμφέροντα τοῦ πατρὸς συγκρούονται πρὸς τὰ τοῦ ὑπεξουσίῳ ἀνηλίκου τέκνου· ὁ ἐπίτροπος οὗτος εἶναι εἰδικὸς πρὸς ἐκπροσώπησιν τοῦ ὀρφανοῦ ἐπὶ τῶν εἰδικῶν ἐκείνων πράξεων.³ Ἐπὶ τοιοῦτου εἰδικοῦ ἐπιτρόπου, δὲν διορίζεται παρεπίτροπος, διότι τὸ ἔργον εἶναι παροδικόν, πρόκειται ὁ ἐπίτροπος νὰ ἐπιχειρήσῃ εἰδικά· μόνον πράξεις, νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἕτερον τῶν καθηκόντων τοῦ παρεπιτρόπου, κατὰ δὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοιοῦτου καθήκοντος δὲν δέχεται ὁ νόμος τὴν ἀνάγκην παρεπιτρόπου, διότι παρὰ τῷ τελευταίῳ τούτῳ δὲν διορίζεται ἕτερος παρεπίτροπος.

320. Εἰς κατεπειγούσας περιπτώσεις, καθ' ἃς δὲν ὑπάρχει καιρὸς νὰ προκληθῇ ἡ γνωμοδότησις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου διορισμὸς, δύναται νὰ διορισθῇ προσωρινὸς ἐπίτροπος ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου, ἢ τοῦ εἰσαγγελέως, κατ' αἵτησιν διαδίκου ἢ καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, ἀλλ' ἀμέσως

(1) Ἄρθρ. 611 καὶ ἐπ. τ. πολ. δικ.

(2) Ἄρθρ. 9 τοῦ ἀστ. νόμου. Καλλιγᾶς § 236, «δίδεται ἐπίτροπος.»

(3) Ἄρθρ. 9 αὐτ.

πρέπει νὰ προσκαλῇται ὁ ἐκ τελευταίας βουλήσεως, ἢ ὁ νόμιμος ἐπίτροπος νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του, ἢ νὰ προκαλῇται ὁ δικαστικός διορισμός.¹ Ὁ ὁρισμός οὗτος ἵνα λίαν χρησιμος, μάλιστα παρ' ἡμῖν, παρ' οἷς αἱ μεγάλαι τῶν πρωτοδικῶν περιφέρειαι καὶ ἡ δυσκολία τῆς μετὰ τοῦ τόπου τῆς ἐδρας τῶν πρωτοδικῶν συγκοινωνίας συνεπάγονται πολλάκις βραδύτητα τοῦ δικαστικοῦ διορισμοῦ τῶν ἐπιτρόπων· ἀλλὰ καὶ ἡ κατάχρησις τοῦ ὁρισμοῦ τούτου εἶναι ὀλεθρία, ὅταν οἱ ἐπιτετραμμένοι, ἢ ἔχοντες συμφέρον νὰ φροντίζωσι περὶ τοῦ διορισμοῦ τῶν ἐπιτρόπων, προκαλέσαντες τὸν διορισμὸν τοῦ προσωρινοῦ ἐπιτρόπου, νομίζωσιν ὅτι ἔπραξαν πᾶν τὸ ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἀφίνωσι τὸν προσωρινὸν ἐπίτροπον, τὸν ἄνευ οὐδεμιᾶς τῶν νομίμων ἐγγυήσεων τῆς καλῆς ἐκλογῆς διορισθέντα, νὰ διοικῇ τὰ συμφέροντα τοῦ ὀρφανοῦ ἐπὶ μακρότερον χρόνον, ἢ ὅσος εἶναι ἀναγκαῖος πρὸς τὸν ὀριστικὸν διορισμὸν τοῦ ἐπιτρόπου.

Δ'. Περὶ τοῦ παρεπιτρόπου.

Περίληψις.

321. Ἀνάγκη τῆς ἐπιτηρήσεως τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τῆς ἀναπληρώσεως αὐτοῦ, ὅταν τὸ συμφέρον αὐτοῦ συγχρούεται πρὸς τὸ τοῦ ἀνηλίκου· τοῦτο ἐστὶ τὸ ἔργον τοῦ παρεπιτρόπου.

322. Ὁ παρεπίτροπος διορίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου.

323. Πόθεν λαμβάνεται ὁ παρεπίτροπος; ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀποπομπὴν αὐτοῦ.

324. Ὅταν παύσῃ ἡ σχολάζῃ ἡ ἐπιτροπεία, ὁ παρεπίτροπος δὲν ἀναλαμβάνει τὰ καθήκοντα τοῦ ἐπιτρόπου.

325. Εὐθύνη τοῦ παρεπιτρόπου.

321. Ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ διοικήσῃ κακῶς τὰ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ ἀνατεθέντα συμφέροντα. Καὶ ἂν δὲν ᾖ σφετεριστής, ὅπερ ὁμως δὲν εἶναι ἀδύνατον, ἴσως ἀποδειχθῇ ἀνεπιτήδειος. Τίς θέλει προνοήσῃ περὶ τῆς βεβαιώσεως καὶ τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ; Ἡ ἀρχή; ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὴ εἰς τὸν εἰρηνοδίκην, ἢ τὸν εἰσαγγελεᾶ ἢ ταχεῖα γνώσις τῶν λεπτομε-

(1) Ἄρθρ. 649 τῆς πολιτικῆς δικονομίας καὶ ἄρθρ. 22 τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου.

ρειῶν πάσης ἐπιτροπείας. Παρὰ τοῖς ῥωμαίοις καὶ τοῖς βυζαντινοῖς ἡ ὑπαρξίς πλειόνων ἐπιτρόπων καὶ ἡ συνήθεια, καθ' ἣν ἀνεδέχοντο οἱ μὲν τὴν διαχείρισιν, οἱ δὲ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν διαχειριστῶν καὶ ἡ ἀμέριστος εὐθύνη τῶν πλειόνων διαχειριστῶν ἐπλήρου μέχρι τινὸς τὴν ἀνάγκην ταύτην. Αἱ νεώτεραι ὅμως νομοθεσίαι, αἱ ἓνα καὶ μόνον ἐπίτροπον δεχόμεναι, ἔδει νὰ προνοήσωσιν εἰδικῶς περὶ τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ, ὥς καὶ τῆς ἐτέρας ἀνάγκης τοῦ νὰ μὴ παραλείπωνται πράξεις διαχειρίσεως, καθ' ὅς ὁ ἐπίτροπος ἔχει ἴδιον συμφέρον ἀντίθετον πρὸς τὸ τοῦ ὀρφανοῦ· λ. γ. ἐὰν πρόκηται νὰ προσβάλῃ ὁ ἐπίτροπος διαθήκην, δι' ἧς κατελείφθῃ τῷ ὀρφανῷ περιουσία, ἢ νὰ προσβάλῃ ἐκποίησιν, καθ' ἣν ὁ ὀρφανὸς εἶναι ὑπόχρεως εἰς ἀποζημιώσιν ἔνεκεν ἐκνικήσεως. Τὴν τελευταίαν ταύτην ἀνάγκην ἐθεράπευεν ὁ ρωμαϊκὸς καὶ ὁ βυζαντινὸς νόμος διὰ τοῦ διορισμοῦ εἰδικοῦ κηδεμόνος.¹ Ἡ ἡμετέρα νομοθεσία, κατὰ μίμησιν τῆς γαλλικῆς, ἥτις πάλιν προσέλαβε τὸν θεσμόν ἐκ τῶν ἐθίμων, πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τούτων παρεδέχθη ἴδιον ἐπιμελητὴν, διοριζόμενον παρὰ παντὶ ἐπιτροπῇ καὶ ὀνομαζόμενον *παρεπίτροπον*. Τὸ ἔργον αὐτοῦ, κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα περὶ τῆς ἀνάγκης, ἧς σκοπεῖ τὴν θεραπείαν, εἶναι διττόν·

1) ἡ ἐπιτήρησις τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἐπιτρόπου,

2) ἡ ἀναπλήρωσις αὐτοῦ ἐπὶ πράξεων, καθ' ὅς τὰ συμφέροντα τοῦ ἀνηλίκου συγκρούονται πρὸς τὰ τοῦ ἐπιτρόπου.² Τὸ τῆς ἐπιτηρήσεως δὲν ὀρίζεται μὲν ῥητῶς ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ νόμου, οὐδὲν ἥττον συνάγεται ἀδιστακτικῶς ἐκ τῶν περὶ τοῦ παρεπίτροπου διατάξεων αὐτοῦ.³

322. Ὁ παρεπίτροπος διορίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, προηγουμένης γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου⁴ οὐχὶ δὲ δυνάμει τοῦ νόμου, ἢ ἐκ τελευταίας βουλῆσεως, διότι ὁ διορισμὸς τοῦ ἐπιτηρητοῦ τοῦ ἐπιτρόπου ἤθελε πολλάκις ἀποτύχει τοῦ σκοποῦ τῆς ἀκριβοῦς καὶ σκοπίμου ἐπιτηρήσεως

(1) Ε. [I. 21] § 3. Νεαρ. 72. Κεφ. 2.

(2) "Δρθρ. 23.

(3) "Δρθρ. 451—454, 470, 1442 καὶ κλ. τοῦ Νεπ. Κ.

(4) "Δρθρ. 23.

ἂν ἀνεντίθετο ἢ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ διορίζοντος τὸν ἐπιτηρη-
 θησόμενον, ἢ εἰς τὴν τύχην. Προκαλεῖται δὲ ὁ διορισμὸς ὑπὸ
 τοῦ ἐπιτρόπου, πρὶν ἢ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ἄλλως,
 ἂν ἐπιληφθῇ τῆς διαχειρίσεως, ἄνευ τοῦ διορισμοῦ τοῦ ἐπιτη-
 ρητοῦ τούτου, καθίσταται ὑποπτος καὶ δύναται νὰ ἀποβληθῇ
 τῆς ἐπιτροπείας. Οὐδόλως ὁμῶς ἔπεται, ὅτι ὁ ἐπίτροπος οὐδε-
 μίαν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ πράξιν ἀναγομένην εἰς τὴν ἐπι-
 τροπείαν πρὶν ἢ προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν τοῦ παρεπιτρόπου·
 ἐὰν ὑπάρχῃ χρέος πρόδηλον ἐπὶ χρηματικῇ ποινῇ, ὁ δὲ ἐπί-
 τροπος πληθύνει αὐτὸ, ματαίως ἤθελε προτείνειν ὁ πιστωτής,
 ὅτι ὁ ἐπίτροπος δὲν δικαιούται νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος, μὴ προ-
 καλέσας εἰσέτι τὸν διορισμὸν τοῦ παρεπιτρόπου· ἢ ἐὰν πρό-
 κηται περὶ ἀσφαλιστικοῦ μέτρου ἐπὶ κινδύνου ἐκ τῆς ἀνα-
 βολῆς, ματαίως ἤθελε προταθῇ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὸ ἀπαρά-
 δεκτον τῆς αἰτήσεως τοῦ ἐπιτρόπου, ὅθεν ἥκιστα ὀρθὴ ἡ δόξα,
 ὅτι ὁ ἐπίτροπος δὲν λογίζεται ἐπίτροπος, πρὶν ἢ προκαλέσῃ
 τὸν διορισμὸν τοῦ παρεπιτρόπου.¹ Ἐὰν δὲ ἐκ τῆς παραλεί-
 ψews ταύτης πάθῃ βλάβην ὁ ἀνήλικος, κατὰ πᾶσαν περίπτω-
 σιν δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἀνόρθωσιν αὐτῆς, ἅμα αὕτη προήλ-
 θεν ἐκ πταίσματος (οὐ μόνον ἐκ σχετικοῦ) τοῦ ἐπιτρόπου. Ἐπὶ
 τῆς δικαστικῆς ἐπιτροπείας ὁ παρεπίτροπος διορίζεται συγ-
 χρόνως μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου.² Ἄλλ' ἐὰν παραλειφθῇ ὁ διορισμὸς,
 ὀφείλει νὰ προκαλέσῃ αὐτὸν ὁ ἐπίτροπος, καὶ δὲν δικαιούται
 μὲν νὰ ἐπιληφθῇ τῆς διαχειρίσεως πρὸ τοῦ διορισμοῦ τοῦ παρε-
 πιτρόπου, ἀλλ' ἐὰν πράξῃ τοῦτο, ἀπόκειται εἰς τὸν δικαστὴν
 νὰ κρίνῃ, ἐὰν καθίσταται ὑποπτος ὁ ἐπίτροπος.

323. Ὁ παρεπίτροπος εἶναι ὁ ἐπιτηρητής καὶ ἐλεγκτής
 τοῦ ἐπιτρόπου, ὅθεν δὲν γνωμοδοτεῖ περὶ τοῦ διοριστέου
 παρεπιτρόπου, οὔτε λαμβάνεται ἐκ τῆς γραμμῆς, εἰς ἣν
 ἀνήκει ὁ ἐπίτροπος, διότι πολλάκις τὰ συμφέροντα τῶν τῆς

(1) Καὶ κατὰ τὸ γράμμα τοῦ νόμου, ἄρθρ. 24, ὁ ἐπίτροπος, ὁ ἀναλαβὼν τὰ
 ἔργα αὐτοῦ, χωρὶς νὰ συγκαλέσῃ τὸ συγγ. συμβούλιον πρὸς διορισμὸν παρε-
 πιτρόπου, εἶναι οὐδὲν ἥττον ἐπίτροπος· ὁ μὴ ὧν ἐπίτροπος δὲν ἀποβάλλεται
 τῆς ἐπιτροπείας. »

(2) Ἀρθ. 25.

αὐτῆς γραμμῆς συγγενῶν ταυτίζονται, ἐκτὸς ἂν ὁ ἐπίτροπος ᾖναι ἀμφιθαλὲς ἀδελφός, ὅτε ἀδιάφορον, ἂν ὁ παρεπίτροπος ληφθῇ ἐκ τῆς αὐτῆς γραμμῆς· διότι ἐπὶ τοιούτων ἀδελφῶν οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γίνῃ περὶ συμπαίγνιας τῶν τῆς αὐτῆς γραμμῆς συγγενῶν κατὰ τῶν συμφερόντων τῆς ἐτέρας· ὄντος ὁμῶς ἐπιτρόπου ἀμφιθαλοῦς ἀδελφοῦ δὲν διορίζεται ἀναγκαίως ὁ ἕτερος ἀδελφός παρεπίτροπος, ὅπως ἐν γένει οὐδὲν ἀπαιτεῖται νὰ διορίζηται οὗτος ἐκ τῶν συγγενῶν. Τὰ περὶ ἀνικανότητος καὶ ἀπαλλαγῆς καὶ παραιτήσεως τοῦ ἐπιτρόπου ὠρισμένα¹ ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τοὺς παρεπιτρόπους. Μόνον τοῦτο εἶναι ἐνταῦθα τὸ ἰδιάζον, ὅτι ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀποπομπὴν τοῦ παρεπιτρόπου, οὔτε νὰ ᾖναι μέλος τοῦ πρὸς τοῦτο συγκαλουμένου συγγενικοῦ συμβουλίου· διατελῶν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ παρεπιτρόπου, δὲν εἶναι λογικῶς δυνατόν νὰ προκαλῇ τὴν ἀπὸ τοῦ ἐπιτηρητοῦ ἀπαλλαγὴν, ἢ καὶ νὰ γνωμοδοτῇ περὶ αὐτῆς.

324. Εἴδομεν πότε ἀναπληροῖ τὸν ἐπίτροπον ὁ παρεπίτροπος. Ἐκτὸς τοῦ ἀνωτέρω θέματος, ἐὰν παύσῃ ἡ ἐπιτροπεία (σχολάσῃ),² ἢ ἐγκαταλειφθῇ διὰ τὴν ἀφάνειαν τοῦ ἐπιτρόπου,³ ὁ παρεπίτροπος δὲν δύναται νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὰ τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ὀφείλει νὰ προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν νέου ἐπιτρόπου, ἀνορθῶν πᾶσαν ἐκ τῆς παραλείψεως, ἢ βραδείας ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος τούτου ἐπελθοῦσαν εἰς τὸν ἀνήλικον ζημίαν. Ἀλλ' ἐὰν ὁ ἐπίτροπος ἀναχωρήσῃ ἐκτὸς τοῦ κράτους, ἐγκαταλείπων ἀπροστάτευτα τὰ συμφέροντα τοῦ ἀνηλίκου; Θέλει προσκληθῇ ὑπὸ τοῦ παρεπιτρόπου νὰ ἐπανέλθῃ, ἢ ἐν γένει νὰ προνοήσῃ περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ ἀνηλίκου· ἐν τοσούτῳ δὲ, ἂν ὑπάρχῃ ἀνάγκη, προκαλεῖται ὁ διορισμὸς προσωρινοῦ ἐπιτρόπου.⁴ Ἄν δὲ ὁ ἀπὼν ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν, τότε εἶναι λόγῳ ἀσυγγνώστου ὀλιγωρίας, ἀνεπιτήδειος πρὸς διεξα-

(1) Τμῆμα 8 καὶ 9, ἀρθρ. 34—52.

(2) Ἀρθρ. 27.

(3) Ἡ λέξις ἀφάνεια δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ἐνταῦθα ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς κενουμένης ἀφανείας.

(4) Ἀρθρ. 22.

γωγὴν τοῦ λειτουργήματος τούτου καὶ δύναται νὰ παυθῇ.

Ἡ λήξις τοῦ λειτουργήματος τῆς ἐπιτροπείας συνεπάγεται τὴν παῦσιν τοῦ ἔργου τοῦ παρεπιτρόπου.¹ Δὲν ἔπεται ἐντεῦθεν, ὅτι ἐὰν δι' οἰονδήποτε λόγον παύσῃ ὁ ἐπίτροπος, παύει καὶ ὁ παρεπίτροπος, ἐξ ἐναντίας, τότε μάλιστα τὸ ἔργον τοῦ παρεπιτρόπου ἀποβαίνει σπουδαιότερον, διότι ὀφείλει νὰ λάβῃ πρόνοιαν περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ ἐκλιπόντος ἐπιτρόπου. Καὶ ἂφ' ἑτέρου ἐὰν παύσῃ ὁ παρεπίτροπος, οὐδόλως παύει καὶ ὁ ἐπίτροπος, ἀλλὰ δέον νὰ διορισθῇ ἕτερος παρεπίτροπος.

325. Ἡ εὐθὺνὴ τοῦ παρεπιτρόπου συνάγεται ἐκ τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ. Ὅταν ἐκπληροῖ καθήκοντα ἐπιτρόπου εὐθύνεται ὡς καὶ ὁ ἐπίτροπος. Ἄλλως, ἐὰν παραλίπῃ ἐκ δόλου ἢ ἐκ πταίσματος τὴν ἐπιτήρησιν ἢ τὴν παῦσιν τοῦ κακοῦ, ἢ ἀνικάνου ἐπιτρόπου,² ἐνέχεται εἰς ἀποζημίωσιν· ἰδίως δὲ ἐνέχεται ἕνεκα πταίσματος τοῦ αὐτοῦ εἰδους καὶ βαθμοῦ, δι' ὃ καὶ ὁ ἐπίτροπος,³ διότι ὁ παρεπίτροπος εἶναι εἶδος ἐπιτρόπου. Δὲν ἀποδεικνύεται, ὅτι μόνον ἕνεκα μεγάλου πταίσματος εὐθύνεται, οὕτε, ὅτι εὐθύνεται ἀλληλεγγύως μετὰ τοῦ ἐπιτρόπου διὰ πᾶσαν τούτου ἐπιβλαβὴ πράξιν διαχειρίσεως.

Ε'. Περὶ συγγενικοῦ συμβουλίου.

Περίληψις.

326. Ἀνάγκη τοῦ θεσμοῦ τούτου. Ἰχνη αὐτοῦ ἐν τῷ ρωμαϊκῷ νόμῳ.

327. Συγκρότησις τοῦ συγγ. συμβουλίου.

328. Τὰ μέλη αὐτοῦ λαμβάνονται ἐξ ἡμισείας ἐκ τῶν πρὸς πατρός καὶ πρὸς μητρός συγγενῶν. Τὸ πολὺ ὀκτώ. Πότε εἶναι πλειότερα;

329. Πότε συγκροτεῖται τὸ συμβούλιον ἐκ φίλων;

330. Τίνες οἱ ἀνίκανοι νὰ ᾧσι μέλη τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου;

331. Εἶναι ἀνάγκη νὰ συνέλθωσι πάντες οἱ συγκληθέντες; Τόπος καὶ χρόνος τῆς συνεδριάσεως.

332. Διασκέψεις καὶ ἀποφάσεις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Πῶς καταρτίζεται ἡ πλειονοψηφία;

333. Τίνα βουλευόμενα τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου χρῆζουσι τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ δικαστηρίου καὶ τίνα οὐ;

(1) Ἀρθρ. 28.

(2) Ἀρθρ. 51.

(3) Ἀρθρ. 58.

334. Δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ δόξα, ὅτι πᾶν βούλευμα γοῶζει δικαστικῆς ἐπικυρώσεως, ἐκτὸς ἐὰν ὁ νόμος ῥητῶς ὀρίξῃ τὸ ἐναντίον.

335. Τὰ διαφωνοῦντα μέλη δύνανται νὰ προκαλέσωσι τὴν δικαστικὴν ἐπέμβασιν πρὸς τὴν ὀριστικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, περὶ οὗ ἡ διαφωνία.

336. Ἀποτελέσματα τῆς παραβιάσεως τῶν ὀρισμῶν περὶ συγκροτήσεως καὶ καταρτίσεως τῶν ἀποφάσεων τοῦ συμβουλίου.

337. Θεμελιώδεις ὀρισμοὶ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Θέματα αὐτῶν. Ἡ ἀθέτησις συνεπάγεται ἀπόλυτον ἀκυρότητα.

338. Ὀρισμοὶ μὴ θεμελιώδεις. Θέματα αὐτῶν. Ἡ ἀθέτησις συνεπάγεται ἀκυρότητα μόνον ἐπὶ ὀρισμένοις ὅροις. Ἐξήγησις αὐτῶν.

326. Ὁ ἐπίτροπος εἶναι μόνος, ἐνίοτε δὲν εἶναι καὶ ὁ ἐγγύτερος συγγενής, ἀγνοῶν τὰς σχέσεις καὶ τὰς περιστάσεις, τὰς ἐπιδρώσας εἰς τὴν καλὴν διοίκησιν τῶν συμφερόντων τοῦ ὀρφανοῦ, ἄλλοτε δὲ πάλιν στερεῖται τῶν ἀναγκαίων προσόντων, ὅπως προνοήσῃ περὶ τῆς ἐπιμελείας τοῦ προσώπου τοῦ ὀρφανοῦ. Καθ' ὅλας τὰς περιπτώσεις ταύτας ἡ γνώμη τῶν συγγενῶν εἶναι σπουδαῖον βοήθημα διὰ τὸν ἐπίτροπον, μεγάλη δ' ἐγγύτης ὑπὲρ τῆς λυσιτελοῦς αὐτοῦ ἐνεργείας. Ὁ ρωμαϊκὸς καὶ ὁ βυζαντινὸς νόμος μνημονεύουσι τοῦ συμβουλίου τῶν συγγενῶν ἐπὶ σπουδαίων ζητημάτων ἀναγομένων εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐπιτροπευομένου¹ *praesentibus propinquis liberorum*,² *qui sanguinis necessitudine junguntur*· ἀλλ' οὔτε ἡ συγκρότησις τοῦ συμβουλίου, οὔτε τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἦσαν ὀρισμένα. Ἡ προσήκουσα κατάρτισις τοῦ θεσμοῦ τούτου εἶναι ἔργον τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν. Ἐξ αὐτῶν καὶ ἰδίως ἐκ τῆς γαλλικῆς ἐλήφθησαν αἱ περὶ τούτου διατάξεις τοῦ ἡμετέρου νόμου.³ Τὰ περὶ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ὑπῆρχον ἤδη κεκανονισμένα διὰ τῶν ἀρθρ. 550—557 τῆς πολιτικῆς δικονομίας, ἀλλ' ὁ νεώτερος περὶ ἐπιτροπείας νόμος ἐπήγαγε σπουδαίας τοῦ μέρους τούτου μεταρρυθμίσεις. Ἐξεταστέον περὶ τοῦ συμβουλίου τούτου τρία τινά

Πῶς συγκροτεῖται ;

Πῶς βουλευέται ;

(1) [27 2] 1 § 1. Βασιλ. [ΑΗ'. 2] 1.

(2) Κ. [8 18] 2

(3) *Αρθρ. 30—33 τοῦ ἐπ. νόμου.

Τίνα τὰ καθήκοντα αὐτοῦ;

327. Τὸ συμβούλιον συγκροτεῖται ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου (τοῦ τόπου τῆς κατοικίας τοῦ ὀρφανοῦ) καὶ ἐξ ἑως ὀκτώ τὸ πολὺ, τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν ἐκ τῶν διαμενοντῶν ἐν τῷ τόπῳ τῆς κατοικίας τοῦ ἀνηλίκου. Σπουδαῖον εἶναι τὸ ζήτημα, τί ἐννοεῖ ὁ νόμος διὰ τῆς ἐκφράσεως «τῆς κατοικίας τοῦ ἀνηλίκου» ἢ ἐκφράσις αὕτη παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τὰς αὐτὰς ἀμφιβολίας, αἵτινες προσεκάλεσαν καὶ ἐν Γαλλίᾳ τοσαύτην ποικιλίαν γνώμων.¹ τῶντι ἐκ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας «τῆς κατοικίας τοῦ ἀνηλίκου» ἥρτηται ἡ λύσις τοῦ πρακτικοῦ ζητήματος, ὅποιον ἔσεται τὸ συγγενικὸν συμβούλιον τοῦ ἀνηλίκου, οὗ ὁ ἐπίτροπος μεταβάλλει κατοικίαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιτροπείας.² «Κατοικία τοῦ ἀνηλίκου» ἐπὶ τῆς νομίμου, ἢ τῆς ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτροπείας εἶναι ἡ κατοικία τοῦ ἐπιτρόπου, κατὰ τὸν σαφεῖ ὁρισμὸν τοῦ ἄρθρ. 94 τοῦ ἀστ. νόμου. Τὸ λεγόμενον, ὅτι πρὶν ἢ συγκαλεσθῇ τὸ συγγεν. συμβούλιον πρὸς διορισμὸν τοῦ παρεπιτρόπου δὲν ὑπάρχει κυρίως ἐπίτροπος, οὗ ἡ κατοικία εἶναι καὶ ἡ τοῦ ἀνηλίκου, δὲν εἶναι ἀκριβές (ὅρα § 316). Ἐπὶ τοῦ ἐπιτρόπου, τοῦ διοριζομένου γνωμοδοτήσῃ τοῦ συγγ. συμβουλίου, τῶντι τοῦτο συγκαλεσθήσεται ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ ἀνηλίκου, ἥτοι τῇ τοῦ πατρός ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον ζήτημα εἶναι τί γενήσεται, ἂν ὁ ἐπίτροπος μεταβάλλει κατοικίαν διαρκούντος τοῦ λειτουργήματος αὐτοῦ; Κατὰ τὰ κείμενα (ἄρθρ. 30 τοῦ παρόντος Ν. καὶ ἄρθρ. 94 τοῦ περὶ κατοικ. Ν.) πείθεται, ὅτι συγγ. συμβούλιον τῆς κατοικίας τοῦ ὀρφανοῦ εἶναι τὸ συγγεν. συμβούλιον τοῦ τόπου τῆς ἐκάστοτε κατοικίας τοῦ ἐπιτρόπου,³ ἐκτὸς τοῦ σπανίου θέματος τῆς ἐκ δόλου μεταβολῆς τῆς κατοικίας ἐκ τοῦ τόπου, ὅπου ὑπάρχουσιν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ ἀνηλίκου, ὅπως ἐκλείψῃ ἡ προσή-

(1) Πρὸς Δεμολόμβε VII ἀρ. 239 καὶ ἐπ.

(2) Ἀνέφερον τὸ θέμα τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἀ. ἐκδόσει ὡς πρακτικῶς συμβαῖνον καὶ ἔδωκα ἣν ἐνόμισα ὀρθὴν λύσιν. Ἀν ἐνόησα πῶς τοῦτο σημαίνει ὅτι «ἐσφύγγα τὸ ζήτημα τῆς κατόπιν συνθέσεως τοῦ συμβουλίου». Καλλιγὰ Δ. σελ. 311.

(3) Ὁμοδοξεῖ καὶ ὁ Καλλιγὰς ἐν τῇ δ'. ἐκδόσει σελ. 111.

κουσα ἐπιτήρησις, ἐντεῦθεν δὲ διακινδυνεύουσι τὰ συμφέροντα τοῦ ὄρφανου. Ἐν τοιούτῳ θέματι θέλει παυθῆ ὡς κακῆς διαγωγῆς, ὁ ἐπίτροπος καὶ καταδικασθῇ εἰς ἀποζημιώσεις.

328. Τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου εἶναι τοῦλάχιστον ἐξ, τὸ πολὺ ὀκτώ, ἐκτὸς τοῦ εἰρηνοδίκου. Δέον νὰ ᾧσι συγγενεῖς καὶ νὰ λαμβάνωνται ἐξ ἡμισείας ἐκ τῶν πρὸς πατρός καὶ πρὸς μητρός συγγενῶν· ὁ λόγος εἶναι, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ τῆς αὐτῆς γραμμῆς συγγενεῖς συνδέονται διὰ τοῦ αὐτοῦ συμφέροντος, ἢ ἀκολουθοῦσι τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἐνῶ ἡ ἀντίθεσις γνωμῶν, συνεπάγεται πληρεστέραν διαφώτισιν τῶν ζητημάτων. Τὰ μέλη εἰσὶ τὸ πολὺ ὀκτώ, διότι πολυπληθὴ συμβούλια σπανίως συγκροτοῦνται πλήρη καὶ βαίνουσι μετὰ πολλῆς βραδύτητος. Ἄλλ' ἐὰν ὑπάρχωσιν ἀμφιθαλεῖς ἀδελφοὶ καὶ ἀνιόντες, καλοῦνται πάντες ὅσοιδήποτε καὶ ἂν ᾧσιν.

Ὁ νόμος ὀρίζει ὡς μέλη τοῦ συμβουλίου τοὺς πλησιεστέρους ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ἀγχιστείας συγγενεῖς. Οἱ ἐξ αἵματος παντὸς βαθμοῦ εἶναι δεκτοὶ, οἱ ἐξ ἀγχιστείας κατ' εὐθείαν γραμμὴν ὡσαύτως, οἱ δὲ ἐκ πλαγίου μόνον μέχρι τοῦ δευτέρου βαθμοῦ (οἱ γυναικάδελφοι ἢ ἀνδράδελφοι).¹ Ὁ ἐξ αἵματος προτιμᾶται τοῦ ἐξ ἀγχιστείας, μεταξὺ δὲ ἰσοβάθμων, ὁ πρεσβύτερος. Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ κατοικῶσιν οἱ συγγενεῖς ἐν τῷ τόπῳ τῆς συγκαλέσεως, ἀρκεῖ καὶ ἀπλὴ διαμονή, ἀλλ' ὅπως δῆποτε ἀνάγκη νὰ ᾗ κατὰ τι διαρκῆς, ὅπως ἔχωσι γινῶσιν τινὰ τῶν κατὰ τὸν ὄρφανόν, ὅθεν ὁ τυχαίως διὰ τοῦ τόπου τῆς κατοικίας διερχόμενος συγγενὴς δὲν ἀποτελεῖ μέλος τοῦ συγγ. συμβουλίου.

329. Ἐὰν ἐν ἀποστάσει δύο μυριαμέτρων (τεσσάρων ὥρων) δὲν ὑπάρχωσι συγγενεῖς, εἴτε ἐκ μιᾶς, εἴτε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γραμμῶν, προσλαμβάνονται συγγενεῖς ἀπωτέρω κατοικοῦντες, ἢ φίλοι ἐκ τοῦ τόπου τῆς κατοικίας τοῦ ἀνηλίκου· ἄρα δὲν πρέπει νὰ προτιμῶνται οἱ ἀπωτέρω κατοικοῦντες συγγενεῖς, οὔτε ἀπαιτεῖται παντελὴς ἔλλειψις αὐτῶν, ὅπως προσληφθῶσι φίλοι· τοῦτο ἤθελεν εἶναι δυσεφάρμοστον. Ἀπόκειται εἰς τὸν

(1) Ἄρθρ. 30

εἰρηνοδίκην νὰ κρίνῃ τί συμφέρει πλεόλυτερον. Δὲν ὀφείλει νὰ προτιμήσῃ τοὺς ἀπώτερω κατοικοῦντας συγγενεῖς, καὶ ἂν προσφέρωνται νὰ μεταβῶσιν ἰδίαις δαπάναις.¹

Ἡ ἔκφρασις «ὅταν δὲν ὑπάρχωσι συγγενεῖς» ἐφαρμόζεται οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἐξ αἵματος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας ἐκατέρως τῶν γραμμῶν, ἥτοι ἂν μὴ ὑπάρχωσιν οἱ ἀπαιτούμενοι συγγενεῖς, ἢ ἀγχιστεῖς ἐκ πατρὸς, δὲν προσλαμβάνονται συγγενεῖς, ἢ ἀγχιστεῖς ἐκ μητρὸς, ἀλλ' ἢ συγγενεῖς, ἢ ἀγχιστεῖς πατρικοὶ κατοικοῦντες ἀπώτερον, ἢ φίλοι πατρικοὶ ἐκ τῆς ἐδρας τοῦ συγγ. συμβουλίου· ὁ νόμος ἀπαιτεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ συγγ. συμβουλίῳ, ὥς ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν γραμμῶν, ἰσορροπία δοξασίων.

330. Ὁ λόγοι τῆς ἀνικανότητος τοῦ εἶναι τινα μέλος τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου εἶναι οἱ αὐτοί, οἱ ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας ἐξηγηθέντες, πλὴν τῆς μητρὸς, ἥτις, καὶ ἀνήλικος οὕσα καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἦναι ἐπίτροπος, δὲν εἶναι ἀνίκανος νὰ ἦναι μέλος τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Διότι ἐνταῦθα πρόκειται μόνον νὰ γνωμοδοτήσῃ, φωτιζομένη δὲ ὑπὸ τῶν λοιπῶν μελῶν, καὶ ὀδηγομένη ὑπὸ τοῦ φίλτρου καὶ τοῦ συμφέροντος θέλει ἐκλέξει τὴν βελτίονα γνώμην. Ἐπὶ πᾶσιν ὅμως οὕτω προπαρασκευάζεται ὅπως, ἐνηλικιωθεῖσα, ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν.

331. Ἐξ ἑως ὁκτώ συγκροτοῦσι τὸ συμβούλιον ἐκτὸς τοῦ εἰρηνοδίκου, ἀρκοῦσιν ὅμως τὰ τρία τέταρτα τῶν συγκληθέντων. Ἄν συνεκλήθησαν β, ἀρκεῖ ἡ παρουσία 5, ἂν συνεκλήθησαν 8, ἀρκεῖ ἡ παρουσία 6. Δύναται νὰ ἐμφανισθῇ τις καὶ δι' εἰδικοῦ² πληρεξουσίου· εὐκολία σπουδαία, καθιστῶσα ἀδικοιολόγητον τὴν μὴ ἐμφάνισιν λόγῳ ἀσχολίας. Ἡ συγκάλεισις γίνεται ἐγγράφως ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου, αἰτῇται τοῦ ἐπιτρόπου, τοῦ παρεπιτρόπου, τῶν συγγενῶν, τῶν ἐχόντων συμφέρον, τοῦ

(1) Δεμολόμβε VII 274. Σχαρδὸν Puiss. tutelaire III ἀρ. 317 Δυραντὸν III 462

(2) Ἡ περὶ τῆς εἰδικότητος τοῦ πληρεξουσίου δίδει τοῦ Δεμολόμβε VII 292 δὲν εἶναι ὀρθή· ἀρκεῖ ἡ πληρεξουσιότης νὰ ὀρᾷ τὴν ἐκπροσώπησιν ὡς μέλους τοῦ συγγ. συμβουλίου τοῦ δεινὸς ὀρθανού.

εἰσαγγελέως καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος,¹ ὁρίζεται δ' ἐν τῷ ἐγγράφῳ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῆς συνεδριάσεως. Ὁ χρόνος δὲν δύναται νὰ ᾔηται βραχύτερος τῶν 24 ὥρων διὰ τοὺς ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κατοικοῦντας ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῆς προσκλήσεως, ἀν δὲ δὲν ὠρίσθῃ ἰδίως ὁ τόπος, αὐτός εἶναι ἡ οἰκία τοῦ εἰρηνοδίκου.²

Ἐάν τις τῶν συγκαλουμένων δὲν κατοικῇ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ προστίθεται μία ἡμέρα κατὰ πᾶσαν ἀπόστασιν τριῶν μυριαμέτρων, ἀλλὰ τοῦτο θέλει συμβῇ σπανιώτατα, διότι, ὡς εἶδομεν, ὁ εἰρηνοδίκης ὀφείλει νὰ καλῇ τοὺς ἐντὸς δύο μυριαμέτρων κατοικοῦντας συγγενεῖς· ἐν ἐλλείψει δὲ αὐτῶν δὲν ὀφείλει νὰ ἀναζητήσῃ τοὺς ἀπωτέρω κατοικοῦντας, ἀλλὰ δύναται νὰ καλέσῃ φίλους. Ὅταν ὁμῶς κρίνῃ λίαν συντελεστικὴν εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ὀρφανοῦ τὴν παρουσίαν συγγενούς, καί τοι κατοικοῦντος ἀπώτερον τῶν δύο μυριαμέτρων, ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ καλέσῃ καὶ αὐτόν.

Οἱ συκληθέντες, ἢ οἱ πληρεξούσιοι ἐμφανίζονται ἰδίαις διαπάναις· ἐὰν ἀπολειφθῶσιν ἀδικαιολογήτως καταδικάζονται εἰς πρόστιμον δρ. 5—30, ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου ἀνεκκλήτως, δυνάμενον ὁμῶς καὶ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν ἀπόφασίν του, ἐὰν ἀποδειχθῇ νόμιμον κώλυμα. Τί ἐστὶ νόμιμον κώλυμα, δὲν ὁρίζει ὁ νόμος, ὅθεν πᾶν γεγονός, κωλύον εὐλόγως τὸν κληθέντα νὰ ἐμφανισθῇ, ἀποτελεῖ τοιοῦτο κώλυμα, ὕπερ ὀρθότερον ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῇ εὐλογον καὶ ὄχι νόμιμον.

332. Περὶ τοῦ ζητήματος πῶς βουλευέται τὸ συμβούλιον παρατηρητέον, ὅτι τὴν συζήτησιν διεσθύνει ὁ εἰρηνοδίκης, αἱ δὲ ἀποφάσεις, ἢ γνωμοδοτήσεις καταρτίζονται διὰ πλειονοψηφίας, ἐν δὲ ἰσοψηφίᾳ νικᾷ ἡ ψῆφος τοῦ εἰρηνοδίκου, ὅστις δύναται καὶ ν' ἀναβάλῃ τὴν συνεδρίαν, ἐὰν θεωρήσῃ ἀναγκαίως πληροφορίας ἐλλειπούσας ἢ τὴν παρουσίαν ἀπολιπομένου μέλους λυσιτελῇ κλπ.³

(1) Τίνες ἔχουσι τὸ δικαίωμα καθ' ἕκαστον θέμα ὁρίζει ὁ νόμος (ἄρθρ. 22 23 24 27 καὶ 51).

(2) Ἄρθρ. 31.

(3) Δεμολόμβε VII 299.

Ἄλλ' ἐὰν κατὰ τὴν ψηφοφορίαν παραχθῶσι πλείονες τῶν δύο γνωμῶν καὶ δὲν ὑπάρχῃ πλειονοψηφία, ἡ γνωμοδότησις καταρτίζεται κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις 178 καὶ 179 τῆς πολιτικῆς δικονομίας ὠρισμένα¹ ὅπερ ἐστίν, ἐὰν παραχθῶσι πλείονες τῶν δύο γνωμῶν, τὰ ἰδίαν ἔχοντα γνώμην, ἢ τὴν γνώμην τοῦ μικροτέρου ἀριθμοῦ ὀφείλουσι νὰ συμφωνήσωσι πρὸς μίαν τῶν γνωμῶν, ἃς ἐξέφρασαν τὰ δύο ἐπικρατέστερα μέρη· λ. χ. τὸ συμβούλιον εἶναι ἐξ ὀκτὼ μελῶν μετὰ τοῦ εἰρηνοδίκου, τρεῖς ἔχουσι μίαν, τρεῖς ἄλλην καὶ ὁ εἰρηνοδίκης μεθ' ἑτέρου μέλους ἄλλην γνώμην. Ἄλλ' ἐὰν ὑπὲρ ἐκάστης τῶν πλειοντέρων τῶν δύο γνωμῶν ὑπάρχῃ ἰσοψηφία, λ. χ. ἕξ συγκροτοῦσι τὸ συμβούλιον, ἐκάστη δὲ τῶν τριῶν γνωμῶν ἔχει δύο ὑπὲρ αὐτῆς μέλη, τότε προσλαμβάνεται ἕτερον μέλος, γίνεται νέα τοῦ ζητήματος συζήτησις καὶ καταρτίζεται διὰ πλειονοψηφίας γνωμοδότησις.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς συντάξεως τῶν βουλευμάτων τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου δὲν ἔχομεν ἰδίους ὁρισμοὺς, ἀλλὰ πάντοτε δεόν νὰ ἀναφέρονται οἱ λόγοι τοῦ βουλευματος, διότι κατὰ τὸν νόμον συντάσσεται περὶ τῆς διασκέψεως ἔκθεσις· ἐὰν δὲ ὑπάρχωσι διάφοροι γνώμαι, σημειοῦται ἐκάστη αὐτῶν.²

333. Σπουδαῖον εἶναι τὸ ζήτημα, ἐὰν ἡ πράξις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου χρήζῃ τῆς δικαστικῆς ἐπικυρώσεως καὶ ποῖον μέσον ἔχουσι τὰ μειονοψηφοῦντα μέλη, ὅπως ὑποβάλωσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν γνώμην εἰς νέον ἔλεγχον καὶ κατορθώσωσι νὰ ἐπικρατήσῃ αὕτη. Τὰ ζητήματα ταῦτα οὐνέχονται προδήλως μετὰ τοῦ ζητήματος περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

Κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον δύο ὑπάρχουσι κατηγορίαι τῶν πράξεων τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, αἱ μὲν ὀνομάζονται συνήθως γνωμοδοτήσεις, αἱ δὲ βουλευματα. Ἡ διάκρισις αὕτη εἰ καὶ δὲν ἀπαντᾷ ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ, οὐχ' ἦττον ὑπάρχει ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τῆς συμπράξεως τοῦ συγγ. συμβουλίου εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν συμφερόντων τοῦ ὄρφανοῦ.

(1) Ἄρθρ. 33

(2) Ἄρθρ. 651 τῆς πολιτικῆς δικονομίας.

Αἱ γνωμοδοτήσεις χρήζουσι τῆς κυρώσεως τοῦ δικαστηρίου, τὰ δὲ βουλευόμενα συνήθως οὐχί, συνεπαγόμεναι τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν καὶ ἄνευ δικαστικοῦ ἐλέγχου καὶ ἐπικυρώσεως.¹ Οὕτω² τὸ συγγενικὸν συμβούλιον διορίζει τὸν ἀνατροφέα, ἐὰν δὲ ὁ διορισθεὶς ᾗ ἐκ τῶν ἀνιόντων, τὸ βούλευμα δὲν χρήζει δικαστικῆς ἐπικυρώσεως.

Μετὰ τὴν περάτωςιν τῆς ἀπογραφῆς τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ὀρίζει τίνα κινητὰ δέον νὰ φυλαχθῶσιν αὐτοῦσια, τὰ λοιπὰ ἐκποιῶνται. Ἐὰν τὰ κινητὰ δὲν ὑπερβαίνωσι τὴν ἀξίαν τῶν 500 δραχμῶν δύναται τὸ συμβούλιον νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἄνευ τῶν διατυπώσεων τῶν ἀρθρ. 891—906 ἐκποίησιν.³

Τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ὀρίζει τὸ ποσὸν τῆς ἀναγκαίας ἐτησίαις δαπάνης πρὸς συντήρησιν καὶ ἀνατροφὴν τοῦ ἀνηλίκου καὶ ἐὰν θέλῃ δοθῇ ἀμοιβή καὶ πόση εἰς τὸν τυχὸν ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου προσλαμβανόμενον βοηθόν.⁴

Τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ὀρίζει τὴν ποσότητα, ἀφ' ἧς ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ καταστήσῃ παραγωγὰ τὰ εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνηλίκου ἀνήκοντα χρήματα· ἐὰν παραλείψῃ τὸν ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου προσδιορισμὸν τῆς ποσότητος ταύτης, πληρόναι τόκους· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ ἄρθρῳ προστίθεται, ἀλλ' ὅταν τὸ ποσόν, ὅπερ πρόκειται νὰ καταστῇ παραγωγὸν «ὑπερβαίνει τὰς 2000, ὀφείλει, μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, νὰ προκαλέσῃ δικαστικὴν ἀπόφασιν, ὀρίζουσαν τό τε πρόσωπον εἰς ὃ θέλουσι δοθῇ τὰ χρήματα καὶ τὰς ἀσφαλείας.»⁵

Δὲν δύναται νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν πραγματικὴν περὶ ἀκινήτου, ἢ προσωπικὴν περὶ ποσοῦ ὑπερβαίνοντος τὰς 500 δρ. ἄνευ ἀδείας τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν δικηγόρου διωρισμένου ὑπὸ τοῦ παρὰ πρωτοδικαίς εἰσαγγελέως, οὔτε νὰ παραιτηθῇ ἄνευ τοιαύτης ἀδείας.⁶

(1) Τὰ βουλευόμενα δὲν εἶναι πάντοτε ἀπηλλαγμένα τῆς δικασ. κυρώσεως.

(2) ¹ Ἀρθρ. 53 καὶ 55.

(3) ² Ἀρθρ. 61.

(4) ³ Ἀρθρ. 63.

(5) ⁴ Ἀρθρ. 64, 65.

(6) ⁵ Ἀρθρ. 75.

Ἐπίσης ἄδεια τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἀπαιτεῖται διὰ νὰ προκαλέσῃ διανομὴν κινητῆς περιουσίας ἐπὶ ἀκινήτων ἀπαιτεῖται δικαστικὴ ἄδεια.¹

Συμβιβασμὸς καὶ συναίνεσις εἰς ἀγωγὴν, ἢ εἰς ἀπόφασιν προαπαιτεῖ ἄδειαν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ἐπικυρώσεως δὲ τοῦ συμβιβασμοῦ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἀπαιτεῖται μόνον ὅταν τὸ ἀντικείμενον τῆς διαφορᾶς ὑπερβαῖν τὰς 500 δρ.²

Καθ' ὅλας τὰς λοιπὰς περιπτώσεις τὸ βούλευμα τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου χρήζει τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ δικαστηρίου.³

Ὅσάκις ἡ πρᾶξις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου χρήζει τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ δικαστηρίου ὁ νόμος ὀνομάζει αὐτὴν συνήθως γνωμοδότησιν, ἄλλως μεταχειρίζεται ἄλλην ἔκφρασιν συνήθως τὴν τῆς ἀδείας ἢ περιφρασιν, «ὀρίζει, προσδιορίζει κτλ.» μεταχειρίζεται ὅμως καὶ τὴν λέξιν βούλευμα.

334. Τὸ ζήτημα «ἐὰν τὸ βούλευμα παρ' ἡμῖν χρήζει πάντοτε ἐπικυρώσεως, σπανιώτατα δὲ ἀποφασίζει ὀριστικῶς τὸ συμβούλιον» ἢ «ἐὰν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (ὁ νόμος) ἐπέβαλε τὴν ἐπικύρωσιν, εἰς εὐαρίθμους δὲ περιπτώσεις ἐθεώρησεν αὐτὴν περιττὴν» εἶναι πάντως μάταιον μηδεμίαν ἔχον πρακτικὴν ἀξίαν· ἄλλως βέβαια ἔχει τὸ πρᾶγμα περὶ τῆς δόξης, ὅτι πάντοτε ἀνάγκη ρητῆς μνείας τοῦ νόμου, ὅπως ἔχη κύρος βούλευμα ἄνευ ἐπικυρώσεως· ἡ δόξα αὕτη⁴ προσκρούει πρὸς τὰ σαφῆ πρὸ μικροῦ παρατεθέντα κείμενα, ἅπερ εἰσὶ πολλά, ἐν ἐνὶ δὲ καὶ μόνῳ λέγεται, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἐπικυρώσεως, ἢ αὕτη δόξα ἀναγκάζεται νὰ ἀπαιτήσῃ, κατὰ πάντα τὰ θέματα τῶν ἐν λόγῳ κειμένων δικαστικὴν ἀπόφασιν, διότι οὐδὲν αὐτῶν ἀποφαίνεται ρητῶς, ὅτι τὸ βούλευμα τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου δὲν χρήζει ἐπικυρώσεως· οὐ μόνον δὲ εἰς τὸ γράμμα τοῦ νόμου⁵ ἀντίκειται τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὴν διοίκησιν

(1) Ἀρθρ. 76.

(2) Ἀρθρ. 79.

(3) Ἀρθρ. 61 ἐν τέλει περὶ ἐκποιήσεως μετοχῶν, εταιριῶν, δημοσίων κρεωγράφων κτλ. Ἀρθρ. 66 70 73, 74.

(4) Ἡεὶς ὅμως φαίνεται ἐγκαταλειφθεῖσα Καλλ. Δ. τρίτη ἐκδοσις σελ. 316 καὶ 317.

(5) Διὰ τὴν ἀρὰ γε τὸ «ὀρίζει» τοῦ Ἀρθρ. 61 σημαίνει ἀπόφασιν (τοῦ δικα-

τῆς ἐπιτροπείας καθίσταται πάντως ἀμήχανον, ἐὰν τὸ δικαστήριον δέον νὰ ἀποφασίζῃ τίνα κινητὰ πρέπει νὰ φυλαχθῶσι, ἢ πόσα δέον νὰ δαπανηθῶσι διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ὀρφανοῦ, ἢ ἐὰν δέον νὰ κινηθῇ ἀγωγή περὶ 100¹ δραχ. ἢ ν' ἀνατεθῇ ἡ ἀνατροφή εἰς τὸν πάππον ἢ εἰς τὴν μάμμην κλπ.

335. Ἐὰν τὸ βούλευμα δὲν χρήζει ἐπικυρώσεως, ὑπάρχουσι δὲ μέλη τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἀντιστάμενα εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν λοιπῶν καὶ ἐπιμένοντα, ὅτι ἡ κρίσις τῆς πλειονοψηφίας εἶναι ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ὀρφανοῦ, δὲν ὑπάρχει μέσον νὰ ὑποβληθῇ καὶ εἰς δευτέραν συζήτησιν τὸ ζήτημα; Τὰ ἄρθρα 554 καὶ 555 τῆς πολ. δικ. ἀποφαίνονται, ὅτι, ὅταν ὑπάρχῃ ἐναντιοφωνία, ἐγγράφεται ἐν τῷ βουλευματι ἡ γνώμη ἐκάστου, ὃ δὲ ἐπίτροπος καὶ πᾶν μέλος τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, οὔτινος ἡ γνώμη δὲν ἴσχυεν, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ὑπόθεσιν πρὸς τεραιτέρω συζήτησιν εἰς τὸ δικαστήριον τῶν πρωτοδικῶν διὰ συνοπτικῆς ἀγωγῆς ἀπευθύνων τὴν ἀγωγὴν κατὰ τῶν ἀντιδοξούντων καὶ προκαλῶν οὕτως ἀπόφασιν περὶ τοῦ ζητήματος, περὶ οὗ ἡ διαφωνία.

336. Ἐξηγήσαντες τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ νόμου περὶ συνθέσεως, συγκαλέσεως, διασκέψεως καὶ ἀποφάσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ὑπολείπεται νὰ εἰπῶμεν τινὰ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν παρὶστάσεων τῶν ἐν λόγῳ ὁρισμῶν. Περὶ τούτου σιωπᾷ ὁ ἡμέτερος νόμος ὥς καὶ ὁ Γαλλικὸς. ἐξ οὗ ἐλάβομεν τὰς πλείστας διατάξεις, ὅθεν φυσικώτατον ἦν νὰ παραχθῇ ποικιλία δοξασίων.

στηρίου) μὴ ὑποκειμένην εἰς ἄλλην ἐπικύρωσιν, τὸ δὲ «ὀρίζει» τοῦ ἄρθρ. 63 σημαίνει γνωμοδοτήσιν χρῆζουσαν δικαστικῆς ἐπικυρώσεως, τὸ δὲ «προσδιορίζει» τοῦ ἄρθρ. 64 εἶναι ὡσαύτως ἀπλὴ γνωμοδότησις; Καὶ ταῦτα πάντα, ἐνῶ ὁ νόμος σχεδὸν πάντοτε ὁσάκις ἡ πρᾶξις τοῦ συμβουλίου χρήζει ἐγκρίσεως ὀνομάζει αὐτὴν γνωμοδότησιν.

(1) Τὸ ἄρθρ. 55 δὲν πείθεται, ὅτι παρέχει ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἐναντίας δόξης· ὅτι τὸ βούλευμα τὸ διορίζον ἀνατροφήα, οὐχὶ ἐκ τῶν ἀνιόντων χρήζει δικαστικῆς κυρώσεως ἀναμφίβολον· ἡ σπουδαιότης τοῦ βουλευματος εἶναι τοσαύτη ὥστε χρήζει ἐλέγχου. Δὲν πείθεται ὅμως, ὅτι ἔπεται ἐντεῦθεν, ὅτι πᾶν βούλευμα χρήζει δικαστικῆς κυρώσεως, ἂν ὁ νόμος ρητῶς δὲν τὸ ἀπέηλαξεν αὐτῆς· καὶ ἡ ἡμετέρα δὲ νομολογία εἰδέχθη τὴν ἐν τῷ κειμένῳ δόξαν.

Δήλον, ὅτι ἀπορριπτεῖται εἰσὶν ἀμφότεραι αἱ ἄκραι γινώμμαι, ἥτε, καθ' ἣν πᾶσα παράβασις τῶν ἀνωτέρω ὀρισμῶν συνεπάγεται τὴν ἀκυρότητα τῶν πράξεων τοῦ συμβουλίου καὶ ἡ καθ' ἣν, μὴ ὀρίζοντος τοῦ νόμου τὰ ἀποτελέσματα τῶν παραβιάσεων τῶν ἐν λόγῳ ὀρισμῶν, κατ' οὐδένα λόγον θέλομεν δεχθῆ ἀκυρότητα ἐν περιπτώσει τοιαύτης παραβάσεως. Κατὰ τὴν πρώτην δόξαν ἐλάχισται πράξεις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἡδύναντο νὰ διαφύγῃσι τὴν ἀκυρότητα πρὸς βλάβην καιρίαν τῶν συμφερόντων τῶν ἀνηλίκων, κατὰ δὲ τὴν ἐτέραν πᾶσαι αἱ προστατευτικαὶ διατάξεις περὶ συγκροτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ καταρτίσεως τῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ ἤθελον παραβαίνονταὶ ἀτιμωρητῇ, πάλιν πρὸς βλάβην τῶν ὀρφανῶν, ἐν ἄλλαις λέξεσι καθ' ἑκατέραν τῶν γυνμῶν ἤθελε ματαιωθῇ ὁ σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

337. Ἐντεῦθεν φυσικώτατον ἦν νὰ παραχθῇ μέση δόξα, διακρίνουσα μεταξὺ τῶν θεμελιωδῶν διατάξεων καὶ διατυπώσεων καὶ τῶν μὴ ὑπαγομένων εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην. Ἄν παραβιάσθῃ θεμελιώδης διάταξις περὶ τὴν συγκρότησιν καὶ ἀποφασιν τοῦ συγγεν. συμβουλίου, ἡ πράξις αὕτη δὲν εἶναι πράξις τοῦ συμβουλίου τούτου, ἄρα ἄκυρος, ἐὰν δὲ ἡ παραβίασθῃσα διάταξις δὲν ᾖ ἐκ τῶν θεμελιωδῶν, ἡ ἀκύρωσις χωρεῖ μετὰ πρηνουμένην ἐρευναν ποικίλων στοιχείων, περὶ ὧν κατωτέρω.

Δύσκολον εἶναι νὰ ὀρισθῇ δι' ἀσφαλοῦς κανόνος, τίς τῶν ἐξηγηθεισῶν διατάξεων εἶναι θεμελιώδης, οὐδὲν ἥττον δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ θεμελιώδη πᾶσαν διάταξιν ἀναγομένην εἰς τὴν ὑπαρξιν τοῦ συμβουλίου καὶ τὴν κατάρτισιν τῆς ἀποφάνσεως αὐτοῦ καὶ ἀποτελοῦσαν οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς ἐννοίας τῆς πράξεως, ὅτι οὐδεὶς ἀμφισβητήσει, ὅτι δὲν ὑπάρχει συγγενικὸν συμβούλιον, οὐ δὲν μετέσχεν ὁ εἰρηνοδίκης, ἢ ὅπερ συνεκροτήθη ἐκ μελῶν ὀλιγωτέρων τῶν ἐξ, ἢ ἐκ μελῶν ἀνικάνων νὰ ὦσι μέλη αὐτοῦ (γυναικῶν, φρενοβλαβῶν, καταδεδικασμένων εἰς εἰρκτὴν, μοναχῶν κλπ.), ὡσαύτως ἀναιρεῖται ἡ ἐννοια τοῦ συμ-

(1) Δεμολομβε VII 328 καὶ ἐπὶ. Ὡδρὺ καὶ Ῥάου I 95 Ζαχαρία I § 93 σημ. 1.

βουλίου εἰς παρέστησαν πρόσωπα ὡς πληρεξούσιοι τῶν συγκαληθέντων, ὅντα ὁμῶς ἀνίκανα νὰ ὧσι μέλη τοῦ συμβουλίου, ἢ στερημένα πληρεξουσιότητος καὶ μὴ ἐπιτυχόντα τὴν ἐγκρίσιν τῶν πράξεων τῶν. Θέλομεν δεχθῇ ὡσαύτως τὴν ἀπόλυτον ἀκυρότητα τῶν πράξεων εἰς δὲν παρέστησαν τὰ τρία τέταρτα τῶν συγκαληθέντων, ἢ δὲν κατηρτίσθῃ ἡ πρᾶξις δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν παρόντων.

338. Εἰς τὰς διατυπώσεις τῆς δευτέρας κατηγορίας ὑπάρχονται πᾶσαι αἱ λοιπαὶ περὶ τὴν συγκρότησιν τοῦ συμβουλίου διατάξεις λ. χ. ἡ συγκάλεσις τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν, ἡ προτίμησις τῶν ἐξ αἵματος πρὸ τῶν ἀγχιστέων, ἢ τῶν συγγενῶν πρὸ τῶν φίλων, ἡ συγκάλεσις ἴσου ἀριθμοῦ μελῶν ἐξ ἑκατέρας τῶν γραμμῶν κλπ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ παράβασις τῶν ὁρισμῶν δὲν συνεπάγεται ἀναγκαίως τὴν ἀκυρότητα, ἀλλ' ἡ δικαστικὴ κρίσις ἔχει ἐλεύθερον στάδιον ἐνεργείας. Ἐν πρώτοις ἐξετάσει ὁ δικαστὴς ἂν ἡ παράβασις ἐπέφερε βλάβην καὶ δὴ οὐσιώδῃ εἰς τὸν ἀνήλικον, ἂν ἡ παράβασις ἐγένετο ἐκ προθέσεως, ἢ ἂν ἦν ἀναίτιος. Ἐπὶ πᾶσιν ὁμῶς νομίζω, ὅτι ὁ δικαστὴς σταθμίσει, ἐκτὸς τοῦ θέματος τοῦ δόλου, μὴ ἐκ τῆς ἀκυρότητος προσβάλλονται ἔννομα συμφέροντα ἀθῶων τρίτων.¹

*ΣΤ'. Περὶ ἀπαλλαγῆς καὶ παραιτήσεως ἀπὸ τῆς
ἐπιτροπείας.*

Περίληψις.

339. Ἡ ἐπιτροπεία εἶναι βάρος, ἐπικείμενον εἰς πάντα ἱκανὸν πρὸς τὸ λειτούργημα τοῦτο.

340. Ἀπὸ πότε ἄρχεται ἡ εὐθύνη τοῦ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν κληθέντος;

341. Διαφορὰ μεταξὺ παραιτήσεως καὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ἐπιτροπείας;

342. Δόγος ἀπαλλαγῆς. Ἰδιότης τοῦ μέλους τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

*Ὡρισμένα δημόσια λειτούργηματα.

343. Δημοσία ὑπηρεσία ἐν ἄλλῳ τόπῳ, ἢ τῷ τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ἐπιτροπείας. Ἐκτὸς τοῦ κράτους ὑπηρεσία. Ἐνεργὸς στρατιωτικὴ καὶ ναυτικὴ ὑπηρεσία.

344. Πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι.

(1) Πρβλ. Δεμολόμβε VII σελ. 202 καὶ ἐπόμεν.

345. Οἱ λόγοι ἀπαλλαγῆς δὲν εἶναι καὶ λόγοι παραιτήσεως, ἐκτὸς ἐὰν ἐπέλθωσιν ἢ γενῶσι γνωστοὶ τῷ ἐπιτρόπῳ μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐπιτροπείας.

346. Ὁ μὴ συγγενής, ἢ ἀγχιστεὺς δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπαχθεισῆς ἐπιτροπείας, ἐὰν εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων μυριαμέτρων ὑπάρχῃ συγγενής, ἢ ἀγχιστεὺς τοῦ ἀνηλίκου, ἰκανὸς τοῦ ἐπιτροπεύσαι καὶ μὴ ἀπαλλαγεῖς.

347. Ἡ ἡλικία εἶναι λόγος ἀπαλλαγῆς καὶ παραιτήσεως.

348. Χρόνιον νόσημα λόγος ἀπαλλαγῆς καὶ παραιτήσεως.

349. Δύο ἐπιτροπεύει λόγος ἀπαλλαγῆς. Ἐνίοτε καὶ μία ἐπιτροπεύει.

350. Ἀριθμὸς τέκνων, λόγος ἀπαλλαγῆς. Ἀπόκειται δὲ εἰς τὸν δικαστὴν νὰ κρίνῃ ἂν ᾖναι καὶ λόγος παραιτήσεως.

351. Χρόνος καθ' ὃν προτείνονται οἱ τῆς ἀπαλλαγῆς λόγοι.

352. Ὡς πρὸς τὴν μητέρα καὶ τὴν μάμμην δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ ἐπιτροπεύειν.

339. Ἐξηγήσαντες τὴν ἔννοιαν τῆς ἐπιτροπείας καὶ τῆς κηδεμονίας, εἵπομεν, ὅτι ἡ ἐπιτροπεύειν καὶ ἡ κηδεμονία εἶναι προσωπικὰ λειτουργήματα (*munera personalia*), διὰ τοῦτο δὲ πᾶς πολίτης, ἐὰν δὲν ᾖναι ἀνίκανος ἢ δὲν ὀφείλῃ νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπαλλαγὴν του, ὑποχρεοῦται νὰ δεχθῇ αὐτά.¹ Ὁ κανὼν οὗτος ὑπῆγετο εἰς μίαν ἐξαίρεσιν, ἐπὶ τοῦ κηδεμόνος τῆς περιουσίας ὀφειλέτου κατὰ τὴν συνδρομὴν τῶν δανειστῶν· τοιαύτη κηδεμονία δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῆς πτωχεύσεως τῶν ἐμπόρων, καθ' ἣν πρὸς διαχείρισιν, ἐξαργύρῳσιν καὶ εἰς τοὺς δανειστάς διανομὴν τῆς περιουσίας αὐτῶν διορίζονται κηδεμόνες, μὴ φέροντες ὅμως τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀλλὰ τὸ τῶν πρακτόρων καὶ συνδίκων.²

340. Ἀπὸ τῆς ἐπαγωγῆς δὲ τῶν λειτουργημάτων τούτων καθίσταται ὁ διορισθεὶς ὑπεύθυνος διὰ τὴν παραλειφθεῖσαν, ἢ κακῶς διεξαχθεῖσαν διαχείρισιν.³ λ. χ. διωρίσθη τις διὰ διαθήκης ρηγνυμένης, διότι ἀπέκτησεν ὁ διαθέτης ἀναγκαῖον κληρονόμον, περὶ οὗ δὲν εἶχε προβλέψει ἐν τῇ διαθήκῃ, ἢ διότι

(1) Παραβ. τὸ [26, 7] 1 πρ., ἐν ᾧ ὁ Οὐλπιανὸς ἀσπάζεται τὴν ἀρχὴν, ὅτι συνήθως ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ καταναγκασθῇ εἰς τὸ νὰ ἀναλάβῃ καὶ νὰ διαχειρισθῇ τὴν ἐπιτροπεύειν.

(2) Ἀρθρ. 454—532 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου.

(3) [76, 7] 58 § 2.

μετέβαλε τὴν βούλησιν αὐτοῦ, ὥστε ἦν ἄκυρος ὁ διορισμός· ἡ εὐθύνη τῶν διὰ τοιαύτης διαθήκης διωρισμένων ἐπιτρόπων ἄρχεται, οὐχὶ ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς διαθήκης, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ δικαστικοῦ διορισμοῦ.¹

Ἡ ἐπαγωγὴ χωρεῖ ἀπὸ τοῦ καιροῦ, «ἐν ᾧ τις ἔγνω ἑαυτὸν δεδόσθαι.»² Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ λόγοι, δι' οὓς ὁ διορισθεὶς ἐπίτροπος ἢ κηδεμὼν ἔχει δικαίωμα νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπαχθείσης αὐτῷ, ἐνίοτε δὲ καὶ τῆς ἀποδεκτῆς γενομένης ἐπιτροπείας ἢ κηδεμονίας.

Περὶ τῶν λόγων τῆς ἀπαλλαγῆς καὶ τῆς παραιτήσεως προνοεῖ ὁ ἡμέτερος περὶ ἐπιτροπείας νόμος διὰ τῶν ἄρθρ. 34—48 αὐτοῦ.

341. Ἡ ἀπαλλαγὴ διαφέρει τῆς παραιτήσεως κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν προτείνεται, ὅπως ἀποφύγῃ τις τὴν ἐπαχθεῖσαν, ἀλλὰ μὴπώ ἀποδεκτὴν γενομένην ἐπιτροπείαν, ἐν ᾧ ἡ παραίτησις ἀπαλλάσσει τοῦ βάρους τῆς ἐπιτροπείας καὶ μετὰ τὴν ἀποδοχὴν. Οἱ λόγοι τῆς ἀπαλλαγῆς καὶ τῆς παραιτήσεως εἰσὶ κοινοὶ, ἀλλ' οἱ πλείστοι τῆς ἀπαλλαγῆς δὲν εἶναι δεκτοὶ ὡς λόγοι παραιτήσεως, ἂν ὁ καλούμενος εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ἐπὶ τῆς ἐπαγωγῆς δὲν ἐπεκαλέσθῃ ἐν γνώσει αὐτοῦ καὶ ἀπεδέχθῃ τὴν ἐπιτροπείαν· διότι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ δικαιώματος τοῦ καλουμένου, ἡ παραίτησις δὲ αὐτοῦ ἔχει πλήρη καὶ ἀμετάκλητον ἰσχὺν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ὀρφανοῦ, οὗτινος δὲν πρέπει νὰ μεταβάλληται ὁ ἐπιμελητὴς, διαταραττομένης οὕτω τῆς ἐνότητος καὶ τῆς συνεχείας τῆς διαχειρίσεως· ἄλλως ἡ ἐξακολούθησις τῆς διαχειρίσεως εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὐκολωτέρα τῆς κατὰ πρῶτον ἀποδοχῆς αὐτῆς.

342. Λόγοι τῆς ἀπαλλαγῆς εἰσὶν.

α') Ἡ ἰδιότης τοῦ μέλους τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, διότι ἡ ὑπέροχος αὐτοῦ ἐν τῇ πολιτείᾳ θέσις, μεθ' ἧς συνήθως συνδέονται σπουδαῖαι δημόσιαι λειτουργίαι, εἶναι δυσσυμβίβαστος πρὸς τὴν διαχείρισιν τοιούτων λειτουργημάτων καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ἐνασχολήσεων καὶ εὐθυνῶν.

(1) Κ. [5. 28] 1.

(2) [27 1] 13 § 9 45. § 1. Ε [1. 25] § 17.

β') Δημοσία λειτουργία. Ἡ τοῦ ὑπουργοῦ, τοῦ βουλευτοῦ (ἄλλοτε τοῦ γερουσιαστοῦ), τοῦ νομάρχου, τοῦ εἰσαγγελέως καὶ ἀντεισαγγελέως. Ὁ λόγος πρόδηλος· αἱ τοιαῦται ὑπηρεσίαι συνεπάγονται τοσοῦτον σπουδαῖα βάρη, ὥστε ἡ προσθήκη καὶ ἑτέρου, τοῦ προκειμένου, ἡδύνατο νὰ ἀποβῇ εἰς μεγάλην βλάβην τοῦ τοσοῦτον βεβαρημένου.¹

343. Πᾶσα δημοσία ὑπηρεσία, διεξαγομένη ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἢ ὅπου ἐπάγεται ἡ ἐπιτροπεία, ἀλλὰ μόνον ἐὰν ἐκ τούτου καθίσταται δυσχερὴς ἡ πλήρωσις τῶν καθηκόντων τῆς ἐπιτροπείας. Ὅθεν ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν δυσχέριαν.

δ') Ἡ ἐκτὸς τοῦ Κράτους διεξαγομένη δημοσία ὑπηρεσία.

ε') Ἡ ἐνεργὸς στρατιωτικὴ καὶ ναυτικὴ ὑπηρεσία. Ἀμφότεραι (ὑπὸ στοιχ. δ καὶ ε) αἱ ὑπηρεσίαι αὗται, μὴ ἐπιτρέπουσαι τὴν ἐν τῷ κέντρῳ τῶν συμφερόντων τοῦ ἔρφανου διαρκῆ παρουσίαν, εἶναι πάντως ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὸ λειτούργημα τῆς ἐπιτροπείας.

344. ς') Πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρ. 49. ε'). Ἐκεῖ εἶδομεν, ὅτι οἱ μὲν ἐπίσκοποι καὶ μοναχοὶ εἰσὶν ἀπολύτως ἀνίκανοι τοῦ ἐπιτροπεύειν, οἱ δὲ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι μόνον, ὅταν πρόκηται περὶ ἄλλης ἐπιτροπείας, ἢ τῆς τῶν ἰδίων κατιόντων. Ὅθεν πρὸς ἐπιτροπείαν τῶν ἰδίων κατιόντων εἰσὶν ἱκανοί, ἀλλ' ἔχουσι λόγον ἀπαλλαγῆς, ἐὰν πείθωνται, ὅτι ἡ μέριμνα τῆς διαχειρίσεως ἀποβίνει λίαν ὀχληρὰ εἰς αὐτούς· ὁ λόγος τῆς ἐνταῦθα παραλείψεως τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν μοναχῶν, συνάγεται ἐκ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τοῦ ἄρθρου 49 ε'), ἣν ἀνωτέρω ἐξηγήσαμεν.

345. Οὗτοι εἰσὶ λόγοι ἀπαλλαγῆς. Δὲν εἶναι ὅμως καὶ παραιτήσεως· ὅθεν ὁ δημόσιος λειτουργός, ὁ στρατιωτικὸς, ὁ ἀποδεχθεὶς τὴν ἐπιτροπείαν, δὲν δύναται λόγῳ τῆς ιδιότητός του ταύτης νὰ παραιτηθῇ αὐτῆς. Ἐκτὸς ἐὰν ὁ λόγος τῆς

(1) Οὐχὶ ὅμως καὶ τοῦ ἐπιτρόπου τῆς ἐπικρατείας παρὰ τῷ ἐλεγκτικῷ συνεδρίῳ ἢ παρὰ τῇ συνόδῳ, διότι οὗτοι δὲν εἰσὶν ἐπιτετραμμένοι τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἐπιτρόπων, ὅπως οἱ εἰσαγγελεῖς. Καλλιγὰ Δ. σελ. 349.

ἀπαλλαγῆς ἐπῆλθεν ἢ κατέστη αὐτῷ γνωστός μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐπιτροπείας.

Ἡ πλάνη λοιπὸν περὶ τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἀποτελοῦντος τὴν ἀπαλλαγὴν γεγονότος δὲν ἀποστρεφεί τὸν ἐπίτροπον τοῦ δικαιώματος τῆς παραιτήσεως· ἀλλ' ἡ πλάνη περὶ τὸν νόμον δὲν ὠφελεῖ αὐτὸν κατὰ τε τὸν γενικὸν κανόνα, καὶ ἰδίως τὸ γράμμα τοῦ νόμου.¹

Οἱ λόγοι οὗτοι εἰσῆχθησαν χάριν τοῦ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν καλουμένου, δὲν εἶναι λόγοι ἀνικανότητος, ὅθεν ἂν ἡ ὑπηρεσία παύσῃ, ἀφοῦ ὁ δυνάμει αὐτῆς ἀπαλλαγῇ ἢ παραιτηθῇ, δύναται νὰ διορισθῇ ἐκ νέου, οὐχὶ ὅμως κατ' ἀνάγκην, ἀλλ' ἐὰν ζητήσῃ τοῦτο ἢ αὐτὸς, ἢ ὁ ὑποκαταστάς αὐτοῦ.²

346. Τὸ βάρος τοῦ λειτουργήματος τούτου πρὸ πάντων ἐπίκειται εἰς τοὺς συγγενεῖς διὰ τε τὸ ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῆς συγγενείας καθῆκον τῆς προστασίας καὶ τὴν ἐκ τῆς φυσικῆς στοργῆς μείζονα ἐγγύησιν· ὅθεν προτιμητέος τοῦ ἐξωτικοῦ ὁ συγγενής, ἢ ἀγχιστεὺς, οὐχὶ βέβαια ἀπολύτως, ἀλλ' ἐὰν ἐντὸς ἀποστάσεως τεσσάρων μυριαμέτρων (8 ὥρων) ὑπάρχῃ συγγενής ἢ ἀγχιστεὺς τοῦ ἀνηλίκου ἱκανὸς τοῦ ἐπιτροπεῦσαι καὶ μὴ ἔχων λόγους ἀπαλλαγῆς. Τούτου τεθέντος ὁ μὴ συγγενής διορισθεὶς ἐπίτροπος δὲν ὑποχρεοῦται νὰ δεχθῇ τὴν ἐπιτροπείαν, προτείνων τὴν ὑπαρξίν τοῦ συγγενοῦς, ἢ τοῦ ἀγχιστέως.

Ἀνάλογος τοῦ λόγου τούτου τῆς ἀπαλλαγῆς ὑπῆρχεν ἔν τῳ ρωμαϊκῷ νόμῳ ὁ θεσμὸς τῆς *potioris nominatio* (ὀνομασία κρείττονος). Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἡδυνάτο τις μὴ συγγενής νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς δικαστικῆς ἐπαχθεύσεως αὐτῷ ἐπιτροπείας, προτείνων ἱκανὸν πρὸς τὸ ἐπιτροπεῦσαι συγγενῇ, ἢ κηδεστὴν, μένων ὅμως ἐπιβοηθητικῶς ὑπεύθυνος διὰ τὴν διαχείρισιν τοῦ προταθέντος καὶ δεκτοῦ γενομένου ἐπιτρόπου. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀπαλλαγῆς δὲν ἔσχευεν ἐπὶ ἐπιτρόπων, οἵτινες ἦσαν τοῦ ἐπιτροπευομένου πελάται, ἢ συγγενεῖς τῶν ἐξ πρώτων βαθμῶν, ἐκ δὲ τοῦ ἐξδόμου παῖδες δισεξαδέλφου ἢ δισεξαδέλφης, ἢ

(1) Ἀρθρ. 35.

(2) Ἀρθρ. 36.

πλησιέστεροι κηδεσταί.¹ Ἐκ τοῦ θεσμοῦ τούτου παρήχθη προδήλως ὁ δρισμὸς τοῦ ἄρθρ. 432 τοῦ γαλλ. κώδικος, ἐξ οὗ παραλαμβάνομεν τὸ ἄρθρον 37 τοῦ ἡμετέρου νόμου. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ὁ λόγος οὗτος ὑποθέτει

α') μὴ συγγενῆ, ἢ ἀγχιστέα διορισθέντα,

β') τὴν ὑπαρξίν συγγενοῦς ἢ ἀγχιστέως ἱκανοῦ ἐντὸς 4 μυριαμέτρων·

ὅθεν ὁ ἀπώτερος συγγενὴς δὲν δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ, διότι ὑπάρχει ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ πλησιέστερος συγγενὴς, ἢ ἀγχιστεύς· οὔτε ἰσχύει ἐπὶ τοῦ λόγου τούτου ὁ δρισμὸς τοῦ ἄρθρου 35, τουτέστιν, ὅτι δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς λόγος παραιτήσεως ἀπὸ τῆς ἀποδεκτῆς γενομένης ἐπιτροπείας, ἂν μετὰ τὴν ἀποδοχὴν μάθῃ ὁ μὴ συγγενὴς ἐπίτροπος, ὅτι ὑπάρχει ἐντὸς τῆς ἀποστάσεως 4 μυριαμέτρων συγγενὴς ἢ ἀγχιστεύς, ἢ μετὰ τὴν ἀποδοχὴν ἐγκαταστῇ εἰς ἀπόστασιν 4 μυριαμέτρων συγγενὴς ἢ ἀγχιστεύς. Ὁ λόγος ρητῶς ἀναφέρεται μόνον ὡς λόγος ἀπαλλαγῆς.

347. Ἡ ἡλικία εἶναι ὡσαύτως λόγος ἀπαλλαγῆς, εἶναι δὲ καὶ παραιτήσεως. Ὁ τὸ 65 ἔτος συμπληρώσας δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς μὴπω ἀποδεκτῆς γενομένης ἐπιτροπείας, ἀλλ' ὁ συμπληρώσας τὸ ἔτος τοῦτο μετὰ τὴν ἀποδοχὴν δὲν δύναται νὰ παραιτηθῇ· ὁ δὲ συμπληρώσας τὸ 70 ἔτος δύναται καὶ νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀποδεκτῆς γενομένης ἐπιτροπείας.

Ὁ γάλλος νομοθέτης (ἄρθρ. 433) ἐπὶ μὲν τοῦ 65 ἔτους μετεχειρίσθη τὴν ἔκφρασιν *soixante cinq ans accomplis*, ἐπὶ δὲ τοῦ 70 ἔτους τὴν ἔκφρασιν *à soixante dix ans*· ἐντεῦθεν ἢ ἐν Γαλλίᾳ ἀμφισβήτησις, ἂν πρέπη νὰ ᾗ συμπεπληρωμένον τὸ 70.

Τὸ αὐτὸ ἄρθρ. τοῦ γαλλ. κώδικος ὡς ἐκ τῆς ἡμελημένης αὐτοῦ συντάξεως ἔφερε τοὺς ἑρμηνεῖς εἰς πάντως ἀνακλόουθα συμπεράσματα. Τὸ κείμενον αὐτοῦ λέγει «ὁ πρὸ τοῦ ἐξηκοστοῦ » πέμπτου ἔτους διορισθεὶς δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπιτροπείας γενόμενος ἐβδόμηκοντούτης» (*celui qui aura été*

(1) Paul. J. R. II 28, Οὐατ. τεμάχια § 158, 168, 206—220.

nommé avant cet âge (de soixante cinq ans) pourra à soixantedix ans se faire décharger de la tutelle)· ὅθεν ὁ διορισθεὶς, ἔχων συμπληρωμένον τὸ 70 ἔτος δὲν δύναται νὰ παραιτηθῇ, ὅταν πεισθῇ βραδύτερον μετὰ πέντε ἔτη, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ φέρῃ ἐπὶ πλέον τὸ βάρος τοῦτο· δύναται ὁμως νὰ παραιτηθῇ διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἂν εἶχε διορισθῇ, πρὶν ἢ συμπληρώσῃ τὸ 65 ἔτος τῆς ἡλικίας.

Ἄλλο χειρότερον. Τὸ ἄρθρον λέγει «ὁ πρὸ τῆς ἡλικίας ταύτης διορισθεὶς δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπαλλαγὴν του συμπληρώσας τὸ ἐβδομηκοστὸν ἔτος (celui qui aura été nommé avant cet âge pourra, à soixantedix ans, se faire décharger)· ἄρα ἀργεῖ ἡ διάταξις αὕτη ὡς πρὸς τοὺς τομίμους ἐπιτρόπους, οἵτινες δὲν διορίζονται (Zachariae). Πάντα ταῦτα ἀπέφυγεν ὁ ἡμέτερος νόμος διὰ τῆς ἀκριβεστερας συντάξεως τοῦ ἁρθρ. 38, «ὁ τὸ ἐξηκοστὸν πέμπτον συμπληρώσας ἔτος δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐπιτροπείας, τῆς ἐπαχθείσης αὐτῷ, ὁ δὲ συμπληρώσας τὸ ἐβδομηκοστὸν δύναται καὶ νὰ παραιτηθῇ τῆς ἀποδεκτῆς γενομένης ἐπιτροπείας.»

348. Χρόνιον νόσημα εἶναι λόγος ἀπαλλαγῆς ἀπὸ ἐπαχθείσης, ἐπελθὼν δὲ μετὰ τὴν ἀποδοχὴν, λόγος παραιτήσεως. Χρόνιον νόσημα εἶναι τὸ διαρκές· τοῦτο δὲ εἶναι συνήθως καὶ ἀθεράπευτον. Καὶ ἡ πῆρωσις ὑπάγεται εἰς τὴν ἔννοιαν ταύτην, ἡ τύφλωσις, ἡ ἐντελὴς κώφωσις.

Δύναται δὲ τις νὰ παραιτηθῇ καὶ τῆς ἀποδεκτῆς γενομένης ἐπιτροπείας, ἂν τὸ νόσημα δεινωθῇ μετὰ τὴν ἀποδοχὴν.¹

349. Δύο ἐπιτροπεῖαι εἶναι λόγος ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τρίτης, οὐχὶ δὲ καὶ παραιτήσεως.

Μία δὲ μόνη, ἀνατεθεῖσα εἰς σύζυγον ἢ πατέρα, λόγος ἀπαλλαγῆς ἀπὸ δευτέρας.²

Ὁ λόγος εἶναι περὶ ἐπιτροπειῶν, ὅθεν αὐταὶ ἀριθμοῦνται, οὐχὶ τὰ ἐπιτροπευόμενα ὄρφανά.

(1) Ἄρθρ. 39.

(2) Ἄρθρ. 40.

Πατὴρ εἶναι ὁ νόμιμος, ἀδιάφορον δὲ ὅποια τέκνα ἔχει, ἀνήλικα ἢ ἐνήλικα, ὑπεξούσια ἢ χειράφετα.

Ἡ εἰς σύζυγον, ἢ πατέρα ἀνατεθεῖσα ἐπιτροπεία εἶναι λόγος ἀπαλλοτρίως ἀπὸ ἐτέρας· ἂν ὁ ἔχων ἤδη δύο ἐπιτροπείας νομφευθῇ βραδύτερον, δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἄρθρου 40, διότι ἡ ἰδιότης τοῦ συζύγου δὲν εἶναι λόγος παραιτήσεως.

350. Ὁ πατὴρ πέντε γνησίων τέκνων ἀπαλλάσσεται πάσης ἐπιτροπείας. Ἀπόκειται δὲ εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου ν' ἀποφασίσῃ, ἂν ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιτροπείας κτήσεις πέντε γνησίων τέκνων ᾖναι λόγος παραιτήσεως, (κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ νόμου « δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς λόγος παραιτήσεως ») μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

Τὰ τέκνα δέον νὰ ὦσι νόμιμα καὶ γνήσια (φυσικά). Δέον δὲ καὶ νὰ ὑπάρχωσι· τὰ ἀποθανόντα καταλογίζονται μόνον

α') ἂν ἀπέθανον ἐν ἐνεργῷ στρατιωτικῇ, ἢ ναυτικῇ ὑπηρεσίᾳ·

β') ἂν ἀπέθανον καταλιπόντα ἴδια τέκνα.

351. Προόηλον τὸ συμφέρον τοῦ ὀρφανοῦ νὰ μὴ μένῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἄδηλον ἂν ὁ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν καλούμενος θέλει δεχθῇ τὸ λειτούργημα, ἢ ζητήσῃ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀπαλλαγὴν. Ἡ ἄρσις τῆς ἀβεβαιότητος ταύτης ἐκανονίσθη ὡς ἑξῆς.

Ἄν ὁ προτεινόμενος ἐπίτροπος παρίσταται ἐν τῇ συνεδριάσει τοῦ προτείνοντος αὐτὸν συγγενικοῦ συμβουλίου, εἴτε αὐτοπροσώπως εἴτε διὰ πληρεξουσίου, ὀφείλει νὰ προτείνῃ παραχρῆμα τὸν λόγον τῆς ἀπαλλαγῆς. Τὸ συμβούλιον δύναται, ἀποδεχόμενον τὸν λόγον, νὰ προτείνῃ ἕτερον ἐπίτροπον, δύναται δὲ καὶ νὰ μὴ δεχθῇ τὸν λόγον καὶ νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν πρότασιν, ὅτε ἀποφασίζει τὸ δικαστήριον.¹ Δύναται τελευταῖον νὰ προτείνῃ ἕτερον, ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἀποδεχθῇ τὸ δικαστήριον τὸν προταθέντα λόγον τῆς ἀπαλλαγῆς. Βραδύτερον δηλ. μετὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ βουλευμάτος προτεινόμενος ὁ

(1) Ἐντεῦθεν τὸ «χρεῖας καλούσης» τοῦ ἄρθρ. 43.

λόγος τῆς ἀπαλλαγῆς ὑπὸ τοῦ παρόντος ὑποψηρίου εἶναι ἀπαράδεκτος.¹

Κατὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ὁ τῆς ἀπαλλαγῆς λόγος ὑποβάλλεται ὑπὸ τοῦ διορισθέντος ἐπιτρόπου εἰς τὸ δικαστήριον τῶν πρωτοδικῶν δι' ἀναφορᾶς ἐντὸς 20 ἡμερῶν, ἀφ' ἧς τῷ ἐπεδόθη ἡ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ἀπόφασις. Ἡ προθεσμία ἐπεκτείνεται, προστιθεμένης μιᾶς ἡμέρας ἀνὰ πᾶσαν τριῶν μυριαμέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦ δικαστηρίου μέχρι τοῦ τῆς διαμονῆς τοῦ διορισθέντος. Βραδυτέρα πρότασις εἶναι ἀπαράδεκτος.

Ταῦτα περὶ τῶν δικαστικῶς διοριζομένων, περὶ δὲ τῶν διὰ τελευταίας βουλήσεως, ἢ ἐκ τοῦ νόμου καλουμένων εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ὁρίζεται,² ὅτι ἡ 20ήμερος προθεσμία τῆς προτάσεως τοῦ τῆς ἀπαλλαγῆς λόγου ἄρχεται, ἀφ' ἧς λάβωσι γνῶσιν, ὅτι καλοῦνται εἰς τὴν ἐπιτροπείαν· ὁ χρόνος τῆς γνώσεως ἀποδειχθήσεται διὰ παντὸς νομίμου μέσου καὶ διὰ μαρτύρων. Ἰσχύει δὲ καὶ ὡς πρὸς αὐτοὺς ἡ ἀνωτέρω ἐπέκτασις τῆς προθεσμίας.

352. Κατ' ἐξαίρεσιν ἡ μήτηρ καὶ ἡ μάμμη δύνανται νὰ ζητήσωσι τὴν ἀπαλλαγὴν, ἢ καὶ τὴν παραίτησιν ἀπὸ τῆς ἀποδεκτῆς γενομένης ἐπιτροπείας, μόνον λόγῳ τῆς ιδιότητος ταύτης (τῆς μητρὸς ἢ τῆς μάμμης).³ Ἄρα διὰ τὴν μητέρα καὶ τὴν μάμμη τὸ λειτούργημα τοῦτο δὲν εἶναι ὑποχρεωτικόν. Τὸ πρὸς τὸν ὄρφανὸν φίλτρον ἐμποιεῖ εἰς τὸν νόμον τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὅποτεδῆποτε προταθῇ ἡ ἀπαλλαγὴ ἢ παραίτησις, ὑπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς συμφέροντος τοῦ ὄρφανου, ἥτοι ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, ὅτι δὲν ἔχουσι πᾶς ἀπαιτουμένας δυνάμεις πρὸς τὴν σκόπιμον διαχείρισιν τοῦ λειτουργήματος.

Ἡ ἀπαλλαγὴ καὶ ἡ παραίτησις συζητοῦνται κατὰ τὴν ἐπὶ ἀναφορᾷ διαδικασίαν καὶ ἀποφασίζονται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοδικῶν τῆς κατοικίας τοῦ ὄρφανου⁴ δαπάνῃ τοῦ αἰ-

(1) Ἀρθρ. 43.

(2) Ἀρθρ. 46.

(3) Ἀρθρ. 47.

(4) Ἀρθρ. 48.

τησαμένου τὴν ἀπαλλαγὴν, ἢ παραίτησιν καὶ ἀποτυχόντος, ἅλ-
λως δαπάνη τοῦ ἀνηλίκου.

Ζ'. Περὶ ἀνατροφῆς τοῦ ἀνηλίκου.

Περίληψις.

353. Τὸ ἔργον τοῦ ἐπιτρόπου δὲν συμφέρει νὰ ἐνοῦται πάντοτε μετὰ τοῦ
ἔργου τοῦ ἀνατροφέως.

354. Ἡ ἐπιμέλεια τῆς ἀνατροφῆς ἀνήκει αὐτοδικαίως εἰς τὴν μητέρα.
Πότε στερεῖται τοῦ δικαίωματος τούτου;

355. Ἐν ἑλλείψει μητρὸς διορίζει τὸν ἀνατροφέα ὁ ἐπιτηδευτικὸν γονεὺς,
ἐν ἑλλείψει δὲ τούτου διορισμοῦ, τὸ συγγενικὸν συμβούλιον.

356. Πειθαρχικὴ ἐξουσία τοῦ ἀνατροφέως.

357. Ἐπιτήρησις αὐτοῦ.

353. Ἡ ἐπιμέλεια τῆς ἡθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως
καὶ μορφώσεως, ἥτοι τῆς ἀνατροφῆς τοῦ ἀνηλίκου διαφέρει
οὐσιωδῶς τῆς ἐκπροσωπήσεως αὐτοῦ καὶ τῆς διοικήσεως
τῆς ὀρφανικῆς περιουσίας. Ὁ πρὸς ταῦτα ἐπιτηδεύς δύ-
ναται νὰ ἦ πάντως ἀνεπιτηδεύς πρὸς τὸ ἔργον ἐκεῖνο, ἴσως δὲ
καὶ ἐπιβλαβής. Ἐντεῦθεν πολλάκις ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη νὰ χω-
ρισθῶσιν αἱ δύο αὗται ἐπιμέλειαι, ὡς ἔπραξε καὶ ὁ ῥωμαϊκὸς
καὶ βυζαντινὸς νόμος. Κατ' αὐτὸν, ἂν ὁ πατὴρ ὤρισε διὰ τῆς
διαθήκης τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνατροφέως, τηρεῖται ἡ διά-
ταξις, ἀλλ' ἐὰν ὁ δικαστής, ἀκούων καὶ τὴν γνώμην τῶν συγ-
γενῶν, εὗρῃ ἐπιβλαβὴ τὴν ἐκλογὴν «οὐ πάντως τῇ γνώμῃ
τοῦ πατρὸς ἀκολουθεῖ,»¹ ἄρα ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ἀποφα-
σίζει περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἀνατροφέως, δηλὸν δὲ, ὅτι θέλει
προτιμηθῇ ἡ μήτηρ, ἂν δὲν ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον ἢ ἐν
γένει δὲν ᾔναι διαγωγῆς ἐπικινδύνου εἰς τὴν ἡθικὴν μόρφωσιν
τοῦ τέκνου.² Καὶ περὶ τῆς εἰς τὴν ἀνατροφὴν ἀναγκαίας δα-
πάνης ἀποφασίζει ὁ δικαστής, πράττει δὲ τοῦτο καὶ ἂν ὁ πα-
τὴρ ὤρισεν αὐτήν, ἐὰν πεισθῇ ὅτι αὕτη κακῶς ὥρισθη.³

Ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ὁρμώμενος καὶ ὑπὸ τῶν διατάξεων

(1) [ΑΗ'. 2] 1.

(2) [27. 2] 5 B. [ΑΒ'. 2] 5. K. [5. 49] 1. Νεαρ. 22. Κεφ. 38.

(3) [27. 2] 3. B. [ΑΗ'. 2] 3.

τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ νόμου ὡδηγοῦμενος ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ὥρισεν ἰδίως τὰ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ ἐπιτροπευομένου, διαχωρίσας τὸ ἔργον τοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ τοῦ ἔργου τοῦ ἀνατροφέως καὶ μὴ ἀκολουθήσας κατὰ τοῦτο τὸν γαλλικὸν κώδικα.

354. Ἡ ἐπιμέλεια τῆς ἀνατροφῆς, τουτέστι τῆς ἡθικῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς παιδεύσεως τοῦ ἀνηλίκου ἀνήκει αὐτοδικαίως εἰς τὴν μητέρα καὶ ἂν δὲν ᾖ ἐπίτροπος. Ἡ μητρικὴ στοργὴ ἐθεωρήθη ἀποχρῶσα ἐγγύησις καθιστῶσα περιττὴν τὴν δικαστικὴν ἐπέμβασιν. Ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο ἡ μήτηρ.

α) Ἄν ᾖ δικαστικῶς ἀπηγορευμένη, ἢ ὑπὸ ἀντιλήπτορα (φρενοβλαβῆς, ἢ διαφορουμένης καταστάσεως φρενῶν, ἢ ἄσωτος).¹

β) Ἡ κατεδικάσθη εἰς ποινὴν κακουργήματος, ἢ τινος τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 23 τοῦ ποιν. νόμου πλημμελημάτων.

γ) Ἡ ᾖ ὁμολογουμένως κακῆς διαγωγῆς.

δ) Ἡ ἀπεβλήθη ἐπιτροπείας ὡς σφετεριστής.

ε) Ἡ ἔχη ἢ αὐτὴ, ἢ ὁ σύζυγος αὐτῆς δίκας περὶ τῆς προσωπικῆς καταστάσεως, ἢ περὶ οὐσιώδους μέρους τῆς περιουσίας τοῦ ὀρφανοῦ.

ς) Ἡ ἐπαύθη τῆς ἐπιτροπείας τοῦ τέκνου αὐτῆς ὡς σφετερισθεῖσα τὴν περιουσίαν αὐτοῦ.

Ἀλλὰ δὲν ἀπαβάλλει τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ ἀνατρέφειν τὸ τέκνον, διότι ἦλθεν εἰς νέον γάμον· ἐκτὸς ἂν τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἀναθέσῃ τὴν ἀνατροφὴν εἰς ἄλλον,² ὅπερ ἐστὶ ἡ μήτηρ δὲν στερεῖται τῆς ἐπιμελείας τῆς ἀνατροφῆς, χρήζουσα διορισμοῦ, ἐὰν ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον· τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἀναμιγνύεται εἰς τὸν διορισμὸν μόνον προσκαλούμενον νὰ βουλευθῇ ἐὰν πρέπη ν' ἀνατεθῇ ἡ ἀνατροφὴ εἰς ἄλλον τότε δὲ ἀποφαινόμενον καταφατικῶς διορίζει τὸν ἀνατροφέα, τὸ δὲ βούλευμα, ἐὰν ὁ διορισθεὶς ᾖ ἐκ τῶν ἀνιόντων δὲν χρῆζει δικαστικῆς κυρώσεως, κρῖναν δὲ ἀποφατικῶς, ἀπορρίπτει ἀπλῶς τὴν τοῦ διορισμοῦ τοῦ ἀνατροφέως αἵτησιν, ὥστε

(1) Ἄρθρ. 115, 121, 130 τοῦ ἄστ. νόμου.

(2) Ἄρθρ. 53.

δὲν ἐννοεῖ τις ὅποια ἡ πρακτικὴ ἀξία τῆς δόξης ὅτι τὸ βούλευμα (ἡ ἀπόφασις) τὸ στεροῦν τὴν μητέρα τοῦ δικαιώματος τῆς ἀνατροφῆς ὑπόκειται εἰς τὸν ἑλεγχον τοῦ δικαστηρίου, διότι ὁ νόμος δὲν ἀποφαίνεται ῥητῶς, ὅτι τοῦτο ἰσχύει καὶ ἄνευ ἐπικυρώσεως·¹ τὸ δικαστήριον ἐπιληφθήσεται τοῦ ζητήματος πάντοτε ἐὰν τὰ μειονοψηφούντα μέλη εἰσαγάγῃσι τὴν ὑπόθεσιν εἰς αὐτὸ κατὰ τὸ ἄρθρον 555 τῆς πολ. δικονομίας. Ἀναφερόμεθα δὲ περὶ τούτου εἰς τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα.

355. Τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς μητρὸς δὲν δύναται νὰ ἀφαιρεθῇ αὐτῇ οὔτε διὰ διατάξεως τοῦ πατρὸς, διότι μόνον ὁ ἐπιθνήσκων δύναται νὰ διορίσῃ τὸν ἀνατροφέα.²

Ἄν δὲν ἐποίησε χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου ὁ ἐπιθνήσκων γονεὺς, τὸ συγγενικὸν συμβούλιον διορίζει τὸν ἀνατροφέα· ἐὰν δὲ ὁ ἐκλεχθεὶς ᾗναι ἐκ τῶν ἀνιόντων τοῦ ὀρφανοῦ, τὸ βούλευμα τοῦ διορισμοῦ δὲν χρήζει δικαστικῆς ἐπικυρώσεως.

Ἐὰν ἡ μήτηρ στερηθῇ τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ ἀνατρέφῃ τὸ τέκνον διὰ τινὰ τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 53 λόγων, δῆλον ὅτι στερεῖται καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ ἐκλέξῃ διὰ τῆς τελευταίας αὐτῆς βουλήσεως τὸν ἀνατροφέα. Ὅ,τι δὲν ἔχει αὕτη δὲν δύναται νὰ προσδώσῃ εἰς ἄλλον.

356. Ὁ ἀνατροφεὺς, ὁ ἐπιτετραμμένος τὴν ἡθικὴν καὶ πνευματικὴν μόρφωσιν τοῦ ὀρφανοῦ ἀνάγκη νὰ ἔχῃ καὶ πειθαρχι-

(1) Καλλιγὰ Δ. σ. 333 Γ. ἐκδ. Ἡ δόξα αὕτη παρήχθη ἐκ τῆς ἐξῆς παρενόησεως· ὑπέθεσεν, ὅτι ἐλθεύσης τῆς μητρὸς εἰς ἕτερον γάμον συγκαλεῖται τὸ συμβούλιον ὅπως α) ἀποφασίσῃ ἂν ἡ μήτηρ στερηθῇ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀνατροφῆς· τὸ βούλευμα τοῦτο ὑπόκειται εἰς τὸν ἑλεγχον τοῦ δικαστηρίου. β) ἀναθέσῃ εἰς ἄλλον τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀνατροφῆς· τὸ βούλευμα τοῦτο ὑπόκειται εἰς τὸν δικαστικὸν ἑλεγχον δυνάμει ρητῆς διατάξεως μόνον ἐὰν ὁ διορισθεὶς δὲν ᾗναι ἀνιὼν. Ἀλλὰ κατὰ τὸν νόμον τὸ συμβούλιον συγκαλεῖται ὅπως ἀναθέσῃ εἰς ἄλλον τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀνατροφῆς. Ἐὰν πράξῃ τοῦτο, τὸ βούλευμα αὐτοῦ δὲν χρήζει ἐπικυρώσεως ἢ μόνον κατὰ τὸ πρὸ μικροῦ ρητῶς ἀναφερθὲν θέμα. Ὁ διορισμὸς οὗτος συνεπάγεται σιωπηρῶς τὴν παῦσιν τοῦ δικαιώματος τῆς μητρὸς, ἀλλὰ περὶ τῆς παύσεως ταύτης δὲν ἀποφαίνεται δ' ἰδίου διατακτικοῦ τὸ συμβούλιον· ὁ νόμος ἀποφεύγει τὴν δικαστικὴν συζήτησιν περὶ τῆς ἀνικανότητος τῆς μητρὸς τοῦ νὰ ἀνατρέφῃ τὸ τέκνον, ἐκτὸς τῶν πρὸ μικροῦ ὀρισμένων θεμάτων, καθ' ἃ οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι.

(2) Ἄρθρ. 54.

κὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐξουσίαν, ἀλλ' ἡ ἐξουσία αὕτη, ἐπειδὴ ὁ ἀνατροφεὺς δὲν ἐνασκει πατρικὴν ἐξουσίαν, δεόν νὰ ᾖ κατὰ τι περιορισμένη.

Ἀναγκαζόμενος ὁ ἀνατροφεὺς νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸν ἀνήλικον ποινὴν δὲν δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κρίσιν, ὅπως πράττει, ἐντὸς τινῶν ὁρίων, ὁ πατὴρ κατὰ τὰς νεωτέρας νομοθεσίας, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ὑποβάλλῃ περὶ τοῦτου αἴτησιν εἰς τὸν εἰρηνοδίκην, τὸν τῆς διαμονῆς (οὐχὶ κατοικίας, διότι ἡ τοιαύτη διάταξις ἤθελε παραλύσει ἐνίοτε πᾶσαν πειθαρχικὴν ἐξουσίαν), ὅπως ἐπιβάλλῃ εἰς τὸν ἀνήλικον περιορισμὸν μέχρι 30 ἡμερῶν, ὀρίζων ρητῶς καὶ τὸν τόπον τοῦ περιορισμοῦ πρὶν ἢ ἐκδώσῃ τὴν διάταξιν ὁ εἰρηνοδίκης ἀκροᾶται τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν, ἢ ἄλλων ἁρμοδίων προσώπων,¹ ἐὰν ὑπάρχωσι τοιαῦτα ἐν τῇ ἑδρᾷ αὐτοῦ.

357. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνατροφεὺς ἐπιτηρεῖται ἐπὶ τοῦ ἐπιτρόπου (ἂν μὴ ᾖ ὁ αὐτὸς καὶ ἐπίτροπος), τοῦ παρεπιτρόπου καὶ τῶν μέχρι τοῦ δ' βαθμοῦ συγγενῶν, ἀναφερομένων περὶ τούτου εἰς τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἢ, κατὰ τὰς περιστάσεις, εἰς τὸ δικαστήριον.² Ἀπλὸν, ὅτι λεπτομερεῖς ὁρίσμους περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐπιτηρήσεως, περὶ τῶν θεμάτων, καθ' ἃ οἱ ἐπιτηροῦντες ἀναφέρονται εἰς τὸ δικαστήριον, περὶ τῶν βουλευμάτων τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἢ τῶν ἀποφάσεων τοῦ δικαστηρίου δὲν ἡδύνατο νὰ θέσῃ ὁ νόμος. Ταῦτα ἀνατίθενται εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς μορφώσεως τοῦ ὀρφανοῦ μέριμναν τῶν εἰρημένων προσώπων καὶ εἰς τὴν ὀρθὴν δικαστικὴν κρίσιν.

ΤΜΗΜΑ Γ'.

Περὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐπιτροπείας καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς νομικῶν σχέσεων.

Περίληψις.

358. Καθήκοντα τοῦ ἐπιτρόπου.

359. Εὐθὺνη. Ἰδίως ἕνεκα πτασματος. Ὅφειλε ἐπιμέλειαν, ἢ συνήθως ἐν τοῖς ἰδίοις καταβάλλει. Διαφέρει κατὰ τοῦτο τοῦ καινοῦ ἐντολοδόχου.

(1) Ἀρθρ. 56.

(2) Ἀρθρ. 57.

360. Βάρος τῆς ἀποδείξεως ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τοῦ ὄρφανου ἐπὶ ἀποζημιώσει ἔνεκα πταίσματος τοῦ ἐπιτρόπου.

361. Ὁ νόμος ἠκολούθησε τὴν ἐκ τοῦ ρωμ. νόμου συναγομένην λύσιν τοῦ ζητήματος. Ἐπικρίσις τῆς λύσεως ταύτης.

362. Πότε ἄρχεται ἡ τοῦ ἐπιτρόπου εὐθύνη; Ἰδίως ἂν προτείνῃ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἐπαγγελίας αὐτῷ ἐπιτροπείας καὶ ἐπιτόχῃ, ἢ ἀποτόχῃ.

363. Ὁ κληθεὶς εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ἀνίκανος, μὴ ἐπιλαβόμενος τῆς δικηκῆσεως, οὐδεμίαν ἔχει εὐθύνην. Ὁ δὲ μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς ἐπιτροπείας ἀνίκανος καταστάς, ἂν ἀπαιτῆται δικαστικὴ ἀπόφασις πρὸς παῦσιν, μένει ὑπεύθυνος μέχρι τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς.

364. Σύνταξις ἀπογραφῆς.

365. Σπουδαιότης αὐτῆς.

366. Οὐδεὶς ἀπαλλάττει τὸν ἐπίτροπον τῆς ὑποχρέωσεως ταύτης.

367. Ὑποχρέωσις τοῦ ἐπιτρόπου νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν συντάσσοντα τὴν ἀπογραφὴν ἂν ἔχῃ ἀπαιτήσεις καὶ τίνας κατὰ τοῦ ἀνηλίκου. Λόγος τῆς ὑποχρέωσεως καὶ ἀποτέλεσμα τῆς ἀθετήσεως.

368. Ὁ ἐπίτροπος ἐκποιεῖ τὰ κινητὰ τοῦ ὄρφανου, ὡς τὴν διατήρησιν δὲν ἐπέτρεψε τὸν συγγενικὸν συμβούλιον. Λόγος τῆς διατάξεως ἔννοια τῆς λέξεως «κινητά.»

369. Δόξα, καθ' ἣν ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 61 εἶναι ἐπικίνδυνος, δυναμένη νὰ ἐννοηθῇ ὡς περιλαμβάουσα καὶ τὰ περὶ ἐνοχικῶν ἀπαιτήσεων δικαιογραφα. Ἀντίκρουσις.

370. Διατυπώσεις τῆς ἐκποιήσεως.

371. Πότε συγχωρεῖται ἡ ἐκποίηση καὶ ἄνευ τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ § ἁναφερομένων διατυπώσεων;

372. Τὰ ἐμπορεύματα ἐμπορικῷ καταστήματος τοῦ ὑπὸ τοῦ ὄρφανου κληρονομηθέντος ὑπόκεινται εἰς τὸν ὀρισμὸν περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιτροπείας ἐκποιήσεως τῶν κινητῶν;

373. Ἡ καρπωτὴς τῆς περιουσίας μήτηρ δύναται νὰ διατηρήσῃ τὰ κινητά.

374. Προσδιορισμὸς τῆς ἐτησίας δαπάνης πρὸς τε τὴν συντήρησιν καὶ ἀνατροφὴν καὶ πρὸς διαχείρισιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου.

375. Προσδιορισμὸς τῆς ἀμοιβῆς τοῦ βοηθοῦ τοῦ ἐπιτρόπου.

376. Διᾶθεσις τῶν περισσευμάτων τῶν προσόδων τοῦ ὄρφανου.

377. Ὁρισμοὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ νόμου περὶ τούτου.

378. Ὁρισμοὶ τοῦ νῦν ἰσχύοντος νόμου. Ἀπὸ τίνος χρόνου καὶ ποσότητος ὀφείλει ὁ ἐπίτροπος νὰ καταστήσῃ παραγωγὰ τὰ χρηματικὰ περισσεύματα τοῦ ὄρφανου;

379. Πράξεις τοῦ ἐπιτρόπου ἀπαιτοῦσαι προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ δικαστικὴν ἀπόφασιν ἰδίως περὶ τῆς ἐκποιήσεως τῶν ἀκινήτων.

380. Ἀπαγορεύεται εἰς τὸν ἐπίτροπον ἡ ἀγορὰ ἀκινήτων τοῦ ὀρφανοῦ. Διὰ τὸ μόνον τῶν ἀκινήτων;

381. Ἐκμίσθωσις τῶν ἀκινήτων τοῦ ὀρφανοῦ. Πότε ἐπιτρέπεται αὕτη ἄνευ προηγουμένης γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ἀδείας τοῦ δικαστηρίου;

382. Δὲν συγχωρεῖται τῷ ἐπιτρόπῳ ν' ἀποκτήσῃ δι' ἐκχωρήσεως ἀπαιτήσεις κατὰ τοῦ ὀρφανοῦ καὶ μετὰ τὴν ἐνηλικίωσιν αὐτοῦ, ἂν προὔπῃρχον αὐτῆς. Λόγος τῆς ἀπαγορεύσεως.

383. Ἀποδοχὴ κληρονομίας ἐπαχθείσης τῷ ἀνήλικῳ, ἢ δωρεᾶς, ἢ κληροδοσίας.

384. Ἐπιχειρήσεις δίκης. Ἐμπράγματα καὶ προσωπικαὶ ἀγωγαί. Δίκαια καθ' ὅς ἐπάρχει κίνδυνος ἐκ τῆς ἀναβολῆς.

385. Χάσμα τοῦ νόμου ἐπὶ τῶν περὶ κινητῶν ἐμπραγμάτων ἀγωγῶν.

386. Παραίτησις ἀγωγῶν καὶ διανομὴ κοινῆς περιουσίας.

387. Πράξεις τοῦ ἐπιτρόπου, χητίζουσαι ἀδείας τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου μετὰ προηγουμένην δικηγορικὴν γνωμοδότησιν.

387α'. Πράξεις διοικήσεως μὴ προβλεπόμεναι ὑπὸ τοῦ νόμου. Εἴσπραξις τῶν εἰς τὸν ἀνήλικον ὀφειλομένων· καταβολὴ χρεῶν.

387β'. Ἀγορὰ ἀκινήτων. Δωρεαί. Συνοψοσχετικόν.

387γ'. Σύστασις προικὸς· ὀρισμοὶ τοῦ ρωμ. καὶ βυζ. νόμου· ὑπόσχεσις προικὸς ὑπερβαίνουσης τὰς δυνάμεις τῆς περιουσίας τῆς ἀνελίκου.

387δ'. Σύστασις προικὸς κατὰ τὸ νῦν ἐσχὺον δίκαιον.

388. Ἰσχύς τῶν πράξεων τοῦ ἐπιτρόπου, τῶν κατὰ τοὺς προηγουμένους ὀρισμοὺς ἐν ὀνόματι τοῦ ὀρφανοῦ ἐπιχειρουμένων.

388α'. Ἡ ἀκυρότης τῆς παρὰ τὰ νενομισμένα ἐκποιήσεως κτημάτων τοῦ ἀνελίκου καλύπτεται διὰ τῆς πενταετοῦς αὐτοῦ σιωπῆς ἀνελίκου καταστάσεως;

358. Ἐν πρώτοις ὁ ἡμέτερος νόμος ὀρίζει ὅσον οἶδν τε ἀκριβῶς τὸ ἔργον τοῦ ἐπιτρόπου.¹

Οὗτος ἐκπροσωπεῖ τὸν ἀνήλικον κατὰ πᾶσαν νομικὴν πρᾶξιν, ὁρῶσαν τὴν προσωπικὴν κατάστασιν, ἢ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ διαικεῖ τὴν περιουσίαν του ὡς ἐπιμελὴς οἰκογενειάρχης. Ὅθεν ἂν πρόκηται περὶ τοῦ ζητήματος· εἶναι υἱὸς γνήσιος τοῦ Πέτρου ὁ ἀνήλικος; Εἶναι νομίμως ἀπηγορευμένος; Εἶναι ἀλλοδαπός; κτλ. ὁ ἐπίτροπος ἐκπροσωπεῖ αὐτὸν κατὰ πᾶσαν περὶ τῶν ζητημάτων τούτων πρᾶξιν. Ἀλλὰ τὸ συνηθέστερον ἔργον τοῦ ἐπιτρόπου ἔσεται πάντοτε ἡ

(1) Ἀρθρ. 58.

ἐκπροσώπησις τοῦ ἀνγλίκου ἐπὶ πράξεων ἀναγομένων εἰς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καὶ ἡ διοίκησις αὐτῆς. Κατὰ τὴν διοίκησιν ταύτην ὁ ἐπίτροπος δὲν ἐνεργεῖ ὡς ἀπόλυτος κύριος, ἀλλ' ὡς ἀντιπρόσωπος, ἐκτελεῖ ἐντολὴν, ἣν λαμβάνει δυνάμει τοῦ νόμου, καθ' ἣν ὅμως δὲν δύναται οὔτε ὁ ἐντολόχος νὰ ἀποπαικθῇ τὸ βάρος, οὔτε ὁ κύριος τῆς ὑποθέσεως νὰ ἐκλέξῃ τὸν ἐντολοδόχον. Ὑπὸ τὴν διττὴν ταύτην ἐποψίν ἐξηγεῖται ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν κανόνων περὶ τῆς ἐνασχέσεως τοῦ λειτουργήματος τούτου καὶ τῶν ὁρώντων τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς. Ὁ ἐπίτροπος περιορίζεται πολλαχῶς κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ λειτουργήματος. Εἶδομεν, ὅτι ἐπιτηρεῖται ὑπὸ τοῦ παρεπιτρόπου, ὅτι ὑπόκειται εἰς τὴν σύμπραξιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ θέλομεν ἰδεῖ, ὅτι πολλάκις χρήζει καὶ δικαστικῆς ἐγκρίσεως πρὸς τὴν ἐγκυραν ἐπιχείρησιν τῶν σπουδαιωτέρων πράξεων τῆς διοικήσεως τῆς περιουσίας τοῦ ὀρφανοῦ· ἀλλὰ καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ἔχει πάλιν στάδιον ἰδίας ἐνεργείας καὶ τὸ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἐγκρινομένων ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ εὐθύνη αὐτοῦ.

359. Ἡ ἐκ δόλου ἐπιβλαβὴς ἐνέργεια συνεπάγεται ἀναμφιστόως ὑποχρέωσιν εἰς ἀποζημίωσιν. Ἀλλ' ἡ ἐκ πταίσματος; Ὁ διατελὼν ἐν ἐνοχικῇ σχέσει, ἐὰν παραβῇ ἐκ πταίσματος τὴν ἐξ αὐτῆς ὑποχρέωσιν καὶ ἐντεῦθεν βλάβῃ τὸν ἕτερον ἐνεχόμενον, διάφορον ἔχει εὐθύνην ὡς ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιμελείας, ἣν ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ κατὰ τὴν πλήρωσιν τῆς ἐνοχικῆς ὑποχρεώσεως. Ἐπὶ τῆς τοῦ ἐπιτρόπου διαχειρίσεως οἱ ῥωμαῖοι παρεδέχθησαν, ὅτι οὗτος ὀφείλει ἐπιμέλειαν, ἣν ἐν τοῖς ἰδίοις συνήθως καταβάλλει, ¹ ἐνῶ ὁ κοινὸς ἐντολοδόχος, ὀφείλων ἐπιμέλειαν τοῦ ἐπιμελοῦς (καλοῦ) οἰκογενειάρχου, ἐνέχεται διὰ πᾶν πταῖσμα. Ἡ διαφορὰ αὕτη μεταξὺ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ κατ' ἐντολὴν διοικούντος ἀλλότρια πράγματα ἐξηγεῖται ἐκ τούτου, ὅτι ἐνταῦθα ὁ διοικητὴς δὲν εἶναι ἐλεύθερος νὰ δεχθῇ ἢ οὐ τὸ βάρος, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἀναλάβῃ αὐτό. Ἐὰν ᾖ εἰλικρινὴς καὶ τίμιος, ἀλλὰ στερεῖται τῆς ἐπιμελείας καὶ περισκέψεως τοῦ ἐπιμελοῦς οἰκογενειάρχου, ἐὰν ἔχων τὴν τῶν

(1) [27. 3] 1. πρ. Β. [ΑΒ', 3] 1. Νεαρ. 72. Κεφ. 8.

κοινῶν ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν καὶ περισκεψὶν ὑποπίπτῃ μὲν εἰς τὰ λάθη, εἰς δὲ συνήθως δὲν ὑποπίπτει ὁ ἐπιμελής ἀνθρωπος, (μικρὸν πταῖσμα), ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς μεγάλον πταῖσμα, δι' ὃ πᾶς τις εὐθύνεται, διὰ τίνα λόγον, ἐπιβάλλοντες αὐτῷ τὸ προκείμενον βάρος, θέλομεν ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτοῦ ἐπὶ ποινῇ ἀποζημιώσεως νὰ μεταβάλλῃ φύσιν, ν' ἀποκτήσῃ ἀνωτέραν περισκεψὶν, κρίσιν καὶ πρόνοιαν; Ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ νὰ λάβωμεν αὐτὸν ὅπως εἶναι, καὶ ν' ἀρκεσθῶμεν εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἐπιμελείας, ἣν συνήθως ἐν τοῖς ἰδίους πράγμασι καταβάλλει, καὶ ἂν οὗτος ᾔῃ κατώτερος τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἐπιμελοῦς καὶ προνοητικοῦ (bonus) οἰκογενειάρχου, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἐκραπῇ εἰς *μεγάλον πταῖσμα*, ὅπερ οὐδενὶ συγγινώσκεται.

360. Ἀλλ' ἐὰν ὁ ὀρφανὸς ἰσχυρίζηται, ὅτι ἐκ πταίσματος τοῦ ἐπιτρόπου ἐβλάφθη, ὀφείλει ἄρᾳ γε ν' ἀποδείξῃ οὐ μόνον, ὅτι ὁ ἐπίτροπος παρέλιπε τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἐπιμελοῦς οἰκογενειάρχου, ὅπερ δὲν εἶναι δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ὅτι παρέλιπε τὴν ἐπιμέλειαν, ἣν αὐτὸς οὗτος (ὁ ἐναγόμενος) ἐν τοῖς ἰδίους συνήθως καταβάλλει; Ἡξεύρει ἄρᾳ γε ὁ ὀρφανὸς τὸ μέτρον τοῦτο, ὅπως δυνηθῇ καὶ ν' ἀποδείξῃ αὐτό; Ὁ ἐπίτροπος διορίζεται ὑπὸ τοῦ γονέως, ἢ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ἢ καλεῖται ὑπὸ τοῦ νόμου. Ἡ τελευταία αὕτη περίπτωσις εἶναι ἡ σπανιωτέρα. Ἀλλ' ἄρᾳ γε ὁ διοριζόμενος δὲν ὑποτίθεται, ὅτι ἐξελέχθη, ἀφ' οὗ ἐπείσθησαν οἱ διορίσαντες, ὅτι εἶναι ἐπιμελής καὶ προνοητικὸς ἀνθρωπος; ὅθεν εὐλογον εἶναι τὸ τεκμήριον, ὅτι ἔχει τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ συνετοῦ οἰκογενειάρχου. Καὶ ὁ δυνάμει τοῦ νόμου εἰς τὴν ἐπιτροπείαν καλούμενος, ἂν ᾔῃ ἀνεπιτήδειος, θέλει βεβαίως καταγγελθῇ ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τοῦ παρεπιτρόπου καὶ παυθῇ ὡς ἀνεπιτήδειος. Ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ὁρμώμενοι οἱ ρωμαῖοι παρεδέξαντο τὴν ἐξῆς λύσιν τοῦ ζητήματος. Ὁ ἐνάγων ὀρφανὸς στηρίζει τὴν ἀγωγὴν εἰς τὸ *πταῖσμα* τοῦ ἐπιτρόπου, ἥτοι τὴν παράλειψιν τῆς ἐπιμελείας ἐπιμελοῦς οἰκογενειάρχου, ὑποτιθεὶς αὐτὸν συνήθως τοιαύτην ἐπιμέλειαν καταβάλλοντα ἐν τοῖς ἰδίους ἀπόκειται δὲ εἰς τὸν ἐπίτροπον κατ' ἐνστάσιν νὰ προτείνῃ καὶ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἐν τοῖς ἰδίους καταβάλλει ἐλάχισσιν ἐπιμέλειαν τῆς τοῦ

ἐπιμελοῦς καί, ὅτι αὐτὴν ταύτην, τὴν ἐν τοῖς ἰδίοις συνήθως καταβαλλομένην, κατέβαλε καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ διοικήσει.

361. Τοῦτο συνάγεται ἐκ τῶν χωρίων, καθ' ἃ βάσις τῆς ἀγωγῆς εἶναι ἢ παραμέλησις τῆς ἐπιμελείας ἐπιμελοῦς οἰκογενεάρχου.¹ Ὁ κανὼν οὗτος συνδυαζόμενος πρὸς τὰ ἀνωτέρω παρατεθέντα χωρία φέρει εἰς τὸ προκείμενον συμπέρασμα, ὅπερ ὡς ὀρισμὸν τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ βυζαντινοῦ νόμου παρεδέχθησαν πάντες οἱ νεώτεροι.² Αὐτὴν ταύτην τὴν θεωρίαν παρεδέχθη ὁ ἡμέτερος νόμος.³

362. Ἡ εὐθύνη τοῦ ἐπιτρόπου ἄρχεται ἀφ' οὗ χρόνου οὗτος ὀφείλει νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 79 τοῦ νόμου, ὁ ἐπίτροπος ἀναλαμβάνει ταῦτα ἐπὶ μὲν τῆς δοτικῆς ἐπιτροπείας, ἅμα τῷ ἐπιδοθῇ ἡ τοῦ διορισμοῦ ἀπόφασις, ἐπὶ πάσης δὲ ἄλλης, ἀφ' ἧς λάβῃ γινώσιν, ὅτι ἐκλήθη εἰς αὐτήν. Τῆς δὲ γνώσεως ταύτης συγχωρεῖται ἡ διὰ παντὸς νομίμου μέσου καὶ διὰ μαρτύρων ἀπόδειξις. Ἀλλ' ἐὰν ὁ ἐπίτροπος πρᾶτείνῃ λόγον ἀπαλλαγῆς, περὶ οὗ πρόκειται νὰ ἀποφασίσῃ τὸ δικαστήριον; Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ φυῇ ἐπὶ τῆς δοτικῆς ἐπιτροπείας, ἢ μόνον ὅταν ὁ ἐπίτροπος δὲν παρευρέθῃ εἰς τὴν συνεδρίασιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, καθ' ἣν προετάρθη, διότι ἂν παρευρέθῃ ὀφείλει ἀμέσως νὰ προτείνῃ τοὺς λόγους τῆς ἀπαλλαγῆς· ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην δὲν εἶναι εἰσέτι ἐπίτροπος ὁ προτείνων τὴν ἀπαλλαγὴν, δὲν δύναται βεβαίως νὰ γίνῃ λόγος περὶ εὐθύνης. Κατὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ἢ τῆς ἀπαλλαγῆς πρότασις ὑποβάλλεται ἐντὸς 20 ἡμερῶν ἢ ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀπαφάσεως τοῦ διορισμοῦ ἢ, ἐπὶ τῆς ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἢ τῆς ἐκ τοῦ νόμου ἐπαγωγῆς, ἀφ' ἧς λάβῃ γινώσιν αὐτῆς. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ τίς θέλει διοικήσῃ τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἀνηλίκου, μέχρις

(1) Κ. [5. 51] Β. [ΛΗ'. 3] 32. Κ. [5. 37] 23. Β. [ΛΗ'. 9] 37. Β. [ΛΖ'. 7] 32.

(2) Ρούδορφφ das Recht d. Vormundschaft τὸμ. Γ'. σελ. 71—72, "Aose v. d. Culpa σελ. 271 καὶ ἐπὶ μ.

(3) Ἀρθρ. 58. Ὁ Καλλιγᾶς δὲν ἐπέμεινεν εἰς τὴν ἄδικον ἐπὶ κρίσιν τῆς διατάξεως ταύτης. Τὸμ. Δ' (ἐκδ. β') σελ. 337.

οὐ ἀποφασίσῃ τὸ δικαστήριον περὶ τῆς παραδοχῆς, ἢ τῆς ἀπορρίψεως τῆς αἰτήσεως τῆς ἀπαλλαγῆς; Ἐὰν ὁ ἐπίτροπος ᾖναι ὑπεύθυνος ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆς ἐπαγωγῆς, πῶς θέλομεν δικαιολογήσει τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου εὐθύνην, καθ' ἣν περίπτωσιν γενῇ δεκτὴ ἡ τῆς ἀπαλλαγῆς πρότασις καὶ ἀποδειχθῇ, ὅτι εὐλόγως ἀπεποιήθη τὸ βάρος; Πῶς θέλομεν θεωρήσει αὐτὸν ὑπεύθυνον, μὴ ἀναλαβόντα βάρος, ὅπερ ἐδικαιοῦτο νὰ ἀποσείσῃ; Ἐὰν πάλιν δὲν ᾖναι ὑπεύθυνος ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆς ἐπαγωγῆς, πῶς θέλομεν δικαιολογήσει τὸ ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου ἀνεύθυνον, καθ' ἣν περίπτωσιν ἀπορριφθῇ ἡ τῆς ἀπαλλαγῆς αἴτησις; Διατὶ νὰ μὴ εὐθύνεται παραλιπῶν νὰ ἐπιμεληθῇ τῶν υποθέσεων, ὧν ἐπέκειτο αὐτῷ ἡ φροντίς.

Ὁ νόμος ἀπέφυγε τὸ δίλημμα ὡς ἐξῆς· Ἡ εὐθύνη εἶναι ὑπὸ αἵρεσιν, τὴν τῆς ἀπορρίψεως τῆς αἰτήσεως τῆς ἀπαλλαγῆς ἂν αὕτη γενῇ δεκτὴ, οὐδεμία ἐπίκειται αὐτῷ εὐθύνῃ, διότι δὲν ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ τῆς γνώσεως τῆς ἐπαγωγῆς· ἂν δὲ ἀπορριφθῇ, ἡ εὐθύνῃ ἀρχεται ἀπὸ τῆς γνώσεως. Ἀλλ' ἔὰν ὁ κληθεὶς εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, πειθόμενος εἰς τὸ ἀναμφίβολον δικαίωμα αὐτοῦ πρὸς ἀπαλλαγὴν, ἐπιμένῃ νὰ μὴ ἀναλάβῃ τὰ τῆς ἐπιτροπείας καθήκοντα, διορίζεται προσωρινὸς ἐπίτροπος ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου, ἢ τοῦ εἰσαγγελέως κατὰ τὸ ἄρθρον 649 τῆς πολιτικῆς δικονομίας. Καὶ ἂν μὲν ἡ τῆς ἀπαλλαγῆς αἴτησις γενῇ δεκτὴ, ἔχει καλῶς, ἀλλ' ἂν ἀπορριφθῇ, ὁ δὲ προσωρινὸς ἐκεῖνος ἐπίτροπος κακῶς διεχειρίσθῃ τὰ τῆς ἐπιτροπείας καὶ ἐντεῦθεν ἐπαθε βλάβην ὁ ὀρφανὸς, ὁ ἀρχικὸς τῆς βλάβης αἴτιος εἶναι ὁ τὴν ἀνυπόστατον ἀπαλλαγὴν προνοίας· ἄρα ἐνέχεται καὶ διὰ τὴν τοῦ προσωρινοῦ ἐπιτρόπου διαχείρισιν.¹

363. Ἐπὶ τῆς ἀνικανότητος τοῦ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν καλουμένου ὁ νόμος δὲν ὀρίζει τι περὶ εὐθύνης, ἐν ὅσῳ ὁ μετὰ τὸν ἀνίκανον καλούμενος δὲν ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν. Ἐνταῦθα νομίζομεν, ὅτι δέον νὰ διακρίνωμεν. Ἐὰν ἐπάγῃται ἡ ἐπιτροπεία εἰς ἀνίκανον, οὗτος δὲν εἶναι, οὔτε δύναται νὰ ᾖναι ἐπί-

(1) Ἄρθρ. 79.

τροπος·¹ ὅθεν ἀνίσχυρος ἡ ἐπαγωγή καὶ οὐδεὶς λόγος περὶ εὐθύνης αὐτοῦ, μέχρις οὗ ὁ ἱκανὸς ἀναλάβῃ τὰ τῆς ἐπιτροπείας. Ἐπὶ λόγου ὁμῶς ἀνικανότητος ἐπελθόντος μετὰ τὴν ἀποδοχὴν καὶ ἐναρξίν τῆς ἐπιτροπείας, πάλιν διακριτέον. Ἐὰν ἡ παύσις χωρὶ ἀυτοδικαίως² (ἐνεκα δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως, πτωχεύσεως, ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, μοναχικοῦ σχήματος, ἢ καταδίκης εἰς ποινὴν κακουργήματος) πρόδῃλον, ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶναι πλέον ἐπίτροπος ὁ ἀνικανός, ὅθεν οὔτε περὶ εὐθύνης αὐτοῦ λόγος. Ἀλλ' ἐὰν ἡ αἰτία τῆς ἀνικανότητος χρήζῃ δικαστικῆς βεβαιώσεως καὶ ἀποφάσεως (ἐνεκα κακῆς διαγωγῆς, ἀποβολῆς ἀπὸ ἐπιτροπείας ὡς σφετεριστοῦ κτλ.),³ δὲν θέλουσιν ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐν τῷ θεματι τούτῳ οἱ ὅρισμοι περὶ τῆς εὐθύνης ἐπὶ τῆς προταθείσης ἀπαλλαγῆς. Ἐὰν ἡ αἵτησις τῆς παύσεως γενῇ δεκτὴ, ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως παύει ὁ ἀνικανὸς ὡς ἐπίτροπος, ἂν δὲ ἀπορριφθῇ, οὐδέποτε ἐπαυσε, ὅθεν μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως, οἷαδῇποτε καὶ ἂν ἡ αὕτη, ὀφείλει νὰ ἐξακολουθῇ τὴν διοίκησιν, ἐνῶ ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἀπαλλαγῆς ὁ μὴ ἀναμειγνύμενος εἰς τὴν διοίκησιν οὐδεμίαν φέρει εὐθύνην, ἂν ἡ αἵτησις γενῇ δεκτὴ· δὲν εἶναι δὲ μικρὰ ἡ διαφορὰ τῶν θεμάτων τούτων.

364. Τὸ πρῶτιστον ἔργον τοῦ ἐπιτρόπου εἶναι νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν τυχόν ἐπιτεθειμένων σφραγίδων ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος γονέως καὶ νὰ προβῇ εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἀπογραφῆς.⁴ Δυνατὸν ὅμως καὶ νὰ μὴ ἐσφραγίσθῃ ἡ περιουσία τοῦ ἀποβιώσαντος, τότε δὲ ἡ ἐνέργεια τοῦ ἐπιτρόπου δὲν ἄρχεται διὰ τῆς ἀποσφραγίσεως. Κατὰ τὰ ἄρθρα 1050 4) καὶ 1063 τῆς πολιτικῆς δικονομίας ἡ ἐπίθεσις σφραγίδων ζητεῖται ἐν περιπτώσει ἀνηλικιότητος παρὰ τοῦ ἀνηλικίου, ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ, ἢ παρὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, καὶ

(1) Ἄρθρ. 49. Ἐὰν οὐδὲν ἦττον διοικήσῃ, ἐπειδὴ ἡ τοῦ νόμου ἄγνοια δὲν συγγινώσκειται, νομίζω, ὅτι ἔχει τὴν εὐθύνην τοῦ αὐτοκλήτου διοικητοῦ ἀλλοτριῶν ὑποθέσεων, οὐχὶ δὲ τὴν (ἐλάσσονα) τοῦ ἐπιτρόπου.

(2) Ἄρθρ. 49 (ἐδ. 2 3 5 καὶ 8).

(3) Καλλιγὰ Οἰκογ. Δίκ. § 311.

(4) Ἄρθρ. 59.

προκειμένης δὲ τῆς συντάξεως ἀπογραφῆς ζητεῖται προηγουμένως ἡ σφράγις, ὅπως ἀπὸ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦλάχιστον τῆς ἀρχῆς τῆς συντακτοῦσας τὴν ἀπογραφὴν, ἐκλείψῃ πᾶς κίνδυνος ὑφαίρεσεως. Ἐντεῦθεν συμπεραίνομεν, ὅτι πρῶτον ἔργον τοῦ ἐπιτρόπου δὲν εἶναι πάντοτε τῶν σφραγίδων ἡ ἀφαίρεσις, διότι ἂν δὲν προέλαβεν ἄλλος, ἢ καὶ ἡ ἀρχὴ¹ νὰ ζητήσωσι τὴν ἐπίθεσιν τῶν σφραγίδων, ταύτην θέλει προκαλέσει αὐτὸς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συντάξεως τῆς ἀπογραφῆς, ἣν ὀφείλει νὰ προκαλέσῃ ὡς τᾶχιστα. Δὲν ὤρισθη ἐπὶ τούτῳ προθεσμία, διότι δύναται νὰ ὑπάρχῃ εὖλογον κώλυμα, δι' ὃ δὲν δύναται νὰ ἀρχίσῃ ἡ σύνταξις τῆς ἀπογραφῆς ἐντὸς ὀρισμένου χρόνου, ἀπουσία, ἀσθένεια κλπ. Ὁρθότερον εἶναι νὰ ὑπάρχῃ ἡ εὐθύνη διὰ πᾶσαν ἀδικαιολόγητον ἀναβολήν, ἔστω καὶ μικράν. Κατὰ τὸν γαλλ. νόμον ἡ προθεσμία εἶναι δέκα ἡμερῶν.²

Ἡ ἀπογραφὴ συντάσσεται κατὰ τὰς διατυπώσεις τοῦ ἀρθρ. 1071 τῆς πολιτικῆς δικονομίας, παρόντος τοῦ παρεπιτρόπου. Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη πράξις τῆς ἐπιτηρήσεως. Κατὰ τὸ ἀρθρον 1071 3) τῆς πολιτικῆς δικονομίας οἱ διάδικοι (ἐννοεῖ οἱ ἐνδιαφερόμενοι) δύνανται νὰ παρασταθῶσι καὶ διὰ πληρεξουσίου, ἄρα καὶ ὁ παρεπίτροπος.

365. Ἡ παράλειψις τῆς ἀπογραφῆς ἔχει σπουδαῖα ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα διὰ τὸν κληρονομοῦντα τὸν γονέα αὐτοῦ ἀνήλικον, διότι ἐκτίθησιν αὐτὸν εἰς τὸν κίνδυνον νὰ πληρώσῃ τὰ κληρονομικὰ χρέη, καὶ ἂν ταῦτα ὑπερβαίνωσι τὸ ποσὸν τῆς κληρονομίας, ὅθεν ἡ σύνταξις τῆς ἀπογραφῆς εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιωτάτων καθηκόντων τοῦ ἐπιτρόπου. Προσέτι δι' αὐτῆς γινώσκει ὁ ἐπίτροπος τὰ στοιχεῖα τῆς περιουσίας, ἧς ἀναλαμβάνει τὴν διοίκησιν, καὶ ἧς ἕνεκα βραδύτερον ἔχει νὰ δώσῃ λόγον, καὶ τέλος ἐξ ἧς ἡρτῆται τὸ ζήτημα τί θέλει δαπανηθῆ πρὸς συντήρησιν, ἀνατροφὴν κλπ. τοῦ ἀνηλίκου.

Κατὰ τοὺς ρωμαίους καὶ τοὺς βυζαντινοὺς ἡδύνατο νὰ μὴ συντάξῃ ἀπογραφὴν ὁ ἐπίτροπος, ἂν ὁ διαθέτης εἶχεν ἀπαγο-

(1) Ἀρθρ. 1051 τῆς πολ. δικονομίας.

(2) Ἀρθρ. 451.

ρεύσει αὐτήν.¹ ἄλλ' οὔτε κατὰ τὸ δίκαιον ἐκεῖνο δύναται ἐκ τούτου νὰ βλαφθῶσιν οἱ τρίτοι, ὅπερ ἐστὶ κυρίως οἱ δανεισταί, δικαιούμενοι νὰ ζητήσωσι τὴν πλήρη αὐτῶν ἱκανοποίησιν παρὰ τοῦ ἄνευ ἀπογραφῆς ἀποδεξαμένου τὴν κληρονομίαν.

366. Παρ' ἡμῖν, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἄρθρου 56, οὐδεὶς, οὐδ' αὐτὸς ὁ κληρονομούμενος, δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἐπίτροπον τῆς ὑποχρέωσεως ταύτης, τῆς ἐπιβαλλομένης αὐτῷ ὑπὸ ὀρισμοῦ ὀρῶντος τὴν δημοσίαν τάξιν. Ἄν μὴ συντάξῃ ἀπογραφὴν ὁ ἐπίτροπος, ἢ κατ' αὐτοῦ ἀποδείξεις τῆς εἰς αὐτὸν περιελθούσης περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου συγχωρηθήσεται καὶ διὰ μαρτύρων,² ἔστιν ὅτε δὲ, καὶ δι' ἐκτιμητικοῦ ὄρκου.³

367. Ὁ νόμος ἀπαιτεῖ μετὰ μεγάλης αὐστηρότητος νὰ γενῇ γνωστὸν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπιτροπείας, ἂν ἔχῃ ὁ ἐπίτροπος ἀπαιτήσεις κατὰ τοῦ ἀνηλίκου, ὅθεν ἐπιβάλλει εἰς τὸν συντάσσοντα τὴν ἀπογραφὴν συμβολαιογράφον ἐπὶ χρηματικῇ ποινῇ 50—500 δραχμῶν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τούτου τὸν ἐπίτροπον καὶ νὰ ἀναφέρῃ ἐν τῇ ἐκθέσει τὴν τε ἐρώτησιν καὶ τὴν ἀπάντησιν. Ἐὰν ὁ ἐπίτροπος, καὶ μὴ ἐρωτηθεὶς, ἀποσιωπήσῃ κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἀπογραφῆς τὴν ὑπάρχουσαν καὶ γνωστὴν αὐτῷ ἀπαίτησιν κατὰ τοῦ ἐπιτροπευομένου ἀπόλλυσιν αὐτήν.

Κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον,⁴ ἂν μὴ ἐρωτηθῇ ὁ ἐπίτροπος καὶ διὰ τοῦτο μὴδὲν δηλώσῃ περὶ τῆς ὑπαρχούσης ἀπαιτήσεως, δὲν ἀπόλλυσιν αὐτήν. Ἡμεῖς ἐπετείναμεν τὴν αὐστηρότητα, ὅπως μὴ ἢ παράλειψις τοῦ συμβολαιογράφου διατηρήσῃ τὸν κίνδυνον, ἀφ' οὗ ὁ νόμος θέλει νὰ προφυλάξῃ τὸν ἀνήλικον. Ὁ ἐπίτροπος, ὢν συνάμα καὶ δανειστής, δύναται ἂν ὑπάρχωσιν ἐν τοῖς ἐγγράφοις τοῦ ἀποβιώσαντος στοιχεῖα ἀποδεικνύοντα τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἀπαιτήσεως, (διὰ πληρωμῆς, συμβιβασμοῦ, ἀποχῆς, παραγραφῆς) νὰ μὴ κοινοποιήσῃ αὐτὰ εἰς τὸν παρεπί-

(1) K. [5. 51] 13. § 1. B. [AH', 3] 38.

(2) Ἀρθρ. 304 τῆς πολ. δικονομ.

(3) Ἀρθρ. 303 τῆς πολ. δικονομ.

(4) Ἀρθρ. 451.

τροπον· ἐντεῦθεν δὲ ὁ ἀνήλικος τρέχει κίνδυνον νὰ καταδικασθῇ ἀδίκως εἰς πληρωμὴν ἀνυπάρκτου χρέους.

Ὁ παρεπίτροπος οὐδεμίαν ἔχει διαχείρισιν, ἄρα περὶ αὐτοῦ δὲν ἰσχύει ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 60.

368. Ἄμα περατωθείσης τῆς ἀπογραφῆς ὁ ἐπίτροπος ἐκποιεῖ τὰ κινητὰ, ὅσων τὴν διατήρησιν δὲν ἐπέτρεψε τὸ συγγενικὸν συμβούλιον,¹ ὅπερ συγκαλεῖται ἀμέσως, ὅπως ἀφανθῇ περὶ τούτου. Ὁ λόγος τῆς διατάξεως ταύτης πρόδηλος. Ἡ διατήρησις τῶν κινητῶν ἀπαιτεῖ δαπάνας, πολλάκις συνεπάγεται κίνδυνον ἀπωλείας, ἐνίοτε δὲ βεβαίαν φθορὰν αὐτῶν, καὶ τέλος νεκρόνει κεφάλαια δυνάμενα νὰ καταστῶσι παραγωγικά.

Ἀλλὰ πρὸ πάντων τί ἐννοεῖ ὁ νόμος διὰ τῆς λέξεως *κινητά*. Τὰ ἐνσώματα, τὰ ἔχοντα ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν. Τὰ ἀποδεδεικνύοντα ἐνοχικὰ ἀπαιτήσεις δικαιοῦγραφα οὐδόλως ἐνόησεν ὁ νόμος νὰ περιλάβῃ εἰς τὴν διάταξιν ταύτην. Τῶντι ὑπάρχουσι λόγοι λίαν ἰσχυροὶ ἀποκρούοντες τὴν εὐρείαν ταύτην ἐρμηνείαν τῆς λέξεως «κινητά.» Ἐὰν τὰ χρεώγραφα δὲν ᾔναι ληξιπρόθεσμα ὁ ἐπίτροπος, δὲν δύναται εἰσπράξῃ τὰ ὀφειλόμενα, ἀλλὰ ταῦτα φέρουσι τόκον, ἂν δὲ ᾔναι φερέγγυος ὁ ὀφειλέτης, διατί νὰ πωληθῶσι; Ὅπως δανεισθῶσιν ἐκ νέου καὶ νὰ μεταποιηθῶσι πάλιν εἰς δανεισμένα κεφάλαια; ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοιαύτης ἐκποιήσεως ἔσεται νὰ βαρυνθῇ ὁ ὀρφανὸς τῇ δαπάνῃ τῆς ἐκποιήσεως καὶ νὰ ὑποστῇ τὴν ζημίαν τῆς ἀργίας τοῦ κεφαλαίου μέχρι τῆς ἐκ νέου παραγωγικῆς αὐτοῦ χρήσεως. Ἄν δὲ ᾔναι ἀναξιόχρεως ὁ ὀφειλέτης, δύναται μὲν νὰ ἐλαττωθῇ ἔτι μᾶλλον ἡ περιουσία, προβαίνοντος τοῦ ἀναξιόχρεου, ἀλλὰ εἶναι δυνατόν καὶ νὰ αὐξήσῃ, βελτιουμένης τῆς καταστάσεως τοῦ ὀφειλέτου· ὅθεν οὐδὲν βέβαιον ὄφελος.

Ἄν ἡ ἔκφρασις «κινητῶν» περιελάμβανε καὶ τὰ παραστατικά ἐνοχικῶν ἀπαιτήσεων ἔγγραφα, τότε ἔδει νὰ ἰσχύσῃ ἡ διάταξις καὶ ἐπὶ τῶν ληξιπροθέσμων ἀπαιτήσεων.

Ὅθεν τὰ περὶ τούτων χρεώγραφα, (ὁμολογα δανείου, παρα-

(1) Ἄρθρ. 61.

καταθήκης) δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξαργυρωθῶσιν, ἀλλ' ἐπρεπε νὰ πωληθῶσι διὰ πλειστηριασμοῦ! Ὅπερ ἐστὶν ὁ νόμος ἠθελεν ὀρίζει, ὅτι ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ δεχθῇ τὸ κεφάλαιον διδόμενον ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου, ἀλλὰ ὀφείλει νὰ ἐκχωρήσῃ αὐτὸ εἰς τὸν πλειοδότην. Ἡ πώλησις δυσκόλως θέλει ὑπερβῇ τὸ κεφάλαιον, πολλάκις ὁμως θέλει ἀποφέρει ἔλαττον ποσὸν διὰ τὰ ἐξόδα τῆς ἐπιδιώξεως, τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐξαργυρώσεως καὶ πρὸ πάντων τὰ ἐξόδα τοῦ πλειστηριασμοῦ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ νόμος κατὰ τὴν ἀπακρουσμένην ταύτην ἔννοιαν, ἠθελεν εἶναι παράλογος.

Ἄλλως τὸ ἄρθρον τοῦτο παρελάβομεν ἀπὸ τὸν γαλλικὸν νόμον,¹ οἱ δὲ γάλλοι οὐδέποτε ἐνόησαν τὴν λέξιν *meubles* ἐν ταῦθα ἄλλως, ἢ ὡς ἐμφαίνουσιν *ἐκσώματα* κινητά.

369. Τὸ ζήτημα παρήχθη ἐκ τῆς ἐκφράσεως τοῦ ἄρθρου 61, καθ' ὃ «ἐὰν μεταξὺ τῶν κινητῶν ὑπάρχωσι μετοχαὶ ἑταιριῶν, ἢ δημόσια χρεώγραφα, ἢ ἄλλα τοιαύτης φύσεως ὁμόλογα, ἢ ἐκποίησις αὐτῶν γίνεται μόνον δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἐπιτροπούσης αὐτὴν μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Τὸ δικαστήριον διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως ὀρίζει καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκποιήσεως.»

Ὅρθῃ ἡ διάταξις αὕτη, διότι τὰ τοιαῦτα χρεώγραφα ἀποφέρουσι πρόσοδον, μέρισμα, ἢ τόκον καὶ ἐπομένως ἄδικον καὶ ἀσύμφορον ἠθελεν εἶναι νὰ ἐπιτραπῇ ἡ μετὰ τῶν ἄλλων κινητῶν ἐκποίησις, ἐκτὸς ἂν τὸ δικαστήριον, ἀποβλέπον εἰς τὰς περιστάσεις καὶ τὸ εἶδος τῶν χρεωγράφων, ἢ καὶ εἰς τὸ δύνατὸν ἄλλης παραγωγικωτέρας χρήσεως τῶν κεφαλαίων, ἀποφασίσῃ τὴν ἐκποίησιν, ἣτις ὁμως δύναται νὰ γίνῃ καὶ δι' ἐκουσίας πωλήσεως. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νόμος μετεχειρίσθη τὴν ἐκφρασιν «ἐὰν μεταξὺ τῶν κινητῶν ὑπάρχωσι μετοχαὶ ἑταιριῶν κτλ.» παρήχθη τὸ ζήτημα,² μήπως καὶ αὗται καὶ πᾶσαι αἱ ἀπαιτήσεις συναριθμοῦνται μετὰ τῶν κινητῶν, ὅθεν δεόν νὰ ἐκποιῶνται καὶ μάλιστα διὰ πλειστηριασμοῦ, πλὴν ἂν ἐπε-

(1) Ἄρθρ. 152.

(2) Καλλιγὰ Οἴκογ. Δίκ. 6', ἐκδ. σελ. 344.

τράπη ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἢ διατήρησις. Ἀλλὰ τοιαύτην ἔννοιαν δὲν ἔχει ἡ ἔκφρασις αὕτη· ἄλλο μετοχὴ ἑταίριας, χρεώγραφον δημόσιον καὶ ἄλλο ὁμολογία, ἀποδεικτικὸν ἔγγραφον ἐνοχικῆς ἀπαιτήσεως· τὸ μὲν εἶναι ἀντικείμενον ἰδιοκτησίας, ἔχει ὠρισμένην πρόσοδον, ἔχει ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν, πωλεῖται καὶ ἀγοράζεται, τὸ δὲ εἶναι ἀποδεικτικὸν μέσον ἐνοχικῆς ἀπαιτήσεως, δὲν πωλεῖται, δὲν ἀγοράζεται· ἡ ἀπαιτήσεις, ἣν ἀποδεικνύει τὸ ἔγγραφον, δὲν ἐκποιεῖται κυρίως, ἀλλὰ δύναται μόνον νὰ ἐκχωρηθῇ εἰς ἄλλον.¹ Ὅτι τὰ τῆς πρώτης κατηγορίας χρεώγραφα κατατάσσονται μεταξὺ τῶν κινητῶν, οὐδεμία ἀμφιβολία, εἶναι ἀντικείμενα περιουσίας καθ' ἑαυτὰ, διότι μεταβιβάζονται διὰ πωλήσεως· κατ' αὐτὰ δὲν ἰσχύουσιν οἱ κανόνες τῆς ἐκχωρήσεως τῶν ἀπαιτήσεων. Ἐκ τούτου ὁμως, ὅτι ταῦτα εἰσὶν ἐκ τῶν κινητῶν, τῶν ἐνσωμάτων, οὐδόπως ἔπεται, ὅτι πᾶσα ἐνοχικὴ ἀπαιτήσις, ἀποδεικνυμένη δι' ἔγγραφου, δεόν νὰ καταταχθῇ ὡσαύτως μεταξὺ τῶν κινητῶν.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους δὲν εἶναι εὐλογον νὰ δεχθῇ τις, ὁ νομοθέτης περιέλαβε καὶ τὰς ἐνοχικὰς ἀπαιτήσεις εἰς τὴν ἔκφρασιν «κινητὰ» τοῦ ἄρθρ. 91.

370. Ἡ ἐκποίησης τῶν κινητῶν γίνεται κατὰ τὰς διατυπώσεις τῶν ἄρθρ. 891—906 τῆς πολιτ. δικονομίας, τοὔτέστι κοινοποιεῖται ὁ πλειστηριασμὸς διὰ κηρύξεως ἐν τῷ δήμῳ, ὅπου γίνεται ὁ πλειστηριασμὸς καὶ διὰ τοιχοκολλήσεως ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ ἀνηλίκου. Ἡ κοινοποίησις αὕτη γίνεται, ἐάν μὲν πρόκηται περὶ κινητῶν ἀξίας κατωτέρας τῶν 300 δρ. τρεῖς ἡμέρας τοῦλάχιστον πρὸ τοῦ πλειστηριασμοῦ, ἐάν δὲ περὶ κινητῶν ἀξίας μεγαλητέρας, τοῦλάχιστον δεκαπέντε ἡμέρας πρὸ αὐτοῦ, ἐν δὲ τῷ θέματι τούτῳ ἡ κοινοποίησις γίνεται καὶ διὰ τοιχοκολλήσεως εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ, καὶ διὰ καταχωρίσεως εἰς δημόσιον φύλλον.

Ἀμέσως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πλειστηριασμοῦ γίνεται κατὰ τὸν τόπον καὶ τὴν ἡμέραν αὐτοῦ νέα δηλοποίησις διὰ κηρύξεως κατὰ τὴν ἐπιτόπιον συνήθειαν.

(1) Ἐν γλ. δίκ. Α'. § 359—364.

Ἡ κοινοποίησις περιέχει περιγραφὴν καὶ ἐκτίμησιν τῶν κινητῶν, ἐπιμελεία τοῦ ἐπιτρόπου. Ἐὰν ἐν τῇ τῆς ἀπογραφῆς ἐκθέσει ἐξετιμῇται ἕκαστον κινητὸν, εἶναι περιττὴ νέα ἐκτίμησις.

371. Ἄν ἡ ἀξία τῶν ἐκποιητέων κινητῶν κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀπογραφῇ ἐκτίμησιν δὲν ὑπερβῇ τὰς 500 δραχμάς, τὸ συγγενικὸν συμβούλιον δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκποίησιν καὶ ἄνευ τῶν εἰρημένων διατυπώσεων, ὅταν ἡ ἀξία πάντων τῶν κινητῶν οὐχὶ ἐνός ἑκάστου αὐτῶν, τῶν ἐκποιητέων, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 891 τῆς πολ. δικον. Ὁ λόγος τοῦ ὁρισμοῦ τούτου εἶναι πρόδηλος· δυνατόν αἱ δαπάναι τῶν ἀνωτέρω διατυπώσεων νὰ ἀναλώσωσι τὸ πλεῖστον, ἵνα μὴ εἴπωμεν τὸ ὅλον, τῆς ἀξίας τῶν ἐκποιουμένων κινητῶν.

372. Περὶ τοῦ ζητήματος, τί γενήσεται, ἂν ὁ ἀποθανὼν εἴχεν ἐμπορικὸν κατὰστημα, ἐάν δηλ. δεόν νὰ ἐκποιθῶσιν ἀμέσως τὰ ἐν αὐτῷ ἐμπορεύματα, ἢ μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον διὰ τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως, τὸ πᾶν ἤρτηται ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ τοῦ ἐπιτρόπου.¹

373. Τὸ ἄρθρον 62 τοῦ νόμου, ὑποθέτον νόμον ἀστικὸν παρέχοντα τῇ μητρὶ, ἐν ἐλλείψει τοῦ πατρὸς, τὴν ἐπικαρπίαν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου, ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ ταύτης ἀπολαύουσα μήτηρ, δύναται, ἐάν θέλῃ, νὰ διατηρήσῃ τὰ κινητὰ, λ. χ. ἐπιπλά, κτήνη, ποίμνια, ἀλλὰ τότε προκαλεῖ ἰδίαις δαπάναις ἀκριβῆ αὐτῶν ἐκτίμησιν ὑπὸ πραγματογνωμόνων διοριζομένων ὑπὸ τοῦ εἰρηνοδίκου. Ἡ ἰδία αὕτη ἐκτίμησις εἶναι ἀναγκαία καὶ ἀφοῦ ἐγένετο κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἀπογραφῆς.² Ἡ κατὰ τὴν ἀπογραφὴν ἐκτίμησις δύναται νὰ γενῇ καὶ ὡς ἔγγιστα καὶ τοιαύτη τῶντι γίνεται, οὐδ' ἀπειλεῖται βλάβη, ἂν δὲν ἐγένετο μετὰ πάσης ἀκριβείας. Ἐὰν πωληθῶσι τὰ κινητὰ, τὸ προϊόν τοῦ πλειστηριασμοῦ θέλει ὀρίσει τὴν ἀληθῆ ἀξίαν, ἐάν δὲ διατηρηθῶσιν, ὡς μὴ ὑποκείμενα εἰς φθοράν, τίς

(1) Πρβλ. [26. 7] 47 § 6. κ. [4. 37] 7 B. [Ib'. 1] 89.

(2) Ἄρθρ. 1071. 7) καὶ 1072 τῆς πολιτικῆς δικονομίας.

ἡ βλάβη, ἂν διστιμῆθησαν ὑπεράνω, ἢ κατωτέρω τῆς ἀληθοῦς ἀξίας; Ἄλλ' ἐνταῦθα ἡ ἐκτίμησις ἔχει τὸ σπουδαῖον ἀποτελεσμα, ὅτι εἶναι ὀριστική ἂν τὰ κινητὰ δὲν ἀποδοθῶσιν αὐτοῦσια, ἢ κατὰ ταύτην τὴν ἐκτίμησιν ἀξία ἀποδοθῆσεται εἰς τὸν ἀνῆλικον, ὅθεν μέγα ἔχουσι συμφέρον ἢ τε μήτηρ καὶ ὁ ἀνῆλικος νὰ γενῇ ἰδίως ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀκριβῆς ὅσον οἷόν τε ἐκτίμησις.¹

374. Ἄμα τῇ ἐνάρξει τῆς ἐπιτροπείας τὸ συγγενικὸν συμβούλιον κανονίζει ἀναλόγως τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἀνῆλικου τὸ ποσὸν τῆς ἀναγκαίας ἐτησίας δαπάνης πρὸς τε τὴν συντήρησιν καὶ ἀνατροφὴν αὐτοῦ καὶ πρὸς διαχειρίσιν τῆς περιουσίας του.²

Ἡ αἰτησία δαπάνης τῆς συντηρήσεως καὶ ἀνατροφῆς δὲν πρέπει ἀναγκαίως νὰ ᾖ κατωτέρα τῆς ἐτησίας προσόδου· δύναται νὰ ᾖ καὶ ἴση καὶ ἀνωτέρα. Ὁ μόνος σκοπὸς τοῦ νόμου εἶναι νὰ ἀνατρέφωσιν καὶ νὰ παιδεύωσιν τὰ ὀρφανὰ προσηκόντως, ἥτοι κατὰ τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὸν προορισμὸν αὐτῶν. Ἐὰν λ. χ. πρόκηται περὶ ἐκμαθήσεως ἐπαγγέλματος, ἢ δὲ πρόσδοδος δὲν ἐξαρκῇ, ἃς δαπανηθῇ καὶ μέρος τοῦ κεφαλαίου· μόνον τὰ μάταια ἐξοδα ἀποκρούει ὁ νόμος. Ὁ προσδιορισμὸς οὗτος δὲν εἶναι ἀμετάκλητος, γινόμενος μάλιστα ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιτροπείας, ὅτε πιθανῶς δὲν εἶναι εἰσέτι ἀκριβῶς γνωστὰ αἱ πρόσδοδι, οὔτε αἱ ἀνάγκαι. Προϊόντος τοῦ χρόνου δύναται νὰ αὐξήσωσιν αἱ ἀναγκαῖαι δαπάναι τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς ἀνατροφῆς. Ὅθεν δὲν ἔπεται, ὅτι δὲν δύναται νὰ συγκληθῇ τὸ συμβούλιον καὶ βραδύτερον, ὅπως ὀρίσῃ ἄλλο ποσόν, οὔτε, ὅτι πᾶσα δαπάνη ὑπερβαίνουσα τὸ ὀρισθὲν ποσόν καὶ προσηκόντως ἀπαδεδειγμένη καὶ δεδικαιολογημένη, εἶναι ἀπαράδεκτος, οὔτε τέλος, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ὀρισθὲν ποσόν καλῶς δαπανᾶται, ἂν ὥς ἐκ τῶν περιστάσεων ἀποβῇ περιττὴ, καθ' ὅλου ἢ ἐν μέρει, ἢ δαπάνη.

Τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ περὶ τῆς δαπάνης τῆς διαχειρίσεως, ἣν ὡσαύτως ὀρίζει ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιτροπείας τὸ συγγενικὸν συμβούλιον.

(1) Δεμολόμδε VII 577.

(2) Ἄρθρ. 63.

Ἄλλὰ τοιοῦτος κανονισμὸς τῶν δαπανῶν τῆς συντηρήσεως, τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς διοικήσεως εἶναι περιττός, ὅταν ἡ μήτηρ, ἡ ἐπίτροπος, ἀπολαύῃ τῆς ἐπικαρπίας τῆς περιουσίας τῶν τέκνων της, διότι τότε ἡ μήτηρ ὀφείλει ἐκ τῆς ὕλης προσόδου, ἣτις τῇ ἀνήκει, νὰ δαπανᾷ τὰ πρὸς τε τὴν συντήρησιν καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων καὶ πρὸς διοίκησιν τῆς περιουσίας ἀναγκαῖα.

375. Διὰ τῆς αὐτῆς πράξεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἥτις προσδιορίζει τὸ ποσὸν τῆς ἐτησίας δαπάνης πρὸς συντήρησιν καὶ ἀνατροφὴν τοῦ ἀνηλίκου καὶ πρὸς διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ὀρίζεται ρητῶς καὶ ἐὰν ἐπιτρέπῃται εἰς τὸν ἐπίτροπον νὰ παράσχη ἀμοιβὴν καὶ πόσῃν εἰς βοηθόν, ὃν τυχὸν προσλαμβάνει. Ὁ ἐπίτροπος εἶναι εἰς, ἀλλ' ἡ περιουσία δύναται νὰ ᾔῃαι μεγάλη καὶ περίπλοκος, ἢ νὰ σύγκηται ἐκ κτημάτων καὶ χρηματικῶν κεφαλαίων εὐρισκομένων εἰς διαφόρους τόπους. Ὁ ἐπίτροπος τότε μὴ ἐπαρκῶν εἰς τὸ βάρος ἔχει ἀνάγκην βοηθοῦ διαχειριζομένου τὰς ὑποθέσεις τοῦ ἀνηλίκου. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ δύναται νὰ προσλάβῃ τοιοῦτον βοηθόν, ἢ βοηθούς· τὴν δ' ἐξουσίαν ταύτην ἔχει ὁ ἐπίτροπος, οὐδεμιᾶς πρὸς τοῦτο χρῆζων ἀδείας. Καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ προσώπου ἀνήκει εἰς τὸν ἐπίτροπον, ὅστις φέρει τὴν εὐθύνην αὐτῆς ὡς καὶ τὴν ἐκ τῆς παραλείψεως τῆς προσηκούσης ἐπιτηρήσεως. Ἡ ἀδεια τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἀμοιβὴν τοιοῦτου βοηθοῦ.

Σημειωτέον ὅμως, ὅτι οἱ τοιοῦτοι βοηθοὶ δὲν εἶναι ἐπίτροποι, ὅθεν δὲν ἔχουσι τὰς ὑποχρώσεις αὐτοῦ, οὔτε δύναται νὰ ἐγγραφῇ δυνάμει τοῦ νόμου ὑποθήκη ἐπὶ τῶν κτημάτων αὐτῶν, ὡς ἐπὶ τῶν τοῦ ἐπιτρόπου.

376. Ἐκ τῶν προσόδων τοῦ ἀνηλίκου, ἀφοῦ ἀποχωρισθῶσιν αἱ τῆς συντηρήσεως, τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς διαχείρισεως δαπάναι, δύναται νὰ μένῃ περίσσειμα. Ὅποια ἔσεται ἡ χρῆσις, καὶ ἡ ἐκ τῆς παραλείψεως τῆς παραγωγικῆς χρήσεως αὐτοῦ εὐθύνη τοῦ ἐπιτρόπου; Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι κατὰ τοῦτο σπουδαῖον, ὅτι εἰς χώρας, καθ' ἃς δὲν ὑπάρχουσι πολλὰ πιστωτικὰ καταστήματα, ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ εὐρεθῇ εἰς

ἀμυχανίαν καὶ νὰ ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτοῦ δίκας ἐπιβλαβεστάτας. Πᾶν περίσσευμα δέον νὰ καταστῇ παραγωγόν; Σήμερον ἔχει 20 δρ. μετὰ δεκάτῃ ἡμέρᾳ 50, μετ' ἄλλας δεκαπέντε 100. Διατί δὲν ἐδάνεισεν ἐπὶ τόκῳ τὰς 20 ἀμέσως, ἢ τὰς 50; Ἀλλ' εἶναι τοῦτο εὐκολον; Ὅπως εὐρὴ πρόσωπα ἀξιόχρεα. δέον οὐ μόνον τὸ ποσὸν νὰ ᾔῃαι δπωσοῦν ἄξιον λόγου, ἀλλὰ νὰ δοθῇ καὶ καιρὸς τις πρὸς τοῦτο. Ἐὰν πάντα ταῦτα πρόκηται νὰ ἐκτιμηθῶσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς λογοδοσίας, ἠθέλαμεν ἀναρτήσῃ τὴν τύχην τοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ δικαστοῦ, ἡ δὲ ἀβεβαιότης αὕτη ἐπὶ πολλῶν μικρῶν ποσοτήτων, κεφαλαίων ἢ τόκων, δύναται νὰ καταστήσῃ ἀφόρητον τὸ βᾶρος τῆς ἐπιτροπείας.

377. Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν νομοθετῶν, ἀλλ' ἐν τῷ ρωμαϊκῷ νόμῳ, ὡς ἐκ τῆς ἐπὶ τῶν χριστιανῶν αὐτοκρατόρων ἀθλίᾳ καταστάσεως τῆς προσωπικῆς καὶ κτηματικῆς πίστεως, ἐλύθη ἀτελέστατα. Περὶ τούτου παρατηρητέον.

α') Κατὰ τὸ πρὸ τῆς Νεαρᾶς 72 τοῦ Ἰουστινιανοῦ δίκαιον ὁ ἐπίτροπος (καὶ ὁ κηδεμὼν) ὥφειλε νὰ καταθέτῃ ἀσφαλῶς τὰ περισσεύοντα κεφάλαια πρὸς ἀγορὰν ἀκινήτων.¹ ἂν δὲν κατέθετεν αὐτὰ, ἢ καταθεῖς ἀνέβαλλε τὴν ἀγορὰν, ἠδύνατο νὰ καταμηνυθῇ ὑπὸ τῶν συναδέλφων, ἢ ὑπὸ ἄλλων ἐχόντων συμφέρον, ὅτε ὁ δικαστὴς διέταττε τὴν κατάθεσιν ἐπὶ ποινῇ 12 τοῖς $\frac{0}{10}$ λόγῳ τόκου.²

Ἐὰν ἡ ἀγορὰ ἀκινήτων ᾔῃ ἀνέφικτος, ὥφειλε νὰ δανείζῃ αὐτὰ ἐπὶ τόκῳ, καθ' ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατόν (ὑπερ ὑπετίθετο, ἂν ἐδάνειζεν ἴδια κεφάλαια),³ προσπαθὼν πάντως νὰ ὤσιν ἀσφαλῇ τὰ δάνεια.⁴ Ἀθετῶν τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην ὥφειλεν οὐ μόνον νὰ ἀνορθώσῃ τὴν ἐντεῦθεν ζημίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἑκτακτον ὑπέπιπτε ποινὴν, ἂν δὲν ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ τὴν ἀπο-

(1) [26. 7] 5. πρ. 3 § 2. 7 § 3 8. B. [ΔΖ'. 7] 7.

(2) [26. 7] 7 § 7. B. [ΔΖ'. 7] 6.

(3) [26. 7] 8.

(4) [26. 7] 13 § 1. 50. B. [ΔΖ'. 7] 49.

ζημίωσιν.¹ Ἐπρεπεν ὁμῶς νὰ δίδηται εἰς τὸν ἐπίτροπον ἡ κηδεμόνα ὁ ἀναγκαῖος χρόνος πρὸς ἀσφαλῆ δανεισμόν. Ὁ χρόνος οὗτος ἦτο κατὰ μὲν τὴν ἑναρξιν τῆς ἐπιτροπείας («ἐν τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ») ἐξ, κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν δύο μῆνες,² ὅπερ ἐστὶ κατὰ τὰ χρονικὰ ταῦτα διαστήματα δὲν ἐλογίζετο τόκος εἰς βάρος τοῦ ἐπιτρόπου. Ταῦτα κατὰ τὸ πραιτωρικὸν δίκαιον.

β') Κατὰ διάταξιν τοῦ Ἀρκαδίου καὶ Ὀνορίου,³ ἐὰν ὁ ἐπιτροπευόμενος, ἡ κηδεμονευόμενος ἔχῃσιν ἀρκοῦσαν περιουσίαν, ὅπως συντηρῶνται ἐκ τῶν προσόδων, τὰ χρηματικὰ κεφάλαια δέον νὰ κατατίθενται ἀσφαλῶς καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι ὑπεύθυνος ὁ ἐπίτροπος, ἂν ταῦτα δὲν παράγῃσι τόκον· ἄλλως, ἂν ἡ περιουσία δὲν παρέχῃ ἱκανὴν πρὸς συντήρησιν πρόσδοον, τότε ἰσχύουσιν αἱ περὶ τοκισμοῦ τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων προπαρατεθεῖσαι διατάξεις. Ἡ διάταξις ὁμῶς αὕτη κατεχωρίσθη ἐν τῷ Ἰουστινιανείῳ Κώδικι⁴ μεταβεβλημένη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κατὰ τοῦτα, ὅτι φαίνεται πάντοτε ὀρίζουσα τὴν διὰ τῶν κεφαλαίων ἀγορὰν προσοδοφόρων ἀκινήτων ἢ, ἂν τοῦτο ᾗναι ἀδύνατον, τὸν δανεισμόν τῶν κεφαλαίων.

γ') Διὰ τῆς Νεαρᾶς 72 ὁ αὐτοκράτωρ, ὅπως ἀποσοβῇ τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν ἐκτίθεται ὁ ἐπίτροπος ἐκ τῆς ὑποχρέωσιν τοῦ ἐκτοκίζειν τὰ χρηματικὰ κεφάλαια τοῦ ὀρφανοῦ, τίθησιν ὡς κανόνα, ὅτι ἀνατίθεται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ ἐπιτρόπου νὰ ἐκτοκίσῃ ἢ οὐ τὰ χρηματικὰ κεφάλαια τοῦ ἀνηλίκου, ὥστε, παραλείπων τὸν ἐκτοκισμόν, δὲν εἶναι εἰς ἀποζημίωσιν ὑπόχρεως. Πρὸ πάντων ὀφείλει νὰ διατηρήσῃ τὰ τοιαῦτα κεφάλαια, ἐὰν ὁμῶς δανείσῃ αὐτὰ, ὁ κίνδυνος τοῦ κεφαλαίου ὀρεᾷ αὐτὸν,⁵ ὅπερ πρότερον δὲν ἴσχυε, διότι τὰ κεφάλαια ἐδανείζοντο ἐπὶ κινδύνῳ τοῦ κυρίου, ἥτοι τοῦ ἀνηλίκου. Ἀλλὰ ὁ κανὼν οὗτος ἰσχύει ἂν ὁ ἀνήλικος ἔχῃ ἀρκοῦσαν ἐκ τῶν ἀκινή-

(1) [26. 7] 49. 58.

(2) [26. 7] 7 § 11. 15. B. [ΛΖ'. 7] 6 14.

(3) Θεοδ. Κ. [3. 30] 6.

(4) [5 65] 24.

(5) Ν. 72. Κερ. 6. Ἀρμ. [5. 11] 38.

τῶν αὐτοῦ πρόσδοτον πρὸς συντήρησιν ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν,¹ ἀλλ' ἂν μὴ ἔχῃ τοιαύτας προσόδους τότε

Α') Ἡ ἔχῃ τοσαύτην εἰς χρηματικά κεφάλαια περιουσίαν, ὥστε μέρος αὐτῆς νὰ δίδῃ ἀρκούσαν πρόσδοτον πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διατρεφομένων, ὅτε « τοσοῦτον μόνον δανείζειν (ὁ ἐπίτροπος, ἢ κηδεμὼν) ἀναγκαζέσθω, τὸ δὲ περιττὸν ἀσφαλῶς ἀποτιθέσθω » δύναται δὲ καὶ προσοδοφόρα κτήματα ν' ἀγοράσῃ διὰ τῶν περιττευόντων χρημάτων.²

Β') Ἡ τὴν μόνην εἰς χρηματικά κεφάλαια περιουσίαν ἔχῃ ὅση ἐξαρκεῖ, ὅπως διὰ τῶν τόκων αὐτῆς συντηρηθῶσιν αὐτός τε καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ διατρεφόμενοι, ὅτε οἱ ἐπίτροποι ἢ κηδεμόνες « ἀφορῶντες εἰς θεὸν καὶ οὕτω ποιούμενοι τὰς διοικήσεις ὡσὰν ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν πράγμασιν » ἄς δανείζωσιν αὐτὰ ἀσφαλῶς ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἤθελον διοικήσει τὰ ἴδια.³ Δῆλον δὲ, ὅτι κατὰ τὰ δύο ταῦτα θέματα ὑπὸ στ. Α καὶ Β ὁ κίνδυνος τοῦ ἐκτοκισθέντος κεφαλαίου δὲν ὄρᾳ τὸν ἐπίτροπον, ἢ τὸν κηδεμόνα, διότι ἡ ἐν τῷ προηγουμένῳ θεματι διάταξις περὶ τοῦ κινδύνου εἶναι ἐξαιρετικὴ, ῥητῶς δι' αὐτὴν καθιερωθεῖσα, κατὰ πάσας δὲ τὰς λοιπὰς πρέπει νὰ ἰσχύσῃ ὁ κανὼν.

378. Ἀντὶ τοῦ πολυπλόκου τούτου συστήματος ὁ ἡμέτερος νόμος ἔβλυσεν τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς ἑξῆς.⁴ Εἰς τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἀπόκειται νὰ προσδιορίσῃ τὴν ποσότητα, ἀφ' ἧς ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ καταστήσῃ παραγωγὰ τὰ εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνηλίκου ἀνήκοντα χρήματα. Ἡ ποσότης αὕτη τῶνόντι δύναται νὰ ᾖ διάφορος ἔκ τε τῆς φύσεως τῆς περιουσίας καὶ τοῦ τύπου τῆς διαχειρίσεως, ὁ δὲ χρόνος, ὅστις δίδεται εἰς τὸν ἐπίτροπον, ὅπως εὐρῇ ἀσφαλῇ παραγωγικὴν ἐνασχόλησιν τοῦ κεφαλαίου εἶναι ἐξ μηνῶν, ἀφ' ἧς ἡ ποσότης περιῇληθεν εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ἐὰν αὕτη ὑπερβαίῃ τὰς 2000 δρ. τότε ἡ παραγωγικὴ αὐτῆς χρῆσις ἀπαιτεῖ γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, καὶ δικαστικὴν ἀπόφασιν προσδιορί-

(1) Ν. 72. Κεφ. 7.

(2) Νεαρά 72. Κεφ. 7.

(3) Κεφ. 8.

(4) Ἀρθρ. 64.

ζουσαν τὸ τε πρόσωπον, εἰς ὃ θέλουσι δοθῇ τὰ χρήματα καὶ τὰς ἀπαιτούμενας ἀσφαλείας. Αἱ ἐγγυήσεις αὗται εἰσὶ περιτταὶ μόνον ἐὰν τὰ χρήματα πρόκηται νὰ κατατεθῶσι παρὰ τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ, ἢ τινι ταμειυτηρίῳ ἀνεγνωρισμένῳ παρὰ τῆς κυβερνήσεως. Ἄν ὁ ἐπίτροπος μὴ προκαλέσῃ τὸν ἀνωτέρω προσδιορισμὸν τῆς ποσότητος, ἣν ὀφείλει νὰ καταστήσῃ παραγωγὸν, πληθύνει πάσης παρ' αὐτῷ ὑπαρχούσης ποσότητος τόκον μετὰ παρέλευσιν ἑξ μηνῶν, ἀφ' ἧς περιῆλθεν αὕτη εἰς χεῖράς του.

Ἄλλ' ὁ προσδιορισμὸς τῆς ποσότητος, ἣτις πρέπει νὰ καταστῇ παραγωγὸς καὶ ὁ τοῦ χρόνου, ἀφ' οὗ πρέπει νὰ καταστῇ αὕτη παραγωγὸς, σκοπὸν ἔχουσι νὰ ἀπαλλάξωσι τὸν ἐπίτροπον ζημίας, εἰς ἣν δύναται νὰ ὑποπέσῃ, ἐὰν διὰ πᾶσαν ποσότητα καὶ ἀφ' ἧς στιγμῆς παρέλαβεν αὐτήν, καταλογίζεται κατ' αὐτοῦ τόκος, δὲν σκοποῦσιν ὅμως νὰ περιποιήσωσι τῷ ἐπιτρόπῳ ὠφελείας πρὸς βλάβην τοῦ ἀνηλίκου. Ἄν ἡ ποσότης ὠρίσθῃ εἰς πεντακοσίας δραχμας, ἐδάνεισε δὲ ἀμέσως 400 ἐπὶ τόκῳ 10 τοῖς $\frac{0}{10}$ δὲν κερδαίνει αὐτόν· ἂν ἔχων 1500 δρ. ἐδάνεισεν αὐτάς ἀμέσως, δὲν κερδαίνει τῶν ἑξ μηνῶν τὸν τόκον. Δῆλον, ὅτι τὰ περὶ τῆς εὐθύνης ἔνεκα τόκου μὴ εἰσπραχθέντος μετὰ τοὺς ἑξ μῆνας ἰσχύουσι καὶ ἐπὶ τῶν εἰσπραττομένων τόκων, διότι ὁ νόμος εἶναι γενικὸς ὁμιλῶν «περὶ τῶν εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνηλίκου ἀνηκόντων χρημάτων.»

379. Οἱ περιορισμοὶ τοῦ ἐπιτρόπου εἶναι πολλῶ μείζονες, ὅταν πρόκηται περὶ τῶν ἑξῆς πράξεων.

α') Τῆς λήψεως δανείου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀνηλίκου.

β') Τῆς ἐκποιήσεως τῆς κυριότητος ἀκινήτων αὐτοῦ.

γ') Τῆς παραχωρήσεως ἐμπραγμάτων δικαιωμάτων ἐπὶ τοιούτων ἀκινήτων.

δ') Τῆς μεταβιβάσεως τοιούτων ἐμπραγμάτων δικαιωμάτων ἐπὶ ἀλλοτρίων ἀκινήτων, ἐφ' ὧν κέκτηται τοιαῦτα δικαιώματα ὁ ἀνήλικος (ἄρθρ. 66).

Τοιαῦται ἐκποιήσεις ἀπαιτοῦσι δικαστικὴν θύοφασιν μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ἡ

ἄδεια τῆς ἐκποιήσεως δίδεται μόνον ἐπὶ ἀφεύκτῳ ἀνάγκῃ, ἢ προφανεῖ ὠφελείᾳ. Ὁ νόμος ὀρίζει τί ἐστὶν ἀφεύκτος ἀνάγκη, λέγων «κατὰ τὴν πρώτην δὲ περίπτωσιν, ἀφοῦ διὰ συνοπτικοῦ » λογαριασμοῦ προσαχθέντος παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἀποδειχθῇ, » ὅτι τὰ χρήματα, τὰ κινήτᾳ καὶ αἱ πρόσοδοι δὲν ἐπαρκοῦσιν » εἰς τὰ ἐξόδα. » Ἴδου τὸ θέμα τῆς ἀφεύκτου ἀνάγκης. Τοιοῦτος λογαριασμὸς δῆλον, ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται, ὅταν πρόκειται περὶ προφανοὺς ὠφελείας, ἥτις ἥρτηται ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ δικαστοῦ.¹

Τὸ συγγενικὸν συμβούλιον θέλει σκεφθῇ καὶ γνωματεύσῃ περὶ τοῦ σκοπιμωτέρου τρόπου τῆς ἐκποιήσεως. Ἡ πώλησις γίνεται διὰ πλειστηριασμοῦ κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς περὶ ἐκποιήσεως τῶν ἀκινήτων τῆς ἐπ' ὠφελείᾳ ἀπογραφῆς ἀποκτηθείσης κληρονομίας (ἄρθρ. 1037 τῆς πολιτ. δικονομ.).² Ἀλλὰ τὸ δικαστήριον δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ καὶ τὴν ἄνευ πλειστηριασμοῦ πώλησιν, ἐὰν ἔνεκα μικρᾶς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου, ἢ ἄλλων σπουδαίων λόγων πεισθῇ, ὅτι τοῦτο συμφέρει εἰς τὸν ἀνήλικον.³

Οὔτε ἄδεια δικαστικῇ, οὔτε γνωμοδότησις ἀπαιτεῖται ἐπὶ τοῦ ἀναγκαστικοῦ, ἢ τοῦ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου διατασσομένου πλειστηριασμοῦ ἀκινήτου κατ' αἵτησιν τοῦ ἐτέρου συγκυρίου.⁴

380. Κατὰ τὸν ῥωμ. νόμον πολλοὶ φρονοῦσιν, ὅτι δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀπηγορευμένη ἡ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου ἀγορασία πραγμάτων τοῦ ἐπιτροπευομένου, ὅταν αὕτη γίνηται ἀδόλως καὶ

(1) Ἡ ὑπὸ ἄλλων νομοθεσιῶν γινομένη διάκρισις μεταξὺ κινήτων καὶ ἀκινήτων ἀπέβη ὡς ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν οικονομικῶν σχέσεων τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν ἀδικωτάτη. Διὰ τὴν ἐλάχιστον ἀγρὸς λογίζεται τοσοῦτον πολῦτιμον κτῆμα, ὥστε τοσαῦται λαμβάνονται προφυλάξεις, ὅπως μὴ ἐκποιηθῇ ἄνευ ἀφεύκτου ἀνάγκης; Αἱ μετοχαὶ τῶν τραπεζῶν, αἱ τῶν σιδηροδρόμων, τῶν ἄλλων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, δὲν εἶναι πολυτιμότεραι τοῦ εὐτελοῦς ἀγροῦ τοῦ ὀλίγην χρῆσιν παράγοντος; Ὁ ἡμέτερος νόμος διώρθωσε τὴν ἀνακολούθιαν ταύτην διὰ τῆς ἐξηγηθείσης ἀνωτέρω διατάξεως τοῦ ἀρθρ. 61 ἐξομολώσας τὰ τοιαῦτα χρεώγραφα πρὸς τὰ ἀκίνητα, ὡς πρὸς τοὺς βρους τῆς ἐκποιήσεως.

(2) Ἀρθρ. 67.

(3) Ἀρθρ. 963—970 τῆς πολ. δικονομίας.

(4) Ἀρθρ. 68.

φανερῶς, οὐδὲ διὰ ὑποβεβλημένου προσώπου.¹ Ἄλλ' ὅπως δὴ ποτε τὴν σήμερον εἰς εἶναι ὁ ἐπίτροπος, τοῦ δὲ παρεπιτρόπου ἡ ἐνέργεια δὲν εἶναι συνεχῆς καὶ ἐν πλήρει τῶν προηγουμένων γνώσει, ὅθεν δὲν ἀσφαλίζει τὸν ἀνήλικον κατὰ τῆς διὰ τοιαύτης πράξεως, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐκδηλουμένης φιλοκερδείας. Ἐντεῦθεν αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι ἀπαγορεύουσιν ἀπολύτως τὴν ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου ἀγορασίαν ἀκινήτων τοῦ ἀνηλίκου, εἴτε ἡ πώλησις εἶναι ἐκούσια, εἴτε ἀναγκαστικὴ (ἄρθρ. 69), ἐκτὸς ἐὰν ᾗναι ὁ ἐπίτροπος ἐξ ἀδαιρέτου συγκύριος τοῦ πωλουμένου, ὅτε συγχωρεῖται ἡ πρὸς αὐτὸν ἐκποιήσις κατὰ τοὺς περὶ ἐκποιήσεως τῶν ἀκινήτων ἐν γένει ὁρισμούς.

Ἄλλὰ διατί περιωρίσθη ἡ ἀπαγόρευσις εἰς τὰ ἀκίνητα; Μήπως ἐπὶ τῶν κινήτων δὲν ὑπάρχει ὡσαύτως κίνδυνος τῆς ἐκ πλεονεξίας βλάβης τοῦ ἀνηλίκου; ἡ παράλειψις αὕτη εἶναι πρόδηλος· ὁ γαλλικὸς νόμος² εἶναι γενικὸς, il (le tuteur) ne peut acheter les biens du mineur, ἀλλ' ἴσως ἔχει τὸν λόγον αὐτῆς ἐν τούτῳ, ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἡ ἀκριβὴς ἐκτέλεσις.

381. Καὶ ἡ ἐκμίσθωσις τῶν ἀκινήτων, καὶ τοι μὴ ὑπαγομένη εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐκποιήσεως, ὀλίγον διαφέρει αὐτῆς, ὅταν ᾗναι μακροχρόνιος· ὅθεν ὁ ἡμέτερος νόμος, κατὰ μίμησιν τοῦ γαλλικοῦ, ἔθεσε καὶ κατὰ τοῦτο περιορισμούς εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ ἐπιτρόπου. Ἐπὶ τῆς τριετοῦς τὸ πολὺ μισθώσεως τῶν ἀστικῶν ἀκινήτων, τῆς ἐξαστοῦς δὲ τὸ πολὺ τῶν ἀγροτικῶν, δὲν ἀπαιτεῖται δικαστικὴ ἄδεια, ἀπαιτεῖται ὅμως, μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, πρὸς πᾶσαν μίσθωσιν, ὑπερβαίνουσαν τὸν χρόνον τοῦτον (3 καὶ 6 ἔτη). Ἄλλ' ὅταν αὐτὸς ὁ ἐπίτροπος θέλῃ νὰ λάβῃ εἰς μίσθωσιν τὰ κτήματα τοῦ ἀνηλίκου; Ἡ διὰ τοῦ παρεπιτρόπου συναφθησομένη αὕτη μίσθωσις δὲν ὑπόκειται εἰς μόνους τοὺς ἀνωτέρω περιορισμούς τῶν πρὸς τρίτους γινομένων ἐκμισθώσεων, διότι δύναται ν' ἀποβῇ ἐπιβλαβὴς, παραπειθομένου εἰς αὐτὴν τοῦ παρεπιτρόπου, ὅθεν ἀπαιτεῖται πάντοτε πρὸς σύναψιν αὐ-

(1) II. [26. 8] 5 § 2 καὶ 3.

(2) Ἄρθρ. 450.

τῆς, καὶ μὴ ὑπερβαίνουσας τὸν ἀνωτέρω χρόνον τῆς τριετίας, ἢ ἐξαετίας, γνωμοδότησις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ δικαστικῆ ἄδεια. Ἀλλ' ἡ εἰς τὸν παρεπίτροπον γινομένη ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου ἐκμίσθωσις δὲν ὑπόκειται εἰς τὸν ἀνωτέρω περιορισμόν. Ἡ μεταξὺ ἐπιτρόπου καὶ παρεπιτρόπου διαφορὰ εἶναι μεγίστη· ὁ μὲν ὡς ἐκ τῆς συνεχοῦς διοικήσεως τῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου γινώσκει μετὰ πάσης ἀκριβείας τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ μειονεκτήματα τῶν κτημάτων, ὁ δὲ ἀγνοεῖ ταῦτα, μὴ ἀναμιγνύμενος εἰς τὴν διαχείρισιν· ὥστε ὅταν ὁ ἐπίτροπος πρόκηται νὰ συναλλαχθῇ μετὰ τοῦ παρεπιτρόπου πρὸς ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον, συγκρουόμενον πρὸς τὸ τοῦ ἀνηλίκου, ὑπερέχει πάντοτε παντὸς εἰδικοῦ ἀντιπροσώπου κατὰ τὴν πείραν καὶ τὴν γνώσιν τῶν πραγμάτων καὶ δύναται νὰ καταπλεονεκτήσῃ τοῦ ἀνηλίκου, ἐνῶ ὅταν πρόκηται νὰ συναλλαχθῇ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνηλίκου, ἡ ἀνωτέρω ὑπεροχὴ ἀποβαίνει πρὸς ὄφελος τούτου.

Ἐὰν ἡ ἐκμίσθωσις πρόκηται νὰ συνομολογηθῇ ἐπὶ χρόνον ὑπερβαίνοντα τὴν ἀνηλικότητα τοῦ νῦν ἐπιτροπευομένου, εἶναι ἀδιάφορος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν τῆς τοιαύτης ἐκμισθώσεως, πάντοτε ἀπαιτεῖται γνωμοδότησις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ἄδεια τοῦ δικαστηρίου πρὸς σύναψιν σχέσεως, ἥτις μέλλει νὰ ὑποχρέωσῃ τὸν ἀνήλικον καὶ μετὰ τὴν ἐνηλικότητα αὐτοῦ.¹

Τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιμόρτου καλλιεργείας τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων, δηλ. τῆς καλλιεργείας, καθ' ἣν ὁ γεωργὸς συνομολογεῖ μετοχὴν τῶν προϊόντων καθ' ὠρισμένην ἀναλογίαν.

Δὲν ἀπαγορεύεται εἰς τὸν ἐπίτροπον νὰ λάβῃ ἐκ προκαταβολῆς τὸ μίσθωμα πλειόνων ἐτῶν, ἐὰν τοῦτο συμφέρῃ εἰς τὸν ἀνήλικον.

382. Ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται ν' ἀποκτήσῃ δι' ἐκχωρήσεως ἀπαιτήσεις κατὰ τοῦ ἐπιτροπευομένου, ἢ ἐπιτροπευθέντος προϋπαρχούσας τῆς ἐνηλικότητος·² ὁ λόγος τῆς ἀπαγορεύσεως

(1) Ἄρθρ. 70.

(2) Ἄρθρ. 72.

εἶναι ὁ αὐτός, δι' ὃν ἀνωτέρω (ἄρθρ. 60) ἀπῆτησεν ὁ νόμος νὰ δηλοῖ ὁ ἐπίτροπος κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἀπογραφῆς, ἐὰν ἔχῃ ἀπαίτησιν κατὰ τοῦ ἀνηλίκου. Ἐκεῖ ἀπαιτεῖται ἡ δήλωσις, ἐδῶ ἀπαγορεύεται ἡ δι' ἐκχωρήσεως κτήσις ἀμφοτέρω ἐπὶ ποινῇ ἀπωλείας τῆς ἀπαιτήσεως.

Τὰ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐκχωρήσεως ταύτης μετεγράψαμεν ἐκ τῆς Νεαρᾶς 72. Κεφ. 5, ἐχούσης ὡς ἑξῆς. «Εἰ δέ τις . . . γενόμενος κηδεμών . . . ἐκχωρήσεις εἰς ἑαυτὸν, ἢ κατὰ δωρεάν, ἢ κατὰ πρᾶσιν, ἢ καθ' ἕτερον οἰονδήποτε τρόπον πράττει, ἴστω κτλ.» Δὲν ὠρίσαμεν τὸν τρόπον τῆς ἐκχωρήσεως ὡς περιττόν, διότι ἡ ἐκφρασις «δὲν δύναται νὰ ἀποκτήσῃ δι' ἐκχωρήσεως» ἐμφαίνει πᾶσαν ἐκχώρησιν.

383. Ἡ ἀποδοχὴ κληρονομίας δύναται νὰ ἀποβῇ ἐπιβλαβὴς οὐ μόνον ἂν ἡ κληρονομία ᾖ κατὰχρεως, ἀλλὰ καὶ ἂν ἡ ἐργασία καὶ οἱ κόποι καὶ κίνδυνοι τῆς ἐκκαθαρίσεως οὐδόλως ἀντισταθμιζῶνται ὑπὸ τοῦ ποσοῦ, ὅπερ θέλει καταλειφθῇ μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν. Ἡ ἀποποίησης ὡσαύτως δύναται ν' ἀποβῇ ἐπιβλαβεστάτη, ἂν ἕνεκεν αὐτῆς παραλειφθῇ ἡ κτήσις περιουσίας.

Ἐντεῦθεν ὁ νόμος¹ ὁρίζει, ὅτι ἡ ἀποδοχὴ, ἢ ἡ ἀποποίησης κληρονομίας δὲν συγχωρεῖται ἄνευ προηγουμένης γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ἀδείας τοῦ δικαστηρίου, ἡ δὲ ἀποδοχὴ γίνεται ἐπ' ὠφελείᾳ ἀπογραφῆς.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποδοχὴ δωρεᾶς, ἢ κληροδοσίας, ἐὰν συνεπάγῃται ὑποχρεώσεις εἶναι ὡσαύτως ἐπισφαλῆς πράξις· ὅθεν ὡσαύτως ἀπαιτεῖται γνωμοδοτήσις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ δικαστικὴ ἀπόφασις, οὐδέποτε δὲ δύναται ὁ ἐπίτροπος νὰ ἀποποιηθῇ δωρεάν, ἢ κληροδοσίαν ἄνευ τῆς ἀδείας ταύτης.

384. Αἱ δίκαι εἰσὶν ἐπισφαλεῖς πράξεις, συνεπαγόμεναι πάντοτε δαπάνας καὶ κινδύνους, διότι ἡ νίκη καὶ ἡ ἑξ' αὐτῆς ὠφέλεια εἰσὶ πάντως ἀβέβαιαι, ἐντεῦθεν ὁ νόμος ὥφειλε νὰ υποβάλῃ τὴν κατὰ τοῦτο ἐξουσίαν τοῦ ἐπιτρόπου εἰς περιορισμοὺς ἀσφαλιζοντας τὸν ἀνήλικον κατὰ τῶν ἀνωτέρω κινδύνων ἀπερισκέ-

(1) Ἄρθρ. 73.

πτων δικῶν. Ἀλλ' ἂν ἑτέρου οἱ περιορισμοὶ οὗτοι δὲν ἔπρεπε νὰ δεσμεύωσι πᾶσαν ἐνέργειαν τοῦ ἐπιτρόπου, ὅταν ὁ κίνδυνος ἦναι ἀνάξιος λόγου, ἢ ἐκ τῶν προστατευτικῶν περιορισμῶν μείζων ἀπειλεῖται κίνδυνος. Ἐκ τῶν λόγων τούτων παρήχθησαν οἱ ἐξῆς ὅρισμοί. ¹

1) Πραγματικὴν ἀγωγὴν περὶ ἀκινήτων, ἢ προσωπικὴν περὶ ποσοῦ ὑπερβαίνοντος τὰς 500 δρ δὲν δύναται νὰ ἐγείρῃ ὁ ἐπιτροπος ἄνευ ἀδείας τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου μετὰ προηγουμένην ἔγγραφον γνωμοδότησιν δικηγόρου, ἐπὶ τούτῳ διοριζομένου ὑπὸ τοῦ παρὰ πρωτοδίκαις εἰσαγγελέως. Αἱ ἐγγυήσεις αὗται κατὰ προπετῶν καὶ ἐπιβλαβῶν δικῶν ὁμολογητέον, ὅτι κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου ἀπεδείχθησαν οὐ πάντως λυσιτελεῖς καὶ σκόπιμοι, διότι δὲν γινώσκουμεν παράδειγμα συγγενικοῦ συμβουλίου, ἢ δικηγόρου γνωματευσάντων κατὰ τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου προτεινομένης δίκης, οὔτε δυνατόν εἶναι νὰ ὑποθέσῃ τις, ὅτι πᾶσαι αἱ τοιαῦται δίκαι εἰσὶ δίκαιαι καὶ ἐπωφελεῖς τῷ ἀνηλίκῳ. Ἀλλ' ἄρα γε πταίει κατὰ τοῦτο ὁ θεσμὸς, ἢ μᾶλλον ἡ ἀκηδία τῶν συγγενικῶν συμβουλιῶν καὶ ἡ ὥς ἐκ τῆς ἐλλείψεως πάσης ἐπιτηρήσεως οὐ σπανίως ἀπαντῶσα ἥκιστα ἀκριβὲς τοῦ καθήκοντος τῶν δικαστῶν συμβούλων πλήρωσις;

2) Ἀλλὰ ἐπὶ προσωπικῶν ἀγωγῶν περὶ ποσοῦ ἐλάσσονος τῶν 500 δρ. δὲν ἀπαιτεῖται ἡ τήρησις τοῦ ὁρισμοῦ τούτου, διὰ τὸ ἀνάξιον λόγου τοῦ κινδύνου.

3) Ὡσαύτως δὲν ἀπαιτεῖται κινδύνου ἐπικειμένου ἐκ τῆς ἀναβολῆς.

385. Ἐπὶ πραγματικῶν ἀγωγῶν περὶ κινήτων δὲν ἰσχύει ὁ ἀνωτέρω περιορισμὸς, ὅπερ φέροι εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐπὶ διεκδικήσεως ἀκινήτου ἀξίας 20 δρ ἀνάγκη νὰ προηγηθῇ καὶ γνωμοδότησις ἔγγραφος δικηγόρου καὶ δυνάμει αὐτῆς σύσκεψις καὶ βούλευμα τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἐπὶ δὲ τῆς διεκδικήσεως κοσμήματος 15,000 δρ., ἥτις δύναται νὰ προκαλέσῃ μακρὰν καὶ δαπανηρὰν δίκην, οὐδεμίαν ἀπαιτεῖται προη-

(1), ἄρθρον 75.

γουμένη διάσκεψις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Τὸ γαλλικὸν κείμενον, ἐξ οὗ ἐλήφθη, τὸ ἄρθρον 464 φέρει *Aucum tuteur ne pourra introduire en justice une action relative aux droits immobiliers du mineur... sans autorisation du conseil de famille.* Περί διεκδικήσεως κινητῶν, περί προσωπικῶν ἀγωγῶν οὐδεὶς λόγος. Τὸ χάσμα τὸ περί προσωπικῶν ἀγωγῶν ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου νόμου, τὸ δὲ περί τῶν ἐμπραγμάτων ἀγωγῶν ἔμεινεν. Ἰδοὺ δὲ διατί. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 2279 τοῦ γαλλ. κώδικος διεκδικήσις κινητῶν δὲν συγχωρεῖται· ἐξαιροῦνται μόνον τὰ δύο θέματα, τὸ τῆς ἀπωλείας, καὶ τὸ τῆς κλοπῆς, ἀλλὰ τὸ μὲν τὰ θέματα ταῦτα εἰσὶ σπάνια, τὸ δὲ ἀφορῶσι κινητὰ, περί ὧν δὲν ἔκρινεν εὐλογον νὰ προνοήσῃ ὁ νόμος. Κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν ὅμως τὸ χάσμα τοῦτο εἶναι σπουδαῖον, ἐνόσω ἰσχύει παρ' ἡμῖν ὁ ρωμ. καὶ βυζαντινὸς νόμος καθ' ὃν συγχωρεῖται διεκδικήσις κινητῶν. Ἐν Γαλλίᾳ οἱ τε ἑρμηνεῖς τοῦ νόμου καὶ ἡ νομολογία ἐδέχθησαν, ὅτι καὶ ἡ μετὰ τὴν ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς ἄδεια ἀρκεῖ ὅπως ἀποτρέψῃ τὸ ἀπαράδεκτον αὐτῆς, ἐγερθείσης ἄνευ ἀδείας¹ καὶ προσέτι, ὅτι ὁ μετὰ τοῦ ἀνηλίκου δικασθεὶς καὶ ἡττηθεὶς δὲν δικαιούται νὰ προσβάλῃ τὴν ἀπόφασιν διὰ μόνον τὸν λόγον, ὅτι ἡ ἀγωγή ἠγέρθη ἄνευ ἀδείας τοῦ συγγεν. συμβουλίου, διότι ἡ ὑπὲρ τῶν ἀνηλίκων εἰσαχθεῖσα αὕτη διάταξις δὲν δύναται νὰ στραφῇ κατ' αὐτῶν.²

386. Οὐδὲ παραίτησις τῆς περὶ τοιοῦτων ἀγωγῶν δίκης δύναται νὰ γίνῃ ἄνευ τῆς εἰρημένης ἀδείας, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γνωμοδοτήσεως δικηγόρου.

Οὔτε διανομὴν κοινῆς περιουσίας μεταξὺ τοῦ ἀνηλίκου καὶ ἄλλου δύναται νὰ προκαλέσῃ ὁ ἐπίτροπος, ἄνευ ἀδείας τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἀλλὰ δὲν προαπαιτεῖται τῆς ἀδείας γνωμοδοτήσεως δικηγόρου.³ Περί τοῦ τρόπου τῆς διανομῆς

(1) Δεμολόμβε VII 715. Δελλόζ minorité.

(2) Δελλόζ αὐτόθι.

(3) Ἄρθρ. 76.

ισχύουσιν αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρ. 1088—1099 τῆς πολιτικῆς δικονομίας.

387. Αἱ ἐξῆς πράξεις τοῦ ἐπιτρόπου χρήζουσιν ἀδείας τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν δικηγόρου, διοριζομένου, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου, εἴτε καὶ ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἐὰν τοῦτο θέλῃ νὰ φωτισθῇ καὶ διὰ γνωμοδοτήσεως νομομαθοῦς, τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀπολαύοντος ἐμπιστοσύνης.

α') Συμβιβασμός.

β') Συναίνεσις εἰς ἀγωγὴν ἐγερθεῖσαν κατὰ τοῦ ἀνηλίκου.

γ') Συναίνεσις εἰς ἀπόφασιν ἐκδοθεῖσαν κατὰ τοῦ ἀνηλίκου.

Ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου ἐκουσία ἐκτέλεσις τῆς ἐκδοθείσης ἀποφάσεως δὲν λογίζεται ἀποδοχὴ καὶ συναίνεσις εἰς αὐτήν.

Ἐὰν ὅμως ὁ συμβιβασμὸς γίνηται περὶ ἀντικειμένου ὑπερβαίνοντος τὰς 500 δρ. δὲν ἰσχύει, ἀν δὲν ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοδικῶν διὰ τὸ σπουδαῖον τοῦ συμφέροντος τοῦ ἀνηλίκου.

387^α. Ὁ νόμος δρίσας, ὅτι ὁ ἐπίτροπος διοικεῖ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνηλίκου ὡς ἐπιμελὴς οἰκογενειάρχης, ὥρισε τὰς κατ' ἰδίαν πράξεις τῆς διοικήσεως, ἐξ ὧν τινὲς πολλάκις ἄγουσι καὶ εἰς ἐκποίησιν. Πρὸς ἐγκυραν αὐτῶν ἐπιχειρήσιν ἀπαιτεῖται ἡ σύμπραξις, ὅτε μὲν μόνου τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ὅτε δὲ καὶ τοῦ δικαστηρίου. Δῆλον ἐντεῦθεν, ὅτι πᾶσαι αἱ λοιπαὶ πράξεις διαχειρίσεως δύνανται νὰ ἐπιχειρηθῶσι ἐγκύρως παρὰ μόνου τοῦ ἐπιτρόπου. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀνήκουσιν.

α') Ἡ εἰσπραξις τῶν εἰς τὸν ὀρφανὸν ὀφειλομένων, καθ' ἣν οὐδὲμία ἀπαιτεῖται διατύπωσις, ὥστε τὰ περὶ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐπιτροπούσεως τὴν εἰς τὸν ἐπίτροπον καταβολὴν ὑπὸ τοῦ ρωμ. Ν. ὠρισμένα¹ ἄργοῦσι νῦν παρ' ἡμῖν· ἄλλο τὸ ζήτημα περὶ τῆς χρήσεως τῶν εἰσπραχθέντων, περὶ ἧς ἰσχύουσιν τὰ ἐξηγηθέντα (ἄρθρ. 54—55 τοῦ νόμου). Ἡ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρό-

(1) Κ. [5. 37] 25. 27. [ΑΗ'. 9] 38. 40.

που διδομένη ἐξόφλησις ἔχει πλήρες τὸ κύρος, ἀφοῦ δικαιοῦται νὰ εἰσπράξῃ τὸ ὀφειλόμενον, ὥστε καὶ ἡ πρὸς ἐξάλειψιν ὑποθήκης, ἢ ἀπαλλαγὴν ἐγγυητοῦ συναίνεσις ἔχει πλήρη τὴν ἰσχὺν, μηδὲν ταυτιζομένη πρὸς τὴν παραίτησιν τῆς ὑποθήκης, οὔτε πρὸς τὴν εἰς ἄλλον μετάθεσιν τοιοῦτου δικαιώματος.¹

Ἐὰν ὅμως ἐπὶ τῆς ἐκποιήσεως ἀκινήτου τὸ δικαστήριον ἀποφασίσῃ νὰ μείνῃ τὸ τίμημα παρὰ τῷ ἀγοραστῇ, οὗτος, καταβάλλων αὐτὸ τῷ ἐπιτρόπῳ, δὲν ἀπαλλάσσεται πάσης εὐθύνης.²

β') Ἡ καταβολὴ τῶν χρεῶν τοῦ ἀνηλίκου οὐ μόνον συγχωρεῖται ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται τῷ ἐπιτρόπῳ ὡς ἔργον συνετοῦς διοικήσεως.³ καταβάλλων ὅμως μὴ ληξιπρόθεσμον χρέος ἄνευ ἀφαιρέσεως τοῦ τόκου ἐπισύρει ἑαυτῷ εὐθύνην ἕνεκα τῆς ἐντεῦθεν βλάβης. Καὶ τὰ πρὸς ἑαυτὸν χρέη ὀφείλει ὁ ἐπίτροπος νὰ πληρῶνῃ ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ ὀρφανοῦ, ὅπως ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τοῦ τόκου· δὲν εἶναι ὅμως ὑπόχρεως νὰ ἐπιχειρῇ πρὸς ἑαυτὸν μερικὰς καταβολὰς, ἐὰν μὴ ὑπάρχῃσι χρήματα ἀρκοῦντα εἰς τοῦ ὄλου χρέους τὴν πληρωμὴν. Ἐὰν ὁ ἐπίτροπος ᾔναι πιστωτὴς τοῦ ἀνηλίκου ἐξ ἀτόκου κεφαλαίου, διακριτέον ἐὰν τοῦτο ᾔ ληξιπρόθεσμον, ἢ οὐ. Ἐν τῷ τελευταίῳ θέματι δῆλον, ὅτι ὁ ἐπίτροπος πληρυνόμενος ἐκ τῶν εἰς χεῖρας τοῦ κεφαλαίων, ἢ δανειζόμενος πρὸς τοῦτο καθίσταται ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἐντεῦθεν ζημίαν τοῦ ἀνηλίκου. Ἄν ὅμως τὸ δάνειον ᾔναι ἀπαιτητὸν, τότε δυοῖν θάτερον, ἢ ὑπάρχουσι χρήματα ἐν τῇ περιουσίᾳ, ὅτε δύνανται νὰ πληρωθῇ τὸ πίστωμα, ἢ δὲν ὑπάρχουσι, ὅτε πάλιν, ἐὰν ὁ ἐπίτροπος καταστήσῃ ἔντοκον τὸ πίστωμα τοῦτο ἐπὶ ποσῷ κατωτέρῳ, ἢ ἔσῳ τοῦ συνήθους ὅρου ἐφ' ᾧ ἡλόνετο νὰ συνάψῃ δάνειον, οὐδεμίαν φέρει εὐθύνην· ἐὰν ὅμως, ἀντὶ νὰ δανεισθῇ γνωμοδοτήσει τοῦ συμβουλίου καὶ ἀδείᾳ δικαστικῇ (ἀρθρ. 66) καὶ νὰ πληρωθῇ,⁴ προτιμήσῃ νὰ

(1) Δεμολόμβε VII 631, Ὁρθὸ καὶ Ράου I § 113 σημ. 55.

(2) Ὁρθὸ καὶ Ράου I § 113 σημ. 55.

(3) Δεμολόμβε αὐτ. § 653 654.

(4) Κατὰ τοὺς Γάλλους μόνον ἡ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου σύμπραξις ἀρκεῖ διὰ τὸ δάνειον. Δεμολόμβε VII 653—657.

καταστήσῃ ἔντοκον τὸ πίστωμα, ἐπὶ τόκῳ ἀνωτέρῳ τοῦ ἐφ' ᾧ ἡδύνατο νὰ δανεισθῇ, πάλιν εὐθύνεται εἰς ἀποζημίωσιν. Τῶν ἐν τῇ περιουσίᾳ ληξιπροθέσμων ἀπαιτήσεων κατὰ τρίτων δηλον, ὅτι ἡ εἴσπραξις εἶναι ἔργον συνετοῦς διαχειρίσεως, οὐδεμιᾶς δὲ ἀδείας ἔχει ἀνάγκην πρὸς τοῦτο ὁ ἐπίτροπος· ἀλλ' ἐὰν πρόκηται νὰ εἰσπράξῃ αὐτὰς πρὸ τῆς προθεσμίας, τοῦτο συγχωρεῖται μόνον ἐὰν πιστοποιηθῇ ἡ ἀνάγκη τῶν χρημάτων, συνάμα δὲ καὶ τὸ συμφέρον τοῦ ἀνηλίκου τοῦ νὰ εἰσπράξῃ μᾶλλον ἐπὶ θυσίᾳ τοῦ προεξοφλήματος τὸ μὴ ληξιπρόθεσμον χρέος, ἢ νὰ συνάψῃ νέον δάνειον εἰς θεραπείαν τῆς ἐν λόγῳ ἀνάγκης.

387⁶. Ἀλλὰ περὶ τούτων, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐν τῷ μέλλοντι ἀμφισβήτησεως καὶ αἰτιάσεως, συνετὸν εἶναι νὰ προκαλέσῃ ὁ ἐπίτροπος συζήτησιν καὶ πράξιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ἐὰν ἔχῃ διαθέσιμα κεφάλαια τοῦ ὀρφανοῦ ὁ ἐπίτροπος, εἰ μὲν ταῦτα δὲν ὑπερβαίνουν τὰς 2000 δραχμάς, τὸ δὲ συγγενικὸν συμβούλιον προσδιώρισε τὸ ποσὸν τοῦτο ὡς ποσὸν ὅπερ ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ καταστήσῃ παραγωγὸν, οὗτος δύναται νὰ ἀγοράσῃ δι' αὐτοῦ καὶ ἀκίνητον ἀντὶ νὰ δανείσῃ αὐτὸ ἐπὶ τόκῳ· ἀλλ' ἡ ἀγορὰ αὕτη, ἂν μὴ κριθῇ πράξις συνετῆς διοικήσεως, θέλει ἐκθέσει τὸν ἐπίτροπον εἰς εὐθύναν· ὥστε καὶ ἐνταῦθα ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ προκαλῆται πράξις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου γνωμοδοτοῦσα ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἀκινήτου· ἀνάγκη ὅμως πᾶσα νὰ ὑπάρχῃ τοιαύτη γνωμοδότησις τοῦ συμβουλίου καὶ δικαστικὴ ἄδεια, ἐὰν ὁ ἐπίτροπος πείθεται, ὅτι ἡ ἀγορὰ ἀκινήτου εἶναι ὠφελιμωτέρα τῆς ἐπὶ τόκῳ διαθέσεως χρημάτων ὑπερβαίνοντων τὰς δισχιλίαις δραχμάς.

Δῆλον, ὅτι δωρεὰς δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ ἐπίτροπος, διότι ἡ δωρεὰ καθὸ πράξις δι' ἧς ἐκ προθέσεως ἐλαττοῖ τὴν περιουσίαν τοῦ ὁ δωρούμενος δὲν εἶναι πράξις διοικήσεως περιουσίας (administratio), ἥτις εἶναι ἀνατεθειμένη τῷ ἐπιτρόπῳ,¹ οὐδὲν ἦττον ὑπάρχουσιν ἐλευθεριότητες, ἅς ἐπιβάλλει ἡ-

(1) Πρὸς λ. [26 7] 46 § 7 [ΔΖ', 7] 11.

μῦν ἢ εὐπρέπεια καὶ τὰ ἥθη· τοιαῦτα τὰ εἰωθότα δῶρα πρὸς συγγενεῖς, ὑπηρέτας, καθηγητάς ¹ κλπ.

Συνυποσχετικὸν δύναται νὰ συναφθῇ παρὰ μόνου τοῦ ἔχοντος τὴν ἐλευθερίαν διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ (ἄρθρ. 106 Πολ. Δικ.), ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι ἡ σύναψις αὐτοῦ δὲν συγχωρεῖται τῷ ἐπιτρόπῳ οὔτε ἀδεία τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

387^γ. Περὶ τῆς συστάσεως προικὸς ὑπὲρ τοῦ ἀνηλίκου σιωπᾷ ὁ νόμος ὡσαύτως· τὸ ζήτημα ὅμως εἶναι πρακτικῶς σπουδαῖον. Παρὰ ταῖς ρωμαίσις μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς διηνεκοῦς ἐπιτροπείας τῶν γονέων, ἡ ἔφηβος γυνή, πρὸς σύστασιν τῆς προικὸς, ἔχρηζε τῆς συναιρέσεως τοῦ κηδεμόνος, ² τὸ δὲ δικαστήριον παρενέβαινεν, ἐὰν ἐφύοντο ἀμφισβητήσεις περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς συστηθησομένης προικὸς, ³ ἢ ὅπως δώσῃ ἀδειαν πρὸς ἐκποίησιν κτημάτων τῆς ἀνηλίκου καὶ μεταποίησιν εἰς χρήματα, ἅπερ ἡξίου νὰ λάβῃ ὁ μελλονύμφος. ⁴

Συζητεῖται δὲ καὶ τὸ θέμα, καθ' ὃ ὁ κηδεμὼν ὑπεσχέθῃ προῖκα ὑπερβαίνουσαν τὴν περιουσίαν τῆς ἀνηλίκου· τότε διακριτέον, εἰ μὲν ὁ κηδεμὼν ὑπεσχέθῃ τὴν ἀνωτέραν τῆς περιουσίας τῆς ἀνηλίκου προῖκα ἐκ συγγνωστῆς πλάνης, ἀπαλλάσσεται τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ καταβάλλῃ τὴν συνομολογηθεῖσαν προῖκα ἐφ' ὅσον δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τοῦτο ἡ περιουσία, ἀλλ' ἡ γυνὴ δέον νὰ ὑποσχεθῇ, ὅτι θέλει συμπληρώσει τὸ ἐλλεῖπον, ἐὰν ἀποκτήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι περιουσίαν. Ἐὰν ὅμως ὁ ἐπίτροπος ὑποσχεθῇ προῖκα ὑπερβαίνουσαν τὰς δυνάμεις τῆς ἀνηλίκου, εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐξ ἀσυγγνώστου πταισματος, ἐνέχεται προσωπικῶς πρὸς τὸν σύζυγον, μὴ δυνάμενος νὰ ἀντιτάξῃ ἔνστασιν ἐκ τοῦ ἀνεπαρκοῦς τῆς περιουσίας· ἐὰν ὅμως δὲν ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσιν ἐπὶ σκοπῷ δωρεᾶς, ἀλλ' ὡς διοικητὴς τῶν ὑποθέσεων τῆς ἀνηλίκου δύναται νὰ ἀποζημιωθῇ παρ' αὐτῆς, ἐὰν αὕτη ἀποκτήσῃ βραδύτερον περιουσίαν. ⁵ Μόνον ἐπὶ μανίας τοῦ πατρὸς ὀρίζει

(1) πρβλ. [26. 7] 12 § 3. [ΛΖ'. 7] 11.

(2) [23. 3] 60. πρ. [ΚΘ'. 1] 56. κ. [51. 2] 28. [ΚΗ'. 1] 115.

(3) κ. [5. 32] 9. [ΑΗ'. 9] 23.

(4) 26. 7. 52. [23. 3] 61 § 7. [ΛΖ'. 7] 51. [5. 37] 9. [ΑΗ'. 9] 23.

(5) [21. 7] 43 § 1. [ΛΖ'. 7] 43.

τὴν προῖκα τὸ δικαστήριον μετὰ τῶν κηδεμόνων καὶ τῶν προστηκόντων.¹ Τὰ αὐτὰ ἰσχύουσι καὶ ἐπὶ τῆς συστάσεως προγαμιαίας ὠρεᾶς ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου.²

387³. Κατὰ τὸ νῦν δίκαιον ἡ τῆς προικὸς σύστασις, ἀποτελοῦσα ἐκποίησιν τῶν ἀντικειμένων αὐτῆς, δὲν δύναται νὰ γενῇ ἰσχυρῶς ἄνευ προηγουμένης γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου. Εἶναι δὲ ἀδιάφορον ἐὰν ἡ προῖξ συνίσταται ἐκ κινητῶν, διότι δὲν πρόκειται περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιτροπείας ἐκποιήσεως τῶν κινητῶν, ὧν τὴν διατήρησιν δὲν ἐπέτρεψε τὸ συγγενικὸν συμβούλιον, ἀλλὰ μάλιστα περὶ ἐκποιήσεως κινητῶν, ὧν ἐπετράπη ἡ διατήρησις, ἢ περὶ πληρωμῆς χρημάτων, οὐχὶ πρὸς πλήρωσιν ὑποχρεώσεως τῆς ἀνηλίκου· ἡ λύσις αὕτη συνάγεται καὶ ἐκ τοῦ ἀρθροῦ 132 τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου καθ' ὃ ἡ προῖξ ἀνηλίκου θυγατρὸς ἀπηγορευμένου γονέως, προσδιορίζεται διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως προηγουμένη γνωμοδοτήσει τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

388. Εἶδομεν ὑπὸ τίνας ὅρους, τίνας περιορισμοὺς καὶ τίνας διατυπώσεις ἐπιχειρεῖ ὁ ἐπίτροπος τὰς νομικὰς πράξεις, τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνηλίκου. Αἱ πράξεις αὗται τοῦ ἐπιτρόπου κατὰ τοὺς ἀνωτέρω ὁρισμοὺς ἐπιχειρουμένοι ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνηλίκου, ἔχουσι τὴν ἰσχὺν τῶν πράξεων τοῦ ἐνηλίκου.³ Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ἀνῆρέθη τὸ ἐπὶ τοῦ προηγουμένου νόμου παρεχόμενον εἰς τοὺς ἀνηλίκους εὐεργέτημα τῆς εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσεως κατὰ πάσης πράξεως ἐπιχειρηθείσης ἐν ὀνόματι αὐτῶν. Τὸ εὐεργέτημα τοῦτο εἶχεν ἀποδῆ κατὰ τοῦτο ἐπιβλαβὲς εἰς τοὺς ἀνηλίκους, ὅτι ἀφήρει ἀπὸ αὐτῶν πᾶσαν πίστιν καὶ ἐπομένως οὗτοι δὲν ἠδύναντο νὰ συναλλαχθῶσιν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὠφελίμους ὅρους, ὑφ' οὓς συνεβάλλοντο πρὸς ἀλλήλους οἱ ἐνήλικοι.

Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ νέου συστήματος πᾶσα πράξις τοῦ ἐπι-

(1) [23. 3] 5 § 3 καὶ 4. [ΚΘ'. 1] 1. Κ. [1 8] 28. [ΚΗ'. 1] 19. Ἀρμ. [Δ'. 1] 22.

(2) Κ. [5 12] 28 § 1. [ΚΘ'. 1] 115.

(3) Ἀρθρ. 75.

τρόπου, ἀναγομένη εἰς τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνελίκου, πᾶσα ἐκποίησις, ἥ ἐγένετο, τηρουμένων τῶν ἐν τῷ νόμῳ τεθειμένων ὅρων καὶ διατυπώσεων, ἥ ἄνευ αὐτῶν. Ἐν τῷ πρώτῳ θέματι ὑπόκειται εἰς ἀκυρότητα ἡ ἀνατροπὴν μόνον, καθ' ἣς περιπτώσεις τοῦτο συγχωρεῖται καὶ ἐπὶ πράξεων τῶν ἐνηλίκων, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ εἶναι ἄκυρος ὅθεν ἡ ἐκποίησις κινητῶν, ἡ πρὸς συντήρησιν τοῦ ἀνελίκου ἢ τῆς περιουσίας αὐτοῦ δαπάνη, ἡ μέχρι τριῶν ἐπὶ τῶν ἀστικῶν, ἡ ἐξ ἐτῶν ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν μίσθωσις, ἡ εἰσπραξίς τῶν ὀφειλομένων, ἡ ἀγορὰ κινητῶν πρὸς χρῆσιν τοῦ ἀνελίκου, ἅπασαι αἱ πράξεις αὗται ἔχουσι τὸ κύρος, ὡσανεὶ ἐπεχειροῦντο ὑπὸ ἐνηλίκου, ἀλλ' ἡ ἐκποίησις ἀκινήτων, ἡ λήψις δανείου, ἡ ἀγορὰ ἀκινήτων πρὸς τὴν παραγωγικὴν χρῆσιν τῶν κεφαλαίων, ὑπερβαίνοντων τὴν ποσότητα τῶν δισχιλίων δραχμῶν, ὁ συμβιβασμὸς κτλ. εἰσὶν ἄκυροι, ἂν μὴ τηρηθῶσιν οἱ ἐξηγηθέντες ὅροι τῆς ἐγκύρου αὐτῶν ἐπιχειρήσεως.

388^α. Ἡ ἀκυρότης αὐτὴ ἐπὶ τῆς ἐκποιήσεως κτημάτων συνεπάγεται τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνελίκου τοῦ νὰ διεκδικήσῃ τὸ ἐκποιηθέν· τὸ δικαίωμα τοῦτο περιωρίζετο κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τοῦ τῆς χρησικτησίας, ἢ τῆς μακρᾶς παραγραφῆς,¹ ἔπειτα δὲ ὑπὸ τοῦ τῆς ἀποκαταστάσεως εἰς ἀκέραιον χρόνου,² τελευταῖον ὅμως ὁ Ἰουστινιανὸς ὥρισεν, ὅτι ἡ ἀκυρότης αὕτη καλύπτεται βεβαιουμένης (κυρουμένης) τῆς πράξεως (ἐκποιήσεως), ἐὰν ἐπὶ πέντε ἐνιαυτοὺς συναπτοὺς μετὰ τὴν ἐνηλικίτητα ὁ ἀνήλικος δὲν προσβάλῃ τὴν ἐκποίησιν.³

Ἡ διάταξις αὕτη δύσκολον εἶναι νὰ λογισθῇ εἰσάγουσα νέον χρόνον παραγραφῆς τῆς περὶ ἀκυρότητος ἀγωγῆς· ἐκ τοῦ ρήματος αὐτῆς ἀποδείκνυνται, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς διὰ σιωπῆς (silentio) κυρώσεως τῆς ἀνισχύρου ἐκποιήσεως, ἐπεὶ δὲ δὲ πάντες οἱ ὅρισμοι τοῦ ρωμ. νόμου οἱ ἀναγόμενοι εἰς τὰ τῆς ἑπιτροπείας κατηργήθησαν ὑπὸ τοῦ νέου νόμου (ἄρθρ. 137), ἀ-

(1) Κ. [5. 73] 1. 3 [5. 74] 2.

(2) Κώξ. Θ. [3. 21] 1. [2. 16] 2.

(3) Κ. [5. 7.] 3 [1. 4] 66.

σφαλέστερον εἶναι νὰ λογισθῇ καταργηθεῖσα καὶ ἡ προκειμένη διάταξις περὶ τῆς σιωπῆ τοῦ ἐνηλίκου καταστάντος κυρώσεως τῆς ἀκύρου ἐκποιήσεως.¹

ΤΜΗΜΑ Δ'.

Λογοδοσία τοῦ ἐπιτρόπου.

Περὶ λήψεως.

389. Διττὴ ἡ λογοδοσία τοῦ ἐπιτρόπου. Ὅριστικῇ, προπαρασκευαστικῇ.

390. Στοιχεῖα τῆς ὁριστικῆς λογοδοσίας.

391. Ἡ προκαταρκτικὴ λογοδοσία, μὴ ἐπιχειρουμένη ἐκουσίως ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου, προκαλεῖται ὑπὸ τοῦ παρεπιτρόπου.

392. Ἀμεισθος ἡ ὑπηρεσία τοῦ ἐπιτρόπου. Δύναται ὅμως νὰ ὁρισθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἀμειβή.

393. Ἀκύρος πᾶσα νομικὴ πρᾶξις μεταξὺ τοῦ πρῶν ἐπιτρόπου καὶ τοῦ ἀνηλίκου καταστάντος ἐνηλίκου ὑποχρεοῦσα αὐτόν, ἢ ἐλαττοῦσα τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγγυήσεις πρὸ τῶν δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λεπτομεροῦς λογοδοσίας τοῦ πρῶν ἐπιτρόπου. Λόγος τῆς διατάξεως.

394. Τὸ ἐκ τῆς λογοδοσίας κατάλοιπον φέρει τόκον ἀπὸ τῆς περατώσεως τῆς λογοδοσίας.

395. Ἡ ἀγωγή ἐκ τῆς διαχειρίσεως καὶ ἐπὶ λογοδοσίᾳ παραγράφεται μετὰ δεκαετίαν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς ἐπιτροπείας.

396. Ὡσαύτως καὶ ἡ ἀγωγή ἐπὶ ἀκυρότητι τῶν πράξεων, αἵτινες ὑποχρεοῦσι τὸν ἐνηλίκον καταστάντα, ἢ ἐλαττοῦσι τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκ τῆς διαχειρίσεως ἐγγυήσεις καὶ ἐπιχειροῦνται πρὸ τῶν δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λογοδοσίας.

397. Ἡ ἐπιτροπεία δὲν μεταβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἐπιτρόπου. Εὐθὺν αὐτῶν πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς διαχειρίσεως. Λόγος τοῦ ὀρισμοῦ τούτου.

389. Ὁ ἐπίτροπος, καθὼς διαχειριστὴς ἀλλοτρίας περιουσίας, ὀφείλει λόγον τῆς διαχειρίσεως, διττὴ δὲ ὥρισθῇ ἡ λογοδοσία. Ἡ μὲν ὁριστικὴ μετὰ τὸ τέλος τῆς διοικήσεως, ἡ δὲ προπαρασκευαστικὴ καθ' ἕκαστον ἔτος.²

Τὸ τέλος τῆς διοικήσεως ὑπάρχει·

(1) Ἀντιδοξεῖ ὁ Κρασσῶς ἐν Νέᾳ Θέμιδι τόμ. 1. σελ. 71 καὶ ἐπ. ἀλλ' αἱ κρίσεις τῶν νομομαθῶν, ὅτι ὁ Ἰουστινιανὸς εἰσήγαγε νέον εἶδος παραγραφῆς τῆς ἀγωγῆς δὲν εἶναι ἀπροσμάχητοι.

(2) Ἄρθρ. 80 καὶ 81 τοῦ περὶ ἐπιτρ. νόμου.

α') ὡς ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ ἀνηλίκου, ὅταν ἐνηλικιωθῇ, ἢ χειραφετηθῇ, ἢ ἀποβιώσῃ·

β') ὡς ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ ἐπιτρόπου, ὅταν παύσῃ, ἢ παραιτηθῇ, ἢ ἀποβιώσῃ.

Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἐνέχονται εἰς λογοδοσίαν οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ.

Ἡ τῆς λογοδοσίας διάταξις, ὁρῶσα τὴν προσήκουσαν διεξαγωγὴν τοῦ λειτουργήματος εἶναι δημοσίας τάξεως, ὅθεν κατ' οὐδένᾳ λόγον ἀπαλλάσσεται αὐτῆς ὁ ἐπίτροπος δι' ἀπαγορεύσεως τοῦ πατρὸς τοῦ ἀνηλίκου. Ἡ λογοδοσία δίδεται κατὰ τὰς περιστάσεις, ἢ πρὸς τὸν χειραφετηθέντα, ἢ ἐνηλικιωθέντα ὀρφανόν, ἢ πρὸς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ.

390. Βάσις τῆς λογοδοσίας εἶναι ἡ ἀπογραφὴ, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται, τί παρέλαθεν ὁ ἐπίτροπος. Παραθετῶν δὲ τὰς δαπάνας πρὸς τὰς προσόδους καὶ ἀποδεικνύων διὰ τῶν νομίμων μέσων ἀποδείξεως αὐτάς, φθάνει ὡς εἰς συμπέρασμα εἰς τὸ κατὰλοιπον, ἥτοι τὸ πλεόν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλίκου, ὅπερ ἔχει εἰς χεῖράς του.

Κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσι περὶ τῆς διεξαγωγῆς τῆς λογοδοσίας οἱ γενικοὶ περὶ αὐτῆς ὁρισμοί, ἥτοι ἂν μὲν δίδηται ἐκουσίως, οἱ τῶν ἀρθρῶν 697—700 τῆς πολιτ. δικονομίας, ἂν δὲ ἀναγκαστικῶς, οἱ τῶν ἀρθρ. 701—705 τῆς πολ. δικονομίας.

Ἡ δαπάνη τῆς λογοδοσίας, προκαταβαλλομένη ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου, διότι ὁ δεξιλόγος οὐδὲν ἔχει εἰσέτι εἰς χεῖράς του, ὅπως ἐπιχειρήσῃ τὴν προκαταβολήν, βαρεῖ τὸν ἀνήλικον, διότι αὐτοῦ ὄρα τὸ συμφέρον καὶ διότι ἤθελεν εἶναι ἀδικώτατον νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὰς δαπάνας αὐτάς ὁ ἐπίτροπος, ὁ συνήθως δωρεὰν παρέχων σπουδαιοτάτην καὶ πλήρη εὐθυνῶν ὑπερσίαν.

391. Ἐκτὸς τῆς ὁριστικῆς ταύτης λογοδοσίας ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ δίδῃ καὶ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὸ συγγενικὸν συμβούλιον λόγον τῆς ἐνιαυσίου αὐτοῦ διαχειρίσεως, παρόντος τοῦ παρεπιτρόπου (ἀρθρ. 81).

Ἐὰν ὁ ἐπίτροπος δὲν προκαλέσῃ τὴν τοιαύτην λογοδοσίαν, προκαλεῖ αὐτὴν ὁ παρεπίτροπος διὰ τοῦ εἰρηνοδίκου (ἀρθρ. 82),

μὴ προσκαλῶν ἀπ' εὐθείας τὸν ἐπίτροπον εἰς λογοδοσίαν· διότι ὁ νόμος δὲν ἠθέλησε νὰ θέσῃ, οὕτως εἰπεῖν, εἰς ἀντιδικίαν τοῦς δύο τούτους συναδέλφους, ὥστε τῇ αἰτήσει τοῦ παρεπιτρόπου ὁ εἰρηνοδίκης προσκαλεῖ τὸν ἐπίτροπον νὰ δώσῃ λόγον τῆς διαχειρίσεως αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Τὰ τῆς λογοδοσίας ταύτης ἔγγραφα γράφονται ἐπὶ ἀσήμου χάρτου. Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ἄρθρου 80 πρὸς τὸ ἄρθρον 81 συνάγεται ἡ φύσις καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἐνιαυσίου ταύτης λογοδοσίας. Δὲν εἶναι ὀριστική, ἀποκρουομένης πάσης ἀναθεωρήσεως τοῦ δεδομένου λογαριασμοῦ, εἶναι μᾶλλον προκαταρκτικὸς ἐλεγχὸς τῆς διαχειρίσεως, ἐξ οὗ δύναται νὰ ἀνακαλυφθῇ ἐγκαίρως ἄπιστος ἢ ἀνεπιτηδεῖα διοικήσεις καὶ νὰ προληφθῇ ἡ πρόοδος τοῦ κακοῦ.

392. Ἡ ὑπηρεσία τοῦ ἐπιτρόπου εἶναι βάρος ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν διορίσαντα φιλίας καὶ τῆς πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ εὐλαθείας, ἢ ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ φίλτρου καὶ καθήκοντος, ἢ τέλος ὑπὸ τῆς πρὸς τὴν ἀρχὴν ὑπακοῆς, ὅθεν δὲν πρέπει νὰ ἐκτραπῇ εἰς ἔργον ἐπικερδὲς καὶ ἐπιζήτητον. Ἐντεῦθεν ὁ κανὼν, ὅτι συνήθως εἶναι ὑπηρεσία ἄμισθος. Οὐδὲν ἦπτον ὅμως καὶ κατὰ τοὺς Ῥωμαίους ἡδύνατο ἐνίοτε, διὰ λόγους σπουδαίους, νὰ ὀρισθῇ καὶ δοθῇ εἰς τὸν ἐπίτροπον ἀμοιβή¹ σπουδαῖοι δὲ λόγοι ἦσαν περιουσία, ἥς ἡ διοίκησις πολλὴν ἀπαιτεῖ ἐργασίαν καὶ ἄνθρωπος ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ συντηρούμενος καὶ μὴ δυνάμενος νὰ θυσιάσῃ τὸν καιρὸν αὐτοῦ πρὸς ἰδίαν βλάβην· ἔνεκα τοιούτων λόγων καὶ ἐν Γαλλίᾳ, καὶ τοισιωπῶντος περὶ τούτου τοῦ νόμου, ἡ νομολογία δὲν ἐδίστασε νὰ παραδεχθῇ ἑκτακτον ἀμοιβήν² καὶ ὁ ἡμέτερος δὲ νόμος, καὶ τοι ὀρίσας ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ ἐπιτρόπου εἶναι ἄμισθος, ἐπέτρεψεν οὐδὲν ἦπτον, τῇ αἰτήσει αὐτοῦ, νὰ ὀρίσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ δικαστήριον κατὰ τὰς περιστάσεις ἀμοιβὴν ἀναλόγως τῆς περιουσίας τοῦ ὀρφανοῦ.

393. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς νομίμου ἡλικίας ὁ ἐπιτροπευθεὶς γίνεται ἀπόλυτος κύριος τῆς περιουσίας του, δυνά-

(1) [26 7] 33 § 3 [27. 3] 1 § 6 καὶ 7. Β. [ΑΒ'. 3] 1 § 6.

(2) Δεμολόμεβε νόμ. 7, 610.

μενος νὰ διαθέσῃ αὐτὴν κατὰ τὸ δοκοῦν. Ἄλλ' ἐνταῦθα γεν-
νᾶται ὁ ἐξῆς κίνδυνος· ὁ ἐπίτροπος ἔχει εἰσέτι εἰς χεῖράς του
τὴν περιουσίαν καὶ πάντα τὰ βεβαιοῦντα τὸ ποσὸν αὐτῆς καὶ
ἀποδεικνύοντα τὴν διαχείρισιν ἐγγράφα. Ἐὰν ὁ μὲν ἐπιτρο-
πευθεὶς σπεύδῃ νὰ παραλάβῃ τὴν περιουσίαν, ὁ δὲ ἐπίτροπος
ὥς ἀμοιβὴν, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ταχυτέρας παραδόσεως ἀσφα-
λίσει ἑαυτῷ ὥφελείας πρὸς βλάβην τοῦ ἀνηλίκου καὶ ὅπως ἀ-
ποφύγῃ τὴν ἀκριβῆ λογοδοσίαν, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐπιτύχῃ
τοῦτο, καταπλεονεκτῶν τοῦ ἀπείρου καὶ σπεύδοντος πρὸς τὴν
ἀπόλυτον ἀνεξαρτησίαν ὀρφανοῦ. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου
τούτου ὁ γαλλικὸς νόμος (ἄρθρ. 472) καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα
αὐτοῦ, ὁ ἡμέτερος (ἄρθρ. 83), ὥρισεν, ὅτι πᾶσα νομικὴ πράξις
μεταξὺ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ ἀνηλίκου, γενομένου ἐνηλίκου,
ὑποχρεοῦσα αὐτὸν ὅπωςδὴποτε, ἢ ἐλαττοῦσα τὰς πρὸς ἐξα-
σφάλισιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένας ἐγγυήσεις, εἶναι ἄ-
κυρος, ἂν μὴ ἀποδεικνύηται ἐγγράφως, ὅτι δέκα τοῦλάχιστον
πρὸ τῆς πράξεως ταύτης ἡμέρας ἐγένετο ἐγγραφὸς λεπτομε-
ρὲς λογοδοσία τῆς ὅλης διαχειρίσεως καὶ παραδόσεως τῶν δικαιο-
λογητικῶν ἐγγράφων. "Ὅθεν ἀνάγκη"

α') Νὰ προηγηθῇ λεπτομερὲς λογοδοσία τῆς ὅλης διαχει-
ρίσεως, πρόκειται δὲ περὶ τῆς ὀριστικῆς λογοδοσίας τοῦ ἄρ-
θρου 80.

β') Ἡ λογοδοσία αὕτη νὰ δοθῇ ἐγγράφως, ἂν καὶ οὐχὶ διὰ
δημοσίου ἐγγράφου· ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἐγγραφὸς ἐκθεσις τῶν
προσόδων, δαπανῶν καὶ τοῦ καταλοίπου μετὰ τῆς ἐγγράφου
δικαιολογήσεως τῶν κονδυλίων.

γ') Ν' ἀποδειχθῇ ἐγγράφως ἡ λογοδοσία. Δῆλον ὅμως, ὅτι
ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἐγγραφὸς λογοδοσία εἰς χεῖρας τοῦ ἐπιτρο-
πευθέντος, μὴ ἀπαιτουμένου ἰδίου ἐγγράφου βεβαιούντος τὴν
παραδόσιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἂν καὶ τοῦτο ᾖ πάντοτε συνε-
στὸν νὰ γίνηται, διότι ἐπὶ ἀρνήσει τοῦ ἐπιτροπευθέντος, ὅτι
παρέλαβε τὴν λογοδοσίαν, δύσκολος θέλει ἀποβῇ ἡ δι' ἄλλου
μέσου ἀπόδειξις αὐτῆς.¹

(1) Ἐπὶ ἀμολογίας τοῦ ἐπιτροπευθέντος δὲν θέλει ὑπάρξει ἀμφισβήτησις,
ἀλλὰ, μὴ ἀμολογουμένης τῆς λογοδοσίας, δὲν θέλει ἐπιτραπῇ ἡ δι' ἐπαγωγῆς

δ') Νὰ παρέλθωσιν ἀπὸ τῆς λογοδοσίας ταύτης τοὐλάχιστον δέκα ἡμέραι.

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 83 περὶ τῆς ἀκυρότητος τῶν ἐν αὐτῷ ἀναφερομένων πράξεων ὁρᾷ ῥητῶς μόνας τὰς μεταξὺ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ ἀνηλίκου, γενομένου ἐνηλίκου, ἐπιχειρουμένας πράξεις· ὅθεν ἐὰν τοιαῦται πράξεις ἐπιχειρηθῶσι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν κληρονόμων τοῦ ἐπιτρόπου, δὲν χωρεῖ ἡ εἰρημένη ἀκυρότης, ἀλλ' ὑπάγονται εἰς τὸ κοινὸν δίκαιον.

394. Τὸ ἐκ τῆς λογοδοσίας προκύπτον κατάλοιπον, ὅπερ εἶναι κεφάλαιον ὀφειλόμενον εἰς τὸν ἐπιτροπευθέντα, φέρει τόκον, δυνάμει τοῦ νόμου, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς περατώσεως τῆς λογοδοσίας (ἄρθρ. 84), ἥτοι ἄνευ μηνύσεως τοῦ ἐπιτροπευθέντος ἐπὶ καταβύλῃ αὐτοῦ· διότι εὐλόγως ἐθεωρήθη ἄδικον νὰ ὠφελῇται ἐξ αὐτοῦ ὁ ἐπίτροπος πρὸς βλάβην τοῦ ὄρφανου, ὅστις ἐκ σεβασμοῦ πρὸς αὐτὸν, ὡς προστάτην τῶν συμφερόντων του, πιθανώτατον δὲν σπεύδει ν' ἀπαιτήσῃ τὸ κεφάλαιον τοῦτο, οὐδ' εἶναι ὅπως δῆποτε σκληρὰ ἡ διάταξις αὕτη πρὸς τὸν ἐπίτροπον δυνάμενον νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς τοκοδοσίας διὰ τῆς καταθέσεως τοῦ καταλοίπου, ἂν μὴ παραλάβῃ αὐτὸ ὁ ὄρφανός. Ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ ἐπίτροπος, ὁ ἀναβάλλων τὴν λογοδοσίαν καὶ κατὰ τοῦτο ὑπερήμερος καταστάς, δὲν πληρόνει καὶ πρὸ τῆς ἀνωτέρω ἡμέρας τόκους ὡς πᾶς ὑπερήμερος ὀφειλέτης· ὡσαύτως ἐὰν προκληθῇ ἡ τῆς λογοδοσίας διορθώσις, ἐξ αὐτῆς δὲ προκύψῃ ἀνώτερον κατάλοιπον, δύναται νὰ λογισθῇ τόκος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς κυρίας λογοδοσίας καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῆς διορθώσεως τῶν λαθῶν καὶ παραλείψεων, ἂν ἀποδειχθῇ κακῆς πίστεως ὁ ἐπίτροπος.

395. Ἡ λογοδοσία αὕτη χωρεῖ οὐ μόνον, ὅταν καταστῇ ἐνήλικος ὁ ἐπιτροπευθείς, ἀλλὰ καὶ ὅταν δι' οἰονδήποτε ἄλλον λόγον λήξῃ ἡ ἐπιτροπεία, εἴτε διὰ τὴν παῦσιν, ἢ τὸν θάνατον τοῦ ἐπιτρόπου, εἴτε διὰ τὴν χειραφεσίαν τοῦ ἀνηλίκου· ὥστε

ἔρχου ἀπὸδειξις; Τὸ ζήτημα θεωρῶ ἀμφίβολον, ἂν καὶ οἱ γάλλοι λύουσιν αὐτὸ καταρατικῶς. Διμολόμεβε τὸμ. Η'. ἄρθρ. 61 καὶ 62. «Πᾶσα πράξις... λογίζεται ἄκυρος, ἂν δὲν ἀποδεικνύεται ἐγγράφως... ὅτι ἐγένετο λεπτομερῶς λογοδοσία» ἄρθρ. 83 τοῦ περὶ ἐπιτρ. νόμου.

τὸ ἀνωτέρω ἀποτέλεσμα τῆς τοκοδοσίας ἔνεκα τοῦ καταλοί-
που χωρεῖ καὶ κατὰ τὰ θέματα ταῦτα.

Ἄλλ' ἂφ' ἑτέρου σκληρὸν ἤθελεν εἶναι, ἂν ὁ ἐπίτροπος ἡδύ-
νατο νὰ ἐναχθῇ διὰ πᾶσαν πράξιν τῆς διαχειρίσεως καὶ ἐπὶ λο-
γοδοσίᾳ ἐντὸς τριάκοντα ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐνηλικίότητος, ἢ τοῦ
θανάτου, ἢ τῆς χειραφεσίας τοῦ ἀνηλίκου, διότι πολλάκις ἡ
παρέλευσις τοσοῦτον μακροῦ χρόνου, ματαιοῦσα τὴν προσή-
κουσαν τοῦ ἐπιτρόπου ὑπεράσπισιν, ἡδύνατο νὰ περιπλέξῃ αὐ-
τὸν εἰς ἀδιεξόδους καὶ ἐπιβλαβεῖς δίκας ἔνεκα διαχειρίσεως
μικρᾶς περιουσίας, δι' ἣν ἡ λογοδοσία δὲν διήρκεσεν οὔτε ἡμί-
σειαν ὥραν, ἐὰν ἡ πονηρία κατορθώσῃ νὰ ἐξογκώσῃ τὰ πράγ-
ματα καὶ νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς παρελεύσεως τοῦ μακροῦ ἐκείνου
χρόνου, ὅπως κατασκευάσῃ ἀποδείξεις ἀνυπάρχων πιστώσεων.
Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου, ἐνόσω ὁ ἐπίτροπος ὑπόκειται εἰς τὴν εὐ-
θύνην τὴν ἐκ τῆς διαχειρίσεως, δηλον, ὅτι εἶναι ἥττον ἀξιό-
χρεως κατὰ τὰς πρὸς τρίτους ἐννόμους σχέσεις, ὅπερ περιορί-
ζει οὐσιωδῶς τὴν παραγωγικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν. Ἐντεῦθεν ἡ
διάταξις τοῦ ἄρθρου 85 ἡ ὀρίζουσα τὴν δεκαετῇ παραγραφὴν
πάσης κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἐκ τῆς διοικήσεως τῆς ἐπιτροπείας
ἀγωγῆς, ἀπὸ τῆς ἐνηλικίότητος, ἢ τοῦ θανάτου τοῦ ἀνηλίκου,
ἄρα καὶ αὐτῆς τῆς περὶ λογοδοσίας. Ἡ παραγραφὴ ὅμως αὕτη
δὲν ἐκτείνεται εἰς τὸ ἐκ τῆς διεξαχθείσης λογοδοσίας ἐκκαθα-
ρισθὲν κατάλοιπον, διότι τὸ θέμα τοῦτο δὲν παράγει τοὺς ἀ-
νωτέρω κινδύνους (ἄρθρ. 85)· ἂφ' ἑτέρου κατὰ τὴν διάταξιν
ταύτην εἶναι ἀδιάφορον, ἂν ἡ τῆς διοικήσεως πράξις, ἐξ ἧς ἡ
ἀγωγή, προτείνεται ὡς γενομένη ἐκ δόλου ἢ βίας, ἐκτὸς ἐὰν δό-
λος ἢ βία οὐδόλως συνέχονται μετὰ τῆς διοικήσεως τῆς ἐπι-
τροπείας.

396. Πολλὴ ἐγένετο συζήτησις, ἐὰν ἡ δεκαετὴς αὕτη παρα-
γραφὴ ἐκτείνεται καὶ εἰς τὴν ἀγωγὴν ἀκυρότητος τῶν ἐν τῷ
ἄρθρ. 83 ἀναφερομένων πράξεων, ἀλλ' ὑπερίσχυσεν ἡ δόξα, ὅτι,
ἀφοῦ ἡ τῆς λογοδοσίας ἀγωγή παραγράφεται μετὰ δεκαετίαν,
δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιζῇ ἀγωγή περὶ ἀκυρότητος πράξεων,
αἵτινες πρόκειται νὰ ἀναιρέσωσι τὴν σπουδαιότητα, ἢ εἰλικρί-
νειαν, ἢ ἀκρίβειαν αὐτῆς ταύτης τῆς λογοδοσίας, ἢ καὶ νὰ

ἀναπληρώσωσιν αὐτήν, καλύπτουσαι τὴν ἐκ ταύτης εὐθύνην. Ὅταν περὶ τοῦ κυρίου τούτου ἀντικειμένου μηδεμία συγχωρηταὶ ἀγωγή, πῶς θέλει συγχωρηθῇ περὶ τῶν παρεπομένων;

Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἐὰν αἱ εἰρημέναι νομικαὶ πράξεις προσβάλλωνται λόγῳ δόλου, ἢ βίας. Ἐνταῦθα πρόκειται ἀγωγή οὐχὶ ἐκ τῆς διαχειρίσεως, ἀλλ' ἐπὶ ἀνορθώσει βλάβης ἐκ βίας, ἢ δόλου ἐπενεχθείσης, ὅθεν ὑπάγεται εἰς τὸ κοινὸν δίκαιον.

397. Ἡ ἐπιτροπεία, καθὼ προσωπικὸν λειτούργημα, παύει διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐπιτρόπου, μὴ μεταβαῖνον εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ· ὅθεν οὗτοι δὲν εἶναι ἐπίτροποι, καθ' ὃ ὑπείσερχόμενοι ὅμως εἰς τὸ σύνολον τῶν τῆς περιουσίας δικαιωμάτων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ ἐπιτρόπου ἀναλαμβάνουσι τὰ τε ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐπιτροπείας κεκτημένα δικαιώματα (ἐκ τῶν τυχόν γενομένων προκαταβολῶν) καὶ τὰς ἐκ τῆς αὐτῆς διαχειρίσεως παραχθείσας ὑποχρεώσεις (ἐκ τῶν εἰς χεῖρας τοῦ ἐπιτρόπου ὑπαρχόντων πραγμάτων, τῆς ἐκ τῆς κακῆς διοικήσεως ἐνοχῆς εἰς ἀποζημίωσιν, κλπ.). Ἄλλ' ἔνταῦθα ἐφύη καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ γαλλικοῦ νόμου τὸ ἐξῆς ζήτημα, αὐτὸς ἀδύνατος εἶναι ἢ ἀπολύτως ὀρθὴ λύσις. Οἱ κληρονόμοι τοῦ ἐπιτρόπου, ἐὰν ὧσιν ἐνήλικοι, ἢ ἄλλως ἱκανοὶ πρὸς διοικήσιν περιουσίας,¹ ὀφείλουσι νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν διαχείρισιν; ἢ, μὴ ὑπείσερχόμενοι εἰς τὸ λειτούργημα, οὐδὲν εἰσὶν ὑπόχρεοι νὰ ἐπιχειρήσωσι πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς διοικήσεως, προκαλοῦντες μόνον τὸν διορισμὸν ἐτέρου ἐπιτρόπου, ἢ καὶ εἰδοποιοῦντες περὶ τοῦ θανάτου τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀνηλίκου, ἢ τὸν εἰσαγγελέα; Κατὰ τὴν δευτέραν λύσιν τί θείλουσι γενῇ τὰ συμφέροντα τοῦ ἀνηλίκου, μέχρις αὐτὸ διορισθῇ νέος ἐπίτροπος, ἂν ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ παρέλθωσιν εἰς ἢ καὶ πλείότεροι μῆνες, ὀφειλέται δὲ καταστῶσιν ἐν τούτοις ἀναξιοίχρεοι, ἢ παρέλθῃ ὁ προσήκων χρόνος τῆς ἐκμισθώσεως κτημάτων ἢ ἄλλα ἐπέλθωσι γεγονότα ζημιοῦντα καιρίως τὸν ἐπιτροπευθέντα; Τὴν δυσκολίαν ταύτην δὲν λύει ὁ περὶ περατώσεως πᾶν ἐκκρεμῶν, ἢ μᾶλλον τῶν ἀρξαμένων ὑποθέσεων ὁρισμὸς τοῦ ρωμ. νό-

(1) Καλλιγῆ § 345.

μου,¹ οὐ μόνον διὰ τὸ ἀόριστον τῆς ἐννοίας «τῶν ἀρξαμένων ὑποθέσεων,» ἀλλὰ καὶ διότι, ὡς ἐρρέθη, ὑπάρχει πολλάκις ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιμελείας, καὶ τοι μὴ προκειμένης ὑποθέσεως ἔκ-
 κρεμοῦς, ἢ ἀρξαμένης. Μᾶλλον συνᾶδει πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ
 ἀνηλίκου νὰ ἔχωσιν οἱ κληρονόμοι τὴν ἐξουσίαν, ἅμα δὲ καὶ
 τὴν εὐθύνην τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς διαχειρίσεως, ἣν δύναν-
 ται νὰ καταστήσωσι συντομωτάτην καὶ ἥκιστα ἐπαχθῇ, προ-
 καλοῦντες ἀμέσως τὸν διορισμὸν ἐπιτρόπου, ἔστω καὶ προσω-
 ρינוῦ, διὰ τοῦ εἰρηνοδίκου, ἢ τοῦ εἰσαγγελέως (ἄρθρ. 649
 τῆς πολ. δικον.), ἅμα βεβαιώσωσι τὴν δυσκολίαν τῆς ὑπ' αὐ-
 τῶν ἐξακολουθήσεως τῆς διαχειρίσεως· οὕτω νομιζομεν ἐλα-
 φρύνομεν ὅσον οἶόν τε τὸ βάρος τῶν κληρονόμων, μὴ καταλεί-
 ποντες πάντως ἀπροστάτευτα τὰ συμφέροντα τοῦ ἀνηλίκου.
 Ὑποθέσωμεν, ὅτι κληρονόμος τοῦ ἐπιτρόπου εἶναι γυνή, πάλιν
 δὲν δύναται αὕτη, παριστώσα τὴν ἐκ τοῦ φύλου αὐτῆς ἀδεξιό-
 τητα περὶ τὴν διαχείρισιν, νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐπιδοῦσαν τοῦ
 θανάτου τοῦ ἐπιτρόπου τὸν διορισμὸν προσωρινοῦ ἐπιτρόπου;
 Δὲν ἦτο λοιπὸν περιττὴ ἡ διάταξις αὕτη, καὶ τοι ὑπαρχούσης
 τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 22 περὶ διορισμοῦ προσωρινοῦ ἐπι-
 τρόπου, διότι ὁ μηδεμίαν ἔχων εὐθύνην κληρονόμος ἡδύνατο
 νὰ βραδύνη νὰ προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν, ἢ ὁ εἰρηνοδίκης νὰ
 ἐκλέξῃ, ἢ, ὅπερ συνεχῶς συμβαίνει, ὁ ἐκλεχθεὶς νὰ ἔχῃ λό-
 γον ἀπαλλαγῆς καὶ νὰ ἐπιτύχῃ αὐτήν, μηδὲν ἄναμι-
 γνυόμενος ἐν τοσούτῳ εἰς τὴν διαχείρισιν, πολυειδῶς βλα-
 πτομένων ἐντεῦθεν τῶν συμφερόντων τοῦ ἀνηλίκου. Τὸ δὲ
 ἐπιχείρημα, ὅτι διὰ τῆς διατάξεως ταύτης αἱ ὑποθέσεις τοῦ
 ἀνηλίκου παραδίδονται εἰς πρόσωπα μὴ παρέχοντα ἐνίοτε τὰς
 ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενας, ἢ ὑποτιθεμένas ἐγγυήσεις τοῦ
 ἐπιτρόπου, δὲν θεωροῦμεν ἀκαταμάχητον, διότι ἐξ ἀνάγκης
 πᾶσα ἡ τοῦ ἀνηλίκου περιουσία περιέρχεται εἰς τὸν κληρονό-
 μον τοῦ ἐπιτρόπου, ὅθεν ἀφοῦ ἀνάγκη νὰ ἐμπιστευθῶμεν εἰς
 αὐτόν, ὡς οἶονεὶ θεματοφύλακα τὴν ὅλην περιουσίαν, μικρὸν,
 νομίζω, θέλει αὐξήσῃ ὁ κίνδυνος, ἐὰν ἐπιβάλωμεν αὐτῷ τὸ

(1) [26. 7] 60. [37. 7] 4. κ. [5. 54] 3.

χρέος νὰ ἐξακολουθήσῃ, ἐπὶ μικρὸν πάντοτε, καὶ τὴν διοίκησιν κατὰ τὰ προειρημένα.¹

ΤΜΗΜΑ Ε'.

Περὶ τῆς ἐπιτροπείας τῶν φυσικῶν τέκνων.

Περίληψις.

398. Ἐπὶ τῶν ἀναγνωρισθέντων φυσικῶν τέκνων δὲν ὑπάρχει ἐπιτροπεία τῶν ἀνιόντων. Διὰ τί;

399. Οὔτε συγγενικὸν συμβούλιον. Τίς ἀναγλήρῃ οὐκ; Τῶν μὴ ἀναγνωρισθέντων φυσικῶν τέκνων ὑπάρχει μόνον δικαστικὴ ἐπιτροπεία.

400. Ἰδιόζοντες ὅρισμοι περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου διοικήσεως τῆς περιουσίας τῶν φυσικῶν τέκνων.

398. Τὸ φυσικὸν τέκνον δὲν ἔχει οὔτε πατέρα, οὔτε μητέρα, ἂν δὲν ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς μητρὸς, ἀλλὰ καὶ ἀναγνωρισθὲν δὲν ἔχει οἰκογένειαν τὴν τοῦ ἀναγνωρίσαντος, διότι ἡ ἀναγνώρισις δὲν ἔχει ἀποτελέσματα ἢ ὡς πρὸς μόνον τὸν ἀναγνωρίσαντα γονέα.² ὅθεν ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας τῶν φυσικῶν τέκνων, τῶν ἀναγνωρισμένων, ἰσχύει ἡ τῆς μητρὸς (ἀρθρ. 10—16) καὶ ἡ ὑπὸ τῆς τελευταίας βουλήσεως τοῦ ἀναγνωρίσαντος γονέως κατασταθεῖσα ἐπιτροπεία. Δὲν ὑπάρχει ὅμως ἐπιτροπεία τῶν ἀπωτέρω ἀνιόντων, ἀφοῦ διὰ τῆς ἀναγνώρισεως δὲν συνάπτεται σχέσις συγγενικὴ μεταξὺ τοῦ ἀναγνωρισθέντος κατιόντος καὶ τῶν ἀνιόντων τοῦ ἀναγνωρίσαντος γονέως.

399. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἀναγνωρισθὲν τέκνον δὲν ἔχει συγγενεῖς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀναγνωρίσαντος, οὔτε συγγενικὸν

(1) Ὁ Καλλιγᾶς (§ 356) ἐπικρίνει τὴν διάταξιν τούτην, φαίνεται ὅμως πράττειν τοῦτο ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι τὸ «μέχρις οὗ ἕτερος ἐπίτροπος ἀναλάβῃ αὐτὴν (τὴν διαχείρισιν)» ἔννοεῖ μόνον τὸν διορισμὸν τοῦ μονίμου ἐπιτρόπου, ἀλλὰ κατὰ τὰ προειρημένα οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος νὰ παρατείνωμεν, οὔτε σκοπὸν εἶχεν ὁ νόμος νὰ παρατείνῃ τὴν ὑποχρέωσιν καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς διαχειρίσεως τοῦ κληρονομοῦ τοῦ ἐπιτρόπου μέχρι τοῦ τακτικοῦ διορισμοῦ ἑτέρου μονίμου ἐπιτρόπου· διότι καὶ ὁ προσωρινὸς ἐπίτροπος εἶναι οὐδὲν ἥττον ἐπίτροπος, ἀναλαμβάνων τὴν διαχείρισιν.

(2) Τὰ περὶ τῆς ἀναγνώρισεως τῶν φυσικῶν τέκνων δὲν ἐνομοθετήθησαν εἰσέτι περ' ἡμῶν.

συμβούλιον ἔχει, ὅθεν ὁσάκις ἐπὶ τῶν νομίμων τέκνων ἀπαιτεῖται ἀπόφασις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἀναπληροῦ αὐτὸ ἐπὶ τῶν φυσικῶν ὁ ἀρμόδιος εἰρηνοδίκης (ἄρθρ. 90).

Ἐν ἐλλείψει μητρὸς, ἡ ἐπιτρόπου ἐκ τελευταίας βουλήσεως, δίδεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπίτροπος καὶ παρεπίτροπος (ἄρθρ. 89).

Ἐπὶ τῶν μὴ ἀναγνωρισθέντων τέκνων, τῶν μῆτε συγγενεῖς ἔχόντων, μῆτε πατέρα μῆτε μητέρα, δηλον, ὅτι δὲν δύναται νὰ γενῇ λόγος περὶ ἐπιτροπείας τῆς μητρὸς, οὔτε ἐκ τελευταίας βουλήσεως τοῦ γονέως. Τὸν ἐπίτροπον καὶ παρεπίτροπον αὐτῶν διορίζει τὸ δικαστήριον τῶν πρωτοδικῶν· ἀλλ' οὐδενὸς ἀναπληροῦντος τὸ συγγενικὸν συμβούλιον, ὅπερ γνωμοδοτεῖ ἐπὶ τοῦ δικαστικοῦ διορισμοῦ τοῦ ἐπιτρόπου τῶν νομίμων τέκνων, ὁ διορισμὸς ἐπὶ τῶν φυσικῶν τέκνων γίνεται ἄνευ προηγουμένης γνωμοδοτήσεως, διότι ὁ νόμος (ἄρθρ. 80) ὁρίζει, ὅτι ὁ εἰρηνοδίκης ἀναπληροῦ τὸ συμβούλιον, ὁσάκις ἀπαιτεῖται ἀπόφασις αὐτοῦ.

Εἰς τὴν τάξιν τῶν μὴ ἀναγνωρισθέντων φυσικῶν τέκνων ὑπάγονται τὰ ἐκ μοιχείας, ἡ αἰμομιξίας τέκνα, ὧν ἀπαγορεύεται ἡ ἀναγνώρισις.

Τὰ περὶ ἀπαλλαγῆς, παραιτήσεως, ἀνικανότητος καὶ παύσεως τοῦ ἐπιτρόπου ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας τῶν φυσικῶν τέκνων μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι, ὁσάκις γίνεται λόγος περὶ γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, αὕτη παραλείπεται.

Τὴν ἀνατροφὴν ἀνατίθῃσι τὸ δικαστήριον ἢ εἰς τὸν ἐπίτροπον ἢ εἰς ἄλλον, ὃν ἤθελον ἐγκρίνει.

Δηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐκθέτων τέκνων δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ ὀρίσῃ τι ὁ νομοθέτης. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἐκθετοτροφεῖον, δύναται τὸ δικαστήριον νὰ διορίσῃ ἐπίτροπον καὶ ἀνατροφέα τὸν διουθυντὴν αὐτοῦ, ἢ ἄλλον.

400. Περὶ δὲ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐπιτρόπου τῶν φυσικῶν τέκνων, τουτέστι τῆς ἐκπροσωπήσεως τοῦ ἀντλήκου, τῆς διοικήσεως τῆς περιουσίας του καὶ τῆς συντάξεως τῆς ἀπογραφῆς ἰσχύουσιν οἱ κοινοὶ ὁρίσμοι (ἄρθρ. 58—60).

Ἐπὶ τῆς πωλήσεως τῶν κινητῶν ἰσχύει ὡσαύτως τὸ ἄρθρον 61 μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι τὰ διατηρητέα κινητὰ ὁρίζει ὁ εἰρηνοδίκης. Περὶ δὲ τῆς δαπάνης τῆς συντηρήσεως, τῆς ἀμοιβῆς τοῦ βοηθοῦ, τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ποσότητος, ἀφ' ἧς ὀφείλει ὁ ἐπίτροπος νὰ καταστήσῃ παραγωγὰ τὰ χρήματα τοῦ ἀνγλίκου, τῆς ἐκποιήσεως τῶν ἀκινήτων, τῆς ἐκμισθώσεως κτλ. ἰσχύουσιν οἱ ὅρισμοί τῶν ἄρθρ. 63—72 μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁσάκις κατ' αὐτοὺς προαπαιτεῖται τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως γνωμοδότησις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, αὕτη παραλείπεται, διότι ἐπὶ τῶν γνωμοδοτήσεων δὲν ἀναπληροῦ τὸ συμβούλιον ὁ εἰρηνοδίκης (ἄρθρ. 90).

Ἀποδείξεις τούτου ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 95, καθ' ἣν δικαστικὴ μόνον ἄδεια ἀπαιτεῖται, ὅπως ὁ ἐπίτροπος δεχθῇ, ἢ ἀποποιηθῇ κληρονομίαν. Ἡ ἀποδοχὴ δὲν γίνεται ἄλλως ἢ ἐπ' ὠφελείᾳ ἀπογραφῆς. Οὔτε δωρεάν, ἢ κληροδοσίαν συνεπαγομένης ὑποχρεώσεως νὰ ἀποδεχθῇ, οὔτε δωρεάν, ἢ κληροδοσίαν ν' ἀποποιηθῇ, οὔτε διανομὴν περιουσίας τοῦ ἀνγλίκου νὰ προκαλέσῃ, οὔτε συμβιβασμὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ περὶ ποσοῦ ὑπερβαίνοντος τὰς 300 δρ. δύναται ὁ ἐπίτροπος φυσικοῦ τέκνου ἄνευ ἁδείας τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοδικῶν. Κατὰ τὰ τρία πρῶτα θέματα τῆς ἀποδοχῆς, ἢ ἀποποιήσεως κληρονομίας, τῆς ἀποδοχῆς δωρεᾶς ἢ κληροδοσίας συνεπαγομένης ὑποχρεώσεως καὶ τῆς διανομῆς κοινῆς περιουσίας ἀπαιτεῖται ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας νομίμων τέκνων γνωμοδότησις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, αὕτη δὲ παραλείπεται ἐντελῶς ἐνταῦθα, μὴ ἀναπληρουμένη διὰ γνωμοδοτήσεως τοῦ εἰρηνοδίκου.

Ἐπὶ ἀγωγῆς πραγματικῆς περὶ ἀκινήτου, ἢ προσωπικῆς περὶ ποσοῦ ἀνωτέρου τῶν 300 δρ. ἢ παραιτήσεως τῆς περὶ τοιούτων ἀγωγῶν δίκης, ἢ συναινέσεως εἰς ἀγωγὴν, ἢ ἀπόφασιν περὶ τοιούτων ἀντικειμένων ἀπαιτεῖται γνωμοδότησις ἡτιολογημένη δικηγόρου διοριζομένου ὑπὸ τοῦ παρὰ πρωτοδικαῖς εἰσαγγελέως. Καθ' ὅλας τὰς περιπτώσεις ταύτας ἀπαιτεῖται, ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας τῶν νομίμων τέκνων, καὶ ἄδεια τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσι τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας τῶν γνησίων τέκνων ὠρισμένα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ χειραφεσίας καὶ κηδεμονίας.

Περίληψις.

401. Ἡ τοῦ τέκνου ὑπεξουσιότης τοῦ παρ' ἡμῖν δικαίου ὁρᾷ κυρίως τὸ συμφέρον τοῦ τέκνου. Πάυει διὰ τῆς ἐνηλικιότητος, ἢ τοῦ γάμου.

402. Ἡ ὑπεξουσιότης παύει καὶ πρότερον διὰ τῆς χειραφεσίας. Ὅροι αὐτῆς, ἐάν τελεῖται ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἢ ὑπὸ τῆς μητρὸς, ἢ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

403. Τύπος τῆς χειραφεσίας. Ἰδίως περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου τελουμένης χειραφεσίας.

404. Ὁ χειράφετος διατελεῖ ὑπὸ κηδεμόνα. Τίνας καλοῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τὴν κηδεμονίαν; Πότε διορίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου κηδεμών;

405. Λογοδοσία τοῦ ἐπιτρόπου πρὸς τὸν χειράφετον. Δύσις τῶν κατ' αὐτὴν διενέξεων. Ἰδίως περὶ συμβιβασμοῦ τοῦ λογοδοτούντος πρὸς τὸν δεξιλόγον χειράφετον.

406. Το ἀρθρ. 83 ἰσχύει καὶ ἐπὶ τοῦ εἰς τὸν χειράφετον δεδομένου λογαριασμοῦ.

407. Περιορισμοὶ τῆς τοῦ χειραφέτου ἱκανότητος τοῦ διοικεῖν τὴν περιουσίαν του. Πράξεις, ἅς δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ χωρὶς τῆς συναίνεσεως τοῦ κηδεμόνος. Ἰδίως περὶ τῆς ἐκποιήσεως κινητῶν.

408. Περιστολή τῶν ἐπὶ τῶν πράξεων τούτων συνομολογηθεισῶν ὑπερμέτρων υποχρεώσεων τοῦ χειραφέτου. Ἀποτελέσματα.

409. Πράξεις, εἰς ὧν τὴν ἔγκυρον ἐπιχείρησιν ἀνάγκη τῆς συναίνεσεως τοῦ κηδεμόνος.

410. Πράξεις, εἰς ὧν τὴν ἔγκυρον ἐπιχείρησιν ἀνάγκη τῶν ἐπὶ τῶν πράξεων τοῦ ἀχειραφέτου ἀνηλίκου τηρητέων διατυπώσεων.

411. Χάσμα τοῦ νόμου περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ χειραφέτου ἀποδοχῆς κληρονομίας, ἢ δι' υποχρεώσεων βεβαρημένης δωρεᾶς, ἢ κληροδοσίας.

412. Ἀρνούμενου τοῦ κηδεμόνος νὰ δώσῃ τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ ἀναπληροῦ αὐτὴν τὸ δικαστήριον.

413. Ἀνάκλησις τῆς χειραφεσίας. Ὅροι καὶ τρόποι τῆς ἀνακλήσεως. Ἀποτελέσματα.

414. Ἰσχύς τῶν πράξεων τοῦ χειραφέτου τῶν ἐπιχειρουμένων κατὰ τοὺς ἀνωτέρω ὁρισμοὺς τοῦ νόμου.

415. Ἰδίως περὶ τῆς τῶν φυσικῶν τέκνων χειραφεσίας καὶ τῆς ἀνακλήσεως αὐτῆς.

401. Ἡ ὑπεξουσιότης τοῦ παρ' ἡμῖν δικαίου, μὴ ὀρισθεῖσα

ὕπὲρ μόνου τοῦ ἐξουσιαστοῦ πατρὸς, δὲν ῥηται ἀπὸ τῆς ἀπολύτου βουλήσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ σκοπεῖ κυρίως τὴν προστασίαν τοῦ τέκνου· ἐντεῦθεν ἡ ὑπεξουσιότης αὐτῇ διαρκεῖ οὐχὶ ἐνόσω βούλεται ὁ πατήρ, ἀλλ' ἐνόσω τὸ τέκνον διὰ τὴν ἄωρον ἡλικίαν καὶ τὴν ἐλλιπῆ αὐτοῦ ἀνάπτυξιν ἔχει ἀνάγκην τῆς πατρικῆς ἐπιμελείας καὶ προστασίας πρὸς τὴν προσήκουσαν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ ἐπίδοσιν. Τὸ χρονικὸν ὄριον τῆς ἐξουσίας ταύτης τὸ μὲν ὀρίζει ὁ νόμος, τὸ δὲ ἡ κρίσις τοῦ πατρὸς. Ἡ ἐνηλικίωσις, δι' ἧς ὁ νέος κτᾶται τὴν ἱκανότητα πρὸς διοίκησιν τῶν οἰκείων συμφερόντων, συνεπάγεται τὴν παύσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας· ὥσαύτως καὶ ὁ γάμος, ὅστις ὑποτίθησιν ἀποχωρῶσαν ἡλικίαν, συνεπαγομένην καὶ τὴν προσήκουσαν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, ὅπως ὁ συνάπτων αὐτὸν καταστή ἀρχηγὸς ἰδίας οἰκογενείας, βιῶν ἀνεξαρτήτως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας (ἄρθρ. 98). Ἄλλ' ἐὰν κηρυχθῇ ἄκυρος ὁ γάμος δηλον, ὅτι ἄκυρος ἀποβαίνει καὶ ἡ δι' αὐτοῦ χειραφεσία· κατὰ τὴν περὶ ἀκυρότητος ὁμῶς δίκην παρίσταται ὡς χειράφθετος ὁ τοιοῦτον συνάψας γάμον.

402. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐνηλικίωτος, ἡ τοῦ γάμου δύναται νὰ παύσῃ ἡ πατρικὴ ἐξουσία, ἐὰν ὁ πατήρ πεισθῇ, ὅτι τὸ τέκνον αὐτοῦ ἀνεπτύχθη ἀρκούντως, ὅπως ἐπιμελῆται αὐτοπροσώπως τῶν ἰδίων συμφερόντων, ἀνάγκη ὁμῶς νὰ ἔχῃ συμπληρωμένον τὸ 15 ἔτος τῆς ἡλικίας· μόνον ἀπὸ τῆς ἡλικίας ταύτης ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ πατρὸς νὰ ἀπαλλάξῃ τὸ τέκνον τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἥτοι νὰ χειραφετήσῃ αὐτὸ, ἐὰν κρίνῃ αὐτὸ ἄξιον τῆς τοιαύτης ἀνεξαρτησίας. Σημειωτέον ὁμῶς, ὅτι πρὸ τῆς ἐνηλικίωτος, οἷαδὴ ποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ ὀριμότης τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ τέκνου, τοῦτο ἐπὶ τῶν σπουδαιοτέρων πράξεων, τῶν ἀναγομένων εἰς τὰ συμφέροντα αὐτοῦ, ἔχει πάντοτε ἀνάγκην τῆς συμβουλῆς καὶ συναινέσεως ἐπιμελητοῦ, ὃν ὀνομάζει ὁ νόμος κηδεμόνα· τοῦτο δὲ φέρει εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς δευτέρας ταύτης ἐπιμελείας ἀνηλικίου, τῆς κηδεμονίας.

Τὴν μέσσην ταύτην κατάστασιν μεταξὺ τοῦ στερημένου συνήθως πάσης ἐνεργείας ἀνηλικίου καὶ τοῦ κεκτημένου πᾶσαν ἀνε-

Ξαρτησίαν ἐνηλίκου δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι καὶ ἄλλοι, ἐν ἐλλείψει τοῦ πατρὸς. Καὶ τότε ἡ ἀπονομὴ τῆς ἡμιανεξαρτησίας ταύτης ὀνομάζεται χειραφεσία, ἀλλὰ δὲν ἔχει σκοπὸν τὴν παῦσιν τῆς κυρίως πατρικῆς ἐξουσίας, ἥτις δὲν ὑπάρχει ἐν ἐλλείψει πατρὸς, κατὰ τὸν νῦν εἰσέτι ἰσχύοντα παρ' ἡμῖν περὶ πατρικῆς ἐξουσίας νόμον, ἀλλὰ τὴν παῦσιν τῆς τοῦ ἐπιτρόπου ἐξουσίας, ἣν διαδέχεται μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος ἡ τοῦ κηδεμόνος προστασία, ἡ ἐνασκουμένη διὰ τῆς συναινέσεως αὐτοῦ, ὡς ἀναγκαίου στοιχείου τῆς ἐγκύρου ἐπιχειρήσεως τῶν σπουδαιότερων εἰς τὴν περιουσίαν καὶ τὴν προσωπικὴν κατάστασιν τοῦ χειραφετοῦ ἀναγομένων πράξεων.

Τὴν χειραφεσίαν ταύτην τοῦ μὴ ὑποκειμένου εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς ἀνηλίκου ἐπιχειρεῖ ἡ μήτηρ, ἐὰν τὸ τέκνον συνεπλήρωσε τὸ 15 ἔτος τῆς ἡλικίας, λαμβάνουσα ὅμως τὴν συναίνεσιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ὡς ἐκ τῆς ἀδυναμίας καὶ τῆς ἀπειρίας τοῦ φύλου ὁ νόμος δὲν ἀνέθετο εἰς μόνην τὴν μητέρα νὰ κρίνῃ ἐν τῷ τέκνον ἦναι ἀρκούντως ὥριμον πρὸς τὴν προκειμένην ἀνεξαρτησίαν. Δὲν ἀπαιτεῖται ὅμως νὰ ἦναι ἡ χειραφετούσα μήτηρ ἐπίτροπος τοῦ χειραφετουμένου· τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχει καθὼς μήτηρ, ὡς ἐξάγεται καὶ ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ νόμου (ἄρθρ. 99).

Καὶ τὸ συγγενικὸν συμβούλιον δύναται νὰ χειραφετήσῃ τὸν ὑπὸ ἐπιτροπείαν διατελοῦντα ἀνήλικον, ἂν οὗτος συνεπλήρωσε τὸ 18 ἔτος καὶ κριθῇ παρ' αὐτοῦ ἄξιος τῆς ἀνεξαρτησίας ταύτης.

403. Ἡ χειραφεσία τελεῖται ὑπὸ μὲν τοῦ πατρὸς, ἡ τῆς μητρὸς διὰ δηλώσεως αὐτῶν παρὰ τῷ εἰρηνοδίκῃ τῆς κατοικίας των ἐν δημοσίᾳ αὐτοῦ συνεδριάσει, συντασσομένης περὶ τῆς δηλώσεως ταύτης ἐκθέσεως (ἄρθρ. 99), ὑπὸ δὲ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, δι' ἰδίου βουλευμάτος (ἄρθρ. 100).

Ἡ ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου χειραφεσία χωρεῖ μόνον ὅταν ὁ ἀνήλικος ἦναι ὀρφανὸς μητρὸς, δηλον δὲ, ὅτι πρόκειται περὶ ἀνηλίκου μὴ διατελοῦντος ὑπὸ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν. Ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ πατὴρ ζῇ, ἀλλ' ἀδυνατεῖ νὰ ἐνασκήσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ὅτι ἀδυνατεῖ καὶ ἡ μήτηρ, τὸ τέκνον τότε

διατελεῖ ὑπὸ ἐπιτροπείαν, ἀλλὰ τὴν χειραφεσίαν αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ συγγενικὸν συμβούλιον.

Τὴν περὶ χειραφεσίας ἐκείνην καὶ ἀπόφασιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου προκαλοῦσιν ὁ ἐπίτροπος, ἢ οἱ μέχρι 4 βαθμοῦ συγγενεῖς τοῦ ἀνηλίκου. Τῇ αἰτήσῃ αὐτῶν ὁ εἰρηνοδίκης ὀφείλει νὰ συγκαλέσῃ τὸ συμβούλιον, μὴ ὀφείλων νὰ πράξῃ τοῦτο ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἀνηλίκου, τῇ μὴ ὑποστηριζομένῃ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου, ἢ τινὸς τῶν εἰρημένων συγγενῶν (ἄρθρ. 101), δικαιούται ὅμως νὰ συγκαλέσῃ τὸ συμβούλιον ἐπὶ τούτῳ, ἂν κρίνῃ ὅτι δὲν πρόκειται περὶ αἰτήσεως νέου πάντως ἁώρου καὶ ἀκρίτου, καὶ ἐπομένως ἀναξίας σπουδαίας συζητήσεως.

404. Ὁ χειράφετος λαμβάνει τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του, ἀλλὰ πρὸς ἐπιχείρησιν τῶν σπουδαιοτέρων πράξεων, δι' ὧν δύνανται νὰ διακινδυνεύσωσιν, διὰ τὴν ἀπειρίαν του, τὰ κεφάλαια αὐτῆς, χρῆζει τῆς συναινέσεως συμβούλου, ὃν ὁ νόμος ὠνόμασε κηδεμόνα.

Ἐξεταστέον ἐν πρώτοις πῶς ἐπάγεται ἡ κηδεμονία. Τὰ περὶ τούτου ὥρισε σαφῶς ὁ ἡμέτερος νόμος.

Ἡ ἐπιτροπεία, ὡς εἵπομεν, ἐπάγεται ἡ δυνάμει τοῦ νόμου εἰς τὴν μητέρα (ἄρθρ. 10 καὶ ἐπ.), ἢ ἐκ τελευταίας βουλήσεως τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς μητρὸς (ἄρθρ. 17—18), ἢ δυνάμει τοῦ νόμου εἰς τοὺς ἀνιόντας (ἄρθρ. 19—21), ἢ τέλος δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως (ἄρθρ. 22).

Ἀλλ' ἡ κηδεμονία δὲν ἐπάγεται ἐκ τελευταίας βουλήσεως· δυνάμει δὲ τοῦ νόμου καλεῖται εἰς αὐτὴν πρὸ πάντων ὁ πατήρ, ἐπὶ δὲ χειραφέτου καὶ ὀρφανῆς πατὴρ γυναικὸς (ἄρθρ. 102), ὁ σύζυγος.

Ἐν ἐλλείψει αὐτῶν καλεῖται ἡ μήτηρ, ὅφ' οὗς ὅρους καλεῖται καὶ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ἰδίως δύναται νὰ τῇ διορίσῃ ὁ πατήρ σύμβουλον, ὀφείλει, ἐὰν ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον, νὰ προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν ἄλλου κηδεμόνος, κλπ.

Ἐν ἐλλείψει τῆς μητρὸς καλοῦνται οἱ λοιποὶ ἀνιόντες, ἐν ἐλλείψει δὲ αὐτῶν, ἢ παραιτήσῃ, ἢ παύσει διορίζεται κηδεμὼν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Περὶ τῶν λόγων τῆς ἀνικανότητος, τῆς

ἀπαλλαγῆς τῆς παραιτήσεως καὶ τῆς παύσεως ἰσχύουσιν αἱ περὶ ἐπιτροπείας διατάξεις (ἄρθρ. 162).

405. Τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ χειραφετοῦ εἶναι βεβαίως νὰ μάθῃ ὅποια ἡ περιουσία, ἣν πρόκειται νὰ διαχειρισθῇ, ὅθεν ἐν πρῶτοις θέλει δεχθῇ τὸν λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἐπιτρόπου, ἀλλ' ὅπως ἐγκρίνῃ τὴν λογοδοσίαν χρῆζει τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνου. Τὴν σπουδαιότητα ταύτην πρῶτον δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναθέσῃ εἰς μόνον τὸν χειράφετον ὁ νομοθέτης. Ἀλλ' ἐὰν ὑπάρξῃ διένεξις κατὰ τὴν λογοδοσίαν, πρόκειται δὲ αὕτη νὰ λυθῇ διὰ συμβιβασμοῦ, ἡ παραιτήσεως, διακριτέον, ἂν μὲν ὡς ἐκ τοῦ συμβιβασμοῦ, ἡ τῆς παραιτήσεως πρέπει νὰ ἐκποιηθῶσιν ἀκίνητα, ἡ μετοχαὶ ἑταιριῶν, ἡ δημόσια χρῶγραφα, ἡ ἄλλα τοιαύτης φύσεως ὀμύλογα, ἀνάγκη νὰ τηρηθῶσιν οἱ ὅρισμοι τοῦ ἄρθρου 106 περὶ ὧν ὁμιλήσομεν μετ' ὀλίγον· ἄλλως ὁ συμβιβασμὸς, ἡ ἡ παραιτήσεις ἔχουσι πλῆρες τὸ κύρος, ἐὰν γενῶσι συναινέσει τοῦ κηδεμόνου. Ἡ διάταξις αὕτη κατεκρίθη,¹ διότι ὁ κηδεμὼν ἀποβαίνει δι' αὐτῆς ὁ μόνος φύλαξ καὶ προστάτης τῶν συμφερόντων τοῦ χειραφετοῦ, ἐνῷ ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ συμβιβασμοῦ ἀπαιτεῖται ἡ γνωμοδότησις τριῶν νομομαθῶν, ἅδεια τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ δικαστικῇ ἐπικύρωσις (ἄρθρ. 5. Κ. 484 συνδ. πρὸς τὸ 467). Ἀλλὰ ὁ κίνδυνος οὗτος ἐλαττοῦται οὐσιωδῶς ἐκ τούτου ὅτι, ἂν διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ πρόκηται νὰ ἐκποιηθῶσι σπουδαῖα ἀντικείμενα περιουσίας (ἄρθρ. 106), οὗτος δὲν ἰσχύει ἄνευ τῶν διατυπώσεων, αἱ ὁρίζουσι τὸ εἰρημένον ἄρθρον καὶ καθ' αἷς ἐρευνηθῆσεται καὶ τὸ ζήτημα κατὰ πόσον εἶναι ἀναγκαία ἡ ἐκποίησης, ὥστε μόνος ὁ συμβιβασμὸς ἐπὶ πληρωμῇ χρηματικῆς ποσότητος, ἡ δόσει κινήτων καταρτίζεται διὰ μόνης τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνου. Ἐὰν ὑποτεθῇ, ὅτι ὁ ἐπίτροπος διὰ δόλου κατῴρθησε νὰ ἀποκτήσῃ δωρεὰν τὸ εἰρημένον ποσόν, ἡ πράξις ὑπόκειται εἰς προσβολήν· ἐὰν δὲ πρόκηται περὶ ἀδόλου δωρεᾶς, ἄλλο γενᾶται ζήτημα, τὸ ζήτημα κατὰ πόσον ἰσχύει δωρεὰ χειραφετοῦ ἀνηλίκου, ἡ καὶ ἐνηλίκου πρὸς τὸν πρῶτον ἐπίτρο-

(1) Καλλιγὰ § 256.

πον γενομένη πρὸ τῆς περατώσεως καὶ ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ τῆς ἐπιτροπείας· τὸ ζήτημα τοῦτο θέλει λύσει ὁ ἡμέτερος νόμος ὅπως λύει αὐτὸ καὶ ὁ γαλλικὸς (ἄρθρ. 907). Ὡστε ὁ κίνδυνος περιορίζεται εἰς μόνον τὸν ἐξ ἀπερিসκεψίας τοῦ κηδεμόνος ἀδόλως γενόμενον ἐπιβλαβῆ συμβιβασμὸν, καθ' οὗ ὅμως δὲν μένει πάντως ἀνυπεράσπιστος ὁ ἀνήλικος, ὡς ἐκ τῆς ἐνεκῆς αὐτοῦ εὐθύνης τοῦ ἐπιτρόπου· ἄλλως δὲν ἔχομεν πολλὰ παραδείγματα προτάσεων τοῦ ἐπιτρόπου, ἢ τοῦ κηδεμόνος μὴ ἐγκρινομένων ὑπὸ τῶν συγγενικῶν συμβουλιῶν, διότι μετὰ ἀκριβῆ αὐτῶν συζήτησιν ἀπεδείχθησαν ἐπιβλαβεῖς, οὔτε πολλῶν γνωμοδοτήσεων τῶν συγγενικῶν συμβουλιῶν, ὧν τὸ ἐπιβλαβὲς κατεδείχθη κατὰ τὴν περὶ ἐπικυρώσεως αὐτῶν δικαστικὴν συζήτησιν, μᾶλλον δὲ κατακρίνεται ὁ νέος περὶ ἐπιτροπείας νόμος διὰ τὰς συνεχῶς ἀπαιτούμενας γνωμοδοτήσεις καὶ παρεμβάσεις τοῦ τε συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ τοῦ δικαστηρίου, ὅς πικρὰ πείρα ἀποδεικνύει συνεπαγομένης, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μόνον ἀναβολᾶς καὶ δαπάνας.

Ἐὰν ὁ λογοδοτὸν ἐπίτροπος καλῆται καὶ εἰς τὴν κηδεμονίαν δῆλον, ὅτι διορίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, γνωμοδοτήσει τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, εἰδικὸς κηδεμὼν, ἐφορσύων τὴν λογοδοσίαν (ἄρθρ. 103)· ὁ δὲ τοιοῦτος διορισμὸς χωρεῖ πάντοτε, ἐκ προδήλου ἀναλογίας τῆς προκειμένης διατάξεως, καὶ ὅσάκις ὁ κηδεμὼν, ὁ καλούμενος νὰ συναινέσῃ εἰς πρᾶξιν τοῦ χειραφέτου, ἔχῃ κατ' αὐτὴν ἴδιον συμφέρον συγκρουόμενον πρὸς τὸ τοῦ κηδεμονευομένου· λ. χ. ὅσάκις πρόκειται νὰ δώσῃ τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ εἰς δίκην ἐν ὀνόματι τοῦ χειραφέτου περὶ ἀκυρότητος διαθήκης, εἰς ἧς τὴν διατήρησιν ἔχει ἄμεσον συμφέρον.

406. Τὸ ἄρθρον 83 ἀργεῖ ἄρά γε ὡς πρὸς τὸν χειραφέτον, τὸν δεχόμενον τὸν λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐπιτροπείας, συναινέσει τοῦ κηδεμόνος; Δὲν εἶναι ἄκυρος πᾶσα ὑποχρέωσις, ἢ παραίτησις τοῦ χειραφέτου, ἂν μὴ ἀποδειχθῇ ἐγγράφως, ὅτι τοῦλάχιστον δέκα ἡμέρας πρὸ αὐτῆς ἐγένετο ἐγγράφος λεπτομερὲς λογοδοσία καὶ παράδοσις τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων; Ὁ ἡμέτερος νόμος μετέγραψε κατὰ τοῦτο τὸν γαλλικόν· καὶ ἐκεῖ τὸ ἄρθρ. 472 (τὸ ἡμέτερον 83) ὁμιλεῖ περὶ

νομικῆς πράξεως μεταξὺ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ ἀνηλίκου ἐνηλίκου γενομένου, καὶ ὅμως οἱ ἡγουμένωτεροι συγγραφεῖς (Δεμόλομβε τόμ. Η'. ἀρθρ. 76 καὶ ἄλλοι) δὲν ἐδίστασαν νὰ ἐφαρμόσωσι τὸ ἀρθρ. 472 (τὸ ἡμέτερον 83) καὶ εἰς τὸ προκείμενον θέμα. Καὶ τῶνόντι τὸ ἀρθρὸν 83, ὁρίζει ὅτι πᾶσα πρᾶξις μεταξὺ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ ἀνηλίκου γενομένου ἐνηλίκου, ἤτοι πᾶσα πρᾶξις μεταξὺ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ ἐπιτροπευθέντος ἐνηλίκου ὑποχρεοῦσα, ἢ ἐλαττοῦσα τὰς νομίμους ἐγγυήσεις εἶναι ἄκυρος κτλ. Ὁ δὲ χειράφετος ἀνήλικος, ἐνεργῶν συναινέσει τοῦ κηδεμόνος, ἐπιχειρεῖ πρᾶξιν ἔχουσαν τὴν αὐτὴν ἰσχὺν, ὥσανεὶ ἐγένετο παρ' ἐνηλίκου. Ἄρα ἡ λογοδοσία λογίζεται διδομένη εἰς ἐνήλικον καταστάντα ἀνήλικον. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ πρᾶξις ἢ ὑποχρεοῦσα τὸν ἐνήλικον καταστάντα, ἢ ἐλαττοῦσα τὰς ἐγγυήσεις αὐτοῦ εἶναι ἄκυρος, γενομένη πρὸ τῶν δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λεπτομεροῦς λογοδοσίας καὶ παραδόσεως τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων, πῶς δυνάμενα νὰ παραδεχθῶμεν ἔγκυρον τὴν αὐτὴν πρᾶξιν τοῦ χειραφετοῦ, καὶ ἂν θεωρήσωμεν αὐτὴν ὡς ὑπὸ ἐνηλίκου συναφθεῖσαν; Ἐντεῦθεν δὲν ὑπάρχει κίνδυνος μὴ δὲν ἐφαρμοσθῇ ἡ διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 83 εἰς τὸ προκείμενον θέμα.

407. Ἡ ἱκανότης τοῦ χειραφετοῦ τοῦ διοικεῖν τὴν περιουσίαν του καὶ πρᾶττασθαι τῶν ἰδίων ὑποθέσεων εἶναι κατὰ πολλὰ περιορισμένη μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος.

Ὑπάρχουσι πράξεις ἥττον ἐπιφαλεῖς, καθ' ὅς ἡ ἐκ τῆς ἀπειρίας τοῦ ἀνηλίκου ἐνδεχομένη ζημία εἶναι μικρά· ταύτας δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ μόνος ὁ χειράφετος (ἀρθρ. 104). Αὐταὶ εἰσιν, ἐκμίσθωσις ἀστικῶν μὲν κτημάτων μέχρι τριῶν ἐτῶν τὸ πολὺ, ἀγροτικῶν δὲ μέχρις ἐξαετίας τὸ πολὺ, ἢ ἐκδοσις τῶν τελευταίων τούτων εἰς ἐπίμορτον καλλιέργειαν ἐπὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ, εἰσπραξις τῶν εἰσοδημάτων τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας ἐπὶ ἐξοφλήσει καὶ πᾶσα πρᾶξις συντηρήσεως ἑαυτοῦ, ἢ τῆς περιουσίας του, ἢ βελτιώσεως αὐτῆς, οἷον ἐπισκευαί, μεταβολὴ καλλιέργειας, ἀγορὰ τῶν πρὸς ἰδίαν συντήρησιν ἀπαιτουμένων, δαπάναι πρὸς ἰδίαν μόρφωσιν. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγεται καὶ ἡ ἐκποίησης κινητῶν. Ἡ ἐκποίησης αὐτῶν, ἅτινα ἔσονται οὐχὶ ἀνάξια λόγου στοιχεῖα περιουσίας,

ἀφ' οὗ τὴν διατήρησιν αὐτῶν ρητῶς ἐπέτρεψε τὸ συγγενικὸν συμβούλιον (§ 346), ἡδύνατο ν' ἀποβῇ ἐπικίνδυνος εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ χειραφέτου, γινυμένη ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνος, ἀλλ' ὁ κίνδυνος ἐλαττοῦται οὐσιωδῶς ἐκ τούτου, ὅτι τὸ ἀντάλλαγμα τοῦ ἐκποιηθέντος εἶναι κεφάλαιον ὅθεν εἰς τὴν παραλαβὴν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ χειραφέτου δεόν νὰ συναινέσῃ ὁ κηδεμών, οὗτος δὲ λαμβάνων γινώσκει τῆς ἐκποιήσεως, ἂν αὕτη ἐγένετο ἐπὶ ὅροις ἐπιζημίους, δύναται νὰ ποιήσῃ χρῆσιν τοῦ μετ' ὀλίγον ἐξηγηθησομένου δικαιώματος τῆς περιστολῆς τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ χειραφέτου, ἀποτρέπων οὕτω τὴν βλάβην. Περὶ τοιούτων πράξεων δύναται νὰ παρασταθῇ ὁ χειράφετος μόνος ἐπὶ δικαστηρίου, νὰ συμβιβασθῇ νὰ παραιτηθῇ δίκης καὶ νὰ ἀποδεχθῇ ἀποφάσεις καὶ ἀγωγάς.

408. Αἱ πράξεις αὗται, ὑπὸ μόνου τοῦ χειραφέτου ἐπιχειρούμεναι εἰσὶν ἰσχυραί· ἀλλ' ἐὰν ἐπὶ τοιούτων συμβάσεων συνομολογήσῃ, ὡς ἐκ τῆς ἀπειρίας ἢ ἀπερισκεψίας αὐτοῦ, ὑποχρεώσεις ὑπερβολικὰς παραβαλλομένας πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν παραγόμενα δικαιώματα, ὅπερ ἐστὶν ἐὰν συνάψῃ ἐπιβλαβεῖς αὐτῷ συμβάσεις λόγῳ τῶν ὑπ' αὐτοῦ συνομολογηθεῖσων ὑποχρεώσεων, αἱ ὑποχρεώσεις αὗται (καλούμεναι ὑπὸ τοῦ νόμου ὑπέρμετροι) δύναται νὰ περισταλῶσι, κατ' αἵτησιν αὐτοῦ, ἢ τῶν ἀνιόντων ἢ, ἐν ἐλλείψει αὐτῶν, τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ἐν πρώτοις λοιπὸν ἡ αἵτησις τῆς περιστολῆς τῶν τοιούτων ὑποχρεώσεων δὲν δύναται νὰ γίνῃ ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἐὰν ὁ χειράφετος ἔχῃ ἀνιόντας, μὴ ἐπιζητούντας τὴν περιστολήν. Τὸ ὑπέρμετρον τῶν ὑποχρεώσεων, τὸ ἐπιβλαβὲς δηλ. τῶν συμβάσεων ἡρπῆται ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ δικαστηρίου, ὅπερ, πειθόμενον περὶ τοῦ ὑπερμέτρου τῆς ὑποχρεώσεως περιστέλλει αὐτὴν, ἐλαττώνει δηλ. αὐτὴν μέχρι τοῦ ποσοῦ, καθ' ὃ ἀποβαίνει ἀνάλογος πρὸς τὰ ἐκ τῆς συμβάσεως ὠφελήματα τοῦ χειραφέτου. Ἐὰν ὡς ἐκ τοῦ μετριάσμου τοῦτου ὁ μετὰ τοῦ χειραφέτου συναλλαχθεὶς, πείθεται, ὅτι ἡ διατήρησις τῆς συμβάσεως δὲν συμφέρει αὐτῷ, δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν λύσιν αὐτῆς, ἐπανερχομένων τῶν πραγμάτων εἰς τὴν πρὸ αὐτῆς κατάστασιν, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι ἐφικτόν.

409. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ πράξεις σπουδαιότεραι, καθ' αἷς ἡ ἀπειρία τοῦ χειραφέτου δύναται οὐσιωδῶς νὰ βλάψῃ τὰ συμφέροντα αὐτοῦ. Πρὸς ἔγκυρον ἐπιχειρήσιν αὐτῶν ἀνάγκη τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνος· τοιαῦται πράξεις εἰσὶν.

1) Ἡ ἐπὶ δικαστηρίου παράστασις, ὡς ἐνάγοντος ἢ ἐναγομένου ἐπὶ διαφορῶν περὶ τῆς προσωπικῆς καταστάσεως τοῦ χειραφέτου, ἢ μὴ ἀναγομένων εἰς πράξεις διαχειρίσεως.

2) Ἀποδοχὴ χρηματικῶν κεφαλαίων ὀφειλομένων τῷ χειραφέτῳ καὶ ἀσφαλῆς ἅμα καὶ ἐπωφελῆς διάθεσις αὐτῶν· ὡσαύτως καὶ ἡ χρῆσις τῶν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ χειραφέτου ὑπολειπομένων αὐτῷ χρημάτων. Ἡ διάταξις αὕτη 105 δὲν ἐθεωρήθη σαφής.¹ Τὰ *meivanta* χρήματα εἶναι τὰ μετὰ τὰς δαπάνας τῆς ἰδίας συντηρήσεως, τῆς διοικήσεως ἢ τῆς βελτιώσεως τῆς περιουσίας περισσεύοντα· οὐδεμία δὲ ὑπάρχει σύγκρουσις² τοῦ ἄρθρου 105 πρὸς τὸ ἄρθρον. 104. Κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὁ χειράφετος ἐπιχειρεῖ μόνος πᾶσαν πρᾶξιν πρὸς συντήρησιν, ἢ βελτίωσιν τῆς περιουσίας του, ὅθεν ἐὰν λ. χ. ἔχη πρόσοδον 20,000 δραχμῶν, δαπανήσας πρὸς τὴν ἰδίαν συντήρησιν 6,000, δύναται νὰ δαπανήσῃ τὰς 14,000 πρὸς ἐκχέρσωσιν καλλιεργησίμων γαιῶν, πρὸς ἐμφύτευσιν ἐλαιῶνων, λεμονίωνων, πρὸς ἔγερσιν, ἢ αὕξησιν οἰκοδομῶν, ταῦτα δὲ πάντα, χωρὶς ἀνάγκης συναινέσεως τοῦ κηδεμόνος, κατὰ τὸ ἄρθρον 104. Ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ χειράφετος, ἐπιχειρῶν ταῦτα, ποιεῖται χρῆσιν τῶν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ μεινάντων χρημάτων, τότε κατὰ τὸ ἄρθρ. 105 οὐδεμίαν τῶν ἀνωτέρω πράξεων δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ ἄνευ συναινέσεως τοῦ κηδεμόνος, καὶ πᾶσαι αἱ πρὸς τρίτους συμβάσεις περὶ τῶν ἀγροτικῶν ἐκείνων ἐργασιῶν, ἢ περὶ ἐγέρσεως ἢ αὕξήσεως οἰκοδομῶν δύνανται νὰ προσβληθῶσιν ἐπὶ ἀκυρότητι· τοῦτο ἤθελε δώσει ἀφορμὴν εἰς ἀμφισβόλιας καὶ ἀμφισβητήσεις. Ἐὰν λάβωμεν τοὺς ὅρισμούς τοῦ ἄρθρ. 104 χωρὶς νὰ συνδυάσωμεν πρὸς αὐτοὺς τὸ τελευταῖον ἐδάφιον τοῦ ἄρθρ. 105, καὶ πάλιν ἀναγινώσκοντες

(1) Καλλιγᾶ § 360.

(2) Καλλιγᾶ αὐτ.

πὸ ἐδάφιον τοῦτο παραβλέψωμεν τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ 105, βεβαίως θέλομεν περιέλθει εἰς ἀμφιβολίας. Ἄλλ' αὐταὶ ἐκλείπουσιν ἐντελῶς διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν παρατεθέντων ἄρθρων πρὸς ἄλληλα. Ἡ ἐκ τῶν προσόδων δαπάνη πρὸς συντήρησιν τοῦ ἀνηλίκου, ἡ ἐξ αὐτῶν δαπάνη πρὸς συντήρησιν, ἡ βελτίωσιν τῆς περιουσίας δὲν χρήζουσι τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνου, ἀλλὰ ἐὰν μετὰ τὰς δαπάνας ταύτας ὑπάρχῃ περίσσευμα, τὸ δὲ χειράφετος θέλῃ νὰ ἀγοράσῃ δι' αὐτοῦ μετοχάς, ἢ ἀκίνητα, νὰ δανείσῃ αὐτὸ ἐπὶ τόκῳ, ἰδοὺ ἡ χρῆσις τῶν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ μεινάντων κεφαλαίων, εἰς ἣν ἀπαιτεῖται ἡ συναινέσις τοῦ κηδεμόνου. Ἡ ἐλευθερία αὕτη τοῦ χειραφέτου τοῦ δαπανᾶν εἰς ἰδίαν συντήρησιν καὶ τῆς περιουσίας βελτίωσιν ἄνευ συναινέσεως τοῦ κηδεμόνου δύναται, εἰ καὶ ἀδίκως, νὰ θεωρηθῇ ὑπερβολικὴ, ἀλλὰ δὲν πείθομαι ὅτι τὸ ἄρθρον 104 συγκρούεται πρὸς τὸ 105, ἢ ὅτι ἐκ τῶν ἄρθρων τούτων συνάγεται ἀσάφειά τις περὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ χειραφέτου τοῦ χρήσασθαι τοῖς εἰσοδήμασιν αὐτοῦ.

410. Τελευταίον ὑπάρχουσι πράξεις, αἷς δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ χειράφετος ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνου καὶ ἄνευ τῶν διατυπώσεων, ὅσας ὁ νόμος ἀπαιτεῖ ἐπὶ τοῦ μὴ χειραφέτου ἀνηλίκου. Αὗται εἰσι.

- 1) Δάνειον πρὸς τὸν χειράφετον.
- 2) Ἐκποιήσις μετοχῶν ἐταιριῶν, δημοσίων χρεωγράφων, ἢ ἄλλων τοιαύτης φύσεως ὁμολόγων.
- 3) Ἐκποιήσις ἀκινήτων τοῦ χειραφέτου, ἢ παραχώρησις ἐμπραγμάτων ἐπ' αὐτῶν δικαιωμάτων.
- 4) Μεταβίβασις εἰς ἄλλους τοιούτων δικαιωμάτων τοῦ χειραφέτου ἐπὶ ἀλλοτρίων ἀκινήτων, λ. χ. ὑπαθήκης, ἣν ἔχει ὁ χειράφετος ἐπὶ ἀλλοτρίου κτήματος, ἢ ἐμφυτεύσεως, ἢ ἐπιφανείας.

Ἐν πρώτοις ὁμολογητέον, ὅτι ἡ ἔκφρασις «καὶ ἄνευ τῶν » διατυπώσεων, ὅσας ὁ νόμος ἀπαιτεῖ ἐπὶ τοῦ μὴ χειραφέτου » ἀνηλίκου » εἶναι λίαν ἀμφίβολος. Ἐννοεῖ ἄρα γε μόνον τὰς διατυπώσεις τῆς πράξεως ἐκποιήσεως, ὅπερ ἐστὶ τὴν διὰ δημοσίου πλειστηριασμοῦ ἐκποιήσιν; Τοιαύτη στενὴ ἔννοια τῆς

ἐκφράσεως ἤθελε φέρει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ἀνήλικος χρεΐ-
ζει μόνῃς τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνος πρὸς ἐπιχειρήσιν
τοιούτων πράξεων, ἐπιχειρουμένων κατὰ τὰς διατυπώσεις τῶν
ὑπὸ τοῦ ἀχειραφέτου ἐπιχειρουμένων τοιούτων πράξεων.

Ἐὰν ἐννοῇ τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς συγχωρεῖται ἡ ἐν ὀνόματι
τοῦ ἀνηλίκου ἐπιχειρήσεις τῶν ἀνωτέρω πράξεων, τότε ἡ ἐκφρα-
σις «ἄνευ τῶν διατυπώσεων κτλ.», δηλοῖ, ὅτι ἀνάγκη νὰ προη-
γηθῇ τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῶν δικαστικὴ ἀπόφασις, δίδουσα
τὴν πρὸς τὰς εἰρημένας πράξεις ἄδειαν μετὰ προηγουμένην
γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Οὐδεμία ἀμφιβολία,
ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ σημασίᾳ δέον νὰ ἐκληφθῇ ἡ ἐκφρα-
σις «ἄνευ τῶν διατυπώσεων» τὸ ἄρθρον εἶναι μετὰφρασις τοῦ
ἄρθρου 484 τοῦ γαλλικοῦ κώδικος «sans observer les for-
mes prescrites au mineur non emancipé». Οὐδεὶς δὲ
ἐνόησε τὸ ἄρθρον τοῦτο ἄλλως ἢ ὡς ἐξῆς «sans observer
les conditions et formalités, auxquelles le tuteur du
mineur en tutelle est soumis.»

411. Ὁ ἡμέτερος νόμος σιωπᾷ περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ χειραφέ-
του ἀποδοχῆς κληρονομίας, κληροδοσίας ἢ δωρεᾶς, ὅταν αἱ τε-
λευταῖαι αὗται εἰσὶ βεβαρημέναι μὲ ὑποχρεώσεις, τουτέστι δὲν
ὀρίζει, ἐὰν κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῶν πράξεων τούτων ἀπαι-
τοῦνται οἱ ὅροι οἱ ἐπὶ τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀχει-
ραφέτου τεταγμένοι· αὗται ἐν τούτοις δὲν εἶναι πράξεις ἀπλῆς
διαχειρίσεως, ἡ δὲ ἀποδοχὴ κληρονομίας ὡς καὶ ἡ τῆς δωρεᾶς
ἢ κληροδοσίας, ὅταν αἱ τελευταῖαι αὗται εἰσὶ βεβαρημέναι μὲ
ὑποχρεώσεις δύνανται νὰ ἀποβῶσιν ἐπιβλαβέσταται εἰς τὸν ἀ-
νήλικον.

Ἡ σιωπὴ αὕτη τοῦ νόμου εἶναι τόσῳ μᾶλλον ἀδικαιολόγη-
τος ὅσῳ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἄρθρων 104—106 συνάγεται
ἀριθρήτως, ὅτι ὁ χειράφετος δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ μόνος πᾶ-
σαν πράξιν διαχειρίσεως, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ ὠρι-
σμένης πράξεις, ἐν αἷς δὲν καταλέγονται αἱ προκείμεναι, ἄνευ
τῆς συναινέσεως τοῦ κηδεμόνος, ἀφῆρέθη δὲ οὐκ οἶδά πως ἐκ
τοῦ ἄρθρου 106 ἡ περικοπὴ ἡ ἐν τῷ ἄρθρῳ 484 τοῦ γαλλ. νό-
μου ὑπάρχουσα «οὐδὲ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἄλλας πράξεις παρὰ τὰς

τῆς διαχειρίσεως, μὴ τηρῶν τὰς διατυπώσεις τὰς ὀρισμέναις ἐπὶ τῶν πράξεων τοῦ ἀχειραφετοῦ ἀνηλίκου.» Ἐνώπιον τοῦ χάσματος τούτου τοῦ νόμου ἐν μόνον δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν μετριάζον ὁπωσούν τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀποπήματα, ὅτι ἐν μὲν τῷ κληρονομικῷ δικαίῳ θέλει ὀρισθῇ, πᾶσα κτῆσις κληρονομίας ἐπαγομένης εἰς ἀνήλικον ἐν γένει γίνεται ἐπ' ὠφελείᾳ ἀπογραφῆς, οἱ δὲ δωρεαὶ καὶ κληροδοσίαι σπανιώτατα βαρύνονται διὰ ττοιούτων ὑποχρεώσεων τοῦ δωρεοδόχου, ἢ κληροδόχου, ὥστε νὰ ἀποθῶσιν εἰς σπουδαίαν αὐτοῦ ζημίαν.¹

412. Τὰς πράξεις, αἵτινες ἀπαιτοῦσι τὴν συναίνεσιν τοῦ κηδεμόνος, ἐπιχειρεῖ ὁ ἀνήλικος, ὁ δὲ κηδεμὼν δίδει τὴν εἰς ταύτας συναίνεσιν· ἀλλ' ἐὰν οὗτος ἀρνηθῇ αὐτὴν ἄνευ λόγου ὁρθοῦ, ἢ σπουδαίου; Περὶ τούτου σιωπᾷ ὁ γαλλικὸς νόμος. Ὁ ἡμέτερος ἐλύσε τὸ ζήτημα, δοὺς εἰς τὸν χειράφετον τὸ δικαίωμα νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπερ κατὰ τὴν κρίσιν αὐτοῦ ἐπιτρέπει τὴν ἐπιχείρησιν, ἀναπληροῦν τὴν τοῦ κηδεμόνος συναίνεσιν (ἄρθρ. 111). Δύναται δὲ τὸ δικαστήριον, πρὶν ἢ ἀποφασίσῃ, νὰ ζητήσῃ καὶ τὴν γνώμην τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ἀλλὰ ἐὰν ὁ κηδεμὼν συμβουλευῇ τὴν ἐπιχείρησιν, ὁ δὲ ἀνήλικος δὲν θέλει νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν πράξιν, αὕτη παραλείπεται, μὴ δυνάμενου τοῦ κηδεμόνος νὰ ἀναγκάσῃ τὸν χειράφετον εἰς ἐπιχείρησιν αὐτῆς.

413. Ἐὰν ὁ χειράφετος διαψεύσῃ τὰς προσδοκίας τοῦ χειραφετήσαντος, ἐπιχειρῶν πράξεις ἐπιβλαβεῖς αὐτῷ, δεικνύων οὕτως ἀπειρίαν καὶ ἀπερισκεψίαν ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ συμφέροντα αὐτοῦ, ἀνακαλεῖται ἡ χειραφεσία· ἀλλ' ἡ ἀνεπιτηδειότης αὐτοῦ περὶ τὴν διαχείρησιν δέον νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς περιστολῆς τῶν ὑποχρεώσεων του (ἄρθρ. 104)· δὲν ἀρκεῖ δὲ ἐν μόνον θέμα

(1) Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 105, ὅτι ἄνευ τῆς συναίνεσεως τοῦ κηδεμόνος ὁ χειράφετος δὲν δύναται νὰ παρασταθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἐπὶ διαφορῶν μὴ ἀναγομένων εἰς πράξεις διαχειρίσεως, οὔτε νὰ παραλάβῃ (recevoir) κεφάλαια, δὲν δύναται νὰ πληρώσῃ τὸ προκείμενον χάσμα, διότι ἡ ἀποδεχὴ τῆς δωρεᾶς, τῆς κληρονομίας ἢ κληροδοσίας εἶναι πάντῃ ἄλλη πράξις παρὰ τὴν δυνάμει αὐτῆς ἐπιχειρήσιν τῆς δίκης, ἢ τὴν καταβολὴν τοῦ δώρου ἢ τῆς κληρονομίας ἢ τοῦ κληροδοτήματος.

τοιαύτης περιστολῆς, ἀπαιτοῦνται πλείονα, ἐν γένει ἀπαιτεῖται ἐκ τῆς περιστολῆς νὰ πεισθῶσιν ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ ἢ τὸ συγγενικὸν συμβούλιον, ὅτι ὁ νέος δὲν ἦν ὠρίμος πρὸς τὴν τοιαύτην ἡμιανεξαρτησίαν· μόνη ἡ διὰ τοῦ γάμου χειραφεσία δὲν ἀνακαλεῖται (ἄρθρ. 107). Ἡ ἀνάκλησις γίνεται διὰ πράξεως τοῦ πατρὸς, τῆς μητρὸς ἢ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ σημειοῦται εἰς τὸ περιθώριον τῆς περὶ χειραφεσίας πράξεως· ἀνακληθείσης δὲ τῆς χειραφεσίας ὁ ἀνήλικος ὑποβάλλεται αὐτῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς, ἢ ἐπιτρόπου, οὐχὶ τοῦ ἐπιτρόπου· ἄρα θέλει διορισθῇ ἐπίτροπος, ὥσανεὶ κατὰ πρῶτον ὑπεβάλλετο εἰς ἐπιτροπείαν ὁ ἀνήλικος, ἡ δὲ κατάστασις αὕτη διαρκεῖ μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος, ὅπερ ἐστὶ τὸ πείραμα δὲν ἐπαναλαμβάνεται, ἐκτὸς ἂν ὁ ἀνήλικος συνάψῃ γάμον, δι' οὗ αὐτοδικαίως χωρεῖ ἡ χειραφεσία.

Χειράφετος, μετερχόμενος ἐμπορίαν, λογιζέται ἐνήλικος ὡς πρὸς τὰς πράξεις τὰς εἰς τὴν ἐμπορίαν ἀναγομένας (ἄρθρ. 109).

Κατὰ τὸν ἐμπορικὸν νόμον (ἄρθρ. 2) ὁ συμπληρώσας τὸ 18 ἔτος χειράφετος δύναται νὰ μετέλθῃ ἐμπορίαν ὑπὸ τοὺς ἐξῆς δύο ὅρους.

α') Τῆς ἀδείας τοῦ πατρὸς, ἢ, ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ, τῆς μητρὸς ἢ, καὶ ἐν ἐλλείψει αὐτῆς, τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, δυνάμει βουλευμάτος ἐπικυρωθέντος ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου.

β') Τῆς καταχωρίσεως καὶ τοιχοκολλήσεως τῆς ἀδείας παρὰ τῷ ἐμποροδικεῖῳ τοῦ τόπου, ἐνθα θέλει ἔχει τὴν κατοικίαν του· ὅθεν αἱ πράξεις τοῦ οὕτως ἐμπορευομένου ἀνηλίκου δὲν ὑπόκεινται εἰς περιστολὴν, ἀλλ' ἰσχύουσιν, ὥσανεὶ ἦν ἐνήλικος.

414. Αἱ πράξεις τοῦ χειραφέτου, αἱ ἐπιχειρούμεναι συναινέσει τοῦ κηδεμόνος καὶ ἐν γένει κατὰ τοὺς ἀνωτέρω ὅρους τοῦ νόμου, ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἰσχύον, ὥσανεὶ ἐγένοντο παρ' ἐνηλίκου. Δὲν χωρεῖ ἀποκατάστασις εἰς ἀκέραιον (ἄρθρ. 110).

415. Φυσικὸν τέκνον, συμπληρώσας τὸ 15 ἔτος τῆς ἡλικίας του δύναται νὰ χειραφετηθῇ ὑπὸ τοῦ ἀναγνωρίσαντος αὐτὸ πατρὸς, ἢ ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἀναγνωρίσας αὐτὸ μητρὸς.

Ἡ χειραφεσία τελεῖται διὰ δηλώσεως κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὡ-

ρισμένα Ἐάν δὲ τὸ φυσικὸν τέκνον διατελῇ ὑπὸ ἐπιτροπείαν καὶ συμπληρώσῃ τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, δύναται νὰ χειραφετηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου, ἀδεία τοῦ δικαστηρίου (ἄρθρ. 113).

Ἡ χειραφεσία αὕτη ἀνακαλεῖται ὑπὸ τοῦ ἀναγνωρίσαντος τὸ τέκνον φυσικοῦ πατρὸς, ἢ τῆς ἀναγνωρίσασθης αὐτὸ φυσικῆς μητρὸς (ἄρθρ. 99 συνδ. πρὸς τὸ 112), ἀλλ' ἐάν τὸ τέκνον δὲν ἔχῃ οὔτε πατέρα, οὔτε μητέρα; τὸ ζήτημα τοῦτο λύει λίαν ὀρθῶς ὁ Καλλιγᾶς¹ ὡς ἐξῆς. Ἡ χειραφεσία ταιούτου τέκνου γίνεται ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου, ἀδεία τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοδικῶν (ἄρθρ. 113)· ὁ χειράφετος δὲν ἔχει ἐπίτροπον, τὸ δὲ χειραφετηθὲν φυσικὸν τέκνον δὲν ἔχει συγγενικὸν συμβούλιον, ὅθεν δὲν δύναται νὰ γενῇ ἢ ἀνάκλησις ὑπὸ τοῦ συμβουλίου τούτου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπὶ φυσικῶν τέκνων ὁ εἰρηνοδίκης ἀναπληροῖ τὸ συγγενικὸν συμβούλιον (ἄρθρ. 90), ἀφ' ἐτέρου δὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν ἡ ἀνάκλησις πράξεως, ἣν ἐπέτρεψε τὸ δικαστήριον τῶν πρωτοδικῶν, τὸ κατὰ λογικὴν ἀνάγκην συμπέρασμα εἶναι, ὅτι τὸ αὐτὸ δικαστήριον, ὅπερ ἐπέτρεψε τὴν χειραφεσίαν, δύναται καὶ ν' ἀνακαλέσῃ αὐτήν, τῇ προτάσει τοῦ εἰρηνοδίκου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ παύσεως τῆς ἐπιτροπείας καὶ τῆς κηδεμονίας.

Περίληψις.

416. Ἡ ἐπιτροπεία καὶ ἡ κηδεμονία παύουσιν, ἢ αὐτοδικαίως, ἢ δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως. Θέματα ἑκατέρου τῶν τρόπων τῆς παύσεως.

416. Ἡ ἐπιτροπεία καὶ ἡ κηδεμονία παύουσιν, ἢ αὐτοδικαίως, δυνάμει γεγονότων συνεπαγομένων τὴν παύσιν αὐτῶν ἐκ διατάξεως τοῦ νόμου, ἢ δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως· αὐτοδικαίως παύει ἡ ἐπιτροπεία καὶ ἡ κηδεμονία διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐπιτρόπου, ἢ τοῦ κηδεμόνος, ἢ τοῦ ἐπιτροπευομένου, ἢ κηδεμονευομένου, ἢ διὰ τῆς ἐνηλικιότητος τούτου, ἥτοι

(1, § 363.

τῆς συμπληρώσεως τοῦ 21 ἔτους τῆς ἡλικίας, καθ' ἣν ὁ νέος κτᾶται πλήρη τὴν ἰκανότητα πρὸς πᾶσαν πράξιν τοῦ ἀστικοῦ βίου, ἐκτὸς ἐξαίρετικῶν πράξεων, ἰδίως τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου, καθ' ὅς ἀπαιτεῖται ἀνωτέρα ἡλικία. Ὡσαύτως παύουσιν αὐτοδικαίως τὰ λειτουργήματα ταῦτα ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς ἀνικανότητος τοῦ ἐπιτρόπου, ἢ τοῦ κηδεμόνος, τῶν προνοουμένων ὑπὸ τῶν ἐδαφ. β. γ. ε. καὶ η. τοῦ ἄρθρ. 49 τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου (ἄρθρ. 102 τοῦ αὐτοῦ νόμου).

Ἡ τῆς μητρὸς ἐπιτροπεία παύει διὰ τοῦ δευτέρου αὐτῆς γάμου, ἐὰν προηγουμένως δὲν προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν ἄλλου ἐπιτρόπου (ἄρθρ. 13).

Ἡ ἐπιτροπεία παύει διὰ τῆς χειραφεσίας τοῦ ἀνηλίκου (ἄρθρον 102).

Ἡ ἐπιτροπεία καὶ ἡ κηδεμονία παύουσι διὰ τῆς ἀπαγγελ-
λούσης τὴν παῦσιν, ἢ τῆς ἀποδεχομένης τὴν παραίτησιν τοῦ
ἐπιτρόπου, ἢ τοῦ κηδεμόνος δικαστικῆς ἀποφάσεως (ἄρθρ. 43—
48, 51 καὶ 102 τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

*Περὶ τῶν πράξεων τῶν ἀνηλίκων τῶν ἐπιχειρουμένων ἄνευ
τῆς συμπράξεως τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου
ἢ τοῦ κηδεμόνος.*

Περίληψις.

417. Τρεῖς καταστάσεις τῶν ἀνηλίκων κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον.

418. Εὐθὺν τῶν ἀνηλίκων πρὸς ἀποζημίωσιν ἐκ τῶν ἀθεμίτων αὐτῶν πράξεων.

419. Ἄκυρος πᾶσα πράξις τοῦ ἀχειραφέτου ἀνηλίκου, δι' ἣς πρόκειται ν' ἀναλάβῃ ὑποχρέωσιν ἢ νὰ ἐκποιήσῃ περιουσίαν ἢ τοῦ χειραφέτου ἰκανότης ρυθμίζεται ὑπὸ τοῦ περὶ κηδεμονίας νόμου.

420. Ἄκυρος πᾶσα πράξις ἀνηλίκου, δι' ἣν ὁ νόμος ἀπαιτεῖ ὁρισμένους διατυπώσεις, ἂν δὲν τηρηθῶσιν αὐταί.

421. Ὁ ἀνήλικος, ὁ συμπληρώσας τὸ 14 ἔτος, δύναται νὰ διαθέτῃ ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας του, ἢ τὸ δοθὲν αὐτῷ πρὸς χρῆσιν.

422. Ἐννοχὰ ἐκ γεγονότων ἀνεξαρτήτων τῆς βουλήσεως τοῦ κατ' αὐτὰς ὑποχρεουμένου.

417. Ὑπολείπονται εἰσέτι τινὰ ζητήματα περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν τε θεμιτῶν καὶ ἀθεμιτῶν πράξεων τῶν ἀνηλικῶν, ὅς ἐπιχειροῦσιν οὗτοι μόνοι. Δὲν ἀρκεῖ ὁ ὅρισμός τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ἀνήλικος οὐδεμίαν ἐπιχειρεῖ πράξιν ἀναγομένην εἰς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἢ ἐλαττοῦσαν τὰ κεφάλαια αὐτῆς· διότι, ἐὰν ἐνεργήσῃ μόνος πράξεις, δέον νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν, ἥθελε δὲ ἀποβῇ περίπλοκον, ἂν ὁ νόμος παρέβλεπε τὴν ρύθμισιν αὐτοῦ.

Ὁ ἀνήλικος δύναται νὰ ὑπαχθῇ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον εἰς τρεῖς καταστάσεις· ἢ εἶναι ὑπεξούσιος τῷ πατρὶ, ἢ διατελεῖ ὑπὸ ἐπιτροπιάν ἐπὶ ἀποβιώσεως τοῦ πατρὸς, ἢ ἀδυναμίας αὐτοῦ τοῦ ἐνασκήσαι τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, μὴ ἀναπληρουμένης ὑπὸ τῆς μητρὸς δι' ἀφάνειαν, ἢ ἄλλον λόγον κωλύοντα καὶ αὐτὴν τῆς ἐνασκήσεως τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἢ τέλος εἶναι χειράφετος, ὅτε διατελεῖ ὑπὸ κηδεμόνα.

418. Πρῶτοι ἴδωμεν τὴν εὐθύνην τῶν ἀνηλικῶν ἐξ ἀθεμιτῶν αὐτῶν πράξεων· ὁ νόμος παρεδέχθη περὶ τῆς ἀστικῆς εὐθύνης τὰς αὐτὰς ἀρχάς, ὅς εὔρεν ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ ὥρισμένας περὶ τῆς ποινικῆς.

Ὁ μὴ συμπληρώσας τὸ 10 ἔτος δὲν ὑποχρεοῦται εἰς ἀποζημίωσιν ἐξ ἀθεμιτῶν πράξεων. Ἄλλως εἶχον τὰ περὶ τούτου κατὰ τὸν ρωμαϊκὸν καὶ βυζαντινὸν νόμον, καθ' ὃν μετὰ τὸ 7 ἔτος ὁ παῖς ἠδύνατο νὰ καταστῇ ὑπεύθυνος, ἂν ὁ δικαστὴς ἐπέθετο, ὅτι ἦν ἱκανὸς δόλου (capax doli).

Ἀπὸ τοῦ 10—14 ἔχει εὐθύνην πρὸς ἀποζημίωσιν, ἂν ὁ δικαστὴς πεισθῇ, ὅτι ἐνήργησε μετὰ διακρίσεως. Μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ 14 ὑποχρεοῦται ὡς καὶ ὁ ἐνήλικος.¹

419. Περὶ τῆς ἐκ θεμιτῶν πράξεων εὐθύνης ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν τὸν ἀχειράφετον τοῦ χειραφέτου.

Ὁ ἀχειράφετος, διατελὼν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς, ἢ τὴν τοῦ ἐπιτρόπου, δὲν δύναται ἄνευ τῆς συναινέσεως αὐτῶν νὰ συνομολογήσῃ ὑποχρέωσιν ἢ νὰ ἐκποιήσῃ τὴν περιουσίαν του· πᾶσα τοιαύτη πράξις αὐτοῦ εἶναι ἄκυρος. Περὶ τούτου ἀναφε-

(1) Ἄρθρ. 2 τοῦ περὶ ἀνηλικῶν νόμου.

ρόμεθα εἰς τὴν § 242. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθῇ βλάβη¹ ἢ εἰς τὸν ἀνήλικον γενομένη καταβολὴ ἀναζητεῖται, καὶ ἐὰν τὸ καταβληθὲν δὲν ὑπάρχῃ αὐτοῦσιον, ἐφ' ὅσον ὁ ἀνήλικος κατέστη ἐκ τούτου πλουσιώτερος ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀγωγῆς, ἐκτὸς ἂν ἐξ ἰδίου δόλου ἐματαιώσῃ τὴν αὐξήσιν τῆς περιουσίας του.² Ἡ ἱκανότης τοῦ χειραφέτου ὠρίσθη διὰ τῶν ἀρθρ. 104—106, ὅθεν δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη νὰ ρηθῇ τι περὶ αὐτῆς ἐνταῦθα.

Ἀλλ' ἡ διάταξις τοῦ ἀρθρ. 3 ἀργεῖ ἐπὶ τοῦ συμπληρώσαντος τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθλικοῦ, ἂν ἀποδειχθῇ, ὅτι κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς πράξεως ἐπείσει διὰ δόλου τὸν ἑτερον συμβαλλόμενον, ὅτι εἶναι ἐνήλικος· τῶνόντι, ἡ ἀπόλυτος ἐπὶ κλησίς τῆς ἀκυρότητος ἡδύνατο νὰ ἀποβῇ παγίς πρὸς τοὺς καλῆς πίστεως τρίτους.³

420. Νομικὴ πρᾶξις τοῦ ἀνθλικοῦ, δι' ἣν ὁ νόμος ἀπαιτεῖ πρὸς τῇ συναινέσει τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ ὠρισμένας διατυπώσεις εἶναι ἄκυρος, ἂν δὲν ἐτηρήθωσιν αἱ νόμιμοι διατυπώσεις, καὶ τοὶ ὑπαρχούσης τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ ἐπιτρόπου. Τοιαῦται πράξεις εἰσὶν ἐκποιήσεις κινήτων διὰ δημοσίου πλειστηριασμοῦ, δημοσίων χρεωγράφων δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως, ἐκποιήσεις θκινήτων δυνάμει γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ δικαστικῆς ἀποφάσεως διὰ δημοσίου πλειστηριασμοῦ, ἐκμίσθωσις κτημάτων ὑπὲρ τὴν τριετίαν ἢ τὴν ἐξαετίαν, ἀποδοχὴ δωρεᾶς ἢ κληροδοσίας συνεπαγομένης ὑποχρεώσεις, ἢ κληρονομίας ἄνευ γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ἀδείας τοῦ δικαστηρίου, ἐπιχείρησις δίκης, διανομὴ περιουσίας κοινῆς, συμβιβασμός.

421. Ἐὰν ὁ ἀνήλικος ἔχῃ συμπληρωμένον τὸ 14 ἔτος δύναται νὰ διαθέσῃ ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ ἐπιτρόπου πᾶν ὅ,τι κερδαίνει διὰ τῆς ἰδίας ἐργασίας ἢ τῷ ἐδόθη εἰς χρῆσίν του.⁴ Ἰδίως εἰς τὰς ναυτικὰς νήσους καὶ ἐν γένει εἰς

(1) Δὲν βοηθεῖται tamquam laesus, ἀλλὰ tamquam minor.

(2) Ἀρθρ. 3 τοῦ περὶ ἀνθλικῶν νόμου.

(3) Ἀρθρ. 8 τοῦ αὐτοῦ νόμου.

(4) Ἀρθρ. 5 τοῦ νόμου.

τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὑπάρχουσι παῖδες ἐπιδιδόμενοι εἰς τὸ ναυτικὸν ἐπάγγελμα, ἢ γυναῖκες νεώταται ἀποδημοῦσαι τῆς πατρίδος καὶ ἐκμισθοῦσαι τὰς ὑπηρεσίας των ὡς ὑπηρετρίαι. Ἐὰν τὸ προῖόν των τοιούτων ἐργασιῶν των ᾦν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν γονέων, ἢ ἐπιτρόπων, ἠθέλωμεν ἔχει τὸ οἰκτρὸν ἀποτέλεσμα, οὗτινος οὐκ ὀλίγα ὑπῆρχον πρὸ τοῦ νόμου τούτου τὰ παραδείγματα, ὅτι τοιοῦτοι ἀνήλικοι ἤθελον πολλάκις χρησιμεύει ὡς ὄργανα παραγωγῆς περιουσίας γονέων, ἢ συγγενῶν σκληρῶν καὶ καχοτρόπων, μὴδὲν κτώμενοι δι' ἑαυτοὺς μετὰ μακρὰν καὶ ἐπίπονον ὑπηρεσίαν (Πρβλ. § 241).¹

Ἐὰν δὲ ὁ πατήρ, ἢ ὁ ἐπίτροπος ἐπιτρέψωσιν εἰς τὸν συμπληρώσαντα τὸ 14 ἔτος ἀνήλικον νὰ ἐκμισθῶνται τὰς ἐργασίας του, ἢ τοιαύτη σύμβασις, συναφθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀνηλίκου, δὲν δύναται νὰ διαρρηχθῇ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ ἐπιτρόπου εἰμὴ ἔνεκα σπουδαίων λόγων.

422. Τελευταῖον ὑπάρχουσιν ἐνοχαὶ παραγόμεναι ὡς λέγουσιν οἱ νομοδιδάσκαλοι EX RE, ὑπερ ἑστίν ἐκ γεγονότων ἀνεξαρτήτων τῆς βουλήσεως τοῦ ὑποχρέου αὐτόκλητος διοίκτησις ὑποθέσεων, καταβολὴ δαπανῶν ἀναγκαίων, ἢ ἐπωφελῶν ὑπὸ τοῦ καλῆς πίστεως νομέως κλπ. αἱ τοιαῦται ἐνοχαὶ τίκτονται καὶ κατὰ τοῦ ἀνηλίκου μετὰ τῆς αὐτῆς ἰσχύος, μεθ' ἧς ὑποχρεοῦνται ἐξ αὐτῶν οἱ ἐνήλικοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ ἀπαγορεύσεως καὶ δικαστικοῦ ἀντιλήπτορος.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Περὶ ἀπαγορεύσεως.

Περὶ ληψις.

423. Λόγοι τῆς ἀπαγορεύσεως. Παραφροσύνη, μανία, βλακεία.

424. Ἐπὶ ὁφουμένης καταστάσεως φρενῶν δὲν χωρεῖ ἀπαγόρευσις, ἀλλὰ μόνον διορισμὸς ἀντιλήπτορος. Ἰδίως περὶ κωφάλλων.

425. Τίνες οἱ αἰτούντες τὴν ἀπαγόρευσιν; Ζητεῖ αὐτὴν καὶ ὁ ἐπίτροπος καὶ ὁ κηδεμὼν ἀνηλίκου περιπεσόντος εἰς φρενοβλάβειαν.

(1) Πρβλ. διατριβὴν I. Εὐκλείδου ἐν Ν. Θέμιδι I σελ. 97—110, καὶ Καλλιγᾶ IV § 2.9 (γ'. ἐκδ.)

426. Οὐχί πᾶς ὁ ἔχων συμφέρον. Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ τῆς ἰδίας ἀπαγορεύσεως αἵτησις.

427. Τί περιέχει ἡ ἀναφορά, δι' ἧς ζητεῖται ἡ ἀπαγόρευσις; Γνωμοδότησις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ὁ αἰτῶν τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ ὁ σύζυγος τοῦ ἀπαγορευτέου δὲν ψηφοφοροῦσι.

428. Ἐξέτασις τοῦ ἀπαγορευτέου ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου καὶ ἔκδοσις τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως.

429. Διαρκούσης τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως διαδικασίας δύναται τὸ δικαστήριον νὰ διορίσῃ προσωρινὸν διαχειριστὴν τῆς περιουσίας τοῦ ἀπαγορευτέου. Καθ' ἕκοντα αὐτοῦ.

430. Ἐάν ἡ πνευματικὴ νόσος δὲν ᾔναι ἐντελῶς ἀποδεδειγμένη, ὑπόσχη ὁμως δυσφορουμένη κατάστασις φρενῶν, τὸ δικαστήριον δύναται νὰ διορίσῃ ἀντιλήπτορα τοῦ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει διατελοῦντος. Ἔργον αὐτοῦ.

431. Τὸν διορισμὸν ἀντιλήπτορος δύναται νὰ προκαλέσῃ καὶ οἱ συγγενεῖς.

432. Δημοσίευσις τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως. Διορισμὸς ἐπιτρόπου καὶ παρεπιτρόπου.

433. Ἡ ἐπιτροπεία τοῦ ἀπηγορευμένου εἶναι δοτή. Ἐν μόνον θέμα νόμου τοιαύτης ἐπιτροπείας.

434. Τὸ ἔργον τοῦ ἐπιτρόπου τούτου δὲν ἔχει τέρμα ἐκ προοιμίων ὀρισμένον. Ἀνακούφισις τοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ τοῦ δυσφορήτου βάρους. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἢ περὶ ἀντιλήπτορος ἀποφάσεως ἄρχονται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως καὶ πρὸ τῆς τελεσιδικίας. Λόγοι τῆς ἀνωμαλίας ταύτης.

435. Πᾶσα πράξις τοῦ ἀπηγορευμένου, ἢ ὑπὸ ἀντιλήπτορα διατελοῦντος μετὰ τὸν ἀνωτέρω χρόνον εἶναι ἄκυρος. Τύχη τῶν ἐν διαλείμμασιν ἔχουσαν φροσύνης πράξεων. Ἐννοία τῆς ἐκφράσεως « πᾶσα πράξις. »

436. Πράξεις, καθ' ἃς ἡ ἱκανότης τοῦ ἐπιχειρεῖν αὐτὰς δύναται νὰ ἀχωρισθῇ ἀπὸ τῆς ἐνασκήσεως καὶ πράξεις, καθ' ἃς δὲν εἶναι δυνατὸς ὁ χωρισμὸς οὗτος.

437. Ἡ ἔκφρασις « πᾶσα πράξις » τῶν ἀρθρῶν 58 καὶ 124 τοῦ περὶ ἐπιτροπ. καὶ περὶ ἀπαγορ. νόμου ἀναφέρεται εἰς μόνας τὰς τοῦ πρώτου εἴδους πράξεις. Αἱ τοῦ δευτέρου εἴδους διέπονται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ δικαίου.

438. Τύχη τῶν πρὸ τῆς ἀπαγορεύσεως πράξεων. Ὅροι τῆς ἀκυρότητος αὐτῶν.

439. Ὑπὸ τίνας ὅρους δύναται οἱ κληρονόμοι νὰ προσβάλλωσι λόγῳ φρενοβλαθείας τὰς ἀμφοτεροβαρεῖς πράξεις τοῦ ὑπ' αὐτῶν κληρονομουμένου;

440. Διοικήσις τῆς περιουσίας τοῦ ἀπηγορευμένου. Συντήρησις καὶ θεραπεία αὐτοῦ. Προίκιαι τῶν τέκνων αὐτοῦ.

441. Ἄρσις τῆς ἀπαγορεύσεως.

442. Ἐπιτροπεία τῶν δυνάμει τοῦ νόμου ἀπηγορευμένων, λόγῳ ποινῆς.

443. Ὁ εἰρηνοδίκης, ἡ ὁ εἰσαγγελεὺς, δύνανται νὰ διορίσωσι προσωρινὸν ἐπίτροπον προσώπου, ὅπερ κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῶν, ὑπόκειται εἰς ἀπαγόρευσιν;

444. Ἐρμηνεία τῶν ἀρθρ. 120 καὶ 130 τοῦ περὶ ἀπαγορεύσεως νόμου.

423. Ἡ ἀνικανότης τοῦ καταρτίζειν ἔγκυρον βούλησιν, τοῦ ἐπιχειρεῖν πράξεις τοῦ ἀστικοῦ βίου καὶ προῖστασθαι τῶν ἰδίων συμφερόντων δύνανται νὰ ἔχῃ τὸν λόγον αὐτῆς οὐ μόνον ἐν τῇ ἀώρῳ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακρούσει, ἡ ἀτονίᾳ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, ἐξ ὧν σθέννυται τὸ φῶς τοῦ λόγου, τοῦ μόνου στοιχείου τῆς ἰκανότητος τοῦ βούλεσθαι καὶ πράττειν ἐν γένει. Ὁ τοιοῦτον νόσημα πάσχων ἀπαγορεύεται, ἡ δὲ ἀπαγόρευσις εἶναι περιορισμὸς πολὺ σπουδαιότερος τοῦ τῶν ἀνηλίκων, διότι ἀφαιρεῖ οὐ μόνον τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς περιουσίας, ἀλλὰ πολλάκις καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ προσώπου, ἐπιδρῶν καὶ εἰς τὰ συμφέροντα τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Ὅθεν διατάσσεται μόνον κατὰ τὰς ρητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρισμένας περιπτώσεις.

Τὰ θέματα τῆς ἀπαγορεύσεως ὁρίζει ὁ νόμος (ἀρθρ. 115) ὡς ἐξῆς. Παραφροσύνην, μανίαν καὶ βλακείαν. Περὶ τῶν εἰδῶν τῶν πνευματικῶν νοσημάτων καὶ τῶν διακριτικῶν ἐκάστου αὐτῶν στοιχείων ἄλλα εἶναι τὰ συμπεράσματα, εἰς ἃ ἔφθασε νῦν ἡ ἐπιστήμη. Αὕτη διακρίνει

1) Τὴν ἀντίληψιν ἐννοιῶν ἀνυπάρκτων (μανία).

2) Διεστραμμένην ἀντίληψιν μιᾶς μόνης ἐννοίας, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ ἔχεφροσύνην, (μελαγχολία, μονομανία).

3) Ἐν γένει σύγχυσις ἐννοιῶν (παραφροσύνη).

4) Παντελῆ ἀτονίαν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων (βλακεία).

Ἡ περὶ τούτων ὁμῶς συζήτησις καὶ ὁ ἀκριβὲς προσδιορισμὸς τῆς ἐννοίας ἐκάστου εἶδους δὲν εἶναι ἔργον ἡμῶν, ἀλλὰ τῆς φρενολογίας, διὸ θέλομεν περιορισθῇ εἰς μόνην τὴν ἐξήγησιν τῶν ὅρων τοῦ νόμου, οἵτινες ὁμολογουμένως δὲν εἶναι ὀρθοί, ἀλλ' ἐπειδὴ πληροῦσι τὸν σκοπὸν αὐτοῦ δὲν ἐκρίθη συντετὸν νὰ μετακινήθωσιν οἱ ὅροι τοῦ γαλλικοῦ νόμου, ἐξ οὗ ἐλάβαμεν τὰ θέματα τῆς ἀπαγορεύσεως.

Παραφροσύνη είναι ἡ ἀταξία τῶν ἐννοιῶν· ὁ παράφρων δὲν στερεῖται ἐννοιῶν, ἐξ ἐναντίας ἔχει ἀφθόνους, ἀλλὰ διεστραμμένας καὶ συγκρουόμενας πρὸς τὴν ἀληθῆ καὶ συνήθη πορείαν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ἡ κατάστασις αὕτη εἶναι συνεχῆς, ἢ διαλείπουσα.

Ἡ μανία εἶναι ἡ μετὰ ἐξάψεων παραφροσύνη, ἡ ὠθοῦσα τὸν πάσχοντα εἰς βιαίας κινήσεις ἐπικινδύνους πρὸς τε ἑαυτὸν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. Τὸ σύμπτωμα τοῦτο δὲν εἶναι, οὔτε δύναται νὰ ᾖ συνεχές, διότι ἤθελεν ἐξαντλήσει τάχως πᾶσαν τοῦ ὀργανισμοῦ δύναμιν, εἶναι παροδικὸν καὶ παρακολουθεῖται πάντοτε ὑπὸ καταπτώσεως τῶν δυνάμεων.

Τελευταῖον ἡ βλακεία εἶναι ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐντελής ἀτονία τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, ἐξ ἧς οὐδεμίαν δύναται νὰ συλλάβῃ ἔννοιαν ὁ πάσχων. Συνήθως εἶναι ὀργανικὸν νόσημα, δύναται ὁμως νὰ προκύψῃ καὶ ἐκ βιαίας συνταράξεως τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ, ἢ ἐκ βαθυτάτου γήρως. Δὲν ἔχει δὲ διαλείμματα. Μάταιον εἶναι νὰ βασανίσωμεν τὸ ὄρθον τῶν διακρίσεων τούτων ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς φρενολογικῆς παθολογίας· ἀρκεῖ ἡμῖν τοῦτο, ὅτι ὁ δικαστής, ἅμα πεισθῇ, τῇ βοηθείᾳ τῶν εἰδημόνων, ὅτι τὸ λογικὸν τινὸς προσώπου πάσχει σπουδαίαν διατάραξιν, ἢ μεγάλην ἀτονίαν, ἐξ ὧν ἀδυνατεῖ νὰ διοικήσῃ τὰ ἴδια συμφέροντα, δύναται καὶ ὀφείλει μάλιστα, κηρύττων αὐτὸν εἰς κατάστασιν ἀπαγορεύσεως, νὰ διορίσῃ αὐτῷ προστάτην καὶ ἀντιπρόσωπον πρὸς διοίκησιν τῶν συμφερόντων του.

424. Ἄν ἡ κατάστασις τοῦ λογικοῦ δὲν ἔφθασεν εἰς τὸν βαθμὸν τῆς μανίας, ἢ τῆς παραφροσύνης εἶναι ὅμως διαφοροῦμένα, ὅπερ ἐστὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τεταραγμένα, δὲν χωρεῖ ἀπαγόρευσις, ἀλλὰ μόνον διορισμὸς ἀντιλήπτορος (ἄρθρ. 121).

Τὰ σωματικὰ πάθη δὲν χρήζουσι τοιαύτης προνοίας, διότι ὅσον καὶ ἂν ᾖσιν δεινὰ, ἐὰν δὲν διαταράττωσι τὰς πνευματικὰς δυνάμεις, δὲν κωλύουσι τὸν πάσχοντα νὰ προνοήσῃ δι' ἐντολόχου ὑπὲρ τῶν ἰδίων συμφερόντων.

Οὔτε οἱ κωφάλαλοι, καθὼ τοιοῦτοι, ὑπόκεινται εἰς ἀπαγό-

ρευσιν, ἅμα τὸ πάθημα δὲν ἐπιδρᾷ εἰς τὴν κατάστασιν τῶν φρενῶν καὶ τοῦ λόγου· ἀλλ' οὐδὲν ἤττον σπανίως ἀναπτύσσεται παρ' αὐτοῖς τὸ λογικόν, ὥστε ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀδυναμίας αὐτοῦ ἤρτηται ἡ ἀνάγκη καὶ τὸ παραδεκτὸν ἀπαγορεύσεως, ἡ τοῦ διορισμοῦ ἀντιλήπτορος.

425. Τὴν ἀπαγόρευσιν ζητοῦσιν

1) Οἱ συγγενεῖς παντὸς βαθμοῦ.¹ Ὁ Καλλιγᾶς παρατηρεῖ ὀρθῶς, ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρον 30 συγγενεῖς ὀνομάζονται καὶ αἱ ἀγχιστεῖς· ἀδιάφορον ἐὰν αἱ συγγενεῖς ᾖναι ἡμεδαποί, ἢ ἄλλοδαποί.

2) Ὁ σύζυγος τοῦ νοσοῦντος· ἀδιάφορον καὶ ἂν ᾖναι κεχωρισμένος ἀπὸ τραπεζῆς καὶ κοιτῆς.

3) Ὁ ἐπίτροπος καὶ ὁ κηδεμὼν. Κατὰ τὴν ἡμετέραν δικονομίαν δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦτο ὁ ἐπίτροπος, ἡ ὁ κηδεμὼν, ἀλλὰ δὲν ἐννοεῖ τις τὸν λόγον, δι' ὃν ὁ ἐπίτροπος, ἡ ὁ κηδεμὼν ὀρφανοῦ περιπεσόντος εἰς φρενοβλάβειαν δὲν ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ προκαλέσωσι τὴν ἀπαγόρευσιν αὐτοῦ, πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων του. Μήπως δὲν δύναται ὁ ἀνήλικος νὰ συντάξῃ διαθήκην, ὁ δὲ χειράφετος νὰ ἐπιχειρήσῃ πλείστας σπουδαιοτάτας πράξεις τοῦ ἀστικοῦ δικαίου;

Ὁ ἐπίτροπος δύναται νὰ ζητήσῃ ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνηλίκου τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ συγγενοῦς τοῦ ἀνηλίκου, διότι τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν ἀργεῖ διὰ τὴν ἀνηλικότητα τοῦ δικαιούχου, οὔτε ἀπαιτεῖται πρὸς τὴν τοιαύτην αἴτησιν ἄδεια τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, διότι ὁ νόμος δὲν τάσσει αὐτὴν ὡς ὄρον τῆς προκειμένης αἰτήσεως. Καὶ μετὰ τὴν ἐνηλικότητα τοῦ ὀρφανοῦ, ἀλλὰ πρὸ τῆς λογοδοσίας, δύναται ὁ ἐπίτροπος νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ πρώην ἀνηλίκου, διότι ἄλλως, πῶς θέλει δώσει λόγον τῆς διαχειρίσεως;

4) Ὁ εἰσαγγελεὺς ἐξ ἐπαγγέλματος.

426. Πᾶς ὁ ἔχων συμφέρον δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ὡς πείσῃ τοὺς συγγενεῖς, ἡ τὸν εἰσαγγελέα νὰ ὑποβάλωσι τὴν αἴτησιν· πρόκειται περὶ πράξεως ὁρώσης τὴν προσωπικὴν κατά-

(1) Ἄρθρ. 115 τοῦ περὶ ἀπαγορεύσεως νόμου.

στασιν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν υποθέσωμεν, ὅπερ σχεδὸν ἀδύνατον, ὅτι οἱ τε συγγενεῖς καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς κωφεύουσιν εἰς τοιαύτην εὐλογον αἵτησιν τρίτου διατελοῦντος πρὸς τὸν ἀπαγορευτέον εἰς σχέσεις συμφερόντων, ὁ τρίτος οὐδόλως βλάπτεται ἐκ τούτου, διότι δύναται νὰ ρυθμίσῃ αὐτὰ διὰ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας. Ὡσαύτως δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ τις τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀπαγόρευσιν. Τοῦτο ἤθελεν εἶναι ἡθικὴ αὐτοκτονία, ἥ καλύπτει σκοπὸν δουλίας ἀνατροπῆς τῶν ἰδίων πράξεων.

427. Ἡ αἵτησις γίνεται δι' ἀναφορᾶς, περιεχούσης τὰ περιστατικά, ἐξ ὧν προκύπτει ἡ μανία, ἡ παραφροσύνη ἢ ἡ βλακεία καὶ τὰ πρὸς ἀπόδειξιν μέσα· ἥτοι ἐκθεσιν ἱατρῶν ὡς ἐμπειροτεχνῶν, ἢ μάρτυρας βεβαιούντας τὰ τὴν φρενοβλάβειαν ἀποτελοῦντα γεγονότα.¹

Εἰς τὴν ἀναφορὰν συνάπτεται καὶ γνωμοδότησις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀπαγορεύσεως. Τὸ συμβούλιον συγκαλεῖται καὶ συγκροτεῖται κατὰ τὰ ἐν ταῖς ἄρθροις 30—33 ὀρισμένα.² Ὅθεν τὸ δικαστήριον δὲν δέχεται τὴν αἵτησιν ἄνευ τῆς τοιαύτης γνωμοδοτήσεως, οὔτε διατάσσει τὴν σύγκλησιν τοῦ συμβουλίου πρὸς κατάρτισιν τῆς γνωμοδοτήσεως, διότι τότε ἡδύνατο πᾶς συγγενής, εἴτε ἐξ ἐλαφρότητος, εἴτε ἐξ ἄλλου λόγου νὰ ὑπὲρβάλῃ τοιαύτην αἵτησιν περὶ ἀπαγορεύσεως, προσβάλλων οὕτω ὥρως τὴν ὑπόληψιν τοῦ συγγενικοῦ· τὸ δὲ ἐντεῦθεν κακὸν δὲν ἀναιρεῖται ἔπειτα ἀποφαινομένου τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος πρὸς ἀπαγόρευσιν! Κατὰ τοῦτο εἶναι ὀρθότερος ὁ ἡμέτερος νόμος τοῦ γαλλικοῦ.³

Ὁ ζητῶν τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ ὁ σύζυγος τοῦ ἀπαγορευτέου δύνανται νὰ παρασταθῶσιν ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου διὰ νὰ δώσωσι τὰς περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀπαγορευτέου ἀναγκαίας

(1) Ἀρθρ. 116 τοῦ περὶ ἀπαγορεύσεως νόμου.

(2) Ἀρθρ. 117 τοῦ περὶ ἀπαγορεύσεως νόμου.

(3) Ἀρθρ. 494 τοῦ Ν. Κ. Le tribunal ordonnera que le conseil de famille . . . donne son avis sur l'état de la personne dont l'interdiction est demandée.

πληροφορίας δὲν παρευρίσκονται ὅμως κατὰ τὴν διάσκεψιν, οὔτε ψηφοφοροῦσι. Διότι ὁ αἰτῶν τὴν ἀπαγόρευσιν δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ γνωμοδοτήσῃ, ἔχων ἤδη κατηρτισμένην τὴν γνώμην αὐτοῦ· ἀσφαλέστερον δὲ θέλει ἐξακριβωθῇ ἡ ἀλήθεια ἢ οὐδὲν τῶν μελῶν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, τὸ ἐκφράσον γνώμην, ἔχῃ ἤδη ἄλλοθεν αὐτὴν κατηρτισμένην. Ὡσαύτως ὁ σύζυγος, ὁ μὴ ζητήσας τὴν ἀπαγόρευσιν, εὐπρεπέστερον εἶναι νὰ μὴ γνωμοδοτῇ. Τίς οἶδεν ἂν ἡ γνωμοδότησις θέλει γενῇ δεκτὴ. Ἄλλως, ἡ πρὸς τὸν πάσχοντα στοργή, ἡ ὑπὲρ τῆς κακῶς νενοημένης ὑπολήψεως τῆς οἰκογενείας πρόνοια, ἴσως ἐπισκοτίσωσι τὴν γνώμην τοῦ συζύγου ἐπενεργῶσαι καὶ εἰς τὴν κρίσιν τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου.¹

Ἄν πρόκηται περὶ ἀπαγορεύσεως φυσικοῦ τέκνου, συγγενεῖς μὲν τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ἡ γνωμοδότησις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου εἶναι ἀναγκαία, ὅθεν τοῦτο συγχροτηθήσεται ὑπὸ φίλων.

428. Τὸ δικαστήριον, λαβὼν τὴν αἴτησιν, διατάσσει κατὰ τὴν ἀμέσως ἐπομένην συνεδρίᾳ, ² τὴν ἐξετάσιν τοῦ ἀπαγορευτέου, χρείας δὲ καλούσης καὶ τῶν προταθέντων μαρτύρων, ὁρίζον τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον τῆς ἐξετάσεως, ἥτις γίνεται ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ αἰτοῦντος, τοῦ ἀπαγορευτέου, καὶ ἂν μὲν οὗτος δύναται νὰ μεταβῇ εἰς τὸ δικαστήριον, γίνεται ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, ὁ λόγος εἶναι πρόδηλος· ἄλλως δὲ κατ' οἶκον ὑπὸ εἰσηγητοῦ.

Ἄλλ' ἡ ἀπαγγελία τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως γίνεται ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει. Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης μὴ ὑποθέσῃ τις, ὅτι αἱ προδικαστικαὶ καὶ προπαρασκευαστικαὶ κατὰ τὴν δίκην ταύτην ἀποφάσεις, δύνανται δῆθεν νὰ μὴ ἀπαγγελθῶσιν ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει. Ἡ διάταξις μετεγράφη ἐκ τοῦ ἄρθρ. 662 τῆς πολιτικ. δικονομ. καὶ ἔχει τὴν ἐννοίαν, ὅτι, καὶ τοι γινομένης τῆς ἐξετάσεως τοῦ ἀπαγορευτέου καὶ τῶν μαρτύρων κεκλεισμένων τῶν θυρῶν ἡ ἐλλειψὶς αὕτη τῆς δημο-

- (1) Ἄρθρ. 117 τοῦ ἀπαγορεύσεως νόμου.

(2) Ἄρθρ. 117 αὐτοῦ.

σιότητος δὲν ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὴν ἀπαγγελίαν τῆς ἀποφάσεως. Ἄλλως ἢ ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει ἀπαγγελία πάσης δικαστικῆς ἀποφάσεως ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ πολιτεύματος ἡμῶν.¹

Εἰς τὴν ἐξέτασιν καλοῦνται νὰ παρευρεθῶσιν οἱ διάδοικοι.² Οὗτοι εἰσὶν οἱ ζητήσαντες τὴν ἀπαγόρευσιν, ἀδιάφορον δὲ ἂν δὲν παρευρεθῶσιν ὁ εἰσαγγελεὺς ὅμως ἀνάγκη νὰ παρευρίσκηται, ὅπερ ἐστὶ τοῦτο ἀπαιτεῖται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος τῆς ἐξετάσεως.

429. Ἡ διαδικασία τῆς ἀπαγορεύσεως δύναται νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ τινα χρόνον· ἐὰν ἐν τοσούτῳ ὑπάρχῃ ἀνάγκη προστασίας τῆς περιουσίας τοῦ ἀπαγορευτέου, τὸ δικαστήριον δύναται νὰ διορίσῃ προσωρινὸν διαχειριστὴν αὐτῆς.

Ὁ διαχειριστὴς διορίζεται πρὸς συντήρησιν τῆς περιουσίας, ὅθεν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ περιορίζονται εἰς μόνας τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀναγκαίας πράξεις. Δὲν δύναται νὰ ἐκποιήσῃ οὔτε τὰ κινητὰ, ἐκτὸς ἂν ἀποδειχθῇ, ὅτι ὑπάρκουν εἰς φθορὰν, ὅτε ζητεῖται ἢ πρὸς ἐκποίησην δικαστικὴ ἄδεια, οὔτε ἀπογραφὴν ὑποχρεοῦται νὰ συντάξῃ, ἐκτὸς ἐὰν ὑποχρεώσῃ αὐτὸν τὸ δικαστήριον.

Ὁ διορισμὸς τοῦ προσωρινοῦ διαχειριστοῦ δὲν συνεπάγεται τὴν τοῦ ἀπαγορευθησομένου ἀνικανότητα πρὸ τῆς ἀπαγορεύσεως· ἀλλ' ἐὰν ἀποδειχθῇ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀπαγορεύσεως καὶ διαταχθῇ αὕτη ὁ διορισμὸς τοῦ προσωρινοῦ διαχειριστοῦ δύναται νὰ ἀποτελέσῃ σπουδαῖον τεκμήριον, ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἀπαγορεύσεως ἦν γνωστὴ εἰς τὸν μετὰ τοῦ ἀπαγορευθησομένου συναλλαζάμενον, ἢ ὁμολογουμένως γνωστὴ, ὅπερ³ δύναται νὰ ἔχῃ σπουδαῖα ἀποτελέσματα.

Ὁ προσωρινὸς διαχειριστὴς φροντίζει καὶ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ ἀπαγορευθησομένου,⁴ παύει δὲ, ἅμα ἐκδοθῇ τελεσίδικος ἀπόφασις, εἴτε περὶ ἀπαγορεύσεως, εἴτε περὶ διορισμοῦ

(1) Ἀρθρ. 93 τοῦ πολιτ. συντάγμ.

(2) Ἀρθρ. 119 τοῦ περὶ ἀπαγορεύσεως νόμου.

(3) Ἀρθρ. 125 αὐτ.

(4) Ἀρθρ. 129 αὐτ.

ἀντιλήπτορος, ¹ εἴτε ἀπορρίπτουσα τὴν τῆς ἀπαγορεύσεως αἵτησιν τότε δὲ δίδει λόγον τῆς διαχειρίσεως. ²

430. Ἄν ἡ πνευματικὴ νόσος δὲν ᾖ ἐντελῶς ἀποδεδειγμένη, τὸ δικαστήριον δύναται, ἀπορρίπτειν τὴν τῆς ἀπαγορεύσεως αἵτησιν, νὰ διορίσῃ διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως εἰς τὸν πάσχοντα κατὰ τι τὰς φρένας, ἀλλ' οὐχὶ εἰς βαθμὸν φρενοβλαβείας ἢ βλακειας (κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ νόμου «εἰς τὸν ἔχοντα διαφορομέναι τὰς φρένας,») ἀντιλήπτορα, οὗ ἡ συναίνεσις ἀπαιτεῖται ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος, ὅπως ὁ πάσχων

- 1) διεξάγῃ δίκην ὡς ἐνάγων, ἢ ἐναγόμενος,
- 2) συμβιβάζεται,
- 3) ἐπιχειρῇ ἀπαλλοτριώσεις,
- 4) δανειζέται καὶ
- 5) δέχεται κεφάλαια ἐπὶ ἐξοφλήσει.

Ὁ νομοθέτης προνοεῖ ἐπὶ τοιοῦτου προσώπου μόνον περὶ συντηρήσεως τῶν κεφαλαίων τῆς περιουσίας. Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διοικήσεως καὶ τῆς χρήσεως τῶν εἰσοδημάτων δὲν φροντίζει, διότι ὅσον κακὴν καὶ ἂν ὑποθέσωμεν τὴν χρήσιν, δὲν εἶναι πιθανὴ σπουδαία ἐξ αὐτῆς βλάβη.

431. Τὸν διορισμὸν τοῦ ἀντιλήπτορος δύναται νὰ προκαλέσῃ καὶ οἱ συγγενεῖς, ἐὰν πείθωνται, ὅτι ἡ διατάραξις τῶν φρενῶν δὲν προσῇ μέχρι φρενοβλαβείας, μανίας ἢ βλακειας καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἀπαγόρευσις. Δυνατὸν οἱ μὲν συγγενεῖς νὰ ζητήσωσι τὴν ἀπαγόρευσιν, τὸ δὲ δικαστήριον νὰ μὴ πεισθῇ περὶ τῆς φρενοβλαβείας, νὰ συναγάγῃ ὁμως ἐκ τῆς ἀνακρίσεως διαφορομένην κατάστασιν φρενῶν καὶ νὰ διορίσῃ ἀντιλήπτορα· τότε θέλει γεννηθῇ τὸ ζήτημα, τίς θέλει φέρεῖ τὰ ἔξοδα τῆς γενομένης διαδικασίας τῆς ἀπαγορεύσεως. Ἡ δύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ αἵτησις τῶν συγγενῶν περὶ ἀπαγορεύσεως δὲν ἐγένετο δεκτὴ, οὗτοι ἠττήθησαν, ὅθεν εἰς βάρος αὐτῶν δεόν νὰ καταλογισθῶσιν τὰ ἔξοδα. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἔπρεπε νὰ λυθῇ καὶ ἐλύθη ³ ὑπὸ τοῦ νόμου ὑπὲρ τῶν προνοούν-

(1) Ἀρθρ. 121.

(2) Ἀρθρ. 669 τῆς πολιτ. δικονομ.

(3) Ἀρθρ. 121 τοῦ περὶ ἀπαγ. νόμου ἐν τέλει.

των περί τοῦ πάσχοντος συγγενῶν· διότι ἄλλως, ὁ φόβος μὴ ὑποστώσι τὰς δαπάνας, ἡδύνατο ἴσως νὰ ἀποτρέψῃ τοὺς περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς διαταράξεως τῶν φρενῶν ἐνδοιάζοντας συγγενεῖς νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν ἐπέμβασιν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων τοῦ πάσχοντος συγγενεοῦς.

432. Ἐντὸς 10 ἡμερῶν, ἀφ' ἧς καταστῇ τελεσιδίκος ἡ ἀπόφασις περὶ απαγορεύσεως, ἡ διορισμοῦ ἀντιλήπτορος τοιχοκολλᾶται, ἐπιμελείᾳ τοῦ ἐπισπεύδοντος, ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τῶν πρωτοδικῶν τῆς διαμονῆς τοῦ ἀπαγορευθέντος ἢ ὑπὸ ἀντιλήπτορα τεθέντος καὶ εἰς τὰ συμβολαιογραφεῖα τῆς αὐτῆς περιφερείας, ¹ δημοσιεύεται δὲ καὶ ἐν τῷ διὰ δικαστικὰς κοινοποιήσεις ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ὠρισμένῳ φύλλῳ. ² Ἡ τελεσιδικία τῆς ἀποφάσεως χωρεῖ, ἅμα ἐκπνεύσῃ ἡ προθεσμία τῆς ἐφέσεως ἢ, γενομένης ἐφέσεως, ἐκδικασθῇ αὕτη. Καὶ ἂν μὴ γυνώπιν αἱ δημοσιεύσεις τοῦ ἄρθρ. 122 ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς τελεσιδικίας, ἡ ἀπόφασις ἔχει οὐδὲν ἥττον ἀποτελέσματα ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ δημοσιεύσεως· ὅθεν ἡ διάταξις αὕτη εἶναι προτρεπτική, ἡ δὲ παράβασις αὐτῆς δὲν συνεπάγεται τὴν ἀτονίαν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀποφάσεως.

Ἄμα καταστῇ τελεσιδίκος ἡ τῆς ἀπαγορεύσεως ἀπόφασις, διορίζεται ἐπίτροπος καὶ παρεπίτροπος κατὰ τὸ ἄρθρ. 22, ³ τοῦτέστιν ὁ διορισμὸς γίνεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, μετὰ προηγούμενην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ἀλλὰ πρὸ τῆς τελεσιδικίας τῆς ἀποφάσεως ἡ περιουσία δὲν μένει εἰς

(1) Ἄρθρ. 122 τοῦ περὶ ἀπαγ. νόμου. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς διατάξεως ταύτης παρέχει οὐ μικρὰς δυσκολίας καὶ δαπάνας, διὰ τὴν ἀτυχῇ παρ' ἡμῖν ὥσπερ τοῦ πολλαπλασιάζειν τοὺς λειτουργοὺς πάσης ὑπηρεσίας. Τὸ κακὸν τοῦτο ἐκορυφώθη, ὡς γνωστὸν, ὡς πρὸς τοὺς συμβολαιογράφους καὶ τοὺς κλητῆρας, πρὸς βλάβην τῆς διαχειρίσεως τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν συμφερόντων τῶν πολιτῶν. Ἰποθέσωμεν, ὅτι ἐκτρώχθη ἡ ἀπαγόρευσις κατοικοῦ τινος Σόφρου· εἰν ἐν ἐκάστη τῶν εἴκοσι νήσων τοῦ νομοῦ τῶν Κυκλάδων, ὑπάρχουσι κατὰ μέσον ὅρον τρεῖς συμβολαιογράφοι, πόσαι ἔσονται αἱ τοιχοκολλήσεις καὶ πόση ἡ δαπάνη! Ἄλλ' ὁ νόμος δὲν ἡδύνατο νὰ πρεῖδῃ τὸ ἀνωτέρω νόσημα, οὗτινος δὲν ἤρξατο εἰσεῖτι ἡ ὕψις.

(2) Ἄρθρ. 122.

(3) Ἄρθρ. 123 αὐτοῦ.

τὴν διάθεσιν τοῦ ἀπαγορευτέου, ἢ καὶ διὰ τῆς πρωτοδίκου ἀποφάσεως ἀπαγορευθέντος· δύναται νὰ διορισθῇ προσωρινὸς διαχειριστής.

433. Εἰπομεν, ὅτι ὁ ἐπίτροπος διορίζεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Μία καὶ μόνη ὑπάρχει περίπτωσις νομίμου ἐπιτροπείας ἀπηγορευμένου, αὕτη εἶναι ἡ τοῦ ἀνδρός, ὅστις εἶναι νόμιμος ἐπίτροπος τῆς ἀπηγορευμένης συζύγου του. Ἄλλ' ἀντιστρόφως ἡ γυνὴ δὲν εἶναι νόμιμος ἐπίτροπος τοῦ ἀπηγορευμένου συζύγου· μόνον κατ' ἐξαίρεσιν ἐπιτρέπεται νὰ διορισθῇ αὕτη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου.¹

434. Τὸ ἔργον τοῦ τοιοῦτου ἐπιτρόπου δὲν ἔχει ἐκ προοιμίων ὠρισμένον τέρμα, διαρκοῦν ἐνὸς καὶ τὸ νόσημα· ἀν τοῦτο ἀποδειχθῇ ἀνίατον, τὸ λειτούργημα δύναται νὰ διαρκέσῃ ἐνὸς καὶ ζῇ ὁ ἐπίτροπος, περιλαμβάνει δὲ οὐ μόνον τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας τοῦ ἐπιτροπευμένου, ἀλλὰ καὶ τὴν φροντίδα περὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ἐντεθεὶν τὸ βάρος δύναται νὰ ἀποβῇ δυσφόρητον, ὁ νόμος ὀρίζει, ὅτι οὐδεὶς, πλὴν συζύγων, ἀνιόντων καὶ κατιόντων, ὑποχρεοῦται νὰ ᾔναι ὑπὲρ τὰ δέκα ἔτη ἐπίτροπος ἀπηγορευμένου, ὥστε μετὰ τὴν λήξιν τοῦ χρόνου τούτου ἔχει ὁ ἐπίτροπος λόγον παραιτήσεως (ἄρθρ. 130). Κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα περὶ τῶν λόγων ἀπαλλαγῆς καὶ ἀνικανότητος, περὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐπιτρόπου κατὰ τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας, περὶ λογοδοσίας κτλ., τὰ ἐν γένει περὶ ἐπιτροπείας ὠρισμένα.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀποφάσεως περὶ ἀπαγορεύσεως, ἢ περὶ διορισμοῦ ἀντιλήπτορος ἄρχονται ἀπὸ τῆς ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ δημοσιεύσεως καὶ πρὶν ἢ αὕτη καταστῇ τελεσιδίκος· διότι κηρυχθεῖσης τελεσιδίκως τῆς ἀπαγορεύσεως δηλον, ὅτι αἰτία αὐτῆς ὑπῆρχε καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀποφάσεως· ἤθελε δὲ εἶναι ὀλέθριον, ἀν διαταχθεῖσης τῆς ἀπαγορεύσεως τελεσιδίκως, εἶχον οὐδὲν ἥττον κύρος αἱ πράξεις, ὡς ὁ ἀπηγορευμένος τυχὸν ἐπεχείρησε μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως. Διὰ τοῦτο ὁ νόμος ὥρισε

(1) Ἄρθρ. 128 τοῦ περὶ ἀπαγ. νόμου.

ρήτως, ὅτι ἀπὸ τοῦ εἰρημένου χρονικοῦ σημείου, πᾶσα πράξις τοῦ ἀπηγορευμένου, ἢ τοῦ ὑπὸ ἀντιλήπτορα διατελούντος εἶναι ἄκυρος.¹ Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο εἶναι λίαν σπουδαῖον, διότι ἡ τῆς ἀπαγορεύσεως ἀπόφασις πρόκειται νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ δεδυναμένου, οὐ μόνον ὡς πρὸς τοὺς μετασχόντας τῆς δίκης ἀλλὰ πρὸς πάντας. Πρόκειται τῶντι περὶ προσωπικῆς καταστάσεως, περὶ ἧς ἀποφαίνεται τὸ δικαστήριον, ἀνεξαρτήτως τῶν ἰσχυρισμῶν καὶ ὁμολογιῶν τῶν εἰς δίκην συμπραττόντων, περὶ ἧς ἀποφαίνεται ἐξ οἰκείας ἀντιλήψεως καὶ μετὰ ἐπιμελῆ καὶ ἀκριβῆ ἔρευναν, ὅθεν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντιτάξῃ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης στηριζομένην δικαστικὴν ἀλήθειαν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀπηγορευμένου, ὅτι αὕτη δὲν ὑπάρχει ὡς πρὸς αὐτὸν, ἐπικαλούμενος τὸ δικονομικὸν δόγμα, ὅτι τὰ μεταξὺ ἄλλων δικακασθέντα οὔτε ὠφελοῦσιν, οὔτε βλάπτουσι τρίτους. Ἡ ἰσχὺς τοῦ δόγματος τούτου ἤθελεν ἐπιφέρει καθ' ἕκαστον θέμα προσβολῆς τινὸς πράξεως τοῦ ἀπηγορευμένου τὴν ἐκ νέου ἔρευναν τοῦ ζητήματος τῆς ἀπαγορεύσεως, ὅπερ ἀδύνατον καὶ λογικῶς ἀπαράδεκτον. Ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ᾔναι φρενοβλαβῆς πρὸς τὸν Πέτρον καὶ ἐχέφρων πρὸς τὸν Παῦλον. Δὲν εἶναι μάλιστα, ὡς προείπομεν, ἀνάγκη νὰ γενῇ ἡ τοιχοκόλλησις καὶ διὰ δημοσίου φύλλου δημοσίευσις τῆς ἀποφάσεως ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, ἀφ' ἧς καταστῇ τελεσίδικος, ὅπως ἐπέβη τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο πρὸς τρίτους συμβαλλομένους, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀποφάσεως. Ἡ τοιχοκόλλησις καὶ ἡ διὰ δημοσίου φύλλου δημοσίευσις ὠρίσθησαν ὅπως ἡ ἀπαγόρευσις καταστῇ κοινότερον γνωστὴ, ἀλλ' ἐπὶ τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως δίκης συνέρχεται τὸ συγγενικὸν συμβούλιον, γίνεται ἐξέτασις τοῦ ἀπαγορευτέου, ἐξετάζονται περὶ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ μάρτυρες, ἀπαγγέλλεται ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει ἀπόφασις. Δύσκολον δὲ εἶναι νὰ ἰσχυρισθῇ τις, ὅτι ἡγνῶει τὰ γεγυῶτα ταῦτα, ὅταν συνεβλήθη πρὸς τὸν ἀπαγορευτέον, καὶ δὲν εἶναι λογικὸν ἡ ῥαθυμία τῶν ἐπιτετραμμένων τὰς εἰ-

(1) Ἀρθρ. 124.

ρημέναις δημοσιεύσεις νὰ καθίστησιν ἐχέχρωνα καὶ ἱκανὸν πρὸς ἐπιχειρήσιν πράξεων ἐπὶ σπουδαιοτάτῃ αὐτοῦ βλάβῃ τὸν ὄντως ἀνίκανον. Ἄλλ' οὕτ' εἶναι πρακτικῶς σπουδαῖον τὸ ζήτημα.

435. Πᾶσα πράξις τοῦ ἀπηγορευμένου, ἢ τοῦ ἔχοντος ἀντιλήπτορα ἄνευ τῆς συναινέσεως τούτου εἶναι ἄκυρος, οὔτε τελεσιδικία δύναται νὰ γεννηθῇ μετὰ τὴν ἀπαγόρευσιν, διότι ἡ τελεσιδικία ὑποθέτει τὸ δυνατόν τῆς ἐπὶ δικαστηρίου παραστάσεως, αὕτη δὲ εἶναι ἀδύνατος παρὰ τῷ ἀπηγορευμένῳ.

Μεγάλως συζητεῖται τὸ ζήτημα, ἂν αἱ πράξεις, ἃς ἐπιχειρεῖ ὁ ἀπηγορευμένος ἐν ὑγιᾶ φρενῶν καταστάσει ἔχωσι κύρος. Ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ πάσχων ἔχει διαλείμματα ἐχεφροσύνης, ὅτι εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι οὗτος ἐπὶ ἡμέρας, ἐπὶ μῆνας ἀνέκτισσε τὴν πλήρη χρῆσιν τοῦ λογικοῦ, περιπεσὼν πάλιν βραδύτερον εἰς τὸ νόσημα. Ὁ Βρουσσαὶ ἀναφέρει ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ περὶ φρενοβλαβείας, *traité de l'aliénation et de la folie*, τὸ παράδειγμα γυναικὸς, ἣτις εἶχε κατ' ἔτος προσβολὰς φρενοβλαβείας διαρκούσας τρεῖς, ἢ τέσσαρας μῆνας. Προαισθανομένη τὴν ἐπ' ἀνόδον τῆς προσβολῆς ἐπήγαγεν ἐκουσίως εἰς τὸ φρενοκομεῖον, μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ παροξυσμοῦ ἐπανήρχετο εἰς τὴν οἰκίαν τῆς. Τοιοῦτο πρόσωπον συντάσσει διαθήκην ἐν πλήρει ἐχεφροσύνῃ, ἀναγνωρίζει τέκνον φυσικόν, ἢ νυμφεύεται· εἶναι δὲ ἀποδεδειγμένον, ὅτι αἱ πράξεις αὗται ἐπεχειρήθησαν οὐ μόνον ἐν ὑγιᾶ, ὑγιεστάτῃ καταστάσει φρενῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης περισκέψεως. Θέλομεν ἐφαρμόσει εἰς αὐτάς τὸ ἄρθρον 124, καθ' ὃ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀποφάσεως πᾶσα πράξις τοῦ ἀπηγορευμένου, ἢ τοῦ ἔχοντος ἀντιλήπτορα, ἄνευ τῆς συναινέσεως τούτου, εἶναι ἄκυρος; Ἡ λύσις, ἢ καταφατικὴ, φαίνεται ἀπλουστάτη καὶ ὁ λόγος αὐτῆς εὐπρόσωπος. Ἡ καθ' ἑκάστην πράξιν ἔρευνα τῆς φρενολογικῆς καταστάσεως τοῦ ἐπιχειρήσαντος αὐτήν, ὅταν μάλιστα ἐγένετο ἅπαξ ἡ ἔρευνα καὶ παρήγαγε τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ὑπάρχει φρενοβλάβεια, εἶναι ἔργον ἐπισφαλέστατον, ἐξ οὗ πολὺς ὁ κίνδυνος, μὴ γεγονότα παραχθέντα ἀπὸ τοῦ στερημένου τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου ἐκληφθῶσι πράξεις ἐλευθέρας καὶ λελογισμένης βουλήσεως. Καὶ ὅμως ὑπάρχουσι σπουδαιοτάτοι

λόγοι ὑπὲρ τῆς ἀποφατικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος. Ἴδου οὗτοι.

1) Ὁ ἀστικὸς ἡμῶν νόμος δέχεται τὸν κανόνα· «ὁ ἐκ διαλειμμάτων μαινόμενος διηνεκῶς μὲν ἐχέτω κουράτορα, πλὴν ἐν τῷ καιρῷ τῶν διαλειμμάτων μηδὲν ὁ κουράτωρ πραττέτω ἀλλὰ πάντα ὥσανεὶ σωφρονῶν, οὕτως ὁ μαινόμενος ποιεῖτω.»¹ Ἐφαρμογὰς δὲ τοῦ κανόνος εἰς τὰς διαθήκας ἀπαντῶμεν ἐν τῷ αὐτῷ νόμῳ² καὶ ἐν τῷ ἄρθρῳ ὃ τοῦ περὶ διαθηκῶν ψηφίσματος, ὡσαύτως καὶ εἰς τὸν γάμον καὶ εἰς πᾶν εἶδος συμβάσεων.³

2) Τὸ δόγμα τοῦτο τοῦ βυζαντινοῦ νόμου ἀνῆλθον ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 124 τοῦ περὶ ἀπαγορεύσεως νόμου; Ἴδου τὸ ζήτημα. Τίνας πράξεις ἐννοεῖ τὸ ἄρθρον τοῦτο διὰ τῆς ἐκφράσεως «πᾶσα» πράξις τοῦ ἀπηγορευμένου, ἢ τοῦ ἔχοντος ἀντιλήπτορα, ἄνευ «τῆς συναινέσεως τούτου, εἶναι ἄκυρος.» Ἐν πρώτοις ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρον 30 ὡς πρὸς τὸν ἀπηγορευμένον ἰσχύουσι κατὰ τὰ λοιπὰ αἱ περὶ ἐπιτροπείας διατάξεις, κατὰ δὲ τὸ ἄρθρ. 58 τοῦ περὶ ἐπιτρ. νόμου ὁ ἐπίτροπος παρίσταισι τὸν ἀνήλικον κατὰ πᾶσαν νομικὴν πράξιν ἀφορῶσαν τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, ἢ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Προδήλως τὸ «πᾶσα πράξις» τοῦ ἄρθρου 124 καὶ τὸ «κατὰ πᾶσαν πράξιν» τοῦ ἄρθρου 58 ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἐννοίαν. Ὁ ἐπίτροπος παρίσταισι τὸν ἀνήλικον κατὰ πᾶσαν πράξιν ὥρῳσαν τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, ἢ τὴν περιουσίαν. Ἡ ἐκφρασις «ὥρῳσαν τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ κατάστασιν» ἐννοεῖ δίκην περὶ τῆς γνησίας υἱότητος, περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς πατρότητος (ἐπὶ ἀπαγωγῆς, ἢ βιασμοῦ), τῆς μητρότητος κτλ., ἢ δὲ ἐκφρασις «ἢ τὴν περιουσίαν του,» προδήλως ἐννοεῖ πράξεις ἀναγομένας εἰς δικαιώματα περιουσίας. Ἀλλ' ἡ σύνταξις διαθήκης, πρὸς ἣν ἔχει τὴν ἱκανότητα ὁ ἀνήλικος, ἅμα συμπληρώσῃ τὸ 14 ἢ 12 (ἐπὶ θηλέων)⁴ δὲν εἶναι πράξις διοικήσεως ἢ ἐκποιήσεως, ἢ πράξις ὥρῳσα τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ κατάστασιν· Ὡσαύτως δὲν εἶναι βέβαια πράξις ἀναγομένη, οὔτε εἰς

(1) Β. [ΑΒ'. 10] 22. Κ. [5. 70] 6 Εἰσγ. [2. 12] § 1.

(2) Κ. [6. 22] 9. Β. [ΑΕ'. 3] 9.

(3) Κ. [4. 38] 2.

(4) Ε. [2. 12] § 1 [28. 1] 19. Β. [ΑΕ'. 1] 19. Ἀρμ. [5. 1] § 15.

τὴν περιουσίαν οὔτε εἰς τὴν προσωπικὴν κατάστασιν ἢ συναψίς τοῦ γάμου, πρὸς ἣν ἔχει ὁ ἀνήλικος ἱκανότητα, ἅμα τῇ ἡβῇ.

Ἄλλ' ἡ ἀναγνώρισις τοῦ νόθου τέκνου; Ὁ δεκαεννέα ἡ εἰκοσι ἐτῶν νέος ἐκτῆσατο τέκνον ἐκτὸς τοῦ γάμου, ἡ μήτηρ ἀπέθανε κατὰ τὸν τοκετὸν, θέλει δὲ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ τέκνον· τί εἶναι ἡ πράξις αὐτῆς; οὔτε τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας τοῦ ὄρφ., οὔτε τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ κατάστασιν.

436. Ἐντεῦθεν πειθόμεθα, ὅτι εἶναι ἄφευκτον, προκειμένου λόγου περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀνηλίκου, τῶν ὀρίων τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἐπιτρόπου, νὰ διακρίνωμεν δύο εἶδη πράξεων· αἱ μὲν ἀνάγονται εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνηλίκου, ἡ εἰς τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ κατάστασιν· κατ' αὐτὰς ἡ ἱκανότης τοῦ δικαιοπραγεῖν δύναται νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῆς ἐνασκήσεως τῆς ἱκανότητος ταύτης, αὐταὶ τοῦτέστι δύνανται νὰ ἐνασκηθῶσι καὶ διὰ πληρεξουσίου· περὶ αὐτῶν δὲ πραγματεύεται τὸ ἄρθρ. 58 καὶ τὸ ἄρθρ. 124. Εἶναι δὲ τὸσῶν βέβαιον, ὅτι πρόκειται περὶ τοιούτων πράξεων ἐν τῷ ἄρθρ. 124, ὅσῳ ἐπὶ τοῦ διφορουμένης ἔχοντος τὰς φρένας, ἀπαιτεῖ ὁ νόμος ἐπὶ τοιούτων πράξεων τὴν συναίνεσιν τοῦ ἀντιλήπτορος, ἥτοι ἐννοεῖ τὰς πράξεις, τὰς ἀναφερομένας ἐν τῷ ἄρθρῳ 121.

Ὑπάρχουσιν ὁμῶς καὶ πράξεις, καθ' ἃς ἡ ἱκανότης τοῦ ἐπιχειρεῖν αὐτὰς δὲν δύναται νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῆς ἐνασκήσεως· οὐδεὶς ἰσχυρίσθη, ὅτι δύναται τις νὰ συντάξῃ διαθήκην διὰ πληρεξουσίου, ἢ νὰ ὑπανδρευθῇ διὰ πληρεξουσίου ἢ νὰ ἀναγνωρίσῃ νόθον τέκνον διὰ πληρεξουσίου.

437. Ἐντεῦθεν ἐπεται, ὅτι οὔτε τὸ ἄρθρ. 58, οὔτε τὸ 124, ὁμιλοῦντα περὶ πάσης νομικῆς πράξεως, ἐννοοῦσι τὰς τοιαύτας πράξεις. Τοῦτου τεθέντος ἡ ἀνικανότης τοῦ ἀνηλίκου, ἡ τοῦ ἀπηγαρευμένου πρὸς ἐπιχειρεῖν τῶν πράξεων τούτων δὲν ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ περὶ ἐπιτροπείας καὶ ἀπαγορεύσεως νόμου, ἀλλ' ὑπὸ τῶν νόμων, οἵτινες διέπουσι τὰς κατ' ἰδίαν ταύτας πράξεις, καθ' ἃς ἡ ἐξουσία τοῦ ἐπιχειρεῖν αὐτὰς δὲν δύναται νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῆς ἐνασκήσεως αὐτῆς, οἱ δὲ εἰδικοί νόμοι

περὶ τῶν πράξεων τούτων ἀποφαίνονται, ὅτι ὁ ἐκ φρενοβλαβείας, ἢ βλακείας μὴ ἔχων τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ συντάξῃ διαθήκην, δὲν δύναται νὰ συνάψῃ γάμον, δὲν δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ νόθον τέκνον.

Ἄν λοιπὸν τίς, ἀπηγορευμένος ὢν, ἔχῃ ὑγιεῖς τὰς φρένας διὰ τὴν παντελῆ τοῦ πάθους ὕφεσιν διατί νὰ μὴ ἔχῃ κύρος αὐτοῦ ἡ διαθήκη, ὁ γάμος, ἡ ἀναγνώρισις; Ἡ ἀπαγόρευσις θέλει βεβαίως ἀποτελέσει τεκμήριον σπουδαῖον κατὰ τῆς ἐκφροσύνης, ἀλλ' ἂν προσαχθῇ τελεία αὐτῆς ἀπόδειξις; Κατὰ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν πειθόμεθα, ὅτι ἡ δόξα αὕτη ἔχει ἰσχυροτέρους ὑπὲρ αὐτῆς λόγους παρὰ τὴν ἐναντίαν καὶ ὅτι ἐπομένως τὰ ἀρθρὰ 58 καὶ 124 δεόν μᾶλλον νὰ ἐννοηθῶσιν ὥς μὴ ὀρῶντα τὰς εὐαριθμούς πράξεις, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ ἐπιχειρηθῶσι διὰ πληρεξουσίου.

438. Ἐρχόμεθα νῦν εἰς δύο διατάξεις ἀποτελούσας ὑπὸ τινα ἐποψιν ἐξαίρέσεις τοῦ ἄρθρου 124.

α') εἰς τὰς πράξεις τὰς πρὸ τῆς ἀπαγορεύσεως,

β') εἰς τὰς πράξεις ἀποβιώσαντος, εἴτε μετὰ τὴν ἀπαγόρευσιν, εἴτε καὶ πρὸ αὐτῆς.

Ἡ ἀπαγόρευσις εἶναι τὸ πόρισμα τῶν ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς ἐπιχειρουμένων ἐρευνῶν περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ἀπαγορευτέου, ὅθεν ἡ εἰρημένη ἐρευνα καὶ ἡ ἀπαγγελία τῆς ἀπαγορεύσεως προϋποθέτουσι συμπτώματα παραφροσύνης. Πολλάκις τὴν ἀπαγόρευσιν προκαλεῖ ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ πάσχων διοικεῖ τὴν περιουσίαν του, αἱ δὲ πράξεις αὐτοῦ, αἱ προκαλέσασαι τὴν ἀπαγόρευσιν, δύνανται ἐνίοτε νὰ ᾔναι τοσοῦτον ἐπιβλαβεῖς, ὥστε ἂν διετηροῦντο ἰσχυραὶ, τὸ μέτρον τῆς ἀπαγορεύσεως ἤθελεν ἀποβῇ ἀλυσιτελὲς πρὸς σωτηρίαν τῶν συμφερόντων, ὥς λίαν βραδέως ληφθέν. Ἀφ' ἐτέρου δεόν νὰ ληφθῇ ὑπ' ὅψιν τὸ συμφέρον τῶν τρίτων, οἵτινες συνηλλάγησαν μετὰ προσώπου λογιζομένου ἱκανοῦ πρὸς ἐπιχείρησιν πάσης πράξεως, εὐρισκομένου οὕτως εἰπεῖν ἐν τῇ ἐνασχήσει τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος. Ἐντεῦθεν αἱ κατὰ τὸν χρόνον ἐκείνον ἐπιχειρηθεῖσαι πράξεις ἔδει νὰ τύχωσι τῆς προνοίας τοῦ νόμου, διότι οἱ ἀναδεχθέντες πρὸς αὐτὸν ὑποχρεώσεις ἐκ νομι-

κῶν πράξεων κατὰ τὸ χρονικὸν ἐκεῖνο διάστημα ἡδύναντο νὰ προσβάλωσιν αὐτὰς ὡς γενομένας ὑπὸ φρενοβλαβοῦς, ὅπως ἀποφύγῃσι τὴν πλήρωσιν ὑποχρεώσεων ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ δανεισταὶ αὐτοῦ ἡδύναντο νὰ πρὸςβάλωσι τὰς νομικὰς αὐτοῦ πράξεις, δι' ὧν ἀνέλαβεν ὑποχρεώσεις. Πρὸς περιστολὴν τῶν τοιούτων ἀτοπημάτων ὁ νόμος ὀρίζει, ὅτι αἱ πρὸ τῆς ἀπαγορεύσεως πράξεις δύνανται νὰ ἀκυρωθῶσιν, ἂν ἡ αἰτία τῆς ἀπαγορεύσεως ᾖτο ὁμολογουμένως γνωστὴ, ὅτε ἐγένοντο αὐταί, ἢ ἂν ὁ μετὰ τοῦ ἀπαγορευθέντος συναλλαχθεὶς ἐγίνωσκε τὴν αἰτίαν τῆς ἀπαγορεύσεως.¹ Περὶ τοῦ κανόνος τούτου παρατηρήτέον.

1) Ἰσχύει μόνον ἐπὶ ἀπαγορεύσεως, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ διορισμοῦ ἀντιλήπτορος, διότι ὁ διορισμὸς τούτου εἶναι μέτρον προφυλάξεως διὰ τὸ μέλλον, οὔτε πρόκειται περὶ ἀποδειχθείσης φρενοβλαβείας.

2) Ἰσχύει καὶ ἐπὶ δικαστικῶν ἀποφάσεων, ὅπερ ἐστὶ δυνάμει τοῦ κανόνος τούτου δύνανται νὰ ἀκυρωθῇ καὶ τὰ δεδικασμένα, ἂν ἐδικάσθη τις ἐρήμην, μὴ ἔχων τὴν συνειδήσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐρημοδικίας· ἀλλ' ἀπαιτεῖται πολλὴ περισκεψὶς καὶ φειδῶ περὶ τὴν ἀπαγγελίαν τοιούτων ἀκυροτήτων.

3) Ἰσχύει καὶ ἐπὶ πράξεων, ἃς ἐπεχείρησέ τις ἐν καταστάσει φρενοβλαβείας, ἃς ἔπειτα ἀναρρώσας καὶ συνελθὼν προσβάλῃ, καὶ τοὶ μὴ ἀπαγγεληθείσης τῆς ἀπαγορεύσεως αὐτοῦ. Τίς δύνανται νὰ στερήσῃ εὐλόγως τὸν παθόντα τοῦ βοηθήματος τούτου, διότι δὲν ἐζήτησε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀπαγόρευσιν ὅπερ οὔτε συγχωρεῖται, ἢ διότι ἄλλοι παρέλειπον τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου;²

4) Μετὰ τὴν ἀπαγγελθεῖσαν ἀπαγόρευσιν, ὅπως ἐπέλθῃ ἡ ἀκύρωσις τῶν πρὸ αὐτῆς ἐπιχειρηθεισῶν πράξεων ὁ νόμος ἀπαιτεῖ νὰ ἀποδειχθῇ ἢ ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἀπαγορεύσεως ᾖτο ὁμολογουμένως γνωστὴ, ὅπερ ἐστὶ τοσοῦτον κοινῶς γνωστὴ, ὥστε νὰ μὴ ὑπόκηται εἰς σπουδαίας ἀντιρρήσεις, ἢ ὅτι ᾖτο γνωστὴ

(1) Ἀρθρ. 125 τοῦ περὶ ἀπαγορ. νόμου.

(2) Δυραντὸν III 78². Δεμολόμβε τόμ. Η'. ἄρθρ. 660 καὶ 661. Dallloz insrd. 211, 212.

εἰς τὸν μετὰ τοῦ νῦν ἀπηγορευμένου συμβληθέντα.¹ Ἀμφίβολον φαίνεται εἶναι ἐν τῷ τελευταίῳ θέματι ὃ ἐν γνώσει συμβληθεὶς μετὰ τοῦ πάσχοντος τὰς φρένας πρὸ τῆς ἀπαγορεύσεως δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἀκύρωσιν τῆς πράξεως, δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ γεγονότα, ἅπερ αὐτὸς μόνος ἐγίνωσκε καὶ ἀποτελοῦντα λόγον ἀκυρώσεως τῆς πράξεως. Ἡ τοιαύτη προσβολὴ δὲν θέλει γενῇ δεκτὴ, ὡς στηριζομένη εἰς τὴν κακὴν πίστιν τοῦ ἐπιδιώκοντος αὐτήν, ὅστις, πειραθεὶς νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς διαταράξεως τῶν φρενῶν τοῦ μεθ' οὗ συμβάλλεται καὶ ἀποτυχῶν, ἐπικαλεῖται τὴν ἰδίαν γνώσιν τῆς διαταράξεως τῶν φρενῶν τοῦ νῦν ἀπαγορευθέντος, ὅπως ἀποτρέψῃ τὴν κατ' αὐτοῦ χωρήσασαν ἔκβασιν τῆς ἰδίας μηχανορραφίας.

Πρὸς τοῦτοις παρατηρητέον, ὅτι ἀπαγγεληθείσης τῆς ἀπαγορεύσεως, δύνανται νὰ ἀκυρωθῶσι προγενέστεραι πράξεις γινόμεναι, ὅτε ἡ αἰτία τῆς ἀπαγορεύσεως ἢ ἦτο ὁμολογουμένως γνωστὴ ἢ ἰδίως εἰς τὸν συμβαλλόμενον μετὰ τοῦ βραδύτερον ἀπαγορευθέντος· ὅθεν δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ἀπόδειξις, ὅτι ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ πάθους ἐγένετο ἡ πράξις, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὑπάρχει νόμιμον τεκμήριον τῆς ἀνικανότητος τοῦ ἀπαγορευθέντος πρὸς ἐπιχειρήσιν τῶν πράξεων αὐτοῦ, ἂν ὅτε αὐταὶ ἐπεχειρήθησαν ἢ αἰτία τῆς ἀπαγορεύσεως ἢ ὁ γνωστὴ ὁμολογουμένως, ἢ τοῦλάχιστον εἰς τὸν μετὰ τοῦ ἀπαγορευτέου ἐπιχειρήσαντα τὴν πράξιν. Ἐν γένει ὅμως ἀπόκειται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ νὰ ἀκυρώσῃ τὴν πράξιν, ἢ μὴ.²

439. Τὸ ἄρθρον 126 παραδέχεται ἐτέραν τροποποίησιν τοῦ ἐν τῷ ἄρθρῳ 124 κανόνος. Οἱ κληρονόμοι τινὸς δύνανται νὰ προσβάλῃσι τὰς πράξεις αὐτοῦ, προτείνοντες τὴν φρενοβλάβειαν τοῦ ἀποθιώσαντος καὶ ἀναδεχόμενοι τὴν ἀπόδειξιν αὐτῆς; Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἔχουσιν, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τοὺς ἐξῆς περιορισμούς.

α') Ἄν ζῶντος τοῦ κληρονομουμένου ἀπηγγέλθῃ ἡ λόγῳ φρενοβλαβείας ἀπαγόρευσις αὐτοῦ· ἀλλ' ἂν αὕτη ἀνεκλήθῃ πρὸ

(1) Ἄρθρ. 125 τοῦ περὶ ἀπαγ. νόμου.

(2) Ἄρθρ. 125 αὐτ. «δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἄκυροι.»

τῆς ἀποβιώσεως; Αἱ μετὰ τὴν ἀνάκλησιν πράξεις δὲν δύνανται νὰ προσβληθῶσιν ἢ μόνον, καθ' ἃς περιπτώσεις προσβάλλονται αἱ πράξεις τοῦ οὐδόλως ἀπαγορευθέντος ἢ

β') ἂν ἡ ἀπαγόρευσις προσκλήθῃ ζῶντος τοῦ κληρονομουμένου, ἀλλὰ δὲν ἀπηγέλθῃ πρὸ τῆς ἀποβιώσεως αὐτοῦ ἢ

γ') ἂν ἡ προσβαλλομένη πράξις ἐπεχειρήθῃ καθ' ὅν χρόνον ὁ ἀποβιώσας ἐθεραπεύετο ἐν νοσοκομείῳ ἢ τέλος

δ') ἂν ἡ ἀπόδειξις τῆς φρενοβλαθείας προκύπτῃ ἐξ αὐτῆς τῆς πράξεως.

Ὅθεν οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀποβιώσαντος δὲν ἔχουσιν ἀπολύτως τὸ δικαίωμα τῆς προσβολῆς τῶν πράξεων αὐτοῦ λόγῳ φρενοβλαθείας· διότι ἂν τῶντι αὐτῶς ἔπασχε, διατί δὲν προσέκαλεσαν τὴν ἀπαγόρευσιν αὐτοῦ ἐνόσω ἔζη, ὅτε ἡ ἀρμοδία ἀρχὴ ἠδύνατο, ἐξετάζουσα αὐτὸν, βοηθουμένη δὲ καὶ ὑπὸ τῆς δι' ἐμπειροτεχνῶν ἐρεύνης τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, νὰ ἀποφανθῇ ἐν πλήρει γνώσει περὶ αὐτῆς; Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι λίαν δύσκολον νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἀποφανθῇ τις περὶ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως, πολὺς δὲ ὁ κίνδυνος, ὅν δύνανται νὰ διατρέξῃ ἢ εἰς τὰ συντεθειμένα πίστις τῶν τρίτων καὶ αὐτὴ ἡ ὑπόληψις τοῦ ἀποβιώσαντος. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐξαιρετικῶν θεμάτων ἀργοῦσιν οἱ λόγοι, δι' οὓς δὲν δύνανται εὐλόγως νὰ ἐπιτραπῇ ἡ προσβολὴ τῶν πράξεων τοῦ ἀποβιώσαντος.

Εἰς τοὺς περιορισμοὺς ὅμως τούτους ὑπόκεινται μόναι αἱ ἀμφοτεροβαρεῖς πράξεις. Αἱ ὥρεαι, αἱ τελευταῖαι βουλήσεις δύνανται πάντοτε νὰ προσβληθῶσιν ἔνεκα φρενοβλαθείας τοῦ ἐπιχειρήσαντος αὐτάς. Δὲν πρόκειται κατ' αὐτάς περὶ ἀμοιβαίων παροχῶν, ἀλλὰ πάντοτε περὶ κέρδους, ὅπερ θέλει στερηθῇ ὁ ὑπὲρ οὗ ἐπεχειρήθησαν αἱ πράξεις αὗται, ὥστε οὗτος δὲν δύνανται νὰ παραπονεθῇ, ὅτι ἔνεκα τῆς καλῆς αὐτοῦ πίστεως κινδυνεύουσι τὰ ἔννομα αὐτοῦ συμφέροντα. Ἐπὶ τῶν ἑτεροβαρῶν τούτων πράξεων ἀνάγκη πάντοτε ὁ ἐπιχειρῶν αὐτὰς νὰ ἔχῃ ὑγιεῖς τὰς φρένας.

440. Ἡ περιουσία τοῦ ἀπηγορευμένου διοικεῖται ὡς καὶ ἡ τοῦ ἀνηλίκου, ἀλλ' ἐνταῦθα ἰσχύουσι καὶ τινες ἰδιόζοντες ὅρισμοί.

Ἰδίως τὸ συγγενικὸν συμβούλιον θέλει ὀρίσει τὴν πρὸς συντήρησιν καὶ θεραπείαν δαπάνην, τῶν δὲ εἰσοδημάτων τοῦ ἀπηγορευμένου γίνεται κυρίως χρῆσις πρὸς παραμυθίαν καὶ ταχείαν αὐτοῦ θεραπείαν.¹ Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἀρκῇ ἡ πρόσοδος δηλον, ὅτι καὶ τῶν κεφαλαίων θέλει γενῇ πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν χρῆσις, ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀνηλίκου. Προκειμένου δὲ περὶ περιθάλψεως καὶ θεραπείας ἀνάγκη νὰ μὴ παραλείπηται καμμία δαπάνη.

Ἐπὶ προκίσεως ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἀπηγορευμένου γονέως τὴν προῖκα ὀρίζει τὸ δικαστήριον μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ἀκουσθέντος τοῦ εἰσαγγελέως.² Ἀλλὰ προγαμιαία δωρεὰ ἢ προκαταβολὴ τοῦ κληρονομικοῦ κλήρου πρὸς ἀποκατάστασιν τέκνου, δὲν δύναται νὰ γίνῃ οὔτε δυνάμει γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ δικαστικῆς ἀποφάσεως.³

Κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἀποφασίζει, ἐὰν ὁ ἀπηγορευμένος πρέπη νὰ θεραπευῇται κατ' οἶκον, ἢ ἐν τινι φρενοκομείῳ· ἐν τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ παρελείφθη ἡ διάταξις αὕτη· ὅθεν ἡ περὶ τούτου ἀπόφασις ἀνετέθη εἰς τὸν ἐπίτροπον, ὅστις ἔχει μόνος τὴν περὶ τοῦ τρόπου τῆς θεραπείας εὐθύνην. Ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι τὸ νόσημα ἀπαιτεῖ μᾶλλον τὴν κατ' οἶκον θεραπείαν, ἢ ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τῆς διαμονῆς, ἢ τῆς κατοικίας τοῦ πάσχοντος τὸ φρενοκομεῖον ἦναι ἀτελές, ἢ ἢ ἐν αὐτῷ διαμονὴ τοῦ ἀπηγορευμένου ἐπιβλαβὴς εἰς αὐτὸν, ὡς ἐκ τοῦ εἶδους τοῦ νοσήματος, ὁ παρεπίτροπος δύναται νὰ ἀναφερθῇ ἐξ ἀναλογίας τοῦ ἄρθρου 57 (περὶ τῆς ἐπιμελείας τῆς ἀνατροφῆς τοῦ ἀνηλίκου) εἰς τὸ συγγενικὸν συμβούλιον ἢ εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπερ διατάσσει τὰ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τοῦ πάσχοντος πρόσφορα μέτρα.

(1) Ἄρθρ. 131 τοῦ περὶ ἀπαγ. νόμου.

(2) Ἄρθρ. 132 αὐτοῦ.

(3) Ὁ γαλλ. νόμος (ἄρθρ. 511 τοῦ Ν. Κ.) διδὼν τὸ δικαίωμα εἰς τὸ συγγενικὸν συμβούλιον νὰ ἀποφασίσῃ προκαταβολὴν τῆς κληρονομικῆς μερίδος πρὸς ἀποκατάστασιν τέκνου, τῇ ἐγκρίσει τοῦ δικαστηρίου.

441. Μετὰ τὴν ἀναρρώσιν τοῦ πάσχοντος αἴρεται ἡ ἀπαγόρευσις παρὰ τοῦ δικαστηρίου,¹ τηρουμένων τῶν ὁρισμῶν τῶν ἄρθρων 115—120, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἄρσις προκαλεῖται ὑπὸ τῶν συγγενῶν, τοῦ συζύγου, τοῦ ἐπιτρόπου, ἢ τοῦ εἰσαγγελέως, συναπτομένης εἰς τὴν αἵτησιν γνωμοδοτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου· τὸ δὲ δικαστήριον, εἰς ὃ ὑποβάλλεται ἡ τῆς ἄρσεως αἵτησις, ἐξετάζει τὸν ἀπηγορευμένον καὶ τὰς λοιπὰς ἀποδείξεις καὶ ἀποφαίνεται ἐπὶ τῆς αἰτήσεως. Ὁ νόμος δὲν ἀναφέρει ἂν τὴν αἵτησιν ταύτην δύναται νὰ ὑποβάλῃ καὶ αὐτὸς ὁ ἀναρρώσας, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλωμεν περὶ τούτου, διότι πρόκειται ν' ἀνακτήσῃ οὗτος τὴν ἐνάσκησιν τῶν ἀστικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων, οὔτε δύναται ἐντεῦθεν νὰ προκύψῃ ὁ κίνδυνος τοῦ νὰ ἐνάσχωλῇται τὸ δικαστήριον εἰς αἰτήσεις ἀνυποστάτους νοσοῦσης κεφαλῆς, διότι εἰς τὴν περὶ τούτου αἵτησιν συνάπτεται καὶ ἡ γνωμοδοτήσις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

Τὸ δικαστήριον δύναται, ἀπορρίπτον τὴν τῆς ἄρσεως τῆς ἀπαγορεύσεως αἵτησιν, νὰ διορίσῃ τῷ ἀπαγορευθέντι ἀντιλήπτορα ἂν πεισθῇ, ὅτι ἐξέλιπε μὲν ἡ φρενοβλάβεια, ὑπάρχει ὅμως εἰσέτι διφορούμενη κατάστασις φρενῶν.

442. Τὸ αὐτὸ σύστημα τῆς ἐπιτροπείας ἐφήρμοσεν ὁ νόμος ἡμῶν καὶ εἰς τοὺς νομίμως ἀπηγορευμένους λόγῳ ποινῆς.² Κατὰ τὸ ἄρθρ. 25 τοῦ ποινικοῦ νόμου «ὁ εἰς εἰρκτὴν ἢ εἰς πρόσκαιρα δεσμὰ καταδικασμένος εὐρίσκεται, καθ' ὅσον χρόνον διαρκεῖ ἡ ποινὴ, εἰς κατάστασιν νομίμου ἀπαγορεύσεως ὅθεν ὅταν ᾖναι ἀνάγκη διοικήσεως τῆς περιουσίας του διορίζεται κηδεμὼν κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς πολιτικῆς δικονομίας.» Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ ποινικοῦ νόμου ὑπέστη διττὴν τροποποίησιν.

α') Διὰ τοῦ ἀπὸ 31 Ὀκτωβρίου 1862 ψηφίσματος τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, καθ' ὃ, καταργηθέντος τοῦ πολιτικοῦ θανάτου, καὶ ὁ εἰς θάνατον, ἢ εἰς ἰσόβια ἡεσμὰ καταδικασθεὶς διατελεῖ εἰς κατάστασιν νομίμου ἀπαγορεύσεως.

(1) Ἄρθρ. 133 τοῦ περὶ ἀπαγ. νόμου.

(2) Ἄρθρ. 134 αὐτ.

6') Διὰ τοῦ προκειμένου ἄρθρου 134, καθ' ὃ ὁ νομίμως ἀπηγορευμένος δὲν διατελεῖ ὑπὸ κηδεμονίαν, ἀλλ' ὑπὸ ἐπιτροπείαν, μὴ ἔχων τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐπιχειρεῖν καμμίαν πράξιν διοικήσεως τῆς περιουσίας του.

Δυνάμει τοῦ ἄρθρου 134 ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις τοιχοκολλᾶται καὶ δημοσιεύεται ἐντὸς δεκαμερείας ἀπὸ τῆς τελεσιδικίας αὐτῆς,¹ καὶ συνάμα διορίζεται ἐπιτροπὸς καὶ παρεπίτροπος τοῦ ἀπηγορευμένου. Ἀλλὰ ἀπὸ πότε ἄρχονται τὰ ἀποτελέσματα τῆς καταδίκης, ἥτοι τῆς ἀπαγορεύσεως; Κατὰ τὸν ποινικὸν νόμον (ἄρθρ. 17) ἐπὶ τῶν ποινῶν τῶν περιοριζουσῶν τὴν ἐλευθερίαν ἡ ποινικὴ διάρκεια ἄρχεται ἀφ' ἧς ἡ ἀπόφασις καταστῇ ἀμετάκλητος, οὐ μόνον τελεσιδίκος· διότι πᾶσα ποινικὴ κατ' ἀντιμωλίαν ἀπόφασις περὶ ποινῆς κακουργήματος εἶναι τελεσιδίκος, μὴ ἐπιτρεπομένου κατ' αὐτῆς ἀνασταλτικοῦ καὶ τακτικοῦ ἐνδίκου μέσου, ἀμετάκλητος δὲ εἶναι ἡ ἀπόφασις, καθ' ἧς δὲν συγχωρεῖται πλέον οὔτε ἀναιρέσεως αἰτήσεις. Ἀλλ' ὁ ὀρισμὸς οὗτος δέον νὰ θεωρηθῇ κατηργημένος ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 137 τοῦ παρόντος νόμου,² ὅθεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀπαγορεύσεως ἄρχονται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ὀριστικῆς αποφάσεως, ἥτις ἐπὶ κακουργημάτων, ἐὰν ᾗ κατ' ἀντιμωλίαν, εἶναι πάντοτε τελεσιδίκος. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀπαγορεύσεως ἕνεκα καταδίκης εἰς θάνατον, ἢ ἰσόβια δεσμὰ, νόμος εἰδικὸς (τὸ ψήφισμα τῆς 31 Ὀβρίου 1862) ὀρίζει τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ἀφ' ἧς δημοσιευθῇ ἡ τελεσιδίκος ἀπόφασις, ἄρα καὶ πρὶν ἢ καταστῇ ἀμετάκλητος.

443. Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 130 καθ' ἣν κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσι τὰ περὶ ἐπιτροπείας τῶν ἀνηλίκων ὠρισμένα ἀναφέρεται εἰς τε τοὺς λόγους τῆς ἀνικανότητος, τῆς ἀπαλλαγῆς καὶ τῆς παραιτήσεως τοῦ ἐπιτρόπου, εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ εὐθύνην αὐτοῦ κατὰ τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀπηγορευμένου καὶ εἰς τὴν λογοδοσίαν. Ἀλλὰ μετὰ τῶν ὀρισμῶν περὶ

(1) Ἄρθρ. 122 τοῦ περὶ ἀπαγ. νόμου.

(2) «Ὡσαύτως καταργεῖται πᾶσα διάταξις τῶν νεωτέρων νόμων ἀντιβαίνουσα εἰς τὸν παρόντα.»

τοῦ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου διοριζομένου ἐπιτρόπου ὑπάρχει καὶ ὁ τοῦ τελευταίου ἐδαφίου τοῦ ἄρθρ. 22, καθ' ὃν εἰς κατεπειγούσας περιπτώσεις ἰσχύουσι περὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ ἐπιτρόπου αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 649 τῆς πολ. δικονομ., κατ' αὐτὰ δὲ εἰς κατεπειγούσας περιπτώσεις οἱ ἀρμόδιοι εἰρηνοδίκαι καὶ εἰσαγγελεῖς ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ διορίζωσι προσωρινὸν ἐπιτροπον, ἢ κηδεμόνα κατ' αἵτησιν ἑνὸς τῶν διαδίκων ἢ καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος. Ἐντεῦθεν ἠγέρθη παρ' ἡμῖν τὸ ζήτημα εἰάν ὁ εἰρηνοδίκης, ἢ ὁ εἰσαγγελεὺς δύνανται νὰ διορίσωσι προσωρινὸν ἐπιτροπον προσώπου ὑποκειμένου, κατὰ τὴν κρίσιν των, εἰς ἀπαγορεύσιν λόγῳ φρεναθλαθείας, ἥτις ὅμως δὲν ἀπηγγέλθη, ἴσως δὲ οὔτε ἐζήτηθη, ὑπάρχει ὅμως κατεπείγουσα, κατὰ τὴν κρίσιν πάλιν τῶν δικαστικῶν τούτων ὑπαλλήλων, ἀνάγκη τῆς προστασίας τῶν συμφερόντων τοιοῦτου προσώπου καὶ πρὶν ἢ τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον ἐπιληφθῇ τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως αἰτήσεως. Τὸ ζήτημα τοῦτο συζητηθὲν μετὰ πολλῆς ἀκρίβειας ἐνώπιον τῶν ἐν Πάτραις ἐφετῶν ἐλύθη νομιζομεν καταφατικῶς, ἥτοι ὑπὲρ τῆς εἰρημένης ἐξουσίας τῶν εἰρηνοδικῶν καὶ εἰσαγγελέων.

Ἀλλὰ πειθόμεθα, ὅτι ἡ λύσις αὕτη ἥκιστα συνάδει πρὸς τὸν νόμον, ὅστις εἶχε σπουδαίους λόγους, δι' οὓς δὲν ἠδύνατο νὰ ταῦτίσῃ τὸν διορισμὸν προσωρινοῦ ἐπιτρόπου, ἢ κηδεμόνος ἀνηλίκου (διότι τὸ ἄρθρ. 649 τῆς πολ. δικονομ. οὐδόλως προνοεῖ περὶ προσωρινοῦ ἐπιτρόπου ἀπαγορευτέου)¹ πρὸς τὸν διορισμὸν προσωρινοῦ ἐπιτρόπου ἀπαγορευτέου.

444. Τὸ ἄρθρ. 130 ὀρίζει, ὅτι κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσι τὰ περὶ ἐπιτροπείας τῶν ἀνηλίκων ὠρισμένα, ἐννοεῖ προδήλως τὰ λοιπὰ, περὶ ὧν δὲν προνοεῖ ὁ περὶ ἐπιτροπείας τῶν ἀπαγορευμένων νόμος. Ἀλλ' ὁ νόμος οὗτος ὀρίζει, ὅτι κατὰ πᾶσαν στάσιν τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως διαδικασίας τὸ δικαστήριον τῶν πρωτοδικῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διορίσῃ πρὸς συντήρησιν τῆς περιουσίας καὶ ἀντίληψιν τοῦ προσώπου τοῦ ἀπαγορευ-

(1) Πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ὑποδιαίρεσεως Β'. τοῦ κεφ. ἔκτου περὶ τῆς διαδικασίας ἐπὶ ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ὑποδιαίρεσιν Γ'. τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου.

τέου προσωρινὸν διαχειριστὴν οὐτινος ἡ ἐξουσία εἶναι πολλῶ μικροτέρα τῆς τοῦ ἐπιτρόπου· πρόδηλον δὲ, ὅτι ὁ νόμος ἀποβλέπει ἐν τῷ θέματι τούτῳ εἰς τὴν κατεπειγούσαν ἀνάγκην τῆς συντηρήσεως τῆς περιουσίας καὶ τῆς περιθάλψεως τοῦ πάσχοντος, ἐνῶ, μὴ περατωθείσης εἰσέτι τῆς διαδικασίας τῆς ἀπαγορεύσεως, δὲν ὑπάρχει εἰσέτι μόνιμος διοικητὴς καὶ προστατῆς ὁ ἐπίτροπος· ὅθεν πρόκειται περὶ κατεπειγούσης ἀνάγκης προστασίας, ἀλλὰ τὸν διορισμὸν τοῦ προσωρινοῦ διοικητοῦ καὶ προστατοῦ, ὃν ὀνομάζει ὁ νόμος προσωρινὸν διαχειριστὴν, δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν εἰρηνοδίκην ἢ τὸν εἰσαγγελέα, οὔτε πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως διαδικασίας, ἥτοι πρὶν ἢ ὑποβληθῇ τοῦλάχιστον αἵτησις ἀπαγορεύσεως (ἄρθρ. 116 καὶ 117), διότι ἐθεώρησε λίαν ἐπικίνδυνον διὰ τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν εἰς πᾶν πρόσωπον, ὡς ἡθικὸν ἐλεύθερον ὄν, ὀφειλόμενον σεβασμὸν νὰ ἀποφαίνεται περὶ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἱκανότητος ὁ εἰρηνοδίκης, ἢ ὁ εἰσαγγελεὺς ἐπὶ τῇ ἐξ ἐλαφρότητος, ἢ ἀπερισκεψίας, ἢ καὶ πονηρίας ὑποθαλλομένη αἰτήσῃ τινὸς τῶν διαδίκων, ἑπερ ἐστὶ τῶν ἐχόντων συμφέρον (ἄρθρ. 646 καὶ 649 τῆς πολ. δικονομ.), ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐγγυήσεως ὑπὲρ τῆς ὠρίμου καὶ ἀκριβοῦς ἐκτιμήσεως τῶν λόγων τῆς ἀπαγορεύσεως. Ὅθεν, ὅπως καὶ προσωρινῶς τεθῇ τις ὡς πνευματικῶς ἀσθενὴς ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν ἄλλου, ἀπήτησε.

α') Νὰ ὑπάρχῃ τοῦλάχιστον αἵτησις ἀπαγορεύσεως ἥτις δέον νὰ περιέχῃ, ὡς εἶδομεν, τὰ περιστατικά, ἐξ ὧν προκύπτει ἡ πνευματικὴ νόσος καὶ τὰ ἀποδεικτικά αὐτῆς μέσα, νὰ στηρίζεται δὲ καὶ εἰς γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

β') Νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς προσωρινῆς ταύτης προστασίας τὸ δικαστήριον τῶν πρωτοδικῶν, φωτιζόμενον καὶ ὑπὸ τῆς γνωμοδοτήσεως τοῦ παρ' αὐτῷ εἰσαγγελέως. Ἀφοῦ δὲ, ὅπως διορισθῇ προσωρινὸς διαχειριστὴς τῆς περιουσίας τοῦ νοσοῦντος, ἀπαιτοῦνται διὰ τοὺς εἰρημένους λόγους τασαῦται ἐγγυήσεις, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑποθέσωμεν τὸν νόμον τοσοῦτον ἀνακόλουθον, ὥστε νὰ ἀνατίθῃσιν εἰς μόνον τὸν εἰρηνοδίκην, ἢ τὸν εἰσαγγελέα, καὶ πρὸ πάσης αἰτήσεως ἀπαγορεύσεως, τὴν ἐξουσίαν νὰ διορίζῃ ἐπίτροπον, (ἔστω καὶ προσωρινόν) τινὸς

προσώπου ὡς πάσχοντος φρενοβλάβειαν, νὰ διδῇ τοὔτέστιν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐγγυήσεως δίπλωμα φρενοβλαβείας εἰς πᾶν πρόσωπον, ὅπερ ἡ ἐλαφρόνοια ἢ ἡ κακοβουλία παρέστησαν αὐτῷ ὡς χρῆζον τοιοῦτου διπλώματος! Συμπεραίνομεν λοιπὸν, ὅτι ὁ περὶ ἀπαγορεύσεως νόμος προενόησε διὰ τοῦ ἄρθρ. 120 περὶ τοῦ εἰς κατεπειγούσας περιστάσεις διοριστέου προσωρινοῦ προστάτου καὶ ἀντιλήπτορος τοῦ ἀπαγορευτέου, ὥστε οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς τὸ θέμα τοῦτο τὸν ὅρισμόν τοῦ τελευταίου ἐδαφίου τοῦ ἄρθρ. 22 τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου.

ΤΜΗΜΑ Β'.

Περὶ δικαστικοῦ ἀντιλήπτορος ἄσωτου.

Περίληψις.

445. Διαφορα μεταξὺ τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ νῦν ἰσχύοντος νόμου περ τοῦ περιορισμοῦ τῆς τοῦ ἄσωτου ἱκανότητος τοῦ ἐπιχειρεῖν νομικὰς πράξεις.

446. Εἰς τὸν ἄσωτον δίδεται ἀντιλήπτωρ. Πράξεις, ἃς δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ ἄσωτος, ἄνευ τῆς συναίνεσεως τοῦ ἀντιλήπτορος.

447. Πῶς δίδεται ἡ συναίνεσις; Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ συμπράττῃ ὁ ἀντιλήπτωρ εἰς τὴν πράξιν δι' αὐτοπροσώπου κατ' αὐτὴν ἐνεργείας.

448. Ἐὰν ἀρνήθῃ τὴν συναίνεσιν ὁ ἀντιλήπτωρ, δύναται νὰ δώσῃ αὐτὴν τὸ δικαστήριον;

449. Τί ἐστὶ ἄσωτος; Τίνες οἱ προκαλοῦντες τὸν διορισμόν τοῦ ἀντιλήπτορος;

450. Ἀκυρότης τῶν πράξεων, δι' ἃς ἀπαιτεῖται ἡ τοῦ ἀντιλήπτορος συναίνεσις, τῶν ἐπιχειρουμένων ἄνευ αὐτῆς.

451. Ἀρσίς τῆς ἀντιλήψεως.

445. Κατὰ τὸν ρωμαϊκὸν καὶ τὸν βυζαντινὸν νόμον ὁ ἄσωτος ἐκηρύττετο εἰς κατὰστασιν ἀπαγορεύσεως, μηδὲν διαφέρων τοῦ φρενοβλαβοῦς κατὰ τὴν ἀνικανότητα τοῦ ἐπιχειρεῖν νομικὰς πράξεις περὶ τῆς προσωπικῆς καταστάσεως, ἢ τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ συνταύτισις αὕτη εἶναι ἥκιστα εὐλόγος. Τὸ πάθος τῆς ἄσωτείας εἶναι τρώντι ὀλέθριον εἰς τε τὸν ἄσωτον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν, ἰδίως τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἅπερ τρέχουσι τὸν κίνδυνον νὰ στερηθῶσι τῶν πρὸς συντήρησιν, ἀγωγὴν καὶ ἀποκατάστασιν ἀναγκαίων. Ὡς πρὸς δὲ τὰ λοιπὰ τῆς οἰκογενείας μέλη δὲν πρέπει γὰρ ἀποβλέψωμεν

εἰς μόνον τὸν λόγον, ὅτι ὁ ἄσωτος στερεῖ αὐτὰ τῆς ἐνδεχομένης, κληρονομικῶς λόγῳ, κτήσεως περιουσίας, ἀλλὰ κυρίως εἰς τοῦτο, ὅτι ἐκτίθῃσιν αὐτὰ εἰς τὴν ἡθικὴν ἀνάγκην θάττον, ἢ βράδιον νὰ συντηρήσωσι συγγενῇ, ἀδικαιολογήτως κατασπαταλήσαντα τὴν περιουσίαν του. Ἀλλὰ καὶ ἡ κοινωνία ὅλη ἐνδιαφέρεται, ὅπως μὴ μένωσι μέλη αὐτῆς ἀπογεγυμνωμένα πάσης περιουσίας, παντὸς ἐλατηρίου παραγωγῆς καὶ μὴ πίπτωσιν εἰς βάρος τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν.

Ἐντεῦθεν ὁ περιορισμὸς τοῦ ἀσώτου δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίῃ τὰ ὅρια, ὧν ἐντὸς δύναται νὰ περισταλῇ ἡ κακὴ αὕτη ροπὴ πρὸς σπατάλην, αὕτη δὲ περιστέλλεται, ἀπαγορευομένων εἰς τὸν ἄσωτον τῶν πράξεων, δι' ὧν γίνεται ἡ σπατάλη, ἥτοι τῶν ἀπαλλοτριώσεων.

446. Διὸ τὸ ἄρθρον 135 τοῦ περὶ ἀπαγορεύσεως νόμου ὀρίζει, ὅτι εἰς τὸν ἄσωτον δίδεται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἀντιλήπτωρ, ἄνευ συναινέσεως τοῦ ὁποίου οὗτος δὲν δύναται.

1) Νὰ παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίου.

2) Νὰ συμβιβάζεται.

3) Νὰ δανείζεται.

4) Νὰ δέχεται κεφάλαια. Δῆλον, ὅτι ἀπαγορεύεται καὶ ἡ ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἀντιλήπτορος χρῆσις τῶν κεφαλαίων· διότι, ὡς λίαν ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Καλλιγᾶς, πρὸς τί ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀποδοχῆς κεφαλαίων, ὅταν τὰ συναινέσει τοῦ ἀντιλήπτορος ληφθέντα δύναται ὁ ἄσωτος νὰ διαθέσῃ ἄνευ περιορισμοῦ;

5) Νὰ δίδῃ ἐξόφλησιν ἐν γένει, ὅθεν οὔτε τῶν εἰσοδημάτων.

6) Νὰ ἐκποιῇ κινητὰ, ἢ ἀκίνητα· παρ' ἡμῖν σαφῶς καὶ ρητῶς ἐκτείνεται ἡ ἀνικανότης αὕτη καὶ εἰς τὰ κινητὰ.

Πᾶσαν ἄλλην πράξιν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ ὁ ἄσωτος καὶ γάμον νὰ συνάψῃ ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἀντιλήπτορος· δὲν εἴμπορεῖ ὅμως νὰ λάβῃ προίκα, διότι δυνάμει τῆς λήψεως ὑποχρεοῦται εἰς ἀπόδοσιν, τίκτεται ὑποθήκη, ἄρα ἡ προίξ δὲν παραδίδεται αὐτῷ ἐγκύρως ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἀντιλήπτορος.

Δύναται νὰ ἐκμισθόνῃ τὰ ἀκίνητα αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ δεχθῇ τὸ μίσθωμα ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἀντιλήπτορος,

οὔτε μισθὸν τῆς ἰδίας ἐργασίας δύναται νὰ λάβῃ ἄνευ τῆς τοιαύτης συναινέσεως.

447. Ἡ συναίνεσις δὲν δίδεται ἀναγκαίως κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς πράξεως, τοὔτέστι, ἐνῷ αὕτη ἐπιχειρεῖται, συμπράττοντος εἰς αὐτὴν καὶ τοῦ ἀντιλήπτορος. Ἐν Γαλλίᾳ διδάσκεται τοῦτο, ἀλλὰ διότι ὁ γαλλικὸς νόμος (ἄρθρ. 513) ὀρίζει il peut être défendu aux prodigues de plaider, de transiger, d'emprunter, de recevoir un capital mobilier et d'en donner décharge ect., sans l'assistance d'un conseil qui leur est nommé par le tribunal. Τὸ assistance σημαίνει σύμπραξιν, ἀντίληψιν διὰ τῆς προσωπικῆς παρουσίας τοῦ ἀντιλαμβανομένου. Ὁ ἡμέτερος εἶπεν ἄνευ τῆς *surveillance*.¹

Ἐντεῦθεν οἱ γάλλοι πείθονται, ὅτι κατὰ τὸν νόμον αὐτῶν ὁ ἀντιλήπτωρ δέον νὰ ᾖ παρὼν κατὰ τὴν πράξιν καὶ νὰ συμπράττῃ ἀμέσως εἰς τὴν κατάρτισιν αὐτῆς. Ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐκποιεῖ ὁ ἄσωτος, ὅτι δέχεται κεφάλαια, ὁ δὲ ἀντιλήπτωρ, λαβὼν γνῶσιν τῆς πράξεως, ἐκδίδει ἐγγράφον ἐκφράζον τὴν εἰς τὴν πράξιν ταύτην συναίνεσιν αὐτοῦ· νομίζω, ὅτι τοῦτο ἄρκεῖ κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦ ἡμετέρου νόμου. Ἐὰν ὁ ἀντιλήπτωρ δὲν ᾖ παρὼν, δώσῃ δὲ ἢ ἐκ προοιμίων, ἢ ἔπειτα μετὰ τὴν πράξιν τὴν συναίνεσιν αὐτοῦ ἐν πλήρει γνῶσει τοῦ πραχθισομένου, ἢ τοῦ πραχθέντος, εἶναι ἄρα γε ἐλάσσων ἢ ἐκ τῆς συναινέσεως ἐγγύησις; Ὡς πρὸς τὰς ἐξωδίκους πράξεις οὔτε οἱ γάλλοι διατάζουσι νὰ δεχθῶσι τὴν δόξαν ταύτην.² Ἀνάγκη ὁμοῦς ἢ συναίνεσις νὰ ᾖ εἰδικὴ καὶ νὰ ἀποδεικνύεται ἐναργῶς καὶ ἐγγράφως.

448. Ἄλλ' ἐὰν ἀρνηθῇ τὴν συναίνεσιν ὁ ἀντιλήπτωρ, δὲν δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτὴν τὸ δικαστήριον· ἐὰν ὁμοῦς τοῦτο πεισθῇ, ὅτι ἡ ἀρνήσις εἶναι ἀδικαιολόγητος καὶ ἐπιβλαβῆς, δύναται νὰ κηρύξῃ ὑπεύθυνον τὸν ἀντιλήπτορα διὰ τὴν βλάβην καὶ νὰ προνοήσῃ περὶ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ.

(1) L'assistance exprime l'idée d'une coopération à l'acte même.

(2) Δεμολόμει τὸμ. Η'. ἄρθρ. 756 καὶ 757.

Ἄν πάλιν ὁ ἄσωτος ἀρνήται νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν κατὰ τὴν προτροπὴν καὶ συμβουλὴν τοῦ ἀντιλήπτορος ἐπιχειρητέαν πράξιν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀναγκάσῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, ἀλλὰ κατὰ τὰς περιστάσεις δύναται τοῦτο νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς ἀπαγόρευσιν, λόγῳ φρενοβλαβείας.

Ὁ ἀντιλήπτωρ δὲν ἐνεργεῖ μόνος, ἀλλὰ συναινεῖ εἰς τὰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἄσωτου ἐπιχειρουμένας πράξεις· ἂν ὅμως ἐξεδόθῃ ἐρήμην αὐτοῦ ἀπόφασις καὶ ἐπεδόθῃ αὕτη εἰς τε τὸν ἄσωτον καὶ εἰς τὸν ἀντιλήπτορα, τὸ ἀκυρωτικὸν τῆς Γαλλίας ἀπεφάσισεν, ὅτι ὁ ἀντιλήπτωρ, ἐν ἀρνήσει τοῦ ἄσωτου νὰ ἀνακόψῃ τὴν ἀπόφασιν, δύναται νὰ μεταχειρισθῇ μόνος τὸ ἔνδικον μέσον τῆς ἀνακοπῆς, διότι δὲν πρόκειται περὶ εἰσαγωγῆς δίκης, ἀλλὰ περὶ ὑπερασπίσεως, ἣν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ μόνος ὁ ἀντιλήπτωρ, ἀφοῦ μνημονεύεται ἐν τῇ ἐρήμην ἀποφάσει, ἥτις ἐπιδίδεται εἰς αὐτόν.¹

449. Ὁ ἡμέτερος νόμος δὲν δίδει τὸν ὅρισμὸν τοῦ ἄσωτου· ἀπόκειται λοιπὸν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ νὰ παραδεχθῇ τινα ὡς ἄσωτον, ὅταν πεισθῇ, ὅτι ὑπάρχει ῥοπή πρὸς ἄμετρον, ἄσκοπον καὶ μὴ λελογισμένην δαπάνην, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ δυσανάλογον πρὸς τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ προσώπου, ὥστε ἐπικεῖται κίνδυνος ἐντελοῦς ἐξαφανίσεως αὐτῆς.² Δῆλον δὲ, ὅτι καὶ εἰς τὸν χειράφετον δίδεται τοιοῦτος ἀντιλήπτωρ, ἐὰν πεισθῇ ὁ δικαστὴς περὶ τῆς ἀσωτείας αὐτοῦ.

Ὁ περιορισμὸς οὗτος προκαλεῖται παρὰ τῶν ἐχόντων δικαίωμα νὰ ζητήσωσι τὴν ἀπαγόρευσιν, ἥτοι τῶν συγγενῶν, τοῦ συζύγου, τοῦ εἰσαγγελέως καὶ τοῦ ἐπιτρόπου, ἡ κηδεμόνος. Καὶ ὁ ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου, ἡ τοῦ ἀπηγορευμένου, δύναται νὰ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ τὸν διορισμὸν ἀντιλήπτορος, λόγῳ ἀσωτείας,

α) ἐὰν πρόκηται νὰ δώσῃ λόγον τῆς διαχειρίσεως εἰς ἐνήλικον καταστάντα, ἀλλ' ἔχοντα τὸ ἐλάττωμα τοῦτο,

(1) Δεμοδόμης τόμ. Η'. ἀρθρ. 764. Δαλλεζ Interdiction ἀρθρ. 303.

(2) [37. 10] 1 πρ. Β. [ΑΠ'. 10] 1.

β) ἐὰν πρόκηται νὰ ζητήσῃ τὸν περιορισμὸν συγγενοῦς τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτροπευομένου.

Τὸ ζήτημα ἐὰν δύναται τις νὰ ζητήσῃ τὸν ἴδιον αὐτοῦ περιορισμὸν ἔνεκεν ἀσωτείας θέλομεν λύσει ἀποφατικῶς, δι' οὗς λόγους ἐδέχθημεν τὴν αὐτὴν λύσιν ἐπὶ τῆς ἀπαγορεύσεως (§ 419).¹

450. Τίνα τὰ ἀποτελέσματα τῶν πράξεων τοῦ ἀσώτου, τῶν ἐπιχειρουμένων ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἀντιλήπτορος; Ἄν δύναται ἄνευ τῆς συναίνεσεως αὐτοῦ νὰ παρίσταται ἐπὶ δικαστηρίου, νὰ συμβιβάζεται, νὰ δανείζεται, νὰ δέχεται κεφάλαια, νὰ δίδῃ ἐξόφλησιν καὶ νὰ ἐπιχειρῇ ἀπαλλοτριώσεις. Ἄν δύναται σημαίνει δὲν ἔχει τὴν ἱκανότητα ἄρα ἄκυρος ἡ πράξις, οὔτε εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποδειχθῇ βλάβη.

Τὰ ἀποτελέσματα ἄρχονται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀποφάσεως τῆς ὀριστικῆς· αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διαδικασίας ὡς καὶ αἱ πρὸ αὐτῆς πράξεις δὲν δύνανται νὰ προσβληθῶσιν ἐπὶ ἀκυρότητι, ἐκτὸς ἐὰν ἀποδειχθῇ δόλος τοῦ ἐτέρου συμβαλλομένου, ὅτε χωρεῖ ἡ λόγῳ δόλου διάρρηξις.

451. Ἡ ἄρσις τοῦ περιορισμοῦ γίνεται, ὡς καὶ ἡ διάταξις αὐτοῦ. Ἡ ἄρσις προκαλεῖται παρὰ τῶν αὐτῶν προσώπων παρ' ὧν καὶ ὁ διορισμός· ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ὑπὸ τὸν περιορισμὸν διατελοῦντος.

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀντιλήπτορος δὲν αἴρεται ὁ περιορισμός, ἀλλὰ διορίζεται ἄλλος ἀντιλήπτωρ· ἐπὶ τῆς λήξεως ὅμως τοῦ λειτουργήματος δὲν ὑποχρεοῦται ὁ ἀντιλήπτωρ εἰς λογοδοσίαν, διότι δὲν ἔχει διαχειρίσιν, εὐθύνεται ὅμως ἔνεκα δόλου, ἢ πταισματος κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ.

(1) Ἀρθρ. 136. Ὁ περιορισμὸς προκαλεῖται παρὰ τῶν ἐχόντων δικαίωμα νὰ αἰτήσωσι τὴν ἀπαγόρευσιν.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Τοῦ περὶ ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας, ἐνηλικίωτος καὶ ἀπαγο-
ρεύσεως νομοσχεδίου.

Πρὸς τὴν βουλὴν.

Ὁ περὶ ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας τίτλος τοῦ παρόντος νόμου διαιρεῖται εἰς τρία κεφάλαια· τὸ μὲν πρῶτον πραγματεύεται περὶ τῶν ἀνηλίκων, ὀρί-
ζον τίνες εἰσὶν οἱ ἕνεκα τῆς ἀώρου αὐτῶν ἡλικίας διατελοῦντες ὑπὸ τὴν
ιδιόζουσαν, κατὰ τε τὸ πρόσωπον καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν, προστασίαν
τῆς πολιτείας, τὴν διὰ τῶν ἐπιτρόπων, ἀνατροφῶν καὶ κηδεμόνων παρεχο-
μένην. Τὸ δὲ δεύτερον, περὶ τοῦ διορισμοῦ, περὶ τῶν λόγων τῆς ἀνικανότη-
τος, καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἐπιτρόπων, περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας αὐ-
τῶν, περὶ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, καὶ περὶ τῶν ἀνατροφῶν· τὸ δὲ τε-
λευταῖον, περὶ τῆς χειραφεσίας, δι' ἧς παύει ἡ ἐπιτροπεία, καὶ περὶ τῆς
τῶν χειραφετῶν ἀνηλίκων προστασίας, ἥτις ὀνομάζεται κηδεμονία. Παρα-
τηρητέον, ὅτι διὰ τοῦ προκειμένου νομοσχεδίου κατηργήθη ἡ κατὰ τὴν ἐν
ἰσχύϊ νομοθεσίᾳ τῶν ρωμαίων διάκρισις τῆς ἐπιμελείας τῶν ἀνηλίκων εἰς
ἐπιτροπείαν, ἐπὶ ἀνέκτων, καὶ εἰς κηδεμονίαν, ἐπὶ ἐφήκτων, διότι αὕτη παρή-
χθη, ὡς γνωστὸν, ἀπὸ τῆς ἐν Ρώμῃ, κατὰ τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν, ἐπι-
κρατούσης ἀρχῆς, οἱ τὸ μὲν ἄρρεν, ἀμὰ συμπληρῶσαν τὸ 14, τὸ δὲ ὄψλη,
τὸ 12 ἔτος, ἔχουσιν ἔγκυρον βούλησιν καὶ πλήρη ἱκανότητα τοῦ διοικεῖν τὴν
περιουσίαν των. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀπεδείχθη ἐσφαλμένη. Ἐντεῦθεν πε-
ριωρίσθη βραδύτερον κατὰ τοῦτο, ὅτι οἱ ἔφηβοι ἐξεωρήθησαν ἐστερημένοι
τῆς ἀναγκαίας πρὸς ἐπιχείρησιν τινῶν σπουδαιωτέρων πράξεων περισκέψεως
καὶ πείρας, καὶ ἐπὶ τέλους ἐτροπολογήθη κατὰ μικρὸν, διὰ τῆς τῶν ἀνη-
λίκων ἐκουσίας καθολικῆς κηδεμονίας, διὰ τῶν εἰδικῶν ἀναγκαστικῶν κη-
δεμονιῶν αὐτῶν, καὶ τέλος διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως εἰς ἀκέραιον, ὥστε,
ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς ρωμαϊκῆς νομοθεσίας, ἡ διάκρισις μεταξὺ τῶν δύο εἰρη-
μένων εἰδῶν τῆς ἐπιμελείας ἀπέβη τυπικὴ μᾶλλον, ἢ κατ' οὐσίαν ὑπάρ-
χουσα. Διὰ ταῦτα ἐκρίθη ὀρθότερα ἡ ἀρχὴ τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν, καθ'
ὥς ὁ ἀνήλικος διατελεῖ, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀνηλικιότητος, ὑπὸ τὴν
αὐτὴν ἐπιμέλειαν, καλουμένην ἐπιτροπείαν, μόνον δὲ ἂν μετὰ τὴν διὰ τοῦ
γάμου, ἢ ἄλλως γενομένην χειραφεσίαν ἀναγνωρισθῇ ἔχων ὅπως οὖν ὄριμον
κρίσιν καὶ θέλησιν, μεταβαίνει ἀπὸ τῆς αὐστηροτέρας ἐπιμελείας τοῦ ἐπι-
τρόπου εἰς τὴν ἥτιαν αὐστηράν τοῦ κηδεμόνος, δυνάμενος ὑπ' αὐτὴν νὰ
διαχειρίζεται τὰς προσόδους του, καὶ νὰ ἐπιχειρῇ πᾶσαν πρᾶξιν πρὸς συν-
τήρησιν καὶ βελτίωσιν τῆς περιουσίας οὗτοῦ.

Ἐν τῷ ἄρθρῳ 1 τοῦ α' κεφαλαίου ὠρίσθη ἡ ἀνηλικιότης, κατὰ τὸν ἐν
ἰσχύϊ νόμον τῆς 15 ὁδρίας 1836.

Τὸ ἄρθρον 2 ὁρίζει τὸν εἰς τοὺς ἀνγλίκους καταλογισμὸν τῶν ἀθεμίτων πράξεων κατὰ τὰ ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ ἀποτελέσματα αὐτῶν. ἤτοι: τὴν πρὸς ἀποζημιώσιν ὑποχρέωσιν. Ἐθεωρήθη δὲ ἀναγκαῖον νὰ ὁρισθῇ διὰ τοῦ παρόντος νόμου ὁ καταλογισμὸς οὗτος, ἵνα ἐκλείψῃ ἡ ὑπάρχουσα σύγχυσις μεταξὺ τοῦ ποινικοῦ καὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, καθότι π. χ. κατὰ μὲν τὸν ποινικὸν ἡμῶν νόμον, ὁ νεώτερος τῶν δέκα ἐτῶν δὲν θεωρεῖται αὐτουργὸς ἀθεμίτου καὶ ἀξιοποίνου πράξεως, ἂν καὶ ὕλικῶς παρήγαγεν αὐτήν, κατὰ δὲ τὸν ἐν ἰσχύϊ ρωμαϊκὸν ἀστικὸν νόμον, καὶ ὁ ὀκταετής ἀνγλικός, ἂν ἐνέγκρῃσεν μετὰ διακρίσεως, κατὰ τὴν πεποιθήσιν τοῦ δικαστοῦ, δύναται νὰ θεωρηθῇ αὐτουργὸς ἀθεμίτου πράξεως, καὶ ὑπόχρεως πρὸς ἀποζημιώσιν ἕνεκεν αὐτῆς· ἵνα τεθῇ λοιπὸν ἐκ μέσου τὸ ἀτόπημα τοῦτο τοῦ νὰ ὑπάρχωσι περὶ τῆς πράξεως τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ, δύο διάφορα καὶ ἀντίθετα μάλιστα μέτρα καταλογισμοῦ, τὸ νομοσχέδιον παρεδόχθη ἐν τῷ 2 ἄρθρῳ τὰς ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ ἡμῶν νόμου καθιερωμένας περὶ καταλογισμοῦ ἀρχάς, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκ τῶν ἀθεμίτων πράξεων παραγομένην πρὸς ἀποζημιώσιν ὑποχρέωσιν, θεωρήσαν, ὅτι ἡ ποινικὴ ἡμῶν νομοθεσία, κατὰ τὸ παράδειγμα καὶ ἄλλων εὐνομούμενων ἐθνῶν, ἔλυσεν ὁρθῶς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Τὸ ἄρθρον 3 πραγματεύεται περὶ τῆς ἐκπλήρωσης τῶν ἀνγλικῶν τοῦ ἐπιχειρεῖν θεμιτὰς νομικὰς πράξεις, ἄνευ τῆς συμπράξεως τοῦ ἐπιτρόπου. Ὁ γαλλικὸς νόμος δὲν λύει τὸ ζήτημα τοῦτο σαφῶς καὶ ἀνεκδοκίμως. Ἐντεῦθεν ὑπάρχει περὶ αὐτοῦ ἐν Γαλλίᾳ τοσαύτη γυνῶν ποικιλία. (Démolombe Cours de code civil, Τόμ. Ζ'. σελ. 582 καὶ ἐπ.), ὥστε τὰ ἐκ τοιούτων πράξεων δικαίωματα τῶν ἀνγλικῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν συναπτόντων νομικὰς σχέσεις ἐνγλικῶν, ρυθμίζονται μᾶλλον, κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ δικαστῇ, ἢ κατὰ τὴν σαφῆ βέλησιν τοῦ νόμου. Τὸ κακὸν τοῦτο προτιθέμενον τὸ νομοσχέδιον νὰ θεραπεύσῃ καθιέρωσε τὴν ἐν τῷ ἄρθρ. 3 κανόνα καὶ τοὺς συμπληροῦντας καὶ περιορίζοντας αὐτὸν ὁρισμοὺς: τῶν 4—8· καὶ ἐν μὲν τῷ 3 ἄρθρῳ καθιεροῦται κατ' οὐσίαν ἡ ἀρχὴ τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου, ὅτι ὁ ὑπὸ ἐπιτροπείαν διατελὼν δὲν δύναται ν' ἀναλάβῃ ἔγκυρον ὑποχρέωσιν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖ μόνος νομικὰς πράξεις, μὲ μόνον τὴν διαφορὰν, ὅτι δὲν ἔστιν ἐκτὸς τῆς φυσικῆς ἐνοχῆς (obligatio naturalis), ἡ πορὰγουσα μὲν τὰ λοιπὰ τῶν ἐνοχῶν ἀποτελέσματα οὐχὶ ὁμως καὶ ἀγωγὴν πρὸς ἐπιδόξιν τῆς ἐξ αὐτῶν ἀπαιτήσεως, ἣν παρεδέξατο ὁ τῶν ρωμαίων νόμος ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, διότι ἐθεωρήθη ὅτι ἡ ἐν τῷ νεωτέρῳ δικαίῳ καθιέρωσις τοιαύτης ἡμιεγκύρου ἐνοχῆς, δὲν εἶναι ποσῶς ἀναγκαία, οὔτε σκόπιμος. Ἀλλ' ἵνα μὴ γίνῃ κατάχρησις τῆς ἀρχῆς ταύτης ὑπὸ τῶν ἀνγλικῶν πρὸς βλάβην τρίτων, οἵτινες, συνάψαντες τυχὸν νομικὰς σχέσεις μετ' αὐτῶν ἄνευ τῆς συμπράξεως τοῦ ἐπιτρόπου, ἤθελον καταβάλλει τὸ εἰς αὐτοὺς, δυνάμει τοιούτων σχέσεων, ὀφειλόμενον, ὥρισθη ἐν τῷ 2 ἔδαφιῳ τοῦ 3 ἄρθρου, καθ' ᾧ ἀποφαίνεται καὶ ὁ ρωμαϊκὸς νόμος, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἀνγλικὸς ὀφείλει ν' ἀποδώσῃ τὸ ληφθὲν, καθόσον ἐκ τῆς

καταβολῆς ἐγένετο πλουσιώτερος. Ἄλλ' ἵνα μὴ πάλιν ἐκ δόλου ὁ ἀνήλικος μεταίσι τὴν ἀπαίτησιν τοῦ ἐνηλίκου συμβαλλομένου, σπαταλῶν, ἢ κατασπρέφων ἐκ προθέσεως τὸ ληψθέν, καθιερώθῃ ὁ ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ ἑδαφίου περιορισμός. Ἐπὶ πᾶσιν, ἵνα μὴ ὑποτεθῇ, κατὰ παρεξήγησιν τῆς διατάξεως τοῦ α' ἑδαφίου, ὅτι τοῦτο ὀρθῶς καὶ τὰς νομικὰς πράξεις, ἅς δύνανται (κατὰ τὰ ἄρθρα 104—107 τοῦ παρόντος νομοσχεδίου) νὰ ἐπιχειρῶσιν οἱ χειράφεται ἀνήλικοι, ἐμνημονεύθῃ ἐν τέλει τοῦ ἁρθρου, ὅτι οἱ ὀρίσμοι τῶν ἁρθρων 104—107 δὲν ἀνατρέπονται διὰ τοῦ κανόνος τοῦ α' ἑδαφίου τοῦ παρόντος νόμου.

Ἄλλ' ἐάν κατὰ γενικὸν κανόνα ὁ ἀνήλικος δὲν δύναται ἄνευ συναίνεσεως τῶν ἐπιμελητῶν αὐτοῦ, νὰ ὑποχρεώσῃ ἑαυτὸν, ἢ ν' ἀπαλλοτριώσῃ τὴν περιουσίαν του, ἀνάγκη ἀναπόφευκτος ὑπεργόρευσε τὴν παραδοχὴν ἐξαιρέσεών τινων τοῦ κανόνος τούτου, διὰ τὸν συμπληρώσαντα τὸ 18'. ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνήλικου. Αἱ ἐξαιρέσεις αὗται διαλαμβάνονται ἐν τοῖς ἁρθροῖς 5 καὶ 6, καθ' ὃ ὁ τοιοῦτος ἀνήλικος δύναται, ἄνευ ἀδείας τοῦ πατρὸς ἢ ἐπιτρόπου, νὰ διαθέσῃ τὰ διὰ τῆς ἀτομικῆς αὐτοῦ φιλοπονίας ἀποκτώμενα, ἢ τὰ πρὸς τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ χρῆσιν διδόμενα αὐτῷ χρήματα, ἢ ἄλλα πράγματα, καὶ ὅτι αἱ περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν του γεγόμεναι τυχρὸν συμβάσεις ἰσχύουσιν, ἂν ἐδόθῃ γενικὴ πρὸς τοῦτο συναίνεσις τοῦ πατρὸς ἢ ἐπιτρόπου, οὐδὲ δύνανται νὰ διαρρηχθῶν εἰμὴ ὑπὸ τῶν τελευταίων καὶ ἕνεκα σπουδαίων λόγων.

Ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἁρθροῖς 4 καὶ 7 περιεχομένων ὁρίσμων, ὁ μὲν πρῶτος ἀπορρέει ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὅτι ἡ παράβασις τῶν οὐσιωδῶν διατυπώσεων τινος πράξεως συνεπάγεται τὴν ἀκυρότητα αὐτῆς, ὁ δὲ τοῦ 7 ἁρθρου ἐκφράζει τὸν κανόνα, ὅτι, καθ' ὅς περιπτώσεις ἡ ὑποχρέωσις παράγεται ἐκ γεγονότων μὴ περιεχόντων ἀήλωσιν θελήσεως τοῦ ὑποχρέου, ἡ ἀνηλικιότης δὲν ἀποτελεῖ κώλυμα πρὸς παραγωγὴν ὑποχρεώσεως, τελευταῖον ἐν τῷ ἁρθρῷ καθιερούται ἡ ἀρχή, ὅτι ὁ ἱκανὸς ἀνεπτυγμένος ἔχων τὰς διανοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις ἀνήλικος, καταδολιευθεὶς τινα, ὀφείλει ν' ἀποζημιώσῃ τὸν ὑποστάντα τὸν δόλον.

Τοῦ 6' κεφαλαίου τὸ α' τμήμα πραγματεύεται περὶ τῆς ἐπιτροπείας ἐν γένει.

Τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ τμήματος τούτου ὑπ' ἀριθ. 9, ὁρίζον τίνες διατελοῦσιν ὑπὸ ἐπιτροπείαν, καθιεροὶ τὴν ἀρχήν, ὅτι ἐν ὅσῳ ζῇ ὁ πατὴρ τοῦ ἀχειραφέτου ἀνήλικου, καὶ εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐνασκή τὴν προστατευτικὴν αὐτοῦ ἐπὶ τὰ τοιαῦτα τέκνα ἐξουσίαν, δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἐπιτροπείας, μὴ παραδεχθὲν τὴν ἀρχὴν τοῦ Γαλλικοῦ δικαίου, ἀντιβαίνουσαν εἰς τε τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον δίκαιον, καὶ εἰς τὰ ἥθη τῶν ἡμῶν, καθ' ἣν ὁ πατὴρ, ἔμμε λυθέντος τοῦ γάμου, διὰ τοῦ θανάτου τῆς γυναίκος, παύει τοῦ νὰ ἐπιμελῇται τῶν ἀχειραφέτων ἀνηλίκων τέκνων του, καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, μόνον καθὼς πατὴρ, ἀλλὰ προσλαμβάνων τὴν ιδιότητα τοῦ ἐπιτρόπου καθίσταται διοικητὴς τῶν ὑποθέσεων τῶν τέκνων του, ἔχει τὴν βαρεῖαν τοῦ ἐπι-

τρόπου εὐθύνῃν, ὁφείλει ν' ἀνέχῃται τὴν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας ἐπέμβασιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ γίνεται ἀπὸ πατρός, οἶονεῖ ἐντολοδόχος, ὡς πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἰδίων τέκνων καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν. Ἡ ἐπιτροπεία λοιπὸν, κατὰ τὸ νομοσχέδιον, πρυποτιθήσιν ἀχειράφετον ἀνήλικον, οὕτως ὁ πατὴρ ἢ ἀπέθανεν, ἢ ἔνεκα οἰουμένης λόγου, λ. γ. ἔνεκα κεινηρυμένης ἀφανείας, ἀπώλεσε τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν.

Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὰ περὶ πατρικῆς ἐξουσίας ὁρισθησόμενα, ἀδυνατοῦντος τοῦ πατρὸς νὰ ἀσκήσῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἀναπληροῖ αὐτὸν ἡ μήτηρ, ὡρίσθη, διὰ τοῦ 6' ἐδαφίου τοῦ παρόντος παραγράφου, ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν χωρεῖ ἐπιτροπεία τῶν ἀχειραφετῶν ἀνηλικῶν τέκνων, ἐὰν ἡ μήτηρ δύναιτο ν' ἀναπληρώσῃ τὸν πατέρα κατὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, παρεβέχθη δὲ τὸ δόγμα τοῦτο τὸ νομοσχέδιον, ἵνα μὴ, ζώντων τῶν γονέων, χαλαροῦται διὰ τὰ τέκνα ὁ σωτήριος οἰκογενειακὸς δεσμός, ὁ συνέχων αὐτὰ εἰς ὁμάδα πειθομένην τοῖς γονεῦσι καὶ χειραγουμένην ὑπ' αὐτῶν, ὅπερ ἡδύνατο νὰ συμβῇ ἂν παραισέγοντο εἰς τὴν οἰκογένειαν ἀλλότρια πρόσωπα, ὁ τὴν μητέρα ὡς ἐπίτροπον ἐπιτηρῶν παρ' ἐπίτροπος καὶ τὸ συγγενικὸν συμβούλιον, περιβεβλημένα ἐξουσίαν κατὰ τὴν διαχείρισιν τῆς τῶν παίδων περιουσίας, ἐνῷ ταῦτα, ζώντων τῶν γονέων αὐτῶν, δὲν εἶναι ὁριστικῶς στερημένα πατρικῆς προστασίας, ἀλλ' αὕτη διὰ τὸ πρόσκαιρον κώλυμα τοῦ πατρὸς ἀσκεῖται ὑπὸ τῆς μητρὸς, καθὼ φυσικῆς αὐτοῦ ἀντιπροσώπου.

Ἐπὶ τέλους ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ τρίτου ἐδαφίου τοῦ αὐτοῦ ἀρθροῦ εἰσάγονται καὶ εἰδικοὶ ἐπίτροποι, ὧν ἡ ἀνάγκη δικαιολογεῖται ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου τοῦ νόμου.

Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι ὁ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἀσκῶν γονεὺς δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένος πάσης εὐθύνης, ἔνεκα τῆς διοικήσεως τῆς περιουσίας τῶν τέκνων του, ἀλλ' ἡ εὐθύνῃ αὕτη διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς τοῦ ἐπιτρόπου, καὶ ὁρίζεται ἐν τῷ περὶ πατρικῆς ἐξουσίας κεφαλαίῳ.

Ἐὰν, ἀποθανόντος τοῦ πατρὸς, ἢ ἀπολέσαντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ζῇ ἡ τοῦ ὀρφανοῦ μήτηρ, ἡδύνατό τις νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ δύο συστημάτων. Κατὰ τὸ μὲν, ὁ ὀρφανὸς, ἐστερημένος τῆς ἀντιλήψεως τοῦ πατρὸς, υποβάλλεται εἰς τὴν (ἂν καὶ ἀτελῶς) ἀναπληροῦσαν αὐτὴν ἐπιτροπικὴν ἐξουσίαν καὶ ἀντιλήψιν (potestas tutelaris), τὸ δὲ τὴν ἐξουσίαν ταύτην περιβεβλημένον πρόσωπον ἰσχύει πρὸ πάντων ὁ πατὴρ διὰ τελευταίας βουλήσεως ἢ, ἐν ἑλλείψει τοιοῦτου διορισμοῦ, ὁ νόμος, καλῶν εἰς τὴν ἐπιτροπείαν πρὸ παντός ἄλλου τὴν μητέρα τοιοῦτον εἶναι τὸ ῥωμαϊκὸν σύστημα, τὸ καὶ νῦν παρ' ἡμῖν ἰσχύον, ἂν καὶ εἶχε μεταρρυθμισθῇ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ὡς θέλομεν ἰδῇ μετ' ὀλίγον.

Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ὁ νόμος ἔχει μὲν πρίσιν εἰς τὴν σύνεσιν καὶ στοργὴν τῆς μητρὸς, ἀλλ' ἐὰν ὁ πατὴρ, διορίσας ἄλλον ἐπίτροπον, δηλώσῃ οὕτω σιωπηρῶς, ὅτι ἡ μήτηρ στερεῖται τῆς διὰ τὸ τοιοῦτο λειτουργήμα ἀναγκαίας ἐμπειρίας καὶ εὐσταθείας, ὁ νόμος, σεβόμενος τὴν ταιαύτην περὶ

τῆς ἑαυτοῦ συζύγου κρίσιν τοῦ πατρὸς, προτιμᾷ τῆς μητρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς διορισθέντα.

Κατὰ τὸ ἕτερον σύστημα, ὁ νόμος περιποιήσας εἰς τὴν μητέρα πατρικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων αὐτῆς τέκνων, ἂν ὁ πατὴρ ἀπέθανεν ἢ ἄλλως ἀπώλεσε τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἔχει πλήρη πίστιν εἰς τὴν μητρικὴν στοργὴν καὶ ἀφροσύνην, πειθόμενος ὅτι αὗται ἀναπληροῦσι πάντοτε τὴν ἐκ τῆς ἀδυναμίας τοῦ φύλου ἀπειρίαν καὶ ἀδεξιότητα αὐτῆς περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν εἰς τὴν περιουσίαν τῶν ἰδίων τέκνων ἀναγομένων ὑποθέσεων. Ὅθεν οὐδέποτε ἀνέχεται ἄλλον ἐπίτροπον, παραλειπομένης τῆς μητρὸς, ἐκτὸς ἂν αὕτη, συνειδυῖα τὴν ἐντελὴ αὐτῆς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀνικανότητα, ζητήσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ λειτουργήματος τούτου ἀπαλλαγὴν τῆς, οὐδ' ἐπιτρέπει τῷ πατρὶ νὰ διορίσῃ ἄλλον, παρὰ τὴν μητέρα ἐπίτροπον, διότι ἡ οὕτω δηλουμένη κρίσις τοῦ πατρὸς περὶ τῆς ἀδεξιότητος τῆς μητρὸς τοῦ προϊστασθαι τῶν συμφερόντων τῶν ἰδίων τέκνων, δύναται διὰ παρεξηγήσεως ν' ἀναφερθῇ καὶ εἰς τὴν ἡθικὴν αὐτῆς ἀνικανότητα, καὶ οὕτω πολλαχῶς νὰ διασεισῇ τὸ πρὸς αὐτὴν σέβας τῶν τέκνων, πρὸς βλάβην τῆς οἰκογενειακῆς πειθαρχίας καὶ ὁμονοίας, ἀφ' ἧς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξαρτᾶται ἡ ἡθικὴ τῶν τέκνων διαμόρφωσις. Ἀκολουθῶν τις τὸ σύστημα τοῦτο μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτοῦ ἀκρων, ἡδύνατο νὰ παραδεχθῇ, ὅτι οὐδέποτε χωρεῖ ἐπιτροπεία, ζῶντος τοῦ ἑτέρου τῶν γονέων, ὅτι ἡ μήτηρ ἀναπληροῦσα τὸν ἐλλείποντα πατέρα, δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ ὡς μήτηρ τὴν προστατευτικὴν ἐκείνου ἐξουσίαν ἐπὶ τε τὰ πρόσωπα καὶ τὴν περιουσίαν τῶν τέκνων, μηδὲν ἄναλαμβάνουσα τὸν πύλον, τὴν συνεσταλμένην ἐξουσίαν, καὶ τὴν βαρεῖαν εὐθύνην τοῦ ἐπιτρόπου. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο εἶχε φθάσει ἡ βυζαντινὴ νομοθεσία τῆς 8ης ἐκατονταετηρίδος, διότι ἐν τῇ ἐκλογῇ Δέοντος καὶ Κωνσταντίνου εὐρίσκομεν καθιερουμένην τὴν ἀρχὴν, ὅτι μόνοι οἱ ὄρφανοὶ γονέων διατελοῦσιν ὑπὸ ἐπιτροπείαν (Τίτλ. 2. Κεφ. Ε'). Καὶ ὅτι «εἰ παίδων ὑπόντων, ὁ ἀνὴρ, πρὸ τῆς ἑαυτοῦ γαμετῆς τελευτήσεως, τὴν γυναῖκα, ἔχουν τὴν τῶν αὐτῶν παίδων μητέρα ἐγκάτοχον τῆς τε προικὸς αὐτῆς, καὶ ἀνδρῆας ἀπάσης ὑπάρξεως εἶναι, καὶ αὐτὴν τὴν πᾶσαν τοῦ οἴκου ποιεῖσθαι φροντίδα τε καὶ διοίκησιν. . . . μὴ δυναμένων τῶν τέκνων ἀντικαθίστασθαι αὐτῇ, ἢ ἐπιζητεῖν παρ' αὐτῆς πατρῶν ὑπόστασιν, τούναντίον μὲν οὖν καὶ πᾶσαν τιμὴν καὶ ὑπακοὴν κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν ὡς μητρὶ πρὸς γόντων αὐτῇ, προδότηως ὀφειλούσης αὐτῆς, καθὼς πρέπει γονεῦσι. τὰ τέκνα εὐπαιδεύειν τε καὶ γαμοστολεῖν, καὶ προῖκα ἐπιδιδόναι καθὼς ἂν βούληται κτλ. (Τίτλ. 2. Κεφ. 2—7)» ὅθεν ἡσπᾶσθη ὅμως τὸ νομοσχέδιον τὸ σύστημα τοῦτο μέχρι τοῦ ἀπωτάτου τούτου βαθμοῦ τῆς ἀναπτύξεώς του, διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἡ μήτηρ, ὡς ἐκ τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς, ἐξ ἧς πολλάκις ὑποπίπτει εἰς ἄλλοτρίαν βούλησιν, οὐδόλως δύναται νὰ ἐξομοιωθῇ τῷ πατρὶ, κατὰ τὴν εὐστάθειαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς βουλῆσεως, ἅτινα ἀπαιτοῦνται πρὸς τὴν σκόπιμον τῶν χρηματικῶν συμφερόντων τῶν τέκνων διοίκησιν, καὶ ὅτι ἐπομένως ἐπικίνδυνον ἦμελιν εἶναι νὰ καταστῇ αὕτη ἀνε-

πατῆρτος καὶ ἀνεξέλεγκτος διοικητῆς τῆς περιουσίας καὶ τῆς τύχης τῶν ἰδίων τέκνων, ἀφοῦ μάλιστα τὸ ἀνωτέρω τῆς ἐκλογῆς τοῦ Λέοντος, καὶ τοῦ Κωνσταντίνου δόγμα δὲν ἐπέκράτησεν ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει, διαπομένῳ μέχρι τοῦ νῦν ὑπὸ τοῦ ἀντιθέτου συστήματος τοῦ ρωμαϊκοῦ νόμου. Διὰ τοὺς λόγους τούτους, ἐπροτίμησε τὸ νομοσχέδιον τὸ δευτερον σύστημα μέχρι τῶν ὁρίων, ἅπερ ἔθεσεν εἰς αὐτὸ ὁ γαλλικὸς νόμος, τουτέστιν ἐσεβάσθη τὸ δικαίωμα τῆς μητρὸς τοῦ νὰ ἐφορᾷ καὶ νὰ διέπῃ τῶν τέκνων αὐτῆς τὰ συμφέροντα, καὶ διώκον κυρίως τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ συσφίξῃ τοὺς οἰκογενειακοὺς δεσμοὺς, διατηροῦν τὰ τέκνα ἐν ἀπαραιμειώτῳ σεβασμῷ καὶ ὑποταγῇ πρὸς ἑκάτερον τῶν γονέων, ἔδωκε εἰς τὴν μητέρα τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐπιτρόπου, ἵνα ἀποτρέψῃ τὰ ἐκ τῆς ἀπολύτου ἐκείνης ἐξουσίας ἐνδεχόμενα ἀτοπήματα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πατὴρ γινώσκει ὑπὲρ πάντα ἄλλον, μέχρι τίνος βαθμοῦ εἶναι ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἱκανὴ νὰ διεξαγάγῃ τὰς πολλάκις πολυπλόκους ὑποθέσεις, τὰς ἀναγομένας εἰς τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας τῶν τέκνων του, ἐπετρέπη αὐτῇ, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Γάλλου νομοθέτου, νὰ διορίσῃ τῇ γυναικὶ σύμβουλον, ὁρισθείσης ἀκριβέστερον τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς εὐθύνης αὐτοῦ, κατὰ τὰς περὶ τῆς θεσμοθεσίας ταύτης γνώμας τῶν ἐπιστημοτέρων Γάλλων νομομαθῶν, καὶ τὴν νομολογίαν τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων.

Ἡ διάταξις τοῦ 12 ἄρθρου σκοπὸν ἔχει ν' ἀποτρέψῃ τὴν ἀπόκρυψιν, ἢ ὑπόβλην τέκνων, αἱ δὲ τῶν ἄρθρ. 13—16 ὑπηγορεύθησαν ὑπὸ τοῦ λόγου, ὅτι ἡ δευτερογάμος μήτηρ, ὑποκειμένη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ δευτέρου συζύγου, δὲν παρέχει ὡς πρὸς τὴν ἀκριθεῖ ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τῆς ἐπιτροπείας τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων τὰς ἐγγυήσεις, ἃς συνήθως εὐρίσκουμεν ἐν τῇ μητρικῇ στοργῇ καὶ ἀφοσίωσει. Ὅθεν καὶ ἂν τὰ δικαστήρια θεωρήσῃ εὐλογον, διὰ τὸν σταθερὸν αὐτῆς χαρακτήρα, νὰ διατηρήσῃ, ἢ νὰ διορίσῃ αὐτὴν ἐπίτροπον, ἀνάγκη νὰ ληφθῇ συντονωτέρα φροντίς περὶ τῶν συμφερόντων τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων, καθισταμένου τοῦ νέου συζύγου εἰς ὁλόκληρον μετὰ τῆς μητρὸς ὑπευθύνου, ἕνεκα τῆς διαχειρίσεως τῆς ἐπιτροπείας, ἐπιβαλλομένης ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἰς ἀμφοτέρους. Αὕτη δὲ εἶναι ἡ μόνη περίπτωσις, καθ' ἣν, κατὰ τὸ νομοσχέδιον, ὑπάρχουσι δύο συνεπίτροποι τοῦ αὐτοῦ ἀνηλίκου.

Τὸ τρίτον ἐμῆμα πραγματεύεται περὶ τῆς ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἐπιτροπείας· δὲν ὀνομάσθη αὕτη κατὰ τὸν ἐν ἰσχύϊ παρ' ἡμῖν νόμον ἐκ διαθήκης ἐπιτροπεία (*tutela ex testamento*. Βασιλ. 37. 2) ὅτι διὰ τοῦ ἄρθρου 17 τοῦ νομοσχεδίου, καθιερώθη ἐκτὸς τῆς διαθήκης, καὶ ἄλλος ἐν τῷ γαλλικῷ νόμῳ ὑπάρχων (ἄρθρα 392 καὶ 398) τρόπος διορισμοῦ ἐπιτρόπου, ὅπως εὐκολύνεται ὅσον οἶόν τε ὁ ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς μητρὸς διορισμὸς ἐπιτρόπου, μὴ ἐξαρτώμενος ἐκ τῶν διατυπώσεων τῆς δημόσιας διαθήκης, διότι ἡ πατρικὴ, ἢ ἡ μητρικὴ στοργὴ εἶναι πάντοτε ἀποχρώσα ἐγγυήσις ὑπὲρ τῆς καταλληλοτέρας ἐκλογῆς, ὀνομάσθη δὲ καὶ ὁ διὰ δηλώσεως ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου, ἢ τοῦ συμβολαιογράφου διορισθεὶς ἐκ τῆς

λευταίας βουλήσεως ἐπιτροπός, ἵνα καταδειχθῇ ὅτι καὶ ὁ διορισμὸς οὗτος δύναται ν' ἀνακληθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρήσαντος αὐτὸν γονέως, ἐὰν βραδύτερον ὑπάρξῃσι λόγοι, πείθοντες αὐτὸν, ὅτι συμφέρει νὰ διορισθῇ ἄλλος παρὰ τὸν κατὰ πρῶτον ἐκλεγέντα.

Τὸ 18 ἄρθρον καθιεροῖ τὸν φυσικὸν καὶ εὐκόλως ἐννοούμενον περιορισμὸν τοῦ τῆς δευτεροτάμου μητρὸς δικαιώματος τοῦ διορίζειν ἐπίτροπον τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου τέκνων.

Τὸ Δ'. τμήμα πραγματεύεται, περὶ τῆς τῶν ἀνιόντων ἐπιτροπείας. Κατὰ τὴν λόγῳ συγγενείας ἐπαγομένην ταύτην ἐπιτροπείαν, μετερρυθμίσθη οὐ-
σιωδῶς τὸ ἐν ἰσχύϊ δίκαιον, καθ' ὃ δύναται τῆς ἀρχῆς, ὅτι οὐποῦ ἡ κληρο-
νομία ἐκεῖ καὶ ἡ ἐπιτροπὴ, πλὴν γυναικός, καλοῦνται εἰς τὴν ἐπιτροπείαν
τοῦ ἀνηλίκου ὀρφανοῦ καὶ οἱ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς, καθόσον εἶναι ἐξ ἀδια-
θέτου κληρονόμοι αὐτοῦ, προετιμήθη δὲ τὸ γαλλικὸν δίκαιον, καθ' ὃ ἡ ἐπι-
τροπεία αὕτη περιορίζεται εἰς μόνους τοὺς ἀνιόντας, διότι μόνον παρ' αὐ-
τοῖς ὑπάρχει ἐκ φυσικῶν λόγων εὐλογον τὸ τεκμήριον τῆς στοργῆς, ἀφο-
σίσεως, καὶ ἐμπειρίας, τὰ καθιστῶν ματαίαν τὴν δικαστικὴν περὶ τῆς
ικανότητος τοῦ διορισθησομένου ἔρευναν, καὶ περιττὸν τὸν ὑπὸ τοῦ δικα-
στηρίου διορισμὸν, ἡ δὲ εἰς τοὺς ἐκ πλαγίου συγγενεῖς, λόγῳ τῆς ιδιότητος
ταύτης, ἐπαγωγή τῆς ἐπιτροπείας, ἀνευ τινὸς ἐμείνης, ἡ παρεμβάσεως τῆς
ἀρχῆς, ἀποβαίνει, ὡς διδάσκει ἡ πείρα, ἐπικίνδυνος εἰς τὰ συμφέροντα τῶν
ἀνηλίκων.

Τὰ ἄρθρα 19—21 ὀρίζουσι τὴν τάξιν, καθ' ἣν ἡ ἐπιτροπεία ἐπάγεται
εἰς τοὺς ἀνιόντας· ἡ τάξις αὕτη, ὀριζομένη ὑπὸ τοῦ τεκμηρίου τοῦ ἔνεκα
τῆς ἐγγυτέρας τοῦ βαθμοῦ ὑπάρχοντος μείζονος φίλτρου, δὲν χρήζει πλεο-
τέρας αἰτιολογίας.

Τὸ πέμπτον τμήμα πραγματεύεται περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου διορι-
ζομένων ἐπιτρόπων· ἡ τάξις αὕτη τῶν ἐπιτρόπων εἶναι ἡ ἐσχάτη· ἡ δικα-
στικὴ ἀρχὴ παρεμβαίνει, διορίζουσα ἐπίτροπον τῶν ἀνηλίκων τότε μόνον,
ὅταν οἱ μὲν γονεῖς δὲν ἐπρονόησαν περὶ τῆς μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν ἐπι-
μελείας τῶν συμφερόντων τῶν τέκνων, συγγενεῖς δὲ, εἰς οὓς ὁ νόμος ἐπι-
βάλλει τὸ βάρος τῆς ἐπιτροπείας, δὲν ὑπάρχουσιν, ἢ τέλος οἱ δύναται τῆς
τελευταίας τῶν γονέων βουλήσεως, ἢ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀμείωσ. καλούμενοι εἰς
τὴν ἐπιτροπείαν ἀπαλλαγῶσιν, ἢ παύσωσιν αὐτῆς. Ἄν καὶ, ἐκλιπόντος τοῦ
ἐκ τελευταίας βουλήσεως κληθέντος, ἢ δύνατο ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν ὁ
ἀνιὼν, ἐκλιπόντος δὲ τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου καλουμένου ἐγγυτέρου ἀνιόντος, ἢ-
δύνατο ν' ἀναλάβῃ αὐτὴν ὁ ἐπόμενος ἀνιὼν, ἐθεωρήθη οὐδὲν ἥττον λυσιτε-
λῆς ὁ διορισμὸς δικαστικοῦ ἐπιτρόπου, καὶ ἐπὶ τῆς ἀσπλλαγῆς, ἢ παύσεως
τῶν ἐκ τελευταίας βουλήσεως, ἢ δύναται τοῦ νόμου κληθέντων εἰς τὴν
ἐπιτροπείαν, διότι ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὁ πατήρ ἢ ἡ μήτηρ, ὅτι-
νες, καὶ τοὶ γινώσκοντες ὅτι ἐν ἑλλείψει ἐκ διαθήκης ἐπιτρόπου καλοῦνται
εἰς τὴν ἐπιτροπείαν οἱ ἀπώτεροι ἀνιόντες, δίδωσιν διὰ τελευταίας βουλή-
σεως ἐπίτροπον, εἶχον βεβαίως λόγους, δι' οὓς δὲν ἐθεώρησαν συμφέρον ν' ἀ-

νατεθῇ εἰς ἐκείνους ἡ ἐπιτροπεία· τοὺς δὲ λόγους τούτους, ἂν καὶ ἀγνώστους, δέον νὰ σεβασθῇ ὁ νόμος. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἡ δικαστικὴ ἀρχή, ἡ παρεμβάσα ἥδη κατὰ τὴν παραίτησιν, ἢ τὴν παῦσιν τοῦ ἐγγυτέρου ἀνιόντος, καὶ δυναμένη συγχρόνως, ἄνευ ἐπιζημίου ἀναβολῆς, νὰ ἐκλέξῃ, μετ' ἀκριθῆ ἔρευναν καὶ ὥριμον σκέψιν, τὸν καταλληλότερον ἀναπληρωτὴν, πράττουσα τοῦτο ἀπαλλάττει τὸν ἀνήλικον τοῦ ἐπὶ τῆς νομίμου ἐπιτροπείας μειονεκτήματος, τοῦ νὰ ἐξήρτηται ἐκ τῆς τύχης ἡ ἐκλογὴ τοῦ καταλληλοτέρου ἐπιμελητοῦ αὐτοῦ. Ἄλλως ταῦτα πάντα ὀρίζει καὶ τὸ παρ' ἡμῖν ἐν ἰσχύϊ δίκαιον.

Περὶ δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς διοριζούσης τὸν ἐπίτροπον, τὸ νομοσχέδιον ἐπηρείμισε τοῦ γαλλικοῦ δίκαιου τὸ ἐν ἰσχύϊ ἐν Ἑλλάδι ρωμαϊκὸν δίκαιον, οὗ τὰς ἀρχὰς παρεδέχθησαν κατὰ τοῦτο καὶ ἄλλαι νομοθεσίαι, μεταγενέστεραι τῆς γαλλικῆς, διότι τὰ συγγενικὰ συμβούλια, ὡς ἐκ τῆς πείρας εἶναι γνωστὸν, δὲν ἐνεργοῦσιν πάντοτε μετὰ τῆς προσηκούσης αὐστηρότητος, περισκέψεως καὶ αὐταπαρνήσεως, ὥστε ἐθεωρήθη ἐπικίνδυνον ν' ἀνατεθῇ εἰς αὐτὰ καὶ μόνον, ἄνευ τῆς δικαστικῆς παρεμβάσεως, ἡ σπουδαία αὕτη πρᾶξις.

Τελευταῖον ἀποδίδει τὸ νομοσχέδιον εἰς τὴν ἀφευκτον χρονοτριβὴν, ἣν ἐπιφέρει ὁ κατὰ τὸ 1 ἐδάφιον τοῦ 20 ἄρθρου διορισμὸς τοῦ δικαστικοῦ ἐπιτρόπου, μάλιστα, ὅταν ὁ ἀνήλικος κατοικῇ μακρὰν τῆς ἑδρας τῶν Πρωτοδικῶν, ἐνῷ pullάκις ὑφίσταται ἡ ἀνάγκη νὰ ἐπιχειρηθῶσιν, ἄνευ ἀναβολῆς, πράξεις διαχειρίσεως, ὧν ἡ παράλειψις δύναται νὰ ἐπιφέρῃ δυσεπανόρθωτον ζημίαν εἰς τὸν ἀνήλικον, διετήρησεν ἐν ἰσχύϊ τὴν ἀπὸ τοῦ 1835 ἐπικρατοῦσαν παρ' ἡμῖν θεσμοθεσίαν τῶν πρωτοδικῶν ἐπιτρόπων, τῶν διοριζομένων εἰς κατεπειγούσας περιστάσεις ὑπὸ τοῦ παρὰ πρωτοδικαίς εισαγγελέως, ἢ τοῦ ἀρμοδίου εἰρηνοδίκου (ἄρθρ. 649 πολ. δικονομ.). Οἱ πρωτοδικαὶ αὗτοι ἐπίτροποι, ὧν ὁ διορισμὸς, ὡς διδάσκει ἡ πείρα, πολλάκις ἀπέβη λυσιτελὴς εἰς τὰ συμφέροντα τῶν ὄρφανῶν, εἶναι ὠφέλιμος καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι θεραπεύοντες τὰς σιγμιαίας ἀνάγκας τοῦ ἀνήλικου, δίδουσι τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν εἰς μὲν τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ νὰ σκεφθῶσιν ὠρμότερον περὶ τὴν πρότασιν, εἰς δὲ τὰς δικαστικὰς ἀρχὰς νὰ προσῶνι μετὰ τῆς προσηκούσης περισκέψεως εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ καταλληλοτέρου ἐπιτρόπου.

Τὸ ἕκτον μῆμα πραγματεύεται περὶ τοῦ παρεπιτρόπου, ὅστις ταυτίζεται τὸ μὲν, μετὰ τοῦ ἐπιτιμίου ἐπιτρόπου (*tutor honorarius*) τῶν ρωμαίων, τὸ δὲ, μετὰ τοῦ εἰδικοῦ παρ' αὐτοῖς ἐπιτρόπου (*tutor ad hoc*). Ὁ διορισμὸς τοῦ παρεπιτρόπου γίνεται πάντοτε διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, προηγουμένης τῆς γνωμοδότησεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, διότι ὁ παρεπιτρόπος εἶναι, καθὼς διηγετὴς ἔφορος τῆς τοῦ ἐπιτρόπου διαχειρίσεως, ὁ παρ' αὐτῷ, οὕτως εἰπεῖν, διατελὼν ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπιτηρύσεως ἐν γένει τοῦ ἐπιτρόπου ἀρχῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ἐπαμένως αὕτη πρέπει νὰ ᾔναι ἡ μόνη ἀρμοδία κατὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ. — Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξηγουῦνται καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ παρεπιτρόπου, τὰ ὁποῖα ἐκτίθενται ἐν τῷ ἄρθρῳ

21 ἀκριβέστερον καὶ σαφέστερον, ἢ ἐν τῷ ἀντιστοιχοῦντι ἄρθρῳ 420 τοῦ γαλλικοῦ νόμου.

Ἐκ τῶν καθηκόντων δὲ τοῦ παρεπιτρόπου ἐξηγουῦνται: τὸ τε εἰς τὸν ἐπίτροπον ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 22 ἐπιβαλλόμενον καθήκον, καὶ οἱ ἐν τοῖς ἄρθροις 24—27 περιουρισμοὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐπιτρόπου κατὰ τὸν ὁρισμὸν καὶ τὴν παῦσιν τοῦ παρεπιτρόπου.

Τὸ ἐδόξουν τμήμα πραγματεύεται περὶ τῆς συγκροτήσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἐν τοῖς ἄρθροις 28—31. Τὰ ἄρθρα ταῦτα περιέλαβον τὰς ἐν τῇ πολιτικῇ δικονομίᾳ ἡμῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου διατάξεις, μετὰ τινων τροποποιήσεων καὶ προσθηκῶν, ὧν τινὲς μὲν σκοπὸν ἔχουσι τὴν καταλληλοτέραν συγκροτήσιν τοῦ συμβουλίου, ὡς ἡ τοῦ ἄρθρ. 28 περὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ εἰρηνοδίκου, τοῦ νὰ καλῇ ἐν ἀνάγκῃ καὶ τοὺς ἀπωτέρω τῶν δύο μυριομέτρων κατοικοῦντας συγγενεῖς, τινὲς δὲ τὴν ἀκριβεστέραν τῶν διασκέψεων τοῦ συμβουλίου ῥύθμισιν, ὡς αἱ τοῦ ἄρθρου 31.

Ἐν τῷ ὁγδόῳ τμήματι πρόκειται περὶ τῶν λόγων τῆς ἀπαλλαγῆς, καὶ τῆς παραιτήσεως ἀπὸ τῆς ἐπιτροπείας· διαφέρουσι δὲ οἱ λόγοι: τῆς παραιτήσεως τῶν τῆς ἀπαλλαγῆς κατὰ τοῦτο, οἱ οἱ μὲν ἀπαλλάττουσιν τινα καὶ τῆς ἀποδεκτῆς ἤδη γενομένης ἐπιτροπείας, ἐνῶ οἱ τῆς ἀπαλλαγῆς δικαιουσι τὸν ἐπικαλούμενον αὐτοὺς μόνον ν' ἀποποιηθῇ τὴν μήπω ἀποδεκτὴν γενομένην ἐπιτροπείαν.

Οἱ ἐν τοῖς ἄρθροις 32—40 ἐκτιθέμενοι λόγοι ἀπαλλαγῆς ἀπορρέουσιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι τό τε δημόσιον καὶ τὸ καλῶς ἐννοούμενον ἴδιον τοῦ ἀηλικίου συμφέρον, ἀπαιτοῦσι νὰ μὴ ἐπιβάλληται εἰς τινας ἡ ἐπιτροπεία, ὡς ἄφευκτος ὑποχρέωσις.

Τοιοῦτοι δὲ εἰσὶν

α') Οἱ κατέχοντες κοινωνικὴν τάξιν δυσσυμβίβαστον πρὸς τὰς μερίμνας καὶ τὴν εὐθύνην τοῦ τῆς ἐπιτροπείας λειτουργήματος (ἐδ. α' ἐν ἀρχῇ δ' καὶ ε' τοῦ ἄρθρ. 32).

β') Οἱ ἔχοντες σπουδαία δημόσια καθήκοντα, ἅπερ δὲν δύνανται ἀβλαβῶς νὰ διακόπτωσιν, ἢ νὰ ἐπιβαρύνωσιν, ὡς ἐκ τῶν φροντίδων καὶ τῆς εὐθύνης τῆς ἐπιτροπείας (βουλευταί, γερουσιασταί, νομάρχαι).

γ') Οἱ ὡς ἐκ τῶν δημοσίων αὐτῶν καθηκόντων ὀφείλοντες νὰ ἐπιτηρῶσι τὴν τῶν ἐπιτρόπων διαχείρισιν (εἰσαγγελεῖς).

δ') Οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκτελέσωσιν αὐτοπροσώπως τὰ τῆς ἐπιτροπείας καθήκοντα, ἄνευ παραιτήσεως τῆς δημοσίας αὐτῶν ὑπηρεσίας (ἐδ. β' καὶ γ' τοῦ ἄρθρου 32).

ε') Οἱ εὐλόγως δυνάμενοι νὰ θεωρηθῶσιν ἥττον πρὸς τὴν ἐπιτροπείαν κατάλληλοι ἄλλων, δυναμένων προχείρως ν' ἀναλάβωσιν αὐτὴν (ἄρθρον 33).

ς') Οἱ ἐκ τῆς ἀδυναμίας τοῦ φύλου, ἢ ἐκ τῆς ἡλικίας, ἢ ἕνεκα νοσήματος, ἢ οἰκογενειακῶν μεριμνῶν (ἄρθρ. 36—40) συνήθως μὴ δυνάμενοι εὐ-

λόγως νὰ ἐκτελέσῃσι μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβοῦς τὰ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης καθήκοντα.

Ἡ τῆς ἀπαλλαγῆς διαδικασία ρυθμίζεται ὑπὸ τῶν ἀρθρῶν 41—45, ὧν οἱ ὅρισμοι δὲν χρήζουσιν αἰτιολογήσεως.

Ἐν τῷ θ' τμήματι (ἀρθρα 47—50) πρόκειται περὶ τῶν λόγων τῆς πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν ἀνικανότητος, καὶ τῆς παύσεως τῶν ἐπιτρόπων.

Εἰς τοὺς ἐν τῷ γαλλικῷ νόμῳ ἐκτεθειμένους λόγους προστεθῇ ἐν τῷ στοιχ. Α' τοῦ ἡμετέρου ἀρθρ. 49, ἡ τῆς ἀνηλικιότητος τῆς μητρὸς· διότι, ὡς ὀρθῶς παρατηρήθη, ἐὰν ἡ ἀνήλικος μήτηρ, ἡ ὑπὸ κηδεμόνα διατελοῦσα ἐγένετο δεκτὴ εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς ἐπιτροπείας, ἐναντίον τῆς περὶ τοῦτου διατάξεως τοῦ ἰσχύοντος ρωμαϊκοῦ νόμου, ὁ κηδεμὼν αὐτῆς ἤθελεν ἔχει δικαίωμα καὶ ὑποχρεώσιν ν' ἀναμιχθῇ καὶ εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τοῦ ὑπὸ τῆς ἀνηλικίας ἐπιτροπευομένου. Ὅποια δὲ ἤθελεν εἶσθαι ἡ μετοχὴ ἐκατέρου τῶν δύο τούτων προσώπων εἰς τὴν διαχείρισιν ταύτην; ὅποια δὲ ἀνακολουθία τὸ νὰ καλῆται εἰς τὴν ἐπιτροπείαν, ἥτοι εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τοῦ ἀνηλικίου, πρόσωπον, μὴ ἔχον τὴν ἱκανότητα τοῦ διαχειρίζεσθαι τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περιουσίαν! Ἐὰν δὲ, ὡς πολλάκις συμβαίνει, ἡ ἀνήλικος χήρα ἔλθῃ εἰς δεύτερον γάμον, καὶ ἐπομένως ὁ νέος αὐτῆς σύζυγος διορισθῇ συνεπιτροπός, πῶς θέλει ρυθμισθῇ ἡ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν μετοχὴ τῆς μητρὸς, τοῦ συνεπιτρόπου καὶ τοῦ κηδεμόνος αὐτῆς; Ἐὰν τελευταῖον ὁ πατὴρ δώσῃ εἰς τὴν ἀνηλικίαν αὐτοῦ γυναῖκα, κατὰ τὸ ἀρθρ. 9 καὶ σύμβουλον, ὅποσον κυκλῶνα θέλει παριστᾷ ἡ οὕτω μεταξὺ τεσσάρων, ἢ καὶ πλείοτεων προσώπων διανεμημένη ἐπιτροπεία!

Ἐκτὸς τοῦ λόγου τούτου προστεθῇσαν καὶ οἱ ὑπὸ στοιχ. γ' δ' καὶ ζ'. διότι οἱ μὲν πτωχεύσαντες σπανίως παρέχουσιν ἀποχωσάν ἡθικὴν καὶ ὑλικὴν ἀσφάλειαν εἰς τοὺς ἀνηλικίους, ἕνεκα τῆς διαχειρίσεως, οἱ δὲ ἐπίσκοποι καὶ μοναχοί, κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας κανονισμένα, δὲν πρέπει ν' ἀναμιγνύωνται εἰς τὰς βιωτικὰς μερίμνας, καὶ τέλος οἱ ἀλλοδαποί, ὄντες ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐκτὸς τοῦ κράτους ἐγκατεστημένοι, δὲν παρέχουσι κατὰ τὴν ἐπιδικασίαν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν κατ' αὐτῶν ἐκ τῆς διαχειρίσεως ἀπαιτήσεων τῶν ἀνηλικίων τὴν ἀπαιτουμένην ἀσφάλειαν· τὴν ἀνικανότητα ὁμως τῶν ἀλλοδαπῶν περιωρίσαμεν μόνον εἰς τὴν ἐπὶ ἡμεδαπῶν ἐπιτροπείαν, θεωρήσαντες, ὅτι ὁ νόμος ἤθελε προσβάλει οὐσώδη συμφέροντα τῶν ἐν Ἑλλάδι κατοικούντων ἀλλοδαπῶν ἀνηλικίων, ἀναγκάζων αὐτοὺς νὰ δεχθῶσιν ἐπιτρόπους, οὐχὶ τοὺς πλησιεστέρους αὐτῶν συγγενεῖς, ἢ οἰκογενειακοὺς φίλους ἀλλοδαποὺς (ὡς πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ὁ τῆς οἰκίας αὐτῶν πατρὶδος νόμος δύναται νὰ προστατεύσῃ σκοπῶν τὰ τοῦ ὄρφανου συμφέροντα), ἀλλὰ πάντῃ ἀσχετοὺς αὐταῖς ἡμεδαποὺς, ὧν ἡ διαχείρισις καὶ προστασία θέλουσιν ἀποβῇ πολλάκις πλημμελεῖς, ἀναφερόμεναι εἰς συμφέροντα καὶ σχέσεις, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄγνωστα τῷ ἀλλοφύλῳ, ἀλλογλώσσῳ, καὶ ἄλλοις ὁρήσειν ἐπιτρέπω.

Περὶ τῶν ἐν τῷ δεκάτῳ τμήματι περιεχομένων, παρατηρητέον, ὅτι ὁ

ἀνῆλικος ἔχει ἀνάγκην διττῆς ἐπιμελείας καὶ ἀντιλήψεως· ὡς ἄνθρωπος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτον ἄωρου ἡλικίας καὶ νοσητικῆς ἀναπτύξεως. χρῆζει ἀνατροφῆς καὶ παιδεύσεως, ὡς κύριος δὲ περιουσίας, ἣν δὲν δύναται νὰ διοικήσῃ, ἔχει ἀνάγκην διοικητοῦ αὐτῆς. Τὴν διττὴν ταύτην ἐπιμέλειαν δυσκόλως καταβάλλει ἐπίσης ἐπιτυχῶς τὸ αὐτὸ πρόσωπον, διότι λ. χ. μήτηρ χρηστὴ καὶ συνετὴ, καίτοι ἄπειρος περὶ τὰς νομικὰς τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας πράξεις, πρὸς τὴν θέλει ἐπιμελεσθῇ τῆς ἡθικῆς ἀναπτύξεως τοῦ τετραετοῦς ἢ ὀκταετοῦς τέκνου τῆς πολὺ σκοπιμώτερον ἢ ὁ ἐμπειρότατος τῶν διαχειριστῶν, ὁ στερούμενος καὶ χρόνου, καὶ πείρας, καὶ ἐπιμονῆς πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο.

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀνεγνώρισε καὶ ὁ ρωμαϊκὸς νόμος, καθιερώσας ἐν τῷ Πανδέκτη καὶ τῷ Κώδικι ἰδίους τίτλους Π. (27. 2). Κ. (5. 49). Β. (38. 2) ὀρίζοντας «Παὺ ὁρφανὸς ἀνάγεσθαι (educare) καὶ διατεῖσθαι ὀφείλει.» Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων ἐξηγοῦνται οἱ ὅρισμοί τῶν ἄρθρων 51—53 τοῦ νομοσχεδίου. Ἰσως παρατηρηθῇ, ὅτι δὲν ἐδόθη εἰς τὸν πατέρα τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα τοῦ διορίζειν τὸν ἀνατροφέα, ἀλλ' οὕτε τὸ ἐν ἰσχύϊ δικαίον παρέχει τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀπολύτως εἰς τὸν πατέρα, οὐδ' ἡ ἐκλογὴ ἔχει κατ' αὐτὸ τότε μόνον κύρος, ὅταν ἐγκριθῇ ὑπὸ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ τῆς δημοσίας ἀρχῆς. Καὶ τῷ ὄντι σκανδαλώδες ἦθελεν εἶναι νὰ ἀφαιρῆται τὸ τυχὸν νήπιον τέκνον ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τῆς μητρός αὐτοῦ, καὶ νὰ παραδίδεται εἰς ἀπώτερον συγγενῆ, ἢ ξένον πρὸς ἀνατροφὴν, διότι ὁ πατήρ, ἐκ κακῶν εἰσηγήσεων, ἢ ἄλλων ἀνυποστάτων λόγων ἠθέλησε νὰ στερῇ τὴν μητέρα τοῦ τιμιωτέρου τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς, τοῦ δικαίωματος τοῦ νὰ περιβάλλῃ καὶ νὰ χειραγωγῇ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἡλικίας τὸ ἴδιον τέκνον ἐν τῇ τρυφερᾷ αὐτοῦ ἡλικίᾳ. Ἐὰν ἡ μήτηρ ᾖ αὐθιγῶς κακῆς διαγωγῆς, καὶ καθὼς τοιαύτη ἀνάξια ν' ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦτο, ἡ ἀνατροφὴ τοῦ τέκνου τῆς βεβαίως ἀνατίθεται εἰς ἄλλον, δυνάμει τοῦ παρόντος ἄρθρου, συνδυασμένου πρὸς τὸ ἄρθρον 49, στοιχ. 0'. Ἀλλὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπερ δι' αὐτὴν συγχρόνως εἶναι ζήτημα τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, θέλει ἀποφασίσῃ ἡ δικαστικὴ ἀρχή, μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου ἐξ ἀναλογίας τοῦ ἄρθρου 51.

Πολλῆς σκέψεως ἄξιον ἐφάνη καὶ τὸ περὶ πειθαρχικῆς ἐξουσίας τοῦ ἀνατροφέως ζήτημα. Κατὰ τὸ συνταχθὲν ἤδη περὶ πατρικῆς ἐξουσίας νομοσχέδιον, ὃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν ἀσκῶν γονεὺς δύναται νὰ προκαλέσῃ τὸν περιορισμὸν τοῦ ἰδίου τέκνου, ἂν ἡ ἀπειθεία καὶ αἱ ἀταξίαι αὐτοῦ κορυφωθῶσιν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ κατ' οἶκον σωφρονιστικὴ ἐξουσία δὲν ἰσχύει νὰ περιστείλῃ τὸ κακόν. Τὸν περιορισμὸν τοῦτον, ὃν ἐξαιτεῖται ὁ γονεὺς, ἄλλοτε μὲν ὀφείλει νὰ διατάξῃ ἐπὶ ἓνα μῆνα τὸ πολὺ ὁ πρόεδρος τῶν πρωτοδικῶν, ἢ ὁ εἰρηνοδίκης, ἄλλοτε δὲ διατάσσει, κατὰ τὸ δοκοῦν, ὁ αὐτὸς πρόεδρος ἐπὶ ἕξ τὸ πολὺ μῆνας· ἀλλ' ἡ πειθαρχία καὶ τιμώρησις αὕτη δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ἐκτραπῇ εἰς κατάθλιψιν καὶ κάκωσιν τοῦ τέκνου, ἀπειθούσας τὴν φυσικὴν ἢ ἡθικὴν αὐτοῦ ὑπάρξιν· διότι ἡ πατρικὴ, ἢ ἡ μητρικὴ

στοργή παρέχουσιν ἀποχωρῶσαν ἐγγύησιν, ὅτι ἡ τιμώρησις δὲν θέλει ὑπερβῆ τοῦ σωφρονισμοῦ· τὰ εὐλόγια ὅρια· ἐπὶ τοῦ ἀνατροφέως ὅμως, ὅστις πολλάκις εἶναι πάντῃ ξένος πρὸς τὸν ἀνηλίκον, ἡ ἔχει ὡς ἐκ πλαγίου ἀπώτερος καὶ μόνος ἐπιζῶν συγγενῆς, κληρονομικὸν δικαίωμα ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἐθεωρήθη λίαν ἐπικίνδυνος ἡ ἀνωτέρω εἰς τὸν γονέα δοθεῖσα ἀπόλυτος σωφρονιστικὴ ἐξουσία. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι οὐ μικρὸς εἶναι ὁ κίνδυνος τῆς ἡθικῆς διαφθορᾶς τοῦ ἀνηλίκου, ἐὰν ὁ νόμος ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ ἀνατροφέως πᾶσαν ἐξουσίαν τοῦ ἐπικαλεῖσθαι εἰς ἐκτάκτους περιστασεις τὴν βοήθειαν τῆς ἀρχῆς πρὸς περιστολὴν τῶν παταισμάτων τοῦ ἀνατρεφόμενου. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ ἀδυναμία αὐτῆ τοῦ ἀνατροφέως, ἐὰν μάλιστα οὗτος ἔχῃ ἴδια τέκνα, δύναται νὰ προσενηύσῃ ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ αὐτοῦ μέγα κακὸν, τὴν ἐκ τοῦ τοιούτου παραδείγματος διατάραξιν τῆς οἰκογενειακῆς εἰρήνης, καὶ τὴν ἐξαχρεώσιν τῶν ἰδίων τέκνων. Ἐντεῦθεν δὲ, παραιτουμένου τοῦ ἀνατροφέως, καὶ τὸ ἕτερον ἀτόπημα τοῦ ν' ἀφῇ ὁ ἀνηλίκος εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἰδίων ὁρμῶν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐδόθη πρὸς τὸ ἀληθὲς συμφέρον τοῦ ἀνηλίκου εἰς τὸν ἀνατροφέα ἡ ἐξουσία τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὴν βοήθειαν τῆς ἀρχῆς πρὸς περιστολὴν τῶν παρεκτροπῶν τοῦ ἀνηλίκου, ἐὰν πρὸς τοῦτο ἀποβῇ ἀνεπαρκής· ὁ κατ' οἶκον σωφρονισμὸς συνεστῆλθον ὅμως τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας ταύτης, ὑποβλήθησθαι τῆς ἐξασκήσεως αὐτῆς εἰς τὸν διττὸν ἔλεγχον τῶν συγγενῶν καὶ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἀνωτέρω κινδύνου τῆς καταχρήσεως. Ἐπὶ τούτῳ καθιερώθη τὸ ἄρθρον 56 τοῦ νομοσχεδίου, ὅπερ συμβιβάζει τὰ ἀντίθετα ταῦτα στοιχεῖα, τὴν προστασίαν τοῦ ἀνηλίκου κατὰ τῶν ἰδίων παρεκτροπῶν καὶ κατὰ τῆς ἐνδεχομένης σκληρότητος τοῦ ἀνατροφέως πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τῆς παντελοῦς ἀτιμωρησίας τοῦ εἰς μεγάλα καὶ σκανδαλώδη ἀτοπήματα ἐκτραχηλιζομένου ἀνηλίκου.

Τὸ δέκατον πρῶτον τμήμα πραγματεύεται περὶ τῆς ἐκπροσωπήσεως τοῦ ἀνηλίκου καὶ τῆς διαχείρισεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἄρθρον 58 ἐκτίθησι τὸ κύριον καθήκον τοῦ ἐπιτρόπου, ἥτοι τὴν ἐκπροσώπησιν τοῦ ἀνηλίκου, κατὰ πᾶσαν περὶ τῆς προσωπικῆς καταστάσεως καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ πράξιν, καὶ ὁρίζει τὴν κατὰ τὴν πλήρωσιν τοῦ καθήκοντος τούτου εὐθύνην· περὶ τῆς εὐθύνης ταύτης ἐγένετο παραδεκτὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐν ἰσχύϊ δικαίου, καθ' ἣν ὁ νόμος κηρύττει τὸν ἐπίτροπον ὑπεύθυνον πρὸς ἀποζημιώσεις ἐνέκα δόλου, ἢ παραλείψεως τῆς ἐπιμελείας καὶ προνοίας, ἣν ἔχουσι συνήθως πάντες οἱ ἄνθρωποι, παραλείψεως τοσοῦτον ἀσυγγνώστου, ὥστε ταυτίζεται πρὸς τὸν δόλον, δὲν ἀπαιτεῖ δὲ κατὰ τὰ λοιπὰ νὰ κατατεῇ οὗτος κρείττων ἑαυτοῦ καθ' ἣν ἐκὼν ἄνων ἀναλαμβάνει διαχείρισιν, καὶ ἐπομένως παρρηγὰ τὰς παραλείψεις τῆς παρὰ μόνους τοὺς συνετοὺς συνήθους περισκέψεως καὶ προνοίας, ὅταν ὁ ἐπίτροπος ἀποδείξῃ, ὅτι καὶ κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ὑποθέσεις συνήθως ὑποπίπτει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ραθυμίας.

Τὰ ἄρθρα 59—63 ὁρίζουσιν τὰς πράξεις, δι' ὧν ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ

βεβαιώσει τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνηλίκου, καὶ ν' ἀσφαλίσῃ αὐτὴν κατὰ πάσης ἐνδεχόμενης φθορᾶς, ἢ βλάβης.

Ἐν τῷ 59 ἄρθρῳ ἀφηρέθη ἡ δεκαήμερος προθεσμία, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὁ ἐπίτροπος, κατὰ τὸν γαλλικὸν νόμον, ὀφείλει νὰ συντάξῃ τὴν ἀπογραφήν, διότι πολλάκις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τηρηθῇ ἡ προθεσμία αὕτη ἐν Ἑλλάδι, ἐνθα, τό γε νῦν ἔχον πολλάκις ὁ ἐπίτροπος κατοικεῖ εἰς τόπον μὴ ἔχοντα συμβολαιογράφον, ἄλλως ἡ προθεσμία ὠρσμένων ἡμερῶν, ἧς ἡ παράδοσις οὐδὲν παράγει κατὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἐννομον ἀποτέλεσμα, τὸν μὲν ράθυμον ἐπίτροπον δὲν θέλει καταστήσῃ δραστηριώτερον, εἰς δὲ τὸν ἀκρῶς καὶ δραστήριον δύναται εὐθὺς ἐν ἀρχῇ νὰ ἐμποιήσῃ τὸν φόβον, οἷοι θέλει ποραθῇ αὐτὴν, καὶ ἕνεκα τούτου ἕως ἀποτρέψῃ αὐτὸν τῆς ἀποδοχῆς τοῦ βάρους τῆς ἐπιτροπείας, ἐνῶ πᾶς ἐπίτροπος συνεδῶι τὴν ἐκ τῆς παραλείψεως τῆς ἀπογραφῆς εὐθύνην, θέλει προσπαθῆσαι νὰ ἐκπληρώσῃ ὅσον τάχιστα τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην.

Τὸ ἄρθρον 60 ὀρίζει τὴν ἀπώλειαν τῶν κατὰ τοῦ ἀνηλίκου ἀπαιτήσεων ἐπιτρόπου, ἐν γνώσει ἀποσιωπήσαντος αὐτάς. Ἡ ποινή αὕτη ἐγένετο δεκτὴ, διότι ἐθεωρήθη λίαν ἐπικίνδυνον εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἀνηλίκου νὰ ὑπάρχωσι κατ' αὐτοῦ ἀπαιτήσεις τοῦ ἐπιτρόπου, ἅς μὴ καθισταμένας εἰς τὸν παρεπίτροπον γνωστας, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιτροπείας, αὐτὸς μὲν δὲν θέλει θυνηθῇ ἐγκαίρως καὶ ἐπιτυχῶς ν' ἀποκρούσῃ, ὁ δ' ἐπίτροπος θέλει κατορθώσῃ ἢ νὰ ἐξοφλήσῃ προχείρως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιτροπείας ἢ νὰ ἐπιδιώξῃ ἀδίκως βραδύτερον, καταστρέφων πᾶν ἐκ τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀνηλίκου, ἢ ἄλλοθεν προκύπτον μέσον ὑπερασπίσεως αὐτοῦ.

Ἐν τῷ 61 ἄρθρῳ περὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐκποιεῖν τὰ κινητὰ τοῦ ἀνηλίκου ἐγένετο σκέψις ἰδίᾳ περὶ τῶν ἐταιρικῶν μετοχῶν, τῶν τραπεζικῶν ὁμολογιῶν, καὶ τῶν δημοσίων χρεωγράφων, ἅτινα, ἀποτελοῦντα ἐνίστοι τὸ κυριώτερον στοιχεῖον μεγάλης περιουσίας, δὲν ὑπόκεινται εἰς κίνδυνον φθορᾶς, παράγουσιν ἀσφαλὴ πρόσοδον καὶ αὐξάνουσι συνήθως κατὰ τὴν ἀξίαν, προϊόντος τοῦ χρόνου. Τῶν κινητῶν τούτων, ἅπερ ἐπολλαπλάσιασθησαν τοσοῦτον ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ ἐκ τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῶν ἐθνῶν, ἡ διατήρησις εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπίσης ἐπιωφελῆς, ὡς καὶ ἡ τῶν ἀκινήτων. Ἀτοπώτατον δ' ἤθελεν εἶναι νὰ ἐξομολωθῶσι ταῦτα πρὸς τὰ περιττὰ ἐπιπλα, ἢ κτήνη τοῦ ἀνηλίκου, ὧν ἡ διατήρησις εἶναι προδήλως ἐπαχθὴς καὶ ἐπιζήμιος. Ἐκτὸς τούτου ἡ πώλησις τῶν πιστωτικῶν τούτων ἐγγράφων, ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου καὶ εἰς μεγάλας ποσότητας ἤθελεν ἔχει τὸ ἕρον ἐπιβλαβὲς ἀποτέλεσμα τοῦ νὰ ἐκποιήθωσι παρὰ τιμὴν. Ἐντεῦθεν δὲ μεγάλη ἤθελεν εἶναι ἡ τοῦ ἀνηλίκου ζημία. Διὰ τοὺς λόγους τούτους συνετάχθη τὸ β' ἐδάφιον τοῦ 61 ἄρθρου, ἰδίως πραγματευόμενον περὶ τοῦ εἴδους τούτου τῶν κινητῶν.

Τὸ ἄρθρον 62 περιέχει περὶ τῆς ἀπολαμβανούτης τὴν ἐπικαρπλίαν τῆς περιουσίας τῶν τέκνων τῆς μητρὸς εὖλογον ἐξαίρεσιν τοῦ ἐν ἄρθρῳ 61 καθιερουμένου κανόνος τῆς ἐκποιήσεως τῶν κινητῶν, ὧν τὴν διατήρησιν δὲν

ἐπέτρεψε τὸ συγγενικὸν συμβούλιον, διότι ἡ ἐκποίησις αὐτῶν, κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἤθελε ματαιώσει πολλὰς τὴν ἐκ τῆς ἐπικαρπίας ὠφελείαν, ἀναγκαζομένης τῆς μητρὸς ν' ἀγοράσῃ ἰδίαις δαπάναις πράγματα πρὸς χρῆσιν ἑαυτῆς. Ἄπερ εὐρίσκονται ἐν τῇ περιουσίᾳ τῶν τέκνων τῆς, ἐξεποικίθησαν ὅμως διὰ πλειστηριασμοῦ, ἐνῶ ἐκ τῆς προσηκούσης χρήσεως αὐτῶν δὲν ὑπῆρχε κίνδυνος φθορᾶς τῆς περιουσίας.

Διὰ τὰ συμβιβάσῃ ὅμως ὁ νόμος τὸ συμφέρον τοῦτο τῆς μητρὸς πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀντλήκου, ὥρισε διὰ τοῦ 62 ἄρθρου νὰ ἐκτιμῶνται ἀκριβῶς τὰ πράγματα πρὸς συντηρητικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀξίας αὐτῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν παρέλαθεν αὐτὰ ἡ μήτηρ.

Τὰ ἄρθρα 63 καὶ 64 ὁρίζονται τὸν τρόπον, καθ' ὃν θέλουν θεραπεύονται αἱ πρώτισται ἀνάγκαι τοῦ ἀντλήκου χωρὶς σπατάλης ἢ ἀπιστίας, ἢ ἐπιτημίου ἀργίας τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ καὶ βεβαίως ὁ προχειρότερος τρόπος τοῦ ν' ἀποφύγῃ τὰ ἀτοπήματα ταῦτα ἦτο ν' ἀνατεθῇ εἰς τὰ συγγενικά συμβούλια ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ποσοῦ τοῦ ἀναγκαίου πρὸς τε τὴν συντήρησιν καὶ τὴν διατροφήν τοῦ ἀντλήκου, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας, καθ' ἣ ὀρᾷ καὶ ὁ γαλλικὸς νόμος. Διότι τὸ συμβούλιον τοῦτο, ὡς ἐκ τῆς σχέσεώς του πρὸς τὸν ἀντλήκον καὶ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν πόρων αὐτοῦ, εἶναι καταλληλότερον πρὸς ὀρθὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων.

Ὁ ἐν τῷ 64 ἄρθρῳ περιορισμὸς τοῦ ἐπιτρόπου κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν ὑπερβαίνοντων τὰς χιλίας δραχμ. κεφαλαίων ἐθεωρήθη ἀναγκαῖος, τὸ μὲν, ἵνα μὴ κινδυνεύσῃ τὰ κεφάλαια τῶν ἀντλήκων, ὡς συμβαίνει ἐνίοτε, δανειζόμενα ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου εἰς τοὺς οἰκείους ἢ συγγενεῖς αὐτοῦ, ἐπὶ ἰδανικαῖς ἐγγυήσεσι, τὸ δὲ, ἵνα μὴ φύωνται κατὰ τὴν λογιστικὴν ἀνυπερβλητοὶ δυσκολαί περὶ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, ἐὰν ὁ δανεισθεὶς τὰ χρήματα ὀφειλέτης ᾖ τῇ ἀναξιδόχρως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ δανείου, ἢ κατέστη μὲν βραδύτερον τοιοῦτος, ἢ θύνατο ὅμως νὰ προληφθῇ ἡ ἐντεῦθεν προκύψασα ζημία, ἐρευνώντος τοῦ ἐπιτρόπου ἐπιμελῶς τὰ κατὰ τὴν περιουσίαν τοῦ ὀφειλέτου, καὶ ἐπιδιώκοντος ἐγκαίρως τὴν ἀπόσιν τοῦ δανείου. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ βραδύτητος καὶ ἐξόδων κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν κεφαλαίων, καθιερώθη ἐν τέλει τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου ἡ ἐξαίρεσις, ὡς πρὸς τὰ παρέχοντα πᾶσαν ἀσφάλειαν δημόσια τραπεζικὰ καταστήματα τέλος πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τηρήσεως τῶν ὁρισμῶν τούτων καθιερώθη ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 65.

Ἡ πρόνοια τοῦ νομοθέτου περὶ τῶν κινητῶν (ἄρθρ. 61) καὶ τῶν κεφαλαίων (ἄρθρ. 64) ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὰ ἀκίνητα, ἃ διατηρούμενα αὐξάνουσι πάντοτε ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ εὐνομίας κατὰ τὴν ἀξίαν, ἐὰν καταδύλληται εἰς αὐτὰ ἡ προσηκούσα ἐπιμέλεια, ὑπὲρ τῆς ἐγγυᾶται ἡ ἐπιτήρησις τοῦ παρεπιτρόπου. Ἐκ τούτου ἐξηγοῦνται ἐν μέρει οἱ ἐν τοῖς ἄρθροις 66 καὶ 67 ἐπιβαλλόμενοι εἰς τὸν ἐπίτροπον περιορισμοὶ ἐπὶ τῶν ἐν ὀνόματι τοῦ ἀντλήκου λαμβανομένων δανείων καὶ ἐπὶ τῆς ἐκποίησεως τῶν ἀκινήτων αὐτοῦ· χάριν δὲ πλειοτέρας σαφηνείας, ὥρισθη ὅσον

ἔνεστιν ἀκριβῶς ἡ ἔννοια τῆς ἐκποιήσεως κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἐν ἰσχύϊ ρωμαϊκοῦ δικαίου (Κώδ. 4). 51. 7. Οἱ περιορισμοὶ ὁμῶς οὗτοι τῆς ἐκποιήσεως εἰσὶν ὅλως περιττοὶ ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρου 68, καθ' ἣν ρητῶς καθιερώθη τὸ ἀνεφάρμοστον αὐτῶν.

Ὁ λόγος, δι' ὃν ἐγένετο δεκτὴ ἡ αὐστηρὰ διάταξις τοῦ ἄρθρου 60, ὑπεγόρευσε καὶ τὴν τοῦ ἄρθρου 69.

Τὸ ἄρθρον 70 περιορίζει τὸ ἐν τῷ γαλλικῷ νόμῳ δικαίωμα τοῦ ἐπιτρόπου (ἄρθρ. 1718, 1449 καὶ 1430) τοῦ νὰ ἐκμισθοῖ τὰ ἀγροτικὰ κτήματα τοῦ ἀνηλίκου ἀπὸ ἐννεαετίας εἰς ἐξαετίαν τὸ πολὺ, διότι ὡς ἐκ τῆς παρ' ἡμῖν καταστάσεως τῆς γεωργίας καὶ τοῦ πληθυσμοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς ἡ ἐπὶ μακρόν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, χρόνον ὡς ἔγγιστα δυνατὴ πρόσσδος τῶν τοιούτων κτημάτων, ὥστε ἡ εἰς τοσαύτας περιπτώσεις ἐκτάκτως προβαίνουσα αὔξησις τῆς προσόδου ταύτης δύναται νὰ καταστήσῃ ἐπιβλαβεῖς εἰς τοὺς ἀνηλίκους τὰς μακρὰς μισθώσεις. Διὰ νὰ μὴ στερηθῇ δὲ ὁ ἀνήλικος τῶν ὠφελειῶν τῆς ἐκμισθώσεως εἰς τὸν ἀξιοχρεῶν, ἐπιτρέπει, καὶ πολλάκις ἐξ ἀδαιρέτου συγκύριον τοῦ κτήματος, (καθὼ στενὸν συγγενὴ) ἐπίτροπον, καθιερώθη ἡ ἐν τῷ ἄρθρῳ 70 διάταξις, δι' ἧς, σκοπὸν ἔχει ὁ νόμος νὰ προλάβῃ τὰς ἐκ τοιαύτης μισθώσεως καταχρήσεις. Τὸ τελευταῖον ἐδάφιον τοῦ ἄρθρου τούτου προσετέθη πρὸς λύσιν τοῦ δυσχεροῦς ζητήματος περὶ τοῦ κύρους τῶν μισθώσεων τῶν γενομένων ἐπὶ χρόνον ὑπερβαίνοντα τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνηλικότητος, αἵτινες προδήλως ἤθελον περιέχει ἀδικαιολόγητον περιορισμὸν τῆς τοῦ ἡλικιωθέντος ἐξουσίας τοῦ διαχειρίζειν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ.

Αἱ ἀπαγορεύσεις τοῦ ἄρθρου 72, ληφθεῖσαι ἐκ τοῦ ἐν ἰσχύϊ δικαίου (Νεαρ. 72 τοῦ Ἰουστινιανοῦ), ἔχουσι τὸν αὐτὸν λόγον, δι' ὃν καθιερώθη καὶ ἡ τοῦ ἄρθρου 60 διάταξις.

Τὰ ἄρθρα 73—77 ἐκφράζουσι τὴν σωτηρίαν ἀρχὴν, ὅτι ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ, ἄνευ ἐγκρίσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, πράξεις, ἐπιβαλλούσας ὑποχρεώσεις εἰς τὸν ἀνήλικον, ἢ ἐνθετούσας αὐτὸν εἰς δαπάνας, ἢ στερούσας αὐτὸν ὠφελημάτων, ἢ τέλος λυσύσας περὶ δικαιομάτων ἀμφισβητήσεις, αἵτινες ἤθελον ἴσως ἀποβῇ ὑπὲρ τοῦ ἀνηλίκου, ἂν ἐλύοντο διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Ἡ καθ' ἑρῶσις τῆς ἐν τῷ 78 ἄρθρῳ περιεχομένης ἀρχῆς ἐθεωρήθη ἀναγκαία, ἵνα καταργηθῇ ὡς πρὸς τὰς ἐν αὐτῷ ἀναφερομένας πράξεις τὸ τῆς εἰς ἀκέραιον ἀποκαταστάσεως προνόμιον, ὅπερ τὸ ἐν ἰσχύϊ δίκαιον ἀπνέμει εἰς τοὺς ἀνηλίκους κατὰ πάσης ἐπιζημίου εἰς αὐτοὺς νομικῆς πράξεως, καὶ ἂν αὕτη ἐνηργήθῃ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου καθότι τὸ προνόμιον τοῦτο, ὅπερ ἄλλως ἀποβαίνει περιττὸν μετὰ τοσαύτας προφυλάξεις καὶ ἀσφαλείας, καταργοῦν τὰς ἐν πλίστιν εἰς τὰς ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνηλίκου ἐπιχειρουμένας πράξεις, ἀποβαίνει ἐπὶ τέλους εἰς βλάβην αὐτοῦ.

Τὸ ἄρθρον 79 περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐνάρξεως τῶν καθηκόντων τοῦ ἐπι-

τρόπου θεωρήθη ἀναγκαῖον διὰ τὰ ὀρίσθῃ σαφῶς καὶ ἀνενδοιάστως ὁ χρόνος τῆς ἐνάρξεως τῆς βαρείας τοῦ ἐπιτρόπου εὐθύνης.

Ἐν τῷ IB' τμήματι πρόκειται περὶ τῆς λογοδοσίας τοῦ ἐπιτρόπου, ἥτις εἶναι διττή, ἡ μὲν μερική, περιοριζομένη εἰς τὴν τοῦ ἀμέσως προηγουμένου ἔτους διαχείρισιν, καὶ δυναμένη νὰ ζητηθῇ κατὰ πᾶν ἔτος ὑπὸ τοῦ παρ-επιτρόπου, ἐὰν ἐκουσίως δὲν δίδῃ αὐτὴν ὁ ἐπίτροπος, ἡ δὲ καθολική, ἀναφερομένη εἰς τὸ ὅλον τῆς διαχείρισεως καὶ γινομένη μόνον μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς, διότι ἤθελεν εἶναι ἀφόρητον διὰ τὸν ἐπίτροπον βάρος νὰ δίδῃ κατ' ἐπανάληψιν λόγον τῆς καθόλου αὐτοῦ διαχείρισεως, ὅποτε θελήτη ὁ παρ-επίτροπος.

Τὸ 82 ἄρθρον προεκάλεσε τὴν συζήτησιν περὶ τοῦ ζητήματος ἐὰν πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὸ δικαστήριον ἡ ἐξουσία ν' ἀπονέμη κατὰ τὰς περιστάσεις εἰς τὸν ἐπίτροπον ἀνάλογον πρὸς τοὺς κόπους αὐτοῦ καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀνηλίκου χρηματικὴν ἀμοιβήν· τὸ λειτούργημα τοῦ ἐπιτρόπου, καθὼς ἀναπληρῶν τὴν τοῦ πατρὸς ἀντίληψιν, ἀνάγκη ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ νὰ μὴ συνδέεται μετὰ χρηματικῆς τοῦ ἐπιτρόπου ὠφελείας, διότι τοιαύτη ἀμοιβή, διδομένη λ. γ. εἰς τὴν μητέρα, ἢ τὸν πάππον, ἢ τὸν εὐπορον προσδύερον ἀδελφόν, τοὺς ἀναδεχομένους τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ υἱοῦ, ἢ ἐγγόνου, ἢ ἀδελφοῦ, ἤθελε προσδίδει καιρῶς τὸ αἶσθημα τῆς στοργῆς καὶ τοῦ συγγενικοῦ καθήκοντος, ἀφ' ὧν καὶ μόνων συνήθως ὁρμώμενα τὰ πρόσωπα ταῦτα ἀναλαμβάνουσι τὴν προστασίαν τῶν ἀδυνάτων μελῶν τῆς οἰκείας οἰκογενείας. Ἐκτὸς τούτου ἡ καθιέρωσις τοῦ ἐμμέσθου τῆς ἐπιτροπείας ἤθελε καταβάσει αὐτὴν εἰς κερδοσκοπικὴν ἐπιχείρησιν, ἐπιζητουμένην ἐνίοτε χάριν πορισμοῦ, ἐνῷ συνήθως ἡ ὑπηρεσία αὕτη οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἐκπληρώσις ἱεροῦ συγγενικοῦ, ἢ φιλικοῦ καθήκοντος. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἔπρεπε νὰ καθιερωθῇ ἡ ἀρχή, ὅτι ἡ ὑπηρεσία τοῦ ἐπιτρόπου εἶναι ἀμισθος. Ἀλλ' ἐὰν ὁ ὀρφανὸς στερεῖται ἐγγυτέρων συγγενῶν, ἡ δὲ σκόπιμος διαχείρισις τῆς τοῦ μὲν μεγάλης αὐτοῦ περιουσίας χρῆζει πολλῆς δεξιότητος καὶ μεγάλων κόπων, δὲν εἶναι κίνδυνος μὴ περιπέσῃ εἰς ἀδεύους, ἢ ρυπαρὰς χεῖρας, ἐὰν οἱ ἀπώτεροι συγγενεῖς, ἢ καὶ ξένοι ἐξ διασμένης ἱκανότητος καὶ τιμιότητος, ἀποποιῶνται ν' ἀναλάβωσι τὴν διοίκησιν αὐτῆς, διὰ τὸν λόγον οὗ, μὴ ἔχοντες ἰδίαν περιουσίαν καὶ ζῶντες ἐκ τῆς ἐργασίας των, δὲν δύνανται νὰ καταβάλωσι δωρεὰν κόπους εἰς τὴν προσήκουσαν τοσοῦτον μεγάλῃς περιουσίας διαχείρισιν; Ὁ λόγος οὗτος, ὅν ἄλλως παραδέχεται καὶ ὁ αὐστριακὸς νόμος, ὑπηγόρευσε τὴν διατήρησιν τῆς διατάξεως τοῦ παρ' ἡμῶν ἐν ἰσχύϊ νόμου περὶ τῆς κατὰ τὰς περιστάσεις ἀπονεμητέας ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ εἰς τὸν ἐπίτροπον ἀντιμισθίας· τοῦτο συνάγουσιν οἱ νομοδιδάκαλοι, κατὰ τὸ νῦν ἰσχύον δίκαιον, ἐκ τῶν νόμων τοῦ Πανδέκτου II. (27. 3). 1. § 7 καὶ τῶν B. 2. (A'. 3). 1. § 5.

Τὸ ἄρθρον 83 καθιεροὶ ἀπαγόρευσιν περιβάλλουσιν τὴν λογοδοσίαν μὲ τὴν εἰς αὐτὴν προσήκουσαν ἀγνότητα καὶ εἰλικρίνειαν. Ὁ δὲ τοῦ ἄρθρου 84 ὀρισμὸς, ὅτις συνάδει καὶ πρὸς τὸ νῦν ἰσχύον δίκαιον, ἀπορρέει ἀπὸ τῆς

ἀρχῆς, ὅτι τοῦ ἐκ τῆς λογοδοσίας προκύπτοντος ὀφλήματος πρὸς τὸν ἐπιτροπευόμενον τὴν πληρωμὴν ἐπιτάττει ἀμέσως, οὕτως εἰπεῖν, ὁ νόμος εἰς τὸν ἐπίτροπον, ὥστε ἡ ἐλαχίστη αὐτοῦ ἀναβολὴ περὶ τὴν καταβολὴν ἀποτελεῖ ὑπερβῆσιν καὶ συνεπάγεται τὴν πρὸς πληρωμὴν τόκων ὑποχρέωσιν.

Ὁ σκοπὸς τῆς ἐν τῷ ἄρθρῳ 85 συντόμου παραγραφῆς εἶναι ν' ἀπαλλάξῃ τὸν ἐπίτροπον τῶν, μετὰ μακρὸν ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς διαχειρίσεως χρόνον, τυχόν κινουμένων κατ' αὐτοῦ ἀπαιτήσεων. Ἔνεκα τῶν ὁποίων, ἀφοῦ τέλος ἀπηλλάγη τῶν δωρεὰν καταβληθέντων κόπων τῆς διαχειρίσεως, θέλει τρέχει ἐπὶ τριακονταετῶν τὸν κίνδυνον ἀδιεξόδων ἀμφισβητήσεων καὶ ἀδίκου καταδίκης, μὴ δυνάμενος ἴσως νὰ ἔχῃ προχείρους μετὰ τούτων χρόνον τὰς πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἀπαιτήσεων ἀναγκαίας ἀποδείξεις· ἐξαίρουν ὅμως τοῦ κανόνος τούτου ἀποτελεῖ τὸ ἐκ τῆς λογοδοσίας προκύψαν ὑπόλοιπον, τὸ λόγῳ δανείου, μείναν εἰς χεῖράς του.

Τὸ ἄρθρον 86 καθιεροῖ τὴν ἀρχὴν, ὅτι τὸ τῆς ἐπιτροπείας λειτουργήμα δὲν εἶναι νομικὴ σχέσις, ἀφορῶσα τὴν περιουσίαν τοῦ ἐπιτρόπου, καὶ ἐπομένως δὲν μεταδίδει εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ.

Τὸ II' τμήμα πραγματεύεται περὶ τῆς ἐπιτροπείας τῶν φυσικῶν τέκνων· οἱ ὅρισμοι τῶν ἄρθρων τοῦ τμήματος τούτου διαφέρουσι τῶν περὶ τῆς ἐπιτροπείας τῶν νομίμων τέκνων κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι, ἐπὶ τῶν μὴ ἀνεγνωρισμένων φυσικῶν τέκνων, δὲν ὑπάρχει δυνατὴ οὔτε ἡ ἐκ τελευταίας βουλῆσεως, οὔτε ἡ τῶν ἀνόντων ἐπιτροπεία. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀνεγνωρισμένων εἶναι μὲν δυνατὴ ἡ ἐκ τελευταίας βουλῆσεως τοῦ ἀνεγνωρισαντος αὐτὰ πατρὸς, ἡ τῆς ἀνεγνωρισάσης μητρὸς ἐπιτροπεία, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ τῶν ἀπωτέρω ἀνόντων. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἐπὶ τῆς ἐπιτροπείας ταιούτων τέκνων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συζητηθῇ συγγενικὸν συμβούλιον. Ἐντεῦθεν ἡ ἀνάγκη τῶν ἐν τῷ τμήματι τούτῳ ὁρισμῶν τῶν ἄρθρων 87—97.

Ἐν τῷ Γ' κεφαλαίῳ πρόκειται περὶ τῆς χειραφεσίας, ἐφ' ἧς μεγίστη ὑπάρχει ἀνάγκη ριζικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἐν ἰσχύϊ θεαίου, ὅπερ, συνεχόμενον μετὰ τῶν ρωμαϊκῶν περὶ πατρικῆς ἐξουσίας ἀρχῶν, αἵτινες ἀφ' ὧν οὐσιωδῶς πρὸς τὰ ἥθη ἡμῶν, δὲν παραδέχεται τὴν αὐτοδικαίως γενομένην ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, εἰμὴ μόνον διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς, ἢ διὰ τινῶν ἀξιομάτων τοῦ υἱοῦ, ἢ πρὸς ποινὴν τοῦ πατρὸς, ἔνεκεν ἀξιοποίνων τινῶν πράξεων αὐτοῦ, ἢ τέλος διὰ τὴν εἰς ἴδιον ἀνεξάρτητον βίον (δυσσπόδεικτον) τροπὴν τοῦ τέκνου.

Παραδέχεται λοιπὸν τὸ νομοσχέδιον κατὰ τὰς περὶ χειραφεσίας ἀρχὰς τοῦ γαλλικοῦ νόμου.

α') Ὅτι ἡ χειραφεσία γίνεται αὐτοδικαίως διὰ τοῦ γάμου τοῦ ἀνηλίκου, ὅπερ συνᾶδει οὐ μόνον πρὸς τὰ ἥθη ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων (ἄρθρ. 98).

β') Ὅτι ἡ χειραφεσία δύναται νὰ γενῇ 1) διὰ δηλώσεως τοῦ πατρὸς· ἐνταῦθα παρεδέχθη τὸ νομοσχέδιον, ὅτι ὁ πατὴρ δύναται νὰ χειραφετήσῃ καὶ αὐτὸ τὸ πεντεκαίδεκαετὲς τέκνον του, ἐὰν πεισθῇ, ὅτι εἶναι ἄξιον τῆς

τοιαύτης ἀνεξαρτησίας· δὲν ἐδίδασκε δὲ νὰ ὀρίσῃ τὴν ἡλικίαν τῶν 15 ἐτῶν, διότι ἡ χειραφεσία αὕτη ᾔρηται ἀπὸ τῆς θελήσεως τοῦ πατρὸς, ὅστις ὑποτίθεται, ὅτι γινώσκει καλλίον παντὸς ἄλλου τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν νοσητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν τέκνων του καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῶν. Ὅθεν τὸ μὲν, δὲν ὑπάρχει κίνδυνος μήπως τὸ τέκνον χειραφετηθῇ ἀναξίως πρὸς βλάβην αὐτοῦ τε καὶ ἄλλων, τὸ δὲ, δίδεται εἰς τὸν πατέρα τὸ δικαίωμα νὰ παράσῃ εἰς τὰ πρῶτως ἀναπτυχθέντα καὶ ἄξια ἐμπιστοσύνης τέκνα του ἀφορμὴν ἰδίας ἐνεργείας καὶ περαιτέρω ἀναπτύξεως· ὅταν ὅμως ἡ χειραφεσία αὕτη ἐνεργῇται ὑπὸ τῆς μητρὸς, ἀπαιτεῖται διὰ λόγους προφανεῖς, καὶ ἡ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου γνωμοδότησις· 2) διὰ δηλώσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἐν ἑλλείψει πατρὸς καὶ μητρὸς. Ἐντοῦθα ἐτέθησαν, μὴ ὑπαρχόντων τῶν ἀνωτέρω λόγων, ὡς κατώτατος ὅρος ἡλικίας, τὰ 18 ἔτη (ἄρθρον 100).

Τὸ ἄρθρον 101 ὀρίζει τὴν διαδικασίαν, καθ' ἣν γίνεται ἡ χειραφεσία, παρέχον καὶ εἰς τὸν δεκαοκταετῇ ἀνῆλικον τὸ δικαίωμα νὰ προκαλέσῃ τὴν περὶ χειραφεσίας αὐτοῦ γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἐὰν, συνειδῶς ἑαυτὸν ἄξιον χειραφεσίας, [δὲν δύναται νὰ πείσῃ περὶ τούτου, οὔτε τὸν ἐπίτροπον, οὔτε τοὺς μέχοι τετάρτου βαθμοῦ συγγενεῖς αὐτοῦ.

Τὰ ἄρθρα 102—114 ρυθμίζουν τὴν ἱκανότητα τοῦ χειραφετοῦ ἀνῆλικου πρὸς τὸ ἐπιχειρεῖν νομικὰς πράξεις, καὶ, περιορίζοντα αὐτὴν πολυειδῶς, θέτουσι τὸν χειράφετον ὑπὸ τὴν ἐφορείαν ἐπιμελητῶν, καλουμένων κηδεμόνων.

Ἡ ἐφορεία αὕτη ταυτίζεται ἐντελῶς πρὸς τὴν ἐπιτροπείαν, ὡς πρὸς τὴν ἐπαγωγὴν αὐτῆς καὶ τοὺς λόγους τῆς ἀπαλλαγῆς, τῆς παραιτίσεως καὶ τῆς παύσεως τῶν εἰς αὐτὴν καλουμένων, ἐκτὸς τῆς ἐκ διαθήκης ἐπαγωγῆς (ἄρθρ. 102)· διότι ἡ ἀνάγκη τῆς κηδεμονίας, ὡς ἐκ τῶν προτιγομένων ἄρθρ. 98—101 προκύπτει, δὲν ἀναφαίνεται ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς μητρὸς, εἰμὴ μόνον ὅταν τὸ τέκνον ἐχειραφετήθῃ ὑπὸ τοῦ ἐτέρου αὐτῶν. Ἀλλὰ τότε ὁ πατήρ, ἢ, ἐν ἑλλείψει αὐτοῦ, ἡ μήτηρ εἶναι κηδεμόνες (ἄρθρ. 102 καὶ 12)· ἐθεωρήθη δὲ ἄτοπον νὰ δύναται ὁ κηδεμὼν. ὁ ὑπεύθυνος ἕνεκα τῆς διαχειρίσεως, νὰ ἐκλέγῃ τὸν διάδοχον αὐτοῦ, τὸν ἀνθρωπον δηλαδὴ, ὅστις ὀφείλει νὰ ζητήσῃ λόγον τῆς τοῦ προκατόχου αὐτοῦ διαχείρισεως καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ τὰς ἐξ αὐτῆς προκυπούσας ἀπαιτήσεις τοῦ ἀνῆλικου κατὰ τῆς περιουσίας τοῦ προτέρου κηδεμόνος. Καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἱκανότητα τοῦ χειραφετοῦ πρὸς ἐπιχειρήσιν νομικῶν πράξεων, ἀναφερομένων εἰς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, τὸ νομοσχέδιον ἐν τοῖς ἄρθροις 104—106 καθιεροῖ τὴν ἀρχήν, ὅτι τοιοῦτος ἀνῆλικος, ἕνεκα τῆς ὁπωσποῦν ἤδη ὀρίμου νοσητικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως, δύναται νὰ ἐπιχειρήτῃ πᾶσαν πράξιν, σκοποῦσαν τὴν διατήρησιν καὶ βελτίωσιν τῆς περιουσίας του, νὰ λαμβάνῃ τὰ εἰσυόγηματα αὐτῆς καὶ νὰ ἐκμισθοῖ ἐπὶ πενταετίαν, ἢ ἑξαετίαν τὰ ἀστικά ἢ ἀγροτικά αὐτοῦ κτήματα, διότι ἅπασαι αἱ πράξεις αὗται, καὶ ἂν ἐκ τῆς ἀπειρίας τοῦ ἀνῆλικου δὲν ἐνεργηθῶσι μετὰ τῆς πρσσηκούσης περίσκεψης,

δὲν δύνανται νὰ ἐλαττώσωσιν οὐσιωδῶς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ὅστις ἄλλως, καὶ διὰ τῆς περιστολῆς τῶν ὧν διὰ τοιούτων πράξεων ἀναλαμβάνει ὑποχρεώσεων, ἀρκούντως προστατεύεται κατὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀπειρίας, ἢ ἀπειρισκειψίας· πᾶσα δὲ ἄλλη πράξις αὐτοῦ, δυναμένη νὰ στερήσῃ αὐτὸν τῆς κεκτημένης περιουσίας του, ἐπιχειρεῖται συναινέσει τοῦ κηδεμόνος του, ὅστις ἐπὶ τῶν σπουδαιοτέρων τοῦτων πράξεων χρῆζει τῆς συναινέσεως τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, καὶ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ δικαστηρίου (ἄρθρ. 105 καὶ 106).

Τὸ ἄρθρον 110 θέτει ἀρχὴν ὁμοίαν τῇ τοῦ ἄρθρου 78, διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, οἵτινες ἐξετέθησαν πρὸς αἰτιολογίαν τοῦ ἄρθρου ἐκείνου.

Τὰ ἄρθρα 112 καὶ 113 πραγματεύονται ἰδίως περὶ τῆς χειραφέτας τῶν φυσικῶν τέκνων, ἧτις ἔπρεπε διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους (ἄρθρ. 87—97) νὰ κανονισθῇ δι' ἰδίων ὁρισμῶν.

Ὁ περὶ ἐνηλικιότητος τίτλος, ἐξ ἐνὸς μόνου ἄρθρου συγκείμενος, ὀρίζει κατὰ τὴν ἐν ἰσχύϊ νομοθεσίαν (Ν. ἀπὸ 15 Ὀβρίου 1836 περὶ ἐνηλικιότητος) καὶ τὸ παράδειγμα καὶ ἄλλων ἐθνῶν, ταυτιζομένων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτον μεθ' ἑμῶν ὡς πρὸς τὴν ταχύτητα τῆς φυσικῆς καὶ νοητικῆς ἀναπτύξεως, οἱ ἢ ἐνηλικιότης ἀρχεται, ἅμα συμπληρωθέντος τοῦ 21 ἔτους, ὅτε συνήθως ὑπάρχουσιν ἐπὶ τοσούτον ἤδη ἀνεπτυγμένοι αἱ νοητικαὶ τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις, ὥστε δύναται ἀκινδύνως νὰ ἐπιχειρῇ πᾶσαν νομικὴν τοῦ ἀστικοῦ δικαίου πράξιν, ἐκτὸς τῶν ῥητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξηρημένων π. χ. τοῦ γάμου, ἀνευ συναινέσεως τῶν γονέων, τῆς υἱοθεσίας κτλ.

Ὁ περὶ ἀπαγορεύσεως καὶ δικαστικοῦ αἰτιληήτορος τίτλος διαιρεῖται εἰς δύο κεφάλαια α') τὸ περὶ ἀπαγορεύσεως, καὶ β') τὸ περὶ δικαστικοῦ ἀντιληήτορος.

Αἱ περιπτώσεις τῆς δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως ὀρίζονται ἐν τῷ ἄρθρῳ 115 σαφῶς, ἄλλως τὸ ἄρθρον τοῦτο εἶναι σχεδὸν ἀντιγεγραμμένον ἐκ τῆς πολ. ἡμῶν δικονομίας (ἄρθρ. 658) ἐξ ἧς ἐλήφθη καὶ ἡ διαδικασία, ἐκτὸς τινῶν προσθηκῶν π. χ. 1) τῆς τοῦ ἔδαφ. 2 τοῦ ἄρθρου 117, σκοπούσης τὴν πληρεστέραν ἐξακριβώσιν τῆς ἀληθείας, 2) τῆς τοῦ ἄρθρ. 118, καθ' ἣν, ἐν ἀνάγκῃ, δύναται νὰ ἐξετάσῃ ὁ εἰσηγητὴς τὸν ἀπαγορευτέον καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἐκ τῆς μεταγωγῆς αὐτοῦ εἰς τὰ δικαστήριον ἐνδεχομένου σκανδάλου, οὗτινος ἔχομεν θλιβερά παραδείγματα, καὶ 3) τῆς τοῦ ἔδαφ. 2 τοῦ ἄρθρου 121 περὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ προκαλεῖν τὸν διορισμὸν ἀντιληήτορος, ὅπερ εἶναι ἀναγκαῖα συμπλήρωσις τοῦ ἄρθρου 115 ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ ἐν διφορομένη καταστάσει φρενῶν εὐρύσκομένου.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης εἶναι, ὅτι ὁ ἀπαγορευμένος τίθεται ὑπὸ ἐπιτροπείαν, ὅποια δὲ ἢ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἱκανότης αὐτοῦ πρὸς ἐπιχείρησιν νομικῶν πράξεων, ὁ τρόπος τοῦ διορισμοῦ ἐπιτρόπου καὶ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη νὰ ἐκτεθῶσιν ἐνταῦθα, ἀφού περὶ τούτων ἀπάντων διέλαθεν ὁ περὶ ἐπιτροπείας νόμος.

Η διάταξις τοῦ ἄρθρου 125 περὶ τῆς ἐπὶ ἀκυρότητι προσβολῆς τῶν πρὸ τῆς ἀπαγορεύσεως πράξεων τοῦ ἀπηγορευμένου εἶναι δικαία, ὅτι ἐὰν ἡ φρενοβλαβεία ᾗτο ὁμολογουμένως γνωστὴ, ἢ τοῦλάχιστον γνωστὴ εἰς τὸν μετὰ τοῦ βραδύτερον ἀπαγορευθέντος συναλλαχθέντα, δὲν ὑπάρχει οὔτε κατ' οὐσίαν ἔγκυρος νομικὴ πράξις, οὔτε ἀνάτιος τοῦ ἑτέρου συναλλαχθέντος ἀγνοία τῆς διαταρξέως τῶν φρενῶν, δυναμένη εὐλόγως νὰ προστατεύσῃ αὐτὸν κατὰ τῆς ἀκυρότητος· ὥστε ἤθελον προσβληθῇ καὶ ρίως αἱ περὶ τῶν προσόντων τῶν ἐγκύρων νομικῶν πράξεων ἀρχαί, ἂν ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τοῦ τύπου τῆς ἀπαγορεύσεως θεωροῦντο ἔγκυροι τοιαῦται πράξεις.

Τὸ ἄρθρον 126 παρέχει εἰς τοὺς κληρονόμους ἀποδιώσαντος τὸ δικαίωμα νὰ προσβάλωσι τὰς ἀμφοτεροβαρεῖς πράξεις αὐτοῦ, λόγῳ φρενοβλαβείας, α) ὅταν ἡ ἀπαγόρευσις ἀπηγγέλθῃ, ἢ προεκλήθῃ ζῶντος αὐτοῦ, ἢ β) ἡ ἀπόδειξις τῆς φρενοβλαβείας προκύπτῃ ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς προσβαλλομένης πράξεως.

Παρατηρήσειον ὅμως, ὅτι οἱ περιορισμοὶ τῆς προσβολῆς ταύτης ἀναφέρονται εἰς μόνας τὰς ἀμφοτεροβαρεῖς πράξεις· ὁ δὲ ἂν ἐσυγχωρεῖτο ἀπολύτως εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἐνεργήσαντος τοιαύτας πράξεις, ἡ προσβολὴ αὐτῶν ἕνεκα διαταρξέως τῶν νοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἀποδιώσαντος, ἥς τὸ δικαστήριον εἶναι ἀδύνατον ν' ἀντιληφθῇ ἰδίαις αἰσθήσεσιν, ἢ δι' ἐκθέσεως ἐμπειροτεχνῶν, ἤθελεν εἰσαχθῇ ἡ μέγιστη δυσπιστία καὶ ἀβεβαιότης εἰς τὰς ἐκ τοιούτων πράξεων καθ' ἐκάστην συναπτομένης ἀπειραρίθμους νομικὰς σχέσεις, καὶ κλονισθῇ ἡ πίστις εἰς τὴν διατήρησιν τῶν συμβάσεων· τοῦτου ἕνεκα ἀπαιτεῖ ὁ νόμος, ὅπως γενηθῇ δεκτὴ ἡ προσβολὴ αὕτη, νὰ ὑπάρχωσιν ἐκ προοιμίων τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ σπουδαία τεκμήρια τῆς φρενοβλαβείας τοῦ ἀποδιώσαντος. Ἐπὶ τῶν ἑτεροβαρῶν ὅμως πράξεων, αἰτινες πολλάκις ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν ἀπορροφῶσι, καὶ καὶ ρίως προσβίλλουσι τὸ μέλλον τῶν οἰκογενειῶν, ἔχει ἄλλως τὸ πρᾶγμα, καὶ ἂν δὲν ὑπάρχωσιν ἐκ προοιμίων τὰ ἐκτεθέντα τεκμήρια τῆς ἀληθείας τοῦ προκειμένου λόγου, συγχωρεῖται ἡ προσβολὴ αὐτῶν ἕνεκα τῆς φρενοβλαβείας τοῦ ἐνεργήσαντος αὐτάς.

Αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 127—133 εἰσὶν αὐτοδικαιολόγητοι.

Ἐν τῷ ἄρθρῳ 134 κανονίζεται ἡ ἀνάλογος πρὸς τὴν δικαστικὴν νόμιμος ἀπαγόρευσις, δηλ. ἡ λαμβάνουσα χώραν κατὰ τὸν ποιν. νόμον (ἄρθρ. 25) ἐπὶ τῶν εἰς εἰρκτὴν ἢ εἰς πρόσκαιρα δεσμὰ καταδικασμένων, καθ' ὅσον χρόνον διαρκεῖ ἡ ποινὴ αὐτῶν· ὅθεν γίνεται ἐνταῦθα παράθεσις πασῶν τῶν διατάξεων τῆς δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως, ὅσαι ἔχουσιν ἐφαρμογὴν καὶ ἐπὶ τῆς νομίμου.

Τέλος τὸ κεφάλαιον Β'. τοῦ παρόντος τίτλου ὀρίζει ἐν ἄρθροις 135 καὶ 136 τὰ περὶ τοῦ ἀσώτου, εἰς ὃν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου διωρίσθῃ δικαστικὸς ἀντιλήπτωρ. Διὰ τῶν διατάξεων τούτων μετεβλήθη τὸ ἰσχύον ρωμ. δίκαιον, καθ' ὃ καὶ ὁ ἄσωτος ὑπεβίβλετο εἰς τὸ μέτρον τῆς ἀπαγορεύσεως, τὸ ἐπαγόμενον τὴν κηδεμονίαν, ἐνῶ κατὰ τὸ προκειμένον νομοσχέδιον, ἡ

νομικὴ αὐτοῦ ἱκανότης καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ διαθέτειν περιορίζεται μόνον ὡς πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν τῶν σπουδαιωτέρων πράξεων, τῶν δυναμένων νὰ μειώσωσι τὴν περιουσίαν του, ἃς δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ διορισθέντος εἰς αὐτὸν ἀντιλήπτορος. Καὶ τίνες μὲν αἱ πράξεις αὗται, ὀρίζει τὸ ἄρθρ. 136, τίνες δὲ οἱ ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ προκαλέσωσι τὸν περιορισμὸν τοῦτον, καὶ τίς ἡ διαδικασία, τὸ ἄρθρ. 137.

ΠΙΝΑΞ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΚΑΤ' ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ
ΕΝ Τῷ ΤΕΤΑΡΤῳ ΒΙΒΑΙῳ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

(Οἱ ἀραβικοὶ χαρακτῆρες δηλοῦσι τὸν ἀριθμὸν τῶν
παραγράφων).

Α

***Ἀγωγαὶ** περὶ ἀποδόσεως προικός. § § 167—173.

Ἐκ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας περὶ ἀναγνώρισεως τῶν δικαιωμάτων αὐ-
τῆς. 243.

***Ἀγωγή** τοῦ προσπορίσματος. 248.

Τὸ κέρδος διαιροῦσα. 249.

Κατὰ κέλευσιν. 250.

Τῆς λοιπάδος. 251.

***Ἀνατροφή** τῶν τέκνων. Τὸ ἔργον τοῦ ἐπιτρόπου δὲν συμφέρει νὰ ἐνοῦται
μετὰ τοῦ ἔργου τοῦ ἀνατροφέως. 353.

Ἀνήκει τῇ μητρὶ αὐτοδικαίως· πότε στερεῖται τοῦ δικαιώματος τοῦ-
του; 354.

Ἐν ἑλλείψει μητρὸς διορίζει τὸν ἀνατροφέα ὁ ἀποθνήσκων γονεὺς, ἢ
τὸ συγγενικὸν συμβούλιον. 355.

Πειθαρχικὴ ἐξουσία τοῦ ἀνατροφέως. 356.

Ἐπιτήρησις αὐτοῦ. 357.

***Ἀνηλίκων** τρεῖς καταστάσεις κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον. 417.

Εὐθύνῃ ἐξ ἀθεμίτων πράξεων. 418

Ἄκυρος πᾶσα πράξις, δι' ἧς ἀναλαμβάνουσιν ὑποχρέωσιν. 419.

Ἄκυρος πᾶσα πράξις, δι' ἣν ὁ νόμος ἀπαιτεῖ ὀρισμένας διατυπώσεις,
ἀν δὲν τηρηθῶσιν αὐταί. 420.

Ἀνηλικοὶ 14 ἐτῶν διαθέτουσιν ἄνευ τῆς συναινέσεως ἄλλου τὸ προῖον
τῆς ἐργασίας των. 421.

Ἀνηλίκων ἐνοχαὶ παραγόμεναι ἐκ γεγονότων ἀνεξαρτήτων τῆς βου-
λήσεως αὐτῶν. 422.

***Ἀνικανότης** φυσικὴ πρὸς γαμικὴν ἔνωσιν. 23.

***Ἀντιλήπτωρ** 430.

Τὸν ὀρισμὸν τούτου προκαλοῦσιν οἱ συγγενεῖς. 431.

Διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ρωμ. καὶ τοῦ νῦν ἰσχύοντος νόμου περὶ τοῦ περι-
ρισμοῦ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀσώτου. 445.

- Ἀντιλήπτωρ ἀσώτου. Συναίνεσις αὐτοῦ. 446.
 Πῶς δίδεται ἡ συναίνεσις; 447.
 Ἀντιλήπτορας ἄρνησις τοῦ συναίνεσαι. 448.
 Ἀντιλήψεως ἄρσις. 451.
- Ἀπαγόρευσις** λόγῳ αὐτῆς παραφροσύνη. μανία, βλακεία. 423.
 Τὴν ἀπαγόρευσιν τίνες οἱ αἰτοῦντες. 425.
 Δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ αὐτὴν πᾶς ἔχων συμφέρον. 426.
 Ἀπαγορεύσεως αἰτήσεις. 427.
 Ἀπαγορευτέου εξέτασις. 428.
 Προσωρινὸς διαχειριστής. 429.
 Δημοσίευσις τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως. Διορισμὸς ἐπιτρόπου καὶ παρεπιτρόπου. 432.
 Ἀπηγορευμένου ἐπιτροπεία. 433.
 Ἄκυρος πᾶσα πράξις τοῦ ἀπηγορευμένου· πράξις ἐν διαλείμμασιν ἔχουσα φροσύνης. 435.
 Ἑρμηνεία τῶν ἄρθρ. 58 καὶ 124 ἐπ. νόμ. 437 καὶ 438.
 Αἱ πρὸ τῆς ἀπαγορεύσεως πράξεις. 438.
 Ἀπηγορευμένου περιουσίας διοικήσεις. 440.
 Ἀπαγορεύσεως ἄρσις. 441.
 Ἀπηγορευμένων ἐπιτροπεία λόγῳ ποινῆς. 442.
 Ἀπαγορευτέου προσωρινὸς ἐπίτροπος. 443.
- Ἀπαλλαγὴ** ἀπὸ τῆς ἐπιτροπείας καὶ παραίτησις· κατὰ τί διαφέρουσι. 341.
 Λόγοι ἀπαλλαγῆς. Μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας· ὠρισμένα δημόσια λειτουργήματα. 342.
 Δημοσία ὑπηρεσία ἄλλοι τοῦ κράτους διεξαγομένη. Ἰπηρεσία ἐκτὸς τοῦ κράτους· στρατιωτικὴ καὶ ναυτικὴ. 343.
 Πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι. 344.
 Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν εἶναι καὶ λόγοι παραίτησεως, ἐκτὸς ἂν ἐπέλθωσι μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐπιτροπείας. 345.
 Πᾶς μὴ συγγενὴς ἀπαλλάσσεται, ὑπάρχοντος συγγενοῦς ἱκανοῦ καὶ μὴ ἀπαλλαγέντος. 346.
 Ἡ ἡλικία, λόγος ἀπαλλαγῆς καὶ παραίτησεως. 347.
 Χρόνιον νόσημα. 348.
 Δύο ἐπιτροπείαι, λόγος ἀπαλλαγῆς. 349.
 Ἀριθμὸς τέκνων. 350.
 Χρόνος, καθ' ὃν προτείνονται οἱ τῆς ἀπαλλαγῆς λόγοι. 351.
 Τὴν μητέρα καὶ μάμμην δὲν ὑποχρεοῖ ὁ νόμος νὰ δεχθῶσι τὴν ἐπιτροπείαν. 352.
- Ἀποτελέσματα** τοῦ γάμου ἐπὶ συζύγων διαφόρου ἐθνότητος 91;
 Προσωπικαὶ τῶν συζύγων σχέσεις. Γαμικὴ πίστις· σέβας. 92.
 Συμβίωσις, ἀμοιβαία ὑποστήριξις. Ἀγχιστεία· ὑποχρέωσις εἰς διατροφὴν καὶ κηδευσιν. 93.
 Εὐπείθεια καὶ ὑποταγὴ τῆς γυναικὸς εἰς τὸν ἄνδρα· ἀκολουθεῖ τὴν κατοικίαν τοῦ 105.
 Ἡ γυνὴ ἐκπροσωπεῖται ἐν δικαστηρίῳ ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. 106.
 Τὰ δικαιώματα ταῦτα δὲν ἐπιδιώκονται δι' ἀγωγῆς. 107.

Ἀνεπίδεκτα χρηματικῆς ἐκποιήσεως. 108.

Ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ ἐναχθῇ καὶ νὰ καταδικασθῇ νὰ συμβιώσῃ μετὰ τοῦ συζύγου. 109.

Ἀποτελέσματα τῆς λόγῳ αἰμομιξίας ἀκυρότητος· ἀργοῦσι παρ' ἡμῖν. 165.

Ἀποτελέσματα τῆς διὰ τοῦ θανάτου λύσεως τοῦ γάμου. 166.

Διὰ τίνων ἐνδίκων μέσων ἀναζητεῖται ἡ προίξ; 167.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς λύσεως τοῦ γάμου διὰ τῆς ἐπιλογῆς τοῦ μοναστικοῦ βίου εἶναι τὰ αὐτὰ μὲ τὰ τῆς διὰ τοῦ θανάτου. 179.

*Ἄσωτος. 449.

Γ

Γάμου ἐπίδρασις εἰς τὰς λοιπὰς νομικὰς σχέσεις. 6.

Ὁρισμός. 8.

Ἀνάλυσις τοῦ ὁρισμοῦ. 9.

Ὁ γάμος σύμβασις, ἀλλ' οὐχὶ ἐνοχικὴ. 10.

Διαφορὰ ἀπὸ τῆς παλλακίας 11.

Κωλύματα ἀπόλυτα· σχετικὰ· ἀποτελέσματα. 12.

Γάμος ἄνευ τῆς συναιρέσεως τοῦ ἀνιόντος. 15.

Γάμος μέλλων· διαφωνία ἀνιόντος καὶ τέκνου. 16.

Δεύτερος καὶ τρίτος. 27.

Τέταρτος. 28

Γάμου δευτέρου καὶ τρίτου ἐπιβλαβὴ ἀποτελέσματα. 29.

Τέλεισις. 56.

Γάμου θρησκευτικὴ τελετὴ. 58.

Δὲν καλύπτει τὴν ἀκυρότητα. 59.

Γάμος ἄκυρος. 60.

Γάμος νομιζόμενος. 61.

Δ

Διαζύγιον κατὰ τὸ ἀρχαῖον δίκαιον· πρώτη διάζευξις. 77.

Διαζυγίων ἀκολασία. 78.

Διαζυγίων περιστολὴ. Νόμοι Αὐγούστου. 79.

Διαζυγίου εἶδη. 80.

Ἐπίδρασις τοῦ χριστιανισμοῦ. 82.

Δικαιοδοσία ἐκκλ. δικαστηρίων ἐπὶ τουρκοκρατίας. Αἱ περὶ διαζυγίων διαφοραὶ ὑπάγονται νῦν εἰς τὰ τακτικὰ δικαστήρια. 83.

Διαζυγίου λόγοι ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός. 84.

Ἐπὶ μοιχείας ἀνάγκη ποινικῆς καταδίκης; 85.

Ἡ μανία λόγος διαζεύξεως. 86.

Διαζυγίου λόγοι ὑπὲρ τῆς γυναικός. 87.

Διαζυγίου ἀγωγή ἀπαράδεκτος λόγῳ ἀφέσεως τοῦ παραπτώματος. 88.

Προσωρινὰ μέτρα. 164

Διαζυγίου ἐπίδρασις εἰς τὰς ἐκ τοῦ γάμου παραχθείσας σχέσεις. 180.

Διαζυγίου ἐπιβλαβὴ ἀποτελέσματα κατὰ τοῦ ὑπαίτιου. 181, 182.

- Διαχειρίσεις** τῆς ἐπιτροπείας. Καθόγοντα ἐπιτρόπου 358.
 Διαχειρίσεως εὐθύνῃ. 359. 360. 361.
 Χρόνος, ἀφ' οὗ ἄρχεται. 362. 363.
 Σύνταξις ἀπογραφῆς. 364. 365. 366.
 Ἐκποιήσεις τῶν κινητῶν τοῦ ὄρφανου. 368. 369.
 Διατυπώσεις τῆς ἐκποιήσεως 370.
 Ἐκποιήσεις ἄνευ διατυπώσεων. 371.
 Τὰ ἐμπορεύματα καταστήματος ὑπόκεινται εἰς τὸν ὁρισμὸν περὶ τῆς ἐκποιήσεως τῶν κινητῶν; 372.
 Ἡ μήτηρ ἔχουσα τὴν ἐπικαρπίαν διατηρεῖ τὰ κινητά. 373.
 Δαπάνη συντηρήσεως καὶ ἀνατροφῆς τοῦ ἀνηλίκου καὶ διαχειρίσις τῆς περιουσίας. 374.
 Ἀμοιβὴ τοῦ βοηθοῦ τοῦ ἐπιτρόπου. 375.
 Διόθεσις περισευμάτων τῶν προσόδων τοῦ ὄρφανου. 376—378.
 Πράξεις ἐπιτρόπου ἀπαιτοῦσαι γνωμοδότησιν τοῦ συγγ. συμβουλίου καὶ δικαστ. ἀπόφασιν. 379.
 Ἀπαγορεύεται εἰς τὸν ἐπίτροπον ἡ ἀγορὰ ἀκινήτων τοῦ ὄρφανου. 380.
 Ἐκμίσθωσις ἀκινήτων ὄρφανου. 381.
 Ἡ τῷ ἐπιτρόπῳ ἐκχώρησις ἀπαιτήσεων κατὰ τοῦ ὄρφανου. 382.
 Ἀποδοχὴ κληρονομίας, δωρεᾶς, ἡ κληροδοσίας ἐπαχθείσης τῷ ἀνηλίκῳ 383.
 Ἐπιχειρήσεις δίκης. 384.
 Χάσμα τοῦ νόμου ἐπὶ ἐμπραγμάτων ἀγωγῶν περὶ κινητῶν 385.
 Παραίτησις ἀγωγῶν καὶ διανομὴ κοινῆς περιουσίας. 386.
 Πράξεις ἐπιτρόπου χρῆζουσαι δικαστ. γνωμοδ. καὶ ἀδείας τοῦ συγγενικοῦ συμβούλου. 387.
 Ἰσχύς τῶν πράξεων τοῦ ἐπιτρόπου τῶν ἐν ὀνόματι τοῦ ὄρφανου ἐπιχειρουμένων. 388.
 Διοίκησις τῆς περιουσίας τῶν φυσικῶν τέκνων. 377.
Δικαιώματα τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τρίτους ἕνεκα τῆς προικῆς. Ἀναδοχὴ γυναικὸς ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς. Κοινῶς συναφθεῖσαι πρὸς τρίτους ὑποχρεώσεις τῶν συζύγων. 162.
Δωρεὰ μεταξὺ συζύγων ἀπαγορεύονται 94.
 Ἐκτασις τῆς ἀπαγορεύσεως 95.
 Ἀποτελέσματα τῆς ἀπαγορεύσεως Ἡ ὑπὸ τῆς γυναικὸς ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς σύστασις προικῆς εἶναι δωρεὰ; 96.
 Μετὰ τρίτων νομικαὶ πράξεις, δι' ὧν καταρτίζονται δωρεὰ μεταξὺ συζύγων. 97.
 Ἀποτελέσματα τῆς ἀκυρότητος. 98.
 Καρποὶ τοῦ δώρου. 99.
 Κύρωσις τῆς μεταξὺ συζύγων δωρεᾶς; 101.
 Θέματα, καθ' ἃ ἰσχύουσιν αἱ μεταξὺ συζύγων δωρεαί. 104.

E

- Εἰσποιήσεις.** 215.
Περίορισμοί. 220.

- Προσπατιούμενα ἐπὶ ἀνέθου καὶ ἰδιόζουσα περὶ αὐτοῦ πρόνοια τοῦ νόμου. 223.
- *Εκτετμημένοι. 24.
- *Εμβρυωρὺς. 301.
- *Επιγαμία. 8.
- *Επιτροπεία. Ἀνάγκη αὐτῆς. Ἐκτὸς τῶν ὄρφανων ἐπάρχουσι καὶ ἄλλοι δεόμενοι ἀντιλήψεως. Κηδεμονία. 266.
- *Ορισμὸς κατὰ τὸν Σουλπίκιον. 267.
- Σκοπός. 268
- Κατὰ τοὺς ρωμαίους οὐσιῶδες στοιχεῖον ἡ αὐθεντία. 269.
- Διαχειρίσεις τῆς περιουσίας τοῦ ἐπιτροπευομένου. 270.
- Νόμος τῆς 17 Αὐγούστου 1851. 273.
- Τίνες ὑπόκεινται εἰς ἐπιτροπείαν; 274.
- Κατὰ τί διαφέρει τῆς κηδεμονίας; 275.
- Διάφορα εἶδη ἐπιτρόπων τοῦ αὐτοῦ προσώπου. 276.
- *Ἐπίτροπος· εἷς παρ' ἡμῖν Παρεπίτροπος. Θέμα δύο ἐπιτρόπων. 277.
- *Ἐπιτρόπου ἀνικανότης καὶ λόγοι ἀναγκαστικῆς ἀπαλλαγῆς κατὰ ρωμ. 279.
- Κατὰ τὸν νεώτερον νόμον ἡμῶν. 280.
- *Ἀνήλικοι. 281.
- *Ἀπηγορευμένοι. 282.
- Πτωχεύσαντες. 283.
- Γοναίκες. 284.
- *Ἐπίσκοποι καὶ μοναχοί· πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι. 285.
- *Ἀλλοδαποί. 286.
- Δικαζόμενοι ἢ ὧν οἱ ἀνιόντες καὶ κατιόντες ἢ οἱ σύζυγοι διχάζονται μετὰ τοῦ ἀνηλίκου. 287.
- Καταδικασμένοι εἰς ποινὴν κακουργήματος, ἢ ὀρισμένων πλημμελημάτων 288.
- Οἱ ὡς κακῆς διαγωγῆς καὶ σφετεριστὰι ἀποβληθέντες ἐπιτροπείας. 289.
- Οἱ λόγοι ἀνικανότητος εἰσὶ καὶ λόγοι παύσεως. Λόγοι παύσεως μόνον. 290.
- Πῶς ἐπέρχεται ἡ παῦσις. 291.
- Παρὰ ρωμαίοις τριχῶς συνίσταται ἡ ἐπιτροπεία. 292.
- Δυνάμει συμβάσεως δὲν συνίσταται. 293.
- Τρεῖς οἱ λόγοι τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ἐπιτροπείας Νόμος, τελευταία βούλησις καὶ δικαστικὴ ἀπόφασις. 294.
- Σήμερον ἔλλειψι τοῦ πατρὸς ἐπιτροπεύει ἡ μήτηρ. 295.
- Πότε παρὰ ρωμαίοις ἡ μήτηρ; Σύστημα ἡμετέρου νόμου. 296.
- Διαφορὰ ἀπὸ τοῦ ρωμαίου· ὁ πατὴρ διορίζει σύμβουλον τῇ μητρὶ. 297.
- Πῶς διορίζεται; Δύνανται νὰ διορισθῶσι καὶ πλείονες; 298.
- Πότε διορίζεται ὁ σύμβουλος παρὰ τοῦ δικαστηρίου; 299.
- Τίς ἡ ὕπηρεσία καὶ ἡ εὐθὺνη αὐτοῦ; Ἀκυροὶ πράξεις διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς συναίνεσεως τοῦ συμβουλίου. 300.
- *Ἡ δευτερογάμος παύει τῆς ἐπιτροπείας; Εὐθὺνη τοῦ νέου συζύγου. 302.

- Ἡ δευτερογάμος δύναται νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐπιτροπείαν, καὶ παύσασα νὰ διορισθῇ. Ὁ νέος σύζυγος εἶναι παρεπίτροπος. 285.
 Σχέσεις τοῦ ἐπιτρόπου πρὸς τὸν παρεπίτροπον. 303.
 Σχέσεις τοῦ συνεπιτρόπου πρὸς τὴν ἐπίτροπον. 304.
 Ἐπιτροπεία ἐκ διαθήκης παρὰ ρωμαίους. 305.
 Ἐπιτρόπου διορισμὸς ὑπὸ τοῦ ἐνασχοῦντος τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν πατρός. 306.
 Ἐπιτρόπου διορισμὸς ὑπὸ τῆς μητρός, ἂν ὁ πατὴρ ἀπώλεσε τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, ἣ κωλύεται νὰ ἐνασκήσῃ αὐτήν. 307.
 Ἐπιτρόπου ἐκ τελευταίας βουλήσεως ἐπικύρωσις παρὰ ρωμαίους. 310.
 Παρ' ἡμῖν ἐν θέμα ὑπάρχει δικαστικῆς ἐπικυρώσεως. 311.
 Ἐπιτροπεία νόμιμος τῶν ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν κατὰ τοὺς ρωμ. 312.
 Μεταρρυθμίσεις Ἰουστινιανοῦ. 313.
 Νῦν καλοῦνται μόνοι οἱ ἀνιόντες. 314.
 Ἡ ἐπιτροπεία τῶν ἀνιόντων χωρεῖ ἐλλείψει τῆς ἐπιτροπείας τῆς μητρός καὶ τῆς ἐκ τελευταίας βουλήσεως. 315.
 Ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρ. 22 τοῦ περὶ ἐπιτροπείας νόμου. 316.
 Σχέσεις τῶν καλουμένων εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ἀνιόντων. 317.
 Δοτὴ ἐπιτροπεία κατὰ ρωμαίους. 318.
 Δύο νῦν θέματα ταύτης. 319.
 Προσωρινὸς ἐπίτροπος. 320.
 Εὐθὺν τοῦ εἰς τὴν ἐπιτροπείαν κληθέντος. 340.
 Ἐπιτροπεία ἀνιόντων ἐπὶ φυσικῶν ἀναγνωρισθέντων τέκνων δὲν ὑπάρχει. 375.
 Ἐπιτροπείας καὶ κηδεμονίας παῦσις. 393.
 Ἐπιτροπεία δὲν μεταδίδει εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἐπιτρόπου. 374.

Θεώρητρον. 161.

K

Κηδεμονία. 266.

- Κηδεμονία τῶν ἀνηλίκων κατὰ ρωμαίους. 271.
 Κηδεμονίας νόμος τῆς 17 Αὐγούστου 1861. 272 καὶ 273.
 Τίνες ὑπόκεινται εἰς κηδεμονίαν. 274.
 Κατὰ τί διαφέρει τοῦ ἐπιτρόπου ὁ κηδεμών. 275.

Κώλυμα νέου γάμου ὁ ὑπάρχων γάμος. 25.

- Μοιχεία. 30.
 Βία ἀπαγωγῆς. 31.
 Δοίκησης τῆς ἐπαρχίας ὡς πρὸς τὰς ἐξ αὐτῆς γυναῖκας. 32.
 Ἐπιτροπεία καὶ κηδεμονία. 33.
 Θέματα, καθ' ἃ ἀργεῖ τὸ κώλυμα τοῦτο· ἐπιτροπεία μετὰ τὸν γάμον. 34.
 Τὸ κώλυμα τοῦτο ἰσχύει καὶ σήμερον. 35.
 Ἡ διαφορὰ τοῦ θρησκευματος. Γάμος χριστιανῶν μετὰ Ἰουδαίων· ὁρθοδόξων μετὰ αἰρετικῶν. 36.

Τὰ τοῦ γάμου τῶν ὀρθοδόξων μετὰ τῶν καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων νῦν κρατοῦντα. 37.

Νόμος τῆς 10 Ἀυγούστου, καὶ 15 Ὀβρίου 1861. 38.

Ἡ συγγένεια. Διατάξεις τοῦ ἰουστινιανείου καὶ τοῦ νεωτέρου δικαίου μέχρι τῆς ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως. 39.

Συνοδικὴ πρᾶξις τοῦ 1611. 40.

Συγγένεια ἐκ τῆς ἄνευ γάμου συναφείας 41.

Ἀγχιστεία. Πῶς ὥρισεν ἡ κανονικὴ νομολογία τὰ τοῦ ἔκτου βαθμοῦ κωλύματα; 42.

Μετὰ τὴν 11 ἑκατονταετηρίδα ἐκωλύθη ὁ γάμος καὶ τῶν 7ου βαθμοῦ ἀγχιστέων, ὅταν συγγέωνται τὰ ὀνόματα τῆς συγγενείας. 43.

Τριγένεια μέχρι τρίτου βαθμοῦ. 44.

Οἶονε! ἀγχιστεία· θέματα αὐτῆς. 45.

Νομικὴ συγγένεια. 46.

Πᾶσα υἱοθεσία τίκται κώλυμα. 47.

Διττὰ τὰ ἐκ τῆς υἱοθεσίας κωλύματα. 48.

Πνευματικὴ συγγένεια. 49.

Ἡ ἑλληψις τῆς ἀδελφῆς τῆς προΐσταμένης ἀρχῆς τοῦ στρατιωτικοῦ. 50.

Τῶν ἀπὸ τῆς κοσμικῆς καὶ ἐκκλησιαστ. ἐξουσίας ὀρισθέντων δὲν δίδεται ἄφεσις. Τὰ κωλύματα, ὧν δίδεται ἄφεσις. 63.

Λ

Ληξιαρχικὴ πρᾶξις τῆς τελέσεως τοῦ γάμου. 64.

Λογοδοσία ἐπιτρόπου· διττὴ· ὀριστικὴ καὶ προπαρασκευαστικὴ. 389.

Στοιχεῖα τῆς ὀριστικῆς. 390.

Ἡ προκαταρκτικὴ, προκαλεῖται ὑπὸ τοῦ παρεπιτρόπου. 391.

Ἡ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λογοσίας νομικὴ πρᾶξις μετὰ τοῦ πρῶην ἐπιτρόπου καὶ τοῦ ἀνηλίκου. 393.

Λογοδοσίας κατάλοιπον. 394.

Λογοδοσία ἐπιτρόπου πρὸς τὸν χειράρετον. 392.

Ἰσχύς τοῦ ἄρθρου 83 καὶ ἐπὶ τῆς λογοδοσίας ταύτης. 383.

Λύσεις τοῦ γάμου· λόγοι αὐτῆς· θάνατος· ἡ αἰχμαλωσία δὲν εἶναι λόγος·

ἀφάνεια, μοναχικὸν σχῆμα. 76.

Ἐκ νέου σύστασις τοῦ γάμου. 90.

Λύσεις τῆς πατρικῆς ἐξουσίας 255—258.

Λύσεις τῆς πατρ. ἐξουσίας αποτελέσματα. 264.

Μ

Μακεδονικὸν δόγμα. 252, 253.

Πότε ἀργεῖ. 254.

Μικτῶν συμβολαίων τύχη. 102.

Μνηστεία. Τί ἐστὶ; Διέπεται ὑπὸ τῶν περὶ συμβάσεων ὀρισμῶν. Ἐπίδρασις τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου εἰς τὸ κῆρος αὐτῆς. 65.

Ἀγωγή πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς διὰ τῆς μνηστείας συννομολογηθείσης ὑπο-

- χρεώσεως δὲν δίδεται, ἀλλ' ὁ ἀθετήσας ἐνέχεται εἰς ἀποζημίωσιν. 66.
 Χρόνος τῆς τελέσεως τοῦ γάμου. 67.
 Κατὰ τί ἐξομοιοῦνται οἱ μνηστοὶ πρὸς τοὺς συζύγους. 68.
 Συνομολόγησις προστίμου πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ἐκ τῆς μνηστείας ὑποχρεώσεως. 69.
 Λόγος λύσεως τῆς μνηστείας. 70.
 Νόμιμοι λόγοι μονομεροῦς λύσεως. 71.
 Ἡ ὥς πρὸς τὸν ἕτερον τῶν μνηστῶν μεταβολὴ τῶν περιστάσεων. 72.
 Δωρεὰ μνηστείας· ἀρραβὼν· τύχη τούτων. 73.
 Προξενῆται μνηστείας. 74.
 Μεθ' ἱερολογίας τέλεισις μνηστείας· ἀργεὶ τὴν σήμερον 75
Μονογαμία· δόγμα τοῦ γαμικοῦ δικαίου παρὰ τοῖς ρωμ. καὶ βυζ. 25.
Μουκιανόν· τεκμήριον. 103.

N

- Νόθα**· πορνογενὴ τέκνα. 193.
 Πρὸς διατροφήν αὐτῶν ὑποχρεοῦται ἡ μήτηρ καὶ οἱ πρὸς μητρὸς ἀνιόν-
 τες. 195.
 Ὁ πάππος δὲν ὑποχρεοῦται πρὸς διατροφήν τῶν μὴ νομίμων τέκνων
 τοῦ νομίμου αὐτοῦ υἱοῦ. 198.
 Ἀπὸ πότε ἄρχεται ἡ πρὸς διατροφήν ὑποχρέωσις. 199.
 Ὁ εἰς διατροφήν ὑπόχρεως καὶ παρασχὼν αὐτήν, δικαιοῦται ν' ἀναζη-
 τήσῃ τὰ δαπανηθέντα, ἔαν εὐπορήσῃ ὁ διατραφεὶς ; 200.
 Λόγοι ἀναιροῦντες τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην. 201.
Νόμιμα τέκνα· 176.
 Τῆς μητρὸς καὶ τῶν πρὸς πατρὸς ἀνιόντων ὑποχρέωσις πρὸς διατρο-
 φήν. 195.
 Οἱ ἀδελφοὶ ὑποχρεοῦνται ; 196
 Τέκνων σέβας καὶ ὑποταγὴ πρὸς τοὺς γονεῖς. 202.
 Τέκνων ἀνατροφή 203.
 Τίνα τὰ νόμιμα τέκνα ; Νόμιμον τεκμήριον τῆς ἐκ νομίμου γάμου γεν-
 νήσεως. Λόγοι αὐτοῦ. 207.
 Τὸ τεκμήριον δὲν ἀποκλείει τὴν ἀνταπόδειξιν. 206.
 Τροποποιήσεις. Ἑρμηνεία τῆς Νεαρᾶς 117 κεφ. 2. 207.
Νομιμοποιήσεις· δι' ἐπιγενομένου γάμου. 208.
 Διὰ τῆς εἰς τὴν βουλὴν ἐπιδόσεως καὶ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος. 209.
 Νομικὸν πλάσμα· σφαλερὸν τῆς θεωρίας. 210.
 Παρὰ ρωμαίοις ἡ νομιμοποίησις ἦν δυνατὴ μόνον ἐπὶ τῶν ἐκ παλλακίας
 τέκνων, νῦν ἰσχύει ἐν γένει ἐπὶ τῶν μὴ νομίμων τέκνων, ἔαν ὁ γεννή-
 τωρ δύναται νὰ νυμφευθῇ τὴν μητέρα. 211.
 Ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις τῶν γονέων καὶ τῶν νομιμοποιουμένων τέ-
 κνων. 212.
 Οὐχί ἡ τῶν λοιπῶν συγγενῶν. Νομιμοποίησις ἐκ διαθήκης καὶ διὰ Β.
 Διατάγματος. 213.
 Ἀποτελέσματα τῆς νομιμοποιήσεως. 214.

Οικογένεια. Οικογενειακὸν δίκαιον κατὰ τί διαφέρει τοῦ δικαίου τῆς περιουσίας. 1.

Οικογενειακοῦ καὶ ἐνοχικοῦ δικαίου διαφορά. 2.

Οικογενειακοῦ δικαίου στοιχεῖα. 3.

Οικογενειακῶν σχέσεων φύσις καὶ ὅρισμός. 4.

Τὰ σπουδαιότερα στοιχεῖα αὐτῶν διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἠθῶν. Νομικὸν στοιχεῖον ἰδίως ἐπίδρασις τοῦ γάμου εἰς τὰς λοιπὰς νομικὰς σχέσεις 5.

III

Παραγραφή τῆς τοῦ ἐπιτρόπου ἀγωγῆς. 372.

Παραγραφή τῆς ἀγωγῆς ἐπὶ ἀκυρότητι. 373.

Παράφερα. 119.

Ἐπ' αὐτῶν οὐδὲν δικαίωμα κέντηται ὁ ἀνὴρ 153.

Παρεπίτροπος. Ἔργον αὐτοῦ. 321.

Διορίζεται πάντοτε ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. 322.

Πόθεν λαμβάνεται; Ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀποπομπὴν του. 323.

Ὅταν παύσῃ ἡ ἐπιτροπεία, ὁ παρεπίτροπος δὲν ἀναλαμβάνει τὰ καθήκοντα τοῦ ἐπιτρόπου. 324.

Εξθύνη παρεπιτρόπου 325.

Πατρικὴ ἐξουσία. Ἐπίδρασις αὐτῆς εἰς τὰς νομικὰς σχέσεις. 6.

Ὁρισμός. Κράτος αὐτῆς ἐν τῇ παναρχαίῳ δικαίῳ. 188.

Ἡ ἐξουσία αὐτῆς ἔσχυν ἐπὶ μόνων τῶν σχέσεων τοῦ Ἀστ. Δικ. 189.

Ἐναντιοφωνεῖ νεωτέρων περὶ τῆς φύσεως αὐτῆς. 189. α

Μετρίαισις τῆς αὐστηρότητος τῆς ἀρχαίας πατρικῆς ἐξουσίας. 190.

Ἐννοια καὶ περιορισμός τῆς ἐξουσίας κατὰ τὸ ἰσχύον δίκαιον. 191.

Γενεσιουργοὶ λόγοι τῆς πατρ. ἐξουσίας. Τέκνα νόμιμα φυσικά.

Παλλακεῖα κατὰ τὸ ρωμαϊκόν, βυζαντινὸν καὶ νῦν ἰσχύον δίκαιον. 92.

Ἀνάκτησις πατρικῆς ἐξουσίας. 265.

Πένθιμον ἔτος. Θέματα μὴ ὑπαγόμενα εἰς τοὺς ὁρισμοὺς αὐτοῦ. 20.

Λόγος αὐτοῦ. 21.

Παράβασις αὐτοῦ. 22.

Περιουσίας δικαίου θεμέλιον εἶναι τὸ τῆς περιουσίας συμφέρον, καὶ τὸ ἀπαλλοτριωτῶν τῶν τῆς περιουσίας δικαιωμάτων. 7.

Πολυγαμία διαδοχική· δυσμένεια τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς αὐτήν. 26.

Προγαμία δωρεά· Φύσις καὶ σκοπὸς αὐτῆς. 157.

Τίνες οἱ πρὸς σύστασιν αὐτῆς ὑπόχρεοι; 158.

Δικαιώματα τῆς γυναίκος ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς ἕνεκα τοῦ γάμου δωρεᾶς. 159.

Ἡ ἕνεκα τοῦ γάμου δωρεά ὀνομάσθη ὑπὸ τῆς μετὰ τὸν ἰουστινιανὸν νομοθεσίας ὁ πρόβολον. 160.

Προικῶα σύμφωνα. Ὅρισμός. 181.

Δὲν ἀπαιτοῦνται ἴδια διατυπώσεις πρὸς σύναψιν αὐτῶν· ἄρθρ. 42 περὶ χάρτου νόμου. 185.

Περισχόμενον τῶν τοιοῦτων συμφώνων 186.

Ἐννοια τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ἰσότητος τῆς προικῆς πρὸς τὴν ἕνεκα γάμου δωρεάν. 187.

Προίξ. Ὅρισμός καὶ ἀνάλυσις αὐτοῦ Σκοπός. 114.

Ἀποτελέσματα. 115.

Προικὸς ὑπόχρεσις. 116.

Ἀντικείμενον. 120.

Πατρική, ἀπροσπόριστος καὶ ἀναληπτέα. 121.

Οἱ πρὸς προικοδοσίαν ὑπόχρεοι. 122.

Προικὸς τῆς ἐκ τοῦ νόμου προσδιορισμός. 126.

Ἡ Προίξ εἰς τίνα δίδεται. 127.

Ἐπὶ τῆς προικῆς δικαιώματα τοῦ ἀνδρός. 129.

Προικὸς ἐκουσίας σύστασις. 130—132.

Σύστασις δι' ἐπαγγελίας. 134.

Δι' ἀφίσσεως χρέους. 135.

Δι' ἐκχωρήσεως ἀπαιτήσεως. 136.

Δι' ἀποποιήσεως ἐπαχθείσης κληρονομίας. 137.

Προίξ συνισταμένη ἐκ τοῦ συνόλου τῆς τοῦ προικοδότου περιουσίας. 139.

Τύπος συστάσεως τῆς προικῆς. 140.

Σιωπηρὰ σύστασις. 141.

Προικὸς ἀποτίμησις. 143.

Ἀνόρθωσις ἀδίκου ἀποτιμήσεως. 144.

Διατίμησις ἐπὶ σκοπῷ προσδιορισμοῦ τῆς ἀξίας. 146.

Ἐνεκεν ἐνοχικῶν ἀπαιτήσεων εὐθύνη τοῦ ἀνδρός. 147.

Τὰ ἀκίνητα προικῶα δὲν ἐκποιεῦνται. 148.

Ἀποτελέσματα. 149.

Θέματα ἐγκύρου ἐκπορήσεως. 150.

Ἐπὶ ἐκνομήσεως ὑποχρέωσις τοῦ προικοδότου εἰς ἀποζημίωσιν. 151.

Ἐνεκα τῆς προικῆς εὐθύνη τοῦ ἀνδρός. 152.

Ἐπὶ τῆς προικῆς δικαιώματα τῆς γυναίκης. 154.

Τὴν προίκα πότε ἀπαιτεῖ ἡ γυνή. 155.

Προικὸς ἀπόδοσις εἰς τὴν γυναῖκα συνεστῶτος τοῦ γάμου. 156.

Προικὸς πατρικῆς τύχῃ, λυθέντος τοῦ γάμου διὰ τοῦ θανάτου τῆς γυναίκης καὶ καταλιπούσης τέκνα. 168.

Προικὸς ἀπόδοσις καὶ εὐθύνη τοῦ ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ νομέως τῶν προικῶων ἐναγομένου. 169.

Εὐθύνη τοῦ ἐνεχομένου, καθ' ὃ εἰδικῶς εἰς ἀπόδοσιν τῆς προικῆς ὑποχρέου. 170.

Ἰδίως εὐθύνη αὐτοῦ ἕνεκα τῶν τόκων καὶ τῶν καρπῶν. 171.

Ἑρμηνεία τοῦ Πανθ. (24 3) 7 § 1. 172.

Χρόνος τῆς ἀποδόσεως τῶν προικῶων. 173.

Ὅρισμοί περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς ἰσχύος τῆς ἐγγράφου δηλογίας τοῦ ἀνδρός, ὅτι παρέλαβε τὴν συσταθεῖσαν ὑπὲρ αὐτοῦ προίκα. 174.

Κατὰ πόσον ἰσχύουσι παρ' ἡμῖν. 175.

Εὐπορίας εὐεργέτημα. 133 καὶ 176.

Δικαιώματα τοῦ ἐπὶ ἀποδώσει τῆς προικὸς ἐναγομένου ἕνεκα τῶν καταβληθέντων εἰς τὴν προῖκα δαπανημάτων. 177.

Ἀπόδοσις τῶν λοιπῶν ἑκατέρω τῶν συζύγων ἀνικόντων πραγμάτων. 178.

Σ

Συγγενεῖς ἐπίδρασις εἰς τὰς νομικὰς σχέσεις. 6.

Συγγενικὸν συμβούλιον. Ἀνάγκη τοῦ θεσμοῦ τούτου· ἔχνη ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ. 26.

Συγκρότησις. 327.

Πῶς λαμβάνονται τὰ μέλη; Εἰσὶν ὀκτώ. Πότε πλεονότερα; 328.

Πότε συγκροτεῖται ἐκ φίλων; 329.

Τίνες οἱ ἀνίκανσι νὰ ᾧσι μέλη συγγενικοῦ συμβουλίου; 330.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ συνέλθωσι πάντες οἱ προκαλεσθέντες; Τόπος καὶ Χρόνος. 331.

Διασκέψεις καὶ ἀποφάσεις. Πῶς καταρτίζεται ἡ πλειονοψηφία; 332.

Τίνα βουλευμάτων συγγεν. συμβουλ. χρῆζουσι δικαστικῆς ἐπικυρώσεως καὶ τίνα οὐ; 333.

Ἐσφαλμένη ἡ δόξα ὅτι πᾶν βούλευμα χρῆζει ἐπικυρώσεως. 334.

Τὰ διαφωνοῦντα μέλη προκαλοῦσι τὴν δικαστικὴν ἐπέμβασιν. 335.

Συναίνεσις τοῦ κεκτημένου τὴν πατρ. ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ γάμου ὑπεξουσίου.

Συναίνεσις ἐπὶ τοῦ γάμου ἐγγόνων. 13.

Ἀνάγκη αὐτῆς. Συναίνεσις σιωπηρά. 14.

Πότε εἶναι περιττή. 17.

Συναίνεσις τῆς μητρός. 18.

Τοῦ κηδεμόνος ἐπὶ ὀρφανῶν ἀνηλίκων. 19.

Ἀνάγκη συναίνεσεως τῶν συναπτόντων τὸν γάμον. Γεγονότα ἀναρῶντα, ἢ πλημμελεῖ καθιστῶντα τὴν βούλησιν καὶ ἐπιδρῶντα εἰς τὸ κῆρος τοῦ γάμου. 51.

Πλάνη. 52.

Βία. 53.

Δόλος. 54.

Αἰρέσεις συνομολογηθεῖσαι ἐπὶ τοῦ γάμου ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὴν ἡθικὴν. 55.

Σχέσεις τῶν συζύγων πρὸς ἀλλήλους ὥρῳσαι τὴν ἐξασφάλησιν τῆς γνησιότητος τῶν τέκνων Πλαγκτιανὸν δόγμα. 110.

Ἐποχρέωσις τῆς ἐγκύου ν' ἀναγγεῖλῃ τὴν ἐγκυμοσύνην. Μέτρα πρὸς ἀτροπήν τῆς ὑποβολῆς τέκνου. Ἐγκατάστασις τῆς χήρας εἰς τὴν νομὴν τῆς περιουσίας τοῦ ἀποδιώσαντος συζύγου. 111.

Νῦν ἰσχύον δίκαιον. Ἐμδρωρὸς. 112.

Δικαιώματα τῆς μητρός κατὰ τοῦ συζύγου ἐπὶ τῇ ἀναγνωρίσει τῆς γνησιότητος τοῦ τέκνου. 113.

D

- Υιοθεσία.** Ἀρχαιοτέρα τῆς νομιμοποίησης. Εἰσποίσεις. 215.
 Πλήρης καὶ ἀτελής· λόγοι διακρίσεως. 216.
 Υιοθεσία ὑπὸ γυναικῶν γινόμενη. 217
 Ὅροι υἱοθεσίας. Κανόνες δι' ὧν ἐξηγοῦνται οἱ ὅροι οὗτοι. 218.
 Τὰ καθ' ἑκάστα τῶν ὁρῶν τούτων, ἐξ ὧν καὶ τινες περιορισμοὶ τῆς υἱοθεσίας. 219.
 Συναίνεσις τοῦ δίδοντος καὶ λαμβάνοντος· τὸ τέκνον εἰς υἱοθεσίαν καὶ τοῦ υἱοθετουμένου. 221.
 Τέλεισις τῆς υἱοθεσίας. 222.
 Δὲν ὑπάρχει υἱοθεσία ἐκ διαθήκης· ληξιαρχικὴ πρᾶξις. 224.
 Ἀποτελέσματα τῆς υἱοθεσίας. 225.
Ὑπεξουσίος. Ὑπάρχει ἐνότης προσώπων τούτου καὶ τοῦ πατρὸς; 226.
 Ἀγωγή τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ὑπεξουσίου κατ' ἀλλήλων. 227.
 Ἐξουσία τοῦ πατρὸς τοῦ ἀνατρέφειν τὰ τέκνα τοῦ θρησκευτικῆ ἀγωγῇ. 228.
 Ποινικὴ ἐξουσία. 229.
 Δικαιώματα ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ὑπεξουσίου τέκνου· ὁ ὑπεξουσίος κτᾶται ὑπὲρ τοῦ πατρὸς. Χρημάτιον. 230.
 Ὁ πατήρ δὲν δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ ὑποχρεώσεις εἰς τὸν ὑπεξουσίον. 244.
 Δικαιώματα περιποιεῖ. 245.
 Ὁ ὑπεξουσίος ἐξ οἰκείων πράξεων ἀναλαμβάνει ὑποχρεώσεις· Ἐξαιρέσεις. 246.
 Ὁ ὑπεξουσίος ἐξ οἰκείων πράξεων περιποιεῖ εἰς τὸν πατέρα δικαιώματα· δὲν ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις· Ἐξαιρέσεις. 247.
 Δάνεια διδόμενα εἰς ὑπεξουσίου. Μακεδονικὸν δόγμα. 252.
 Ἔνστασις τοῦ δόγματος. 253.
 Πότε ἀργεῖ. 254.
 Ἡ ὑπεξουσίτης τῶν τέκνων ὁρᾷ τὸ συμφέρον αὐτῶν· παύει διὰ τῆς ἐνηλικότητος, ἢ τοῦ γάμου. 378.
 Διὰ τῆς χειραφσίας. 379.
 Τύπος αὐτῆς, ἰδίως τῆς ὑπὸ τοῦ συγγενετικοῦ συμβουλίου ἐπιχειρουμένης. 380.
Ὑφαιρεθέντων πραγμάτων ἀγωγή. 178.

X

- Χειραφασία.** Ἀρχαῖος τύπος. Δύο τρόποι· κατὰ τὸ ἰουστιαν. δίκαιον. 258.
 Χειραφσίας τέλεισις κατὰ τὸ δίκαιον τοῦτο. 259.
 Χειραφσίας τύπος παρ' ἡμῖν. 260.
 Χειραφασία ἀνάγκαστική. 261.
 Χειραφασία διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀνεξαρτήτου ἀποκαταστάσεως τοῦ τέκνου. 262.

Χειραφεσία διὰ τοῦ γάμου. 263.

Ὁ χειράφετος ἀνήλικος διατελεῖ ὑπὸ κηδεμόνα. 381.

Χειραφέτου ἱκανότητος περιορισμοί. Πράξεις μὴ ἐπιχειρούμεναι ὑπὸ τοῦ χειραφέτου ἄνευ τῆς συναίνεσεως τοῦ κηδεμόνου· ἐκποίησης κινητῶν. 384.

Περὶστολὴ τῶν ὑποχρεώσεων ἐπὶ συνολογθηθεῶν ὑποχρεώσεων. 385.

Πράξεις ἀπαίτουσαι τὴν συναίνεσιν τοῦ κηδεμόνου. 386.

Πράξεις ἀπαίτουσαι τὰς διατυπώσεις, τὰς τηρητέας ἐπὶ τοῦ ἀχειραφέτου ἀνηλίκου. 387.

Ἐπὶ ἀποδοχῆς κληρονομίας βεβαρημένης· χάσμα τοῦ νόμου. 388.

Ἀρνούμενου τοῦ κηδεμόνου νὰ δώσῃ τὴν συναίνεσιν ἀναπληρεῖ αὐτὴν τὸ δικαστήριον. 389.

Χειραφεσίας ἀνάκλησις. 390.

Ἰσχύς πράξεων χειραφέτου. 391.

Χειραφεσία φυσικῶν τέκνων καὶ ἀνάκλησις αὐτῆς. 392.

Χρέη συνολογούμενα πρὸς θεραπείαν τῶν οἰκιακῶν ἀναγκῶν τῶν συζύγων. 163.

Χρημάτια. 230.

Στρατιωτικόν. 231.

Δικαιώματα τοῦ ὑπεξουσίου καὶ τοῦ πατρὸς ἐπ' αὐτοῦ. 232.

Οἶονεὶ στρατιωτικόν Δικαιώματα. 233.

Πατρικόν χρημάτων. 234.

Δικαιώματα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ὑπεξουσίου ἐπ' αὐτοῦ. 235.

Ἀπροσπόριστον χρημάτων· δικαιώματα ἐπ' αὐτοῦ. 236.

Εὐθύνῃ τοῦ πατρὸς. 237.

Πότε ἐπιτρέπεται τῷ πατρὶ ἡ ἐκποίησης τοῦ χρηματίου τούτου. 238.

Πότε παύουσι τὰ δικαιώματα τοῦ πατρὸς ἐπὶ τοῦ χρηματίου τούτου; 239.

Ἐκτακτον ἀπροσπόριστον χρημάτων. 240.

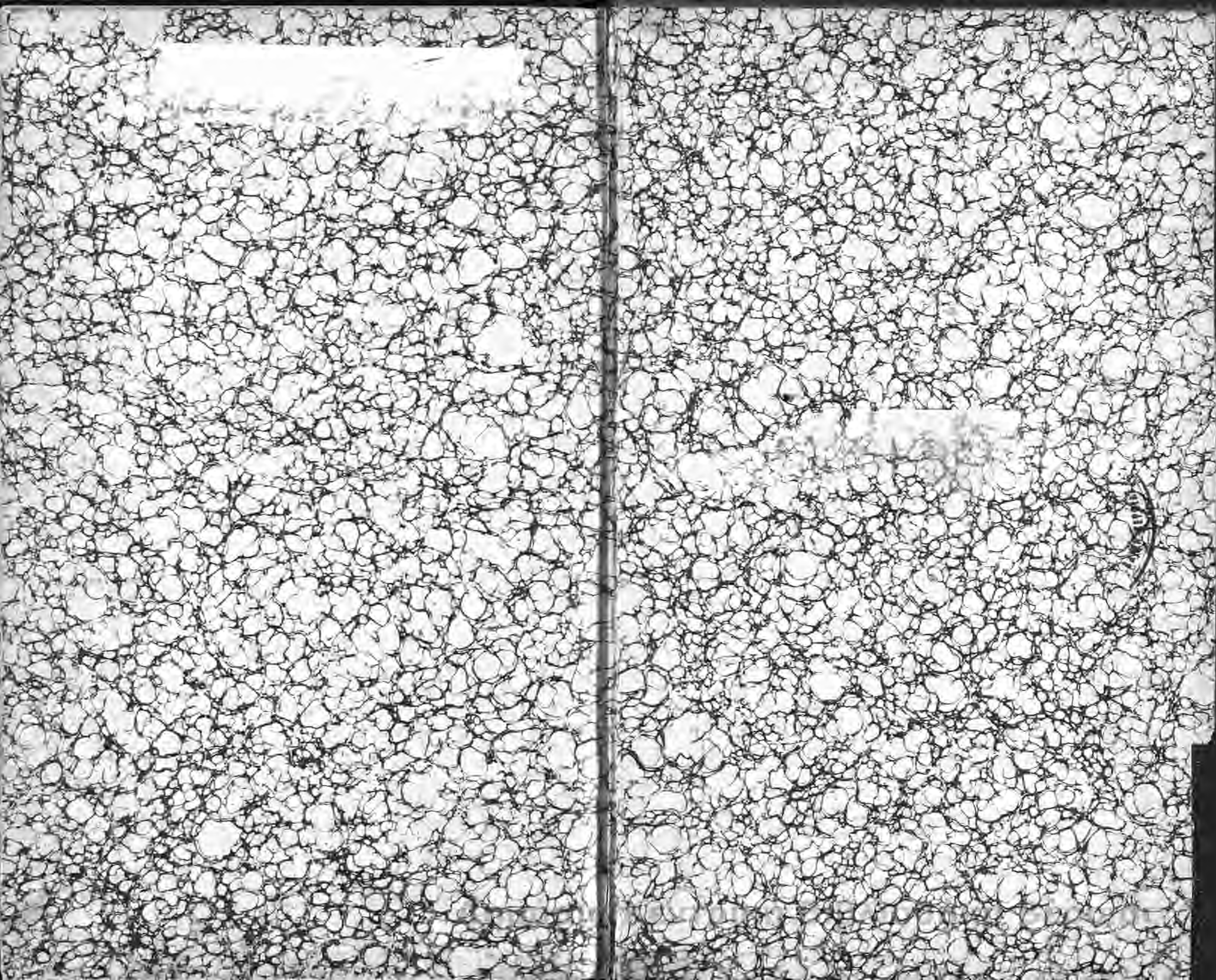
Σωρισμός ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης. Δὲν εἶναι νομοθετικῶς ὥρισμένοι οἱ λόγοι αὐτοῦ. Ἐλαχίστη ἡ χρῆσις. 89.

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	2	στιχ.	24	ἀντὶ	οἱ τοῦ γάλου ἀνάγνωθι	ὁ τοῦ γάμου.
»	26	»	27	»	ἀνικότης	» ἀνικανότης.
»	37	»	20	»	πρὸς γάμου	» πρὸς γάμον.
»	45	»	16	»	ἐν ἔτος	» ἐν ἔτει.
»	173	»	28	»	δοθέντων	» δοθέντων.
»	197	»	13	»	matriminium	» matrimonium.
»	204	»	22	»	παρ' ἡμῶν	» παρ' ἡμῖν.
»	224	»	27	»	τοῦ ἐνεχομένου	» τοῦ ἐνεχομένου.
»	238	»	20	»	Μαρτίου 1867	» Μαρτίου 1868.
»	249	»	1	»	δαπατῶν	» δαπανῶν.
»	253	»	14	»	ππαίσας	» πταίσας.
»	254	»	7	»	Ἡ ἔνεκα ψευδοῦς	» Ἡ ἔνεκα ψευδοῦς
»	265	»	6	»	207	» 204
»	208	»	24	»	αα παρατηρήσωμεν	» νά παρατηρήσωμεν.
»	299	»	27	»	Μαξιμιανου	» Μαξιμιανου.
»	317	»	27	»	κιτητά	» κινητά.
»	332	»	16	»	παρελθοῦσαν	» περιελθοῦσαν.
»	359	»	24	»	κηρύττον	» κηρύττον.
»	442	»	15	»	ἐπὶ τοῦ ἐπιτρόπου	» ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου.
»	446	»	12	»	ἐκτραπῇ	» ἐκτραπῇ.
»	474	»	29	»	διττῇ δὲν ὠρίσθη	» διττῇ δὲ ὠρίσθη.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας